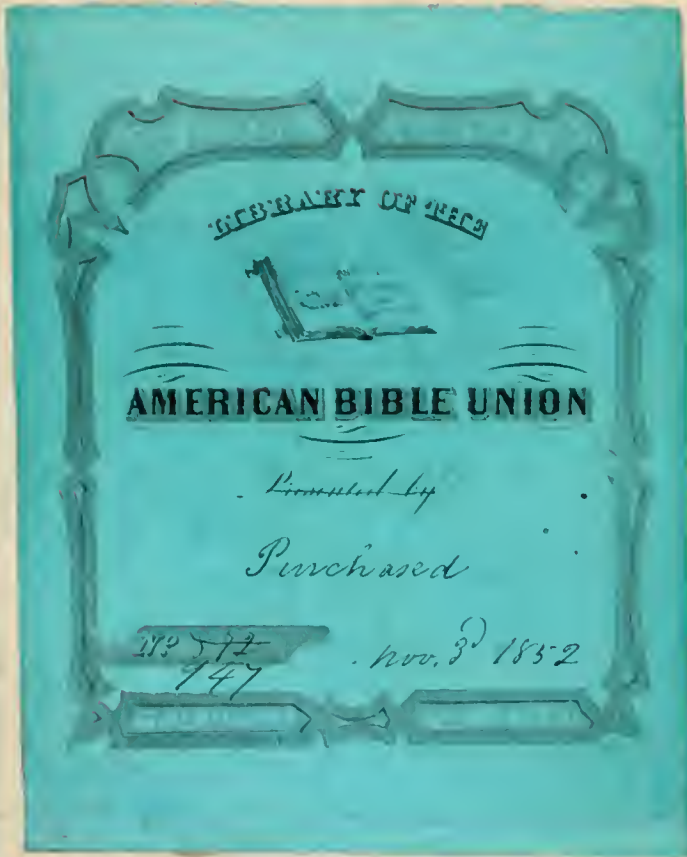

1063

J. J. de Fremery

LIBER JOBI

CUM

NOVA VERSIONE

Ad Hebræum fontem

ET

COMMENTARIO PERPETUO

In quo Veterum & Recentiorum Interpretum cogitata præcipua
expenduntur: genuinus sensus ad priscum Linguæ genium
indagatur, atque ex filo, & nexu universo,
Argumenti nodus intricatissimus evolvitur.

CURAVIT ET EDIDIT.

ALBERTUS SCHULTENS.

TOMUS SECUNDUS.

LUGDUNI BATAVORUM.

Apud JOHANNEM LUZAC.

MDCCLXXVII.

TOY
P
S

LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Duke University Libraries

COMMENTARIUS

I N

J O B U M.

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

יען איוב ויאמר :

Vers. 1. Vers. 1.

שמעו שמעו 2

מלתי ותהי-זאת

שאוני 3

Respondit Job ac dixit.

2 Audite diligentius sermonem

meum; eritque hoc pro consolationibus vestris.

3 Fer-

N O T Æ.

Vers. 1. **I**MPORTUNIS Amicorum instantiis laceffit Noster, eorum Hypothesin tandem dedita opera refutare aggreditur; atque longius excurrit in *Felicitatem durabilem*, & *perpetuam improborum*, idque tribus gradibus exequitur. *Primo* enim arguit eos opibus, divitiis, deliciis omnibus, circumfluere in familia florentissima, & geniales festosque perpetuo dies agere in terris ad ultimam usque senectutem. *Secundo* insinuat, eos plagis Dei exemptos, *טובותיהם* gaudere, neque infensum,

infestumque, Numen experiri; ne in morte quidem, quam placidam admodum obeant; ubi aliis & vita & mors dura fere contingat. *Tertio* inculcat in ipsa quoque morte Felicitatis suæ partem iisdem comitari, cum Honorati & Nobiles in Mausolæis decumbant; atque jucundam ibi quietem percipiant, cum favore & plausu publico; citra ullam notam ignominia; multo minus pœnæ Divinitus ipsis inultæ, ad *horrorem*, & *exemplum* posteritatis. Hæc tria, varios inter adfectus a Nostro deducta, opponuntur iis, quæ tanta cum

Z z z

3 Ferte me, ut & ego loquar ;
& postquam causam egero, subsannatio sit.

4 Profecto Ego, ut hominis questus meus: quod si? quare non impatiens fieret spiritus meus?

5 Ref-

cum vehementia contenderat *Tsopharus*, contenderant reliqui Socii, Deum *improbos* nunquam non punire, atque omni ignominia & clade adfectos, male perdere; & quidem in hoc presenti seculo, nedum futuro. Excessus Amicorum in oculos incurrit. A parte *Jobi* quoque modus non servatus, dum omnia hæc ita negat, & in contrarium convertit, ut omne supplicium improbitatis in dubium vocare, aut abnegare, videatur. Non tamen indubitasse tantæ veritati Nostrum, multo minus eam negasse, patescit ex *Casp.* 27: 8. & seq. ubi jam non disputans, & refutans socios, sed veros, & sedatos, animi sensus exprimens circa *sortem improborum*, inducitur. Hæc submonitio quicquid est duri in hoc Capite emolliet, atque iustos intra fines coercerebit.

Vers. 2. Audientiam sibi dari postulans Nofter, atque ad novam & diligentio rem attentionem Amicos excitans, eo ipso ostendit, se cum ipsis pedem pressius conferre, atque causa suæ bonitatem in clariore luce collocare velle. Non sine aculeo dictum, *Eritque hoc Consolationes vestræ.* Eum non assecutus *Hieron.* dans, & *agite penitentiam.* Non de *Pined.* quasi nil aliud diceret, quam *id sibi fore magnæ consolationi, si adhiberent audire dignentur.* Multo minus *Bald.* Maximam ex verbis meis consolationem capietis, tantum abest ne fastidium vobis sine moturus. Omnino Amicos tangit *Jobus*, quod qui Consolari debuissent, censuris & declamationibus suis vulnera ejus exacerbassent. Ita solide *Merc.* cum plerisque; *Eritque hoc loco consolationum vestrarum*, quas merito a vobis mihi promiseram. *Cl. Cocc.* aliud sequitur, notans, nec Amicos aliud præ se tulisse, nec *Jobum* aliter accepisse mentem Amicorum, quam quod ipsum consolari voluerint. Ergo serio dictam censet, si me benevole audieritis, tanti erit, atque omnes consolationes quas profertis.

3 שאוני ואנכי אדבר ואחר דברי
תלעיו :

4 האנכי לאדם שיחי ואם מדוע
לא יתקצר רוחי :

5 פנור

Redi ad *Casp.* 20: 1. *Cl. Schmid.* aliquid elimi-
natus adhuc dare voluit, *Ostendam vobis ejusmodi esse debent consolationes Vestræ, quippe qui melius rem intelligo quam vos.* Sed profecto implicat Vir Doctus seque, lectoresque suos, dum *Jobo* attribuit sensus a præsentis disputatione valde abluentes; quasi *Justitiam viarum Dei cum improbis agnosceret, & nil aliud conquerebatur, quam quod pios & fideles Deus non adduceret in gloriam, nisi per magnas & graves afflictiones.* Has hypothèses alienissimas esse a præsentis conflictu, quivis sentit. Cum *Ironiæ* enunciatum, *Erunque hæc vestræ consolationes*, patet ex *תלעיו* *subsannatione* *Vf.*

3. cui huc usque se expositum fuisse, dolentissime indicat. Hoc ipsum suspicionem, sed levissimam, mihi olim movebat, *הנחמות* ex *לשית*, hic esse *Ludificationes.* Prius unice tenendum; quippe certius non tantum, sed & aculearius..

Vers. 3. Omnia plana. Ad *תלעיו* tantum levis exiit scrupulus, quum non *Tsopharum*, sed omnes simul compellari, pateat ex præc. *Vf.* & re ipsa. *Cl. Cler.* valde oculatus, quum monet excidisse forte γ in fine, *תלעיו*. Addit tamen, *Hebræos passim numeros miscere.* Non plus quam alii; utique nunquam sine causa. *Subsannabis* ergo, qui volens, quando in orbem nunc recurrisset video instantias vestras, qui caput meum pro incude habetis. Quid si *תלעיו* sit *subsannativum*, *formæ הגמול*, quod & *הגמול*, nec non *החנן*, quod & *החנן*? Nota est ex *Gramm. Arab.* formatio perpetua *infim.* 2. *Conj.* ש-י-ע-ו-ו-ו , quod proprie est *Subst. verba.*

רַד וְשִׁמּוֹ וְהִשְׁמּוֹ וְפָנֶי-אֱלֹהִים
עַל-פָּה :

5 Respiciate ad me; & stupeatis
attoniti; manumque ori superim-
ponatis.

וְאֵם 6

6 Nam

bale, ad quam normam תלעיו erit *subsanna-*
tio; rotundiore hinc periodo, & post *actio-*
nem meam subsannatio. Quivis vestrum, si
poterit, me subsannare, & illudere, pergat.

Vers. 4 Abrupta oratio, & obscura. In
diversissima propterea itum. Cum *Merc.* ple-
rique I. Num ad hominem querelas instituo, ac
non potius ad Deum? Quod si ergo cum Deo mi-
hi sermo, non cum homine, non vobiscum, cur
non ardeat & adfligeretur spiritus meus? Id
non valde limpidum. De *Pined.* II. novem
recensens conatus, decimam suam hanc su-
peraddit, se merito attentionem postulasse, qui-
ppe qui non de re humana aliqua, sed plane divi-
na, de providentia nempe, deque impiorum
suppliciiis, piorum ærumnis, & justitia Dei, sit
dicturus. Cl. *Schmid.* III. adfane quid ha-
bet, quamvis Eum Commentario de *Pinedæ*
usum fuisse, nusquam appareat. Num, me
quod attinet, secundum hominem est cogitatio
mea? Quod si: quare non breviabitur spiritus
meus? Hoc ita exponit. Mea cogitatio de for-
te piorum & impiorum non est secundum homi-
nem, & carnalem sapientiam, sed secundum
doctrinam cœlestem. אַם Si ergo id ita se ha-

bet, ut mea cogitatio non sit secundum ho-
minem; quare non indignarer? quare non suc-
censerem vobis, qui me puerilia loqui & fen-
tire creditis de hisce? Vides multa postulari,
supplerique, ne sic quidem magnopere pro-
futura. III. *Grot.* IV. singularis, ita reddens,
An hominem ego alloquar? Quod si cum Deo
mihi sermo est, cur non breviatur spiritus
meus? Cur Deus mihi non statim vitam adi-
mit, si nempe, ita ut vos dicitis, nec ma-
lum evenit sine culpa, nec culpa manet im-
punita. Alienissima hæc, tum a mente, tum
a lingua. Citatur quidem *Pf.* 89: 46. pro

genere loquendi, sed aliud הקציר ימים bre-
viavit dies, aliud Breviatur spiritus, quo im-
patientia & tadium signatur. Hinc Cl. *Cler.*
V. An non mihi res est cum hominibus mei si-
milibus? Utiq; Non est ergo, cur eorum acer-

ba dicta patienter feram. Cl. *Cocc.* VI. Di-
lemma concipit. Si cum homine mihi questus,
cur non indigner, hominem ita prevaricari. Si
cum Deo, quis vitio mihi vertet, si, denegato
mihi iudicio, animo quædam, & dolentius
agam. Hæc, & alia quæ amputo, summam
loci difficultatem arguunt. Eum clariorem
fore credo VII. sic conversum, profecto Ego,
ad hominem, more humano, querela mea:
Quod si? cur non tædio adficerer? vel, impa-
tientius agerem? ה mihi jam non interrogat,
sed adfirmat, ut sæpe. לאדם ad instar homi-
nis, ad morem hominis, suas se querelas fu-
disse dicens, ostendit, se non ex contumacia
in Deum, multo minus ex impietate, in eas
erupisse, sed anxietate pectoris oppressi, laxa-
tionem aliquam querentis. Negat ergo se ob
Verba impatientius jacta, quæ verba tantum
sint, tam inclementer debuisse increpari, at-
que pro obstinato, & impænitenti, ad inferos
relegari.

Vers. 5. Duplex potest formari nexus. Pri-
mo, Respiciate ad me, meosque infinitos do-
lores, & obstupescite manu ori imposita; nec
erit quod miremini breviter mihi factum Spi-
ritum, meque impatientia, humana utique,
implicitum. Habes hoc pacto adhuc pressius
quid, quam dederat *Merc.* exiltimans, atten-
tionem sibi conciliare hoc argumento voluisse
Nostrum; quod merito incommodius visum
Schmidio. Is mavult, Jobum respicere ad evi-
dentiam sue demonstrationis, & doctrina. q. d.
Attendite ea quæ dicturus sum, & tam clare
vobis sortem piorum & impiorum in hoc seculo
exponam, ut obstupescatis, & nihil habeatis,
quod excipiatis. Sic ponere manum ad os, effe-
ctus se victum consentis; quod & *Coccejo*
placebat, ex *Job.* 40: 4. *Mich.* 7: 16. quani-
vis alio sensu; quo obstupescite valet, agnos-
cite in me iudicium, quod omnem captum exsu-
peret; quod iterum ad nostram mentem se fa-
cite præbet. Sed secundo cum *Vf.* seq. magis
cohærebit, cumque reliquo. filo orationis sus-
cipiendæ, si ita aptetur: Respiciate ad me, &
attonemini manu ori appressa. Quod & ego ubi

6 Nam vere ubi recordor, conturbor; & caro mea tremorem corripit.

7 Quare improbi vivunt? edurant? etiam opibus evalescunt?

8 Se-

6 ואם-זכרתי ונבהלתי ואחו בשרי

פלצות :

7 מדוע רשעים יחיו עתקו גם--

גברו חיל :

8 זרעם s

recordor; vel commemoraturus sum, horrore totus corripior, conturborque. Quare enim Impii vivunt &c. &c. Sic objectum stuporis ut sui, ita & Amicorum, constituit prosperitatem improborum &c. Possis הישמו hoc adpectu

exponere, *Obstufescatis convicti*, longe aliter se rem habere, quam haecenus distuleritis: atque *ad mota ori manu confitemini vos vana adversus me distulisse*. Non obstat huic sensui

פנו אלי *Respicite ad me*, quasi semet objectum stuporis faceret Noster, nam formula ista potius est *provocantis*, ut *Cap. 6: 28. Convertimini in me, & obstufescite*, i. e. *faciam ut obstufescatis convicti* &c. Doct. de *Pined.* aliquid de hoc sensu sagaciter jam odoratus fuit; *Attendite*, inquit, *& procul dubio obstufescetis, tum ex mea innocentia adflicta, tum ex improbitate felici aliorum; inde enim procedetis ad Divinae providentiae admirationem, & ad silentium de illis arcanis concipiendum.*

Vers. 6. Nimis arguta est interpretatio Kimchii. *Esse in his tantis doloribus esse liberatus, tamen vel in sola recollectione eorum totus inhorrescerem. Quanto magis qui iisdem jaceam obrutus. Ne Merc. quidem satisfacit; ipse ego quoties subit recordatio mei hujus tanti doloris, non possum quin sim attonitus. Non recordamur dolorum, quos cum maxime vivos per sentifcimus. Rectius, quod addit, simul etiam quum subit menti questio sequens, cur vivant impii, ego vero innocens adflictor. Contumiliter de *Pined.* Ego ipse non possum tranquilla & pucata mente, vel memoriam repetere praeteritorum malorum, vel impiorum felicitatis recordari. Prius, ut sentis, non adeo commodum; posterius unice quadrat. Solide jam *Schmid.* In doloribus constitutus *Jobus*, non recordabatur eorum, sed noctu diaque in oculis & sensibus eos habebat. At rei, qua de locuturus nunc est, sepius in vita sua, & in hoc maxime statu suo, recordabatur. Illoc sub aspectu זכרתי ad pra-*

sens non tantum, sed & praeteritum sese referre posse fateor. Potissimum tamen praesens respici autemem: quin imo magna me suspicio tenet, זכר non esse recordari, sed commemorare, atque in medium proferre, unde haec sententia enascitur; *Nam & ego ubi commemo, saepe conturbor, mentis impos: & corripit caro mea tremorem.* Hunc usum verbi tetigi ad *Cap. 4: 7.* In ultimo membro *Jun. & Trem.* per Ellipsin, *Apprehenderetur caro mea horrore.* Splendidus foret, quod supra dedi *Cap. 18: 20. Dirigescit caro mea*, si vim intrasitivam adfiscere par sit. Plerique struunt, *Corripit carnem meam tremor*, non curantes discrimen generis inter אהו &

פלצות. Grandius, *Corripit caro mea tremorem*, quod & *Piscat.* ac *Schmidio* placitum, per *Hypallagen*, quam vocant: de qua cave sentias, quod vulgus, quum non sine gravissima ratione id genus sit adfiscitum. Longe figuratius certe, *Caro mea apprehendit*, & quanta quanta est, corripit tremorem, in eumque semet defigit quasi; quam tremor corripit *Carnem meam.* Posterius nempe *subitum*, & cito evanesiens quid: prius *commotionem profundius insidentem* designat. Totum hocce genus enucleatius evolvi mereretur.

Vers. 7. Arcem jam totius causae invadit Noller, atque de improborum rebus felicissimis, per universum vitae cursum, ad extremum usque halitum, ea dissertare incipit, quae *Systema* Amicorum funditus subvertant; atque tela in se conjecta in ipsos faciant resilite. Interrogatio per מדוע *Quare*, habet *expostulationem*, simulque *refutationem*. Sunt qui ad Deum directam velint orationem. Amicos compellari statuunt plerique, *Quare ergo*, si veltra ita sententia, *vivunt, vigent, florent improbi?* Utrunque conjungere licet; ut primo objectum attoniti sui stuporis exprimat No-

8 זרעם נכון לפניהם עמם
וצאצאיהם לעיניהם :

9 בתיהם שלום מפחד ולא שבת
אלוה עליהם :

10 שורו עבר ולא יגעל תפלט
פרתו ולא תשכל :

11 ישלחו

8 Semen eorum stabile ante faciem ipforum cum ipsis: eorum progenies ante oculos ipforum.

9 Domus eorum pax, nullo pavore: & nulla Dei virga super ipsis.

10 Bos ejus concipit, & non ejicit; excludit facili partu juvenca ejus, & non abortit.

11 Emit-

Noster, *Quid causæ sit, quod improbis tam fortunatis esse contingat, requirere secum solitus: utque nunc secundo Amicos hinc premat, ab ipsis nodum hunc resolvit, & cum declamationibus ipforum conciliari, postulans.*

מה מרוע An scire licet? An sciri potest? ex מרוע & ירוע. Improbi hic sunt Contemptores aperti

Numinis, ex Characterè *Vf. 14.* Id ad rem facit, quia tam turpem saltem ac profligatum pronunciare Jobum erubuissent Amici. Quare jam, si momentanea improbi felicitas, hocce genus nefaria arma Cælo inferens, nihil minus experitur? Quare יחיו Vivunt? Non

simplici usu, sed fortiore illo Vivunt bene, jucunde, feliciter. עתקו *durant, durabili & firmo statu permanent.* Nonnulli veterascunt, vel senescunt. Hoc *Vf. 13.* justiore locum occupat. Firmitas corporis, quam *Cl. Cocc.* intendit, quadrat, nec tamen absolvit vim verbi, in quo simul inest opum, fortunarum, glorie, florentissimus & durabilis status. Apud

Arabes عتق convalescere, de corpore; de opibus, de universo statu alicujus. In גברו

חיל major adhuc gradus vigoris usque & usque incrementis, ac prævalentis supra alios. Hæc opposita tum aliis Eliphazi & Bildadi assertionibus; tum Tophari novissimæ asseverationi *Cap. 20: 6. 7. 8. 9.*

Vers. 8. Familiam eadem Fortunæ indulgentia fovet, & auget, in longos annos. Nam semen eorum נכון stabile ac firmum una cum

ipsis, sospitate, dignitate, & honore conspicuum; idque לפניהם ante faciem eorum, ipsis letantibus, ac triumphantibus. Quin imo, ad gloriam, potentiamque, Domus cumulandam, læta nepotum soboles ipsis succrescit, quam

צאצאים germinum emicantium pulcra appellatio offert; male quibusdam vocem detorquentibus ad terræ germina, & proventum agrorum. Confutatur quod *Cap. 15: 30. 31. 32.* & *Cap. 18: 19.* & *Cap. 20: 10. 26.* inculcatum; ut ex collatione cuius patescet.

Vers. 9. *Cl. Schmid.* Doram a Liberis distinguit, atque ad servos, ancillas, omnemque rem domesticam restringit. Id nimis sedulum.

In בתים inest generalis notio, aliquid grande ferens, atque Domos opulentas designans, potentia, & gloria, eminentes. Kamula turba talis Domus, cum instrumento & apparatu reliquo, in recessu apparet; non digna fati, quæ medium Tabellæ locum impleat, atque genuino characterè eminentissimo illustretur; Domus eorum pax & incolumitas ipsa: cumulatissime felices ac beatæ, cum summa & constantissima tranquillitate. Abstractum pro concreto.

Additur ad majorem Emphasin מפחד a timore. Rectissime *Merc. Pisc.* reliqui ferme omnes a præcedenti ita sejugarunt, ut sit, absque timore, extra timorem, ex usu negante præp. מן; Domus eorum non sunt nisi pura pax, felicitas, tranquillitas, securitas, nullo omnino pavore increpante, aut turbante tantam illam serenitatem. Melius se facturum credit

Cl. Schmid. si jugaret שלום מפחד pax: Z z 3 a:

a timore, pro libera a timore. *χάλευα χειρίων*. Abruptior structura fraudi fuit. Eu simillimum *Hab. 2: 16. satietus es ignominia, מכבוד*

a gloria, nulla tibi gloria reliqua, gloria omni tibi detracta. Agmen talium extat.

Vers. 10. Iterum subtilius Cl. Schmid. *Nunc extra domos ad pecora pergit &c.* Hoc est ita limare, ut teras, non ut polias. *Domus opulente, beate, pace ac prosperitate liquidissima gaudens, argumentum ponitur, Foetura abundantissima, quam nihil omnino impediatur, aut interrumpatur.* Magna autem quaestio, sitne hæc Foetura ad Literam intelligenda; de pecore multiplicato; an figurate, de familia ipsi numerosius latiusque propagata. Hoc antequam discutiatur, Literalis conspectus constituendus; qui ne ipse quidem nodis vacat. Neinpe prius membrum ita expressum a *Vulgato, Bos eorum concepit & non abortivit. LXX.* quoque *Bovem feminam* intellexere, *ἡ βῆς ἀστῆρ, ἢ ἀμυγίχισσ:* nec non *Symm. ἢ ἰζήσασσ;* quin & *Aquila, ἢ ἰζήσασσ.* Syrus & *Arabs Taurum* dedere, sed turbatissimo sensu, *Taurus transiit, & non mugit, a עבר & נָיָה* monente

Boch. Hieroz. part. I. L. 2. Cap. 30. Chaldaeus a Tauro stare creditur vulgo, sed vir summus aliter eum exponendum Ibid. docuit. Merc. ex posteriore hemilichio evinci censet, Bovem masculum in priore intendi. Hanc communem Hebraizantium sententiam non rejicere sustinens Erud. de Pinei. suo Interpreti ita subvenire voluit, ut Concipere hic valeat gravidare, non gravidari. Id merito exploratum a Cocc. cui עבר cum plerisque valet impregnavit, quam vim ortam putat ab observavit 1 Reg. 6: 21. quod per impragnationem valere matricis obserentur. Acutius quam solidius forte; certe alii עבר simpliciter dant inire; conscendere, a transendo anfa sumta; aliis facere transire semen, pro impregnare commodius visum. Huic opinioni receptissimæ contrarium a Boch. p. 291. qui observat 1. שור esse Epicænum, quod ut ut Masculinum semper, tamen ad vaccam sæpe pertineat. Exod. 34: 19. Num. 18: 17. Dent. 15: 19. & 33: 17. Jud. 6: 25. &c. 2. עבר ex constante usu Chaldeorum adhiberi in famina con-

cipiente. Exempla complurcula ibidem appo- sita. 3. Palam esse יגעל ad feminam referri; quod געל sit rem oblatam respuere, & cum fastidio rejicere; quodque novum sit, & inauditum, ut usurpetur pro semen in cassum ejicere, secundum vulgarem expositionem. Eam sententiam Chaldaeo quoque sedisse, docte demonstrat, quem sic convertit, *Bos ejus prægnans, neque semen evomit.* Cl. Cocc. in Lex. debitum Erudito Nominii deferens honorem, ita dissentit, ut parum absit a consentiente. Cl. Schmid. plane non probandos ait, qui sic sentiunt; quia עבר & יגעל masculina sunt.

Nec meminit *Bocharti*, nec ejus argumenta legit, quum nullum tangatur, nedum retellatur; eo tantum serupulo obmuto, quem *Boch.* removerat, *Epicænum* esse monens, quod etiam tum quum *Bovem feminam* deliquat, maneat masculinum. An jam Viri Docti *Epicæna* ignorant? Non attendunt saltem, ut patet ex illo Cl. Cler. qui laudans *Boch.* tanquam qui primus h. l. recte sit interpretatus, subdit tamen, hoc unum ejus interpretationi posse objici, quod persone masculinæ sequantur: Librariorum imperitia, aut negligentia, id forte factum insinuans. Voluisset ergo עברה & תגעיל; sed tunc non *Epicænum* fuisset vocabulum, si verbum femininum ei additum. Id genus Commune, sive anceps vocatur: probe distinguendum ab *Epicæno*, quod format hæc aquila, in masculo, & hic passer, in femella. Talia sunt בקר genus bovinum, *Boves. חזיר porcus*, unde esset ad Genium Linguae, עבר חזיר porcus concipit, & יפלט parit, non עברה nec הפלט. Specimen illustre Ps. 144: 14. אלופינו מטבלים *Boves nostri onusti*, pro onusta, i. e. gravide; quamvis alii aliter. Ad *Boch. 1 Hieroz. p. 295.* cujus proinde sententia heic loci vincere videtur, duobus *Hemistichiis* inter se concinentibus; ita ut prius de conceptu facili agat, cui opponatur ejectione seminis e vulva; posterius de partu, cui abortio contraria. Addere potuisset ὁ πῦρ, שור *Bovem* cum פרה juvenca sic conjungi, ut prius Matrem jam paulo anno-

fiorem, posteriori Juniores designet. Hinc nova gratia utrique membro accedit, & apparet cur Mater nunquam effret veluti dicatur identidem concipere, nec fastidire, delassari, fatiscere: itaque פרה Vacca juvenis, non abortire, sed feliciter novos fetus eniti. In contrarium interim tendit Cl. Guff. sub עבר, ex 1 Reg. 6: 21. eliciens vim trajiciendi clavum, quam modeste adhibitam censet ad initium Tauri designandum. Addit, געל recte utique dici de Tauro Vaccam fastidiente mala sua dispositione. Idem sub געל inculcarat. Sub שור etiam aliquid litis movet Bochartus, concludens esse nomen speciei, non unius sexus feminei; & accipere verbum, adjectivumque masculinum Exod. 21: 29, 33. An aliud dixerat Bochartus? Omnis quæstio huc redit, fatiscere momenti ferat constans ille usus Dialecti Chaldaicae, in conceptu semellarum, ad dubitationem de h. l. dirimendam. Id Cl. Guffetio, Dialectis parum faventi, nimis leve pondus facit. Aliis grave satis videbitur. Res est, & manet, controversiosa, quum Taurus bene implens, egregie etiam quadret, & עבר non tantum notare potuerit, vigente lingua, concepit, sed & concipere fecit, ex nota vi conj. Pibel. Verbum געל tunc commodissime referri posset ad fastidium, & nauseam, ex lassitudine, cui hi fortissimi admiffarii exenti. Non probare possum Cl. Cocc. quæsitus hocce, Non facit nauseationem; de quo ejus Lexicon consulatur. Magis placeret quod Cl. Reim. dat, non facit ut respuat femella; semen scil. vel concipiendum, vel jam conceptum. Ibid. Expendendum porro, Allegoria sit, an simplex & pura oratio. Posteriori unanimi fere Recentiorum consensu tenetur. Prius placuit Veteribus multis, eo inclinantibus etiam de Pined. & Bolduc. Favet his Vsf. seq. ubi numerosam & letam turbam infantium induci omnes agnoscunt; nisi quod R. Periz. & Schmid. ad greges proprie dictos trahant; pro quibus facit, quod de Liberorum multitudine jam actum esset Vsf. 8. ut proinde non sine quadam Tautologia illuc recurreretur. Habes iterum aliquid controversiosum, quod utrimque paribus ferme momentis trahat retrahatque. Propensiores tamen me fateor ad Al-

legoricam rationem, ob Vsf. 11. & 12. quos cum Vsf. 8. & 9. connectendos nemo facie ambigat; nam עוילים & ילדים ad fetus pecudam referre, nimis violentum. Inde sentias, non sine gravi incommodo facturam boum inferi in descriptionem, quæ in generis seminisque improbi multiplicationem latissimam sese diffundit, ad confutandum, quod toties inculcatum erat, de improbi prosapia extirpanda, aut ad summam mendicitatem redigenda. Ad istum scopum nil convenientius pleniusque, quam adpectus Allegoricus nostri contextus, qui Literaliter explicitus, de multiplicatione pecoris, & armenti, minus plenus censeretur posset. Quomodo autem cumque שור capiat, sive Fæminine, ad mentem Bocharti, sive Masculine, locupletissimus sensus, adscita Allegoria, emerget. Et I. quidem, si שור

שור signet Taurum, ad Improbos id referre est, tanquam Admissarios robustos, & fortes in Venerem, quos Taurorum nomine omnis Lingua designat. Huc pertinere videtur Gen.

49: 6. עקרו שור subnerarunt Taurum. Ad

eam rationem Taurus ejus gravidat, elegantissimo flexu, a. esset, ille Taurum agens, implet, nec delassatur. Est phrasis ad Arabie genium elata. In Nawab. p. 178. adduxi ex Hamasa, Non abactus Dæmon meus, neque Volucres mei pro pavore decidui. Id est, semper gero animum indomitum, & Dæmonem ago veluti, Volucresque refero capi ac terri nescios. Præcedebat Ibid. p. 176. Abegit muscam ejus bombantem, pro insolentiam & superbiam ejus, qua Muscæ bombantis instar se efferebat, retudit. Similiter dixerint, Taurus ejus conscendere solet; pro in Venerem pronus est & projectus. Sed β. latiore sensu Taurus ejus improbi, extendi posset ad ejusdem Filios, & Nepotes, qui omnes dicantur suas Buculas bene implere, atque familiam prole numerosissima identidem augere. Per Buculas autem illas, uxores non tantum, sed & pellices intelligerem. Habes aliquid, quod in Domum improbi, prout ea Vsf. 8. & 9. descripta, admirabiliter quadrat; absque Tautologia vel minima specie; quum hic subsumatur Masculorum omnium in tali familia robur ad sobolem propagandam, cui Vaccularum vigor respondeat; quas

11 Emittunt sicut gregem foetus וילדיהם עויליהם כצאן ישלחו 11
 eorum; & pueri ipforum saltitant.

12 At- בלו 12

ירקרון :

quas si quis non ad *Nurus*, sed ad *Filias Nepesque improbi*, & ipsas suis *Tauris tralitas*, revocari malit, me dissentientem non habebit; quum sic utrumque colon adhuc locupletius reddatur ad *fecuram copiosissimam* pingendam. Quod si יטור II. *Vaccam* exponere quis malit; ex eo quod supra praemisum, promptissima applicatio ad *Matres* hac in familia versantes; cum quibus כרה *Bucula Junior* conjuncta, vel *pellicum* significationem praebet; vel iterum *Filiarum*, *Nuruumque*; quæ *Matrum* exemplo fecundam alvum solvant in prolem totis gregibus sese diffundentem quaquaversum. Apud *Græcos* similia bene multa sub vocabulis, quibus *Vaccas*, *Buculas*, & *Juvenca* exprimunt. Δάμχαλις; verbi gratia, & πόρnis, & μόχα, quin & βῆς, passim ita apud eos qui grandiore cothurno procedunt. *Pind. Pylh.* 4. 253.

Μία βῆς Κρητικὴ τε μόχη
 Καὶ Ἰρατυμῆδ' Ἰ Σαλαμωνῆ

Una bos Cretheoque mater
 Et antichissimo Salomoneo

Eurip. Androm. 711.

Ἡ σῆξ' ἔσα μόχα ἔκ ἀνῆξια,
 Τίπντις ἀλλος, ἔκ ἕχσ' αὐτὴ τίνα.

Que existens sterilis juvenca, non patitur
 Alias parientes, ipsa carens liberis.

Notum illud *Hesiod.* O. & D. 603.

— χαλιπὴ δ' ὑπόπορnis ἔλασ'

Molesti ansilla vitulis preedita.

Nempe πόρnis & πόρnis passim pro δέμαλις *vitulis*, *juvenca*, & hæc pro δάμαξ, a marito dormita, vel *domanda*. Plura congerere haud necesse: ex hinc etiam *Allegorium* loci nostri dicitur satis jam relucet.

Vers. 11. De impiorum *lota & lasciva prole* agi, uno fere consensu tenetur. R. *Periz.* tamen de *Vitulis* proprie dictis hæc accipienda duxit, ob *Vf.* præc. quem ad *Literam* intelligendum censebat cum plerisque. Cl. *Schmid.* negans *clarum esse quid Perizolidem moverit*, mallet *Versum hunc capere de multiplicatione gregum*, i. e. generis ovilli, quod bovino nunc, ordine optimo, adjungatur. Supra monui nimis subtiliter hæc linari a viro Doct. nam non valde splendet hæc constructio, ad quam recurrere debuit, *Emittunt sicut gregem*, ita *fatus eorum*; ubi vult *adf. הם* ad צאן *grex ovium* refertur, non ad *improbos*. *Expositio* etiam non nimis lucida; in *quanta copia emittunt greges*, in *tanta etiam emittunt fatus gregum*, que *ingens est felicitas*, si uno *partus* tempore *greges geminentur*. Cl. *Mieb.* merito hæc duriora pronunciavit, quam ut assensum invenire queant. *עוילים & ילדים* omnino sunt *fatus improborum* כצאן *sicut Oves* incredibili copia *emissi*, *effusi* in *pascua* veluti, ubi *lascivius ludunt*, atque *exultant*, bonis omnibus *adfluentes*. Hæc *mollem, delicatam, lascivam, curis solutam*, vivendi rationem simul indicant, qua *improbi* seque suosque *secure* pascunt. Plura addere *supervacuum*. Conferri velim *Cocc. & de Pined.* qui hic *prolixior*. Verbulum debetur *ישלחו* *emittunt*, quod *rectissime Merc. libere* veluti *laxant more ovium per campos emissarum*. Cl. *Guss.* sub *שלח* *Metaph.* putat a *pullulante planta*. Idem visum Cl. *Mich.* laudanti in hunc usum *Jer.* 17: S. & *Pf.* 80: 12. *Bolducius* insuper adjecerat *vinu emissi* i. e. *exclusi partus*. Similiter Cl. *Cler.* *Tam facile pariunt quam oves*, & *capræ*. Posteriorius plane *inconcinnum*, quod *הם* reflectatur haud dubie ad *רשעים* *patres improbos*. Prius etiam minus *opportunum*, quia *Allegoria* non servaretur, quæ postulat *greges laxatos & effusos ad pascua persultanda*. Vides ergo *שלח*
ad-

יִשְׂאוּ בַתָּף וְכִנּוֹר וַיִּשְׂמְחוּ לְקוֹל

12 Attollunt inter tympanum & citharam; & lætantur ad sonum organi.

עֹגֵב :

יָבִלוּ כִּטּוֹב יְמֵיהֶם וּבְרָגַע שְׂאוֹל

13 Ad fenestram deterunt in bono dies suos; & momento in Orcum atteruntur.

יַחְתּוֹ :

וַיֹּאמְרוּ 15

14 Et

adferre nunc potius solutam lætamque libertatem; qua greges hi petulantes & lascivi gaudent. Si tamen profundius quid velis, laxatam disciplinam, & educationem nullis legibus coercitam adjicere licebit; id enim in שלח quoque continetur; quod est laxato freno sibi permittere aliquem.

Vers. 12. Succinit isti conspectui Festivitas perpetua, quam agitare dicuntur, sive Patres, sive Filii, sive, quod malim, utriusque. Ad filios restrinxit Cocc. dans, Gestitanti tympanum &c. vel &, Adolefcunt cum tympano, &c. ex speciali usu נִשְׂאָה ἑαυτοῦ tollere se, crescere. Utraque versio concinnata ad Lectionem

בתף, quam & Vulgat. sequitur, Tenent tympanum. Consimiliter Chald. Syrus, Arabs, qui habet اذقوا البجر ابط Capiunt

Barbitos &c. LXX. Ἀναλαβόντες ψαλτήριον &c. Doct. Merc. כהף præfert, supplens, Attollunt vocem sicut tympanum & cithara. Hoc non alium recipit sensum, quam eum, quem Cl. Schmid. proposuit, significari magnitudinem lætitiæ tantam, ut lætæ quas edunt voces, exæquent tympana & citharas, vel & superent, ita ut hæc instrumenta non audiantur præ illorum vocibus. Maluit ille, Attollunt sicut tympanum & citharam. Utrumque arguius, quam par.

Si vel כהף legendum esset, censerem commodius, Attollunt vocem, tanquam tympano & cithara. Sed omnino בתף retinendum, Attollunt vocem, inter tympanum & citharam, ut Doct. Belgæ dederunt, sive cum adhibito tympano. Adi & Cl. Mick. Cler. Reim. &c.

ישא pro קול ישא haud insolens. Vide

Esaj. 42: 11. ubi יִשְׂאוּ. Tollent & יִרְנְנוּ tin- nulum resonabunt, conjunguntur. Cl. Cocc. suspicio, de Filiis propiore nexu dici, Adolefcunt cum tympano, commendari posset per usum tritissimum Arabiæ sub verbo نَشَأَ

Adolevit, crevit, educatus fuit inter eos; unde part. pres. نِشَأَ نِشَأِي est Adolescens & Adolescentula; item, Juvenca & juvenca. Non tamen discedo a priorè sententia, cum Filiis hic resumendos esse Patres, ob VJ. seq. ac proinde rectius Attollunt vocem.

Vers. 13. De Patribus utique potissimum nunc agi, nemo ambigat. Describitur vitæ cursus felix, longus, ad ultimam senectam protractus, cui cumulum superimponat. יָבִלוּ an יָבִלוּ legas, parum interest, utrumque enim valet consumunt. Prius tamen fortius; quin posterius, ortum videtur ex eo, quod prioris elegantia & vis non satis perspecta foret; est enim consumere ad ultimam usque senectam, & tanquam deterere, terendo efficere ut quid veterascat, & in se evanescat absumentum. Huc collineabat Cocc. monens ad verbum esse, Vetustos faciunt dies suos i. e. ad vetustatem producunt dies suos. Signate

כִּטּוֹב in bono, quod in genere quidem notat prosperitatem, & jucunditatem omnem; hic autem specialius quoque amplectitur hilaritatem conviviorum, & reliquam voluptatem hominis Genio suo quotidie litantis. Vidit, monuitque Erud. de Pined.

Ibid. Aliquid dubii incidit ad יַחְתּוֹ & רָגַע. R. Salom. I. a quiescendi notione sub רָגַע, itemque נַחַת descendit, offert adspectum qui

prima fronte blandiri queat, *Et in quata in sepulcrum descendunt; circa plagas & castigationes.* Similiter *Ab. Esra, & Chalt.* nec non *LXX. de Pined. & Botlac.* huc quoque inclinantibus, quamvis *Vulgar. II.* habeat, *Et in puncto ad inferna descendunt; a רגע Momentum.* Id Mercero risit, reliquisque fere *Doctis* Interpr. in hanc mentem, *improbos non lentis; gravibusve, morbis consiliari, & consui, sed facillimo genere mortis finire; atque in sepulcrum venire.* Ita *Jun. & Trem. Piscat. Belg. Angl. Genev. Diad. Grot. Colurc. Cler. Aliob. Crinsor.* &c. Diserte submovit Merc. se *Inferna* non capere cum aliis de loco supplicii; quod Noster hic *nihil de vita futura dicere velit, se Libni ex parte felicitatem impiorum adversus Socios demonstrare, quibus ad cumulata felicitatis & hoc accedat, quod ita suaviter tandem expirent.* *Cl. Schmid.* ait, se hac disputatione Merceri non moveri, quo minus *שאו* infernum teneat, & quidem ut *Locum supplicii;* quasi mens *Jobi* hæc esset *III. Impis in hac vita concedi felicitatem, quæ duret ad illud usque momentum quo ad infernum abeunt. Hæc autem admiratione digna censeri a Jobo, quod tales homines qui revera ad infernum descendunt, suppliciumque meritum, a Deo felicitatem temporalem sortiuntur.* Atqui hoc ipsum admirationem tollere, vel minnere debuisset: prout nos difficultatem, ex prosperitate impiorum oriendam adversus Dei providentiam, sic expeditus & refellimus, Semet ergo uno halitu refutasset *Jobus*, si *Colon* hæc de *Aeterno supplicio*, statim post mortem irrogando, loqueretur. Reliqua quoque ratiocinia, hujus Capitis, & tela in Amicos retorta, hebescant necesse est, si *Jobo* talem nunc mentem attribuamus. An ergo nec credidit, nec scivit, quid post mortem maneret impios? Sic cupidius colligere, quorum *Systema* illuc tendit. His se arma & manibus erepturum autumavit *Schmid.* Sed non ita defendi se postulat Veritas; quæ contenta est observato prudenti *Merceri*, Nostrum hic *nihil de Vita Futura dicere.* Atqui dicere debuisset, inquit, quin non potuisset non dicere, si revera hæc non ignorasset. Recte vero, ni *Alfectus* interveuillet, ut sapius inculcatam. Adde *Amicos visibilia* hæc in mundo supplicia improborum urgentes, ex iisque *Jobum* impietatis coarguentes, ex *visibili tantum suum* fuisse re-

futandis *Intas, Arzicos* tamen ulterius quoque tendisse, & cum *temporalibus, æternis* conjunxisse panas, ex nostra saltem concessione, ad *Cap. præced.* Respondeo non directe id factum, & *disertiam*, sed *indirecte* & per consequentiam; quia *Actes* eorum præcipua in panis visibilibus consisteret, & quidem quod probe notandum, ut *inducis signisque* ira futura. Hæc *Systema*, minus sane prudenter digestum, impugnat, & fudit subvertit, Noster, argumentis accomodatissimis ad victoriam de iis reportandam; quamvis si rem ipsam spectemus, nihil horum evincere valeat, *improbos* vere in *vita*, aut morte, esse felices; ac non potius cum omnibus hisce infelicissimos; tanto videlicet miseriores, quanto magis *indulgentia* Numinis eos fovit, beneficiisque suis cumulavit. Hos interiores, veros, siaceros, animi sui sensus, circa sortem improborum, *Jobus* declaravit *Cap. 27: 7. 8. &c.* ostenditque se in *improborum* fortunis laudandis id unice agisse, ut *Amicorum* Argumenta retunderet; tanquam quæ nimis aperte cum *Experientia* pugnarent. Idem satis clare insinuatam *Vs. 16.* hujus *Cap.* de quo mox. Non tamen scrupulo exempta versio *Merceri*; nam *יחור* invita *Analogia* a *נתת* descendit, ducitur; quum *Dagesh* requirat *Thema* defect. *נתת* consternatus fuit. Hinc *Luth.* maluit, *IV. Et vix momento propter infernum consternantur.* Id triplici modo exponunt *Doctores August. Corjess. 1.* subita eos morte desungi, quod cum *H. num.* convenit ferme. 2. eos cogitationes instantis mortis nunquam admittere, sed procul abigere venando, saltando, hilaria agitando &c. Huc concedit *Doct. Hofm.* alia adhuc admiscens extra scopum abeuntia. Pressius, & propius *Cl. Reim. 3* haud curans Mortem, & infernum; ut pote *foras* sibi cum his contractum autumantes, *Esaj. 28: 15.* vel parum creduli hisce; quippe quibus *Manes Fabula.* Hic *Character* impietatis profligatissimæ pulchre quadrat ad *Vs. seq.* & magnopere arri-deret, nisi durissimum censerem *שאו* pro *משאו*, ob infernum, hinc; illinc *רגע* ad momentum, pro parum aut nihil isto sensu, quem *Vir. Doctiss.* intendebat. Prius illud, *brevis & levi* consternatione adficiuntur, quam tandem senio gravibus moriendum, magis ad se-

14 ויאמרו לאל סור ממנו ודעה

14 Et dicunt Deo, recede a nobis; & cognitione viarum tuarum non delectamur.

דרכך לא חפצנו :

15 מהישרי כיינעבדנו ומה-נועיל

15 Quid est omnipotens, ut feriviamus Ei? & quid proficiemus, quum eum incurfaverimus?

כי נפגע-בו :

16 הן

16 Ec-

feriem; nec tamen omnino satisfacit; quod ab hoc quidem sermone Jobi omnis *consternatio* improbi abesse debeat, non minus suaviter morientis, quam viventis, videlicet. Illosne ergo rem acu tetigisse dicemus V. qui dederunt, *momento in fovea conteruntur?* Claud putem sane: nec vel quale hoc sit, vel quid ad rem faciat, intelligo. Lucrabimur interim ideam *Conterendi*, quæ Radici חתה est

cavit, conj. VII. passive usurpanda; solum quoque in I. æque ac VII. intransitive dicitur de- cuit: quin & docuere rem quamcumque, est eam dejicere, vel facere ut descendat. Copiosus adhuc *Gjaubar*. alibi expromendus, unde liquebit חתה esse *stringendo, radendo, fricando, quin & friendo, attrivit, decussive, vel & attritus fuit illis modis.* Habes *Consternationis* Originem liquidissimam: simulque cernis, nil luculentius esse hac imagine, secundum *primigeniam potestatem*, qua pingitur *grandæva & sessa senectus* horum hominum, in priori membro eleganter propòsita, tanquam sub manu terentis, aut fricantis eos *Mortis*, sponte *diffluens*, & in *pulverem decussa*, sive *descendere jussa*, absque ullo cruciatu aut dolore.

locum mortuorum & mortis: & quidem כרגע *Momento*, quod *instans*; Ps. 73: 4. Hoc jam cum *num. II.* amicissime conspirat; nullumque scrupulum relinquit; quum hæc *contritio* non inferat *consternationem*, vel *anxietatem*, sed tantum *dissolutionem corpusculi jam sessi deliciarum, & vitæ*; atque sponte velut *desluentis in pulverem.* Optime כרגע *in momento*, præ quo prius *in quiete*, vel *affluencia* potius, ut ex *Origin.* Hebr. repetere est, quantumvis adblandiatur forte, languidum; eo quod *res lautæ* priori membro, ut & *Vs. 7.* cum reliquo filo, satis superque ingestæ. Supererat ergo *Exitus facillimus, facillimæ vitæ coronidem imponens.*

Vers. 14. Enotatur Character *apertæ improbitatis*, quæ contentum Numinis præ se ferat, Deoque vel illudat, vel insultet. Cl. Cocc. tamen, de omnibus *improbis* agi supponens, mitigandum duxit, *Ore quidam; Opere plurimi; Animo omnes, si ipsi liceret ex voto esse &c.* Similiter fere *Merc.* Non quod illi *italia verba semper prorumpant; non est enim tam improbus qui ita sere propalam de Deo loqui audeat; Verum Sp. S: eorum cogitationes exprimere & detegere voluit.* Cl. Schmid. sibi parum constans, notat primo, *dicunt hoc loco non tam esse oris, quam cordis, & facti;* mox secundo addit, *Jobum hoc non omnibus impiis tribuere; sed hoc saltem velle; Et tamen inter illos felices deprehenduntur adeo impii, ut Deo dicant, Recede a nobis &c.* Quid mihi fideat, ad *Vs. 7.* indicavi; exempla nempe adduci *Hominum perditissime improborum;* qui ex principiis *Athesismi*, aut reliquæ *profanitatis, Religionem, virtutemque, verba* putant, ut *lucrum ligna*, atque omnem cultum Numinis palam deludunt, & explodunt. Hos utique Deus im-

Ibid. Quamvis contractiore mihi velo navigandum sit, atque ad *Origines* verborum deslectere vix ac ne vix quidem ausim; hic tamen ne quid cuiquam scrupuli remaneat, Fontes video recludendos, unde II. & VI. interpretatio coalescere veluti; novumque decus loco huic accrescere queat. In *Camuso* حنّه فركة وقشرة فانكت والورق سقط كائن والشئ حطة *Verbum* חתה *notat confricuit eum & decurti-*

16 Ecce, non in manu eorum הן לא בידם טובם ענת
 felicitas eorum! Consilium impro-
 borum procul absit a me! רשיעם רחקה בני :

17 Quo- כמה 17

probitatis omnis *Vindex*, vel maxime e terris eradicare deberet, tanquam *pestes & perniciæ publicæ generis humani*; si Amicorum Hypothesis staret: & tamen hosce vel maxime læpe florere, & prosperari, omne seculum vidit, cum *Joboque* adstupere sanctissimi quique, donec in *Sanctuarium* ingrederentur. &c. &c. ut in *Psf.* 73. pluribus edisseritur. Circa nexum uno verbo dicam; non placere, *Et dicent*; non etiam fati, *Et dixerunt*: magis illud Doct. *Belg.* aliorumque, & tamen dicunt: vel, *Atqui dicunt*, ut *Cocc.* Acutissime *Angli*, propterea quod dicunt; ut præmium quasi impietatis auferre dicantur, *perpetuam felicitatem*. Id stomacho *Jobi*, adfectuique concitato, consonum: nec a natura Linguæ abhorrens.

Vers. 15. Distinctius adhuc *Atheismi* character consignatur, *מה שרי* *Quid est?* &c. Id protervius adhuc, quam *Pharaonis* *מי יהוה* *Quis est Jehovah?* *Exod.* 5: 2. Nempe hocce *Quid?* *Quid rei?* redit ad *Nihil*, secundum illud *Psalms*, *אין אלהים* *Non est Deus*, & *יהוה לא קראו* *Eum qui Est*, *Nihil appellitant*. In verbis *נפגע* & *נועיל* etiam multa invidia, contemptio, contumelia. Prius, *Et quid proficiemus? quid utilitatis ceperimus?* innuit, oleum operamque planissime perditam, quæ in Numine aliquo colendo infunditur. Alterum, *quod incurramus in illum, quod ei precibus occurreremus?* insinuat, frustra Numen, quod nullum, precibus fatigari a *superstitiosis*, qui dum *יפגעו* *instant orando*, & *compellando*, quod nuspium est, revera *יפגעו* *offendunt*, *impingunt*, atque semet ipsos in *casum fatigant*. Lusus ex ambiguo; quod *פגע* *Occurrere*, *offensare*, utramque potestatem amplectatur. Stylus orientis capiat id genus acumina; quæ tamen non omnibus forte placebunt. Cui nostrum hocce nimium, con-

tento ei esse licebit solo, *Quod incurserimus in Eum?* contemptum prolato, ad *superstitionem* se nec vanis precibus fatigantem indicandam, ex mente horum impiorum.

Vers. 16. *Epiphonema* interferitur, sive *Enthymema* potius, cujus prior pars perobscura. Lustremus præcipuas sententias. *Vulgar:* I. *Verumtamen, quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longe sit a me*. Id Latini apud *de Pined.* ita explicant, *Non tamen perpetuam esse, in eorumque potestate sitam, illam felicitatem; quippe quam secum exportare hinc nequeant decedentes; sed cum lucis usura simul perdant*. Apponit alteram *Ambrosii* aliorumque, qui ex propiore nexu cum *Is.* seq. volunt, II. *Inconstantiam humane felicitatis notari, etiam hac in vita, in qua Lucerna improborum sæpius extinguatur, i. e. læta fortuna in tristem commutetur*. Utrumque præsentis disputationi *Jobi* parum accommodatum; quippe qui nunc, Adfectui indulgens, propriam quandam & perpetuam felicitatem Improbis adstruat, ut Amicorum systema penitus destruat & subvertat. Hoc obversatum III. putem *Alexandrinis*, qui negandi partem. omnia exhibent, *וְיִפְגַּעוּ אֶת אֱלֹהֵי הַמָּוֹת*. Aliter paulo *de Pined.*; sed Lectionem vitiosam non moramur; ab eaque moram quoque objici nolumus. Ad priorem sententiam IV. accedit *Merc.* *Non habent in manibus suis suam, quod ajunt, fortunam, ut cum evecli fiat, putare possint se nunquam collapsuros*. Addit & secundam; *Non ita in sua potestate habent bona sua, quin cum Domino visum, omnia amittant; nihil faltem secum absturi morientes*. Ergo *Consilium impiorum procul a me est. Non amulor nec invideo illis illam felicitatem*. Atquin in præsentis quidem urebat Nostrum illa invidiosa Improborum felicitas, quam non instabilem nunc, sed stabilissimam utique depingit. Id incommodi evitare studens *Jun.* concepit V. *Occupationem, qua utatur Noster ne existimarent eum ad impietatem propterea allectum esse, aut in præsentia allici*. Quali diceret, *Ille eo non pertinent, quod aut existimem illos habere auctoritatem in res suas arbitra-*

tu suo; aut quod animus meus in studium ejusmodi rapiatur; sed ut ostendam vanitatem propositionis Vestrae. At ea sic non satis ostenditur; nec intelligo, quid hic sit, quidve valeat, Habere auctoritatem in res suas arbitratus suo. Videtur idem illud intendi, quod Calvin. in concione ad h. l. ponit, Non sunt fortuna sua Domini, Deusque illos semper habet in sua potestate; & poterit eos omnibus deliciis privare, in quibus plenam felicitatem positam esse putabant. Quid ad rem? quum probandum suscepit Nostrer, improbos stupenda plane & invidenda gaudere Felicitate usque ad extremum vitae finem, qui & iisdem mollissimum contingat. Cl. Cocc VI. aliquid desiderari sentiens, sensum ita ampliavit, ut i. indicetur, Quicquid habent improbi, id eos accepisse a Deo & dono habere. 2. Non per ipsos stare ut retineant, vel amittant. Non esse xueius. 3. Non esse hoc bonum, quo beati efficiantur; quippe qui vera bona, propter hæcæ falsa, resiciant. Duo postrema a scopo abeunt: prius ad rem facit; ut ipse Deus dicatur improbos his bonis donasse, & ditasse; quando non in manu ipsorum utique fuerit sita illa tanta, tamque cumulata, felicitas; sed Dei manu, & dono, ipsis collata cenferi debeat. Hoc Ab. Esra commode להם רק חמקום נתן להם Solus Deus hæcæ illis dederat. Attamen, vel sic, Consilium improborum procul abest a me. Amplectitur, & pressius declarat, Eleg. Crinsoz. Non tamen felicitas eorum ab ipsismet provenit: proinde consilium impiorum horrorem mihi incutit. Hoc est, Quod inexcusabiles plane hos homines reddat, est, omnem eorum felicitatem ab illo Deo profuere, quem agnoscere, & colere, nolunt. Hæc a serie non omnino abluunt. Nimis libere VII. Castal. Si non habent in manu suum bonum, me præterit impiorum consilium. i. e. Non video quo consilio ita vivant, nisi quod vident se ita vivendo potiri bonis: neque enim sine causa faciunt, qua faciunt. Proinde necesse est fateamini in improbos in hac vita esse felices. Nec verba patiuntur sensum; nec talem ratiocinationem facile quis admiserit. Cl. Schmid. VIII. novi sermonis initium hic sumi cenfer, negans hæcæ accipi posse de iis impiis, quos Jobus modo Felices fecerat; quia fecerat eos felices usque ad mortem. Immutata ergo oratione, transiri putat ad contrariam sortem multorum impiorum, quorum Lucernam extinguat Deus.

Sensum hunc exhibet; Non fieri ex aliqua Dei impotentia, quod impii felices sint, nec impios adversus Eum prævalere, sed ex Liberrima Ejus gubernatione & providentia. Alias enim omnes improbi se facerent felices; nec Deus impedire posset. Atqui constat Deum multos tales præcipitare & extinguere. Habes faciem num. II. jam propositam; quam pulchriorem sic factam, nemo dicet; quid enim atinebat adhibere cautionem tam anxiam, non ex impotentia Dei hanc Felicitatem impiorum provenire, &c. &c. Nimia sæpe cura sensus emaciatur, ubi eum nitidiorem reddere volumus. Vide quoque an concoquere possis hocce, Non possunt se ipsos felices semper præstare impii, Unde & consilium eorum procul a me. Quid audio? transugiumne fecisset Jobus, atque Virtutem, Religionem, Deum deseruisset, ni hæc causa oblitisset? Nullum præterea dubium, quin verba hæc melius quadrent pro Clausula superioribus annexa, quam pro exordio novi sermonis. Conf. Cap. 22: 17. 18. quæque ibi

dabuntur. En IX. aliud Jarchii, בתמיה cum admiratione prolatum, Nonne in manu eorum bonum eorum? Utiq. Ita Merc. cepit, ut argutius seponens. Schmid. hoc dicere cenferet Rabbimum, En, verumne est quod vos dicitis, bonum impiorum non esse in manu eorum? Nonne contrarium potius manifestum? Mihi de mente R. Salom. haud satis liquer; sed liquido affirmare possum, gravem & pulcram fore Ironiam X. Ecce, non in manu eorum Bonum eorum! En nunc, quod vos contenditis, non habere improbos stabilem Felicitatem: sed in medio cursu Fortune & vitæ beatioris eos Divinitus exterminari, in Exemplum aliorum. Contraria omnia oculis cernere est quotidie. Innuaera exemplatium, quales ego descripsi: paucissima, ac ferme nulla, eorum quos vos depinxistis; plures omnibus extirpatos, cum sua sibi prole, ac posteritate. Conspectus hic mirifice quadrat ad Vj. seq. ubi istud כמה minue-

re, quin negare, non autem affirmare, mox videbimus. Aliud adhuc XI. ex Ironia, mihi succurrit, propius cum præc. Vj. cohærens. Quid profecerimus quum Eum religiose coluerimus? Ecce, non in manu eorum Bonum eorum! Scilicet Deus illos quasi propria, & in Hæreditatem velut a Deo concessa! Sentis negationem istam ironicam fortissime asseverare.

17 Quoties lucerna improborum
extinguitur, & venit super eos exi-
tium eorum? funes partitur in ira
sua?

כמה נר-רשעים ידעך ויבא 17

עלימו אידם חבלים יחלק באפו:

18 Fiunt יהיו 18

כִּדָם sic duplicem exeret vim; & primo, *in Manu*, erit *possidentis ex domo Dei*: secundo, *proprium perpetuumque obtinentis*, velut *ex potestate ipsius Divinitus facta*. Illum arctiorem nexum cum *Uf. 15.* suadet *Cap. 22: 17, 18.* ubi at hunc locum alludi manifestum. Quo aculeo, infra aperietur. *וְיָ* in *Ironia* adhibitum, dabit *Gen. 3: 23.* Sed non omnis calculus eam iei admittit: teneatur itaque geminum geranium, ex *Cap. 8: 19.* Libri nostri: *Eccc hoc est gaudium vite ojs!* Sed vel citra exempla istud *En, Ecce*, se hoc sensu satis tutaretur. Expositio X. & XI. a VI. quæ reliquis palmam facile aufert, solo *trope* differt, quem deus & pondus habere hæc in fede, clarum. An tamen *Jobi* verum sententiam declaraverim, alii iudicabunt; nam est ubi plenius nimbet fatissimam.

Ibid. Ex mente modo exposita, perfacilis nascitur anfa ad formulam interfertam rite expediendam. Nervo caret *Ramban* per præter. esserens, *Longe ablit a me tale consilium quum in Felicitate positus essem; nec unquam me adversus Deum ita extuli.* Ne illi quidem qui in *presenti* enunciatur, sat fortiter, aut apte. Mitto reliquos, et *Merc. Schmid.* &c. Respiciatur tantummodo *num. VI.* & aliquid hiare sentietur. Non datur ratio *rejecli consilii improborum*; sed *pectoris candidissimi sensus* expromitur, quo *Consilium improborum fuisse, & procul a se esse jubet, cum detestatione solenni*; utpote cui nunquam aures vel præbuisset ante, vel præbiturus esset; *etiamsi* tam *constans* tamque *cumulata felicitas improbitatem comitetur*, atque *invitare* videatur. *Absit tamen, procul absit a me tale consilium*, cui intinitis partibus optabilis cum virtute, & Timore Dei, *esse infelicem*, quam cum vitio, & flagitio, *Felicissimum vivere.* Digna *Jobi* vox, ex qua enimet religiosissima magnanimitas, *ἡ παρὰ Σατανᾶ* dicentis, quam a *Pentatore* offertur omnis Mundi opulentia. *Iti ὅτι* resonat, & respondet, *רחקך* in *præ-*

rito enunciatum *vi imperandi*, ex solenni more *Arabum*, quo *imprecationes, & detestationes* hoc flexu proferunt, ad majorem *Emphasin*. Ita *لعنه الله* *Maledixit ei Deus*, pro *Maledicat.* *تعمست* *Lapsisti*, pro *Lapses*, *male pereas*. Similiter *بعدت* *procul abiisti*, pro *Apaze in malam rem*. Hanc specialem vim in *רחקך* indicavi ad *Cap. 5: 4.*

Vers. 17. Incipit periodus aliquot versibus deducta; quam multi in contrariam plane mentem tendere volunt, quasi *infelicitas impiorum nunc subneferetur*: aliis in *Felicitate* eorum *filium continuantibus*. Priore I. sententiam ex *Vulgato* amplexi fere *Latini* qua *Veteres*, qua *Recentiores*; *Ambros.* *Gregor.* *Philip.* *Dionys.* *Hug. Gloss.* *Ord. Lyran.* *de Pined.* *Varass.* *Bolduc.* *Codurc.* &c. quamvis per omnia haud consonent. Nam sunt I. qui *commutationem fortune in vite hujus cursu*, ejusque *volubilem inconstantiam*, indicari velint, quæ *improbos evocet in aliam graviore mox ruina dejiciat*. His *Lucerna obsecrata*, est *Felicitas*, vel

& *proles extincta*; quod per voculam *כמה* *Quoties?* quam *sepiissime* fieri inculcetur. *Codurc.* mavult. *O quam facile!* Aliis valet *O quantum!* *O quam graviter!* *Bolduc.* somniat allusum ad *Lampadem sacram*, super caput *consaltoris suspendi solitam*, cum in *lecto* recumberet ad *oracula potenda*, *cujus extinctionem approbraverint Jobi Amici*; quibusque *nunc responderet*, *sateri sese, Lucernam impiorum consaltorum justo Dei iudicio sepe extingui*; *sateri etiam, se unum esse ex miseris illis quorum Lampas contemta, & tabernaculum desertum, quantumvis non sit impius. Arena sine Calce.* De *Pined. 2.* per *Lucernam* intelligit ipsam *Vitam*, atque *volubilitatem fortune parum coherere cum præc. observans*, germanius censet, ut ad *Lucis usuram impiis ereptam* hæc referantur; quasi diceret, *Quam subito, quam misere tamen,*

men, *extingui solent sepe hi homines! quam multiplex, quam severa eorum punitio in morte! An ergo ereptio lucis, & vitæ, non pertinet ad voluntatem fortune, & rerum humanarum? Debuisset potius, quam semel Versioni Vulgatae justam coherentiam deesse sensisset, auscultare Mercero, ita differenti; At quid necesse erat adserre Jobum, quod adversum se potius faciebat; sociisque, quos impugnat, savebat. Concludit inde II. sensum de Felicitate improborum ceptum, continuari; ut quum hæcenus actum esset de prosperitate totius Vitæ, ad filios, & posteros, extensa, nunc subjungatur, non puniri eos, ut focii dixerant. Monet dein, כמה nunc de augmento sumi, Zach. 7: 3. nunc de defectu & imminutione, ut supra Cap. 13: 23. unde sit, vel כמה עד usque ad quantum tempus, intra quantum tempus, quando tandem? vel quoties? ad summam raritatem denotandam. Prius כמה habet aliquid coacti, quod percipias ex hocce Merceri, Quando tandem? quia si tota vita eos florere videas poterit sine mihi dicere intra quantum tempus sit extinguenda eorum lucerna, & felicitas cessatura? Posterius planum, atque a plerisque Rabbinarum, Nostrarumque, Jun. Piscat. Belg. Crinsoz. &c. receptum. Cl. Cocc. enucleate, & solide, Rarum est, improbos notabiliter puniri. Gradatim hic proceditur, a minoribus, ad majora. Negatur 1. vel gaudium eorum extinguui, vel consilia ac cogitationes impediri, vel aliquid triste ac grave iis occurrere. Nedum 2. ut tali ac tanta calamitate obruantur, atque morerentur; refuso in eorum caput, quod in aliis patratum. Multo minus 3. ut singulari quasi judicio Dei dolores in portionem suam accipiant. Jam si hæc rara, non timebunt magnopere improbi; atque hac etiam in parte non erunt infelices. Si autem Felicitas illa frequens, quid superest, nisi ut obstupescamus? Quod dicemus esse judicium Dei in improbos? Nam si plerumque infelices essent, ac punirentur, raro felices, aliquid ad rem faceret. Nunc contrarium sit. Talis Jobi argumentatio. Nil evidentius. Et tamen Cl. Schmidius priorem sententiam præferendam duxit, rogans, si hic sensus esset, ut quid Jobus interposuisset vs. præced. Est obiectio sic satis speciosa, admittenda videlicet vulgari illa interpretatione, quam Merc. & ex parte etiam Cocc. sequebantur, Non esse fortunam improborum in ipsorum manu, & pote-*

state; sed eam subito ipsi eripi posse, & solere. Ubi semel, huc processeris; ulterius pergas necesse est; unde non mirum Cl. Mich. ac Reim. præeunte versione Luth. calculum apposuisse; itemque Grot. & Cler. alias Mercero additiores. Adde & Calv. in Concion. ad Job. ita vertentem, Quomodo lampas extincta? &c. & dividit Deus funes in ira sua? i. e. fines antiquos restituit. Accedit כמה Quoties? esse Augmenti, ut Ps. 78: 40. Quoties rebel- larant ei in deserto? O quam sæpe! ad quam normam & hic Schmid. Sæpissime sane, ut vix numerus detur. Mentem Jobi hanc esse putat: Dixi hæcenus multa de sorte impiorum felici: quod non de omnibus impiis dictum volo, sed quibusdam: hoc enim mihi contra vos sufficit. Interim ut pergam ad hominum sortem porro exponendam, Agnosco quod felicitas & bonum impiorum non sit in manu eorum; probante id iterum experientia, que nobis multoties sistit impios infelices, quorum lucerna extinguitur: ut regula universalis ex felicitate, vel infelicitate eorum extrui nequeat. Ita priorem opinionem utcumque defendi posse, monuerat etiam Merc. Lam tamen missam faciendam his rationibus efficitur. 1. Quod nihil alienius a præsentis conflictu, quam ut Jobus ad sortem infelicem improborum deflectat; seque ipsum refellat. Sed, est cautela, inquit Viri Docti; qua occurritur Nimio, quod ejus assertioni subesse videbatur; quum improbis omnibus felicitatem talem dederat. En fontem erroris. At Jobo quod 2. probe tenendum, רשעים erant improbi insigniti, & perditissimi, ut ad Vs. 7. & 14. præstructum. 3. Tales haud dubie improbos intendit Nolter, quales Cenfor, Cap. 18: 5. 6. רשעים אור ידעך Etiam lumen improborum extinguetur: nam id ipsum ita resumitur, ut refutetur. 4. Si כמה hic non minuat, nequeque, sed vehementer augeat atque adfirmet; jam Lanx saltem in partem pejorem deprimitur; & Jobus non tam injuste ab Amicis sub suspicionem improbitatis erit vocatus. 5. per hanc Hypothesin conurbantur sequentia; & miris modis sese implicant qui secundum eam aliquid explicare nituntur; ut suis locis apparebit. Ipse Vs. præced. quo solo Viri Docti huc impulsu, ex nostra commentatione aliud 6. exigit;

18 Fiunt sicut palea, ante ventum? utque gluma, quam furatur turbo radens?

19 Deus recondit filiis ejus iniquitatem ejus: rependat super ipsum, & experiatur.

20 Vi- יראו 20

continuationem videlicet felicitatis, sive clarior, Epexegetin V. 9. & V. 16. prout eam exposuimus; quam Cl. Cocc. rite appellavit Felicitatem in evasione panarum.

Ibid. Hoc fundamento jacto, reliqua leni brachio expediunt. כמה ita minuit, ut tantum nun neget, ex iis quæ ad Cap. 13: 23. dedit. *Lucernam restinctam* illustrabit Cap. 18: 5. In Vocabulo אירם exitium eorum, adf. agentis mallet Cocc. quasi esset, malum in alios patratum. Simplicius, ut sit pass. Exitium ipsis inflictum, vel potius quo digni sunt: quod ipsum quoque אירם מן obseruatum, quum ait Calumitas talis ac tanta atque merentur. De vi vocis איר noraverat Merc. eam proprie nubem dicere, unde ad perniciem nubis more inuictam transitus esset factus. Hæc ansa inuolutionem deditur *Vulgar: Schmidius* a nube potius exitium ortum suspicatur, quod faciat disparere, sicut nubes aut vapor dispareret: aut quod, ut nubes obscurat, ita calumitas tenebras inducat. Posterius redit ad illud Merceri; prius nimis coactum. In Originibus a prægriante mole significationem ductam ostendetur. Ultimum חבלים *Funes, vincula, dolores, item sortes hereditarie, a Merc.* ex postrema notione declaratur; ut sit, *Dividet illis, & assignabit pro portione ipsorum panas velut hereditarias; eadem figura, qua Tjppharus clauserat Cap. 20: 29. Calv. funes pro finibus extra oleas. Commodius Belg. Cocc. &c. &c. Dolores distribuit &c. rectissime monente Schmidio, portiois vim in Verbo חלק comprehensum, ut sit distribuit illis pro sorte ac portione dolores. Non omittenda hic significatio peculiaris & חבל, Funes quæ extat Cap. 18: 10. Eo allusum dubitari nequit. Hi funes constringentes ergo, doloresque*

18 יהיו כתבן לפני רוח וכמוין

גנבתו סופה :

19 אלוה יצפן--לכניו אונו ישלם

אליו וידע :

20 יראו 20

ineluctabiles sese referunt ad mala quæ ibi congesta sub eodem Emblemate; V. 8, 9, 10. Observatio hæc firmat gradationem insignem, quam Cl. Cocc. inesse docuit, a minori ad majus pergendo.

Vers. 18. Sibi haud dubie plauserunt in acumine suo, quibus talis visus nexus, *Quoties lux impiorum exstinguitur &c. toties sunt ut stramen, &c. Vel etiam, Quoties pereunt, cito pereunt ut palea vento acta, nec diu languent, aut egrotant.* Nullus tamen in hisce lepor, nullus vigor. Plerique repetendum censent

כמה *Quoties?* vel saltem *interrogationem* per hunc V. continuant, vel in hanc, vel in illam sententiam, quam V. præc. inchoarant. Ita Merc. I. *Quando tandem? vel, Quoties id accidit, ut sint tanquam palea ante ventum? &c. &c.* Cum simplici interrogatione Cocc. *Fiunt ut stipula coram vento? &c.* cujus iterum pulchra observatio, *duos* adhuc gradus tribus præcedentibus addi, ut *quarto* negetur rarissime improbos fieri *stipulam a vento agitatum, & impulsam: & quinto*, ut fortiore adhuc figura superimponatur, *multo minus eos palea instar subito ex oculis tolli.* Bonus ordo, & judicio digestus, cujus singula membra opposita iis, quæ Amici, ut certissima, & in legibus perpetuis providentiæ fundata, asseverarant. Citra *interrogationem* hæc legit *Vulgatus*, cum eoque *Luth.* alique: quod II. ut unice aptum urget Cl. *Schmid.* aptius nempe futurum ad *expressam & disertam declarationem pænæ improbis inferendæ, quam hic asserti & exaggerari* censet. *Erud. de Pined.* speciatim ad pænæ *Ultimi judicii* respici autumabat; quo & *Gloss. Ordin.* tendit, *Flatu iræ divinæ subito levantur, & asportantur in ignem.* Nobis superiora dubio vacua: quæ manebunt, etiam si *Interrogationem* non adhibeamus, ita constructa, *Quoties* quæso *extinguitur Lucerna improborum?* &c. ita ut *fiant palea, & gluma.* &c. Fortior tamen structura uno tenore suspensa. *Duos*

ver-

versiculos unam efficere periodum, sat frequens in hoc Libro, & alibi. Emblemata *straminis*, aut *stipulae*, הַנֶּזֶק, & *glumæ* מוֹץ, nec non *Venti*, & *Turbinis*, docte enucleata a de *Pined.* סופה est *Turboradens* & *verrens*, a

ספה, quod in *Origin:* illustratum ex ספי Rafit ventus &c. גַּנֵּב surari, κλέπτει, nunc pertinet ad *necopinatum*, *rapidumque* illud, quo Turbo omnia averrit.

Versf. 19. Omnibus ferme hic aqua hæret; neque vel in hanc, vel in illam partem, sensus limpide deduci videtur. Qui I. *Pœnas improborum* describi volunt, ut a *Patribus* ad *Filios* quoque descendatur, in magna varietate versantur. De *Pined.* 1. *Ex tam ingenti impiorum supplicio multum quoque ærummæ ad universam illorum posteritatem redundabit* &c. & sero licet, tandem agnoscent *Divinæ justitiæ vim*, & *aciem*, in sceleribus vindicandis &c. &c. Ad *Vulgatam* hæc expressa, quæ dat, *Deus servabit filiis illius dolorem patris; & cum reddiderit tunc sciet; cum enunciatione videlicet.* Item *Vavass.* sed restrictius. *Deus ut patrem, ita liberos male habebit: idque patre superstite ac conscio, quod illi doleat magis.* Idem & *Codurc.* voluisse videtur. *Bold.* maluit 2. ex *Montan.* *Deus servabit filiis ejus robur suum. i. e. quamvis impium turbine disjecerit; adhuc tamen majorem vim procellæ reservat in futurum, ut prolem disperdat.* Cl. *Cler.* consimiliter; *Deus filiis mali potentiam suam repositam servat* &c. ad ultionem de iis sumendam. Monet alios durius הוֹן iniquitatem convertisse. Id placuit 3. Cl. *Schmid.* *Deus abscondit filiis ejus iniquitatem ejus* &c. Hoc ut molliret, commode הוֹן præponi possit, ut sit, *Abscondit מאוֹן de iniquitate ejus;*

quia nempe non vult *Jobus* quod omnem iniquitatem vel *pœnam patrum* filiis reservet *Deus*, sed quod partem ejus &c. &c. Angustias videns undique ab hac parte: quas auct postterius *Colon*, huic sensui parum quadrans, de quo mox. Eas expedire tentant 4. *Doctiss. Hofm.* & *Reim.* per *Interr.* *An Deus Filiis ejus iniquitatem ejus reservaret? Rependat ipsimet, & experietur ipse.* Putatur oppositum *judicio Amicorum*, qui multa disleruerant de *extirpatione prolis*; quasi insinuaretur, non tam pro-

lem, quam *Patrem* puniri debere. Jam postterius quidem *Colon* vim suam recipit, oppositionemque ad prius: sed & *Amici* utique in *Patrem* vel maxime *iram Divinam* fecerant *incumbere.* Cernis ab hac parte nil satis feliciter procedere. *Merc.* II. etiam rem intricatam videtur

relinquere, quum repetit, כמה Quoties, vel quando tandem, reservat ejus filiis violentiam ejus, eam in illis puniens? Raro hoc fieri video. Hactenus nil duri in nuce. Sed perge porro, Et quando tandem reddit ei Deus, & cognoscit ipse se ob suum scelus puniri? Si ei esset unicuique filiorum, quod nonnullis visum, utcumque ferri posset, sed ad impium patrem, recurrens *Merc.* justam deductionem, ferri inque, non servat: unde *Jun.* & *Trem.* ad *Hysteron proteron* confugere coacti. Vide

etiam *Deod. Belg.* &c. &c. *Cajetan.* III הוֹן pro *Divitiis* hic accepit. Ejus conatum reperies apud de *Pined.* quem sic satis venuste emollivit *Doct. Crinsoz.* quando tandem *Deus* reservans filiis *Divitias patris, ipsimet punit, ita ut sentiat?* Scilicet, ut clarius appareat *patris crimina vindicari.* Eam tamen curam circa *Divitias filiis reservandas*, *Vir Elegantissimi ingenii* non negaverit minus necessariam, quin & incommodiorem. Expendamus IV. *occupationem, sive solutionem objectionis*, quam hic insertam censent *Ramban*, *Ralbag*, *Jarchi*, cum iisque *Cocc. noster*, observans, signa, quibus *objicientis* & *respondentis verba distinguantur*, sæpe omitti: vocemque vivam facile iis carere. En faciem: *Deus recondit liberis nequitiam ejus. Retribueret ipsi potius, & sentiret.* Hunc sensum in luculento collocavit *Cocc.* huc redeuntem, *Dicetis, hoc mihi tacita cogitatione objicetis, si ipsi pœnas promeritas effugiant; non tamen evasuros filios, posterosve; quibus ira Dei recondita in thesaurum, ut in ipsis & Patres plectantur.* Hoc ita concedit *Jobus*, agnoscitque, ut simul reponat, *pœnam liberis inflictam non satisfacere Justitiæ Dei, quæ ipsos parentes etiam punire deberet.* 1. quod parentes alteram illam non sentiant; quo respectu dictum sit וְדַע ipse sentiat & discat, quid sit *impium esse adversus Deum.* 2. Quod ipsi non videant *miseriam familie suæ; eoque nec adsiciantur ea.* *Vf.* 20. 3. Quod non cogitet *vivendi satur de statu domus suæ post mortem, quam florentissimam vidit, dum viveret*

20 Videant oculi ejus sui fomitis ignem: & de æstu omnipotentis bibat.

21 Nam

Vf. 21. Cl. Schmid. quidem *coactiorem* vocat *expositionem*; sed nihil profert in contrarium: Mihi hæc *Occupatio* omnino videtur *necessaria*, ad *Filium* recte *evolvendum*, quod alias intricatissimum redditur; ut patet ex iis, quæ Reliqui attulerunt. Nam a. nullus erit *membrum* posterioris *nexus*, si non per modum *responsionis* ad *objectionem* effertur. Sentias ex Schmid. illo, *Eciam illi ipsi impio retribuet Deus, non solum Filiis.* Atqui de *Patribus* jam abunde id constabat, secundum illam *interpretationem*, ex *Vf.* 17: 18. Alii malebant, *Aut retribuet illi*; quod magis adhuc implicat: unde aliis ad *filios* quoque hæc referre commodius visum. *b.* Coli hujus *nervus* plane solvetur, nisi *oppositio* iusta teneatur inter *Filios*, & *Patrem*. *c.* Sine hac *objectione*, & *responsione*, duo sequentes *versiculi* veluti loco *moti*, & *luxati*, venient; quin, cum *decere*, *pondus* amittent; uti mox sentietur. Ad ידעו cognoscat, experietur *panam* *presentem*, ipsi *influxam*, cont. *Ezech.* 25: 14. ידעו את נקמת, cognoscent *Ultionem* *meam* *severam*. Apud *Arabes* nil frequentius hac formula سوف يـعـالـون futurum est ut cognoscant. *Exempla* adducta in *Azimatis*. *Juvenil.* ubi *Jes.* 9: 8. & *Hos.* 9: 7. hinc *lucem* capere *monui*.

Vf. 20. Quibus cuncta ad *penas* *impiorum* referenda videntur I. non valde *limpide* series *fluit*. De *Pine.* 1. *Ne quis existimet impium, qui feliciter vixerit, impune dimitti post Mortem, repetitis tantam panis illius a poenitate, confirmat iterum supplicia ejus, ex eo quod oculi ejus videbunt interfectionem suam i. e. Ipse perferet, experietur, sentiet.* Addit *Philip.* ad *horribiles inferni visiones respexisse*; *Gregorio* autem *videre* nunc esse *intelligere*. *Credas* *Eum* loqui de *suppliciis* *post mortem*, neque aliter *fas* erat *Ei*, qui *Luernam* *extinctam* ad *Mortem* *retulerat* *Vf.* 17. & *Vf.* 18. *dederat conspectum ultimi judicii*: attamen *Paraphrasis* *Viri* *Erud.* ita *concepit*, ut *sceleratissi-*

20 יראו עינו כירו ומחמת ידו

: ישתה

כי 21

mas Pater familias supplicia illa ad posteritatem permansura, & ipse perferre incipiat, propriisque oculis filiorum interfectionem severissimam spectare cogatur &c. &c. Hæc parum *coherent*. *Eu* 2. Cl. Schmid. *expositionem*, *Huc versu docetur, finem vite impiorum festinari, & dies abbreviari, ita ut videant oculis suis interitum suum, & iram Dei perspicue sentiant, & sub ea moriantur, prævidentes etiam posteritatis suæ calamitatem.* Ad hoc potterius ita sibi *viam* *parat*; *Non video Interpretes sollicitos ac eo, quid sit, Videre oculis exitum suum; forte quasi res adeo clara. Sed nobis hoc non videtur prætereundum, quis enim perit qui suum interitum non videat? Quare Jobus non tam de Visu corporis, quam de visu mentis loquitur; nec כיר simpliciter calamitas, sed interitus totalis & extirpatio cum domo & posteris.* *Vides* quo *acumine visionem*, & *prævisionem* *simul*, hinc *exculpserit*, in qua sibi soli forte placuisse reperietur. *Non* *satisfacit* quoque 3. hocce Cl. *Cler.* *Ejusmodi homines tandem intelligent, unde calamitates, in quas inciderint, ortæ fuerint; nihil a justitia Divina. Captatum argutius, Videre oculis, pro Causam punitionis intelligere.* Ab illa quoque parte II. qua *Felicitatem* *impiorum* *continuari* *statuitur* *Nimis* 1. *tenuè* *illud* *Merc. Jun.* *Nostrorumque*; *Quoties* *vident* *oculi* *ejus* *perniciem* *suam?* *Omnino* *עינו* *aliquid* *fortius*

spirat. *Quod* 2. *eleganter* *expressum* *a Crisostomo*, *periodo* *sic* *rotundata*, *Quando* *tandem* *Deus* *reservans* *filii* *divitias* *patris, assumptæ* *punit, ut* *sentiat: & videat propriis oculis suam destructionem?* &c. &c. *Quid* *nos* *ab* *hac* *sententia* *discedere* *cogat*, *supra* *datum.* *Consciscendum* *itaque* *III. Rabbinis* *&* *Coc.* *Viderent, videre* *deberent, oculi* *ejus* *suum* *ipsius* *exitum*; & *de æstu* *omnipotentis* *biberet.* *In* *hoc* *aspectu* *omnia* *vigent, &* *ut* *ita* *dicam*, *vibrant.* *Ne* *mibi* *panas* *in* *posteros* *elendas* *jaciatis*; *ipse, ipse* *ille* *apertus* *Dei* *hostis, nefarius* *arms* *caelo* *inferens, omnibus* *plagus* *a* *Deo* *excelsi* *potius* *deberet; meritisque* *panas* *hæc* *in* *terris* *vires* *vilensque* *experiri.* *Atqui* *hoc* *raro, vel* *nanquã* *serme, fieri, experientia* *se-*

culorum omnium mihi attestatur. Ut retor-
sionis hujus vim & aciem melius perfentiscas,
in memoriam redeas velim perpetuæ Hypothe-
seos Amicorum, secundum quam in Jobum
declamarant, Benedictiones temporales & Æ-
ternas archissimo nexu sociatas, ratione Piorum:
itemque Maledictionem & Temporalem, in pœ-
nis, plagisque omnibus, & Æternam, non di-
velli posse, ratione impiorum. Hoc vehemen-
tissime urserant, in eoque modum haud du-
bie excefferant. Id jam a Jobo ita confutatur,
ut omnem elabendi rimam ipsis obstruat; eos-
que hoc in subterfugio delitescere non patia-
tur, quod peccata parentum in Liberis utique
tandem visitentur. Id non negatur, sed ostendit-
ur, neutiquam sic satisfactum rationibus ju-
stitiæ, neutiquam quoque Amicorum assertio-
ni, qui de pœnis improbum ipsum, cum suo si-
bi semine, & familia universa, hac in vita scri-
re solitis, in medio cursu fortunarum, tam lon-
gas orationes contexuerant.

Ibid. Multa varietas ad Vocabulum semel
tantum profans, כִּיד; quod Vulgato sonat
interfectionem, ex LXX qui ὄφθαλμὸν dedere.
Symm. אֲבִיבָה. Chald. consractionem, perditio-
nemve. Per Rabbinos inter Nostros ferme eva-
luit Exitium, perniciem, infortunium, ut cog-
natum אִיד. At Forst. Rabbinis omnia detra-
hens, dat Capturam, a לָכַד cepit, sub qua Ra-
dice etiam in ordinem cogit כִּידוֹן, Lanceam
aliis, aliis Clypeum notans, de quo infra Cap.
39: 23. Avenarij officina procedit nobis, ex af-
finitate literarum, Cædem, cum allusione ad
כַּתָּה contudit. Hæc vaga, & fluxa. Figere
aliquid conatus est Cl. de Dieu, laudans no-
tionem Conculcandi sub Themate כִּיד in Di-
al. Æthiop. unde esset, Videant oculi ejus
conculcationem ejus. Cl. Cocc. ad Arabicam
recurrat, monens כַּאד כַּאד, (melius
scribitur כַּוּד quia Eliph illud est vicarium
pro Vaw) a Cl. Erp. declarari dupliciter, cir-
cumvenit, & bellum movit. Postremum opti-
me quadrare censet: q. d. Videat oculis suis
pacem domus sue turbari, & bellum ac tumultum
in copias ejus cieri. Addit ex Raphelag.
כַּד Arab. pro labore, afflictione, a כַּדד,

כַּד. Huc recurrit & Codurc. qui dolo-
rem & tormentum hic extudit. Priori cogi-
tationi inhæret in Lex. suo Cocc. ubi observat
כִּיד Arab. esse insidias, circumventionem, stra-
tagema, bellum; ut sit, videat insidias ei fru-
ctas a Deo. Id feliciter conjectum, mox pa-
rebit. Ex eodem fonte Cl. Crom. non valde
ad feriem, (ut sit, quando Selecta damus);
blanda licet specie ductus, vident oculi ejus,
Dei, fraudem ejus, improbi, ideo de estu om-
nipotentis bibit. Rectius quod subdit; si om-
nino ad ipsum impium referre velis, fraus de hu-
jus eventu exponenda erit. Sic existeret, vide-
at suam ipsius fraudem ejusque eventum. Feli-
cissime profecto, quod cum præcedenti illo
de palma contendere posse, jam docebo, re-
clusis usibus Arabicis hujus Radicis Alcor.
12: 5. Ne ezarres somnium fratribus

כַּדוֹן אֶל-כַּדוֹן
Nam כַּדוֹן אֶל-כַּדוֹן struerent tibi fraudem.
Ibid. VJ. 28. אֵנֶה מִן-כַּדוֹן-כַּדוֹן
כִּיד Hoc est de vestro כִּיד
dolo malo; sane dolus vester magnus est. Item VJ.
34. Et avertit Deus ab ipso fraudem earum
כִּידוֹן. Iterum VJ. 52. Utique Deus non se-
cundat כִּיד fraudem perfidorum. Vides ali-
quid grave semper signari, tendens in perni-
ciem aliorum. Similiter Sur. 20: 62. Pharas
fraudem suam collegit, & venit. Et VJ. 72.

כַּדוֹן-כַּדוֹן Fraus incantatoris. Itc-
rum Sur. 52: 41. אִם יִרְיֶדוֹן-כַּדוֹן
כַּדוֹן-כַּדוֹן חֵם אֶל-כַּדוֹן
Voluntne fraudem? Utique qui impii sunt, ip-
si met fraude circumveniuntur. Secundum illud
scilicet Sur. 68: 42. Et frui permittam illis;
אִם כַּדוֹן-כַּדוֹן utique mea cir-
cumventio est vehemens. Id crebrum in Al-
cor. ut Deo tribuatur כַּדוֹן-כַּדוֹן, quod
tunc stratagema convertere malunt, sive artem
suismet fraudibus alium illaqueandi. Pulchre
Harir. Conf. 9. אִבְרַהִים עַל-כַּדוֹן-כַּדוֹן

21 Nam quid negotii ipsi cum domo sua, post mortem? quum numerus mensium ejus cumulatam sortem habuerint.

21 כי מהרחפנו כביתו אחריו

ונמספר חדשיו הנצו :

22 Num הלאל 22

8 וכד *patiens esto in fraude fortune, & mo-*

lestia eius. כִּד וְכַד junctim. Item *Conf.* 21.

فابضدك الدهر اذا نبا

عنه وشب لكبده نام الوغا

Et ridere te faciat Fortuna, quando ab eo resi-

lit, atque accendit ad fraudem ejus ignem Belli. Ibi *Schol.* كبد exponit هلاكي *extir-*

nam, perniciem. Hi postremi usus favent in-

terpretationi *Cl. Cocc.* Videant oculi ejus *fraudem*

ei Divinitus struendam & paratam, ad ipsum subito involvendum, & disperdendum. Prior

fulciant id quod *Cl. Crom.* offerebat, Videant

oculi ejus fraudem ipsius, qua alios circumvenit,

ipse tandem circumventus. Habes id, quo omnes

collineabant, simul inclusum; *perniciem* videlicet

gravissimam in caput ejus devolutam. Necdum

tamen omnem loci pulchritudinem perspexi;

quæ ex Origine Radicis elucet. Ea est, excussit

ignem ex fomite igniario; vel silice. Ita in *Camus.*

الكبد المكمر والخبيث

والحبة والكرب واخراج الزند للنمار

Vox כִּד notat fraudem, & improbitatem, & *Artem,*

astutiamque, & Bellum; & actionem fomitis igniarii

ignem emittentis. Qui vel minimum in hisce

literulis cernit, facile discernit, priores notiones,

ut *secundarias,* ductas esse ab ultima, ut *primaria.*

Ad eam & reliquæ Verbi significationes, tanquam ad suum

Fomitem, unde emicnere, redsunt. Hoc non hujus

Operis. Indicavi aliquid ad *Harir.* p. 176. Adde

الزند قدح *extudit fomitem* ibid. p. 124. & *Orig. Hebr.* L. 1. p. 81. 82. In postremo

venenatam, qua potionandus fuisse, in vita sua, dicatur improbus. *Cl. Reim.* hunc adspectum vidit, & doctissime illustravit ex *Jer.* 25: 15.

Ezaj. 51: 17. 22. *Deut.* 32: 33. *Apoc.* 14: 8. Reflecit, ut putem, Nollet ad suam ipsius

sortem, cui poculum *venenatum* dabatur *exstinguendum;* quod & *improbis* a Deo deberi dictum fuerat *Cap.* 20: 16. Est *Figura,* quam

sæpiusculum habuimus, ex *Ancipiti.* Blanditur ejusdem Viri *Eruditiss.* observatio, allusum

ad *pœnam Capitaalem* veterum, qua *Venenum* bibendum dabatur. *Cl. Schmidii* obversata quoque

duplex vis vocabuli חֶמֶר, simili ferme facie; quum *Calicem* iræ amarulentæ concepit, quæ

animam bibentis amaritudine impleat. Confessatur & *Pf.* 75: 9.

Vers. 21. In arctum hic coguntur omnium copix, qui extra *occupationem* ceperant *Vf.* 19.

Et I. quidem qui directe *pœnas* describi volebant, planissime hærent. Quis probet 1. illud?

Impius nullam habet *curam* suæ domus in pietate & religione instituenda; ac propterea non permittetur diu vivere, sed numerus mensium ejus

dimidiabitur. Id merito spretum a *de Pined.* qui 2. leniore putat decursum orationis, si

nunc subjungatur, non satis futurum, si *impius,* respecto vitæ sulo, tantum in filiis & posteritate

puniretur, ipsius vero animus post mortem maneret impunitus: quandoquidem post mortem ex

felicitate, vel infelicitate, domus ejus, nihil: vel boni, vel mali, ad ipsum redundet.

Redit ad supplicia post mortem, quum tamen *Vf.* præced. vivo & videnti inflicta mala

maluisset. In his pedem figit *Vavass.* 3. significat improbo vivo ac videnti pœnas irrogari, ut

supplicii etiam suorum præsens intersit, atque oculis dolorem hauriat. Non enim curare, quid,

se semel ante diem mortuo, liberis ac domesticis, fiat, etiamsi brevior ipsis vita decernatur, eorumque

mensis dimidientur. Quid subit vitii, ex sequentibus patefecit. *Bold.* 4. חֶפְצוֹ ad

Deum detorquet; quasi redderetur ratio, ob quam *Deus* propinaverit impio calicem iræ suæ,

faciendo ut adhuc vivens videret exterminium suum

suum

fili in sua prole: quia nempe propter gravia ejus peccata Deus ipsum abiecit, nec voluntatem aut complacentiam habet in eo: parum proinde curans, si talis homo in medio cursu vita rapiatur, ne generaret filios in quibus domus illa staret. Lepida commenta! Videamus ꝑ. num rem expediverit Schmid. disputans contra Rabbinos & Cocc. atque eorum sensum, mox ponendum, ex eo infirmans, quod Jobus nuspam parvi fecerit, si quis in filiis puniatur, at contra benedicatur, post mortem, quum. Scr. S. tamen hoc tanti faciat. Statuit ergo rationem Amaritudinis anime, ex ira Dei imbibite, hanc subdi, quod omnis spes improbi, atque omne gaudium de domo sua preceptum, reddatur nullum, quum numerus mensium ejus subito dimidiatur; quandoquidem post mortem, ex domo florente, opibusque suis, nullum percipere possit gaudium. Atqui modo tetenderat, felicitatem familie post mortem non parvi faciendam. Præterea quam tenuis hic sensus! Eum Cl. Cler. sic expressit, Non potest malus magnam voluptatem capere e familia, quam relinquit post se, quia Deus eum in flore ætatis de medio tollit. Confestarium deinde hinc elicit, Dies non esse pre-finitos unicuique, sed pietate produci, impietate contrahi. In vicinia Schmidii versatur Cl.

Mich. ut & Reim. qui particulam ו conclu-sivam potius facit, Ergo igitur quam habere posset voluptatem ex familia sua mortuus, vita ne ad dimidium quidem producta? In his nihil magnopere stringit, meo quidem judicio. Adstringere voluit 7. Doct. Hofm. quasi Noster respiceret Cap. 20: 27, 28. ubi exterminatio domus ei denunciata fuerat; ad quod nunc reponeret; id parum referre ei, qui ad plures abierit; sed hoc male habere malos, quod menses in medio vite cursu incidantur, & detruncentur. Apparet ex omnibus hisce conatibus, exitum hac via inveniri non posse. Ne illis quidem II. res succedit, qui superiora negative accepta, ad feliciorum improbi sortem applicuere. Fun. & Trem. 1. Nam quod est, studium illius de familia sua post se; quam e brevi menses illius truncabuntur? Id ita explicant; Ut Deus ipsum viventem non excitat malis, sic non excitat ipsum conscientia ejus, ut sit sollicitus de rebus post mortem eventuris familie sue, tum, quum

ei mors impendet. וצפנ capient simpliciter pro inciduntur, resecantur, in medio abrum-puntur, ut Merc. ait, seu in duas partes divi-

duntur: nisi quod illi de morte imminente; hic de morte jam obita capiat. Ejus 2. hæc est expositio, quid curat filiorum punitionem, cum numerus mensium, & annorum vite, qui ei pre-finiti erant, sit truncatus, & absolutus, id est cum jam vita sit desunctus? Sensus sic satis aptus, sed non video copulam, qua cum præced. coaptetur; juxta solum a Merc. deductum, Quando tandem lucerna improberum extinguitur? Quando tandem resorvat filius ejus violentiam ejus? Quando tandem reddit ei Deus, & cognoscit ipse? Horum omnium summa coedit ex ipsius mente, ut Jobus queratur nec impium puniri, nec ejus filios; sed & ipsi & toti posteritati scelera impæne esse. Atqui hic filiorum punitionem supponi ipse agnoscit; sine qua talis hinc sensus non posset emergere. Commodius præcl. Belg. 3. qui ad Occupationem nunc tandem accedunt; qua occurratur Amicis, dicturis, pœnas a Filiis fore repetendas; quibus Noster istud subterfugium adimat ex eo, quod improbus jam mortuus, rebus Domus sue nihil amplius adficiatur. Et ipsis וצפנ

simpliciter est resecantur, finiuntur; sine ulla alia Emphasi; multo minus dimidiatione: cui sane nullus quoque locus, si ad exaggerationem felicissimæ impiorum sortis hæc oratio pertineat. Vim tamen dimidiandi retinendam sibi duxit Doct. Crinsor. 4. suam feriem, de qua supra, sic persequens, Nam quid curat, quid domo ejus fiat post ipsum, quando Deus semel dimidium vite ejus resecuit? h. e. Ponatur præmatura morte rapi, ejusque posteritati incumbere Dei judicia; ne illa quidem pœna respondebit magnitudini criminum; quod mala que familiaris ejus opprimunt ipsum non tangant post mortem; quodque mors subita, quantumvis præmatura, præferenda sit vite longæ in miseriis productæ. Pars quæ posteritatem spectat, bona; quæ patrem, laborat; per talem enim extinctionem acerbam improbi, pœna posteros quoque prementem, absque ulla controversia satisfacit Justitiæ. neque id. negare vel voluisset, vel potuisset Noster. Id tantum, non sine specie, negat; per supplicia posteritatis satis sui scelera improborum parentum, ubi ipsis summam vitam longissimæ & felicissimæ claudere jucundissima eduxerunt contigerit. Hunc scopum, qui in oculos

omnium incurrit, nunquam attinges; si וצפנ in malum capias, de dimidiata, & in medio cursu abrupta vita. Nimis adhæsum a multi-

huic idem ex cognatione פִּזְזָה, sic venientis *Pf. 55: 24.* Bono iudicio ea seposita a Doct. Belg. Merc. aliisque, ad *Finem vite* in genere formulam referentibus; atque in bonum fluentibus, pro *justo numero mensium, spatioque vite ordinario.* Ut completius redderetur hoc ipsum, *Rabbini* ad vim *præfinitionis* addidere *consummationis, collectionis in summam;* ex *Prov.*

30: 27. ubi חֲזִין collectam multitudinem designare creditur. Cl. Cocc. a חֲזִין serupus

calculus, פִּזְזָה, docto conatu conjicit, *Calculati,* vel *ad calculum,* i. e. pleno numero exeunt. Pariliter *Jud. 5: 11.* מְחַצְצִים

Numerantes, פִּזְזָה. Ad eam rationem & hic, *Et menses ejus integro numero calculi ducti sunt.* Cl. Schmid. iudicat, ut novum sensum, ita contortam prorsus esse hanc significationem. Neutrum recte. Non novus est sensus; nam & *Rabbini consummatum mensium numerum,* serie eum manifesto exigente, exhibuerant. Non est contorta significatio, nam quid pronius, quam ut a *Calculus* decurrat *Calculati?* Non expediebat, scilicet, hæc potestas viro Docto, in malum trahenti phrasin, quæ haud dubie ad *Cumulum boni* pertinet. In eo residet nervus argumentationis, *Nam quid negotii ei cum domo sua post se; quum numerus mensium ejus ad integrum calculum exacti fuerint?* vel &, *in sortem ei assignati fuerint;* sive a חֲזִין פִּזְזָה calculus, fors: sive a חֲזִין sagitta, ut feliciter iterum Cocc. quod sa-

gittis ad sortes trahendas uterentur, uti ex loco *Procop. 1. Persic.* probatum ivit. Inde hanc Paraphrasin offert; *Quantum homini naturaliter vivere datum, tantum vixit: & ductis vel calculis, vel telis, ætatem humanam exigentibus ad numerum, singuli non modo anni, sed & menses exierunt, nullo calculo vel telo residuo.* Utrumque in Genio Linguae fundatum ut mox apparebit. Proinde unica, & certissima, via hujus loci explanandi in III illo, quod cum *Rabbini* secutus Cocc. ut nova instantia obviam eatur exceptioni *Amicorum, Ps. 19.* *Deus reponit iniquitatem ejus Filiis.* Ad hoc Noster, *Itane? at quid ei cum sua domo post mortem, qui plenus & satur dierum e vita discessit?* Cl. Schmid. rogat, num *Jobus aspiciat hoc parvi fecerit, si quis in filiis puniatur, aut*

benedicatur post mortem? De eo haud quaeritur. Si improbus, vivens adhuc, præciseret, & prævideret, posteritatem fore calamitosam, angeretur ex mente *Jobi,* omniumque patrum; sed quum *florantissimam cernens familiam, decedit, quid tandem mali directe sentiet, ex clade & interuicione stirum,* longe post ventura? Ita ratiocinatur Noster, nec putem calculum ejus tam male subductum, in disputatione ubi de *parvis presentissimis improborum his interris* agebatur. חֲזִין hic non est voluptas, gaudium; sed *studium, occupatio, negotium quo adsceris;* ut *Eccles. 3: 1.* &c. Hoc *studium,* atque hunc *sensum,* cum *vita simul abrupti,* declaratum quoque supra *Cap. 14: 21.* quem contextum relegisse non pœnitebit.

Ibid. Ad verbum חֲזִין aliquid etiam conatus fuit Cl. de Dieu, truncandi notionem incertiore firmans ex *Æthiop.* חֲזִין parvus fuit; unde vellet, & Numerus mensium ejus parvus factus est, vel numero decurtati sunt menses ejus. Plaudit Cl. Host. in *Sm. Or. p. 83.* Cl. Crom. insuper *Dimidiandi* vim adfirmat ex *Ara'. حصص* portionem cum alio partitus est.

Frustra his fulcris sustentatur quod a scopo procul abire vidimus, ac proin stare nequit. Multam lucem fert illa *Radix,* & potestas in 3. *Conj.* obtinens, ducta ab

حصص, חֲזִין fors, portio; a חֲזִין sagitta, ut חֲזִין sagittam notat, & sortem; ut in *Obs.*

Philol. ad *Prov. 30: 27.* monui. Inde in 3.

& 6. *conj.* حصوا & حصوا valet حصوا حصوا sortes inter se parti-

ti sunt, ut est in *Camuso.* Ex hoc fonte explicui *Prov. Cap. 30: 27.* & *Jud. 5: 11.* quæ duo loca utique nihil commune habent cum *decurtatione,* & *de truncatione.* Cl. de Dieu

ad *Prov.* illud חֲזִין exponit *sagittantem;* ego malui, *sortes dirimentem.* Iterum in *Camus.*

حصني منه كذا اي صارت حصني كذا חֲזִני מנה כזה in 1. *conj.* חֲזִני מנה כזה dire-

22 הלאל ילמד-דעת והוא רמים

22 Num pro Deo docebit quis scientiam: quod ille vermibus erofum judicat?

ישפוט:

זה 23

23 At-

mit mihi tale quid, de eo quod in sortem mihi cedit. Dabam ibi olim non sane ad scopum, Licet numerus mensum ipsi tanquam sors plene sit concessus, quasi Jobus negaret impium propterea felicem predicandum. Cum Belgis nostris tamen me facturum esse profitebar, pro resedisti sunt; substituendo attributi sunt in sortem. In eo & nunc pedem figo; & quidem pressiore illa instantia, quam supra tenendam esse vidimus. Cl. Cocc. ambigebat inter calculum חצין, & sagittam חץ. Utriusque notiois clarissima vestigia in Dial. Arabum sub Radicibus حاس, & حاس Ult. Vaw; computationem & calculationem exerente ultima; ut prior sortitionem adfert, a sagittis, quibus sortes dirimere solent Arabes. Eodem ex fonte

ح- is est sors bona, ampla hereditatis portio; ipsumque verbum, bona sorte, felicitate, copia omnium bonorum auctus fuit: quæ Emphasis & hic forte attendenda. Hæc ulterius persequi nunc non licet.

Vers. 22. Verba, ut videtur, prompta; sensus haud quaquam expeditus. Arguit summa varietas, & dissensio, in versione ipsa consentientium fere; Num Deum docebit quis scientiam; & ipse excelsos, vel excelsa, iudicat? Hoc Merc. I. in Socios dictum censet, qui iustitiam Dei tueri volentes, adfirmabant Dei iudicia in impios semper revelari. q. d. An non novit ipse, quid sibi sit agendum; & quomodo hunc Orbem administrare debeat? Non est quod quisquam Eum sui officii admoneat: quum iudicet Angelos, & coelestia, nedum inferiora. Haud quadrat; nam in ipsum Jobum idem telum potuisset retorqueri. Pisc. II. non multum abest; objectioni obviam iri statuens, Dicetis, iustitiam Dei non pati, ut tam benigne tractet impios. Imo patitur; nam Deus probe novit quomodo singulos homines tractare debeat &c. Similia habent Doct. Belg. qui per Excelsos intelligunt Angelos, & Homines dignitate eminentes. An non prompta eadem retorsio? Quid ergo & Tu cavellaris, ac criminaris vias Dei?

Non commodius III. Jun. quamvis retorsionem evitet, Agitur, inquit, de officio hominum in suspiciendis ac non definiendis Dei Iudiciis: q. d. ne putetis aut Vestrum, aut meum, aut cuiusquam mortalis esse, ut Deo præfigat presentium Iudiciorum legem, perinde ac si quid, qua ratione, aut quando in improbos, rebus secundis elatos, agendum sit; ignoraret. Huc concedit Doct. Crinfor. Fateor speciosum; & pulcros Nostro dare sensus pulchrum. Habuit enimvero eos, sed Adscetu rapiente non potuit eos composito animo exerere in præfenti æstu, conflictuque; in quo se viis Dei acquiescere non posse, toties ostendit, in hoc ipso Capite Providentiæ Dei litem veluti intendens. Hoc qui ex oculis non dimittit, minus adhuc probabit IV. quod de Pined. dat, Hæc est divini iudicii & sapientiæ formula, ut postquam impium in vita patienter sustinuit, mortuum æterno supplicio adficiat, nec semper viventium scelera puniat, dum vivunt. Ergo nemo velit sapientissimum Iudicem docere, quaratione comprimere debeat improborum insolentiam. E fociis aliquis sic Jobum castigare potuisset; non semet ipse uno halitu confutare. Bolduc. Vavass. Codarc. nihil habent, quod non incidat in aliquid incommodi, simile præcedentibus; quum omnes huc tandem redeant, providentiæ sapientiam & iustitiam his verbis commendari. Atqui nimis apertum est, adversus eam verba multiplicasse Nostrum, dolore suo, & Amicorum insultibus, abreptum. Ergone dicemus, Jobum providentiæ Dei circa inferiora abnegasse? quippe qui excelsa tantum, & coelestia iudicet; reliqua parum curet. Sic ineptissime V. colligunt nonnulli ex Judæis; nec cauti, nec cæti profecto, quum ex ipsis hisce difficultatibus adversus providentiæ rationes motis, luce meridiana clarius pateat, Providentiæ Dei æque certam ac necessariam iudicasse Nostrum, quam Existentiæ, atque propterea tantum stuporem Eï incensibile quum impiorum constantem, atque cumulatum, felicitatem, quotidiana Experientia oculis eius ingereret; piis contra omni miseria commatis. Cl. Schmid. VI. præcedentibus eo deavertus, inde

exi-

exiri nunquam poterat, hic plane obhæret, quasi Jobus postquam improbos alios felices, alios infelices, & gravissime puniendos, proposuisset; nunc sortem piorum etiam subiciat, quam amici semper felicem esse contenderant; quum tamen quosdam quidem felices, sed multos etiam infelices esse, experientia constat. Ad quidem merito stuporem injicere, neminem tamen Deum docere posse scientiam, aut prescribere quid justum sit. Hæc parum absunt a tribus prioribus sententiis: sed ut privum illud, ad solos pios sequentia pertinere, evinceret, ita pergit VII. Nescio an non melius sit Jobum ita ad pios digredi, ut apertum faciat, se ad illos digressurum; adeoque hoc *Vf.* describat subjectum de quo locutus sit, q. d. *Maatenus de impiis: placere etiam de piis aliquid, qui pro Deo, aut de Deo docent scientiam, & in primis hocce fundamentum fidei, quod ille Celsos judicet? i. e. Impios illos de quibus *Vf.* 14, 15. actum.* In his nihil non tractum, coactum, ab omni specifalium. Nam 1. nisi subjectum secururum sic aperuisset Jobus, nemo illud invenisset. At 2. non valde aperta descriptio generis piorum ista.

Incognitum 3. genus constructionis הלאל

&c. ita resolvere. Ut & 4. posterioris colli structura & explicatio tortissima. Speciosior VIII. sententia Cl. Cocc. qui objectionem vel increpationem potius, Amicorum nomine concipit: *suspensibilis aliquem vestrum mihi dicturum, intolerabilis arrogantia esse, si quis Deum docere velit scientiam; dum Celsos judicat. i. e. notabiliter puniat in exemplum aliorum.* Intelligit, principes, tyrannos eminentissimos in populo: quasi sensus esset, Deum non tumultuarie & promiscue omnes improbos judicare; sed celsos & elatos facere exemplum ire sue; id quo prudentissima circumspeditione, ut non statim tollantur, quicumque improbi, sed ut emendantur plurimi. Observo ad hæc. 1. verum esse, Amicos id vehementer urlisse, quod Deus improbos celsiores deprimere soleat, atque in Exemplum tradere feculis; sed non video id pro Objectione nunc posse inferi, quod semper a Jobo erat negatum; quod dedita opera per totum Caput refutatur; cujusque contrarium toties jam inculcatum, ut *Vf.* 7. 9. 13. 17. &c. &c. Stante hac sententia, ב. ימות *Vf.* seq. deberet notare *Mor-*

tem pro exemplo punitionis severioris infligendam, quod abhorret a vero, ut mox videbitur. Omnino tamen assentior Cl. *Interp.* subesse Ob-

jectionem; ad quam quatuor verbis respondeatur. Ut illa scopum feriat, feriemque ferret, רמים non in *form. plur. de Celsis*, sed in *sing. de Mortuo a vermibus rodendo*; vel *erso*, videtur interpretandum. Patitur haud debite lingua; nam רמם est *verminavit Exod.*

16: 20. & רמה *putredo verminans*, statim *Vf.* 26. & alibi. Hinc רמים in *part. pass. sec.*

est, *cariosus, exesus a vermibus*, qui *رميم* Arabibus. Frequentatur hinc *عظم رميم* Os vermibus exesum, *لعظام رميم*, quod in *Alcor.* de putribus mortuorum reliquiis crebrum. Habes & in hitce verliculis.

وما الغخر بالعظم الرميم وانما
فخار الذي يبغى الغخر
لنفسه

Quid gloriatio in osse vermibus eroso? Est enim

Et demum gloria, quæ semet ipsa nititur.

Ad verbum, *quam quis sue anime vindicat.* Prius membrum taxat avorum gloria superbos. Extant in *Sent. Gol.* p. 165. Auctor eorum

Haririus Conf. 25. Absolute quoque *رميم* अधिबेरी amat. Insignis locus *Hist. Tam.* p. 322. de *Viris principibus ex summo splendore tandem ad sepulcrum contrusis.*

سكنوا الثرى فتغبرت تلك المحاسن
والسرى

ورعاهم دود الباي وفراهم فري
الجزوي

امسوا رميما في الثرى واثىوا الي
يوم النشور

Habitant sepulcrum, immutatis istis splendoribus, letitiisque.

זה ימות בעצם תמו כלו שלאנו 23

23 Atqui hic moritur in solido intactæ suæ integritatis; totus quantus liquidissime defœcatus & opimus.

: ושלו :

עטניו 24

24 Ejus

Et depascit eos vermis consumptionis, scinditque more lanionis. Fiunt vermibus exesi in terra; moranturque ibi ad diem resurrectionis.

In Arabico est, *Fiunt רמים exesum*, nempe *Cadaver*. Iste usus mirifice hic quadrat, in consimili fere argumento. Duplici ratione *Occupatio* inde concipi potest; ut vel IX. *Amicis* tribuatur hæc obiectio; *An Deum docere quis vult scientiam; quum utique vermibus exesum judicet?* illum improbum, videlicet: vel etiam X. ut ipse *Jobus* eos provocet, *An pro Deo*, pro causa Dei defendenda, aliquis *Vestrum* docebit scientiam; quod ipse judicet vermibus exesum, illum quem descripsi *Fortunatum?* Sensus eodem redit; qui hic est; *Trustra exigi ut improbus ipse puniatur; quippe qui poenam utique præsentissimam in morte & putrefactione experiatur, in pulverem resolutus; & factus רמים*. Sentis aliquid ex media materia subnascens, quod non poterat non *Jobo* occurrere, tanquam adversus se faciens; quodque, si causam obtineret, accurate erat resolvendum: uti in sequentibus facit; quæ sine hac *objectione*, ita concepta, vix ac ne vix quidem cohærebunt. Hic adpectus & רמים tanto magis forte placebit, quanto magis fluctuatur a *Doctiss.* *Interp.* in *Celsis* hisce declarandis, atque seriei præsentis aptandis. De eo aliquid mox sequetur.

Vers. 23. Non mirabere fluctus interpretationum, quum ad *Vs.* præced. fluxa omnia fuisse appareat. *Merc.* I. ad *impios*, *piosque*, ex æquo, hæc pertinere censet, quibus felicior hæcce *sors vivendi & moriendi* sæpe contingat: prout contrarium quoque non raro in utriusque *Vs.* 25. insinuaretur, quod peræque *miseria & afflictione consumantur*. Hæc opposita putat *Hypothesibus Amicorum*, qui urlerant *Malis mala, Bonis bona, pro meritis, contingere, & Dei justitiam in fovendis his, puniendis illis, constanter posse deprehendi; quum contra appareat, id aliquando quidem facere Deum, ad justitiam suam orbi ostendendam, non tamen*

semper; & multa in futuram vitam, & extremum judicium reservari &c. ac proinde non posse ipsum impium pronuciari ex afflictionibus.

Eodem tendunt *Jun. & Trem.* quibus עצם

הם est perfectissima felicitas, quanta apud homines esse potest. Idem sentire videntur *Doct. Belgæ*, quamvis non diserte expresserint. Consentium quoque de *Pined. Vavass.* nec non *Ramban & Perizol.* Non existimem istam runc *Ratiocinationem & Collectionem* satis convenire, ob ea quæ præcesserunt. Arguitur aliquid II. hinc elicit *Bolduc.* qui ait, *in hoc Vs. & seq. tribus, non de justis & impiis, ne multi volunt, sed de robustis & debilibus, de sanis & iis qui infirmi viribus, sive boni sint, sive mali, sine dubio tractari; ostendique quod sicut paupertas, & rerum affluentia, æqualiter reperiuntur apud justos & injustos; ita mors juvenes vegetos & sanos æque facile rapiat ac senes debiles, & decrepitos; eosque qui semper infirma valetudine laborant: ac proinde futiles esse Amicorum rationes, quibus probare conati sint, solos malos adstigi.* In eundem ferme adpectum deductus *Doct. Crinsox.* vim argumenti sic intendit; *Deum firmos valetesque non longiore sæpe vita impertire, quam miserabiles illos, quibus nulla plane bona valetudo. Ergo nec mirum, si Justis æque adstigantur in mundo, quam injusti.* Videtur longiuscule repetita, nec valde stringens, comparatio. Ad solos improbos omnia restringit III. *Cl. Cler.* ad *Vs.* 25. ita mentem apertens: *Hoc vult, his, & proxime superioribus verbis, quamvis Deus de malis panas sæpe sumat, non tamen perpetuum hoc esse: alios enim ad mortem usque copii omnibus abundare, & in rebus secundis mori; alios vero post res adversas ægro animo interrere.* Hæc scopo præsentis parum respondent; & hiatu non carent. *Cl. Schmid.* IV. solos *probos* tota hac periodo induci contendit, *juxta diversam eorum sortem, quorum alii Felices, alii Infelices, ævum traducant.* Vidimus ad *Vs. præced.* quid huic opinioni substruxerit *Vir Doct.* Hic speciosius urget vim voculæ הם *integritas*, opposita *Hypocrisi, fraudi, dolo,*

ufum moralem retinendum censens, si possimus: *Atqui possumus*, inquit, *quid enim impedit, quo minus dicamus mori in integritate sua, esse mori ita, ut integritas cordis & vite sine omni tentationis & afflictionum certamine maneat in suo robore: cuius contrarium mox fit, Mori in anima amata, afflictâ & cum tentationibus amarâ consuetante.* Atqui non possumus. 1. Quia scopus haud patitur, ut felicitatem piorum hoc pacto extollat Noster. 2. Quia *mori in integritate sua*, non potest significare extra ullum certamen afflictionis per totam vitam; quod tamen postulatur. Sic quidem paucissimi, atque adeo nulli, pii morerentur in sua integritate. Nam 3. *מֵוֹת* Moritur, totam vitam antecedentem includere videtur Viro Docto, in hanc mentem, *Hic in integritate sua totam vitam in tranquillitate & quiete transigit, & tandem sic moritur.* Quod Cl. Reim. observat 4. vocem *עֵינִים*, huic personæ feliciori parum accommodatam, fortius stringeret, si integritatem moralem tenuisset Schmid. & non ad immunitatem a miseriis, & tentationibus iterum inflexisset, ut in ipsa integritate, sit, ipsius integritate in sua plenitudine consistente, nec labefactata. Quid aliud talis integritas, quam felicitas, aut immunitas a gravioribus malis? Nullum itaque subsidium in hac voce, quam de integritate fortunarum, omnis cladis expertum, intelligendam esse, ipse Schmidius, illuc tandem recurrere coactus, dum negat, vel maxime confirmat. *Physicam* vim radicis *תָּמִים*, morali originem dedisse rectissime monitum a Cl. Mich. Certe *תָּמִים* integris viribus praeditus, *Prov. 1: 12. תָּמִים* integritas virium *Pf. 38: 4. & Esaj. 1: 6.* nihil scrupuli relinquit, quin a morali usu abire liceat. Sed quaestio remanet, sitne integritas corporis, & sanitas; an integritas fortunarum, & felicitas: & de quam persona agatur. *Pikm* intelligi, ex iis quæ discussa, nullo pacto verisimile: ut nec pios impiosque promittue. Ad solos impios *vs. 23. 24. V.* applicat Cl. Cocc. ut *Vj. 25.* ad solos pios; & *Vj. 26.* ad utrosque, eodem in pulvere mortis cubantes. Optima partitio, & digestio; quæ sua se luce commendat, licet Cl. Schmid. dicat saltum exillere & *Tautologiam*. Videamus. Ex mente Cocc. responderetur ad objectionem praemissam, *Innocentes in vita & morte miseres esse improbis celsis, etiamsi notabiliter puniantur.* Nempe improbus, qui repentina morte punitur, usque ad mortem omni fructu voluptatis gavisus est; in morte non languit. At innocens, qui in omni vita voluptate & jucunditate caruit, diutinis aut acerbis morbis confectus, moritur cum tormento. Sic disparitas in vita & morte. Post mortem pares sunt. Nec *Tautologiam* reperio, nec saltum, in *huic*, a scopo non omnino defluentibus; qui est, evincere, *Felices vivere & mori improbos, quam probos.* Non videtur tamen feruisse Cocc. nolter; ob *Judicium in Celsos ex Vj. praec.* inducere coactus *Pœnam improbis inflictam ad exemplum aliorum, in morte repentina.* Talis mors minus quadrat ad filum hujus argumentationis, quæ non debet remittere a *Vj. 13.* sed ei aciem addere. Accedit, quod series nostra, & responsio hæc, directe feratur ad *parem conditionem cubantium in pulvere, post sortem vite imparem, & diversissimam; ratione boni, & mali; leti, & tristici:* ac proinde collatio pii infelicis *Vj. 26.* non debuit institui, cum *impio infelice, quem Deus judicet in vita hac; sed cum eodem felicissimo, cui nihil plane iudicii in vita incumbat, cuique suavem quoque mortem oppetere contingat.* Habes *VI.* nostram de hoc loco sententiam. Omnes Phrases huc aperte collineant, quibus depingitur *Homo summa fortunæ indulgentia utens, atque in tranquillitate liquidus, & opima, vivens, moriensque.* Is est improbus, quem ostendere vult Nolter, *probo in miseria viventi & morienti nihilo esse miseriorem, eo quod putrescere debeat, quia in pulvere eodem omnibus una cubatio, una conditio.* Sentis *responsionem*, quæ objectioni praecedenti examussum conveniat, ad nostram mentem explicito *תָּמִים*, de *Eo qui vermibus jam profectus: quum Celsi, quo tandem cumque modo expositi, sensum impediunt, & obscurant: Cælestes, vel caelestia; Angeli; Reges; Tyranni; Judices; Improbi felices & elati; si concipiantur adhuc Vivi; turbant seriem; quæ ad Mortuos, eorumque conditionem nobis notam devolvitur.* R. *Salom.* per *תָּמִים* *Celsos*, intelligens *Iustos*, qualis ipse *Jobus*, qui semet hoc titulo designatum voluerit, non procul a mente nostra discedit, ita *nexum* pertexens a *Vj. 22.* ad *26.* *An aliquis vestrum*

24 עֲטִינוּ מֵלֹא חֶלֶב וּמַח עֲצֻמוֹתַי

שָׁקָה :

25 וְזֶה

pro Deo docebit scientiam, cum ille justos, ut me, meique similes, judicet; adfligat. Hic interim improbus moritur in summa prosperitate, & abundantia bonarum rerum, immunis & intactus a plagis; Hic probus contra, qui est ex רמים Celsis, & Sanctis, experitur continuo Dei ultionem, & in multa miseria moritur. Post mortem interim nemini mortalium liquet, quis Bonus, quis Malus, quum ambo eodem in pulvere decumbant. Non omnino displicebit, credo, hic conspectus: in quo acquiescere potuisssem cum Codurc. eum amplexo, nisi רמים ad Justos, & speciatim Jobum ipsum, applicare, nimis durum putassem; simulque sentissem adhuc pressius quid, & propius, requiri sub hoc ipso vocabulo, ad disputationem reliquam hujus capituli, quæ deflectit ad quietam, honoratamque sepulturam improbi, rite detexendam. Si quid interim caliginis in materia ardua mihi sit offusum, id lucidiore veritatis telo, radioque, discussum, mihi, aliisque, gratabor: ut hujus obscurissimæ & profundissimæ ratiocinationis sensum penitus introspicere nobis detur.

Ibid. Verbis signatissimis aliquid adhuc curæ debetur. בעצם תמו admirabiliter dictum.

Mercero valet, in robore, ἀμύνης integritatis, i. e. felicitatis. Aliis placet, integritate ejus adhuc robusta, valida, vegeta; quod de vigore sanitatis exponitur. Inde antea data cogitationibus num. II. supra recensitis. Confer Drus. dubium, ut videtur, quid optet. Favet his ממה pro integris viribus antea adductum.

Faveret quoque V. seq. si figuræ istæ ad propinquam habitudinem corporis pertinerent. Alii inlaut, in ipsa integritate ejus, ut Gen. 7: 13. hoc ipso die. Adde Gen. 17: 23. 26. Exod. 12: 17. &c. Hoc Cl. Cocc. proprie, in osse diei hujus; nam עצם os notat. Vide Lex. ejus. Ista figura obversata

24 Ejus pecorosa latifundia plena lacte; & medulla quod ad ossa tua irrigatur.

25 Et

Do&. Codurc. danti, in ipso felicitatis articulo. Rebus salvis & integris, sine ullo infortunio. Est venustum, sed vereor ut certum.

Suspicio עצם Os, adhibitum fuisse in summis computandis. Appellatio Algebrae ex Ara-

אלגברה fonte fluxit, quibus الجبرة est solidatio fracti ossis, & porro numeri. Hinc עצם Os pro numero solidato invaluisse potuit.

Quadrat egregie in formulam supra positam. Ad hanc rationem foret, in Osse integritatis ejus, pro, incolunitate corporis, fortunarumque omnium, omnibus numeris undique absoluta: ut nihil non felicitatis juveni, viro, seni grandævo, secundum diversas ætates, abundarit. Huc vocat alterum Colon, Quantus quantus tranquillitate, vel securitate, liquida, & in omnem opimitatem effusa, gaudens. שלו enucleatum in Origin. ubi ei vindicata proprietas Opimilique defæcati. שלאנן plurimis inserto ל idem quod שאנן. Illud Cl. Coccejo videtur ex שלו mutuo sumtum. Cl. Schmid. repudiat, & duo Nun affirmativa addita putat נש

שלו, Vaw in Aleph mutato. Non litatum Analogiæ. Ex שלו & שאנן coaluisse שלאנן, visum quoque fuerat Kimchio. Rejicit Codurc. quia sejunctim adest שלו. Mihi fedet שאנן quadrilaterum, non esse a שאן, sed extrito Lamed a שלאנן, quod in hoc Codice ex veteri Lingua compareat, pro quo recentior dedit שאנן. Unde ergo שלאנן?

ex שלה Liquide defæcatum suit butyrum, & אן sudit; effudit. Non obstat adjectum simplex שלו. Amant graves Auctores talem vicinitatem. Soph. Electr. 1012. πανολεγγής

τι πᾶσι ἐλίξ. *Empir. Mel.* 277. παύλης ἀπίλ-
λυμαι. *Suppl.* 605. περιτυπείς κτύποι φωνήσονται

&c. &c. In Sacris **שמה ומשטה** *Vasatio*
& *Vasitas*, itemque **שאה ומשאה** infra *Cap.*

30: 3. &c. &c. Dubium non est, quin **שאנן**
ad securitatem liquidissimam & felicissimam
hominum carnalium nunc inclinet. Vide su-

pra *Cap.* 12: 7. *Pf.* 123: 4. De **שלו** idem
constabit ex *Pf.* 73: 12. ubi signate **שלי**

עולם *Liquide opimi hujus seculi, vel perpetui-*
tatis: quibus nihil unquam mali vitam omnibus
deliciis circumfluentem turbat.

Vers. 24. Ambigitur, ad corpusne vegetum
pertineant hæc, an ad affluentiam bonorum;
an ad utrumque; ut prius membrum copiam
rerum lautarum; posterius jucundum earum u-
sura fructumque cum firmo vigore sinitatis desi-
gnet. Ansam dedit huic opinionum dissonan-
tiæ vocabulum *Monadicum* **עטינים**, quod I.

Lexica pleraque *Mulstralium* notione occu-
pat, *Ufurpatione* magis, quam *Jure*. Aucto-
ritas *Kimchii*, per quam inducta, ei adverfa-
tur diserte. Is in *Lib. Rad.* monens quosdam
vasa mulstralia interpretari, addit, in eo non
esse opum abundantiam, ac proinde vasa majora
designari verisimilius. Doct. *Merc.* hac crisi
motus ita *Mulstralia* tamen retinet, ut con-
cipiat II. *Majora vulgaris*, qualia vasa magna
lapidea in *Narbonensi* Gallia, oleo asservando.

Scilicet, observante & *Kimch.* **מעטן** in
Thalm. est vas majus in quo reponuntur olive
ut ad presulum mollescant sudando. Figurate III.
hæc vasa olearia ad ubera sive *Mammæ* non homi-
num putem, sed pecudum, detorsere *Chald. Ram-*
ban, Kalbag. Figuratius adhuc IV. *R. Salom.* ad
corporis succulenti vigorem, & pinguitudinem; que
comparetur cum oleo in vasa olearia diffuente. Ar-
guentissime V. *Codurc.* vocem **מעטן** non vasa li-

quori excipiendo, sed *fiscos* in quos bacce trapeto
contuse congeruntur, significare contendens, il-
los *fiscos oleum stillantes* accipit *Allegorice*, pro
rugis Ventris obesi, quem *Perfus* vocat
pinguem aquiliculum. Addit *Arabice* vo-
cem *gnatan* notare, *vimina, virgas, rugas.*

Hæc frustra quæras sub **عطن**; sed **عصن**

est *Ramus, Vnga.* **عصن** vero, *Rugæ fron-*
tis, vestis, cutis, lorice. Ait quidem *Codurc.*
Comparationis gratiam & elegantiam dubitatio-
ni locum non reliquere: non credo tamen om-
nes isti filiolæ tam dulce osculum fixuros:
nec tutum fatis, quo חלב lac, convertat in
חלב adipem, quamvis & R. Salam. illuc tende-

re videatur. Ex *Arabum Dialecto* lucem quoque
adferre conatur VI. *R. Jona, & Ab. Esra*, quibus

عطن notat, *Locum ubi Cameli: procumbunt*
ad aquam. Hic vide mihi audaciam *Codurc.*
pronunciantis pro **המקום** *Locus* dicendum

fuisse **הכלי** *utensile quod sternitur camelis po-*
turis, sive fiscus junceus in quo senum repositum
gerunt cameli, qui etiam illis sternitur, ut in illum
geniculentur, ne scil. genua vel her-
dant, vel conspurcent. Quid non designat sibi
permissa vis imaginationis, ubi e *Linguis*
haud satis perspectis, aliquid in medium vult
conferre. Meliora dabit *Boch. Hieroz. part.*
I. p. 457. ubi ex *Camuso* firmantur, quæ duo
illi *Rabbini* adduxerant. Hæc tamen nihil ad
locum presentem, ait *Vir summus Ibid. p. 458.*

qui VII. **עטינים** statuit esse *partes nostri corpo-*
ris, ut Offa in sequenti *Hemistichio.* Urget
auctoritatem *Veterum*, nam *LXX* habent
ὄσκατα πλάγη σέατο, & *Hieron. visceraplœna aadi-*
pe, quos censet **בטיניו** legisse; nec non
חלב. Paulo aliter *Syrus & Arabs*, qui dant

Lateræ, quod cum **עטם** *latis* in *Thalm.* con-
venit, unde **עטמו** foret reponendum, mu-
tatione levissima, & fere nulla, in hunc sen-
sum, *Lateræ ejus plena adipē.* Neutrum tu-
tum. *Cl. Cler.* in hisce ita acquiescit, ut VIII.
addat, *Offibus melius opponi Carnes, quam*
lateræ; nam quod offibus medullam, id carnibus
esse adipem. Possē etiam *carnes crassas &*
compactas exponi, ex Arab.

עטנהון *hadana-*
hon, quod validum, & carnosum, notet. Mi-
hi istud vocabulum ignotum. An **עטנהון**

עטנהון *Atsannachon, Crassus, & validus carne con-*
si-

stipata, respiciatur, nescio: id scio, *Carnes* hic nihil dare gratiæ, propter quam, invita Lingua, inferi mereantur. Cl. *Crom.* IX. conferri posse cenlet, ad *Latera* ista firmanda, *Arabum*

אטל אטל *Hypochondrium*, *latus*. ל in א, & ן in ל mutatis. Nec hoc*firmo stare talo vir Doctus facile concesserit. Omnino חלב Lac retinendum; non pro sanguine per

calorem naturalem decocto, quod *Bolducii* est idem; non etiam pro *Adips* ut *Ill. Grot.* qui *Hebræis* Lac pro *Adipe*, & *Multralia* pro *intimis recessibus corporis* venire, ait; nimis liberaliter. Supponitur tanquam dubio vacuum, describi firmam & vegetam sanitatem corporis; series potius postulat fortunarum omnium affluentiam, & ubertatem in qua improbos a prima adolescentia ad extremam senectam deliciarum contingit. Liquidum ex oppositione est. seq. Nec comedit de bono. Ab *Adipe corporis obesi*, cui pinguis aqualiculus propenso sesquiped extet, alienior etiam hæc descriptio nostra, quia non juvenes. aut viri tantum, sed & senes grandævi, hic in censum veniunt. His firma illa latera adipe plena, vel carnes crassæ, & valide, haud conveniunt. Ad opulentiam denique optimam

manifesto feruntur voces שלאנן & שלו, quarum potestas duplici formula ulterius consignari videtur; ita ut prius membrum sese referat ad opum affluentiam profusissimam, posterius ad liquidam animi securitatem; & jucunditatem per medullas veluti diffusam; ex constanti prosperitate, ad senectam usque perlata ac producta. Sic ad sensum illum revolvimur, quem plerique ex *Multralibus* lacte plenis eliciebant. *Fun.* in præter. convertit, *Multralia* ejus plena fuerunt lacte; & medulla Ossium ejus irrigua. i. e. *Omnibus bonis fortune* & corporis abundavit. Patiliter *Belg. &c.* Cl. *Cocc.* in præf. maluit, *Multralia* ejus abundant lacte, & medulla ossium ejus irrigatur. Contra *Boch.* autem in *Lex.* observat, *Jobum* per abundantiam lactis significare omnem rerum necessariorum copiam; per irrigationem medulle, sanitatem corporis. Rectissime.

Sed an inde consequitur עטנים esse *Multralia*? tam parum quam *Ubera pecudum*; quæ in stilo sublimiore non male sedent, pro pe-

culibus ipsis lacte distentis. Sic ضرع

Mammæ, *ubera*, in *Hist. Tam.* p. 224.

مسارح المواشي والضرع

Spatia lata pascendis jumentis, & *Uberibus*. Tam parum quoque, quam *vasa illa majora lapidea*, quæ *Merc.* induxit. Jam incertum es quam dudum. Dubitationem nihil dirimat, quam certissima auctoritas *Dialecti*, quæ *Radicem* عطن لعطن nobis conservavit, in *Camelis*, quum a potu in genua procumbunt, circa

aquas. Inde لعطن عطن, & معطن معطن *Locus ubi cameli ovesque circa piscinas & aquaria procumbunt.* Hæc ex *Camuso* quidem ad *R. Jone & Ab: Esra* opinionem illustrandam producta a *Viro Magno in Hieroz.* sed huc nihil facere credita. Mirum! non unus enim hinc ad spectus, longe uberimus, fuggerebatur. Potuisset sane, quod *X.* ponam, dari, *Cameli ejus circum aquas cubantes lacte exuberant* &c. Ut عواطن plur. fract. apud *Cl.*

Gol. exponitur de *Camelis talibus* absolute. Potuisset etiam *XI.* quod in *Orig. Hebr. Lib. 1.* p. 235. dedi, *loci rigua ejus, ejus latera & aquosa pascua*, ejus *sedes uberrimæ*, recens *multis copia lactis plena sunt*, atque *exuberant.* Ut plenius intelligas, recudam quæ *Gjauhar*, cujus copiam defuisse video *Bocharto*, haber.

العطن والمعطن واحد الاعطان والمعاطن وهو مبارك الابل حول الماء لتشرب عالا بعد نهل فاذا استوفت بردت الي المراعي وقد عطنت الابل بالفتح تعطن وتعطن عطونا اذا مرويت ثم بركت فهي ابل عاطنة وعواطن وقد ضرنت الابل بعطن اذا بركت وكذلك نقول هذا عطن الغنم ومعطنها لمربضها حول الماء واعطن القوم اي عطنت ابلهم ورجل واسع العطن والبلد اذا كان رحب الذراع جواد

Forma لعطن & لعطن sing. est, pluralium

عع 3

عطن

אֵעֵטָאן וְ מַעֲטָאן ; quibus notantur loci circa aquam, ubi camelus in genua procumbunt, ut bibant עָלָל post נָהַל, secunda positione post primam riganda: qua peracta ad pascua religuntur. Verbum ipsum similiter de Camelis, עֵטָאן in fut. העֵטָאן cum damma, וְ כֶסְרָא, in inf. עֵטָאן quum rigatæ post procumbunt in genua. Tales Cameli form. part. עֹטָאן וְ plur, fract. עֹאטָאן. Dicitur, percussere camelus בֵּעֵטָאן quum in genua ibi procumbunt. Dicitur etiam licet, hoc est עֵטָאן וְ עֵטָאן ovium, de earum mansionibus circa aquam, item in 4. conj. אֵעֵטָאן de iis quorum Cameli ita procumbunt circa aquas, i. e. qui multos habent camelos. Nec non vir amplissimo עֵטָאן gaudens, quum habet laxum largumque brachium, sive amplissimis opibus וְ fortunis præpollens. Ex hisce ambigere non licet, quin עֵטָאן hic designet amplissimas sedes hominis prædivitis, וְ Camelis aliisque gregibus magna latifundia occupantis: quæ latifundia dicantur plena lacte, ad rerum lactarum ubertatem וְ affluentiam indicandam. Sic lac apud Arabes frequentissime figurari in Orig. p. 235, 236, 237. exemplis confirmatum, quæ huc transferri velim. Unum tantum addam ex Drw. Hud. quod valde propinquum. Malich Ibn Elharit rationem reddens incurvationum suarum in sedes hostium, ad prædas agendas, inter alia canit:

فأست بمقصر ما ساف مالي
ولو عرضت للبتني الرماح
فلوموا أموالكم فاني سباعتيكم
أدا انفسح المراح
ومن تغال حاوبته وينك كل
من الاعداء يغبقه القراح

Non abstinebo, pecore meo morbis consumpto, Etiam si pectori meo opponantur hastæ.

At vos culpite opes vestras; sane in gratiam vos recipio, quum habitationes meæ iterum erunt amplius usæ.

Nam qui imminutus pecore, quod mulgeat, cessat pavidus ab hostibus invadendis, loco vini aquam ei potare licet.

Ostendit, se amissis, quas mulgere solebat, camelis, ovibusque, damna illa ex hoste velle resciscere, donec pristinum opulentium recuperes, tum demum ad incurvandis finibus curam abstanturus. Nimis vel fastidiose, vel anxie, a Dialecticorum uti resillit, qui Mulcetrata lacte plena mallet, sine auctoritate, quam Latifundia, cum ea. Ne vero quem מעֵטָאן Thalmudicè cum moretur, pro fovea, vel cupa, in quam conjiciuntur olivæ, ut mollescant ad pressionem, sive factionem præli; sciri velim

primario esse macerando fovit, ut mollesceret, pellem, & alia. Inde jam מעֵטָאן est Locus ubi olivas fovere solebant necdum satis molles ad factionem. Item apud Arabes עֵטָאן fotio, & מעֵטָאן Locus fotionis, ubi Cameli, & oves procumbunt molliter: vel, quem fovent, i. e. incubant circa aquas. Apud Latinos fovere pro cubare pulcherrime quoque transferri solet. Non spernes accessionem lucis & gratiæ; nam sedes improborum pecore numerosissimo gaudentes, non sine aculeo עֵטָאן Loca que incubantur, forma part. pass. sec. sive Incubatoria, ut sic dicam, appellata videntur. Promtum ex his omnibus colligere, denuo, & adstringere, Improborum invidiosam opulentiam וְ felicitatem hisce figuris expressam, non autem piorum, ut tendit Cl. Schmid. non etiam piorum & impiorum promiscue, ut alii: ne improborum quidem, sub pœnam & judicium Dei cadentium, in hac vita; nam ex iis, quæ deducta, sponte in oculos se ingerit persona improbi eadem quæ a nobis ad V. præc. delineata; cui omnibus bonis cumulatisimo & vivere, & mori, post decursa longissima spatia vitæ, contingat, in fessa rerum illa quidem, & satura deliciarum, senectute, sed cui tamen & suus vigor, intactus a malis, quæ alios mortales confumunt, vegetusque, ac quodammodo viridis, persistat.

Ibid. Huc directum ultimum Colon. Variatur

25 - וזה ימות בנפש מרה ולא אכל

בטובה ;

25 Et hic moritur cum anima amara; neque comedit de bono.

26 Pa-

יחד 26

atur in structura. Merc. I. Et medulla Ossium ejus irrigatur affidue. i. e. Ejus ossa pinguitudine & farina assidua, velut medulla, irrigantur. Ita Jun. Pisc. Belg. Cocc. &c. R. Periz. II. malebat, Et medulla Ossis ejus irrigantur; sub Enallage duplici, haud ita commoda, numeri & generis. Ita Vulgat. de Pined. Vavass. item Codarc. nimis fidenter hinc liquere contendens, superius quoque ad corpus hominis referendum, non aliorsum. Adde Cler. Crisoz. &c Non invenisse III. Cl. Schmid. tentavit, Et medulla quoad ossa sua potatur; quod per Mezon. efficientis explicat de eo quo medulla ossium gignitur, i. e. adipe, rebusque lautis, quibus veluti rigetur, & potetur, ad ossa irrigatione illa penetrante, cum augmento medullae. Ad vim phraeos emedullaudam, praelucet Prov. 3: 8. Erit hoc sanatio umbilico tuo, &

שקוי לעצמתך rigatio ossibus tuis. Utrumque signat jucundissimam tranquillitatem, letitiamque animi sua forte contenti, qua in medullas penetrans, corpus quoque sanum & vegetum praestet. Non ergo infertur pinguitudo corporis obese, & adipe distenti, sed valetudo firma, ad ultimam senectutem, sine curis medullam exedentibus, jucunde & suaviter sese provebens. Quum autem שקוי עצמות Rigatio ossium per se feratur ad irrigationem medullarum, uberiorem sensum fundere videtur

structura posterior, qua מוח Medulla succinens חלב Lacti, significationem praebet rerum lectissimarum & lautissimarum, quibus tali homini quotidie ossa sua irrigare conceditur, atque ad medullas usque semet recreare, sine ullis curis, quibus reliqui mortales contabescunt. Ita ab Arabibus مخ Much, medulla

transfertur ad خالص كل شيء lectissimum & purissimum omnis rei, ut est in Camus. Similiter μυελός, unde Theocr. Id. 28. aufus.

Νάπη Τελαμείας μυελόν, ἀνδρῶν δεινῶν πόλις

Insula Trinacriae Medullam, nobilibus viris inclytam urbem.

Speciatim Μυελός est cibus bene nutriens, unde & Hesychius, Μυελός, τροφή. Respicit illud Homericum Odyss. 2. 290. ἢ ἄλφιτα μυελόν ἀνδρῶν, & farinam, medullam virorum. i. e. ἄλιον μυελοπιπῶ καὶ ἡραπυγῆς, quae medullam faciat, & nutriat. Iterum Odyss. 20. 108.

Ἄλφιτα πύχιστον ἢ ἐλεῖατα, μυελόν ἀνδρῶν.

Sic plenissima hic figura exiret, Medulla exquisitissimarum deliciarum rigari quoad ossa, atque vitali succo inde perfundi; ac jucundissime permulceri, ad novam medullam quasi faciendam. Intra corpus subtilis cave; anima quoque habet suas medullas: unde admirabili Schemate Eurip. Hipp. 255. φίλος ἀκέραιος σπῆς ἀκερὸν μυελὸν ψυχῆς, Amicitias miscere ad imam usque medullam animae penetraturas. Confer ad Hebr. 4: 12. quamvis horum diversior paulo sit ratio. Cl. Schmid. priorem constructionem ideo minus probat, quod sensus imperfectior relinquatur, non addito, per quid medulla ossium irrigetur. Utique additum, diceret, qui illuc inclinaret; Lac nempe; quo medulla ossium quotidie irrigata venustissime concipi potest; sensu eodem redeunte.

Vers./ Impio indulgentissime habito, opponitur pius durissime tractatus, in vita simul, & in morte. Devius fertur de Pined. Accidit etiam ut impius quispiam temporali aerumna partem aliquam supplicii accipiat, reliquum paulo post luiturus per aeternitatem. Hoc est, ex vero quidem, sed tamen de suo, largiri Jobo, quae parum quadrant ad praesentem ejus animi perturbationem, æstumque disputandi, quo rapitur. Cl. Cler. etiam in impio obhæsit. Merc. pium & impium conjungit; ambo miseris vexa; tos & confectos ex aequo. Secuti plerique; qui & ipsi magis spectarunt, quid Jobum decuisset dicere, quam quid dixerit. Valetudinarius qua bonus, qua malus, Bolducci, longius adhuc abit a scopo. Schmid. solum prius tenens, infelicem judicio hujus mundi, parum attendit, suum quoque judicium, nunc interponere Jobum, nec pium infelicem opponere pio

si.

26 Pariter super pulvere pro- יחר על-עפר ישכבו ורמה
cumbunt; & vermis eos operit.

27 E'c- הן 27

הנסה עליהם :

felici, sed impio, qualem *Vs. 7.* & sequentes repræsentarunt. Ne *Cocceji* quidem oppositio proinde satis iusta, qui probum longis & malis morbis eneclum, miſeriorem statui putat, quam improbus sit, repentina morte punitus. Non is cardo; qui in eo volvitur, improbos plane non adſtigi, quum probi gravissimis adſtictionibus subjaceant; atque post vitam amarâ, nullius boni participem, amarâ quoque mortem subire cogantur. Hæc toties ante a Noſtro tacta, & jacta, nunc, quum dedita opera materiam istam tractare, Amicosque inde confutare voluit, non destruxit utique, nec retractavit, sed vehementius adhuc, ut sit, tetendit. Itaque ut superiora illa ex *Adſectu* commotiore, ita hæc ex commotissimo & perturbatissimo profecta cenſeri debent. Inde verus sensus *Jobi* de sorte piorum in vita & morte neutiquam æstimandus. Vix fieri potest, ut non, in hisce lineis ducendis, ad se reflexerit, seque ipsum in acerbissima sua conditione simul delinearit. *נפיש מרה* Animam amarâ, amarulentie omnis sensu gustuque discruciatam, ipse cum maxime experiebat. Non comedisse bonum, vel de bono, si externam faciem spectes, offert cibum suavem, & opimum, qui ossu rigare valeat. Interna vis pertinet ad liquidam puramque voluptatem, qua alicui vita redditur vitalis non tantum, sed jucunda etiam, & suavis. Hac pios rarissime gaudere, res certa; si modo rite distinguas inter vitam eorum Spiritualem, & Naturalem; de qua sola sermo. Ipse *Jobus*, sub hac restrictione, vere quoque dicere potuit, se in omni sua opulentiâ, parum aut nihil de Bono comedisse, nullamque voluptatem deſectam ex his rebus hausisse. Vid. cap. 9:25. Non tamen *Adſectu* caret hæc exaggeratio. Videlicet præſens, & premeus, calamitas vite præterite jucunditatem instar somnii ex animo delere solet. Bene ergo *Merc.* forsam & propter se hoc posterius dixit; sed ad generalem, quem ponebat, adſpectum, non bene.

Vers. 26. Hæret, & hiat, connexio *Merc.* qui I. infert, Utique, pius, & impius, vermis esca. Mors utrisque communis, & adſtictiones. Quomodo ergo ex adſtictionibus me impium pronunciat? Magis adhuc illa II.

quam de *Pined.* adfert, Mors communis omnibus, neque ex sola vite inequalitate, aut ex sola æqualitate mortis, potest colligi meritorum inequalitas, & mercedis diversitas. Ergo alia alterius vite, sortisque future, conlitis expectanda, & in ea potissimum constituendum proborum, & improborum discrimen. Omnia dissolvit III. *Bolduc.* ita necens; Cum ratio exigere videretur, ut divas honorificæ, pauper vero plebeje traderetur sepultura; Deo tamen ita disponente fit, ut uterque similem, eamque ignobilem, vilem, & abjectam, sortiatur sepulturam. Ait sermonem esse de malis que Deus æquilater piis & impiis immittere solet. Hæc δὲ δὴ παρὰ discordant a serie. Ei quoque parum consonat IV. *Schmid.* Nos existimamus *Jobum* in præced. docuisse, quod nonnulli pii per totam vitam sint adſticti; dissimilimi aliis piis, qui felices: nunc ne quis putet post mortem compensari istud, dicit, non minus qui in vita adſticti sunt, cum aliis cogi in pulvere jacere, & a vermibus consumi. Isti compensationi aliquid scrupuli subesse sentiens vir *Doct.* subdit, Notandum quod *Jobus* loquatur de re ut exterius, & in hoc seculo, apparet; non autem de futuro sermonem facere, in quo omnes, in essentiali quidem beatitudine, similes, sed in accidentali, dissimiles futuri. Admitto cautelam, *Jobum* agere de iis que in hoc seculo nobis videre, & assequi, datur; sed ajo, eam non quadrare in disparem fortunam piorum, verum unice convenire in dissimillimam fortunam piorum & impiorum, quorum hi felicissimi in vita & morte facili, illi infelicissimi in vita & morte difficili, ubi ad pulverem redeundum, simillima sorte uti incipiunt, atque a Moderatore universi ita exæquantur, & quasi confunduntur, ut ne minimum quidem discrimen probi & improbi appareat. Ergo V. præclare *Cocc.* Disparis impiis & piis in vita, defuncti pares sunt. Consequentia hæc, Misericordes proinde innocentes in vita & morte, quam improbi. Hactenus omnia limpida. Sed turbat, quod addatur, quam improbi *Celsi*, etiam si notabiliter puniantur, quali sic responderetur ad objectionem *Amicorum vs. 22.* infertam; Redi illuc, & senties ad רמים *Celsos* adhæresci; per quos *Jarchius VI.* intel-

27 הן ידעהי מחשבותיכם ומזמת

27 Ecce novi cogitationes ve-
stras; & molimina, quæ super me
cruda agitatis.

עלי תחמסו :

28 Quod

כ" 28

ligens *Iustos*, cum iisque ipsum *Jobum*, *iudicis Dei adstrictos*, hoc quidem incommodum evitat, sed in aliud incidit, supra indicatum *Vf. 23*. Teneatur itaque *VII. רמים* pro *ver-*

rimibus eroso esse, vel *cadavere*, ut *Vf. 22*. præ-
munitum cum *objectione* inde formata; & ni-
hil aptius hac digressione; nihil rotundius hac
conclusionone, agnosces. Dicetis *Deum judi-*

care רמים *vermibus projectum* illum impro-
bum. Qui quæso? Ut notabile discrimen re-
peritur *inter modum Vitæ & Mortis*; ita nul-
lum deprehenditur *post Mortem*, ubi jam *ad*
pulverem & vermes ventum. Quomodo ergo
Deus judicat, *רמים* *Cadaver vermibus datum*
in Escam? Quod *Improbo* hac in parte, idem
& *probo* incumbit; unus omnibus *Lectus*, *pul-*
vis; unum *operimentum*, una vestis stragula,
putredo verminans. Sub verbis *שכב* *decum-*
bere & *כסה* *operire*, has *imagines gravissimas*
haud aspernabere: *שכב* istoc usu protritum:

כסה sic venit 1 *Sam. 19: 13*. Ad *Patbos*,
quo animatus in hoc responso Noster, inspi-
ciendum, relegas velim quæ *Cap. 17: 12-17*.
contexta. Figura est *Arabibus* tritissima, *Al-*

cor. Sur. 7: 39. *لهم جهنم مهان ومن فوقهم غواش وكذلك نجزي الظالمين*

Ipsis Gehenna est Lectus; habentque stragulas
injectas; ignem infernum; talia scilicet repen-
dimus Improbis. Similiter *Sur. 2: 201*. & *3:*
10. 196. & *38: 56*. Item *Harir. Conf. 28*.

الا اللهم حصانكم والمهمل مهانكم
An non decrepita senectus vos manet ut messis,
& Gleba ut Lectus? Splendide hinc Esaj. 14:
10. Sub te sternetur يذع, ut *Lectus*, *Lumbri-*
cus; & *operiet te* instar stragulæ *putredo ver-*
minans. *Cl. Crom. ad h. l.* observans

كس esse operuit, *كس*

momordit, posterius nunc aptius censet. Non
ego. Non ipse *Vir Doct.* si locus *Esaj.* ei in
mentem fuisset. Vehemens quidem hoc *Jobi*
responsum; nihil tamen habet quod malam tra-
hat consequentiam; si modo verba non trahatur.
Tenenda, citra controversiam, cautela *Cl. Schmid.*
superius posita, agi de eo quod in hoc
seculo apparet. Exceperant *Amici*, *Improbum*
Felicem ad vermes datum, in eo saltem *suppli-*
cium experiri. Atqui, reponit Noster, *probi*
quoque, post longas *miserias*, *ad vermes dan-*
tur, nec discrimen ullum *Bonorum Malorum-*
que in illo tristi decubitu. Si dixeris; *de Ani-*
marum diversissima sorte cogitandum potius fuisse;
concedam equidem, sed simul monebo,
1. Has concertationes *non directe excurrere ad*
præmia, vel *pœnas*, *Mundi invisibilis*, quamvis
per consequentiam illuc pergi possit, quin &
debeat sapere. 2. Præsentis *cardinem questionis*
verti in *Suppliciis visibilibus improborum*, quæ
Amici extare dicebant in omnium oculis; con-
traria omnia arguente Nostro. 3. Exceptio-
nem *Amicorum Vf. 22*. ex nostra quidem
opinione, *visibilis pœna signum saltem quoddam*

posuisse in *رמים* *Cadavere improbi*, *vermi-*
bus & putredini tradito. Reponit noster, *can-*
dem conditionem probis subeundam; ac proinde
qui *nimis impares fuerant in vita*, post mor-
tem *nimis pares fieri*. 4. Omnia hæc *ex Ad-*
fectu concitatore profecta; quo abreptum fuisse
Nostrum, uno ore omnes confitentur; sed
non ubique satis attendunt. 5. Nil iniquius,
& a prudentia alienius, quam ut talia dicta in
equuleum veluti mittantur, ad ea fiduculis
vexanda, & ultra mentem loquentis distenden-
da in hanc vel illam partem. Verbi causa, absur-
dissimum hinc colligere, *Animarum immortalita-*
tem ignorasse Nostrum. Absolum quoque vel
suspicati, *mortem benedictam probi*, in sepulcro,
tanquam in cubili, *requiescentis*, eodem loco
habitam, a Nostro, cum *morte maledicta improbi*,
tanquam in carcere conclusi. *Benedictio ista*
& *Maledictio ad Oeconomiam mundi invisibilis*
pertinent; atque limites nostræ cognitionis
egrediuntur: ac proinde in disputationem de

pœna visibili non potuerunt inmisceri.

Vers. 27. Major adhuc rerum moles surgit; quæ enim hinc ad finem Capituli pertexuntur, tam intricata sunt, & obscura, ut vel diversas interpretum sententias extricare difficile sit, nedum veram Jobi mentem in hisce evolvere & explanare. Lustremus eas, in compendium, quantum pote, misit. *Merc. I.* statuit esse *Apistrophe* ad Socios, qui occurratur eorum objectioni *Vs. 28. positæ; postquam felicitatem impiorum adversus eos ostendisset.* Scio enim vero quid apud vos dicturi sitis de me, quo mihi contra conscientiam extorquere conantini, ut sciam me ob scelera mea adflegi. Similiter fere *Jun. Pisc. Belg. Colurc. Vavass. &c. &c.* cum aliqua quidem varietate, sed in eo concinentes, *Nostrum denuo urgere, improbos feliciores esse probis, quippe quos judicia Dei non æque ac alios seriant, quibusque detur cum summa pace ac quiete tumulari.* Quid quisque privum habeat, deinceps. *Cl. Cocc. II.* objectionem itam, responsionemque, aliter digerit, quasi Amici instarent *Vs. 28. Certum tamen esse, quod ut nullam tentorium improborum supersit post mortem, ita Jobi domus excisa sit ipso vivente.* Ad hoc ita respondere censet *Nostrum, a similitudine eventus in Liberis non esse argumentandum ad paritatem cause: diversum namque esse modum quo ea mala soleant improbis evenire, unde verisimilis conjectura diversæ cause.* Hæc obscuriora forte, ad *Vs. 29, 30, 31. &c.* clarescent. *De Pmel. III* hanc viam inquit; ut nunc conclusionem formari putet ex prægressis, sic adstrictam contra Socios, *Ex his facile cognoscere est, quam opportune vobis responderim, & non argumentis tantum vestris, sed & tacite intentioni, occurrerim; quippe qui principum Domos, & impiorum Tabernacula eversa, dicentes, me, me respexeritis &c.* Atqui ex viatoribus potuissetis resciscere, & me cum virtute vixisse semper; & improbis non tam in hoc seculo, quam quidem in Futuro, suam pœnam esse repositam: dum interim nemo, in hac vita, ipsos castigare audeat, vel possit: atque exactis annis, in sepulcrum descendant dulci mollique gremio terre excipiendi. Quos duces fere secutus sit, infra tangeatur. *R. Salom. IV.* omnia hæc ex mente Sociorum subtexti autumat, qui & contenderint, & instituti sint, dubitari non posse quin improbos tardum quidem, sed grave, maneat supplicium in hoc ipso seculo; ut simul & semel pœnas luant; amandandi illuc quo plures ab-

iere. Ab eo non multum discedit *Calv. V.* nisi quod supplicium hoc Futuro seculo delegans, ad num. III. ex parte accedat. *Conspicetus Hypotheseos ad Vs. 32.* dabitur. *Balduc. VI.* statuens totius *Questionis summam, inde a principio disputationis, hic apertius exponi & concludi, in hac pericopa, ut sæpe, singularissimus mortalis deprehendetur.* A præcedentibus omnibus in alia omnia abit *Schmid. VII.* Vocabulo

נָרִי pios signari contendens; atque ita texens:

Exposuit hætenus Jobus sortem piorum & impiorum; quæ hæc; quid alii impii felices; multi tamen etiam infelices. Huic doctrinæ obijcere poterant socii, sic tolli discrimen inter pios & impios: id occupatur *Vs. 28. Refutatur Vs. 29. & quidem sic Vs. 30. quod quia malus differret a Deo in diem interitus, nemo etiam eum condemnaret, coarguatur; sed honesta & jucunda sepultura gaudere sinatur.* Huc concedunt *Cl. Maj. & Mich. Non abimiliter VIII. Cl. Cler.*

sub **נָרִי** pios quoque intelligit, impiis oppositos, atque hæc concipit objectionem; Amicos dicturos, magnum esse discrimen virtutis Bonorum & Malorum; idque ex eorum tabernaculis liquere; cum in Bonorum quidem tabernaculis quies & opulentiæ esset, contraria vero omnia apud Malos. Hoc quomodo a *Doct. Reim. IX.* ad feriem attemperetur, *Vs. seq.* dabitur. Agmen claudat *X. Nazabl.* qui in bonum quoque **נָרִי** venire censuerat, hunc dans nexum. *Vos non agitis mecum juxta legem differendi, dum tantum dicitis, quæ causæ vestræ subserviunt, ut meam suppressatis: ita enim dicitis, impios sibi semper timere, etiamsi exterius nihil mali accidat; id quod ex Tabernaculis piorum & impiorum probatum itis.* Quomodo? mox patefiet. Ad harum opinionum Filium dissonantissimæ interpretationes facilius decurrent, & quo quæque tendat, e vestigio percipietur.

Ibid. Phrasis concisior **עָלַי הַחֲמָסוֹ** quæ suppleri postulat; vel in *ablat.* **אֵינִי** cogitata quibus mihi vim facitis, aut injuriam impingitis: vel in *accus:* quæ adversus me injuste agitatis, aut rapitis. Posterius placuit *Merc. & Cocc.* qui in *Lex.* vim transit: exemplis firmavit. *Cl. Schmid.* ad hæc, *Nescio qui id rapere cogitationes suas adversus aliquem,*

28 כִּי תֹאמְרוּ אֵיךְ בֵּית־גִּרְיָ וְאֵיךְ

אֵהָל מִשְׁכַּנֹּת רְשָׁעִים :

29 הֲלֹא שְׁאַלְתֶּם עֹבְרֵי דֶרֶךְ

וְאֶתְוֹתֶם לֹא תִנְכְּרוּ :

כִּי 30

28 Quod dicturi estis, ubi Dominus Ingenui! & ubi tentorium habitationum improborum!

29 An non interrogatis transeuntes per viam? eorum utique signa non abnegabitis.

30 Quod

quem, nimis durum videatur, quasi bonæ forent per vim detortæ: atqui malas eas esse volebat Jobus. Haud belle. Merc. מִזְמוֹת cogitationes malitiosas sonare, diserte dixerat. Eæ rapiuntur, quum violenter urgentur. Proprietas Thematis in Crudo, unde mox durum, violentum, injustum. Non sperno equidem, quibus crudescitis contra me; sed fortius, & figuratus, que cruda repitis, promitis, premitis, adversus me.

Vers. 28. Ad hunc, & sequentes versus, talem mihi ordinem præstituo, ut secundum lineas modo ductas conspectum præbeam diversarum sententiarum, in quas ad singulas fere voces, phrasæque, abitur; unde, ut spero, si non mihi, aliis saltem post me, via emuniatur, ad Jobi mentem solide cruendam, & constituendam. Merc. I. Nam dicitis, vel dicetis, apud vos; Ubi est domus נָרִיב potentis & munifici, Jobi scilicet? & ubi tabernaculum habitationum improborum aliorum? Haud dubie, nisi impius fuisset Jobus, non ita destructa fuisset ejus domus &c. נָרִיב Munificus, vel per ironiam, vel simpliciter, pro principe positum autumat. Sub ironia Jun. Ubi est domus ingenui? Citra eam Vavass. Ubi domus Jobi magnifici quondam & principis viri? Ad filium natu maximum Jobi maluit referre Pisc. Vide & Not. Belg. Nonnulli latius divitem injustum in genere, potestate collectiva, Jobo tamen simul comprehenso. Huc Codurc. tendit. Prævit Ab. Esia,

נָרִיב בעל ממון ואינו צדיק Est Dominus Mammonæ, qui non est justus. Cum Vavass. facit II. Cocc. per בעצמך עושה capiens, pro, ubi est domus tua, qui eras princeps? in nexu hoc habet privum, Quod vos non audetis dicere, ego scio apud animum vestrum esse, & dicam. Comparatis meam sortem cum improborum sorte; & ut improborum tabernacula post eorum mor-

tem excinduntur, in liberis saltem, quod ita me vivo & vidente domus mea sit excisa: nec distinguitis inter id, quod mihi accidit vivo, quodque aliis improbis mortuis evenit; eventum considerantes, non causam. In אֵהָל מִשְׁכַּנֹּת

Tentorio tabernaculorum subtiliuscule captat Abolitionem omnium, ad vilissimum usque tentorium. Cum Ab. Esr. sentit de Pined. III. Hoc intenditis taciti in omnibus vestris disputationibus, ubi domus principum, & speciatim Jobi? inter improbos utique reponendi: utpote cujus dominatio & opes cum improbitate conjunctæ fuerint. Adi Ejuisdem Paraphr. & confer Hieron. Gloss. Ordin. itemque Lyran. qui ait, Malos dicere, divites justos esse superbos & impios. Iterum Farch. IV. ad Jobum olim principem. Nec non Calv. V. paulo durius addens, Video quo spectetis, estis enim tanquam instrumenta Satanae ad me in desperationem concipiendum: firmus autem stabo in spe quam habeo in Deo meo. Felix cerebri Bold. VI. qui per Antiphrasin Nostrum taxatum censens, nomine נָרִיב, pro illiberali, avaro, mox, certissime ex Titulo illo principis colligit, Jobum tunc temporis principatum supremum tenuisse in regione Huzitana; ac proinde אֵיךְ

Cap. I: I. esse virum Ducem. Illud porro, ubi domus principis? non domum dirutam inferre ait, sed vel domum liberam, in qua tunc Leprosus agebat Jobus extra civitatem, respici; vel, quod prorsus ut germanum amplectitur, veram principis Huz Basilicam, quæ nunc deserta maneat & desolata &c. Ab hoc palatio rite distinguendum censet Tabernaculum habitationum, quod ei est Ecclesia Cathedralis, cujus Episcopum creat Jobum, hoc tristissimi tempore inde abesse coactum propter Leporam, &c. &c. &c. Ad seria prævertor. Schmidio

VII. נָרִיב Collective sonat Liberales, Muni-

ficos, Benignos, Justos; qui **רשעים** Improbis opponantur. Nexus ei hicce. Scio vos dicturos, nullum sic remanere discrimen domus piorum & inapiorum; consequenter, non referre pius quis sit an impius. Probat Cl. Mich. aliique. Non nimis expeditum hoc *Vs.* 30. sentietur. Quid *Cler.* VIII. viderit, in *Domibus & Tabernaculis* hicce, reperies ad *Vs.* præc. sub *Num.* hocce. Ejus velligia premens IX. Cl. *Reim.* ita aciem *Objectionis* intendit, *Dicetis*, si eadem in mundo eveniunt probis & improbis; scire velimus, unde ergo discerni queant; & unde judicare poterimus, ad quam *Tu* classem pertineas. Nullum aliud iudicium dabis profecto, quam quot delinimus. *Julicia* proin & *panæ* improbum satis arguunt, & ostendunt. Finio X. in *Vatabl.* sic *objectionem* formante, profecto dicitis, *Ubinam est Domus hominis probi i. e. Ubinam est probus qui ædificavit sibi Arcem, quod sibi ab hostibus timeat?* *Nuspian* sane. *Non timent probi: propterea non ædificant sibi Arces. Impii timent; ideoque ædificant.* Huic necmo facile subscriperit: quin dicere liceat, nihil horum ita esse limpidum, ut in eo animus placide queat conquietescere.

Vers. 29. Non minuetur fluctuatio. *Doct.* *Merc.* I. *Duo* seq. *Vs.* subtilifficiles. Nos quod nobis filo contextus magis quadrare visum, afferemus. An non rogatis viatores, expertos scilicet rerum? & signa eorum non alienabitis, non aliena ducetis; non poteritis inficiari. Quod nempe impii prosperentur in hac vita &c. Adit, signa poni pro argumentis, metaphoræ ferviendo, quod *Viatores* signa viarum, & *aliarum* rerum, notare soleant. *Conf.* *Doct.* *Belg.* &c. *Jun.* malebat, *Absurdum* vos nescire quod omnibus e plebe notum; qui & potterius colunt sic extulit per *Interr.* Et signa eorum non agnoscitis? Nempe **נכר** est *Agnoscere* & non agnoscere. Id ipsum prælatum a *Nostris.* *Vass.* vicinus, *Atqui* quotusquisque hoc de turba ignorat? Sic transeuntes per viam, non ad viatores fertur, sed ad turbam per plateas euntem, & quovis e populo. *Signate* *Codure.* Quod homini de trivio pronuntium & apertum. Eisdem **אתות** signa, argutius sumta videntur ab iis qui amissa per vias querunt, ut *Saul* *asinas.* Id fere est, *Saul* inter *Prophetas.* Cl. *Cocc.* II. ambigit, velint *Et signa* illorum non agnoscitis? an, & sane signa eorum non alienabitis, non abnegabitis esse *monumenta* *Improborum.*

Scilicet **אתות** *Ei* sunt **אתות**, & *Monimenta* *ta* *mortuorum* *magnifica*, que *viatoribus* *simul* *viam* *signens.* *Censet* *δ παύ* responderi ad id quod modo *objectum*; hoc pacto; *Verum* quidem quod *Tabernacula* *improborum* *ad* *vilissimum* usque *temporium* *aboleantur*; atque ab omni *memoria* *compersum*, *Imperia* *Tyrannica*, *imomulus* *magnas* *opes*, *diu* *stetisse.* *Attamen* *impios* (*fundatores* *puta*, *conditoresque* *potentiæ*) *sine* *malo*, *cum* *honore* *tumulari*, *atque* *ita* *calamitati* (*Liberis* *superventura*, *tandem*) *subduci.* *Documento* *esse* *superbos* *Tumulos*, *cum* *inscriptionibus* *superbis*; quos *Curiosi* *Viatores* *adire* & *lustrare* *soleant.* &c. *Est* *commentatio* *magno* *ingenio* *digna*, *cui* *reliqua* *series* *mirè* *favet.* **את** *est* *omne* *monumentum*; etiam *Cippus* *sepulchralis*; **أبـ** *Arabibus*; qui & **ד**

Manus; itemque **שט** *signum.* *Res* *meretur* *acquiri*; *infra* *incudi* *propterea* *reddenda.* *De* *Pixet.* III. *prolixus* *in* *viatoribus*, quos a *Greg.* *Thom.* *aliique* *Latinis*, *Lyrano* *præsertim*, *allegorice* *expouit* *monet*, *de* *iis* *qui* *per* *viam* *hujus* *vite* *pergunt* *ad* *terminum* *felicitatis* *future*, *quibus* *certissime* *constet* *de* *future* *Julicio* *improborum.* *Adjicit*, *Burgensem* *nares* *corrugare* *ad* *hanc* *expositionem*; atque *ex* *sua* *officina* *aliam* *proferre*, *per* *Viatores* *intelligi* *Israelitas* *exeuntes* *ex* *Egypto* &c. quos *facile* *adire* & *consulere* *potuissent* *Amici.* *Subdit*, *Replicatorem* *Burgensi* *vicem* *rependere*, *inter* *alia*, *Jobum* *Exodo* *antiquiorem.* *Scilicet* *Burgensem* *vicissim* *potuisse* *replicare*, *Patriarchas* *primos* *Abrabamum*, *Isaacum*, & *Jacobum*, *eorumque* *familias* *posse* *vocari* *Viatores*; quippe *quibus* *nomen* *Hebræorum* *adhæserit* *a* **עבר** *transeuntes*, & *Euphrate* *trajecto.* *Missa* *tamen* *faciens* *hæcce*, *ut* *non* *admodum* *firma*, *redit* *ad* *communis*, *Viatores* *esse*, *qui* *mores* *multorum*, & *urbes*, *viderint*; quorum *testimonio* *sua* *Doctrinam* *firmet* *Nostris*; *de* *future* *seculi* *panis*, *præmissæ.* *Hanc* *faciem* *loci* *dederat* *Munst.* & *Isid.* *Clar.* *Mox* *denuo* *retrahitur* *ad* *Allegorium*, *ita* *concludens*, *Totam* *hanc* *sententiam* *quasi* *ex* *conditione* *posse* *accipi.* *Ultimum* *fiet*, *ut* *quemlibet* *de* *Viatoribus*, *qui* *confecto* *hujus* *Vite* *itinere* *emigrarunt* *e* *vivis*, *liceret* *convenire* *atque* *testem* *proferre.* *Profecto* *hæc* *eadem* *testaretur*; *improbos* *spulentos* *flammarum* *cruciatibus* *experiri* &c. &c. **Σαφ** *incipit*, *non* *hic* *substitutus.* *Jarab.*

30. כִּי לְיוֹם אִיר יִחַשֵׁךְ רַע לְיוֹם.
עֲבוֹת וַיִּבְלוּ ;

30 Profecto in die exitii subducitur malus; in die æstus irarum, cum pompa educuntur.

31 מִיִּי

31 Quis

Jarch. IV. existimat, non poni quid interrogare potuissent Amici, ex Viatoribus; sed quid ex iis se hausisse profiteantur ipsi; quali dicant, se ex viatoribus probatis sua accepisse, eorumque signa non aliena duxisse, sed plane in animum induxisse, quod malus referretur in diem Exitii. De eo plura ad *Vs. seq. Calv. V.* frigidis quibuldam cogitationibus sepositis, hunc sensum naturalem putat; *Vestrum, Amici, iudicium de me non sanum, nec incorruptum. Exquirite modo a prætereuntibus viatoribus sententiam de iis quæ hæcenus disceptata a vobis; & eorum quilibet, ut se res & veritas habet, libere profert; non male videlicet adfectus, ut vos, nec sinistro aliquo iudicio præoccupatus.* Paradoxa VI. omnia, quæ *Bolduc.* hic habet; nimis enim belle cœperat, quam ut non lepidiora adhuc daret. Is primo tangens quæ num. III. ex de *Pined.* adduximus, Eumque haud leviter perstringens, quod ad Hebræorum Patriarchas allusum putarit; non tamen ipse ab eo lusu temperat, exhibens: Numquid non interrogastis Hebræos viam? i. e. cum ejusdem sitis instituti cum Hebræis, cur non petivistis ab iis viam ad Domum meam, & ad Tabernaculum cui præeram; & didicissetis, ubinam esset Domus principis &c? Mox tamen recurrit ad quosvis per viam transeuntes, a quibus resciscere potuissent, cujusnam fuisset illa Basilica, & illa Cathedralis, de qua quaesiverant curiose *Vs. præc. &c. &c. &c.* Sed mitto hominem, cum Sacris suis Tabernaculis, ante Legem Moysi, tam in Idumæa, quam in utraque Galilea, & Palæstina, in honorem veri Dei, & memoriam sanctorum, ac sanctarum, erectis; ante quorum fores statua steterint, אֲשֵׁרֹת dictæ, i. e. Augustalia; signa beatitudinis; quæ ipsa nunc nomine אֲתוֹת designentur; quamvis & stemmata domus Abrahæ, ex quo genus duxerit Noster, simul signis hisce significari suspiceret. Materia risus, pro iis qui implene non carent. *Schmid. VII.* censet Jobum mirari Amicos ea nescire, vel scire nolle, quæ etiam hominibus e vulgo, viatoribus, nota; & obijcere, quæ imæ fortis homines solv-

re queant. Addit, tales viatores, homines de vulgo, literarum imperitos, nonnulla tamen pro memoria annotare rudibus quibusdam signis, eoque respici in voce אֲתוֹת. *Cler. VIII.* Transeuntes viam ait denotare eos, qui, per tractus ad ripas Euphratis, nosset quorum essent domus & tentoria, ad vias publicas. אֲתוֹת autem vocari signa quædam, ex quibus iter per ea loca facientes solebant dignoscere dominos tentoriorum. Ea qualia essent, neminem nunc dicere posse. *Hofm.* ex riibus veterum Arabum, hæc signa illustrare conatus est; sed nec certa illa; nec huic textui accommoda. His ergo non multum tribuens *Doct. Reim. IX.* proverbiale quid subesse censet, huc rediens, id cuiuslibet promptum esse. Subjungit, fortasse respici ad Viatores illac transire solitos, & Jobi hospitalitatem reliquamque virtutem expertos, qui testari possent neutiquam eum esse improbum. Idem X. reperias apud *Vatabl. & Pagnin.* secutos Nachmanidem, qui intelligit signa Justitiæ & pietatis Jobi, ex Viatoribus facile percipiendum. Extant adhuc alia cogitata circa hos Viatores, eorumque signa, quæ *Merc.* tetigit ad finem capituli, quorsum relegare liceat.

Vers. 30. Deventum est ad Cardinem omnium: in quo constituendo, magna & multa iterum divergia opinionum. *Merc. I.* ita connectit; Hoc est quod vos viatores docebunt, sæpe, quum Calamitates orbi immittuntur a Deo, impios illas salvos atque immunes evadere, & impune deinceps cum omni licentia peccare &c. Hoc ad spectu רַע Malus, est Improbus. יִחַשֵׁךְ prohibetur, est, servatur ne calamitas eum tangat, & ei parcitur veluti. לְיוֹם ad diem Exitii, in die: quo scilicet iræ Dei adducuntur וַיִּבְלוּ super alios homines. Consimiliter *Jun.* nisi quod ultimum sic efferant, in die indignationum exportantur mali; quod cum subtrahitur, יִחַשֵׁךְ, ad ereptionem videtur pertinere. Sic diserte *Belg. nostri. Coduro. ma-*
D d d d 3 luit

31 Quis denunciat in faciem ejus
viam ejus? & quod ille patravit,
quis rependit illi?

32 Et והוא 32

luit, die quo furores transeunt; quem Crimsoz. expressit eleganter, tempore quo judicia Dei perambulant terram. Adde Pagn. Vatabl. Pise. Gros. Vavass. quin & Cler. huc inclinantem: ut num. VIII. dabitur. Cocc. II. exillinat, improbum hic representari subductum calamitatibus in posteritatem venturis, & cum honore tumultuum. Redi ad *Vf.* 29. num. hocce; ubi sententiam sub conspectu posui. ליום ad diem, Ei est, ante diem Excandescentie. יובלו inseruntur, in tumultum videl. ut *Vf.* 32. De Pine. I. amplectitur *Vulgatam*, Quia in diem perditionis servatur malus, & ad diem furoris adducetur. Ad ultimi judicii iram ut palam hæc feruntur, ita a *Lyrano* aliisque illuc diserte referuntur. Id cum frequentibus parum convenire sentiens Vir *Erud.* quippe quæ exigant ereptionem e miseris, & subductionem in tutum ac quietum portum, ita duos sensus maxime discordes in concordiam revocare voluit: *Quamvis enim impius a communi clade, occulta providentie ratione, subducatur ad extremam usque senectam: tamen sic exigis Divina justitia, ut nunc illi, ad futuri seculi cruciatu sempiternos custodiantur.* &c. &c. Huic subtilitatis ansam præbuit *Cajet.* ita distinguens duo cola, ut per Diem perditionis intelligat mala minora, quæ improbum non turgent, adducendum ad diem furoris, i. e. graviores panas. Hoc confirmatum, ut videtur, ad mentem *Jarchii* IV. ita commentantis הרשע נחשך כרעה ושמו ליום הקבוע לאירו *Improbis subducitur a malo, & servatur ad diem præfixum Exitio ejus.* De hujus seculi supplicio graviore tamen *Rabbinus* ille loquitur, quale jam in *Jobum* incumbere tandem; quoniam ex mente *Amicorum*, qui a *Viatoribus* id hanserant, hoc directe in *Nostrum* torqueri supponit. *Calvin.* V. priorior tertiæ opinioni, *Nunc quidem improbis parci, sed eo magis horrendam ultionem ipsis paratam fore, ad quam referentur.* Confer. *Tigur. Angl. Genev. Deod.* &c. Ne non singularis esset VI. *Bold.* pro germano venditat, *Certe in die ex-*

31 מי יגיד על פניו דרכו והוא
עשה מי ישלם-לו;

itii prohibebitur malum; in die furorum adducuntur. Sup. furores. i. e. Deus malum ab aliis quidem prohibebit, in alios vero inducet; licet omnes gravissime peccaverint. Ergo nullum in his iudicium pietatis aut impietatis. Cl. Schmid, VII. cum iis sentit, qui de *Futuri seculi supplicii* hic agi volunt; contra *Merc.* qui vitam futuram directe intendi negaverat, arguens, non melius solvi potuisse objectionem *vs.* 28. quasi nullum hic esset discrimen inter pios & impios. Vertit itaque, Quia in diem interitus reservatur malus: in diem irarum adducuntur. Maluit 1. Quia, ad copulam cum *vs.* 27. ibidem indicandam. 2. urget חישך non notare absol. subtractionem a malo; sed potius reservationem ad illud. 3. ליום ad diem rectius dari, quam in die; quod duritie non careat. 4. יובלו durius quoque reddi, vel inducuntur, vel educuntur, vel inseruntur sepulcro. Ad stipulatur Cl. *Mich.* Nec longe abest *Hofm.* in voce עכרות nescio quibus argutiis se permitens, quasi, cum ira, simul designaret glorie transiciones evanidas; qui imo trajectiones Cadaverum trans flumen in sepulcrum; unde & *Cymbæ Charontis* ansa fuerit data. Cl. *Cler.* VIII. in *Paraphr.* ponit, die quo Deus panas sumit de malis, eos a bonis fecernit. At in *Vers.* & *Comm.* exhibet malos exitio ereptos, ad primam sententiam accedens. Cl. *Reim.* IX. secundam ex parte expressit, sed, quod maximum, *Improbis reservatur in die Exitii; in sepulcrum deducuntur in die magnæ iræ:* prout *vs.* 32. & *Cap.* 10: 19. venit; differitas tamen haud levis; nam ex mente *Schmid.* simul supponit *Vir. Doct.* solvi objectionem *vs.* 28. & discrimen ostendi inter probos & improbos; qui posteriores multa quidem pompa efferrantur a suis, Deo permittente, *Eccl.* 8: 10. *Luc.* 16: 22. ubi molliter ossa quiescant *vs.* 32. attamen hanc sepulturam nil aliud esse quam detractionem siccinosi in Carcerem obscurum, unde ad iudicium sit protrahendus. Nil speciale habet X. *Vatabl.* cum num. I. conspirans, ut *ibid.* indicatum. *Vers.* 31.

32 והוא לקברות יובל ועל-גריש

ישקוד :

33 מתקור

32 Et ipse ad sepulcra deducitur; atque super Tumulo vigilat.

33 Dul-

Vers. 31. Nova divortia. Merc. I. Quis ei interim dum vivit, & impune impietatem exercet, indicabit quod puniatur ob scelera sua? Quis eum puniet hic? Nemo sane. Omnes eum timeant. In postremo membro דוהו sic premit, Quumque ipse patrarit mala multa, quis ei respondet? Nam quod filii ejus post ipsum puniantur, quid tandem ad ipsum? Potterius paulo remissius Jun. Belg. &c. Vavass. dat, par pari referre, & vexare ut vexant; quod & Crinsoz. expressit. Codurc. nimis coacte, Quis illum coram redarguit, & ipse morem gessit? Omnes illi assentantur & parasitantur. Ad mentem hanc Cocc. II. sed legitima structura, Quis indicat in faciem ejus viam ejus? & ipse fecerit, quis retribuere ei? i. e. Nemo exequitur malum, quod fecit; sed omnes ipsi applaudunt, assentantur, adulantur, &c. &c. Addit hac occasione, non recte inter ceteras improbi felicitates poni, quod non coram redarguatur; &c. Id enim revera maximam esse miseriam. Est sane; nec hoc voluit Noster. De Pined. III. interim impune vivit impius, dum ita reservatur ad futuri seculi supplicia, nemine audente ejus scelera coarguere, & palam exprobrare. Manifeste ergo hinc colligitur, post mortem in judicio Divino scelera ejus in faciem arguenda. Latini turbant, ad Diabolum, Antichristum &c. hæc trahentes. Farch. IV. incommode דוהו ad Deum detorquet, qui solus, ut Rex supremus, improbo reddere queat, quod ei debetur. Totum versum non adeo inconcinne inflexit Ab. Esra, dicens eum redire למקום ad Deum, cui nemo in faciem arguere possit suam viam. &c. Hinc Calv. V. videtur prima specie de ipso Deo loqui, sed de improbo potius ista dicuntur. En summam. Quamvis improbi hæc vitam traduxerint, nemine se iis opponente; & ad nubes fuerint sublatis vivi; tamen in sepulcrum venient. Non omnia viderat Bold. VI. omnes, inquit, hæc verba de impio intelligunt; cujus scelera nemo arguere audeat: ego de Deo dici facile mihi persuadeo. q. d. Quis stabit ante faciem Dei ad eum docendum quomodo facere debeat? Non inveniet rivales. Schmid. VII. Quid si

ad annunciare viam in faciem improbi, accipiamus de annunciatione judiciali, quando condemnatus noxius, pœnæ adjudicatur? Refert ad eventum, ex priore vs. sic elicatum, Quia in diem interitus reservatur improbus, vel, Quando Deus differt ejus pœnas in futuram vitam, quis annuntiabit in faciem ejus viam ejus &c.? i. e. tum sane eveniet ut nemo eum condemnet; nemo pœnam inferat. Cler. VIII. in paraphr. Quis alioquin ausit ei malos mores exprobrare &c? si nempe Deus non faciat. Ad Schmidii sensum fere IX. Cl. Reim. Mich. &c. Ut Variabl. X. ad Merceri illum, Quis respondeat illi in hac vita &c? Adde Munst. Isid. Clar. &c.

Vers. 32. Aliæ undæ. Merc. I. Et ipse, antequam punitio veniat filiis, jam mortuus, ad sepulcra, unum e sepulcris, adducetur; & super acervum tumulum, invigilabit i. e. assiduus erit; nunquam inde discedet. Consentiant Doct. Belg. &c. Vavass. Codurc. qui שיקוד vertit sædulus erit super acervo. i. e. matuta morte componetur tumulo: conferre jubens Cap. 5: 26. Eleg. Crinsoz. sepulcro insertur, postquam magnas opes acervavit. Quid secutus sit, sub num. III. reperies. Objectionis loco Jun. & Trem. inserunt, Atqui in sepulcrum insertur, improbus; & apud tumulum assiduus est. Addunt, hoc tribus argumentis resolvi, quæ hic apponam, ut semel defungar. 1. Satis esse, ut commode vitam transegerit, & calamitates morte prævenierit. 2. Sepulcrum ipsi consolationi esse, quod vacuum sit ab istis calamitatibus. 3. quod morte nihil ei accidit, nisi quod cum omnibus commune. Verbo

שיקוד vigilare adductus II. Cocc. exhibet, Curiose & sollicitè tumulatur; Vigil apponitur Cippo, aut tumulo. Multas III. opiniones percentet de Pined. ut 1. quorundam, qui

גריש referunt ad acervos frugum, quasi improbus diceretur mortuus & elatus, postquam super acervum vigilavit, & multas sibi fruges, multas opes cumulavit, multa cura & vigilantia. 2. Thomæ, Dionysii, & aliorum, quasi in congerie mortuorum jacens, induceretur vi-

33 Dulcescunt ei glebæ molles
vallis; & post se omnem hominem
trahit; ut ante eum innumerati.

34 Quo-

gilans secundum animam immortalem, & supplicia perferens. 3. Eorum qui omnia ad Mortis secundæ sempiternas miseras traxere. Conf. Hieron. Gloss. Ordin. Lyran. &c. Ipse Vir Erulitiss. censet 4. Jobum adhuc perstare in proposito confirmando, videl. sepe impios vivere felices; nec non supremum funeris honorem ipsis conferri magnificentissime: ita ut feliciter cadat, quicquid ad sepulcrum & cadaver pertinet. Subdit, nonnullos curiosius notare, verbum יובל adferre pompam, cum cantu & instrumentis Musicis; quippe a quo יובל fit Buccina in Jubileis insula: Ipse Tubas, ac Tubicines, in funeribus Nobilium, non negligens; atque huc calculum conferens. In גריש iis accedit, qui maturam mortem signari putant, per quam cadavera tanquam in arcam comportentur &c. In ישקר vigilabit argutissime captat perseverantiam quandam aut perpetuitatem, ac velut vitam ipsam: allusum autem ad conbituram medicatum, per quam Cadavera vivere ac vigilare videntur. Adjicit & imaginis honorem supremum, quæ ipsa velut vivat, spiretque. Hæc & ingenii & Doctrinæ lucem habent, an & veritatis, deinceps examinandum. Sed monendum, Viri Paraphrasin & connexionem non eandem laudem increari, in qua cæcæ congeriem, & cinnum inconciunissimum, conflavit. Jarch. IV. ad pœnam mortis tandem insigenda traxit, ut sic ille beatus perveniat ad sepulcrum, & quidem in agro, juxta acervos frugum. Hoc ipso mortuo frigidus. Calv. V. animare conatus est illum emortuum sensum, id velle Nostrum monens, Ex specie externa alios ab aliis non posse discerni: namque bene secum actum tandem existimare hunc præpotentem, si modo corpus ipsius sepeliatur, & glebæ tegatur, ut aliorum hominum. Sui similis Bolland. VI. quum plumas suas debeat Doct. de Pined. eum tamen carpit; tandem ita colligens, huic versiculo pompam funebrem Magnatum breviter inclusam, &c. Ac. I. quidem solentem delationem ad sepul-

33 מתקרלו רגבי נחל ואחריו כל

אדם ימשוך ולפניו אין מספר :

34 ואין

crum cum cantu & musicis instrumentis, in priore Colo. 2. Medicationem Cadaveris, per quam veluti vivere ac vigilare videatur mortuus, in secundo agnoscit. 3. de suo גריש commutat in Lectum funeralem, super quo erat pulpitem live capulum, in quo Cadaver principis sedebat. 4. Tacite quoque verbo vigilandi innui vult, agi de principum funeribus, qui vigiles ex officio. 5. denique הוא non ad improbum refert; sed indefinite positum censet, pro Aliis; quod cur fecerit, Vsf. seq. percipietur. Posteriora hæc de Pined. pro suis vindicasse nollet. Schmid: VII. continuari putat felicitatem eventus, ubi Deus impium in diem iræ distulit: nim. ut honestam sepulturam adipiscatur, & quidem in tumulo quem mature sibi paravit. Ita ישקר vertit, plaudente Cl. Mich. At Cler. VIII. in tumulo quiescit, quasi esset ישקט; aut quasi ט in ר transfisset. Negat aliter sensum constare. Fateor eum obscurissimum; sed hoc pacto nemo prudentior eum erutum maluerit, quam in medio relictum. Doct. Hofm. & Reim. IX. ad Schmidii sententiam proniores, ut magnifico tumulo extruendo invigilasse dicatur improbus in vita sua. Vatabl. X. post mortem iterum, & in tumulo jugiter manebit. Nempe ישקר etiam assiduitatem designare volunt Rabbini. Adhuc alii festinationem, unde Pagn. super acervum festinabit, morti maturus. Habes in Kimch. L. R. ubi & R. Hujus laudatur, qui גריש dixerit esse קובה fornicem, opus fornicatum, sepulcris superstructum ad morem Ismaelitarum. Eundem laudant Ab. Esra & R. Levi. Minus recte Arcam, vel Feretrum, reddidit Doct. Merc. Eos qui Cippum, vel Pyramidem volebant, improbat Cl. Guff. in App. 916. spectari putans Congeriem cadaverum aliorum super alia. Hoc & aliis placitum. Mihi pulchrius, & tutius, quod ad Cap. 5: 26. visum. A Cocc. quoque tactum; qui vel Tumulum e

terra aggestum, cum Mercero, vel Cippum, Fornicemve sepulcralem, denotari statuens, non tamen omnino spernit, improbum, matris culmi instar, ad metam se recipere tempeste; antequam cœli solique injurias patiat. In verbo שָׂרָה Cl. Guss. autumat ineffe sedulam assiduitatem, unde hic designetur assiduitas in incolendo sepulcro, & quidem cum adfectu impensiore, qui sub insigni Tropo nunc detur Improbo Diviti, sepulchrum tranquillam & stabilem nacta, quam probis tantum convenire insinuatum erat Cap. 5: 26. Arridet retorsio. Blanditur quoque loci facies, Merceri illam I. reddens. Utique meo conatui eam longe

antepono, quo olim ex شَقْدَانِ infomnis fuit; maligno oculo petivit; procul abiit; proferebam, & ad tumulum procul abit. Idem tentatum a Cl. Crom. ex 4. conj. شَقْدَانِ

fortius adhuc dante, propellitur, abigitur. Nec hoc, nec illud meum, respondet Adfectui. Interim sciri velim, tres, quatuorve, istas diversas notiones, ex uno fonte, latente hæctenus, fluxisse. Hunc qui aperire poterit, de quo haud desperandum, eum loco huic lucem & gratiam adfuturum, non est quod dubitemus.

Vers. 33. Necdum finis jactationis. Merc. I. suaviter ille quiescit, nec quæ hic aguntur, curat; etsi filii puniantur: cum ipse impune excesserit. Quod si mors, juxta vos, pœna, est ea omnibus communis; nam & ceteri homines post eum morituri sunt; ut ante ipsum mortui fuerunt. Ambigit, reddatne, Dulcescunt ei glebe Torrentis, an Cornwallis potius, per quam torrens decurrit; ut intelligatur scrobs sepulcralis, ad quam sæpe aqua confluat, velut in ima valle. יִמְשָׁךְ Trabet, ad Mortem relatam a R. Levi, ad Mortuum ipsum Poëtice reducit, per Profop. Hinc non discedunt Jan. & Trem. nisi quod solutionem objectionis induxerint. Doct. Belg. Vavass. Grot. &c. cum Merc. faciunt. At Codurc. dicam feribit iis qui de morte & sepulcro exponunt, quod ad Vitam omnino referendum. Contendit nempe agi hic de vita suaviter in pingui solo, & ubere gleba, transacta. Vel etiam, placuerunt illi glebe Vallis, i. e. viam latam perditionis Matt. 7: 13. amavit, & trivit; quam innume-

ri cum ipso terent, & trivere. Mirum sibi in talibus placere posse ingenia non absurda alias. Primis scintillis vividæ imaginationis qui credit, ignem fatuum sequitur. Cocc. II. delicate in terra componitur: hominesque totis regionibus effusi, plangendi causa, vel prævertuntur ad tumulum, vel funus sequuntur. Subneçit, Trabere post se etiam explicari posse de inclinazione animorum, & imitatione, ut Pf. 49: 14. Tertio adhuc pedatu, posset tamen & hic sensus esse. Infinitos ante Impium hunc cum omni tabernaculorum memoria extinctos esse, & innumerabiles sequi eadem caducitatis orbita. Neque tamen illos omnes fuisse violentos impios &c. Eo ipso vero judicium illud Cœlorum obscurari. Hæc redeunt ad privam Hypothesin supra indicatam Vsf. 22. Prius & Cl. de Dieu obtulerat, ad Jerem. 5: 8. מִשְׁרָבֵי pedem, incidere absol. exponens, unde hic, Et post eum omnes homines ibant. Assentit Doct. Crinsoz. nisi quod ad Mortuum redigat, qui terre gremio molli, & placido, honorifice excipiendus, trahat post se infinitam pompam; præcedente non minore comitatu. In glebis vallis allusum censet ad ritum veterem, quo ad collium pedes sepulera struebantur; ubi si quis jaceret insepultus, glebam duram experiebatur: ut honorifice tumulatus carnem mollem sentiebat. Idem Cocc. spectavit, ex glebis suavis vallis eliciens delicatam compositionem in terra. In Vulg. Vers. coloranda multus est III. de Pined. Ea, structura inversa, exhibet, Dulcis fuit glareis Cocyti. Justius LXX. Ἐγλυκίσθησαν αὐτῶν χελεύς χαυμύνης. Nicet. in Cat. Græc. nec hunc stuvium sine auxiliorum tranare, neque glareas has attingere sustinens, ipsum Jobum ducem & Expositorem advocat. Ex eo, ut & e penu suo, variantes sententias promittit de Pined. ad duo Capita redactas. Primum quod ad pœnam tendat. Alterum quod ad felicitatem quandam funeris ac cadaveris. Sub primo venit agmen Latiorum, Greg. Phil. Thom. Gloss. Ordin. Lyran. &c. qui ad Cocytum illum non potuerunt non cogitare de suppliciis damnatorum: glareas Cocyti de demonibus, vel & damnatis, exponere coacti deinceps; quibus dulcis fuerit hiecc improbus, ad iptos aggregatus, & tanquam cibus suavis absorptus. Vide quid non absurdi absona pariat interpretatio: & confer, quæ sub Hieron. nomine ad h. l. venduntur. Apparet, non probari hæc a Viro, digno, sane, qui servitum-

tem non servivisset; qua constrietus, pulchris hisce meditationibus magnum locum in Paraphr. sua, vel nritus, dare debuit; ubi *Tartarum animas improborum summa aviditate vorantem, & rapidissimos fluctus Stygis*, inducit, &c. &c. &c. quos cum faniore sua expositione, mox secutura, frustra conatur connectere. Sub altero capite 1. *Nicet.* sic tentat; *improbo huic ipsa gleba sterilis fecunda fuit.* Idem 2. Allegorice *Lapides torrentis* i. e. *aspera hujus vite huic homini mollia fuere.* Ipse *de Pined.* 3. rectius ad *sepulturam felicem & quietam* respicit; in qua *humus non onerosa cinerum, sed levis*, ita ut ipsa *glareæ veluti mollescat hujus ossibus, & blanda fiat.* Melius abstinuit ab *Hypallagè*, qua suum *Interpretem* non citra gratiam extulisse ait, *Dulcis fuit glareis Coeuti & terræ sepulcri*, pro *molliter ossa cubant.* Posterius colon *Nicet.* traxit ad exemplum *pravæ vitæ*; ut *impius* dicatur, & *quum viveret*, multos ad sui emulationem pellexisse; & *mortuus*, multos imitatores reliquisse. At *de Pined.* ad comitatum vivi, iteinque *pompam funeream mortui*, pertinere arbitratur. *Jarch.* IV. & *Calv.* V. nihil *juvenci* vident in his glebis, *glareisve*; quum ad *pœnam foreæ & patredinis hæc* applicant, in quam cum reliquis mortalibus descendere cogatur. Sic *Ironia* subesse dicenda verbo מתקו. *Dulces ei sunt.*

Aves scire VI. quid *Boldac.* sit daturus. *Nimia mira.* Nam *primo* non vult agi in hoc, & *preced.* vs. de *Impio*; sed *novum exemplum* poni *nobilium & ignobilium* mortuorum: utque *רוח* *Vs.* 31. ei erat *Alius*, *nobilis* nempe; ita לו nunc reddit *Alii*, nempe *ignobili*; & *pauperi*, *dulcuere cespites convallis* &c. i. e. *Nobilis quidem ad sepulcrum sublimia cum pompa ducetur, sedens supra capulum quasi vigil: pauper vero pro magno habebit absque ulla solennitate sepeliri in convallibus, locisque abjectioribus.* Hisce personis *secundo* ita aptat membra hujus verticuli. *Dulcuerunt ei glareæ torrentis*, ad *pauperem* se refert, cujus ori *glareæ* live *glebula imposita, quum juxta torrentem in convalle sepeliretur.* Hinc ortus ei *obolus* pro *vanilo Charontis* indendus in os demortui. Alterum, *Es post se trahit omnem hominem*, ad *Nobilem* reddit, *magna pompa elatum.* Tertium denique ad *pauperem* revolvitur, ita *conversum, Et ante istum, nec numerus* i. e. *tam pauci exequias ibunt*, ut *numerus* dici non mereantur.

Concludit, *hunc esse genuinum sensum loci*; & *quicumque alius detur, esse extraneum.* De *Schmid.* VII. uno verbo teneatur, eum per omnia subscribere *Mercero*, a quo in modo *Connexionis* tantum differt; quem supra satis exposui. *Cl. Cler.* VIII. nihil quoque discrepat, de גרב tantummodo monens, *nihil simile ex Ling. O. O. proferri, ideoque de ejus potestate minime constare.* Id non nimis doctum: nam & *prolata* quædam; & aliquid *promendi* non deorat materia. *Reim.* IX. in *Doctiss.* Paraphr. offert *juvendum conspectum Mollis glebæ in valle umbrosa* &c. notatque ductam figuram a *viatore qui in molli & amplexu convalle requietem capit.* Reliqua ut *Merc.* Tandem *Vatabl.* X. dat, *Dalces sunt illi glebæ torrentis, & præterea post illum omnes homines tractura est Mors, quemadmodum ante illam traxit innumeros.* i. e. *Glebæ torrentis, ubi sepultus est, nullum ei negotium facefunt.* h. e. *post mortem nullum sentit malum.* Hoc non extendendum ultra id quod *Vs.* 21. dictum: nam & illuc *R. Levi*, quem secutus est, oculos reflexit. *Argutuscule Isid. Clar.* *Figurate consolationem & dulcedinem habere dicitur impius mortuus, quatenus securus est, quod propter mortem nos nihil certi de eo possimus pronunciare.*

Ibid. *Caram peculiarem meretur Phrasim* רגבי נחל; quæ rite illustrata, lucem inajorem toti *pericopæ* adferet; & quibusdam saltem harum *Hypothesium* ne minimam quidem speciem relinquet: eo usque forte re redigenda, ut de commodiore cogitandum omnino; vel saltem harum optima diligentius eliminanda sit. *Kimch.* in *Lib. Rad.* tres ponit opinionones. 1. *R. Foxæ*, notari *Loca in Vallibus vicina Torrenti, in quibus aquæ stant.* Aliorum, 2. qui *מגרפות* *Glebas* malunt. Itemque 3. qui *חלוקים* *Lapillos leves*, aut *glareas.* *Mediam sententiam*, ob vicinitatem literarum, secutus *Avenar.* ait esse *glebas convolutas*, a גרה *convolvit instar glebarum, & גרם grumulus fecit.* At *Forst.* cum גרב *scabies* conferre jusserat, unde רגב colligit esse *lurum.* *R. Levi* dedit *fissuras planitie*, idem, ut videtur, intendens, quod *R. Jma*; quem & *Ab. Esra* laudavit ex *Lingua Arabum* hoc firmam-

mantem. Ea tamen potestas necdum Arabibus adstructa. Longius abit, quod Doct.

Cast. produxit, راجبة junctura, flexura. Pro-

pius, quod Cl. Crom. attulit, رغاب terra mollis & quidem ex pluvia. Id spectasse Rabbinum illum, qui facem Ling. Arab. ad plurima prætulit, percipies ex Camuso

ارض رغاب التي لا تسيل الا من مطر كثير او اينة واسعة دمنة

Terra رغب vocatur, que non fuit, nisi ad

pluviam multam; vel lenis, ampla, & molliter æquabilis. In Adag. Gol. p. 77. habes formam رغب Rugub, quam & Camusus exhibet, pulcherrime figuratam,

ما تنفع الشعفة في الوادي الرغب

Non prodest lenis pluvia in valle ampla & molli: que icil. vel copiosum imbrem mollissimo gremio mox imbibat. Quid R. Jona spectarit, non fatis dixerim; mihi ex hac ipsa potestate venustissima imago subnascitur, Mollis glebe,

molliter in valle irrigua strata veluti, ubi mortuus tanquam in Lecto suaviter decumbat. Inter solennia Arabum veterum erat sepulcrum perpetuo irriguum mortuo apprecari. In Hamaf.

وسقي الغواي قبرة بذبوب

Rigentque matutine nubes sepulcrum ejus plena urna.

Ibid.

الماء علي معن وقولا لقبرة

سقتك الغواي مريعا ثم مريعا

فبها قبر معن انت اول حفرة

من الارض خطت للساحة مصجعا

Visitate Maanum, & dicite Sepulcro ejus, Rigent te nubes matutine pluvia super pluvia!

At, heus! sepulcrum Maani, prima fossa

Terræ, ducta Liberalitati in Cubile.

Reliqua non humilior spiritus elata, sic sonant, At, O sepulcrum! qui tandem clausisti Liberalitatem, quæ terram & maria implebat & Sane cepisti Liberalitatem, sed mortuam; quæ si viveret, ut æctum nimis, dissilires. Maanus tamen munificentia sua vivit post mortem, sicut post aquæ fluxum Locus, per quem fluxit, vernans fit pratum. Hæc non de nihilo producta, deinde senties. Instar omnium cito hocce Moty in Hamasa Amicum intimum desentis.

قلبت لحنانة دلسوح تسخ م-ن

وابل سكوح

أمي الضريح الذي اسمي ثم

استهلي علي الضريح

لپس من العدل ان تشحي علي

فتني لپس بالشكوح

Dixi Murmuranti, gravide, largissimam imbrem fundenti Nubi,

Pete fossam sepulcri quam indicabo; depluasque in illam mediam fossam.

Haud par, avara ut sis super virum haud sane avarum.

Ex hac formula nunc putem pingi Mortuum molliter molli in gremio terræ cubantem, in valle ampla, ubi aquis celestibus largiter irrigetur ac recreetur quodammodo. Hoc figurate tendit ad memoriam nominis benedicam veluti, & inser hominis honoratissimam Illuc manuducit Bohadinus p. i. Saladim suo precans,

سقي اللمه ضريحه صوب رضوانه

Riget Deus mediam sepulcri ejus fossam large imbre favoris sui. Isto adpectu Molles glebe vallis, quæ Tumulato dulcescant, grandiore Cothurno adferunt conditionem sepulturæ plane invidendam. Eodem haud dubie fertur sequens Colon, quod audacissima figura, cum insigni allusione ad pompam funebrem Magnatum,

Ee ee 2 vide-

videtur esse conceptum, plane pro Genio Arabie, ita, ut omnes Mortales, sepulcro & ipsi inferendi, dicantur hujus Hominis Funus velut exsequi; magnusque item comitatus illum præcessisse ad sepulcrum. Repræsentaretur sic totum genus humanum, Naturæ tributum solvens, quorum in medio improbus hiece, ut *Honoratissimus*, conspicitur, ratione sepulture splendide, reliquæque Nobilitatis, laudis, gloriæ, qua & eos qui ante ipsum extiterunt, velut *Anteambulones* quosdam, & eos, qui post extituri sunt, velut *Affectus*, magnitudine Nominis sui obsecuret, ac præ se delect. Hoc vehementissimum *Pathos* excitasse potuit in Nostro, Mortis & Sepulture feralior illa facies, qua semet ipsum conturbaverat ad finem *Cap. 17.* vel & illa, quam improbo in *putredinem cum maledictione publici iuro* intendantur Amici; ut *Cap. 20: 4. &c. & 18: 13-15. & 17: 28. &c. &c.* Refutatio Eorundem sic simul subesset, quin retorsio quædam in contrariam. Si nimis vehemens iudicaret, sub eadem allusionis ad *pompam funebrem*, pedem figas licet in *Mortalitate* omnibus communi, & *simillima* forte totius generis humani; ad quam *Merc. Belg. Cocc.* quoque ex parte, sed sub alia scheli; itemque *Grot. Schmil. Cler. Reim. Vatabl. &c.* respiciebant: ut innuatur nullum *singulare malum*, nedum *Pœnam summæ cuiusdam improbitatis* huic homini incumbere dici posse, eo quod in sepulcro sit *putrescendum*: ut *Vf. 22.* insinuare videbantur Amici: quibus *Vf. 26.* illud telum ademptum.

Idem. Dabium nemini relictum putem, quin sepulture *invidenda* quædam felicitas, & post Mortem ipsa *vita* quasi dignitas, & gloriæ inter homines, *perpetuo vigeat*, hic describatur. Idem *vf. præc. b.* clarissime elucet; una cum *Adfectu* gravissimo commoti, & *indignantis*, ut *vf. 5, 6.* præmissum. Hinc *Adfectum*, unde vera explicandi ratio pendet, plurimæ, quas dedimus, sententiæ non attendunt, nedum servant. Ergo *Hypothesis* palmam auferet, quæ præ reliquis *Pathos* hocce *indignationis spirare* reperietur, aliis eo ipso defluxuris, quod nihil tale exierat, vel & directe cum eo pugnent. Redorior a *Merc. I.* qui inter initia *vf. 27-31.* ad scopum hunc collineat; nec *vf. 32, 33.* inde in totum deflectit; quamvis *vim & vehementiam universæ periodi* exhaulisse non videtur. Magnopere addubitem præterea, an satis rotunda censeri queat *Hypothesis* hæc, illa ex parte, qua recurrit ad eandem

plane materiam, quæ *Vf. 22.* decisa: nam ita luc diserte remittit ad *vf. 31.* & ut ibi dictum fuerat, *improbum non curare si posteri postea puniantur*, ita in hac pericope enotanda perpetuo ad idem illud reflectit; quod, etiam si posteritas pœnis tradatur, pater, impune hinc profectus, secure in sepulcro recumbas. Non video, si istam materiam simpliciter resumere voluisset Noster, quid *vf. 29, 30. & 31.* ad rem faciant: quin *vf. 27, 28.*, commodius tunc quoque affuissent. Confer *v. 26.* ubi non nihil a *Merc.* luxatum iudicavi. *Jun.* ut & *Doct. Belg.* bono consilio illam *reflexionem & connexionem* seposuere. In *Jun.* non probo *objectionem* quam *vf. 32.* interleri putat. Eam ipsam dedi *vf. 22.* cum *responsione* *vf. 26. Belgæ* per omnia rotundius; in quorum deductissima serie nihil desidero, nisi quod singulares quasdam voces, phrasæque, spectat. *Cl. Cocc. II.* in nexu incommodum incurrit, simile illi, in quod *Merc.* nam & ipse resumere censet eandem quæstionem, per modum novæ objectionis, ad *responsionem* datam; quasi agnosceret Noster, *verum quidem esse* quod *Tabernacula improborum in posteritate* *sanctis* abolentur plerumque: *attamen nihil mali inale dicitur pervenire ad improbum*, patrem, in *superbo tumulo delicate compositum* &c. Redeat ad *vf. 29.* *Generatim* obstant quæ modo obmovi *Mercero*: quibus accedunt *speciatim* alia nonnulla; ut *vf. 29.* *ארות* pro *sepulchris*: & *vf. 30.* *יובלו* *absol.* pro *sepeliuntur, Inferuntur. tumulo.* Illa tamen omnino extra oleas. At *Vf. 30.* vix intra justos fines, ut *ליום* exponatur *ante diem*, vel *instante die.* *Vf. 31.* etiam sensus nimis tenuis. Præcipue autem officit, quod *vf. 28.* ad verba, *Ubi Tentorium tabernaculorum improborum?* supponendum veuiat, 1. *Jobum* planissime assentire Amicis, *Domus improbas aboleri a Deo, in posteris.* 2. & quidem *ad vilissimum usque tentorium*, ex illa *Tabernaculorum* multitudine & amplitudine pristina; sic ut *vix memoria restet.* Quin 3. non ita longo intervallo; paulo post mortem improbi parentis; quippe qui *imminenti calamitati subductus*; ut *sine malo, cuius honore, tumularetur.* Qui talia Amicis largitur, non videtur habere magnopere, quo eos *confutet*; aut quo *Felicitatem longum & perpetuam improbitatis* evincat; in

Domo, quam nulla *Virga Dei tangat*, ut *vs. 9.* dixit. Confer *Cap. 12: 5; 6.* Iterum, quæ talia largitur, semet ipsum quodammodo, suamque causam, jugulat; quippe cuius *Donus* non post Mortem demum, sed ipso *vi-vente & vidente* fuerit abolita. Sentit *o mō*; nodumque sic solvere conatur, quod *Viatores* tamen *testarentur* de *Magnificis monumentis* improborum, ad omnem viam extantibus. Vereor ne nodus adstringatur potius, nam *Amici* sic elabentem constringere potuissent hac instantia, *Ergo Tu Domum, posteritatemque*, in vita tua videns *exterminatam*, non habebis, qui te *magnifice sepeliat*; idque *summo tuo merito*, tanquam omnium *inaprobissimus*. Liquet, nil tale a *Jobo* concedi potuisse; saltem non heic loci, nam *vs. 19.* alia res est; quum illa *Concessio* tantum sit disputantis, quæ a conditione tacita suspenditur, si forte tale quid accidat; & quidem, ut responsio arguit, *longo seculorum decursu interveniente*. De *Pined.* III. sibi ipsi valde dissimilis, per totum caput, ad *vs. 29. & 30.* talia profert, de improborum suppliciiis æternis, quæ si nunc observata fuissent Nostro, omnem ejus æstuationem facile fedassent. Sane quis indignetur ob *momentaneam felicitatem improbi Dicitis*, qualis *Luc. 16. qui mox abiturus in flammam inextinctam, ubi ne guttula quidem frigida potiri queat?* & quis non potius *Lazari sortem sibi exoptaret?* Solide *Merc.* ad *vs. 30.* istam vertendi rationem, quæ tendit ad *supplicia futuri seculi*, rejiciens, addit, *Nihil hic de vitâ futura dici puto: sed de iis tantum quæ in hac vita nota sunt, & perspecta: non quod Job neget impio, reservari supplicium in alteram vitam, ubi omnium poenas det, verum ut socios convincat, tantum de iis loquitur, quæ hic nobis apparent.* Hoc supra ad *vs. 26.* etiam inculcatum. Præterea non putem valde convenienti, ut tam ampla descriptio sepulture plane invidendæ, pro argumento Felicitatis singularis, adhibeatur, ubi nudis & apertis verbis *Æternæ Mortis infelicitatem*, & poenas acerbissimas improbis a Deo repositas esse declaratum fuit. Non agit sic, qui indignatur ob nimiam Dei erga improbos indulgentiam; sortemque eorum invidiosus evabit; sed ad istum modum agere possit, qui improborum Felicitatem, hisce in terris, albis dentibus ridere vellet; per *Sarcasimum vehementissimum* omnia hæc, quæ *vs. 31. 32. 33.* polita, intorquendo in *Hominem inter Homines quidem honoratum, & magnificentissimo illatum tumulo*; sed a Deo aman-

datum ad *Inferos, suppliciiisque æternis addictum*. Atqui serio hæc a *Jobo* prolata censet de *Pined.* ad felicitatem temporalem improborum exaggerandam; nec ei, vel cuiquam aliorum, integrum, ad *Hypothesin* circinandam, *Ironiam* in subsidium advocare, si a *Jarchio* discesseris. Is IV. supponens *Amicos ipsos omnia hæc directe in Jobi caput convolvere, jam tandem poenas dantem, & a Deo ulterius excusandam per diram mortem*, uti potuisset hoc *Rhetorico* ornamento, & frigidissimos suos sensus ad *Vs. 32 & 33.* utcumque animare. Sed nec fecit, nec si fecisset, violentæ nimis interpretationis notam effugere potuisset; quum nullo pacto verisimile sit, *Vs. 29.* exhiberi id, quod *Amici ex Viatoribus se hausisse* distarent, de *Exitibus* simul semelque *improbos deleturo*. Adhibet quidem V. *Calvin.* speciem *Ironiæ*, ex mente *Jobi* sic inferens *Vs. 32.* *Ecce hominem qui bene secum agi putet, si glarea tegatur, &c. &c.* Sed *Vs. 30.* *Nostrum* inducens, non indignantem ob *fortunas letissimas improborum*, sed docentem, reservari eos ad diem iræ, eisque certissimum exitium repositum, in seculo futuro, *Jobo* eos sensus nunc attribuit, qui eum ejus præsentis *Affectu* nullo modo consistere possunt, ut ad num. III. cum quo ex parte convenit, indicatum. De *Bolduc.* VI. non est quod laboremus; quippe qui vigilans somniaverit. Ad *Schmid.* VII. quod attinet, fateor Eum nonnulla habere, quæ oppido speciosa, ut *Vs. 28.* *נריב* esse probos, oppositos improbis. Item *vs. 30.* *ליום* ad diem, in diem, potius quam in die, quod fuisset *ביום*: & *יחשך* asseveratur, reservatur: nec non, in diem ducuntur, *ויבלו*. Plausum propterea Ei, assensumque, a *Viris Doctiss.* Si tamen *Hypothesin* excutiamus, eam tum generatim, tum speciatim, magnis premi incommodis reperietur. In genere omnia illa hic recurrunt, quæ adversus de *Pined.* facere vidimus, num. III. Ad monitum *Merc.* excipit quidem *Vir. Doct.* *Ut quid non optime de vita futura hic agatur, ubi melius solvi non potest objectio, quasi nullum sic discrimen sit inter pios & Impios?* Sed nego id objici *Vs. 28.* Nego quoque istam objectionem a *Nostro* solvi debuisse, quum omnibus suis querelis id ipsum agat, & urgeat, *Bonos malosque juxta haberi a Deo*: ut *Cap. 9: 23. 24. &c. quin imo*

probos vexari, adstringique: improbos rebus florentissimis gaudere. ut *Cap. 12: 5 6.* atque hoc ipso Capite dedita opera. Nego præterea ullam objectionem, alicujus momenti, existere potuisse, secundum explicationes Schmidianas, quibus *Docentem* induxit Nostrom, ab una parte, *Impios* alios *Felices*, alios *Infelices*, esse: ab alia parte item, *pios* alios *felices*, alios *infelices*. Quid magnopere scandali in eo, aduersus providentiam? & quo colore inde obiceretur, *discrimen omne sublatum*, & *nil referre, piusne quis, an impius vocat?* Utique jam *Virtuti* quoque in terris suum a Deo præmium concessum, & quidem *cumulatissimum*, quale descriptum *Vf. 23. 24.* ex mente Schmid. Nego denique *solutionem* illi *objectioni* quadrare, quæ quum *duos scrupulos* ferat, *felicitatem quorundam impiorum*, & *infelicitatem quorundam piorum*, in hac vita, unum tantum levaret, ex *futura infelicitate illorum*, de *horum futura felicitate* ne verbo quidem facto. In specie porro *dura* pleraque quæ Schmid. ad *sing. Vf. attulit*: ut *Vf. 28. ubi Domus &c. & ubi Tentorium Tabernaculorum?* pro, *Quid discriminis ergo inter hos & illos?* & *Vf. 29. illa signa*, pro *rudibus literis, notisve*. Ne *Vf. 30.* quidem omnia ei mollia. Præruptus autem; quem dat, nexus, hinc, & hinc, *An non vel Vultus vos docere poterit, quod quia in diem interitus reservatur malus &c.* ideo nemo eum *pœnæ adjudicet* in hoc seculo, & *honestam* quoque *sepulturam* habeat, in *tumulo quem sibi mature paravit, suaviter in sepulcro requiescens*. Nihil in his fatis respondens *Affectui* perpetuo *Jobi indignabundi*, quem *Vf. 5. 6.* extingnat: & ubi ipse Schmid. agnoscat *Jobum dicturum esse de sorte piorum & impiorum ea, quæ non sint ad Rationis Normam*, adeo ut *obstupescere cogatur ad Dei libertatem, in dispensandis hominum fortibus*. Nemo *obstupescat* merito, quod *nonnulli improbi*, ad quos *pericopam* hanc iterum restringere cogitur Schmid. ad *pœnas æternas reservati*, interea a nemine *Judicialiter condemnentur ad pœnam*; sed *honestæ sepultura adficiantur*. Profecto stare non posset *Mundus* nollet, nisi hoc temperamento uteretur *Divina sapientia*: ac proinde colligo, nihil tale a *Jobo* cogitatum, disputatumque, fuisse; sed illud, quod *revera stuporem* incutit; *improbos perditissimos a calamitate publica plerumque subduci*; (per *specialem Dei curam*) *quæ probos, omnibus modis adstrictos, ut plurimum, videas interire*. Cl. Cler. VIII. nos

non detinebit; fluctuans ipse, in *Paraphr.* propior *Schmido*: at in *comm. notatione* ad *merc.* accedens. Doct. *Reim IX.* Hypothesin *Schmidianam* ita se sequitur, ut eam in quibusdam juvet, & speciosiores reddat. Manent interim difficultates obinstæ; & *Vf. 30.* ad *pœnas improbo infligendas post Mortem applicans*, quin *sepulturam spectans ut conjecturam in carcerem*, non tunc commode *sepulcrum amœnum*, & *milis instar Lecti stratum in molli soli*, mox subjungit. *Parabl. X.* enim num. I. in plerisque conspirans, ad *Vf. 28.* discrepat in eo quod *נָדִיב* ei notet *probum* in genere, oppositum *improbis*. Id meretur examinari. Sed plane rejicendum, quod de *discrimine probi, & improbi, ex adificatione arcium*, ibidem ex ejusdem mente vidimus. Illud ex *R. Levi* hautum scias, ex quo & *Mercerum*, omisso tamen hocce frigidò commento, hausisse, supra submonitum: ac proinde *Rabbinus* hiccæ ad *primam Classem* referendus, nisi quod circa *Vf. 28.* privum quid habere reperitur.

Ibid. Declarandum tandem, quid nobis ad singulos hujus *pericopæ versiculos* sedeat; & quid in *Hypothesi* illa Doct. Belg. cui palam vindicamus, ad liquidiorẽ forte rationem reduci posset. I *Vf. 28. נָדִיב* pro *Filio Jobi*, vel *Jobo ipso* durius, quamvis & *improbum principem* hac voce signari posse non nesciam. Vide *Pf. 83: 12.* Longe tamen veritimilius; *probos nunc, & ingenua virtute ac Liberalitate eminentes viros*, intendi, in hunc sensum. *Enimvero dicturi estis*, illa vestra cruditate, qua hætenus adversus me egistis, nihil mitigata; *Ubi Domus Viri ingenui?* & *Ubi Tentorium tabernaculum improborum?* i. e. *Exempli nobis dari volumus talis Domus, ubi probitas & virtus adstricta jaceat, miserrimam vitam & mortem pro sorte sua auferens: itemque talis Tentorii, ubi improbitas palam regnet in media opulentia, & felicitate nunquam turbata*. Fateor *אִיה* *Ubi?* sæpe *abolitionem* inferre, & esse *exclamationem insultantis ob interitum*: ut *Cap. 20: 7.* Simplicior tamen usus frequentat *ubi est?* pro, *non vidio*; *velim videre, desidero; siste huc*; *Cedo*, ut *Gen. 22: 7. Exod. 2: 20. &c.* in similibus plane *provocatione*, *Job. 4: 7. אִיה* *ubi alicubi Recli deleti sunt?* Quod ergo ibi sponte *Eliphazus*, id heic ip-

ipsi sociisque merito tribuit Noster, facile sentiens eos præfractius omnia hæc negaturos, tanquam Experientiæ parum consona. Supplevi Talis, vel potius illa, ut sit, ubi illa domus? & ubi illud Tentorium &c? disputatione ipsa illuc ferente, nec non Lingua, quæ איה absolute admittit pro איי ubi ille? Vide Cap. 15: 23.

אהל משכנות Tentorium Tabernaculorum signat multitudinem ingentem, sub auspiciis Tentorii principalis quaquaversum extensum. Depingitur Familix improba amplitudo, & potentia, longum durans. Eodem redit Schmidii collectivum, pro Tentoriis habitationum. Hinc jam promtissimus transitus II. ad vs. 29. Vultis dari vobis Exempla Talium. Ubique Terrarum ea in oculos incurrunnt cuilibet. Rogate modo Viatores

&c. &c. Insignis Hebraismus, הלא Annon interrogatis? pro interrogate. Ita Rub. 2: 8. הלא שמעת Annon audivisti, Filia? pro Audi queso.

I. Sam. 26: 15. הלא תענה Annon respondebis? Responde queso. Ili viatores autem, vel strictè, qui terras lustrarunt &c. vel latius, simulque aculeatius, quemlibet e via modo arreptum. Ne allegoria quidem absurda, si ad omnes omnino homines vivos extendatur. Rogate modo quemlibet qui orbitam terit mortalitatis. ררך Via pro vita presenti non incognita Doctis interpretibus.

עובר אלשביל Transitor viae apud Arabes figurate Mortalem designat: simpliciter vero, Hominem e trivio quemvis, qui & בן אלשביל Filius viae. אתות

signa, pro Monumentis sepulcrorum, quæ simul signæ & vias, graduin tueri nequeunt, quamvis de sepulcris vs. 32. agatur. Omnino intelligenda Exempla, & documenta evidentissima eorum quæ Jobus disscruerat, de sorte improborum, proborumque, per omnem terram, viamque, extantia. Allusum simul ad signa viarum. Quin suspicari est, respectum quoque ad notationem signorum pro Casibus extraordinariis, & stupendis plene, quæ Tergem dicuntur, Ostenta. Illa signa non abnegabitis utique, qui mihi mea jura negatis: pudebitque vos, quod omnes uno ore testantur, in dubium revocare. III. Hic finio sententiam aculeatissimam, neque vs. 30. cum 29. ita

connectere necesse habeo, ut reliqui, qui eo expressum autumant, quid Amici ex viatoribus percipere possent. Nil decedet mihi, si quis nexum illum propiorem retineat, sed rogo, an & vs. 31. det verba viantium? Schmid. respondebit, utique; quippe qui מי & כי ut

causam & effectum languide connexerit. Rogo iterum, an & vs. 32, 33. eodem filo verborum decurrant? Id neutiquam verisimile. Efficio inde, nec vs. 30, Viatores loqui, sed ipsum Jobum; qui quum, non sine stomacho, Amicos ablegasset ad quemcumque e via, Exemplorum, quæ sibi dari volebant, innumerum numerum daturus, ipse disputationem interruptam pertexere pergit, atque occasione vs. 26. clausulam concipit, qua Fortunatæ vitæ improbi fortunatissimam sepulturam pro corouide imponere posset. Refumit ergo Nolter Vs. 30. profecto ad diem, i. e. ingruente die, calamitatis omnes obruentis, יחשך parcutur Malus.

& singulari cura subducitur cladi: ad diem irarum omnia inundantium, ipsi festiuitate læta augentur. כי proprie אים וגו' est concludentis; & adfirmantis. ליום pro כיום ut לערב ad vesperam, Gen. 49: 27. &c. עברות effervescentiæ, iræ, metaph. a fluuio exundante. יובלו non pertinere ad עברות, arguit discrimen generis. Eo impulsu plerique, ad רע collective sumtum retulere, in malum quidem, qui pœnas improbo destinatas volebant: in bonum, qui contra; ut Doct. Belg. alique, eripiuntur; exportantur, evehuntur e periculo.

CI. Schmid. rogat, ubi locorum יבל simpliciter positum, educere e malo significet? Muteamus ergo leniter, & serupulus erit nullus. Deducuntur in pompa, & omni letitia circumflunt, e malis extracti. Hanc emphasin solennis deductionis, & pompæ, non funebris tantum, ut Vs. 32. sed festivæ, præstabit Ps. 45: 15. 16. Ps. 108: 11. Ps. 68: 39. Jer. 31: 9. &c. &c. Talem festivam pompam, dederat Vs. 12. hujus Cap. unde Jobum loqui, suosque reddere sensus, sat evidens. IV. Ipse quoque VI. 31. sic pergit, Quis ei ante oculos ponit in faciem viam ejus? &c. &c. Omnia crimina, quibus palam Deo, hominibusque, insultat, quæque elata manu perp. trat, fertim-

34 Quomodo ergo me consolamini Vanitatem? & responsiones vestrae praevaricationis plenae sunt.

34 ואיך תנחמוני הכל והשובותיכם :

נשאר-מעל :

pune; neque vel homines ipsum castigant, vel Deus. Habes sententiam, quæ omnes Amicorum declamationes uno ictu enervet. הגיד hic valet idem, quod *Pf. 50: 21. הוכיח & ערך לעיניו Castigare, & instruere sub oculis aciem convictionum, & poenarum simul. Ille locum ad aliud quoque utilis: nam ut ostendit Criminosissimos, Deo silentium agente ad longum tempus, impunitatem sibi promittere; ita probis inde Tentationem suboriri, indignationisque adfectum, nil micum. V. Illo abreptus Noster, *Pf. 32.* descendit, ad splendidam & Fortunatam sepulturam, quæ tali homini, ultra communem sortem, post vitam fortunatissimam, conceditur: *Et ille ad sepulera, magna Mausolea, deducitur. solenni pompa; & super Tumulo pervigil excubat. Est phrasis Dithyrambica, ut videtur, quod genus in Libro nostro crebrum, qua immortalitas nominis & honoris signatur. Titelman. hanc vigiliam ad vitam in hominum memoria quoque reduxit. Multremus. Per Mortem omnia sopiri, & ex-**

*tingui, dicuntur. Hoc gravi figura est שכב cubare, occumbere, שכב; ut *Vf. 26.* ubi Lectum vidimus, cum veste stragula. Ad anam istam assumtum suspicor nostrum ישקר, quasi per *Ep. morthosin; Male ambos eodem in pulvere cubare, & somnum subire aeternum, dicebam, hinc enim improbus, vigilat super Tumulo superbo, in quem grandævus, mortique maturrimus, magna pompa illatus est, atque Immortali fama gaudet; dum probus interim in pulvere & insania putrescit. Nihil in hisce, quod non stylus Cothurnatus adfectet in præstantissimis Auctoribus. Ἀφύπνου pervigil certe Grecis pro perenni, & extinguere nescio, non ignotum: possitque ἀφύπνου ἀλίου, Gloriam non dormituram efferre, ut ἄφρονος Homerus, ex illo *Soph. Oed. Tyr. 850* ubi oblitio dicitur ἀφύπνου sopire, extingueret Leges; vel ut *Izuis ἀφύπνου* sopitur apud *Plut. in Cic. 870.* Granditer *Æsch. Prom. 358.* Ἀφύπνου βίβου ζωὴς Jovis telum pervigil, pro ἄφρονος, ut *Schol. Quin Soph. Oed. Col. vs 677.* multo pulcherrime, ἀφύπνου**

*ἀφύπνου, neque insomnes fontes deficiunt. i. c. ἀφύπνου perennes. Si lubeat Medicationem cadaveris, ne computrescat, aliisque honores Divitis tumuli, quos de *Pined.* respexit, adungere, liceat. *VI Ad vs. 33.* non est quod vel verbum superaddatur. Non negligendum, hanc sepulcrum honoratissimam simul reflecti ad *vs. 21.* quod *Deus judicet vermis exesum;* atque ad illud refutandum, huc evectum esse Nostrum, ut etiam in ipsa regione Mortis, & putredinis, lætiores esse evincat sortem improbi honorificentissimæ tumulati, & nullam Dei, hominumve, maledictionem, sed contraria omnia, experientis. Hæc concitati & ardentis Adfectus plena, nihil tamen trahunt absurdi, quum *Johannes ἀφύπνου* disputet adversus Eos, qui pœnas improborum visibiles, & in sensus nostros incurrentes, improvide urserant, ut inde hoc ipso in seculo a probis interrosari ac distingui possent: quod Systema non aliis armis validius confutari, ac vanitatis revinci potuit.*

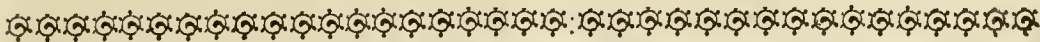
Vers. 34. Conclusio acerrima; qua vanitatis non tantum, sed & praevaricationis, redarguuntur Amici, qui quum Consolatorum se Adfecto præstare debuissent, taleque haberi velent, acerbos censores, quin adversarios iniquissimos agebant: sub specie officii, & pietatis, suam Nostro innocentiæ extorquere conantes. Phrasis *הכל תנחמוני* consolamini me vanitatis; ἀφύπνου videtur animanda; ut *Cap. 16: 2. q. d. pro solatio venditatis quod dolorem meum irritat, ac vulnera venenat.* Non satisfacit, quod cum *Merc.* plerique habent; qui simpliciter Consolationem vanam intelligunt, q. d. *In vatum mihi promittitis meliora, si resistiscam, quum improbi hic per totam vitam sepe prosperentur, &c. &c. Cl. Cocc.* in eo sitam putat Consolationis Vanitatem, quod docere voluerint pios non adflegi ut impios, & *Jobum habere quod expectet, quod non ut improbus castigaretur, quum ipse contra tenderet se pro improbo adflegi, & nullam esse expectationem suam. Conferantur quæ ad *Cap. 20: 1.* submonui Non satis commode quoque *Merc. Et responsiones vestrae relicta est transgressio;**

pro relinquuntur transgressio: vel subaudito ב in responsonibus vestris relinquitur transgressio. h. e. ex illis relinquitur in animo audientium transgressio contra Deum, quia quum ejus justitiam vultis defendere, potius eum injustitie accusatis &c. &c. Schmid. probans priorem constructionem, mavult, *Manet, & evictum, quod responsones vestra peccent contra me, & contra Deum.* Simillime Cocc. monens מעל

esse pravaricationem, sive violationem officii sub jactatione officii: atque Responsones Amicorum vocari pravaricationem, quod in iis esset oppugnatio veritatis sub officioso nomine ejus asserenda: proditorem causa Dei ad defendendum suscepta, vexationem Amici per consolationis arrogationem. Conferatur quoque de Pined. eodem collineans, nec non Jun. Aliud adhuc

reperio tentatum a Cl. Guss. sub שוב, ubi observat השבות esse annos, & in se redeuntes circulos; unde mallet, & id quo redeunt orationes vestra, conclusionesque, hoc est, superest peccatum, cujus tibi conscius es. Sic מעל in ipsum Jobum recideret. Ingeniosius, quam verius. Omnino מעל illa amplitudine, quam Cocc. dedit, Amicos verberat, hac in causa pravaricationis manifestissimos; praefertim ex nostra mente; minus ex illa Cocc. qui eos pietatem suam Jobo reliquisse supponit. Structura commodior forte erit, *Ei responsones vestras, quod spectat, Reliqua est pravaricatio. Summa summarum redit ad pravaricationem indignissimam, qua officium mihi debitum, quin & Dei Causam, sic disputando, proditis. &c. &c.*

CAPUT VIGESIMUM SECUNDUM.

ויען אליפו התמני ויאמר : *Vers. 1.* **E**T respondit Eliphazus Themanites, dixitque.

הלא אל יסכן גבר כייסכן עלימו ² *Vers. 1.* ² An Deo utilitatem procuret Vir? profecto sibimet utilitatem procurabit prudenter agens.

החבין ³ *Vers. 1.* ³ Num

Vers. 1. Tertius nunc volvitur Orbis disputationum, quæ a parte Amicorum remittunt, & plane elanguescunt: ut Jobus contra, adversariis campum relinquere coactis, animosius se infert, atque magnifice de se suisque rebus dissertat. Hoc in Capite superiorum quoque congressuum princeps Eliphazus, suas, sociorumque rationes, in arctum redactas satis fatetur, quum ad deductam modo confutationem nihil directe regerit, sed receptui canit, ad tela victis familiaria confugiens, hoc est ad criminationes, ad injurias, ad odiosas consequentias, quas Nostro largiter ingerit; ac tandem, ut vicisse videretur, ad poenitentiam a-

gendam denuo ipsum compellens, sub splendidis pollicitationibus conditionis ad pristinam opulentiam innovandæ. Cl. Schmid. monens bilem Eliphazo vehementius exarsisse; sed tamen calumniatum potius esse, quam solidè quicquam respondisse, plane nobiscum sentit: ut & Merc. quin Nicet. Lyran. alique huc collinearunt; frustra renitente de Pined. qui hujus Capitis summam accuratius constitutere potuisset, si attendisset, non refutari quæ Jobus tanta cum fiducia asseveraverat; sed subterfugia tantum quæri, & arenam, quod dicitur, spargi, ubi arma e manibus ex-cussa.

Vers. 2. Abruptum exordium implicat, in
F f ff ver-

verbis alias fat planis. In iis reddendis nimis liber I. *Vulgatus*, Numquid Deo comparari potest homo, etiam cum perfecta fuerit scientia? Hoc, expolitore de Pin. est. Num se in rerum humanarum dispositione sapienterem & providentem faciet Deo, vel saltem equalem Ei, ut vel corrigere sustineat que Deus circa illas constituit, vel ad examen vocare? Fluidum esse calcem, iisdem in caltris militans *Bolduc*, demonstravit: & ipse tamen liuens, miscensque, quum contendit, Comparari in priori membro tantum esse ac acquiri, in hanc sententiam, Numquid tanquam utile quid Deo acquiratur vir? tanquam ei profuturus? Unius literule mutatione se *Vulgat.* cum *Hebr.* conciliare posse censelat *Vavass.* sic legens; Numquid Deo comparare potest homo? i. e. auquid opis adferre. Cordator III. *Codurc.* dans, Numquid Deo proderit Vir? &c. & non male primo conferens *Luc.* 17: 10. servi inutiles sumus: sed mox ultra verum & æquum proventus, quasi *Epictæorum* sententiam amplecteretur *Eliphazus*, atque innueret, nec ladi nostris factis Numen, nec iurari. Crudum. Non satis quoque cœctum, ut incocta illa *Nackmanidis*, & *Ab. Esra* que *Merc.* adduxit, imitam, quod alii *Hebræi* apud eundem suggerunt, Neminem Deo consilium dare posse, Eumque docere, quis puniendus, quisve remunerandus. Magis ad rem IV. quod alii *Hebræi* de iustitia & rectis operibus intellexerint, hoc pato: Putasne hominem sua iustitia quicquam Deo conferre, ut ideo eum statim remunerari debeat? Minime vero. Sibi met ipsi prodest qui prudens est. Hunc sensum *Merc.* merito proclivorem vocat; quem fecuti longe plurimi; cum aliqua tamen varietate ratione posterioris *Coli.* Durissime *Jun.* Quum prodest, ex eo prosperatur Deus? Mollius *Doct. Angl.* An Deo potest esse utilis Vir, quando is, qui prudens, potest esse utilis sibi ipsi? Similiter *Vatabl. Drus. Cler. Crinsoz.* &c. Alii malunt כִּי Quoniam, sed, utilis sibi ipsi prudens; quibuscum faciunt *Nostri Belg.* post *Calv.* ut & *Guss.* sub כִּי. Ab omnibus his discedit *Cl. Cocc.* tribus rationibus adductus. 1. כִּי cum על persona non legi. 2. non opus fuisse adli pronom. reciprocum. 3. communem usum pron. וְ, in plur. esse non deserendum sine neces-

sitate: que hic nulla. Vertit ergo; Numquid Deo utilis homo? Si utilitatem procurat in illis prudens. Quibus? sequentibus, iustum esse, integris viis uti. Ea sententia non parum durus *Cl. Schmidio*; & est sine; sic enim dubitari videretur, an utilis esset pietas; quamvis si pro si quando forte voluerit וְכִי: ut in illo altero conatu; Num Deo fructuose dispensabis homo, quia sibi fructuose dispensat super istis rebus? Addit tamen & Dubitative, si etiam fructuose dispensat super istis prudens. Si modo utilis est vel prudentissimus, qui fructuose dispenses super istis, וְכִי אֵינִי יָרֵא. Omnibus hisce, non adeo limpidis, inhæsum, obseculum ex usu plur. וְכִי; quod a multis nonnunquam sing. num. venire creditum; non accedente *Cocc.* sed loca *Job.* 20: 23. & 27: 23. *Pf.* 11: 7. *Gen.* 9: 27. *Jes.* 44: 15 & 53: 8. ad viam plur. revocante. *Bolduc.* V. diversissimus abit, sic struens, dicam, an destruens? Nonne Deo proderit Vir, ut proficit erga se prudenter agens? h. e. Nonne iustum est ut vir ingenuus in omnibus querat que ad Dei gloriam spectant, ut vir ille sibi ipsi proficere possit? Longe diversum quoque ad spectum dedit *Cl. Schmid.* VI. Num apud Deum etiam aliquis habebitur pro viro utili, quando apud se ipsum existimabit, se esse virum utilem, qui prudens exerceat iustitiam? Opinatur *Jobum* argui *Philantia*, & calligari opinionem, quam de iustitia propria fovebat; quamque neget *Eliphazus* ei apud Deum profuturam, non idem de ipso iudicaturum. Serupuli graves obstant. 1. כִּי ad opinionem tantum, & imaginationem relatum in posteriori *Colo.* 2. הַ & על pro apud, illo sensu iudicii apud Deum, & se ipsum. *Clar. Mich.* עליו malle videtur, super istis inutilibus dictis aut factis. *Cl. Reim.* ad Amicos retraxit וְכִי. 3. משכיל non opportunum utique in eo qui putat se prudentem esse, vel prudenter iustitiam exercere, talisque tantum sibi videtur. 4. Si hoc voluisset *Censor*, aliter, credo, locutus esset; neque repetito כִּי sententiam implicuisset. Nec satis ad rem 5. ut nil aliud nunc intendatur, quam Ineptam esse ut aliquis iustus haberi velit, quum non sit; idque apud Deum haud profuturum? For;

3 החפץ לשדי כי תצדק ואם-

3 Num oblectamentum erit Omnipotenti, si justus fueris? & num lucrum, quam integras præstiteris vias tuas?

בצני כיר-תתם דרכיך :

4 המיראתך

4 Num

Fortius quid desiderat ardor hujus concertationis. Subscripserim itaque VII. Doct. Belg. ita ferie digesta, ut in versione expressum. Commodius paulo videtur כי profecto; ut Cap. 21: 30. & 8: 6. עלימו super se ipso, pro sibi ipsi, decus habet, & pondus; quia על infert beneficium injunctum quasi, vel impostum, & cum obligatione adstrictum. Ita magni Interpretes Ps. 16: 1. dant, Bonum meum non est super te; ut incumbens cum obligatione. Sic nil impedit, quominus על post סכן ad personam obligatam se referat, ut ל etiam obligationem infert. Hinc pulcherrimus sensus efflorescit, quo negat Eliphazus, משכיל providenter, & cum virtute omnia agentem, Deo nullam utilitatem procurare, per quam debitor ei constituatur ad mercedem, & premia: sed quicquid utilitatis in officio prudenter & diligenter culto, quod maximum, id omne tantum in salutem ipsius hominis redundare, qui semet ipsum sibi obstringat quodammodo, suam felicitatem sibi met procurando. Nemo sane minus mereatur de se ipso, quam impius: ut contra pietissimus quisque optime & præclarissime de se meretur, per Divinam gratiam. Habes acumen, quo repetitio verbi סכן redditur jucundissima, & nervosissima. Primam & secundam difficultatem Cocceji sponte solvit hæc explanatio: manet tertia, quam si levasse non videatur Cl. Vitr. ad Esaj. 53: 8. ad משכיל Collective haud dubie sumendum recurras, licet, cum Cl. Guff. sub מו huc inclinante. Sane prudens procurabit utilitatem, עלימו super semet ipsos. Nihil habet hæc structura, quod non Linguae elegantissimæ admittant, quin capent. Id magis adhuc placere posset, si מו, ut suspicor coaluerit ex מ plur. & ו

sing. ut sit ipsismet sibi. De eo alias: ut & de locis supra positis, in quæ nunc excurrere haud est, quemadmodum & liberioribus spatiis reservanda discussio Radicis סכן, cujus notiones varias de Pined. suo interpreti velificaturus, non magis coherere ait apud Rabb. & Hebraizantes, quam scopas dissolutas. Ad vs. 21. hujus Cap. aliquid ea de re reddetur. Nunc tantum moneo Cl. Cocc. utilissimam operam navasse, quum סכן declarat οικονομειν ας ἀφελειν; unde סכן Oeconomus, promus condus &c. &c. Posses & Ταμιεύει uno verbo dare, nam סכן est Ταμίας, unde partim existit recondere in cellam promptuariam, apothecam, quales מסכנות dictæ, unde מסכן frugalis, pauper; מסכנות frugalitas, parcitas: partim expromere in usum & utilitatem aliorum, vi velut alternante, quæ geminam & סכן significationem sponte suggestit, Utilitatem capere, & dare. Utramque noster textus suavissime copulavit; An Deo Ταμιεύεται, utilitatis quid promet; & procurabit Vir? profecto sibi Ταμιεύεται quisquis משכיל prudentia utetur.

Super se ipso recondet quasi, quicquid utile, jucundum, pulcrum, in opere recto, ejusque fructum sibi met reponet, suo tempore, ad felicitatem ipsius, non Dei, expromendum. Habes conspectum, qui id quod IV. num. propositi ornatus reddit, & simul cumulatius, tum in se, tum in Controversia de merito justitiæ, & bonorum operum, quod ab Eliphazo hic directe oppugnatur. Nempe quum toties Jobus exposulasset cum Deo, & jura sibi sua detracta dixisset, id ita acceptum a focis, ac si justitiam propriam sibi arrogaret, Deumque sibi constitueret debitorem, quem ad rationes red-

dendas revocare fas ei esset, cur premia promeritum, scilicet, pænis multaret? Hoc in animo non habuerat *Jobus*, atamen ex modo vehementiore disputandi cum Deo, Eumque ad congressum evocandi, satis speciose assumi potuit, idque nunc Nostro objectat *Eliphazus*, ut quum rationibus vincere non posset, criminationibus victoriam reportaret.

Vers. 3. Sententiam, quam proposui, felicitus nunc expressit *Vulgatus*. Quid prodest Deo si justus fueris? aut quid ei confers, si immaculata via tua? Gravissime hic prævaricatur I. de *Pined.* ita verba torquens; si Deus te exerceat ærumnis innocentem, & immeritum, certe videretur non tam tui, quam sui, causa, te adstringere: quod si id faceret sui causa, aliquid ex tuis ærumnis compendii facere posse deberet. Sed quid obsecro Utilitatis, & lucri, confers illi, si cum sancte vixeris, nunc adstringaris innocens? Hoc committite aufus ille, quamvis ante oculos essent *Olympiod.* & *Chrysofost.* Esto, fueris justus, & innocenter vixeris; quid inde commodi Deo contulisti, ut glorieris ea de re, teque magnifice efferas? Item *Gregor.* In omni, quod bene agimus; nosmet ipsos, non autem Deum, juvamus. Simillime *Gloss. Ordin. Lyran. Philip. Thom. Cajetan.* quorum una mens, Deo nihil accedere e bonis humanis, & justitia ac sanctitate nostra. Ad hæc omnia tamen oculos claudens, Ego vero, inquit, ut bene cohereret, accipio pro justitia & sanctitate adstricta, ac vexata: & de ea Utilitate, aut voluptate, quam ex justorum ærumnis capere posset Deus; quo universa *Jobi* contentio videtur spectare, afferentis, atque etiam gloriantis, se innocentem vexari. Digressionem deinde facit, ad explicandam argumentationem istam *Eliphazi*, qua nihil alienius, dilutiusque; quin, quod absurdissimum, qua evincere satagit, Utique Deo & voluptatem, & alia commoda, ex justorum ærumnis accedere; ac merito respondere potuisset *Jobus*, innocentiam suam adstrictam, bineque probatam, Deo multum prodesse & conferre. Nempe par erat, ut tenebris relinqueretur, qui eas præ luce, oculis se ingerente, præoptaverat; ut merito bonorum operum, quod corrui secundum istam Veterum explanationem, feceros supponeret. Eodem studio ductus *Bolduc. II.* ita *Vulgati* liquidam sententiam ex *Hebræo* obnubilat, Numquid voluntas *Schaddai* quod justificeris? i. e. Numquid putas gratum te facere Deo, quod tam anxie, tam sollicite, tuam ubi-

que innocentiam prædices? Imo multum hoc ei displicet, atque dum perstas in hac vana ostentatione probitatis, infestum te plane reddis *Omni-potenti*. Ineptias cumulat, simulque diruit ipse, sic claudens, Quia valide probaverat *Jobus* se innocentem adstigi, ideo *Eliphaz* nunc dicit, tam sollicite, accurate, & cura tanto verborum apparatu tuam justitiam defendisti; ac si ex isto tuo patrocinio Deus maximum percepturus esset emolumentum. Triumphat veritas, haud agnita; neque severius sui contemptum ulcisci potest, quam ubi tales nebulas contra se excitari permittit. Deus abit quoque *Corduc. III.* ad *Epicureisum* *Eliphazi* hæc detorquens. q. d. nunc, scilicet is superis labor est, ea cura quietos sollicitat; ut tu justus sis! *Cordatissime IV. Vavass.* agnoscit doceri, Deum nullum fructum capere ex hominum probitate, neque in commodum ex vitis. Atque in hoc vs. quidem, negari quicquam utilitatis Deo adferre hominem, quantumvis bonus, ac frugi sit: in seq. autem, nihil ei incommodare, quantumvis improbus sit. In nostris ergo castris, præsidis-que, versatur, quæ junctis Nostrorum Veterumque, viribus, firma, & inexpugnabilia obtinentur; in sententiam a *Merc.* rite declaratam post illos quos num. I. percensui; Deo, quantum ad ipsum attinet, nihil ex nostra justitia accedere commodi & emolumenti; quippe qui absolutissimus sit, nulliusque indigus: itemque a *Cocc.* Quum dicitur Deum nulla voluptate augeri, quum nos juste agimus, sensus manifestus; Deum ex nostra justitia non capere gaudium, quo ipse fiat beator; utpote *admirari. Conspirant Belg. Angl. Genev. Deod. Grot. &c. &c.* &c; ne *Judeis* quidem dissidentibus. *Nachmuid.* disertim; statuit, quum bonum colitur, nil boni ad Deum pervenire; ut nec mali quid, si malum: sed Deum velle bonum, in bonum eorum qui boni. Consimiliter *R. Levi, An tanta Deo oblectatio & utilitas ex justitia tua accedit, ut te continuo remunerari debeat? Vides vim veritatis, in iis etiam, qui merita bonorum operum, palmæque debitas, strenui alias admordent. Ut tamen sæpe ex nimia luce caligat oculus, ita & heic nonnullis Nostrorum nubecula offusa. *Jun.* certe *V. priori vs.* noster plane, nunc ad aliud desciscit, subtilitati indulgens, ut post primum locum confutationis, ex *Edwards*, daret secundum, ab inutili; videlicet haud conducere, aut ad gratiam promerendam, aut ad ullam aliam utilitatem,*

tem, si quis se velit justificare coram Deo. Luc. 17: 10. Idem intendisse debuit Vatabl. Numquid qualiscumque sapiens vel justus coram Divino judicio potest consistere? Hæc diluta. Dilutiora quæ Cl. Schmid. pertendit, ex vs. præc. huc devenire coactus. Num beneplacitum est Omnipotenti, quum justus es apud te ipsum: ? Præverat B. Luth. Quod te tam probum facias? Ei tamen non assentitur, ista quidem facie, eo quod צדק in Kal nuspiam significet se ipsum justificare. Destruitne ergo, dices, quod struxerat? Minime vero: sed mavult repetere ex עלימו in vs. præc. וְעַלֶיךָ super te, apud te ipsum. Jam consultius fuisset Luthero adhæsisse; adeo dura, & contorta simul, ista repetitio. Durissimum præterea, quod בצע ad Jobum ipsum revocare malit, Aut num lucrum Tibi, si vias tuas integras esse contenderis. Illud contenderis iterum nimis liberaliter insertum. Quamvis enim non negem Conj. Eliph. sæpe esse opinionis, ut facere apud Latinos; negare tamen sustineo opinionem hic nullo pacto sensui satisfacere. Bolduc. num. II. aliquid adhuc reliquerat. Qui num. V. positi, etiam non omnino nihil dicunt. Sed hæc expositio nescio quid tandem ferat momenti in hac disputatione. Quis non homo rideat, explodat, castiget quoque, si res postulet, Eum, qui justus videri vult, quum non sit, quin imo qui omni crimine cooperatus, inflatis buccis justitiam & merita crepet. Si nihil aliud voluisset Eliphazus, quam jactationem istam displicituram esse Deo, & nullo pacto profuturam Jobo, frigidissimus Orator extitisset, etiam si ironiam adhibuisset, cum דמיון conjunctam. Cl. Schmid. objectat tamen nostræ expositioni. 1. Ergone Deo non placet, qui justus est? Perfacilis erat solutio, secundum ea quæ num. I. & IV. vidimus; & speciatim hæc Merc. Deo nihil ex nostris operibus amplius accedere; quippe qui nullius indigus dicere queat Ps. 50. omnia mea sunt. Ad hæc Schmid. 2. Nimis pbrafin restringit Mercerus. Quasi vero etiam Jobus disputaverit, omnia sua Deo prodesse? Pro hoc tantum pugnavit, quod haberet opera bona, & ambularet in viis Domini, licet gravissime adfligeretur. Non ergo istud est ad rem. Cavillatio ferme jocularis; quum 1. ex verbis Ps. 50. Omnia mea sunt colligitur, quod nec dixit Merc. nec cogitavit. Si vel dixisset, 2. illa omnia sua non alia utique,

quam bona opera, potuissent intelligi. Illud autem 3. unice ad rem; nam quum pro pœnis sibi præmia deberi contendere visus esset Jobus, criminandi ansam inde arripit Censor, atque Optimam Sententiam in causa non optima expromit; qua negat quemquam Mortalem, vel Justissimum, Jus habere ad Deum præmia poscendum; nedum propterea cum Deo expostulandum. Non meditatissime ergo nec Cl. Cler. justum esse exponens justum videri; quia revera Deo perplacet, homines esse probos: itemque בצע Lucrum tibi, & התם integritatem jactas; eodem plane modo quo Schmidius; aliter interpretantes colon hoc, non satis attendere ait 1. ad præc. justum videri. Neo etiam, 2. totam disceptationem, quæ eo spectat ut Jobus innocentiam defendat suam; Amicis eum adducere tendentibus ad confessionem scelerum, quorum pœnas luebat. Ad primum rogo, an Videri in textu extet? Ad secundum, quid lucri accedat huic interpretationi tenui & precariæ, præ solidiore & pleniore altera? Metuebat, credo, ne Jobum justum & integrum agnoscere videretur Socius, qui injustitiæ ipsum redarguet mox, & ante toties arguerat. Utique hanc rationem quoque urfit Schmid. Eliphazum totum in eo esse, ut contradicat Jobo, non esse justum & integrum eum, quantumcumque contendat. Nemo dubitat. Sed in hac ipsa sententia continetur gravissima injustitiæ, superbiæque, accusatio; & mens Eliphazi nec alia est, nec esse potuit, quam, An oblectatio omnipotenti accedit, quum justus es, eris, fueris? Ponamus, inquit, Te verum tam justum, tam integrum vitæ, viæque, qualem te magnifice fers, an propterea Deus tibi obligatus; tuoque in are; quem Tu ad rationes tibi reddendas tam audacter provocas? Vides

nihil concedi illo הַצֶּדֶק, sed tantum supponi, quo fortius feriat Noster; & arrogantissime Vanitatis in Deum convincatur. Restat id nodi, unde omnis hæc implicatio orta. חפין oblectatio; Beneplacitum; voluntas.

Quid? inquit Viri Docti, nonne Dei voluntas, & oblectatio vel summa, ut justissimus? Sufficere potuisset, quod Drus. submonuit.

חפין hic esse voluntatem, quæ manat ex utilitate, lucro, commodo percepto. Idem præcl. Belgæ, aliique, prudenter monere; illuc enim

4 Num ex reverentia tui castigabit te? veniet tecum in iudicium?

4 המיראתך יוכיחך יבוא עיך

במשפט :

5 An הלא 5

seq. בצע *lucrum* manifesto ducit. Succinit usus Linguae. *Esfaj. 59: 3. Quum jejunatis* חפני *invenitis oblectationem vestram, & omnibus nervis vestris exigitis.* Habes planissime oblectationem e commodo, aut lucro. Ipsa quoque res concupita hoc nomine adfici potest; nam חפנים *oblectamenta*, sunt res pretiosae, avidissime appeti solitae, Cimelia, cum *Margaritis* junctim posita *Prov. 8: 11.* Optime ergo חפני *oblectamentum*, & בצע *Lucrum* in una sede comparent; ad insinuandum, nefas esse, Deo opera vel *justissima* imputari, quasi aliquid pretiosi & lucrosi, pro quo praemium deberet, quod citra *injustitiam* non posset negare. Id vehementissimae illae *Jobi* actiones, quibus *injuriam sibi fieri a Deo* contestabatur, videbantur inferre, quamvis revera neutiquam inferrent; quippe qui crimina tantum sibi impacta amoliri; seque innocentissimum adfligi, ex Dei supremo arbitrio, evincere voluerat. Materiam tamen criminandi, larga aderat, quod modum non servasset Noster, in illis contestationibus. Hanc, jussis armis ei extortis, ut solet, *Eliphazus* ad extremum arripit, atque ex illa tandem pharetra, quae fugientium est, non stantium, tela sua deprimere coepit.

Vers. 4. Acutum dictum; in quo enucleando mire variatur. *Merc. I.* Num quod te timeat, arguit te? num in jus adducit te, timens ne tuis sceleribus Eum turbes, aut Ei noceras? q. d. ut tua justitia Deo non prodest; sic nec *injustitia* obest: nec propterea te nunc punit, quod metuas, ne sibi incommodes, negotiumve faceffas. Non ita est: sed, ut sequitur, te ob multa scelera tua adfligit. Addit II. quosdam Recentiorum active exponere, ob *Timorem* tuum i. e. Religionem: puta sine quod ille te adfligit, quia religiosus sis? ut praedicas de te ipse. Minime vero, quia potius quod *irreligiosus & sceleratus*. Non alienum fatetur, & cum seq. convenire, sed non cum praeced. unde prius praefert, ut hinc & hinc recte cohaerens, Mi-

hi illa cohaesio sit hiulca, quum utrinque multa sint supplenda, quae minus ad rem. Nec tamen in altero acquieverim cum *Castal. Jan. Pise. &c. &c.* Nottri Belg. in not. inter utrumque ambigui. Ad fine III. non idem, illud *Cocc. Deus quando te judicabit*, sive, quando demonstrabit qualis nam tu sis, non respiciet ad *Timorem tuum tantum*, & conivebit ad mala quae feceris. Quasi daretur a *Censore*, Religionem *Jobo* fuisse, sed non perfectam; & haec mens sit, si perfecte Legem Dei impleveris, non castigaret te. Hoc non erat in controversia, quamvis illuc fere universa *Hypothesis Clar. Interp.* tendat: de quo mox plura. *Schmid. IV.* sic calculos ponit. Num putas fore, O *Jobe*, ut Deus, licet tuum de te iudicium non approbet, nec sequatur, timeat te tamen? Etiam hic falleris. Haec lauguida. Nervotius quod ad finem opponitur, Num praetere timore tui veniet tecum in iudicium? ut facti sui rationem tibi reddat, videlicet, teque placare studeat. Id eleganter expressum a *Doct. Reim.* Num timore tui, tuarumque accusationum, se potestate iudicis exuere, teque, ut par parem, apud *Arbitros* convincere volet? ut *Cap. 9: 32.* postulatum. Patitur Lingua, nec alienum a serie. Vicinum VI. hocce *Bolducii.* Numquid Deus a te sepe provocatus, non audeat, vel timet, tecum litigare, ne a te, scilicet, confundatur, atque in hac lite vincatur? Coactior tamen hic flexus, qui requireret

לא יוכיחך. Expositiones alias, longius repetitas, adducens VII. de *Pined.* in hac pedem figit. Numquid timens arguet te Deus, tanquam *Filium insontem?* minime vero, nam te ille severissime plectit, fontem, videlicet, & hostem, quem omnibus modis vult consumptum & deletum. Adfert *Patrem*, qui filium obedientem reveretur, ne plus nimio eum verberet, ac dolore, adficiat. Potuisset feliciter uti hac ipsa cogitatione, ut mox dabitur. B. *Luth. VIII.* An tui metu non auderet te castigare? Nimis audax creditur, quod *Negatio* extra textum inferatur. Bono tamen consilio id factum: qui enim sic interrogat, ut *Vulgar.* vertit, Numquid timens arguet te, & veniet tecum in ju-

ואין-קץ רבה רעתך הלא לעונותיך :

5 An non malitia tua magna? & finis nullus iniquitatibus tuis?

כי- 6

6 Nam

judicium? diferte negasse censendus, non sine *substantiatione*, quam *Hieron.* sive quisquis ille, subesse commonuit. Eodem collineat *Lyrax*. Nullus fuisset scrupulus, si sic extulisset *Luth.* Scilicet tui metu non audebit te castigare. Utique omnes *negationem* adsciscere coguntur, ubi *Interr.* in *adfirm.* convertunt. Licet quoque ה *Adfirmantis* directe adhibere, *Ecce*, vel *Sane* vero, ex metu & reverentia tui castigabit te, veniet tecum in judicium. Gravis *Ironia*, sive hoc, sive illud, sequare, qua increpatur *Noster*, ac si *Deo* leges vellet prescribere, tanquam *Debitori suo*, quem *Justitia sua* sibi reddidisset obligatum, & *obnoxium*, ratione *praemiorum*, & *paenarum*, ut illa quidem *poscere*, has vero *recusare* pleno jure possit, atque audacter *injuriam* sibi factam clamitare, quod *Virgam* ei suam *Deus* admovisset. Pulcherrime

מיראתך ex Reverentia tui, quam tibi, sacro sancto videlicet Viro, debet Numen: hoc est, secundum eam, ad ejusque legem quasi, ne forte fines honoris tibi debiti excedat. יוכיח non resolvo in עמך contendet tecum, non etiam capio cum *Cocc.* pro demonstrabit qualis sis; sed simplicissimo usu, ut *Pf.* 6: 2. Castigabit te? q. d. Possisne, Deus tibi plagas suas ad Arbitrium tuum injungat, non ad suum? In judicium-que veniat tecum, eadem ex reverentia? sensu venerationis singularis erga Te, & tua praclarissima merita, adfectus? Vides *substantiationem* acerrimam, & iniqui criminantis personae, victum sese dolentis, convenientissimam, qua nimis ridiculum esse ostendit cum Deo expostulare de modo, & mensura, paenarum, atque de Juribus suis a Deo violatis, tantos clamores ciendo, coelum ac terram miscere. Pondus quoque suum habet explicatio *IV.* praesertim prout *Cl. Reim.* eam proposuit: in qua

מיראתך eadem venustate capias licet, An ex Reverentia Tibi, tuisque Virtutibus, debita, necesse est tecum coram Arbitris compareat Deus, rationesque tibi reddat? &c. Ita בוא במשפט *Cap.* 9. 32. Aliter tamen *Pf.* 143:

2. Ne במשפט תבוא venias in judicium cum servo tuo &c. Optio integra esto.

Vers. 5. Praemissa hac velitatione, qua criminationes indirectae sparguntur; ad ultimum certamen descendit *Eliphazus*, atque accusatorio spiritu aperte crimina & peccata, iram graviorem Dei merentia, Nostro objectat; in genere primo, mox in specie, propter quae proinde haud immerito plagis, poenisque, tanquam indagine ipsi circumfusis obrutus jaceat. Haec ad *vs.* 12. usque non multum nobis negotii faceissent; quod pleraque verba nuda, ad *Jobi* turpitudinem nudandam; scilicet; ne nimis acerbe cum ipso egisse viderentur *Trefviri*. Una tantum hic Quæstio, eaque momentosa, nascitur, an accusatio *vs.* 5-9. comprehensa cum asseveratione sit accipienda, secundum tenorem, rigoremque, literæ: an ad *Conjecturalem* rationem emollienda. *Triplex* sententiarum Classis. I. Longe plurimorum, qui omnia, ut jacent, secundum omnem vehementiam accusationis tendunt. II. Eorum, qui nonnihil remittunt. His accentendus & *Merc.* qui postquam submonuisset, respectu acerbitatis, qua *Eliphazus* non ex vero, in Nostrum invehitur, *Eum* Adfectu praepeditum, talia objecisse, atque plane juxta carnem judicasse, hæc ce subjungit. Præterea hæc ei non tam ex professo videtur objicere, & impingere, crimina; etsi omnino malitiose id faciat; quam cogitandum ei relinquere num hæc fecerit, & quod, quin gravia patrarit, ut hæc ce, & similia. Liberalius adhuc *Jun.* harum criminationum statum diferte vocat *conjecturalem*, & magis in *presumptionibus*, quam certis probationibus positum; ac propterea *form. fut.* dictum; pignus acceperis &c. nudaveris &c. viduas dimiseris &c. Consimili ratione *Nicet.* in *Caten.* & *Origin.* Credibile istac tibi ob innumerabiles culpas accidisse, & probabiliter te injustum appello. Hi remittunt eatenus, ut cum prioribus tamen teneant, *Eliphazum* non remittere de opinione, quam adversus *Jobum* conceperat, eum esse *Hypocritam*, & *improbum*; atque hoc ipso colligere, supponere, urgere, fieri non posse, quin *Noster* hisce criminibus sese alligat;

eorumque convictus sit ad Tribunal Conscientiæ, & Dei, quamvis in Foro humano talium convinci forte nequiret, Cl. Cocc. III. ex *privâ Hypothesi* qua statuit, Amicos de *Jobi pietate & religione*, nil dubitasse, sed tantam perfectionem virtutis ei non concessisse; ac propterea id unice egisse, ut eum revincerent multarum imperfectum, & imbecillitatum, propter quas nunc castigaretur ut probus, emendationis indigus, non vero ut improbus, quem perdere vellet Deus: ex ea, inquam *Hypothesi*, quam paucis hic delineandam duxi, non potuit non mitius adhuc omnia hæc excipere, atque per insertum fortassis relaxare ad meram conjecturam, ex facilitate labendi in varia peccata, (cui & probi obnoxii) desuntam; adnexis variis rationibus, occasionibusque, que bonos quoque ad peccandum sollicitare soleant. Ad hunc versum itaque notat. *Conjecturaliter loquitur Eliphaz. Nititur ejus conjectura eo, quod non est homo justus in terra, qui non peccet.* 1 Reg. 8: 46 Eccl. 7: 20. Prov. 20: 9. i. e. qui non per occasionem ne tentationem aliquando labatur, si assertive accipias, facies vel Eliphazum mendicem & testem falsum; vel Jobum vanum ac futilem. *Conjecturaliter ista accipiendi etiam Mercerus monet &c. & Deodatus &c.* Ad finem adjungit: *In sensu verborum Eliphazi quicquam gravius ac durius eo, quod diximus, admittere, religio est.* Ad hæc observo. 1 Merc. aliorumque *conjecturalem statum* longe diversum esse; quippe qui improbitatis reum relinquunt Jobum, judicio Eliphazi quum ex mente Cocc. ejus prohibitas non fuerit suspecta; sed tantum perfectio illa omnimoda, quam sibi adsciscibat. 2 Non continuo, etiam si assertive sumantur omnia, vel Eliphazum mendicem, & falsum testem, vel Jobum vanum & futilem pronuntiandum. Etenim *Jobus a.* haud dubie nimium sibi indullit, in innocentia sua intaminatissima, quam nulla labecula criminis quis aspergere possit, prædicanda: nec tamen propterea *futiles Unitatis* notandus est; sed potius condolendum infinitis viri doloribus qui aliquid & invidiosi, & invidiosi, ex ore ejus expresserunt. *Eliphazus b.* haud dubie iterum *limites offi.ii & caritatis excessit*; atque multa in Noltrum sparsit, tum indirecte, tum directe, ex Zelo non minus invidioso, & invidioso, quo causam Dei se defenditare existimabat: nec tamen propterea pro mendace, ac falso teste, habendus, secundum omnem invidiam, & turpitudinem istarum appellationum: quia profunda Hypo-

criseos haud ignorans; omnino sibi persuaserat, *Jobum pulchram speciem virtutis & pietatis prætexuisse occultis criminibus avaritiæ, oppressivis, &c. &c.* hic tandem nominatim recensitis: quippe quæ a magnis Divitiis vix ac ne vix quidem abesse possint. Jam vero qui tali persuasione falsa quidem, sed Dei plagis gravissimis excitata, ac *Jobi atrocibus* nimis contra Deum querelis confirmata, ductus, Amicum castigat, & ad respicientiam adigere conatur, cum asseveratione quoque talia ei crimina obijciendo, utpote de quibus nemo dubitare queat ob circumstantias Conditionis, & rerum; is temere & crude, addo crudeliter, accusasse merito censendus, sed mendacium falsumque testimonium dixisse censei nequit, in illo majore gradu, qui requirit clarissimam cognitionem contrarii, quam Eliphazo adfuisse, nemo dixerit. Interim falsi testimonii, minore illo gradu, quo temeritatem judicii hoc quoque nomine adficere licet, absolvi nequit Eliphazus, etiam si non assertive, sed conjecturaliter, hæc posita, admittatur. *Conjecturas* tales, quamtuncvis mitigatas verbulo Fortassis, Lex caritatis damnat, præsertim ubi vita anteacta, qualis fuerat *Jobi*, ne animum quidem suspicionibus illis finistris relinquit. Applicarem proinde Eliphazo Capitis hujus clausulam, cujus ipse fructum, effectumque, experiri debuit, quippe qui nequam innocens, puritate manuum *Jobi*, ejusque potenti intercessione apud Deum, eripiendus fuit e poena quam objudicandi temeritatem promeruisse. Plura superaddere, ad mitissimum illam Cocceji *Hypothese* revincendam, supervacuum, quum jam sæpius ostensum sit, hanc solam in causa fuisse. quod magnum ingenium, non ubique in *Jobo* illustrando æque felix fuerit, quamvis felicissime multa obscura, & reliquis omnibus impervia, luce Eruitionis suæ collustrarit.

Ibid. Explanatio ulterior hujus versiculi id evincet, atque vel *primæ*, vel *secundæ* saltem *sententiæ* in hærendum, efficiet. Ad I. quod attinet, coactiuscule exit quod ex R. *Levi* expressit *Varabl. profecto afflictio tua multa & magna! at nec finis iniquitatibus tuis.* Sic רעה effectus malum poenæ. Rectius pro malo culpæ idem *Varabl. Multiplici malitia depravatus es, & innumeris scates iniquitatibus:* observans simul interrogando *An non?* validius affirmari. Notandum præterea sic interrogari solere, quum convictionem & confessionem alterius elicere volumus. *Gen. 4: 7. An non si bene*

6 בִּי־תַחֲכַל אַחֶיךָ חָנֵם וּבִגְרֵי עֲרוּמִים

תַּפְּשִׁיט :

6 Nam pignus capere solebas a fratribus tuis gratis: & vestes nudorum detrahere.

7 לֹא־

7 Non

ezeris elevatio? &c. &c. &c. Tantundem scilicet valet hæc formula, ac, *negare nequis. Non negabis certe.* Ea aptissima ad *Conscientiam provocanti*, quod per speciem quandam *Ἀναγκαστικῆς Communicationis*, hic facit Accusator. Optime *Pisc.* Non poteris negare, cogaris fateri, saltem apud animum tuum, *mali-
tiam tuam multam esse* &c. Hunc sensum, absque dissensione, Veteres, ac Recentiores fere, *Pontificii, Lutherani, Reformati*, sequuntur. Etiam illi II. qui in seq. nonnihil remittunt: ut *Merc. Jun.* &c. &c. quippe qui jam antea *improbitalis non suspectum* modo fuisse Nostrum agnoscant, sed palam *incredi-
tulum*, eoque nomine *communi Amicorum calcu-
culo condemnatum, ad resipiscentiamque revoca-
tum.* Cl. *Cocc.* III. in alia omnia discedere coactus, propter *Hypothesin, probitatem Jobi in dubium non vocatam:* & restringenda Ei fuit vis vocabulorum *רעה*, & *עוונות*, intra eos

finis, qui cum *hominis justi statu* possint consistere. *Proclivitatem scilicet labendi in varia peccata* solummodo nunc nudari censet *פִּי־י*, ita ut *רעה* vitium designet, in quod labi, & quo se commaculare facile poterit. Ultimum Colon, ita redditur; *nonne infinita pravitas tua?* atque exponitur, *Annon multasunt, quibus faciendis male ageres, & prave?* prout *Pf.* 18: 24. *Custodivi me a pravitate mea.* His obstat 1. *רעה* *Malitiam, nequitiam, esse characterem improbitatis, in Sacris.* 2. *אין קין* *Infinita tue pravitates*, gravius quid ferre, quam ut id ei objicias, quem *probum, & virtutis amantem*, agnosceas. Scio quid excipi posset ex *Job.* 9: 3. *Ne unum quidem e mille* &c. Sed longe diversa ea res est; & illud infinitum *אין קין*, necessario infert *regnantem pravitatem.* Similiter 3. *רעה רבה* signat *Improbitalitatem dominantem, & nullo Dei timore coercitam* *Gen.* 6: 5. & 18: 20. *Joel.* 4: 5.

Habes in hisce simul significationem *measure jam plena, ad poenam debitam*; quam hic quadrare non negabis. Crediderim quoque 4. *Eliphazum* jam *dedita retundere* voluisse illam gloriationem *Jobi, Cap.* 13: 23. *Quotnam mihi עוונות* pravitates, & peccata; *prevaricationem & peccatum meum* notifica mihi. Intelligit ibi per *עוונות* &c. haud dubie aliquid gravius, quam *proclivitatem peccandi* in sanctissimis, cum illius *fructibus quotidianis*, *πολλὰ πεινάω.* Ergo & *Eliphazus* gravius quid intendere debuit.

Vers. 6. Hæc, & sequentia, ex I. sententia in *præt.* enuncianda, ut sit *pignus cepisti, vel capiebas* &c. &c. Ita non tantum *Vulgat. de Pined. Codurc. Bolduc. Vavass. Belg. Angl. Genev. Deod. Tigur. Munst. Vatabl. Drus. Grot. Crinsöz.* &c. sed & *Mercer.* In *præsent* quod *præteritum* includat, maluit *Schmid.* sub hac ratione, quod *Eliphaz Jobum consideret, ut impenitentem hæctenus, quique adhuc pristinum animum habeat; non omissurus, quod olim fecit, si facultas sit & occasio.* Etiam *Cler. pignus aufers; spoliis* &c. Mihi futurum pro *præter.* videtur inferre *consuetudinem*; quasi *pignerari solebas.* Sic 2 *Sam.* 12: 31. *כן יעשה*

ita *facitabat.* &c. &c. *Arabibus* hoc solenne. Commodius II. censuit *Jun.* Nam *pignus acceperis* &c. sub hac nota, *neceffe est fatearis te aut hoc, aut illud, aut omnia commisisse, se bene attenderis ad justitiam Judiciorum Dei.* Ferri potest; moneo tamen istam *mitigationem*, quam *partitio* auget, non satis respondere *accusatorie istius vehementie*, qua nunc *Eliphazus*, ad incitas adactus, tamen vicisse videri voluit. Minus adhuc III. eidem convenit Cl. *Cocc.* interpretatio, qui *fortassis inferens, suspicionem tantum & conjecturam tenuem* relinquit; quam *mitiorem* adhuc efficit, adhibita *disjunctione.* Nam *fortassis pignus cepisti, aut nudasti* &c. *Aut non potasti, aut cibum cohibuisti. Aut Viri brachii fuit terra. Aut viduas dimisisti* &c. &c. Addit, *Conjecturaliter*

7 Non aquam ad vertiginem usque lasso potandam præbebas; a famelicoque prohibebas panem.

7 לא--מים עף תשקה ומרעב

המנע לחם ;

8 At ואיש 8

Et disjunctive explico, nulla repugnante Grammatica, ne crudeliores sententias, quam ipsi Amici, in Jolum eudam. Quid enim Jobo fuerit improbius, si illa talia, & omnia, fecit: vel sicum specie illa de ipso etiam dici potuerunt? Sed & vulgo sic loquimur per conjecturam. Du hast gewis̄s gepfandet &c. Ad hæc Cl. Schmid. bene observavit. 1. utique repugnare Grammaticæ. 2. non crudeliores esse sententias, quam ut Amicis Jobi attribui possint, quippe qui nulla usi misericordia, Eum sic tractarint, ac si nihil ipso esset improbius. 3. Dissimile esse exemplum, quum in Germanico illo nota conjectura expressa sit. Opportune etiam monuit 4. Eliphazum, quod solidi nihil haberet, omnem bilem in Nostrum videri effudisse. Sed, intas, quid Jobo improbius si talia, & quidem omnia fecit: vel & fecisse videri potuit cum specie? Non fecit sane, nam calumniatur Eliphazus; Zelo suo occæcatus, & Dei causam se agere perualsus; cujus Extraordinaria Judicia permittere non poterant, ex Amicorum opinione, ut Jobus pro Viro justo, & Virtutis studioso, amplius agnosceretur. En speciem quam Amici, quam omnes consanguinei, propinqui, noti, ignoti, sequebantur; speciosissimam tane; non ab illa parte, quam solum prelit Cl. Cocc. quasi Jobus unquam in vita anteaetra ansam præbuisset talibus calumniis; verum ab altera parte, quam ò nūc non tetigit, cui ansam ministrabant ira diræque Cælestes, quæ Nocentissimum esse Jobum clamare videbantur; quin imo Justitia ipsa summi Numinis, reliqueque virtutes, quæ periclitari credebantur, ni Jobus improbus esse evinceretur. Quantum possit nonnunquam Zelus hicce, haud ex Deo flagrans, quamvis Dei causam se agere credat; non modo apud eos, qui Religiosi habentur; sed &, proh! apud eos, qui sunt; nemini incompertum: ac proinde Eliphazo virtutem & pietatem non detrahimus; licet eum gravissime in Amicum innocentem, Deumque, deijquisse, dubitari nequeat.

Ibid. Disjunctiva potestas præpos: Vaw, quam Cl. Cocc. in catalogo nostro adhibendam duxit, quamque & Jun. aliique, ex par-

te saltem, admittunt, nec Adfectui responderet, quo Eliphazus auferetur; nec Naturæ horum criminum, quæ ferme se invicem trahunt, unaque in domo nidulari amant; ubi semel Matri omnium, insatiabili Opum cupiditati, introitus concessus. In hoc vs. scilicet habes rapinam specie juris velatam, & manum spoliatricem. vs. 7. eandem manum, aspera & dura illiberalitate egentibus clausam; exemplo Divitis in Evangelio Luc. 16. Adde superbam eorundem despectionem, ex alto oculos suos in miseros dejicere haud dignantis. Contra vs. 8. nobilium & potentiorum ambitiosam suspensionem. Denique vs. 9. Viduarum & orphanorum exsuctionem & oppressionem. Hæc crimina, quæ magnas Fortunæ ferme adflant, unam perpetuam efficiunt catenam; cui & Jobum se constringendum dedisse, tum, quum Opulentissimus Orientis censetur, non omnino absurde suspicari potuisset Eliphazus: in eo peccans, quod quæ non adeo a Fortuna prisca Jobi abhorrebant; quæque sine singulari gratia Dei vix ac ne vix evitasset, splendida bile in Caput ejus congerat, tanquam haud dubie patrat; quandoquidem nulla alia ratio tantarum plagarum, dirarumque Coelestium, excogitari posset. Hic mihi admirare Justitiæ Jobæ locupletissimum testimonium, ex ore Accusatoris vehementissimi. Neipe nihil prolatum in hisce, quam quod florentie Jobo procul dubio sapissime dicitur ab iis, qui ingentes divitiis limo oculo spectare; simulquæ dente maledico rodere solent. Nihil quoque in his expressum, cujus non species saltem quædam a Maledicis arripi possit, ad Calumniam, adversus Eos qui Opulentia & potentia excellent. Verbi gratia jus suam alicubi exsequatur Dives præpotens, contra injultos & tritatores colonos; rapinæ dica Ei impingetur. Ventrem pigrum a mensa, & ædibus, repellat; potum cibumque negasse egenti dicitur. Potentiori in bona causa saveas, & adsit, personam accepisse censetur. Desolutis non tanta elargiatur, quanta cupiditas expectat, inanes dimisisse, eosque attrivisse pronuntiabitur. Concludo itaque, Eliphazum in his ipsis speciebus injustitiæ, & improbitatis, recensendis, Justi-

8 ואיש זרוע לו הארץ ונשוא
פנים ישב בה :

8 At Vir brachii, ipsi terra:
& persona honorata habitabat in
ea.

9 אלמנות שלחת ריקם וזרעות
יתמים ירכא :

9 Viduas dimifisti vacuas : &
brachia Orphanorum contrita sunt.
10 Prop-

על- 10

Justitie testimonium perhibuisse Nostro, quippe quem *evidentioribus criminibus* aggredi debuisset, si *Ejus vel impietatem apertam*, vel *Hypocrifim occultam*, pervictram dare voluisset.

Vers. 7. Circa phrascs signatiffimas præcedentis versiculi, nec non hujus, otium nobis fecit diligentia Erud. de Pin. cum quo si *Drus. Cocc. Schmid. Cler.* junxeris, nihil lucis desiderabis. Verbulo tantum hic teneatur, quod illi dare necdum potuere, *עין* esse proprie *Vertiginosum*, cui *caput lassitudine rotat*, & *oculi caligant*: itemque *רעב* *cavo ventre* Καλογύστρυ.

Tali *vertiginoso* præsentissimum remedium *מים* *aqua frigida*, & *potus*: ut *cavo ventri* succurrit *לחם* *panis* pro *stomachi futura ruentis inferendus*; secundum *Originem* alibi indicatam. Suspicio præterea aliquid grande, & argutum, captatum in, a *famelico prohibere solebas panem*; quod simpliciter esset *negare, denegare*; ut *Merc. Cocc. &c.* vel *removere*, ut alii volunt: sed figuratius referre se patitur ad *panem* velut *prohibitum*, & *retentum*, ne perveniat ad *famelicum* quem recreare velut gestit, illi usui destinatus unice. Simile est *Neb. 9: 20.* *Manna tuum non cohibuisti ab ore eorum*: & *Amos. 4: 7.* *Cohibui a vobis pluviam.*

Vers. 8. Arguta est I. & fatis speciosa multorum opinio, ad *Jobi potentiam*, & *Tyrannidem* reflecti; qui ipsemet oblique notetur ut *Vir brachii, possessiones omnes ad se trahens, atque solus veluti in terra sedens, regnans, tyrannum agens.* Sic planissime *Hieron. In fortitudine brachii tui possidebas terram*; & *potentissimus obtinebas eam.* Item *Luib.* Minus concinne *R. Salom.* per interrog. *An viro brachii esset terra? An quia magnus eras, solus terræ heres eras; dignisque qui in ea dies prorogares?* Cum *Vulg.* itant de *Pinod. & Bolduc.* Ambigit *Vauv.* Quin & *Cocc.* hinc non alienus, monens

παρρησιάζεσθαι, posse applicari ad *Jobum magnitudinem in Terra factum potentia, & opulentia.* Non æque plausibile II. quod *Syr. & Arabs* exhibent, *Aliquis seminavit sibi terram, & Vir violentus, Jobus, invasit eam.* Pro *זרוע* *brachio* ipsum thema *זרע* *seminavit* arreptum.

Concinnissimum III. quod plurima tulit puncta; notari *vitium Divitibus & præpotentibus domesticum* fere, *Potentes & Divites* alios suspicere, iisque *omnia sua prompta, & profusa* velle, jubere; quæ pauperibus illiberalissime clausa. Qui hinc itant, non nihil interim dissident in vero adspectu reddendo. *Codurc: 1.* scilicet ille solus a te damno non est adfectus, qui potuit armis & vi jus suum asserere &c. *Mollius 2.* illud *Cocc. Culpari existimem vel hoc in Jobo, si permisit validos brachio, & quorum apud vulgum respectus, dominari, sibi que Leges & mores subjicere.* Cur adeo remollitur, & per si suspendatur, percipies ex iis quæ *Vs. 5. 6.* discussa. *Schmid. 3.* respicit ad *acceptationem personarum honoratorum in judicio*, ubi de agris dividendis *questio cum pupillis & viduis.* Ita cum seq. *Vs.* arctius cohæret. *Alili 4.* sic subnectunt præcedenti, *Hospitium, mensam, sedem, commorationemque in terris tuis*, atque adeo *commoda & officia* omnia, munificæ contulisti in tales, unde *commoda & officia* ad te redire poterant. Meo quidem judicio, non est cur restringatur nimis curate, quod latissime patet, & omnia illa, quin plura adhuc, amplectitur. Rectissime *Nicet. Humiles per vim oppressisti, potentes suspexisti; atque ornasti.* Placet quoque quod *Doct. Merc.* submonet, *posse proverbialiter legi, tanquam Gnomem, potentis est terra; auctoritate valens inhabitat eam! Tales ubique in p. tio & honore.*

Vers. 9. Nonnullis *vacuas dimittere viduas*, est *sinum non complere, operum non præstare potentibus.* Aliis invidiosius, *bonis & facultatibus easdem spoliare, aut expellere.* Utrumque

10 Propterea in circuitibus tuis
Laquei: & exterret te pavor defu-
bito.

11 Quin

patitur genius Linguae. Nentrum quoque
abhorret ab acculatorio illo *Elipsazi* spiritus;
qui nunquam non *Auxesi* gaudet. Eandem vim
spirant *Lacerti pupillorum contriti & contriti*.
Nimis quæsitum, quod *Bold.* laudat, *brachi-
fragium*, vel *Lumb. fragium* miserè, e *possessi-
onibus baculo ejecti*. Non omnino abs re,
quod ipse *Bold.* metaphoram defuntam dicat
ab *is qui aut publico supplicio, aut alio modo, et
corpore confracti, inutiles penitus, & impotentes
redduntur*. Hæc literam utcumque illustrant.
Sed quid figura adfert? *Jura*, ex mente *Merc.*
itemque *Amicos*, atque adeo *Robora & præsi-
dia* omnia. Similiter de *Pined.* *Brachia* fig-
nificant robur, divitias, bona: illos item qui de-
fendere orphanum possent, cognatos & propin-
quos. Nec aliter *Cocc.* *Brachia* vocat jus illor-
um; nec non *Amicos & Opitulatores*; ut & fi-
duciam ex causâ bonitate. Eorum confractio-
nem refert ad jus oppressum, & mala legum al-
legatione obscuratum. *Amicos* territos. Fidu-
ciam per contemptum dejectam: idque *Job* con-
fessio & tacente. Nempe, *Qui non vitæ peccare,
cum possit, jubet*, ut ait *Tragicus*. Postre-
mum hoc obmolliorem *Hyperesin* affantam.
Piora bene habent, & *cenfuro*, quin accusa-
torio supercilio, directe in *Job* nam ipsarum; ex his
fontibus, quos supra tetigi. Cuncti hi u-
sus ex *Arabia* lucem traxerantur; ubi
Brachium angustum adfert *impotentiam impo-
tentemque*. Audiatur *Tabelebius* ad *Conf. 9. Harir.*

جعلت العرب ضيق الذراع والذراع
كناية وعبارة عن فقد الطافة
كما قالوا رحب الذراع انه كان
مطبقا والاصل فيه ان الرجل اذا طالت
ذراعه نال ما لا ينال القصير الذراع
*Arabes faciunt angustum brachii,
nec non Ulnæ, figuram & metaphoram impo-
tentis; prout راحب الذراع amplum brachii
appellat potentem. Origo locutionis est, quod*

10 על-כן סביבותיך פחים ויכהלך
בחד פתאום:

*qui longum brachium habet, assequi queat, quod
non assequitur קציר אלזרוע curtobrachio præ-
ditus. Vide Alcor. 11: 79. & 29: 32. Hill.
Tamerl p. 24 & 378. &c. &c. Continuiliter
عضد Brachium, pro omni robore ac præ-
silio; præsertim pro Amicis. Sic Harir. Conf. 13.
فلمما اردي الدهر الاعضاء وفتح
Quam Fortuna confregisset bra-
cia mea, & membra angustasset. Ibi Tabel.
الاعضاء اي الاعوان والانصار وجوارح
الانسان هي اعضاءه التي يجرح بها
اي يكتسب كاليد والرجل والعين
*Brachia sunt opitulatores & adytores; item
membra; nempe ea, que victui quærendo infer-
viunt, ut Manus, pes, oculus, sunt præsidia
vitæ. Ad constructionem quod attinet, in qua
& non. & gen. discrepantia, Mercerus ad כוח
robur respici autumat, quod sub Brachiis in-
nuatur. Aliis זרועות communis generis, et
ידכא distributive subnectatur. Hinc argute
Juv. Lacertus utorque contritus est. Alii di-
tributionem istam referunt ad יתומים, Et
quoad brachia unusquisque pupillorum contri-
tus. Huc inclinat Schmid. Simplificissimum
quod *Crom.* ex *Arabismo* affert, كان ايأت
fuit signa; ubi plur. sem. cum verbo masc.
sing. structam. Conf. Infr. 42: 14. Unde ori-
tis talis structura, non ita promptum; ut insu-
ita in *Syntaxi* difficiles habent explicatus. *Ellip-
sis* plerumque subest, qualis hic forte, Et bra-
chia pupillorum aliquid quod contritum fuit.**

Vers. 10. A criminibus descendi ad panas
Job propterea inmissas, & cum maxime incum-
bentes; communis fert calculus. Doct. Merc.

11 אר-חשך לא תראה וישפעת-

מים תכסך :

12 הלא-

11 Quin tenebræ, ubi videre ne- quis: & agmen aquarum cooperit te.

12 An

I. censet hoc & seq. *Vf.* poni triplicia aut quadruplicia pericula & mala, alia aliis graviora. *Esse pericula* 1. quæ velut laquei incantum comprehendunt. Sed majora 2. quum repentina menti accidat anxietas. Graviora item 3. cum tenebræ accedunt, ut rationem evadendi inire nequeas. Gravissima 4. quum ingruunt diluvii more. Similiter *Fun.* Ultiones Dei quatuor metaphoris exponi arbitratur. Idem vitum *Vavassori.* Cl. Schmid. II. subtilius distinguit inter *Laqueos* i. e. pericula, quæ exterreat, de quibus hoc *Vf.* inter *Tenebras* excæcantes *Vf.* seq. interque ipsas *Calamitates* cum *Aquis* comparatas. Quid ex hac distinctione elicuerit Vir Doct. ad posteriora illa, statim dabitur. In hoc veru argutius, quod moneat, etsi *Jobus* calamitatibus immersus jaceret, tamen pericula plurimum calamitatum non cessasse; nec cessatura, nisi resipiscat. *Erud. de Pined.* III. sât commode, propter tot ac tanta, quæ enumeravi, scelera, constrictus teneris Divini supplicii vinculis, atque compedibus; & incredibilium malorum exercitu obsideris, & oppugnaris, usque ad stuporem, & animi consternationem, qualis eorum, quibus quid subitum accidit. Ab hisce diversissimus IV. Cl. *Cocc.* qui molliore sua *Hypothesi* ductus, nunc subferit varias occasiones, rationesque, ad peccandum impellentes; quæ ad *Vf.* 15. continuo filo decurrant. Existimat nempe *Eliphazum* voluisse Nostro ob oculos ponere vim tentationum quibus a recto tramite seduci potuerit, forte, & implicari in aliquod horum criminum: prout nemo tam probus, qui non per occasionem ac tentationem aliquando labatur, quod *Vf.* 5. subnotatum. Tentamina hæc sunt *Laquei* ad capiendum per cupiditatis irritamenta: quo pertinet humana auctoritas, exemplorum speciositas, consuetudinis potestas &c. *Pavor* subitus præcipitans animum consilio interverso &c. Reliqua deinceps. Hanc interpretationem nemo dixerit molliter fluere. Cum primis durum *על כן* propterea inversum in causam & occasionem peccandi. q. d. Hoc sine laquei, pavor, tenebræ, aquæ, veluti data opera te circumdederunt, ut te ten-

tarent, impellerentque in peccata. Non dubito fuisse laqueos, qui te irretirent; pavorem qui percelleret. Dubitares hæc esse magni *Cocceji*, nisi verba ipsa haberes. Tantum facit *Hypothesis* minus feliciter jacta. *על כן* non dubie signat pœnas criminum recensitorum. פחים. *Laquei* sunt plagæ cœlestes, subito injectæ, & ineluctabiliter constringentes. Hæ ferunt פחר, opprobria; consternationem; ubi nolim te prætereat alliteratio inter פח & פחר quam Sacri Scriptores sæpiuscule captant. Vide *Jes.* 24: 17. & *Jer.* 48: 43. פחר פחה פח *Pavor*, *Fovea*, *Laqueus*, super te &c. Conferatur *Job.* 18: 8. 9. 10. ubi פחים *Laquei* multi, alii aliis formidolosiores: & *Prov.* 1: 25. 26. ubi פחר *pavor*, pro pernicie subita, & necopinata. *Vf.* 11. Interturbat vocula אן, & in consensu plurimorum, agi de *Pœnis*, multam tamen parit diffensionem. *Merc.* I. Aut tenebras afflictionum non vides; adeo densæ sunt: & abundantia aquarum te operit. Addit II. alios per interr. legere, Aut non vides tenebras quibus involveris; & inundationem aquarum quæ te operit? q. d. Stupidus es plane nisi horum tantorum malorum causam esse videas tua scelera. Alii III. alio adhuc flexu, Aut an tu solus tenebras non videres, &c. sed tanta scelera impune ferres? Non multum differt IV. *Vulgat.* Et putabas te tenebras non visurum; & impetu aquarum obruentium non oppressum iri? i. e. *Expositore de Pined.* Is ergo cum fueris, tamen tibi per summam stultitiam persuaseras, fore, ut semper fruereris jucundissimo conspectu splendentis fortune? &c. Ad II. propior V. *Crinsoz.* vel potius propterea necdum cernis tenebras; & inundationem aquarum, quæ te sorbere paratæ sunt. Superaddit cumulum pœnarum, obdurationem. Ex alia notione פ אן Cl. de Dieu VI. O tenebras

12 An non Deus, altitudo
cœlorum? & vide verticem stella-
rum, quam sublimes sint.

12 הלא־אלוה גבה שמים וראה

ראש כוכבים כי־דרמו :

13 Et ואמרת 13

non videres? & aquarum copia te non tegeret? eo sensu quo num. III. vitum. Iterum VII. idem Vir Doct. *O Tenebræ! non vides?* & copia aquarum obtegit te? Id refert ad ignorav-
ritum & cœcitatem; per quam necdum agnoscat, se propter crimina talia puniri. Durius-
culum aquarum copiam trahi ad unbecm menti of-
fusum. Cl. Schmid. VIII. *Aut tenebras, ut non videras; & copia aquarum obtegit te.* A
præcedenti in eo differt (præter א) quod in
priori tantum Colo *Tenebras excœcantes* ad-
sciscat, *Laqueis* i. e. periculis additas; qui-
bus aquarum copia superimponatur, i. e. Calami-
tatum multitudo inundans. Aliter Cl. Reim.
IX. *Aut si tenebras miseriarum videre nolis,*
neque agnoscere quem in finem tibi a Deo
immittantur; *inundatio aquarum obtegit te,* te-
que in exitium auferat, in impœuitentem utpo-
te, & obduratum, *necesse est.* Cl. Cocc. X.
ut ad *Vf* præc. cœperat, nihil aliud hic videt,
quam *Occasiones*, si forte, *que Jobum sollicitare*
potuerint ad peccandum. Argumentatur
ex eo, quod si mala & penas irrogatas recenseret
Eliphaz, *ineptus esset aut, ubi copulativa &*
requireretur. Ergo disjunctive reddit, *Aut tene-*
bræ fuerunt, ut non videres; aut aquarum ag-
men texit te. i. e. *nubes iristitiæ animum ofu-*
scans; vel obscuritas rei, ex se, vel ex colore
inducto, animi oculis impervia. Item, *ingru-*
entium malorum metus, ac fuga sibi consulere
suadens. Quam abludat hæc expositio a re,
& serie, quivis sentit. Argumentum ex א

petitum, plane nullum, si pro particula ex-
clamandi sumatur. *O tenebræ! nil vides &*
azmen aquarum cooperit te. Habes XI. stru-
cturam posteriorem Cl. de Dieu, quam re-
vocarem ad sensum *Merceri*; ita ut *Laqueis*
& *pavoribus* undique circumcingentibus, cum
Exclamatione subnectatur; *O Tenebræ Calami-*
tatum horrendæ, quæ te circumstant! in qui-
bus nil videre, ac dispicere queas. *Quin ag-*
men aquarum cooperit te; & totis gurgitibus im-
mersus magis magisque sub mole te premente
pressus is. Sentis non injucundam gradationem.

Exclamatio aliquid etiam grande, & attoniti
stuporis plenum, habet, a parte *Eliphazi.* E-
am vim exeruisse א ipse sonus vincit; acce-
dente א *Arabum*, & א, in eundem usum.

Cl. de Dieu sic venire censet voculam א
2 *Sam.* 18: 13. *Ezech.* 21: 15: *Mal.* 2: 17. Si
quis *Aut*, retinendum contendat, ne sic qui-
dem ulla difficultas: assumpto *Aut potius,*
Quin; quod & ab *Arabibus* sub א receptum.

Quin tenebræ te circumstant; in quibus nihil
omnino vides, densæ, & plusquam Cimime-
riæ: Azmenque aquarum te cooperit. Ad prius
membrum confer *Cap.* 19: 8. & 18: 18. &
præsertim 15: 22. 23. ubi *Eliphazus* commi-
natur *Tenebras ineluctabiles*, earumque velut
stabilem diem; i. e. *Noctem miseriarum semp-*
ternam. Ad posterius, respice *Cap.* 11: 16.

& 27: 21. ubi א *Aque* designant *Calamita-*
tes diluvii in morem undique inundantes. Nil
tritius in Sacris. Apud profanos eadem re-
gnat imago. *Æsch. Prom.* 885. & 1014.
Οἷος σὲ χειμῶν καὶ ἀκροῦ Τελευπία ἴππος ἄφρακτος
Qualis tempestas, & malorum inundatio te in-
vadit inevitabilis. Item *Vf.* 745. Δυσχεύουσι
πλάγῃ ἀπὸ τοῦ θεοῦ τὸν τεμπεστώσιμον πέλαγον ἀρμυ-
νοσίσσιμης καλιμιτῆτος. Adde *Æsch.* in *Perf.*
433. Αἰ, αἰ, κακῶν δὲ πλάγῃ ἰππῶν μίση.
Ileu, heu, malorum ingens erupit pelagus, &c.

&c. &c. &c. Habes ita א *שפע* impetum
effusum marinum, *Deut.* 33: 19. Ad imbres ef-
fusos pulcre transfertur *inf.* 38: 34. Et hi *Em-*
blema præbent *graviorum judiciorum.* Respice
modo *Cap.* 20: 23. *Depluet super illum quo*
vescatur &c. Origo Vocum אשפה & שפעה
in *plaudendo, plungendoque*, eo usu quo *aquæ*
litora plaudunt, planguntque, vel inter se collisi
fluctus sonum reddunt. Pulchre ergo figuratum
אשפה pro *effuso impetu* sive *agnine a-*
quarum sonantium. Inde ad alia quoque com-
migravit, alibi illustranda.

Verf. 12.

Verf. 12. Quæ ad V. 15. usque unam con-
stituunt pericopam, cum magna luce verbo-
rum, obscurissimum reliquunt sensum. Vari-
etas opinionum arguit. Merc. I. censet su-
perioribus rapinæ, tyrannidisque &c. peccatis
in proximum; adnecti impietatem & blasphemias
in Deum; quasi Noster providentiam Ejus in
hæc inferiora negasset; quum tam acriter pug-
nasset impiis feliciter omnia ire. Mimesin itaque,
ducibus Hebræis, adhibet, quasi Jobus ipse
induceretur loquens, sane Deus in celsitudine
cælorum versatur, & ultra siderum verticem
sublimis residet. Quomodo ergo e tanta distan-
tia prospiceret quæ hic sunt? Adstipulantur
Jun. Pisc. nec non Belg. in Not. qui & II.
ibid. opponunt tanquam ab Eliphazo prolata
capi posse hæc, ad insinuandum, Deum qui
tam sublimi vertice sedet, inde tanquam e spe-
culata res humanas inspicere, & probe novisse,
quibusnam præmia, aut pœnæ debeantur. Sic ad
Quæstionem hætenus agitatum rediret di-
ctum. Hunc adspæctum etiam offert de Pi-
ned. qui III. adjungit, ad mentem Vulgati,
An cogitas quod Deus excelsior sit cælo, & su-
per verticem stellarum sublimetur? Sensus re-
dit ad id quod Num. I. visum. Ad II. prop-
prior IV. Vavass. Satisne advertis Deum in cæ-
lo, tanquam in speculis, esse; te ab illo custo-
diri; illum observare quemadmodum te geras;
& ut speculator fuerit, ita vindicem futurum
sceleris? Eodem tendit Codurc. Vicinum V.
quod Cl. Schmid. exhibet; accommodate ad
nexum Merc. Videamus etiam quantopere ad-
versus Deum peccaveris. Nonne Deus ipsis
Cælis, summisque stellis altior? Atqui Tu,
quando peccasti, nihilominus dixisti: Quid no-
vit Deus? quanta, quæso, blasphemias, de Eo,
qui cælo altior, dicere, quod non videat. Qui
Cl. Cocc. VI. hinc eliciat occasionem quæ forte
impulerit ad peccandum, percipies ex hac ver-
sione, Nonne Deus in altitudine Cæli? &c. Et,
credo, dixisti, quid sciret Deus? q. d. Cre-
dibile est meum peccandi tibi minuisse immensi-
tatem Dei, qua Cælis altior, supra sidera resi-
dere aestimatur. Cogitasse te propterea proba-
bilis præsumptio est, quomodo sciret Deus secreta
cordium, operta domorum, opaca noctium,
velata nubium? &c. quemadmodum omni homi-
ni difficile est, Deum ita ponere ante oculos, ut
Eum omnibus actibus interesse, omnibus cogita-
tibus intervenire sentiat. Vides illud remissum
& molle, quod in tota hac oratione quæsitum
præcl. Interp. cui-cur subscribere nequeamus,

supra datum. Placet tamen nexus hicce, ad
 asperiores censuram reductus, q. d. *Eliphazus,*
Haud ignotum quid te ad crimina illa
cum summa securitate, sub velo Hypocriteos, per-
petranda pellexerit; quod videlicet Deus in Cæ-
lis resideat; & solum Ejus super sidera sit erectum;
ac propterea persuasisti tibi Numen tam alte se-
dens, tantoque intervallo a nobis distans, ad pec-
cata tua non attendere; neque ad opera ista tene-
brarum satis penetrare. Hunc VII. conspe-
ctum reliquis censo commodiorem, sive se-
riem, sive rem ipsam spectemus. Nil aptius
ad seriem, ultro largieris; quum Catalogus cri-
minum paulo ante sit cœtextus; subnexa pœ-
na iis debita. Inde novo filo rediri ad Crimi-
na Deum directe ledentia, ut superiora indi-
recte, non adeo verisimile est: nam cur in-
terrupisset declamator quod melius cohæsi-
set? Scio Cl. Schmidium dicere, hunc esse mo-
rem scripturæ &c. sed idem quoque scio nun-
quam colorem deesse aliquid colorare quæ-
renti. Reliquæ item connexiones hiatum a-
liquem relinquere videntur. Nulla quoque
præcedentium opinionum rem ipsam tam pro-
ppe tangit; nam ut providentia palam abnegatæ,
& blasphemie apertæ, dica impingatur Jobo;
a Censore, quantumvis aspero, ac crudo,
revera cum Cl. Cocc. nimis crudum judico.
Satis Vehemens erit Accusatio, & multo spe-
ciosior simul, si id Jobo objectari statuamus,
quod Hypocritis omnibus ex facili surrepit;
quin imo a corde cupiditatibus inescato ab-
esse nequit. Eo magis mihi hæc sententia
ridet, quod & Mimesin, si quis eam mallet,
huc adaptare possimus; per quam Jobus indu-
catur propterea sibi in peccatis prægressis in-
dulgens, quod talis cogitatio & ratiocinatio
cor ejus implevisset.

Ibid. Verbulum de ratione Grammatica.
 Plerique per Ellipsin præp. *¶ Annon Deus in*
altitudine Cælorum? Et vide caput stellarum,
quod excelsæ sint. Cl. de Dieu rotundius fore
consuit, An non Deus est summitas Cælorum?
quin ecce, caput est stellarum, etsi altæ sint.
 Posterius nimis argutum. Prius se commenda-
 dat, & magnam habet vim; quam Cl. Schmid-
 io quoque obversatam video, sic reddenti,
Annon Deus est altitudo Cæli? & vide caput
stellarum, quam altæ sint: pro כננה sicut alti-
tudo. Hoc aliud est, quam illud Rabbinicum
a Merc. notatum; quasi sub Mimesi scilicet
esset, Annon Deus est altitudo ipsa Cælorum?

13 Et dixisti, quid novit Deus? num per spissam caliginem judicat?

13 ואמרת מה ידוע אל הכער

ערפל ישפוט :

14 Nubes velamentum ei, ne videat; & orbem coeli obambulat.

14 עבים סתרו-לו ולא יראה וחוג

שמים יההלך :

15 An הארח 15

Illuc impudentiæ provectum *Eliphazum*, ut *Atheismum gentilium*, quibus *Calum Deus*, exprobravit *Jobo*, non credibile. *Deus est summitas caelorum* argutissime enunciatur, pro *Deus caelis ipsis superior*, & *infinitum quantum sublimior*. Eodem sensu adjectum, flexu perquam venusto, quin *aspice Culmen silerum*, quod *sublimia sint*. Supplet *Schmid.* Nonne *Deus sicut illud, ratione altitudinis?* Imo vero, *Nonne Deus immensum quantum supra illa ipsa sublimatus?* Id ex præced. Colo sponte se suggerit; si modo *שמים גבה* semel rite

sit acceptum, pro *Altitudine Caelos ipsos transcendente*, & *non oculis tantum, sed etiam cogitationibus, inaccessa*. Si per *Mimesin* prolata statuatur hæc, habebimus *abusiva Veritatis Capitalis* non tam *in ore*, quam *in corde Hypocrite*, hinc concludentis a *Numine tam celso inferiora hæc non inspicit*. Si sint verba *Eliphazi*, quod malim, est *propositio Capitalissima veritatis*, unde *Jobus* arripuerit *ansam dicendi in corde suo*, quod subnexum.

Vers. 13. Paucis hæc erimatio gravissima poterit expediri, secundum numeros modo positos. *Merc.* I. *Et dixisti, vel dices, quid novit Deus?* &c. i. e. *Potesne ea cognoscere que hic fiunt, ealemque punire aut remunerari?* Illud *dices* plane incommodum: nec aptus satis digressus ad *Questionem de præmiis & pænis juste dispensatis, ob ignorantiam Judicis*; quum non scientiam in Deo desiderasse vitus sit *Jobus*, sed *aquiritatem*, ac *justitiam* Ejus se percipere negarit. *Vass.* II. non satis molli-ter, *Quum dico Deum in Caelis speculatorem agere & vindicem, in contra interpretaris, & dicit Deum longius abesse quoniam ut nostri cen-ent.* Contumeliose: qui III. & IV. Num. comparare; Crimen *Blasphemie Joba* inveni-entientes. Nec aliter *V. Schmid.* Nihilominus *dicit, in presenti; h. e. ut in animo habes, & voluit, quibus hæc Fides evenitur: atque*

si non ore, saltem corde hæc dicit. Cl. *Cocce.* sententia VI. satis relucet ex iis quæ modo adducta. Eam VII. sic ad severius quid, graviusque, revoco. *Et dixisti, in corde tuo, quin si non ore, opere utique, srena laxans cupiditatibus tuis, Quid novit Deus tam celsere- lidens? num per densam caliginem judicaret?*

ערפל est ille *nebulosus aër, qui mundum inferiorum circumvallat, & a serenitate caelorum d'scludit.* Est hæc solidissima *Cocceji* observatio; quam firinat *Etymon* a *ערב & אפל*

Non abit hinc *Schmid.* ut nec *Merc.* sic appellari statuens *quæcumque inter nos & Deum interjecta.* Subtilius a quibusdam trahitur ad *Nubem caliginosam in qua Numen credebatur habitare*: quamvis non omnino abludat. *Crassum nimis*, quod *R. Periz.* cogitarit de *matéria: & massa illa corporea, qui nos oblatet.* Aliis vel *substantes*, vel, si placet, *crassiores argutias*, reperies apud *de Pined.* qui ne ipse quidem suum *Interpretem* satis vindicat, *vertere autem cum affirm.* Et quasi per *caliginem judicat.* Habuit tamen, quod sequeretur, & cave rejicendum pronuncies; num *ה* sæpe *affirmativum*; unde exit *Ecce*, vel *sane*, *per caliginem judicat.* Sic proverbiale quid subesset, ut in *Latino*, *per nebulam*; pro *indistinctum & confusum.* Nemo interim negaverit *interrogationem* multo esse opportunior-

Vers. 14. Paucis & hic defungi licet; quum hæc a præcedenti *ss.* pendeant, ac pro varia *Hypothesi* sponte subsequantur. Omnes videlicet agnoscent *Omniscientium*, & *Omnipresentiam Dei*, vel *blasphemo ore*, vel *corde impuro, negari, in dubiumve vocari.* Non quod *Jobus* unquam quicquam tale dixerit, sed quod *dixisse*, i. e. *supposuisse*, vel saltem *cogitasse*, inculcetur, ab acri adversario, vel & etiamnum *cogitare.* Ita *Merc. Vass.* de *Pined.*

15 הארח עולם תשמור אשר דרכו

מת-און :

16 אשר-

15 Profecto viam seculi servas, quam calcarunt fodales vanitatis.

16 Qui

ned. de Dieu. Schmid. &c. &c. pro sua quisque sententia. Cocc. pro sua mitiore, in hanc mentem, Cogitare potuisti de immensitate potentie Dei, & providentie Ejus, satis videri, quod orbem Cœli inambulet, idque regat, cuncta amplectens, & fovens, ut per illud inferiora regantur, auimentur, corrumpantur, prout convenit. (cadiť, dicere potuisset.) Item, si cura Eum sufficere dicas, cogitali, credo, apud se beatus est; non turbat suas voluptates αεζυγία, & malorum mortalium cura, ut vel ira, vel miseratione tangatur. Recte, si modo erigas in vehementiorem reprehensionem, quod his similibusve cogitationibus peltectus, sibi secure indulserit, in Hypocrisi sua, patrandisque in occulto criminibus, quæ superius Notitro impacta. Illud apud se beatus est, refertur ad inambulat ambitum cœli, quod Deodato valet beatitudinis gratam & quietam fructuionem. At Mercero potius est, occupatus est in maderandis corporebus Cœlestibus, eorumque motibus, ut inde inferiora regantur. Ad longissimam distantiam referre in aluit Schmidius, per quam Deus nosse non possit hæc inferiora. Non est, cur nimis scrupulose finiatur, quod per se latissime funditur, quin cum remotissima distantia, cœlestium orbium moderatio, & jucunda veluti obambulatio per immensa cœlorum spatia, & Tempa, nec non alia ejusdem nature, quæ ingenium carnale sibi fingit, sua sponte se ingerant.

Vers. 15. Nova periodus, sex versibus comprehensa. In filo contexendo, & evolvendo, multa diversitas opinionum. Merc. I. vult deterreri Nostrum & advocari a sententia sua, per supplicia horrenda peccatoribus semper inflicta: q. d. non viam seculi observas? & animo reputas perpetuum ordinem quem pult homines natos in talibus impiis puniendis tenuit Deus? subjicit exempla hominum qui Diluvio periere, quos credibile hæc impia opinione imbutus fuisse. Item Sodomitarum &c. de cetero refutans ipse Thesin, qua Eliphazus contendebat hunc esse perpetuum Dei ordinem. Quid hæc specimina Judiciorum Dei suggererit, ad V. seq. patet; ubi directe illuc respici voverunt multi,

Mercero tamen non subscribente. In hac explicatione, præter alia, id incommodi, quod negatio adfiscatur extra textum, Non observasti quid semper talibus impiis acciderit? Hoc fuisset הלא. Sententia sic enunciata, Quin observas? huic scrupulo non exempta, alium adjicit, quod ה Interr. ita non soleat resolvi. Ambiguum II. quid Jun. & Trem. voluerint, reddentes, An semitam priscam observasti, quam trivere homines vani? &c. Ajunt esse tertium locum Reprehensionis, ab exemplo eorum qui diluvio olim periere: & semitam priscam exponunt rationem vitæ quam sequuti suere, eorumque exitum de quo V. seq. Quid ergo jam, An observasti? Valetne simpliciter Notasti? an imitatus, secutusque fuisti & Tu? Eadem ambiguitas fere in Vers. Belg. nisi quod prius intentum fuisse veri sit similis; An notasti? quod resolvendum in, notare nique potuisti & debuisti, sive ut Merc. Quin observas? Huc acclimis de Pined. III. adjungens simul cautionem, & custodiam sui ab illa semita seculi, i. e. supplicio mortis quo Deus soleat religionis contemtores adfiscere. q. d. Numquid arridet tibi impiorum interitus? an potius cavenda tibi via illa? &c. Apud eundem IV. laudatur ex Gregor. Phil. Th. Aquin. & posterioribus fere interpretibus, imitatio semite seculi, & secularium hominum: ac præsertim eorum qui in diluvio, & Sodomis, quin & in Eremito periere. Ita Hieron. ad Vulgati, illud, Numquid semitam seculorum custodire cupis? &c. In Gloss. Ordin. speciatim semita seculi ad superbiam trahitur; ut semita Redemptoris, humilitas. Adhuc aliquid præcisus V. dare voluit Bolduc. ex Hæresi Cainitarum & Enocheorum perverforum, qui negarint Divinam Providentiam. Eam hic vocari semitam seculi, a mundi principio calcata, tritamque, sibi facile persuadere potuit: an & aliis, nescio. Non multum hinc VI. abludit, quod aliis semita seculi sit secta veterum Philosophorum Providentiam tollentium. Quin de Pined. hanc quorundam sententiam prius loco promens, addiderat, allusionem tunc forte fieri ad impietatem Cain, & Gigan-

16 Qui constricti sunt quadrupedes, ante tempus: flumen fulum fundamentum eorum.

16 אשר-קמטו ולא-עה נהר יוצק

יסודם :

17 די- האמרים 17

tum civitatis Enofch. Id ab ipso abjectum, avide a *Bolluc.* arreptum, alapa simul Etiam impacta, ejusque expositione quam III. num. vidimus explota. Vicinus hinc VI. *Schmid.* Num viam seculi servabis? *Vsne impius & Epicureus fieri? Cave factus.* Huc concedant Cl. *Mich. Keim.* &c. Ad II. propior VII. Cl. *Cocc.* An iter seculi observasti? &c. monens iter signare qualitatē viæ & exitum improbitati conformem. Differt in eo, quod hæc non censuram ferre autumet, sed refutationem *Jobi*, iudicia Dei in Improbos negantis. In hanc mentem *Calvin.* quoque disseruit in Concione ad h. l. *Hic iterum Eliphazus sermonem superius habitum confirmat, nempe ab omni ævo illud observatum esse, improbos suis punitis etiamsi ad tempus exultent.* Querit itaque ex *Jobo* an non observavit viam antiquiorem, quid factum sit improbis, qui, inquit, fracti, contusi, disjecti fuere, & quorum fundamentum sicut tanquam fluvius qui effluxit & exarescens est? Vides iterum הלא potius dicendum fuisse. Mihi VIII. mentem pepulit, & advertit in se, varians Lectio *Canticum*, quorum nonnulla exhibent *Kamets* sub ה Cl. *Schmid.* ejus occasione notavit, recte monuisse *Mercerum*, exemplaria emendatiora habere *Patach*, sub He, non *Kamets*; quia interrogativum; non demonstrativum. Concedo, nam *Regimen* non patitur demonstrationem. Sed est aliud ה, vel per *Scheva*, vel per *Patach*, præfigi solitum, quod אמתי *Adfirmativum* vocatur; sæpiusculæ a nobis indicatum. Inde hic sentus nascitur: Ecce, vel, sane viam seculi observas hæctenus, quam calcavere sodales vanitatis. Idem obversatum suspicor iis, qui *Kamets* subjecere תי ה, ad iudicium discriminis ab interrogativo. Hoc tamen neutiquam necesse erat: quin vitiosum; quia *Patach* illius He *Adfirmativi* non amat compensationem. Hanc *Adfirmationem* multa suadent. Nam 1. אורח עולם via seculi trita a sodalibus vanitatis, simplicissimi-

me accipitur pro via improbitatis. Quicquid ulterius tendas, in argutiam exit; ut ex fluvio Quatione superiore perspicuum 2 שמר ארח frequens in Sacris pro servare viam, eamque tenere. 3. Non patitur superior contextus, ut jam dubitanter inferat Accusator, An servabis &c? An vis sodalis fieri Vanitatis? 4. Moderatus ille *Elhu*, qui congressus hosce claudet *Cap.* 34: 8. ob testes audaciores *Notrum* notat, tanquam qui *Ambulet in societate cum operantibus iniquitatis.* Quanto magis *Eliphazus* huc provocatus fuisse contendit? 5. Omnis contentio tum *Ejus*, tum *Amicorum*, huc collineavit, ut *Jobum* improbum esse evincerent; eoque nomine penitentiam ipsi seriam præferberent. Nil opportunius ergo quam quum *Eliphazus* eandem cantilenam meditaretur, hoc ipsum ut *Nostro* nunc occinuisse statueretur. 6. *Victus*, fractus, confusus, videri debuilset acerrimus hinc pugillator, (ut erat) nisi ad finem, tanquam *Victor*, scilicet, *Epini-* *cium* cantasset; *Profecto viam seculi servas, & servasti*; atque improbitatis convicius teneris! Perpende quæ *Vir* hic dicere ausus *Cap.* 15: 4, 5, 6. Eumque nunc mitiorem factum, non facile credes. 7. Succinunt quæ mox sequentur, *Vs.* 21. &c. præcepta, de Conversione & penitentia quanto magis suscipienda, quibus supponitur, nullum esse dubium, quin *Jobus* viam seculi triverit; unde nunc tandem Ei per seriam contritionem cordis, hæctenus indurati, in viam salutis sit regredendum.

Vers. 16. Sententiæ nostræ non parum firmamenti ex hoc quoque *Vs.* rite enucleato accedet. Utrumque *Colon* magna obscuritate, quin profunditate, involutum; unde versionum sententiarumque magni fluctus. *Merc.* I. Qui excisi sunt, ante suum tempus. Fluvius qui funditur, eorum fundamentum fuit. Refert hoc ad immaturum exitum quo abrepti, qui secundum naturæ cursum diutius vivere potuissent: quales qui *Diluvio* deleti, itemque *Sodomorum* everfione: atque hæc Exempla adduci autumat, ut *Jobus* inde discat sapere, & a talium sen-

Sententia discedere. Ultimum membrum exponit de *instabilitate fortunæ* eorum, eodem plane modo, ut *Calvinum* fecisse vidimus ad *Vf.* præced. Addit, *Hebræos fluvii effusi mentionem factam* velle ob *diluvium*; alios quoque *admixisse fluvium sulphuris & ignis*, ut *Sodomorum simul conflagrationem complecterentur.* Habes hoc posterius apud *Cajetan.* itemque in *Gloss. Ordin.* utrumque Ex priore parte hujus opinionis *Jun. & Trem.* II. *Qui corrugati sunt, quum nondum esset tempus; fluvio effuso in fundamentum eorum.* In notis monemur, *hominum merforum, & diu in aquis fluctuantium, corpora corrugari.* *Liberiuscule Vulgat.* III. *Qui sublati sunt ante tempus suum; & fluvius subvertit fundamentum eorum.* Frigent, quæ addit de *Pined.* pro *Corrugati sunt pulchre a Latino interp. expressum, sublati sunt.* i. e. *Mortui, ac si jam corrugati, consecuti, exsucti essent.* Item *fluvium hunc figurate accipi posse* ex *Gregor.* de *Quotidiano temporis lapsu*; vel ex *Tb. Aquin.* de *cursu mutabilitatis rerum*; vel ex *Hugone*, de *fluente Mortis*; vel, quod tandem de suo subdit, de *ira Dei scelerum vindice.* Ad *fundamentum* porro notat, esse, vel *vitam*, vel *commoda vite*, vel *ea omnia*, quibus *spes, cogitationesque suas, superbissima vanitatis mole exædificant impii*; vel denique *salsam de Divina providentia doctrinam.* Subneclit deinde, *se non levibus suavorum conjecturis, huncce contextum a Vf. 15. ad 20. respicere ad demerisionem Pharaonis & exercitus Egyptii in mari Rubro.* Non persuadet; quantumvis speciose causam istam egerit, nimis longam, quam ut huc vel per compendium transferatur. *Bolduc.* IV. *non perperam a quodam Neoterico, (is de Pineda) fundamentum hoc ad salsam doctrinam de providentia relatum censens, ad Cainitas suos applicat, quorum principes & Coryphæos, velut fundamentum eorum, diluvium subverterit; vel, qui etiamsi aliquando vignerint, nunc tamen corrugati, rancidi, flaccidique effecti, prorsus evanuerint; fundamento doctrine eorum fluvii instar d' effuso & dilapso.* Præterierat ferme, eum *Corrugati sunt* positum velle pro *pertraverunt, scelerunt; in sterquilinum projecti sunt, cum extrema infamia & confusione*; quæ *infamia per Rugas in corporibus moribundis nunc parabolice designetur*; quin & a *Vulgaro* intendatur in suo *Sublati sunt, nempe a conspectu Dei; & cum abominatione elongati.* Nunquam somniasset *Hieron.* se quum in Verbo ignoto aliquid ex ferie exsculperet,

missis *Rugis*, quas admiserat *Cap. 16: 8.* ad easdem vel invitum fore retrahendum. Quantas ibi turbas dederint, in loco visum. Non minores hic dant; ubi multo minus quadrant; & ne minima quidem specie se defendunt. Hinc *Merc.* iis sepositis, *Excisi sunt*; item *Vatabl. Exterminati sunt.* Secuti *Doct. Angl. Crinsor &c.* Alii iis *Cap. 16: admittis*, inde discedere nunc non auri. Ne *Cocc.* quidem V. reddens, *Quod corrugati sunt ante tempus*: ceu *flumen effusum est fundamentum eorum.* Subjicit, *לא ללא sine tempore* etiam

verti posse *sine mora.* Item, *fundamentum dici firmissimum substantia & opum.* Id placet. Non peræque, *Corrugantur* i. e. *contrahuntur, emaciantur, minuuntur, decrescunt.* *Metaph. ab humano corpore*: quod habet *ordinarium tempus, ac modum augecendi & decrescendi.* Hinc non multum abitat *Sebmid.* VI. *Nobis videtur hoc loco verti posse, Corruere, quod quæ corrugantur si prius extensa fuerint in altum maxime, corruant.* Qui morbo & macie corrugatur corruisse quoque dicitur. Et forte dici potest ejusmodi morbum *tubificum* hic intendi. Videtur ergo cum *Kimch.* tandem facere, cui

קניטו est in flore ætatis extinguuntur, ac si senio essent corrugati. Dilutius adhuc *Cl. Cler.* *Qui ante tempus subiti senes, & viribus defecti.* Notat tamen *Symmachum*. tanquam qui *κοιολογίαν* non expresserit, in *ἀλώσονται πρὸς καιρῶν*; nec non *LXX*, qui habent *συναλήφθησαν ἄνθρωποι.* Atqui *Sum. Grot.* VII. hoc elegans iudicarat; & explosis *Rugis* ad *Cap. 16: 8.* *Comprehendendi* potestatem iudicalem felicissime protraxerat ex *Chaldaismo.* Inde hic vertit *Comprehensi sunt ante diem.* Argutius quid cap. tatum a *Codurco*, in reliquis conspirante; *Qui deprehensi sunt in momento*; vel in ipso articulo, *ἐν ἀποφάσει*, quod & *Cap. 16: 8.* captavisse eum vidimus. Hoc reliquis omnibus merito prælatum a *Cl. Reim.* *Qui ante tempus victi ad supplicium rapiuntur; & quorum fundamentum spei ceu fluvius in aquam dilabitur.* Nil pote rotundius, venustiusque. Consensum *Chald. Syr. & Arab.* in hanc significationem, quam idem vir *Doctiss.* laudavit ad *Cap. 16: 8.* supra adstructum reperies; simulque, quod præcedentibus addere liceat, *ausam hujus abrupti, obscurique, dicti.* Deploraverat nempe ibi *Jobus* fortis suæ acerbiter eodem hocce vocabulo, *Quodque me quadrupede*
Hh hh 2 dem

17 Dicentes Deo, recede a nobis: &, quid faciat omnipotens illis?

dem constrinxeris, meque velut supplicio publico maestes, hoc ipsum in testem contra me existit. Hoc nunc arripere censerem Eliphazum, ut Jobum suomet verbo feriret, atque se per hoc latus peti sentiret. Sane vero tu viam seculi servas. Sodalium scilicet vanitatis, qui ante tempus quadrupedes constricti sunt, ut pro Exemplis justitie Divina servarent; quem admodum Tu quoque nunc inservis. In ultimo Colo cum Cl. Reim. Itant Calv. Merc. Cocc. alique, quibus palmam non aufert Schmid. quum fundamentum considerandum putat, quatenus imum est, ut hi homines ex ipso fundamento subruti inducantur, nihilque remaneat nec de Liberis, nec de Bonis, super quo consistere aut resurgere queant. An ergo qui stabiles maxime res opesque, & ipsum velut fundamentum, ac robur firmissimum substantie, ad instar fluvii effusi dilapsum nobis pingebant, non simul a fundamentis dirutam & suolipsam talem Domum innuebant? Oculis iterum contrectas veluti Rainam subitam fundatissima, & florentissima, Fortune Jobeae, uno die, uno momento, collapsa non tantum, sed ita dilapsa, ut Torrentis instar fluvii precipitasse & disfluxisse videretur. Sic יוצק redit ad fluvium נהר, qui magno impetu effusus seratur. Posses quoque ad יסוד fundamentum referre cum Doct. Tigurinis, qui dedere, Fundamentum eorum, ut flumen, defluxit. Amplexus est Boni. argutiore adhuc facie, Fluxus est fundamentum eorum diffusum, pro tanquam fluvius. Spectat ipsum fundamentum e duro & stabili colliquefactum quali, atque subito ansusum, ac dilapsum instar aque. Id extulit ex usu peculiari & יוצק in metallis fasis & liquefactis. Est imago splendida, & granditatem Arabie spirans, qua nihil sublimius Lingua resonare posse videtur. En tamen unum adhuc gradum, quo ascendat: Fluvius est, fundamentum eorum solidissime junctum, compactum, quasi, ac compactum. Id pro auro vendendo: nectameu bracteatum est, sed au-

17 האמרים לאל סור כמנו ומה- יפעל שרי לנו:

18 Et ודוא 18

reum dictum, secundum officinam i. e. genium Arabie. Notum in Sacris ים מוצק Reg. 7: 23. Mare fusum, atque e metallo solide constat. Et V. 37. מוצק אחד fusum unum: una perpetua solida fusio. Inde supra Cap. 11: 15. obtulimus, Etisque מוצק solidissime & nitidissime fusum quid. Item infra Cap. 37: 18 ראי מוצק speculum solide & nitide fusum. Iterum Cap. 38: 38 בצקת עפר למוצק quum funditur pulvis ad solidissime & nitidissime fusum. i. e. in durum nitidumque compingitur, ad instar petre. Hæc arguunt indulgisse tibi grandisonos nostros Arabes, in illo יצק, ad solidissimam firmitatem expingendam. Hinc ergo tandem existeret, יסוד יוצק Fundamentum quod fusum, & in solidum velut petram conflatum credebatur: quod tamen nil nisi נהר fluvius deprentum sit, uno momento vaneſcens & dilabens, ad Dei vindicis increpationem. Dices ordinem verborum vix pati: sed scias velim, יוצק יסוד junctum sumtum efficere subjectum, sive, quod fusum erat, & censetur ab omnibus, fundamentum eorum: per βραχμολογία dithyrambicam huic Libro domesticam. Interim, ut dixi, nihil contendo: sed quod Lingua ferebat, proponendum duxi.

Vers. 17. Non longe nos detinebit vel neus, vel sentus; qui in posteriori tantum Colo paulo obscurior. Cohærentia satis aperta; signatur enim Character Sodalium vanitatis; quibus Nostrum accenset Eliphazus. Bene Merc. Non quod palmam in tantam blasphemiam erumperent, sed quod sic apud se cogitent. &c. &c. Quomodo Docti interpretes hæc ad suam quisque Hypothesin, circa hanc periodum, accommodent, ex prægressis sponte pateſcit; sensu vel intentione, vel

18 והוא מלא בתיהם טוב וענת

18 Et ille implevit domos eorum bono: consilium vero improborum procul faceffat a me.

רשעים רחקה מני :

19 יראו

19 Vi-

remiffiore. Dilutior connexio Cl. Schmid. qui ה demonstr. hic officium causalis particulae praestare opinatur, ut sit, *Quia dicunt Deo recede a nobis.* Propius vero, quod idem Vir Doct. statuit, sine dubio eam in finem hanc assumpta ab Eliphazo, ut Jobo contradiceret; quod dixerat, eos felices vivere, qui Deo dicunt, recede a nobis; Eliphazo contra inferente, illos ipsos esse qui sunditus everti soleant. Id & Merc. monuerat, addens, *malitiose nunc Eliphazum eum talium Atheorum numero inferere.* Paululum emollit Schmid. quum simul ostendi ait, *eavendum Jobo, ne in numerum istorum veniat; licet supra subdidisset, consilium improborum procul a se abesse.* Ad Vsf. 15. videbis fundamentum hujus mitigationis. Ex nostra sententia, in Jobi caput hoc telum oblique tortum, tanquam qui hoc ipsum quoque Crimen in se admiserit, non aperte quidem, & ore blasphemio: sed occulte, & corde Hypocriti suffuso. Ad Vsf. 15. item praestruatum, quod hanc expositionem fulciat, & forte dubio eximat. Circa posterius porro Colon nonnihil haesitatur. Merc. sic capit; *Et quid facit Omnipotens illis? i. e. Nobis? mutata persona, quasi dicerent, Deum nihil ipsis facere ac conferre, sed industriam ipsorummet omnia ipsis praestare.* Latiore adpectu Vulgat. *Et quasi nihil posset facere Omnipotens, existimabant Eum.* Hoc explicari potest eodem sensu, quasi nihil boni ipsis adferre posset. De Pinca. post Philipp. & Antiquiores, in malum exponit, quasi nihil nocere posset illis: addens tamen, & cominoda, & paenas simul locum invenire; quia ad utrumque paratum *Faciendi* verbum. Illud למו pro לנו minus digerentes Alii, maluere, ac si verba essent Eliphazi mirabundi, *Et quid, quæso, fecerat Omnipotens illis? ubi Pisc. Deod. &c. Certe nihil mali fecit illis, sed contra, implevit domos bonis.* Doct. Belg. paulo aliter; ut, *Et quid fecerat illis? directe in bonum feratur, Collationemque ingentium beneficiorum.* Eodem tendit versio Eleg. Crinsoz. Longe aliud secutus Cl. Cocc. qui hic deprebendit *Negationem seriam, impiis a Deo quic-*

quam boni preparatum esse. Occurri putat dicto Jobi Cap. 21: 16. ubi impiis bonum aliquid, & bonum suum, attribuerat; quasi reponeretur, *Quidnam paravit illis omnipotens de bono illo, quod parat pius? Quicquid habent fluxum est. Bonum piorum non sunt fluxæ opes.* Idcirco, licet Deus ipsorum domos impleverit bonis, tamen jure consilia eorum sperno, quia verum bonum Deus ipsis nec dedit, nec preparavit. Cl. Schmid. & Mich. accedunt Mercero. Doct. Reim. cum Belgis sentit. Si ad Cap. 21: 14. 15. oculos reflexeris, cernes ipsos improbos loquentes induci. Quod ergo ibi, *Quid Omnipotens ut serviamus illi? &c?* Id heic loci in compendium mittitur, sub eadem Mimesi, *Et, dicentes, Quid faceret Omnipotens illis?*

Sed, inquis, sic לנו Nobis exarandum fuisset.

Recte vero: & hoc est quod Merc. insinuat, illis, mutata persona, positum pro Nobis. Inltas, durum nimis, & inelegans. Imo vero molle, & multo elegantissimum. Geminum plane Job. 19: 28. *Et Radix cause inventa בי in me.* Simplex oratio dedisset בו in eo: sed Figura & Adfectus maluere בי. Germanissimum Cap. 35: 3. *Nam dicis, quid proderit Tibi; & quid utilitatis capiam? &c.* Sentis, credo, לנו in hac Mimesi nec tam ardens, vehemensque. ad increpationem, nec tam aptum ad Vsf. 18. ubi in 3 Pers. hi homines perstringendi veniebant.

Vers. 18. Nihil est, quod moram facere queat iterum; nisi ultimum, quod varie applicatur. Merc. tanquam ab Eliphazo prolato Epiphonema accipit. *Sane a Talium ego impiorum sententia abhorreo.* Hoc quia nimis languidum videbatur, simul Jobum pungi censet, qui idem quidem dixerat supra, sed ore terus. Alii Mimesin quandam Verborum Jobi esse statuunt, q. d. *Et tamen testari ausus fuisti, te tales homines aversari, cum idem plane sentias, agasque, quod illi? Addit initium quoque a quibusdam ad Mimesin referri. Quum tales sint impii, tamen dicis, Deum implevisse.*

19 Vident justi, & lætantur: & infons subfannat eos.

20 Profecto Nihil excisum Factio nobis adversaria: & nervum eorum depastus est ignis.

21 Pe-

19 יראו צדיקים וישנחו ונקי

ילעג-לכו :

20 אס-לא נכחד קיטנו ויתרם

אכלה איש :

21 הסכני

se eorum damos bonis, eosque prosperari. Nil languidius. Aliquid etiam languoris in illo Schmidii, cetera cum Merc. faciens, Quis scio quod impii isti, quia istoc modo contra Deum loquuntur, sanctitas pereant; ideo consilium impiorum absit a me; ut Tu quidem recte supradixeras, modo etiam recte sentias. Ego sane ex animo istud dico. Non patitur vehementia Eliphazi, non res ipsa, ut ideo inferatur, vel unde; quod Cap. 21: 16. num. VIII. ostensum. Longe vividius pungitur Jobus, pulcherrima, qua usus fuerat, sententia, in ipsum retorta; q. d. Amoliri a te voluisti suspicionem improbitatis, hac gravi Exclamatione. Ego vero te hætenus improborum gregi accensendum, ut convictus sum, ita temet convici: ac proinde meum, non tuum, exclamare, Consilium improborum procul a me facessat: atque a teo in tuum quoque hætenus consilium non immiscer. Ne nimiam judicetur, sequentia efficient.

Vers. 19. Quomodo ad suam Hypothesin quisque iterum hæc applicet, indicare supervacuum. Describitur hinc dubie Victoria, & triumphus piorum, quem egerunt, agunt, agunt, quod improbitatem meritis tandem penas pendere cernant. Hoc directe oppositum iis quæ Jobus Cap. præc. disputaverat, ad invidiam usque exaggerata improborum felicitate, proborumque contra infelicitate. Optima est sententia, non optime applicita. Senties, si relegas, quæ ad Cap. 5: 16. & 8: 21. 22. Contrahit Censor tempora vanitatis, cum קיטנו אס-לא נכחדנו מינינו. Aculeum præterea tubesse ad Jobum iptum lancinandum, præmissa satis arguunt: atque V. seq. ulterius declarabit. Nempe carmen triumphale tandem concipit acerrimus pugnator, Itatum subnexum, atque victores iudicans justos, injustitia merito punire illudentes, simul Jobo inculcare voluisse videtur, non esse quod Amicos tuos perfidos appelliter, & Medicatores Nihili. &c. &c. qui misero illuserint, & insultarint; quandoquidem, hætenus impænitens, & obdu-

ratus, nihil aliud expectare possit, nec debeat, ab iis qui Dei gloriam, Laudemque justitiæ & sanctitatis Ejus, antiquitatem ducant omnibus Amicitia humanæ vinculis, jurioatque. Habes aliquid, quod Adreclius, Zelatusque non ex Deo, quum pro Dei causa se ardere credit, facile suggerit; quodque cum reliquo filo hujus Accusationis postremæ intime connexum.

Vers. 20. Incredibile, quantum ad sententiam, in priori parte obscuriorem, varietur. Vulgat. 1. Nonne succisa est erectio eorum: & reliquias eorum devoravit ignis? Ita Erectio Aliis superbia est; Aliis statuta erecta; Aliis firmitas & consistentia; Aliis denique substantia sive opes & facultates. LXX. & Theodor. etiam habent ~~substantia eorum~~. Syrus & Arabs dedere, si non humilient sese a contumacia eorum, reliquias eorum comedet ignis. Videntur קיטנו legisse vel קיטנו, pro קיטנו; quamvis Alii, lectione manente, primam pers: pro tertia poni posse tendant. Merc. II. monens difficile esse prius Colou, & varie exponi, simplicissimum putat, ut, juxta Ramban connectatur cum præc. V. Letabuntur justi, si non est succisa substantia nostra, h. e. quando, vel, quia non est substantia nostrum, piorum scilicet, & providentiam credentium, excisa. At illorem improborum reliquias consumpsit ignis. Refert ad Noam e Diluvio, & Lotum ex incendio ereptum; impiis utroque illo judicio deletis. III. Grotio קיטנו substantia nostra designat posteros Esavi, qui ad ista tempora in sedibus suis manserint; יהרם reliquia eorum autem Sodomitas. Argutissime Vatabl. קיטנו ad Noam traxit, qui nos & genus nostrum instauravit, & a quo habeamus subsistentiam nostram: sequentia ad Sodomitas. Has subtilitates merito nullas fecere Doct. Belg. III. retenta Merceri connect-

xione קימנו status noster referentes ad Genus proborum, quibus se accenseat Eliphaz; & יתרו ad Genus improborum. Asperius paulo Codurg. hoc ipsum sequens, subjicit; Vide Pharisæicam Eliphæ impudentiam, qui semet justificat; & Jobum damnat. Non discedit hinc IV. Bolduc. nisi quod אס fortius refonare jubens, det, Certe non succisa fuit erectio vel firmitas, nostra. Utiq; negare non potes, quod sublimitas nostra nullum unquam detrimentum passâsit. &c. quin ne quidem abscondita fuit, aut pro modico tempore semota; sed omnes nus semper in ista nostra amplitudine viderunt; quum istorum profanorum bona divinæ ultionis ignis absumpserit. Nempe נכחד duo significat, excindi, & abscondi, quæ hic in unum fecit colligescere. At Calvin. V. maluit, si substantia nostra non fuit abscondita. i. e. Certum est substantiam nostram esse absconditam; ut אס לא si non, inferat Adfirmationem; & נכחד Abscondi, non sit malum, sed ingens bonum, pro in tuto collocari instur Theſauri; secundum illud ad Col. 3: 3. Vita nostra est abscondita in Deo. q. d. status Noster intuito & abscondito: dum id quod de improbis superest igne devoratur. Reliquas expositiones ullo modo convenire negat. Nimis fidenter certe; quia כחד ubi pro abscondere, aut Celare, usurpatur, nihil boni signat, sed occultationem fraudulentam; parum aptam huic sublimi & mystico sensui. Deut. Crimoz. VI. aliter paulo hanc ideam premit, scilicet nisi præservandi essent boni, quales nos; ignis jam reliquias horum improborum omnes deleteret: jam universus orbis diluvio ignis immisso consumeretur; ut olim aquarum. Ingeniose: sed nec Lingua patitur, nec, puto, series. Addit vir Elegantissimus etiam reddi posse, Quod si substantia nostra non esset reſecta, ignis reliquos malos jam absumpsisset: ubi iterum reſecta pro præservata, vel præservanda; quod cum genio Lingue minus adhuc congruere censerem. Vicinum quid, & tamen longe diversum, diversissima via, tentatum VII. a Jun. & Trem. sub nexu quoque diverso; Quum nondum excinditur substantia nostra; & residuum illorum absumit ignis: Assuesce, quaeso, cum illo &c. &c. Inchoari hic volunt secundam partem capituli, Horta-

tionemque ad resipiscentiam. Iis קימנו est genus nostrum, natura humana. q. d. Dum adhuc stas vivus, & venturum judicium animo præcipere potes, cujus igni & exitio servati peccatores. Convertite te, Deoque assuesce. Nec nexu, nec sensu, habent quo magnopere placeant. Speciosior conatus Cl. Cocc. VIII. Dum non abolita substantia nostra, jam reliquum eorum voravit ignis. h. e. Uno judicio, tanquam igni conſlatorio, examinantur, vel simul, vel diverso tempore, tum probi, tum improbi. Improbi statim a radice, ad postremum veluti titionem, consumuntur; ut Job. 31: 12. At interim manet piorum Radix & subjunctia: quin integra substantia emergunt splendentque purioribus radiis, ad instar Auri a scoriis repurgati. Ad לא נכחד notat o πῶν, esse λείπεται Minime abolita est, sed incolumis remansit. Eam & alii ex parte supposuere. Addit, sine ea, argutiuscule, dum adſſicta licet, tamen non abolita est. קימנו censet contractum ex קימתנו, quod & Rabbinis, aliisque, visum: & נכחד קימה masc. cum foemin. parum consistens, revocat ad structuram neutram, ut sit, dum non abolitum substantia nostra: ut Cap. 42: 16 לא נמצא נשים Non inventum mulieres. Vox יתר vel Excellentiam sonans, vel Abundantiam, vel Reliquum, secundum omnia ista fat aptum autumat; prælato tamen ultimo significato, ut sit reliquum combustionis & incendio pabulum. Hæc Doctrinæ profundæ lumen habent; nec tamen certa; talem non veri est simile, Eliphazum id docere voluisse, quod Hypothesis Viri Clar. fert, Grande discrimen esse inter explorationes proborum & improborum, atque illos quidem igne repurgari, hos autem eodem absumi & aboleri. Circumcido alias adhuc opiniones longius arcessitas, & contortas, atque venio IX. ad Cl Schmid. interpretationem valde concinnam, Annon excinditur qui insurgit contra nos? & residuum eorum comedit ignis? Ei קימנו est Verbum. Et aliis id placuerat, nam Ab. Esra ex Pibel positum censuit pro קימנו hoc sensu, si non excinditur innocens, ille nos stabilis & conservat in mun-

21 Periclitare, age, cum illo; & pacem habe: per hæc proveniet tibi bonum.

21 הכן נא עמו ושלם בהם

הבואתך טובה:

22 Ac- קח 22

mundo. R. Levi, ex *Hiph.* pro **קימנו** *Qui stabilivit nos Noachus.* Sed Cl. Schmid. jam sive ex *Pib.* sive ex *Hiph.* **אשר קימנו** mavult, qui insurgebat, vel stabat, contranos, impius. Exhibetur hoc pacto vox laeta & triumphalis justorum triumphantium, atque impios substantiantium. Nexus juxta Viram Doct. hicce. *Vident justis & rident, dicentes inter se, aliisque, Annon excisus est qui stetit contra nos &c.* Cl. Cler. nimis fidenter corrigit **קמינו** *insurgentes nostri.*

Cl. Mich. commodius ad *Analogiam* **קים** censet esse *Nomen participiale ad form. זיר* legatus, ut directe signet adversarium, & hostem. Cum eo stat Cl. Reim. nisi quod *substantiv.* vocet: credo ut adjectiva, nec non participia, vim *substantivam* adflectere vulgo dicuntur. Magnopere arridet: unum tamen non nihil scrupuli relinquit, nempe **אם לא**

An um, vel potius si non, esse Jurantis, & Sacramento contendentis quasi, aliquid ita faciendum, vel & eventurum. *Gen. 24: 37. si non ad domum patris mei proficiamur &c. Esay. 14: 24. &c. 1 Reg. 20: 23. si non praevalcamus ei.* Redeat ad *Cap. 1: 11.* Jam vero *interpositio jurisjurandi* minus nunc quadrat, quippe quæ tendat ad rem certo certius venturam; quum Epinicium nostrum rem factam ponat. Hoc scrupulo non gravatur quod nunc *A. dabo; Certe Nihil excisum est, qui insurgit in nos: & Nervum eorum depascitur ignis.* Partic. **אם** asseveranter, sane, profecto, pro certo, ut *Cap. 17: 13.*

לא Nihil, illo usu grandiore, & substantivo, pro **אדם, אדם, אדם**, quem crebro indicavi: præsertim ad *Cap. 4: 21.* ubi *Nihil convulsus* obtuli, in **לא נסע**. Ad eam rationem **לא נכהר** Nihil excisum vel extirpatum, esset insigni figura, *Nihil Nihilissimum*, ut sic dicam, & *pestime a Deo eradicandum*, simul.

Adest & ibidem **יהר**, quod ut Ner-

vum sonat, proprie, ita nulla ratio est, cur eam significationem deseramus, quæ infert *vigorem firmum* cujusque rei. **קימנו** si sit verbum, nec ex *Pib.* nec ex *Hiph.* sed omnino in *Kal*, veteri forma, ut **בין** intellexit, **דין** judicavit; ad quam normam **קים** stetit; & cum *adf.* **קימנו** stetit nobis, obstitit nobis. Qui insurgit in nos. Prætulerm tamen *partic.* non *presf.* quod esset **קם**, ob-

stens; sed קים oppositus nobis, surrectus in nos. Perpetuus noster adversarius: genus nempe improborum. Licet & substantivè capiatur, oppositio nostra, **אויב**, pro iis qui se nobis opponunt; nam & Græcis vox **έναντιος** tum statum &c. notat; tum *seditionem factionemque*; &c. tum homines factiosos, ac seditiosos, tropo abstracto pro concreto. Consimiliter **έναντιος**, pro iis qui resistunt; quum **έναντιος** pro militari statione, sive militibus ipsis. Habes conspectum loci, vehementiæ *Elphazi*, addere liceat supercilio, unice accommodum; qui *Epiniuo* hocce *Jobo*, tanquam *Victor*, denuo insultat: in eo ipso comprobatum insinuat, quæcumque de improborum excidio hætenus a se, & reliquis Amicis, disertata erant. Pro certo *Nihil excisum* quicquid se nobis opponit &c. Tu ipse quoque, qui *convictionibus nostris obstinatissime hætenus resistis.*

Vers. 21. A censura asperrima, & convictione, ut putabat Reprehensor, improbitatis, convertitur ad monita, & præcepta Resipiscentiæ, per quam solam justissimi vindicis iram placare, atque avertere possit. Pulcherimæ hanc in rem sententiæ contextuntur; quæ redolent animum imbutum vivo sensu Religionis; quamvis ne in his quidem Amicum pungere, pro Adfectu semel irritato, desinat. Aliquid profundioris metaphoriæ inclusum

verbo **הסכן**; quod *Vulgato* quidem *Acquiesce*, sed plurimis est, *Assuesce illi, vel Familiarem*

te illi facito, illiusque præceptis, neque inde in posterum resiliat. *Tigur.* Accommoda te illi; quod videtur assumptum ad duas notiones conciliandas, utilitatis, & consuetudinis, quas Rabbini tradiderunt. Certe D. Kimchius per

הויעל expofuit, utiles & commodas redde vias tuas coram eo. Coactum; quin frigidum. Ilud Rambani, Prosis tibi ipsi; Consule tibimet, plus habet ponderis; si modo rite enucleetur.

Consulas, age, tibi ipsi, עמו cum ipso in gratiam redeundo; eique fideliter inferviendo. Hoc plenius intelligas, cum illustri figura, ex iis quæ ad *Vf.* 4. hujus *Cap.* dicta, de proprietate Thematis in *Temidid.* Vehementer tamen blanditur *Cl. Cocceji* hocce, *Fac periculum cum ipso, & age pacem.* Nempe

נסכך est periclitari *Eccl.* 10: 9. Hanc vim ab altera illa promendi sic derivatam censet, quod periculum facere, sit accipere & ferre animam suam in manibus, eamque velut expromere ad dubiam aleam. Huc reducit quoque *Num.* 22: 30. *An tentavi facere tibi sic?* h. e. quasi in discrimen misi quomodo laturus esses, vel quem exitum haberet. Item *Pf.* 139: 3. *Omnes vias meas הסכנת tentasti. Trutinasti. In discrimen probationis vocasti: nisi,* inquit, *malis,* ex significatione prima, *dispensas.* Id ego ibi præferrem. Addit pro nostro contextu, probabile, alludi ad *Vf.* 2. q. d. *Non tam affectandum, ut Deo aliquid de tuo procures, & ex tuo penu expromas; quam ut te ipsum in manus Dei tradas, ejusque fidei te committas, si forte verum ab ipso bonum impetres.* Hæc omnia ingenii & eruditionis laudem merentur; & felicius digesta hæc series significationum, quam easdem digerendas censuit *Cl. Guss.* in *Comm.* *L. H.* ubi periclitandi vim eliminat, pro ea *Eccl.* 10. substituens, *teri usq.* vel *attingere usque ad lesionem,* atque ita significationem ordinans; ut 1. ab utilitate vita, veniatur 2. ad consuetudinem; indeque 3. ad detrimentum. Hæc exactissime librare, & momentis hinc & hinc perpenfis, æquare, non hujus est Operis. Fateor interim periclitandi figuram ine blanda quadam vi detinere ita, ut vix assensum contineam, *Subi periculum & aleam hujus cultus,* a quo adhuc alienus fuisti, quod diceretis cum illis sodalibus *Vanitatis, Quid faceret nobis Deus?* *Cl. Schmidio* expositio *Coc-*

ceji, & communior altera, videntur conjungendæ, quia *experiri & assuescere* non longe distant. Abundet quisque in suo sensu. Sed monendum, non attigisse eum mentem *Cocceji,* quem in periclitari respexisse ait ad seq. *Et pacem habe; quod qui pacem non habeat, experiri debeat, ut habere possit.* Atqui *Coc-*

שלם *Et pacem habe* declarat, *Omitte iram & murmur, impatientiamque illam, & morositatatem, veluti pactus יצאךעלם, & inducias.* Id jam minus placet: quemadmodum & aliorum hocce in vicinia versans, & *pacem fac cum Deo, cum eoque in gratiam redi, qui nunc hostis velut tibi ob impietatem & impatientiam.* Optime *Merc.* *Et pacatus esto, imper. pro fut. i. e. pacem habebis; fruere felicitate summa.* Promissiones stylo orientis imperati-ve enunciatae præsentissimum effectum, fructumque, sistunt; nutu & numine Dei ipsius additum quasi. Sic *Pf.* 37: 3. *Confide in Domino, & fac bonum: habita terram, & pasc securitatem:* i. e. tunc certo certius habitabis terram; & ipsa securitate veluti te pascet, in ea. Adeatur ibi *Cl. de Dieu,* qui proverbium

Arabum adduxit *لسكت فاسلم* *Et pacem habe; pro & pacem habebis.* Tale est *Gen.* 42: 18. *זאת עשו והיו* *Hoc facite, & vivite,* pro, *& vivetis.* Id si feceritis, vos vivere & valere jubeo. Similiter hic, jubeo nomine Dei *pacem habeas, & omni bono abundes.*

Ibid. Verbulum de reliquis. בהם *per hæc,* plerisque videtur referendum ad duo præced. הסכך *Assuesce & pacem fac,* quæ tanquam conditiones letioris status proponantur. Ita *Schmid.* quoque; nec aliter *Pisc.* intelligens *Cultum Dei, & Patientiam,* i. e. *submissi- nem sui per שלם* expressam. *Conf. Belg.* notas. *Coc.* ad sequentia pertinere censet. *Ratio Merceri* minus liquida, quia שלם ei, ut nobis, erat *promissio felicitatis, non conditio, nec commendatio officii.* Redeundum putem ad omnia pietatis & religionis munia, sub *Locutione prægnanti* comprehensa, *Periclitare, age, cum ipso jugiter versans; eique constanter adharens.* Nimis angustum, quin anceps &

22 Accipe, age, ex ore ejus legem: & depone verba ejus in cor tuum.

23 Si conversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis: facessere jubebis iniquitatem a tentorio tuo.

24 Et

obscurum fuisset **בו** in eo officio. Planius **בהם** in illis viis, officiis, rebus &c. Alterum **תבואתך** veniet tibi, habet aliquid interioris elegantiae. Plerique dant, *veniet tibi bonum*, cum **ה** parag. mutato in **ת**. Cl. Schmid. ne otiosa sit *paragoge*, exhibet, *veniet tibi jugiter bonum omnigenum*. Splendidiore figura *Vulg. per hæc habebis fructus optimos*. Repe-
xit ad **תבואה** *proventus*; quod & LXX.

Chald. Syr. Arabs ante oculos habuere. Nec tamen propterea accesserim ad emendationem; nam *Analogia תבואה* admittit æque ac

תבואה; prout **מגורה** & **מגורה** est *Formido*, &c. &c. &c. E verbo ipso idem redundat sensus, *proveniet tibi jugiter bonum. Erit annuus tuus proventus*. Conf. *Deut. 33: 16*.

תבאתה, ubi duplex *paragoge*; & **תבאתי** 1 *Sam. 25: 34*. quod ex 2 *masc.* **תבאתה** sic productum ad majorem *Emphasin*.

Vers. 22. Argutius, quod nonnulli **מפיו** ex ore ejus trahant ad *Legem que tunc temporis recens data fuerit*. Id neutiquam certum. Ne verisimile quidem. Cl. Schmid. respici censet ad *Apparitiones Dei*, isto tempore frequentes; q. d. *accipe legem Dei, quam vel ex ore illius ipse accepisti, tibi apparentis; vel ex me, & sociis, qui certe Os Dei sumus, audis*. Posterius sic satis convenit *Eliphazi supercilio*, & ut sic dicam *Magistario*; quo ubique usus est. *Merc.* paulo aliter adhuc; *Notanter dicit ex ore ejus, non ex ore tuo, aut tuo arbitrio*, &c. &c. His, aliisque, tantum quisque tribuat, quantum volet. Mihi nunc in genere sufficit *aculeus reprehensionis, sub hac admonitione latens*; quo Nolter pungitur, tau-

22 קח-נא מפיו הורה ושים אמריו

בלבנך :

23 אם-תשוב ער-ישרי הכנה

תרחיק עולה מאהלך :

24 וישית-

quam qui *Ore Dei edita præcepta virtutis, & pietatis*, tum per *Revelationem, traditionem-que*, tum per *Legem naturæ omnibus insinua- ta & commendata*, neutiquam observaverit; sed multimodis violarit, secundum convi- ctiones, ut opinio ejus ferebat, autegressas.

Vers. 23. Bono judicio *Merc.* monet *con- verti usque ad Deum, plus esse quam simpl. ad q. d. si plane, serio, toto corde, non ut ante Hypocrita fuisti, sed vere, & sincere ad Deum usque redieris ab ista impietate &c.* Ad hæc *Pisc. Vocula usque elegantius abesset, quamquam*

Merc. emphasin, nescio quam, in vocula ער inesse putat. Succinit Schmid. Certe subtilius videtur: nam & alias ubi Emphasis vix locum habebit, usurpatur ער שוב. *Hos. 14: 2. Joel.*

2: 12. *Amos 4: 6. 8.* Et cur, quæso, *Emphasis* ibi locum vix haberet; quum manifestissime ibidem reluceat? De eo tam parum dubitandum, quam *אל Ad, & ער usque ad*, non plane unum idemque esse. Solide *Cocc.* laudatis, quæ præcellere, locis: *in his ער pro אל. Videtur tamen ער magis conjunctio-*

nem; אל tendentiam ad terminum significare. תבנה *Ædificaberis, nempe spe, re, prole, fortunis omnibus, quas convulsus funditusque e-*

versus clamitas. Dubium quo ad spectu תרחיק

*procul amovebis positum. Prima frons offert officium, quod Merc. repetito אם ita expres- sit, si, inquam, summo veris &c. Vel hortatorie, summoveas; summoveto inquam &c. Schmid. hoc posterius præfert, & cum seq. V. ita copulat, *Elonga iniquitatem a tentorio, & pone super pulverem aurum. i. e. si elonga- veris &c. tum ponas. Alii promissionem conti- nuari statuunt; Ædificaberis, & elongabis ini-**

qui-

24 וְשִׁית־עַל־עֹפִיר בָּצֵר וּבְצֹר

נחלים אופיר :

24 Et ponere pro pulvere aurum; & pro filice fluminum *Aurum Ophyrum.*

25 והיה

25 Et

quitatem. Id exponitur vel de peccato, vel de pœna peccati, ut sit, *vives ab utroque malo intactus.* Ex Ps. 103: 12. hunc sensum commendavit de Pined. Suaviludiis suis indulgens *Bolduc.* עולה explicat de maxima confusione, qua Oratorium, sive Sacrum tabernaculum Jobi, per negligentiam ministrorum desertum fere & solitarium nunc erat. Cl. Cocc. ambigenis mandatumne sit, an ratio suavis; posteriore modo עולה desectit ad injustos; violentiam Satane, calumniamque ejus; ut & insidias, vim, lesionem improborum; quam a tentorio suo sic elongaret. Videtur tamen in nexu cum seq. præferre prius, *Amove injustitiam* h. e. prævum judicium, perversum amorem; præposterum studium, circa bona mundi &c. Scilicet *Hypothesis Viri Clar.* non permittebat, ut עולה esset injustitia & improbitas; quippe qui de probitate Jobi non dubitasse Amicos statuatur; ac propterea utroque adipectu aliud fuit quærendum, non adeo simplex ac pronum. Replica Cap. 11: 14. 15. 16. & facile concedes in compendium missa, quæ ibi pluribus deducta: atque ita officium proponi, ut simul sit *Beneficium, præmiumque Virtutis*, in hanc mentem, *Integer Vita, scelerisque purus, felicius ævum ages, nec criminibus illis, quæ percensui, contactus, nec plagis.*

Vers. 24. Mira sententiarum divergia. *Vulgat. I. Dubit pro terra filicem; & pro filice torrentes aureos.* Id de Pined. censet exponendum de *Fortuna stabiliore lætioreque; quæ scilicet tanto firmior sit futura, quanto filix pulverem superat firmitate; & tanto locupletior, quanto aurum pretiosius filice.* Ad hæc non valde solida prælusit *Lyræ.* In *Gloss. Ordin. & Hieron.* reperias quæ minus adhuc e solido lucent, *proficere ex infirmitate pulvereæ carnis, ad fortitudinem virtutum; ut ex illo saxo bonæ conscientie sensus divine gratiæ velut torrentis aureus abundet.* Mitto alia *Allegorica*, ab aliis captata; & ad ea quæ porro sumidicturus, præmonco בָּצֵר aliis signare, *munitionem,*

aut *arcem;* aliis *aurum,* quasi *hominis munitionem,* secundum quosdam; de quo alias. Hinc *II. Vatabl. frigide; Adeo te crescere faciet Deus, ut munitionem, turrim, arcem, ædifices interra.* Similiter fere *Cajetan.* ad quorum ductum argutius adhuc *Bolduc.* *Et constitue ultra pulverem munitionem tuam.* i. e. noli ædificare arcem tuam in superficie terræ, sed profundius fodias. &c. q. d. *hactenus ædificasti felicitatem tuam super arena &c. in posteram super rupe ædificatur eam &c.* Ad finem *Paraphrasin Chaldæi III. Et pone super pulvere arcem validam* ita exponit *Merc.* *Nihil necesse erit, ut in montibus, aut locis editis propugnacula construas tibi, tutus satis futurus in plano.* Cl. *Guff. IV. Auri* significationem non admittens, ita seriem hanc ordinandam censet, in *Comm. L. H.*

sub בָּצֵר; si convertaris ædificaberis; removebis a tabernaculo iniquitatem; & ה statueris super terra arcem munitam; ac in rupe ad torrentem sita Ophirum. Remotis, inquam, his vitiosis adfectibus, tunc *Omnipotens erit Arces tuæ,* & tibi erit quasi *argentum locorum excellens.* Id ita explanatur. *Improbi cupiunt habere Arces, quibus se thesaurosque suos tueantur. Ad has extruendas deligunt rupes ad torrentem fitas, quia & eminere solent, & aqua allabente inaccessæ reddi.* Ophir, locus auro abundantissimus, pro thesauro cujusque hominis, *Synecd. Speciei pro genere.* Clauditur *Sententia* oppositione *Deum inter & Arces ac thesauros instituta; ut Hunc præ illis eligendum doceamur, illorum cum Deo haud indigi futuri, sed Arcem & Theaurum habituri ipsum Deum.* Quamopere *Viro Doctiss.* placuerit sua interpretatio, patet ex eo, quod subjungat, *Expungatur ergo Auri significatio.* Non tamen tam limpide superiora illa fluebant; quin dicere liceat, nec *nexum,* nec *sensum,* talem, ut assensum impetrare queat ejus, qui momenta rerum & verborum examinare valeat. עַל עֹפִיר super terra, isto quidem adipectu, exile. צֹר נחלים *Rupes torrentium arcessitum.* Ophir pro thesauro cujusque hominis, plus quam precarium. *Merc.*

V. monens *Ab. Esram* incommodius כָּנַר exposuisse *Argentum*; plerosque *Aurum*, cum R. *Levi*; hunc sensum inde elicit, *Tanta tibi vis auri erit, ut velut humi ponas, & concutes metallum illud, quod prae copia tibi vile reddetur.* Addit alios ad *Conervationem* retulisse. Inter eos VI. *Castal.* liberius, suo more, convertens, *Et humi tantum auri Ophirisque ponas, quanta sunt fluviatilia Saxa.* Liberrime quoque VII. *Eleg. Osorius*, *opes eximias sub terram abditas effodies, & ab excisis silice venae purissime auri, quasi aquae perennes, tibi emanabunt.* Nempe כָּנַר quibusdam idem pollet ac חיל, omnes opes amplectens. Durissimum VIII. quod *Vatabl.* ex quibusdam addit, *Habebis tantum auri, ut aequare possis montem unde multa flumina oriuntur.* Ipse praefert quod numi. V. positum, usque adeo abundabis auro, ut illud tanquam rem vilissimam depositurus sis in terra. Doct. Belg. VIII. conjungunt copiam acervatim congestam, & neglectam habitam. Novo acumine potius, quam lumine, Cl. *Schmid.* IX. allusum censet ad *asseret aut lapides pavimentorum in celibus, quorum loco aurum sit paviendum prae copia.* Hoc demum ei revera est *Aurum ponere super pulvere.* Eadem argutia seq. Colon ita explicat, *Quemadmodum alii ponere solent silices fluminum super terram, & iis pavire plateas, aedinaque vestibula; sic tu Ophyrinum aurum ponas pro pavimento super terra.* Diceret *Jobum* in *Germania* habitasse. Alio adhuc flexu Copiam in vilitatem usque excrescentem hinc extudere X. *Jun. & Trem.* idque ponendo pro pulvere lectissimum aurum; & pro rube Ophyrinum aurum fluviatile. In notis subditur, esse *Hyperbolen Allegoricam ad figurandam instauracionem fortunarum, sermone translato a Structoribus.* Tentatur quoque ibid. Et pro rupe fluminibus Ophirum. q. d. *Aurum non plaris facies quam Rupem, etiamsi perenne illius largumque flumen fluere.* Haec non valde commoda; ut nec XI. quod *Boldac.* conatur; *Et pone, aestima, super pulverem esse aurum; i. e. plus quam pulverem; & sicut flexus torrentium Ophir maximi valoris est, ita sit, reputetur ate, Omnipotens aurum tuum. i. e. Quantum plaris facere debes aurum pulvere; & quantum aestimas aureos calculos torrentium regionis Ophir; tanto aestimare debes Omnipotentem plus quam cetera omnia &c.* Haec hiant, & utrim-

que claudicant. Ne recto quidem firmoque stat talo XII. hocce Cl. *Cler.* *Ponas in pulvere Obryzum, & in rupibus torrentium aurum Ophira. i. e. facies ea ratione ut dives fias, quasi ramenta auri posses arenae & lapidibus torrentium miscere.* Tale quid expressum ab *Eleg. Crinsoz.* *Aurum penes te abundabit, ut alibi pulvis, & aurum Ophyrinum tam copiosum ibi erit quam lapilli in torrentibus.* Figuratius ad-

huc Cl. *Reim.* XIII. cui כָּנַר ratione *Etymii* designat ramenta auri, a כָּנַר imminuit, vin-

demavit, in hunc sensum, *Et pulverem aureum ponas super arena, & aurum solidum ad rupes torrentium.* Hoc est, *Aurum seres & plantabis in locis sterilibus.* Id Allegorice dictum censet, prout aurea seges in proverbium abiit, q. d. *quicquid in terra sterili, aut duro lapide seminaveris, tam uberem tibi segetem feret, ac si aurum protulisset.* Haec omnia mihi quidem vincere videntur, genuinum loci sensum isthac via erui non posse, sed omnino sequendam esse alteram illam, quam inveniunt *Grot. Colurc. Cocc.* statuentes, XIV. *Jobum* hic detereri ab avaritia: & moneri, ne aurum plaris faceret quam pulverem, & quidem Ophyrinum, quam lapides torrentis. Ita disertum *Grot. & Colurc.* Paulo aliter adhuc *Cocc.* *Et abijce aurum in pulverem, noli domi ponere: Vel, sine delitescere in pulvere, ac pro terra ac luto habere, ibi illud pone, ubi Deus & natura posuerit.* Posterius etiam paulo diversius, ut mox dabo. Est adspectus jucundus, gravis, solus hac sede, hac serie, dignus. Etenim 1. quum *Avaritiam, & Cupiditatem opum insatiabilem* haecenus regnasse apud *Jobum* tendat *Eliphazus*, retenderint *Amici*, multo utique convenientius, ut *sacram auri famem* deponere jubeatur, quam ut *oleum* denuo camino adfundatur, spe facta *messium* dicam an *montium aureorum*? 2. *Oppositio*, quae *Vs.* seq. subsumentur, multo rotundior, fortiorque, si *contemptus auri* inculectur; quam si spes ejusdem copiosissime possidendi insinuetur. 3. idem ex *Vs.* 26. luculentissime deprendere possis; ubi phraisi in *Deo* *delicias agere* multum decedet, si *pollicitatio illa aurea* praecesserit, ut contra ei omnia accedunt, si possessiones omnes extra Deum pro nihilo habendas esse urgeatur. 4. Talis admonitio speciatim directa adversus nimis anxias, & carnales, ut *Centor* autumabat, querelas, quibus *Res, opesque suas, radicatas* deplorabat

Noster. *שית על עפר*. sive *infinitive* redatur, quod prætulim, sive *imperative*, longe proclivius ad præceptum auri contemnendi, quam ad ejusdem possidendi promissum. De nique 6. posterius Colon ad hanc faciem redditum, nativo splendet nitore: quum alio adspectu quocumque, multo fuco, eoque male hæfuro, atque semet prodituro, indigere reperiatur.

Ibid. Mirifici colores profecto quæsti, ad ultima illa coloranda in *promissionem lautissimæ opulentia*. Non repetam, quæ jam nota præc. numeris plerisque interspersi; sed subnectam, quæ necdum tetigi. *Merc.* I. legens *כצור* ita pergit, *Et aurum Ophir pones tibi*

tanquam rupem torrentium & fluviorum. q. d. *Erit tibi firmissimum: vel magna altitudine acervatum, non secus ac rupes in altis fluminibus & torrentibus firmæ sunt & altæ.* Vix credas a solido Viri Magni iudicio tale quid profectum. Addit, secundum alteram lectionem *כצור*, supplendum tamen *כמו*, & tanquam *in Petra torrentium: q. d. in loco firmissimo erit tibi aurum Ophir, & in magna simul vi ac copia; ut altæ sunt & præruptæ torrentium rupes.* Ad utrinque ansam porrexit *Jarchius*. In contrarium plane inflexere *Doct. Belg.* II. *Non pones in loco firmo & munito; sed plano, humili, obvio, ut ad pedem rupis torrentium, ubi unda alluens facile illud aurum avehat; vel pretiosissimum licet: quippe quod vilissimum tibi præ abundantia futurum.* Hoc plausibile nemo dixerit. Ne illud quidem III. *Nachmanidis*, *Et Ophirium tibi erit, ut rupes torrentium. Tantum auri effundet in sinum tuum Deus, quantum aquarum profundit rupes, torrentibus multis scatens.* *Simplicius* IV. quod *Drus.* adfert, *Et sicut silices torrentium aurum Ophirium: ad Copiam similitudinè reducta* Simile quid ex *Castal.* aliisque supra quoque adductum. Improbatus a *Merc.* hic sensus, quod *צור* majorem potius rupem signet, quam lapidem. Levis hic scrupulus: nam & *צור* pro silice notum in *Lexicis*, & non ignorabat Vir summus, stylum grandioreni grandia verba adflectare. Obstat interim hæc expositioni, 1. lectio *כצור* hunc sensum non admittens; sed tantum alterum illum qui fertur in *contemtionem auri.* 2. Similitudo parum apta, ad

congestos auri acervos pingendos; quum nec acervatim jaceant lapides fluviales; nec cuiquam eosdem acervare domi prolubium sit temere. Omittere nequeo V. conatum juvenis Eruditi, cui *כצור* *form. part. pass.* idem cum *כצר* auro, ejusve Ramenti, a *כצר* præcidit: ut *Climax* existat, *Et pones juxta pulverem aurum, imo aurum purissimum fluviorum Ophir; נחלים* pro *נחלי* ἀνομηλῶς adhibito, non sine exemplo. Hoc sive *Copia*, sive *Contemtionem*, ex æquo aptum, per *appositionem* forte commodius adhuc exiret, *Et aurum rasile fluviorum, Ophirium, Obryzum.* Idem observatum *Ab. Esra*, cui *כצור* est *כסף* Argentum, *נחלים*, *כצור* autem *זהב* Aurum *Ophirium.* Obstat felici conjecturæ, tum alia, tum lectio *כצור*, quæ multis Codicibus infedit, unde *כ* non radicale habitum; sed *servile*, merito colligitur, etiamsi *כצור* mecum prætuleris. Multo acumine lucet VI. quod *Cocc.* dedit, *in petra vallium Ophirium h. e. inter rupes & silices: iis equipara aurum Ophirinum. Redde sue genti. Ubi natum, deponere.* Venuste equidem, quasi aurum Ophirium relegendum ad valles, rupesve, unde effusum fuit. Eadem arguta venustate posses, *Et inter silices fluviorum, ponere Ophirium.* Remittas aurum illuc, unde advectum: atque non pluris æstimes quam est, pro lapillo fluminis. Lusus facetus, quo *Massule auri, & globuli, in fluviis auriferis reperiendi, compararentur cum glareæ, & lapillis, haud alio loco ac pretio propterea habendi a Numinis, non Mammonis, cultore.* *Allusioni* isti ansam quoque relinquit *עפר* pulvis, ut *ponere in pulvere aurum, sit, illud non secus ac pulverem a fluviis alicunde derivatum, infimo loco collocare, & pro re vilissima contemnere.* Vix dubi in esset, si *כצור* glebam vel glaream auream proprie designare constaret, de quo statim. Conclusio mea VII. hæc est, *Contemptum fulvi metalli commendari, sive cum argutiore illo allusum ad pulverem aureum, massulasque, rivis, & torrentibus, raras, vectasque: sive citra eundem.*

Evolvamus bifariam. Proprie 1. *שית* ponere forma *infinit.* pro *ponito.* 2. *עפר על* super
li ii 3 pul-

25 Et esto Omnipotens omne aurum tuum; & argentum Vertiginum tibi. והיה שדי בצריך וכסף תועפות 25 לך :

26 Tunc כִּי 26

pulvere, est in pulvere, unde ortum, & in loco quasi nativo ejus. 3. בצור נחלים in filice torrentium, eodem adpectu inter filices. Improperie & figuratius iterum 1. ponere est aestimare. 2. על עפר super pulvere, est pro pulvere, ad valorem pulveris. 3. בצור נחלים in filice torrentium, item pro filice, loco, ac valore filicis. Nempe כָּפִיפִימֵי interioremi rei naturam, ac qualitatem, signanter exprimit, eandem sedem occupans quam כָּ, unde lectio בצור, nisi quod fortius quid expressisse censeri debeat.

Ibid. Ad voculam בצר multa discutienda restant, quæ Originum operi destinantur. Nunc tantum submonebo apud Arabes بصر signare lapides candicantes, vel latiore ambitu, ut est in Camuso, الأرض الغابضة والحجارة الرخوة فيها بياض وبالضم الأرض الحمراء Terra spissior, & lapides molliores albicantes, & cum damma, terra rubra. Hinc Basra, vulgo Basora, celeberrimum sinus Persici Emporium, nomen invenit, monente Cl. Gul. ad Alfrag. p. 120. Habes aliquid aptum narium ad Glebam auri, argentive, designandam, non sine ejusdem metalli contemptu. Reliqua aliud in tempus seponenda.

Vers. 25. Iterum sciunt se sententiæ, sive nexum spectemus, sive sensum. Qui in V. præced. reperiebant promissionem, non officium, non possunt non eandem continuare. Ac I. quidem Vulgar. post LXX. habet, Eritque omnipotens contra hostes tuos: & argentum coaceruabitur tibi. Nempe בצריך se resolvi patitur in tria, medium locum tenente voce צרים, nam quæ de Pined. & Bolduc. conati ex alia Analyti, extra oleas abeunt. Alterum תועפות vires, robora, ad montium

altitudines, & cacumina transferri creditur; Ps. 95: 4. unde coaceruatum argentum nunc figurate assumptum. Non ab simili ratione II.

nonnulli apud Ab. Esram בצריך reddidere in arctis tuis aderit tibi Omnipotens, ut צרים pro צרות ponatur: ipse aliud sequitur, statim indicandum. Chald. III. Eritque Omnipotens Arx tua munita. Calculum adjungit Jarch. בצריך exponens כבצריך munimenta tua; quin addens Rabbinnice nimis, שדי jam

non esse Dei nomen, sed Epitheton munimenti חסין validi. Ab hoc sensu ne alienus quidem Merc. eum Egregium vocans; atque illic cum aliis acclivis Cl. Guff. Auri significationem expungens; ut supra visum. Merc. tamen IV. prætulit, Et erit validum aurum tuum; & argentum roborum tibi, sive in magna vi coaceruabitur tibi. Auctoritate Rabbinnica inductus שדי sumit pro Epitheto Auri validissimi & firmissimi, eandem vim invitante & altero Colo, prout ei observabatur. Addit Jod in בצריך esse protractionis, non pluralitatis.

Hæc a tam bona manu nollem profecta; sed traxere eam R. Levi. Jarch. Ab. Esra, qui posterior Argentum Robustum maluit. Melius hac in parte V. Jun. & Trem. Eritque omnipotens lectissimum Aurum tuum; & argentum, viresque, tibi. Rotundius id ipsum VI. Doct. Belg. Eritque Omnipotens copiosum aurum tuum; & argentum prevalidum tibi. Non aliter Schmid.

Mich. Cler. Reim. nisi quod ad תועפות aliquid privi habeant de quo post. In vicinia VII. Codurc. Tunc erit Deus aurum tuum, & argentum thesaurorum tibi. Quo jure ultima sic reddat, postea quoque. Differt tamen Codurc. nonnihil in connexionem, quippe qui non continuari statuat promissionem, sed inchoari; ut mandato de contentendis pecuniis subnectatur nunc, tunc Deum ipsum pro opibus

fu-

futura. Item placitum Grotio; Aurum ne pluris fac quam pulverem &c. ita Deus tibi erit & aurum & argentum fortissimum. Commodiore adhuc copula Cocc. VIII. Et sit Omnipotens aurum omne tuum; & argentum firmitudinis tibi. i. e. ad Deum traduc astimationem, amorem, cupiditatem, spem, voluptatem tuam. Sic continuabitur præceptum sapientie, de Mamnone spernendo, Deoque diligendo, qui verum, quin unicum, Bonum. Commodiore dixi hanc copulam, quod seq. VI. per **אין כן** aperte inchoat promissionem, mandato annexam. Si quis tamen malit quod num. VII. posui, non multum refragabor. Alterutrum haud dubie sequendum.

Ibid. Delassavit ingenia Interpretum **כסף תועפות**; quod vocabulum a rad. **יעף** defetisci, ambagibus flexuosissimis implicatur. Plurimi I. Argentum alitudinum, quales montium, ob Ps. 95: 4. ubi **הרים תועפות** loca altissima montium designare volunt; vel quasi Robora eorum; ex notione ejusdem vocabuli Num. 23: 22. & 24: 8. aut quod delassent scandentem, judice Coccejo. Sic montes, & cumuli coacervati, argenti exsurgunt; quos commendat de Pineæ. Bolduc. Merc. Nachman. &c. Vide etiam Boch. Hier. part. 1. p. 949. Eodem redit Crom. Abstractione, & acutiore sensu Crinsoz. II. maluit Argentum lassitudinum; quod lassēt vel cupidissimum. Id Drusio placuisse video, cui est argentum lassans quem numerando, vel certe appendendo. Dilute III. Vatabl. adfert, Argentum duplicationum, duplo majus quam prius erat tibi, a Chald. **עוף**. Præivit R. Levi. Doct. Belg. IV. Argentum roborum i. e. prævalidum; quod nempe facit robur, & nervum rerum, ut Schmid. autumnat, nec non Cl. Mich. Eodem collineat Junii, Argentum viresque. Quid Cl. Guss. V. intelligat per Argentum locorum excelsorum, non exputo, nisi quod ad Arces videatur retulisse, בצרים, ex ejus mente, in quibus thesauri asservantur. Argutissime Codurc. VI. **תועפות** contendit esse מוסדות fundamenta; etiam Ps. 95: 4. quin Num. 23: 22. & 24: 8. figurate pro robore, & viribus. Inde promitt fundamenta argenti, pro thesauris, ut 1 Tim. 6: 19. Ea a

יעף defetisci dicta vult, quod quæ fundum petunt, & subsidunt, videntur sessa jacere: vel, quia fundamenta maxime laborant; quod sustineant totam molem. Vereor ne hæc mole ruat sua. Cl. Cler. VII. offert Argentum fodinarum; a **יעף** lassari, eo quod ad lassitudinem usque illic laboretur a damnatis ad metalla. Id ob oculos fuisse putem Cl. Reimaro, reddenti Argentum lassans. Non multum hinc abstat Cl. Cocc. tum in Lex. tum in Comm. ubi hæc habet: *Aa qui quilibet ἀμαρτυρ, nulloque superandum labore, sed defatigans, delassans, in vertiginem agens, qui circa id laborat, id habet תועפות?* Jam credas in Argenti fodinas descensum esse. Ad aliud tamen VIII. divertit: *πῖνο*, refumens; sic ἀμαρτυρ, ἀμαρτυρ dicitur, de summa pulcritudine. Ergo erit ἀμαρτυρ π ἀμαρτυρ ἀμαρτυρ, Argentum perfectissimum, incomparabili bunitate. Et sit hoc, donec melius discamus. Non ab simile IX. dederant Doct. Tigurini; quibus Aurum purgatissimum placuit, a labore & lassitudine. Lucis aliquid feret X. enucleatio Radicis **יעף**, quam Cl. Cocc. aliique recte contulerunt cum **עוף** & **עיי**, cujus notiones sunt, Volare, lassari, caligare. Hæc a gyratione, rotatione, & vertigine fluxisse, invenies ad Cap. 10: 21. & 11: 17. Est ergo **עיי** proprie Vertiginosus, sive lassus supra modum, ad Vertiginem usque, & deliquium. Eadem potestas verbi **יעף** delassari, defetisci; a Vertigine caliginoso oculorum; quæ Arabibus est **وعوف**; in Camuso **ضعف البصر** bebetatio visus, sive caligatio. Item per **غ**, secundum regulam Clav. Dial. p. 267. 268. **الوعف ضعف** **الوعف** i. e. **ועף** notat Caligationem visus, nec non **ועוף**. Ipsum Thema sic exponitur **ועוף يعف اسرع** **ועدا وسار سيرا متعبا وعض** Verbum **יעף**, cujus fut. **יעף**, notat celeriter incessit; cucurrit; **יעף** igitur itionem lassantem. Item, caligavit visu. Sentis Originem omnium esse

26 Tunc enim in Omnipotente delicias ages; & attolles ad Numen vultus tuos.

27 Litabis illi, & audiet te; votaue tua perfolves.

28 Et decernes rem, stabitque tibi; & super viis tuis splendet lumen.

29 Quum

esse *divis*; unde proclivis transitus ad *motum celere*m, nec non *caligationem visus*. Hinc Num. 23: 22. & 24: 8. nihil aliud videntur signare quam *Aziliares celerrime*, & *rotatissima*, quales *Ibicum*. *επιφοδιώτους*. At Ps. 95: 4. *Caligationes montium*, i. e. vel *scaberrima altissima*, vel *fundamenta profundissima* eorum: vel, si velis, utraque: ubi oculi *επιφοδιώτους*. Postremo *כסף תועפות Argentum caligationum, vertiginum caput rotantium*, non videtur commodius posse exponi, quam *ex profundissimis terræ visceribus erui solitum*; ubi jam *Folinarum* imaginem nobis subnatæi quivis cernit; quam hinc vix ac ne vix quidem abesse posse urfit *Cl. Cler.* qui omnino conferendus.

Vers. 26. Incommode admodum *Doct. Merc.* supra terrenas & externas promissiones attulit &c. nunc addit etiam Spirituales; quod nunquam antehac *Eliphaz*, aut socii, fecerant. Nempe in *Vs.* præced. *ישי*. Ei non erat Epitheton *Dei*, sed *auri*; quod *Rabbini*s relinquendum fuerat. Ad hanc rationem nil hiantius; & *כי אין* omnem plane vim & gratiam perdet, quin vitiosissima reddetur oratio, quasi nemo delicias agere posset in *Deo*, nisi postquam *montes auri* & *argenti* in *edibus* congesti scarent. Contrarium in oculos incurrit, atque sic adstringitur: *Contemne illa que hætenus concupivisti avidissime*, & propter quæ *ius* & *fas* violasti. *Abjice illa in pulverem*, &c. *Omne tuum aurum*, & *argentum* censeatur tibi *ישי* *Omnisufficiens* illud *Numen*, *Unum summum Bonum* hominis. *כי אין* Nam tunc in *Omnipotente delicias ages* &c. &c. *Luculentissima*, & *culmatissima*, *promissio*; quam illustrare vel-

26 כִּי־אֵין עַל־יְשִׁי תִתְעַנֵּן וְתִשָּׂא

אל־אלוה פניך :

27 תִּעֲתִיר אֵלָיו וַיִּשְׁמַעַךְ וְנִדְרֶיךָ

תִּשְׁלַם :

28 וְתִגְזֹר־אִמַר וַיִּקַּם לְךָ וְעַל־

דְּרִיכֶיךָ נִגַּה אֹר :

29 כִּי־

le, esset obscurare. Tantum dicam, *Censorem* ita promittere, ut simul feriat, & obijciat *Nostro*, *Eum hætenus extra Deum delicias suas quesivisse* &c. &c. quin *Mammonem* pro *Numine* habuisse. Altera phrasis, *Attollere vultum ad Deum*, aliquid etiam *aculei* continet; *auri enim sacra fames* *Os* illud *sublime*, & *vultus ad sidera erigendos* dejecit, atque *adsingit humi divinæ particulam auræ*. Non tamen excludo quæ alii huc attulerunt, de *erectione vultus e mænore*, de *Fiducia erga Deum*; de *hilaro commercio cum Deo*, quæque alia undique huc confluent: quandoquidem & *præmissum* *התעננ* *Delicias agere*, nihil non horum ambitu suo includebat.

Vers. 27. *Omnia plana*. Ad verbum *עֲתִיר* tantum teneri velim, ejus *Originem*, & *primariam*, *indolem* necdum satis definitam. *Rabbini* volunt *multitudinem*, vel *abundantiam* notari, unde *העֲתִיר דְּבָרִים* proprie sit, *multis verbis instantius orare*. Exculpserunt ex *Ezech.* 35: 13. conatu non valde felici. *Cl. Gussët*: ex conjectura offert vim *suavitatis*, quæ nihil congruentius censet, ad sensum omnium locorum implendum. Ex hoc fonte *עֲתִיר* esset *suavis fuit in orando*. In *Hiph.* *העֲתִיר* *suavem se fecit exorando*. Consimiliter *Forster*. *Suavibus verbis oravit: Oravit ut demulceat*. Ad hos conatus uno dicam verbo, *Nidorem* sive *odorem exhalantem* suggeri ex *Ezech.* 8: 11. adjunctante quoque *Dialecto Arabum* sub *عطر*. quin & *قتس*.

Inde *precari*, *deprecari*, *exorare*, prono alveo defluere potuisse, nemo non sentit. *Nidori suavi*, auctoritate suffulto, non refraga-

29 כִּי־הַשְּׁפִירוֹ וְתֹאמַר גּוֹה וְשַׁח
עֵינַיִם יוֹשִׁיעַ :

29 Nam humiliabunt; ubi dixeris, Fastus: & dejectum oculis in amplitudinem vindicabit Deus.

30 יִמְלֹט

30 Eri-

gabuntur, qui *suavitatem* ex sola conjectura adoptant. Nihil tamen haecenus finire vel possum, vel audeo, de hoc Themate; ad quod enucleandum, & spatium liberius, & tempus maturius, requiro.

Vers. 28. Non satisfacit quod de *Pined.* notat, posse esse *expositionem* precedentis: *Decernes offerre vota, & Deus illa rata faciet.* Ne illud quidem, quod addit, poterit sententia esse minus stricta: *Quicquid apud te statueris, certo eventurum sperare poteris.* Ita tamen & *Merc.* *Quicquid decreveris stabile erit; nihil statues, quod non feliciter tibi succedat, & impleatur.* Forte tamen inclusum hinc voluit, quod potissimum intendi putem, *summa non tantum gratia, sed & auctoritate, apud Deum pollebis: ac velut Os Dei inter homines eminebis.* Est *promissio Personae*, qua *Jobus* ante conspicuus fuerat, aptissima: per quam tamen simul Eum pungi autemem, tanquam quitalem famam & opinionem non jullo titulo antea quaesiverat, sed sub Larva tantum Hypocriteos possederat. Confer *Cap.* 4: 4. 5. 6.

Vers. 29. Ambiguitas quaedam structurae & connexionis multam peperit discrepantiam. *Merc.* I. *Ἐπιφρονεῖς* post tam amplas promissiones, terrenas, & spirituales, subjungi censet, *Denique quum depressi fuerint alii, improbi, & dices, elatio est mihi; & incurvum oculis servabit Deus.* i. e. *senties te a Deo erigi, & atolli praeter alios, impios scilicet qui deprimuntur: atque ab illorum sorte, conditione, calamitate, liberaberis.* Idem ex *R. Levi* expressum a *Vatabl.* Tentat quoque *Merc.* II. *Vide*

num in verbo השפִּירוֹ sit repetendum ex superiori V. *Quum humiliatae fuerint viae tuae, dices, elatio illis est i. e. mox senties conditionem tuam ex ima factam opacam.* Neutrum e facili fluit: sensumve implet. Adfinc quid habet *Vulgat.* III. *Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria; & qui inclinaverit oculos ipsesalvabitur.* q. d. *expositore de Pined.* Nihil amplius expectat Deus ad tui restitutionem, & exaltationem, quam ut Te humilies &c. Is ut clarissimum, praeter tenebris aliarum versionum,

commendat sententiam in se bonam quidem illam, sed non sine fiduculis hinc eliciendam; quin nec filo accommodam. Nempe requiritur aliquid, quod gratiam, & auctoritatem, *Jobi* apud Deum illustret. Hinc non omnino abaudit IV. hocce Aliorum, apud *Merc.* *Quum depressi fuerint tui, aut tua, dices Elationem: i. e. certo tibi polliceberis eorum restitutionem integram; audacter dices, fore ut attollantur.* Latiore & commodiore adpectu V. *Jun.* & *Trem.* *Quum depresserint quemquam; & cogitabis exaltationem ejus; tum demissum oculis servabit Deus.* Consimiliter *Pisc. Belg. &c.* addubitanter, velintne demissum oculis, oppositum superbo; an dejectum oculis & depressum ob miseriam. Par cura distinuit *Mercerum*, *Curvum oculis non tam summissum intelligo, quam humilem Latine ita dictum, i. e. abjectum, qui praeter calamitate, & tristitia, oculos dejicit.* *Etsi illud quoque sententiae non repugnat.* Imo recte utrumque intellexeris. Ad haec VI. *Schmid.* parum loci *Modestiae* hic datum monens, totam phrasin improbat, *incurvum oculis, nimis durum, & violentum pronuncians; censensque לעינים esse pro לעינים, in hanc mentem; Si humiliabunt te alii, dices, exaltatio erit; & humiliatum oculis salvabit Deus.* Si utique eo res devenerit, ut coram tuis, vel aliorum, oculis, videaris oppressus.

Nou felix Crisis, ad שַׁח עֵינַיִם. Sensus quoque non mollis, nec promptus. Eum expressiorem, clarioremque, dedit *Cl. Cler.* VII. sic vertens: *Cum te alii deprimunt, dices, me in altum tollunt. Deusque humilem oculis servabit.* i. e. *cum te homines spreverint, eorum contemptu te senties ad Deum atolli; & quo humilior eris, eo promptius te Deus, iis invisit, servabit.* *Cl. Reim.* VIII. hanc sententiam ita conceptam applicat ad *Fortunas Jobi instaurandas per seriam penitentiam; qui antea spreptus & abjectus ab omnibus, dicturus sit tandem, gloriam sibi inde accessisse: Deum quippe demissos sublevare.* Haec ut ut acute cogitata, ferrei non satis respondent; quae requirit specimen

30 Eripiet non infontem, & eripietur propter puritatem manuum tuarum.

30 ימלט איינקי ונמלט כבר

כפ"ך :

efficacis apud Deum auctoritatis & intercessionis. Hoc quum *Vf.* præc. agnoscat *Cl. Cocc.* mirum, & ipsum *LX.* in sola sublevatione humiliati substituisse, hoc pacto; *Quum humiliaverint, & dixeris fastum, tum dejectum oculis servabit.* Censet *גוראמר* in parenthesis stare, (*fastuosa quippe dixeris tu aus cogitaras*) Atqui expectatur jam confirmatio magnifici illius dicti, *quodcumque decides, stabit*; ad quam proximi haud dubie *Doct. Belgæ. X.* Quorem mentem sic nitide & rotunde expressit *Crinsoz.* *Si aliquem oppresserint, statim atque Tu rogaveris ejus liberationem, Deus ipsum eripiet ex miseria quæ oculos ei dejecerat.* Non negabis interim plenius fore, *XI.* si pro uno, duo existant membra. Nam humiliabunt, ubi dixeris, *Fastus est: & dejectum oculis servabit.* Item Deus, ubi dixeris. Habes geminum Exemplum præpollentis & efficacissimæ apud Deum Orationis, de qua *Jacob. 5: 16. 17. 18.* *גורא* *Fastus, Insolentia, ut Job. 33: 17.* alias *גאורא*. Ejus deprimendæ potestas potenti precatori merito vindicatur. Si dixeris, ergo, si iusseris, si poposceris, *השפילו humiliabunt; curabitur ut talis superbus jaceat in pulvere.* Contra ad preces, & intercessionem tuam gratiosissimam, vel pro eodem, jam humiliora spirante, vel pro aliis humilibus, adstrictis, tuamque gratiam apud Deum pro se implorantibus, *salus erit paratissima.* Verba *השפילו & ישיע* ad

Deum refero, qui *superbis resistens, humilibus vero gratiam dans*; fidelissimis suis servis utriusque dispensationem nonnunquam creditam voluit, ad eorum Auctoritatem insignite sancendam. Ipse *Eliphazus*, sociique, testes: qui non nisi precatore, & intercessore *Jobo*, iram Numinis effugerunt: ut proinde sententiam hanc adversus semet, occulto Dei consilio, pronunciasse reperitur.

Vers. 30. Iterum variatur. Minus recte *I. Vulgat.* *Salvabitur innocens, salvabitur autem in munditia manuum suarum.* De *Jobo* sub *3. Pers.* dictum censet *de Pined.* *אי* pro *יש*

posito; quod in *Ling. Hebr.* inauditum. Potuisset Interpretem suum doctius defendere: de quo statim. *Vassal.* etiam nimis cupide, *Concisio*, inquit, *miram efficit varietatem. Sed noster satis esse nobis Interpres debet; qui & LXX. habet convenientes sibi; & maxime Symmachum, καὶ διαφθεῖται ἀναρπύουσαν αὐτῶν ἰουδαίων.* Atqui *LXX.* non conveniunt, dantes, *ἰουδαίους ἀναρπύουσαν αὐτῶν ἰουδαίων ἰουδαίους.* Ne *Symms.* quidem utiquequaque. *Cordatus Codurc.* quini & *Bolduc.* quamvis suo more luxurians; quorum sententiæ mox dabuntur. Cum *Vulg.* ex parte facit *II. Syrus & Arabs; Evadet justus ubicumque fuerit: nec non Grot. אי* sive

אי Arabicum pro quovis, in subsidium vocans, unde vertit, *Liberabit se quisque innocens.* Nollem auctoritatem istam sensui languido præscriptam: quid enim mirum si *innocens evadat?* aut quid ei *intercessore* opus? *Eleg. Crinsoz. III.* ad hoc exemplum, *Liberabit innocentem quemcumque &c. &c.* communior versionem ideo seponens, quod *eam Eliphazi Theologia* haud patiat, quippe qui *periculosum statuerit intercedere pro fontibus Cap. 5: 2.* Istic loci tale quid doceri non concesserim. Aliud quoque *sons, nocens*; aliud *non insons* plane; qui aliquid pœnæ & censuræ promeruit. Plerique *IV. non purum; non innocentem*, hoc sensu expressere: *Merc. Jun. Pisc. Belg. Angl. Genev. &c. Schmid. Mich. Cler. Reim. &c.* His *אי* pro *אין*, ut *I Sam.*

4: 21. & *Prov. 31: 4.* particula *Negantis.* Alii interim terrii scrupulo, per negationem injecto, ad alia recurrerunt: inter quæ rejicula plane, & vix mentione digna, gemina sententia, aliorum, quibus *אי* est *Væ*; ut sit, *Liberabit Væ innocentis*: aliorum, quibus *אינקי* una voce resonat *gementem*, ab *אנקי*. Utrumque mostellum exploisit *Merc.* Sed magnis *V.* auctoritatibus præfulget *אי* pro *insula* huc insertum; non una facie. Nam *I. Ar. Mont.* dat *Liberabit insulam innocens.* h. e. ut *Vatabl.* habet, *Innocens servare solet totam regionem.* Vide &

& *Munf. Ifid. Clar. &c.* Alii, ut *Doct. Tigur.* maluerunt 2. *Liberabis insulam innocentis*; unde non multum abit *Bolduc. Liberabit provinciam mundati.* Nempe *Eliphazus Jobum* non innocentem ducebat, sed per *pœnitentiam mundandum* contendebat: quo factò *tota provincia Huzitana*, plurimis hoc tempore, & gravissimis, cladibus vexata, iis liberaretur. Aliter adhuc *Cl. Cocc. 3. Evadere faciet Regionem innocentem*; quod nimis remissum sentiens, redit ad 1. *Evadere faciet regionem innocens, emendando*: vel, quia *Deus parcat eis, in gratiam ipsius, ne una perdatur.* Addit *VI. Cocc.* verti quoque posse *Evadere faciet non innocens, Te scil. q. d. Ita servabis te Deus, ut non-innocentem excitet in deprimentes te, qui te a jugo & Sceptro injustitiæ vindicet. Quin etiam is evadet per puritatem manuum tuarum, q. d. vicissim servabis non-innocentem, qui te evadere fecit; ut ei vel parcat Deus, vel, que vera evasio est Esaj. 49: 24. ex imperio & potestate Satane liberetur &c. &c.* Hæc nimis quæsitæ. Commodius tandem *VII. quod IV. sententiæ accedens à nullo reddat, Evadere faciet non innocentem, & is evadet per puritatem manuum tuarum* h. e. propter te alios non innocentes evadere sinet, ne tu impliceris pœnæ eorum. *Gen. 18: 23. 32. Jacob. 5: 5. 16. Esaj. 22: 30. Jer. 5: 1.* quæ loca etiam adducta a *Cl. Cler.* qui ait *א* pro *א* usurpari in *Ling. Arab.* observatum a *Grotio.* Hoc secus se habere cernes ex *num. II.* Retius laudat *Job. Ludolf.* qui ex *Æthiopica* eum usum firmavit in *Comm. H. Æth. L. 1.*

n. 106. Nec displicet quod subdit, *Crediderim א proprie esse ubi, cum vero de eo quod non comparet, quæri soleat, ubi est? hinc א pro non invaluisse.* Quadrat sic satis 1 *Sam. 4: 21. כבוד א* ubi gloria? Item *Prov. 31: 4. Et principibus שׂר א* ubi ficera, ut *ibid. Cocc.* Hic tamen minus aptum, *Eripies ubi innocentem?* pro *fontem*, nili argutiuscule velis omni ex parte nocentem, de quo ulterius deliberandum. Quicquid sit *נקי א* denotare non *insontem, nequitiam innocentem*, liquet ex adjecto, *Et evadet per puritatem manuum tuarum. Tue innocentie, tuisque manibus puris, sive, precibus & intercessionibus Deo gratissimis salutem ille suam debebit, atque pœnam promeritam elabetur.* Omnem scrupulum levat latior vis vocabuli *נקי*, quod per sæpe infert *immunitatem a pœna, multa, onere quocunque.* 1 *Reg. 15: 22. Exod. 21: 28. Jer. 15: 29. &c.* Hinc reddas licet, *Eripies nequitiam immunem alias, intactumque a pœna futurum.* Subest quidem huic etiam *sententiæ culpa, & noxa, quæ pœnam attrahit, attamen commodior videtur quam altera illa, quum directe vim intercessionis gratiosissime apud Deum exprimat, in depulsione plagarum, quæ alias ingruituræ fuissent.* Ipse *Eliphazus, cum fociis, documento nobis sit, precatore enim Jobo indiguere, ad pacem, veniamque Numinis, impetrandam.*

CAPUT VIGESIMUM TERTIUM.

Vers. 1. **E**T respondit Jobus,
ac dixit.

2 Etiam hodie obstrigillatio contumax querelæ meæ; plaga mea gravis est super gemitum meum.

3 Quis

Vers. 1. **יָעַן אֵיבֹב וַיֹּאמֶר :**

2 נִסְי־חַיִּים מְרִי שְׁחִי יְדִי כַבְדָּה

עַל־אֲנַחְתִּי :

Vers. 1. Nihil animosius, simulque dolentius nihil, hoc capite; quod ad Refutationem ulteriorei *Eliphazi*, & Sociorum, pertexendam, præmittitur. In eo non ad Dei Tribunal provocat, ut ibi crimina sibi impacta revincere liceat; sed cum Numine ipso se congregi paratissimum ostendit, ad causam suam contra Eum, vel Majestatem suam formidabili armatum, sustineadam: nullus dubitans quin victoriam ex illo congressu sit reportaturus, quippe qui Auri instar se intus & extus purum invenendam esse sciat; nulliusque sibi transgressionis sit conscius. Dolet interim acerbissime, sibi aditum ad Dei ipsius solum penitus denegatum, ac præclusum: & Numen absolutissimo potius imperio adversus miterrimum ejus cultorem agere, quam jure; ut proinde ubi sit, quidve consilii sit capturus, plane nesciat; hoc uno se plane percussum, atronitum, fractamque, adjiciens, quod ne *Exitium* quidem *in medio Exitio* sibi reperire concedatur, per singularem Dei adversus Innocentissimum severitatem, quæ in Morte ipsa vivere cogebat Eum, quem horroribus Mortis undique circumfusum & inclusum tenebat. Hoc *Argumentum* ex parte expressit *Doct. Merc.* nec inde multum abeunt *praed. Belg.* Alias *Analyses*, longius hinc desl. cientes, nimis remissas esse, quibus sentiet, qui *Ad lectum* ardentissimum *Jobi*, cum *saena questionis*, quin & cum fervore increfcente *conflictus*, ex oculis non dimitter. Judicandi copiam cujusque *Vs.* elucidatio subministrabit.

Vers. 2. Veheimens, & doloris plenissimum, Exordium: in quo constituendo laboratur. *Vulgat.* 1. *Nunc quoque in amplitudine est sermo meus; & manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum.* De *P. vel lignificari* putat, calamitatem impersuna *Anicorum*

contentione, & *contumelia*, magis magisque exasperari. Non abit hinc II. *Merc.* Etiam hodie exasperatio querelæ meæ. Istam vim vocabulæ **מְרִי** multi arcessunt ex cognato **מָרַר**: at *Merc.* eam ex **מָרָה** rebellare sic elicit, ut proprie sonet *variare*, 2 *Reg.* 14: 26 *Vidit Dominus afflictionem מָרָה מָרָה Variantem admodum*, ajunt *Hebræi*; unde hic *querimonia varia*, aliena, immodica, & usque ingravescens designaretur. Jam maluisse in **מָרַר** acquie-

visset *Vir Doctiss.* adeo contorta hæc originatione. *Jun. & Trem.* III. Etiam hodie rebellionem haberi *querimonia meam? quia plaga mea gravis ex-stit supra gemitum meum?* Idem fere, sine interr. expressum IV. a *Doct. Belg.* Etiam hodie *querimonia mea* rebellio est, habetur: *plaga mea gravis est supra gemitum meum.* Cum *interrog.* valuerit *Cocc. Crinsz.* &c. Agre tulit haud dubie *Jobus* querelas suas *Contumacie* nomine taxari; sed hoc sensum loci hujus non satis videtur implere. *Bolduc.* V. *conversa facie*, Etiam hodie *contumacia exercitatio mea*. i. e. usquequo cum ejusmodi *veritati rebellibus agam?* quasi in *Amicos* recitari dictum. *Exercitatio* ista valde *querita*. *Schmid* VI. *ambigit*, malitine, Etiam hodie *exacerbatio est sermo meus*: an, rebellio est: talisque a vobis habetur. Neutrum valde aptum. Nimis quoque tractum, *plaga mea aggravatur propter gemitum meum*, ex vestra quidem opinione; qui propterea *me gravius affligi dicitis, quod ita ingemiscam.* Audaciuscule *Cler.* VII. Etiam hodie sermo meus mihi molestus est, & manus ejus gemitui meo graviter incumbit. Observat **מְרִי שְׁחִי** esse, *am-*

3 מי יתן ידעתי ואמצאהו אבוא

3 Quis det sciam, & inveniam Eum! irem usque ad Tribunal Ejus.

עד-תכונתי :

4 אערכה

4 In-

ror oratio mea; quod מרי & que fit amaror, quam מרה est amara; ut quum dicitur נפש מרה anima amara; unde etiam Rebellio fit dicta. 2. LXX ירו legisse, & dedisse, ויג' אֲנִי בָּרַעֲנִי וְיִפְתָּאן יְרֵא' וְיִפְתָּאן יְרֵא' וְיִפְתָּאן יְרֵא'. Hunc sensum, tantilla mutatione, lucrari se maluisse ait; quum ירי manus mea non significet plagam impositam, sed illatam. Neutra Crisis felix. Nam 1. femina. מרה, a מר Amarus, ex מורר, non peritissime confertur cum forma מרי, cujus Radix מרה rebellavit: nec rebellio ab amarore ducta. 2. ירי & que plagam impositam sonare potest, quam illatam; nisi negare velis adfixa sive pronomina possess. omnibus in Linguis passive & active resonare. Scrapulo huic adhærens tamen Cl. Reim. VIII. maluit; An & hodie mea querela contumacia est? Manus mee prægravate conciderunt propter gemitum meum. Existimat durius esse, Manus mea, pro Manu Dei inflata; quod ירו potius fuisset: Commodioremque censet manum lassam, remissam, animi fatiscantis indicem; metaph. a re athleti. a. Conf. Rambah apud Merc. Est conatus docta manu non indigenus, cui plus deferrem, si series faveret; & si dubitationi non esset exemptum ירי Manus mea rectissime per plagam meam converti Notandum insuper aliud esse, ex Genio linguæ, ירו Manus Ejus feriens, & aliud Manus mea, mihi incussa. Ex Ps. 77: 3. discrimen percipere est; ירי Manus mea astuabunda bullit, nec singulata, i. e. non interquiescit. Intelliges Vulnus mihi inflatum Dei manu. Non quadrasset ioi ירו Manus Ejus. Non exputo, quid Ill. Grot. sequatur IX. quum ait ex Arabismo ירי Manus Ejus sonare alienissima videtur querela

mea. An respexit ad מרי inficiari, abnegare? Coactum. Codurc. X. non infausta Lucina, Etiamnum resurgit querela mea. Ad verbum; Adhuc rebellio est querela mea. i. e. nondum victa cedit, sed contra resurgit fortior. Præverat Jarchius, Contumax est questus meus, nihil remittens videlicet, sed magis magisque semet irritans, & incendens. Hoc grande, & venustum, reliquis palmam aufert. Non ejusdem pretii, quod idem Codurc. XI. ex Ling. Arab. tentat, Querela mea mihi in litem vertitur; ex מרי lis, controversia, contentio. Minus adhuc probaverim, ad ultimum Caplon, Manus mea premit dolorem meum. Quia, inquit, manum dolori admoveamus; vel quia in plauribus, & gemitibus, pectus manu tundimus. Ego in Juvenil. aliquid proposui ad mentem Merc. num. II. quod nunc neutiquam placet; nam מרי ad מרי compar. & superlat. ab אמר Amarissimus reducere nimis violentum. Sed non displicet XII. conjectura exposita in Opusc. de defect. p. 132. 133. Etiam hodie strictio, stringens percussio, querela mea, querelus & lumenta extorquens. Nempe מרה secundum Originem certissimam valuit, strinxit vehementius, sive renitendo, unde rebellare, contumaciter resistere, obstrigillare; sive feriendo: unde 2 Reg. 14: 26. מרה מאד Adstrictio stringens valde. Vide de Def. p. 128. & 125. 126. quorsum remitto, ad indolem Verbi מרה, ex collatione cum מרי, penitius inspiciendam. Ibid. p. 133. 134. dixi in multo usu, vivente Lingua, esse debuisse מרה Manus stringens, partim simpliciter, idlibus perstringens; partim figuratius, pro vulnere ipso, non cutim, sed viscera stringente & urente. Hinc

jam rotunde satis prodit, *Esiam hodie stricctio querelas mihi exprimens adest; & plaga mea gravis supra gemitum meum. i. e. ultra quam lamentis ullis significare queo invalefcit.* Ubi tamen vehementissimum illud *Pathos* cui toto hoc capite indulget Nolter, pensito, vix possum, quin concedam in *num. X.* cum aculeo in Amicos reflexo, qui *querelas justo dolore expressus*, pro argumento evidentissimo improbitatis contumacissime arripuerant. Ad *Eliphazi* ergo asperrimam illam censuram, qua Dei contemtoribus fuerat aggregatus, ex abrupto, plenus indignationis, subsumit, *Etiam hodie contumacia, rebellio, querela mea.* Gravissime dictum ex ancipiti. 1. *Etiam hodie querela mea resurgit, rebellatque quasi, sedari, compefcive, negans, sed magis magisque semet succendens.* 2. *Ea vobis, sas scio, novæ criminacionis ansam porriget, atque pro-aperta contumacia ac rebellione in Deum profcindetur.* Huic sententiæ respondebit, quicquid fere ad posterius colon elegeris. Mihi præplacet receptissimum illud, quo significat, vel acerbissimos suos questus, longe infra acerbissimam sortis sue. Inferi inde, merito se *frena laxare insanando dolori*, quamvis Amici pro obstinata impænitentia querelas illas traducant. Confer *Cap. IO. I.*

Vers. 3. Omnes uno ore agnoscunt, *Jobum* ardentissimis votis optare, ut aditus sibi ad Tribunal Dei concedatur: sed circa *Adfectum, scopumque*, non eadem opinionum concordia. Multi I. censent, ab injustis criminacionibus *Eliphazi* provocari ad Divinum judicium. His calculum adjecit & *Cl. Schmid.* Quandoquidem nihil proficio, atque hodie quoque sermones meos rebellionis accusari video, cogor provocare ad Deum, & coram illo causam innocentie mee agere. Alii II. statuunt, rediri ad *Pathos* illud, quo sæpius jam usus Nolter, per quod innocentie suæ conscientia fretus, ipsum Deum ad congressum evocare sustinuerat: & cum ipso disceptare, ad Arbitrosque venire, postulaverat. Huc *Merc.* inclinat, conferens *Cap. 9. & 16. & 17.* Id proprius ad rem. Non tamen negligendum, quod III. observat *Cl. Cocc.* *Agi de Jobi voto, quod Deum quasi in judicium vocasset; ut nunc significet, se adeo illud non damnare, ut etiam repere audeat.* Idem intendit *Codurc.* Non dubitabis de hoc adspectu, si relegas quæ *Cap. 22. 2, 3, 4.* exhibui, nam ibi intoleranda superbie & audacie taxatus Nolter, hoc ipso no-

mine. Nil aptius proinde ad seriem, æstumque, disputandi, qui ulterius adhuc, ut fit, provexit animosum sui Defensorem. Nempe *Cap. 9: 33 34 35* hujus confidentie initia habemus: *Cap. 13: 14. 15. 16. 18. &c.* ejusdem progressum: in hocce autem illius cumulum, & gradum supremum, ut ad singulos versus patefecit. Primum omnium ergo iterat votum toties non jactum temere, ut centebant Amici, sed, quod ipse sibi persuaserat, religiosissime factum. Id ex parte verum; atque eatenus admittimus, quod *Cl. Cocc.* Lectorem moneat, ut propositionem *Jobi accurate observet, & recte intelligat: ita visurum Jobum hoc Cap. non impatientiæ, & murmuris, & blasphemie in Deum se alligasse, (ut cum injuria S. Viri statuunt Interp.) sed fidei & fiducia pie exemplum fieri.* Additur, ipsiusque adeo patientie, quæ in ipso laudatur. Id nimium; quum hæ provocaciones Dei audaciores, fiducia quidem præclara conscientia subnixæ argumentum præbere possint, sed patientie invictæ laudem auferre non possint. Secundo ita votum renovat, ut illud amplificet, & intendat simul. Intentius utique, quod nunc exclamet *מי יתן* *Quis dabit, O utinam, ידעת* scire possem, & invenirem eum, i. e. ubi cum invenirem. *Cl. Cler.* ait, *Necessario supplendum הוא איה* ubi ille: quæ etiam ostendant præcessisse *ירו* manus ejus: non *ירי* manus mea: alioquin nomen Dei hic exprimeretur. Neutrum in solido. Nomen Dei hic omissum, arguit ardentissimum *Pathos.* Istam absentiam facile pensabat *תכונה* solium *Ejus*, vel ut alii, *sedes ejus*, aut *statio.* Solide annotatum a *Merc.* *תכונה* esse Augustum & magnificentem quid, quo designetur solium *Numinis Furi reddendo aptatum.* Id alias *מכון.* *Cl. Cocc.* paulo subtilius *תכונה* exponit *Locum in quo Deus promptus paratusque est ad audiendum; & ubi sui copiam facit.* Genuius sensus percipietur ex formula tollenni *הכין למשפט כסאו* aptavit, firmavit, apparavit, apparatus debito instruxit, ad Judicium, solium suum. Hoc omne sub vocabulo *תכונה* comprehen-

4 אערכה לפניו משפט ופי אמלא

תוכחות :

5 ארעה מלים יענני ואכינה מהר

יאמר לי :

6 הברכ

4 Instruerem ad Faciem Ejus judicium; & os meum implem re-dargutionibus.

5 Cognoscerem verba, quæ res-ponsum mihi esset: & intellige-rem, quid dicturus esset mihi.

6 Num.

prensus crediderim: ut nunc ostendat Jobus, se non postulare amplius, ut *Majestatem* suam seponat Deus, in congressum descendens cum mortali, sed se vel ad Tribunal ejus supremum adscendere, & penetrare, paratum, si modo aditus ei aperiatur. Hoc per ער usque ad expressum. In verbo אמצאנו item magna Emphasis, qualis in Latino *deprendere eum, qui se subducit, & conspici negat*. Infinita magnitudo doloris, & acerbissima Amicorum irritatio, *Adfectum humanum* huc usque impellere facile potuit; non dixerim citra peccatum, & excessum; sed citra ullam notam *contumaciae* in Deum; multo minus *blasphemie*. Hoc in prægressis illis provocationibus sæpiusculum insinuat, repetere nil attinet.

Vers. 4. Eodem ardore adjectum, אערכה instruerem velut in acie, לפניו ante Faciem ejus, sub oculisque illis sole lucidioribus, משפט judicium, plane ut Cap. 13: 18. Signantissime, Os meum implem argumentationibus. Id fecerat Cap. 13: 23. 24. 25. &c. &c. quin imo in omnibus suis sermonibus ad Deum directis. Majora ergo molens, cum evictione bonæ causæ, revictionem Dei complexus fuisse videtur. Huc tendit formula implem os, quo & multitudo demonstrationum; & eorum vis, ac acies; & fiducia victoriæ obtinendæ consignatur. Cl. Cler. recte primo monens, Jobum audaciorem redditum conscientia integritatis suæ, nec recte subdit, attamen fatendum a Scriptore hujus Libri, si res vere contigisse statuat, exornatam nonnihil fuisse: est enim supra humanam audaciam Deum ad certamen provocare, præsertim si homo religiosus statuatur. Extrema illa cautio supervacua: de improbi enim nulla dubitatio. A probo nostro & Religiosissimo viro id factum, vel improbitatis dica ei propterea scripta ab Amicis declarat: de-

clarat diserte *Elibu*: & tamen Viro Docto id ornamentum potius *Scriptoris*, quem longe post fuisse, & in otio scripsisse, statuit, quam rei gesta documentum, & verus adfectus. Id genus commentandi quale sit nescio, & quo exeat, ne Commentatorem quidem ipsum satis perpenderit crediderim. Hoc scio, & Adfectui huic indultum a Nostro, & non alium, quam qui eum vivus sensit, eundem exsignare, verisque coloribus depingere potuisse.

Vers. 5. Ardentissime quoque enunciatum, cognoscerem sermones, quos responderet mihi &c. q. d. Nunc quidem nihil, quancumque in partem me convertero, reperire possim, quod mihi, Causæ meæ Justitiam demonstranti, reponeret Numen Sanctissimum, ad injustitiæ me convincendum, efficiendumque, me meritissimas scelerum pœnas pendere. Extra hos fines, cardinesque, quibus tota hæc contentio volvitur, non trahenda acris instantia: cujus aciem nonnihil inflexit *Merc.* ita commentans: *Vestram quidem mentem haud satis assequor, O socii, &c.* Illum scio aperte animi sua sensa elocuturum, nec ambagibus, ut vos, usum; atque adeo meam causam, quam vos temere damnatis, probaturum. Cl. Schmid. putas potius argui Sociorum illegitimum procedendi modum, in quo illi simpliciter volebant audiri, & pertinaciter suis verbis inhærebant; quicquid etiam Jobus pro se proferret. q. d. non facerem quod vos, nihil concedendo rationibus contrariis; sed ut ipse omnia mea expositurus essem, sic etiam totam responsionem Dei cum attentione audirem, & ut decet. Id remissius adhuc, & parum ad rem. Ne quidem satis forte illud de *Pined.* Si quidpiam erratum a me, errati me admoneret, neque rationibus mecum ageret; unde totius rei veritatem, & calamitatum mearum causam intelligerem. Pressius, & subtilius, Cl. *Cosc.* Imperabo a Deo declarationem, inter filiosne me censeat, num pro perduelle puniat; aut Exemplum judicii de

6 Num multitudine roboris sui contendet mecum? Dummodo non *hostilem* Ipse impetum faciat in me.

7 Ibi יש 7

peccatis humane nature in me exhibeat. Posterius illud refertur ad privam opinionem, supra indicatam. Queinque tuo sensu frai lubens patior. Oblitro tantum, verba *Cognoscere*, & *intelligerem* calidius elata, ex *Idionismo*, pro, *ut nunc discipulo cognoscere, & intelligere quid mihi responderi posset, ita miror, quid tunc tandem cause adversus me proferretur, ob quam adeo severam, & infestam, experiar Deum, quem scio me sincerissime & coluisse, & etiamnum colere, intusque sensibus venerari.* Iterum moneo, non ultra *suspum* hæc tendenda, qui est, *nec invicere se causam, cur ut nocentissimum mortalium severissimis Panarum exemplis plebatur: & certum se esse, nullam ne a Deo quidem Cordium venumque scrutatore fore producendam.* Dices *namque* esse; sed attende; & non esse concedes. Respondisset Deus, placuit mihi *fidelissimum justissimumque mei cultorem Extraordinarium, immeritisque, plagis, affligere, ut auro nitidior ex fornice rediret: Unicumque invidie Fidei Exemplum seculis prostaret.* Recte vero; sed hoc ipsum *Justitie Coronam Jobo imposuisset, atque insulsiæ & improbitatis criminationes omnes depulsißet, quas solas gravissima hæc contentione a se depulsas, & refutatas, voluit: de cetero, absoluto Dei dominio in creaturas nihil detrahens: prout ipse hæc unicam causam suarum additionum indicabit* *V. 13: 14. hujus Cap.*

*Vers. 6. Clivus arduus ad superandum. Fulgat. 1. Nolo multa fortitudine contendas mecum; nec magnitudinis suæ mole me premit. Ad hæc de Pined. tanquam ad Hebræum expressa, Non, inquit, animus mihi est congregari, aut litigare cum illius potestate, & magnitudine, sed cum illius tantum æquitate & justitia, que nihil contra veritatem, nihil contra justitiam, nihil contra innocentiam meam poterit. Eodem redit *Vass. agnoscens tamen verum perdifficilem, si Hebræica spectentur. Bolland. ultimum membrum ita intellectum censet a Latino Interp. Non tamen ponet in me. i. e. me mole sua non opprimit. Ipse tentat II. Nam**

6 הַרְבֵּי-כַח יָרִיב עִמָּדִי לֹא אֶךְ
הוּא יִשָּׂם בִּי ;

quid in multa potentia disceptabit mecum? Non sed ponet in me, pro deponet eam. Mox tamen III. melius censet, & *forasse genitum, Non profecto ipse imponet in me. i. e. non imputabit mihi que non feci: sed potius minuet que feci. Summa æquitate & bonitate mecum aget. Hæc IV. collineat & Merc. Quis objici poterat immensa Domini potentia, que eam oppressurus esset, subdit, Num copia roboris tui contenderet mecum? Non: non faceret. Lum dederet id facere. Sed ipse poneret in me. Adferret in me suas rationes, si quas haberet. Nunc Deum velut litigantem se unum facit apud tertium quempiam Judicem. Posterius illud *Cap. 9: 33. postulatam fuerat: sed hic animosius adhuc se infert Notter, ut* *V. 3. vidimus. In hanc sententiam concessit Doct. Crisost. Addit Merc. V. poneret super me cor tuum: me patienter auderet boni judicis more &c. Ita Jun. Pifc. Belg. Cler. qui ultimam colon cum adsumptione esserant. Cum inter. maluit Cl. Cocc. Nonne certe ipse animum advertet ad me? & gratis Divina præsuppositionem hic fieri censeret. Existimat *אַחַרְכֵּן* esse; quin *וְהוּא***

magna Emphasi sic positum, Non saltem ILLE clementissimus Pater, ILLE, inquam, si omnes creature me negligent; rationem mei habebit? Diverso adspectu, eodem tamen reddito, *Drus. VI. Non utique ponet manum in me, non perdet me. Arcestius VII. R. Levi in eandem fere mentem, Nequaquam; sed in me ponat robor ad consistendum coram Eo. Ei adherens* *Vatabl. dat, ponet in me vires, easque æquissimus & clementissimus ipse conferet. Placuit Doct. Angl. a Belgis nostris laudatum quoque in Notis, atque a *Calvin. comprobatum unice concione LXXXVIII. in Job. Cl. Schmid, VIII. captavit per interrogat: An non tantum ipse ponit in me robor? Quid opus est ut mecum robore certes, & se ostendat me potentiorum, quum notum sit me nullum habere robor nisi ab illo. Hoc palmam non feret, ut nec nexus Viri Doct. Audirem quid diciturus esset mihi, Nam contendere velit mecum juxta magnitudi-**

nem virtutis suæ? i. e. per maximam suam potentiam? Id hæcenus ferri potest; sed en turbata, Contendere cum aliquo in magnitudine virtutis, nihil aliud est, quam contendere cum illo de hoc, quis majores & summas vires habeat: atque sic omnibus manifestum facere quanta sint vires suæ. Verebatur scilicet contationem Merceri, ita scribentis, Interim significat Jobus Deum nunc absoluta sua potentia secum agere, quum se innocentem punit; qua in re in Deum contumeliosus est, qui Eum absoluta potentia uti credat; quum ejus potentia a justitia non separetur; nec sit in eo cum Sophistis imaginanda absoluta potentia tyrannorum more &c. Nihil erat hic, quod vel rigidissimum censorem offendere posset ratione Theologicæ suæ, quum discrete Judicium absolutæ potentie a Jobo suppositum dicat non sine injuria in Deum; ac proinde potuisset, sub hac saltem restrictione, suam ipsius versionem non enervare Vir Doctiss. quæ si obtinebit, Contendere per maximam potentiam nihil aliud sonare potest, quam, absoluto in creaturam dominio, immensaque robore, uti. An non Jobo in dirissimis suis malis ista Dei absolutissima Manus potuit, atque adeo debuit, obversari? Unde alias illi æstus, illæ querelarum tempestates? Quæstio utique non est, quid Jobus debuisset cogitare, sed quid cogitaverit, quid dixerit, quid imprudens quoque ore emisit. Hæc ad *Vf.* 13: 14. plenius discutienda. Schmidianum Zelum sedare debuisset saltem ipse Calvin. in concione ad h. 1. *Jobum adversus Deum blasphemum* pronuncians, quando Eum absoluta sua potentia in se usum præsupponit: Nostrumque comparans Equo, qui vincula abrupt: non quod non semper sit patiens; sed quod patientia illius non sit ejusmodi, quin magnas interdum undas, & spumas, extra ripas, hoc est oris septa, ejiciat. De his infra quoque aliquid. Non omittendum VIII. quod R. Salom. adfert, per transpositionem **לא ישים בי אך** הריב של תוכחת פשע" ולא תשומת עלילות Merc. ita reddit, Non poneret in me nisi contentionem, prævaricationem meam, sed non eorum causam: q. d. crimina proponeret, sed non probaret. Obscurius: nec satis ad mentem Jarchii, quæ hæc; non imponat mihi, si Ei lubeat contendere mecum, aliud quicquam, quam quod criminum arguar & convincar; sed ipse mihi scelera non impingat; quæ nulla feci.

Clare hunc sensum expressit ad *Cap.* 34: 23. ubi sic refutari putat hoc ipsum ab *Elihu*, Nam non imponet super quemquam amplius quam fecit; quum eundem est ad Deum in judicium. De eo infra. Mihi ante quam hanc explicationem Jarchii accuratius in ipso fonte expendere, non absimile quid in mente vertebatur, quod IX. proponam. Nempe **לא אך לא** simplicissime videtur capi pro **לא אך לא** Tantummodo non, quod & *Kimch.* observat; quamvis aliter calculos suos ponat. Jam vero **בי ישים בך הוא לא אך** sonat *Tantummodo ipse non imponat in me.* Non injiciat mihi sarcinam. Non oneret me criminationibus acquisitis, prout vos facitis. Istum *Adfectum*, nimis profecto turbatum, licet ex purissimæ conscientie fonte profuisset, supra vidimus *Cap.* 14: 15. 16. 17. ac proinde eundem hic rebullire, nil mirum. Redeundum præterea ad vehementissimum illud *Patbor* quod *Cap.* 13: 14. 15. habuimus. Hæc duo in unum nunc conflata, talem fundunt sensum: An pro multitudine Roboris disceptabit mecum? faciat. *Tantummodo ne mihi imponat quicquam præter id quod feci.* Cave blasphemum dicas; eove nomine territus resillas. Vehementiora multa legimus, & dolori immenso donavimus. Ubi semel illuc progressus fuerat *Noster*, ut cum Deo se ingredi optare testaretur, ad innocentiam suam evincendam, vel contra ipsum Deum; huc quoque cautelæ necessario devenire debuit, non aliud sibi imputandum, & objiendum, quam quod revera commiserat. Inde ad consequentias ire, Ergo *Jobus Deum injustitie suspectum* facit, est otio suo abuti, & Cavillatorem agere in iis, quæ ne rigorem literæ quidem, nedum sequelas, patiuntur. En tamen X. aliud adhuc paulo mollius, & genio Linguae æque congruum; placetne *Ei* pro multitudine Roboris sui mecum contendere? Faciat sane. Non detrecto congressum. *Tantummodo ne hostiliter invadat me;* ut nunc facit, me telis suis confgens, in procella conterens; in offensaculum sibi proponens; Omnemque plagarum suarum vehementiam in me laxans. Istam vim verbo **שום** vindicavi ad *Cap.* 1: 8. Habes idem plane quod postulatum, *Cap.* 13: 21. Manum tuam a me remove &c. &c. ac proinde in hoc ipso pedem figamus.

7 Ibi quippe Rectus disceptationem susciperet cum ipso: & evaderem in purum putum a iudice meo.

7 שם ישר נוכח עמו ואפלטתה

לנצח משפט:

8 Ec- הן 8

Vers. 7. Admirabilis celsitudo animi, sub pondere calamitatum, & criminationum iniquarum, sese erigentis, instar palmæ. Eam non attingit I. *Vulgar.* Proponat equitatem contrame; & perveniet ad victoriam iudicium meum. Ad hanc Lectionem contra Hebraizantes defendendam, nimia mira commentus est de Pined. *Vf.* præc. finem cum priori hujus parte confundens. Castigavit cum propterea *Bolduc.* profiteri ausus, Hebraizantes non minus inepte sæpe a nonnullis, quam nimis morose carpi; quum in Hebr. sit: Ibi rectus litigans cum eo; & liberaret in perpetuum a iudicante me. Idem agnoscunt *Vass.* & *Codurc.* qui posterior fontem quoque erroris detexit, ex שם posuit, pro שם ibi; ישר, aquitas, pro ישר rectus: נכח coram, pro נוכח litigans. עמי mecum, pro עמו; & מיִשְׁפְּטִי iudicium meum pro מיִשְׁפְּטִי a iudice meo. Non placet tamen II. quod *Bolduc.* arctissimum cum præced. nexum quærens, vertat, Non profecto Deus imponet in me ibi rectum litigantem cum eo; quamvis bene, moneat *Jobum* semet 3. *persf.* designasse. Non satis rotunde III. *Merc.* Ibi rectus disceptat, vel disceptaret, cum illo; i. e. si ita agat, non reformidet justus quilibet, præter jus adfingi se putans, cum eo disceptare. Addit, *Thestu* mox ad hypothesis transfert, ut passim facit, quia ex rectorum numero se agnoscit; Et liberarem animum meam semper a iudice meo. Illum iudicem non interpretatur Deum, sed Arbitrum, apud quem Deus ipse simul cum *Jobo* se stiterit veluti &c. ex voto *Cap.* 9. Id minus nunc quadrare quisvis sentit; atque fortiora spirari ad *Vf.* 3. insinuat. Concinnius *Doct. Belg.* IV. *Judicem* agnoscunt Deum; & Rectum, ipsum *Jobum*. Nimis tamen angustum faciunt sensum, quum de sola *Lite* inter *Jobum* & *Amicos* cogitant; nisi sub ea *Litem* quoque, quam *Deo* ipsi intenderat, comprehensam voluerint. Non sa-

tis meditate *Cl. Schmid.* V. sunt qui *Jobum* de se loqui putent, quod opus non est; nam intelligi potest, imo debet, de omni justo coram Deo examinando. Atqui *Jobus* postulat *Judicium* Extraordinarium sibi dari, vel ad ipsum *Tribunal Dei* sua *Majestate* cincti; ut ibi cum iudice suo disceptet, & vincat se immeritas luere pœnas. Aliud adhuc errat idem *Vir Doctus*, non *Judicem Deum* intelligens, sed *Amicos sinistra* iudicantes, de quo infra. Non debuisset filium suum e manibus tam subito dimittere, & deflectere ad ea, quæ a præsentis conflictu aliena. Hoc persensit *VI. Cl. Reim.* elegantissima *Paraphrasi* exhibens: Quod si ibi ante solium ejus innocens cum ipso disceptare audeat; ego profecto a iudice meo in æternum liber abibo. Redit ad id quod *num.* IV. dedimus: in quo nihil desidero, nisi quod adhuc animosius hæc enunciata videantur. Idem fere iudico de *Cl. Cler.* VII. Ad tribunal ejus innocentes audiuntur; ideoque ab eo, tanquam æquissimo iudice, absolverer, malisque in perpetuum liberarer. Remissius paulo & hocce *Cl. Cocc.* VIII. Idcirco Recti cum ipso agunt; & causam omnino obtinerem a iudicante me. Multa hic discussit *Magn.* *Interp.* digna lectu, in quæ non excurro. Dicam uno verbo

שם Ibi nimis languidum pro igitur, hoc nexu, Quia Deus non contendit cum hominibus pro amplitud. ne virium, sed animum advertit iis. Omnino ibi refertur ad הכונתו (stationem, & sedem *Majestatis*. Ait quidem, hoc a re & sensu alienius; sed nobis res & series nihil aliud *IX.* admittere posse videtur; unde & reliquis hac in parte nulla nobiscum dissensio: quum vel *Locum* illum, vel saltem *contentionem* ibi institutam designari Omnes stuant. Dubitari quoque par non est, quin

ישר sit ipse *Jobus*, non autem quisvis *Rectus*: ob rationem *num.* V. insinuatam. Genus loquendi sublime, & *Tragicis* proprium, ac quasi domesticum, illustravi ad *Cap.* 13: 16. ubi

8 הן קדם אהלך ואיננו ואחר
ולא-אבין לו :

8 Ecce antrorsum vado, sed non adest; & retrorsum, sed non percipio Eum.

9 שמאל

9 Ad

ubi similiter de se in 3. Noster. Connexio cuius aperta, secundum id, quod *Vs. præc. præstructum*: *Voletne pro magnitudine virium mecum contendere?* Haud detrecto; dummodo non hostis in me, sed æquus iudex procedat. *Agnoscat ipse, Virum probum, Rectumque esse Eum, qui cum ipso in disceptationem descendet; atque Ego a Judice meo Liber, immunisque malorum, abibo.* Ad נוכח porro teneatur, esse vel simplicius, *Commisus in disceptationem cum altero; ut Esaj. 1: 18. נוכח Disceptemus inter nos: vel fortius, & grandiore spiritu, solidis argumentis demonstratus justus; & victor declaratus, ut Job. 13: 3. 15. Sic Eliphs suberit, ibi rectus, demonstraret sese talem cum eo; vel argueretur, talisque esse evinceretur.* Ad אפלטא observo, *Pibel, secundum genium Linguae, non transitive tantum sumi, unde multi Liberarem me, vel animam meam, vel quod Cocc. placuit causam meam, iudicium meum: sed etiam intransitive, unde alii, Liberarer, Liber abirem. Id mollius, teretiusque. לנצח In perpetuum, in æternum, non male a Vulgat. conversum, in victoriam; secundum illud Esaj. 25. Absorbisit mortem לנצח in victoriam. eis vix.* Cl. Cocc. maluit *Omnino, ab initio ad finem. ἠδελφῆς. Hæc eodem recident, si Originem inspicias; quæ est in purum putum. Signata vox in iudiciis, ut Hab. 1: 4. Non exit in purum putum iudicium. Item in probationibus, Job. 34: 36. Exploretur Jobus in purum putum. Plura ibidem reperies. Pro a iudice meo Cl. Schmid. maluit, a iudicante me. Præiverat Cocc. Vertimus a iudicante me, quia causam non tantum a iudice, sed etiam ab Adversario quovis se obtenturum sperat. Iudicat enim & pars adversæ suo modo. Jungit ergo Deum, & Amicos. At Schmid. Nos putamus Deum plane hic non intelligi; sed iudicem præposterum, sinisterum, iniquum, cujusmodi erant Amici Jobi, contra quos etiam provocatur ad Deum, Deique judi-*

cium. Nobis nulla hic appellatio ab hominibus ad Deum; sed ipsius Dei provocatio, & quidem non apud tertium iudicem, quo Merc. deflexit, verum vel ad ipsius Tribunal sanctissimum Iustissimumque; unde non dubitat Noster, quia Victor bonæ causæ sit rediturus, si modo Deus personam iudicis erga se retineat, & non Adversarium, hostemque agat. Sentis pondus vocabuli משפטִי A iudice meo. Gravis haud dubie excessus, quo tamen hominem Sanctissimum abripi sivit Deus, ut tanto luculentius nobis de Sanctitate vitæ Ejus extraordinaria, & ferme Angelica; nec non de invicta sub iudicibus gravissimis constantia & magnanimitate constaret: quæ, ut modo dicebam, instar palmæ adversus onera confurgens, a plagis ipsis vires animosque sumit.

Vers. 8. Pathetica amplificatio Voti Vs. 3. concepti: qua ostenditur flagrantissimum desiderium Dei adeundi; simulque innuitur Deum veluti subterfugere congressum, sua se Majestate invisibili, & luce inaccessa, occultando. Nimis subtile, I. quod in Caten. locus hic trahatur ad Dei Æternitatem: vel & immensitatem, ne quis putaret, Nostrum ad Tribunal Dei accedere gestientem, Loco circumscriptis Eum qui cælum & terras complet. Hæc & alia dabit de Pined. & ipse subtilior, quam par est, II. quum censet occurri duabus tacitis objectionibus, contra quas voti superioris necessitas urgeatur. Has nimis coactas huc transferre nil attinet. Cl. Schmid. III. etiam occupationem induxit longius petitam, quasi Nostro objicerent Amici, si tu tam innocens, cur ergo Deus se non sistit tibi? cur Eum nec ante, nec retro invenire vales? Ad quæ Noster, Fateor Deum nusquam esse mihi &c. Attamen scit viam meam &c. Vs. 10: 11. 12. & summe liber est Vs. 13: 14. In his parum nervi. Nervosius IV. qui hinc intinuatam voluit, Dei iudicia esse incomprehensibilia, quæ nemo mortalium assequi valeat, etiamsi quatuor Mundi plagas perscrutetur: nihilque intentatum relinquat. Sic in primis Calv. Conc. LXXXIX. Cocc. V. speciatim hic agi cenfet de Obscuri-

9 Ad sinistram, ut agam cum Eo, nec cerno; operit dextram, & non video.

9 שמאל בעשתו ולא אחז יעטר
ימין ולא אראה:

10 Enim- כִּי 10

rate & ignorantia Voluntatis Dei, cum qua Vereres fideles conflictati fuerint prae nobis, respectu Ad afflictionum. Allegorice autem ire antrosum exponit, prospicere in futurum tempus, & gratiam promissam in Messia. Item ire retro, mente sua redire ad primam promissionem Adamo factam, & deinceps &c. unde neget Noster se intelligere posse, cur pii adstantur. Ego cum plerisque VI. acquiesco in illo nexu Merc. quod quantumvis omnibus votis expetat Deum invenire; Deus tamen nusquam sui copiam faciat, nec succurus esse videntur; quorsum tendunt Jun. & Trem. Huc concedunt Vatabl. Codurc. Varuss. Cler. Crinsoz. Reim. &c. &c. Dubites hoc ad aspectu malisne simpliciter ire antrosum, retrorsum, ad sinistram, ad dextram, omnemque in partem converti: an figuratius; ire ad Orientem, Occidentem, Septentriones, & Meridiem: an utrinque simul; quorsum inclinat Merc. me haud refragante, quum hinc longe vehementer Adfectus exoritur, granditate & venustate Tragica insignitus.

Vers. 9. Cl. Cocc. I. nimis subtiliter sinistram & dextram in Allegoriam, superiore Pf. ab ipso inchoatam, flexit; quasi & presentis temporis significationem nunc praeberent, & diversam simul Dei gubernationem indicarent, sinistra quidem incursum & mala, dextra autem protectionem & bona: q. d. Neque ex afflictionibus, neque ex protectione & beneficiis, cognoscere possum divinam voluntatem. Illi sententiae hanc versionem aptat, Ad levam sit, quum agit, non video: dextram operiat; non cerno. Fatendum interim, esse in his phrasis quod & reliquis interpretibus negotium faceffiverit. Subtilius certe est II. quod Merc. offert, Ad levam quum facio Eum i. e. quum cum ibi quæro, non video: nec rotundum satis alterum, abdit sese, ad dextram, meridiem, nec cerno. Commodius illud Jun. & Trem. III. Quum agit ipse ad sinistram, non tamen video: operiet dextram plagam, nec tamen respiciam. Argutiuscule postremum operiet dextram exponitur incumbet ad dextram partem. Ausus Codurc. IV. si moveatur ad dextram, germanam significationem verbi

statuens agitari, moveri, indeque porro palpitare, trepidare &c. &c. Hæc parum liquida: quæ si ex conjectura a se tentari diceret, ad notiones Verbi implicitas, si forte, expediendas, ferremus: pro certis talia vendi haud æquum. Et nos non absimile quid co-

nati V. in Juvenil. ex Arabum א-ב-ב-ב flexit, unde dabam, flellit dextram versus. Id furcillari meretur, non quod peregrinum sit, nam inflectendi notio Originem constituit hujus Radicis, sed quod langueat, nervoque hac in fede careat. Video interim Cl. Capello in not. Crit. idem in mentem venisse, quod mirum haud sit, si qui se operit, non conspiciatur. nempe multi reddebant, si ad dextram operiat se, non video. Hac ratione impulsus Cl. Reim.

VI. עטר nunc valere censet, opus facere, ut sit Synonymum præcedentis עשה. Unde rogas? ex acumine Viri Doctiss. qui עטר operiri, deliquium pati, translatum autumat ad graviores laborem, quo quis delassatur & obruitur. Illa אבבבבבבבב non valde opportuna heic loci. Senties, ubi Radicis indolem inspexeris. א-ב-ב-ב-ב-ב primario est, in-

flexit, inde circumflexit pallium corpori, circumamicavit, operuit amiculo, totumque corpus largiore sinu obvolvitur. Hinc aufa sumta ad mixtorem cum deliquio animi conjunctum. jam ne ipse quidem Vir Clariss. qua est ingenua Eruitione, negaverit, inflectit dextram versus magis in natura Linguae fundatum, quam Laborat ad dextram. Pterisque placuit VII. Jarchii, operit dextram, i. e. operit faciem Meridiei sui vultu, quo minus cernam Eum. Concinuit fere Schmid. VIII. concisam censens Locutionem, sic supplendam: si fuerit ad dextram, dextram sic operit & occultat, ut non videam. Vel potius, operit dextram i. e. se ad dextram existentem. Idem prius Colon ita evoluit, Ad sinistram si fuerit, quum facit aliquid, tum non videbo Eum. Preßius adhuc Crinsoz. IX.

Ad

כִּי יִדַע דֶּרֶךְ עַמְרֵי בַחֲנִי
 כֹּהֵב אֵצֶל

10 Nam novit viam quæ penes
 me est : exploravit me, ut aurum
 emicabo.

כֹּהֵב אֵצֶל II

11 Ve-

Ad *sinistram* si convertar, quamquam opere-
 tur ibi, non tamen cernam Eum: ad *dextram* se
 operit, nec videbo eum. Liquidius & rotun-
 dius forte quod dabo X. Ad *sinistram* vado,
 ut agam cum eo, & non cerno: operit *dextram*,
 & non video. עשה Agere sensu judiciali, ut
 Ps. 119: 127. *Inde בעשתו In agere Ejus*,
 pro in actionem cum eo. Nihil aptius ad seriem.
 Operit *dextram*. concise, pro a *dextra* item
 inaccessum se præbet, densa caligine involutus,
 & coopertus. En XI. aliud argutius: *Sinistra*
 Ei quàm agit, שמאל vere *sinistra*, ab invo-
 lutione sic dicta; & non cerno: *dextram* operit,
 & non video. Illæ sententiæ, nobis nunc ob-
 scuræ, vivente Lingua fati lucebant; nam
 Radix deperdita שׂמל Sinu involve-
 re, cooperire, dedit שמלה Amictum, operi-
 mentum, & שמאל *sinistram* sinu fere involu-
 tam, & opertam, quum *dextra* exeri, conspi-
 cique, soleat. Sentis quid sit *sinistra* Dei ope-
 rantis vere *sinistra*, i. e. cooperta; simulque
 vides quam venuste subnectatur, *dextram*
 operit; continuata figura; quum עטף etiam
 frequentetur in *vestimentis*. Quicquid sit, innui-
 tur, per *sinistram* *dextram*que plagam mundi *frus-
 tra* se oculos circumferre, aut mente excurrere, ad
 Deum invenendum, quum ubique præsens,
 nusquam tamen præsentem se sistat, sed con-
 gressui semet velut subducatur.

Verf. 10. In connexionione dissidetur. Merc.
 I. Quum me exploraverit auri more in fornace,
 deprehendar purus: ideo cupio cum eo agere.
 Sic ratio redderetur voti Vf. 3. suscepti. Ad-
 dit II. quosdam quod de auro dicitur referre ad
 afflictiones præsentis, in quibus adhuc integer
 & purus persisterit: quod quidem non impro-
 bare se ait, simplicius tamen videri, ut sese
 probandum domino offerat Noster: sic enim fere
 ut non alius appareat quam integer. Inter utrum-
 que sensum pendulus quoque Cocc. daus 1.

probaret me, ut aurum exirem. 2. probavit me,
 exeo &c. ut significet, se etiamnum in catino
 probationis constitutum, nihil nisi aurum reperi-
 ri. Eodem tendunt post *Vulgat. de Pined. Va-
 vass. Codurc. Bolduc. Cler. &c. Remissius*
 est, quod Doct. *Crinfox.* III. sequutus, sed
 quod ad ipsam, cognoscit viam meam, & quum
 exploraverit me, ut aurum exibo e catino ad-
 afflictionis. Existimat Nostrium semet hoc solu-
 tio sustinere, quod spes sit se tandem emer-
 surum, atque ex igne nitidius proditurum, malis
 ipsis innocentia illustrandæ servituris. Itam
 spem ad Cap. 19: 25. cum universa *Oeconomia*
 hujus Libri pugnare ostensum. Etiam כי pro
 sed minus commodum nunc. Nec satisfacit
 IV. R. *Levi* ita struens. Quum ipse cognoverit
 viam meam, & probavit me, exibo tanquam
 aurum. Languet quoque V. *Schmidii* ne-
 xus, qui supponit nunc responderi ad *Objectionem*
 Vf. 8. si justus sit, quare ergo Deus ipsi
 non appareat: ad quod regeret Noster, 1.
 Nihilominus certus sum Deum cognoscere meam
 justitiam &c. 2. præterea summe liber est. Vf.
 13. Neutrum aptum: quin *objectio* nulla, ut
 Vf. 3. visum. *Calv.* VI. arctius copulans
 cum præc. Vf. sic pergit, prout viam meam
 cognoscit, probat me, & tanquam aurum exibo.
 Significari censet a Nostro, Deum longe me-
 liore conditione esse, quam ipse sit. q: d. Non
 possum illum cognoscere, & ipse me cognoscit,
 de operibus meis, quin & de omnibus meis co-
 gitationibus judicans: denique ipse me probat
 tanquam aurum in fornace, ita ut nulla in me
 tam parva spuma sit, aut infirmitas, quam Deus
 non videat, aut dijudicet: atque ita nihil juris,
 & æqui, ab ipso obtinebo, quum litigare volue-
 ro. Sic foret *Querimonia* de jure minus æquo,
 quæ nec comparationi, nec fervori provocan-
 tis, fati responderet. Omnino rem acu teti-
 gisse videtur VII. R. *Salom.* cum quo ita con-
 itruo, & connecto, Frustra Eum vestigo.
 Nusquam est mihi. Quia videlicet scit me in-
 nocentem, & Auri instar purum: ideoque com-
 parere non vult, sed se veluti subducit congressui,
 unde victor abiturus esset. Hoc dolentissimus
 Adfectus, quo incensus Noster, & universa.

11 Vestigium ejus tenuit pes דרכו רגלי אחזה 11
meus; viam ejus servavi, neque declinavi. שמרתי ולא-אט :

12 Præceptum labiorum Ejus מצות שפתיו ולא אמיש מחקי 12
fane non seposui; præ demenso meo צפנתי אמרי-פיו :

13 At והוא 13

series, postulant. Dubites, velint, *Certus est, si probaverit me, ut auram me exiturum: au, jam ante me probavit, auro ubique similem reperiendum, atque ulterius reperiendum. Res eodem redit. Postremum fortius.*

Vers. 11. Cohærentiam claram nonnihil obscuravit Cl. Schmid. quasi rationem nunc redderet Nolter confidentis assertionis, quod Deus noverit i. e. approbet viam ejus &c. Propius cohæret cum Auri desecatissima puritate, quam sibi vindicare ausus fuit: & hoc omnes haud dubie voluere, qui de nexu nihil, tanquam aperto nimis. Pulcherrima phrasis Vestigium ejus tenuit & firmiter apprehendit pes meus. Duplex Emphasis. Primo indicat, se Dei præeuntis vestigia pressisse, sive presso pede insegutum esse. Nempe pietas est imitatio Dei, secundum illud Philosophi, ἐκ τῆς θεῶς, ut recte Cocc. Secundo ostendit, se pedem a vestigiis præeuntis Dei nunquam dimovisse, sed constanter non minus, quam alacriter, & fervide, omnes pietatis partes impleisse. Utrumque continetur in, Estote Sancti sicut Ego sanctus sum.

Vers. 12. In priori membro nonnihil scrupuli movet præp. 1, nec non verbum אמיש aliis intransitivum, aliis transitivum. Nimis affectate I. nonnulli, A præcepto labiorum ejus neque recessi; quasi ולא ita se postponi pateretur. Nec satis rotunde II. Merc. Mandatum labiorum ejus non subduco a me, per pleonasmum & 1: vel, etiam non subduco a me: Commodius III. Doct. Belg. præceptum labiorum ejus etiam non summovi; quamvis ne sic quidem 1 sat molle. Hinc IV. Cocc. Schmid. Clor. &c. repetere malunt שמרתי servavi præceptum labiorum, & non discessi; pro quo Jun. ut non dimoverem. Aliquid lucis fert, Non ימוש rescidet Liber Legis כפיך

ab ore tuo. Inde V. darem, præceptum labiorum ejus fane non feci recedere; non semovi unquam, aut seposui vel ad momentum. Radix מוש magna pollet gratia; nam notiones recedendi, & semovendi, sunt secundariæ, a tergerendo ductæ, quod Zach. 3:9. extat. Hæc Originibus relinquenda.

Ibid. Posterius quoque paululum moræ obijcit. De Pined. I. frustra est, quum Vultigati, Et in sinu meo abscondi verba oris ejus, conciliare conatur, cum בחקי in statuto meo, vel præ statuto meo; quasi studio sic mutarit; quum vel cæco pateat בחקי ei observatum, ut & מ׳ LXX. Ingenue agnovit Vavass. itemque Colurc. qui II. exhibet, plusquam demensum meum &c. Post Jun. & Trem. qui habent supra quam penum meum. Laudavit sensum hunc Merc. quoque, ex Prov. 30:8. ipse III. præferens ex statuto meo, de more meo, pro re mihi consueta & ordinariu. Vix est ut probes. Languore etiam non caret IV.

Schmidii חק pro tempore vitæ, quasi esset, inde ab initio constituti vitæ temporis. Paulo erectius V. hocce ejusdem, præ statuto meo, i. e. præ eo quod ipse apud me statuerem, aut statuturus fuisset. Idem cum num. II. conjunxisse video Calvin. Conc. LXXXIX. Audacissime VI. Luth. cum aliis, plus quam debebam, mihiq; præstitutum erat. Hos falli ait Merc. quod vana fuisset gloriatio: & Cocc. impiam ac blasphemam fore censet vel cogitationem operum indebitorum. Concederem, si citra Adfectum, & quidem conturbatissimum, loqueretur Nolter: neque inconsiderati, meo quidem judicio, qui sic vertunt: sed Sophistæ, qui iude opera supererogatoria stabilitum ire velleut. Non tamen acquiesco huic sensui, quantumvis animoso, persuasus חק

13 והוא באחר ומי ישיבנו ונפשו
 אותה ויעש :

13 At ille Unus; & quis avertet Eum? quod anima ejus cupit, efficit.

14 כי

14 Nam

חק hic esse aliquid pretiosum quod studiose servatur & reconditur. Ad hoc proxime accedit *penus*, demensum, victus quotidianus: nec tamen ita, ut satis plenum reputari queat. Alienica certe, quamvis jucunda in se, videntur, quæ Cl. Cocc. attulit, Ut demensum libenter accipimus, & recondimus, idque tum nostrum esse scimus, & eo gaudemus: ita ego gratiam annunciatam libenter accepi; animi fide, tanquam Arca, condidi; meam esse scio; & hoc bono me consolor. Item; ut demenso recondito spes nititur in posterum, ita ego certam spem habeo promissionis Ejus & salutis &c. Denique, ut famelicus ad penum suum aspirat, ita ego paratus sum omni tempore thesauro meo cœlesti frui. Si חק penum signet, intra hos fines subsistendum, quod verba oris Dei penu ipso habuerit cariora, eaque diligentius custodiverit, quam alimenta vitæ. Brevius dicam, quod Mandata Dei ipsi fuerint quotidianus cibus & potus. Hoc tamen si voluisset Noster, commodiore forte verbo uti potuisset, quam לצפן recondere; cujus Emphasis Cl. Coccejo ansam dedit ad prægressas meditationes. Vide ergo VII. an malis חק pro omnibus iis quæ alicui jure debentur, qua amplitudine auctum apud Arabes حَق,

Solum jus ejus; Ei jure debetur. Hinc solennis formula قام بحقّه Exhibuit portionem ei debitam. Omnia Officia ipsi præstitit. Sic existit eximium quid, & grande, præ Juribus mihi debitis asseruavi Sermones oris Ejus; in thesaurumque recondidi. Ejus jura meis mihi Juribus priora semper, & antiquiora.

Vers. 13. Multa hæsitatio circa nexum & sensum. Merc. I. Et ipse in uno proposito, כדבר אחד, immutabilis, & quis revocabit, vel avertet illum, statim ac cupit, quid, facit. Ejus voluntas est executio. Hæc dicit rediens ad absolutam potentiam, de qua supra nonnihil cœperat. q. d. Quomodo impedire possem, quod ille in me statuit? Absoluta est ejus potentia. Ea nunc in me utitur. Paulo aliter, post R. Levi, Calv. II. Quum aliquid constituerit, quis avocabit illum? &c. addens, Ista dicuntur, secundum illud quod jam dixerat, Deum adversus ipsum potentia absoluta uti; ac proinde non posse quemquam cum illo litem instituere, ut jus suum obtineat. Ei באחר va-

let esse in aliqua re, eamque constitutam habere, atque cum animo destinatam. Secuti Doct. Angl. Codurc. Cler. nisi quod argutiuscule malit; si in uno quidpiam statuerit. Utrumque conjunxit III. Crinsoz. sed quandoquidem continuare statuit ita me tractare, quis imp d et Eum? Monet IV. Mercerus, Chald. Vulgat. & quosdam Hebræorum efferre per ד redundans, Et ipse unus; Solus omnia pro arbitratu agens. Ei ad fine, quod V. proponit de suo, Ipse in uno, pro in unitate. q. d. Solus est Omnipotens, qui quicquid vult, facit. Diversa facie Jun. & Trem. VI. Sed si ipse contra unum agit, quis revocet Eum? &c. Iis calculum adjecere Pisc. Belg. Cocc. supplens sed ipse si in unum grassetur &c. Unum, intellige aliquem, ut expresse Nostri. Interius aliquid captatum VII. a Cl. Cocc. ita commentante, Nemo est qui intercedere queat, quo minus non univeros judicet, sed Unum ex omnibus afflictione exerceat. Nempe supra

inter alia apud Cl. Gol. notans, jura, justa, quicquid alteri debetur honoris, officii &c. Alcor. 51: 19 وفي اموالهم حق للسائل

Quorum in opibus roganti, e- gentique, חק portio debita. Apud Abulphar. p. 240. اعرف له حق ولادته ولا تقنسره اقنسام العبيد

Memor sis quo patre natus sit &c. vertit Cl. Pocokius. Rectius; redde ei quod Natalibus debetur, neque cogas eum instar mancipii. Iterum Hist. Tam. 352. السريسر حقّه

pra plus semel insinuavit, *Jobum* incidisse in illam cogitationem, se luere aliorum hominum peccata. Illuc spectat, quod adjicitur *Grande mysterium subesse*, & *Jobum esse typum Christi* atque ita de se loqui, ut nos loqueremur de *Christo*. Huic subtilitati tam parum nunc loci, quam illi aliorum VIII. quibus ipse in uno valet, in *Christo*; quasi Deus unus diceretur in uno illo. Ad num. V. accedit IX. Doct. *Mosm*. Etiam ipse consistit in uno: monens *Monada Pythagoricam*, veteris sapientiae compendium esse, licet *Jobus* celliora spectarit, quam Philosophus ille. Etiam *Ramban* e sua Schola huc intulit *Kabbalam*, per quam *Jobus eAbelus* fuerit de Unitate Dei. Talia plus promittunt, quam praestant; & ex fulgore dant fumum. Non incommode tandem X. *Schmid*. Et ipse se silit in uno: se exhibet tanquam *Unum*. Unum nempe absolute; qui nullum habeat parem; sed summus super omnes, nulli rationem reddere cogatur consiliorum. Addit, ex h. l. Unitatem Dei, & omnipotentiam, & si quid aliud, haberi. Hæc cum num. V. quod ad rem ipsam planissime conspirant; & tamen contra *Mercerum* disputat, Libertatem vocans, quod potentiam absolutam ille. Ne autem Libertatem absolutam videretur admittere, concipit secundam nunc solutionem ad Vj. 8. quasi Noster causam adfectionum suarum derivet a voluntate Dei, cui sic placeat agere cum ipso, & quidem juste. Atqui Vers. 10. dixerat; rationem alteram, cur Deus non appareat in congressum venire cupienti desumi a Liberrima voluntate Ejus. Hæc non valde rotunda: etiamsi utrumque conjungas, ut in *Analysi*, Cap. 23. præmissa factum. Nervum præterea omnem tollit insertio illa, Et quidem juste; nam cur æstuat *Jobus*, cur disputat, cur injuriam sibi fieri pugnât, non ab hominibus solum, sed & a Deo? Quò ergo cumque tandem modo verba nostra reddantur ad absolutam Dei vel potestatem, vel Libertatem respexisse *Jobum*, negari nequit. Non adiderim, quæ nullam attendat justitiam, hoc enim crudum, & ne ex Adfectu quidem a Nostro prolarum: sed addere audeo, & debeo, quam cum Justitia, æquitate, & bonitate Ejus, conciliare, in cursu providentiæ, nemo mortalis queat. Hoc adpectu positum XI. Et ipse in Uno, per solennem Arabismum, pro ipse Unus, rerum omnium Arbiter, & supremus Dominus absoluto imperio omnia regens, omniumque fata & fortunas dispensans. Laudavit Ara-

rabismum Cl. *Michael*. ut quum dicitur الله بقدير Deus in potente, i. e. potentissimus. Confer *Juvenil*. Id ipsum intenderunt qui num. IV. positi, ad pleonasmum recurrentes; nam & Cl. *Gol*. in *Lex*. hoc ب vocat pleonasticum, quamvis accuratius appellari posset Beth intimam rei qualitatem, & naturam signans, per Emphaticam circumlocutionem, sive Beth Periphrasticum; ut هو بمؤمنون Ille in credente, i. e. verus fidelis. In *Diw. Hud*. ومن ذا من الاحياء ليس بذاهب

Et quis e viventibus non est in abeunte i. e. non abit, sive moritur? Infinita talia extant apud Arabes. Vide *Alcor. Sur. 2. 140. & 58: 11. & 34: 36*. In *Sacris Periphrasis* hæc sit frequens. *Exod. 6: 2. Eccl. 7: 12. &c. Add: Esaj. 40: 10. Dominus Jehova ברוך in potente venit*. Ad Doct. *Hicm*. in *Pr.ec. p. 71. &c.* Alii in potentem & fortiter armatum illum; quod fero; sed alterum præfero. Idem judico heic loci, non spernens, Et ipse in unum, contra aliquem, quod num. VI. dabam; sed longe præponens in uno, per venustissimam hanc figuram. Ei nonnihîl lucis addet forte, quod in *Camuso* enotatum الاحد لا يوصف به الا الله אל אחד Unus ille cum *Artic.* nemo insignitur nisi Deus ter *Opt. Max.* Nec non, quod *Gjanbarius* observat *Alcor. Sur. 112. قل الله احد* Dic, Deus, Unus; etiam sine *Articulo* venire, ut *Nomen absolutum Dei*: qui solus vocari Unus queat.

Ibid. Absolutum imperium illius, qui solo Nutu, & Numine, omnia regit, obversatum Nostro, arguit sequens *Colon*. *Languidiuscule Cocc. Anima ejus concupiscit & facit.* i. e. Non necesse habet a quopiam veniam petere aut consilium. Assensum *Schmidii*, in *Systema Theologiae* nimis intenti, tulisse, nil mirum. Dubitari nequit, quin majore Adfectu hæc enunciata, in contentione Vehementissima, quam ad summum nunc gradum pervenisse apparet. Durius, ab altera parte, quod censet *Calvinus*, *Jobum* animo imaginatum, Deum uti potentia inordi-

14 כי ישלים חקי וכהנה רבות
עמו ;

14 Nam tradit jus meum: & talia multa apud ipsum sunt.

15 Prop-

nata, nec aliter nunc judicare potuisse, quam Deum velle tanto impetu brachium suum exercere, ut ratio omnis & æquitas excluderetur. Emollit tamen, subdens, Verum est Jobum hanc blasphemiam apud se non conclusisse; sed hi sunt primi immoderatarum perturbationum æstus. Sub hac cautione, nihil est quod merito vellicetur, in hisce, & aliis, quæ ad hoc Caput Calvin. aliique e Noltris attulere, circa absolutam Dei potentiam, qua quicquid animo colubritum nunc facere dicatur. Utique Merc. etiam diserte monuit, sciendum Dei potentiam, etsi absoluta & summa sit, non tamen esse Tyrannicam, ut injuste & mera potentia quicquam faciat. Absit. Quamquam enim justitia rationem non videamus, non dubitandum tamen quin in & cum summa ejus potentia simul sit & summa justitia. Hæc qui carpit, non fragili sane, sed solido dentem illidit. Mihi tamen media via commodior, tutiorque. Ne per Adfectum quidem, Tyrannidis, aut injustitiam, dicam Deo scriptam admiserim ab acerrimo sui defensore; a se ipso nimium descituro, sibi que ipsi aperte contradicenturo. Hoc, in tanto æstu disputandi, ne tantillum quidem fecisse deprehenderet. Veram Viri mentem dabit Caput 12. præsertim vs. 13. 14. 16. 17. &c. quæ relecta, & perpensa, ulteriore nos cura absolvent. Omnia huc redeunt, Justitiam viarum Dei esse obscurissimam, atque plane imperviam nobis. Intra hos fines continerem quoque hanc sententiam, Quod anima ejus cupit, facit: & ut Rationem nemini reddere teneretur; ita Ratio quoque Judiciorum ejus inaccessa omnibus & impervestigabilis.

Vers. 14. Profunda sententia; ad quam constituendam multa capita, multi sensus. Procul a recta ratione repulsus Cajet. I. Et ipse restituet statutum meum. Non me relinquet sine præmio, &c. &c. Alienum etiam II. quod Vatabl. sequitur, perfecit quod necessarium mihi: quicquid mihi opus. Itemque quod alii, perfecit demensum meum; non negabit mihi necessaria vitæ comoda. Propius ad rem de Pined. III. cum Vulgat. cumque expleverit voluntatem suam in me, & alia multa præsto sunt ei. i. e. novis adhuc & insolentibus ærumnis

me poterit exercere. Ita Gregor. Hieron. &c. &c. In eandem mentem Cocc. IV. Quum absolverit demensum meum multa tanta apud ipsum sunt. i. e. Non est contentus me adflixisse semel, aut eo modo quo alii adfiguntur, sed ingeminat, accumulatur, sæpius & semper adligit. Secutus est Cl. Reim. Diversius paulo Merc. V. perficiet statutum meum. Non missum me faciet donec impleverit ea que in me statuit, & decrevit; utpote Omnipotens & Immutabilis. Soletque ille talia multa facere ex absoluta potentia, quorum ratio nobis exquirenda non est. Addit VI. Chaldaicum, R. Levi, alios, in bonum cepisse, perfecit victum meum: fere ut num. II. proposui: sed se malle in malum: quamquam & in utramque partem sumi posset: Quisquid de me decrevit sive in malum, sive in bonum, absolvet, & si me liberare volet, nemo impediet: & contra. Adpectu malo tantum Calv. VI. Id quod de me constituit ratione tum vitæ, tum mortis, perficiet, prout omnia nostra in Ejus manu sunt posita. Verum est Jobum hanc sententiam male applicasse; nam in primis perturbationum æstibus quasi desperabunde locutus est. Ecce scio de me actum esse. Quod de me constituit id perficietur: nihil proficiam, etiamsi responsem, aut expostulam cum Eo. Hæc dolori immenso Jobi sic satis congruunt. Desperabunde intelligas ratione præsentis Vitæ. Non absumile quid, alio flexu, adfert Schmid. VII. Consummat juxta liberam suam voluntatem statutum vitæ meæ terminum. Moriendum mihi mox erit; neque enim supervivere possum.

Elicit istam vim ex Cap. 14: 5. ubi חק de Termino fixo vitæ. Sentiens tamen Vir Doctus aliam ibi esse faciem, feriemque, adjecit, cum statuto vitæ termino hic multa includi, Omnes scilicet afflictiones per quas veniret. Sic præstitisset Calvino subscribere, perficiet destinatum meum, quod & a Doctiss. Belgis, Anglis, aliisque, expressum. Non placet etiam, postremum Colon ad Jobum solum ita restrictum, a Cl. Schmid. Et his similia multa ex parte ipsius inveniuntur, in quibus mecum agit, ut vult anima ipsius. Ecquænam? si חק cum Morte includat Afflictiones? Nostri referunt

15 Propterea a facie ejus confertor, cunctabundus hæreo, & paveſco ab illo.

15 על-יכן מפני אבהל אתבונן

ואפחד ממנו :

16 Quin ואל 16

runt ad ſimilia judicis occulta, quorumque ratio nobis impervia. In hac Belgarum interpretatione queo acquieſcere: nec tamen ſupprimere poſſum VIII. aliud adhuc, quod ex uſu vocabuli חק Pf. 12. reſultat: Nam ipſe tradidit id quod mihi debetur: meum jus fruſtrans & dedens. Naturam locutionis pauculis illuſtraſſe operæ pretium erit. In Hamafa extat

ان تسالوا الحق نعطي الحق
سايه

والدمع محقة والسيف مقروب

Si jus debitum petitis, concedimus jus suum roganti,

Et quidem Lorica in sarcinis, gladio in vagina recondito.

In Div. Hud. ان كنت مظلوما يرد
ان كنت مظلوما يرد

ان كنت مظلوما يرد
ان كنت مظلوما يرد

ان كنت مظلوما يرد
ان كنت مظلوما يرد

ان كنت مظلوما يرد
ان كنت مظلوما يرد

لا يسلمون جارهم حتى يزل
الشراك عن قدمه

Non dedunt clientem, donec calceus pedi detrahatur,

per Mortem. Ad hæc Tebriz. Laudat eos quod clientes strenue defendere ſoleant. Ad illam rationem השלים חקי valet, deditit jus meum, meque vexandum, lacerandum, concutendum condonavit, omni cura, & tutela mei abjecta, haud ſecus ac ſi nocentiſſimus eſſem omnium mortalium. Dubites num Hebrais השלים

quoque ſic venerit; ſed cogita a deditioe proelivem huc eſſe gradum: quin penſita, an non viſ hæc unice quadret Pf. 7: 5. Si retribui dediſti me malum! Nil magni alias dicit Pfaltes, ſi non Hoſtiliter ſe dedentem & perſequentem, a ſe tamen e malis ereptum dicat.

Synonyma ergo דדתי & שלמי Deditor &

Hoſtis meus. Hinc rotundiſſima exiſtit complexio. Sed ille unus, abſolutiſſimus rerum Arbiter; & quis avertet Eum &c? Nam tradit jus meum, atque optimam meam cauſam negligit non tantum, ſed abjicit; atque innocentiffimum omnibus plagis exponit, vexandumque dedit. Ilariri Conf. 14.

سءكم ضربي الذي اسلمني للكرب

Male habeat vos Adſidio mea, qua me dediſti inxori. Taliſ deditiois, qua Sanctiſſimorum Virorum Jura i. e. Dignationes proculcanda donantur, Illuſtria ſpecimina percenſuit Noſter Cap. 12: 17. & ſeq. quorum oculos reſpectens, adjecit; Et Talia multa cum ipſo. Illuc redeatur, ad vim hujus Coli perſpiciendam.

Pſ. 15. Non quadrat uſquequaque, quod Doſt. Merc. putet innui, Non ſe ob peccata ſua, & eorum parvam quam timeret, Deum revereri; ſed ſimpliciter ob ejus potentiam, & ſapientiam excelſam, atque admirandam, ſacro horrore adſectum, ſemet in Ejus Timore continere. Non convenit quoque, quod ex R. Levi adjungat, hæc dici adverſus Eliphazi accuſationem Cap. 22: 17. quali iis accenſendus

16 ואל הרך לבי ושרי הכהילני ;

16 Quin Deus molle reddidit cor meum ; & omnipotens externa-vit me.

17 כִּי־לֹא נִצְמַתִּי מִפְּנֵי־חֹשֶׁךְ וּמִפְּנֵי

17 Quod non excisus sim a facie tenebrarum ; quodque a conspectu meo contexerit ipsam caliginem.

כִּסְה־אִפְל :

quo me vertam, plane nescio. Confer quæ in-
fra ad Cap. 30: 20. dabuntur.
Vers. 16. Non placet Jun. Quia Deus emol-
liit cor meum &c. Rectius Merc. Et sane Deus
mollivit & colliquefecit cor meum, idque affli-
ctionibus velut consumpsit. Nonnulli Mollitiem
cordis, detorsere ad patientiam & submissionem,
ex usu phraeos 2 Reg. 22: 19. Id plane ex-
tra oleas. Consternationem, & infractionem ani-
mi infert hæc formula Deut. 20: 3. & Lev.
26: 36. sive a generali notione mollis, debilis-
que, quam & Arabes sub رِكْ agnos-
cunt ; sive potius a speciali illa, quæ sub de-
rivato الرِكِّي ab الرِكْ conspicitur, cito
liquefscens adeps. Gjaub. وفي المثل شحة
الرِكِّي علي قَعَاي وهي التي تذوب
سريعا تضرب لمن لا يعينك في
الاحراجات In proverbio quod dicitur,

consternatus agor, vix mei compos. אִפְלָוּסוּ
appadaw ita percussus ut sudor אִפְלָוּסוּ occu-
et. Medi-
um אתבונן feriem nonnihil turbat. Plerique,
dum considero Eum, vel, vias Ejus ; vel יָאֵת
rem istam, sive Libertatem Dei in gubernatione
hominum, ut Schmid. Malebat Cocc. Conspectio
& pavelo ab ipso. Nemo neget rotundius fo-
re, si & hoc verbum, ad stuporem mentis attoni-
ta possit revocari. Id tentavi in Juvenil. ex
usu singulari quo Arabes رِكْ و رِكْ
considerare, adhibent pro cunctari, morari.
Jam vero Cunctari, & herere quasi, interdum
verba pavoris rite locatum. Sit ergo אתבונן
cogitabundus herco, & quid statuam de me, aut

Adeps mollissimus, vel, mollissimæ carnis, for-
ma siem. superlativa, id quadrat in eum qui re-
non juvat in necessitatibus. Hinc gravi & ve-
nulla imagine, Deus colliquefere fecit cor
meum, ad instar cere; quod in summa conster-
natione aliud proverbium frequentat. Possis
adhuc arctiore nexu, Quin Deus emollivit li-
quefactum Cor meum, & omnipotens externa-
vit me, mentis impotem. Quia non excisus
sum &c.

Vers. 17. Nexus modo indicatus tenetur &
ab Aliis. Circa sensum ingens dissentio. Vul-
gat. 1. Non enim perii propter imminentes te-
nebras ; neque faciem meam operuit caligo. Id
de Pined. sic explicat, si Vobis videar molli &
liquefcente animo, & facie pallente ; ne quæso
existimetis externis calamitatibus corporisque ma-
lis me ita exanimatum contabuisse &c. Nam non
morbus, non cetera mala, hunc in statum me

rederunt; sed Dei ipsius formidolosissima illa potestas, v. prae. posita, scilicet quasi esset oppositio, qua negaret se succubuisse tenebris, & malis ingruentibus in se agminatim; sed a terrore Numinis immediate sibi incumbente excisus & extirpatum sese jacere. Est coactum nimis & argutum; quod tamen novo acumine auctum dare voluit, Bold. II. Etenim non sum excisus a faciebus obscuritatis in me acie terribili incumbentis; imo a faciebus meis operuit se caligo. i. e. a.leo non succubui calamitatibus, ut ipse mihi succubuerint & ante me stare non puerint, quasi semet operire & abscondere a facie mea adacta videlicet cum confusione. Hoc longius extraterminus vagatur. Subtilius Doct. Tigur. III. sub simili quidam oppositione dederunt, Etenim non excisus fui a malo improvise, nec caligo operuit faciem meam. i. e. Calamitates mihi superventuras praesagivi: ac proinde tela provisa non nocuissent, siue sensu in Divine, quibus quasi tincta illa. Subtilissime IV. Cocc. Nam ubi tantum non excisus sum propter tenebras, a facie mea se operit caligine. q. d. Deus me privavit omni solatio, animumque meum plene dejecit; nam magis magisque se abscondit a me, deserit me, terret me. Per Tenebras simpliciter intelligit desertionem; per caliginem vero terrorem. Addit V. Si per caliginem malis Mortem intelligere hic sensus erit. Quoties ipsum intueor contremisco, quandoquidem nondum me ex voto ardentissimo tenebris extinxit; sed hactenus mortem abscondit ab oculis meis; atque adeo me ad graviora mala servare videtur. In priori illo magis se acquiescere ait: nobis posterius unice convenire videtur, de quo statim plura. Longiuscule VI. desleatit expositio Vatabli, ita neccentis, Deus emollivit cor meum, Quia non excisus sum ante tenebras, ante quam ita adfugeret, & quia non texit a facie mea caliginem, siue additionem. Ita fere Doct. Angl. Crinsor. &c. quasi miraretur Noster, quod infinita Dei bonitas cum non e vita eripuisset antequam tanta tenebrae venirent.

Non putem מַנְיִי Ante faciem alicujus ire, procedere, talem usum ex se propagare posse. Durior quoque repetitio part. negativae. Denique remissior hic sensus, quam par est; quum sic nulla omnino adversa sibi incumbere debuisset, insinuaret Noster. Duo incommoda manent, etiamsi cum Chald. des, ita ut a facie mea texisset caliginem. Animosius VII. Doct. Belg. Quia non excisus sum ante

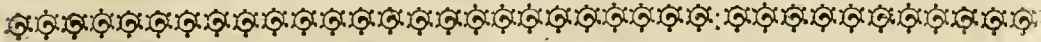
tenebras: & quia texit a facie mea caliginem. In nos. monent a facie tenebrarum capi posse vel, ante quam venirent, vel, propter tenebras. Posterius haud dubie rectius. Optime etiam alterum colon, pro mortem mihi denegavit. Minus concinne & rotunde Merc. VIII. Quia non sum succisus a conspectu tenebrarum, & a conspectu nisi non texit caliginem. i. e. stupeo quod vivam adhuc in tantis malis, calamitatum mole non elisus: quodque non ternerit ab aspectu meo caliginem hanc usque ad mortem meam, ut usque ad tempus mortis haec calamitates essent dilatae, vel usque eo ut morerer. Ultima obscuriora; nec clarum satis, Quod me non interemerit auferens a conspectu meo tantam hanc caliginem, & tot mala. Argutissime IX. Calvin. Quia non excisor coram tenebris, in facie tenebrarum i. e. in occulto: quin obscuritatem a facie mea occultavit; me cogens coram se comparere vel invitum; ut publico supplicio velut adjudicer. Enotavit hunc sensum Merc. eique obdixit scrupulos, quibus non immeritor; quod neinim huc concessurum credam. Mitto alia quaestiora; & venio X. ad Schmilii conatum: Quod non excisus sum ante tenebras; sed omnia coram me operit caligo. Ait propter tenebras, siue a conspectu tenebrarum nimis durum; sine duritie contra, ante quam tenebrae venirent: ut Esaj. 57: 1. מַנְיִי אֶת הַרְעָה אֶת הַיָּסָף

ante malum colligitur justus. Atqui 1. hic unicus est locus, qui aliqua specie adduci potest; quem Cl. Vir. cum aliis aliter reddere inavit; ob insolentiam & duritiam istius usus; ut sit: propter malum colligitur justus; ne contagione inficiatur. 2. non minus durum, quod מַנְיִי posterius concispositum statuat pro מַנְיִי אֶת הַיָּסָף

Omnis locus qui est a parte faciei meae. Agmen claudat XI. Drusus, cui palmam deferendam cenleo. Quia a tanta mole tenebrarum nec dum sum excisus: & quia a facie mea texit caliginem, siue Mortem, quae & מוֹתִי ac מוֹתִי absolute. Grotius huc calculum confert; Deus mihi mortem invidet, pro explicatione subjungens. Redi ad num. VII. & VIII. ubi partem; & V. ubi totum hocce a Cocc. quoque propositum cernes. Graudis & Tragicus sensus, quo nihil sibi aequae formidolosum innuit, quam quod Mors sibi in media Morte negetur; & quum omni momento cruciatibus dirissimis

enecetur, quod tamen Necem necdum subierit: quin ne subire quidem permittatur, potentissima manu reventus in vita; & forte, atrocioribus adhuc plagis reservatus. Perpende interim XII. an malis, Quod non sim excisus a facie tenebrarum tantarum; quum faciem meam involverit caligo. Ita אפל esset in casu recto; signans profundissimam caliginem calamitatum, quas faciem suam obruisse & obvolvisse dicat, absque ulla spe emergendi. Obstat, quod כסה potius regat accusativum, ut Ps. 69: 8.

כסתה כלמה פנינו obnubit ignominia faciem nostram; non מפנינו a facie nostra. Ad Cl. Schmidii supplementum omnia quæ a facie mea, recurrere non sustineo. Nil proclivius itaque quam ut כסה ad Deum referatur, atque non sine acumine, & ἄμυγος, Caliginem Mortis, quæ faciem totam tegebat, a facie tamen sua tectam, opertam, velatam, praeclusamque esse, dolentissime significet; in ipsa morte vivere quodammodo coactum sese stupens simul horrensque.

CAPUT VIGESIMUM QUARTUM.

עֵתִים לֹא־נִצְפְּנוּ מִשְׁדֵּי מְדוּעָה
וַיֵּדְעוּ לֹא־חָזוּ יָמָיו

Vers. 1.

Vers. 1. **Q**uare ab Omnipotentem non sunt recondita in pœnam stata tempora; & noscentes Eum non vident dies Ejus?

גבורת 2

2 Ter-

Vers. 1. De capitis hujus Argumento pauca præmittenda. Non digestum satis, I. quod de Pined. exhibet, Jobum suam de providentia fidem ostendere, quæ saepe in hac vita permittens impios impune vivere, certam tamen supplicii horam, & articulum temporis opportunum, observet. Rectius Vavass. II. Toto hoc Capite unum illud agit Jobus, ut sententiam Amicorum refellat, doceatque perditos ac consceleratos homines plerumque tuto, ac sine ulla noxia, in suis sceleribus versari; quorum deinceps præcipua describit. Contumeliosè Codurc. verissime submonens hoc Caput maximis difficultatibus scaterere; nec esse aliud, in quo enarrando magis hæreatur. Prævit Merc. intra querelas de impunitate improborum subsistens. Pressius III. Cocc. censet obscuritatem judiciorum Dei obijci Eliphazo: eamque probari, partim ex peccatis publicis & nstatis Vs. 2--12. partim ex sceleribus clandestinis Vs. 13--24. Ad hæc duo Analysis subtili filo pertexta; quæ ad singulos Vs. quantum necesse, tangenda erit. Ad num. I. accedit IV. Cl. Schmid. concipiens quan-

dam velut Apologiam providentiæ circa infelicitatem piorum, impiorumque felicitatem Vs. 2-12. in qua nihil absurdi fit Vs. 12. Quod Noster probatum eat, primo, ex Lumine natura, unde pateat hæc Deo displicere Vs. 13--17. Secundo, ex Experientia, quæ doceat, quod Deus sepe gravissime punit improbos; magis puniturus in altero seculo Vs. 18-24. Sequuntur fere Cl. Mich. & Reim. quæ quidem in se pia, Jobi tamen personæ, vel potius Adseclui ejus commotiori minus apta; qui omnino requirit, ut contentio animosissima capitis XXI. continuetur; atque scelera apertissima, simulque atrocissima, impunita plerumque abire in hoc seculo, evincatur.

Ibid. Merito salebrosam scopulum vocat Merc. hoc Exordium novi sermonis, in quem tam Hebræi sere, quam Nostri, impeerint. Certe crudum est I. quod R. Levi, aliique Rabbini, velint providentiam nunc in dubium vocari, saltem ex parte. Hi vertunt, Quomodo non essent tempora, & temporalia, a Deo abscondita; cum qui Eum cognoscunt, dies Ejus-

non videant. i. e. *Ei dies & tempus non assignent, neque Eum tempori subijciant.* Futili Philosophemati, cui imprudens subscripsit *Vatabl.* occursum a *Merc.* qui vertendum censet II. *Quare, vel quomodo, non essent abscondita ab Omnipotente tempora.* i. e. *Quomodo quis non judicaret talia scelera Deo esse ignota? nam si videret, & nosset, mundior est oculis quam ut ferre possit.* Ita fere *Mansl. Isid. Clar. &c.* Ne hoc quidem cruditate caret: unde III. ab eodem *Merc.* propositum, *Quomodo, vel cur non sint abscondita? Quia si essent abscondita, non haberent pii quod conquererentur, & cessaret in me expostulandi materia, si nihil Deus horum posset.* Et hoc piis expedire magis videbatur, ut Deus hæc ignoraret. Huc *Castal.* præverat; *Dei tempora & dies vocari* dicens, quæ quoque tempore & die facit. Id cum posteriori *Colo* male cohæret; nec per se satis aptum, aut *Jobi* dignum, ut jam mallet Deum res nostras ignorare, quam sic gubernari. Non valde dilucida IV. quæ *Calo.* scribit *Conc. XCI.* ubi monens interpretes se multum in prima parte exponenda vexasse, sensum naturalem hunc esse putat, *Tempora non esse occulta & abscondita Deo, quamvis utroquoque temporis momento judicia sua non exequantur, sed differat, & producat: nobis interim dies Ejus non animadvertentibus &c.* Iterum, *Deus habet in quo sua tempora, tuncque ostendit se res videre: non quod jam non videat, sed nos non possumus judicare, ipsum hodie curam gerere hominum, & oculos apertos habere, ut noceat & observet mala, quæ committuntur, usque molestatur.* Non videmus id secundum sensum nostrum. Est aliquod tempus occultum hominibus, sed cognitum Deo; quod nimirum Deus differat judicia sua, nec statim illa exequatur. En quod ad sensum literalem reatus attinet. Fallor, aut hæc est mens, *Quomodo, vel quare, non diceremus a Deo abscondita esse sua tempora, sua judicia, eorumque Articulos, nobis, quando quidem cognoscunt ipsam, pii, non vident ejus dies judiciales?* Huc certe collineat versio *Jun. & Trem.* sic ab illidem declarata. Propositionis summa, *Deum tempora judiciorum suorum ita noscere solum, ut ne cum piis quidem & religiosis eorum notitiam ordinarie communicet &c.* Collineant quoque *Doct. Belg. Drus.* alique, quibus interrogatio per *לָמָּה* *Quare non abscondita sunt, vel essent? tantundem valet, ac Nonne? vel utique abscondita sunt.*

Id alia facie V. expressum a *Vulgar.* *Ab omnipotente non sunt abscondita tempora &c.* Ad hæc *Mavass.* Certum & evidens inquit, est, humana tempora, & res hominum, non ignotas esse Deo. Nihilominus Viri Sancti dies Ejus h. e. *judicia & consilia, prorsus ignorant.* Paulo presertim *Bold.* Nonne justa sunt Omnipotentis cogitatio, ut apud ipsum occultata manerent rerum tempora; ut nec amicissimi Ejus Judicia Ejus intellexerint? Pluribus de *Pined.* in *Paraphr.* quorum summa huc redit, *Stultissimi mortales sibi persuadent Numini cum rebus nostris nihil esse commercii. Vos ipsi, O Amici, ignorare videmini Deum diversos dies præstitisse: nimirum presentis seculi quosdam, quibus interdum permittit mortales impie vivere: novissimum, in quo justa judicii lance humana omnia expendat, suoque vel premio, vel supplicio, adficiat.* Ergo ille cum nostra tempora probe norit, omnique agendi opportunitates, nos tamen neque illius æternitatem comprehendere valeamus, neque humanarum rerum opportunitates, & temporum articulos. His sibi uni providentia subiecit, illum præsertim *Judicii extremi Diem, Justis exortiturum letissimo lumine, improbis tetra caligine pluviosissimum.* Vides Apologiam pro providentia, parum congruam præteriti adjecti, quo *Noster* fervet, & ætuit. Hæc omnia num. IV. quoque inclusa, illi sententiæ calculum adjungere vetant. Minus ponderis habet VI. quod *Codur.* ut germanum profert, *Quare curia non sint a Deo occultata tempora, familiares Amici ejus non norunt dies judiciorum ejus? i. e. Quare Deus qui hominibus dedit notitiam temporum, & dies anni que computare, præsens, præteritum, futurum distinguere, ætates dinumerare, durationes, rerum spatia dimetiri, eos docuit, facit ut ne familiaribus quidem Ejus innotuerint dies judiciorum Ejus.* Confert, *Vestrum non est nusse tempora &c.* itemque *Ecd. 3: 11.* Etiam cordi humano invidisse Deum se sum temporum & æternitatis, sed hominibus tamen non assequi rationem eorum que sapientissimo proviæntie intuitu geruntur. Commodius in hunc ipsum sensum extulit VI. *Eleg. Crisost.* *Quomodo Deus non reservasset sibi alia tempora ad puniendos impios; quandoquidem cognoscens Eum non observant Eum id facere in hac vita.* Exillimat *Jobum* probare velle, quod *Cap. præc.* dixerat, *Deum multa facere, quorum rationes nobis æque obscure, atque ille sunt, ob quas bonos affligit.* *Cl. Cocc. VII.* duplicem præbet conspectum. Priorem, *Dic mihi,*

bi, tu, qui tam fidenter loqueris de omnibus, causam, quare Deus, cui ab aeterno nota & decreta sunt opera sua, non manifestet dies suos noscentibus Eum? Alterum huncce, Cur negas tempora morasque a Deo reconditas esse. i. e. dilata esse supplicia improborum in aliud tempus? quum pii ab omni memoria non viderint iudicia omnia Dei, quibus omnia omnium improborum peccata exsecutus sit. In priori, Quare ab Omnipotente non abscondita sunt tempora, cum Codurc. supplendum; quum, & Vaw resolvendum in nihilominus. Confer Cl. de Dieu ad h. 1. In posteriori, inferendum, Quare non diceremus a Deo tempora esse abscondita, vel & recondita, reposita, dilata in futurum, quum pii non videant dies Dei? Neutrum scrupulis exemitur; quibus insistere haud necesse. Diversus, VIII. & valde suus, Cl. Schmid. Quare ab omnipotente non absconduntur, supprimuntur, tempora tristitia piorum; & quare qui cognoscunt ipsum, non vident dies ejus lætos, ipsisque promissos, temporalis felicitatis? Ad hanc mentem abscondi valeret aeternis tenebris obrui, ut nulla lux illis veniat; i. e. ut ipsa illa tempora nunquam veniant. Id commodum nemo dixerit. Incommodior explanatio ipsa: Quare Deus non in præscia sua mente hoc constituit; & decrevit, ut prævisa calamitatum, quibus pii premendi, tempora, nunquam venirent, sed aeternis nibili tenebris damnarentur? nonne in illius solius potestate fuit? nonne etiam benignitati Ejus super pios congruum fuit? Hæc vexari possent; si talem laureolam non ingloriam, vilemque adeo, duceremus. Incommodissimum denique ימי pro felicitate temporali pii promissa; sive Linguam spectes, sive Hypothesin Viri Docti, qui felicissimos sæpe esse pios, asseverare fecit Nostrum Cap. 22: 24. 25. Hac de causa maluisse crediderim IX. Cl. Mich. in altero colo, ita ut illi, qui cognoverunt Eum, non viderent dies Ejus scil. istos, quos hominibus inducit. Rectissime notat tempora & dies esse Synonyma. Subscriptum a Cl. Reim. Non satis intelligo X. quid viderit Cl. Cler. dans, Cur ab Omnip. non sunt occultata tempora? & qui Eum norant, non vident h. e. non prævident, dies Ejus, quibus de malis penas sumet. Ei occultari valet, anteverti, nec unquam contingere; quam locutionem ait V. ult. Cap. præc. adhibitam. Sed quid jam, non prævident? an. non prævertunt? Certe in Paraphrasi expressum, Cur vero a Deo non sunt

difficilia tempora nobis occultata; & qui Eum timent, antea placida morte non e medio tolluntur? Hæc tracta & torta. Non video etiam quid simile habeat, אפל Obtexit, velavit, caliginem a facie mea, pro negavit mihi tenebras, ita ut mortem invenire nequeam in media morte: & נפנו עתים condita sunt tempora; quod pro anteverfa, vel suppressa, & aeternis tenebris obruta; ita ut nunquam contingant; nemo facile adprobarit. Contrariam potius potestatem adfert genius Linguae, qui נפני recondi frequentat pro reponi in thesaurum, ut inde expromatur suo tempore malum pœnæ cumulata velut ac congesta ad perniciem peccatoris. Ita planissime Cap. 15: 20. מספר Numerus annorum reconditi sunt, in thesaurum iræ, violento. Item Cap. 21: 20. Recondit Deus filiis ejus iniquitatem ejus. Illuc redeatur; & videbis esse suppressionem, si ita velis, sed brevissimam, & mox erupturam in Caput nocentis. Inde XI. offero hunc adspæctum, Quare ab Omnipotente non sunt recondita in thesaurum tempora; & noscentes Eum non vident dies Ejus? ימים & עתים ut Synonyma in malum, de judiciis insignioribus Esaj. 13: 22. Ezech. 30: 3. Adde Eccl. 9: 11. 12. Ezech. 22: 3. ubi עת est tempus idoneum pœnæ, sive maturitas ad supplicium. Similiter יום pro die pœnæ extantioris, passim. מדוע Quare, sic retinebit vim suam pervagatissimam in admiratione, & indignatione; a qua pleræque explicationes deflexerunt. Vide Job. 18: 3. & 3: 12. & 33: 13. & 21: 7. Quare impii vivunt? &c. Pariliter hic, Quare a Deo non sunt reposita tempora certa, itata, matura, improbis puniendis? & quare Eum cognoscentes, observantes, ac Colentes, ut Numen Sanctissimum, non vident dies ejus? Non displicet quod Cl. Cocc. hæc opposita censet Eliphazo, qui dixerat pios iudicia Dei videre, & letari Cap. 22. Non item, quod addat, Nostrum non negare pios ulla impiorum supplicia videre: sed hoc velle; 1. omnia omnium iudicia non spectari ab iis. 2. Iudicium Dei integrum, in quo solidum præmium recalcatur pictati, & impietas pro eo

2 Terminos movent, gregem rapiunt, & pascunt.

גבולה 2 ישגו עדר גולו

3 Asi- חסור 3

וירש :

ac digna est, vindicetur, minime apparere. Tullia videlicet Judicia mereri deum ut appellentur Dies Domini; prout quæ magna solennitate fiunt, & plene absoluteque pertractantur, certis fixisque diebus agi solent. Increpationes autem istas, quæ fiunt aliquando in hac vita subito, & plerumque obscure, non videri dies Domini appellandos. Hæc expositioni nostræ firmandæ subserviunt unice; quam auctiorem habebis, si mecum statuas allusum ad Dies publicos, & stata tempora Judiciorum, ac pœnarum, in Rebus publicis, in quibus Justitia viget, floretque. Tales dies statos, sceleribusque publicis, publice velut puniendis, a Moderatore supremo rerum humanarum destinatos, vellet Noster, ne impune grassarentur flagitia illa, quorum longum mox textit catalogum; neve ad ea sæpissime conniveret, quin otiosus sederet spectator is, qui vindicem acerrimum agere deberet omnis injustitiæ, ut justitia bene ordinato in orbe sola regnaret. Sentis nil opportunius hoc Exordio stomachoso, ad materiam in quam denuo plenioribus velis invehi meliebatur Noster: Quare nulla certa, & stata, tempora, reposta sunt ab Omnipotente, judiciis hoc in seculo exercendis? & quare vix ac ne vix quidem notabiles aliquos dies vindictæ Divinæ cernere licet veris Numinis Cultoribus? Qui propius quid, pleniusque ad feriem, attulerit, palmam me plaudente ferat.

Vers. 2. Incipit Catalogus gravissimorum scelerum, in Orbe erecta cervice grassantium. Quo nexu & scopo ille pertexatur, haud convenit. Sunt I. qui Amicorum criminationibus hæc opposita censuere; quasi ostendere vellet, alios, non se, facinora hæc patrassè. Chakleo & Hebræis, qui ad Homines Antediluvianos referunt hæc, tale quid obversari debuit. Id parum ad rem præsentem. Alienus II. quod de Pined. explicationem suam, V. præc. susceptam, sic continuet: Tyrannis & Raptoribus instare Diem Domini; neque valde curandum, qualiter nunc vivant Impii; sed quantum ratione victuri sint per æternitatem. Extra Adjectum & Tentationem positus Noster, ad eum modum disputasset forte: nunc fluctus mentem ejus vorfant voluntque. Non multum hinc absunt III. qui ob non ablimilem

interpretationem V. 1. nihil aliud hic admittere possunt, quam Maleficia & Grassaturas in hac vita impunitas, demonstrare Judicia Dei in aliud tempus dilata, nobisque occultata esse. Huc tendit Concio XCI. Calv. eodemque ferè calculo uti coguntur, quos num. IV. V. VII. proposui. Cl. Cocc. speciatim Confirmationem hic assumit asserti, quod Judicia Dei sint obscura, & dilata; Deo nota quidem; sed non visa noscentibus Eum. aa. in peccatis publicis, & quasi civitate donatis V. 2-12. bb. in sceleribus occultis, & reverentibus lucem. V. 13; 24. Cl. Schmid. IV. putat inferri hic contrarium præmissi dicti, quo Noster mirabatur, qui fiat, ut Deus piis non monstrat dies bonos, quos ipsis promiserit; quum interim permittat impios movere terminos, rapere, agere, ferre, &c. & tamen felices esse. Repetit propterea חסור Quare; inserens simul

אשר, Quare qui terminos movent; gregem rapiunt, & pascunt? Neutrum tale, quod concedi queat. Postremum præsertim enerve, quali Qui terminos movent comprehenderet subjectum, de quo deinceps agetur, live præcipuum genus impiorum. q. d. Non adeo mirum foret, si minus impii feliciter agerent; de his etiam quarere nolo: hoc præcipue quero, & miror, quare impiissimi homines, qui non verentur terminos movere, &c. &c. pessima patrent scelera, quæ ipsis feliciter tamen succedant. Spinoza subtilitas. Lingua & Logica credere jubent, Movere terminos, in gradu & ordine criminum recensitorum stare, non subjectum efficere, per Characterem præcipuum improbitatis, aut improborum, de quibus sequentia scelera prædicentur. Sed, inquit, sic supplendi, Improbi, extra textum: ita sane plurimis visum: nec immerito. Fateor tamen mihi nunc improborum nomen de industria suppressum videri, & generaliter dictum potius, Terminos movent, imperson. pro Termini moveri solent, passim in orbe terminos moveri videmus, greges abigi &c. absque ut Deus ad vindictam evigilet &c. Nexum hunc V. tenuit Merc. ad summam flagitiorum impunitatem comprobantiam hæc subtexti statuens: in quo quid conveniat inter nos, quid disconveniat, ex V. 1. enuclea-

3 חמור יתומים ינהגו יחבלו שור
אלמנה :
4 יטו אבנים מדרך יחד חבאו
ענוי-ארץ :
5 הן

3 Asinum pupillorum abigunt;
pignus capiunt bovem viduæ.

4 Depellunt pauperes de via: simul occultantur inopes terræ.

5 Ec-

cleatione sponte patefcit. Circa phrafes locuples cum primis de *Pined.* ad quem remitto. *Merc.* rectissime pascere gregem rapium retulerat ad impudentiam & vim manifestam, qua abactum pecus palam ob oculos omnium sine ullo metu habetur. Cl. Schmid. plus dicere volens, minus forte dat, possidere & pascere feliciter nemine prohibente ac puniente.

Vers. 3. Levis quæstiuacula, sitne חמור *Afinus*, itemque שור *bos*, collective nunc sumendus, ut *Mercero* placuit, aliisque; an singulariter, quod de *Pined. Cocc.* &c. maluere, ad majorem *Emphasin*, quatenus *pupilli* & *viduæ*, non habent *asinos*, & *boves*. Cl. Schmid. istam vim singularem nimis quæstiam autumat, quia inde consequeretur pluribus *pupillis*, unum tantum dari *asellum*, quod parum probabile. Sed quis non facile intelligat, in phrasi *Afinum abigere pupillorum*, ita unum designari, ut cuique suus assignetur; quem solum ei res angusta domi reliquum fecerat. Crescit hinc inhumanitas & violentia. Similis ratio *Bovis viduarum in pignus capti*; ubi singularis notio plane necessaria. Vide & *Calvin.*

Vers. 4. Nova species importunitatis; in qua variant opiniones. *Merc.* I. refert ad factum inhumanum *Divitum*, qui pauperum aspectum ferre nequit, eosque ante se, vel secum, in via non patitur. Huc collineat & *Cocc.* pauperes non audent illis occurrere, nedum obloqui. Cl. Schmid. II. trahit ad pauperes, qui mendicandi causa sedent ad viam, quos hi inhumani non tantum *Eleemosynis* non impertiant, sed contra spoliunt &c. &c. ita ut rapinam verentes, a via, & sede sua, aufugiant, & latibula querant ad latrocinia ista evadenda. Id minutum. *Paulograndius* III. quod Cl. Cler. agi velit de potentibus superbo satellitio cinctis, & summo incedentibus, & præsertim mendicos stiperæ in via petentes expelli subentibus. Confer loca a *Grot.* producta ex *Senec. declam.* quæ inscribitur pauper adversus *Divitem*; atque in primis; *Facinus indignum commissum est; dives & pauper per eadem vestigia incedunt.*

Decem explicationes IV. percenset de *Pined.* alias literales, figuratas alias. *Figurata* huc redeunt. 1. agi de pravo exemplo, quo potentiores trabant pauperes. Vel & 2. infirmos iudicio; eos a via *justitiæ seducendo*. Aut 3. de oppressione eorundem, qua cogantur pauperes in querimonias de providentia, &c. se conjicere. Confer *Codurc.* Aut 4. de injustitia, qua viam juris & justitiæ subvertant, pauperibus calumniis circumventis. Aut 5. de iniquitate, qua viam, vitam, consilia, desideria, instituta omnia inopum iidem everiant, ac pessumdent. Confer *Doct. Reim.* Inter Literales maxime ad rem facit, agi I. de superbia insolente, qualis num. I. & III. enotata. 2. de grassatione per insidias, ad pauperes, secure gradientes in via publica, intercipiendos inexpectato. 3. de immanitate *Divitum*, ob quam non audeant pauperes in publicis viis conspici, ne prædæ & injuriæ pateant; sed sese in latebras abdere cogantur. Id eodem fere redit. Apud *Jun. & Trem.* idem extat; atque præstruitur explicationi *Vf.* 5. 6. Abdunt se pauperes in loca abstrusissima, quia ab improbis ut mancipia nexa trabuntur, & rapiuntur, ad operas eorum, ut duobus *Vf.* seq. exponitur. Appositissime ad seriem. *Uberius* tamen V. *Belg.* conjungunt superbiam, injuriam, & violentiam, qua in pauperes sævire dicantur hi importuni, e medio propterea aufugere compulsos. Non absimilis formula *Amos.* 2: 7.

וְעָנִי רָרָךְ עָנִיִּים *Viam mansuetorum faciunt deflectere.* Ea varie item exponitur. *Germanus* sensus videtur adferre *Terrorem*, *oppressionem*, & importunam violentiam, qua mansueti, humiles, Deique reverentes, vexantur, atque e medio aufugere coguntur. In nostro contextu quoque exaratum עָנִי, quod pro עָנִי possum censuit *Masora*; unde recentiores versiones occuparunt, pauperes terræ. At *LXX.* & *Symm.* ἀσφαις γῆς; *Mansueti terræ*; item *Vulgat.* nec non *Syr. & Arabs*; cum quibus paucie *Nostris*, עָנִי ab iis lectum, a nobisque

5 Ecce onagri in deserto, exeunt in opus suum mane surgentes ad prædam : solitudo ei cibus, puerifque.

5 הן פראים כמדרכ יצאו
בפעלם משחרו לטרף ערכה לו לחם
לנערים :

6 In בשרה 6

legendum, fancientes. Quid Veteres legerint non disputo ; sed nobis עניי ut vestigium antiquitatis retinendum, pro *Mansuetis*, a עני idem cum עני, unde in plur. per *Dag. Euphon.* עניים *ἀναλογῶς*, ut ab altera forma עניים. Vides non de *Mendicabulis male tractatis* sermonem esse ; non etiam de *pauperibus* strictè sic dictis ; sed de *gente* *piorum*, quorum notus in sacris *Character* hicce, sive *mansuetos* reddere placeat, sive *inopes*, *debiles*, *afflictos*.

Vers. 5. Comparatio obscuriuscula ; quam alii ad *oppressores*, alii ad *oppressos* referunt, non una via. *Merc. I.* *Eleganti similitudine eorum rapacitatem & immanitatem describit, comparans eos onagris, qui inter feras essentissimi, neque unquam mansuescunt.* Laudat quoque *Vulgar.* quod inferuerit, *Alii quasi onagri &c.* Reliqua sic evolvit, ut *Exire in opus suum, sive artificium peculiarare, spectet ad prædas quibus inbient, qui ferarum & onagrorum more sibi suisque victum querant e deserto ; quod expressum censet in ultima parte V. s. Monet II. Hebræos intelligere impios ex sylvis & desertis latrocinantem, raptoque viventes : ad dens, sed ego non eo tantum refert, sed generaliter, quod improbi onagrorum more, & ferarum, rapacitatem ubicumque possint, etiam intra urbes, exercent &c. &c.* Illi receptissimæ sententia multa incommoda adhærent ; inter alia quod *Erud. de Pined.* observet, ex nullo probato auctore constare *Onagrorum* illam rapacitatem ; cum potius constet esse pecus ignavissimum, ac valde timidam, ut qui viso homine summa extemplo celeritate diffugiant. Idem reperies apud *Boch. Hier. part. I. p. 878.* qui rationem similitudinis in eo tantum sitam autumat, quod *prædonibus victus e solitudinis suppetat, ut onagris, alioquin enim non esse eos e feris rapacibus.* Nec est quod *Gen. 16: 12. & Hof.*

8: 9. objiciatur, aperte enim alluditur ad *ingenium animalis solivagi, sibi soli prospicientis.* Nempe ut *Opp. L. 3.* rectè ait

Χιλὸν ἔδῃ, φέρον μὲν ἄδην ποσιτοφθῶ αἶψα
'Ακ' αὐτὸς κεραιεῖς ἀκατῆ βότῃς ἰσλατο θυγατρὶ,

Fenum edit, & tellus huic gramine pascis abunde ;
At validis ille ipse feris est præda cibusque.

Adde *Ecclesiastic. 13: 19.* de quo mox plura : Itemque proverbium *Arabibus* solemne, quod in *Adag. Col. p. 84.* extat

كل صيد في جوف الغر

Omnis præda est in ventre onagri. Adhibetur *Hist. Tum. p. 400.* Crebra hujus animalis mentio apud *Poetas Arabum*, in feritate solivaga, & fugacitate ad omnem rumorem trepida. Illa occasione *onager* pro *scornmate* increbuit in *hominem sui cerebri, & a societate abhorrentem* ; ad quod allusum *Cap. 6: 5. & 11: 12.* Hæc omnia vix patiuntur, ut *Onagri ad Latrones in deserto prædantes* traducantur, nedum ad *potentes & Tyrannos* qui in civitate vexant opprimuntque tenuiores. Nec scrupulos levat de *Pined. III. duo aut tria, Tyrannorum propria, huc comparatione* indicari statuens. Primo *vivendi licentiam, impudentiam, & temeritatem.* Secundo *celeritatem discurrendi, ad male agendum.* Tertio, *feritatem incivilem, & inhumanam.* Hæc tria unum modo efficiunt ; nec tamen tale, quod momentum idoneum ferat. Addit, *describi h. l. universam principis Impii familiam, impietati studentem, patrefamilias videlicet ad iniquitatem & rapinam præeunte : prout Onagri sese duces præbent famularum in pastura euntium.* Hæc ergo quarta foret convenientia ; in qua *rapinam* admittet, quam antea *onagris* competere negaverat. *Cl. Cler. ἀγνωστῶν improborum* potissimum respici autumat, seorsim ab aliis sibi consulentium. Vide & *Codurc. qui prædones If-*

6 בשרה בלילו יקצורו ונרם רשע
ילקשו ;

6 In agro pabulum ejus demerunt; & vineam improbi vindemiant.

7 ערום

7 Nudi

maelitus intelligit, cum suis נערים pueris i. e. commilitonibus, fuetos in desertis vectare prædas & vivere rapto. Adde Grot. qui prædones cum onagris pulchre comparari ait, quod in solitariis locis delitescant. Allegorice IV. omnia cepisse videtur Calv. Conc. XCI. summam *Vs.* 4 & 5. sic complexus, *Iustos domi conclusos, vel & a recta via abductos, latitare; improbos contra vigere, & in plateis sese ostentare, ac regnare: quos asinis sylvestribus comparat Noster, ob velocitatem in maleficiis peragendis.* Ad phrasen, *Exire in opus, & mane surgere ad prædam,* notat, id fieri ab onagris hiæce, ut proditionem & perfuriam erga proximos excerceant; fallant; circumveniunt; ad scortationes, artes, negotiationes improbas, se consecrant. Ad talia enim magnam partem hominum diligentiam suam applicare. Ad eam rationem solitudo figuram præberet locorum unde virtus & pietas exulant: & ubi opera tenebrarum regnant. Subtiliore adhuc Allegoria V. Onagros ad Hæreticos deflexit Glossa Ordin. extra Ecclesiam vagantes. Nilhil hætenus visum, in quo acquiesci queat. Cl. Cocc. VI. per Onagros designari putat operarios, quorum mercedes fraudatas ab improbis, quatuor versuum ambitus comprehendat. *Hi pauperes vagi, exeuntes בפעלם operæ locandæ causa, si sorte habeant טרף cibum (nam hæc iniquitas minor illa quæ Vs. 11.) at pueris tamen suis nil luçantur, ut illis vel panem dare possint; sed dimittendi illi in campos incultos, ut herbas, radices, sylvestres fructus legant.* Laudat Junium ἰσχυρῶς, & contra vulgarem opinionem arguet quoque, Onagros ab indomita libertate, & indocilitate, nec non victu arummofo, sed innocente, novisse S. scripturam, non autem a sevitia, & immanitate. Vocabula desertum & solitudo trahit ad pessimum morem, quo quicquid frugiferum, in potestate divitum, ita ut pauperibus nihil relictum sit in cibum nisi nudus lapis. Cl. Schmid. VII. etiam onagros exeuntes ad opus exponit homines pauperes, agrestes, laboribus duris assuetos, ex agrisque viventes; sed postremum colon ad

Improbos refert, qui mane surgentes ad prædam, hosce miseros operarios opprimere & concussionibus vexare dicantur, arque ita desertum habere panem sibi suisque, quatenus etiam deserticolas cogant sibi solvere tantum tributi, ut familia improbæ panis inde sufficiatur. Postremum habet nescio quid diluti; atque in totum coarctatissima partitio membrorum hujus versiculi. Rotundius est, quod Cl. Reim. VIII. hæc ad amplificationem miserie pauperum pertinere censeat, qui a creditoribus suis fortunæ sedibusque expulsi, cogantur in desertum spes opesque suas transferre, atque ritu Onagrorum solis in locis dirigari, una cum parvulis suis, ad victum sibi ex herbis radicibusque vulvis comparandum. Hoc ei est diluculo surgere ad prædam, non stricte, sed late, ad escam, ex usu noto Vocis טרף

Pf. 111: 5. *Prov.* 31: 15. *Mal.* 3: 10. Idem quoque intentum autumat formula, *Exire ad opus suum, unicum vitæ tolerandæ subsidium.* Similia fere habet Bolduc. IX. sic commentans. *Ipsi pauperes hic dicuntur Onagri in Eremo, eo quod a potentioribus, tyrannisque, exactioibus onerati, coguntur non solum a via, i. e. conversatione declinare, sed etiam domum relinquere, & sicut onagri multitudinem hominum fugere, ut in solitudine securius morentur.* Ei *Exire ad opus suum,* simplicius laborem manuum signat, quotidiano victui parando. Reliqua convenient; nisi quod nimis argute tentet sub טרף שחר לטרף Nigrescere ad victum; pro tam misere victitare ut facies nigredinem contrahat. Sepono item quod in *Juden.* protuli ex Arabia, ubi شحس est rudere, verbo ad fouum ipsum expresso; quamvis & ibi indicarem, me receptam notionem retinere malle; sed alterum illud in *Jobo* forte ferri posse. Non invenustum quidem esset *Rudere ad escam;* ast tutius, & plenius, *mane surgere ad escam.* Quid ex hiæce postremis expositionibus proxime scopum contingat, ad *Vs.* seq. patefcet. Finio in loco *Ecclesiastic. Cap. 13: 19.* κνημία λιόντων ἐπαρξαι ὡς ἐρήμῳ, N n n n 2

ἄγρος ἰσχυροὺς ἀλλοτρίων πάλαι, Venatio Leonum Onagri in deserto; sic præhe, sive pastores, Divites sunt pauperes. Lique, in proverbium abiisse Onagros in deserto, pro pauperibus præhe expositis; atque Divites Raptores comparari, non cum Onagris, sed cum Leonibus Onagros venantibus.

Vers. 6. Iterum in diversa abitur. Vulg. 1. Agrum non suum demetunt, & vineam eius quem vi oppresserunt, vindemiant. Ad Tyrannos & divites Oppressores id pertineret, qui metunt, ubi non seminarunt. בלילו secundum, pro בלי לו non Ejus, ut LXX. & Chald. de qua Lectione, quin verior sit, dubitandum non arbitratur Ill. Groz. רשעו impius ex usu judiciali, qui reus peragitur, damnatus, nunc vi oppressus. Neutrum satis simplex, ac tutum. Proximus Doct. Crinsoz. prius colon similiter, posterius sic convertens, vineam infortunati vindemiant. Fandum illius notionis non addit; de quo nos aliquid infra. Nec abludit Il. Merc. dans In agro alieno scilicet pabulum ejus demetunt; & vineam impii vindemiant. Addit, Hoc mirum videtur, quum ipsi sint impii, quomodo vineam impii alterius vindemiant, quum lupo lupinam non edit. Ideo viris intelligunt. Inter omnia vero si nullum, vineam impii, esse, Ejus quem illi habeat pro impio, & ideo sibi opprimendum iudicant. Apponit Ill. vel certe vineam impii ex fine q. d. utique partem sibi, quæ sunt vinea impii, cum ipsi eam acquisierunt, appetit, ut queat. Utrumque nimis argutum. Argutius adhuc IV. Vatabl. In agro pabulum ejus inopis metunt; & vineam impii tarde vindemiant, i. e. postremam metunt. q. d. Lupus hinc raptorem non edere Lupinam, nisi in extrema necessitate. Itemque, quod V. ex R. Levi subnectit, Vineam impii retardant, i. e. illam non attingunt, eique parcunt. Nempe verbum לקט nuspiani alibi occurrens, ex בלקרש pluralia serotina, augetur a plurimis notione teros serotus legendi: indeque Nicanorid. & Kimchibus adhuc subtilius quid in non abhinc sentum extuderunt, ut videri poterit apud Merc. Nonnulli inter quos de Pinc. VI. רשעו eam recto, & collective, ad præced. & sep. simul extendunt, ut sit, Vineam Impiorum vindemiant,

nempe pauperis, quem in priori membro quoque supplebit. Recentavit hunc sensum Cl. Cler. eundemque intendebat Castal. adverbialiter reddens, impie vindemiant vineas, alienas nempe. E diverso Cl. Cocc. post Jun. VII. exstimat pauperes induci messorum agri improborum, vindemiatoreque vineæ eorum, אַמִּידוֹ עַל אֲנָפִי ut LXX. habent. Merc. id sorsum non recipientem censuit. Arrisit Doct. Belgis, qui quamvis V. præ. ad improbos retulissent, hic tamen Juno, ut & Piscatori, calculum adjecere. Huc quoque concedit Cl. Schmid. VIII. subtiliuseule distinguens genera vexationum; nec non verbum לקט racemationem

potius, quam vindemiationem designare credens, ut sensus sit, miseros illos cogi a Divitibus in desertis in serena anni tempore, quo ultimi fructus colliguntur; sine ulla mercede: quin ne racemationem, alias pauperibus debitam, ipsis remaneri. Aliud IX. commentus Bold. ad miseros oppressos divertit hæc applicans, ut sit, in agro regni, farraginem suam, rescindunt, & undiqueque oluscula colligunt, in prandium, & vineam improbi oppressoris sero vindemiant. Arena sine calce; qua qui delectatur, ipsam adeat, in nihilo multa verba perdentem. Mihi ex his, quas percensui, expositionibus VII. maxime placeret, ad quam & Cl. Reinz. paraphrasia suam concinnavit. Expendi tamen A. velim, an non vexatores miserorum introducantur, Onagris pastum suum invident.

15. Ille pastus, illudve pabulum, recte בלילו appellatur, coll. Cap. 6: 5. Hoc demetunt, & Onagris pastum suum surcipiunt potentes; quin tenuissime fortune homines concutiunt, & exsugunt. Eodem pertinere suspicor alteram formulam, Vineam vindemiant, vel & racemant, cui aliquid proverbiale subesse colligere est ex Esaj. 3: 14. Vos depastis estis vineam; rapina pauperis in adibus vestris. Imago desumpta est a feris in vineam irruentibus, eamque evastantibus. An Ecclesia ibi figuretur, an Respublica, unde seges aurea tractantibus, an utrumque, non disputo: sed tantum ex illo loco non male confici putem, depastionem vineæ proverbialiter fuisse usurpatam in concussionibus, vexationibusque apertis. Hoc ad specum, quocumque tandem pacto לקט exponatur, vineam vindemiant, vel racemare, erit concusiones apertas exercere. רשעו autem non

7 ערום ילינו מבלי לבוש ואין כסות בקרה :

8 מזרם הרים ירטבו ומבלי מחסה חבקר צור :

9 יגולו

7 Nudi pernoctant sine veste ; & non est tegumentum in frigore.

8 Ab inundatione montium madefiunt, & quia nuspiam receptus, amplexantur rupem.

9 Ra-

non incommode designare posset *vexatum*, misericordis exagitatam, ut *Cap. 3: 17.* vidimus. Si tamen *רשע* *collective* hic adhibitum contendas pro *importunis vexatoribus*, non est quod magnopere refragemur. Hinc & hinc est quod mentem dubiam trahat; atque rem aliorum iudicio relinquere jubeat. Obversatur mihi proverbialis formula, *Raccmare tineam improbi*, pro, *extremam violentiam in concussionibus improbis exercere.*

Vers. 7. De oppressione violenta agi, extra dubium est. Nonnulli citra copulam eum præced. *Vf.* ut Doct. *Crisoz.* Alii nexu arctiore, mox indicando. Ambigitur etiam circa *ילינו* quod aliis est *pernoctant*; aliis *pernoctare faciunt*. Posterior prælatum a *Merc. I.* *Tantum abest ut mercedem laboris pro se insumti illis rependant, ut etiam nudum faciant pernoctare pauperem, eum spoliantes.* Ei *מבלי לבוש* valet, eo quod vestie careant, quam illis impii eripuerunt. Similiter *Jun. & Trem.* dantes, *pernoctare cogunt absque veste.* Doct. *Belg.* simplicius, *pernoctare sinunt absque veste.* Iitam vim partic.

מבלי addidit quidem *Nold.* ex hoc loco, aliisque; sed in omnibus illis plenius quid requiritur: etiam *Job. 6: 6.* Coactius est II.

quod *Cl. Gzff.* sub *rad. לון* ad improbos referri velit *intransit*: supponens deferri *Latrones mendicos*, ad quos ob vilitatem non attendatur; quibus Noster tribuat perpositionem *erumnarum*, quosque simul accuset, ut alios *erumnis* subjicientes *Vf. 10.* quem a tautologia liberari non posse censet, nisi *Vf. 7.* sic sumatur. Nobis illi *Latrones; mendici, nudi, erumnisque obnoxii*, a serie videntur alienissimi. Rectius III. *Cocc. Schmid. Reim.* vocabulo *ערום* *collective* sumto, & ad *pauperes oppressos* relato, Nu-

di *pernoctant, absque veste*; vel potius; *eo quod nulla illis vestis reliqua* (Confer *Exod. 22: 26. 27.* Addere mihi liceat, luculenter illustrari ima-

ginem *Vf. 6.* & in *ערום* restitui ad *פראים* *Onagros & נערים* *Lalifones*; ut & hac in parte hi *vexatissimi* mortales *Afinis Sylvestribus* comparandi veniant, quod *Nudi sub divo pernoctent*; nihilque tegumenti ipsis sit relictum, ad injurias aeris defendendas. *Cl. Schmid.* qui *Vf. seq.* incidit in suspitionem *Allegorie*, eam hic commodius adhuc adhibere potuisset: sed ut quod res est dicam, plus acuminis in talibus, quam luminis. Ad *Hieron.* & alios.

Vers. 8. *Cl. Gzff.* qui modo *Latrones* describi opinabatur *Mendicos, grassaturis* victitantes, iisdem & hunc *Vf.* applicare coactus fuit; quamvis nihil diserte monuerit. Id ex *Vf. 5.* Ei adhæsisse putem; ubi *Onagrorum Emblemate* *Latrunculos* notati volebant inagni *Interp.* iidem tamen hunc *Vf.* ad *miseros* ab illis *spoliatos & excessos* referre non dubitarunt: quamvis etiam ad *predones* e Veteribus nonnulli eum retraxerint. *Merc.* concipit *pauperes a Divitibus pulsos, qui in montes profugi, illic, quod veste careant, nudi sese exponere cogantur* aquis quæ a montibus decurrunt &c. Sed recte *Schmid.* *Quid vestis prodest adversus inundationem aquarum, quum & ipsa madefiat?*

Rectissime quoque hæc pertinere censet ad locum *habitationis* horum *pauperum, qui comparati fuerant Onagris in deserto; ubi vivant obnoxii inundationibus montium; unde aquæ nivales & pluviales decurrant.* Addit alia adhuc, quæ melius omisit: inter quæ & *Allegoricus* ille *conspicitur*, quo *inundatio montium* designaret *violentissimam oppressionem* impiorum, qui *instar montium magni & potentes* sunt; qua *oppressionem* *pauperes illi cogantur confugere ad Rupes* potius, i. e. *immanissimos populos, ut misericordiam & salutem apud ipsos inveniant.* Olim talia licebant; quum sola litera contentis esse

9 Rapiunt ab ubere pupillum ;
& quod super inopem pignerantur.

9 יגזלו משד יהום ועל-עני
: יחבלו :

10 Nu- ערום 10

non licebat. Fateor זרם *violentiam & oppressio-*
nem pingere *Esaj.* 25. 4. ubi & *Vf.* 5. זרים *vulgo*
plur. a זר, posset esse *sing.* a זרם, in hunc
sensum, *tanquam astu in siccitate tumultum*
torrentis deprimes: ut Esaj. 1: 7. כנהפכה
זרים *tanquam exersio Torrentis de monte pre-*
ceps acti. Attamen contextum nostrum *de a-*
quis torrentibus agere, ad literam sumendis,
deque sedibus miserorum, qui tanquam Onagri
in desertis, omnibus caeli silique injuriis exposi-
ti vivunt, paucula ex feriniis Arabum deprom-
ta docebunt. Epicedium in Hamasa,

فتي كان مولاه يحلل بنجوى

فحل المولي بعدة بمسبل

Vir cujus propinquus in colle habita-
bat,

At habitant propinqui post mortem ejus in
vallye torrentibus exposita.

Ad ea *Taurizius:* ضرب النجوة والمسبل
مثلا للعز والذل ويريد انه كان ينزل
عالي نجوة من الارض تعرضا
للاضفاف فحل المولي بعدة مسولة
بالمخفض من الارض لانهم افترقوا
وليس عندهم ما يقرون به الضيف
ولا ينزل التلاع الا شجاع او كريم
ولا ينزل الوهاد الا لبهم او فقير
والنجوة المكان المرتفع ينجو به من
نزله من السبل قال الراجز

انا حريث بن يزيد الخبل
ينشق عن يمني اتى السبل

يعني انه لا يبالي بنوايب الهم

Figurate collem, & convallens torrentibus obno-
xiam, ad illustrem & vilem conditionem tran-
stulit: q. d. Eum antea habitasse super terra
editiore excipiendis hospibus, ad eum conve-
nientibus; at post mortem ejus propinquos habi-
tasse in depresso terra loco; utpote ad paupertatem
reductos, nec amplius habentes, quo hospites
excipiunt. In collibus autem non habitant, nisi
strenui, & nobiles; ut in vallibus tantum de-
gunt ignobiles, & pauperes. Locuseditus Nesjwa
dictus, quod torrentem effugiat, qui eum infe-
derit. Ait Poeta

Ego sum Horaihs filius Zaidel-Chayl.

Inditur a mea domo torrens subito emer-
gens.

Inuit se parum curare Fortune adversa. Simi-
lia produxi ad Harir. Conf. 3. p. 144. unde
dices duplicem ob rationem Nobiles Divites-
que Arabes in collibus fere residere; primam,
ut a torrentibus tuti sint; secundam, ut ignis
procul relucent, & hospites alliciat de nocte.
Iterum Harir. Conf. 13.

وموطني بعد البغاع الخضبض

Et seles mea post collem facta est convallis
depressor.

I. e. Ex opulento inops evasi. Denique, ne
longior sim, Hamasa

ويابي الذم لي اتى كريم
وان محلي الغبل البغاع

ערום הלכו בלי לבוש ורעבים
 נשאו עמר :

10 Nudum ire faciunt sine vestimento; & famelici portant manipulum.

11 בין

11 In-

Et depellit a me ignominiam, quod liberalis sim:
Quodque mansio mea sit collis cædit.

Elegantissime dictum, a fluxu torrente montium madescunt, quatenus videlicet inundationibus perpetuis obnoxii sunt; non sine periculo sæpe vitæ; quorsum spectat ultimum Colon, quo indicatur, refugium ab aquis torrentibus nullum relictum hisce calamitosis, quam rupes durissimas, hominibus tamen ipsis humaniores, quas amplectari debeant velut, sive, ad tempus, donec impetus ille torrentium transierit; sive in totum, antra, & cavernas, inhabitare coacti.

Vers. 9. Ad alia scelera pergitur; vel ut Cl. Schmid. mavult, reditur ad divitum violentias: etenim ad Latrunculos hæc referenda, quorum miseria descripta esset Vs. 7. 8. parum verisimile. Cl. Cocc. Vs. 9. 10. 11. e-notari censet immisericordiam cradelem, 1. in auferendo a. indebito, Rapiunt ex calamitate pupilli b. debito; inopem, vel, quod est super inopem pignerantur. Nudos faciunt ire sine veste: & famelicos quod attinet auferunt manipulum. 2. In non reddendo debito. Vs. 11. & 3. in non largiendo superfluo ad vitam pauperum servandam. Vs. 12. Hæc subtiliuscule distincta. In priori membro I. secutus est Nachmanidem, cui ex vastitate pupilli rapere, est, pupillo eripere exiguum id, quod ei e bonis paternis antea direptis superesse poterat. Similiter Doct. Tigur. Rapiunt pupillo, quod post vastationem relictum fuerat. Paulo aliter Vulgat. Vim secerrunt deprædantes pupillos. Ita משד valeret potius præ vastitate, vel violentia. Id prælatum a Doct. Crinsoz. Extra terminos abit D. Hofm. Rapiunt ex vastitate pupillum; eumque apud alios pauperes pignerant. q. d. providentiam occultam Dei curare, ut dum mali pupillos rapiant, & pignori opponant apud Eremicolas, eosdem ex majoribus arumnis eripiant. Talia fieri quis neget? sed parum nunc hisce loci. Commodior ratio II. eorum, quibus שר est mamma, ut Esaj. 60: 16. & 66: 11.

non ex Rabb'nica illa arguita, quasi Uber esset i. l. unde vivebant pupilli, prout uber glebe dicitur figurate: non etiam, inde a mamma pupillum; in quo parum ponderis: sed simpliciter, ab ubere materno rapiunt pupillum. Hoc Merc. cum quo plerique stant, sic exponit, Ab uberibus matrum eos abripiunt, matribus in duram servitutem adaptis; aut alio aliquo modo mammam illis ante tempus eripiunt. At Schmid. pignoris loco raptum a mammaparvulum & in servitutem datum, inallet; arctiore nexu cum seq. membro. Idem jam in mentem venerat Bolducio, qui Esaj. 10: 2. de eadem hac violentia Exactorum & Feneratorum explicuit, Adde Doct. Cler. & Reim. huc concedentes, quibus lubens subscriperim.

Ibid. Aliquantulum scrupuli in structura poster. membri. Vulgat. I. Et Vulgum pauperem spoliaverunt. Aliquid arguti captatum in על. Merc. II. super pauperem pignus capiunt; eo sensu quo Tigurin. Cum injuria humilium pignus accipiunt. Eodem redit Schmidii, super pauperem pignus imponunt, quodcunque tandem illud sit. Pressius III. Bolduc. supplet pupillum, qui dicatur in pignus capi super pauperem, ut, ni redimatur, mancipiosus. In his omnibus על importat debitum, & obligationem. Dicere non ausim, constructionem istam a genio Linguæ abhorere: quum tamen alibi accusat. regat חבל, præferendum cenfeo IV. quod R. Levi attulit מה שעל עני והוא לבושו id quod est supra pauperem, vestimentum ejus. Secuti Vatabl. Jun. Belg. Guss. sub rad. חבל, Reim. &c. &c. Crebra hæc particula in vestitu. Jos. 9: 5. 1 Chron. 15: 27. & 18: 7. Deut. 8: 4. & 22: 5. & 29: 4. Rut. 3: 3. 15. Ellipsis non absimilis Deut. 7: 25. ubi עליהם pro אשר עליהם quod super illis, quo tecti sunt. Apud Arabes percere-

buit

11 Inter pedamenta eorum meridianantur, lacus calcant, & sitiunt.

12 לו בניך

11 בין שורתם יציהו יקבים דרכו
12 בניך

buit in eundem usum. *Hist. Tan.* p. 99.

فَسَحَبُوهُ سَحَبَ الْكِلَابِ وَمَزَقُوا
مَا عَلَيْهِ مَن ثِيَابِ

Et traxerunt eum, prout canes trahuntur, & quicquid super eum vestitum dilacerarunt. Adde *Abulphar.* 205. 291. 334. *Hist. Sar.* p. 197. &c. &c. *Mirra Conf.* 4. Donce nota: *Abazezkan* & filium ejus confabulantes;

وَعَلَيْهِمَا بَرْدَانِ مَرْتَانَ

& quidem vestitos lacris vestibus.

Vers. 10. Frustra sunt, I. qui ad *Latrunculus* hæc reducant; inter quos *Cl. Guss.* ut ad *Vj.* 7. vitum. Ad *divites oppressores* II. referunt *Merc. Jur. Belg. Cocc. Schmid. Cler.*

Crinsoz. &c. **הלכו** accipientes transit: ire faciunt, cogunt &c. cum aliqua tamen differentia, circa structuram, & nexum. *Merc.* enim h'c *harnus vestes* miseris ereptas cogitat, et paulo ante *nocturnas*. Alterum sic supplet; Et *famelici* sunt, qui *gestantur manipulum*, comportarantque sibi, unde vitam sustentarent. At *Jun.* *Nudum ire cogunt absque vestitu*; & *famelicos qui portant manipulos*. i. e. *Vacuos remittunt operarios absque mercede & alimento suo*. Similiter fere *Gros.* *Subtilius Schmid.* *vestem quoque pro pignore eripiunt debitori inopi*; qui *famelici illi portant manipulum suum diu expectatum creditoris*, ad debita solvenda, vel pignora redimenda. *Liberiuscule Crinsoz.* *Exspoliant illum qui non habet quo tegat se*; & *eripitur enectis fame etiam ultimus manipulus*. Idemne voluit *Cocc.* extrema dans, *Et famelicos quod attinet, auferunt manipulum*. Eodem certe exit illud *Cler.* *Et esurientibus manipulum rapiunt*. *Toram teriem sic extulit Vulg.* *Nudi & incedentibus absque vestitu*, & *esurientibus tulerunt spicas*. Nempe **הלך** in *Pib.* est *intransitivum*. *Cl. Reim.* III. urget *glan vim*, atque ita connectit cum præced. *Vj.* *Tunc incedunt nudi & sine veste*; & *famelici insuper debent inferre in horrea manipulos* dicitis improbi tempore messis. *Revera הלך*

viginti, & ultra, locis sic venit. Id retinuerim, pro *discursare*, *ultra citroque ire*, quod proprie *famulorum* est in ampla familia. Sic sensus foret, *debitores illos in servitutum tandem reductos a Creditoribus, nulos discursare, servilia opera obeundo*; & *ne in domo quidam divitis Ilcri habere quo membra tegant*: prout *famelicum quoque ventrem explorare* ipsis negatur, tum quum maxime indigent stomachi sultura reventis, *bajulandis manipulis defessi*. Posses & de *avaritia ac servitia improborum divitum in servitia sua generatim contemptum* huncce explicare, sive *transitivam* sive *intransitivam* verbi potestatem sequare.

Vers. 11. Non placet I. quod *Merc.* adfert, *intra parietes suos*, vel, *intra ordines suos*, *oleum faciunt pauperes*; *torcularia calcant*, sua scil. ut *vinum suum faciant*, & *tamen sitiunt*; *vino & oleo illis ereptis*. Addit, *intra parietes proprios metu divitum impiorum*, vel potius, *inter ordines olivarum suarum*. Id parum veritabile; sive *rem spectes*, sive *adjectam rationem*. Monet alios II. *als.* in

שורתם ad *improbos* referre, quasi *pauperes in trapetis & prælis impiorum oleum & vinum premunt*, & *tamen sitiunt*, quod *mercede fraudantur*; *quia nec bibere sinantur inter laborem*. Censet prius esse præterendum, quod *major in eo sit inhumanius*. Contrarium non immerito quis contenderet: *series præterea non admittit tales oppressos*, qui *sua adhuc præla*, sua *exercere possint torcularia*: ac proinde *Duct.* *Crinsozio* priorem sensum præ altero commendanti, non accesserim; quamvis & *Calv.* aliique huc concedant. *Conturbat plane Nachmanid.* III. quasi *Divites avari dicantur oleum sacre in trapetis pauperum ex manipulis olivarum, quos ipsi eriperunt*. Nec valde limpidum IV. quod *Cl. Schmid.* inducit *pauperes oleum suum exprimentes trapetis impiorum*: *Creditor nempe non permittente ut suismet prælis assiciant* *Debitores, ne pro se aliquid retineant*. Similiter in *misfo*. *Audaciuscule Codure.* V. hæc proverbialiter detorquet in *Divites avaros, eo ardentius sitientes, quo affluentius opes haurire datur*: q. d. *Illis hominibus distillant oleo Præla*; *Lacus vino*; & *ta-*
mera

12 מעיר מתים ינאקו ונפשי-

12 Eo quod vindicta nulla sit, homines gemunt; & anima cædi permifforum quiritatur: at Deus non curat sputationem querulorum.

חללים תשוע ואלוה לא-ישים תפלה :

13 Ipsi

13 המה

men insatiabili cupidine habendi flagrant; novissime semper prædis inbiant. Idem obversatum putem *Drusio*, danti, intra muros suos, vel ordines olearum, exprimunt oleum; Torcularia calcant, & siviunt. q. d. in magna copia siviunt, ut *Tantalus* in mediis aquis. Cl. Cler. & Reim. VI. ad sensum num. II. positum, ita vertunt, & suppleant, intra muros eorum oleum expriment, nec eo utuntur; calcant torcularia, & siviunt. Quasi notaretur illiberalitas divitum, qui dure & sordide se gerunt erga mercenarios, & operas, quibus utuntur. Notionem

Obscuravitque diem meum Mors ejus quam jam meridiem tangerem.

En aliud adhuc arcanum Linguæ, ex *Camuso* الظهيرة حد انتصاف النهار وانما ذلك في الغبط واظهروا دخلوا فيها

Forma צהירה denotat ipsum meridiem punctum quasi, sive זמנא, præsertim in æstate; indeque אצהירו notat ingressi sunt illam horam. Non

valde felicem interim operam Interpreti suo navavit de *Pined.* ad nescio quæ frivola delapsus, quasi ipsi divites Raptores meridiani dicerentur & diem diffindere somno, post lascivas epulas & comestationes &c. quum genuinus ei ad spectus præ manibus esset, ut egeni meridiani dicantur inter acervos frugum, i. e. ad meridiem usque laborare; vel a laborando non interspirare; sed medii diei æstum pati debere, siti arentes, & defecti. Ita in animadyf. primis locum hunc explicandum suspicabar; jam autem video *Baldacio* idem in mentem fuisse, cui meridiani est stare, morari in loco aperto, sine ullo umbraculo, tempore æstus meridiani: itemque *Vavassori.* qui verbum Meridiani facere ait ad exaggerandam inhumanitatem eorum, qui in summo æstu nihil laticis adspargunt sitibundis illis. Non abluat hinc alter usus verbi

minus certam צההיר, ex Arab. ص-ه-س

Liquavit satis adfirmari quoque censuit Cler.

ut יצהר oleum inde dictum quasi *Liquamen* monuerunt *Doct. Hott. & Crom.* Ad eam rationem dici posset, VII. sordidam avaritiam Divitum erga familiam propriam, perstringi; secundum seriem *Vs. præc.* indicatam. Huc vocat שורות בין intraparietes eorum, quod ne ipsos domesticos quidem injuriæ & oppressioni exemptos insinuare videtur. Incudi VIII. reddendum restat, quod in *Juvenil.* tentavi post *Vulgar.* qui habet, *Inter acervos eorum meridiani sunt, qui torcularibus calcatis siviunt.* Res-

pexit ad צהרים Meridies; unde צהיר Meridiani rite deduci frustra negaretur;

quum Arabes diferte اظ-ه-س istoc usu donatum doceant, quod *Gjanbario* est

س-س-ر في وقت الظ-ه-س

Meridie iter, vel aliud aliquod opus, fecit. Est etiam اظ-ه-س meridiem attigit, ad meridiem pervenit, in illo *Dirw. Hud.*

واظلم يومى بعد ما كنت مظهرًا

ص-ه-س ardore læsit sol: unde *Vir Doct.*

apud Cl. *Mich.* ad h. l. promisit, dolorem capitis a sole patiuntur. Quid jam præferendum

fit, Oleum facere, ex יצהר, an meridiani ex

צהרים? non desuio: quemadmodum & in

medio relictum malim, murosne notet nunc

vox שורות, an ordines, seriesve, olearum,

vel vitium, in agris. Cl. *Guss.* sub יטור, ur-

guet Muros, censens describi mancipia operi rustico in carcere, & quasi in ergastulo, addi-

Et: addensque, nescio cur exponatur ordines. Dicam. Quia *Ergastulis* illis, vel & *parietibus murisve alium* in genere, parum loci credebatur. Cl. *Schmid.* satis sicce, *Mercero* se opponens, *Credimus*, inquit, *oleum* inter *muros*, inter quos *torcularia*, seu *prela*, erant, *expressum esse*. Alii & sicce dicerent, *non credimus*: quin rationem adderent, *in illis ferre regionibus ut areas*, ita *torcularia sub divo fuisse, melius in vineis*. Sic credere jubet *Esaj.* 5: 2. &c. De *maceriis*, quibus *vinee* septe cogitari forte posset. Apud *Arabes* سور

سور est *murus urbis*; sed سورة سور isruet, serieve *lapiam in muro*, quasi *murationem* dicas. Eodem spectat glossa *Gyaurii*, السورة كل منزلة في البناء

Cl. *Gol.* dedit, *mansio structa*, *excelsumve* ejus *opus*; sed rectius dederis, *omnis structura que edificatur*, vel *omnis strues in edificatione quacumque*. Inde *Alcoran Suræ*, sive *Saratae* nomen traxerunt, quasi *structura*, & *series capitum*. Ad *series pergulatas vitium* &c. tran-

slata fuisse hæc duo vocabula سور & سور isruet verisimillimum ex iis quæ *Doctiss.* *notter Hackm.* eleganter exposuit in *Precid Sacr.* p. 59. 60. 62. ad *Gen.* 49: 22. & *Jer.* 5: 10. ubi سور ita *muros* signat, ut simul alludatur ad *pergulatas series vinearum*.

Perf. 12. Intricatus locus: cujus nec prima pars clara; & postrema multo obscurissima. Primam, quæ claudit *Catalogum* hæctenus contextum, sic vertit l. *Vulgar.* De *civitatibus* fecerunt *gemere viros*, & *anima vulneratorum* clamavit. Ad hæc de *Pin.d.* *Non in agro solum grassata est potentum injuria, sed etiam in ipsis urbibus, & melius hominum frequentia* &c. *Paria* dabit *Vauvff.* Præverat *Merc.* Est *velut Epiphorema ad superiora*. Denique *tanta est*, inquit, *improborum violentia, ut non clam tantum, aut, foris, sed & propalum, in conspectu omnium, homines opprimant; atque etiam ex ipsis urbibus audiat miserorum vox, animam efflantium nullomiserente, aut opem ferente, aut jus reddente ne Deo quidem*. Et tamen *sicubi jus erat reddendam, intra civitates erat reddendum* &c. &c. *Consimiliter Jun. Druf. Pise. Belg.* &c. &c. Ille nexu

non adeo expeditus tamen; & oppositio nimis abrupta. Id ansam dedit *Bolducio II.* sic copulandi, *Crives cum tantum in operarios pauperes sevitiam exerceri audiunt, vel vident, commiseratione ducti, lamentabili voce ingemiscunt, Deumque vindicem exposcunt*. In seq.

membro חללים exponit, *excommunicatos*, & *infamia publica* notatos *miseros illos debitores*; qui *ab Exactoribus* crudeliter vexati, *coacti fuerint in sola loca, speluncas, & cavernas terræ, diffugere*. Hanc vim ex *notione polluti, vel profani*, exculpit, de quo mox plura. Cl. *Coic.* III. utrumque applicuit ad *miseros oppressos*, ita continuans, *pauperes vel istis modis fraudati, vel crudeliter neglecti, quotidie quasi emoriantur, & continuo agone luctantur, ita gementes, & singultim anhelantes, ut qui jam animam exhalaturi sint: denique etiam exanimantur, fame, morore, incommodis, enecti*. Idque fit ab *urbe*, ut *scias nullos esse vindices in populo, & populum ipsum istiusmodi peccatorum reum*. *Jobus* nempe *hic ea scelera accusat, que in loco iudicii, & Justitiæ, regnant*.

Hoc aspectu צניד ex *urbe*, esset e *media civitate*, in *talem oppressionem conspirante*, vel *ad eandem connivente*; quorsum etiam *Mercorum collineasse* vidimus. Cl. *Schmid.* mallet IV. *oppressionem toti civitati incumbentem sepe*; ita *seriem struens, ex urbe tota homines gemunt, inter quos maxime confossi clamant, nam & eo scelere progrediuntur oppressores, ut homines conficiant*. Non absimiliter *Doct. Crimsoz.* In *urbibus homines ingemiscunt sub mille oppressionibus; anima letaliter faucibus vociferationes in caelum submitunt*. Eodem tendit *Corduc.* *Clamor omnium oritur ob illatas injurias*. Non tam *plausibilis V. sententia Cl. Cler.* qui vult respici ad *calumniam miserie urbis, que capta ab exercitu, aut latronibus, ad intercessionem deletur: quam immanitatem Deus non vindices.* מתים mortuos hic sonare tendit, ut

mortui genere dicantur eadem ratione, qua *mox anime confessorum vociferari*; i. e. *flagitare a Deo ultionem*. Omittere potuisset, *Non quod crederet Jobus animos mortuorum vivere; sed figurate*. Verebaturne, ne *pugionem* hinc arripereimus, opinioni ejus confodiendæ? Non possum quin reponam VI. quod in *Ju-*

ven. tentatum ad lucem Arabici غامى med.

med. je, cujus 3. signif. apud Gol. est, *Expavit casum, prouti multæve solutione*: &

עִירָה גַּם— עִיר גַּם— itemque

piamentum cædis, piaculum. Multa. Inde dabam, propter piaculum homines ingemiscunt, ad Deum, & anima trucidatorum clamat vindictam. Addebam, quod tamen minus necessarium, reddi posse, *Occisi*; ut sit, *Clamant ob piaculum casorum*. Posses & ob piaculum gemunt cæsi, quod cum seq. membro fat belle confisteret. Sed *מתים* pro *Homini*bus non libenter dimitto; & VII. proponam, quod plenus arbitror. Quia piaculum nullum, homines ingemiscunt, &c. Eo quod vindicta nulla ipsis contingat, nec a parte hominum, nec a parte Dei. Significationi illi plus forte tribuetur, si ejus *Originem* ostendero a *עור* vigilare, excitatum esse, unde speciatim, *Zelare, Zelotem agere, & Vindictæ*, quod & גַּם—, ut monui supra

Cap. 8: 6. Non ergo peregrina, sed domestica potestas hæc censenda. Dubitari certe nequit, si quis Veteris Linguae opes sibi repræsentet, quin forma *עור* a *עור* latiore tenuerit ditionem. *Fer. 15: 8. והפלת עליה עיר ובהלות* Cl. *Cocc. immisi in cam vigilias & consternationes*. Ego in *Animadv. philol.* conabar *turbationem mentis*, quæ & גַּם—;

sed quid si *vindictam Divinitus exigendam* intelligamus?

Ibid. Ante vero, quam aliquid de hisce constitatur, figenda pars extrema, majoribus adhuc fluctibus jactata. *Vulg. I. dat, Et Deus inultum abire non patitur*. Observat iterum de *Pined.* in Hebr. esse *Deus non ponit insulsum* i. e. nihil relinquit sine sale justitiæ & vindictæ suæ. Acumine uero non contentus, id con-duplicat, *Deus tantam improbitatem, & licentiam, quasi salitam, & in extremum Judicium puniendam reservat*. Hoc merito בלי מלה sine sale pronunciat *Cocc.* Meliore judicio *Vavass.* utendum censet *interrogatione* ad

negationem, Et tamen Deus non ponit absurditatem? Et tamen Deus nil inultum patitur abire? ut vos, Amici, tenditis. Similiter *Castal.* Hac *Interrog.* usus *Chaldaicum & nonnullos Hebraeorum* monet *Merc.* Ipse II. *Et Deus non ponit absurditatem*, sic declarat, *in factis & rebus eorum nil absurde interponit; nihil illis accidere patitur, aut immittit, quod vel tantillum illis sit insipidum, i. e. illis displiceat, parumve succedat*. Ad eam rationem, valde coactam, revocat *Bold.* versionem *Vatabli*, *Et Deus non ponit prohibitionem*; quasi intendisset *insulsum, & palato nature ingratum quid, malum nempe pœnæ, quod Deus improborum conatibus opponere possit: quem sensum nemini recte judicanti ingratum fore, existimat*. *Grot.* etiam hic apposuit, in Hebræo esse, *Et Deus non ponit prohibitionem*. Mirabar, unde tam securus hoc adfirmaret: πῶς; quum *Lib. Rad. Kimchii* inspecto, fontem detexi. Ille scil. vim radicis תפל enucleans, ea signari ait דבר גרוע שאין בו טעם *Rem defectu*

præditam, in qua nullus sapor. Belle! quasi a defectu deventum esset ad notionem *insulsi*. Addit, textum nostrum ita explanandum,

לא ישים להם גרעון ומניעה על מעשיהם

Non ponit illis defectum, & impedimentum, adversus opera illorum. Hæc princeps ille *Lexicographorum*; infelicitate tunc hic applicans primariam, quam sibi finxerat, vim. Inde apparet frustra esse *Bolducium*, & in eo, quod ex *Vatabl.* adduxit, & in III. illo, quod ipse ex *Kimch.* profert, quem ait hic intellexisse *rem deficientem aliqua justitiæ & aequitatis circumstantiis; quasi negaretur, Deum quicquam facere sapientiæ ac justitiæ destitutum, &c* Ad istum sensum expressit *Jam.* ex *insulsi* potestate, *Et tamen insulsi tatem non designat Deus*. Male subjicitur in notis: *Non sinit pergere & confirmari tam insulsum administrationem: nam ut recte Cocc. & coacta est ista explicatio, & aliena a mente Jobi, qui toto Cap. ostendit improbos vel non puniri, vel leniter tolli; itaque peccata non impediri*. Paulo commodius quidem *Doct. Belg. Reim.* aliique, *Et tamen Deus nihil facit absurdi, quantumvis ad scelera tanta conniveat*. Sed parum respondet ista sententia *Affectui*, quo *Noster* accensus; unde *interrog.* negantem a multis adscitam uum. I. vidimus: a qua & *Cl. Cocc.* non alienus.

Ille tamen IV. maluit, *Et Deus non ponit stultitiam*. q. d. *Adeo non imputat illis scelera, ut ne peccatis quidem, & facta illepidia, atque insipida.* Vel pressius adhuc, *Adeo non ponit improbos, ut talia scelera ne pro factis quidem insulis, ac laule careantibus, ipsis imputare videantur.* Præverat Deod. *Deus non imputat ipsis irrationabile quicquam.* Subdit, *sin velis ponere in executione, erit insulsiitas metonymice castigatio conveniens insulsiitati.* Hoc V. voluisse purem *Jarchium*, ut sit, *Et Deus non imponit ipsis fatuitatem, primum ab iis exigendo:* vel ut Cl. *Mieb.* *Non proponit, aut demonstrat absurditatem ipsis, vindictam sumendo.* Eodem tendit, sed audaciore conatu, VI. *Codure.* *Non tamen Deus portentum facit.* i. e. *Nullum propterea exemplum statuit in illis. Nihil illis contingit extraordinarium.* Ait, *hanc esse germanam loci sententiam, quæ nulli interpretum innovaverit.* Identitiam admirere, qua ut dubio vacuum inculcatur, תפלה esse *Monstrum*, aliquid novum, inauditum, horrendum, idem cum נכר. Eam vim non ex תפל Eum extulisse suspicor, sed ex תפלה *Mirabilis, monstri similis fuit.* Inde per ת servile, & ה pro א, exire potuisse תפלה pro *Monstro*, sive *portento*, non præfracte negaverim; sed nec citra auctoritatem id adfirmandum tam secure; nec, si verum esset, sequendum existimarem; quod *supplicium atrox, & horrendum exemplum*, nimis grave videatur in serie, quæ *Omnia Dei supplicia, etiam leviora*, ab improbis removet. Ad hanc mentem *Crisoz.* VII. dare non dubitavit, *Et Deus non videtur attendere hæc confusiones.* In *Hebræo* esse ait, *Et Deus non curat res inordinatas: adjungitque, levicula mutatione futurum, Et Deus non curat preces eorum: sentu appositisimo.* Respicitur ad תפלה *precatio*, quæ & *Calvino* non aliena a contextu nostro visa, *Conc.* XCII. præfert tamen, *Et Deus non opponit se; vel, Et Deus nihil iniqui agit.* Hæc duo superius discussa. Cum priori ista ratione Doct. *Crisoz.* comenit VIII. versio *Cler.* sed *Deus ad flagitium non adjicit animum.* Cur תפלה *grave flagitium, aut scelus immane* notare contendat, non video: nam nec *Origo*

illuc ducit, nec usus, nec adeo filum. Aliquid subtilius ad Cohærentiam quæsitum IX. Cl. *Schmid.* cum interrogazione assumens *Objectionem*, quam hic *Amicorum* nomine inferat *Notter*, *Et Deus non ponit absurditatem ob oculos? Ergone dicis, & doces, Deo non displicere scelera, neque impios ob ea puniri? Ergone Deus impiis nullam absurditatem ante oculos proponit? Ab illa objectione novum Job, & superiori contrarium, impetum tribuit, quo impiorum redargutiones & penas prosequatur, ut mox indicabo ad *Vs.* 13. Non nimum dixerit, qui hoc appellavit, *Jobi* mentem ad suam redigere, non *Jobi* illam, astu magno ferventem, debita circumspectione enucleare. Etenim 1. quam incommode inserta illa *Objectione*, in fine versus? 2. quam precaria quoque eadem? Addo 3. quam absorta? An non *Jobus* disertissimis verbis dixerat jam sæpius, *improbos in terris grassari impune, &c. &c.* Mitto alias difficultates, quibus hæc versio semet implicat. Simplificissimum ad seriem, ad teopum, ad Linguam, ex omnibus hæc, judicarem, quod *num.* IV. extremum erat, & primum *num.* V. *Et Deus non animadvertit fatuitatem; penamve ejus imponit.* Observo tamen, 1. nullum esse indicium, ex quo appareat, Colon hocce ad improbos referri, eorumve *maleficii.* 2. pro *fatuis insulsiisque dictis*, vocabula תפלה, & תפל, frequentari; pro *factis sceleratis* non item. 3. *Originem* non *facta comeraria* admittere, sed tantum *dicti*, a *sputatione*, ut ad *Cap.* 1: 22. late discussum. 4. *sputationem* stylo *Arabum* inferre quoque *Querelas & Comprolationes* miserorum, quas *vi dolorum* veluti *effutiant, & expireant.* 5. Esse ergo vocem aptissimam, ad *vagos* non minus, quam *vagos questus* denotandos. Ac proinde 6. ad *gemitum & vociferationem* miserorum pulere respondere תפלה *creationem pectoris pleni, & injuriis exulcerati* velut. Ut non ad *Oppressores*, sed ad *oppressos* redent תפלה: periodo circinatissima inde exeunte; quam & captarint, qui תפלה *precationem* substituendam censebant. Redi ad *num.* VII. Ut ergo ibi offerebatur, tanquam *aptius, & commodius*, etiam *Calvino* judice, *Et Deus non curat preces*, ita X. offerre audeo, citra ullam mutationem punctorum, *Et Deus non curat sputationem.* i. e. *acerbissimas illas querelas,**

13 המה היו במרד־י־אור לא־הכירו
 דרכיו ולא ישבו בנתיבותיו :

13 *Ipsi sunt in rebellantes lucis;*
non agnoscunt vias Ejus; neque se-
dent in regiis ejus viis.

14 לאור

14 Ad

las, quibus tyrannice oppressi cœlum fatigant. Quam apposite illud תפלה hic locatum sit, senties, si relegere non graveris, quæ ad *Cap. 1: 22.* exposui; ac præsertim ea quæ sub finem; ex proverbiali formula; *Oppressum pectus non potest quin screeet.* Adhuc vehementius quid *XI.* habebis si reddi concedas, *At Deus pro Nihilò habet Sputationem, miserorum.* השים לא השים; *pro Nihilò ducere,* ea fere forma qua infra *Vs. 25.* hujus *Cap.* recurret לא השים *ponere in Nihilum, pro efficere ut Nihilò sint.* Quodcumque sequare, habes aliquid, quo nil cumulatius concipi potest, ad *Jobi Patbos;* quippe qui insinuet hac phrasi, Deum non tantum *surdum esse adque-relas illas acerbissimas, sed eas veluti deridere, & ventis tradere auferendas, tanquam verba Nihilò; aut futiles quasdam nannias, quæ attentionem nullam mereantur.* Hæc ita ad locum obscurissimum examini publico traduntur, ut mollius, meliusque, me recipere paratissimum profitear, si ex conatibus fortienotris lucidior alicui sententia adfuerit.

Ibid. Necdum omnia in vado. Ambigitur an חללים *Vulnerati, confossi, exanimati,* proprie an improprie intelligendi sint. Plerisque I. proprie placent *tyrannice caesi,* quorum anima i. e. *sanguis fusus clamet vindictam, etiam post mortem ut Gen. 4: 10. Merc. præstare censet ut de viventibus adhuc, sed letaliter sauciis, accipiatur, quorum ejulatus & mœstæ voces audiantur.* Neutra expositio facilis ad connectionem, saltem si, quod omnes facere video, cum *preced.* hæc copulentur pro clausula. Hoc ansam dedit aliis II. improprie interpretandi חללים *de tyrannice oppressis,* iisdem nempe illis, de quibus actum. Illic *Bold.* tendit, ex vi ipsa vocis *profanus* id eliciens. *Cocc.* quotidie emorientes eisdem *miseros, & animam velut exhalantes,* intendit. Eodem collineat *versio Eleg. Crisoz.* Præfer-

rem, si omnino cum *preced.* hæc cohaereant. Ex origine חללים *sunt profanati ad omnem injuriam, rapinam, vexationem, eadem, & in prædam avibus, quod dicitur, projecti.* Grandi sic figura insignitum esset hocce vocabulum, iis applicitum, qui per sævam tyrannidem vexantur, raptanturque, & quorum sanguis velut vivis *videntibusque* quotidie *hauritur.* Ita נפש *anima* haberet simul vim *sanguinis profusi & vindictam poscentis.* Verba נאק & שוע in hanc figuram decentissime concinunt. Prius signat *gemitum animam agentis, Esch. 30: 24.* sive *sonitum gutturis præfocati.* Posterius *implorationem opis, sive*

Quiritationem, formula solenni השע relaxa guttur suffocatum. Succinit illi imagini & תפלה *scrcatio; qua pectus oppressum aliquid levamenti quarit.* In eundem sensum מעיר *quod nulla sit vindicta, unice quadrat.* Nihil tamen obstare videtur II. quominus ad sequentia potius hæc referantur; ut ad graviora adhuc scelera nunc pergatur, atque vexationibus Tyrannicis attextantur *Homicidia, Adulteria &c.* aliaque *opera tenebrarum, ad quæ Deus conniveat; lentusque sedeat spectator.* Sic omnia proprietatem suam obtinere possent; & jam מעיר *ex urbe aliquan-*

to commodius locatum esset; transitu velut facto ad flagitia, in magnis etiam Civitatibus grassantia: quin totas Civitates opprimentia; ita ut communis omnium quiritatio in Cœlum confurgat. Ecce aliud IV. quod omnem rudentem concutienti occurrit. *Deut. 2: 34.* עיר מתים *civitas Virorum, est, cum suis sibi Viris aut incolis, universa.* Confer *Esaj. 3: 25.* ubi מתים *quicquid virorum in civitate amplectitur.* Certe Cl. *Mich.* per legem accentuum vertit, *Ex urbe hominum gemunt homines.* Rectius forte, quia erectius,

Ob urbem quoque universam cum suis Civibus
jubilant miseris oppressi &c. Ut tota Civitas
in vexationem proborum, aliaque scelera
patranda, conspirare dicantur. Sic הללים
iterum vel proprie, vel improprie, sumas li-
cet, pro iis qui Cædi, raptationi, violentie,
injurie publicæ, sunt expoziti: & quidem me-
diis in urbibus, unde metu Legum vis omnis
exulare deberet. Sequentia huic adspæctum
ferme requirunt; certe commendant: rem
tamen in medio relictam hæctenus, atque ul-
teriori examini committam, malim.

Vers. 13. Molestior hic furgit rerum moles,
miris nos undis implicitura ad finem usque
hujus capitis. Merc. I. censet novum velut
initium sumi, novumque texti catalogum vitio-
rum: cui hoc in l'f. in summa præstruatur,
improbos lucem odisse, & hominum conspectum,
quoniam Dei ac hominum judicium horrere &c. la-
trocinia, furta, adulteria sua occultare studen-
tes &c. Omnia ad literam explicat; & 1. qui-
dem rebelles lucis vocari putat Lucifugas hos-
te, quod solum, diemque, velut oderint, luci-
que bellum inlixerint eam vitantes, quoniam bene
nati homines eam amant & querant. Similiter
2. non agnoscere vias ejus scilicet lucis; & 3.
non agere in semitis ejus, i. e. in viis lucidis,
ubi videri, notari, & maleficia patrantes de-
prendi possint. Subjungit, esse qui figurate per
lucem intelligant Deum, vel Legem ejus: Alios
autem lumen rationis a Deo nobis inditum: sed
sequentia satis ostendit ipsam mundi lucem i. e.
solis, & diei, intelligi; & simul Dei hominum-
que aspectum & judicium. Consentit de Pi-
ned. qui monens Lucem ex mente Gregorii
esse Bonum, ex Thome Aquin. aliorum Lati-
norum, lumen rationis, se suspicari de hoc ip-
so externo, diurnoque lumine, sermonem esse &c.
in eamque interpretationem recidere, quos R. D.

Kimch. vocem לורית a לורית derivet, fuerunt
in descensu luminis; ad solis occasum &c. &c.
Melius tamen ipse Rebelles luminis retinet, qua-
si hostes ejus & ofores. Similiter Vavass. Gros.
Cler. quin & Cocc. licet addubitans nonnihil.
Si lucem spiritualiter sumas, inquit, & de prio-
ribus accipi possit. Si civiliter, de conscientia,
recte etiam de iisdem: qui rebellant luci, i. e.
vellent ex luce facere tenebras &c. &c. Ex seq.
tamen liquet, lucem hic magis physice accipi,
ut rebellare luci, sit, noctem amare, lucem pro
hoste habere. Non nosse vias ejus, in exper-

tum esse civilis consuetudinis, honestarum actio-
num, laboris utilis, nec agere quæ sunt lucis &
diei. Non sedere in semitis ejus, non ibi esse,
manere, habitare, ubi facta videri, judicari,
estimarique possint, hominibus scil. ultro citroque
commœtantibus. Concludit הטה illi, pertine-

re ad sequens genus sceleratorum; quod paulo
incommodius. Ad præcedentes & subse-
quentes simul II. refert Jun. omnia figurate
exponens de Luce spirituali sive naturali in ani-
mo & Conscientia, tum ingenerata, tum adven-
ticia, quam Deus testificetur in verbo & operi-
bus suis, idque in Christo, qui est vera illa lux
&c. Id Doct. Belgis aliisque unice placuit:
cum quibus & Crinsor. consentit; quamvis
nonnihil circa connexionem dissentiat. Clar.
Schmid. III. Lumen conscientie quoque te-
neus, subsumit hic accuratissimam responsio-
nem, qua Nolter objectionem refutaret in fine
l'f. præc. ab Amicis motam, ut opinatur, his
verbis, Ergone Deus nullam ob oculos ponit
absurditatem impiis? q. d. nunc, tantum abest
ut Deus non proponat impiis insulsiatam, ut
contra manifeste illud faciat, per Lumen nature
& conscientie, quo reprehensi lucem fugiunt in
patione scelerum, & contra lucem rebellant
noctis filii, nec agnoscunt vias lucis, nec in se-
mitis ejus sedentes. Hoc generatim dictum de
Impiis, mox speciatim illustratur in homicida,
mæcho, sare. Atque hoc primum est argumen-
tum, quod Deus arguat impiorum insulsiatam.
Secundum ab Experimentis l'f. 18. subne-
cti statuit idem Vir Doct. de quo infra. Ni-
hil in hac connexionem & digestionem lucidum:
nihil non precarium. Scopo & feriei insu-
per repugnat ista orationis conversio; ut infra
pluribus ostendetur. Ad suum filium Cl. Mich.
IV. Quum tamen ipsi non per meram ignoran-
tiam peccent, sed cum proeresi, & odio quodam
lucis & contra suam ipsorum conscientiam. Nempe
modo dictum fuerat ex ejus mente, Deum
impiis non proponere insulsiatam. Aliter V. ean-
dem obstinatam hominum malitiam premit Doct.
Reim. cui præc. Colon. ferebat, Deum non
esse auctorem mali moralis. Novum flagitio-
rum Catalogum suscipi autumat VI. Codure.
in eo laudandum quod Rebellionem lucis & pro-
prie & improprie positam censeat; tum de luce
aspectabili solis; tum de luce animarum & Le-
ge Dei; nimis prompto calamo addens, que

Chaldæis לורית a luce. Nempe לורית,

14 לאור יקום רוצח יקפל---עני
ואבין ובלילה יהי כנגב :

14 Ad lucem surgit Latro, ut
occidat inopem & egenum: & de
nocte est ut fur.

15 ועין

15 Et

ut תוריהא, א ירה. Sed hæc non hujus lo-
ci. Utrumque istum conspectum omnes tene-
re debuissent, nihil enim VII. plenius, ube-
rius, illustrius, geminata hac potestate. De-
monstremus. 1. Illi in rebellantibus lucis; vel,
inter rebellantes. Prius ex Arabismo signatus,
de quo ad Cap. 23: 13. Merentur hinc homi-
nes appellari Lucifuga, Rebelles luci; tum quod
solem & diem naturalem horreant velut, No-
ctis filii, Opera tenebrarum patrantes: tum
quod Lucem rationis, & religionis fugiant, a-
versentur, hostili odio prosequantur, & quan-
tum in se est, extinguant. Mira ratiocinatio
Cl. Schmidii improbantis sententiam Merceri
de luce diurna, & conspectu judicioque Dei ac
hominum, hoc argumento, quod contra lucem
solis ac diei proprie non detur rebellio. Ergo,
inquit, exponere cogimur, vitant & oderunt
lucem non sine rebellionem; Adversus quid ve-
ro rebellant? Adversus conscientiam, a lumine
rationis, quin & revelationis, informatam; quæ
inculcat ipsis, ut ea faciant, quæ a luce non ab-
horreant: contra quod conscientia dictamen illi
rebelles fiunt; patrando scelera cum lucis fuga.
Scilicet Vir Doctiss. non sensit se utramque
lucem & externam illam diei, & internam ve-
ritatis, vel nolentem sequi: prout Merc. de
solo lumine diei agi statuens, nonnihil ad in-
ternam quoque lumen conscientie, pudorem ho-
minum, metum Dei incipientis, destitit. Par-
ratio Calvinii, qui lucem diei sic intellexit, ut
inde effici nunc censereat, improbos semet eo ip-
so condemnare; nec tamen a Deo quantum qui-
dem oculus noster animadvertere possit, condem-
nari. Contra Jun. Belg. &c. Vsf. 16 & 17.
non possunt non lucem diurnam quoque ad-
mittere. Colligo itaque denuo, geminam lo-
ci faciem ab omnibus fuisse tenendam; prout,
plus, minusve, etiam retenta fuit. Saltem
Schmidius 2. Non noverunt vias ejus, cum
Mercero jam de luce diurna exponere non du-
bitavit, negans commodum esse, salum facere,
& adfixum ad Deum, ex Vsf. præc. referre. Ve-
rum: nec tamen par erat, ut jam de sola luce
diurna cogitaret, quum non agnoscere vias Lucis
hic valeat & diem fugere, & lucem veritatis

ac honestatis formidare, atque odisse. Id cla-
rissime elucet ex 3. Neque sederunt in semitis
ejus; vel verius, in regis ejus viis. Id Merc-
cero, vias fugere, & loca, ubi videri possint &c.
citra figuram. Ad figuram nonnihil inclinat
Cocceus; ibi esse ubi facta videri, judicari,
estimari possint &c. Item Schmidius, cui via
& semita Lucis, sunt Actiones & Negotia Lu-
cem non fugientia; in quibus sedere, sit, cum
assiduitate versari. Addit, sedere in semitis luc-
cis vix de propria sessione intelligi posse. Ut
granditatem dicti, sane quam eximii, explea-
mus, teneatur: Non sedere in viis lucis, a.
Non versari in luce diei; non prodire in publi-
cum, ut homines honesti, sed in noctem & te-
nebras se abdere cum vespertilionibus, & avibus
Lucifugis, ad quas hic allusum veri simillim-
um est. b. Non ad honestas vel stationes, vel
actiones, in Republ. accedere. c. Regias vias
virtutis, pietatis, & religionis, aversari &c. &c.
neque cum iis vel minimum colere velle com-
mercii. Locus ex Ancipiti completissimus.
Ad coherentiam porro omnia forte expedi-
tiora erunt, si valeat IV. expositio, Vsf. præc-
ced. data, atque ad עיר מתים totius civitatis
Viros nostrum המה referatur; de quo deli-
berandum.

Vsf. 14. Clara verba, obscuritate tamen
non carent. Turbat primo לאור ad Lucem:
dein sicut fur nocte. Nempe, Ut jugulent
homines, surgunt de nocte Latrones. ut ait ille.
Et qui ad Lucem, si Lucem horreant? Hoc
ansam I. dedit nonnullis apud Ab. Esram, Lu-
cem in Tenebras hic convertendi, per Antipbra-
sin. Satis argute R. Levi II. propter lucem ad-
ventantem, ut eam prævertat nempe, surgit an-
te quam aurora exoritur. Id secutus fere
Merc. cui Ad lucem est sub lucem, ante lucem,
summo mane, lucem enim odit. Cogitat La-
tronem, qui ante auroram surgere dicatur, ut
vias occupet, & transeuntes mane ad opus suum
inopes jugulet. Alterum membrum sic expli-
cat, ubi toto die in sylvis grassatus est, & per
deserta, nocte in urbem rediit, ubi furem agat.
Addit, & esse expressivum veritatis: quam
quam

15 Et oculus adulteri observat crepusculum, dicendo; non videbit me oculus; & velamen faciei imponet.

15 ועין נאף שמרה נישף לאמר

לא-תשורני עין וכתר פנים ישים :

16 Per- 16 חתר

quam & ideo *partic. simil. adhibeatur*, quod hoc non faciat nisi noctu; quoque Latroni isthoc ordinarium non sit ut aliis furibus, qui ex professo *furuntur*. Hæc non usquequaque limpida. Non multum hinc abest IV. *Cocc. dans, Ante lucem surgit Latro, ut occidat impotentem & egenum: & de nocte surgit, quo sit ut fur. Ausus Jun. V. In ipsa luce surgens occisor &c. noctu vero est sicut fur. i. e. totos dies consumit in maleficiis &c. Valde subtiliter Castal. VI. Luce surgit homicida &c. i. e. interdiu dormit, sub noctem, cum adhuc lux est, surgit ad latrocinandum. Et comparatio cum Fure tendit ad furtiva velut insidiarum, & cædium. Idem suspicor voluisse Coccejum; ejus *Analysis* huc palam ducit. Voluit certe Schmid. VII. incommodius paulo distinguens tamen, quali *אור* Ante lucem signaret crepusculum matutinum; & *בלילה* crepusculum vespertinum, in seram usque noctem: quo tempore Latro in tenebris grassetur; si ut fures tenebras amant & pro presidio sibi sumunt. Poltrema amplector: prius *אור* non æque ridet. Si *יקום* sit, surgit e lecto, vix est ut ad lucem valeat ante lucem, sub lucem: mox enim dies: nisi in *Junii* sententiam concedas, cum *Vf. 17.* parum concordem. Commodius illud *Castal. quum adhuc lux est; de die. Multa die; cum jam maxima pars diei consumpta est dormiendo. Ηυσθιγίτ* de die dormiens, argutum est *Epitheton* Latronis vel Furis apud Græcos: quos imitatus *Plaut. Trin. 4: 2. 22.* *Iste homo aut Dormitator est, aut Sector Zonarius &c.* Ad hunc sensum complendum VIII. posses *Quum adhuc lux est, de die, surgit, & accingit se Homicida, ut occidat pauperem & egenum. Terigit & Jun. in notis non abimile quid: aut etiam interdiu comparat, quod noctu perpetret. קום* pro *parare se, accingi, &c. &c.* tritissimum. Sed ne hæc quidem talia, in quibus pedem figas; quod *יקום* vel pro *surgere e lecto*,*

εξο, vel pro *accingere se*, vel pro *utroque simul*, nonnihil langueat; nec *אור* pro *dum adhuc lux est* scrupulo careat. Potius valet IX. *in pleno die* ut *Job. 12: 22. Mich. 7: 9. &c. &c. & יקום יקום* videntur connexa, ut sit; *surgit occidit, vel stat occidit*, pro *invadit ad occidendum; אור* ad lucem, in pleno lumine. Quo sensu acceperit *Jun.* habes num. V. Ego sic malle, *Ad lucem stat Homicida, Occiditque inopem & egenum: & tamen in nocte est sicut fur. ὁσθιγίτων.* Medio in die nocturnis velut tenebris se involvere callet Latro, ex insidiis videlicet invadens, atque nemora opaca sectans, ut inde prætereuntes consecratur. Ita noctem veluti facit sibi, aliisque, in pleno die; & furtiva exercet latrociniorum suorum. Tale quid hic requiri sentit *Merc.* ita scribens, *Ei si interdiu grassentur sicarii, sylvas tamen & opaca nemora, in quibus lateant, consecratur, inde viatoribus insidiantes &c. &c.* Sentit & Schmid. propterea qui lucrocinia interdiu exercent faciunt tamen quasi in tenebris, dum avia, nemora, cavernas quaerunt. Pulcherrima sententia in *Allegoriam* proua, ut simul depingantur qui in Republ. grassaturas, & latrocinia, exercent in pios, Deique reverentes.

Vers. 15. Aliud genus Lucifugarum, *Adulteri.* Merito rejectum quod *Ab. Esr.* voluit, *Furem*, de quo acceperat finem *Vf. præced.* comparari cum adultero, noctem quaerente. Existimabat nexum alias fore conturbatiorem, quod *Vf. seq.* de *Fure* iterum agatur. Ista difficultas nostram explicationem adeo non premit, ut eandem suffulciant. Nempe ab *Homicida* descenditur ad *Adulterum*, indeque ad *parietum perfessorem, in furta grassantem.* Ceterum ad *Oculum adulteri*, facile occurrunt cuius illi duces, ac quasi lenones, amoris, atque ut *Petr.* loquitur 2 ep. 2: 14. *μυσθι μυσθι* adulterii, vel & *adultere pleni.* Non quasi innueret *Apostolus, ῥυγες* pupillas oculorum non esse illis *ῥυγες* virgines, sed *adulteras*: est enim

16 חתר בחשך בתים יומם התמו-

16 Perfodit in tenebris domos ;
de die semet figillant : non noscunt
lucem.

למו לא ידעו אור ;

17 כי

17 Nam

enim nimis argutum ; verum quod in oculis ferri dicantur , qua tenerrime amantur. Confer *E-rud. de Pined.* qui & subseffores aliorum matrimoniorum oculos ex *Val. M.* adduxit. Ejusdem jucunda est observatio , in oculo *Adulteri crepusculum captante* significationem præberi sordidi *vespertilionis* , cuius oculi lucem perosi caligine delectantur. Confer *Prov. 7: 9.* & *Ecclesiast. 13: 24.* Ad ultimam partem non nihil diffidetur. *Merc.* in occulto faciem ponit. *Duriuscule.* Non satis lene nec alterum illud Eiusdem ; & latibulum faciei ponit sibi. Hoc expressum a *Cocc.* Et , ubi lateat facies sua , adhibet. i. e. larvam faciei apponit , quod *Jun.* darc ausus. In hunc sensum simplicius

esset , & velamen faciei imponit ; nam חתר non tantum latibulum signat , sed & velum , ut alibi dictum : nec alienum , ut velut duplici sub velo latitans introducatur *Adulter* , tenebris nocturnis addens operimentum capiti injectum , ne vel ad lucernam interrosfatur. Non immerito proin calculus huc collatus a *de Pined. Grot. Belg.* &c. &c. Hoc moneo ob *Cl. Schmid.* rogantem , Quid opus noctu faciem tegere ? Non tamen probem omnino istam larvam ; minus adhuc *Doct. Crinsozii* cohaesionem , cum *Vf. seq.* Et faciem sibi operiens , irrepit in domum , ubi ei de die hora condicta , & ubi nullum lumen conspicitur. Figuratus , meo quidem iudicio , ut velum faciei referatur ad Noctem & tenebras. Non ignotum certe *Latinis* , *Græcis* , aliis Linguis eruditioribus , velum noctis. Dupliciter sic struas licet. 1. cum *R. Levi* , quem *Cl. Schmid.* & *Reim.* sequuti , Et velamen faciei ponet mihi crepusculum. 2. Et velamen faciei imponit sibi ipse ; secundum vulgarem structuram , quæ simplicior , Nempe qui Noctem captat , velum quali faciei imponit. Id placitum *Cl. Mich.* ita sup-
plenti , Et ponit adulter noctem velum faciei. Quibus argutis se permiserit *Bolduc.* ceruas ex hac ejus paraphrasi. Similiter dux adulteri , & qui ei pro Oculo est , observabit tempus subobscurum : statuetque apud se ; accensus , vel alius justitiæ Oculus , non poterit me videre ,

ideoque nec ponet mihi operimentum vultus , quod damnatis videlicet ad supplicium injici solet. Deprecatur invidiam , quod sibi soli tantum acutum cernere hic licuerit. Præstrinxit Virum ingeniosum vitreus fulgor ex lusu non invenuto gemini Oculi , quorum prior *Lenonem* & conditionum nocturnarum exploratorem ; posterior scelerum vindicem designet. Est ubi felicius tantum acumen impendi potuisset.

Vers. 16. Dubium exoritur haud leve , ad *adulterum* hæc pertinent , sub figura ; an aliud scelus subnotetur eorum qui vitam colunt *vefticulariam* , & parietes perfodiunt , furandi gratia. Ad prius prona versio *Vulgat. I.* perfodit in tenebris domos , sicut in die condixerant sibi , & ignorarunt lucem. Ad hæc de *Pined.* Hæc manifeste pertinent ad turpes artes penetrandi in alienas domos , alienosque toros occu-

pandi &c. In verbo התמו signarunt , argutiuscule allusum putat , ad certam notam sigilli , qua notata fuerit pars infirmior domus &c. Vel & ad literulas amatorias ultro citroque misas , & obfignatas. Similia fere habet *Bolduc.* quibus temperari potuisset. *Vavass.* ambigit proprie an improprie intelligendum sit ; ad posterius propensior. *Doct. Crinsoz.* illuc plane acclinis , liberiuscule reddens , irrepit in domos , ubi de die ei condictum , & ubi nulla lux conspicitur. E diverso *Merc. II.* coactas vocans expositiones nostrorum de *Adultero* , rediri censet ad *Erem. V. 13.* proprie ab eo acceptum. Hiatus parum commodus. Quin improprie ibi furis similitudo adhibita. Rectius illi , qui ad tertium nunc genus sceleratorum descendendi statuunt. Sed ubi nominativus ? Non placent supplementa *Rabbinica.* Non etiam *Cl. Schmidii* coactior illa structura , qua & *Vf. 2.* utebatur ; Qui domos perfodit in tenebris , quas interdum signaverant sibi , non agnoscunt , non amant , lucem , ut facinori suo parum amicum. Nec prompta & facilis illa constructio ; nec sane valde nervosa. Rectius , quod *Vir*

Doctiff. in התמו rejiciat notas , & signa externa , quæ *Merc.* & alii voluerunt , atque ad

17 Nam pariter aurora illis umbra mortis: quum agnoscant terrores umbræ mortis.

כי יחדו בקר למו צלמות כי יביר בלהות צלמות:

18 Le- --קל 18

notationem oculorum verbum pertinere contendat, quatenus vesticularii illi de die solent viam & loca notare diligentius. Facit huc, quod *Plaut.* graphice *Trin.* 4: 2. 20.

Quam magis spectro, minus placeo mihi hominis facies. mira sunt

Ni illic homo est aut dormitator, aut sector Zonarius.

Loca contemplet, circumspiciat sese, atque ades nesciat.

Credo, edepol, quo mox suratum veniat speculatur loca.

sic *ההר* imperson. erit positum, nec non *ההמו*, ut *Cocc.* quoque submonuit. Negare nolim verbum *התם* sic venisse non minus quam granditer, transferri potuisse, prout *σφραγίσαι* nota impressa insignire, cellior cothurnus pro designare, & oculis denotare potuisset trajicere. Hoc tamen in communi usu Linguae residere, nemo tendat. Cum eo magis convenit quod LXX. dedere, *ἡμέρας ἡσυχίας* interdiu obsignant semet, i. e. *ἐν σφραγίδι καλύπτουσιν ἑαυτοὺς*, sigillo velut semet abscondunt, & includunt, ut *Symm.* habet. Hinc *Cl. Cler.* & *Reim.* Interdiu obsignant sibi, nempe latebras vel domos. Fortius *למו*

semet, vel ad se ipsos apponunt sigillum. Vide *Job.* 9: 7. ubi stellas obsignat, est tenebris involvit. Nec omittendum *Cap.* 37: 7. Manum omnis hominis obsignat. i. e. eam includit, praecludit, abscondit, quin torpidam reddit, ita ut exeri nequeat, ob vim frigoris. Apud Medicos Arabum Medicamentum *خاتم*

חורתם obsignans appellatur, quod stuporem, sive torporem inducit membris. De eo ad *Cap.* 37. plura. Hinc duplicata, si pateris, figura existeret, interdiu obsignant semet. i. e. torpidi semet includunt, latitantes, & incem reformidantes, ut nocturnæ solent, ac vespertiliones. Illic vocat adjecta clausula, non agnoscent lu-

cem; eam horrent, oderunt, pati nequeunt. Quod ex *Ab. Esra* adfertur, diem obsignant sibi, non æque aptum; nisi *יומם* reddas Diem

ipsorum, cum *ad.* Hinc exiret *Diem sibi suum* obsignant; i. e. eum videre non sustinens, sed veluti tenebris damnant illi *Dormitantes*, & vesticularii. Monendum restat, admitta hac

expositione verbi *התמו* pro abscondere, expeditiorem reddi rationem eorum qui de *Aulze-ro* versum continuabant; ut prius *Colon* figurate ad eundem illum subsessorem alieni tori redeat; & *התר* perfodere, suffodere domos, sit,

instur furis nocturni in eas sese penetrare, si jam non veste & ferro parietibus, saltem aureo cuneo foribus admovendo, ad quem difficillima quoque claustra diffiliant, vel potius tacite defluant. *Dignitas & excellentia figuræ*, ut & *structuræ simplicitas*, huc accedere ferme jubent.

Vers. 17. Admirabilis locus, in quo constituendo laboratur. *Ab. Esra* I. panam improbitati debitam hinc exculpat; ut Deus dicatur illis sceleratis auroram convertere in umbram mortis. Idem argutius expressum a *Balducio*, in hac *Paraphrasi*, ex *Vs.* præc. filo repetito, sed veram Dei lucem ignorarunt, siquidem ipso sequente diluculo idem erit eis tenebricosus carcer, mortisque ergastulum; donec experiantur terribilia, que in illo loco obscurissimo mortem præcedunt. Qui *Vs.* 15. in præcipiti stabat, non potuit non deinceps ruere. Non erat II. cur sibi placeret *Codura*. a seque verum sensum expressum diceret, *Lucem & tenebras juxta habere hos homines*: nisi forte idem voluit, quod III. *Schmid.* ita struens, nam pariter umbra mortis illis est *Maue*, i. e. amant umbram mortis, & densissimam noctis caliginem, ut alii amant matutinum tempus. Duplicem apponit rationem. 1. quod *Hebraei* quum verb. substant. onittunt inter duos Nominativos, prædicatum sere præponant. 2. quod melior sit *co-basio membri* seq. Hoc ita convertit, *Quia agnoscent terrores umbræ mortis* i. e. eos appro-

bant, quippe qui ipsis auxilio sunt, in facinoribus suis patrandis, dum homines nocturnis tenebris territi, non possunt, non audent, illis resistere. Non abfamiliariter Codurc. Quia familiares illis sunt, nec terrores noctis metuant. Præverat in hunc sensum Merc. Quia agnoscit eorum quisque terrores umbræ mortis q. d. sunt ei familiares & noti nocturni terrores, neque eos timet, aut curat, quasi sibi cum illis necessitudo & familiaritas intercederet, & cum illis ne noceant, sedus aut pactum inierit. Pulchre! Eadem venustate Cocc. Nam cognoscit nebulas umbræ mortis, familiariter, gratulabundus, ut amicus & notas excipit, in us versatur tanquam in luce. Nam id quo non impedimur, sed juvamus, lux est: nox autem eorum conatus adjuvat; non impedit. Dies impedit, non juvat. Idem haud dubie voluit Vulgat. Et sic in tenebris, quasi in luce, ambulant; cujus mentem non cepit de Pined. ad confusionem trahens, & perturbationem, quam lux illis adferat. Nempe prius Colon ita converterat Hieron. Si subito apparuerit aurora arbitrantur umbram mortis: cui posterius sic aptandum censuit, Lingua parum favente. Ad eandem confusionem inveniendam Alii colon ultimum sic reddunt, Quum agnoscit eos aliquis, existunt terrores umbræ mortis. Ad hanc faciem IV. uniformiter plerique, Nam pariter mane illis est umbra mortis; quum agnoscit eos aliquis, vel quum agnoscit alius alium, jam luce exorta, ipsis terrores umbræ mortis offunduntur. Videtis Calvin. Vatabl. Jun. Piscat. Belg. Angl. de Pined. Cler. Hi respiciunt ad terrorem, quem Homicidis, Adulteris, Grassatoribusque nocturnis incutere solet aurora, ne in flagranti delicto deprenti videlicet, pœnas luant. Etiam Merc. & Cocc. prius colon in eundem sensum receperunt; quamvis circa posterius dissentiant. En V. conspectum non inconcinnum, quem exhibet Cl. Mich. Nam aurora ipsis densissima caligo, oderuntque lucem, quia toti sunt tenebræ: quoniam ejusmodi sceleratus agnoscit & sentit in conscientia sua terrores umbræ mortis. In Paraphrasin id admissum a Cl. Reim. Sic sensus foret, ideo ad auroram & lucem trepidare consceleratos, quod intus circumferant, & judicem, & tortorem, qui surdo verbere eos cœdat; iisdemque graviore adhuc intentet plagas. Digna Jobo sententia, sed proposito forte minus congruens; quod eam in mentem differat Noster, ut profligatissimam quoque improbitatem impunitam a Deo dimitti arguat.

Jam impunitus non est, qui suus sibi carnifex: sed vel acerbissimas Numini pœnas dependit. Eadem difficultas ex parte premit IV. interpretationem: quamvis videam quomodo utcumque defendi posset. III. Schmidiana isti serupulo exempta. Quin nec Merceri & Cocceji sententia hinc gravatur. Si Schmid. sequere, habes uno tenore, Densissima nox ipsis pura Aurora est; terrores quippe nocturnos ut facinoribus suis amicissimos unice agnoscunt; & amplexantur. Si Merc. & Cocc. accedas, bipartito habebis, Aurora aliis jucundissima ipsis est odiosissima caligo, & lucem plene pati nequeunt: ut, contra, familiariter notas habent formidines vel caliginosissimæ noctis, & ipsius velut umbræ leibalis, qua tanquam luce suavissima delectantur. In utroque adpectu inest exaggeratissimum ἄξιμαγορ: insignitius tamen acumen in priori, cum quo conferas velim quæ Cap. 17: 12. ad

finem. Nollem Cl. Crom. ex δ — λ — γ stulte se gessit; errabundus ivit sine ductu, maluisset בלהות nequitias aberrantes, in hunc sensum, Etiam tenebras spississimas latronibus ac furibus esse quasi auroram, ipsisque notissimas in illis vias, in quibus aberrant, nequitie suæ vacantes. Infelicius adhuc Cl. Guss. sub בלה tritus sicut profert detrimenta, ut sit agnoscit detrimenta umbræ mortis. i. e. scit lucem sibi afferre certam necem. Sic nunquam veram lucem lucrabimur. Omnino בלהות signat Formidines mentem externantes, a בלה δ — λ — γ sine ductu erravit attonitus. De Origine

anquirendum alias. Ibid. Emiratus fui, dum ad hæc commentor, eos qui Vs. 13. figurate tantum intelligebant, eum adpectum nunc plane dimittere. Junius tamen ad Vs. præc. Nesciunt lucem exponit, studiosissime hanc lucem, dei scil. fugiunt, & alteram illam spiritalem longissime abiciunt. Hoc neutiquam spernendum. Signatius sane enunciatum illud לא ידעו אור Non agnoscunt lucem, quam ut intra literam consistat. Signatiora quoque hujus Vs. Cola, quam ut non cum litera sublimius quid ferant. Si בקר subjectum sit, hic sensus spiritalior inde emerget, Aurora veritatis, honesta.

18 *Levis est super facie aquarum; maledicta eorum fors in terra; non respicit viam vinearum.*

19 Sic-

statis, Virtutis, his hominibus formidolosa; eamque horrent: ut contra agnoscent terrores umbræ mortis, atque cum tenebris peccati familiaritatem colunt. Sin בקר predicatum, nascetur, nam sine umbræ mortis, alienatio a vita Dei, ipsi est aurora: & agnoscent familiariter terrores umbræ mortis, i. e. cum sceleribus familiare habent commercium, nec angoribus conscientia terrentur. Si ad *Vf.* 13. מררי אור perducit lucis dicti *Nebulones Lucifuge* duplicem ob causam, fieri nequit, ut gemina ista potestas hic quoque non recurrat, ex *Antipiti*.

Vers. 18. Ex deinceps tenebræ incumbent, quæ vix dispicere sinant, necdum dijudicare; aut certos gressus figere. Non nimium dixit certe *Cl. Cler.* quum hac periodo se obscuretius quicquam in *S. Script.* novisse negat. Arguet obscuritatem istam incredibilis interpretationum dissonantia, quæ nuspam major, molestior, distractior, dissipatioque adeo. Utinam aliquid lucis ex discussione, quam capellimus, emicaret, ad periodum, excellentibus figuris insignem, rite constituendam. Id nobis successurum exigua, ac nulla potius, spes. Interim nec male procedit, quum melioribus ingeniis meliora excogitandi & eruendi anta porrecta. Deliberantis, quando aliud nil possumus, erit Commentatio nostra, & discrepantissimas sententias in ordinem aliquem redigentis. Nempe alii hanc pericopam vel totam, vel ex parte, de ingenio, & machinationibus, hominum improborum exposuere, vel & vitis, flagitiosisque, quibus se dedunt, continuata descriptione impietatis in terris grassantis. Aliis eadem iterum vel universa, vel discussa, adfert penas severas, certasque, impietati tantum insigendas. Nonnullis accommodator visa imprecatio, ut non tam denunciaret Noster quid illis hominibus metuendum sit, quam pronunciet, quid illis citra moram imminitendum foret, si Justitiæ rationes spectentur. Alii denique, omnia reducunt ad felicitatem temporalem impiorum, quam אֲנִיכָא cumulat; secundum id quod *Cap.* 21. ma-

18 קל הוא על פני מים הקלל

חלקתם בארץ לא יכנה דרך כרמים:

19 ציה

gna contentione, dissertatum fuit. Sub Quatuor hęc Classibus sententias, mentione aliqua dignas, complectar.

Ibid. Prima classis, quæ continuat descriptionem improbitatis, non valde concors. Subtilissimum I. quod in *Gloss. Ordin.* extat, *Aquæ superficies huc atque illuc aura impellitur; iniqui autem mens, plus quam aquæ superficies, levis est, quum eam aura tentationis attigerit.* Acumini isti indultum ad versionem *Vulgar.* *Levis est super faciem aquæ; quasi super, valeret, plus quam.* Reliqua confusius: nam, *Maledicta pars ejus in terra,* declaratur de reatu æternæ maledictionis, etiamsi ad tempus benedicatur: &, *non ambulare in via vinearum,* allegorice, *non manere in file & communionem Ecclesie.* Confer *Hieron.* qui tamen in על super magis captavit levitatem paleæ, supernatantis elemento aquæ, & tenui flatu huc illuc impulse. Adde *Lyran.* hæc speciatim adultero applicantem, qui in penam subnectit, *Maledicta sit ei terra, spinus ferens; & vineæ ejus ita sint steriles, ut non velit eas visitare.* Hos ita II. securus est novissime *Doct. Hofm.* ut non nihil variaverit. De *Adultero* videlicet dictum censet, *Levis est quam aqua,* temere videlicet fluens non tantum in omnem libidinem, sed & viribus exhaustis diffuens, &c. &c. *Eorum pars attenuatur in terra,* i. e. res familiaris atteritur, & dilapidatur. Talisque voluptarius non respiciens amplius vineas suas sinit omnia dissipari. Subtilior adhuc ratio *Th. Aquin.* III. ita hinc peccandi temeritatem aulicissimam elicientis, quasi induceretur *Adulter super aquas currens, & maximas difficultates celeri pede superans,* ad libidinem explendam. Omnium optimam interpretationem hanc vocat *Vass.* mox tamen IV. præferens ipse, *Adulteri celeritatem in fugiendo, ne deprehendatur in flagitio: quasi vel aquam pedibus intinctis percurrere posse dicatur.* Debet argutiolam istam *Cajetan.*, quam & de *Pinedæ* video adblanditam, cujus *Paraphrasis* hic mirifice luxuriat; nam ad prius *Colo.* in unum conflat *curiam ejum & jactationem libidinum,*

for-

fortunae instabilitatem, temeritatem projectam patrandi peccati; paratogue, aufugendi quam celerissime, ad instar *Lade* illius, qui supra pulverem cursitabat pede tam veloci, ut vestigium nuspian relinqueret; aut *Camille* Virgiliana, quae fluctu suspensa tumentis, ferret iter, celeres nec tingeret aequore plantas. Sequentia cum imprecatione accipit, qui levis est fuga, fit etiam honore levis, vacuus benedictione; maledictione omnionustus &c. damnansque aliorum argutias in via vinearum, ipse omnium argutissimus dat, non videat viam vinearum, pro, nullam partem habeat in agris vitiferis, neque vino *Divinae* consolationis fruatur, expers omnis jucunditatis in vita & via sua. At *Vassori* minus apta imprecatio, quod *Jobo* propositum non sit impiorum causam gravare. Ergo ex *Hebraeo* mavult, *Maledicta* est portio eorum &c. &c. i. e. in locis squalidis, incultis, a Deo maledictis veluti, diversari solent; neque publica & frequenti via gradiuntur, ubi vinea consistat. Praeiverant huc *Munst.* *Isid.* *Clar.* *Merc.* alii, cum aliqua quidem illi varietate, sed quae, quoad summam, eodem recidat, describi nempe fugam celerem improborum post surta commissam latitantium in locis horridis, a cultuque ac frequentia remotis. Finitima *V.* est interpretatio *R. Levi* consimiliter ad celerem fugam improbi respicientis, quasi induceretur scleratus ille post surta commissam properans ad mare, navimque conscendens; aut deserta & inculta locorum consecrans. Ei *Vatabl.* *Drus.* *Belg.* aliique praecelari *Interp.* accesserunt; quorum rationes valde liquidas neino dixerit. Nec liquidius illud *Nackman.* *Homines* semel latrocinio seditos, praeeo agrorum suorum oblivisci, vineasque suas deserere. Ut nec hoc *Cl. Cler.* respici forte ad *Latrones* natatu, vel scaphis, *Euphraten* trajicientes, sive ut latrocinentur in adversa ripa; sive ut persequentes fugiant. Magis placet, quod subjungat, *Satus* esse futeri ignorantiam, quam frigidam & contortas interpretationes comminisci, ut scire videamur quod nescimus &c. Magna fiducia *VI. Codurc.* praefatus *Interpretes* omnes turbare, & liquidis immittere fontibus apros, hinc *Gnomens* extundit, quae *Jobus* exagitarat audaciam & avaritiam eorum, qui non contenti opibus, quas fundit tellus, mari se credunt, ut mille periculis superfluis sibi divitias parent &c. Secundum illud *Horat.* Nequicquam *Deus* abscedit &c. &c. Id tamen scopum minus ferire sentiens, ne parum certa manu jaculatus videretur, sub-

dit, Quod si in re Nautica se exerit dira habendi cupido, quanto exitiosior pestis piratica? *En* hic maxime notari videtur. Sunt enim piratae vel levissimi super facie aquarum &c. &c. Illis autem vilis est fors in terra, nec respiciunt viam vinearum, quatenus *Navigantibus* contentata est *Agricolatio*, cujus pars nobilis, vitium cura & cultura. *Cl. Cler.* non censet verisimile *Piraticam* spectari, quod homo *Arabs* *mediterraneus* loquatur, cui ea ignota. Ad talem objectionem, credo, fidentius adhuc plausisset sibi *Codurc.* Certe & *III. Gros.* huc deflexit, breviter subnotans, *Pirata* *myoparonibus* celerissime veclatur. At seq. colon, *Maledicta* est in terris portio eorum, ita exponit, *Ab* omni terra timetur. *Vix* capio: ut ultima se non cepisse satis indicat *Vir Magnus*, altum ad ea silens. Ad *Piratas* quoque respexit *Cl. Cocc.* *subtiliuscule* *Nocturnis* grassatoribus adjungens eos qui de die grassentur, nec tamen sedeant in semitis lucis. Reliqua sic convertit, *Detestationi* est fors eorum in terra: non respicit, quae sunt vineae. i. e. Qui in terra degunt, detestantur quidem sortem *Piratarum*, tanquam magnam poenam & miseriam; at ille diligit suam vitam sortemque, ac se praee beatis beatum judicans, ne quidem faciem eo convertere velit, ubi sunt vineae, cultus agrorum, abundantia, pax, quies. *Miseriam* igitur suam non sentit. Scilicet ad scopum sibi collineandum duxit i. n. v. qui est, *improbus* in terris non experiri *Deum* vindicem, ultoremque scelerum: quem vereor ne per hasce circuitiones non satis attingamus. Sine illo nexu *Eleg. Crisost.* *Alius* ad *Piraticam* exercendam per maria currit; fundi, quos in terris possidere potuisset legitime, nihil habent quod ei arrideat; a se non impetrant eos colat. Similia dederat *Reverendiss. Episcop. Elicens.* in *Paraphr. Anglic.* inserens quoque, *tantas* *Divitias* ex *Piratica* redundare, ut propterea *agricolatio* &c. tanquam parum quaestiosa spernatur. His praesulum dixerim a *Chald.* *Levis* est *למישט* ad remigandum super faciem aquae, *ελαύνει*, quamvis verbum illud etiam currere, itemque *nature* valeat; ut minus de mente *Paraphraste* liqueat; quemadmodum & obscurum alterum colon, fit *maledicta* *viam* *lubricitatis* eorum in terra. Malebat *Drus.* *Ratio* *blantiae* *adulationis* eorum. Nempe *חלק* glaber fuit, in *חלקה* admittit *lubricitatem*, & *adulationem*. Eadem ambiguitas vocis *Chald.*

שׁעִינֹת. Agmen claudat VII. *Jarch.* qui ex fontibus veterum Rabbinorum miras nobis speculationes promittit. Ad prius Colon, esse imitationem profanitatis impiæ, qua Noachus diluuium denuncians exceptus, improbis illis præconem: *Justitiæ eludentibus, Levesque se dicentibus super aquas, quatenus junco, papyro, aliæque materia levisissima, naviculus essent texturi &c. &c.* Ad secundum, illos profanos seminum suum corrupisse, perque concubitus iisse incestos. Nempe קלקל *Chald. & Thalm.* est vastare, perdere: unde תקלקל pro תקולקל esset, evastata, perdita est portio eorum in terra. Ad tertium, *Jurasse eosdem se non respecturos viam qualis celsorum, כרמים* per *Caph* servile, ut *רמים* celsi sint just: vel & radicale, ut vineæ designent פּרְנָסִים *parnassym*, Seniores *Synagogarum*, & viros probitate conspicuos. Postremæ huic *Allegoriæ* aliquantulum detuli in *Juvenil.* ubi כרם vineam, pro homine pio notam *Arabibus* reperies. Ipse, quod כרם vineam a כרם generosus, nobilis fuit derivatam esse appareat, quodque hæc ipsa vox *Arabibus* cum vineam signet, tum nobilitatem, excellentiam, virtutem, rentabam, *Non respicit viam virtutum.* Hoc tamen parum, vel nihil omnino, nos juverit, quaindiu priora illa membra fluctuabunt, ad quæ constituenda parum, vel nihil, profectum; quam incertiores finis quam dudum.

Ibid. Accedo ad secundam Classem eorum, qui pœnam improbis inferendam hic reperiunt. Ex Veteribus I. sic sensisse videntur *Syrus & Arabs.* qui suo quodam lusu in vocula קל dedere, קליל, pusillum, & super facie aque maledicetur portio eorum in terra, in via vinearum. Hæc parum plana. Planius aliquanto *Ab. Esra* II. *Vs. præc.* quem in hunc sensum inflectere cœperat, sic continuans, erit ut res levis aquis innata, aut arundo quassata, cum agrisque & vineis suis eradicabitur. Improbavit *Merc.* quod sic accedat: *Noster* ad sententiam sociorum; quam longe alio spectet, & impiis impare esse queratur. In hanc tamen

sententiam descensum a *Jun. & Trem.* III. nisi quod hic initium statuunt fieri pœnarum, & quidem per modum responsionis ad tacitam objectionem *Amicorum*, q. d. illi. *Quid ergo, tendis malis in hac via? semper bene, bonis male esse? Ad quæ nunc Noster; Nunquam se in hac sententia fuisse. Hæc pendere a Dei arbitrio. Fulcra Ejus in improbos vno fere momento designari, &c. &c. Denique soli Deo nota esse sua tempora. Respicitur ad *Vs. 1.* Ad supplicium ergo hinc eliciendum non sine fiduculis dederunt, *Levis est in superficie aquarum; maledicta est portio eorum in terra; non refuet, secundum consuetudinem altarium ruet.* Id ita enodatur. Cito defluit perinde ac si aquis innataret; ob sententiam maledictionis in tales latam; neque recipiabitur, conversusque recurret in pristinum statum; ut fit in *asinariis*; sed ut aquæ altæ, ex editoque ruentes, deturbatus in perpetuum manebit. *Elegans Allegoria Gen. 49: 5.* Priora utcumque, posteriora nullo modo ferri queunt. Quam audax לא יפנה non refuet? quam præceps כרמים sicut altæ, & quidem aquæ; eæque ex alto ruentes? Licentiosius adhuc *IV. Bolduc.* ad supplicium publicum a *Judice* inflictum, cum insania posteritatis hæc rapiens, *Levis est super faciem aquarum, ut ripula, (id ad rem scilicet faciebat) bestiola contumeliosissima, infamisque adeo. Maledicetur portio, hæreditas, proles eorum in terra. Et non prospiciet ingressum sicut excelsum.* i. e. non curabit incedere sicut solent celsi nobilesque viri &c. &c. Mox tamen pro *Genuino* venditat, non prospiciet viam tanquam excelsum. i. e. Nullus erit in familia illa ad infimæ plebis vilitatem dejecta, qui provideat, ut in exequiis suis fiat processio & pompæ funebris, modo illo quo nobiles tumulantur &c. &c. *Parcius*, credo, somnare licuisset vigilant: sed, nimirum, somnia legibus soluta. *Cl. Schmid.* V. totus *Ab. Esra* est: nisi quod de suo addat cohesionem non nimis expeditam. Statuit videlicet, ut ad *Vs. 13.* vidimus, nunc subnecti alteram partem responsionis ad objectionem *Amicorum*, extremo versu 12. ut putabat, motam: quasi novo argumento ab *Experientia* probaretur Deum sepe impios gravissime punire: quod indicio sit Deum impietatem improbare. Addit, superfluum timorem *Merceri*, quasi *Jobus* sic accederet, ad sententiam *Amicorum*. &c. Certum enim esse; *Jobum* nunquam negasse, quod *Deus* aliquando pu-*

punit impios in hoc seculo. Negavit utique, & quidem disertissimis verbis, toto Capite XXI. Negavit *Vf.* 1. hujus Capitis, ut ibidem ostensum. Quid? descriptio illa *grassantis improbitatis*, quid aliud, quæso, tendit, quam *improbissimos* quosque, & ad omnem turpitudinem profugiatissimos, nullas in terris penas iustas, neque Judicia notabilia & evidentia in eisdem a Deo edi, quod magna vi contenderrant Triumviri Centores. Frustra est, ergo, *Cl. Schmid.* sibi ipsi quodammodo contra se confestim coactus, & dicere, *Jobum non universaliter loqui; ad impiosque, de quibus hæc dicitur, hæc referri posse propter paucos.* At pauci in hac disputatione nullum faciunt momentum: unde mox iterum *Schmid.* assumit quoad multa exempla, quamvis non omnis impius ita eradicetur. Hæret hæc res: nec explanatio ejus expeditissima; quum, *Levis super facie aquarum esse*, exponitur, cito perire, præterfluere, & quasi aquis prætervehi. Reliqua sic; ita agro illorum maledicatur in terra, ut nec impius sit qui visitet, nec vinea quæ visitetur.

Non nego *הלך* agrum verti posse; sed non adducor, exscidium improbi coloribus hisce satis clare prædictum. Luminosius quid quæsilivis propterea crediderim *Cl. Reim.* VI. qui *Celerem interitum improborum* hinc exsculpsit, figura desumpta a navibus junceis, sive papyraceis citissimo prævehtis, ex formula proverbiali *Cap. 9: 26.* cum allusione ad *Cymbam Charontis, quæ avectus, tergum veluti obvertere cogatur agris suis, pulchrisque vineis.* Ista imago interim non procederet ultra id quod *Cap. 21: 13.* dictum *Momento in Orcum atteruntur, ubi ἀβυσσος improborum* descripta.

Ibid. Ad *Tertiam Classem*, paucis perfungi licebit, quum soli hinc stent *LXX.* & *Vulgat.* qui in medio versu *imprecationem* interferunt. *ἐλαφὸς ἐστὶν ἐπὶ τοῖς ποταμοῖς ὕδατος, καὶ ταπεινὴ ἢ μετὰ αὐτῶν ἐπὶ γῆς, ἀναφανεῖν δὲ τὰ φυτόν αὐτῶν ἐπὶ γῆς ἕνεκα.* Ultima illa vagantur: estque in divertia Lectione vagantius adhuc τὰ ἐστὶν αὐτῶν. Melius Latinus interp. *Levis est super faciem aquarum; maledicta sit pars ejus in terra, neque ambulet per viam vinearum.* Ad litteram multi Veterum hæc acceperunt, ut apud *Nicot.* legas, *Illorum segetes, ac plantæ, vineæve, exarescant; & Caini eos invidat maledictio.* Vide & *Lycanum* &c. *Allegoria* tamen non inmemorem. Potuissent prius quoque *Colo-*

superficie aquarum &c. ea fere imagine, qua *Hof. 10: 7.* *Excisus est rex Samaria; sicut spuma, vel potius, sicut ligna fracta, super facie aquarum.* In suum Interp. tamen insurgere sustinuit *Vavass.* negans *Imprecationem* quadrare, quia *Jobo hic non propositum impiorum Causam gravare.* Recte vero. Sed necesse non erat, ut *Imprecatio* hæc acciperetur pro *denu- tiatione exitii.* Pathos *Jobi* exigeret *declarationem*, quid fieri oporteret; non quid fiat, aut quid futurum sit; si Emblemata hæc ad pœnam essent revocanda. De eo deliberabitur, quum omnia uno sub conspectu posita erunt.

Ibid. Quarta quoque *Classis* non diu nos detinebit. In ea comparet *I. Calvin.* ita *Con-* *cion.* XCII. differens. *Videtur ostendere Deum omnia maleficia in mundo punire; in eoque Eliphazo assentire: sed Scopus ejus longe diversus est. Vult, in summa, ostendere, improbos ita perire, ut non possit animadverti, insigniter in eos explicatam esse Manum Dei, ut dici queat, Ecce istum! quem Deus punit, quoniam scelestam vitam egit. Contra improbi instar aquæ effluunt. Descendant quidem in sepulcrum, sed & boni. Videmus igitur Jobum hic concludere, Deum non exercere justitiam, ad peccata hominum puniendam, sic, ut Judicia Ejus animadverti possint, & visibilia sint nobis. In hunc Scopum, quem præfixum sibi habuisse Nostrum *Cap. 21.* demonstrat, ita locum nostrum dirigit, *Improbos aquis velociores esse, & effluere, absque ut indicio certo observetur, Deum in illos vindictam suam exercere; sed mortem ipsorum esse lenem & suavem.* Vellem phrasēs nobis enucleatius explicitas, ac præsertim extrema illa sic reddita, *portio ipsorum maledicta est in terra, nec vinearum fructum colligunt.* Hæc qui mortem lenem pingant, nullus exputo: nec exputavit *Calvinus* noster, ne verbum quidem ad ea promens; ut *Scopulum* evitatum fuisse appareat. Eum superasse sibi visus *II. Castalio,* ad *Allegoriam* confugiens & liberali stilo vertens, *Celeres sunt in humore; celerrima eorum in terris conditio; neque spectant naturam vinearum.* i. e. *similes sunt stirpibus in uligine crescentibus, quæ cito pereunt; ut Juncus: non autem vitibus, quæ etiam sine uligine vivunt in arido solo. Atque hoc dico: Felicitatis esse cito mori; non diu languere; ut solent boni. Impii cito pereunt &c.* Meminit hujus expositionis *Mercerus,* eaque *Hebraïsmos corrumpi* pronunciat; quamvis de cetero ad *Vf.**

19 Siccitas, etiam calor, rapiunt
aquas nivis: infernus, qui peccarunt.

19 ציה גמ"חם יגולו מימ"י שלו

שאל חטאו :

20 Ob- ישכחהו 20

Vf. seq. aliosque cum *Castalione* sentiat. Et mihi in hac *Allegoria* nihil, quod se aliqua luce veritatis intinuet, inesse videtur; ut post longum cursum ancoram nuspiani adhuc jactare liceat; sed nova nobis pericula maris undosi mancant adeunda.

Vers. 19. Non minores fluctus cymbulam huc illuc circumactam attulerunt. Recurrunt nempe sub *prima Classe*, quæ ad *improborum ingenium* ac mores hæc trahit, diversissimæ hallucinationes, *Frigida I.* sunt, quæ *Gloss. Ordin.* אַמָּוֶזֶסֶלל circa iniquitatem frigori, & *Caritatem calori comparatam*: itemque, *Aquas nivis esse infideles, qui ad inferos usque peccant, quod ante finem vitæ non emendentur.* Eiusdem pretii, quod *Gregor.* cogitet *impios nulla in remodum servantes, qui ab ingenti frigore infidelitatis transiant ad heresim ardentem.* Quæ *Lyræan.* habet, sub *Classe secunda & tertia,* tanguntur. *Hofm. II.* huc sensum quoque inclinans, dat, *siccitas & æstus rapiunt aquas nivis: ita illi in sepulcrum peccant.* At *Allegoriam voluptarii,* cum *Aquis* collati, continuari; atque nunc pingi eundem *libidinosum, æstu voluptatum consumti,* ita ut *viribus defectus in sepulcrum descendere cogatur.* Non absimiliter *Th. Aquin. III.* respicit ad *vitia contrarii improborum,* quæ *maxima simul pœna ipsis fiat.* At *Vavass. IV.* miro conamine proverbialiter dictum censet, ut, *De summa cibum petere posse;* unde hic exterebrat, *Improbos per ignem, & pruinas ac nives, prædam, libidinemve suam, persequi: nec incommodum deprecari ullum: in illoque suo scelere ad inferos, sive ad sepulcrum usque, perseverare.* Reliqui aliis sub *Classibus* comparebunt. Etiam illi quos *V.* censui, *Munst. Vatabl. Merc. Druf. Belg. de Pined. Cler. R. Levi &c.* in diversa tamen abituri. Audacissime *VI. Codure.* omnia hæc detorqueat in *redargutionem eorum qui agricolatione spreta, navigationi se dedunt, qui perinde facere dicantur, ac si quis repudiaret aquas fluviales, ac puteos potius profundissimos peteret, causatus, fluxus ex nivibus, imbribusque fere collectos, æstate sicari ac decrescere.* Facem sibi tulisse ait locum, qui huic congermaneat

Fer. 18: 14. sed hæc lux, non sane benigna, fumum nobis ostendit, pro fulgore. Quis enim credat hic induci homines qui *Fluvios vilipendant?* qui *fluxus* illos vocitent *Aquas nivis?* qui malint *petere puteos profundos?* illos

puteos שאל appellatos? Denique *חטא* esse illuc aberrare, & *de via deflectere?* Quo nomine hæc designem, nescio: illud scio, nunquam quicquam absurdius majore confidentia venditatum fuisse. *Grot. Cocc. Crinsöz. Patrie.* quartæ classi robur & firmitermentum accedent. *Jarchius VII.* per improbitatem hic gradum facit ad *pœnam,* quasi homines tempore diluvii tam graviter peccasse dicantur, ut meruerint *vices temporum confundi,* quæ hic nomine *æstatis & hyemis sint designata.* Nempe *siccitas æstusque, æstatem ei notant: Aquæ nivis, Hyemem,* per אֲוִי־חֹטְאֵי יגולו relato ad

homines improbos, qui hanc confusionem, everisionemque nature induxerint, ipso illo anno diluvii. In *Targum* tres extant *Paraphrases,* quarum novissima aliud *Rabbinicum* ad nos transmissit, scelere & pœna mixtum. Propterea quod consecrationem decimarum abolerunt, quæ sanctæ sunt, tempore caloris æstivi cohibite sunt aquæ pluvie & nivis, ab iis qui ad sepulcrum rei facti sunt. De aliis mox. Jamque finis esset, ni *Calvin. VIII.* locum sibi vindicaret nunc hæc in *Classe,* non manens in ea sententia, quam infra laudabit, sed similitudinem exponi posse dicens in hanc quoque faciem mentemque, *Quomodo terra arida & calor bibunt aquas nivis, sic improbi peccant ad sepulcrum usque q. d. peccatum improbis conversum in alteram naturam, quippe qui non impetu & æstu aliquo animi peccant, sed quia in vitiis jam obduruere.* Addit, *Quomodo igitur sol ea natura est ut nives liquefaciat, tum terra sicca eas exhibet: ita improbi ad sepulcrum usque & mortem in male agendi perseverant.* Tangit hæc meditationem *Merc.* monens quosdam *Receptorum* referre ad peccatum improbis tam naturale usque ad mortem, quæ naturale calori & siccitati nives absorbere; eamque non improba-

re se ait. Id honori datum magni Nominis : nihil enim habet valde probabile; saltem ita explicitum; etenim hoc ipsum commodius limpidiusque explicari potuisse, non distat.

Ibid. Lustremus quid secunda nobis Classis ferat? Comparet hic I. Paraphrasis Chald. gemina, in hunc sensum, sicut sicut & aestus vim faciunt aquae nivis, eamque absument; sic ad Infernum oblivioni dantur, qui rei facti sunt. Non absunt hinc Syr. & Arabs. Similiter Ab. Esra, II. Ut nix aestu rapta non conspicitur in mundo, sic illi peccatores descendunt in Orcum. Pro focis ergo contra semet pronunciaisset Noster. Farchium ad pœnas immixtas tempore diluvii respicientem, magis etiam scrupulus hicce premeret. Ad fine ei quod sentit Lyræ. vel potius Hebræos sentire tradit; Jobum de Raptoribus & Adulteris, quorum rapina & luxuria diluvii tempore viguerit, loqui, propter quos antequam induceretur Diluvium, annus extiterit aestu & frigore intemperatissimus. Nugæ. Cum Ab. Esra stant III. Jun. & Trem. ad subita iudiciorum Dei, nonnunquam, in tales, hæc applicantes. His adscribendus nunc Cl. Cler. possimus interpretari, ut siccitas & calor exhauriunt aquas e montium nivibus collectas, sic ejusmodi homines, cum venerit supplicii a Deo præstitutum tempus, morte pœnas daturos. Semet non deserit Bold. IV. sed more suo confidenter asserit, non alium Infernum hic intelligendum quam Foveam putredinis, in quam Cruciarum, & extremo supplicio adsecti, conjiciuntur: sensumque esse, Terram præ magna siccitate sitibundam, non magis appetere aquas frigidas, quam Fovea putredinis appetit deglutire facinorosos. Piget nœnarum. Productum a Schmid. V. Siccitas, etiamque calor, rapiunt Illis aquas nivis: ad infernum usque peccarunt. Ait quidem Vir Doctiss. omnia sibi fluere; sed non statim fluit, quod qualemcumque sensum fundit. Sunt quæ ita fluunt, ut perfluant.

Tale hoc; quod inserto למו illis, nil referre dicat utrum ad impios reducas, quibus nec agri nec vineæ humectentur: an ad agros & vineas, quibus rapiantur aque nivales. Perinde id esse. Negatis enim his aquis, omnia aestu consumi. Itaque vero? Adeone nihil jam aquæ caelestes, aquæ fontanæ, vivæ, perennes, ut sola nobis nix conficiat fecunditatem? Quam lentum præterea negotium, quam nullum, ut improbis agri & vineæ sic demum evaestentur? Multo erectius, quod post Luth. & Nold.

tenuit Cl. Reim. VI. Quemadmodum siccitas & aestus rapiunt aquas nivis, sic sepulcrum vel infernus eos qui peccarunt. Bono sensu, inquit Cl. Mich. sed duplici ac duriori cum Elipsi. Vide an & bono satis, si ad Pœnam judiciale improbis Divinitus inflictam revocetur? Id ad num. II. modo contra Ab. Esra in sinuatum. Istum tamen ad spectum pœnalem vehementer arguet de Pined. se opponens mitiori interpretationi, quam quarta Classis fisset, ob verbum גורו rapiunt, quod violentum: melius itaque, ait, ut significetur mortis, & ipsius supplicii, quasi appetentia quædam exsiti, & aestu, ad devorandum & exsorbendum impium, ejusque felicitatem omnem absumentam velut liquatæ nivis guttas. In Paraphrasi interrim ad placidam æque ac subitam mortem recurrit, aliaque admiscet parum inter se apta ac connexa: æternam pœnam quoque intexens; ne a Vulgato abiisse videretur.

Ibid. Videlicet, quod tertio loco examinandum, Vulgat. cum imprecatione exhibet, Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium; & usque ad inferos peccatum illius. Commentator Hieronymi nomen ementitus ad hæc, Quasi duo gehennas S. Job mihi dicere videtur, Ignis & Frigoris, per quos Diabolus, Hereticus, & homo impius, commutetur. Plura ibidem invenies. Nempe hac versione inducti Veteres, duo principalia tormenta in Inferis posuere Frigus intolerabile, & Aestum ignis irrefræcti. Materiam ventilavit singulari Quaestione de Pined. ad quem remitto. Consultatur & Th. Aquin. &c. &c. LXX. nihil sani habent. Lyræ. aliquid concinnius se datum credidit, si cum præcedenti sterilitate terræ & vinearum, quam ibi viderat, sic connecteret hæcce; si ejus terra ita sterilis bonis, ac si non habuisset nisi tempus aestus, in quo terræ nascentia desiccantur; & tempus frigoris, in quo enecantur. Sed quoniam presentis vitæ pœna non sufficiens est pro peccatoribus obstinatis, faciat peccatorem descendere ad pœnam gehennæ.

Quomodo ex גורו exsculptum sit transeat, difficile est divinare. Sejunge interim לו גורו & habebis Transeat sibi, אגורו quod est גורו transit. Pro מימי לעדum מימי ab aquis notavit Doct.

Merc. Imprecationi major species addi potuisset, sic convertendo. Siccitas & aestus rapiunt

20 Obliviscitur ejus uterus; dulce ei putredo: amplius non memorabitur: & frangitur, ut arbor, iniquitas.

20 יִשְׁכַּחַהּ רַחֵם כִּתְקוּ רִמָּה עוֹד

לֹא-יִזְכָּר וְהִשְׁבֵּר כַּעֵן עוֹלָה :

21 Pas-

רעה 21

piunt aquas nivis; sic sepulcrum, vel Orcus, rapiat, qui peccarunt. Ita innueret Noster, *Larvans, Adulteros*, reliquosque *Lucifugas*, ad *Orcum* potius amandandos, quam ut terris inutile ponulus incumbant. Ansam Allegorie sentis haud omnino abhorrentis a re & serie, cui tamen me non permitto. Sub finem includi reddetur.

Ibid. Instruissima procedet tandem Quarta Classis, quam I. *Calvin.* non plane deseruit, quamvis in primam eum transiisse viderimus. In *Conc. XCII.* certe cum *Vs. preced.* ita nexum inlittuit, *Improbi aquis velociores effluunt, & quomodo terræ siccae, calorque solis, nives, & humiditatem quæ in ipsis est, absorbenz, ita sepulcrum deglutit improbos.* Subdit *Conc. XCIII.* *Et Jobum dicere nolle, Deum ita punire promeritos, ut oculis id animadverti possit; sed innuere, eos mori sicut ceteros, nullumque in ipsis exemplum statui, ex quo Dei Justitia perspici possit &c. &c. &c.* Plura in hanc mentem ibidem legas. Eodem II. tendit *Castal.* *Felicitatis est, cito mori, non diu languere, ut solent boni: Improbi cito pereunt, ad instar nivalis aquæ aestu absorbuntæ.* Conferunt III. *Merc.* *Improbi moriuntur facillime & suavissime, ita ut nihil doloris ac cruciatus sentiant; non contabescunt lenta morte, sicut probi* *Pf. 73: 4. Job. 21: 13.* *Et hoc ad Felicitatem eorum ostendendum pertinet.* Simillima habent *Munß. Variabl. Tigur. Genev. Deod. Angl. Belg. Druf. Grot. Patric. Crinsoz.* quibus prævit R. *Levi* ita commentans, *Ecce homines illos non ferit ulla mulcta, sed moriuntur citissime, eo modo quo siccitas, & calor, rapiunt aquas nivis; ita ut ne vestigium quidem remaneat.* Ne *Pineda* quidem hoc conspectu abstulit, *ἀσώγλωστοι κλάωται*, *Neque secus impios squalida Inferorum tellus absorbebit, quum solet arida liquatas nives combibere, licet interim futili felicitate fruantur, & placidissime etiam occumbant nullo doloris sensu, leniter & insensibiliter liquefacti &c. &c.* Peculiarem locum IV. tribuo *Cl. Coccejo*, qui adhuc tenuius quid eliminavit, per *Analysin* sane quam subtilem, atque dedu-

ctam. Nempe post *¶¶ Descriptionem peccatorum, lucis reverentiorum, in genere Vs. 19. in specie Vs. 14. 15. 16. 17.* nunc *כב* subjungit *Descriptionem exitus: qui alius aa. timentium Vs. 19. 20. 21. alius bb. audacium, Vs. 22. 23.* Ad *aa.* sic prosequitur, ut *exitus timentis peccatoris dicatur a. Celer, sine perceptione hominum Vs. 19. b. commodus ratione circumstantiarum, & quidem α. doloris parentum. β. conditionis abrepti. γ. honoris in posterum. δ. dedecoris & pæne in posteris.* Hæc quomodo inde eliciantur, sigillatim enotabitur. Prius illud de *Celeri exitu* ad hunc versum ita explanatur; *Quemadmodum sine observatione hominum nix liquefcit, & liquata combibitur a terra arida, squalosa, quum aestus vel cæperit: ita Infernus, (Locus in quo mortui sunt,) eos qui sine Dei cura, & cultu, vixerunt, tanquam ad male faciendum nati essent, sine sensu ac observatione rapit. Ubi igitur dies Dei, quos vident, qui norunt Eum? Nota in verbis celeritati ipsi certantem brevitatem, ad *δυσωσίαν*, mortemque difficultate, ac diritate, caventem, exprimendum *Pf. 73: 4. Cl. Schmid.* hanc communiorem sententiam Interpretum agnoscit quidem non omnino alienam a mente *Jobi*, qui *Felicitatem improborum, etiam in Morte Celeri, Cap. 21.* asseruit; sed hoc nostro textui convenire negat, in quo de celeritate nihil expresse. Atqui expressissimum verbum יגלו*

Rapiunt; succinente & tota structura, ut acute a Cocc. observatum. Talia ab excellentissimis Scriptoribus captari, nemini Humaniori paulo ignotum. Interim nec mihi tuta flatio hæc; unde novæ iterum undæ nos in altum retrahunt; atque judicium suspendere cogunt.

Vers. 20. Rarefcunt nunc copix, in prima acie. Ad improbitatem hæc tamen ex parte trahit *Gloss. Ordin. I.* pœnam simul complexa. *Dei misericordia oblivisci ejus dicitur, qui Omnipotentis Justitiæ fuerit oblitus; cujus dulcedo vermes: i. e. qui delectatur inquietudine secularis curæ: nomine enim vermium signatur inquiet-*

quietudo cogitationum. Potest etiam Vermis nomine Caro signari, quæ luxurioso, & carni dedito, dulcedo est &c. &c. Doct. Hofm. II. Ad Libidinem, quæ sibi lucem venerem, & ossium cariem, attrahat, respexit, inter crimen & supplicium medius quoque. Chald. III. crimen item cum supplicio mire copulavit, Crudeles, qui obliti fuerunt misereri pauperum, dulces facti sunt vermibus &c. Incommodè Drus. vertit. Ineptius adhuc IV. R. Salom. In Tanchum extat homines diluvii cepisse filios suos, eosque sub se stravisse, ad Abyssum valvas obstruendas. &c. Hæc omnia quam nihil opis ac lucis ferant, palam est.

Ibid. Secunda Classis contra vires acquirit; Ac I. quidem Arabs ad solam pœnam sat rotunde; Et oblivioni traditi sunt a vulva; exsuxit eos pulvis; & mortui etiam non memorantur; frangiturque tanquam Lignum improbus. Paulo aliter Syrus. Saltem in Polygl. fed quum מתק Syris sit *suxit*, haud dubie eodem modo intelligendum illud מתקתא אנון רמתא

suxit eos vermis. Amplectitur Boeb. Hieroz. part. 2. p. 621. negans, dulcescit ei vermis commodum sensum præbere. Cl. Crom. produxit quoque מִן־אֵקֶ forpsit aquam, vi-

num, & מִן־אֵקֶ proboscis muscæ, a sorbendo, sive sugendo. Hæc mea non fecerim. Ab.

Ezra II. nihil hic annotavit, nisi רחם Uterum esse אֵם Matrem, præ qua ei vermis dulcescat. Ausus III. Jun. post Obliviscitur illius vulva, ac si nunquam conceptus aut editus fuisset utero, suaviter depascit cum vermis &c. quod cum illo *suxit*, de quo paulo ante, concinit. Bolducii mentem IV. in qua adstruenda multus est, percipias ex Paraphrasi; Oblivioni tradetur vel ab eis etiam qui illum prius tenerrime dilexerant; projectus cum facinorosis immedicatus putrescet, & a vermibus corrodetur: deinceps non legetur in Catalogo justorum. Denique par est, ut, sicut arbor turbine, penitus effringatur iniquitas. Ei רחם si-

gnat Uxorem propriam, vel & uxores aliorum, quibuscum consueverat adulter. In מתקו רמה argutatur, quasi esset, Capietur

dulcore ejus vermis, in quo inesse ait Periphrasin ignominiosæ sepulturæ, qualis est damnati ad supplicium publicum. In לֹא יִזְכֵּר allusum

vult ad Genealogias, unde talis eradendus, decreto judicis. In portu navigare sibi videtur

Cl. Schmid. V. cui רחם uterus maternus,

qui dicatur improbi illius Oblivisci, cum abnegatione ejusdem, quatenus in tantum contemptum ignominiamque sit venturus, ut Matrem quoque pudeat ejus, nec pro filio agnoscat &c. necum ut cognati, alique Amici, eum agnoscere velint. Per dulcis ei vermis; tantam & tam gravem pœnam describi censet, ut impius sibi mortem præ vita exoptet, & gaudeat si moriatur, atque esca fiat vermibus. Tertium membrum facilem quoque sensum fundere ait, quatenus Mortis consequens, quod omnis bona memoria illius extinguitur, mala sola durante.

Ultimum denique, Epiphonema ei efficit, in hunc sensum, Atque sic frangitur & penitus eradicatur iniquitas, ut liqueat, quam pœnam mereatur, quamque in altero etiam seculo sit subitura. Subdit, Bene facere Coccejum, quod hic tandem pœnam impii, quam citius debuisset, agnoscat. Non assecutus est mentem Cocceji, sic satis obscuram; de qua infra. Nihil horum tam limpido, quam credivellet Schmidius. Precaria explicatio prioris membri; secundi absona; quod semet notasset Jobus, qui & ipse mortem omnibus votis expetebat. Postrema etiam nimia. Variatum non nihil in hisce a Cl. Reim. VI. qui prius refert ad mortem immaturam improbi, ita ut Mater cum ante se efferrî videat, & sic sepulchri obliviscatur lubens. Alterum mallet, Dulce hoc erit vermi, ut suff. verbi intransitivum nominascet; i. e. præstabit ille gratum vermibus cibum, cito raptus &c. &c. In vicinia VII. Cl. Cler. Mater memoriam ejus, propter impietatem, non colit; nihilque ei melius quam a vermibus absorbi; nec amplius memorari; quin ut arbor infructuosa confringi. Huc quoque inclinare nunc videtur Doct. Crinsor. quamvis de ejus mente non satis liqueat. Uterque

מתקו substantive, Dulcedo ejus, quod & Hieron. aliisque jam commodius visum, ne in Enallagen generis incidatur. Idem placuit Cl. Guss. sub מתק & רמם. Aliquid gravius ad pœnam VIII. captatum a de Pined. qui imprecationem Vulgati convertens in enun-

ciationem, dat, obliviscetur eius Misericordia, Divina nempe, non revolutura illam a sempiternitate cruciatibus, neque ei cultura resurrectionem ad vitam. Alteram colon non tantum veritas corpus avidi sine rursus, sed & vermem illum nunquam intermoriturum, ei subicit. In postremo, ad Lignum, & quidem infructuosum, quod adiecit Hieron. argutior quoque est, quasi ad Arbores venenatas, & sola umbra graves, ac noxias, allusum est.

Ibid. Cum imprecatione omnia, Tertio, continuavit Vulgat. Obliviscatur ejus misericordia. Dulcedo illius vermes. Non sit in recordatione, sed oavora ur, quasi lignum infructuosum. Intelligitur a plurimis Misericordia Divina; vel, quod est in Comm. Hieron. ipse Deus, qui non misericors solum, sed ipsa Misericordia, abstracte. Reliqua quæ ad vermes & Lignum infructuosum ibidem prostant, multo absurdiora. Illud infructuosum exculptum ex עץ quali arbor iniqua: posita esset pro infelici.

Non placet. Flexus tamen ipse non omnino displicet; quem & LXX. commodissimum ce sere, ultima sic experimentes Ἄποδότην αὐτῷ ἢ ἐπαχθῆ, συντριβὴν δὲ πῦρ ἀδικῶν ἵνα ἔσθω ἀνάτω. Paucissimis tamen M. Mus optativus se insinuavit, quem quidem ego, si parva describeretur, omnino retinendum arbitrater.

Ibid. In Quinta Classe occurrit I. Calv. hæsitans, nec discrete satis mentem explicans, circa vim locutionum. Ejus versio sic habet, Homo amabilis ipsum oblivioni tradet, vermes ex ipso dulcedinem decerpent &c. Ad quæ ille, His verbis ostendit Jobus improbos non semper reguturos, & finem tandem aliquem habituros. Eos tamen pace & quiete frui sinit Deus ad mortem usque, ut e un conditio piorum conditioe deterior non esse videtur. Item impiorum & piorum status &c. ita ut nihil aliud dici possit quam res in mundo confusus esse. Priora ad penam videbantur tendere, sed mox rem mitigat, faciemque loci commutat in aliquid non pœnale. אהב pro pacifico, misericorde, amico,

a R. Levi profectum, & propagatum a M. Mus. alitque in hanc mentem, quod impii plerumque lente & suaviter descendunt in sepulcrum, ita ut Amicus videns tam gratam mortem, non multum condoleat; & ille, integro corpore, atque nullis languoribus fracto, gratus sit cibus vermibus: quem in modum tandem intereat impietas, quasi putre lignum sua sponte decedens.

R. Levi simpliciter dixerat, agi de morte improbi doloribus exempta: quod ut verum esse non negaverim, ita phrasæ e facili & limpido flere, nullus dixerim. Maluit Cast. II. Obliviscitur eos uterus, h. e. sicut perinde ac si nunquam ex utero prolissent: sic dulcedo iis vermis i. e. eis suave sic extingui, postquam se ceter vixerunt & se maleficiis oblectarunt. Simplicius putat III. Merc. Obliviscetur eum uterus maternus, quod tam repente & facile sit mortuus.

Item, Dulcis est ei vermis, ita suaviter est mortuus, ut in sepulcro ei vermis videatur dulcescere. &c. &c. &c. &c. ultra non memorabitur ex hominum memoria deletus, sed eadem probis mortuis accidit. Denique, vir perversus more arboris putridæ aut siccæ, que cito revellitur,

facile hinc, & sine cruciatu, tollitur. Ad רחם ambigit Drus. malitne Matrix, an Amicus. Ad מתקו hæret inter nomen subst. & verbum,

monens quosdam inferere כה, ut sit, dulcedinem ex eo percipiet os vermis. Sensum eundem statuit, quem Merc. reliquis quoque subscibeus. Ad nonnulla membra aliquid variant Doct. Belg. in re ipsa tamen contentientes, agi de Morte facili improborum, quorum nec offensa turbentur. Eodem collineat Lavall. monens partem maximam felicitatis habitam apud antiquos, manere sepulcro: ut inhumatum esse, pœne gravissime loco ducebatur. Itam imaginari extantioribus lineis duxit Paraphr. Anglicana Reverendiss. Patricii, quasi negaretur supplicium de scelerato, ut mruerat, sumi, aut infelici eum ligno suspensum in vitam alitum; contra, cum honore eum sepeliri, ut vermibus jucundum sit pabulum, sicut reliqui mortales; nulli ejus, ut nec impietatis ejus, memoria remanente; sed, ritu Arboris confractæ, deleta.

Aliquid non ab simile habet III. Grot. ut in 1. Obliviscitur ejus misericordia, rectius misericors ait, i. e. Deus ejus obliviscitur, quæsi nihil mali fecisset. Maleficia ejus impune abire permittit. In 2. Vermibus est esca dulcis, ut ceteri. Non suspensus, puta, aliove supplicio adfectus. Denique in 3. & 4. Non memoratur, sed confringitur quasi lignum iniquitas. i. e. si arboris in particulas dissectæ nulla est memoria, ita nec scelerum ejus. Equid vides omnia eodem collineare, quo Episcopus Eliensis spectabat? nullam infamiam sceleratis illis adharescere, sed facinora eorum una cum ipsis velut

רעה עקרה לא תלד ואלמנה

21 Pascens sterilem, quæ non parit: & viduæ non benefacit.

לא ייטיב ;

ומשך 22

22 Et

lut sepeliri. Sepeliri autem? tumulari dicere debui, & magnifice efferrī. Iam ideam obversatam Jobo Cap. 21. Vs. 29. 30. & sequentibus, ex Commentatione nostra patescit. Eam hic recurfare, nil mirum esset, in disputatione contra Providentiæ Divinæ Justitiam suscepta. Nil gravius utique in mundo, quam quod vexet censura Columbas; quum Vulturii, & Accipitres libere grassentur; & qui Capite plecti deberent magni Latrones, sæpe parvulos illos plectant, & suspendi jubeant. Nota Camarina. Notum in orbe scandalum; ad quod si hic obhæserit Noster, Viro Principe non indignas volutavit cogitationes, contra Viros principes in aciem productas, qui de Violentorum & Tyrannorum forte ita dissertaverant, ac si eos sua semper his in terris supplicia manerent: de iisque Exempla flatuerentur Justitiæ, in Regimen generis humani intentissimæ, ac vigilantissimæ. Dignus itaque sensus, de quo ulterius deliberetur. Non idem judico de Codurci opinione, qui hic significari ait fatum eorum, qui se fortunisque suas mari credunt; quod ut plurimum vel naufragio pereant, vel alio quodam infortunio. Ut ut sit, eundem eos sortiri vitæ exitum ac ceteros mortalium; nihil illis præter Legem universi usu venire, sed fractæ urboris inslar eos cadere. Scopæ dissolutæ; quas nobis audax illa Navigatio, Vs. 18. inducta peperit. Cl. Cocc. IV. multo acuminè Analysin hujus Vs. concepti, quatuor membra distincta exhibentem in exitu commodo improborum ratione circumstantiarum, ut Vs. 19. monui. Is ergo Commodus, a. ratione doloris parentum, nam obliviscitur eum uterus; i. e. Mater; quæ a vivo nihil expectabat solatii; neque pro mortuo amplius angitur. ß. ratione conditionis abrepti; nam, suavis ei est vermis. q. d. Mors ejus non potest pro miseria censeri: quoniam a jactationis & peccato cessat. Magis et secundum naturam est corruptio corporis, quam vita talis. Si superstes fuisset, duriora passus fuisset. r. ratione honoris & boni nominis in posterum; nam non memoratur: i. e. nec laude fragrat ejus memoria, nec infamia foetet. d. ratione dedecoris &

pœnæ in posteris; nam, frangitur, ut arbor, injustitia; Pascens sterilem &c. &c. adjuncto huc Vs. 21. q. d. Quemadmodum arbore fracta, & succisa, nihil restat, sive ramos frondes, fructus, genuerit, sive non: ita & injusti sæpe franguntur. Vel enim una cum ipsis, posteris, credo, tolluntur; ut oppressione alicujus mali, naufragio, pestilentia &c. Vel non habent liberos, qui memoriam, nomen, culpam, ignominiamque parentis excipiant. Nam sterilem pascunt &c. De eo mox plura. Nunc finio in eo, quod ne hæc quidem finem nobis longinquæ erroris dare, fidamque stationem aperire posse videantur.

Vers. 21. Scindunt se viæ, sententiæque; & novis nos curis distrahant huc illuc. Prima Classis hic iterum ornatio, instructiorque, & numero, & viribus. Ei se aggregant, relicta imprecatione, LXX. & Vulgat. I. Pavit enim sterilem quæ non parit, & viduæ bene non fecit. Allegorias steriles quibus se Veteres multi hic paverunt, reperias in Gloss. Ordin. Lyran. Hieron. Aquin. aliisque. De Lyra tamen II. subjungit, Hebræos hæc reducere ad tempus diluvii, sicut prædicta, dicentes, quod homines tunc accipiebant duas uxores, unam quæ delectationi tantum esset carnis; alteram proli generandæ. Priori eos dedisse potum sterilitatis, ne partu deturparetur, eandem bene pascentes & vestientes, ut esset delectabilior: ad alteram non accessisse, nisi causa imprægnationis, eam male pastam vestitamque instar viduæ dimittentem. Apud Farch. nugæ has Talmudicas reperire est, quibus aliquid delatum miror ab Ill. Grot. Drusioque. Meminit & Merc. nec non finitimæ opinionis Rambani; III. quasi præ studio latrocinandæ non magis hi homines proli suscipiendæ & educandæ vacare vellent, quam agris vineisque colendis: ac propterea eos steriles tantum, & viduas, secum habere. Ipse Merc. IV. exhibet, Conterit, vel, conterebat, dum viveret, sterilem, quæ scilicet non parit. i. e. Afflictam alioquin, ob sterilitatem magis adflixit, liberisque carentem, quæ eam tueri potuissent, vexavit, & oppressit. Addit, intelligi viduam sterilem, eandem nempe, quæ seq. hemistichio

ponitur &c. ut secundum hunc calculum duo Cola idem diversis modis consignent. Cum eo facit nunc Codure. transiri dicens ad alias sceleratorum centurias, qui viduus & afflictissimas animas fraudibus adoriuntur, devorant, depascunt. Haustum ex R. Levi, eujus hæc meditata a Murst. expressa, e quibus & reliqua ad Rabbini illius mentem clarescent. Ecce talis mors consequitur impius, qui sterilibus uxoribus ob sterilitatem infesti fuerit; qui viduis mala irrogavit; qui robustis robustiores fuerunt; & quorum vite nemo credebatur; Nam etsi darent manus, & scelerata percuterent, tamen quærebant occasiones nocendi. Apud Calv. Conc. XCIII. similia exant: Jobus postea pergit ostendere quomodo improbi, sine metu ullo Dei, pudore hominum, grassentur; & unam duntaxat speciem ponit &c. Expresse loquitur de sterilibus, nam si liberos habeat mulier, quamvis vidua, ecce illi presidium paratum; sin sit vidua & sterilis, desolata est &c. &c. Consentit de Pined. hanc vocans facilem ac simplicem interpretationem, &c. Inducit, ut Scenam adornet, Tyrannum severum, qui postquam Virum de medio sustulit, & filios jugulavit, se ad capiendam viduæ prædam mox convertat, orbate jam marito, liberis, omnique propinquorum atrocitino. Quam autem præmisisset sterilem & viduam esse eandem, coactus fuit sterilem latiore sensu hic sumere pro ea, cui nulla stirps, ex qua germinet posteritas, quam vim ex Origine vocis עקרה elicit, quæ proprie signet Eradicatam, Convulsamque. Monet quoque רעה pascere positum pro depascere. Aliquid subtilius VI. venatur Varass. Depascitur mulierem Divitem & opulentam, cui nulli liberi, nulli heredes: nec de ea muliere bene meretur, quæ desolata sit auxilio mariti. Addit, vocabulum pascendi etiam sumi posse, pro decipere, circumscribere, falsaque spe lætare, ut εὐλογεῖν. Tenditne ad Hæredipetas, queis via processus vesule vesicae beate? Nescio: nec acumen penetra. Ut nec VII. illud Bolducii, parit sterilem &c. exponentis, attrahit ad se vilissimas & tenuissimas papelli personas, quæ viribus opibusque prorsus impotentes, nulliusque frangi, illi adherere coguntur, ejusque amicitiam mendicare, ut ab eo defendi possint. Ait eleganti Schemate עקרה sterilis & ad gignendum impotens mulier, hic poni generaliter pro qualibet egenâ, miserrima, & impotente persona. Vix se-

met intellexisse cum patet ex Paraphrasi, sic concepta: *Alius est qui devorando penitus confringit miseris personas, & quæ præ paupertate steriles, proficere non valent &c.* Ad stupratores virginum VIII. a Cajet. tractum, quicquid tantum per vim comprimant, verum etiam medicato poculo easdem steriles reddunt, pellicum & amistarum loco eas nutrentes. In altero adhuc argutior, rem turpem verbis honestis velatam verbo benefaciendi innuit. Ad prius colon ei consciscit Castal. inter maleficia horum hominum recensens, *Corrumpere fetus in utero stupratarum a se mulierum, ne flagitium pateat.* Ad posterius aliud sequitur, viduis nempe malefacere, & in quosvis grassari. Conf. Episc. Eliens. sub classe quarta. Vicinum est IX. quod alii de turba meretricum hic cogitent, quæ medicatis potiunculis sibi sterilitatem pariunt, ne parere cogantur. Habes sententiam pluribus expositam apud de Pined. a qua non alienus noster Cocc. Is sub Quarta Classe locum sibi suum servat, ita tamen, ut ex obliquo in hanc primam quoque incurrat. Acerrime nempe hunc præcedenti versu inane tens, dedit, *Frangitur iniquitas pascens sterilem &c. & viduæ non benefaciens.* Duplex crimen. 1. Pascere steriles morbo, arte, scelere, ut scorta; quibus inhiet, quæque affertur, ut cibum suum. 2. Viduæ non benefacere i. e. a leo a conjugio abstinere, ut ne legi quidem & pietati imperanti obtemperet. Lex enim vult viduam proximi cognati duci. &c. Ante Legem idem probavit Judas Patriarcha. Adjicit & aliud, *Viduam ipsius improbi spectans, pro qua nullam curam gesserit, ut illo defuncto domum haberet & prolem.* Talia ineluctabiles indicant angustias. Non procul hinc abest, nec tamen idem dicit, Crimoz. X. solutiore nexu, *Nonnulli alunt feminas steriles, propterea quod non pariant; nec quicquam boni faciunt viduæ.* Censet notari tales, qui ab uxore abhorreant, in rem ipsam promissimi; cum, ne molestiam familie sustinenda subeant; tum, ne ab hæredipetis, hiantibusque corvis, colantur; viduam nempe nullam relicturam. Ea utique mens videtur annotationis subnexæ. En XI. sententiam Ab. Esrae, quæ & Chaldaei fuisse videtur; a quibus suppetiæ his quoque partibus accedunt. Nempe causam nunc subsumunt, ob quam præcedens illa pena improbis fuerit immissa; quippe qui per nefas omneruents, mulierculas prole nulla munitas, & desolatas viduas, vexarint &c. &c. Desino in suspensione judicii qua Doct. Belg. XII. uti,

ad flagitia quidem hæc referendo, sed de nexu cum præced. nihil definiendo; nisi forte assensu fuerint Mercero, qui ad alia improborum atrocita facta enarranda rediri ait, priusquam sermo de illis institutus claudatur. Cl. Schmid. non immerito id reprehendit; sed quid faciemus, ubi Ponto nox incubat atra?

Ibid. Secunda Classis eorum, qui poenam improbitatis hinc elicere volunt, jam deseritior. Vitiose I. Syr. & Arabs. *Improba sterilis non pariet, & vidua non benefaciunt.* Lectum apparet רעה; sensus forte, quem Cl.

Cler. offert, *pascit sterilem uxorem, quæ ei liberos non parit: & nemo viduæ ejus beneficit.* Censet לא valere אין nemo ut 2 Reg.

24: 14. Non quadrat exemplum. Chaldaeo itemque II. Ab. Esra, ad primam classem adjunctis, in locum succedat Doct. Husm. hæc invertens in non ab similem maledictionem, quam sibi pariat libidinosus ille, qui exhaustus, effœtusque, uxorem sterilem alat; quin & viduam eandem efficit quasi, dum vivit, per aliena cubilia volutari solitus. Non expeditiora III. quæ Jun. & Trem. ausi, *Consociat ei sterilem non parituram, & viduam non afficit bono.* In notis dicitur, esse secundam partem judiciorum Dei in improbus, quod nimirum etiam eorum familiam adstringat & pessumdat gravissime, ac primum quidem uxorem hoc Vs. dein liberos sequentibus. Sensus; neque vivo eo, neque mortuo, uxori ejus benedicat Deus. Nominis festinus Cl. Schmid. subscriptorem apponit Coccejum, oppido hinc sejunctum; ut percipias ex num. IX. primi ordinis. Fefellit similitudo notionis a Cocc. captatæ in רעה pascens, quod ei hic valet *Associans sibi*; cum allusione ad רעה amicus, quicum pascris scilicet, & conversaris. Ita רעה זונת pascens meretricum.

Itemque Prov. 13: 20. & 28: 7. Vides simul quid ansam præbuerit Jun. & Trem. nimis profecto fragilem, a genioque Linguae detortam, quum pascere transitivam vim consociandi dare nequeat; sed intransitivam illam conversandi & tanquam compascendi, ultro invitet. Bolducio IV. ad superiores illos regresso; videamus V. quid Cl. Schmid. ferat. Ad propriam uxorem improbi omnia reducit, quam maledictione Dei sterilem, & nunquam paritu-

ram, alat. Eam uxorem mox per prolepsin vult appellari viduam, ad quam רעה נזונה reperit

רעה, pascens viduam, cui nemo beneficiat, subaudito אשר cum suff. לה, inquit Vir Doct. ne sic quidem sensu expleto; quum אדם aliquis adhuc desideraretur. Ecquid gradum obtinuit, in acie quam solus, quum solidi nihil adhuc allatum sit, nunc sustinet? Haud putem: qui enim ita gradum retinet, eo excidisse videtur. Cl. Reim. Paraphrasis VI. ad hanc formam expressa, *Nutrit sterilem, & prole caritativam uxorem; quin talem, quæ quantocyus vidua futura sit; cui post fatum mariti nemo sit benefactorus.* Scilicet hæreat alicubi necesse est, qui ubi firmo pede iterat, non invenit; quod & nobis usu venturum nimis vereor.

Ibid. Tertia Classis ferme nuda. LXX. quippe & Vulgat. ab imprecatione recesserunt ad enarrationem scelerum. Unus, qui mihi quidem occurrat, de Pined. aliquid hujus generis attingit, monens, positus quibusdam interpretationibus alienis, *propius ad rem præsentem, ut Noster comminetur Tyranno sterilitatem uxorum; & quidem in justum supplicium, ut qui ex alieno toro liberos suscipere volebat, ne quidem e suo eos suscipere possit.* Adjicit, non male quadraturum, nisi secunda pars de vidua, aliud postularret. At comminationi locus hiece parum aptus, nisi eam sic inflectas, ut quid fieri deberet, non quid fiat, vel futurum sit, a Nostro exprimat, in hunc sensum; *Et confringatur, tanquam Arbor, Iniquitas; pascens sterilem, quæ non pariat; & vidua non beneficiat.* i. e. *Maledicta sit ejus familia; & uxor, in vita ejus; maledicta item sit post mortem; & viduæ suæ nil nisi miseriam paupertatem, & desolationem relinquat.* Hæc deliberans scribo, nihil me certi habere profusus.

Ibid. Postremam aciem, consimiliter defensoribus nudatam, ferme solus I. sustentat Cocc. ope Analyseos illius subtilioris, quam ad Vs. 19. Classe quarta, num. IV. delineavi. Visum ibi hunc versum subordinari sub novissimo Colo præcedentis, in hanc mentem: *sceleratus ille non est infans post mortem, quia non habet liberos qui culpam ignominiamque parentis excipiant; pascit quippe scorta sterilia; & a conjugio abhorret &c. Qui tales sunt, illorum Domui & Liberis nulla paxa recondi potest.* Vellem directius ille Scopus tangi posset. Euni.

22 Et trahit validos robore suo; stat, & non credit vitæ.

23 Dat יתן

Eundem ex obliquo utcumque II. petiit etiam *Episc. Eliens.* qui quum *I. J. præced.* descriptam statuisse sepulturam scelerati infamia nulla, nulli supplicio, affecti; ita nunc pergit, Idem hocce verum est etiam in eo qui, ad celandum flagitium, occidit fatum in utero illius quam destitavit: & qui, quum injuriam fecit pauperi vidue, nullam ei præstat satisfactionem. Habes duo crimina atrocissima, quæ plerumque impune abire dispuerunt Noster, quum ex *hypothesi* Amicorum publice & severe a Deo vindicari deberent. Idem haud dubie intendit *Castal.* Idem *Calvin. Munst. R. Levi,* & pleraque pars eorum, qui versus 19. & 20. ad externam felicitatem improbi, in morte facilissima, referendos esse statuerunt. Sic ergo novissima classis vires, quas amisisse videbatur, recuperat, atque reliquis superior hæctenus deprehenditur: quamquam mihi quidem necdum de summa rei liqueat.

Vers. 22. Magna distractio prioris classis, ad Crimina hæcce revocantis. *Vulg. I.* ex parte saltem, *Detraxit fortes in fortitudine sua,* & cum steterit, non credit vitæ suæ. Hæc neutiquam clara, applicantur a *Lyrano.* ad Tyrannos, qui deturbant, & deturbari timent. *Allegorias Gloss. Ordin.* aliorumque sepono. Huc, excussis aliis quibusdam opinionibus, concedit *de Pined.* nec alienus hinc *Vass.* aliud tamen ipse II. promens, *Tanta illius potentia, ut potentes etiam desiceret; adeo ut cum staret, & insurgeret in illos, vitæ suæ diffideret;* i. e. cum vitæ suæ periculo illos aggredieretur, quod extreme est temeritatis. Ea temeritas tam parum quadrat, quam aliorum ignavia, in hanc mentem valde contortam, si quispiam resistit Tyranno, statim de vitæ suæ desperat, ipse nempe tyrannus. Paulo mollius III. *Cajet. & Vatabl.* si insurrexerit in aliquem tyrannus, non credit vitæ suæ; nempe is in quem fævus ille tyrannus con-

lurgit. Id *Doct. Belg.* secuti, nisi quod יקום malint ex quo mane surrexit ille tyrannus, nemo vitæ securus est. Sic verbum hoc restrinxerat *Ab. Esra,* quamvis ad I. sententiam inclinet. *Ramban* similiter *ficarium mane sur-*

22 ומיטך אבירים בכחו יקום ולא יאמין בחייו;

gentem sibi hic proponebat. *Merc. IV.* prescius, *Traxitque* dum viveret, potentes robore suo i. e. in rete suum non tantum imbecillos detraxit, sed ipsos quoque potentiores &c. in quos surgente illo, nemo horum potentum vitæ suæ credebat. Idem sedit *Calvino,* hac similitudine utenti, *Quomodo elucies aquarum arbores exellit, domos demolitur: sic qui a longo in maleficiis obduruere, inslar nimborum ac tempestatum omnia evertunt, &c. &c.* sub istaque tremore etiam coguntur illi, qui prius divites & potentes erant. Conferantur in hunc sensum *Munst. Castal. Deod. Psic. Drus. Patric. Crinsoz. &c.* Omnibus præitum V. a *R. Levi* ita ad verbum commentante, *Viri hujus robur prevalidum factum, ita ut traheret quoque validissimos, illo suo robore, eosque occideret: stabat interim quisque eorum, & non credebat vitæ suæ, præ metu illius, & dabat ei donum ob securitatem, & confitebatur, se ledendum non fore. Non tamen propterea improbus abstinebat ab illis ledendis; sed oculi erant super vis eorum, ad eos persequendos, maloque adficiendos.* Vides in verbo יקום aliquid discriminis, nam pro oppressore stante vel surgente, habes oppressum, qui dicatur stetisse, vel ut *Merc.* tangens hanc sententiam maluit, surrexisse ad fugiendum, utpote vitæ metuens & diffidens. Mirifice VI. *Syr. & Arabs,* hanc in elallem conjiciendi, *Et possessio Magni in robore ejus consistit; nec credit visui.* Ad מיטך

שמו possessio respectum. Item חיון pro חייון. Mirificentissime VII. *Bald.* Attraxit vulpina astutia & mille artibus, fortes in potentiam suam; eos sibi adjungens: erectus est, & non credidit in vitæ. i. e. Eo usque erectus fuit, ut vix crederet vel caperet tantam felicitatem. Aliud VIII. tentatum a *Cl. Cocc.* qui hoc *I. J.* & seq. invenit Descriptionem nascentis audaciv. Ad Quartam Classem id rejicio.

Ibid. Simili fluctuationi obnoxia secunda Classis; ubi denuo *Vulgat. I.* ex parte locum sibi deposcit, quatenus posterius *Colon* revolvitur in caput ipsius Tyranni; *Cum steterit,*

ויענינו וישען לבטח וישען ועיניו

23 Dat illi ad confidentiam; & innititur: & oculi Ejus super viis eorum.

על־דרכיהם

24 Eve-

רמו 24

non credet vitæ suæ. Huc nexu solutiore se confert Codurc. Alius, quamvis viribus polleat, & potentiores dejicere valeat, nequit tamen obfirmare animum suum, æstumque mentis male sibi conscia sedare. Aliquid hujusmodi obversatum Ab. Esra II. obscurius tamen mentem exponenti, præterea qui traxit potentes in robore suo, ipse quoque novit, se quum surrexerit e lecto suo, destitutum esse morti. Idem voluisse videtur Chald. Et Trabens potentes in robore suo, surget, & non credet vitæ suæ. Aliter Drus. apud quem Schol. hoc ipsum reddidit, ita illum condemnat conscientia, ut singulo quoque die surgens perinde sit affectus animo, ac si paulo post ei moriendum sit. Paulo diversa facie Doct. Hofm. cui trahere potentes, est, factionem cum ipsis inire, ad alios opprimendos: quam tamen tyrannicam vim, qua se extollit, consequatur, & comitetur, mala formido tyrannos vexare solita. Hinc non multum abesse videtur Cl. Reim. monens

esse attrahere flectendo & regere Eccl. 4: 3. Cant. 1: 4. Hof. 11: 4. Secundum Hypothesin ad Vj. præc. indicatam Jun. & Trem. III. hæc ad supplicium Filiorum inflexerunt, Trahitque Deus robustos vi sua; si consistit ullas, diffidit vitæ suæ. i. e. Tollit e medio liberos opibus, & honore florentissimos. Eundem conspectum exhibet IV. Cl. Cler. nisi quod non ad Liberos adstringat, sed generatim ponat, Deum validissimos quosque e medio tollere posse, ac proinde eos, quamvis se crexerint, non posse vitæ suæ fidere, quæ ab ipsis non pendeat. Expressum ex R. Salom. qui applicat ad homines diluvio deletos, quos Deus pertraxerit tandem ad supplicium, post longam patientiam, &c. &c. Eum aliquid vidisse censens Cl. Schmid. V. quatenus pœnam impiorum hic vidit, eandem longe diverso flexu sistit; ut Trahit, ad improbum iè referens, sit, attrahit, & excitat in se, per singularem Dei providentiam, semet potentiores, בכחו robore suo, i. e. opibus & divitiis suis, quas potentiores illi invident; surgit itaque, tum mane e lecto, tum aggressu-

rus opus, & non credit vitæ, semper de ea dubius & incertus ob insidias, pericula, terrores, sibi ab æmulis impendentes. Subnefit, Nos quidem non observamus hic difficultatem ullam. Scilicet facile nobismet plaudimus. Difficultatibus eximita haud dixerim, quæ non tantum per ambages circumducta, sed a Scopis Jobi deflecta; quem de pœnis improborum, contra semet ipsum, diffidisse, specie omni destitutum est; quantumvis illuc nonnullæ phrasæ tendere videantur.

Ibid. Tertia Classis imprecationis jam plane deserta; nisi quod LXX. utcumque illuc duci possent. Θυμῶ δὲ κατέπεψεν ἐδυνάτους; ἀνακτὸς πιναρῶν ἢ μὴ πισύστη ἢ τῆς αὐτῆς ζωῆς. Adde ex Vj. seq. Μαλακιδεὶς μὴ ἐλπίζτω ἰσχυροῦ, ἀλλὰ πρῶτου νόμου. Hæc longissime abeunt ab Hebræo. Qui pro pœna contendunt, possent & sibi forte satisfacere, & feriei, si assumerent, Et trahat Deus validos robore suo &c. vel ex acumine Schmidiano, Ipse improbus attrahat in se validos robore suo &c. &c. Mihi & hic de novo ampliandum.

Ibid. Novissime expendenda Sententia singularis Cl. Cocc. qui ut Classe prima, num. VIII. submonui, hinc elicuit Nascentis audacie descriptionem, supponens videlicet post Exitum celerem & commotum timentium improborum, subitum exitum audacium & securorum, in quos si Deus forte animadvertat, citis plagis defungatur, atrocitatem criminum haud æquantibus. Istam audaciam nascentem ex hoc Vj. & seq. ita exsculpit: at si traxerit potentes viribus suis is, qui surgebat & vitæ non fidebat; & dederit ei Deus esse tuto; atque ille mixtus fuerit. Vides postremum Colon fieri prius, id est, subjectam, Is qui surgebat, & non fidebat vitæ. Intelligitur perditæ desperatus improbus, cum periclitatione vitæ, ardua & difficilia quæque aggrediens; & post oppressos pauperes, jam divites ipsos, & potentes, invadens; eosque trahens, dejiciens, in potestatem redigens. Addit, supplementum pronominis relativi facile se defendere, quandoquidem manifeste agatur de mutatione diffidentis in confidentiam.

Rr rr

tiam,

tiam. Verum; idque in loci hujus excussione momentum haud exiguum facere potest. Haecenus tamen nihil satisfaciit; nec tam temeritati projectae hic locus, secundum istum calculum a *fideliæ mutatae in confidentiam*, quam quidem impotentiae, & inopiae, in hunc sensum, *Et traxit potentes in robore suo* is qui *stabat & non credebat viæ suæ*. Qui antea erat *abjectissimum vilissimumque caput*, mox *Capita potentium persulcat*, improbitate sola provecus ad supremum fastigium. Scintillulam vides, non lucem: nam & hic amplius pronuncian- dum: quamvis hic Character expressior ellet ad *Tertium oralem felicitatem improbi, & peccandi impunitatem*, quam quartus hinc ordo spectare debet. Quomodo autem lectissima pars eorum, qui in prima acie locati, hic etiam gradum suum oblineant, ex iis quæ sub finem *Vj. præc.* annotata, facile percipitur.

Vers. 23. Eadem inconstantia, & jactatio, nos implicabit. *Vulg. I. ad impenitentiam & superbiam* deflexit, in *יתן לבטח* reperiens, *Dedit ei locum penitentiae* Deus; in *ישען*, sed ille abutitur eo in *superbiam*: ultima, oculi ejus sunt in visis illius, a *Gloss. Ordin.* trahuntur ad ipsum improbum, qui *suismet incueatur vias, & sua querat commodum*. At *Lyrus. II.* maluit postrema, *Oculi Dei considerant omnia peccata ejus*. Similiter *Vavass.* speculatur Deus, quomodo se gerat &c. Hæc ad *pœnam* inclinant hæc in partem. Pluribus de *Pineda*, ad *dilatationem supplicii* nunc revolutus. *Bolucro* placent *Oculi favoris Divini*, ut *quicquid improbus molitur, ei feliciter succedere dicatur*. Ad *Quartam Classẽm* sic ex parte acceditur. *Miræ III. Vatabl. Multa*, inquit, *subaudienda, & sing. sunt pro plural.* in hanc mentem, *Viri probi solent dare impio munera, ut habitent confidenter cum eo; sed infidantur impii illis a quibus munera acceperunt*. *Monet IV.* alios dare, *Committit se illi, fœdere invito*. Utrumque a *Calvino* captatum, in hisce, *Collecta* *maior audacia tandem in Divites etiam irruunt, omnibusque terrorem sui incutiunt; ita ut unusquisque se, non secus quam si in latrones incidisset, ex illorum manibus redimere cogatur, & viæ suæ diffidens cum illis pacisci, adhibito etiam munusculo ad eos demulcendos: nec tamen propterea in tuto est; nam perfidi, & proditores, observant nihilominus viam vitamque eorum a quibus dona acceperunt &c. &c.* In similia fe-

re concessam a *Munst. Tigurin. Pagn. &c.* secutis *judicium R Levi, V.* cujus verba reddidi ad *Vj. præced.* eodem hoc ordine, & numero. Id *Mercero* longe a vero abesse videtur, ut sane quælitum non minus quam dilutum merito dixeris. Sed est apud eundem

Magistrum, quod nunc adjiciendum, *או הרצון בזה* Aut sensus potius, *improbum huncce dedisse manum ad securitatem, ad sedus pangendum cum altero illo, qui sic confusus fuerit, nil noxæ sibi inferendum; attamen vel sic improbi illius oculos in vias illorum, ad eos persequendos, & lætendos, fuisse*. Id adoptatum ab *Episcopo Eliensi*, aliiisque; quin speciosius adhuc esse etum. *Cl. Cler. VI. Dat illi Deus, ut fidenter utatur, illisque innitatur; sed oculi Ejus in vias eorum intenti*. Habes *securitatem improbi ex bonis in eum congestis, quin & confidentiam omnia audendi*, ut in *Comm.* additur: ultimo tamen *Colo* ad *pœnam* vergente. *Contrarium VII.* tenet *Codurc.* in *priori* quidem membro *inveniens Audaciam confidentissimam, ad omnia faciendum ac dicendum*; sed posterius referens ad *Conniventiam Dei talia multa sinentis, & oriole spectantis*: quod ad *4. Classẽm* eatenus pertinet. *Coactus VIII. Hofm.* de *Tyranno* potentes in *factionem* attrahente ita continuat, *Quod si velit ad quietem se reclinare, fulcris hujce suffultus; oculi tamen Ejus intenti sunt necesse est in eorum vias. i. e. Caput factionum populares illos conjurationis suæ suspectos semper habet, eorumque infidus metuit*. Ex aliqua parte huc etiam aggregandus *Merc. IX.* ita vertens, *Dat ei Deus ad confidentiam; & innititur illi potentia, quasi nunquam mutandæ. i. e. Quia omnia sibi videt succedere; inde fit confidentior ad male agendum*. Reliqua ad *Conniventiam, indulgentiamque Dei*, applicat, quo de infra dispiciendum. *Doct. Belgæ X.* hic item aliquid loci occupant; in primo membro idem tenentes quod *Merc.* at posterius inflectentes ad *Oculos Dei observatores ultoresque scelerum*. *Cl. Schmid.* hoc ipsum fere expressisse, ad *secundam Classẽm* patefecit. *Cl. Cocc. XI.* idem sequens, paulo aliter ad huc accommodat. Phrasin *יתן לו לבטח* varie tentat: *Det ei Deus tutum: Det ei trahere potentiores tuto: Det ei, absolute, pro largiatur, in tuto: denique, Det ei, esse tuto*. Caput pro *Descriptione nascentis audaciæ; que*

ad securitatem ac confidentiam excrefcant, ob impunitatem; quod nemo fit qui potentes deſectos ulceſci valeat. Poſtrema per ſuppoſitionem iudicii prolata ceuſet, *Et oculi ejus fuerint in vias illorum*; i. e. voluerit Deus animadvertere ac punire; ut ſit oppoſitum conniventia & diſſimulatio- nis; ex uſu formulæ Zach. 9: 8 Hab. 3: 6. Jer. 16: 17. qui locus valde notabilis, quippe qui oculos iudices clariffime adferat. Iſta ſuppoſitio iudicii cur a Cl. Cocc. aſſumta ſit, *Analysis ſuperius delineata docebit*. Tres autem Claſſes diſiſionis noſtræ hoc pacto intrat: primam, quatenus crimen ponit; ſecundam, quatenus pœnam aliquam ſupponit; quartam, quatenus iſta ſuppoſitio, & conditio, in- nuit id eſſe rarum; quin imo quatenus per eandem anſa ſumereur, pœnam, ſi forte, improbis audacibus inſiſtenti, elevandi; de quo ad *Vſ. ſeq. plura*.

Ibid. Ad ſecundam Claſſem, quæ de pœna improborum hic agi ſtatuit, nonnullos I. eorum, quos modo luſtravimus, ex aliqua parte, plus, minusve, pertinere ſatis inſinuat. Eam II. pleniore jure ſibi vindicat *Ab-*

Eſra, *יְיָ* ad Deum detorquens, q. d. *De- dit ei Deus quicquid voluit, ſatis ſecurus ſe potentem eſſe ad ulcionem ab ipſo ſumendam, quum oculi Ipſius ſint ſuper viis eorum*. Invenitum. Nec valde concinnum III. quod *Jan. & Trem.* conditione inſerta habent, *Si dat ei ſecuritatem, qua nitatur, tamen oculi Ejus viis iſtorum ſunt intenti*. Similiter *Vſ. ſeq. ſi attollunt ſe aliquantulum, mox nemo ſuperest &c.* Prefi- ſius adhuc, & uberius IV. Cl. Schmid. quum ait, *addi novam circumſtantiam, aut, ſi mave- lis, caſum, in quo Scandalum evidentius removeat Deus*. Circumſtantiam vel Caſum hunc eſſe, quod Deus ſæpe ſucceſſus impio permittat, ut confidens prorsus fiat, putetque ſe nunquam caſurum; quum interim Oculi Divini ſpeculentur vias ejus, ut magno lapſu deturbet ad breve tempus erectum Hoc foret ſecundum *Claudianum* noſtiſſimum illud; *Tolluntur in altum ut lapſu graviore ruant*. Sed & notum, credo, Poëtam iſta ſententia ſedare & finire æſtum animi fluctuantis, quo ita incipiebat, *Sæpe mihi dubiam traxit ſententia montem, curarent Superi terras, an nullus ineſſet Rector, & incerto fluerent mortalia caſu &c.* Quippe qui, res hominum tanta caligine volvi adſpiceret, lætoſque diu florere nocentes, vexarique pios: ſubnectens ad extremum, *Abſtulit hunc tan-*

dem Ruſini pœna tumultum. Abſolvitque Deos. Jam non ad culmina rerum Injuſtos creviſſe ror, Tolluntur in altum &c. Enimvero *Jobus* nunquam inſanienti ſapientiæ, ne per tenta- tionem quidem, aurem præbuit, quæ *Numina* vel nulla putat, vel neſcira noſtri, ſed *Pro- videntiam ſummi Rectoris, & Domini*, ubique, etiam ſuis in plagis, agnoſcens, ſe *juſtitiam* ejusdem agnoſcere & penetrare negat, quum *probi jaceant adſiſti, improbi floreant, & erecta cer- vice Religionem, pietatem, virtutem proculcent*. Hicce ſtatus Quæſtionis, non ſine *ἀντιλογία & ἀπολογία* agitatus, haud permittit, ut *juſtitiam providentiæ Divinæ* tam illuſtri Noſter decidat documento, quale illud, *Tolluntur in altum, ut lapſu graviore ruant*. Ad Quartam Claſſem denuo tangetur. Nunc tantum ſubdo, eos qui in hanc mentem *Schmidio* præverunt, non tam longe tamen prove- ctos, ut *ſcandalum evidenti caſu remotum* inducerent. *Doctiſſ.* certe *Belgæ ad Vſ. ſeq. felicitatem temporalem improborum, in morte doloribus & miſeriis exempta*, agnoſcere non dubitarunt. Cum *Schmidio* faciunt V. *Doctiſſ. Mich. & Reim.* ejus ſententia paululum miti- gata; nempe illos *ſceleratos* necopinanter ſæpe, non quum nobis, ſed quum Deo jam *maturi eſſe ſupplicio* videantur, eradicari.

Ibid. *Imprecationem*, qua uſi hic iterum LXX. longiſſime ab *Hebræo* contextu diſce- dere, ad *Vſ. præc.* vidimus. Nil conturbatius; quando ne veſtigium quidem ullum con- venientiæ reliſtum. *Imprecatione* tamen expedi- tiores quodammodo fieri poſſent rationes eorum, qui ad pœnam inclinabant, ita videlicet ſententia enunciata: *Tollantur in altum, ut lapſu graviore ruant. Det enimvero Deus ſecuris eſſe illis hominibus ad aliquod tempus, ſed & oculi Ejus ſint ſuper viis eorum*: neque ita in totum commovere & tanquam dormire vi- deatur ad ſclera. Interim ne ſic quidem vi phraſium ſatiſfactum videtur.

Ibid. Poſtrema acies aliquanto firmior pro- cederet iterum. *Syr. & Arabs I. Habitat impius ſcil. in tranquillitate, & confidit. Et oculi Ejus ſuper viis eorum levati ſunt*. Id aliter explicare vix eſt, quam *Florent impii inſpectante Deo, quum & ſarvente*. Huc unice collineatum a *Mercero II. Dat ei Deus ad confidentiam* i. e. quacunque ad vitam ſecure & tranquille agendum pertinent: & inſtituit iſti ſue potentia ſcilicet, *quaſi nunquam ſit mutaturus, quia omnia ſui videt ſuccedere &c. Et oculi E-*

24 Evehuntur, pauxillulum & non sunt: & attenuantur quum consummatio est: stringuntur, & ut summitas spicæ succiduntur.

24 רמו מעט ואיננו והמכו ככל

יקפצון וכראש שבלת ימלו:

25 Quod ואמ

ius, Dei, sunt super vias eorum. i. e. Videtur assidue Deus oculos intentos habere in eorum res, & conatus, ut eos prospere secundetque &c. &c. Dilectum deinde rejicit interpretationem, quæ oculos scelerum speculatores & vindices hic inveniebat, hoc enim esse contra mentem Jobi, quæ sola nos in hisce ambiguitatibus dirigere queat. Cl. Schmid. id tibi directâ fronte adversum sentiens, ait, *Mercerum mentem Jobi non per omnia in hoc Libro esse affectum.* Et quis quæso ille qui per omnia? Quæstio est, an heic loci *Mens Jobi tendat ad pœnam improborum, an ad impunitatem, & nimiam Dei indulgentiam erga eosdem.* Hoc non difficile ad judicandum, etiamsi per Omnia mentem Jobi assequi haud valeamus. Illo ductu quoque *Drus. III. oculos favoris ac benevolentie amplexus est, ex locis Ps. 32: 8. Ps. 101: 6. Sirach. 15: 19. & 17: 8.* Cum eo acerrime stat *Bolt.* Contra *Drusium* tamen *Coccejus* omnino animadversionem peccatorum hæc phrasi designari contendit, ex *Jer. 16: 17.* Nempe opus habebat à *mav* hac vi, ad *Suppositionem* *Judicii*, quam *Analysis* ejus inferebat. Dubium nullum, quin *anceps* sit *formula in malum ac bonum* prona, itemque *media*, pro scopo & serie. In *bonum* disertissime *1 Reg. 8: 29 52.*

cum *ל*, itemque cum *על* *Zach. 12: 4. Jer. 39: 12* ut frustra aliquid præsidii inde peteretur. Loco *Jer. 16: 17.* in *malum* vergenti satisfaciunt *Oculi observantes omnia, pœna per scopum* tantum menti subjecta. Eandem ideam & hic retineas licet cum *Doct. Crinsoz. IV. Interim Deus permittit iis ut tranquille vivant, quantumvis oculos habeat apertos super vis eorum;* neque ignoret quam perditii sint, & prostrati ad omnem nequitiam. Aliqua ex parte V. Cl. *Coccejum* cum illa *suppositione* pulchri huc pertinere, supra *Classè prima n. XI.* indicatum.

Vers. 24. Prima *Classis* nunc tenuissima; nihil enim in hoc *Uf.* quod *Crimen* præ se ferat. R. *Levi* tantum quasi nihil egilet, nisi & hæc accommodaret, revera se nihil egille

demonstrat. Nempe cum *Vs. 22, 23.* hæc ita connectit, ut *רמו* ei sit *התרחקו* recesserunt potentes illi, qui Tyrannum muneribus placarunt; *ואיננו* & non amplius ille in urbe, sed *מ* insidiis; *והמכו* & oppressi sunt illi potentes a Tyranno ex insidiis; *ככל יקפצון* atque ita ut omnes reliqui, qui munera nulla ferunt, comprehenduntur & ipsi, *ויקעו* os comprimuntur, ne clament; *תאמרו* tam cito ac facile, quam summe spicæ refecantur, illos omnes interficit perfidus hinc sceleratus. *Pagninum & Vatablum* tam pulchro commento subscribere potuisse, est quod miremur. Meliore *Judicio Merc. vim literæ* hoc pacto adferri censuit. *Itud tamen רמו* pro *secedere*, aliis quoque Magistris placuit; ut *Kimchio*, qui imperandi forma vult, *Attollamini* sive *Recedite paululum ab eo* & non erit; ne *Mercero* quidem & *Coccejo* hinc alienis, ut infra tangetur.

Ibid. Secunda *Classis* jam validissima ferme: omnia enim *pœnam presentissimam* prima fronte offerunt. Interim multa varietas denovo circa vim phrasium, & structuram. *Utg.* I sat concinne, *Elevati sunt ad modicum, & non subsistent;* & humiliabuntur sicut omnia; & auferentur: sicut summitates spicarum conterentur. Hæc ad *excidium Tyrannorum* aptat *Erud. de Pined. post Gloss. Ordin.* Ad *Lyræan. Vacass. Codurc.* imagines hæc ita explicant, ut ad *Quarram* *Classè* sint relegandi. *Ab. Esra II.* eodem plane modo videtur stru-

xille, nisi quod *ככל* capiat pro *כולם* sicut omnes illi: quod incommodum esset circumsum. Eundem observare licet in paraphrasi Cl. *Clerici*, ad mentem hanc expressa: *per breve tempus florent: dein in calamitatem incidunt, utque spicæ fastigia dejiciuntur omnes.* Adverte III. *Jun. & Trem.* si attollunt se aliquantulum, *מכא* nemo superest, *אדם* depri-

mentantur; plane omnes decutiuntur; & velut srit spicæ succiduntur. Non merebatur illud rusticorum Frit huc inferari; sed Eruditioni donetur. At quo jure tandem ככל plane omnes? quo יקפצון decutientur? Sat impedit, in medio Colo, Cl. Schmid. IV. Tolluntur parumper, sed statim non erit amplius; & attenuantur sicut omnes qui clauduntur: & sicut summitas spicæ abscinduntur. Parum gratiæ habet illud, sicut omnes qui clauduntur, supple Ora sua, ex formula כפין פירו Job. 5: 16. &c. nec mollit duritiem illam interpretatione, sic attenuantur, ut os illis ocludatur, nec habeant quod excipiant. Merito medium illud mutatum V. a Cl. Mich. sicut omnes alii homines succiduntur, vel potius sepulcro clauduntur: aut ex Arabica verbi significatione, fato vel morte restricti comprehenduntur. Cl. Reim. eandem vim structuramque fecutus. Fortius adhuc excidii gravitatem exprimere voluit VI. Farchius, cui דמו מעט valet, Tolluntur de mundo uno momento: & ככל יקפצון quemadmodum omnes succisi tempore messis ac vindemiæ. Istam imaginem urfit & Bolduc. VII. admota falce divinæ justitiæ, quam appetat, expectetque spica granis onusta, & jam arida sive matura ad succidendum. Idem in יקפצון quod Ei valet, ad strictissimam conditionem redigi, captat Figuram floris antea expansi, &c. qui flaccescens adstringatur; quali tentus esset, impios prius divitiis conspicuos, & dilatatos, ad inopiam deventuros. Magis tamen sibi placere ait Cajetani expositionem de Ergastulo, in quo constringendi sint, & quidem ferricernuo, sive vinculo ferreo; ut hic duo supplicia describantur, quæ improbi proceres sint subituri, Carcer, & Capitis truncatio, sub similitudine spicæ decussæ. Ad ככל notat, mollius fore ככל in omnibus humiliabuntur; alias sumi posse ut Gallicum comme tout, pro, quantum potest. Liberius adhuc רמו trahit ad Oculos Dei faventes quos VJ. præc. agnoscebat, ita כחצוץ, statim vero ac oculi Divini se pantulum ab eo subtraxerunt, penitus defecit, & valde humiliatus est &c. &c. Aliquid loci hac sub Classe dandum IX. Mercero, ita com-

mentanti, Evecti sunt parum, & non est unus quisque eorum: ut Ps. 37: 36. nisi quod hoc loco id non videtur pro eorum pœna adferri; Et attenuantur, nempe Morte, ככל sicut omnes i. e. sicut ceteri homines: יקפצון transfiliunt, e loco scil. suo, i. e. exterminantur, delentur. Alii obturantur, exponunt, i. e. contrahuntur, & compescuntur morte. Et sicut caput spicæ exciduntur, facile & nullo negotio. Hoc dicit quia potentia excellebant, & capitibus spicarum erant similes. Interim significat id esse illis cum ceteris hominibus commune, ut ubi eorum tempus advenit, decusiantur. Nam & ceteri ita moriuntur ut illi, nec interim tota vita puniti sunt quum tam multa scelera patrarint. Eo spectant verba Jobi, etsi interim repentinam & insperatam eorum Mortem, qua opprimantur, innuat: Verum in eo non insistit. Sentis ita in initio pœnam hinc excludere Magnum Explanatorem, ut sub finem eandem tacite inclusam velit, etsi in eam non insistatur. Nempe pœna conspectum pugnare videbat cum Scopo Jobi; quum tamen eam vis locutionum signatissimarum inferre videretur. Aciem hanc fulciet X. Clariss. Ikenius, qui hanc pericopam novo flore orationis illuminatam mecum communicavit, Paululum efferuntur, & non sunt amplius; marcescunt, μαρσισθησιν, (ut LXX. aut exsugentur: uti כסו exsugi, succo privari, Arabice) sicut Rosa: (astu scil. solis, inclementia venti, aëris injuriis percussu) clauduntur, vel constringentur, quemadmodum flores, vel Rosæ, subito pereuntes, solem: & instar supremi spicæ abscidentur. Supponit, cum reliquis hujus Classis defensoribus, agi de subitaneo interitu Impiorum, in media felicitate, rebusque maxime florentibus: nec digerens duriores illas expositiones ad ככל יקפצון sicut omnes clauduntur in sepulcro; vel transfiliunt e loco; vel morientur, quod nostra Juveniliu in medium tulerant, ex Persia advocat Gul, Rosa; unde Gulistan sive Rosarium Persicum: inscriptum: Ei Rosæ succinere censet יקפצון clauduntur, sive potius constringentur: pro, emarcescent, & defluent, quod & Bolducio in mentem hic venisse supra

tractum. Hanc explicationem commendare
 posset *Ar. bu* **قفس** *constrinxit*, *con-*
strictum prehendit. Item *constrictus* *suit*,
 & *in se contrahens*. Sic in *Camus*.
قفس الشيء قارب بعضه من بعض
Constricta *suit* *res*, *pro in se a. lucta* & *contra-*
ctū *suit*. Pro eo & **قفع** obtinuit, **ع** in **ع**
 mutato; quod inter alia valet, *in se corruga-*
ri, de rebus *ambustus*. Sic enitesceret, *sicut*
Rosa ambusti constringentur, atque *emarrescent*.
 Nil obstat proinde huic speciosa conjecturæ ab
 ista parte; sed eidem officit, quod *Lia* *na* *Pers.* a
 non possit, accentu *Dialectis* q̄ æcum *Il. b. ea*,
 eandem stirpem tenent, iisdemque Radicibus ni-
 tuntur. Id insigni Philologo æque ac Theologo
 notissimum. *Ling. Pers.* & *Turc.* immen-
 sam quidem copiam Vocabulorum ex *Arabia* ad-
 fecerunt, sibi que fecere domesticam; at tamen
 nunquam propterea a nativo suo succo, & colore,
 desciverunt; ipsoque sono statim patefecit, sit
 quid *Originis Arabice*, an *Persicum*, *Turcicum*.

que. Si *Arabia* **كل** **ك** non tantum
 pro *Omni*, vel *universitate*, frequentaret, sed
 etiam pro *Rosa*; eam a *perfectione* sic dictam,
 atque contextui huic aptam natam, plausibili-
 ter contendere posset: præsertim si *Momenta-*
neam improbi Felicitatem, *Floris instar dilapsu-*
ram, hic describi, constaret. Certe LXX.
 huc collinearunt. Istam tamen *Hypothese* ma-
 ximis difficultatibus prægravari, ex his quæ
 cum maxime deliberamus, & discutimus, ta-
 tis superque intelligere est.

Ibid. Limpidius iterum fluere *Imprecatio*,
 si utique *poena* *subitaria* & *necopinata* depinge-
 retur. Ad eam utcumque accommodata ver-
 sio *Syri* & *Arabis*. *Pusillum adhuc* & *non sunt*
illi; *humiliantur*, & *perduntur* *omnes irritato-*
res &c. Licet substituas, *sint*, *humiliantur*,
perduntur, quod ab *Adfectu Jobi*, & *silo* non
 recederet. Ad eam rationem non omnino
 abludet: *Computrescant brevi*, & *non sit* *quili-*
quam talium; atque *exfugantur*, *secundum u-*
niversitatem, vel *secundum completum*: *con-*
stringantur; & *sicut caput spicæ succidantur*.

Nempe **רזנו** per *Dagesh* forte a **רמס** pu-
 truit, unde **רמה** *putredo verminans*, sat com-

mode procedit; quum aliorum rationes mines
 expeditæ sunt. Certe *Merc.* addubiravit, an me-
 lius foret **רזנו** per *Dalesh* a **רמס** *filere*, *expe-*
ctate paululum. Idem *Recedite* non plane rejicit.
 Alii alia adhuc non valde liquida, ut vidimus
 partim, partim videbimus. **המכו** *lucem capit ex*
מכ, ut a multis notatum. Ad rem
 forte facit, quod in *Camuso* diferte inculcatum
مكة مصه جبهه وذاك الممكو
Verum **מכך** est *exsuxit illum totum*; *talique*
res exsuxta unversim, dicitur **ממכוך**. Hinc
 secundario **מכה** **מכה** *et* **מכה** *et* **מכה**
Exsuxit eum, est, *perdidit*, *attenuavit*. An
 hac occasione additum **ככל** *prout plenitudo*,
completio est; vel *secundum plenitudinem*, *uni-*
versim? **יקפצון** *peculiarem* *exigit curam*, in-
 ferius expediendam: quemadmodum & deli-
 berandum de *Emblemate Capitis spicæ*, quod
 non sine singulari *Emphasi* hic locatum, satis
 apparet: & unde non parum roboris sibi ac-
 crescere putant, qui in *bonum* omnia hæc ac-
 cipienda censuere.

Ibid. Quarta videlicet *Classis* tendebat ad
invulsosum descriptionem felicitatis, *que ferme*
improbissimis contingere solet per Divinam in-
dulgentiam, *tum in vita*, *tum in morte dolori-*
bus exempta. Attamen & hic sententiarum di-
 vergia iterum. Nam I. *Lyræ*. exhibet *indul-*
gentiam quam poena tandem sequatur: quod non
 colligendi sint peccatores, nisi quum tempus *mes-*
sis *advenit* &c. Distinctius *Varass.* II. hæc
 annotans, *si præter rem Jobum nolumus locu-*
tum, *debet hoc velle*, *ut florentes* & *fortunati*,
licet improbi, *integro sæpe* & *stabili statu sint*,
tota vita; qui tamen sicut ceteri *concidant ad*
extremum; & *isto occumbunt*. q. d. *Fateor il-*
lorum felicitatem non esse perennem, *sed morte*
dejici: attamen *quamdiu vivunt*, *secundum* *habe-*
nt felicitatis cursum, & *illum ipsum exitum*
prosperitatis non præcipuum habent, *sed commu-*
nem cum ceteris hominibus. Addit, quod ait,
sicut summities spicarum, *sic explicare licet*;
illos ipsos improbos fortunatos, *contecto vite curri-*
culo, *in acervum projici tanquam maturas sege-*
tes

tes ut Cap. 5: 26. Hæc examussum respondent iis quæ Merc. III. attulit, negans item hic agi de pœna, sed potius innui, improbos postquam potentia aliquamdiu eminuerunt, idem cum reliquis mortalibus fatum subire, nec pejor quam illis accidere, quam ceteris. Redeat ad num. IX. Classe prima. Idem sensus IV. Calvinii, ita hæc enarrantis: *In summa vult ostendere, quod si non longius quam ad præsentem vitam respiciamus, status rerum confusus nobis sit appariturus. Nam improbi ad tempus valde vigeant; & in superiori parte rotæ erunt; sed statim deficient. Boni etiam poterunt attolli, sed & ipsi tandem impingent.* In eandem mentem Genev. Tigur. Deod. Castal. Drus. Angl. Codurc. plus, minutive. Doct. Belg. huc quoque denuo concedunt, & ad *אֲמַרְתִּים* improborum oculos reflectunt. Accedit IV. Episcop. Eliens. in *Elegantissima Paraphrasi* per sane significanter: *Ad hunc modum florent hi Improbi homines, & attollunt supra omnes alios; & tum e mundo migrant sine ulla pœnitione: iidemque deponuntur & clauduntur in sepulcris suis quemadmodum omnes alii homines; quin, tam faciliter moriuntur, (circa molestos illos dolores quos nonnulli experuntur) quam summitas spicæ frumenti carpitur tua manu.* Concinit & Crinsor. V. Attollunt sese ad breve tempus; & postea disparent: statim vero atque dejecti sunt, sepeliuntur sicut reliqui homines; vel potius clauduntur ut spicæ excellentissimæ, tantum quod demessæ. Ausus vir elegantissimi iudicii Caput spicæ, pro spicæ excellentissima, quod Linguae genus admittit sane; nam Caput olei pro excellentissimo, & alia hujus generis, non ignota. Agmen claudet Cl. Cocc. VI. cujus cogitationes hic valde singulares. Post *Suppositionem* scilicet, in fine l. f. præced. inductam, assumit nunc descriptionem illius iudicii, & quidem, bisariam, a. per modum subreptionis inter circumstantes. b. per modum detrusionis & decussionis extantium culmorum in segete. Utrumque sic assumit, ut supplicium, si forte feriat aliquando improbum, per modum ferendi mitigari statuat. *Modum subreptionis* ita *. declarat. Tollite vos parumper, & non erit. i. e. si Deus oculum *יְדוּרִי* adverterit ad facinorosum audacem, & incipiat eum plectere, nolite expectare diuturnum cruciatum, sed, si qui spectatores, discedant paulisper ab ipso, & supplicio velut theatrum ferment *מַעַט* ad breve tempus; sine mora non erit; momento

videlicet contritus humi, ad instar lumbrici. Argute admodum *רָמוּ* Extollite vos ad *אֲעִיָּמִי*, velut spectaturi supplicium hocce: sed scitote tam cito illud peractum iri, ut non satis cito caput attollere possitis ad inspectandum, ne dum ut molesta vobis futura sit expectatio finis, in longius videlicet producto exitu. Ex Num. 17: 10. ubi *הֲרָמוּ* attollimini valet discedite, eandem fere vim adoptaverat hic Kimch. quin & Cl. Guss. cam urget in *Comm.* L. H. sub *רָמַם*, quasi Jobus Auditoribus suis diceret, *Adcedite paululum seorsim ab istius consortio, & non erit amplius. Vix erit vobis tempus recedendi; usque adeo celeriter peribit.* Hæc non valde simplicia. Modus decussionis b. ita delineatur: *Et submittimini; ut quodvis trudentur; & ut caput culmæ detondebuntur.* Prius *הֲמָכוּ* imperat. Hoph. a *מָכַךְ*, etiam in *Lexico* sic re-

tinetur, ut sit *desidite* vel *subducite* vos paulisper domi, nam celerrimum erit exitium hocce; & murmurante cælo subita deserviet tempestas. Alia ad idem verbum ibidem tentata; quæ amputo. In sequenti, nimis quoque acuminis indultum, quasi esset trudentur, contridentur, ex alto, ut est in *Lex.* a contrahendi notione primaria: & duplex forma iudicii depingeretur. 1. quo plaga venit ex alto, staturam porrectam & proceram veluti conglomerans, & contrahens, quod per *יִקְבְּצוּ* expressum. 2. quo plaga venit quasi a latere, pessumdans altius extans quid, in verbo *יָמְלוּ*. Hæc ad *Judicium* in altiores hactenus. *Ejusdem* autem *Judicii* lenitas ex his ita tandem exsculpitur. 1. quod omnes ad istum modum corruunt. 2. quod illa contractio aque mollis ac omnium rerum. Non mollius in pugnum manus, quam ille in se cogitur. 3. quod nec major vis, quam qua spica creditur præ cetera segete desfragitur; sive vento & grandine, sive virgula id fiat. 4. Quod dejectio ista vix observabilis. 5. Quod minime æquat talis interitus illam vexationem, executionemque pauperum &c. quam potentes & divites in mediis urbibus patrant. Omnia hæc arguunt contextus nostri obscuritatem cum ambiguitate omnium locutionum conjunctam, quæ ansam præbuit hinc *judicio*, illinc *ejusdem mitigationi*,

ni, idque ea subtilitate *Analytica*, quæ non facile cuiquam in mentem venisset.

Ibid. Quod eventurum mihi verebar, accidit. Post longos cursus, longæ terra, longè mihi portus. Id tamen profectum, quod in tum scopuloso mari vel cum periculo Naufragii aliquid tentandum esse appareat. Id etiam effectum putem, *pane* vix ullum locum relinqui; exiguum *Imprecationis*: omnia autem ex scopo tendere ad *scelera gravissima*, quæ Deus *impunita* trantinitat fere; quantumvis fulmina merentur, eademque provocare videantur. Certe ad *opera nefanda tenenturum* *Vj.* 18. persequenda vocat tum universa series, tum audacissimæ figuræ *Vj.* 17. expressæ, quæ aliquid durum, deridendum, ex ipso Orco proruptum, insinuant. Talis est sceleratissima libido eorum, qui ipsam Naturam quasi constuprant; quos cum *Adulteris* tanquam turpius adhuc genus connecti suspicor, honestissima *Allegoria* suscepta, quæ quod nominare fas non est, conjectandum relinquit. *Levis est ille super facie aquarum*, in omnem libidinem profutissimus, ut *Gen.*

49: 3. *כח כמים* *Levitas* vel potius *tumidus*

ferax, qualis est *aquarum*; quas nulla repagula cœrent. *Maledictus eorum Ager in terra*

Sic *חלקה* *Agrum* pulchre cum *כרם* *vineæ*

jungit *Jer.* 12: 10. Nempe *portionem agri* designat, qui *aratur & consertitur*. Inde *ansa Allegorie*, secundum illud, *ἄσπελον ἄσπελον ἄσπελον* in *adulterum*, de quo *Plautus* ait, *fundum arat alienum, familiarem deserit*. Sic *Genitate arum* apud *Virg.* & *Muliebria consertit arva* apud *Lucret.* item ad imitationem *Græciæ*; nam *Soph. Antig.* 579. dat *γόνυ κρόσιμος* *mulierum*, ubi proles dicitur *σπίγγει*. Hinc illud *Oraculi*, *μη σπίγγει τέρας ἄλογον δαιμόνιον βίαι* *Ne sulcum librorum coajere in vitis Deus*. Aliâ complura huc congerere nil attinet. *Maledictum fundum arat adulter*; arat præsertim *ἀπὸ τῶν ὀπίσθων* *σπίγγει*. Idem non respicit *viam vinearum* i. e. non colit *matrimonium*; non amat *honestam conjugia*. Notum *Emblema vitis in uxore*, cuius *palmites mensam ornant*. Hinc *vineam pro jucundo matrimonio* nemo spernat. Posses & subtilius *viam vinearum neglectam*, nec respectam, interpretari, si retringas ad eos quibus *hortus muliebris* despiciatui, *maledictum fundum arare solitis* videlicet: quippe qui *is πὸ*

τῆ ἡδονῆς καταβαίνοντες βέλονται, ἕως ἰδῶν, καὶ παραλαβάνουσιν ἀπαλόσιον ἵτεμοι: ut *Lucian.* in *Amor* de hoc ipso scelere. In hunc usum *גן & גנה* *جنة* *hortus*, & speciatim *vineæ*, sese præbet; itemque *κῆπος*, unde *κηπίος* honeste; & *κηπίον*. Sed claudo rivos; sat prata biberunt. Ad *Is.* 19. porro observo, occasione tanti criminis opportunam inferi *Gnomen*, quæ teterrimæ libidinis æstum graviter perstringat. Trifariam applicari potest. 1. *Terra sicca, etiam calor, rapiunt aquas nivis: Orcum peccant*. Oestro hoc perciti, semper sitiunt, semper ardent, & avidissime voluptatem, in refrigerium videlicet æstus, rapientes, nunquam satiantur, ut *יהוה* *terra arida*, & *siticulosa*, quam *סח* *ardor solis exurit* perpetuo, nulla *aqua*, quin ne *torrentibus*

quidem *aquarum*, *כוי שלג* *diæis*, ut *Cap.* 6: 16. exsaturari potest. Qui in *Emblematico stilo* non hospites, uno obtutu notabant quid hic valeat *Terra sicca*, quid *ardor & æstus*; quid *aquæ*, quid *aquæ nivis torrentium more actæ de montibus*; quid *raperi* denique, secundum illud *Horat.* *Venerem incertam rapientes more ferarum*; itemque *Virg.* *G.* 3. *Vj.* 135. 136. 137. *Sed rapiat sitiens Venerem* &c. &c. ex *Græco* fonte, qui *Ἀσπίγγων Κόπος* habet. Sic *Orcum peccant*, valebit, ad *Orcum peccant*, i. e. profundissime, profigatissime: ut *Ely.* 57: 9. *Prov.* 5: 5. Vel celliore adhuc cothurno, citra *Elliphsin*, *Orcum peccare*, erit, *ita peccare ut vivi in Orcum descendere mererentur*: sive, ut *δύστω χάθειν χθῶν*, *terra dehiscere illis deberet*. Notum *Korachi exitium*. Potest etiam 2. Ut *terra sicca, & calor, rapiunt aquas nivis*, sic *Orcum rapiunt, qui peccant*. Id gravissime dictum foret, pro *flagrant ardore tam sereno, tam furiali*, ut vel *Orcum ipsum*, cum *profundissimis nequitias intra se recipere gestiant*, modo *libidinem expleant*. Denique 3. potest, ut *terra sicca, & calor, rapiunt aquas nivis*, sic *Orcus rapit, qui peccant*. Hoc exponerem; sic *libidinosos illos rapit insatiabilis, & infernus velut, Gurgis nequitie, in quo vivi videntesque perire se sentiunt quidem, sed &, præ tabe corruptionis suæ, perire sese gestunt*. Hanc *viam Orco* additam fuisse, colligas ex *Prov.* 9: 18. collato quoque *Cap.* 7: 27. & 5: 5. Prior ratio ini-

mihī, in præfenti, maxime adblanditur. In *Vf. 20.* turpitudō detestandā criminis quatuor characteribus consignatur. 1. *Obliviscitur ejus uterus.* Non accedit amplius ad naturam muliebrem, *אֵץ מֵסֵּ אֶפְרַיִם אִמְרוּמָלָה*, atque arvom genitale fuit incultum. Sic *רַחַם* retinet vim provulgatam, atque huic sedi peropportunam.

Inspicis *Prov. 30: 16.* *שָׁחָה* oblivisci cultoris sui dicitur eleganter terra quæ neglecta jacet: ut oblivioni mandatur vicissim, quæ deseritur.

Vide *Esfaj. 23: 15.* nec non quæ ad *Cap. 28: 4.* de hoc usu reconditore promam. 2. *Dulce est ei putredo.* Ita verto, si verbum sit; sin *subst.* rotundius adhuc habes, *dulcedo ejus putredo.* Id collatum a plurimis cum *Cap. 21: 33.* atque ob materiæ adfinitatem idem nunc ionare creditum. Sed qui *glebam suavem mortuo precatur*, vel tribuit decenter, cum allusione ad *quietem recubantis*, absurde, si quid video, *vermem ei suavem* attribueret, ut boni aliquid designaret. Aliorum: cogitata longius adhuc abeunt. Ad nostrum nunc sensum notabis *Prov. 9: 17.* *מַיִם גְּדִימִים יִמְתְּקוּ* *Aqua*

furtivæ dulces sunt. Hinc signantissime conformatum, *Dulce ei est putredo verminans.* Non *horto*, non *fonti*, suam mandat voluptatem, sed *scrobi putredinis.* 3. *Non amplius memorabitur i. e. Non consult posteritati; se suamque nomen extinguit.* Ita *Pf. 83: 5.* *לֹא יִזְכֵּר שֵׁם*

Non memoretur nomen Israelis amplius. Stirpitis excindatur. An & ex Ancipiti allusum ad aliam ejusdem verbi notionem, *Masculum censei?* Nempe *Virorum nomine* excidunt, qui talia patrant. Non alienum id ab *Enigmate*, quale hic contextum. Sed *אֵץ*; ut expediam, si pote, 4. *frangiturque ut ignum nequitia.* Si arborem intelligas, respicietur ad *extirpationem ejus, nulla relicta sobole.* Possis & *Lignum interpretari baculum, virgam, a trunco præcisam, & exaresactam.* Sic *עֵץ* pro *baculo* extat *Hof. 4: 12.* Apud Arabes nil tritius sub *عَصَا*, *عِصَا*, id est, antiquissima

forma vocis nostræ, unde contractio facta in *עֵץ*. Ad eam rationem *confractio virgæ* esset *Proverbialis, vel Allegorica* saltem, *formula, qua*

signaretur *desperatissima conditio rei, vel personæ, ad nihil utilis, & penitus corruptæ.* Monendum insuper, conjugationem *Niphat* admittere vim reciprocam, unde exiret, *Frangitque se, ut virgam, iniquitas: hæc perditissima nequitia.* Nescio an & ad rem faciat, quod *عَصَا* apud Arabes etiam honeste frequenter, pro *Virga Virili.* Graviter ex Ancipiti *Sadius* in *Resur.* p. 388.

Senis, qui e loco surgere non valet suo Nisi Virga, quomodo Virga sese erigat?

Inde pleno sensu prodiret, *Et nequitia abutens sua Virga, semet ut Virgam frangit.* Hæc explanatoris non egent. Habeo adhuc aliud *Proverbiale, vel Allegoricum Arabum*, quo *Lignum, vel arbor, usurpatur pro Corpore hominis.* Exemplis res clarior fiet *Harir. Conf. 33.*

وحادثات قرعت مروتي وقوضت
مجدي وبنبانه واهتصرت عودي ويا
عيل من تهتصر الاحداث اغصانه

Infortunia pullarunt meum Saxum edurum, & destruxerunt gloriam meam bene substructam; confregeruntque meum Lignum; Væ autem illi cujus ramos confringunt infortunia. Per *Lignum* intelligit *semet, & quidem vigentem, ac robustum antea, ita ut ramos suos, tanquam Paterfamilias, explicaret. Lignum confractum designat corpus effectum, ut rami diffracti pingunt cladem interitumque familie.* Iterum *Conf. 38.*

خذ نصيبك من قبل رايعه
من الزمان تريك العود منحوتا

Cape partem tuam ante, quam increpet aliquid infortunii, quod Lignum tibi ostendat dedolatum. i. e. antequam vel senio vel impia frangatur corpus, rape tibi gaudia quantum potest.

Pulcherrime *Conf. II.* *هناك الجسم*
مدود

هناك الجسم مدود

هناك الجسم مدود

هناك الجسم مدود

هناك الجسم مدود

هناك الجسم مدود

ממדוד לטנאכא-ה הדוד אלוי אן

ינחר העוד וי-מסי העזמ קד רמ

Ibi, in sepulcro, corpus jacebit extensum, ut vermis illud depascatur, donec Lignum penitus exesum sit, & os cariosum redditum. Monet Teblebius quosdam Lignum trahere ad ossa, alios ad arcam, sed

המרק באלעוד הגסם
הנאעם הזדי מכל הצטביב

vere intendi corpus ipsum delicate & molliter habitum, ad instar virgæ, sive rami arborei. Hinc non indecente figura nasceretur, frangitque semet, ut ramum arboreum, vel arborem, Nequitia; corpus videlicet voluptati prolem non daturæ tradens. Expressior adhuc sceleris ejusdem nota in *Vf.* 21. quem cum præc. artifi-

sime necit participium רעה, & quidem ita ut non modo crimen manifeste indicet, sed & continuationem ante descripti jam præ se ferat; ut sit, pascens quippe sterilem que non parit. Non distitebor hinc mihi suspicionem priinum subnatam, nam עקרה לא תלד significan-

tius, quam ut applicari queat sterilitati per positionem medicatam inductæ. Reliquæ explicationes minus adhuc quadrant. Habes constructionem eandem *Jud.* 13: 2. & *Esfaj.* 54: 1. Utrobique exclamata sterilitas signatur. Ea huic sedi aptissima, ad signandum eum, qui עקרה לא תלד in sterilibus seminat petris, ut *Lucian.* in *Amor.* de eodem hocce. Alterum verecundissime item enunciatum, ubi vidua jam Allegorice denotat desertum & viduis noctibus damnatum fundam muliebrem. Ad *Vf.* 22. in quo rotundius quid aliis occurrere poterit, contendas velim sanctionem *Lev.* 18: 23. atque consecratiissima libidinis cumulum, vel cum periculo vitæ petitum, ex honestissimo verborum velamento transparete forte agnosces. Certe אבירים *Pf.* 50: 13. ab-

solute boves signat; ut alibi ad equos extenditur.

כח Robur simili usu cum nervis עצבים reperies

Prov. 5: 10. 11. Ad hæc tamen ampliare malim. Post atrocissima hæc scelera, quæ fulmina deponant maledictionis, & præsentissimum, si quæ alia, supplicium, *Vf.* 23. jam subnectitur im-

punitas securissima. דאן *Daz*, permittit ei Deus,

ad securitatem usque, talia patrare; quin subnixus veluti fortunæ indulgentia, confidenter & insolenter se effert. Verbum נישען istam amplitudinem exerit *Cap.* 8: 15. Sequens, Et oculi

Ejus super viis eorum, bifariam capere est: vel, quantumvis hæc sub oculis suis quotidie perpetrari cernat; vel, Et tamen oculis favoris tales prosequitur, dum iis res super vota fluunt. Pathos non abhorrens a gravissima illa perturbatione, quæ Nostri in hunc æstum disputationis implicuit, & absorpsit veluti. Redeat ad ea quæ superius circa vim phraseos discussa. Restat *Vf.* 24. quem ad mortem securam, facilem, pœnis miseris que solutam, pertinere, Doctissimis Interpretibus conscisco: quamvis in nonnullis paulo aliter sciscerem.

רמו Attolluntur, evehuntur ad fastigia rerum, melius per se stabit. Quadraret culmen illud elevationis, quod hoc themate expressum *Cap.* 22: 12. Adfinitatem coluisse notionis æque

ac literarum רמם & רום dubitare vix licet, ob loca diserta *Esfaj.* 10: 15. 17. 19. *Esfaj.* 33: 10. *Num.* 17: 10. *Pf.* 118: 16. &c. Inde

Cl. *Guss.* exponit quoque *Exod.* 16: 20. וירם & elevabatur, intumescibat, vermi-

bus. Fecerat & *Cocc.* in *Lex.* Efferebatur Vermibus, fervere incipiebat Quæ fervent & verminant, efferruntur, & quasi ebulliant. Hæc satis speciosa, nec tamen usquequaque explorata. Originibus deputentur ergo: nunc autem expendatur, an forte רמו מעט junctim reddendum sit; in vermes, vel putredinem, abeunt paululum. Concipio formam רמם in

Cholem terminatam, cujus contractio præbet רם verminavit. Conspectus hinc emergeret non

in subidus, Verminant paululum, & non sunt amplius; exsurgunt que sicut omnes: i. e. sicut reliqui homines: &c. &c. Magis tamen inclinarem in prius, Evehuntur, in culmine rerum eminent, per totam vitam: paucillum, & non sunt amplius; eo sensu quo *Cap.* 21: 13. momento in Orcum atteruntur. Idem adhuc signantius expressum, adjecto, & attenuantur, atteruntur, ex-

25 Quod si non ita est, ubi loci? quis mendacem faciet me? & in Nihilum rediget fermonem meum?

exsugantur ככל quum consummatio est; quum adest ipsis אמת, & cumulus omnium fortunarum. Id non exsculpo ex כל *universitas*, quamvis citra fidiculas possem: sed adscisco *infin. formam verbi ככל completus, consummatus, omnibus partibus & numeris absolutus fuit.* Sic absolutam & cumulatam prosperitatem Improborum designare potuit Noster, una vocula amplexus, quæ multis Cap. 21: 23. 24. deduxerat. Ad יקפצון spernere non audeo, quod olim dabam ex usu Arabum sub قفزن *salivit, subfilivit; item mortuus fuit.* Addo nunc, istam notionem esse figuratam; a saliendo, ut videtur, ductam, eamque adhiberi in morte repentina. Id percipias ex Synonymis; quale ابنز, quod in Camus exponitur وثب وسمات مغانصة *saliit, & mortuus fuit de improvizo: itemque قفزن quod declaratur وثب وسقط* *saliit, & concidit velut mortuus.* Quando ergo in Camus قفزن *item notare dicitur وثب وسمات* *Salire & mori, facile intelligere est, mortem repentinam intendi. Originem sisset Græcum φουδύειν quod & saltare est, in lætitia, & jacere moribundum, cum jaçtatione pedum.* Quum itaque קפץ sit salire, saltare, nil proelivius, quam ut ad mortem repentinam cum jaçtatione pedum conjunctam translatio inde sit facta, ea plane ratione, qua עלז saltavit, exsultavit, ad φουδύειν moribundi traductum esse, ostendi in Clav. Dial. p. 284. ex Jer. 51: 39. Dices mortem duram sic pingi, quum lenis & facilis, ex hypothesi nostra, requiratur. Quid? an non satis facile finitur, cui

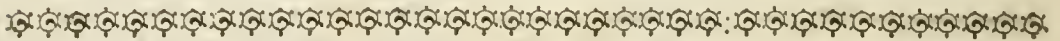
post brevem pedum jaçtationem expirare datur? Id Jobo sane nunc levissimum, & plane invidendum. Nihil nec seriei, nec genio Linguæ congruentius primæva Radicis proprietates vincet. Eam ad Cap. 5: 16. sitam vidinius in φήξεν *constringere, unde קפץ פה est φήξεν* *όςος, os constringere, קפץ יד, σφίγγειν τὸν χεῖρα, in parsimonia, quæ φήξια. &c.* In Gjaubario habes قفصت الظبي شدت قوايمه وجمعتها *Dorcadem: קפצה diceris, quum pedes ei substringis & adducis.* In Camuso plures Glossæ, inter alias, in se adducta & contracta sunt res; item scandere, in altum emicare &c. Vides unde saliendo potestas assumta sit, quam sub قفزن *item frequentari supra visum, quod est קפץ, cujus derivatum קפון illustravit* *ὁ πῦρ in Hieroz. part. 1. p. 68. ubi docet sic appellatum Acontiam, sive Serpentem jaculum, a saliendo & promicando. Jam ut in subfiliendo, οἱ πόδες φήξονται, ita moribundi quoque φήξονται πόδες, & φουδύειν, pedes trahunt jaçtantique.* Apposite ergo heic loci יקפצון in φουδύειν *conjiçiantur; ad celeritatem fati uno momento eos rapientis expingendam. Eodem tendit imago summæ spicæ præcisæ, non tam falce, quam ungue carptore. Ad falcem contendas Ps. 37: 2. Ad unguem Job. 14: 2. Utrumque eodem recidit, fatum uno ictu perimens nempe. Hoc jam, ex scopo Jobi, ad ἀβυσσόν unice referendum, quamvis alibi, vel pœnam, vel salutem momentaneam evanidamque felicitatem, adferat, ut in locis modo citatis. Adde Nab. 1: 11. Sic ait Jehova, si consummati, & sic multi, vel potentes; etiam sic attondebuntur, & pertransibit. Hoc est, in Culmine ipso prosperitatis uno momento falce cita fati sternentur.* Locus ille non parum adjutat ככל *prout consummatio, ex nostro sensu, quamvis ibi pœna, hic impunitas, spectetur. Minima nempe cir-*
Ss ss 2 cum.

cumstantia variat rem. Sed, inquis, mors improbi, quantumvis *cita ac lenis*, per se *pœna*. Id alibi verum, in hoc conflictu minus prudenter assumeretur, ubi agitur de *pœnis visibilibus*, & *suppliciiis*, ob scelera cœlum provocantia *inflictis*; unde nobis de *Justitia Dei*, & *exitio peccatores* certo certius *manente* constare queat.

Vers. 25. Conclusio vehemens, & confidentiam singularem spirans, per quam ita provocat Amicos, ut iis se os obturasse simul innuat. Vel inde colligere est, non de *pœnis improborum* differuisse Nostrum, sed de eorundem *impunitate*. Rectissime *Merc.* proinde, *Quod si non ita est, ut dico, Improbos tota vita florere, nec pœnas dare, immania licet scelera patrent*, &c. &c. *quis me falsi arguet?* Non sic agimus, quando vel in Adversariorum sententiam concedimus, vel ex parte saltem ad eam accedimus. Frustra est ergo *Cl. Schmid.* iterum *Mercero* se opponens, atque ad totum sermonem *Cap. 23. 24.* habitum hæc referens, in hanc mentem nimis quam dilutam, ad ipsius utique rationes, *si non ita res habet, ut hæctenus per totum sermonem dixi, quis mendacem faciet me?* Ad nostras rationes, nihil hic desideres, sed suppose *Jobum* gravissimis figuris descripsisse *supplicia improbis Capitibus immissa*; jam vel provocaverit eos, quorum in sententiam ex parte saltem descenderat,

vel telum incerta manu sparserit, quod neminem ferire posset. Verbum, ut in re liquida, non addo; tantum monebo, quomodo *imprecationem* non nihil inclinarem, occurrisse mihi ad hunc *Vs. Quod si non* &c. pro *Quod si non ita Deus plectit sceleratos illos, quis mendacem me faciet?* Ad *impunitatem* sic alio flexu revolveremur; sed multo coactiore. Non quadraret etiam satis illud, *Quis mendacem facie-*

me, & לאל eis; *וְנִי מַנְדִּיב פֹנֶת*, rediget, *sermonem meum*. Eo insinuat non *imprecationem* usum Nostrum, sed *audaci asseveratione*, quæ aliquid *duri*, & in Deum *injuriiosi*, attulisse cenferi posset. Hoc nihil aliud esse potest, quam *bonis oppressis, vexatis, vindictam clamantibus, florere improbos, & immanissima quoque scelera eorum impune dimitti*. Ad istam *Cynosuram* navigandum inter has *Syrtes*, si quis portum contingere velit. Me quidem eum tenuisse haud certus sum: quin nimis vereor ne navim confregisse judicer, undis decumanis oppressus & abreptus. Iis resistere quitus non sum, quantumvis memet ab hoc cursu scopulosisimo reflecterem. Si quem felicior aura in stationem tutiorem deduxerit, erit quod, vel in naufragio, mihi gratuler: hac alioquin tabula contento, quod eruendæ veritatis studio huc me provectum, omnes boni, æquique, judicabunt.

CAPUT VIGESIMUM QUINTUM.

Vers. 1. **E**T respondit Bildadus : *ויען בלדר השחי ויאמר* *Vers. 1.*
Suchites, dixitque.

2 *Im-* *המיטל* 2

Vers. 1. Ultimam hocce *Classicum*, quod a parte *Triumvirorum* sonuit, magis receptui canentis videtur, quam prælium renovantis. *Merc.* existimat *Bildadum* denuo, post *Socios*, de *Dei potentia & Majestate* tam magnifice differere, ut ostendat, non esse quod se homo *justum ac purum* dicat coram *Eo*, cui ne *sublimia* quidem & *celestia corpora* sint lucida. Addit *Cocc.* ut evincat *Jobi desiderium Deum conveniendi esse temerarium*; atque ab illo *voto ad suo-*

missionem, & tranquillitatem animi, reducatur. Idem hoc, sat plane & rotunde comprehensum a *de Pined.* pluribusque deductum a *Vavass.* omnium fere calculo comprobatur. *Cl. Schmid.* tamen id minus placet, cui *Censor* hæc ita argumentari voluisse videtur, *Nullus homo purus est coram Deo. Ergo quemcumque Deus adfligit, is impius est*. Ea argumentatio vel claudicat, quod non obscure innuit *Vir Doct.* vel statuendum, *Bildadum* eoufque *evectum,*

2 המשל ופחד עמו עשה שלום
במרומיו :

2 Imperium & terror cum Ip-
so; faciente pacem in Excelsis
suis.

3 היש מספר לגרודיו ועל-מי
לא-יקום אורחו :

3 Numquid est numerus turmis
Ejus? & super quem non stat lux
Ejus?

4 ומה-

4 Quid

ut contenderit, tantam esse Dei Eminentiam, ut *justitia & sanctitas* omnis non modo dispareat, cum immenso illo fulgore collata, sed etiam contrarium quodammodo censeriqueat, Deo volente, cui propterea integrum sit *justum pro injusto habere, atque penis prosequi.* Tale quid Bildado tribui video a Doctiss. Crinsoz. quod ut ipse *falsam* vocat *ideam*, ita vix ac ne vix quidem eam Disputatori huic dare sustineam; tum quod paulo crassior sit hic error, tum quod nimis alte Socii imbibissent, Jobum esse *Hypocritam*. Existimem itaque, Bildadam gravibus hisce armis, ut credebat, Jobum tandem voluisse obtrudere, & elidere, tanquam *lesæ Majestatis manifestum*, & gravissima quæque supplicia vel hoc nomine *promeritum*, quod tam audester provocare, & injustitiæ quodammodo accusare, omnibus suis disputationibus, sustinuisse Eum, qui immensa tum potentia, tum sanctitate, præfulget.

Ibid. Nimis affectatum est, quod ex R. Levi adoptavit Pagnin. per conjunctionem utriusque membri, *Dominium & timor*, qui est *apud illum, facit pacem in excelsis Ejus*. Paulo quaesitor quoque, quamvis non inelegans, flexus Doct. Crinsozii, *Qui e celsis caelis dispensat prosperitatem, dignus est submissione & timore.* Disjunctim lecta Cola plus adferunt energiae. In priori non displicet *Hendiadyfin* a Junio expressum, *Dominatus, & quidem formidabilis, est penes illum.* Quo tandem cunque pacto illud פחד acceperis, illuc redibis.

Cl. Cler. ad verbum המשל notat, secundum formam *Hiph.* significare potius *facere ut imperent*, Reges, nempe; *quod si minus placeat, quærendum forte, an non המשל esset constatum ex He emphat. & משל potestas.* Posterius nemo facile laudet: prius minus quadrat. Cocc. ob eandem conjug. adscivit *efficax exercituum imperii, sive imperii potestatis su-*

prema. Anquirendum. Alterum colon, *Faciens pacem in Excelsis suis*, ab aliis refertur ad *orbis caelestes*, ab aliis ad *Angelos*, ab aliis ad *utroque*: quæ omnia *nutu tremendo Omnipotentis* ita contineantur, ut *suavissima* inter omnes *pax & harmonia*, cum tanti Numinis reverentia, sine ulla conturbatione, aut rebellionem, constet. Consulantur *Calv. Merc. de Pined. Vavass. Cocc. Schmid.* alique. *Vavass.* hinc porro speciatim adversus Jobum hocce telum intorquet, *Qui ergo in tanta tranquillitate, concordiaque omnium, bellum uni tibi indixit, id non citra meritum tuum fecisse judicandus.* Magis placeret de *Pined.* qui Jobum vellicari autumat pro *insolenti*, & *seditioso*, qui *Divinam illam caelestium mentium, sedinque, pacem, suis clamoribus interturbet quasi.* Eodem collineat *Cocc.* quum ait, *Bildadam inferre hinc, Deum homines multiplices, & disceptandi cupidos, in pacatas illas sedes suas non admitturum.* Idem, quamvis obscuriuscule, intentum a *Mercero.* Consonia gravitas, qua magnificæ hæ sententiæ pronuntiatæ, talem aculeum exigere videtur.

Vers. 3. Ad prius Colon disquiritur, quænam hæ *Turme?* Sunt qui *Angelos* intelligant, sunt qui *stellas*; sunt qui *utrumque*, quin & alia complura. *Jun.* certe *turmarios* vertens amplectitur *omnia caelestia & terrestria, quæ jussa Numinis promptissime capebant.* Eodem tendit *Merc.* offerens *innumeras copias, quas paratas habeat Deus, si quis Eum oppugnet.* *Visatur & Cocc.* cum *Myriadibus Angelorum* conjungens *fulgura*, atque alia phænomena. Pulcherrima quoque *Paraphrasis Erud. de Pined.* jam non ἀσύνκλωστον miscens, sed scopum ipsum, si quid video, feriens, qui est, tanti Numinis esse, *Parcere subjectis, & debellare superbos.* Cl. *Schmid.* pro solis *stellis* pugnans, parum solido se ratiocinio tradidisse videtur. Mox plura.

Ibid. Major diffensio circa posterius. *Merc.*

1. Super quem non stat, manet, lux ejus? q. d. Ex ejus luce accepimus omnes, & per Eum sunt omnia id quod sunt. &c. Alii Lucem accipiunt, quod nihil Ei sit ignotum, atque in omnia penetret Ejus lumen. Utimum hoc secutus de Pined. II. qui monens nonnullos ad lumen Divinae bonitatis respicere; alios ad Divinam sapientiam, in operibus creatis relucens: alios denique ad lumen revelationis, quo Angeli, copiose reinque Dei, illustrantur; sibi vehementer probari ait, ut Dei potestas & sapientia amplificetur ex efficacia agendi, & pertingendi ad omnes creaturas, omnia inferiora despiciendo, & suae cognitionis lumine clarissimo cuncta perlustrando. Si tamen attendas, utrumque potius complexum eum senties. Idem patet ex hisce mox subnexis; ad verbum legas, super quem non stat lumen Ejus? ut non solum exorientem & surgentem lucem, sed etiam consistentem supra capita nostra, & calore, lumine, agendi facultate, praesurgentem, humanisque rebus imminentem intelligamus: quae non, ut sol, surgat identidem, sed pleno jubare adstet super capita nostra. In eandem mentem luculenter differuit Calv. Conc. XCIV. Diverfo adpectu Jun. III. supra quem non exurgit lux ejus? i. e. quem non superat lux bonitatis Ejus? Lux Dei praecellit immensum quantum lucem Angelorum, & creaturarum omnium. Cl. Cocc.

IV. sic potius dicendum fuisse censet, ממי, vel ממי מור pro quo, vel pro luce cujus. Ipse autem על in hac phrasi est vel supra, vel apud, vel contra; ambigenti interim Solisue lucem intelligat, an fulguris: quae ut nemini non superstat, ita etiam stat contra quemvis, qui aciem adversus eam contendit. Cl. Schmid. V. simplicissimum arbitratur, super quem hominum non exoritur, vel stat, lux Solis Ejus? ut Matt. 5. Idem a Cl. Cler. aliisque tenetur. Lucem solis cum iis quae praecedunt, simul complectitur VI. Erud. Vavass. ita commentans, Viden? ut vim & efficientiam rebus in sevit? ut easdem longa luce complet? Solique dedit in mandatis, ne quam praeteriret? Quid quod perspicacissimus est, ut non possit in causa tua non scienter versari. Et vero quae regio tam seducta, tam remota ab arbitris, quo non Providentiae luce pervadat? quae sensa animi tam abstrusa, quae non interceptat? Huc quoque inclinare videntur Doct. Belg. nec video quid obstet, quo minus de gemina Luce visibili & invisibili co-

gitetur, nisi forte quod קום de Luce solis valeat, surgit, quum de Luce providentiae commodius reddatur, stat. Scrupuli tamen hujus perfacilis levatio, si stare super, figurate accipiamus pro Regimine, moderatione, praesectura, efficaci inspectione, & praesentissima cura, in quem sensum קום בה קום nec non עליה, עליה frequentantur.

Ita super quem non stat Lux ejus, erit, Quem non Lux ejus visibilis, quem non, illustrius adhaec pleniusque, Lux ejus invisibilis, infinita quadam virtute complectitur, sustinetque, ut inde & vitam, & vires, & omnia hauriat? &c. &c. Non malus inde nexus ad seq. V. porrigitur. Examinari tamen denuo VII. meretur Junii illud, Quem non exsuperat lux ejus? Nempe quum innumeras Dei turmas induxisset Bildadus, i. e. sidera visibilia, invisibilia, & quicquid in utroque Mundo splendide eminet & elucet; subsumit mox, & supra quem non stat, i. e. tanquam in culmine medio praesulget, Lux ejus. Verbum קום in Lumine Meridiano מור ימיני usurpari, vidimus ad Cap.

11: 17. Quod Cl. Cocc. obmovebat ממי, vel ממי מור, dicendum fuisse, non adeo stringit; nam in hoc quidem adpectu & stare, pro in summo culmine splendere, minus quadrasset מן pro, quum על super pulcherrime sedeat.

Quid si utrumque complectamur? VIII. ut supra quem non stat Lux ejus? ex Ancipiti sonet, quas non creaturas vel splendidissimas sua luce solus sustinens, simul infinito illo splendore suo obscurat, & delet? haud secus ac Sol medium caeli culmen occupans, omnia praestringit non solum, sed & praestringit. Μηνί' ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄλλο θεοῦ πύργος ἐν ἀμέγα φαινοῖν ἄποι ἰσχυρὸς δι' ἀσέβου. Ne mihi queras sole aliud soventius interdu lucidum sidus desertum per aethera, i. e. a stellis & luna derelictum, ut magnifice Lyricus Olymp. Prim. Ad illam imaginem sic forte concinuius cuncta digerere sit IX. etiam ex Ancipiti, Numquid numerus turmas Ejus? Et supra quem non stat Lux ejus? Primus & literalis sensus, innumerae in Caelo fulgent stelle, sed unus omnes vincit, deletque, Sol. Alter sublimior, innumerae turmae Angelorum, Sanctorum-

que,

4 ומה יצדק אנוש עם אל ומה-

יובה ילוד אשה :

5 הן ער-ירח ולא יאהיל וכוכבים

לא-זכו בעיניו :

6 אה

4 Quid ergo Justus esset mortalis cum Deo? & quid purus esset natus mulieris?

5 Ecce vel ipsa Luna, non tentorium obtinebit; & stellæ non sunt limpidae in oculis Ejus.

6 Quan-

que, que in Cælo invisibili ut totidem astra fulgent, sed increata Lux Divinitatis cunctis immensum quantum præfulget. Confer Cap. 4: 17-18. 19. & Cap. 15: 14. 15. 16. & vix ambiges inde magnificentiam figuræ hujus captatam. Ad *Vs.* 5. recurrent, quæ huic Conjecturæ firmandæ erunt.

Vers. 4. Paucissimis hic defungi licet; apparet enim levicula, nec inconcinna sane, inversione, idem extulisse Bildadam, quod Eliphazus Cap. 4. ex oraculo, ipsiusque adeo Numinis adstantis ore, exceptum, inculcarat; atque Cap. 15. denuo infulserat. Relegantur quæ utrobique dedimus. Suspicio ideo Argumentum hocce tertio resumtum, ut innuatur, haud aliq̄ opus esse, ac fuisse, ad omnes illas *Jobi* querelas, quin & glorias, deflandas: ac proinde non esse quod cum tali amplius homine disputetur, qui ne Oraculo quidem tam claro se convinci passus fuerit.

Vers. 5. Non e limpido hic omnia fluere, percipias ex *Merc.* hisce, *Ecce usque ad Lunam, & non splendet, vel, splendescere faciet.* q. d. si hæc omnia inferiora sumantur ad lunam usque, ne ea quidem cum Ejus luce & Majestatis splendore collata splendescant. Omnia hæc inferiora coram Eo erunt imperfecta, & impura, ad lunam usque ascendendo. Id languere sentiens, mox subdit, vel potius, si a superioribus orbibus descendatur deorsum versus, ad lunam usque, omnia tenebrosa & opaca præ Deo reperientur, ad lunam usque, que ne ipsa quidem splendescet coram Deo. Ad יאהיל sub-

monet, alios ab אהל tabernaculo dare, non collocabit illic tabernaculum suum Deus. Post alia deinde, sed nos duas, inquit, faciamus rades, ejusdem significatus, אהל & הלל, etsi alias אהל hac potestate non inveniat. Forsan

utrumque significatum complecti voluit, adjecta &, Non splendet, nec erit in tabernaculo, inde emicans & effectus suos producens in inferiora. Non ab similibus אהלים adhæsit Coccejo, Ad lunam non splendet. Sublunaria, & ipsa Luna, sunt extra regionem lucis: Lunæ enim lux diluta, & non sua, variabilis, atque adeo privabilis. Legitur יאהיל quod esset אהלים. Utrum-

que voluisse videtur, & quod non splendet, & quod non apta sit obscuritas sublunarium, quæ lux lunæ, ut cum illis habitet; quippe cui ne stellæ quidem mundæ sint, i. e. indignæ habitæ quæ domum ejus ornent; suo posita loco, extra quem si se efferant, abolitioni proximæ sint futuræ. Qui ergo miser homo, non dignior verme & lumbrico, audebit, aut poterit, Deum convenire, & ex equo cum ipso disceptare? qui si cum Luna & stellis suo se continet ordine, beneficiis Dei fruatur; sin se efferre conetur, majestatis Divinæ pondere opprimetur. Ilum nexum rejiciens Cl. Schmid. ita vertendum autumat, *Ecce usque ad Lunam, non figit tentorium, ibi Deus: & stellæ non sunt puræ in oculis ejus, supple, ad tentorium ibi figendum.* Mentem hanc esse censet, Tantam esse Dei Sanctitatem, ut nec cælum siderum, nec quæ sub illo, digna mundaque satis sint, in comparatione illius, ut sint habitaculum ei, inter quæ tentorium suum figat. Id amplexi Cl. Mich. & Hofm. sed Reim. præfert receptiorem sententiam, quæ יאהיל per geminam Epenthesein sumit pro יהל, ab הלל; *Ecce usque ad Lunam, non splendet &c.* quasi per gradationem adscenderetur. Eum adscensum, quo omnes creature a terra usque ad supremum cælum comprehendantur, luculentiorum quoque censuit Schmid. quum descensus a sideribus ad inferiora, & lunam, aptior & illustrior visus sit *Mercero.* Mihi & descensus ille incommodus, & adscensus, ita saltem conceptus, non commo-

modiffimus, quasi *Bildadus* a *sublunaribus* ad *cælestis* escenderet; negaretque, vel idonea esse loca hæc, ubi *tentorium* fixat Deus; vel *lucem* illam cum *Dei luce* posse comparari. Ita longe infra *Eliphazi* sensu subsedit *Bildadus*, quæ ad minimum exæquate debuit, quum ea exsuperare voluisse reperitur, per novum *Schema* plautû haud indignum. Ad illud non pertigit *Juvenilis* noster conatus, quo ex *אֱלֹהִים* dignus, idoneus, אֲדֹנָי, dabant, *Ecce ne Lunam* quidem aptam iudicat, &c. addens, non agi de splendore, quem emittunt corpora cælestia, sed de eorum puritate, אֲדֹנָי, & integritate. Imo vero vel maxime agitur de eorum splendore, qui ut in verbo *זָכוּ* relucet limpidissime, ita & ex *יְהוָה* resurgere debet, ad *Lunam*, non ad *Deum*, relato. Non tamen ad *הַלֵּל* recurrere tutum. Intuitus *הַלֵּל* eadem potestate inactate, cum *Mercero*. Cum *Coccejo* autem & *יהוָה* splendebit adsciscere, de *Luna*, & *יְהוָה* tentorium figet, de *Deo*, non figuram dabit ex *Ancipiti*, quæ uni *subjecto* immanere debet, sed distinebit curam, malisne cum *Schmid.* ad *Deum* tandem revocare verbum hoc, an, quod posterius colon jubet, ad *Lunam*. Justius erat *Acceps* illud, quod *Merc.* offerebat, *Non splendebit Luna, nec erit in tabernaculo*: ut orbem suum volvens *Astrum* hoc, ibique micans, veluti in *tabernaculo* suo versari concipiatur. Sic saltem *Merceri* mentem capiendam censeo; eique citra ullam hæitationem inhæterem, si *הַלֵּל* cum potestate certa *tabernaculum* tendenti, & habitandi in *tentorio*, obrinisset quoque alteram *Lucendi*, qui in *הַלֵּל* continetur. Quando tamen id incertius, teneamus *יְהוָה* tentorium habebit, stilo sublimiore traductum ad stationem, ut sic dicam, *Lunæ*, quam in *Campo Ætheris* magnifice tenere solet. Eam stationem obtinere non potest *Luna*, statim atque *Sol* surrexit, nedum ut eo stante, & *culmen cæli* tenente, occupare eam queat. Ad decus figuræ clariore in die collocandum observo, *sidera* comparari ab *Arabum* Poëtis cum exercitu, *Lunam* cum *Imperatrice*; omnibusque tribui *tentoria* fixa sive censa, & deten-

si, quum vel comparant, vel disparent. Idem *Schema* frequentatur in *Die*; & *Soli* præsertim, ut *Imperatori*, *Augustale* attribuitur, sive *prætorium*, cujus jubar præradius omnia obscureret, ac caput subducere cogat. Magnificam imaginem habes quoque *Pf. 19: 6* *Soli* posuit *הַלֵּל* *Tabernaculum* in *Cælis*. Alia complura ibidem, *scenæ* isti servientia, quibus non immorabor; ut mentem tandem meam clarius exponam. Conneetenda nempe hæc censeo cum *Vf. 3.* *Super quem non stat*, & præfulget, *Lux* ejus. Id gemina facie auxi. Ad utramque respondent hæc nostræ; nam primo literaliter, *Ecce ne Luna* quidem *tentorium* obtinet, caput subducere coacta; & *stella* non sunt limpidæ in conspectu ejus; scilicet *אֵת לִי* *Lucis*, cui dominium traditum diei, ut esset illustrissimum specimen *Lucis* invisibilis & inaccessibleis, quam *Deus* habitat; ante cujus item præradiantem fulgorem, hic alter est, & sublimior; conspectus, nihil consistat, quantumvis inter *Cælitates*, sanctosque, eluceat, atque præcellat. Sic idem plane, sed decantissime illuminatum, reddit *Bildadus*, quod *Cap. 4 & 15.* dederat *Eliphazus*. *עַד יְהוָה* usque ad *Lunam* mihi simpliciter sonat, vel ipsa *Luna*. Creber iste usus nostræ *particulæ*. Vide modo *Gen. 6: 7.* &c. &c. Nempe *Luna* semper habita *Cæli Regina*, & post *Solem* siderum facie princeps. Notissimum illud, *Micat* inter omnes *Julium* sidus, velut inter ignes *Luna* minores. Ita locuti, sine ul o scrupulo, *Græci*, *Latini*, *Orientalis*, iudicium secuti oculorum: quod genus cavillari, est operam ludere, liberalique *Linguas* nimis arctas sub *leges* dare. De cetero, ut laudandi *Complutenses*, qui habent, *Non expandet lumen suum in modum tentorii*, ad *Lunam* relato verbo *יְהוָה*; ita non placet conatus de *Pinedæ*, ad *Deum* id desistentis, quati *Ille* fons claritatis *lumen* suum ad *Lunam* usque non expandere dicatur, quod præ *Divina Luce* videatur non illuminare *Lunam* & *stellas*; i. e. *facere* ut non splendeant. Id eodem recidere, ait, quo illud *Vatabli*, *Ne Luna* quidem lucida est cum *Deo* collata; vel quod ex *יהוָה* transitive sumto dedere, *Doct. Tigur.* *Ecce facit ut non existat Lux usque ad Lunam.* Posterior illa versio ansam præbuit *Clar. Scheuchz.*

6 אף כִּי־אֲנוֹשׁ רַמָּה וּבֶן־אָדָם

6 Quanto minus mortalis, Vermis? & filius hominis, Lumbricus?

: תולעה

Scheuchz. sententiam hanc revocandi ad effata *Philosophie*, quasi innuere voluisset *Bildadus*, corpus *Lunæ* non *lucidum* esse in se, sed *obscurum* & *opacum*. Mallet tamen ita convertere, *Ecce usque ad Lunam, & non ponet tabernaculum*, i. e. *non tentori in modum expandit lucem suam*: utpote *opacis corporibus* accensenda. Addit *Vir ingeniosus, Lunam sic Emblemata exhibere Fidelium & Ecclesie*, omne *lumen a Sole Justitia mutuantis*; quæ in mediis quoque persecutionibus, quum maxime obscurata, variis viis collustrari non desinit: atque *nunquam magis illuminata est, quam cum minus splendet*. Sic acceditur, ex aliqua parte, ad opinionem eorum, qui in *consolationem* interpretati sunt, q. d. *Bildadus, Nil mirum si Deus præclarum Virum ad aliquod tempus obscurari permittat, & tenebris arum-nurum involvi; quando & Luna obscuracionibus sit obnoxia mox illuminandis denuo*. Hæc longiuscule discedere, facile sentire est; quin *nitive* isti *obscuritati Lunæ*, utut certissimæ, nunc quidem parum aut nihil loci relictum, quum appareat, non hoc egisse *Bildadum*, ut *Philosophie interioris Scita* panderet, sed *populari ratione* materiam agitatam illustrare voluisse, *Lucidissimis astris in scenam productis, quorum tamen fulgor solis jubari collatus, dispereat, nullusque videatur*: ad quam similitudinem *fulgentissima* quoque *Cæli invisibiles sidera jubare immenso Numinis Supremi* penitus *obscrentur*, ac velut *nulla* fiant. Huc aperte ducit *Colon postremum, Et stelle non nitent &c.* quod *comparantis* utique; non *docentis*; nisi contra *Philosophie* solidiora principia contendere luceat, etiam *stellas lumine non suo splendere*. Ex hisce sic deductis, utique si *justus nobis* constiterit *calculus*, sponte patescit, cur *Solis* hoc in versu nulla inferta fuerit mentio. Cui *Schmid.* nimis securus sui; *Nos simpliciter*, inquit, *dicimus, Lunæ tantum factam esse mentionem, ut termini ad quem; jam solem non esse terminum ad quem. &c.* Si vero non terminum ad quem spectes, sed *dignitatem, & præstantiam, tam Sol quam Luna comprehenduntur in verbis, & stelle non sunt mundæ &c. &c.* Aliquanto

magis ad rem *Cocc. Solis non meminit, hic, ubi Luna; quia sol splendet nobis, & Vj. 3. producta fuerat ejus lux, ut argumentum quod natura humana illam lucem Dei non ferat; ubi & Lux Dei appellatur*. Subdit deinde quæ minus scenæ huic respondent, *Quod autem Sol non sit mundus in oculis Dei, eo ipso intelligitur, quia stelle non sunt mundæ. &c. &c.* Secundum nostras rationes *Sol* nec nominari debuit, nec in censum venire potest, quippe *cujus Lumen præradians hic Emblemata præbeat Divinitatis, minora Lumina, & sidera Cæli, præ se delentis*.

Vers. 6. Expeditior, & rotundior, nunc erit Conclusio, conformata item ad Cap. 4: 19. 20. & 15: 16. Notandum, *Vermem & Lumbricum* hic ita per *appositionem* locari, ut simul *comparationi* cumulandæ subserviant. Literali videlicet adspectu hæc duo sese referunt ad *splendorem & majestatem Solis*, cui si *concedant*, *fascēsque* velut *submittant, pulcherrima illa & lucidissima Cæli decora*, quid tandem non *Vermis & Lumbricus* faciet, qui nil nisi *corruptio & putredo*? Hinc jam porro sublimior sensus sponte efflorescit, atque huic in modum completur: *Si absurdissimum, ut vermēs & Lumbricus, cum sole concedant de claritate, quum astra fulgentissima Ei caput subducere cogantur; quanto absurdius, ut homo mortalis, labe ac tabe corruptionis suæ diffuens, & Vermis ac Lumbrici similitudinem gerens, cum Fonte perenni Sanctitatis in contentionem descendat de justitia, Eique puritatis palmam dubiam se facere posse gloriatur; quum ne Sanctissimi quidem Angelorum Chori tantos sibi animos sumere sustinerent*. Habes telum satis vehementi manu intortum, quo jugulari potuisset *Noster*, si *Adversarius* controversiæ fines non excessisset, quum *Jobus de Justitia tantum causæ præsentis tam fortia locutus fuerit: & ipse in lite ceteroquin non mala nimis acer Litigator*. Quæ porro de *Emblemate* gemino *Vermis & Lumbrici*, ratione *immunditiei* tum *Physicæ*, tum *Moralis*, qua mortales laborant, hic dici possent, cuius ex facili occurrerent.

CAPUT VIGESIMUM SEXTUM.

Vers. 1. **E**T respondit Jobus, ac dixit.

Vers. 1. יען איוב ויאמר :

2 Quam מרה

Vers. 1. Variatur in Argumento proponendo. Merc. has duxit lineas; *Jobus non respondet ad Bildadi dicta, sed cum riset, quasi ea attulerit, que parum ad rem faciunt &c. ostendens se aequae ac illum Dei Potentiam & Providentiam nosse, ac multo etiam augustiora de ea dicere posse; ut & longe magnificentius de ea disserit, ab imis mundi rebus orsus, & ad suprema usque progrediens. Idem aliis verbis expressum a Cl. Schmid. Sarcastice & false irridet Jobus Bildadum, quod adeo impertinenter disputaverit, & ea, quasi contra Jobum sint, attulerit, que Jobus nunquam negaverit, & melius noverit, quam ipse Bildadus. &c. &c. Mirum itaque, cur addiderit, Vix capio quid Mercerus sibi velit, cum dicat, Job non respondet ad Bildadi dicta: quomodo enim non respondet, qui meliora se nosse respondet? Cavillum: nam Respondere Mercero erat Resfeller: jam vero nulla hoc in Capite aperta refutatio, sed magnifica descriptio Divinae Majestatis, & potentiae, sane quam formidolosissime, cujus exiguum modo particulam, ac velut striduram, attigerat Bildadus, nimum securus victoriae, quasi jam hisce gravioribus armis, scilicet, causam omnem decrevisset, & decidisset. Satis ad rem ergo de Pined. Dum Jobus asperius pungit Bildadum, quod visus fuerit subervacaneis, levibusque rationibus, velle tueri Divinae sapientiae, ac potentiae, partes, multo ipse uberius, & magnificentius, de hisdem disserit &c. Paulo aliter *Uvass.* Elevit Jobus futilem & imbecillam Bildadi, in eo silem, disputationem, quod Providentiae Divinae patrocinium suscipere voluisse videntur, perinde quasi labares sola, nec se suis ipsa viribus satis tueretur &c. Huc acclinis & Crinsoz. Alit aliter adhuc calculos ponunt. Cocceji summa haec est; Jobum partim rejicere Bildadi orationem, ut nec solutio agri, nec institutioni errantis, nec argumento controverso, scopoque debinato, convenientem; partim positiones concedere & amplificare, ut de efficacia voluntatis Dei*

Vs. 6--13. deque tremenda ipsius Majestate Vs. 14. Est videlicet cuique privum quid, quod ducatur; quod ad versus singulos patefiet. Nostra ratio sic habet, Bildado simili nunc artificio sese opponere Nostrum, quo Cap. 9. Viri impetum frererat, *Eliphazi* simul Oraculum extra oleas adductum esse arguens. Reddeatur ad ea quae *Vs. 1. & 2.* ibidem discussa, & collata *Divinae Majestatis ac potentiae formidolosissime* descriptione sane quam magnificentissima quae a *Vs. 4. ad 10.* contexitur, eandem nunc incudem tundi, in eundemque scopum omnia dirigi, facile intelligitur. Ut ergo ibi insinuatum ibat, *Infinitem Numinis potentiam sibi officere, quo minus cause suae justitiam contra tantum Adversarium evincere posset; ita omnino exillimarem, idem illud hoc in Cap. retinendum; quando vis contentionis illius adeo non remiserit, ut contra acrius sese animarit identidem, atque succenderit. Ad aciem repositionis, ac velut retorsionis Jobae, tenendam, attendi velim ad anteriorem formam Argumenti a Bildado reculi, Deus Infinito Majestatis & Sanctitatis jubare praesulget: ergo ne Angeli quidem in comparatione Ejus pari satis aut sancti; nedum ut homo mortalis; & labe peccati infectus, Justitiam sibi coram Deo arroget. Eximia, & luce meridiana splendidior, veritas; sed minus verum ac solidum confectarium, quod inde Bildadus eliciebat, ad exemplum *Eliphazi* Cap. 4. & 15. fieri proinde non posse ut Jobus tam gravibus judiciis plagisque Dei confossus, sit innocens; & nil nisi contumaciam esse, ac perditionem, quod tam animose innocentiam suam defendendam susceperit, atque Justitiam suam vel ad Supremum Tribunal sese pervicturum gloriatur. Huic ratiocinio, minus sane iusto, reponit jam Nolter, non sine stomacho, & aculeo, *Contemplationem Infinitae Dei Eminentiae & Majestatis, quae quidem omnibus Inferis superisque juxta formidolosa, sed absurde inde colligi, injustum ef-**

הושעת ללא כח 2 מה עזרת

2 Quam juvisti eum, cui non nervus! & amplum reddidisti brachium, cui nullum robur!

3 מה

3 Quam

esse, quem tanta illa & tam immensa Majestas Numinis prægravat, atque præumbat, nisi aliunde impietatis & injustitiæ convincatur. Clarius ad singulos versus cuncta dilucebunt.

Vers. 2. Acrimoniam, & irrisionem, inesse, omnes consentiunt; sed in diversa abitur circa verum sensum. Dilutum I. quod *Vatabl.* dedit, *In quo adjuvisti sententiam & opinionem tuam de providentia Dei, quæ sententia plane infirma est? Putastine eam confirmare brachio, in quo nulla virtus? i. e. ratione invalida? Hauritum ex turbido fonte R. Perizolidis, & Gersonid.* qui statuunt, Socios pugnasse pro providentia particulari, quam *Jobus* negasset. Languidum quoque II. *Munsteri* hocce, *Tam jejuna est oratio tua, ut infirmus hinc non roboretur, nec insipiens discat sapientiam &c. &c. Eadem reddit Isid. Clar.* Hoc fringere monens de *Pined.* III. *ardentius censet, & proposito congruentius, quod Græci & Latini ad unum omnes de Deo acceperint, cujus Defensorem videlicet agere voluerit Bildadus.* Positis autem quibusdam Veterum explicationibus ipsum punctum difficultatis tangere putat, quod *Jobo desideranti Dei conspectum, & locum pro se dicendi in judicio Divino, reclamasset Bildadus, quasi Divine Potentia & Sapientia diffideret; ne si Jobus cum Deo disputaret, Deus in causa sua inferior evaderet; & quasi timeret Bildadus, ne si Jobus solus ageret cum solo Deo, posset Judici imponere.* &c. &c. Nescio an idem voluerit *Castal.* Ineptè facis qui Deo patrocinerè, quasi tuo egeat patrocinio, cum sit potentissimus. Itemque *Merc.* O quam egregie Eum adjuvisti qui imbecillus erat, & invalido es patrocinatus! quasi vero tua defensione indigeat Deus! Adde *Bolduc. Drus. Patric. Crinsoz.* qui venustissimè adhuc interrogationem hanc exacuit, quasi *Bildadus* sibi videretur admirabile patrocinium cause Dei præstitisse allegando *Ejus independentem & absolutam Majestatem; more Causidicorum, qui quod ratione nequeunt, subtili distinctione, & cavillatione, vincere nituntur.* Cl. *Cocc.* IV. ad Deum referri nihil necesse, & minus tutum, censet; magisque ad scopum, ut imbecillum & insipientem intelligamus *Jobum & fratres*

ejus, i. e. homines in tentatione & angustia constitutos; apud quos non Majestas Dei tremenda, & imperium, & pavor, amplificanda sint, sed gratiosa voluntas explicanda &c. &c. Eodem tendunt quæ *Calv.* proluxe disserit *Conv. XCIV.* cum quo faciunt *Deod. Pise. Belg. Codurs.* &c. &c. Facit & *Schmid.* in eo tamen sibi minus convenire monens cum *Interpretibus,* quod illi *Jobum* hic intelligant tanquam infirmum sub afflictionibus suis; quum per *salvæ Ironiam* potius se infirmum nunc vocet, ex opinione *Bildadi & Sociorum,* ratione *Scientia & peritiæ in rebus Divinis.* Laudo; sed & *Jun.* laudandus, qui dederat jam, *Egregia vero dicta & salutaria, scilicet! maxime cum (ut vobis videmini) apud virum infirmum, abjectum, & ignorantem agatis.* Doct. *Belg.* ad *Vf.* seq. istam ironiam admittentes, eam & hic melius infertassent. *Cocc. serio & Ægrum, & brachio destitutum, & insipientem sive errantem, semet nunc appellare censens Nostrum,* nimis remittit, in Personamque, quam *Jobus* hoc in certamine sustinet, committit. Omnino tenenda *Ironia* illa *Jun. & Schmid* quibus subscriptum a *Cl. Mich. & Reim.* vel concedendum *V.* in sententiam satis speciosam *Cl. Cler.* ad *Amicos* hæc revocantis. q. d. *Frustra duorum Amicorum ratiocinationes confirmare conatus es.* Salustissime sic ללא כח &

ורוע לא עו tangeret Socios declamatores verius quam solidos disputatores, quibus nova hæc declamatiuncula, nil nisi *Cramben* ferens recedat, mirifice suppetias tulisset scilicet *Bildadus.* *Vf.* 3. & 4. prima fronte minus respondent; eos tamen non officere venustissimo huic sensui, mox liquebit. Inter duo ergo postrema dubius animi, & suspensus, quid momenti in hanc vel illam partem sit accessurum ex versuum illorum enucleatione, experiar. Hic cave præterfugiat singularis Emphasis in ללא כח, per quam *Non-nervus* junctim, figura abstracti pro concreto, ponitur pro homine cui nullus plane nervus; quemadmodum & ורוע

3 Quam consuluisti ei cui nulla sapientia! & solidam rationem affatim indicasti!

4 Cui exposuisti sermones? & halitus cujus exivit ex te?

5 Ma-

3 מה יעצת ללא חכמה ותושיה

לרב הורעה :

4 את מי הגדת מלין ונשמתי

מי יצאה מכך :

5 הרפאים

Brachium non-robur, est minime robustum, sed contra fractum, contusumque. Utrumque in *Amicos* false, sed serio; in *Jobum* non minus false, sed ironice, quadrat, cum relatione ad confidens acerrimos quibus inter se collisi fuerunt Antagonistæ.

Versf. 3. Non optimo consilio I. *Pagnin.* ita seriem interlinxit, Cui consuluisti? ei cui non est sapientia? &c. טה & מי confundi, haud par est. Confuderat tamen & *Vulg.* Cui dedisti consilium? forsitan illi qui non habet sapientiam &c. *Vatabl.* nimis quoque secure, Quare id consilii cepisti sine sapientia, i. e. imprudenter. Reliqua sic, *Suntet* ordinationem, sive providentiam Divinam, abunde notari fecisti. Quid *Munß.* & *Isid. Cl. r.* II. hic velint, ex præc. nota elucet. *De Pined.* III. ad Deum hæc trahit tali sensu, itane vere consilium agis Dei, cui suggeras, quid facturum sit, quum ad Tribunal ejus accessero &c. Latiore sensu *Merc.* Ex suo *Crinscz.* Putasne Sophismatibus tuis bonam te apud Deum gratiam esse imituros &c. &c. *Cl. Cucc.* IV. ad *Jobum* ipsum ita reducit, ut Ironia quidem sublit interrogationi, Quam consuluisti destituto sapientia, & veritatem amplissime explicasti? at ללא חכמה ironia careat. q. d. Nolter, Vis me, ut errantem, docere, ut imprudenter agenti consilium dare; sed confundis magis, & implicas. Consimiliter *Calv.* & *Coñurc.* Utrumque ironice acceperet *Jun. Belg.* *Schmid.* *Mish.* *Reim.* *Placet.* Nec tamen displiceret V. quod *Cl. Cler.* videtur voluisse, quamvis dubitari possit, an aliud adhuc intenderit, ita exponens, Quam egregium consilium insipientibus dedisti, qui imperitæ multitudinis eruditionem tuam adprobasti? Fuere & alii quibus לרב ad multitudinem & vulgus sonat: sed fortius quid, & elegantius, spirat, ad multitudinem, pro sapiose, abunde, ampliter. Ad *Amicos* si

reducas, hic sensus emerget aculeatissimus, Quam consuluisti ei qui non sapientia! Ratiocinatori & declamatori insipido non tantum, sed & insipienti: atque solidam rationem copiosissime exposuisti! Nempe *Amicos* hæcenus

nullam solam *rationem* adversus se intulisse arguit, simulque redarguit novissimum hæcenus *Catonem*, qui tam brevi, & *levi* *ratiocinatione*, quin repetitiuncula rei aliquoties jam audita, se certamina hæc finire, & sopire, sibi videbatur. In לרב copiose, esse *Sarcasimum*, quo brevitati illudatur præcedentis orationuncula, annotatum a *Cl. Reim.* cui in solidum hoc, si quid sublit solidi, debebitur.

Versf. 4. Ad ipsum *Jobum* nunc quoque I. inclinat *Vatabl.* ita hæc declarat, cum quo putas te verba facere, an cum homine imperito? & a quonam accepisti, que dixisti? Paulo aliter II. *Munß.* in ultimo membro varia tentans, Cui annuisti eloquia? qui scilicet hæc ignoret? & ex cuius spiritu locutus es? Vel hic est sensus, cuius spiritus stupefactus est ad eloquia tua? vel, cuius spiritus revixit, & denuo spiravit ad doctrinam tuam? Arguitur in phrasi exiit anima, quasi expirare, & inimo linguæ, notare pollet, ut *Cant.* 5: 6. itemque reviviscere; quod *Hebræi* fere tenent; argutius adhuc aliquid contingentes, ut anima cuius exiit a te, sit, quem verbis tuis vivificasti, & libascentem denuo animasti? Nempe qui aliquem erudit, inquit *Magistri*, velut animam ejus facit. Non nimis concinnum III. quod *Vulg.* exhibet, Quem docere voluisti? nonne Eum qui fecit spiramentum? i. e. Deum auctorem loquelæ, vel & vitæ, ut prolixè legas apud *Pinedam*, & *Bolducium*; qui mallet tamen, Cuius spiritus exivit a te? Non alius utique quam Dei spiritus ex ore tuo exivit. Sed ad quid ista nobis, optime scientibus, toties repetere, & recedere. Id *δὲ δὴ πᾶσι* ablutit. *Mercero* placuit, Cuius anima egressa est ex te? cuius animam

5 הרפאים יחוללו מתחת מים

5 Manes Orcinorum intremifcunt, de subter aquis; & Habitatores eorum.

ושכניהם :

6 ערום

6 Nu-

formasti, ut Deus omnium animarum formator, qui ei consilium des &c? Assensit *Varass.* idem que sentisse censet *Vulgatum*, cui hanc subjecit mentem, *Quem tu instituire vis tuis sermonibus? nonne procreatorem animarum, cum tu nullius animum finxeris? Non multum hinc abest Doct. Crinsoz.* Adfectum hunc cum *Vivificatione*, *recreatione*, & *consolatione* IV. conjunxisse videtur *Calvin. Cono. XCV.* *Hic locus ita expositus fuit, quasi diceretur.* Quo spiritu loqueris? numquid Dei, an hominum? *Et hic quidem sensus non omnino rejiciendus &c. Sed si textus series consideretur, potius dicendum, Jobum ostendere velle, Bildadi sermones non fuisse apte propositos, quia animam suam non vivificaverunt &c. tunc enim verbum Dei a nobis, ut par est, tractatur, quando dat nobis animum ad ambulandum, & corroborat nos, agilesque reddit, etiamsi fractis jaceamus tibiis; quin & in morte veluti constitutis vitam communicat. &c. &c.* Hæc ita complexus *Pisc.* *Quem consolatus es tam efficaciter sermone tuo ut anima marore sepulta revixerit? In confiniis & Coccejus, nisi quod ulterius adhuc tendat, Cum quo indicasti verba? quem ignota docuisti? & anima cujus exiit a te? quoniam ille cujus interclusa anima cepit reciprocari a tuo adflatu? Estne inter vivos, quibuscum versaris, an Mortui fortassis vivificabuntur per te? Nam ea locutus es, quæ ad Vivificationem Mortuorum magis faciunt, quam Solatium Vivorum. Quorum acies intendatur, dicas ex annotatione Junii, Quem putas me esse, ut talia apud me verba profundas? Ego vero amplius teneo, & ampliora de Deo prædicare possum. Quis itaque tam belle te docuit, & ad dicenda ista veluti animavit? Mirum profecto fuerit, si ad tam festivos, opportunos, & salutare sermones tuos, Mortui ipsi non e sepulcro excitentur, aut ex profundo emergant. Ad VI. seq. recurret. Doct. Belg. V. præferunt ad ultimum Colon, id quod seposuit *Calvin.* secuti *Deodat.* ut sit, *Putasne illa tua Dei spiritu edita? Imo verotum te potius agitat & impellit Spiritus &c.* Huc concedit *Episcop. Eliens.* Idem voluit *Cl. Cler. dans,* *A quo protulisti hæc verba? & cujus**

mens, vel potius flatus, adflatus, exiit ex te? Notat *מי את* positum pro *מאת מי* de cum quo; vel & *cujusnam* posse verti, quod *את* sæpe *Genitivum* signet, notante *Noldio* num. 24. Cave exempla illa firma putes: nedum hocce. Rectius *Nostri*, *cui, vel apud quem;* ut sese designet *Jobus:* est enim perinde, *struafine אתו הגיר* docuit illum, an indicavit apud illum, cum illoque verba fecit. *Conf. Eszech. 43: 10. Cl. Schmid. VI.* mollius fore censet *Cum quo tibi rem esse censet, quando spiritus oris tui ex te exire facis? Mene adeo contemnis, ut talia apud me loqui audeas? &c. &c.* Potuisset & prius Colon huc inflecti, *Quemnam indicasti, teque prodidisti, verbis?* ut *מלין* sic pro *במלין*. Neutrum tale, in quo quieteam. Non inveniste VII. *Cl. Reim.* sic dictum acuit, *cui sermones indicas? & cujusnam spiritus ex te exiit?* ut non obscure tangatur *Bildadus* quod apud peritorem sese ea fundit, sed ab *Elphazo* sit mutuatus. Hoc cum *uzm. V.* ad quem magis propenderem, ita conciliari posset; VIII. *& cujus Spiritus, flatus, instinctus, ex te exiit? Non Dei sane, cujus Oracula te suadere censet: sed tui ipsius, atque adeo Elphazi Spiritus, & adfectus;* quippe *cujus telum illud hebes, & a me reusum, denuo vibrare non erubescas.* Clarius. *Non Numinis spiras Oraculum, quod venerabundus adoro, sed Elphazi pravum interpretationem, applicationemque, tibi ab illo Antesignano vestro inspiratam, velut.* Nempe ad *Cap. 4.* præstrutum, ex ore ipsius Dei prolata fuisse ea verba, quæ toties jam *Jobo* castigando, & consutando, admota esse vidimus.

Vers. 5. Subita nox diem solemque adimit; adeo ipsius tenebris involuta hæc. Communis fere calculus tenet, post acrem illam reprehensionem *Bildadi*, *Exordii* loco præmissam, accedi ad *Narrationem*, atque *prædicationem Infinite* Dei cum *Potentie, tum Sapientie,*

sia, se in *Providentia* exerentis, ab imis Mundi partibus, ad summam usque. Explicationis tamen ratio minime expedita, anteam præbuit *Jun. & Trem.* itemque *Coccejo* alium nexum instituendi, atque verba hæc in unam sententiam colligandi cum præc. *Vf.* secundum faciem modo indicatam. Nempe versio *Junii* habet, *Ipsi expertes vite reformarentur; inde ab aquis etiam habitatores eorum.* Intelligit, in posteriori Colo. *Cadavera jam olim submersa, quæ quasi jus habitationis longinquitate temporis sibi compararint in profundo mari.* Ad prius nihil annotatum, sed apparet, tum ex ipsa versione, tum ex iis quæ ad *Vf. præc.* jam anticipata, intendi in voce רפאים mortuos sepulcris clausos, quos, *Hyperbolica ironia*, tam festivi sermones excitare polle dicantur, una cum iis qui profundo merfi, & obruti jacent. Aliter adhuc *Cl. Cocc.* qui censet *Jobum* extenuasse, in hoc Exordio, orationem *Bildadi* ut non convenientem ejus scopo, nimirum *xx. solutio aegri Vf. 2. 23. institutioni errantis Vf. 3. 27. presenti instructioni & animationi vivorum, non mortuorum Vf. 4. 5.* Illo ad aspectu *Ironia* hæc aculeata tantundem valeret, ac, *videris sane non vivos docere velle, sed mortuos.* Verba ipsius *Cocc.* sic habent: *Ita aliena est ratio, & oratio, tua a presenti negotio, ac si a vivis transierat ad mortuos. Nam inter nos agitur de libertate fidelium ad Deum; tu in medium fers efficacem Dei voluntatem, quasi inter Manes doceres, Deum ex loco mortuorum facere posse locum vivorum, licet ille sit sub profundissimis aquis, & mortuos vivificare. &c. &c. &c.* Item: *Estne inser vivos, quibuscum verlaris, is, cujus anima a te exivit, i. e. revixit; an mortui fortassis per te vivificabuntur? Ea certe locutus es, quæ ad vivificationem mortuorum magis faciunt, quam solatium vivorum.* Aliter quoque cola interstinguit: מים, שכניהם non necens cum מים, sed cum רפאים. *Manes*; & ה interrogative capiens, ad hanc formam, *An Manes gignentur, de subter aquis, & habitatores eorum.* Addit, שכני רפאים *Habitatores Manium* poni pro שאל שכני *Habitatores Orci*, & רפאים pro שאל venire *Prov. 2: 18. & 9: 18. Esaj. 14: 9.* Vel רפאים pro *Morsus* alias adhibitum, ut *Esaj. 26: 14. Ps.*

88: 11. hic esse *Locum mortuorum.* Multa hæc obduci possent, sive Linguam spectemus, sive rem ipsam. Iis tamen immorari haud lubet. Periti ea per se sentient. *Basin,* quæ omnia hæc sustinet, haud sane firmam esse, uno tantum verbo submonebo, nam *serata* contentionis non reciprocatur circa *Libertatem fidelium accedendi ad Deum* ut supponit *Magn. Interp.* sed an *Jobo* liceat, citra notam contumacie & rebellionis, *Justitiam suam defendere adversus Deum, cum Eoque congressum postulare.* De cetero laudem magni acuminis eximius Viris deberi, in uov hac commodioris interpretationis via, ad locum impeditissimum, tentanda, gratamecum posteritas semper agnoscat.

Ibid. Magni fluctes sententiarum nos in altera Hypothesi pendenda excipient. *Vulgar.* l. habet, *Ecce Gigantes genuit sub aquis; & qui habitant cum eis.* Cum *Interp. LXX. מי גיגאנטי מלאחיותאי בארמיותי ודאטי, ופי תאי גאיותי ארתי;* Hæc *Nicet.* sic exponit, *Numquid Gigantes illi, cum Deo pugnant, demerisque, nutritis, obstetricisque, opera curari iterum possunt, aut sua vi emergere? Unius imperio Dei mortui ad vitam revocantur.* Ad *Gigantes diluvio submersos, itemque Demones supplicii æterna luentes respexit Lyran.* & quidem eum in finem, ut *Bildadi* vana gloriatio comprimeretur. Similiter *Gloss. Ordin.* notat, *Postquam repressit tumorem superbie, addit, cur de scientia superbit homo, cum ignorantie abyssus superbos Angelos premit? Item: Gigantes sunt superbi; aque, populi; Elati autem dum in hoc seculo assequi honorem celsitudinis cupiunt, sub ponderibus populorum gemunt. Nempe omnis superbia eo ipso in imo jacet, quo se in altum erigit.* Quid non *Allegorie* fabricat officina, ubi bemel fornacem extuffavit vis imaginationis? Literales expositiones de *Gigantibus Antediluvianis Tartaro traditis, itemque Demonibus, plurimis Veterum aliqua saltem cum specie adhæserè; eoque & Syrm.* collinesse videtur *אימאגי* substituens pro *Gigantes.* *Cl. Cler.* quidem arguet, *nihil nobis negotii esse cum Fabulosis Gigantibus, qui a Poëtis dicuntur in Tartaro præcipites dati.* Sed Veteres reponere possent, se non *Fabulosos Poëtarum* consecrari, sed *Scripturæ* illos, unde fabulari Historiæ ansa porrecta. *Erud. de Pinod II.* eadem hæc opinionem Veterum laudans, cum vocibus quidem eas convenire censet, sed non cum instituto *Jobi, & Divina Providentiæ prædi-*

eratione, ex Naturæ, & Creationis operibus infirmitate. Existimat itaque Jobum ita totam hic Naturam perambulare, ut incipiat a Cæcis marinis, quæ multitudine, varietate, & magnitudine, animalia terrestria exsuperant. Inde pergat ad terræ viscera & partes abditissimas *Vs. 6.* tum etiam ad aëris regionem & quæ ibi generantur meteora explicanda progrediatur; absolutaque tandem in huiusmodi Naturæ mirabilibus totum Caput. Multum confidere debuit huic cogitationi, ut germanum, solidumque, commendare ausus, quod satis longe repetitum: nam paucis, credo, persuadebitur, Ecce Gigantes gemunt sub aquis, vel ad mentem Vulgati, nedum Jobi, esse, Aquatilia gigantes, atque universim genus omne piscium incredibili fecunditate luxuriant, & mirabiliter parturiunt; atque multiplicantur. Item, Et qui habitant cum eis, valere, reliquique pisces Gigantum istorum in humida regione adhabitatores: ac præsertim, parvi illi pisciculi, qui Cæcis adnatare, quin prænatate, solent, ad ducatum vastissimis molibus inter brevia præstandum. Ei tamen concinit Codurc, nisi quod vertere maluerit, Immo ab Ipso formata Monstra marina, subter aquas, & habitatores earum aquarum. Concinit & Grot. cum Patric. Omnibus ansam præbuerat Mere. III. monens Græcos respexisse videri ad grandia Cete quæ Deus sub aquis nutriat & formet. Ipse Ab. Esram, Gersonidem, aliosque, secutus, ita sensum evolvere conatur: Quid tu mihi Dei potentiam & providentiam ab ipsis Cæcis, in quibus pacem facit, ostendis? Atqui ego tibi longe amplius de ea dico, quod ad subterranea etiam loca & procul a conspectu nostro summovta, ad Centrum usque protendatur &c. Etiam grana mortua, velut emortua scilicet sub terra, & sub aquis, ac earum incolis, formantur, & vivificantur, ac vivificantur, postquam putrefacta sunt pullulantia. Loquitur autem maxime de iis quæ mari & fluminibus crescunt; ut lignis Almughim, inquit R. Levi &c. Quamquam idem R. Levi mavult pro mortua accipi metalla, & mineralia, quæ appellant, aurum, argentum, æs, ferrum, & id genus, quia si de herbis aut lignis dicere voluisset, dixisset potius

germinant, quam יחוללו formantur. Subdit deinde, Sed ego universim intellexerim de omnibus quæ procreantur in locis, & e locis, subterraneis. Ad *Vs. 6.* tamen fluctuans, Non displiceret, inquit, pro Gigantibus exponere, Etiam Gigantes contremiscunt sub aquis, &

earum incolis. q. d. In terra sepulti, a conspectu Domini: per Prosopopeiam sensu mortuis tributo, quasi eorum vires; elanguescerit Deus, eos perimens, & humo mandans. Alludit ad Etymon quorundam, qui Gigantes רפאים

רפה elanguit, remissus fuit, derivant coactissime. Mox ad aliud se convertens, רפאים

pro Mortuis, inquit, recte etiam eodem sensu exponas: ut Manes & eorum Vicini in imis aquarum Abyssis, subter aquas, contremiscere dicantur, coram Eo cui orcus nudus &c. Concludit tandem, Utrumque admirandam Dei potentiam & providentiam ostendit, quæ & ad Manes (cum eo vel potentissimi detrudantur, & tunc

רפאים simul utrumque significare poterit, Gigantes, & Mortuos) & ad Ea, quæ in subterraneis locis generantur, se extendat. Sed significatio formandi videtur aptior, ut referatur ad Metalla, & quæcumque in imis terræ locis generantur. &c. &c. Quod autem de granis putrefactis dictum est, etiam ad resurrectionem facit: ut 1 Cor. 15: 36. In postremam illam opinionem descensum a præstanti Interprete,

emiror; quum si jam concedatur רפאים simpliciter sonare מתיים Mortuos, longa inde via sit ad Metalla, Corallia, Grana &c. resque inanitates; quas nemo מתיים Mortuas

absolute appellatas facile credat, nedum ut grande illud רפאים, quo vita functi, Ma-

nes &c. signantur, eousque extentum credatur. Tanta esse non potest, non debet, auctoritas Rabbiorum, ut talia illis accedamus: ac proinde Gerundensis, Gersonidis, Ab. Esræ nomina hic nil nisi nomina; ut & Maueri, Vatabli, Drusii, aliorumque Virorum insignium, qui huc calculum, Rabbinos illos secuti, contulerunt.

Quid non sibi permittat Commentatio, semel Linguæ fines egressa, discas ex hisce *Isid. Clarii*: Enumerat Jobus opera Dei, & longe copiosius quam Bildadus de eis loquitur, atque ita, ut multo amplior spei ac consolationis materia suppeditetur. Docet ergo, quomodo Deus ex nihilo & abjectissimis rebus summa faciat; idque in utilitatem hominis. Nempe ex mortuo & putrefacto semine educit germina, & arbores, tam in aquis, quam in locis aquis vicinis. In aquis crescunt conchyliæ in quibus unioes inue-

niuntur: ex visceribus terræ eruantur metalla auri & argenti. Stercore foetido redditur ager fertilis. Quanta licentia! Aliquid enuclearius adhuc quaesitum a Calv. Conc. XCV. Tu verba mihi jecisti de potentia Dei, eo quod turme Ejus sint innumerae; & omnes creature in manu Ejus. Id totum confiteor: quin longius inueor, in abyssum enim & centrum terræ oculos penetro: video Deum producere res que ante Nihil erant, aut res que mortuæ erant vivificare. Unde venit vita omnibus creaturis? Id quasi absconditum est in profundissimis terræ visceribus, & penetrabilibus. Si quis quaerat, quomodo conservatur vigor noster? ubi quaesivit Deus vitam quam dedit hominibus? perinde est ac si ipsam ex abyssis deponisset. Quomodo terra producit fructus suos? quomodo Triticum, quod ita germinat, postea fructificat? &c. &c. Hæc & complura alia, ab aliis hunc in sensum producta, non captarent Interpretes Doctissimi Rabbini nimis credulos sese præbuissent. Cl. Cler. IV. notioni Mortuorum pressius inhærens; Mortui commoventur sub aqua, & hujus incolæ. Intelligit, in priorico, homines submersos, qui Deum omnia pervadentem & videntem non sugunt, & commoventur si ita ei libeat. In posteriori, pisces. Addit, *עמ* vero *חוללו* significet pati dolores partus, nec tamen ea significatio conveniat Mortuis, verisimiliter commoventur. Quod tamen intelligendum non est de resurrectione mortuorum, quam ignorabat Jobus, sed de quavis alia mutatione quam in eis facere potest Deus; ut si e fundamari ad litora ejiciantur cadavera. Qui sic in rationes, perdere potius causam videtur, quam vincere; & si in Hebræo extat Mortui dolore partus adsumentur de sub aquis, & habitatores earum, nunquam Vir Doctus impediet, quominus hic ab iis, quibus integra omnia, agnosceatur aliquid quod se ultra Cadavera adiutus, si forte, ejecta, piscesque, extendat. Longiuquale iterum ab usu vocabuli desistat, quod Doct. Crinsoz. V. obtulit, Corpora inanimata, eorumque habitatores, formata sunt per Dominum; res que erant sub aquis. Ei Rephaim nunc signat Terram insarem in initio rerum, & incolis vivis constitutam; assimilem propterea sepulcro, aut Mortuis, quibus hoc nominis competat Ps. 88: 11. Prov. 2: 18. &c. Dein, adfixo relato ad Rephaim, Habitatores eorum, sunt Animalia terrestria & homines, quibus Domicilium hocce ex aquis erurit

Deus; quæque ex materia aquis obruta ante esformavit. Gen. 1: 9-27. Addit, hanc explicationem videri simplicem, quam aliorum illam, que sub vocabulo Rephaim exhibet Metalla &c. vel & eorum, que adjert creaturas quasdam imaginarias, potentius quasdam subterraneas, de quibus Jobus forte nunquam cogitavit. Quid per creaturas illas imaginarias intelligat Vir judicii elegantis, non reperio, qui enim vel demones, vel Manes respexere, hætenus nil imaginarium secuti. De iis Jobum cogitare potuisse, non video quo jure addubitari queat. An & nunc cogitarit, alia quaestio est, quæ pendet ex usu vocabuli Rephaim, quod pro terra rudi in initio creationis hic positum, quatenus veluti sepulcrum erat mortuorum, neutiquam naturalis suadet simplicitas, quam alibi feliciter a Rever. Crinsoz. servatam censerem. Loca certe, in quibus hæc vox obscurior appellative præstat, Manes mortuorum suggerunt potius, quam ipsum sepulcrum: quod tamen si liberalius dederim, sepulcrum ejusque habitatores, de subter aquis efformatum a Deo, nihil sane habebit, quod subiciat terram cum animantibus suis productam in prima creatione: sed contra vel invitum cogitare jubebit de Resuscitatione mortuorum quos Deus ex Abyssis ipsa reproducere valeat. Illud hoc theatrum V. Doctissimi Belgis obversatum video, Mortui nascuntur de sub aquis; & habitatores earum.

רפאים capiunt pro vita funclis, ex Ps. 88:

11. Prov. 2: 18. & 9: 18. Jcf. 14: 9. & 26:

14. *חוללו* Nascentur, ex Ps. 51: 7. &c.

illidem valet resuscitentur per Resurrectionem e mortuis, quæ Matt. 19: 28. regeneratio vocatur. De sub aquis exponunt e terra ima. Denique habitatores aquarum iis sunt cadaveramari, aliisque aquis, mersa, coll. Apoc. 20: 13. Tota complexio spectatur ut commodissima ad materiam, de qua dissertare exorditur Noster, nec non ad nexum cum *Is.* seq. ubi Orcus & perditio, sive Loca profundissima terræ, cum Abyssis damnationis eterne memorantur. Hanc explicationem, si verba in se confiderentur, nihil habere quod reprehendi possit, affirmare sustineo. Ei quoque altissimum denegare vix auderem, si de Dei infinita potentia & Maiestate in genere tantum hic dissertatum fuisset. Sed, ut ad *Is.* 1. vidimus paulo aliter calculus noster positus. Præterea abrupta nimis videtur hæc mentio Resurrectionis

mortuorum; quæ in medio, vel ad finem, opportunius comparasset, quam in initio hujus sermonis. Difficultatibus quoque neutiquam exempta VI. Cl. Schmid. sententia ita vertentis, *Gigantum Manes commoveantur; inferius aquæ commoveantur, & habitatores earum.* Statuit I. *Jobum describere summam Dei Majestatem ab omnibus creaturis agnoscendam; ita ut terreantur qui iræ Ejus obnoxii, revereantur, qui reverentiam non excusserunt; obediant tandem omnia, potentiaque illius sustententur & creentur. Incipere itaque. 2. a mortuis damnatis &c. 3. Hos appellari nomine רפאים Gigantum mortuorum, quod hi inter damnatos præcipui, per Metonym. Tandem 4. sensum esse, Majestatem Dei, quam Tu Bildade qualitercunque descripsisti a terra usque ad summum cælum, ego agnosco se extendere ad ima usque loca sub terra, ita quidem, ut contremiscant mortui damnati, commoveantur aquæ, & quæ sub illis, aperiat se Infernus, nec occultare se queat.* Si intra regionem damnatorum se continuisset hæc interpretatio, satis apposita censeretur potuisset; sed cum *Damnatis tremefactis*, non sane appositissime conjungi putem aquas inferius commotas, earumque habitatores, pisces; omnes quidem, ait Vir Doctus, sed hoc loco præcipue vasta corpora Cetorum & Balænarum, &c. Scilicet ad terrorem hoc facere putabat; sed vel pisces Cetacos in aquis, cum Manibus Gigantum in Orci tenebris, unam in sententiam colligatos, non adducor ut credam; nam quod Cl. Reim. id ideo fieri potuisse autemet, quod in profundo versantes balænae, viciniam veluti colant cum regione mortis, mihi quidem haud satisfacit. Magis arrideret, quod Reim. de suo promisit VII. *נתחת Elliptice* sumendum pro sub aquis sita Loca, quorum habitatores sint vel mortui generatim, vel speciatim mortui damnati. Eadem dubitatio tenet Virum Doctiss. circa vocem רפאים, quæ ei porrectos, extensos, ex Origine, signans, amplectitur omnes mortuos, præcipue autem damnatos; qui a facie Dei dicantur contremiscere, ex significatione Radicis חול, quæ adfert dolorem & tremorem. Non æque commodum dixerim VIII. quod ex alia notione Deod. Gigantes formatos a Deo, exponat, Demones & Spiritus damnatorum. En IX.

paradoxum *Bolducianum*, cui רפאים sectam Prophetarum denotat, qui se ferebant animarum Curatores; q. d. Noster, Nihil obstare quo minus Deus optime cognoscat profundissimam inferni partem, quæ sub aquis; in qua priscorum illorum ac pessimorum curatorum animæ misere gemunt; & multi cum eis habitant; nempe vel mali homines, vel potius Demones. Desino X. in R. Salom. qui רפאים aufus exponere גיהנם המרפה את הכריות Geheennam quæ creaturas viribus defectas reddit; & quidem hunc in sensum, Num Geheenna satiatur חללים occisis? a חלל. Reliqua pro Periphrasi habet עמקי עמקים profundissimæ Abyssis, sub qua sita Gebenna. In hac opinionum tanta diversitate, quid desiderem sentio; quid præferendum sentiam, non obscure indicavi; in quo penitus conquiescam, necdum reperio. Ergo novus nobis cursus capessendus, & vocabulum רפאים, unde omnia pendent, enucleatius adhuc pertractandum.

Ibid. Incipio I. a Bolduc. in Eccl. ante Leg. L. 1. Cap. 9: 10. cujus fecundum cerebrum conflavit priscam societatem Raphaimorum, qui fuerint curatores Animarum, & Prophetæ, 2 רפא sanavit, curavit; quorumque sectæ, & instituti, etiam fuerit Bildadus cum Sociis; quos Noster hic pungere voluerit ista appellatione. Addit, secundo sic appellata cadavera medicata in sepulcro posita; & tertio per Analogiam ad ea, Manes in receptaculo aliquo inferorum morantes. Apud Merc. II. invenio Gigantes hoc nomine dictos, quod qui eos conspicerent, elanguescerent viribus præ terrore remissis, 2 רפה remissus fuit; unde & Mortui secundo, quod eorum vires elanguerint, & remissæ sint. A Rabbis hæc hausta; quæ isti Scholæ relinqui potuissent sine dispendio. Communior sententia III. fert, Rephaim pro Gigantibus esse proprium, vel gentilitium, qui a profatore Rapha id nominis invenerint; Mortuos autem appellative sic dictos a remissis resolutisque viribus. Cl. Cocc. laudata hac opinione, addit IV. Nisi sic velis, 1. רפאים esse cadavera, mortuos, Manes, ipsum Tartarum, & similia. 2. Homines horrendos, monstrosos, terrificos: *quasi*

quasi Manes, & Umbras, & Spectra, in media luce versantia. Id ad Mafu mentem fere conceptum, opinantis, Gigantes ita appellatos, quod instar Manium habitarent in aetris, cavernisque profundioribus. Cl. Vitr. in Comm. ad Esaj. 14: 9. his vestigiis ductus, veram sententiam cenfet, ob monstruosam magnitudinem, quam communem habuerint cum umbris defunctorum, sic vocitatos Gigantes; quod Umbræ, Manesque, majore forma & statura esse crederentur, quam corpora viventium. Magnis ergo his Ju-

dicibus primaria potestas רפאים Manes, אֵלֵּי מַמְוֹתָם. In contrarium abit Cl. Guss.

V. in C. L. H. Exponunt רפא Gigantem & mortuum. Non sunt multiplicandæ notiones sine necessitate: & prior sufficit, quam Boch. Geogr. Sacr. p. 364. (348.) confirmat, dum appellativum esse docet. Ubique tam facile pro Gigantibus, quam pro Mortuis sumi potest, est Esaj. 14: 9. & 26: 14. accidat ut Gigantes proponantur mortui. Sicque Prov. 9: 18. ut qui viribus hodie insulescentes, crimina eadem libidinibus & violentiæ patrant, increpentur, quod non attendant, Gigantes ipsos penas horum scelerum nunc dare &c. &c. Idem sedisse videtur Schmidio, intelligenti tum hic, tum alibi, Manes Gigantum mortuorum, quod hi inter mortuos damnatos præcipui. Hinc anfa porrecta conjecturæ, in Juvenil. expositæ, רפאים ex Origine designare protervos, insolentes, & 1. quidem Gigantes: 2. Rebelles in Deum, sive adhuc in vivis, sive e vita discesserint. Provocebam ad Prov. 2: 18. & 9: 18. & 21: 16. ubi non alios quam spiritualiter mortuos intelligi posse tendebam. Veriverbium tunc occurrebat ex

רפא commoda mollique vita usus fuit, unde proclivis via ad insolentiam &c. Non est cur pœniteat conatus in voce abstrusissima; nec tamen pedem in eo figo: omnino enim רפאים in tribus illis dictis Salomonis aliquid grandius, graviusque, spirat, atque אֵלֵּי Orceum oculis subjicit, domui meretriciæ continguum. Cl. Cocc. in Lex. sub רפה Resolutos, in pulverem redactos, adsciscens in notionem primariam, Ps. 88: 11. reddit, An putrescens surget? Observes velim, quatuor ibi congesta, מות Mortui, רפאים putrescens, vel

secundum alios, Manes: קבר sepulcrum, & אבדון perditio. Observandum insuper, præcessisse Vs. 4. 5. 6. ejusdem Ps. שאול Orcum, בור Foveam, מות Mortuus, & quidem חללים profanatos ab caedem, ac lanienans omnem, קבר שכבי procumbentes in sepulchro, qui a manu Dei excisi & exterminati sunt in בור תחתיות Foveam infumarum partium terræ; in loca tenebrosissima; in Abyssos profundissimas. Observabis denique, in hoc contextu, interrogando insinuatum רפאים non esse vel facturos, vel resurrecturos ad Deum laudandum. Quid momenti ferat, deinceps senties. Idem conspectus Esaj. 26: 14. מות Mortui haud reviviscunt, רפאים כל יקומו Rephaim non resurgent: pro certo visitasti, & exterminasti eos, omnemque memoriam ipsis תאבד perdidisti. Ridicularius error Græcorum, in quibus utrobique inferentium. Cl. Guss. vertere jubet, Gigantes isti (Tyranni nostri, hoc titulo digni) non resurgent; ut nos venent. Cl. Cocc. dat, Computrescens non surgent, additque, homines mortui in peccatis. Explicat in Comm. itemque in Synopsi, mystice, omnes homines mortui sunt in Adamo, sed ex illis revixerunt qui crediderunt in Christum; illi vero qui conclusi in regno eorum, qui dicuntur Mors & Infernus, non revixerunt Apoc. 20: 5. sed per secundam mortem indurati sunt. Hæc minus digerens Cl. Vitr.

notavit, in voce רפאים exanimati, vita soluti, nullam hic quero singularem Emphasim. Ipse hunc sensum offert, Deum Reges, principesque, qui Ecclesiæ moliantur excidium, extinguendum; vel saltem civili morte, que opposita resurrectioni Vs. 19. ad eum statum redacturum, ut a. Ecclesiam persequendam resurgere non possent. Id nimis jam exile, quam ut granditatem vocabuli, scenamque hanc, impleat. Omnino Rephaim nunquam surrecturi, signare debet Exitio datos, vel potius Orco mandatos sub maledictione Dei semper incubitura. Nubeculam Magno Interpreti offudit Vs. 19. cui aliquid lucis adfuisse, operæ pretium fuerit. Mortui tui reviviscunt, Cadaver meum: resurgent. Expergiscimini & cantate Habitatores pul-

pulveris! quia ros olerum ros tuus; וארץ רפאים
 הפיל. Claufula insignis, quam vetus Interp.
 Lat. ex LXX. dederat, Terra vero impiorum
 cadet. Emendavit Hieron. Et terram Gigan-
 tura detrahes in ruinam. Alii malucere, & in
 terram dejicies Gigantes. Cl. Cocc. audaciuf-
 cule, Et terram Orcus faciet cadere. Supponit
 ο πέρυ ρפאים esse מקום רפאים Locum mor-
 tuorum, indeque exsculpit, Locus, & terra,
 mortuorum, cadere faciet, pariet, progignet,
 terram viventium. Hoc est, ut summam ver-
 bo reddam, Ipsum regnum tenebrarum & Mor-
 tis secundæ, imperium Antichristi, parturiet,
 quin exietur, veros & vivos fideles, atque adeo
 Ecclesias florentes. Cl. Vitr. hanc subtilitatem
 quesitam nimis & adfectatam vocans, exhibet
 cum plerisque, Et terra mortuos, quos utero
 conclusos tenebat, edet, quæque homines de-
 glutire & absorbere solet, nunc vice versa (tem-
 pore resurrectionis) homines veluti pariet & eni-
 tetur. παρασημασίου reliquam inde ortam censet,
 quod interpretes non perspexerint veram vim vo-
 cis רפאים, quam sibi persuaserint semper in de-
 teriore, sumi: præjudicio vere erroneo; notare
 enim us iuxta fato functos, quod colligere po-
 tuissent ex V. 14. Non meditatissime enim-
 vero; quum nimis apertum sit Rephaim in de-
 teriorem ibi partem non vergere, sed tota lau-
 ce propendere. Eadem potestas non tam fun-
 ditorum, quam ad Inferos amandatorum cum ma-
 ledictione Dei, pellucet ex Esaj. 14: 9. שאול
 מתחת Orcus de subter contremuit tibi; in oc-
 cursum adventus tui excitat tibi fato functos;
 omnes capros terræ surgere fecit e sedibus suis
 &c. &c. Ita Cl. Vitr. cum plurimis. Cocc.
 sic struit עורר לך רפאים Excitavit tibi In-
 fernus omnes arietes terræ &c. Quodcum-
 que elegeris, sive Loca infera, sive Mor-
 tuos, Manesque ibi versantes, nunquam effu-
 gies, quin רפאים plus signet quam vel sta-
 tum dissolutionis, vel vita solutos; agitur enim
 de Rege improbo, in sedem & regionem impro-
 borum deturbato. Sustinebit hunc adspæctum
 feraliorem Prov. 21: 16. Aberrans a via matu-
 ræ prudentiæ עוח בקהל רפאים in sætu, in

Panegyri, Rephaim quiescet. Admirabilis scena,
 quam non explent mortui simpliciter, non
 Manes in genere; sed Manes damnatorum, at-
 que ad Inferos ablegatorum a facie Dei. Citra
 necessitatem Cocc. & heic Locum ipsum inge-
 rens, In Panegyri inferni quiescet. Gravissi-
 mus Sarcasinus in verbo ינוח quiescet, reside-
 bit, qui peritos haud præteribit: קהל supra
 quam dici potest elegans: & Panegyrim Orci-
 norum nemo temere improbarit. Idem Cha-
 racter reprobationis & damnationis elucet ex
 Prov. 9: 18. Et nescit Rephaim existere ibi, in
 domo meretricia; in profundisque שאול Orci
 esse ejus invitatos. Vides Societatem Orcinam,
 cui contubernales fiant, qui aquas furtivas, &
 panem clauicularium venantur. Iterum de adul-
 tera Prov. 21: 18. Subsedit ad Mortem domus
 ejus; ejusque orbita ad Rephaim; Cl. Cocc. de-
 nuo ad Infernum. Alii ad mortuos &c. Cl.
 Guss. ad Gigantes, ea ambage, qua supra.
 Nec spiritualiter mortui etiam, in vivis adhuc
 numerati, satis quadrant, ut olim opinabar,
 quum ad Orcinos illos qui in abyssum perditio-
 nis amandati, manifeste respiciatur. Hæc om-
 nia fiduciam mihi addunt promendi tandem,
 quod ad Esaj. 26: 19. mente concepi, at ter-
 ra Rephaimos abortiet, abortivo partu excutiet,
 i. e. in Resurrectione Ecclesie, sub imperio mor-
 tis & damnationis manebunt Rephaim, quos
 V. 14. non resurrecturos dixerat Vates. Pro-
 cumulo maledictionis itaque nunc subnecti-
 tur, eos non participes futuros sortis sanctorum
 in luce, quum Mors absorbebitur ad victoriam;
 sed Terram insaustrissimo abortu ejectionem
 reprobos, maledictione Dei onustos, non ad vi-
 tam, sed ad Mortem sempiternam. Hæc ex-
 plicatio ad omnes Hypotheses, quæ de illustri
 hocce Oraculo prolata, ex æquo accommo-
 da. Linguae genium si spectes, non inferior
 quoque reperietur. Certe Cl. Vitr. ad V. 18.
 hujus Cup. Esaj. ipse addubitat, num נפל
 cadere pro nasci apud Hebræos obtinuerit, qui
 abortum potius, ut sætum deciduum, derivato
 נפל designarint. In hoc V. autem ejectionem
 violentam agnoscens, non infitetur, in Abort-
 tum multo magis quadrare nostrum הפיל,
 quam in exclusionem maturi fetus. Ego qui
 נפל & Cadere a Græcis Latinisque tractum
 comperio ad fetus omnes ex utero prolapsos,
 V. V. V. 2
 fini-

similem usum נפל non detraxerim quidem; aut dubium fecerim; sed tamen confirmare mihi posse videor, verbum הפיל *Cadere facere*, pro *in dias luminis oras edere semen sanctum*, non fatis responderi signitati personarum, vel & naturæ hujus partus sanctissimi, quo Terra, rore benedictionis cælestis commadefacta, enititur Filios Dei in Cælitum sedem, regionemque, suscipiendos: sed omnino tendere ad abortum infelicem eorum quos terra utero amplius ferre gravata veluti, excutit tandem, Orci, cui debentur, tradendos. Hac occasione autem non possum non exprobrare *Etymon* diu quaesitum, nec forte dum inventum, נפילין *Nephilym*, *Gigantum*, quos a נפל abortiri denominatos, quasi dicas *monstra abortiva*, non abhorret a vero. Verilimilius saltem, quam quæ *Rabbini*, Aliique, non nimis fabre dolarunt. An eodem modo רפאים a רפה flaccidum esse, רפאים, *κατάκλιτος*, *κατάκλιτος*, *fiens abortivi, cadivi*; tum pro *Gigantibus*, tum pro *Manibus damnatorum*? Hoc commendare volenti, non deesse colores, sed vereor ne colores tantum. *Etymologiam* interim seponere nunc liceat in aliud tempus, num forte ad eam constituendam alicunde clarius quid, quam quæ lustrata, adluceat; atque colligamus, dubitari non posse, omnibus curate perpensis, quin grande hoc vocabulum tum *Gigantes* toner, tum *Orcinos*, live *Manes eorum qui Orci traditi sub maledictione Dei*; unde unde tandem appellatio ista emanarit. Heic loci postremam notionem esse spectandam, extra dubitationis aleam collocat *l. f. seq.* ubi *Orcus* & *Perditio* hosce iniquinos sedium damnatarum evidentissime requirunt; neque a se ulla ratione divelli patiuntur.

Ibid. Cum aliqua jam fiducia non longe a scopo aberrandi, conspectum textus abstrusi præhibebo. *Bildadus Jobum* confecturus scilicet, & decretorio icu jugulaturus, *Dominionem Numinis absolutissimam, infinito terrore armatam, produxerat, adjecto insuper inmensa Majestatis & Sanctitatis inaccessæ fulgure dicam? an fulgore.* Ad hæc Noster, in tempestitiva grandiloquentia derisa, ita redonditur, ut istam *Eminentissimam Majestatem, & Sanctitatem*, non superis tantum, sed

& inferis formidolosam, oculis subjiciat; eoque ipso ostendat se haudquaquam concedere Adversariis in religioso sensu *de Dei Independentia, & Dominatione absoluta*, qua nemini rationem reddere teneatur, itemque de *Ejus potentia tremenda, qua Majestatem suam adversus refractarios & perduellos justissime sanciat, vindicetque.* Hinc cogitationum plenus Vir sanctus, in *Abyssum* veluti descendit, ex prærupto, atque ut *Supera loca serena paciilentia* sub tanti Domini nutu, atque imperio, induxerat *Bildadus*, ita ipse *sedes Inferas* nunc in scenam adducit, cum *Manibus damnatorum*, quos maledictionis æternæ fulmen percussit. Hoc autem facit Noster, non sane ut carpat, aut criminetur, sed venerabundus, sed sacro horrore tactus, simileque exitium se meriturum insinuans, si quæ hæcenus de *innocentia* sua adversus Deum egisset, ex *contumacia & rebellionem* essent profecta. Secundum has rationes fatis liquidas, quæ turbatissima ante, e limpido fluere incipient. הרפאים *Orcini, Manes damnatorum* יחוללו *cruciatu adficiantur, contremiscent, a חול, & quidem velut parturientis doloribus constricti.* Magna imago: mens profunda; quæ inculcat eos *sub vinculis tenebrarum atineri & asservari ad judicium Magni Diei.* Posses quoque a חלל unde formula חללי חרב, *confossi gladio*, vel potius profani *ad gladium, cadem, & lanienam servam*, ut *Esaj. 53: 5. & 51: 9.* ut sit, *Orcini omnibus telis iræ Divinæ expositi, ac velut profanati, jacent.* כתחת מים *de sub aquis*, longe *infra profundissimas abyssos aquarum, procul a celsis illis & serenis cæli regionibus, ad inferos & Tartara amandati.* עושכניהם *Et habitatores, non earum aquarum; (quod, si pisces intelligeres, langueret; si cadivera mari mersa, minus quadraret) sed eorum, nempe locorum infernorum, quæ in כתחת מים comprehensa.* שכן sic translatum *Pf. 94: 17. ferme habitasset anima mea excidium.* Ceterum si quis contenderet יחוללו *formantur* esse exponendum, id est *nascuntur, renascuntur, per Resurrectionem e mortuis*, ut ad *judicis vivorum ac mortuorum tremendum illud Tribunal* fe

6 ערום שאול נגדו ואין כמות

6 Nudus est Orcus coram
Eo; & non est operimentum per-
ditioni.

לאברון:

7 הוט

7 Ex-

se sistant, suggererem ei vel sic dolores partus, adjiceremque imaginem illam Terræ Rephaimos abortientis ex *Esfaj.* 26: 19: Ego quidem intra fines ante descriptos me continere malui, ob rationes superius strictas, aliasque, quas perfecti supervacuam.

Vers. 6: Suum & hic sensum premens I. Cl. Cocc. censet ita hæc præcedentibus coherere, ut sequentibus simul transitionis vice inseruiant q. d. Nam si de Mortuorum vivificatione agis, facile tibi do: patent ipsi tam Manes atque Terra viventium: neque ullo tegmine excluditur vis Ejus ab illis. Transitionem hanc subsumit deinde; Largior tibi efficax illud imperium Dei, quod non tantum in superioribus pacem efficit, sed etiam ad Inferna pertinet &c. Ad scopum deinde ita hæc dirigit: Nihil ergo impedit hoc imperium, quominus accedamus ad Eum, quia ipse accedit ad nos cum illo imperio. Supponit nempe Vir Doct. defendi congressum cum Deo, quem optaverat toties. Orcum, & perditionem nudam Deo, deinde tria hæc complecti docet. 1. Scientiam rerum abstrusissimarum, etiam possibilem, quæ non sint, nisi potestate. 2. Potentiam vocandi quæ non sunt, tanquam quæ sint, in integrumque restituendi, quæ corrupta. 3. Sapientiam etiam in imperfectissimis occupatam, ut ex iis potentia Dei illustretur: quorsum pertineat productio non extantium, conservatio proditorum; item, inanima animare; mortua vivificare; bruta docere; mortuos in peccatis in vitam vegetare; damnandos justificare; miseros beatitate, caducos immortalitate donare. Longiuscule repetita omnia. Scopus haud dubie diversus. *Jun.* II. omiſſa copula cum *Vs. præc.* hic exorditur prædicationem magnificam Potentiæ & Sapientiæ Divinæ, καὶ μεγαλῶδη, a Centro terræ *Vs.* 6. & terra universa *Vs.* 7. initio facto &c. Ei שאול est sepulcrum; אברון Lo-

cus perditionis, in quo animantia consumuntur. Idem visum fuerat *Vatablo*; Rabbiorum vestigia prementi, Infernum & perditionem pro eodem accipit, nempe pro loco in quem quæ pereunt descendunt. Contendit de Pined. ita copulans, Cum ad profundum maris descendisset, in quo

Dei potentia & sapientia relucet, etiam profunda terræ viscera penetrare cogitatione aggredietur; &c. Ambigit deinde nonnihil, malitue in שאול & אברון sepulcrum ac conditionem

mortuorum; an simplicius Loca terræ nobis occultissima; ad quæ acies Dei penetret; ad posterius pronior. Haussit ex *Merc.* cui III. שאול item Centrum & loca ima terræ; quæ mox Perditio, quod quæ ibi sunt; nobis velut perdita sint. Dilute. Addit; Nostri ad infernum supplicii Locum referunt; quod eo etiam oculi Dei penetrent ad puniendum malos; id quod non abnuo. Est similis sententia *Prov.* 15: 11. &c. Simplex sensus est; quem dixi; qui ad Allegoriam recte postea transfertur. Ne hanc quidem admittens Cl. Cler. IV. sic disputat, certum est

שאול vocari in *V. T.* loca subterranea; ac proinde sepulcrum; sed nemo ita vocabat Locum poenarum, quæ post mortem luuntur, & quæ erant ignotæ, &c. Minus fidenter talia pronunciari possent: saltem nullo studio partium impliciti contraria omnia liquere possunt. Non excurro in notas quæstiones: sed rogo tantum, an ullo pacto veri sit simile, graudem orationem quam Vir Doctiss. Nostro attribuit; Nudi sunt Inferi coram Illo, neque ullum est perniciæ integumentum, intra hos fines terminari, Oculus Dei penetrat quoque ultra terræ superficiem, sive sint sepulcra, sive alia loca profundiora. Id foret ferme, magno cothurno nihil dicere. *Belg.* nostri *V.* in שאול amplectuntur geminam vim, Loca profundissima terræ, & præsertim Orcum damnatorum, eodemque modo אברון ad geminam perditionem extendunt, alteram corporum consumtorum, alteram animarum. Hæc si *Vs.* 5. de Resurrectione egisset, sic ad scopum, quem fixi, revocari possent, ad tremendum Judicis Supremi Tribunal vivos trahendos fore eos, qui nunc Orco præcipites acti. Malim tamen *VI.* quod & alios maluisse cerno, Dei oculum infernas quoque sedes damnatorum pervadere. Ad-

Extendens ille Aquilonem
super Chaos; suspendens terram su-
per nihilum!

7. נטה צפון על-ההו תלה ארץ

על-בלימה ;

8 In- 8 צרר- 8

derem *Munum vindicem*; quando, ut præmun-
nitum *Uf.* 1. & 5. Noster nunc, ad *Bildadi*
imitationem, *Terrorem Domini* admovet, ejus-
que sacro se horrore penitissime imbutum de-
monstrat. Illud *Nudus*, & *sine Tegumento*,
in *Oculum Munumque vindicem* proclive,
percipias ex *Hebr.* 4: 12. 13. Utrumque ma-
gis adhuc eminebit, si *יחוללו* a *הלל* deri-
ves, sic enim ex *הרבי חללי* prompta ansa ad

formidolosissimam illam *Gladii ancipitis aciem*,
quæ ibidem destrieta. Nimium subtilis *Caje-
zans*, *nudum infernum* trahens ad *animas cor-
poribus exutas*, quæ sint tanquam *velamina*.
Ineptius adhuc argutatur in voce *כננרו*, *co-
rana Eo*, quasi innueretur *corporibus non indu-
tus animas intellectum dirigere posse versus Deum*
directa cognitione, sine conversione ad phantasmata.
Sic nucleus veritatis aufertur; piguo-
rique relinquuntur putamina.

Vers. 7. Vereor ne quæsitior sit, quam ve-
rior, ordo, quem plerique captant, quasi
gradatim ab *inis ad summa* scanderetur. Non
satisfacit quoque, quod simpliciter hæc ad
mirabilem Dei potentiam ac sapientiam compro-
bandam dicta censeantur. Variatur insuper
nonnihil in sensu constituendo; nam *צפון*
Aquilo hic satis anceps; *ההו* non clarum;
בלימה obscurum. *Allegorias* valde frigidæ

I. conflare Veteres, quibus *Aquilo* designat
Diabolum, quod torporis frigore *gentium corda*
constringat; qui dicatur *extendi super vacuum*,
i. e. *super vera religione inanes*: itemque *Ter-
ra appensa super Nihilum*, denotat *homines terre-
cios super bona transitoria confidentes*. Hæc *Ly-
ran.* & *Pseudo-Hieronimus*: nec non *Gloss.*
Ordin. ubi alio adspectu quoque, *Terra in*
Nihilum suspensa, detorquetur ad *Ecclesiam e*
gentilibus coactam. Hæc vere nihilum nixa
nomen & omen implent. Solidius II.
quod *Lyran.* adferat *Cælum extensum ad mo-
dum tentorii in Hemisphærio nostro*, quod *Aqui-
lonis nomine* signetur, eo quod *Polus Aquilo-*

naris stet semper elevatus super Hemisphærium
nstrum; quod quasi *extensum super vacuum* i. e.
aër. Eidem *Terra appensa super Nihilum*, qua-
tenus *sub terra nihil concipitur quod ei fulci-
mentum præbeat*. Per hæc vestigia gradiuntur
longe plurimi, nisi quod nonnulli *Synecdochice*
per *Aquilonem* intelligant *totum Cælum*, cu-
jus *Polus Borealis* semper nobis conspicuus,
quum *Australis* conspectum nostrum fugiat.
Videsis *Munf.* *Isid.* *Calv.* *Merc.* *de Pined.*
Codurc. *Groz.* *Cocc.* *Schmid.* *Cler.* &c. Res
eodem redit. De *ההו* video addubitatum a

Cl. Cocc. sitne *aër* sive *vastum inane*, quod
dicitur *a terra ad stellæ porrectum*; an *Nihilum*
strictius sumtum, *ut negata forma superficiei-
rum, negetur substantia, quod cæli nullum ha-
beant impedimentum aut fulcrum quo eleventur*.
Posterius hoc urgetur a *Cl. Schmid.* qui *Cælum*
& *aërem* simul vocabulo *Aquilonis* com-
plexus, ambo *Nihil* habere concipit, *quo in*
sublimi detineantur, nisi Deum. Ad *בלימה*

etiam aliquid fluctuationis. Veteres & Recen-
tiores, serie invitante, ex *בלי מה* non quid
coalitura censuere. *Rabbini* tamen quidam a
בלם capistravit, frenavit, non omnino absur-
de intulerunt *frenum, fibulam*, qua hic *rectum*
moderamen consignetur. Quæ *Kabbalistæ*
argutati fuere in *fibula* sive *constrictione prima*
*Causæ primæ, & duabus aliis causarum secun-
darum*, dabit *Cl. Bux.* in *Lex. Thalm.* *Cl.*
Cocc. tria obmovit. 1. *Nomen hoc non probari*
usu. 2. *Clarius efficaciam Dei ostendi negando*
omnia, quam fibulam vel tale quid ponendo. 3.
*Suspensionem requirere potius paxillum aut co-
lumnam*. Dux rationes non ferient, si *Capis-
trum* pro *frenatione, & moderatione potentissi-
ma*, acceperis. Eam notionem obtinuisse non
negarem, etiam si exempla deficiant, si modo

בלם Capistrare recte reddatur *Pf.* 32. *Cl.*
Gloss. certe eam recentare III. non dubitavit,

in Comm. L. H. sub בל ubi ad h. 1. ita dis-
ferit: Cælos die secunda creavit Deus, cum a-
qua ac terra permixta in Chaos vel Tohu
erant, adeo ut eas ad cælorum sustentationem
nihil contulisse certum sit. Interim Cælos a Po-
lo Arctico denominat, quia noster ille polus est,
adeoque superius tegmen esse videtur &c. Ad
posterius Colon inquiet Philosophus aliquis, Ter-
ram spectari suspensam super Nihilum, utque
Nihilum pro fulcro habentem, respectu totius
globi terrestris cuius centrum, unum punctum
imaginationem ipsam fugiens &c. &c. At vero
nimis hæc Philosophica, pro Sp. S. instituta, ac
more. Dein nomen ארץ non ponitur alibi pro
terræ mole in se spectata, sed semper pro terra
habitabili sumitur &c. Itaque hic recogitare
posses, ut Deus tertio die aridam excitans, an-
tra subitus excavavit, adeo ut super vacua spa-
tia, ut fornices quædam, terra attollatur &c.
Sic igitur בלימה posses esse nihilum, evitata
insolenti subtilitate. At בלימה etiam vel fræn-
num esse potest, vel refrænatio, formæ אבילה
&c. pro efficacissima potentia Dei, quæ aquis
serram circumluentibus indesinenter dicere videtur
הבלטו המים refrænemini O aquæ! אפלוטו.
&c. Concludit postremo, Terram hanc habi-
tabilem, per se collapsuram ab assultibus undarum,
servari; ne pessumeat, beneficio refrænatio-
nis illius, quæ idcirco terræ sit fundamenti
vice &c. &c. Multum in his acumen, cui
plus tribui posset, si בלימת מים dixisset No-
ster; refrænationem absolute sic positam haud
credibile. Si ergo בלם Ps. 32: 9. esset Ca-
pistrare, ratio Linguae permittere tantum pos-
set, suspendens terram super Capistratione; i. e.
nutus sui moderamine. Ea tamen imago, quan-
tumvis præcellens, heic minus apta, & plea-
na. Quid quod Capistrandi notio non explo-
ratissima? Hoc alibi ex collatione Dialecto-
rum discutiendum; unde patebit בלם signare
Tumorem & inflationem labii, cum obturatione
oris. Ita בלישן בלישן Lingua blæsa & obstru-
cta in Lex. Thalm. Buxi. qua laborans Ara-

bibus est בלישן. Iisdem בלישן
בלם est בלישן הששתים
Crassis labiis præditus. Hæc nihil ad locum
nostrum; ad quem nihil quoque facit, quod
Cl. Hott. suspicabatur, ex בלישן pro
בלם deformem fecit, quasi בלימה esset
deforme & turpe quid, quale תהו. Dandum
potius fuisset בלישן exprobravit, increpavit.
Sed hæc alias. Ex omnibus his efficitur,
tutius, hæctenus quidem, בלימה composi-
tum statui, quam simplex; præsertim quum
ea compositio longe sit facillima, & sponte
velut nata; qualis in בליעל quoque obtinet;
Pergamus IV. ad Cl. Scheuchz. medita-
ta, qui huic explanationi, qua צפון capi-
tur pro Cælo, ac præsertim Hemisphærio
nostro, officere autumat, quod Jobus hic so-
lam terram consideret ut corpus terraquæreum.
Existimat itaque Aquilonis nomine designatum
nunc densum & compressiorem aërem borealem,
qui se secundum leges æquilibrii diffundit versus
calidiores regiones, & Equatorem; omnia re-
creans, aërem purgans, ceterasque opportunita-
tes ministrans. Non multum hinc distat V.
Doct. Grinsoz. vertere ausus, Ipse est qui la-
xat Aquilones per aërem, & terram suspensam
tenet super Nibilo. Citatur תהו pro aëre ex
Cap. 6: 18. ubi nos aliud secuti. צפון pro
vento Boreali ex Cap. 37: 22. adducitur. Ad-
de Cant. 4: 14. Nil tamen impedit, quo mi-
nus utrobique plagam Borealem intelligamus,
quæ vis alibi obtinere solet. Paulo incom-
modior quoque phrasis: nec causa apparet
cur solus ventus Aquilo induceretur; nisi re-
curratur forte ad Philosophema Cl. Scheuchz.
Ad rem & linguam satis commode VI. Ju-
nius & Trem. quibus Aquilo est orbis terrarum,
Synecdochice, quatenus Aquilo, ut superior pars
Orbis nostri, incumbit inferioribus partibus; &
omnes simul incumbunt Nibilo. Ita תהו &
בלימה idem fere designarent; itemque צפון
&

& ארין *Rabbini*, quibus eadem mens sedit, *Aquilonis* titulum referunt ad opinionem illam vetustam, quæ plagas *Septentrionales* solas fere habitabiles credebat, *Australibus* videlicet nimio calore exustis. Si gradationem servandam ducerem, nihil aliud sequeretur. Vel citra eam, magnum illi interpretationi locum concedo. Scilicet dubium esse nequit, quin respiciatur ad והו ובהו *Chaos vastum confusumque*, ex

quo *Orbis terrarum* potentissimo jussu eductus. Sic ergo *Aquilo expansus super Tobou*, sumi posset pro *Terra producta ex caeca congerie, & mole confusone*. Sed quum *Tobou* signet inhabitabilem quidem, aliquam tamen materiam, opportune additum, suspendens terram super *Nihilum*, non tantum ad *Creationem e Nihilo* docendam, sed simul inculcandum, *sustentationem, & providentiam cuncta portantem, veluti supra Nihilum suspensas tenere res creatas*, in *Nihilum*, unde emerfere, sponte redituras, nisi *Omnipotentis manu sustinerentur*. Sic

בלימה plenissimam vim & *Emphasin* exeret; quam hic minuere & vel *aerem* interpretari, vel *Centrum, Ens rationis*, vel tale quid, res, & ratio, prohibent. Nempe *Noster* totus in eo est, ut *Dei tremendum, independens, & absolutissimum Dominium, Infinita potentia armatum*, iustis pingat coloribus. Ecquid hinc abesse potest *Creatio e Nihilo*? Ecquid *sustentatio, & suspensio* quasi, ne in *Nihilum* cuncta revolvantur? Nemo dixerit, qui hæc duo considerat veluti *Cardines*, super quibus *Independentia Dei* cum nititur, tum volvitur; quæ nulla sine sine hisce duobus esse, vel concipi, potest. Fateor interim VII. illustrius adhuc, & magnificentius, fore theatrum, si צפון *Hemisphaerium* nostrum, totumque adeo *Calum*, complectatur per *Synecdochen*. Ei adspectui favet, 1. verbum טה quod in *Cælo tentarii instar disperso & distento* protritum. *Pf.* 104: 2. *Jes.* 40: 22. & 42: 5. & 44: 24. & 51: 13. *Zach.* 12: 1. itemque *Job.* 9: 8. Favet 2. ejusdem contextus collatio, ubi *Vs.* 9. subnectuntur *sidera Borealia*, quibus opponuntur חררי תימן *penetrabilia abdita Austri*. Concinne ergo omnia hæc uno vocabulo *Aquilonis* renovata, oculifque subiecta. Nonnihil forte momenti 3. ad-

dere posset *Etymon*, non a צפון *condidit*, ut volunt, sed a צפה *speculatus est, e specula prospexit*, ductum, quæ appellatio convenit *Polo Arctico cum suis sibi sideribus*. Illud jam *Hemisphaerium nostrum, calumque univèrsum*, dicitur *expansum super Tobu*, hoc est, *ex indigesta mole magnificentissime fabricatum*, in eandem *caecam confusumque congeriem collapsurum*, nisi manu *Creatoris* jugiter sustentaretur; atque ita *super ipsum Tobu* veluti *forficatum, & ponderibus suis libratum, connixumque, stare* juberetur. Est grandis non minus, quam vehemens imago, quales *Arabia* spirat, & inspirat; per quam *Tobu* representatur ut *Vastum aliquod profundum*, in quod pulcherrima mundi machina sponte infracta, & dissoluta, abiret, *Omnipotentis manu ei subducta*. Confer usum proverbialem nostræ vocis *Esfij.* 34: 11. Eodem cothurno dictum, *suspendens terram super Nihilo*; quod supra satis declaratum. Observandum hic præterea artificium, quod in sublimiore & sententioso *Orientis* stilo regnat, ut in duo *Cola* dispescantur, quæ inter se indivulso nexu coherent. Simplex oratio dedisset, *Expandens Calum super Tobu & Nihilum; similiterque terram super utrumque suspendens*. Hoc venustior ratio ita dispensat, & diribet, prout hic expressum. Crebrum est *Schema* in *Proverbis Salomonis*, unde agmen exemplorum advocari potest.

Ibid. De nexu & scopo paucula. Supra jam insinuavi, *Gradationem*, quam plerique hic quærunt, revera quæsitam videri. Ei filium neutiquam respondet. *Cl. Schmid.* contentus dixisse, *Opera deinceps Sapientie & Potentie Majestatis Divinae plena recenset; quod difficultatem non habet, nec obscum est*. Itaque circa *coherentiam non erimus occupati*. Ea tamen occupatio hic supervacua non fuisset. *Cl. Cocc.* arbitratur in his & sequentibus *concedi, & amplificari, positiones Bildadi, de Efficaci Dei Voluntate, per ejus admirabilia effecta in theatro naturæ*. Secundum seriem a nobis deductam progreditur *Noster* ad *Eminentissimam* illam *Dei Majestatem*, quæ Inferis juxta Superisque tremenda, asserendam. Hoc magnificentissime exequitur, recluso theatro *Creationis, sustentationisque*, quo universa hæc mundi machina, *Calum, Terra, Maria*, quæque in iis sunt omnia, e *Nihilo evocata*, atque omnipotente jussu educta, *super Nihilum* veluti *suspensa* sustinentur, & conservantur, ne ad in-

8 נרד-מים כנבו ולא-נבקע ענן

8 Instringens aquas in nubibus suis; ita ut non rumpatur nubes transversa sub illis.

: החתם :

9 מאחו

9 Fir-

ferme Chaos non tantum, sed & Nihilum ipsum revolvantur. Hoc ad specum ut nihil potius, ad Dei Independentiam, & Infinitam perfectionem, supra excellentissimas quoque creaturas, evincendam; ita nihil efficacius ad dependentiae nostrae sensum, religiosumque tanti Numinis timorem, nobis incutendum. Huc, ut ne omnia fallunt, cuncta hoc Capite magno spiritu elata collineant; in quibus simul deprendere mihi videor validissimam reversionem omnium eorum, quae hactenus Nostro certatim impegerant Socii, a criminatione Hypocritae progressi ad impietatem, cui tandem superadditus Atheismus. Conferantur quae ad *Vs.* 1. praelibata; atque inde resumatur profundissimus ille sensus, metusque, summi Numinis, quo se penitus penitusque imbutum jam declarat Vir Sanctissimus, qui in omnibus suis contestationibus, & provocationibus, nihil sane derogatum voluerat Divinae Eminentiae, Sanctitati, Perfectioni; nihil quoque sibi, ut Creaturae, arrogatum, contra, nedum supra, Deum; sed qui tantum innocentiam suam, & justitiam praesentis causae afferunt iverat, quae cum Divinae Majestatis Infinita supereminentia, & absolutissima etiam potestate, neutiquam pugnare censenda sit.

Vers. 8. Pulcherrimae figurae; egregie semet sustinentes. Prima est, Ligare aquas in nubibus, metaph. desumpta ab utribus, ut observat *Aleric.* citans *Ps.* 33: 7. & 78: 13. quasi נרד pro נאר ibi positum esset. Rectius *Acerzum* istis in locis dederis; estque diversum miraculum. *Uires caelorum* occurrent infra *Cap.* 38: 37. ubi exempla adferentur. Nunc tantum conferam *Prov.* 30: 4. Quis צרר colligavit aquas בשמלה in vestimento? in tenui: luteo veluti, vel sacco percolatorio. Confer *Exod.* 12: 34. *Jos.* 9: 4. 1 *Sam.* 25: 29.

Apud Arabes صرر est strinxit; inde speciatim, instrinxit; nodavitque crumenam, sacco-

lum, qui صرر, צרה, ut צרור, صررانی צרور pro est funiculus stringens. In Sacris צרור pro sacco, etiam tritum. *Hagg.* 1: 2. *Prov.* 7: 20. *Gen.* 42: 35. &c. Allusionem ergo ad vestulas innumeras, unde nubes confatas tradunt Philosophi? Haud abludit a vero, habentque, qui haec profundius commeditari volent, quod ex appositissima imagine eliciant; quomodo scilicet aquae in nubes atrabantur, attractae constringantur, contractae detineantur, detentae percolentur, & desillentur, ad terras pluvius, inbribusque, foecundandas.

Ibid. Eodem colore orationis subnexum, & non finditur Nubes sub iis. Immensa illae aquarum moles, gurgites, maria, ut sic dicam, caelestia, quae gravitate sua descendere nituntur, atque omnia percurrere, inundare, perpetuoque diluvio mergere minantur, ne findunt quidem tenuem illam & pellucidam nubium vestem, quibus collecta & contracta sunt. Allusionem factam ad Diluvium Noachi, quum cataractae caelorum perruptae, & Nubes omnes discissa videbantur, non video cur negetur; quod enim de *Pinod.* & *Schmid.* ajant, agi de ordinario & consueto cursu Naturae, quid ad rem? Ordinarium sane est, non diffindi Nubes, providentia nempe potentissima id orbi praestante, quod promissum *Gen.* 8. Ergo ad illud Extraordinarium sic alluditur, ut simul insinuetur, Omnipotentia Divina nisi esset, perpetuis diluviis omnia obruenda; quin in Chaos antiquum, Nihilumque adeo suum, relaptura fore.

Ibid. Habes connexionem arctissimam, quae *Vs.* hunc non sinit subsistere in generali contemplatione potentiae, & sapientiae Divinae; sed adhuc specialius adstringit ad id, quod *Vs.* praec. fuerat expositum: Deum caelos extendere super Tobu, & terram super Nihilum suspendere, id est, vocare ea quae non sunt, ac si essent, solo voluntatis efficacissimae nutu; tum in creando, tum in conservando, sustentando, gubernandoque. Hoc digito tetigisse satis: ad demonstrationem quippe, uberio remque de-

9 Firmans faciem solii; super quod nubilationem suam expandit.

9 מאחז פניי ככה פרישו עליו

ענינו ;

10 Ter- חק 10

ductionem, nullum spatium satis.

Vers. 9. Sublimior dictio nonnihil caliginis offudit. Non commodissima I. versio *Vulg.* Qui tenet vultum solii sui, & expandit super illud nebulationem suam. Pro Solii, Solis legens Augustin. ad Eclipses extra rem & seriem abiit. Allegorici Doctores hæc deflexere ad gloriam vite futuræ necdum manifestam. Doct. de Pined. observans vultum solii Divini nihil aliud esse quam visibilem cæli conspectum, splendore jucundissimo oculos ferientem, & tenere exponit, occultare, & nubibus obducere. Mavult tamen tenet & expandit in unam periodum colligare, ut sit, Deus tenet. i. e. Capit faciem solii sui, & eam obnubilat, per pleonasmum. Debetur *Isid.* Clario, cui vultus solii est apsis & curvatura cæli, quam Deus apprehendat & obtegat velamento nubium. Adrisit Cl. Clerico vertenti, Anteriorem partem Solii occupans, supra id nubem expandit. Eandem obnubilationem argutus adhuc captavit II. Cajetan. qui capiens faciem cæli exponit, tollens apparentiam cæli, sive interceptans nubibus. Subtilissime ex Rabbinis *Vatabl.* III. Adstringit, coagulat, faciem solii sui, i. e. aërem ipsum, in media regione cæli existentem, ut super eo videlicet vapores in nubem coëant & adstringantur. Vel eadem, vel assinia certe, quæ *Merc.* IV. habet, cui

מאחז est, retinet, adstringit, roborat, consolidat solii sui, i. e. cæli, superficiem per nubes, ut quod alioquin liquidius videbatur, nubibus consolidetur, ac coarctetur. Subdit, Cælum h. l. non pro cælo stellarum, aut cælo supremo sumi, sed pro aëre superno, ubi nubes, pluvie, tonitrua, fulgura, &c. Diceres diversum esse a *Vatabl.* adspectu; sed eodem collineatum docebunt hæcæce, *Malv.* simpliciter, retinet & firmat cæli superficiem, ut in eo postea nubes consternantur: quum enim aër, præsertim ille superior, sit liquidissimum corpus, vix consistere posse viderentur in eo nubes vaporesque densiores: ideoque velut consolidatur & incrassatur a Domino, ut nubes continere possit. Consentiunt fere Doctiss. *Belgæ, Grot.* &c. Non injucunda figura *Nachmanid.* V. מאחז inter-

pretatur מקרה *contignans, contabulans*, ex usu verbi I *Reg.* 6: 10. ut *Pf.* 104. 3. Qui contignat aquis convacula sua. i. e. qui tabulatis veluti, & contignationibus, suspensas in aëre edificat moles nubium. Cl. *Schmid.* VI. hoc non procul a vero abesse censens, inelius credidit, Apprehendere facit facies solii, nempe

ענינו, nubem suam, quam huc retrahere jubet; ut mens sit, Deum eo usque nubes exehere, ut ipsum cælum æthereum ad summum superficiem, etiam prope attingant. Non scandisse supra *Tabulata*, nubes alte exstructas captanti, melius fuisset; nunc enim vereor ne utramque tibiam Vir Doctus fregerit, nec *Lingua* litans, nec *Natura* rerum; nisi ad *Hyperbolen*, frigidam heic loci,

confugere vellet. Alii VII. מאחז maluerunt continens, claudens, faciem throni sui; quibus favet usus *Syriacus* & *Arabicus* Radicis, pro claudere fores, quem & *Neb.* 7: 3. & *Pf.* 77: 5. invenies. Huc concedit Cl. *Reim.* itemque *Scheuchz.* Doct. *Crinsoz.* huncce sensum sic exprestit, ordine verborum trajecto, Ipse est qui cooperiens Cælum nubibus suis, impedit quo minus solium illud potentia ejus appareat detectum. In confiniis versatur III. *Patric.* Nubes pandit ante gloriosam faciem Cæli, ad reprimendos radios Solis, ne torreat terram. Et Cl. *Cocc.* VIII. huc inclinat, dans, Firmavit faciem solii, obducendo ei nubem suam. Notat, Solium esse cælum *Esfaj.* 66: 1. Firmasse dici vel, quia aqua non irrumpit in cælum, sed infra in sua regione subsistit; vel, quia quasi claudit obducta nube. Notabis præterea פרישו obducendo enunciatum, *infin. forma*, & ambigere præclarum *Interp.* an non potius valeat אָחַז אֶת־אֲנֹכִי אֶת־אֲנֹכִי hocce, ultro citroque ducere, quum Nubes velum sit, quod nunc obducatur, nunc reducat, firma & stabili cæli facie. Ultimum illud conceptum ad mentem Eorum IX. qui מאחז reddunt confirmans, constabiliens, consolidans, ad serenitatem cæli respici-

10 חק חג על-פני-מים ער

תכלית אור עם-חשך :

עמודי 11

picientes; vel & ad ipsum firmamentum solidissime junctum & coagmentatum veluti. In Lex. unum hocce tenet: *αἴθρῃ*, exhibens, *συνεχόμενον* coagmentans faciem solii i. e. cœli, & conferens 2 Chron. 9: 18. *Ἔ* sex gradus solio, *Ἔ* scabellum auro tectum solio, *מאחזים* coagmentata. Huc oculos intendisse putem Jun. & Trem. dantes, *Continet superficiem solii, Ἔ* expandit ad illud nubem suam. Distinctius *Codurc.* Coagmentans faciem solii. Intelligit Firmamentum *הרקיע* quod dicitur, comparatque illud Solio; Nubem autem Velo, quod *Ætheri* obtenditur &c. Illustris est adspectus, quem magnificentæ huic orationi lubens inseruerim. Nempe *פני כסא* Faciem solii omnino explicandam censerem de fornice supremi cœli nobis obversa, *Ἔ* astris radiantibus distincta. Ejus coagmentatio & suspensio super Tobu & Nihilum, verbo *ארוך* venuste, & signanter, expressa, quotidie nobis Omnipotentis Creatoris ac Conservatoris immensam Majestatem oculis ingerit, atque supremi illius Regis profundissima veneratione nos indefinenter feriret, nisi inter miracula vivendo, ad ea sensim sine sensu obstupuissemus. Super illam exteriorem faciem solii sui *פרשו* expandit Deus nubem suam *עננו*, vel ut *aulea*, quæ modo adducantur, modo reducantur; vel ut *tapetia*, super caruleum cœlestis solii fundum, pavementumque, strata. Utrumque quadrat ad Magnificentiam Regalis Aulæ, & Sedis. Quid præferendum sit, haud facile decernas; amant enim Orientales utramque imaginem, & Nubes nunc *Auleis* comparant; nunc *tapetiis*. Radix *פרש* *פרש* ad utramque notionem quoque se benigne porrigit. Origo verbi Quadrilateri, cujus ultimum elementum ingeniose *Avenar.* exsculpit ex *זין* splendor, copia, ut sit *exposuit splendide Ἔ* copiose, etiam nihil decideret,

10 Terminum circumnavit super facies aquarum; ad consummationem exactam lucis cum caligine.

11 Co-

si vel firma foret, quæ nunc tenui filo suspensa. Propendere tamen me fateor ad imaginem *Aulæ Pensilis*, quod adductum, *reductumve*, Cœli Stelliferi conspectum, i. e. exteriorem faciem solii cœlestis, dixerim potius *convexam adversamque* ejus partem, vel oculis subtrahit, vel, qua late patet, *conspiciendam præbet*.

Ibid. Ad vocem *כסא* Solium recte annotaverat *Merc.* ה pro *Aleph* positum, idque tribus in locis fieri juxta *Masoram*. *Cl. Guss.* gratis id dici arguit in *C. L. H. & 1 Reg. 10: 19.* כסא non amplius de throno ipso seu *sedili* capiendum contendit, sed de ejus lateribus, & *tefluidine*, *tegentibus sedentem*, ut *כסה* ibi valeat *Tegmen*. In nostro contextu autem *Cœlum* non propositum ait sub *notione throni*, ut alibi, sed *tegumenti*; quatenus occultat *hominibus Dei majestatem*, visui etiam *עומתם*. Talia surrepunt, quando loca extra seriem consideramus, & ad calculum Grammaticum nimis scrupulose sedemus. Si *כסה* hic non esset *כסא* *Thronus*, periret omnis gratia, ac dignitas, magnificentæ descriptionis; & nescio quæ confusio, & humilitas sermonis, cuncta implicaret; quid enim vel magnum, vel clarum, in hac sententia? *Continens faciem Tegmenti*; expandit super eo nubem suam. Eam expresserunt quidem *Syrus* quoque & *Arabs*, sed nemo audiendos censuit. Nimis crebra est commutatio *א* in *ה*, & vicissim, quam ut *solium* hic non maneat *solium*, sive *Radice* constituas *כסה* *texit*, *operuit*, unde *כסה* & *כסא* *sedes tecta*, *cooperta*, & deinde *Thronus*; *Aleph* vel *He* *Radicalibus*: sive *כרם* *concessit*, *construxit*, unde *Cibald.* & *Syr.* *כרםא*, *Arab.* *سكسسي*, *suggestum*; *solium*;

lium; iisdem literis *seruilibus*. De his aibi curatus.

Perj. 10. Plus difficultatis subest, quam prima fronte apparet. *Merc.* I. ad *Marias* & inferiores aquas descendi putat, postquam de superioribus, quas Deus in nubibus continet, dictum esset, ut & iis terminum prescriptum esse, quem nunquam prætereant, inculcet. Ad consummationem usque lucis & tenebrarum rices durabunt. Idem hoc a *Jun.* & *Trem.* ita expressum: *De. reo* circinavit superficiem aquarum; usque ad consummationem lucis cum tenebris. Id paulo adfectatius; nam omnino $\aleph$ infert terminum, limitem prescriptum;

quem eodem sensu fere hic tenent *Luth.* *Calvin.* *Tigur.* *Genev.* *Angl.* *Belg.* *Pisc.* *Drus.* *de Pin.* *Varass.* *Codurc.* *Groc.* *Patric.* *Crisoz.* *Guffez.* in voce $\aleph$, ubi reddendum in-

sinuatur, *Modum* superficiem aquarum descripsit quasi circino, usque ad finem diei & noctis. Additur pro ratione, nam alias nec finis erit lucis in *Paradiso*, nec tenebrarum in *stagno sulfureo*. Citra eam suus Viro Docto calculus constare potuisset. Aliter II. *Diem* *Noctemque* huc inferunt *R. Levi* & *Perizolid.* quali

$\aleph$ non esset temporis, sed *Loci*, in hanc mentem, *Terminum* prescripsit aquis usque ad eum locum ubi vicissitudo diei & noctis fiuntur. Hoc ita expressit *Vatabl.* usque ad eum locum in quo dies habent 24. horas, itemque noctes, totidem. Confer quæ Doct. *Merc.* de *Rabonico* hoc *Phisosophemate* in medium dedit. Eiusdem fere commatis, quod *Cl. Cler.* III. profert, *Fines* terræ descripsit in aquarum superficie; usque ad lucis & tenebrarum confinium. Refert ad errorem veterum, qui nostrum tantum *Hemispherium* a sole illustrari, *Australe* autem perpetuis tenebris teneri credebant. Id crassius, quam ut in censum venire queat; nec video, qui conciliaverit Vir Doct. hanc commentationem cum illa, qua *Vs.* 7. fuit usus, *Terram e Nihilo suspensam* induci, quod circa eam sol ac stelle, utpote *rotundam*, moveri crederentur; secum tum illud, *Nec circumfusa pendebat in aëre tellus*. Subtilius limatum IV. quod *Cl. Cocc.* hic agi velit de *æstu* & *incremento* marium secundum *noviluniam*, & *pleniluniam*; negans sermonem esse de *refusi* ne *fluxum* per *litura* & *arenas*. Ut hoc inveniat,

supponit *solam lucem Lunæ* hic intendi, *cujus finis perfectionis* quoad *lucem* sit in *Plenilunio*; *finis perfectionis* quoad *tenebras* in *Novilunio*. Inde hunc sensum elicit, *Mari non licere ulterius crescere, quam ad novam, plenamque Lunam*; ex illo autem cogi de *resistere*. *Acutiss. Scheuchz.* non immerito hoc a *Jobo* intendi addubitaravit; aliud ipse fecutus, de quo statim. Addere nobis liceat, liberiuscive supponi *Lunæ lucem*, itemque *obscuritatem, perfectam, ac completam*, his phrasibus consignari; quum nulla mentio *Lunæ* vel præcesserit, vel sequatur. *Cl. Schmid.* V. receptæ opinionis quam *sum.* I. sinit, in priori *Colo* satisfactionis, ad posterius duos movet serupulos 1. *ingratus esse* ut dicatur, *Finis lucis cum tenebris, pro tenebrarum*. 2. *ingratum* item, ut *diuturnitas* unius rei *naturæ*, per alterius *diuturnitatem* exponatur. *Mavult* proinde, usque ad finem erit *Lux cum Tenebris*. Intelligit *lineam mundi* & *rerum*,

& repetere jubet verbum $\aleph$ circumscriptis, quasi insinuetur, ut *aquis*, ita & *luci* ac *tenebris*, suos terminos a Deo esse descripsit utque ad contuminationem seculorum. *Doct. Reim.* VI. designari censet per *lucem cum tenebris, Orientem, & Occidentem*; quali doceret *Noster* *Mare* æque ac *terram* in *circulo* *modam conglorari, & urbem circumplecti* ab *ortu* ad *occasum* usque. Simile quid produxerat *Erud. Vavass.* *Quid si Orientis & Occidentis partes intelligantur?* &c. *Audacissime VII. Baldus.* pro vero vendit, *Ordinem* *inversis* *superficies aquarum* i. e. *procellam* a se *fuscitatam* sedat, usque ad *perfectionem lucis cum obscuritate*, i. e. *tam subito*, ut *opaca caligo* mox in *perfectam lucem* mutetur, atque *jucundissima serenitas* ex *luctuosis tenebris* exoritur. Nullus *Morpheus* tam *artifex*, *formatorque* *novarum figurarum*, quam hic *Interpres. Engubin.* VIII. non in *Mari* *hærendum* censuit, sed ad *superiores aquas* *ascendendum*, *super* quas *Cælum* sit *circinatum, & circuli in morem circumductum*. Qui *aquas supracælestes* statuunt, hic inveniant forte, de quo sibi plaudunt, & placeant. *Cl. Scheuchz.* IX. arbitratur de *aquis superioribus & inferioribus* simul contextum huncce explicandum esse; ut inculcetur tum *Nubibus æthereis*, tum *maribus, fluviiisque*, suos terminos esse prescriptos, ac quasi *circino* *descriptis*, ut *exactissimum æquilibrium* servare cogantur, quantumvis nonnunquam videantur turbare, & vel *calo* vel *terre* sub-

versionem minari. Ultimum membrum eodem modo capit sagaciff. *Philosophus*, quonum. l. vidimus, cum quo hæc tententia sic convenit, ut molliorem progressum, transitumque, præstet ad *Cakum*, & *Maria*, tempelauribus concussa, iterumque composita *Vs. 11: 12.* Omnium subtilissime *X.* hoc in textu versatus est *Doctiff. Nienwint. Contempl. XXV. pag. 630.* ubi longe diversum opus providentiæ admirationi nostræ offerri autumat, quod se exerit in *sinibus* sive *extremitatibus* *Lucis* & *Tenebrarum* exactissime regendis, ac velut ad *circinum* dimetiendis. Nempe *Lux* solis collustrans orbem terrarum ex dimidia parte, ubi finitur, ubi altera pars incipit, opaca illa, tenebrisque obsita, quæ in conum desinant umbrosam, ultra terram longe projectæ. Si hunc

conspicuum teneamus *תכלית* signabit *confinitia* *Lucis* & *tenebrarum*, & quidem *על פני מים* super facie aquarum, super globo terraqueo, qui soli obversus, *circinatissime*, interventu aquarum Orbi circumfluarum, ad dimidium usque illustratur, averfam partem opacitate & umbra nocturna involvente, etiam ad *circini* accuratissimam *dimensionem*. Addit *Eximius*

Philosophus *תכלית* etiam sumi posse pro *extremitate*, sive *fine*; ita ut *finis* *Lucis* statuatur ad *medium* orbem radiis solaribus inlustrum: *finis* autem *tenebrarum* in *extremitate* demum tenuissima coni illius obscuri, quem opacitas terræ efficit. Hæc admirabilis *Acuminis* plena; an & *Luminis*, solidæque veritatis, iudicandum relinquo illis, quorum in hoc genere præpollet, cum acie, auctoritas. Mihi, ne quid diffitear, ipsa illa elimatissima subtilitas, quæ utrique sensui subest, suspectior; nec

facile concesserim *על פני מים* super facie aquarum nihil aliud hic designare, quam *exactissimam* illam *circinationem* quæ interventu demum aquarum efficiatur ad *medium* orbem terræ. Commodius, simulque plenius, iudicarem, quod *num. IX.* exhibui; nec tamen

תכלית *consummationem* *Lucis* cum *Tenebris* ad *finem* *Mundi* pertinere persuadeor. Res & series potius exigere videntur *XI.* in *תכלית* *consummationem* operis absoluti, & *elaboratissime*

perfecti, ex usu *Radicis* *כלה* *Gen. 2: 1. 2.*

Aliud longe est *Jer. 23: 20. 25.* Si *Fœdera* *diei* & *noctis* abolebuntur, ne *dies* & *nox* existant suo tempore; indeque potius inferrem & heic loci continuationem *Lucis* cum *tenebris*, earumque ordinem, ac orbem perpetuum, quem *Creator* ac *Conservator* potentissimus stupendis modis decircinaverit, atque ad diurnas nocturnasque vices obeundas adstrinxerit quam *exactissime*. Ista *descriptissima* & *exactissima* ratio *Lucis* ac *Tenebrarum*, meo quidem iudicio, voce

תכלית expressa est. Favet mihi usus *confinitis* *Job. 11: 7.* An ad *consummationem* *על תכלית*, vel *exactissimam* rationem, invenies *Omnipotentem*? Item *Job 28: 3.* *ולכל תכלית* & ad omnem *exactissimam* rationem ipse investigans &c. Nec aliter *Neb. 3: 21.* *על תכלית*

usque ad *exactissimam* rationem *domus* *Eljashybi*; ad *finem* ejus *accuratissime* *dimensum*. Insigni *Metaph. Ps. 139: 22.* *תכלית שנאה* *שנאתים* *consummatione* *odii* perofus sum eos. Vides omnia conspirare in *centrum* *exactissime* *commensionis*. *Cl. Guss.* non nimis exacte lo-

ca hæc expendit, sub *כלה* ubique *urgens* *ultimam* *rei*, *locique*, *partem*; & *Job. 11: 7.* significari censens vel, *ultimum* *locum* in quo *Deus* est; vel, *ultimum* *attributum*, *postremamque* *essentia* *Ejus* *partem* quasi; in hoc autem contextu, vel, *ultimum* *locum* ubi *lux* existit; vel, *ejus* *ultimam* *partem*, qua *immediate* *contingit* *culiginem*. Mutavit ergo sententiam, quam supra exposui; nec tamen mentem suam ad h. l. explanavit. Meam tandem sic declaro, *Statutum* *circinavit* *super* *faciem* *aquarum*, ad *exactissimam* usque *rationem* *Lucis* cum *Tenebris*: i. e. ut *Lux*, & *Tenebræ*, perennes volvere possent vices, atque *Diem* *Noctemque* ordine haud interrupto *Terris* præstare. Hæc sunt *Æterna* illa *Fœdera* *Mundi*, ad quæ provocatur *Jer. 33: 20. 25.* coll. *Gen. 8: 22.* Hæc *Opificis* & *Gubernatoris* summi demonstrationem evidentissimam adferre urget *Cic. Lib. 2. de Nat. Deor. cap. 5.* ubi *æquabilitatem* *motus*; *nunquam* *mentitam*, *conversionem* *cœli*, *solis*, *lunæ*, *siderumque* *omnium* *distinctionem*, *utilitatem*, *pulchri-*

11 Columnæ cœli contremiscunt; & obtupescunt ab increpatione Eius.

11 עמודי שמים ירופפו ויהמו

מגערתו :

12 Ro- בכחו 12

itudinem, ordinem, ponit Quartam causam, eamque vel maximam, que notionem Numinis in hominum animis informavit &c. &c. Iterum Cap. 38. Quis enim hunc hominem dixerit qui cum tam certos cœli motus, tam ratos astrorum ordines, tamque omnia inter se connexa & apta viderit, ea casu fieri dicat, que quanto consilio geruntur, nullo consilio assequi possumus? An cum machinatione quadam moveri aliquid videmus, ut Sphæram, ut horas, ut alia permulta, non dubitamus quin illa opera sint rationis; cum autem impetum cœli admirabili cum celeritate moveri vertique videamus, constantissime conficientem vicissitudines anniverfarias, dubitamus quin ea non solum ratione fiant, sed etiam excellenti quadam Divinaque ratione? Item Cap. 39. Restat altissimus, omnia cingens, & coercens, cœli complexus; extrema ora & determinatio Mundi: in quo cum admirabilitate maxima igneæ formæ cursus ordinatos definiunt. E quibus sol, cujus magnitudine terra multis partibus superatur, circum eam ipsam volvitur, isque Oriens & Occidens Diem Noctemque conficit &c. Adde & illa:

Cetera labuntur celeri cœlestia motu:
Cum cœloque simul noctesque diesque
seruntur.

Idem hocce spectaculum, quo nihil potest admirabilius esse, nihil pulchrius, Jobus hic in oculis mentibusque defixum voluisse putem, formula exquisitissima, Circinavit determinationem, & quidem ער הכלית usque ad summam rationem Diei & Noctis, reliquorumque motuum, ac cursuum, quos Sol, Luna, sidera, tum vagi illa & errantia, tum inerrantia, constantissime fervant, ac conficiunt. חק pro Finibus descriptis, habes in Mari, Job. 38: 10. & Prov. 8: 27. 29. Collatio utriusque loci & hic מים pro aquis marinis positas suggestisse videtur. Id tamen nimis abruptum, quum *Vf. preced.*

Cœlum Nubibus velatum obtulerit tanquam magnificentissimum solum Regis æterni; unde tam subito ad maria descendi non est consentaneum. Observo itaque istud חק etiam in

Cœli descriptione, & ambitu decircinato, justissimam occupare sedem. Ps. 148: 4. Laudate Eum cœli cœlorum, & aquæ, que supra cœlis. Ipse enim jusit & creata sunt. Et facit ea stare usque in æternum. חק statutum posuit, nec transgreditur quicquam eorum leges motionesque sibi præfinitas.

Adde Jer. 31: 35. Ergo חק חג statutum circinavit, egregie quadrat in immensum illum universitatis complexum, ac circulum, qui supra Cap. 22: 14. חוג שמים decircinatus Orbis Cœlorum dicitur. Non obstat על פני מים

super facie aquarum; nam vel proverbialis queat esse formula, super materia liquidissima & fluidissima illum æthereum circulum descriptum esse intinuant: vel præfilius super aquis cœlestibus, iidem videlicet illis, quæ Ps. 148: 3. 4 & Gen. 1: 6. 7. comparent. Plura addere supervacuum. Systema Mundi Noctro ex disciplina veteri hæc obversatum; secundum quod Terra mediam obtinens sedem globosa, & suis undique nixibus in sese conglobata, pendet; mari primo, mox aëre & nubibus circumfusa, super quas deinde Æthereus orbis sese expandat, vastissimo circumplexu cuncta comprehendens simul, colligansque. Hoc sufficere debet Jobum commentanti, neque fas duxerim, ulterius pergere, atque in hanc vel illam partem Philosophiæ aliquid ex hisce decidere velle.

Vers. 11. Quæsitæ multorum interpretationes nebulas offundunt. Ad Allegoriam I. detorquet Gloss. Ordin. Columnas cœli Sanctos Angelos, vel summos Ecclesiæ Prædicatores appellat. Ita Greg. Philip. Th. Aquin. Nic. de Lyr. aliique Latini passim; quorum lusus amputo. Subtilissime II. Perizolid. quatuor Elementa Terræ, Aquæ, Aëris, & Ætheris ignei, nomine Columnarum cœli adfecta censet,

set, quod iis *Cælum incumbere* atque *inniti* videatur. Non longe hinc abest III. *Cocc.* intelligens *aërem*, qui *vicem columnarum Cælo præstans*, *ventorum flabris*, aut *tonitruum violentia*, *concutiatur*. Singulare quid fecutus etiam *πῶν* in verbo *תַּמָּה* *obstupescunt*; quod quum plerique referant ad *commotionem & concussionem attonitam*, in contrarium convertens, *compositionem & quietem immobitem inferre* arbitratur: q. d. *Movet aërem, & motum componit nutu*. Assumptum ob similitudinem seq. *Vs.* ubi item *Mare conturbatum*, *compositumque*, induci putatur. R. *Salom.* IV. argutus quid captavit, quasi respectum esset ad *primam conditionem Cælorum*, qui in *creatione fluxæ & liquidioris naturæ*, ad Dei *mandatum consolidati steterint*, haud aliter quam si in *attonitum stuporem defixi fuissent*. Conf. de *Dieu*. Longius abivere V. *Jun.* & *Trem.* usque dum *columnæ cæli concutiantur*, & *obstupescant* &c. i. e. *donec mundi machina dissolvatur* &c. Nemp quum *consummationem seculorum* in *Vs. præc.* invenissent, eam *continuari commodissimum duxere*. *Columnæ cælorum* iisdem sunt *Montes* quibus *cælum videtur incumbere*. Eisdem *montes altissimos* VI. alii *speciosius induxerunt*, non de *sine mundi locum* explicantes, sed de *conclusionibus cæli & terræ* per *gravissimas tempestates*. Confer *columnas terræ concussas* Cap. 9: 6. ubi item *Montes* a multis intelligi vidimus. Huc concedunt *Munst. Vatabl. Grot. Patric.* &c. nec alienus inde *Cocc.* insinuat *Montes* accipi posse, si *aërem cæli nomine complectamur*. Quod si *Bolducio* VII. id accedat, *montes mediocris proceritatis* appellantur *Columnæ terræ*; ut *altissimi*, & *sidera* veluti *tangere minantes*, *columnæ cælorum*. Joculari acumine adjungit, *allusum ad duos montes in Mauritania*, *Atlantes dictos* &c. Scilicet *Græcas fabellas* leclitavit Noster, & fama *Atlantis Regis & Montis cælum humeris sustinere dicti*, *aures ejus attigerat!* Quanto melius mansisset intra *fines Merceri* VIII. *Metaphorice hæc dicuntur*; non quod *alioqui cælum columnas habeat*, quibus *nitatur*, sed quod in *vehementiore orbis concussione* videatur nobis *perinde ac si nutent ejus columnæ*. Idem voluisse crediderim *Druſum*, cui *Columnæ cæli ipsum cælum*; ut *columna auroræ est Aurora*; & *columna nubis*, ipsa *nubes*: & *columna terræ ipsa terra*. Cap. 9: 6. Hæc tamen minus accurate dicta, & digesta; nec exempla quadrant.

Idem certe voluit de *Pined.* qui *cæli columnæ* nihil aliud esse ait quam *ipsam cæli firmitatem & robur*. Idem quoque *Pisc. Belg. Colurc. Schmid. Cler. Reim. Scheuchz.* qui conferre jubent *δυναμεις & εγερων* *Vires cælorum* Matt. 24. Expressius adhuc & illustrius *Vavass.* *Cali motionem & fabricam columnis veluti subnixam inducit pœtice*, & *figurate*; q. d. *Totum nutu tremescit Olympum*. Omnium expressissime *Calvin. Conc.* XCVI. *Verum quidem nullas esse columnas quæ cælum sustineant*; sed *Jobus hic similitudine utitur*, quia *Vasta Ædificia columnis sustentantur*, Si quis *magnam Templum construat*, *neceſse est columnas adhiberi*, quæ *tantam ædificii molem fulciant*. Idem igitur de *cælo* judicatur, quod *quidem tanti ædificii speciem habet*, ut *columnas requirere videatur* &c. &c. In hac splendida *Metaphora* acquiescendum centerem; præsertim quum ea nobis *præſentet Cælum* ut *Templum* aliquod, ac *palatium magnificentissimum*, cujus *ipsi postes*, & *columnæ*, ad *vocem imperiosam* tanti *Numinis intremiscant*, & *attonentur*; nedum ut *creature rationabiles* sacro *Ejus* horrore percussæ; *inſinitam istam Majestatem vereantur*. Hic *perpetuus Jobi scopus* neququam ex oculis dimittendus; secundum quem *תַּמָּה*

non ad *quietem & compositionem cæli commoti* pertinere potest, sed *neceſſario ad pavorem attonitum*, *horroremque illum religiosum*, debet *revocari*, quem & *Eſajas* Cap. 6. per *postes Templi concussos* insinuat voluit.

Ibid. *Portum tenerem*, nisi me in *fluctus*, & *æſtum*, *retraheret* Cl. *Guff.* conatus; qui in *Comm.* L. H. sub *רַפָּה* *vertere* jubet, *Co-*

lumnæ cælorum incorruptibiles sunt, & *tamen stupeſcunt præ increpatione* *Ejus*. Planius sub

עלה p. 602. ubi per *meram conjecturam* *verti solere* ait, *quassatæ sunt*; potiorque *jure reddi*, *valent*, aut *incolumes esse debent*; hoc *sensu*, *montes ad id facti sunt*, ut *semper stent incolumes*, & *increpatione Dei tamen turbantur*, & *contremiscunt a fragore tonitru*, *quanto magis nos tam fragiles*. Concedo equidem,

rarum esse & obscurum, quicquid ex *רוּף*

vel *רַפָּה* *superest*; nec *הַרִיפּוֹת* *Prov.* 27:

22. & 2 *Sam.* 17: 19. *satis subsidii ferre*, ad *vim quassationis* *vincendam*. Sed non *con-*
ces-

12 Robore suo convibrat mare;
& intelligentia sua percussam haurit
ferociam.

13 Per ברוח

cesserim Viro *D. Giff.* voculam תרופה *L. fesch.* 47: 12. semel tantum lectam, & ex רפא vulgo *Sanationis* potentia auctam, satis tutam ac firmam esse ad hanc *incorruptibilem incolumitatem columnarum Caeli*, i. e. *Montium* sustinendam. Si vel vinci posset רוף idem fuisse cum רפא, *sumavit*, & הריפות esse aliquid quod ad valetudinem conferat, ut tendit *Cl. Guss.* nunquam tamen persuaderet ירופפו id posse significare, quod inde exculpitur, *Columnæ colorum incolumes & sanæ factæ sunt: pro vigorem habent incorruptibilitatis.* Ne in *Viribus* quidem *Colorum* id tolerem; nedum in *Montibus*. Durissima quoque nunc infectio illa, oppositioque, & tamen stupefuit. Liberalius, credo, & prudentius fuisset, iudicium sustinere; vel openi aliunde circumspicere. Sed qui posset, quem sua *Hypothesis* omnem opem *Dialectorum* excludere iussit? Eæ sui contentum magnifice hic vindicant, atque verum Loci nostri conspectum supra omnem dubitationis aleam evahunt *Chaldaeis* nempe רפרף est *niutare, motitare* oculos, alas, *vibrare tremulo motu.* Radix non רוף, sed רפף. *Cl. Buxt.* tamen in *Lex. Thalm.* etiam רוף admittit, citans ex *Berefch. Rabb.* חלב רוף *Lac tremens;* sed ad רפף revocandum esse cave dubites. Notandum imprimis *Job.* 9: 6. *Chald.* substituere כתרפפין in *Columnis Colorum tremenscellis.* Concinit usus *Syrorum* item in *vibratione tremula.* Succinit denique late fusa *Arabum* copia sub מרף & מרפף *Motitavit, palpitavit, tremulum vibravit, alas, oculos, &c. &c.* quæ jam ex Fontibus expromere, & persequi, haud licet. Venustissime ergo! *Columnæ colorum in trepidulum vibratæ conjunguntur, & stupefunt, vel pavefunt &c.* En aliud adhuc

בן בכחו רגע הים וכתבונתו מהן

רדב

in sua Linguae abditum. רפף nempe etiam *vibrationem fulminam* signat apud *Arabes*, omnemque adeo *tremulum & coruscum splendorem*, qualis e *lague ritibus altis resonat, & reverberatur.* Hinc *Siberna* exorietur, quo nil grandius, illustriusque, concipi posse autinem: *Columnæ colorum tremulum vibrare coguntur.* i. e. *inter fulmina, & tonitrua, suolime Tectum Mundi, super capita nostra suspensum, quantum quantum est, inremisit, ad vocem increpationis Dei:* nedum, inquit *Noster*, nos terræ vermiculi non contremiscamus religionissima tanti Numinis pavore intus in medullis adfecti, sed feroces adversus eum spiritus attollamus, quod mihi jam toties, ac si nescirem quicum mihi res ellet, obsecraum. *Origines* nostræ stricturas hæc etiam in luce collocabunt; atque ostendent simul תרופה non esse *sanationem*, non etiam *contritionem*, quod *Forsl.* adscivit, sed *letum virilemque honorem frondis, vel commoditatem, jucunditatem, ac recreationem inde redundantem;* sive radicem aut רוף תרף; sive רוף תרף. Enucleatus quoque הריפות in iisdem excutietur, cujus *Radix* non tantum esse potest רוף, sed etiam רפת *comminuit, confregit* מרפף, ut sit *formæ קיטור, קיטור, קיטור*, similitumque, atque designetur vel *cannabis contusa, vel tale quid, ad quod constituendum libera spatia requiro.* *Vers.* 12. Magni fluctus sententiarum utrumque *Colon* vexat. *Vulg.* 1. *in fortitudine illius repente congregata sunt maria; & prudentia Eius percussit superbum.* Allegorici *Doctores* hæc traxere ad *Aquas gentium in Ecclesiam congregatas, & Diabolum Cruce Christi debellatum.* Alii II. applicuere ad *collectionem illam aquarum in Mare, de qua Gen. Cap. 1. Huc collineantes Jux. & Trem. dederit, Virtute sua dirupit mare, ut conspiceretur arida; & intelligentia sua disidit pelagus.* In notis additur,

tur, proprie superbiam, i. e. superbam aquarum congeriem. Multi III. allusum autumant ad *Miracula in Mari Rubro*, & adversus *Aegyptios*, dita, quorum vel Rex hic designetur nomine *superbi*, aut *superbie*; vel *Regio* potius, quæ & alibi *Rabab* dicta. Ita *Deod. Codurc. Grot. Cler. &c.* ex collatione *Jes. 51:*

8. 9. eo pronius, quod רגע *findere*, ut plerique volunt, mitifice quadraret. *Merc.* tamen IV. *Non placet referre ad divisionem Maris in gratiam Israelitarum*, quia ante illud tempus credimus fuisse *Jobum*; & quia generaliter potius loquitur de operibus Dei. *Possit accipi de Mari*, postquam exundavit in terram, sese in claustra sua recipiente; quia tunc velut rimas & rugas contrahit. *Sed malo רגע findit, dividit*, i. e. conturbat & concitat fluctibus. *Ejus contrarium מחץ percutit, vulnerat, transfigit, compestit, domat* Robur, elationem maris, & ferociam. Ita *Pisc. Belg. Crinsoz. Reim. &c. &c. Cl. Cocc. V.* ambigens tertiumne sequatur, an quantum, הו רגע reddit *Movet mare*; & mox deprimit ferociam. *Ei adstipulatur Schmid. VI.* nisi quod רהב sonare velit *Cetum*, hoc sensu, *Deum commotis fluctibus Cetos allidere ad scopulos*; ut *Pf. 74: 13. Esaj. 57: 1.* Adde *Esaj. 51: 8. 9.* Monuerat VII. *Merc.* quosdam *Hebræorum* maluisse ex alia verbi notione, qua מרגע quietem adfert, *Quiescit ejus virtute mare, & percutit i. e. sedat elationem ejus.* Eos secutus *Vatabl. Vavass. Transitive VIII. de Pined.* ad hanc faciem, *sedat robore suo Mare, & percutit superbum*; nempe *Mare*. *Doctiss. Gatak. in Miscell. p. 705. 706.* huc calculum confert, & totum locum de procellis sedandis agere contendit. *Eandem vim ita amplectitur Cl. Guss.* ut *findendi* illam plane removendam arbitretur. In *Origin. L. 1. Cap. 10.* hæc & alia divortia

opinionum circa רגע lustravi; atque ostendi genuinam notionem esse vibravit. *Inde IX.* hunc promo conspectum, *Robore suo vibrat, vibratis fluctibus tollit, mare: & intelligentia sua ferit*, altis vulneribus haurit, ferociam. *Prius Colon ad fluctus commotos pertinere, indubium ex Jes. 51: 13. & Jer. 31:*

35. *Posterius minus liquidum. Ad fluctus fratos traxit fere omnes blanda quædam vis, quæ percussione & inflictione vulnerum hic ad edomatorem tumidi Elementi referendam esse facile persuadebat. Doct. Beza adjecit Fulmina maris tumorem transverberantia. Hoc jam vereor ne plus quam Dithyrambicum sit, & Naturæ legem violet. Durities hæc Schmidium impulit ad percussione Cetorum. Id expendi meretur, est enim & mollius, & commodatius ad proprietatem verbi מחץ, quod a concussione, & jactatione urnæ in puteo, transferretur ad vulnera altius inflicta, quibus vitalia hauriuntur. Adifis Opusc. de Defect.*

Vocabulum רהב superbiam aliis, aliis ferociam, aliis aliud consignans, cum sua Radice necdum eo lumine perfusa, quæ nebulas hic illic offusas discutere valeat. Videor tamen sine errore ex *Dialectis* proferre posse *formidolosum*, vel *formidabile quid*, in genere: unde forte speciatim *formidolosa moles*, qualis est *monstri marini*. *Eam vim suggerit Esaj.*

51: 9. *Evigila O brachium, המחצבת רהב, quod excidisti Rabab, מחוללת הנין, dilaniasti Draconem.* Item *Pf. 89: 11. Tu contrivisti כחלל tanquam profanum ad cædem & lanienam רהב Rabab, & robusto tuo brachio distipasti hostes tuos.* Alludi & ibi ad monstrum marina patet ex *Vf. præc. adjecto & Pf. 74: 11.* nec omissis *Esaj. 27: 1.* Non sum nescius, magnos interpretes per *Rabab* intelligi velle *Aegyptum*, & præsertim *Delta* ita dictum: sed postterius illud neutiquam tam exploratum, quam summus *Boch.* sibi aliisque persuasit, & negare ausim *Elryf*, quod hodiernum est nomen *inferioris Aegypti*, quicquam commune habere cum *Mytico* titulo רהב *Rabab*, quo *Aegypti* regnum univrsum in Sacris insignitur; a *formidolosa*, ut videtur, mole potentia. *Quid si רהב formidolosa moles monstri marini, speciatim quoque signaverit Crocodilum, atque inde Aegyptus appellationem istam induerit? Cogitent, & anquirant, Eruditi. Ad nostrum contextum generalior notio suffecerit molis monstrosa, הו bel.*

13 Per spiritum ipsius Cœlos dif-
ferenat; prosternit manus ipsius ser-
pentem ominosum.

13 ברוחו שמים שברה הללה ידו

נחיש בריח :

14 En הן 14

bellæ marinæ, quam Deus dicatur מַחִין al-
tis vulneribus transverberare, quum inter toni-
trua & fulmina de quibus *Is. 11. commotis*
sævis tempestatibus, mare veluti evertit & fun-
do emoveat, ita ut *Cete & monstra formidolosissimi*,
male pereant, *telis, ictibusque summi Numi-*
nis veluti, confixa. Non ergo ad fluctus stru-
tos, & sedatos, pertinet potterius hocce Co-
lon, sed eosdem vel maxime concitatos, &
cœlum, terram, maria miscentes, ad vivum de-
pingit. Id scenæ, scopo, nexui, ita respon-
det, ut mihi subito ex magnis hisce fluctibus
in stationem satis tranquillam conjectus esse
videar. Quid tamen, si רהב non designet
belluas marinas? conjectura enim hactenus ni-
rimur. Quid si רהב *tumorem & superbiam*
fluctuum marinorum potius exprimat? In eos
sane formidolosæ molis appellatio non male
etiam quadraret: nec tamen propterea anco-
ram bene jactam revellere cogerer: quod

מַחִין ex Origine sua magis hic inclinet ad flu-
ctuum conturbationem, quam ad eorum sedatio-
nem; est enim مَخَضٌ & خاض

proprie jactavit urnam in aqua commota, unde
ad vulnera graviora tralatio facta. Camus,
مَخَضُ الدلو نهن به-سا في الب-سمر

Verbum מַחִין cum sicula constructum valet,
immisam in puteum urnam jactavit huc illuc
hauriendi ergo. Redeatur ad *Cap. 5: 18.* ubi
exempla *Metaphoræ* aggesta. Jam vero ut
puteus jactata urna e fundo veluti commoveretur,
& totus conturbatur ab eo, qui illuc aquatum
descendit; ita Figura per sane illustri Deus hic
induceretur aquatum quasi descendens in Mare,
ejusque fundum ipsum concutiens inter fluctus
in Cœlum surgentes. Consimili figura *Lig-*
natam descendere dicitur Deus, quum *Cedros*
Libani cecidit inter tonitrua & fulmina *Pf. 29:*
5. 7. Imago hæc pulcre recinit *Capiti 9: 8.*

ubi *Calcare vertices maris* dicebatur Deus, &
tumidissimos ejus fluctus sub pedibus habere, ad
eos sternendos pro arbitrio, postquam potenti-
ssimo Ejus nutu *celsos in Cœlum vertices su-*
stulerunt.

Vers. 13. Graves iterum undæ nos invol-
vent. *Vulgat. I. dat, Spiritu Ejus ornavit cœ-*
los, & obstetricante manu Ejus eductus est col-
uber tortuosus. Veteres more suo Allegoriam
sectati, prius Colon ad prædicatores *Euangelii*
donis Cœlestibus ornatos, itemque *Angelos*, ap-
plicuerunt: posterius ad *Diabolum e societate*
bonorum Angelorum, vel & *Ecclesiam, eductum*
Dei manu & potentia. Vide *Gloss. Ordin. Ly-*
ran. &c. Id ita colorare nititur *Doct. de Pi-*
nud. Dæmonis expulsionem videtur potissimum
Deus expulvisse, ornasseque, *supremos cœlos*,
& quasi per *Obstetricationem ex illis lucidis*
sedibus protulisse, in has inferiores tenebras, ser-
pentem Antiquum. Nisi velis potius parturiti-
onem hanc referre ad *panas sempiternas &c.*
Mox tamen nuncium argutiolis hisce mittens,
quod in iis coherentiam desideraturus sit *Lector*
non oscitans, de suo II. depromit *Meteorologi-*
cam descriptionem fulgetrorum & fulminum. Ac
primo quidem *Fulgetra* elicit ex priore mem-
bro, quasi *cœlum ornare*, valeret, in *mediis tem-*
pestatibus nubiferam regionem illuminare fulgori-
bus coruscis. Secundo *Fulmen* miro acumine
extundit ex *Colubro tortuoso* posterioris *Coli*,
quod *obstetricante Dei manu a nubibus parturiri*
videatur, dum *recurvo tractu impulsum, tri-*
fulcum, scintillas ardentes vomens, summa ce-
leritate fertur. Feriunt hæc, & velut præ-
stringunt aciem; neutiquam tamen e tam so-
lido lucent, quam credidit *Vir Eruditiss.* fi-
dentius pronuciare ausus, *non solum posse*,
verum etiam *debere sic accipi has imagines.* Ni-
mis sane arbitrarium 1. *Cœlos ornatos* restrin-
gere ad *fulgores e nubibus promicantes.* 2. Ni-
mium *Ænigmaticus* ille *Coluber tortuosus*, pro

fulmine. Quid quod בריח distinguatur a tor-
tuoso? *Esaj. 27: 1.* Mitto alia vel arguta ni-
mis, vel precaria. Laudo interim conatum
nobili ingenio dignum; quem ita forte plausi-
bi.

biliorem fecisset, parturit manus Ejus Colubrum penetratorem. Satis libere III. Doct. Beza; Cuius inenarrabili pulchritudine exornavit, & spiræ illa suis gyris cælos undique serpentium instar percurrentes, sunt opus manibus ejus ornatum. An non & hoc plus quam *Ænigmaticum*? Eiusdem generis est quod R. Levi IV. circumscribi velit *viam Lacteam*, quæ longis tractibus per Cælum serpat. Ad rem facturum putavit Codurc. si adderet, *Anguis*

בריה fugientis nomen inter omnia sidera quadrare in Galaxiam; quia sinibus suis fugit aciem inuentium. Confer *Vatabl. Grot. Patrie. &c. &c. Crinsoz. V. maluit orbem signiferum, sive Zodiacum. Aliis VI. placet Constellatio Draconis, septenis, ut volunt, Orbibus sese circa Ursam intrinquentis. Huc acclivis Calvin. itemque Grot. si modo, inquit, tam veteres, quibus utimur, Asterismi. Magna dubitatio: de qua ad Cap. 9. Paulo aliter*

VII. *Boch. Hieroz. 2: 5. 13. ubi נחש בריח Esaj. 27: 1. ad Piscem Zygænam, cuius capiti transversus additus vectis, referens, isto quoque nomine adfectum fuisse a Phœniciis aliquod sidus, conjectat. Consentit Cl. Cler. nec ego in Juvenil. melius quicquam dispiciebam, tentans interim בריח ominosum, infaustum, partim sidus, partim animal serpentis; in figuram simul Leviathanis & Diaboli Esaj. 27: 1. Diffensionem proficitur Cl. Vitruv. ad Esaj. 27: 1. bonis usus rationibus; & serpentem rectum utrobique reddens. Magni illius Viri de h. l. opinionem VIII. hinc abesse nefas; Non est necesse, inquit, intelligere signum aliquod Cœleste, quale illud Dracenis, vel simile quid. Vir sanctus hic in medium profert summum specimen operum Divinorum in terris, cœlo oppositis. Hic vero an intelliges Cetos, balænas, pistrices? equidem sunt bellua magni & vasti corporis, magna potentie Divinae exempla; sed præter magnitudinem parum habent singulare, quod mireris. Quid itaque? intellige sis Crocodilum, cuius hoc assero esse Epitheton, serpens rectus, unice loco Jobi quadrans. Est enim creatura Dei, tam mirabilis, quam terribilis. Ille Serpens est, quatenus brevissimis pedibus reptat magis, quam graditur. Est serpens בריח Rectus, extentus, quia se non volvit in spiras & gyros &c. Est autem ברח ve-*

re & proprie extentum esse in rectum, unde בריח vectis, & ברח sugere, recta videlicet linea &c. Doct. Belg. IX. suspenso pede procedunt, vastæ molis Colubrum, sive marinum, sive terrestrem signari monentes. Cl. Cocc. X. gradum figit in Balæna, quæ serpens penetrans dicta, quod celeri & impetuoso motu in directum feratur. Subnectit, Clarum esse e contextu summa inis conjungi; eoque ipso commendari Divinam potentiam & providentiam. Con simile iudicium Merceri, Mirum non esse a Cœlo inchoatum versum, sive in mari, quod duo admiranda Dei opera in duobus diversis & remotissimis locis ostendere voluerit Noster. Idem Serpentem fugacem & penetratorem reddi posse autumat; quamvis & Vectem retinere conetur, ut sit Serpens vectis more, ab uno extremo janua ad aliud permeantis, spatiosus. Confer Jun. & Trem. qui tanquam dubio vacuum tradunt Balenam appellari vectem maris ob immanem longitudinem. Omnibus his חללה

est vel peperit, vel formavit, a חול: quasi ageretur de Specimine potentie Divinae in tam vasta bellua producenda, sive jam balæna sit, sive Crocodilus, sive aliud monstrum. Commouit tamen Merc. alios vertere vulnerat, percutit, dolore adficiit. Posterius item a חול: prius a חלל. Hinc exculpit Nachmanid.

XI. quod quum Cælum nubibus, pulsus differennatur, etiam mare sedetur, atque tunc a Deo quasi vulneretur & compescatur, Cetus, qui motu suo mare turbabat, fluctusque concitabat. Rabbium olet. Vicinum quod Bolduc. XII. autus; Solo mentis actu, velut spiramine, planicies maris fit pulchra, ut cælum serenum: occidit manus ejus Cetum, qui Rex draconum est.

Nempe שפרה ei pulcritudo, unde prius Colion ita reddit, in spiritu ejus Cœli pulcritudo facta est mari pacato. Subdit, pacati maris malaciam a Nostro comparari cum cœli sereni venustate & limpiditate: quum innui, in abisso sic placata, tanquam in speculo, cerni posse Cœli pulcritudinem, i. e. oraniura siderum ordinem, figuram, splendorem &c. Proh luxuriam! quæ & in בריח profundissima; quum hoc nomine denotari ait eximiam fortitudinem, qualis in vectibus, quibus onera gravissima deferuntur: & quidem eadem analogia, qua Reges, fortissimi-

que Duces, quibus sustentatur Regnum, vel Exercitus, vocantur *ל'על'עס*. &c. &c. Hæc extra oleas vagantur. Intra eas nescio an fati-

tis manserit Cl. Guff. XIII. sub חול, ubi formam חולל parere fecit exponendam esse ubique contendens, nostrum locum sic convertit; parere facit manus ejus serpentem transversarium. i. e. Cetos, per quos intelligatur *Cetaceorum species, que contra piscium morem vivipara*. Adjicit, *Non dubito post Calorum mentionem, piscem admittere. Nam hocce caput fere de rebus celestibus & marinis promiscue agit*. Miscuerunt Expolitores: non Jobus. Subtexit deinde, multis interjectis, *Esaj. 51:*

9. מחללת הנין Parturire faciens Balenam, in divisione maris Rubri. Non realem partum significat, sed dolorem &c. *Haud scio an idem sit sensus Job. 26: 13. Postterius hoc, dolore & cruciatu adjicit Cetum, a Cl. Schmid. XIV. jam propositum fuerat, & quidem in mera Allegoria; per quam aornatio Calorum intelligenda sit de Cælesti gloria & beatitudine Angelorum, & beatorum; cui opponatur cruciatus æternus Diaboli & angelorum ejus. Id ad lufus veterum, quos num. I. tetigimus, nos retrahit; ut incertiores jam tandem, quam accesseramus, dimitti videamur.*

Ibid. Ad vocabulum שפרה speciatim haud levis existit fluctuatio. *Ab. Esrae 1. ב* pleonastice positum, ut sit, *Spiritus ejus celos ornavit; in 3. fem. præ. pib. omisso Dagesh. Id amplexus Forst. nisi quod maluerit, Spiritus ipsius celos explicavit.* Nempe Radix שפר,

cujus genuina notio non satis explorata, ei, alliterationis facula prælucente, est idem quod פרש expandit, & פשר explanavit. Erratici tales igniculi. Alii II. præeunte item *Ab. Esra, He Paragog. adlevit*; ut in 3. masc. referatur ad Deum; pro שפר. *Merc. III.*

quod ista Paragoge in præ. vix occurrat, maluit verbum Quadrilaterum adoptare, formæ תחרה. Idem voluisse videtur *Jurch. שפריר Jer. 43: 10.* huc transferens, quasi esset, *tabernaculi in modum extendit. Cl. Cocc. IV.*

per *Asyndeton* ad יד pertinere autumat, ut sit,

Manus ejus in vel cum spiritu ejus ornavit celos; peperit Balenam. Mysterium S. Triados eo pacto hinc elucere censet יאבב. Cl. Schmidio nil simplicius, & Theologo magis congruum. Scilicet Manum Dei hic interpretatur Filium Dei, qui alias Potentia Dei, quæ & ipsa Manus Dei. Nollem ut simplex commendari, quod valde implicitum; nec stylo sacro congruens. R. Levi V. substantivum

facit, formæ אמרה, in hanc mentem, *Spiritu ejus Cæli pulcritudo*, pulcrum quid, ea venustate, ut major & absolutior esse nequeat. Calculum ei, cum aliis, adjunxit Cl. Guff. At judicio Cl. Cler. durum loquendi genus sic inducitur. Mallet ille delere vel ב in רוח, vel ה in שפרה, & legere שפר. Apponit,

ut in tam antiquis monumentis, Lingua non satis nota, nihil facile mutandum, aut librariorum culpe tridendum; sic quoque somnium est *Judaicum, ne unum quidem leve mendum irrepisse in libros Hebraeos. Adjecta & alia in eundem scopum, de quibus nunc disputare haud vacat. Si licentia Critica iis se terminis contineret, quos hic figit Vir Doctus, hoc est sensum Hebraicum non mutaret, haud multum damni, periculive, inde redundaret. Sed qui aliquo in loco ב vel ה delere jubet, ut receptus sensus paulo rotundior, nitidiorve, ejus judicio, evadat; an non ponticulum sibi, alitve, sternit, ad consimile quid tentandum in aliis, quæ plus damni, periculive,*

sint tractura? Exempli gratia כרוחו levi mutatione fieri poterit ברברו in verbo ejus, nec opus erit torsioncula, qua spiritu ejus exponitur spiritu oris ejus, seu verbo. Quid si evicero Lætionem illa, per Spiritum ejus Calum pulcritudo, nil sanius, nil venustius esse? Sane ne sensu quidem illo, quem exhibebat R. Levi, multo pulcherrimam & absolutissimam esse Calorum fabricam, quicquam merito carpat: quum abstracta pro concretis inter virtutes orationis numerentur, atque a sublimiore stilo adferentur ambitiosissime. Non tamen in eo sensu, ad quem & reliqui tendunt fere, acquiesco, quod ista magnificentissima Calorum architectatio superius depicta fuerit. Series omnino nunc exigit, post tremefactas Calorum columnas, inter tempestates tonitribus & fulminibus gravidas, eorundem differentiationem, &

pacatissimam ætheris tranquillitatem. In hanc mentem nil pulchrius, sublimiusve, quam, per Spiritum Ejus cœlum claror, nitor, splendor merus, qualis est Auroræ, quum tenebris suscitatus aër fulgore jucundissimo aurefcit, ut ait Varro. Radix שפר אגמיו palcbrum esse, primario valuisse videtur, nitere, renidere, clarescere, dilucescere. Inde Chald. שפרפרא

Aurora, quæ Syris שפרא, Arabibus سفري שפר, latiore tamen usu complectens Albedinem & claritatem dici, ut Gjaub. docet. Materia Originis deputanda.

Ibid. Constituta voce שפרה, & oratione Jobi ad justiozem ordinem revocata, magna nobis accessio facta lucis, ad totum huncce versiculum clara in die collocandum, atque ex sententiarum fluctibus emergendum. Apparet nempe mteram Allegoriam, de qua num. I. & XIV. visum, stare non posse. Cadunt item, & sponte defluunt, quæ num. II. III. IV. V. VI. VII. extant. Nec numeris VIII. IX. X. XIII. quicquam loci, si teneatur formatio aut parturitio monstri, vel Nilotici, vel marini. Omnino חוללה valere debet

percussionem talium monstrorum, interfectionemque, ut eorum cadavera fluitantia, & in scopulos, aut arenas, ejecta, argumento sint, procellas deservivisse, atque tranquillitatem undis rediisse. Aliquid simile obversatum iis, quos num. XI. & XII. posui. Hi argutiis quæ sitis intricarunt, quod non infeliciter extricare potuissent. Scilicet, ut prius Colon differentiationem cœli exhibet, ita postorius ad pacationem maris turbati, post stragem belluarum, omnino referendum, ut membra membris respondeant; atque prius versui 11. postorius Vs. 12. rite subcinat. Sic itaque vertendum censerem, per Spiritum ejus Cœli merus sunt claror: manus ejus prostravit, & in prædam abjecit, Draconem marinum: Leviathanem &c. Hanc lœenam sinit Ps. 74: 13. Tu scisso maris tuo robore conscidisti capita Draconum super aquis. Contrivisti capita Leviathanis, cumque dedisti in prædam deserticulis. Agnosco enim vero insignem Allegoriam; sed Allegoria omnis supponit Literalem sensum, cui sublimior superstruatur. Eadem ratio Esaj. 27: 1. quod

ut nemo Mysticum esse negaverit, ita effectus potentia Divina in belluas marinas fundamenti loco substernenda esse item inficias ierit nemo. Redeundum præterea ad Esaj. 51: 9. ubi Brachium Domini inducitur exsurgens

רהב molem formidolosam, מחוללת הנין gravi strage in prædam profanans & abiciens monstrum marinum. In eo argumentum esse strati & sedati sinul Maris, docebit collatio Ps. 89: 10. 11. Tu dominaris in superbiam Maris, quum tollunt se fluctus ejus, tu mulces eos. Tu contrivisti כחלל רהב sicut profanum ad eadem & lanienam omnem formidolosum robur monstri marini. Quando ergo & in nostra hac ferie Vs. 12. præcessit מחץ רהב percussio letalis monstri marini inter furentes procellas, quæ Mare e suis velut sedibus tollant, non liberum, nec integrum, si quid video, interpreti, חללה inde divellere, atque stragem & lanienam Cetorum ex oculis dimittere, quæ a rad. חלל prono alveo decurrit. Hanc præ חול, unde חולל esset dolore adfecit, commendat כחלל ex Ps. 89: 11. modo adductum.

Ibid. Terram jam videre mihi videor; vela colligam proinde, & quid mihi hic iterum iterumque meditati inhæserit, verbulo complectar. Duplicem subesse putem sensum. Si Literam I. spectemus, רוח Spiritus hic ventum commodissime designabit, ut existat, per ventum ejus, fugatorem nubium, Cœlum lucida serenitas: manus ejus prosternit נחש בריח Serpentem dirum, monstrum ominosum, eo ad spectu, quo declaratum. Serpens vêtis a Cl. Cocc. & Vitr. rejectus merito. Serpens penetrator vel Serpens Rectus, recta pergens, pro Crocodilo, lumen habet, & acumen. Sed ברח esse extendi in rectum, & inde fugiendi notionem assumtam, supponitur a Viro Magno, non probatur. Hæ, & aliæ aliorum opiniones, circa nomen haud dubie aliquid grave & dirum sonans, aliis curis seponendæ. Mihi interim tenere liceat Serpentem omixosum, infaustum, pessimi augurii: de quo aliquid libatum in Juvenil. Titulus ille in Crocodilum

14 En hæ sunt extremitates viarum ejus! & quid Sphærule Verbi quod audivimus! & tonitru Magnificentiarum Ejus quis intelligat!

14 הן-אלה קצות דרכו ומה-שמין

דבר נשמע-בו ורעם גבורתו מי יהבון :

& alia monstra, satis quadrat Eximie autem convenit Serpenti antiquo; quem Leviathanis emblemate veltini notum. Hinc sublimior II. contemptus sponte subnaicitur; quo Cali Spiritu Dei, flatuque vitali, serenati, vel in serenitatem resistentissimam hilarati, post ingentes procellas, commodissime representant reuersionem & recreationem omnium rerum, quam Deus Ecclesie promisit, atque præstabit in consummatione seculorum. Tunc Serpentem illum antiquum penitus confectum, pedibusque suis subjectum, videbit Dei populus, de coque gloriosissime triumphabit. Merc. cum litera aliquid sublimius requiri non distiterit, quam Esaj. 27: 1. Satanam allegorice intelligi monens, addit, & hunc locum, si libeat, illuc secundario posse referri. Mox tamen, quali nimium dedisset, Quam miranda Dei opera, in hac mundi fabrica, susceperis commemoranda, hoc loco haud temere Allegorias recipiendas censeo. Implicuit eum חללה נר formis, quod ad Allegoriam non quadrat. Interim non temere Allegoriam a nobis susceptam, vel initium grandisonæ hujus orationis vincat, ubi Manes Orcinorum fulmine maleditionis æternæ percussos, itemque Orcum, & perditionem, in argumentum tremendæ Majestatis Divinæ, tangi vidimus. Non abhorret ergo, ut & in eo terrore, oblique saltem adinoto, desinatur. Sint interim iudicii libera, & quem Allegoria hic non delectat, ei literam nostram tenere lubens permitto; vel & commodiorem vestigandam committo.

Vers. 14. Admirabilis clausula, in qua pandenda magnæ & miræ iterum distentiones. Vulg. 1. Ecce hæc ex parte dicta sunt viarum ejus, & cum vix parvam stillam sermonis ejus audiverimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri? Luxuries Allegorica Veterum sibi hic mirifice indulgens, parvam stillam distorquet ad Assumptionem formæ servi, que ad comparationem Dei assumptis stilla permodicæ sit. Item tonitruum magnitudinis ad Divinitatem Christi, vel & terribilem adventum die novissimo. Saniora II. Vavass. attingit, Que

proxime commemorari, quia portio eorum sunt que Deus Numine suo administras & exequitur? Translate & concinne dicta omnia, intueri, stilla, tonitru; tonitrua fere comitatur vehemens imber. שמין cur חללה & stillam expresserint Veteres, reperies ad Cap. 4: 12. Rabbi utrobique exiguum quid addicere, ex quorum mente III. Merc. Ecce hæc extrema viarum Ejus: & quanta exiguitas audita est, vel audivimus, de eo? crassiores sumus quam ut vel millesimam partem operum Ejus delibare queamus. Et tonitru fortitudinum Ejus quis intelligat, pro dignitate & merito? Subnectit, Tonitru ad literam a quibusdam exponitur, quod ex eo summa Dei potentia cognoscatur; sed præstat ut metaphorice accipiat, pro vi & magnitudine. q. d. Quis comprehendere possit ingentes Domini virtutes, que velut vocem Tonitru more uttolant. Similia habet Vatabl. qui רעם per vim expressit; Calvin. per terrorem. Adde Belg. Druf. Patric. Crinsoz. &c. qui magnitudinem tremendam virtutum vel potentiarum, i. e. fortium factorum, per tonitru figuratam statuunt. Codareus IV. שמין exponit frustum, fragmentum: & בו in eo, adsermonem Jobi referendum opinatur. Idem ait, Conferre se que Esaj: 6. de fimbriis Dominicæ vestis memorantur. Nempe summus etiam limbus earum totum orbem occupat. Ita & Jobus se summa tantum capita tetigisse indicat gloriæ divinæ &c. Itæ fimbrie hic male allitæ: nec bene satum, sartumve, quod subditur, Quodnam tonitru posset representare laudem potentie ejus? i. e. Nulla tanta vox, que possit æsequi laudem immensarum Dei virtutum. Vicinum est V. quod Eugub. captavit, Quam ego vix minimam Divinorum operum particulam balbutiendo recensuerim, quid si alius quis vocem adferret Angelorum, & velut tonaret ac fulminaret? Hæc longiuscule abeunt. Propius VI. Jun. & Trem. Tonitru summæ potentie Ejus quis intelligat? i. e. Ipsam intonantem, & loquentem coram. Cl. Cocc. VII. שמין susur-

rum sonare supponens, & הו non extenuare sed exaggerare, hanc faciem exhibet, *Ecce hæc oræ viarum ejus! & quid est susurrus verbi, quem auscultemus? Sed tonitruo fortitudinum ejus quis attendet?* Hæc ita declarantur. Primo distinguit hæc opera & effecta ab aliis majoribus quæ fecit, supercaelestibus, tanquam oras viarum, sive lineas quasdam adumbrantes potentiam Ejus &c. &c. Deinde opera hæc nominat susurrum sermonis; ab usu & sine. Sunt enim opera Dei significativa: indicant gloriam auctoris Ps. 19. Rom. 1. Sed non sunt sermo clarus, verum submissior susurrus, h. e. indices leniores ac benigniores, & quasi puerorum magistri, non omnia docentes, sed captui accommodata. מה Quid i. e. quanta res est! Non quantillum, sed quantum! Si illa oræ viarum & susurrus sermonis, quem audimus, tanta res est, quis tonitru ejus audire poterit? Tonitru fortitudinum vocat sermonem clarum fortiter prolatum, quod sit veluti Tonitru maximum. Hoc vult: Neminem esse tam capaci & valido sensu, ut ausit sustinere tantum Tonitru, & ei attendere: ac non potius aut deprecetur, aut exsurdescat eo verberatus. Subjungit, *Jobum innuere, etiamsi opera Dei captu nostro majora sint in tantum, ut pavorem potius adferant, quam congregandi fiduciam, tamen Deum ad istum modum non esse adstrictum; Eumque tam posse militem se atque affabilem manifestare, quam plenum tremende majestatis.* Scilicet de Libertate accedendi ad Deum disputari censebat, ut ad Vs. 5. vidimus. De Pined. VIII. germanum sibi olim visum professus, ut tonitruum magnitudinis sit Divinæ virtutis immensitas, & vis admirabilis efficiens magnificentissima nature miracula, ad quæ audita, aut conspecta, antoniti stupefiant mortales, descendit tandem in Nicetæ expositionem, atque de Tonitruo proprie dicto agi censet, cujus rationem physicam nemo valeat explanare. Doctius hæc, quam solidius, exequitur: nam quicquid e Sacris profanisque congestum, ad Tonitru miracula, & Majestatem Divinam veluti, utpote quo referata mugiant aurea Temple munit, id peræque quadrat in figuratam interpretationem, eique pondus & decus eximium addit. Provoocat enim vero Vir Erud. ad filum non interruptum: sed quod ipse sibi nimis argute nevit, quasi continuaretur descriptio tempestatum; & Serpens tortuosus, in Vs. præc. pingeret Fulmen.

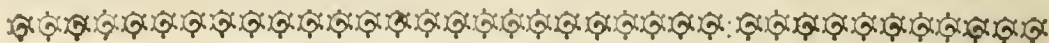
Videmus interim, quid Eum huc adegerit: Sed quid traxit IX. Cl. Schmidium cujus calculus ad Vs. 13. longe aliter subductus?

Illi שׁמׁי est, sonus auditus in aëre, atque in verba formatus: consequenter, notitia inde hausta. Conclusionem hinc talem format, Si Majestas Dei digne exponenda foret, longe majora fuisse dicenda, sed eo nostram in hac vita scientiam non posse pertingere, quod vel ex uno Tonitru exemplo pateat: quod nemo perscete queat investigare. Est autem Tonitru potentiarum, per modum superlativi, quod summam potentiam Dei manifestissime & validissime demonstrat. Subdit ad finem, Ita non video quid tropo opus sit. Ad hoc exemplum Cl. Cler. unde oriantur Tonitrua, quæ sunt potentie ejus eximia specimina, quis scit? Simplicius adhuc Cl. Mich. Tonitru roborum ejus exponit Validissimum. Mihi observare liceat; 1. Nimis abruptum esse hoc specimen potentie Dei; neque orationem sic satis commode claudi. 2. Non tam abstrusam esse rationem Tonitru, ut reliqua Naturæ miracula præ se delect: & tanquam imperferutabile quid supra alia omnia evchatur. Sensit scrupulum Doct. de Pined. eumque levare conatus est. 3. Dei potentia immensa-jam luculentissime descripta per concussionem columnarum Cæli, inter tonitrua & fulmina, Vs. 11. adeoque Tonitru ita sumtum hic nimis langueret. Itaque si tropum tollas, ex lucidissima oratione obscuram, ex amplissima efficies angustam, atque tibi met tua veluti obstrues lumina. Laudandus X. Cl. Reim. quod cum Litera Tropum conjunxerit saltem, in hanc mentem, *Quam exigui susurrus qui a nobis auditus de eo! Verum quis intelligat Tonitru potentiarum i. e. præpotentium factorum Ejus, eaque condigne conscribat?* Alludi putat ad eum qui procul percipiendi sonam submissiorem, neutiquam tamen judicare valeat de tonitruum fragore & robore. Credo id voluisse virum Doctiss. quæ nobis jam innuere de Deo, ejusque immensis virtutibus, esse veluti susurrum, in comparatione ad Tonitru. Si explorata foret ista potestas, jucundam imaginem lubentissime amplecterer; sed ex שׁמׁי auditio, שׁמׁי pro susurro assumtum a Cl. Cocc. non valde firmiter nititur talo. Discussum supra Cap. 4: 12. ubi ex conjectura, fulta usu Arabici طوم, obtuli spherulam,

lam, lineam margaritarum; & figurate, seriem orationis, pulchre connexam, & tanquam gemmis, ac margaritis, distinctam. Eam figuram hic aptissime sedere, adfirmare ausim XI. Ecce hæc sunt extremitates viarum Eius! & quid foret nexa series veritatum, quæ audita, vel, quam audivimus, (שמע) ad utrumque se præbet) de Eo? atque tonitru potentiarum Ejus quis intelligat? Vides efflorescere sua sponte distinctionem inter id quod omnibus ex æquo inculcant Opera naturæ, & inter Veritates ex revelatione haustas. Eas gemmula exquisitissima orationis appellat Noster שמין דבר Spherulam Verbi, ad imitationem Eliphazi, qui Verbum ad se ex Revelatione pervenisse gloriatus fuerat, unde Auris ejus שמין Spherulam, & nexans seriem veritatum celestium accepisset. De illo Verbo revelationis agi & hic, colligere est ex שמע, sive Audivimus veritas, sive Audium est בו de Eo. Mollius fuerit בו ad דבר relato, quod Audivimus. מה Quid? cum admiratione, & exaggeratione, ut Eccl. 11: 2. כה יהיה רעה Quid futurum sit, malum? &c. pro quantum? Item Cant. 5: 9. Quid dilectus tuus præ dile-

cto? Adde Ps. 8: 2. Cant. 4: 10. &c. Ita & hic, & Quid verbum illud revelationis ex veritatibus omnem caprum supergressis contextum! Quæ non cogitatio istarum rerum ponderi infinito succumbat? Quæ mens Tonitru illud potentissimum Oraculum Divinum, quo, ex ore ipsius Dei, aures nostræ circumsonant, percipere valeat? ac non eo potius in sacrum horrorem, stuporemque, configatur?

و-سرق Tonare & fulminare pro Magnifica oratione percellere, in admirationemque rapere, non Athenis notius, quam Arabiæ. Speciatim ista formula, vel & alterutrum istorum verborum, concelebratur in magnificis promissionibus, ansa arrepta a nubibus pluviam promittentibus, dum vel sonant, vel fulminant, vel utrumque simul faciunt. In comminationibus non minus hæc duo frequentari, vel me tacente intelliges. En jam רעם נבורתי Tonitru Magnificentiarum Ejus, secundum omnem amplitudinem Verbi revelati, quod tum promissionibus, tum comminationibus suis, Numinis immensi & Æterni resonat & pandit Majestatem; ac præsertim Sanctitatis & Justitiæ infinitæ radiis oculos animosque præstringit.

CAPUT VIGESIMUM SEPTIMUM.

Vers. 1. **P**errexitque Jobus sententiosum suum promere sermonem, & dixit.

Vers. 1. **יִסַּף** אִיּוֹב שֵׁאת מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר :

2 Vi- 2 הִי

Vers. 1. In Argumento hujus capitis proponendo laboratur. Non nimis appositum hocce Erud. de Pineda l. Ex eo quod tam constantiter de Deo, tamque vere & solide loquatur Jobus, confirmat iterum suam innocentiam, suamque de impiorum supplicio, & extremo interitum, sententiam. Subtilius II quod Jun. & Trem. post innocentie reificationem solemnem, Nostrum in eo esse velint, ut doceat, probos & improbos usu afflictionum innotescere:

hoc est, non ex afflictionum numero aut gravitate eos cognosci, sed ex animi constitutione; quod probi adversis æque ac secundis rebus Deum invocare, in Eoque acquiescere, & oblectationem capere perseverent: quum hypocritæ plæne deiciantur de mente, ipsique animum abjiciant. Diversa mens, & ratio, III. Doct. Merc. cui a plerisque subscriptum. Is duo Cap. 27. & 28. simul complexus, eorum summam hanc constituit. Primo, agnoscere Nostrum, impro-

probos hic aliquando a Deo puniri; nec existimandum, quod antea de eorum felicitate dixerat, perpetuum a se censeretur. Verum, secundo, occulta esse & impervestigabilia Dei iudicia, atque quum reliqua omnia labore & industria hominis vestigari & erui queant, Iudiciorum tamen Dei rationes penetrari, & erui non posse; cur scilicet bonis mala, & malis bona sæpe contingant in hac vita &c. Neutrum tale, in quo acquiesci queat; quod & Vir Doct. sensibile videtur, quum iungit, *Difficile esse mentem Jobi intelligere in his capitibus*. Sane haud credibile 1. Nostrium tam subito Amicorum sententiam, cui hæctenus contradixerat, admisit, atque de pœnis improborum in hac vita eodem plane modo differuisse, quo Triumviri. 2. Rationis cur Deus bonis mala, malis bona evenire sinat in hac vita, non videntur esse tam abstrusæ, ut omnis aditus ad eas nobis præseptus, ac præcitus, dici queat. Cl. Cocc. IV. in alia omnia discedit, existimans capitibus 27 & 28. *perovari causam Amicorum, quos justificare se posse neget Noster, ob timorem peccati, quo bisariam retineatur, tum quod iudicium Divinum contra conscientiam peccanti iuste imminet; tum quod summa timoris Dei & peccati, sit præstantia, quippe qui timor vera sapientia, cui omnia hujus Mundi bona nequeant comparari*. Hæc non e limpido manant. Cl. Schmid. V. statuit, *Jobum occurrere voluisse suspicioni, quasi pietatem repudiaturus, & ad impietatem prolapsurus esset, quippe qui impios non semper adfugit disputasset*. Postremum claudicat: & vel hic jam Vir Doct. potuisset sentire incommoda explicationum suarum, quibus nobis *Jobum* induxit, gravissima sæpe iudicia improborum exequentem, partim in terris, partim in tenebris exterioribus, eos male perditura. An qui ita disputat, in suspensionem venire potest transfugii, quod facere medietur in castra impietatis? At si, quod nostra fert sententia, hæctenus nimium adfectui indulgens Noster, *felices vivere & mori impios, pius vero contraria omnia evenire*, animosissime tetendit, paratissima sane cum su picio, tum criminatio, ista. In *Analysi* ejusdem Viri Doct. vereor ne cardines rerum minus accurate fixi sint. In universum hic dicere liceat, nihil majorem apud me admirationem occupare, quam multiformes illas facies *Analysium*, in quas excellentissimi Interpretes a se invicem dilcedere solent. Ea diversitas tanta ferme, quanta linea-

mentorum in vultu. Suus interim vultus, & sua lineamenta, quemque maxime delectare solent; idque tenerrimo illi sensui, quo nobilmet intime commendati sumus, humaniter condonandum, si modo suam quisque formam pro formosissima publico osculo excipi non jubeat: aut si non propterea sibi assensionem debere censeat, quia *Analysin* sic satis rotundam, deductamque, *Hypothesin* suæ accommodare valuit. Id quoque mihi addere concedatur, per esse lubricum, & intutum, ut primo *Hypothesis* jaciatur, ad quam deinceps concepta *Analysin* regat & moderetur explicationem verborum & sententiarum; cum ex verbis rite enucleatis, & expensis, iusta demum *Analysin* efflorescat, quæ *Thesin* jam ipsa trahat, non autem ab ea trahatur. Hæc paulo pluribus, quod notaverim, cum hic, tum alibi, ex *Analytica* subtilitate præsidium quæri pro hac vel illa *Hypothesi*, eamque satis solide stabilitam videri, si in partes & membra se se secandam sat commode præbuerit. Ne ergo id ipsum peccem, quod peccare fecit etiam maximos Virorum, integra omnia mihi & Lectori meo servabo, atque jam de *Scopo*, *nexu*, *argumento*, *Capitis* hujus, nihil præmittam, nec præjudicabo, sed iudicium illud ipsi *Jobo* deferam, id est, ejus Linguam explanare conabor, ut illa tandem in re gravi & obscura decidat.

Ibid. Novum quid, & grande, habet formula nova, *perrexitque Jobus figuratam suam dictionem extollere*. Ea intinuatam videtur, post tam illustre & magnificentum de Deo præconium, quod non sine instinctu adfatuque sacro ediderat, ejusdem Numinis impulsu majores Nostro animos accessisse, ut de Amicis in silentium transiitis veluti triumpharet. Credibile est totum Confessum præcedentis Orationis flumine, lumine, fulgure percussam, viro tam sublimia dissertanti, & sublimiora adhuc de immensa Dei Majestate sententi, adstupuisse, ejusque veneratione perfusum fuisse. Credibile quoque, Amicos ipsos vehementer commotos, quod a Contemptore Numinis, ejusque gratia vacuo, talia & sensa, & verba, proficisci non posse, facile agnoscerent. Accessit extraordinarius, ut suspicor, motus, ardorque, quo Noster Deo plenus, Divinum quendam hominem, vultu, gestu, lingua, gerebat. Vel convulsus itaque, vel conterritus *Tisopharus*, quem tertius nunc orbis certaminum tangebatur, si-

2 Vivit Deus, qui abstulit Judicium meum; & Omnipotens, qui amarulentam reddidit animam meam.

ה'סר משפטי וישרי 2 חייאל

המר נפשי :

3 Ete- כ"י 3

let. Silent & ceteri censores, atque victoriam quodammodo Nostro concedunt. Hoc intentum videtur phrasi, *Et addidit, perrexistis, Jobus* שאת משלו. Mercero est, loqui per parabolas, i. e. sermone figurato; quia sub testis verbis & similitudinibus magna erat prolaturus: ut Cap. seq. parabolam de metallis attulit &c. Cl. Cler. intelligit orationem refertam metaphoris, additque exempla nonnulla ex hoc capite. Hoc sensu tota conflictatio Jobi & Amicorum dicenda esset משל oratio referta metaphoris.

Id voluisse videretur Cl. Schmid. ex verbo *Addidit* colligens, etiam qui præcessere sermones Jobi nomen istud mereri, quod sonare cenlet sermonem in vulgus publicandum, & in proverbium abiturum. Cl. Coccejo simplicius valet proferre sententiam suam, *דאפאלין די גראמין*. Bolducius iudicari autumat a contentioso genere disputandi transitum factum ad quietum & parabolicum docendi; sub allusione ad משלים

Parabolizantes, i. e. Doctores, & Oratores figurata dictione pollentes. Hæc ille satis doctè; addens, quadraturum, si capiatur pro assumere parabolam a Deo; ut innuatur, a Deo Nostrum didicisse, & hausisse, quæ dicturus esset. Non tamen germanum hunc sensum censens, in priori acquiescit. Mihi posterior multo uberior: quin verior, atque unice quadrans. Nempe שאת משל attollere sermonem parabolicum, figuratum, sententiosum, publicum, si velis, & in publico celebrandum, videtur speciali usu dicarum fuisse inspirationibus, & sententiis Deo impellente prolatis. Hanc vim subjicit nobis crebra repetitio hujus formulæ Num. 23: 7. 18. & 24: 15. 20. 21. 23. Crediderim quoque adhibitam eam in sermone magna confidentia elato, quum quasi victrix causa, vel sententia, alta & clara voce insonatur. Huc ducit Esaj. 14: 4. Mich. 2: 4. Hab. 2: 6. Sic opportunissime, & singulari cum dignitate, phrasin hanc locatam apparet ad ini-

tium duplicis quasi perorationis; quarum altera hic incipit: altera Cap. 29.

Vers. 2. Quanta cum confidentia sese victoris instar inferat Noster, declarat *Jusjurandum*, quo & quæ dixerat hæctenus de causæ suæ bonitate, & quæ dicturus esset, sancit. Religiosum Dei timorem non tantum, sed & amorem sanctissima illa dejectione per vitam Dei indicari, observant Hebræi; quod per vitam Regis non jurat, qui Eum non amat, nec reveretur. Id plus momenti hic adfert, quam prima fronte cernitur. Nempe repetiturus duriozem illam querelam, qua injuriam sibi a Deo factam, jusque suum eversum, dixerat, non ex impietate, & irreverentia, id dictum ostendit, sed salva pietate, & intima tutummi Numinis reverentia. Phrasin Removit *judicium meum* recte Merc. exposuit *Jure meo me privavit*. Nimis vehemens visum Coccejo, qui mavult significari, *Deum occultare quo in loco habeat Jobum, utrum pro filio, an pro perduelle*. Sic *removere judicium*, esset, *excludere a congressu desiderato*. Illuc collineat & Cler. *Qui non patitur me equo secum jure judicari, ut innocentiam meam probem*. Mollius adhuc Crinsoz. *Deum testem invoco, qui necdum reddere vult in favorem meum illud Judicium quod omnibus votis exopto*. Mollissime Schmid. *Vivit Deus, qui non amplius ita me tractat judicio benigno, & benefico, quo me tractavit antea, quum mihi omnia bona largiretur* &c. Prius omnino retinendum: nam crimini data Nostro hæc ipsa verba ab *Elibu* Cap. 34:

5. & quidem ea ferie, ut liqueat משפט esse jus, causeque justitiam, quam sibi denegatam & detractam innuat. Non est blasphemum, nec a persona Jobi abhorrens: sed liberius tantum, & paulo crudius verbum, quod nihil aliud, rite excussum, sonat, quam, *Deus me sine culpa tam severum in morem adfixit*. Negas? ipse Deus adfirmavit Cap. 2: 3. Non pejeravit ergo Noster, sed impellente ipso Numine hocce jusjurandum puro pectore & ore suscepit. A scopo, veroque sensu, longiuscu-

3 כי כל עור נשמתי כי ורוח

3 Etenim presentissima adhuc mihi mens animi; spiritusque Dei in naso meo.

אלוה באפי :

4 אם

4 Si

le defleant hæc Cl. Schmid. Vos quidem, O socii, ex eo quod Deus amovit Judicium meum, concluditis, me esse impium; at ego ajo me pium esse, & juro, quod nunquam illam injustitiam admitturus sim, ut dicam, me, aut alium pium, esse impium, quod Deus illam adflegat. Ad *Vs.* 4. quid furejurando interposito confirmatum, decifumque voluerit Nolter, aperietur.

Vers. 3. Illustris, & animosissima Parentthesis, qua se sanissime ratiocinari, quin Spiritu Dei agitari, inculcat Nolter; Jurijurando suo pondus adstituens mentis sedatae, & quid juraret probe persentientis. In alia omnia abivere Interpretes. Doct. Merc. cui longe plurimi succinunt, I. simpliciter Periphrasin vitæ esse ait, in hanc mentem, *Quamdiu hac vita mihi a Deo concessa frui dabitur, si loquentur labia mea iniquitatem, meque fontem & improbum fatear.* In unam ergo periodum conflat duos versus, non nimis rotundam; nam scabri quid habet

כי cum אם ita constructum, *Quod quamdiu &c. Si labia &c.* unde & *Quod* omitti posse submonuit. Cl. Schmid. II. כי istud defendi putat ex 1 *Sam.* 14: 39. sed ipse ad *Vs.* seq. fatetur pro אם resumendum tunc fuisse כי, addendo insuper & לא, in hanc formam *כי אל כי כל עור---כי לא תדברנה*

quamvis ne sic quidem a parenthesi discedere necesse foret. Plura mox ad *Vs.* 4. ubi etiam alii adhuc nexus duorum versuum attingentur, ab aliis ex *Periphrasi Vitæ*, quam supponunt, exsculpti. Ea præter scrupulum jam motum premitur alio, graviore adhuc, quod *Spiritus Dei in naribus* nimium attenuari videatur, si ad *flatum* reducat, sive *respirationem vitalem Divinitus inditam*. Senserunt Viri Doctiff. & 1. quidem ex Veteribus multi ad *Spir. S.* referre non dubitarunt, qui *Jobum in his cruciatibus sustinuerit miraculose*. Argutiuscule 2. *Method.* ad conscientiam traxit,

quæ cuique testis domesticus Divinitus additus. Cl. Cocc. 3. adhuc subtilius simul, simul sublimius, *vitam omnibus communem* in priori colo designatam statuens, vetat posterius cum eo consuadere, in eo quippe notari *vitam a. quatenus a Deo federato est. b. quatenus ea in carne est.* *Mysterium illud respicit, quod de federatis Dei inculcatur Matt. 22: 32.*

Deum non esse mortuorum Deum, sed viventium, quo tria innuantur. α. *foedus illud morte non finiri. β. foedus illud ad totum hominem pertinere; atque ita necesse esse, corpora quoque resurgere: γ. federatos Dei habere a Deo vitam meliorem animali vita: nim. a spiritu Dei.* *Rom. 8: 11.* Hinc jam concludit ὁ πῶς, *quum vita illu ex foedere Dei hausta extra carnem ad tempus esse possit, additum, quamdiu spiritus Dei in naso meo: quamdiu in hoc corpore mortis vitam vivo spiritualem.* Ad *animalem vitam* ita refert 4. Cl. Schmid. ut *Spiritum S.* tamen retineat, *nam forte, inquit, possumus dicere, in opere conservationis Sp. S. Dei esse in naribus hominum ad creandum in iis halitum per animam humanam: sicut in opere sanctificationis dicitur esse in corde hominis; ad creandos motus spirituales.* Hæc nemo valde commoda dixerit. Incommodius quoque paulo

עור כל pro *quamdiu*, sive quod Schmid. adfert, *Omni adhuc*, per *Ellipsin* ita supplendam *בכל עת אשר עור תהיה* *Omni tempore quo adhuc erit.* Audacter Codurc. *Existimo עור positum pro ער usque, vel עת tempus, juxta idiotismum linguæ Jobi.* Ignorabatne formulam *כי בעורני* *quum adhuc vivus ego?* *Deut. 31: 27. & 2 Sam. 12: 22.* Item *בעורי* in *adhuc Ego*, contracte, *Pf. 104: 33.* Ad eam rationem כי נשמתי hic dicendum fuisset. Creberrima quidem *Ellipsis* ב; sed ubi parum aut nihil periculi in omissione. Hic vero ingens discrimen, nam

4 Si loquentur labia mea iniquitatem, & lingua mea si meditabitur fallaciam.

4 אִם־הִדְבַרנָה שִׁפְתַי עוֹלָה וּלְשׁוֹנִי

אִם־יִהְיֶה רַמְיָה :

5 Pro- חלילה 5

כי עור נשמתי בִּי sonat adhuc anima mea in me est; adhuc spiro; alterum autem non satis clare intelligetur, nisi ב accedat, quando demum existere potest, Dum adhuc anima mea in me. Vocula כל insuper nostram structuram non-nihil adjutat. Eam nunc III. exponam ad vestigia Chaldei, ארום פסק טוב נשמתי, Quia absolute adhuc anima mea in me ipso. Ita vertendum censerem. Londnenses habent, Quia defecit iterum anima mea in me: pro quo Cocc. maluit, Quia deciluit iterum animam meam in me ipso. Hæc parum clara. טוב פסק טוב & עור כל pulere sibi respondent, pro omnino adhuc. Eundem sensum exhibet Targum Regium ארום עד כרון Quoniam usque nunc universa anima mea in me: & Spiritus Dei in naribus meis. Videtur כל ad נשמתי referre maluisse, ut sit universa anime vis, vigor, presentia, & præstantia rectè sentiendi. Non facile decernas, quid præpolleat, utrum, Nam omne adhuc anima mea in me; ut cohæreant eleganter vocula עור כל, & omne adhuc tantundem sit ac, omni ratione adhuc; an potius כל נשמתי connexis, non quidem directe universa anima, sed universam, ratione universa. Prius simplicius, quin venustius. Hinc exoritur, Nam Omne adhuc, vel Omni adhuc, anima mea in me: id est: Ne putetis me malis meis ita fractum, ut quid dicam, nesciam. Sentio quæ locutus sum, quæque adhuc eloquar; nullum verbum ex ore meo exit, non ineditatum, perpensumque: Meus animi quippe præsens mihi, & quidem כל עור Omni adhuc, in omni vigore; sui ipsius probe compos,

simulque conscia sibi orans anteaclæ vite, omnis habitæ orationis. Cl. Cler. eandem hanc constructionis viam ingressus, dilutiuscule explicat, Quamvis ager sim, etiamnum vivo, & spiro; adeoque probe animadverto, quomodo Deus se erga me gerat. Sequens colon similiter; vita mibi a Deo data, adhuc adstet, in naribusque superest respiratio. Non prætraçte negaverim Spiritum Dei in Naso, de vita animali Divinus infusus, stilo sublimiore, potuisse enunciarî: loca tamen, quæ allegat Cl. Cler. ut Gen. 6: 3. & alia ibidem apposita, aliud haud dubie designant. Hic quoque simplex respiratio, & vita, nimis tenuis; nam Parenthesis hæc inserta ad jurisjurandi, quod daturus erat, vim ac religionem faciendam. Inculcat nempe se non transversum abripi perturbatione aliqua animi, nec temerario impetu accedere ad jurandum, sed mente composita, sedata, gravi, per præclaramque conscientiam erecta, non sine Deo, ejusque Spiritu. Possis intelligere Spiritum Dei dantem omnibus vitam, & halitum, quem in naribus suis esse dicat, quatenus Ejus virtute spirabat adhuc, atque facultates suas animales simul & rationales rite poterat exercere. In hunc sensum Elihu Cap.

33: 4. רוח אל Spiritum Dei posuisse videtur. Possis quoque Spiritum Sanctificantem, & veritatis, virtutis, religionis sensu vitali adstantem, interpretari, quo Noster sese animari profiteatur. Ita Cap. 32: 8. Obstat nonnihil באפי in Naso meo; quod aptius ad vitam animale, quam spirituale. Vide tamen an non is, qui Spiritum Dei habet in corde, non & in Naso eum habere dici queat, quando Ejus impulsu veritatem animose adstruit, atque de Divinis rebus magna cum fiducia, & apertione oris, dissertat.

Vers. 4. Particula אִם evincit hic demum ipsum Jusjurandum suscipi; quod si jam continuaretur, omnino כי לא Quod, inquam, non, repetendam fuisset. Cl. Schmid. quidem tales mutationes alibi quoque obtinere dicit, sed

5 חלילה לי אם--אצדיק אתכם

5 Procul absit mihi, ut justificem vos, donec expirem: non removebo integritatem meam a me.

עד--אגוע לא--אסיר תמתי ממני :

6 בצדקתי

6 Ju-

sed exempla haud quadrant. Alterutrum omnino tenendum; quod כִּי *Furantis*, expresse *adfirmet*, ut 1 *Sam.* 14: 39. *Fer.* 22: 5. quum אִם *neget vehementissime per imprecationem*, sub isto *si* conclusam. Ergo a כִּי ad אִם

transiliri, repugnat. Sed quid jam sub *dira imprecatione* a se repellit Noster, & quæ tandem *materia* est hujus *magni jurisjurandi*, quod se ex intima animi sententia, & ex vivo religionis sensu daturum esse ostendit? Doct. de *Pined.* I. hunc offert conspectum, *Juro per Deum viventem, quam diu vixi, sancte me, & religiose, vixisse, & quoad vixero, sancte me, & religiose, victurum; neque falsi aliquid aut de mea innocentia, aut de Dei bonitate, & justitia, pronuntiaturum; neque ulli unquam mendatio consensurum.* Addit II. *non male cohasurum, si neget, se concessurum, quod Amici de illo mentiebantur, quod videlicet impie vixisset, & nunc propter peccata flagellaretur.* Ad posterius hocce, *Confessionem nempe impietatis, & proditionem innocentie, cum sui ipsius calumnia, unice respexit Merc.* qui plurima tulit puncta. CI. *Schmid.* III. latiori sensui, quem ad *Vs.* 2. attingi, adjicit adhuc alia; quasi *occupet* Jobus *suspicionem, se pietatem velle deserere, jureque se & in posterum vitam sine impietate & dolo acturum.* Ad ea quæ in sequentibus edifferturus esset Noster, restringunt *Jun. & Trem.* IV. quorum *Paraphrasis* sic habet, *Nihil tergiversabor, omnia bona fide, & sine dolo malo, enuntiabo, rationem duntaxat habens veritatis.* Consentit fere *Cocc.* qui *jurare censet Jobum, se verum, & serio locuturum.* Id videtur simplicissimum; exultimarem tamen V. gravius quid, & luculentius adhuc, subesse, quum tam *Solemne jusjurandum* post superiora certamina, ad silentium jam redactis Amicis, interponitur, atque perorationi præmunitur. Eo videlicet confirmatum nunc ire voluit Noster, se quicquid hæctenus differuisset, ex bono principio, tanquam coram Deo, sub

sanctissimisque tanti Numinis oculis, differuisse, sine ullo fermento vel iniquitatis & malitiæ, vel hypocriseos & fraudis; atque nec pietati virtutique, nec Religioni Deo debita, quicquam detractum voluisse, suam innocentiam tam animose defendendo, Deumque ipsum provocando in congressum, non sine criminatione viarum Ejus. Simile præloquium *Cap.* 6: 30. ubi *omnem corrupti adfectus impetum a sermocinatione sua afuturum* contestatur Noster, vehementius disputare incipiens adversus judicia Dei sibi incumbentia. Id ipsum ergo ordine, & jure, summo, nunc repetit, atque *levatis* in cælum manibus solenniter sancit, nihil a se dolo dictum, sed ex purissima conscientia, & religiosissima in Deum veneratione profectum esse illud integritatis suæ retinendæ acerrimum studium; ex illdemque fontibus se porro quoque dissertaturum.

Vers. 5. Cohærentia in oculos jam sponte incurrit. חלילה לי *Absit a me*, tanquam profanum quid, & abominandum, ut vos justificem, vos justos in causa vestra adversus me pronunciem, me *fontem* agnoscens, atque *innocentiam* meam, qua me adversus tela vestra, quin & Dei ipsius, involvi, e manibus dimittendo, quasi ea neutiquam tam integra, tamque sincera, mihi adsit, quam gloriatu fui. Ardens Pathos! sed ardentius adhuc, *Donce expirem.* Id in medio positum, utrinque valet. Ad posterius languet quod CI. *Schmid.* cum aliis habet; *non deficiam ab integritate mea, & sanctitate, licet sub adfectionibus gemam.* Non nihil etiam remittit, & deflectit, quod CI. *Cocc.* hic & *Vs.* seq. rationes dari velit, *cur abominabile sit peccatum Amicos justificare* 1. *Quod ita removeret a se integritatem i. e. exsincero fieret hypocrita.* 2. *Quod justitiam suam omitteret i. e. ex justo fieret injustus.* 3. *Quod saltem cor ipsius convicium faceret, & blasphemaret.* Magis ad rem *Merc.* *Mori satius est, quam vobis assentiri, & me negare innocentem.* Animosius fuisset, quoad spiritum exhalabo, non fatebor me fontem. Apparet tamen, id ipsum voluisse, & *Merc.* & reliquos

6 *Justitiam meam retineo, neque eam dimittam; non carpet quicquam cor meum de diebus meis.*

7 *Fiat, ut improbus, inimicus meus: & insurgens contra me, sicut injustus.*

8 Quæ כִּי 8

fere Interpretes. Id dicit acerrimus sui defensor: *Citius vitam dimisero, quam innocentiam illam meam, qua me involvi, quippe quam, licet vel graviora adhuc de me statuuntur, ad extremum usque halitum propugnabo.* Hic subsistas, licet. Vide tamen an non vehementiore adhuc adfectu voluerit Noster, *se hunc innocentiam suam secum vestis instar emortalis delaturum in sepulcrum: quin imo se ea comparere velle coram Deo, postquam animam exhalasset.*

Vers. 6. Solide I. Merc. Quam semel tuendam suscepi innocentiam, nunquam missam faciam, sed eam constantissime retinebo & defendam. Ad יִחְרַף non æque bene supplet me,

ut sit, *non probro adficiet me cor meum a diebus meis* i. e. *quamdiu vixero non opprobrabit mihi cor meum, quod injuste egerim quicquam, aut quod meam ipse innocentiam prodiderim.* Languidiore sensu II. Cl. Schmid. *Quam justitiam hætenus tenui, & in vita mea observavi, eam etiam deinceps retinebo, nec minus juste posthac vivam, licet Dominus me adflixerit.* Posterius colon sic mallet, *Non probro adficiet eam cor meum a diebus meis* i. e. *non committam, pietatem deferendo, ut vel foris probro adficiatur, ac si Hypocrita fuisset; vel intus a meo ipsius corde; improbando eam.* מִיּוֹ

a diebus meis eidem valet inde a primis diebus. Cl. Cocq. III. ut ad *Vs. præc* tetigi, dat, *non blasphemiam faciet cor meum ullo dierum meorum, & longe aliter nescit.* Rabbinnica glossemata IV. *Non rejuvenescet, vel juvenabitur, cor meum, ex חרפי juvenus mea, Job.*

29: 4. vel & V. non retro abibit, non desinet, nihil habent, quod mereatur expendi. *Fun. & Trem. VI. exhibent, Non abiciet eam animus meus unquam.* Huc acclines *Doct.*

6 בְּזַדְקָתִי הַחֹזֶקֶתִי וְלֹא אֶרְפָּה לֵאמֹר

יִחְרַף לִבִּי מִיּוֹ:

7 יְהִי כִרְשַׁע אִיבֵי וּמִתְקוּמֵי

כַּעֲשׂוֹל:

Belg. cum Piscat. citant Jud. 5: 18. & 2 Sam. 23: 9. ubi חרף valet discrimini exponere, a contentis habendo scilicet. Eruditum, sed minus aptum. Satis apposite VII. Vulgat. Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita. Præclarissima mihi conscientia vitæ anteaetæ. Consimiliter Genev. Nihil mihi exprobrabit cor meum a diebus meis. Cl. Guss. VIII. offert, Deus non probro teget cor meum ab omnibus diebus meis: non reperiet a vitæ meæ initio, huc usque, quo mihi hypocrisios notam inurat. Vide eum sub חרף p. 288. Duriuscula constructio. Mollius IX. R. Salom. non conviciabitur me cor meum ob dies meos, vel de diebus meis, & totius vitæ rationibus. Cl. Crom. X. ex חרף deliravit, non valde commode, haud delirabit cor meum. Commodius puto XI. ex Origine verbi; Non carpit cor meum de diebus meis. Cor pro conscientia tritissimum. Vide 1 Job. 3: 20.

חרף conviciari, probro adficere &c. primario valuit carpsit, carpendo strinxit, vel stringendo carpsit. Notiones in Arabia servatæ sub חרף & חרף. Carpere pro obtrectare, & meritis detrabere in omnibus Linguis regnat. Cor meum non decerpit de diebus meis. Integer vitæ, scelerisque purus, innocentiam, meam mihi eripi non patior; quando conscientia mihi adest integerrima; quæ me nulla in parte condemnat. Ergo nec memet calumniabor.

Vers. 7. In verbis planis sensus parum planus. Nimis acerbum I. illud Olympiod. Quæ in me inimici intorquent, calumniando, in eorum capita recidant; quasi esset telum in Amicos oblique retortum. Similis acerbitas II. in expositione Merc. oportet impium esse & perversum, qui mihi hac in causa adversabitur. Cum asseveratione paulo mitius Fun. & Trem.

8 כי מה תקות חנה כי יבצע

8 Quæ enim spes Hypocritæ, quum avaritiæ indulserit; quum eliquatissime tranquillaverit Deus animam ejus?

כי ישל אלוה נפשו :

9 הצעקתו

9 Num

III. *Quisquis mihi in hac causa adversatur, tandem aliquando injustitiæ condemnabitur; prout factum Cap. 42: 7. 8. In hanc fere sententiam Philip. Prophetia spiritu hac dicere videntur magis, quam voto maledicentia.* Hoc ipsum mitigans IV. Cocc. hunc præbet sensum, *Non tantum ego juste metuo assimilari improbo, ne incidam in poenam ejus, sed etiam abominor, & aversor, vos in judicium improbi incidere.* Addit, *vilgaris ratio abominandi est, mandare malum hostibus.* Prævit de Pined. qui *Proverbialem* censet esse formulam, in hanc sententiam, *Vos me impium esse tenditis. Ego vero tam longe absum ab impietatis studio, ut neque mihi, neque amicis meis, optem ullos impietatis fructus.* Hos percipiant certe inimici & hostes mei. Sic I Reg. 25: 26. *Fiant sicut Nabal inimici tui.* Item Dan. 4: 6. *Similiter Ovid. Hostibus eveniat tam fœdi causa pudoris &c. &c. Idem judicium Pisc. & Belg. Cl. Schmid. V. tacite taxatos censet Amicos, atque ita ad suum uexum hæc inflectit, Nullum est periculum ut Ego fiam impius; dico contra, citius futurum ut mei inimici fiant sicut impii. Cavete itaque vobis ipsis. Coactum. Nec expeditum VI. quod Doct. Crinsor. putet telum restrictum in gravem aliquem Adversarium, diversum ab Amicis, qui Nostrum, occasione calamitatum suarum, omnibus calumniis, & opprobriis, prosciderit. Hunc Cap. 6: 23. & 16: 8. 9. 10. perstrictum opinatur. Filium, & nota loquendi forma, exigunt, ut IV. interpretationi subscribatur. Ostendit nempe Vir Sanctissimus quanto odio ardeat impietatis; quippe qui vel suspicionem ejus, in se conjectam, toto pectore despuat, atque abominetur; dirissimam omnium imprecationum hanc numerans, ut quis similis fiat improbo. Connexio sic videtur concipienda: *Manibus pedibusque obnixi id agitis, ut me vel impium esse fatear manifestum, vel saltem Hypocritam. Atqui nullum apud me nomen ominosius, odiosiusque; quippe ad quod totus horreo, & contremisco; non inveniens quid vel capitali hosti meo dirius imprecari possem.* Vides, hoc pacto, imprecationem*

nullam in cujusquam caput vel oblique, vel directe, jaci; sed tantum insinuari a Viro sancto, quid summum apud se gradum abominationis & diritatis occupet, ut si quid capiti alicujus vovendum haberet ad perditionem tum temporalem, tum æternam, improbitate vel felicissima nihil gravius reperiret. Non poenitebit contulisse Codurcum. Addidi, vel felicissima, quod simul inculcatum voluerit, se, quæ de Felicitate improborum disputaverat, non sane disputasse ex invidia, aut cupiditate consimilis fortis, sed tantum ad refellendam calumniam, adversus se ob calamitates, & afflictiones, innocenti divinitus immixtas, concitatam; quasi esset vel רשע *improbus manifestus, vel עול Hypocrita, Operarius iniquitatis.* Uterque character enotatus Cap. 18. 21. Non exigua lux ex hac observatione exoritur, ad dissertationem insequentem a tenebris, quibus obvoluta est, vindicandam.

Vers. 8. Quæ huc usque non bene conveniant sententiæ, longius discedere, & scindi, incipiunt; diffensionem illam augente vocabulo ישל, quod in diversissima distrahitur.

Doct. Merc. I. hunc sibi scopum format. *Hic Jobus ex iis quæ pii in afflictionibus facere solent, adversus socios ostendit se impium non esse, Nempe, etsi afflictiones tam probis quam improbis sint communes, hoc tamen interest, quod spes nunquam probos destituit; in Spem sperant contra spem, vel in media cruce ac morte: at impiis cum eorum rebus, & corpore ac anima, perit & spes omnis; quippe qui in Deum non respiciant in afflictione; sed murmurent, & desperent &c.* Isti jam Doctrinæ hanc basin subjecit, *Nam quenam spes Hypocritæ, quum avaritiæ studuerit? quum extraxerit e corpore, tanquam e vagina, Deus animam ejus? Significat violentam mortem, quod ægre hinc avelantur improbi, utpote ad judicium & supplicia æterna rapti &c.* Parilia II. supponunt Jun.

& *Tiem.* Iberiuscule vertentes, *Nam quæ est: expectatio hypocritæ, quum expleverit; quum dedit Deus id fiduciam ejus?* In Phrasi **ישל**

נפשו animam pro desiderio sumunt, intelliguntque spoliationem rerum vel charissimarum, ad quam Hypocritæ de mente desiciantur, quum probi vel sic in Deo acquiescant. **ישל** a **נשל** quatenus est excussit, decussit. **יבצע** explebit,

a **בצע** finire, consummare. Cl. Cocc. III. *Nam quæ expectatio Hypocritæ, quum lucratus fuerit; quando frustrabitur Deus animam ejus? i. e. cogetur relinquere quæ amat in hac vita.*

ישל pro **ישלה** a **שלה** securus fuit: item erravit. In *Lexico* tentatum; sed in *Comment.* datur, quando explet Deus animam ejus; ut sit pro **ישל** a **נישל**. Simile quid dederat IV.

R. Mordech. *Quum errare fecerit animam ejus e corpore: ubi expulsio & frustratio concurrunt.* Ab eadem Rad. **ישלה** R. Levi V. *Quum tranquillaverit Deus animam ejus. Ex hoc fonte Vatabl. Cum pacatam reddiderit animam ejus: i. e. successerit ei vivere in summa tranquillitate in hoc mundo.*

Eidem **יבצע** valet, quum furatus fuerit, vel, per calumniam rapuerit multas opes. Hinc opis aliquid arripuit de *Pined.* pro *Vulgati* illo, mire distono, si avaræ rapiat, & non liberet Deus animam ejus? quasi deprecanter intellexisset, O si pacificet Deus animam ejus! quæ enim spes si non liberet? Violentum vocans *Baldac.* & merito, non minus ipse violenter, si pataverit Deus animam ejus, exponit, si Deus impium sinat mæere in pace, & tranquillitate, inter bona temporalia, quibus velut catenis vinculus detinetur, neque animam ejus inde liberet. Potuissent cum aliqua saltem specie

Hieron. defendisse ex **השלה** errare fecit, frustratus est. Sed cordate, atque ut par, *Codurc.* aberrasse falsus suum *Interpr.* a vero sentu, ipse VI. inclinat in eorum mentem qui apud *Ab.* *Efram* a **שלל** extraxit, spoliavit, derivarunt. Idem a me in *Juvenil.* prælatum. Cl. *Mich.*

censet sic formam magis fieri anomalam: sed vi-

dean non minus anomalam **ישל** pro **ישל**, retracto accentu, ex **ישלל**, cum termin. *Tseri* in *fut. Kal*, quam ex **ישל** vel **ישל** a **נשל**.

Aliud VII. prolatum *Lib. 2. Orig. Cap. 3. par. XI.* ubi suspicabar, ex **ישלה** secundina audaciore metaphora dictum, *Quum ruptis secundis ejiciet Deus animam ejus, velut abortivo partu.* Conjectura hæc iudicata ex usu verbi

שלה **سالي** apud Arabes, in rupta secundina. Accedit proverbium isdem tritum

انقطع السلا *Rupta est secundina, quum & Mater & Fœtus pereunt; quod ad Res desperatissimas solenniter applicatur.* Ibidem **יבצע** ad Deum referte malebam, ex nota potestate incidendi, vel abrumpendi, ut sit, *Quum abruperit, quum abortivo partu excusserit Deus animam ejus.* Id eodem recidit,

quo pleræque versiones tendebant, vel a **נשל**, vel a **שלל**, sive jam violentam mortem intelligas, sive naturalem, ut Cl. *Schmid.* VIII. ita convertens, *Quæ enim spes Hypocritæ, quum excinditur; quum excusserit Deus animam ejus? Istam vim intransitivam adsciscit ex Joël. 2: 8.* ubi plerique, non sauciabuntur

לה **יבצע**: at *Cocc.* non abrumpent iter suum.

Notionem questus, lucri, furti, hic nullo pacto convenire censet. Mortem naturalem urget ex eo quod Deus dicatur excutere: quasi & in violento, Dei manus exerta non foret, Talibus abstinendum; atque ex ipsa serie decidendum, agaturne de Morte immatura, an matura? nam abrumpere vitam ad utrumque se porrigit; itemque Anima e corpore excussa ad hoc & illud accommodata. Addere deo, Animam rupta secundina ejectam, non in præmaturo tantum exitio, sed etiam in maturo exitu posse poni, quando videlicet maledicta, & in desperationem exitura mors, pingenda. Si eam intendisset Noster commodius adhuc ad Linguae genium a **שלה** in *Hiphyl*, **ישל**

pro **ישלה** sumto, dari posset, *Quum abrumpet; quum secundinam veluti rumpere faciet Deus*

Deus animam ejus; atque in Morte tandem & Mater, & foetus, male peribunt, id est, Anima, cum omni illa felicitate, cujus opinione turgelat. Est imago non injucunda; quam retinere pol-
sis, etiamsi יבצע *Lucrabitur* *vertere malis, in hanc sententiam; Nam quæ spes Hypocrita, quum avidissime lucratus fuerit; quando Deus ruptis secundinis abortire faciet animam ejus; atque ita omnes spes opesque hominis illius eludet? Qui idem hic agi censebant, quod Luc. 12: 19. 20. invenient forte in hoc adspectu, quod adblandiatur; quamvis vel a נשל, vel a שולל extracta, excussa, quum exspoliata, aut pro spolio abducta anima, non minus quadrare largiar. Quæstio tantum est, an hoc jam voluerit Jobus, & si voluerit, quodnam verbum pro Radice sit adoptandum. נשל meo judicio minimum habet juris, nam ישל pro ישל a נשל speciem vix habet. Allegatur a Cocc. תצא pro תצה, Jer. 48: 9. sed vera radix ibi יצא. Ex ישלל a שולל contractum ישל, retracto simul accentu, paulo speciosius tendi posset: sed nemo negabit regularius futurum ישל vel ישל cum kametschatuph ad finem. A שלה citra ullam Anomaliam in fut. kal. exit ישל, per Apocopen; in Hiphyl autem ישל, ac proinde in gemino meo conatu nihil inæquale, nisi quod Tseri pro Segol in penultima compareat; quod & Cocc. ex ישלה frustrabitur, & R. Levi, ex eodem fonte, in tranquillitate constituet יניח בשלחה inducentes, non refugerunt. Manet tamen aliquis adhuc scrupulus, qui tum demum levabitur, si ex forma futuri kal a שלה, quam ישל ex ישלה palam præfert, locus hicce constitui possit, atque ita explanari, ut Jobus hætenus quidem nihil remisisse, nedum mu-*

tasse in sententia acerrime defensa; sed cohærenter ad eam disputasse, reperiatur.

Ibid. His conditionibus non videtur satisfacere I. *Hypothesis* Doct. Merc. quæ *Adflictiones probis & improbis communes* inducens, aliquid admittit, quod Noster adhuc, quoad cursum ordinarium providentiæ, negaverat. Notandum præterea, verbum ישל ad *animam e corpore extractam* relatum, vix ac ne vix quidem conciliari posse cum iis quæ *Vs. 9. & 10.* ponuntur, in quibus supponitur *Hypocrita* vivus. Hoc induxisse videtur II. *Jun. & Trem.* in *decussionem* illam desiderii, & rerum optatissimarum subitam ereptionem, qua *Hypocrita* sæpe de culmine votorum deturbentur. Id ad sequentia quidem paulo commodius: sed minus congruens cum iis, quæ Noster tam vehementer contenderat de *Felicitate improborum temporali*. Sine ea *Vs. præc.* languabit, qui viget, si *Felicem* per totam vitam *improbum* intelligamus, ut ibidem præmunitum. Minus habet difficultatis, quod *Cl. Cocc. III.* supponat, ostendi hic *damnum Hypocrita inevitabile, quod ponam ut meritissimam ita gravissimam importet.* Hæc *Thesis* cum *Hypothesi* Jobi non pugnabit, si ita explicetur, ut *Cocc.* fecit, *Conceditur Hypocrite Lucrum apparens & caducum. Lucratus est Hypocrita sua opinione, opinione hominum, multa: sed quid habet, quod in posterum expectet, quandoquidem ἀπίδατος τοῦ ἀγαθοῦ αἰῶνος ad plenum accepit bona sua; quæ scil. pro bonis habet: Luc. 16: 15. Cum qua non fallaci spe, cum qua consolatione morietur? Luc. 12: 20. 21. Matt. 16: 26.* Hæc, inquam, neutiquam repugnant *Felicitati temporali improborum*, pro qua depugnavit Noster, sed potius eandem firman; atque jam revera id arguunt, quod & *Merc. & Jun.* volebant; *Vere pium in media etiam morte Deum amplecti posse pro Rupe salutis, quum contra Hypocrite adificatio arene superstructa gravissimo corruiat lapsu.* Hoc interim non est accedere ad *Amicorum sententiam*, sed suam ipsius sententiam ab *invidia, & sinistra interpretatione, liberare; ne existimaretur scilicet Noster futuri quoque seculari felicitatem improbis tribuisse, probisque ademisse; quæ fuisset omnis Religionis confusio, subversioque. Dium mihi adpectus iste placuit, neque etiamnum displicet: quippe*

qui a שלה ejusque secundinis ruptis æque
 Aa aa a fa

facile expediri possit, quam a **נשל** aut **שלל**.

In eo illustre documentum *Future vitæ* a *Jobo* cognita. Prævaricatur Cl. Cler. quando *evulsionem animæ* hic admittens a **נשל**, (verens quoque ne **ישל** pro **ישל** sit merum

mendum) ita confert *Matt. 16: 26. jacturam animæ*, ut in verbis quidem Christi *panas alterius vitæ* agnoscat, sed hic *jacturam vitæ* simpliciter intelligat. Nil unquam cupidius, nil infelicius, calamo Viri Docti exire potuisset. An *Jobus* ignarus vitæ futuræ dicet, *Quæ spes Mundum lucrantis Hypocrite in morte?* & ipse *spes melioris vitæ ac conditionis* carebit? Proh incogitantiam, & studium partium! Non dissitebor tamen IV. me propensiosem nunc esse ad sensum illum, quem R. Levi, *Vatablus*, *Pagnin.* aliique amplexati fuere, a **שה** tranquillitatem, & prosperitatem, con-

signante. His adducor rationibus. 1. Quod puncta apertissime hanc radicem offerant. 2.

Quum sæpiuscule Noster **שה** in felicitate improbi usurpaverit, hoc ipsum verbum nunc reposuisse videtur, ad mentem suam a detorsione, & sinistris judiciis, vindicandam. Redi ad *Cap. 21: 23. כלו שלאנן ושליו* *Quantus quantus est, limpidissime defsecatus & tranquillus est* &c. Item *Cap. 12: 6. ישליו* *Eligatissime tranquilla sunt tentoria* &c. 3. Si **ישליו** forma fut. Hiph. scriptum esset, pro

ישלה, nemo vel minimum ambigeret, quin tranquillabit, pacatam, eliquatam reddet animam ejus, vertendum esset. Atqui **ישליו** forma fut. kal. pro **ישלה** eandem potestatem

exerere potest: nam apud Arabes **سلا** **שה** in conj. prim. est eliquari, & eliquare;

tranquillari ad liquidum, & tranquillare. Dices cum Doct. Merc. hanc vim transitivam in kal nuspam extare. Sed vide quæso quid ex kal residuum? tria loca ubi præst. duo ubi fut. adhibetur intransitive. An jam ea penu-

ria sat arguit **שה** *transitive* non usurpatum.

Vel centum loca si extarent, pro usu intransitivo, ne sic quidem, serie transitionem postulante, eam excludere par esset. *Manare* sexcenties intransitive reperies apud Auctores, ut emanare, dimanare, permanare, & forte promanare; nunquam aliter compositis illis usurpandis. Vix credas ergo recte dici, *fontes manant aquam*; *Poëta manat versus*; & tamen *Horatianum*, *Poëtica manat mellis*. &c. Infinita talia in Linguis. Millies **שוב** *Redire* sonat in Sacris; *Reducere* rarum, & tanquam in angulo abditum, sub formula **שב שבות**

Reduxit abductionem. Verbum **מלא** impleri, & implere passim. Quid si illius verbi quinque tantum loca intransitive mansissent, & sextus transitionem exigeret; eoque dubitandi ratio? Addatur 4. de morte omnes spes opesque improbi ad nihilum redigente agi *Is. 19.* &c. quem justum ordinem nonnihil turbabis, si hic illum exitum anticipes. Denique 5. **בצע** absolute positum, ut incisum, sive Comma per se efficiens, multo rotundius vertitur, *Avaritiam* exercebit: *Avare* lucrabitur, quam vel abrupter animam Deus, quod ante proposui, vel abruptetur, excindetur, quod Cl. Schmid. volebat. Rogat quidem ille, quid hic *questus* *lucrumque*? sed *Is. 16.* facile arguat, *Lucrum per fas, per nefas, corrasum*, optime convenire. Usus consimilem **בצע** cernes *Hab. 2: 9. Ezech. 22: 27. Ps. 10: 3. Prov. 1: 19.* Eo admisso, nil rotundius quoque, quam ut cupiditati insatiabili bonorum mundi a parte hominis, accedat Numinis indulgentia in longa, pacata, & tranquilla, eorum possessione ei concedenda. Hoc phrasi **ישל**

נפשו *Eliquaverit* i. e. *Liquidum, defsecatam, & tranquillissimam reddiderit animam*, signanter expressum, secundum thematis indolem, nuper in *Originibus* declaratam. Et mihi jam conferre liceat *Luc. 12: 19. Anima! multa habes bona reposita in multos annos: quiesce; e-de; bibe; hilaris esto*; absque ut ulterius procedam. *Scena* inversa deinceps demum aperitur *Is. 13.* & seq. ad finem capitis; quod non habebit *Catastrophen* legitime præparatam, &

כי תבוא 9 הצעקתו ישמע אל
עליו צרה ;

9 En clamorem ejus audiet
Deus; quum venerit super eum an-
xietas.

אם 10

10 Pro-

& adductam, nisi præmissus fuerit *letior ille conspectus fortunarum super vota fluentium*, quo *Hypocrita culmen felicitatis temporalis sæpe attingit*; & sibi arrogat *תקוה* *spem, fiduciam, firmam expectationem*, & quidem, quod probe notandum, *in Deum defixam, ob signa favoris Divini, & benedictionis*, ut videtur, per omnem vitam, viamque, comitantis. Ita *Biladus supra Cap. 8: 13. תקות חנף האבר* *firmam spes Hypocritæ peribit: & Tjopharus Cap. 11: 20. תקותם* *spes firma eorum crepatio animæ, sive mera desperatio*. Nobilis in primis locus *Prov. 11: 7. Quum moritur homo improbus, perit spes firma, qua magnifica omnia de Deo crepare solebat, ob prosperitatem nempe temporalem securus, & partem sibi in gratia Numinis vindicans; supra ipsos etiam pios, cum afflictionibus colluctantes*. Hac ansa *expectationem religiosam, vel ex religionis radice natam*, ipsamque adeo *Religionem* denotare cœpit, ut ad *Cap. 4: 6. & alibi* submonui. Ex his omnibus exsurgit tandem sententia reliquæ *Jobi* contentioni aptissima, qua *Hypocritæ* adscribit *תקוה* *expectationem favoris Divini, ex longa fortunæ indulgentia conceptam*. Eam tamen utpote *putri radice nixam, & in ventum abituram, procul a se averruncat; & ne hostium quidem capitibus perniciosius aliquid voveri posse inculcat; quippe quæ hominem stulta imaginatione fascinans, sic tandem dementat, ut nunquam resipiscere, atque ad veram pietatem, felicitatemque, emergere queat*. Ad hanc rationem *מה תקוה* *Quæ spes? vel quid expectatio?* non absolute negat, ut voluit Interpretes; sed comparate, quo innuitur, *Hypocritam habere expectationem, & quidem ex Religione natam, quatenus Deum ore colens, non corde, Eundem sibi propitium credit, firmiterque sibi persuadet, eo quod perpetua ipsi felicitas Divinitus contingat*.

Vers. 9. Hærent hic omnes interpretationes, quas inspicere licuit: & ferme dicere ausim, semet suo telo tandem confixisse Jobum, si id dixerit, quod ad h. l. proferri solet. Sane a *Jobi* conditione *adstrictissima* non solum, sed & *conclamatissima*, quod toties ipse lamentatus, toto cælo alienum est, ut *Hypocriticæ spei* ita illudat, *Numquid clamorem ejus audiet Deus, quum venerit super eum anxietas?* Vult dicere, ait *Cl. Schmid. quantumcumque & quam miserabiliter claret, non exaudiet eum Deus in afflictionibus*. Ita insultare *Hypocritæ* potuisset *Eliphazus, & fecit, Cap. 22: 27. ubi Nostro* simul non obscure objicit *longos clamores necdum exauditos, nec exaudiendos nisi resipiscat*. Longius adhuc provehitur *Merc. sic interrogationem in fortissimam negationem convertens, Minime vero: quia sine fide clamat, neque ex animo; nam in fide, & serio, clamantes in afflictione, Deus exaudit*. Quid *Nostro* fiet, si id absolute verum? An non longam, & perpetuam, hæcenus, in longissima & gravissima calamitate, repulsam experiebatur? An non *Cap. 30: 19. adhuc lamentabitur? Vociferor ad te & non respondes mihi &c. Vellem nodum expedivissent Viri Doctiss. quem magno silentio* missum fecerunt. Si *ישל* signaret *evulsionem, vel expulsionem animæ, omnino צרה* *ad mortis angores restringendum foret; ut doceatur, Hominis hujus clamores in extremo illo articulo esse repellendos*. Sed vel sic non unum manere incommodum, secundum *Hypothesein* a *Jobo* acriter defensam, *improbis Mortem quoque facilem plerumque contingere, nullis doloribus corporis, nullis animæ angoribus: אטונוטונו*, inquam, *placidissimam; quæ esse nequit sine summa animi securitate; nullo supplicii metu turbata, sed Namina sibi propitia spondente*. Hoc ipsum comprehensum in phrasi, *Eligaverit Deus animam ejus, qua securitas limpissima in vita & in morte exprimitur, ut patet ex Cap. 21: 23. Istam securitatem, ex felicitate temporali natam, sustinebis, si cum asseve-*

IO Profecto in Omnipotente
deliciabitur: invocabit Deum omni
tempore.

אם-על-שדי יתענג יקרא אליו

בכל-עת :

II Do- אורה II

ratione veritas, *Eccē vel profecto clamorem ejus audit Deus; quum supervenerit ei anxietas. Deum adeo facilem experitur, & propitium, ut si quid mali eum tetigerit, ad primum clamorem exaudiat, atque a calamitate vindicetur.* Id oppositum *Eliphazi* promisso *Cap. 22: 26. 27. Supplicabis illi, & audivit te. q. d. Nunc quidem cælum tibi clausum, quod ore, non corde clames contrito, & sincero. Atqui, inquit Noster, surdæ ad piorum querelas aures Dei, eorum calamitatibus in longum protrahitis; quum Hypocritæ præsentissimam Numinis opem experiri soleant, si quid adversi ipsis acciderit. Agitatum in *Psalms* argumentum; ubi crebra mentio prosperitatis, vel liberationis, improborum, dum probi interea luctu & dolore consumti, cælum frustra precibus fatigant. Nihil æque securitatem carnalem nutrit; nihil cor Hypocritæ insectum magis in confidentiam inflat: ut jure meritisimo tanquam causa præcipua enotetur, quæ הקוה*

spem de Dei favore, & gratia singulari ingenerare soleat. *ה אמת* Ille veritatis, vel affirmativis, aliquoties habuimus, ubi interrogationis esse credebatur. Vide *Cap. 4: 6. 21. & 8: 11. & 20: 4.*

Vers. 10. Impeditiores adhuc sunt rationes eorum, qui ad poenam Hypocritæ hæc reducunt, iterum per interrog. negantem prolata sententia. Num super Omnipotente delicias ages &c? Ad hæc *Merc. 1. Minime. Piis hæc in afflictione, imo extra, & ante afflictionem, consueta, ut deliciae eorum in Deo sint, in calamitatum mole sperantes, & in dolore se oblectantes, & resicientes spe in Dominum; scientes se a Clementissimo patre castigari, non ut perdantur, sed ut probentur &c. At impii murmurant, vel si orent, id non faciunt serio & assidue: quin ubi se exaudiri statim non vident, desperant protinus, quia fide & spe musici non sunt. Hæc quum faciat *Jobus* in afflictione que impii non solent, se impium non esse ostendit. In se optima, non optime tamen quadrant in præsentem *Jobi* cum statum, tum*

adfectum. An non & ipse sub mole afflictionum suarum vel inurituravit, vel ad murmurationem proxime accessit? An non quodammodo desperavit, omnem sibi תקוה

convulsam & abscissam clamitans. Vide modo *Cap. 17: 11. 15. 16.* Adde quæ *Cap. 30: 14. 15. 19. 20. 22. 25. &c.* denuo deplorantur. Mitto alia, quæ quisvis sentiet alieniora ab æstu illo & tumultu mentis conturbatæ, quo Deum sibi in hostem conversam, & doluit, & doliturus est: cuiusque vi abreptus se ne natum quidem ardentissimis votis optaverat. Minus adhuc convenit II. quod de *Pined.* ut germanum commendat, oblectationem hanc in Deo referendam esse ad preces obtentas, & vota impetrata. Ita semet pro Hypocrita jugulasset Noster. Hæc ratio alios III. impulit ad laxiorem sensum; Hypocritam omnes spes opesque suas, extra Deum, in bonis hujus mundi habere defixam. Huc *Cl. Cocc.* commentatio etiam collineat, ita habens: *Quia bonum suum in terra querit, non potest deliciarum in Deo: neque invocare Deum omni tempore, sive malo, quia respectat potius terrenæ remedia; sive prospero ac secundo; quia non sperat omne suum bonum a Deo &c.* Commodius, quoad personam *Jobi*; sed & dilutius quoad seriem.

Longius abit IV. *Cl. Schmid.* cui כל עת est quovis tempore, vel felici, quum Deus quasi videre videtur: nam, inquit, semper impietas malam conscientiam relinquit, quæ fiduciam impedit, aut saltem facit ne nihil impetretur. Atqui improbi & Hypocritæ sæpe confidentissimi, Fortuna præsertim afflante. Non dexterrime etiam digelli tres gradus, quos concipit *Vir Doctus V. 9. 10.* Hypocritam non posse habere fiduciam in Deum nec tempore mortis, nec tempore angustie, nec tempore quovis alio. *Cl. Reim. IV.* in versionibus hæctenus admissis Coherentiam desiderans, reddendum censet, si delectaretur Omnipotente, invocaret Eum omni tempore: quasi ratio daretur, cur Deus non audiat Hypocritam in rebus adversis clamantem. Eodem aciem intondit *Eleg. Crin- soz.*

אורה אתכם ביד-אל אשר עמי II

II Docebo vos de manu Dei :
quod penes Omnipotentem non
celabo.

שדי לא אכחד :

הן 12

12 Ec-

soz. Si delicias suas in Omnipotente habuisset, posset Eum invocare omni tempore. Mihi V. si ישל V. 8. notaret Mortem, ita locus hiece accipiendus videretur : Num super Omnipotentem delicias aget ; Eumque invocabit omni tempore ? etiam extremo illo, & omnium angustissimo ? Num poterit spe viva & firma in Deum, tanquam in Rupem salutis defixa, terrores Mortis vincere, ac triumphare ? Id satis ad rem. Sed Catastrophe mortis V. 19. demum venit. Itaque vide VI. an recipi queat, quod ad liquidum & securum animum Hypocritæ, in verbo ישל, & ad liberationem ejusdem ex angustiis, statim ac clamare occæperit, non male quadrabit : Sane de Omnipotente delicias aget ; Deum vocabit omni tempore. אן succinit קי ה in asseverationem : Fer. 31 : 20. &c. Est depulsio, & rectorio ejus, quod Cap. 22 : 26. dixerat Elyphazus ; Tunc super Omnipotentem delicias ages ; Et attolles ad Deum faciem tuam : i. e. poteris tuo Eum jure invocare, de ejusque favore gloriar. Istam sententiam non firmatum ire voluit, debuitve, Noster, sed potius enervare studuit. Reponit ergo, Atqui & Hypocritæ gloriantur de Dei erga se favore, & Numen semper letum, propitiumque suo velut jure, in vota vocant, omni tempore. Verbum התענג singulari pollet emphasi & gratia, inferens delicatam, & superbum quasi gaudium, quale est Amatoris, speratam suam possidentis. Hinc pulcherrime transfertur ad Delicias animæ fidelis in Deo exultantis : Ps. 37 : 4. Jes. 58 : 15. &c. Nil impedit interim, quo minus ad gloriationem & superbiam spirituales Hypocritarum, serie illuc ferente, applicetur. Vide Esaj. 57 : 4. Vides spem Hypocritæ, suis coloribus illuminatam, quando ei superba quoque in Deum gloriatio, & lætitia attribuitur : simulque sentis quam apte hæc præstrueta, ad irreparabilem hujus hominis ruinam tanto plenius oculis subjiciendam. Hoc pacto idem ferme conspectus emerget, quem exhibet parabola Matt. 7. de eo, qui Domum suam super

arena adificat ; quorsum Emblemata V. 18. manifesto ducunt. Is sibi, rebus ad vota euntibus, quoad vivit, pulcre videtur beatus, de salute sua, & gratia apud Deum, altos gerens spiritus, atque vana fiducia etiam fidei & spei piorum, nutanti nonnunquam, & luctanti cum adversis, illudit. Suspicio incidit, loco sic constituto, aculei quid subesse, quo Amici cavere jubentur, ne rebus adversis hominis probi insultantes, eumque Hypocritam & improbum esse contendentes, ipsi reperiantur Hypocritæ, ob prosperitatem suam scilicet magnifice nimis de se, & pietate sua, sentientes ; atque sibi præ misero Amico jus ad gratiam & communionem Dei velut arrogantes. Eos hac in parte ab Hypocritæ plane intactos nemo dixerit. In Comm. Hieron. reperies Hypocritam hic exponi falsum in amicitia & dolosum ; atque in Amicos dictum censei, qui Jobum ad Tartarum avaris rapuerint votis. Hoc jam violentum, ut & reliqua ibidem profstantia. Si Sodales tanguntur, ictus non nisi ex obliquo in eos recidit, in veri nominis Hypocritas, ob florentissimam prosperitatem sibi placentes, & secure semet pascentes, directus.

Vers. 11. Novis difficultatibus Viri Docti implicantur pro sua quisque Hypothesi. Merc. I. Propositio est ad sequentia, qua attentionem captat quod magna sit dicturus, & ardua. Manum Dei, intelligit Dei opera, quæ in Dei manu & potentia sunt posita, ut prosperitatem infelicitatemve piorum & impiorum. Nam de his omnibus dicturus est. Eadem vocari censei, quæ sunt apud Omnipotentem, deposita in æternis ejus decretis & judiciis. Nempe אורה docebo in fut. acceptum, aliud nihil pati posse videbatur. Multa incommoda ; nam unice agit de Hypocritæos & improbitatis horrendo exitu. Et quorsum tunc illud docebo vos ? An non strenuos satis Doctores in eo se præbuerant ? Sensit Magnus Commentator, adjungens, Ceterum, inquit, ne puetis me ignota alioqui vobis allaturum &c. Hoc II. Doct. de Pined. in eam adduxit opinionem, Jobum

nunc profiteri, se multo luculentius quam amicos disputaturum de impiorum suppliciis; nunquam enim se negasse, improbos in hac vita aliquando puniri: sed illud tantum asserere, verissima aut supplicia aut premia ad vitam alteram reservari. At non video, cur eo nomine se Amicos doctorum esse diceret, quum & apud ipsos utique dubio vacuum, qui male excinduntur in hac vita, sub maledictione ista pejus adhuc perituros post mortem. Ad phrasin, *Docebo vos* וי

idem Vir Erud. multa tentat, ut Divina gratia, & ope. Divina qualdam dicendi ratione, & efficacia: atque adeo in manu velut excelsi Dei, me sustinente, & audaciam mihi addente, qua alacer orationem hanc aggredior. Acumina, non lumina. Cl. Cocq. III. longe diversus, *Monstrabo vobis manum Dei* &c. Ad ea, *videri possit*, inquit, aliud indigitare quam poenam injusorum simpliciter. Dei potentiam nimirum & severitatem, quam non modo in injustis puniendis, sed & in piis probandis & castigandis exercet; que efficere debet ut timeamus ipsum. Nam si justus vix salvatur, improbus ubi comparebit? Ita Jobus etiam ad se ipsum potius respexisse, quum dicit, Vos omnes vidistis, scilicet in me, quid manus Dei possit efficere, & quod etiam pii non evadunt tentationem multiplicem Crucis. Attamen propius consideratis omnibus, hic sensus magis e verbis elucet: *Quantum ex dictis vestris liquet, vos omnes vidistis manum Dei, quam grave sit incidere in illam suo peccato. Nam enarrastis varia impiorum supplicia: nec dico vos mentitos. Res ita se habet. Non celabo quod cum Omnipotente decretum, ut aliquando irroget Hypocritis, sed potius vobiscum decantabo. Quare ergo vanis vestris cogitationibus evanescentis, inque iis vobis placetis, ac non potius Deum timetis? Quod in aliis vidistis, vos ipsi, ne Hypocritis foretis, metuere debebatis. Evanescere est vana fiducia niti. Hæc neutiquam tam liquida, atque sicut nix censet, qui miratur interpretes hic nodos sibi nexuisse. Quid? an Jobus victorem sese ferens Amicorum, subito ipsis victoriam deferret: & recte eos disputasse pronuntiabit? Alia, quæ hic dici possent, amputo. Cl. Schmid. VI. hanc coherentiam sibi placere ait, quod Jobus, quum jam satis occupaverit suspicionem, quasi ex desperatione ad omnem impietatem prolapsurus esset; nunc ex abundantanti ulterius progrediatur, & plura addat incommoda quæ impietas gignit &c. &c. Itaque*

nunc cum aliqua præfatiuncula hic incipit alterum impietatis incommodum, attractionem ingentium malorum corporalium, quæ a manu Dei improbis immittantur. Ita sua jam viucta cæderet Noster, & doceret Amicos, quod ipsum omni contentatione virium edocere voluerant. Doct. Crinsoz. VII. commodius paulo, *declarabo vobis effecta providentiæ Dei; neque celabo vos sapientiam quæ apud Deum est. Nempe eam, de qua tam magnifice dissertat Cap. seq. Idem Belgis nostris placuisse: apparet, nec quicquam concinnius dari posse video, si ad V. 8. 9. 10. recepta sententia teneatur. Quod enim VIII. Jun. & Trem. ausi, *Doceo vos in plaga Dei versatis, eum qui sibi constat cum Omnipotente non eminentior: inter ea censerî potest, ob quæ hanc non aversionem, sed aversionem doctorum vocitasse traditur Summus Bochartus. In notis additur, Ego non facio, ut Hypocritæ solent, sed animum meum ut constitutus est erga Deum in gravissima calamitate, vobis expono: & videtis ipsi* &c. En IX. quid mihi occurrerit ad nexum salebrosissimum. Retineo & ipse præsens, *Doceo vos*; idque ad præcedentia simul & sequentia sic refero, ut Jobus, qui sibi socios vicisse videbatur, (& vicerat) jam tandem ostendat, se veram viam Dei cum Hypocritis esse declaraturum, in qua exponenda non leviter offendissent sodales. Habes aliquid, quod Filium & Ordo disputationis sponte suggerit. Habes item, quod ad silentium jam redactis Amicis, & æstu concertationis deservente, sibi ipsi quodammodo debebat Noster: saltem *Veritati ac Religioni*, quam violatam sane noluit, id dare debuit, ut post acres illas contentiones, quibus perpetuam Felicitatem improborum, & Hypocritarum, extulerat, sub finem declararet, quid de illorum ergo sorte ac conditione apud Deum sentiret; ne quid mali forte ulcers fovisse crederetur. Id consignare incipit cordatissime V. 7. & V. 8. Specialius spem Hypocritæ explodere aggreditur; eam prius delineans a parte illa formosa, qua præstringit, & fascinat, non aliorum tantum oculos, sed ipsius hominis a semet delusi. Ponit itaque primo, animam ejus a Deo ipso eliquatam veluti, per prosperitatem opimam, & tranquillitatem securissimam, quam nullæ fœces turbent. Addit, secundo, Numinis favorem presentissimum in malis, si quæ forte ingruerint, ad preces ejus depellendis. Cumulum imponit, tertio, ex gloriatione in Deo, tanquam suo, quem*

הן-אתם כלכם חיותם ולמה-זה 12

12 Ecce omnes vos vidistis :
& ad quid hoc vanitate vanescitis?

הכל תהבלו :

זה 13

13 Hæc

omni tempore sibi propitium experiatur; secus ac vere pii & religiosi, quibus talia incidunt tempora, ut Deus faciem ipsis suam subduxisset, iisque in hostem conversus esse videatur. Cernis tales lineas, quas Hypocrite spem pingere volens, haud facile omiserit; egregie simul quadrantes in præsentem Jobi conditionem, adfectionemque. De his omnibus jam non immerito pronunciat Noster, *Doceo vos de Manu Dei, i. e. de iis quæ Deus agere solet; quæ in cursu providentiæ ejus, & regimine rerum humanarum, sese manifeste exerunt.* Attegit, *Et quod cum Omnipotente non celo; non abnego; non fucato colore eludo.* Id fecerant quodammodo Sodales, qui ita in Hypocritis declamaverant, ut quod cum Omnipotente est, ratione viarum Ejus, in peccatis, per longam conniventiam, transmittendis, non sine fuco negavissent, & experientiæ contraria docere sustinuisent. Posses quoque, *Doceo vos per Manum Dei, i. e. spiritum intus in me agentem; quorsum Chaldeus tendebat, a Merc. Druf. aliisque ita laudatus, ut ferme subscribant. Castal. certe reddere non dubitavit, Doceo vos Divinitus.* Quod alii habent, quæ in manu Dei sunt, ad prius, quod præterierim, sponte sua redit. Si urgeas vim fut. *Doceo ad præcedentia non minus aptum reperitur; q. d. Noster, Vidi vos in magno errore versari circa Regimen providentiæ; itaque Doceo vos Manum Dei; tempus est, ut verum conspectum harum rerum, de quibus multa in vanum differuistis, vobis pandam.* Vides, hoc pacto, sequentia simul includi posse, quin debere; quatenus se de Exitu Hypocritarum certiora, & cum Dei viis conjunctiora, editurum esse, inculcat.

Vers. 12. Habet aliquid singulare Paraphr. Tigur. quod hic conspici meretur. I. Cum vos omnes speculationibus Theologicis operam dederitis, quare tam vanas opiniones habetis. Nempe verbum חוה vidit, per excellentiam positum censuere, pro rebus Divinis consensuendis vos dedistis. חוה est visio Propheti-

ca, & חוה videns olim vocabatur Vates.

Quidni & videre dicamus usurpatum, ut prophetare, pro Docere in Ecclesia; & Oracula Dei tractare. Non abhorret a persona horum virorum; vereor tamen ne subtilius sit. Merc. II. ad experientiam referens, quam omnes habuerint, de piorum afflictionibus, & impiorum felicitate, non longe a scopo abest: eum tamen non ferit, sibi ipsi, ut sic dicam, elapsus, quum addit, *Hec vos videre potuistis, & bonos, & malos, affligi; cur ergo tam vani estis ut me ex afflictionibus improbum pronuncietis; præsertim quum aliter probi affligantur, aliter improbi, quibus nihil spei a Domino relictum, quique ad Deum non respiciunt, nec orant nec exaudiuntur: quum contra fiat in probis.* &c. Redeat ad ea, quæ *Vs. 8.* discussa. Longius labitur Cl. Schmid. III. ita connectens, *Doceo vos de manu vindicatrice Dei, quæ punit improbos; nec mihi longa probatione opus erit; Vos enim ejusmodi oculis vestris vidistis; nisi quod in applicatione evanescitis, quando omnes impios, & neminem nisi impium, puniri voluistis.* Videtur prima fronte ad rem; sed accuratius inspectum, cum ea directe pugnare reperietur. Resolve modo, *Doceo vos, quod ipsi Experientia estis edocti, impios a Deo puniri; etsi non omnes puniri concedam.* Non potuit, non debuit ita ratiocinari Noster: hoc capite potius ea exponens quæ a Systemate Amicorum longe diffidebant, quin iam funditus illud subvertit eunt. Quid Cl. Cocc. IV. hic viderit, ad *Vs. præc.* exhibui. Languidiuscule V. Doct. Crinsor. sed novistis illud omnes jam: quid ergo vanis sermonibus frena laxatis? Quid noverant? Num quod sequitur de poenis Hypocritæ? At Jobi Systema aliud tulit, & feret, quam Amicorum illud. Codurc. VI. non aptissime, significat se non repugnaturum illis in eo, quod recte senserant, dixerantve, atque experientia cognoverant q. d. Vos estis dictorum meorum testes. &c. &c. In præf. extulere VII. Jun. & Trem. Vos omnes videtis, nempe, quomodo me geram in hac calamitate, longe aliter ac Hypocrite solent. Aequi

13 Hæc est portio hominis improbi apud Deum: & hæreditas quam violenti ab Omnipotente auferunt.

13 זה חלקי אדם רשע עם אל

ונחלת ערצים משרי יקחו :

14 Si אה 14

qui objecta fuit Nostro *contumacia, superbia, rebellio, crimen lese Majestatis*; ex eoque ipso, quod non summissius se gereret, *Hypocriticos* ei & *impietatis* dicam impegerunt Triumviri. Concludimus VIII. Ecce omnes vidistis, vix aliter capi posse, quam, ex ferie versu præc. deducta, vidistis *Hypocritas florentissimos*. Ecce experientia discere debuistis, quæ ego de *Gloriatione Hypocritarum*, deque *Numinis erga eos indulgentia per totam vitam*, antea disputavi, & nunc extra fervorem disputandi, repeto. Quare ergo *vanitate evanescentis*? Quare *experientia*, quare etiam *conscientie vestre oblectamini*, tendendo *Hypocritis, avarisque opum raptoribus, adversa omnia in terris evenire, illisque vivis ac videntibus prædam suam extorqueri*, ut pro *Exemplis justitie Divine* inferviani, quom omnibus oculis in fronte gerentibus manifestum sit, eos plerumque *tranquille vivere, tranquille mori*, atque in *familia opulenta & florente saturos rerum ac dierum exspirare*. Ita hæcenus disputaverat Noster, nec video cur a sententia isti detest-

zisse statuatur. Pertinent hæc omnia ad תקוה

Spem Hypocrite, tanquam lætum quid, pulcrumque, extollendam; quam tamen cum *infelicissima sua sorte* commutatam se nolle testatur *Jobus*, jam vere *Jobus*, id est *fide invicta armatus, & Martyr*, ut sic dicam, *pietatis*, cum qua vel *divinam mortem* subire malit, quæ *placidissimo illo sine impiorum finiri*.

Vers. 13. Ad magnas hic angustias rediguntur Interpretes. Sentias ex *Merc. I.* sic commentante, *Eadem quæ hoc loco dicit Jobus, dixerant & Socii. Quid ergo? Videtur nunc accedere sententia eorum, quod Deus Judicia sua in Impios hic revelet.* Id incongruum sentiens, subnectit II. *Multi hinc ad finem Cap. concessionem & Mimesin inducunt, quasi Job hæc ita quidem fateatur accidere, quæ Socii narrarant: neque se in hoc cum illis controversere, verum in hoc non esse exitum & scaturigi-*

nem sapientie, quæ in eo conspiciatur, quod Deus bonos adstringat, & malos prospere; quæ quidem occulta sit Dei sapientia, nulli homini pervia &c. Huic expositioni libens assentior, sed interim & aliorum hæc afferri puo cum *R. Levi*, ut quia supra de Felicitate impiorum dixerat, non propterea ab illis haberi debeat impius, quasi eos laudet, ac sequi velit; quippe qui ab illis abhorreat, & cum sociis agnoscat instabilem esse eorum felicitatem, eosque pœnas tandem acerrimas dare. Non tamen semper id fieri, ut dicebant Socii; sed se sensu deprehendisse, ut & ipsi deprehendere potuerant, aliter sæpe accidere. &c. Hæc fluctuant, & semet implicent. Distinctus III. de *Pined. Mibi non est exploratum, an hæc, & seq. ad V. 19. recitet Jobus ex Amicorum persona, an ex propria sententia.* Certe verisimile est, ex aliorum sententia proferri, ita ut quæ Amici disseruerunt de Temporalibus impiorum suppliciis, repetantur quasi importune ab illis objecta & inculeata, videl. *impios solere in hac vita pœnas dare amissionem filiorum, abolitione posteritatis, direptione bonorum omnium.* Deinde vero subjungat ex propria sententia *V. 19. Dives cum dormierit; q. d. Ego sic statuo supplicia impiorum a morte incipere &c.* Ita fere *Munst. Clar. Cajet. calculos* subduxere: unde veri nominis *Mimesis* existeret; quam tamen mox deserit de *Pined.* ex sua sententia hæc *Jobum* exponitisse statuens, ut læculentius & magnificentius adhuc, quam *Amici, impiorum supplicia delinearet; quippe qui nunquam negasset eos aliquando in hac vita puniri.* Tactum ad *V. 11. num. 11.* Sed notandum, istud aliquando parum ad rem facere, nec *Jobum* hic delineare quid aliquando accidat, sed quid plerumque & ordinario, secundum *Leges justitie Divine.* Hoc *Hypothesi Jobi* hæcenus defensæ contrarium. Et tamen huc descensum a præstantissimis Interpretibus; quod aliud nihil relictum videretur. Vide *Calv. Piscat. Belg. Angl. Patric. Crinsoz. Schmid. Reim. &c.* Excogitatum tamen IV. a *Jux. & Trem.* quod nodum ex parte levare videbatur; nam hinc ad *V. 20. agi statuunt*

de Calamitatibus, que etiam improbos invadant: Inde ad finem, de miserrima animi eorum constitutione, longe diversa, ob terrores conscientie, a conditione proborum. Alium adhuc nexum

V. quæsitiv Cl. Cocc. per רשע hic speciatim

notari autumatis eum, qui se justitie Dei per obedientium fidei non subjicit, ad omnem justitiam propriam abnegandam; atque ita Legi justitie Legem injustitie vel opponit, vel apponit. Subtile. Addit subtilius: Hoc in Amicis suis latere vidit Jobus; hoc detestatus est; & propositis maximis suppliciis ab ea cogitatione eos avertit. Si hæc Hypothesis e facili flueret, jam nec in totum, nec ex parte, idem diceret Jobus cum Amicis; longe diversas personas impetens, quin Amicos ipsos oblique feriens, tanquam qui a puritate fidei deflexissent, & facti essent עריצים violenti, proximum injuste

exacerbantes. Fateor VI. quum ad V. 10. suspicio mihi commota, Amicos ibi, ut & V. 8. 9. pungi, quod secure nimis & arroganter sese efferrerent, simul mentem mihi pepulisse similem fere conspectum hujus pericopæ, quam ipsorum fere phrasibus in capita Amicorum retorserit Noster, denunciando ipsis perniciem sibi intentatam, si in ista Hypocrisis, arrogantia, & violentia erga infantes a Deo adfectos, perseverarent. Talem adfectum Nostro subinde surrepsisse nil mirum; revera enim non inclementer tantum, sed & insolenter tractabatur a Censoribus superciliosis. Tale illud Cap. 19: 29. Metuite vobis a gladio &c. Item Cap. 13: 7. 8. 9. & 6: 14. Mire præterea congrueret talis peroratio in Eum, qui jam victorem se ferens, par pari quodammodo retulisset. Non acquiesco interim in hac Hypothesi, a qua multa me retrahunt, sed VII. cum ordine, & evolutione materiae, inter Jobum & Amicos discussæ, conjunctissimum arbitror, ut nunc tandem Noster declaret, quid ipse sentiat de sorte, & conditione talium Hypocritarum, quos Deus patitur in terris florere, superbire, triumphos agere, per nefas omne ad culmina rerum grassari; eoque in fastigio fortunarum ad mortem usque vigere, atque adeo magnifice superbis Mansoleis inferri. De tam illustri persona cogitandum hic esse, omnia arguunt. Disputatores Viri principes; controversia ipsa ad talem semet restringens, quin & diferte alligata in superioribus; itemque hoc ipso Capite; nam V.

8. יבצע infert questum avaritia inexplebili corrasum. ישל item opimam non minus quam tranquillam signat fortunam. Hoc verfu עריצים manifesto ducit ad Tyrannos præpotentes.

V. 16. 17. 18. porro comparebunt Theauri a longo congesti, & constructi, in Domo splendida illa quidem, & magnis opibus subnixi, sed quam tinea rodât, id est Maledictio Dei suo tempore eruptura, ad potentium malis artibus exedificatam funditus evertendam, sub ruinisque suis sepeliendam. De tali jam Hypocrita, animi sui sententiam aperire incipit Noster, ostenditque se quum Felicem Eum vivere & mori dixerat, humano more disputasse, ad Amicorum tela retundenda: de cetero neuntiquam dubitare, quin & Domus talis improbi post mortem illius tandem aliquando pejus ruitura sit, quam consurrexerat; & anima ejusdem grassatoris confestim expertura sit, dari Deum hypocrisios & impietatis severissimum vindicem; qui sibi sub larva religionis non patitur illudi, sed qui vicissim spes & imaginationes omnes vani cordis deludat; in exitium æternum præcipitato, & turbine iræ a facie sua disturbato illo, qui caput in cælum aus fuerat efferre.

Ibid. Habemus jam clavim, ut confido, illustris hujus pericopæ. Apparet enim statim, quanta cum Emphasi nunc ille חנה Hypocrita, idemque Lucripeta insatiabilis, qui V. 8. 9. 10. Deum sibi propitium gloriabatur, appel-

letur אדם רשע Homo impius; nec non עריץ Exactor tyrannicus; qui Ps. 37: 35. est רשע עריץ Improbus violentus palmæ instar ex-

pandens sese in terris. Adde ex oratione Eliphazi Cap. 15: 20. idem hocce conjugium vocum, רשע & עריץ, per quas ibi Jobus, si-

milesque Jobo divites, sub persona religionis grassantes, ex ejus mente, designantur. Illius hominis pœnas longe aliter jam delineandas sumit Noster, quam Amici fecerant: ut ex collatione Cap. 15. ubi Eliphazus; & Cap. 18. ubi Bildadus; & Cap. 20. ubi Topharus declamant, unam eandemque incudem tundentes, apparebit. Nempe non desistens a superiore sententia, sed eam ulterius confir-

14 Si multiplicantur filii ejus, ad gladium: & germina ejus, non satiabuntur pane.

14 אם ירבו בניו למורחרב וצאצאיו

לא ישבעו לחם:

15 Re- שריריו 15

mans, ostendit nunc, istam scenam felicitatis temporalis post fata demum exerti. Idem innuaverat Cap. 21: 19. 20. 21. adfectui tamen nonnihil ibi indulgens, & supplicium vivo potius ac videndi insipientium fuisse contendens. At hic non disputans, sed docens, repositam agnoscit in thesauris Dei panam, qua & Dominus injustis artibus ad maximam potentiam proventa, & ipse injustus, excendantur. In thesauris, inquam, Dei repositam, post Mortem scilicet; ut ex V. 20. clarissime videre est.

Idem inculcatum formulis חלק עם אל portio cum Deo, & נחלת Hereditas ab Omnipotente percipienda; quibus & Tsopharus usus Cap. 20. fine. In priori עם creditur positum pro טעם, de cum Deo. Cl. Schmid. non male observat, cum Deo, esse in secretis Divinis, que Deus secum habet recondita, suo tempore exequenda. Ita planissime Dent. 32: 34. An non illud reconditum mecum? oblatum in thesauris meis? Designantur judicia graviora quidem illa, sed & tarda, posteritati que demum superventura, secundum illud Habak. 2: 9.

הוי בצע בצע רע לכהו I. e. avaritiam avaram exercenti, pessimam suemet domui: in altum suum struendis. &c. &c. &c.

Vers. 14. Magnopere in universa hac Oratione Jobi disponenda cum hæretur, tum disfidetur. Merc. I. ita seriem ordinat: Quinque hic adfert, in quibus improbi spem & felicitatem suam collocare solent; copiosam prolem, divitias, incoluntatem, ædificia magna, & nominis celebritatem; que omnia illis eripienda dicit, etsi ita non semper fit; sed juxta Sociorum opinionem loquitur, uti etiam verum est sepe. Multa incommoda, ut ad quemque vericulum patefceret. Ad omnia simul pertinet, quod Jobus jam idem dixisse statuat cum Amicis, sub ea tantum exceptione, non semper id fieri, sed sepe. Putat autem hoc in V. exhiberi genera mortis violentæ, Gladium, & mediam; quibus & ipsi puniendi sint; & liberi

in panam parentum. Adversus eum Cl. Schmid. II. tendit, non ex Amicorum sed ex propria sententia hæc dixisse Jobum, quippe qui non negasset minas Divinas in Impio surtiri eventum suum, sed semper eos puniri: quod ne minas quidem Divinas velint. Jobum itaque in hoc articulo melius loqui, quam Amicos, juxta verum sensum minarum illarum. Hæc parum plana vel nihil dicunt, vel idem quod Merc. dixit.

Minus quoque aptum, quod ad אן si multiplicentur filii, notet Vir Doct. Duplicem panam indicari posse: alteram, quod non raro impii improles sint: alteram, quod si prole multa gaudeant, ea tamen priventur variis plagis, præsertim gladio, fame, peste. אן non dubitantis, sed confirmantis, & florentissimam familiam, atque adeo gentem, ex Improbo Divite profeminatam, ante oculos statuentis. Jun. & Trem. III. multo diversius ad V. 20. agitentur de plagis familiam, divitias, aedes, proventus improbi, dissipantibus, unde in desperationem & disfidenciam conjiciatur, ad finem usque Capitis descriptam. Cl. Cocc. IV. Panas Hypocritarum in familia V. 14. 15. β. in bonis V. 16. 17. γ. in domo V. 18. δ. in Ipso V. 19. 20. 21. 22. ε. in memoria V. 23. sublimiore maectat sensu, atque primo Amicos oblique peti supponens, inde ascendit ad Justitiæ propriæ sectatores, Judeos, Pontificiosque. Harum meditationum gustulum si cupias, ex posteros Judeorum ad sumem spirituales i. e. verbi Dei & consolationis penuriam damnatos. Item, Domum Antichristi, ut blattæ; ut tugurium; que scilicet. facillimo opere sit convellenda. Vides genus. Alii V. promiscue hic differi volunt de panis improborum in vita, in morte, in filiis, in bonis &c. Id ad quemque verum promittens, quod sua cuique conjectura suggerit. Colure. nimis festivus, in quatuor his versibus nil difficile dictitans; atque ad huncce plane silens. De Pined. ita mentem exponit: Minatur impio exitium filiorum per gladium hostilem, sive bellum; itemque famem, i. e. exilium, ignobilitatem, ege-

egestatem. Similia habet *Cler.* in *Paraphrasi* & *Crinsoz.* Nimis argute *Drus.* ad posterius colon. Nullus erit cibus, qui eorum famem explebit. Tanta erit maledictio Dei, ut etiam in copia inopiam experiantur. In priori *Bellum Gladio* figuratum statuens, minus rite ad *Erisichtoniam* quandam maledictionem respexit in hac miserrima esuritione. In priori colo *Bolduc.* deprendit *Gladium Justitiæ*, quem *Magistratus* gerit, q. d. si multos habuerit filios, tam dissolute vivent, ut appareat eos recte pergere ad infame supplicium: ita ut qui ex his nati fuerint, ad summam penuriam recidant. Eodem collineasse videtur *III. Grot.* cui ad *Vs.* seq. *Capite damnati* obversantur, quos lugere vetitum. Hac & alia complexus *Vcn. Patricius* qui ita *Jobum* inducit loquentem, vidimus sane numerosam ejus posteritatem cadere Gladio *Justitiæ*, aut *Belli*, aut popularis *Tumultus* furore: eosque, qui evaserant, reservatos ad pereundum fame crudeli. Ad verum sensum rite constituendum, observo *VI.* ita digestam videri hanc enucleatissimam tractationem, ut primo exponantur *Judicia Divina* in posteritatem, & familiam præpotentem, improbi; post *Mortem* ejus, incubitura, ad male parta male dissipanda. Secundo depingatur *thesaurus* cumulatissimus *Iræ* ejusdem in ipsam improbi personam effundendus statim ad *Mortem*, & ultra eam, quum jam incidit in *Manu Dei* vivi; atque ad *Tribunal justis* *Judicis* comparere coactus fuit. Prior pars a *Vs.* 14. ad *Vs.* 19. deducitur. Posterior a 19. ad finem capitis decurrit. In hac generali partitione potuisset *Judicium*, sub quod *Dives beatissime*, ut videtur, moriens, & beatam, florentemque hætenus, relinquens *Familiam*, confestim cudit, præmitti, adjecta dein maledictione posteritatem & *Domum* ejus extirpatura; sed dedita opera ordo commutatus; & initium factum a pœnis ad hujus vitæ *Oeconomiam* pertinentibus, ut inde ad pœnas longe graviore *Oeconomie* future transcendatur. Id nemo male digestum dixerit. Digestius merito censeatur forte, tum ob rationem obviam; tum quod vitæ future *judicia* illa a nobis non nisi per *Fidem* hætenus apprehendantur: quam priora illa in sensus & experientiam nostram incurrant. De iis ergo prius actum, utpote proxime *Controversiam* spectantibus: visibiles enim plagas in domum improbam immittendas maxime urserant *Amici*. Addiderim, in invisibilibus pœnis finire maluisse *Nostrum*, quod illatum vis nullo fineter-

minetur, sed in omnem æternitatem sese extendat. Incipitur ergo a *Maledictione visibili*, quæ improbam *Raptorem* feriat post *Mortem*: non autem in vita; ut *Amici* tetenderant. In ea evolventa legitimo ordine proceditur. Venit nempe primo *numerosissima*, eademque hætenus opibus & divitiis florentissima, progenies, quæ beati, ut gloriantur, *Patris*, beatam & opulentiam cernit hereditatem; atque perpetuam sibi potentiam & gloriam in culmine rerum despondet. Huc vocat *DN si*, quod est concedentis, vel inveniatis tale quid locum habiturum, ut vel ex *Vs.* 16. manifestum. Si creverint ergo & multitudine, & fortunis *Filii ejus*: itemque *Nepotes* מַנְיָנָי, splendida germina, si excreverint, seque latissime diffuderint in terris; *Gladius* tamen vindex tandem in eos destringetur, atque per omne genus malorum, *Divinitus instantium*, ad summam egestatem & inopiam opulentissima illa familia, male partis superba, revolvetur. Habes quod *Sacræ Literæ*, quod profanæ etiam, quod denique *Experientia* omnium, & *Dei* *Judicia* in Mundo, testantur, ac fanciunt. *Conjuncti* in unam seriem duo inembra, quæ sublimioris styli elegantia disjunxerat. *Naturalis* nempe structura erat, Si *Filii ejus* & *Nepotes* late excreverint; erunt ad *Gladium*, & non saturabuntur pane. Si quis disjunctionem retinere malit pressius, ad etatum distinctionem, nil decesserit nobis. *Gladium ultorem Dei* jam bis habuimus *Cap.* 15: 22. quorsum reflecti putem: & *Cap.* 19: 30. Pro eo כַּרְקַּי fulgurans acies inducta *Cap.* 20: 25. Adde *Pf.* 7: 13. & 17: 13. Non excludo *Bellum*, formidolossimum illud flagellum, quo *Deus* *Judicia* sua in terris exercet; & quo tanquam *Gladio* *Justitiæ* *injustitias*, *avaritias*, *rapinas* *Mortalium*, publice vindicat: sed nec *Emblema* hoc sine includo. Confer *Pf.* 78: 62. 64. ubi כַּרְקַּי bis distinctum, non sine notabili discrimine. Existimarem *Vs.* 62. *Gladium* latiore sensu positum, quam *Vs.* 64. ut prior designet *Gladium vindicem quem ipse Deus vibrat*: posterior *gladium hostilem in manu hominum*. *Locus* inspectus mentem meam penitus inspicendam dabit. Sub priore comprehenduntur omnia illa mala, quæ vis seiva belli secum trahit; videlicet *caedes* non tantum & *lamina*; ve-

15 Residui ejus in mortem sepelientur: & viduæ ejus non flebunt.

15 שרידיו במות יקברו ואלטנותיו

לא תבכנה :

16 Si אה"י 16

rum etiam urbium, ædium, agrorum, incendia, populatines, evastationes; pecorum præclarumque abactiones; violationes corporum; captivitates, & abductions in servitutem; quæ & alia malainnumera hic Nostro obvertata, ad ostendendum, quomodo in via ordinaria providentiæ opes ex rapinis & spoliis pauperum corrassæ iterum soleant dissipari, ne de iis tertius quartusve gaudeat heres. Est Doctrina verissima, & Regula ferme perpetua: quam & Amici ante oculos sibi propoluerant; sed a qua impetu disputandi multum deflexerant; in præsentî Calamitate Domus Job.æ hanc ipsam Dei vindictam manifestissime conspici contententes. Verissime ergo Noster *Vs. 11. Edocebo vos de Manu Dei. Doctrinam male a vobis explicitam, pejus applicitam, justo in lumine collocabo.*

Vers. 15. Duæ formulæ abstrusiores. Eas ita declarat *L. Merc. Morbo, vel Morte quavis mortui humabuntur: & ne viduæ quidem, aut impii mariti, aut ejus filiorum, ploraturæ sunt ob eorum improbitatem & severitatem, quod eos non amarint. Vel, quod funere solenni non fiat prosequendi, ubi funus deducentes uxores flere solerent.* Hoc ita in *Paraphr.* expressit *Cl. Cler.* Qui vero naturali morte sublatis fuerint, ne a suis quidem viduis deflebuntur: quia viros utpote malos oderunt. Utrumque dilutius; nec ulla ratio Linguae permittat, ut in morte sepeliri, nihil aliud sonet, quam mori & sepeliri; idque cum oppositione ad gladio occisus, quorum cadavera insepulta, ut idem *Vir Doct.* autumat. Juxta *Merc.* autem sepultura hic non memoratur tanquam honorifica, sed opponitur eorum vanitati, qua se putarant æternum virosos &c. Scintilla veri, quæ deinceps clarius micabit. *Fun. & Trem. II.* argute, In ipsa morte sepelientur i. e. adhuc animam agentes; & ne ab inimicis quidem lugebuntur: ita sunt exsi omnibus. Præiverat *Vatabl.* Qui evaserint sepelientur adhuc vivi moribundi. Addit tamen, vel morbo, aut peste, confecti sepelientur. Posterius arrisit *Drausio* notanti מות ומדונה Mortem, pro Peste nonnunquam poni.

Ainplexus & Cocc. III. Per pestem venient ad sepulcrum, atque ita tum per cruciatum morientur, tum frequentes sepelientur. Ad significationem Mysticam, quam hic sinul complectitur, confert *Apoc. 6: 8. III. Patric. IV.* hinc elicit plagam adeo severam, ut nemo hos pestiferos sepelire ausus. Acumen non juvenultum, quod *Cl. Schmid.* plenius exposuit: *Dum moriuntur, erunt simul sepulti, nec aliam habebunt sepulturam, quam mortem. Hoc fieri solet tempore pestis, ut vel non sint, qui sepeliant; vel præ timore contagii non audeant sepelire: ita ut cadavera insepulta permaneant, morte eos velut sepeliente, dum super terra in pulverem putrescunt.* Idem intendit, sed latiore adspectu *V. Eleg. Crinsoz.* Non aliam habebunt sepulturam ac eam, quam cuique genus mortis sue procurat. Quousque pateat, percipias ex *Codurc. VI.* qui *Vulgatum* laudans, cujus est, sepelientur in interitu, id exposuit, Carebunt funere; & Mors ipsis erit sepultura, quatenus vel obruantur, vel morgantur, vel devorentur, vel absorbeantur. His omnibus, aliisque, insepulta videlicet obtingit sepultura; quæ semper gravis & tristis visa gentibus, magnum pœnæ gradum in Sacris quoque occupat. Ad viduis luctum non editurus idem *Vir Doct.* notat, significari adeo infamem & ignominiosam eorum mortem futuram, ut ne viduis quidem lugere concedatur; secundum illud *Tiberii edictum*, Ne capite damnatos propinqui lugerent; apud *Suet.* in ejus vita. Idem annotatum ab *III. Grot.* quali magnis criminibus infames fore posteros inclinaretur. Si isti scenæ diriori hic locus esset, in morte, vel in mortem sepeliri, notare posset, cum execratione Dei hominumque humari, atque desodi. Tale quid *VII.* obversatum iis, qui de Morte secunda cogitarunt. In his *Doct.* ita satis pulchre commentans, Forma hæc loquendi indicat sepulcrum improbis esse vestibulum Inferorum, & mortis vere atque æternæ; quam contra fideles ibi seminantur cum certa spe vite &c. *I Cor. 15.* Ea maledictio

cur ad שרידים residuos restringeretur, dari nequit; & in priori parte hujus pericopæ *V. sibi*

sibilia magis Judicia spectantur. *Bolduc. VIII.* Mortem positam vult pro Loco subterraneo ubi plebeji sepeliebantur, ita filum suum texens, Impius in filiis non solum punietur, Gladio Justitiæ perituris; sed etiam in Nepotibus, totaque adeo progenie, quæ licet proavum habuerit ditissimum, & nobilissimum, ad abjectissimam tamen deveniet conditionem; & non magnifice, sed plebeje inhumabitur. Istam sepulturæ vilitatem unice etiam attendit IX. *Pisc.* cui in morte sepeliri valet, statim a morte, sine pollin-tura, & reliqua cura, qua Divites solent func-rari. In vicinia *Doct. Belg. X.* sepelientur in-honorati, & ignobiles, fama cum ipsis putrescente. Idem ab *Erud. Varass.* uberius declara-tum: Est hæc proprie insepulta sepultura. Mors illos sua sepeliet; nihil præterea honoris supremi consecuturos. Vult enim Mortem iis futuram pro sepultura, quasi qui inhumati projiciantur; aut jaceant sane inopes & inflet; quorum interitum honore sepulturæ cognati, affines, ipsæ con-juges, carere patiantur. Arduum est, quid in his palmam mereatur, finire. Decisio illa expeditior erit, si ultimum Colon ad liqui-diorum rationem perducere possit; nam & in eo magnopere dissidetur.

Ibid. Ambigitur primo, an viduæ non plo-rantes pertineant ad patrem improbum, an ad posteros. Deinde haud convenitur in sensu. *Merc. I.* Viduas plurahiter dicit, quod sæpe plu-res uxores haberent: Vel non improbi tantum uxorem, sed & ejus filiorum inivit. Quomodo applicet, supra visum. *Cl. Schmid.* in eadem sententia versans, Non video, inquit, quid ob-estet, quo minus & propria uxor improbi, & uxores filiorum ac nepotum intelligantur. Pos-terius unice tenet *II. de Pinod.* quod non in-solens, ut plurali adjungatur singulare ditribu-tivum. Rationem autem cessantis luctus red-dit, vel quia simul cum viris suis eadem luo peri-mentur: vel quod mali mole obruta, se potius, quam maritos, lugere cogentur; vel quod tot ma-lis deplorandis nullæ sufficiant lacrymæ. Placue-re hæc *Cl. Coccejo*, ita notanti, Non plorabunt viduæ, quia simul morientur: ut *Pf. 78: 64.* coll. *1 Sam. 4: 19 20.* Vel quod in cumulo miseriarum occalluerint, nec vacare possint so-lenni planctui ob propriam miseriam. *Ezech. 24: 20.* Vel quia major planctu calamitas. Poste-rius illud intendi *Pf. 78: 64.* vix dubium; nec tamen ibi excluderim solemniam honestioris sepul-turæ; ut duplex profanatio dignitatis Sacerdota-lis ibi signetur; altera quod Gladio ceciderint,

qui Sacrosancti erant; altera quod honesto & solemniter funere caruerint. In hanc mentem re-ctissime & hic *Doct. Pisc. & Belg. III.* Vi-duæ non plorabunt, solennes exequias celebran-do. Nollem additum, quia exosi erant ob im-probitatem, id enim & extra formulam, & præter rem; quum nil viduas has pias statue-re jubeat. Alii *IV.* trahunt ad marborum & malorum sævitiam, ob quam gratulanda potius mors illa veniat, quum comploranda. Omnino tenendum *V.* quod de sepultura honestiore, & so-lenni planctu viduarum, mos Orientis sponte suggerit. Totum genus loquendi cognoscat ex illo *Hamasie*

يا طعنة ما شديح كـهـبـي
 يـفـن بـال
 تقبم الـمـاتـم الـعـايـي عـاي
 جـهـد وـاـوـال

*Meus confessionem Senioris longævi & de-crepiti!
 Quæ excitabit maximum Lessum cum adfli-ctione & ejulatu.*

Ad hæc *Tebriz.* innuit se confodisse virum prin-cipem; ac propterea Lessum maximum, sive conventum mulierum lugentium celebriorem nomi-nat. Habes Lessum maximum virorum prin-ci-pum; qui supponit medium, media fortuna uten-tium; & infimum sive plebejum. Ergo nullo Lesso honestari, infimo est inserius; sive id fiat ob in-famiam, sive ob luem; sive ob desolationem & inopiam tantam, quæ nec linteum sepulcræ relinquat viduæ, nec privam fossulam, ad mariti cadaver cum aliqua specie honestatis humandum, aut complorandum. Postremum hoc scopo & nexui maxime respondet. Describitur videlicet illa revolutio fortunarum, qua *Domus opulentissima*, quæ ex injusto Mammona excre-vit ad summum gradum splendoris & dignitatis, maledictione notabili Dei iterum decrescere solet. & ad extremum inopiæ ac vilitatis deprimi in-seris posteris. Cernis, credo, sponte, viduas non esse Patris improbi illas, sed Posterorum

ejus, & quidem *שׁרְיָדִים Residuorum*, qui sine re, & nomine, ad mendicorum conditionem redacti. Cernis quoque, in morte sepeliri, ube

16 Si cumlaverit ut pulverem כסף וכחמר
argentum; & instar luti paraverit
vestem.

יכין מלבוש :

17 Pa- יכין

uberius, commodiusve, exponi non posse, quam Mortem ipsam habere pro sepultura: nec *Infula* gaudere propria, in quam contrahuntur. Cernas denique velim hanc abjectissimam mortem, & *insepulta*n vere sepulcrum, super terra putrescere, videlicet, vel & in abditum aliquem angulum tumuluarie desolati, oppositam esse superbiae Tumulationi, improbis parentibus tributæ Cap. 21: 31. &c. & mox *Vs.* 19. quoque tangendæ. Non ergo ad *Improbæ Domus* conlitem hęc maledictio, & *pana*, referenda, nisi Nostrum sibimet contrarium inducere lubeat, sed ad *posterios* ejus, & *seros* Nepotes proroganda, quos vindictam Numinis tandem atlequi, & exequi, nunquam sane negaverat Noster, ne quidem Cap. 21. sed differre agnovit, objectionem inde motam refutans *Ibid.* *Vs.* 19. 20. Ceterum, quamvis

שרידים *Vidue ejus*, pro eorum, ad אלמנותיו

Residuos commodissime redeat, per solennem *Hebraismum*, non incommode tamen כהני ad *profatorem* sic applices, ut *vidue ejus*, sint, ad *Familiam ejus* pertinentes. Similis plane constructio *Pf.* 78: 64. ubi *Vidue ejus* non redeunt ad כהנים, sed ad *populum* *Vs.* 62. de quo & dictum erat כהני *Sacerdotes ejus*. Ad eandem normam & hic ישרידיו *Residui ejus*, improbi scilicet: i. e. *abnepotes ejus*, & *ultima posteritas*, quæ ex stirpe Divinitus maledicta supererit, *opulentæ Domus cladem*, & *ruinam* veluti *testans*, & *circumferens* *vita trepida*, ac velut *fuga*, & *mendicatione*, *ignominiosa*. Confer quæ ad *Cap.* 20: 26. de vocabulo שריד notavi, quod constanter adfert *fuga elapsam e gravi clade*. Phrasin figuratam Amici adoptans *Jobus*, simul sententiam ejus corrigit, ad normamque accuratorem experientia reducit. Hujus *Doctrina*, & *veritatis capitalis*, non Sacri tantum Libri, sed etiam profani, refertissimi sunt; in *Tragædiisque* præsertim Veterum materia hæc crebro tacta; ad illud *Æschyli* confirmandum in *Eumenid.*

Vs. 540. ἐς τὸ πᾶν ἢ τοὶ λόγοι βαρῆσι ἀδίστατοι Δίκα; μηδὲ τοῖς κίρδοι ἰδῶν, ἀφ' ἧς ποδὶ λάβῃ ἀπότης, ποινὴ δὲ ἐπίτῃ, κύματα μίσει πύλα. In summa eam tibi, *Aram* *Justitiæ* reverere; neque *Eam*, *Lucrum* spectans, *impio pede* calcitrans *insultes*; *pena* namque *aderit*; *fixusque* *manus finis*.

Vers. 16 *Opulentæ Domus Fortunæ*, *avare*, & *injuste*, *aggestus*, *grandibus figuris* *expingit* *Noster*. Vocula אם si, non est *incertam*, sed *certam* ponentis *conditionem*. Nam, ut supra vidimus, *cardo* *quæstionis* *versatur*, non *circa omnes improbos*, quod minus recte vulgo supponitur, sed *circa improbos Lucriferus*, *Raptores* & *Oppressores simul pauperum*. Talis jam, *Deo* non *connivente tantum*, sed & *indulgente*, ac *frena Tyrannidi laxante*, dicitur *coacervare argentum tanquam pulverem*. Apud *Arabes* صـجـ in II.

conjug. frequentatur pro *citra pondus aut mensuram accepit aliquid per cumulum*; & صـجـ est *cumulus frumenti, lapidum*

acervus, & *similia*. Apparet *Dialectos* *amicas sociare dextras*, seque *invicem illustrare*. *Zuch.* 9: 3. extat eadem formula, quæ haud dubie *Proverbialis*. Additum *ibid.* quod eisdem monetæ, & *sicut Lutum platearum Aurum*. Non mirabere ergo & hic, ex eadem officina, *instar luti si paraveris vestem*. Comparatio ista tum *copiam* pingit, tum *vilitatem* vel *pretiosissime vestis*, inde *oriundam* in *domo divite*, secundum *Luculli* profusionem, qui rogatus *centum Chlamydes purpureas* ad *scenam ornandam*, dubitantique, num præbere posset tantam vestem, *post paulo scribit* ei qui minus erat editurus, *sibi millia quinque esse domi chlamydam*; *partem* vel *tolleret omnes*. Nempe, ut addit *Saryrius*;

Exilis domus est, ubi non est multa super sunt,
Et dominum fallunt; est profunt furibus.

Orien-

17 יבין וצדיק ילבש וכסף נקי

יחלק :

18 בנה כעש ביתו וכסכה עשה

נצר :

19 עשיר

17 Parabit, & justus induet: & argentum innocens partietur.

18 Ædificavit tanquam tineæ, domum suam: & sicut tugarium quod fecit custos vineæ.

19 Di-

Orientalium luxuries hoc in genere infinita. Quæsitior subtilitas Cl. Schmidii, suspicantis ad *Lutum* figuli allusum, quod facile & non magno pretio is sibi comparet, varia inde & plurima vasa formaturus; ad quam rationem impius facile omnis generis vestes sibi comparet. Non pœnitebit adiisse Boch. Hieroz. part. 2. p. 617. ubi Vestes in Thesauris congestas, & repositas a Veteribus, docet. Locis a Viro Maguo adductis, addas licet *Esaj.* 23: 18. quo uti non neglexit Cl. Cocc. ad Allegoriam, qua Antichristi opes in spoliis cessuras Ecclesiæ, & hic attendi opinatur. Alios lusus dabunt Hieron. *Gloss. Ordin. Lyræ.* alique hujus figlinæ Artifices.

Verf. 17. Pulcherrima *Epanodos*, qua posteriori loco redditur. In verbis omnia per se lucent. Sensum ipsum obscurat nonnihil Hypothesis recepta, agi de Improbo in vita sua exspoliando omnibus hisce divitiis & ornamentis. Hæc Merc. ita commentari coëgit: Opes ab improbis sepe immerito labore congeruntur; quibus non liceat ipsis uti; vel quod non audeant attingere præ avaritia; vel quod illis adimantur justo Dei Judio, ubi illis uti frui sperarant. Usura autem & fructus sepe aliorum est, ut *Fustorum.* Sed hæc non semper. Imo contra sepe Justos egere, improbos affluere videas. Menti & Scopo Jobi haud adeo congrua hæc, ut nec alia ab aliis allata. Recta collineabis, si hos thesauros improbitatis a longo congestos, post Mortem Raptoris dissipari, & in prædam justioribus possessoribus concedi, statuas, posterioris ejus tanquam injustis Heredibus ex illa opulentia ad summam tandem inopiam detrufis.

Verf. 18. Hanc lentam, sed certam, ruinam Domus improbe, ad summam felicitatem evectæ per injustitiam, & oppressionem, duæ excellentes figuræ depingunt. Prima est, Ædificavit Domum suam. כעש sicut tineæ, ut *Vulg.* habet, vel sicut tineæ, ut alii malunt. Ea vox a *Rad.* עשט istam vim haud dubie

possidet. Sed & aliam obtinet a *Rad.* עוש

Job. 9: 9. ubi *Arcturum* plerisque vertere vidimus. Hanc *Jun.* & *Trem.* duce *Ab. Esra* I. huic quoque sedi sic aptant: Ut ædificaverit quasi *Arcturi* Domum suam; erit velut tugarium quod fecit custos. Referunt ad pratorium splendidum, & magnificam substructionem, qua velut cœlestem domum sibi fieri curaverit improbus. Addunt tamen, Denique velut in celo fuerit sua sententia. Id jam figuram pro litera substituit; vel & cum ea conjungit. *Merc.* II. sicut tineæ vertens, respicit ad magnifica ædificia, quæ improbus construxerit, tanquam æternum duratura: quum tamen domui tineæ similia reperiantur. Vim similitudinis ita pandit: Tineæ vestem corrodens domum sibi perpetuam construxisse videbatur, sed ea ipsi admittitur ubi primum ab homine vestis excutitur. Ita improbo accidet, ut Domus magnis sumptibus ædificata, tanquam stabilis in ævum futura, ei adimatur: vel morte præventus ea frui nequeat. Sic supra *Cap.* 8: 14. domui aranei comparata fiducia improbi. Vix crederem ad domum materialem adhæsum, nisi ad *Vs.* 14. præmissum esset, inter ea, in quibus spem & felicitatem suam collocat improbus, esse magnifica ædificia. Adhæsit & Schmid. observans, tineam esse bestiolam, quæ facile pereat variis casibus, & ultra unam æstatem non vivat. Sensum itaque esse. Ædificabit quidem impius magnificam domum, sed diutius sere non possidebit quam tineam, quæ summam per æstatem domum suam possidet, si non citius casu quodam intereat. Lumina sibi sua obstruit Vir Doctus, literæ tam tenax, quum figura pulcherrime splendeat. Eam Boch. III. Hier. part. 2. p. 617. sic elucidavit. Tineæ domus est foramen, quod in panxo aut veste confecit. Ea domus parum firma, quum atteratur in dies, illa ipsa tineæ tæbe, qua primo constructa fuerat, donec parvus ipse, in quo domus est, in nihilum abeat. Recte igitur Jobus de impio, cujus labores sunt vani & irriti, Ædificat ut tineæ domum suam. Appo-

nit.

nit & iudicium de *Arcturi* domo, quam alienissimam censet; quod sic duo *Hemistichia*, quæ *Iobus* conjunxit, *divellerentur*. Cl. *Cler.* adiecit, *Quid Arcturo cum domo caduca?* At qui *Junio* non *caduca*, sed *magnifica & superba* Domus obverbalatur, *inter sidera ipsa veluti resplendens*, quæ ad *tuguriali humilem conditionem* sit redigenda. Si constructio paulo magis faveret, de *fundi possit illustis imago*, relata ad *Fortunis splendidissimas Improbis*. Certe *in er stellis habitare*, vel *Nidum sumum locare*, alibi quoque in *Sacris* occurrit; & *decidere ex astris* apud *Cic.* *Speciatim Arabes*, ad *summum cubeni splendoris & glorie* designandum, adhibere amant **الفرقدان**

Alpherkedan dictas duas *stellas* circa *Polum Borealem*; quippe quæ supra reliquas omnes emineant. Cl. *Cocc.* IV. inter utrumque anceps, *sublimiori adpectui* utrumque sic accommodat: *Domus Antichristi est ut Blatta; ut tugurium. Facillimo opere convulsa est; & convellitur. Sed & versio Junii aptissima. Nempe Arcturi domus est cælum stellis fulgentibus aptum. Jam Antichristus Domum sibi fecit Cælum, in quo sedeat tanquam Sol circumstans stellis. Cadet tamen de Cælo suo una cum stellis convulso. Obstat, ut dictum, Junio, constructionis ratio, quæ *L'aw* sic converti, vix ac ne vix quidem patitur. Addere autem, multo figurantius ad scopum *Iobi*, *sicut tineæ*, si modo imaginis illius gravitas enucleetur. Id feliciter prælitit de *Pined.* V. *cujus summa huc redit, Tinea rodendo sibi edificans domum, eandem simul subruit, sibi que veste brevi consumpta exitium creat. Non aliter impius alienas res mordendo, & vorando, Domum suam erigere & stabilire moliens, eandem simul demolitur, opibus & fortunis, quas injuste corrasit, excutendus. Idem & Calvin. egregie prælitit: Tinea corrumpit & perdit omnia, ut sibi Domicilium parat, & quicquid invenit, arrolit, damno & dispendio alterius suam sibi domum construens, in qua tamen nihil præter corruptionem, & putrefactionem, Sic improbi præclara quidem palatia construunt, sed simul, ut tineæ, corruptionem secum in ea inferant; & post aliquem splendorem Domus eorum desiciuntur. Cernis ad splendendam ædificationem Divitis reflecti, quatenus ea splendidissime fortune indicium facit; quod facile concedi potest, si modo figuræ præcipuus relinquatur locus. Eam Doct. *Belg.* unice hic tenent; meliore iudicio quam *Pisc.* qui soli fere literæ insiluit. Ista autem**

figurata vis sententiam nostram de *Oeconomia* hujus *Cap.* & *Materia* adversus *Amicos* ad mentem *Iobi* perorata, valide adfirmat. Nempe nemini non competissimum, *opulentus* sap. *Dimas*, ac *Familias*, ex *injusto Mammona* exedificari; easque non statim correre, vivo ac vidente *Raptore*, sed aliquamdiu in potteris stare, ac durare, sine ullo metu ruinæ, ut videretur. Interim tamen *Domus* illa vere ruinosa, atque intus velut erosa, tanto graviore lapsu concidat necesse est, quanto altius exerevit; ut fixus maneat terminus rerum, *Male parata, male dilabi*. Emblematis *Tineæ* subest simul vis *proverbialis*, quæ *Maledictionem* intus *cæco & lento morsu* exedentem adfert. Vide *Pf.* 39: 12. *Hof.* 5: 12. quæque ad *Cap.* 4: 19. dicta. *Ibidem* voculæ **עש**, *Arabice* **عش**, aliquid lucis additum. Deleo itaque conjecturam, quæ olim *adblandiebatur*, *Ædificat ut Nidum domum suam*, ex **عش**: nam nec *Figura* illa tam *luculenta*: & *serupulus*, cui tunc adhærebam, nullus, si **עש** cum Cl. *Cocc.* *resolvas כבה העש* sicut *domum tineæ*; vel, quod prætulere, cum *Hieron.* reddas, *ut Tinea. Doct. Deod.* ita struens, *Ædificabis, sed Domus erit ut Tineæ*, minus commodum credidit *Tineam* inducere *ædificantem*, quæ nil aliud quam diruat. Sed in eo dicti vigor, quod ex *Ironia* & *Oxymoro* constat, quo *Tineæ ædificans* introducit, ita *Domum* suam in veste, vel ligno, *exstruens*, ut simul eandem *destruat* atque subvertat.

Ibid. *Secunda* similitudo etiam pervenusta. *Ejus* vim plerique constituunt in *brevitate vite* vel *felicitatis improborum*. Sic *Merc.* *Custos vineæ, aut ficuum aliorumve fructuum, tugurium ex levi materia compingit æstate, dum fructus pendunt. Hoc collectis fructibus diruitur, vel negligitur; & hyeme ac pluvia superveniente facile, ac velut sponte sua, corrui. Idem de domo improbi verum. Si Domum post fata collapsuram figurate accepisset, non multum requirerem. Plus vitii in expositione Cl. *Schmid.* *Custos non plus intendit, quam ut per tempus usuarum, aut ficuum, fruatur suo tugurio, quod & consequitur: sed impius in pœniam, quam Deus illi immittit, non fruatur diu domo sua, & turbato ordine nature, juxta quem diu-**

19 עֵשֶׂר יִשְׁכַּב וְלֹא יֵאָסֵף עֵינָיו

פקח ואינו ;

20 תשיגהו

19 Dives cubabit; sed Nihil colligetur: oculos suos aperit, & nullus est.

20 Ap-

diutius vivere potuisset, contra etiam spem suam, qua multos annos possessionis præcipiebat, e domo sua abripi solet, quando de morte nondum cogitat; & in momento abscinditur. Hæc nec Scopum feriant, nec naturam comparationis expriment. Propius accedit de Pined. in Custode dupliciter impium avarum repræsentatum notans, primo, quod aliena, non sua prædia servet; secundo, quod non integrum annum, sed brevi quodam, certo, & definito tempore anni, in custodia sit, & temperaria tantum umbraculi habitatione utatur. Ita nec propriam, nec perpetuam, atque æternam, esse possessionem Divitiarum. Quanta igitur stultitia, tantum operæ & sollicitudinis ponere, in erigendo tugurio, quod brevi collapsurum, aut deserendum! Ad dicit, per Sarcasimum irridere videtur magnificentissima mortalium ædificia, & Arces munitissimas, vocando Tuguria rustica, & per angustas casas. Quid enim erigere possit homo nisi Tuguria; & non nisi ad brevissimum tempus? Hæc omnia, in se bona, & ingeniose dicta, non optima fient, si Literam premas, vel & ad brevissimam & vanissimam Impiorum felicitatem ea referas, eodem sensu, quo Amici. Contrarium nempe nunc urget Noster, Cladem & subversionem istam posteris incumbere demonstrans, in quorum ruinis appareat, omnem illam Fortunam Domus opulente, ad instar levidensis casule, sponte defluere, atque nihil aliud fuisse quam Umbraculum Custodis, alienam vineam ad tempus servantis: ut eam deinceps cum suis fructibus, & vindemia, vero possessori, ac Domino, relinquat.

Vers. 19. Mira dissensio distrahit Interpretes, in contextu ubi amicissima consensio eos jungere potuisset, & debuisset, nisi verum Filum e manibus fuisset elapsus. Merc. I. Dives jacebit, morietur, nec colligetur, scilicet ad populos suos; i. e. non sepelietur. Hoc dicit, quod honore sepulturae sit cariturus, in majus dedecus &c. Et hoc sæpe fit, sed sæpe etiam non fit. &c. Sensit pro judicio suo incommoda hujus expositionis; eaque sic levare conatus est. Incommodius adhuc posterius Colon declaratur, Aperuit, aperuerit,

oculos suos in opes suas, ut illis fruatur, nec erit, scilicet ejus opulentia. Nihil inveniet, quia ei opes ademptæ fuerint. Vel, non erit ipse, morietur ubi se putabit iis fruiturum. In prius Colon consentiens Ill. Grot. postremum Aperiet oculos & nihil inveniet ita explanat, sæpe etiam dum vivit, a suis deseretur, ob morbos contagione formidandos. Adhæsit Viro summo hæc suspicio, ex Vs. seq. ubi Eurys ei pestilens aura. Ab Episc. Eli. hic sensus ita expressus: Quum moritur, carebit monumento: quin vivens adhuc, usu venit, ut se ab omnibus derelictum videat. Ad prius quoque consonus Vatabl. extremum sic accepit, Aperiet aliquis oculos &c. q. d. in puncto temporis, ac ictu oculi, desinet esse impius. Hunc calculum suum fecit Cl. Schmid. nisi quod prius ita insuper resolvat, Etiam si dives modo fuerit, mox tamen cubabit, morietur, nec congregabitur, sepelietur, morte inopina extinctus. Ramban conjicit; neque congregabitur a filiis ejus substantia. Hæc parum plaua. Nec planius II. quod Cl. Cocc. negans sepeliri huic loco satis quadrare, substituatur, Dives decumbit, & non aggregatur cœtibus, Num. 12: 15. Acuerit aliquis oculos suos, nuspam est. Ita

האסף aggregari cœtibus hic valeret vivere, & versari inter homines; quod exemplo caret: nisi forte, ut Num. 12: 15. recolligi in cœtum, est convalescentis a lepra, ita hic valetudinem restitutam captavit præcl. Interp. cui &

שכב decumbere, hic non morientis, sed agrotantis est, quando gradationem verius huic inesse statuit, ita procedentem, decumbit, non aggregatur, nuspam est. In morbo item hæret III. Ab. Esra, quasi sensus esset, decubiturum Divitem, nec tamen moriturum, utpote longis morbis cruciandum. Extra oleas. Aliis placuit IV. quod decumbens, non sit curandus a liberis & domesticis. Id rejectum a Mercero; susceptum a Doct. Crisoz. locum ita constituyente, Quantumvis Dives, si decuberit in Lecto, non recolligetur; i. e. mors ejus tam prompta erit, ut tempus non sit habitus-

rius opes suas ad sanitatem recuperandam adhibendi; utpote momento expiraturus. Ita האסף

recolligi esset curari, quod ad num. II quodammodo accedit. Plurimis cubare hic est cubitum ire. Inde Jun. & Trem. V. Dives cubat, quum nihil dum intercessum est; ubi oculos suos aperit, nihil adest. Hoc est, simul atque evigilat, bona sua perusse videt. Continenter Pise. Impius Dives cubitum ibit, & in lecto jacebit, absque ut aliquid abiatum sit; sed antequam iterum surgat, jam de bonis illius ablatum fuerit multum. Idem tenet Cl. Cler. sententiam vocans claram. Mini parum elara ea videtur, utpote Jovi instituto haud respondens; nec sane nervosa. Languet quoque VI. quod Doct. Belgis visum, Dives decumbit dormiturus, nec morte colligitur adhuc: aperuerit oculos de nocte evigilans, nec mali quicquam metuens, nullus est, subita pernicie oppressus. Nec viget VII. illud Vavass. Dives decurabet, nec colliget se aut resurget, ubi semel jacuerit; non repente expergescitur intelligit actum esse de sua salute. Satis fidenter VIII. Cadere. omnes a germano sentu exorbitalle pronuncians, pro vero vendit, Dives decumbit, nec sarcinas collegerat; quando oculos aperit inane, evanuit, morte sublatus e medio.

Mihi האסף pro sarcinas colligere ignotum:

quin & non colligere sarcinas, pro subito mori, male hic locatum esset, etiam si Figuram Hebraicam notam fuisset daremus. Vide quid Bolduc. IX. somniaverit, Dives quidem morietur, at nullus erit catus in exequiis ejus: Videbitur quidem super feretrum tanquam apertos habens oculos, sed non erit ipse, verum statua ejus. In his venditandis quam magis sibi placuit, tam magis haud dubie displicebit iis, qui inanibus pasci non solent. Fingit mirificum illud Cereverum, agi hic de Funere Larvato, ubi Dives verum funere destitutus, in Effigie tantum effertur, seletus super feretro tanquam si adesset, oculis apertis, licet cadaver ejus inde abesset. Quibus ambagibus huc perveniat, apud ipsum invenietur. Agmen coget X. Vulgatus, rotundissime dans, Dives cum dormierit, nihil secum auferet; aperiet oculos suos, & nihil inveniet. Sensus multo uberrimus, in Morte Diviti omnia relinquenda, nec Opulentiam suam Eum secuturam. Pauci inde discessissent, nisi

אסף לא minus rite sic converti autumassent:

quamvis non valde tractum, Nil colligetur, pro nihil secum auferet de bonis praesentis vitae; quod Lyran. aliique exhibent. Cui tan. tamen maluit, non congregabitur ad Sanitatem Justorum; in quam mentem a multis accepta Formula solennis נתתי אל אסף Collectus est

ad Patres suos. Arguitur, quod captavit de Pine. cui Non colligi valet morti & exitio tracti; ex usu verbi Ps. 27: 10. Dominus colligit me, pro eripit a morte. Posterius hocce onerat sententiam, non ornat. Capesami illud nimis sublime, credo, judicabitur. Prius, nihil auferet secum, ex Non colligetur, etiam aliquid habet non omnino laevigatum, ad unguemque politum: quamvis illud reliquis omnibus anteponere non dubitem; quippe in quo nervose comprehensum, quod pluribus deducitur Ps. 49: 17-21. Ne timeas quum Dives factus fuerit Vir &c. Nam in morte nihil omnino secum feret; neque descendet post eum gloria ejus &c. &c. Habes Divitem in media opulentia placide ac suaviter decedentem; quem omnis sua Fortuna, & Felicitatis imaginatio, post Mortem destituit, instar Somnii adolans, e manibusque suo momento lapsa. In hunc jam sensum vide XI. an non & rotundius, & plenius se praebet, Dives cubabit, at Nihil factus colligetur: oculos suos aperit, & Nullus est. Nil cumulatus concipi potest. עשיר ad

Improbum Raptorem ita se refert, ut praesentem ejus statum exprimat, q. d. cum maxime opulentia omni circumfluens, tum possessa, tum sperata. ישכב decumbet, mortem appetet, ex formula solenni עם אבתיו שכב cubavit cum

patribus suis. 1 Reg. 2: 10. & 11: 43. & 14: 31. & 16: 28. & 22: 40. atque ita semper in Libris Reg. & Chron. tam de Malis, quam de Bonis. In nostro Libro absolute frequentatur, ut Cap. 3: 13. & 14: 12. &c. &c. Ibi sepultura simul inclusa, quum alias dici soleat, occubuit, & sepultus fuit. Putschre Ps. 88: 6. שכבי קבר Cubantes sepulcri: alibi עפר pulveris; unde & Noster Cap. 7: 21. Nunc in pulverem occubam. Absolute iterum, & ad specum jucundo, Ps. 3: 6. Decubui, & dormivi. Nempe כישכב cubile, etiam pro sepulcro venit: ut Esaj. 57: 2. Requiescent su-

לילה בלחות כמים תשיגוהו כמים בלחות לילה
גברתו סופה :

ישארו 21

20 Apprehendent eum, sicut aquae, externationes : noctu furatur eum procella radens.

21 Tol-

super Cubilibus suis. Cave proprium credas piis; nam & de Regibus gentium idem Vates magnifice, Cap: 14: 18. שכבו בכבוד Decumbunt cum gloria quisque in Domo sua i. e. Monumento. Ad eam rationem & hic, Dives decumbet, Hypocrita, idemque Raptor. Continget ei ut in mediis Divitiis placida quiete obdormiscat; & splendide tumuletur. Posterius hoc vis sententiae suggerit; qui enim Dives decumbit, & cum maxime Fortunatus, in Fortunata & opulenta Domo, is Divite quoque Sepultura honestatus per se intelligitur; etiamsi verbum שכב non directe illuc tenderet. Est aliud adhuc. Dives decumbet etiam Hypocrita ille, non re tantum, sed & spe duratura in posteris felicitatis; & benedictionis, se, suamque domum, post fata, profecturam. Hæc est illa תקוה firma expectatio quæ Vs. 8. 9. 10. præstructa, ut ad hanc Catastrophem perveniretur. Ut autem ibi gloriationem in Deo illi homini datum vidimus, ita vix est ut Dives non simul sublimiore sensu illuc quoque feratur. De illo mire & misere falso mortali, decenter non minus, quam graviter, subnexum, at Nihil colligitur. Iterum observandum, נאסף

Colligi, in Morte obita, itemque sepultura, ei annexa, percelebratum esse; ut vis fieret Linguae, si aliud in hac serie quæreretur. Colligi ad populos suos habes Gen. 25: 8. & 49: 29. 33. ad patres suos, Jud. 2: 10. absolute Num. 20: 26. Aaron colligitur & morietur ibi. Item Esaj. 57: 1. Ante malum, vel potius, propter malum, colligitur Justus; illustis locus 2 Reg. 22: 20. Ecce colligam te ad patres tuos, & colligeris ad monumenta tua. Patet inde, Colligi ad patres, secundum popularem loquendi rationem, statum signare animæ a corpore disjunctæ; sive abitum ad plures. Ergo post שכב decumbere, quod propius Corpus tangit; rectissime נאסף colligi, ad pluresque abire,

quod Anima magis proprium; ut sic pulcherrimus gradus ex Mundo Visibili cogitationem nostram subito transferat in Mundum invisibilem; ibique Hypocritam cernamus ex Divite, & omnia leta ac prospera summatante, uno momento Nihil factum, & re, spe, ope omni, ad æternam confusionem, nudatum atque excussum. ל נihil, substantive, ἐδὲν, τὸ μὲν, & quidem, pro serie, Nihil, ratione felicitatis temporalis, & æternæ. Exempla congesta ad Cap. 4: 21. Adde 22: 20. Gracis specimenibus adjungas velim, Pind. Nem. 6: 1. 5. ἐν ἀνδρῶν, ἐν θεῶν γένει. ἐν μῦθῳ ἢ πείσματι καὶ δόξῳ ὡς τὸ μὲν ἐδὲν. ὁ δὲ γένει ἀσφαλῆς ἐστὶ τὸ μὲν ἐργῶν. Unum idemque genus hominum & Deorum: ex unaque Matre spiramus utriusque. Discrimen constituit vis quanta quantam diremta: quatenus illud quidem hominum Nihil: Æreum vero tuta semper sedes manet Cælum. Ibi Schol. quoque τὸ μὲν ἡμίτερον γένει τὸ μὲν ἐστὶ, καὶ πατρῶν, Nostrum quidem genus, ipsum Nihil est & humile. Vides τὸ μὲν designare extremam humilitatem, infirmitatemque, atque adeo mortalitatem, cum omnibus ejus miseris & ærumnis. Eleganter etiam ὁ καὶ τὸ μὲν, Hic & hæc Nihil, struitur, in personis quorum spes opesque funditus periire. Soph. Electr.

Τὸν μὲν εἰς τὸ μὲν δέξου

Nibili factam ad Nihil recipe.

Compellat cineres Fratris, ut miserrimæ, & ad desperationem redactæ, eadem urna claudiliceat. Magnifice igitur elatum, Dives cubat, in mundo visibili, at τὸ μὲν Nihil, vel μὲν εἰς Nullus factus, colligitur ad plures. Nempe omnis illa imaginaria felicitas Hypocritæ una eum ipso expirat; & anima nullis amplius præstigiis delusa, se criminibus suis sub maledictione sempiterna constrictam tandem persentiscit. In hunc sensum adjicitur, Oculos suos aperit, & Nullus est. Mirum, in tam evidenti Characterem, ad aliud respici potuisse

a Doctis interpretibus, quam quod *Luc. 16: 23. de Divite contignatum, Tollens oculos suos in tormentis.* Nempe oculi mortalium dum vivunt clausi, ac prestigii fascinati velut, *aperiuntur* demum post mortem; atque nonnisi in *pœna evigilant*, quos culpa alto merferat *sopore.* Forinam loquendi habes & *Gen. 3: 7. in materia cognata. Retinerem quoque vim actus oculi, live momentaneæ & subite Catastrophes,* quam multi hic captarunt; male tamen in *alium transfereutes*, quod in *ipsam Hypocritam* admirabiliter quadrat; *Oculus aperit & Nullus est: uno momento se periisse, æternumque periturum esse videt, & jam reapse experitur.*

Vers. 20. Excellentissima descriptio iræ Divinæ, ad instar Diluvii, & Tempestatis, omni vi ac mole sua in Hypocritam ingruentis, & quidem, ut series evincit, post Mortem; quum in *Munus Dei vivi* jam incidit, qui *sub larva pietatis, impietatem exercuerat, atque felicitatem perpetuam, ex fortunæ indulgentia, sibi desponderat.* Qui ad *præsens vitæ mala* hæc applicanda censent, ut *implicitas, ita dissonas valde, rationes habent.* Plurimi I. in genere describi putant *gravem improbi flurentis ruinam per necopinata Dei Judicia, fluminis, vel venti instar, eum opprimentis; ut ludibrium, & exemplum simul, fiat orbi terrarum.* Ita *Calvin. Merc. Pisc. Genev. Angl. Belg.* &c. qui tamen monere coguntur, talia *exempla in improbos non semper edi, sed sæpe.* Atqui nec semper, ut *Amici, nec sæpe, id fieri, docere vel debuit Jobus, vel potuit; ut supra præstructum.* Id ei incumberebat, ut *de Exitio Hypocritarum ea promeret, quæ superiorem ejus contentionem non convellerent, sed partim confirmarent, partim liberarent a sensu irreligioso.* Idem II. valet adversus eos, qui specialius quid figuris hinc designatum putant, ut *morbos contagiosos, Latrocinia, abductionem in captivitatem, & similia, quorum Munst. Tigur. Drus. Grot. Patric. &c. tendunt. Liberrima III. Paraphrasis Cl. Cler. Latrones nocturni torrentis vel venti instar eum invadent; & everfis tentoriis alias sedes querere cogent.* Ad istud filum *Vs. 22. & 23. ita torquentur, Hostes telis eum obruent, nec expectabunt similibus armis se arceri; sed procul irritos conatus irridebunt.* Nil frigidius; nisi quod *Bolduc. IV. Alpibus nivibus dubiam fecerit palmam, ita ὄψις πέλας: Cumulus malorum horribilium amplexabitur eum; nam statim ut*

nox fuerit, turbulenta Vespillonum turba eum tulet. Et tanquam si *vento vehementissimo raperetur, perges ad sepulturam tumultuarium, ubi Libitinaris sine ulla discretionem, aut miseratione, super ipsum propiciet terram, lapides, saxa a manu, & pala, veluti fugientia; ori, naso, oculis, faciei, minime parcentes; ad stupentesque interim insigne hoc spectaculum vanitatis humane, Divitem in fossam putredinis projectum &c. &c.* Helleboro ista scribenti opus fuisset; nam *canl do Lectori hunc sensum lenem, suavem, & germanum visum iri credit.*

Cl. Schmid. V. בלהות capiens pro *Terroribus mortis, hunc sibi nexum necit: De morte impii locutus modo, operosius celeritatem illius exponere pergit; maxime quomodo illa, & quam varie venit: nimirum per modum aquarum ingruentium; per molam turbine; per modum Enri sicci & impetuosi &c. &c.* Id paucis, credo, persuadebitur; & jam terrores saltem conscientie, & conspectum scelerum, tanquam totidem ventos ac turbines animam sibi ipsi excutientes, huc induci voluissim. Hæc ipsa tamen inclusisse Virum Doctum suspicari esset, nisi *mortem necopinam, eandemque celeritatem, & nictu oculi peractam Vs. 19. sibi proposuisset.* Cl. Cocc. VI. paucis sensum esse ait, *Quum minime putaverit, & se quieti dederit, tum subito profligabitur, & injicies in eum Deus tela sua, fulgura, grandinem &c. quemadmodum Pharaonem pessumdedit.* Ad *litteramne, an in figura?* Nescio: nisi quod hæc ipsæ lineæ ductæ videantur ob sublimiorem conspectum *Antichristi, cujus casum ultimum hæc pericula expingat.* Ad terrores conscientie VII. respexere *Jua. & Trem. & quidem in afflictionibus supra descriptis, quasi Jobus hinc conficeret tandem, se non esse improbum, quia illis ventis, procellis, & turbibus terrorum, quibus perculli jacet impii, quum plage Dei eos tangunt, non agitabatur, sed spem & fiduciam in Deum defixam retinebat.* Enimvero fateor, non conscientie furiis percussum jacuisse Nostrum; attamen *terroribus Dei se, tanquam in lagine cinctum, & exagitatum, sæpius deploravit, atque simili ferme figura iterum queretur Cap. 30: 21. Obitant complura, quæ supra ex parte tetigi. Alia ergo scena nobis quærenda, in quam omnia hæc dira & horrenda expectant, omnemque suam vim exerere queant. Eam VIII. suspicam inveniri posse autemem, quam in statu*

וְיִשְׁעֶהָ וְיִלֶךְ קָרִים יִשְׁאֶהוּ 21

21 Tolle eum Eurus, & ibit: & tempestate æstuante aueret eum e loco suo.

ממקומו :

וְיִשְׁלַךְ 22

22 Et

post Mortem, quum jam Hypocrita placide defunctus, & magnifice sepultus, subito se Nulum esse experitur; atque in Tenebras exteriores amandatur, & aspellitur a facie Dei, haud secus ac stipula turbine acta, ut tandem sceclerum meritissimas pœnas dependat. In hanc mentem Vulgat. & Latini fere Commentatores collineant; quos tamen nimix subtilitati indulgisse haud diffiteor. Luxuriat etiam non nihil in materia gravissima de Pined. quavis de cetero rem ipsam Paraphrasi prolixiore non male complexus sit. Hoc in *Vf.* cur

בלהות per inopiam conversum sit ab Hieron. non exputo, nisi quod eam captasse videatur ex *Vf. præc.* Designantur diræ coelestes, & Furix mentis consternata; ut supra alicubi monui.

Illæ תשיג assequuntur tandem nocentem, eumque corripiant: & quidem נמים instar aquarum, immenso velut agmine ac gurgite; quando illi homini sua crimina, & scelera, sub conspectum dantur, cum execratione ipsis annexa. Ea execratio per Judicis sententiam ei insinuata, comparatur cum turbine radente, qui de Nocte ipsum furatur: i. e. nil tale opinantem rapit, & in exitium propellit. Confer *Pf.* 50: 3. 4. Nota formula sicut Fur in nocte, etiam de Die Judicii adhibita ab Apostolo. An & hic alludatur ad Noctem mortis, & tenebras exteriores, in medio relinquo. Difficultates, quæ huic explicationi obmoveri possunt, sub finem removebuntur.

Vers. 21. Missis variis sententiis, quod eæ maximam partem jam tactæ, filum modo susceptum pertexam. De licera tamen pauca prælibanda. Allusum haud dubie ad ventum urentem, & venenatum, quem Arabes

سوم Samoum vocitant, & حرورى Harour; cum hoc tenui discrimine, quod Harour a calore adurente, حرر, nomen trahens, Nocturno potius vento tribuatur; ut Samoum, pestifer & siderator, شمם, diurno ma-

gis competit. Uterque dicitur سوسو percutere venenato æstu, atque vocabulo שעה in Sacris passim designatur. Hujus pestiferi venti creberrima mentio in Itinerariis eorum, qui Orientem peragrarunt; unde discimus non solum momento periri, qui eo afficiantur, sed & corpora eorum burrendum plauie in modum sædari, nigrescere, computrescere. Aditis satis amplam & curiosam descriptionem talis venti, ex Thevenotio adductam, apud Cl. Cler. nec omitte Sadium in *Gulst.* p. 352. Hinc ausa porrecta Orientalibus, ad dirissimum exitium hoc Emblemate pingendum.

وستوهم كاس السموم وجرعوا كاس الحرورى

Et bibendum dedere iis poculum venti venenati, diurni, ac nocturni, idque exsorserunt. Docte, & ad intimum Lingux genium Harir.

معان الله ان اجهرن عاصي مكومى او اصل حرورى بسمومى

Avertat Deus, ut trucidem quem vulneravi, atque nocturnum meum ventum venenatum superaddam diurno. Gravi figura Alcor. Sur. 35. 20. Non similes sunt cæcus, & visu præditus; non tenebræ & lumen;

ولا الظل ولا الحرورى

non umbra, & ventus: calidus nocturnus. Per umbram intelligit Dei Benedictionem & gratiam, ut per ventum Calidum, æternam maledictionem, & pœnam. Eodem adpectu & hic, Tolle eum Eurus, & abibit: q. d. Tempestas ire & maledictionis Divinx subito correptam istum hominem rotabit, & in perniciem abripiet

sempiternam. ילך ire, absolute perire, ire in maximam malam rem. Esaj. 50: 11. & alibi

וְיִשְׁעֶהָ procellose abripiet, rectissime interpret-

22 Et injiciet se in eum, neque parces: a violentia ejus fugiendo fugiet.

23 Complodet quisque super eos manus suas: & sibilabit super ipsum e loco suo.

pretres: addatur tantum vis illa *astus viscera perurentis*, quam Origo sub conservata ministrat. *E loco ejus*, intelligetis, *ubi antea stabat*; quemque se obtenturum sperarat. Insignite, quatenus מקום sic sumtum silit pristinum gradum felicitatis, quem in Mundo tenuerat; quin & eum, quem sui in vita futura arrogarat: Confer Cap. 8: 18.

Vers. 22. Plurimi, quod ישרך carere videatur suppositum, Deum inserunt, qui immittat in eum tela sua. Vel רעות mala, & flagella: vel ista quæ præcessere terribilia. Id ferri potest. Infelicitus Cl. Cler. Hostis, vel globus latronum, immittet in eum tela, non parces in jaciendo. Reliqua dilutius adhuc, procul a manu ejus fugiet, i. e. refugiet hostis, nec expectabit similibus armis se arceri. Continuallet saltem trepidam fugam illius, qui telis undique obrutus. Pulchra structura, quam ex Nachmanide laudavit Merc. Et irruet in eum ventus, neque parces. Cl. Schmidio id minus commodum, suppleti, Deus projiciet super eum manum suam, a qua manu fugiendo fugiet. Anxium. Non improbo, ut dixi, ad Deum tacita mente rediri, & tela simul suppleri. Patientissimum id præbet conspectum suppliciorum; quæ alia super alia ingerenda; fugiente semper improbo, sed nunquam effugiente. Mirinæ tamen blanditur, & immanet, vel projiciet se, ventus ille viscerum perustor, super eum; atque omni sua mole ac violentia in ipsum incumbet. Ista violentia pulcherrime hic expressa per יך Minum, ventis quoque tribui solitum stylo Orientis. Tim. 321.

وسقنهم ريح الغيا سغي الرمال
يد الدبور

22 וישרך עליו ולא יחמול מירו
ברוח יברח :

23 ישפק עלימו כפימו וישרק עליו
במקומו :

Et rase eos Ventus interitionis, ut arenas radeat Manus procellæ.

Ibn Doreid.

واصن ص وده يد الحديلا

Compulit aquam ejus pluviam manus Euræ

Elegantissime ergo, *projiciet se super eum tota ira Divina moles, ac tempestus, atque omni sua impetu in eum deserviet; nunquam remissura: ita ut æternum fugere cogatur, absque ut unquam effugere queat severissimum hunc turbinem.* Ignoratio hujus usus peperit nobis opulentiam e manu Divitis fugientem. Item, a plaga ejus improbi, fugientem comitatum ejus. Nec non, manu Dei celeri morte confectum, atque ita profugum velut improbum. Quin, veloci lapsu in ruinam æternam datam, manu Domini non tenente ad salvandum. Ipse Ramban nimis argutus, a manu venti fugientem inducens, quod ventum veluti prævertat, in exitum abiens, ne cum Euræ assequatur. Alii denique negatione repetita dantes, & non fugiet, sententiam corrumpere: quæ fugam sempiternam exhibet, cum ignominia, clade, & conspersione, ut Cap. 20: 24. visum. Exprimitur nunc appositisime conditio eorum qui quærent mortem, nec invenient. Hæc demum maledictio cumulatiflima; & perditio sine fine perditura.

Vers. 23. Quam & hic Ellipsis videatur esse subjecti, diversimode suppletur. Sunt I. qui ad Amicos condolentes, & stupentes, traxere. Alii II. referunt ad Illusionem aliorum hominum: vel in genere, ut Merc. Pisc. &c. Unusquisque videns improbum perditum, manibus plaudet: vel in specie, justi ut Cajetan. & quidem, qui in locum improbi successerunt, ut Schmid. argutiuscule במקומו e loco ejus pre-

mens,

mens, quasi effect *ex hoc ipso loco unde anserge coactus impius, pili complodent manus, eumque exhibebunt.* Ad Deum III. innectere auli Jun & Trem. per *Ἀφρονισμῶν*. Flexerant & Veteres, ut *Nicot.* in *Caten.* & *Hieron.* &c. quos secutus de *Pined.* in paraphrasi repræsentat *Dei triumphum de bestie in barathrum miserie præcipitato.* Non est absotum; nam *Prov.* 1: 26. consimile Schema offert. Malim tamen IV. cum *Cl. Cocc.* impersonaliter, ut uno posito plures intelligantur. Eo pertinere censet *ads. plur.* in *כַּפַּיִמוּ*, ut sit, *Complodent manus suas:* ad quam normam quoque expressum *עלימו* super eos, soni & sensus causa; quum *universa Hypocritarum natio* Nostro obversetur. Suspiscabar V. citra *Ellipsin* teneri posse *Ventum illum turbinem*, cui quum

י *Manus data sit* *Vf.* 22. nunc *כַּפַּיִם* sublimiore adhuc cothurno addantur, *Ventus ille complodet super illis manus suas: & super quolibet sibilabit e loco ejus.* Venusta non minus, quam gravis, figura. *Ventus plaudit alas, complodit manus, quando vehementi sono fertur, & omnia per auras verrit.* Idem exhibilat veluti, quæ rapido & fridente turbine aufert e suis sedibus. Ad *Tempestatem iræ Divinæ* in nocens caput *deservituram* si traduxeris, habebis simul *triumphum illum Justitiæ, quem num.* III. intentum vidimus: unde nec II. & IV. *num.* abludunt. Non diffitebor me non nihil huic conjecturæ audaciori tribuere; nec tamen in ea pedem figere sustineo. Tutius arbitror quod IV. proposui, sensu *indefinito*, *complodent omnes super iis manus suas.* *Quisvis Sanctorum, qui Judicia Dei in Hypocritas spectabit.* Illos *Spektatores in terris* si constituas, & quidem eo ipso in loco ubi perit Hypocrita, pro *amplissimo universitatis theatro* eligis *angulum angustum.* Ajo ergo *Cœlites* omnes hic *explosores* indnci, & *delusores* eorum, qui *Deum* voluerant *ludificari.* Nec ob-

stat *מַמְקָמוּ* e loco ejus; quasi inferret *locum in terris*, ubi *improbos habitavit, & supplicium luerit:* nam exilior est *litera illa*, quam ut *incensum* venire queat: quicquid *Pisc.* *Schmid.* &c. tendant. Dilutius adhuc *Merc.* ad *Risores* retulit, e loco ubi quisque erit, *illusuros.* Id nihil ad rem. Omnino *hominis hujus Fortu-*

næ per Locum denotantur, vel *pristinæ unde decidit;* vel *præsentes in quas incidit.* Si prius,

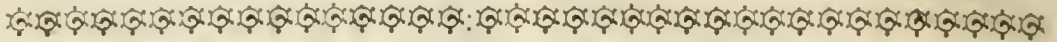
מַמְקָמוּ valebit, *super eum e loco suo* dejectum.

Si posterius, habebis, *ob locum ejus, & statum miserrimum.* Confer *Cap.* 18: 21. prius nunc *sonantius* judicarem; ex *Vf.* 21. *commodissime* resumtum.

Ibid. Finiissem, nisi difficultates restarent e medio removendæ. Quod enim *Recentiores* tam magno contentu ad *pœnas visibiles* respexerint, non sine *justis* gravibusque causis factum, credere par est. *Princeps ratio* I. haud dubie, quod quum *Familia improba visibilis maledictio & interitio* delineari cœpta esset *Vf.* 14. 15. 16. 17. in *Patrem* tanto magis *iræ diræque cœlestes visibiliter* expetere debere viderentur. Atqui id nec *Experientiæ* adeo consonum, & a superioribus *disputationibus Jobi* plane dissonum; qui *Filios quidem paucos* tandem aliquando, sed *Patres ipsos impunitos* abire insinuavit *Cap.* 21: 19. 20. 21. Quum autem ibi cum *adfectu* disputans, istam *impunitatem* nimis tetendisset, recte & ordine nunc temperat sententiam, eamque ab omni *impietate* prudenter vindicat, *pœnas invisibiles* post *Mortem* agnoscendo, *consummandas per Judicium ultimum.* Illius *Terrores* sane hic simul obversatos *Viro Sanctissimo, Materia ipsa & modus deductionis* arguere videntur: nam qui de *tota mole maledictionis Divinæ in Caput scelestum effundenda* disserit, non potest non illuc omni mente ac cogitatione ferri, etiamsi *Novissimum illum Diem* non diserte exprimat. Relege sis, quæ *Vf.* 13. & 14. præmunita. Sed jam II. hoc ipsum minus verisimile visum, *directe de pœnis vitæ Futuræ* actum in hoc acerrimo conflictu. Sane & nos supra non semel cum *Eximio Mercero*, aliisque, inculcavimus, illuc non egressos videri nostros *Disputatores.* Addidimus tamen *temperamentum*, nec in totum istam *Oeconomiam* seponendam, satis insinuatam, & ni me omnia fallunt, evictum. Tunc eo non pergendum monui, quum *Materia ipsa, & status Questionis, ad visibiles adstrictiones, & pœnas restrictus*, illuc gradum proferre non sinebant. Nunc longe diversa res est: nam *Religio & Veritas* a Nostro exigebant, ut nimis vehementes illas sententias de *Felicitate perpetua improborum*, in *vita* non solum, sed & in *morte*, mitigaret, ad *justioremque normam* elibraret. Id magnifice ab eo præ-

ritum hoc in *Capite*; in quo nisi cum *Maledictione visibili* in posteritatem *Improbi incubitura* post ejus obitum, conjungamus *molem iræ Divinæ eum*, post vitam *felicitissimam*, gravissimo tamen *exitu mactaturam*, nec suum *Jobi* systema hætenus contlabit, nec ordo rerum justo filo evolvitur: nec sententiæ vibrantissimæ verum illud pondus, ac decus, quod admirationem nobis, & sacrum horrorem,

incutit, condigne satis sustinebunt. Ad III. argumentum, ex *Vs.* 21. & 23. illatum, quasi *Locus* nos adstringeret ad viri *Domum*, & *sedem in terris*, non est quod vel verbum addatur. Finiamus ergo, & jam *Capitis* hujus *summam*, *Analytinque*, sponte semet sub oculos, manusque, dantem, cujusvis industriæ *colligendam* ac *deducendam* relinquamus.

CAPUT VIGESIMUM OCTAVUM.

Vers. 1. **P**rofecto est argento scabra; & patria auro, quod conflant.

Vers. 1. כִּי יִישׁ לְכַסֵּף מוֹצֵא וּמְקוֹם

2 Fer- ברזל 2

לוֹהֵב יִקְוֶה :

Vers. 1. Admirabile, & sapientia, ac pietate, profundissima plenum Caput. In ejus nexu cum præcedentibus, *Scopoque* conti tuendo, magna opinionum divergia. *Philipp. Presb.* I. nimis imprudens, *Quis non videat*, inquit, *quam dissonantia sint hæc superioribus?* Sed videtur mihi per *ænigma*, & *parabolam*, sub horum nominibus *metallorum mores hominum*, ac *virtutes describi animorum*; minime *ordinis consequentia*, *Prophetarum more*, *custodita*. Qui tam belle cœperat, non poterat non *vitreis Allegoriis* ludere, & *ludi*; pro thesauroque, ac gemmis, meros ex fodinis hisce *carbones* eruere. *Aditis & Hieron.* *suppositicium*; atque ipsum *Chaos* tam cæcum, confusumque, negabis. *Glossa Ordin* etiam tota *levi* tabulo *superstructa*. *Lycan.* II. *literam* saltem quandam *sublternere* conatus, *collationem Divitiarum* cum *sapientia* institui censet, ut ostendatur, *non esse in læcens* *Divinæ providentiæ*, *impios temporaliter prosperari*, *justosque adfligi*; eo quod horum *bona spiritalia* longe antecellant *illorum bonis temporalibus*. Hæc in *Is* bona; sed *Jobi* actionibus, & *contentionibus* superioribus, parum congrua. Cum *iis* pugnat quoque *III.* quod *Vatabl.* aliique post *R. Levi*, putent, *rationem hic reddi* quare *probi improbisque idem eveniat*; & *utrique nunc felices agant*, nunc *infelices*. Nempe, *Quia*

mundus subiectus mutationibus, & *nihil in eodem statu permanet*; *rebus omnibus vices quasdam obeuntibus*. Quomodo in hunc sensum multi *verticuli torqueantur*, deinceps parebit. *Nicet.* IV. *omnia hæc directæ censet*, ad demonstrandum, *Providentiæ Divinæ rationes ab homine penetrari non posse*. *Penetrare quidem Eum terræ viscera*, & *abditissima queque scrutari*, sed *imperscrutabiles esse vias Dei*, & *sapientiam plane inaccessam*. Hoc tamen quum nimis generale esset, ita porro adstringitur. *Non posse proinde ab homine pervestigari*, *cur improbis feliciter viventibus*, *probi miseriis & adflitionibus vexentur*. Ad eandem fere mentem *Calvin. Conc. Centes.* quamvis non tam pressè. *Pressius Merc.* *Metalla possunt ab hominibus pervestigari*; atque adeo ex *ipsis terræ visceribus eruuntur*, *que quis inaccessa judicasset*. Verum *Sapientia in oculis Dei* *Judiciiis* posita, ut *ratio indagetur cur boni adfligantur*, *mali prosperentur*; *sola rerum omnium homini impervestigabilis*: nec de ea aliud nobis *Deus revelavit*, quam ut *Eum timeremus* &c. Hanc sententiam plurimos tulisse *calculos deprendo*. *De Pinsd. Vavass. Bolduc.* præsertim *prolixius eam arguet*. *Jun. Pisc. Belg. Patriæ. Crinsos.* eodem fere collineant. *Cl. Schmid.* V. *obinover*, *nihil de adflitionibus piorum & prosperitate impiorum haberi* *Cap. præc.* sed *omnia*

nia in pœnis impiorum decurrere. Contendit itaque Jobum ut suspicionem a se amoliretur, quasi ad impietatem desciscere, & pietatem repudiare meditaretur, de præstantia pietatis tam ample & magnifice differuisse. Est hæc connexio illa quam ex R. Salom. adduxit Merc. qui reflectit oculos ad *Vf. 6. Cap. præc. Justitiam meam missam non faciam. Quid enim mihi accederet, si improbus essem?* Omnibus divitiis, fluxis, & evanidis illis, possessio Sapientie, cui me addixi, præponderat. Alio flexu VI. Cl. Cocc. de præstantia timoris Dei dissertatum statuit, cum reditu ad eundem *Vf. 6.* quasi qui ibi negasset se amicos justificaturum timore criminis & peccati; nunc istum Timorem Dei, tanquam veram sapientiam celebrare ingrederetur. Codurc. VII. suo more præfidenter. *Hujus Cap. cum sup. compagem quaesivere interpretes. Orationis seriem tenuit nemo. Circuitu non utar; sed rem eloquar. Superioris Cap. finis suit, Multos attonitos potentium clade insperata. Locus itaque maxime idoneus huic Epiphonemati. O quam alta & impervia Dei judicia!* &c. Hunc esse nativum sensum deposito Sacramento adversus quemvis contendam. Si idem vult, quod num. IV. positum, alienis superbit plumis: si aliud, multatus abeat necesse est; quum nihil ista cohæsiōe coactius sit, & simul exilius in hac fede. Propius scopum Castal. VIII. respici censet, ad spem hominis pii, oppositam spei Hypocritarum. Eam in Religione positam, omnium quæ expectantur rerum esse pretiosissimam. Sed eam non querendam, ubi queruntur quæ a mortalibus solent expeti, aurum & gemmas rimantibus eximis terræ visceribus. Sapientiam in suo cuique animo querendam. Eodem fere spectat Cl. Cler. quum ostendi ait, quanta industria, quanto labore etiam, homines scrutentur metalla, gemmasque: dum sapientiam, rem omnium pretiosissimam, querere negligunt. Cl. Reim. idem intendisse videtur; nisi quod IX. adhuc arctiorem copulam det cum *Vf. ult. præc. Cap. An non merito tales stulti deridentur, qui lucro perituro inbiantes, de veris sapientiæ thesauris minime solliciti suere.* Addere mihi liceat X. nil commodius, nec uberius dari posse, ad sensus *Cap. præc. a nobis declaratos, quam ut post conspectum Hypocritæ Mundum lucrantis, sed irreparabile divinum patientis quoad animam, infinitum ac pondus pietatis inculcetur cæcis mortalibus, in viscera terræ descendantibus ad falsas Divitias*

inde eruendas; quum cœlestia interim ac verâ bonæ parum curent, atque adeo pro his vanis ac fugacibus rebus vendant. Hanc gravissimam materiam si quis tractandam tumeret, non posset eam tum copiosius deducere, tum validius adstringere quam hoc ipso sub nexu *Divitis ad culmen opulentiæ provecti in mundo, sed mox in barathrum æternæ miseriæ demersi, quod Dives fieri in Deo neglexisset.* Celare tamen nequeo, ne id quidem omni ex parte expeditum mihi videri; sive Coherentiam spectemus, sive Modum deductionis. Certe, si huc unice fuisset collineatum, feriem aliter adhuc instituendam fuisse, facile animadvertet, qui partes universas diligenter expendarit. Videatur itaque XI. an liquidius omnia habitura sint, si statuamus magnificam hanc perorationem pro Coronide impositam universis disputationibus, qua Amicorum, qua Jobi ipsius, ad inculcandum; Tremendas plane, & nobis impervias esse vias Dei; quod ut Majestate, & Potentia, ita Sapientia quoque Solus polleat. Ad eam hominibus aditum esse præseptum; atque ita præclusum ut qui viscera terræ sibi patefecerint, ex imisque tenebris abditissimas ejus opes cruerint, ad sapientiæ thesauros, & veras multo pretiosiores, nulli queant pervenire; quantumvis eas studiosissime indagent. Nil aliud ergo relictum mortalibus, in ceca velut caligine rerum jacentibus, quam ut procul adorent, Deumque inaccessam habitare lucem agnoscentes, in Ejus timore, & fuga criminis, omnem suam sapientiam collocent: donec secula vanitatis præterierint, atque ex præsentis vitæ tentationibus, & fluctibus, in tranquillum portum invehi detur. Hoc ampliore conspectu multa mihi videor lucrari; nam & sic in Causam suam satis animose adhuc instat Noster; & Amicos graviter reprehendit; & quæ crudius differuisse videbatur de perpetua felicitate improborum in terris, prudenter denovo temperat; pietatem summam esse sapientiæ, & principium bene vivendi, ac moriendi, cœlesti quodam adfectu, & lumine orationis, declarans.

Ibid. Nescio cur tam liberaliter pronunciet Cl. Cocc. de pericopa hinc ad *Vf. 12.* procurrente, *Nihil ea facilis.* Transcripsit Cl. Schmid. Nimis vereor, ne sub manibus multo difficillima reperiat. Ne hic quidem *Vf.* omnino planus, *Partic. 12.* quibusdam redundat; aliis infert *Nam*; sed plerisque adfirmat, *Certe, profecto*; quod præferendum.

2 Ferrum e pulvere eruitur, & ברזל מעפר יקה ואבן יצוק
 lapis fusilis, æs.

3 Fi- קין 3

נחויטה :

יש est, existit presens solidumque, non sine adfectu dictum, deinceps sentietur. מוצא exitus, egressio e visceribus terre, secundum plurimos, Coccejo, aliique, est vena ipsa metalli. Vulgat. matuit, principium venarum. Caprassie videtur ex vi interiore formæ, Locum unde quid exis, sive nascitur. Id arripere possent, qui metalla e viva radice excrescere, ramosque velut affundere, statuant. Incommodè Pagn. list argento latebra. Forte Scatebra a manu ejus exierat. Plerique exitum dedere potius quam venam, quia non tam agitur de productione metalli in terra, quam de ejus educatione ex fodinis. Cl. Schmid. in hunc sensum attentus, ex post. *hemistichio* supplet מוצא מקום, ut sit, *Locus exitus*.

At מ Locum sæpe formans, directe יש מוצא exprimi patitur, est *Locus exitus* i. e. *ubi e vena eruitur*. Nempe verisimile, utramque vim conspirare. מוצא מים est *scaturigo aquarum*. מוצא רשא est *Locus herbitissimus, scatens quasi herbis*, Job. 38: 27. Consimiliter hic, *Est sane Argento scatebra; dantur quam plurima loca unde Argenti dicitur quidam & inexhausta vena exit, vel eruitur: sunt ubiles in terris Argentifodine*. Adjectæ mox *Aurifodine; מקום לזהב* distæ. Nonnihil hæretur in structura seq. verbi יוקו *Constant*;

quod huic membro alligari solitum, ambiguum fecit, non de Arte, au de Natura deberet accipi. De Pined. ad ipsius Naturæ mirabile opus referendum censet, *Vulgato velificans, qui dederat, Auro locus est, in quo confatur*. Habes *Officinam subterraneam ipsius terræ Matris*. Nempe & *Aurum* eruitur, quod statim suum est, nec coquitur, ut ait Plin. Lib. 33: 4. non tantum *Bilucem*, sive grana mixtura, quærentibus offerens, sed *Lapides, & Massas*, quæ denas libras excedunt. Interim & natura verbi, & forma plur. magis ducunt ad *confutatos homines*: nec tamen satis teres quod

Merc. bitariam supplens, vel אִשֶׁר בו, vel אִשֶׁר מִשֶׁם, det, vel, *locus in quo aurum constant*, vel, *unde constant*. Magis adhuc unguem offendet, si cum Cl. Schmid. addideris אורתו, *Locus auro, ubi funiunt illud homines*. Atqui מקום ipsam *Fodinam* haud dubie signat, non *Locum* ubi *effusum aurum purgatur ab hominibus, & locum, usumque, coquitur*. Ut e limpido fluant omnia, יוקו ad utrumque membrum redire juberem. מקום

Locum autem augeo hic singulari elegantia, qua sonat patriam terram. Ita redire in *Locum suum*, est ad *Lares proprios* reverti. Venustissime ergo, *Est Argenti scatebra; & patria Auro*; quod *constant* mortales. Suppleo simpliciter אִשֶׁר; ad *argentum* æque ac *aurum* sese referens, quemadmodum & זקק *utrumque metallum* usu suo amplectitur. Ita sumendum מקום patescit ex *Is. 12. 20. 23.*

ubi eadem venustas indicabitur. De cetero ad Scopum illum, quem fiximus, illustrandum, egregie conducant *Pliniana* in præf. L. 33. *Metalla nunc, ipseque opes, & rerum pretia dicentur: tellurem intus inquirente cura, multiplici modo. Quippe alibi divitiis foditur; quærente vita aurum, argentum, electrum, æs: alibi deliciis, gemmas & parietum digitorumque pigmenta: alibi temeritati, ferrum auro etiam gratius inter bella caelestque. Persequimur omnes ejus fibras, vivimusque super excavatam &c. Imus in viscera sacræ parentis; & in sede Manium querimus opes &c. &c.* Reliqua eadem granditate, & gravitate censoria.

Vers. 2. Qui ad *Is. præc.* rationem dare volebant, cur *Argentum* præpositum esset *Auro*, hic silent de *Ferro* ante *Æs* nominato. Talia plerumque argutiora, quam solidiora. Sed queritur, cur ubi reliqua etiam *Metalla* *terris* proveniant, *Ferrum* ex ea capi dicatur.

Merc.

3 קִין שֵׁם לַחֲשָׁךְ וּלְכָל־תְּכֵלִית

הוּא חוֹקֵר אֶבֶן אֶפֶל וְזַלְמוֹת :

4 כִּרְיִן

3 Finem posuit horridæ caligini; & ad exactissimam usque rationem ipse pervestigans; lapidem horridæ caliginis & umbræ mortis.

4 Rum-

Merc. respici putat ad *Matricem ferri terram faculentam*. Idem intendit de *Pined.* monens materiam ferri nimium terream, & non nisi pulveris instar, que deinceps arte compingatur, in ferrumque solidetur. Addit, forte innui ferri fodinas non esse tam abditas, tamque profundas, quam auri & argenti. Utrumque tetigit *Cl. Scheuchz.* qui & monet, alios allusum velle ad convenientiam ferri cum terra, quod ea sine ferro fodi, scindi, arari, coli nequeat. Id longe petiitum: quemadmodum & *Cl. Schmid.* acumini indulgens, longiuscule abit, pulverem expressum censens, ut rasperemur in admirationem operis Divini, quo metallum adeo durum in re adeo molli reperitur. Opinio *Merc.* quæ plurimis placuit, displicet eidem *Viro Doct.* quod ferrum e pulvere non dicatur fieri, sed sumi. Responsio paratissima, si quis receptam sententiam tueri velit; nam sumi, vel tolli, hic est, magna copia promi, & proferrum in vitam. Nempe Optimum, idemque pessimum tamen, est vita instrumentum, ut iterum cum *Plin.* loquar; siquidem hoc tellurem scindimus, serimus arbutia, ponimus pomaria; vites squalore deciso cogimus juvenescere omnibus annis. Hoc extruimus tecta, cadimus saxa, innumerosque ad alios usus ferro utimur. Sed eodem ad bella, cades, latrocinia; non cominus solum, sed etiam missili volucrique, nunc tormentis excusso, nunc lacertis, nunc vero pennato; quam sceleratissimam humani ingenii fraudem arbitror. Siquidem ut ocyus mors perveniret ad hominem, alitem illum fecimus, pennasque ferro dedimus. Sentis, quanta *Emphasi* dixerit *Noster*, Ferrum e terra tollitur; magna copia expromitur; veluti ultro se manibus offerens

& ingerens. Sic כִּיעֶפֶר ex pulvere, nihil aliud

sonaret, quam ex terra, illa communi *Matre* veluti, vel *Natrice*, id sponte suppeditante. Dices, *Aurum* & *argentum* indidem quoque subministrari. Recte vero; sed in *Ferro* signatior illa phrasis; simulque ad *Matricem* ejus forte allusum; quod non definio.

Ibid. Minus cominode in postremo *Doct. Tigr.* Et lapis, ut as, funditur. Verum, sed loco minus aptum, ut *Cl. Scheuchz.* quoque fallus. *Vulg.* liberius, sed magis ad rem, Et Lapis calore solutus in as vertitur. *Bifariam Merc.* vel, & Lapis funditur as, pro in as; vel transitive, & lapis fundit as. Sic צוֹק adhibitum putat *Cap. 29: 6.* Consonat *Plin. L. 34. 1. 2.* Æs fit ex lapide aroso, quem vocant *Cadmiam.* Fit & ex alio lapide, quem *Chalcitum* vocant in *Cypro*, ubi prima fuit aris inventio. &c. *Alli*, ut discrimen generis vitetur, maluere, e lapide funditur as: sed jam נְחוּשָׁה

foram. cum mase. צוֹק parum consistit: nam

Ezech. 1: 7. *1 Reg. 7: 45.* *2 Chron. 4: 16.* diversa ratio structuræ. Hinc *Cocc.* Et lapidem fundit homo in as. Paulo coactius. Magis, quod *Schmid.* tentat, & lapidem fundit terra æreum. Mihi alia conjectura subnata ex *Cap.*

41: 15. 16. ubi צוֹק non est fut. in kal, a

צוֹק, sed Pabul צִיק, directe sonans fufum, conflatumque metallum; & quidem ἀκλίπῃ, ut sit, fufum quid, massa fusa. Similiter *Cap. 29: 6.* malum, petra fusa, in summamque duritiem metalli conflata velut. Hinc existit, & Lapis fufus, as. Repetas, e terra tollitur; ut sit periphrasis Æris, & allusio simul ad *Matricem* ejus, *Lapidem arosum*. Habes iterum copiam paratissimam *Metalli*, cujus & *Bona*, & *Mala*, simul *Nostro* obversata, ut in *Ferro* vidimus.

Vers. 3. Subita caligo oculis circumfunditur; ut vix dispicere sit, ubi sumus; & quam in materiam altius nos rapiat *Noster.* *Munf.* I. vago adpectu, Nihil est tam absconditum quod non reveletur, & cujus interitum *Deus* non cognoscat. תְּכֵלִית ei consumptio. Item *Va-*

tabl. II. miro conatu hinc elicenti, *Deus* est-
Dd dd d 2 fi-

cum luce divisum assignarit. Ansam dederat *Vers. Græc.* quæ *מזין* positam tenebris exhibet, sed merito tanquam alienius a serie, missum factum. Omitti hic XIV. nequit Acutiss. Philosophi nova conjectura, in *Contempl. Mund.* pag. 631--634. ubi ad *Hominis industriam*, in *dimensionibus tenebrarum nocturnarum mathematica ratione exigendis*, locum hunc applicat, ita eum convertens, *Finem*, quem Deus posuit tenebris *Coni nocturni*, & omnes ejus extremitates, tam in circulo, sive *Basi*, ubi incipit, quam in *summa meta*, ubi finitur; ipsum quin imo perpendicularum hujus caliginis; quod per *mediam* & *densissimam partem Noctis* transit, homo capaci mente penetrat, & *exactissima ratione mathematica tenet*. Pro hoc sensu facere putat *Vir Doct.* quod *Vs.* 7. de *via volucris ignota* subditur. Id non quadrare censet in *subterraneos illos meatus*, quibus *Metalla* adeunt; sed convenire *sublimi itinere*, & *volatui quasi, Cælum scrutantis*, & *Diei Noctisque cursum motientis*. Speciosior probatio, quam solidior: nec sine magno *frigore via Astronomi supra Nubes scandentis*, & *Cælum mente ac cogitatione perambulantis*, diceretur *incognita Aquilis* & *volucris*, nisi *Allegorice*. Non verisimile quoque illius *celosioris volatus Astronomici* unum solummodo specimen hic positum; & quidem ipsum hocce, circa *dimensionem tenebricosæ Metæ*, quam *umbra* efficit *Nocturna*. Alia, quæ *structuram*, & *scopum*, spectant, mitto; quod omnes ferme ab hac parte, plus minus preamur. *Cl. Guss.* XV. bis h. l. tetigit in *Comm.*

L. H. & primo quidem sub *כלה* ad *Deum* omnia traxisse videtur, medium comma red-dens, *Deus scrutatur usque ad omnes ut ut remotas*, ac *ultimas partes cujusque rei*; quod *ibi applicatur corporeis*. At secundo sub *קנין*, ubi *קן* terminum extensionis inferre ex loco nostro probat, ita pergit. *Id merito diceret de Deo. At de homine id dicit, quia aperiendo viscera terræ, luci subijcit loca ei prius inaccessa, & minuit tenebrarum spatia.* Id accedit ad eorum opinionem, quos *num.* VII. VIII. IX. X. XI. proposui: e quibus *Cl. Cocc.* rotundissimus. Ei tamen nec *Amach* satis favens; nec perpetuus *Libri stilus*; qui incisa amat. Non exposuit etiam, quid per *Lapidem caliginis* intelligat, *imagne cavernas montium*; an

ipso *Lapides pretiosos inde erutos*. Neutrum scrupulo exemptum. Ad eum, si pote, tollendum, dabo XVI. geminum conatum. *Terminum ponit tenebris, & ad exactissimam subtilitatem ipse, Homo, perscrutans est: Lapide caliginis & umbræ mortis.* *אבן* Lapis pro

Libella, perpendicularo, *Zach.* 4: 10. Figura sublimiore inde *Esaj.* 34: 11. *Extendet super eam קו תהו* Lineam *Tobu*; & *אבני בהו*

Lapides Bohu. Non signatur *Libella fallax*, corrupta, inepta ædificationi, ut *Cl. Cocc.* censet; sed extendere super aliquem Locum *Lineam* & *Libellam Tobu Vabobu*, est, cum redigere in *merum & verum Chaos*: quod mihi nunc eadem grandiloquentia vocare liceat *Chaos examussitatum*, atque ad *confusionis Normam accuratissime exactum*. Sic recte *Cl. Vir.* Simili sublimitate efferrî potuit *Lapis horridæ Caliginis & umbræ mortis*, pro perpendicularo illuc penetrante; ejusque spatia, ac *mensuras*, ad *exactissimam rationem exequente*. Sic, imaginevalde sublimi, Homo viscera terræ scrutans, ad *Manesque ipsos*, ut *Plin.* supra locutus, penetrans, ut *metalla* profundissime latentia eruat, inducetur tanquam *Artifex industriosissimus, Libellam habens in manu*, qua ipsam *umbram mortis* veluti metiatur, *caliginosissima antra* sibi aditum præbere cogens. Id generatim hoc in versu intendi, non videtur in dubium vocari posse: quum enim præcedat, *Metalla ex intimo terræ sinu* ab homine erui, nil propius, quam ut nunc subnectatur; *Densissimas tenebras, quibus ille in meditullio terræ defossæ, improbo ejusdem conatu evinci, & perumpi potuisse*; haud secus ac si *Libella umbræ mortis* ei in manum tradita fuisset, cujus ductu *vastissimam quoque, & horridissimam caliginem, sub leges suas mittere, atque in penetralia Mortis vivos fossores immittere* valuerit. En 2. aliud adhuc, vicinum, eodemque recurrens. Nempe *אבן* Lapis per *Excellentiam* notus pro *Fundamento*. Inde *אבני בור* *Lapides putei Esaj.* 34: 19. sunt *fundamenta*, & *imæ sedes putei*. Est & ibi *Figurata locutio, ad inum gradum perditionis & ignominie tendens*. Non eadem, sed simili figura, heic, *Ad exactissimam rationem perscrutatur homo השך* tenebras: *Ipsam Lapidem*

4 Rumpit alveum de cum pede montis; illi vero oblivioni traditi a pede, extenuantur præ homine, vagantur.

5 E ארין 5

fundamentalem quasi *borridæ caliginis* & *umbrae mortis*. i. e. ipsum *terre Centrum*. Illa imago videtur obversata Veteribus, ex quorum mente *Paraphr. Chall.* nobis dedit: *Et finem omnem ipse perferutans est*; אבנין כפולמן *Lapides vagrantes, informes, ex quibus proliet caligo & umbra mortis.* Alludit ad *Tobu rabobu*; & videtur innui, ipsum *Chaos* ab homine penetratum quali, dum centrum terræ rimatur. Utraque imago habet sublime illud, quod in hoc Libro regnat. Prior requirit *פרפ. ב:* ut sit, in *lapide באבן*. Posterior supplementi haud indigi. Habet & hoc, præterea, quod insignius crescat oratio, si post *perferutans* *תוך* *tenebras*, subiunatur, *Lapidem* ipsum *tenebrarum* & *umbrae mortis*. Si jam cum illo *Centro*, & *inno fundamento*, hic conjungere lubeat *strata* & *silices* in *visceribus montium*, eorumque *fundo*, ac *radice*, *latentes*, egregium *Anceps* exorietur, quod simul sitat *profundas* e quibus *metalla* effodiuntur *cavernas*. In *הכלית* eandem vim teneo, quam ad *Cap.*

26: 10. inductione firmavi. Si *malis*, ad *omnem extremitatem*, vel ad *perfectiorem omnem usque*, eodem redibit. Sed signantius, ad *libratissimam* & *exactissimam rationem*.

Vers. 4. *Cimmeriæ tenebræ*; quas me exsuperaturam vix sperare aulim. Multi I. sine ullo nexu, nisi quem ipsa *varietas* præbet, agi censent de *Fluvio*, & *admirandis vicibus*, quæ circa eos notantur. Magna tamen circa id ipsum *divortia opinionum*. *Mun. l. 1.* priora trahit ad *fluvios siccatos* a Deo; postèrius, ad *fluvios profundos* quos Deus *alio loco arido excitet*. Ita saltem *Clar.* *Nunc aquæ oblivioni data a pede vadabiles sunt*; & *transiri possunt pede non tincto*; *nunc iterum extolluntur, ultra quam ut ab homine possint transiri.* *Qua vicissitudine multa revelari contingit.*

4 כרין נחל נעם-גרגר הנישכחים

מני-רגל דלו מאנוש נעו :

Contratio ordine Vatabl. 2. *Alicubi erumpit in magna abundantia fluvius iuxta habitatores suos*: h. e. *in terra habitabilis propter aquam.* *Contra aquæ ignotæ pedibus, per quas nullus transierat, & quæ altiores erant homine, statura eius superantes, recedunt, & evanescunt.* *Inter utrumque 3* *ambiguus Calv. Conc. C.* *versione liberius tusa: Facis ut fluvius se extra ripas effundat adversus habitatores terræ; aqua ita atolluntur ut jundus pedibus tangi nequeat; & in majorem homine araudinem jubiate ab-*

eunt. Suppletur ante *הנישכחים* מים *At- que*; & cum *R. Levi* supponitur *הלל* hic idem valere quod *רלה* in *altum tolli*, ex *Esaj.*

38: 14 *Posterius recte improbatum a Merc.* qui 4. exhibet, *Erumpit* sæpe *torrens ab ac-cola* i. e. *ex eo loco ubi acicola erexit*; vel, *ut amplius non sit acicola*; vel, *ab acicola suo alium in locum deflectens*: & *aquæ quæ oblivioni traditæ erant a pede*, nec transvadari poterant, *attenuantur* i. e. *exticcantur ab homine, hominibus illius loci, ut illis amplius non fruuntur: ac moventur, abeunt, evanescent.* *Adait Vir Doct' il.* *Vides antithesin, inanalationem & siccitatem.* *Et hæc videt homines.* *Horum origo, & rursus finis, hominibus innotescit. De sapientia homini impervestigabilis.* *Commodius fore credidit 5. Schmid.* *Atripit torrentem a peregrino; qui torrentes oblivioni traduntur a pede; attenuantur a Deo; ab homine discedunt.* *Sensus.* *Deum ita aliquando abripere torrentes a peregrinis, & viatoribus, ibi confidentibus, ut nullus pes peregrinorum se eo amplius conferat.* *Simile quid dederat Ab. Esra 6.*

niti quod *גרגר* a *גרגר* derivans, maluerat, *Deus rumpit torrentem, qui decurrebat, ejusque alveum desiccet* &c. &c. *Enigmaticum ferme est 7. quod Vulgat. habet, Dividit torrens a populo peregrinante eos, quos obtutus est pes egen-tis hominis, & invidios.* *Hoc, & in Allegoria, quam texuit Pseudo-Hieron. & in licentia, quam de Pined. explanare conatus est, nihil habet,*

unde vera lux oriri queat. Codurc. 8. oblivioni mandata a pede mirifico acumine capit pro Epitheto Poëtico aquarum, quod ex sine miraculo calcari nequeant: ut hic emergat sensus, vulgo contingit ut agri stagnent erumpentibus alicunde torrentibus; qui tamen industria hominis mox siccantur, & feraciores fiunt. Significari putat, multa nova oriri in rerum Natura, atque homines multa usu discere. Eodem collineat Cl. Cler. 9. qui contortas & frigiditas vocans omnes alias expositiones, ita reddit, Erumpit torrens e scaturigine; cuius aquæ pede non trajiciuntur; dein attenuantur, & ab homine discedunt. גר sumit pro Fonte,

ex גרבי Arab. fluxit. Id paucis

fatis vicinum, validumque, videbitur. Sed rogat Vir Doct. unde Torrens nisi e Fonte? Ne id quidem validum. Eodem jure tendere possem pro conjectura Juvenili, qua a

גר traxit, pedem montis olim obtuli. Sed parum fido isti conatui; & nihil hactenus invenio sub hoc Numero I, quod non torrente ipso fluxius mihi videatur; atque a ferie & vero scopo Jobi longe aberant. Propius II. jaculantur, qui speciatim agi volunt, de subitis fluxibus aquarum, quibus Metallorum fossores infestari solent, dum terræ viscera ruminantur. Et hic iterum multa dissentio. Jun. & Trem. 1. ita mentem declarant: Quum repente stagnat specus metallica, & cuniculi irrumperantibus aquis inundantur, ea est ars & sapientia hominis, ut etiam profundissimas aquas exhauriat, & specus arefaciat. Iis כעים גר

valet dimisso accola, i. e. recedens ab alveo suo ordinario, qui accolebatur. Consimiliter Pisc. Dura discedit ab eo loco, ubi accolebatur, deserens nimirum alveum suum per siluram fundi subruti a fossoribus &c. &c. Alii 2. id ipsum malunt, e vicino, loco, videlicet. Videtis Doct. Belg. Patric. &c. Castal. 3. quæ peregrino solo, dedit, trahens hæc ad Corrugos, quos vocat Plin. L. 33: 4. id est fluminum corrivationem in ipsas durissimas magna mole factam. At Bold. 4. גר a גר aufus dare

Latomum, Lapidum, montium saxa scindentem; ita omnia contexens, Erupit torrens a juxta Cæsore, aquarum oblivioni traditarum a

pede; elevatae sunt præ homine; motæ sunt. i. e. Dum fossor metallorum cuneis suis lapides disfringit, sepe contingit ut fiat apertura, ex qua aquarum subterraneæ voragine, pedis inaccessæ, eademque tam altæ, ut ad earum fundum nullus homo penetrare posset, quum diu inertes, & immotæ stetissent in vastissimis antris, motæ fuerint, & siuere cœperint. Magnifice se circumspicere debuit, quum adjecit, Gaudeat Lector hac sibi gratanter a nobis tradita elucidatione, quam ut legitimam ab omnibus suscipi peroptamus. Diversissimo flexu de Dieu 5.

גר pro E vicino, ex Arab. غار

profunditas, caverna, mallet e profundo. Nec aquas subaudiri concedens, totamque istam phrasin improbens, Homines ipsos designari censet, pedum præ stupore & metu oblitos: vel inversa hic locutione, a suis pedibus oblivioni traditos. q. d. Quando torrens subito e profundo, vel e vicino loco erumpit; si quis adeo non percellitur, ut pes suum Dominum oblivioni det, is fuga celeri vitæ suæ consulere potest: sed qui adeo expavescunt, ut a propriis pedibus oblivioni tradantur prorsus attenuantur, & migrant ex hominum consortio. i. e. spiritu exhauriuntur & abeunt a pluribus. Durum: nec mollius alterum hoc, Qui oblivioni traduntur a pedibus, extrahuntur ab hominibus, discedant. i. e. opera hominum e fodinis elevantur & atolluntur, & sic demum movent se, ac discedunt, atque præ metu immoti. Obscuritati reatus condonandum quicquid in hisce frigidi, & coacti; præsertim quum Conjecturas se aliorum conjecturis addere monuerit Vir Doct. Expendendum III. quod Cl. Cocc. tentavit in loco conclamatoferme: Perrupit vallem expertem incole, oblita prædi: desidant; ab humine palantur. Expositioni Junæ obmoveret, hic nondum de illa parte מיתו אגיא agi, qua inter fodiendum flumina veniunt declinanda, vel exhaurienda. Ad hominem autem, metalla quærentem, periodum hanc applicans, partem explicat, partem Lectori explicandam relinquit. Explicuit, פרץ

perrumpit fodiendo: גרל Vallem: גרל desidant in puteis. גרל palantur per cuniculos. Ad dit, vel גרל elevantur: ut Esaj. 38: 14. Homines in quærendis gemmis, metallisque, de rupibus sæpe pendunt; & consueque ascendunt, ubi insistentis hominis vestigio locus non est. Sic re;

recedere videtur דלו מאניש Elevantur præ homine. At locus ille Esajæ, ad quem sæpius jam remissi fuimus, si a דלל sit, reddendus, Attenuantur & exhausti languent oculi mei in altum: si a דלה, fistulas agite oculi mei in caelum, ut alibi dictum. In Lex. sub דלל verbo indicatur, de hominibus in metallis descendentes heic loci id adhibitum. Sed quid jam, quod Lectori explicandum datum, מעים גר experts incole vallis? An vallis sterilis, arida, a nullis habitata? An unde incola abire & migrare coactus? Quid oblita pedi loca? An infrequentia & deserta supra terram? An magis, inaccessa infra eam. Hæc explanari debuissent; ut tanto melius iudicium de pulchro conamine ferri posset. Mibi nihil horum in postremis hisce satisfacere videtur; quamvis quod ad rem ipsam sagacissime conjectum autemem; omninoque teneam, audacissimum illum & giganteum laborem, metallum e visceribus terræ effodiendi, versu nostro expressum. Huic etiam Hypothesi insistent IV. Eleg. Crinifor. reddere sustinuit, sibi perrumpit homo voraginem, ut se separet de viventibus; & ut vadat in loca pedi inaccessa. Una vena vix exhausta est, quin aliam anquirat. Splendidus sensus; quem tamen non tam vis Linguae accendit, quam acumen ingenii, dantis, quod materia ipsa exigere videtur.

נחל Vallis, pro voragine subterranea, non satis stabilitur ex Ps. 18: 5. coll. Ps. 23: 4. Alia ibi ratio metaphoræ. מעים גר Il va d'avec les vivans, abie de cum viventibus, nulla ratio structuræ, vel Linguae, permittat. הנשכחים &c. Loca oblivioni data a pede, pro viis illis inuis quas sibi aperit Fossor metallorum, speciosum, sed non adeo aptum. Oblivioni mandantur a pede, quæ olim frequentata, deseruntur. Postremo דלו מאניש ad venas ab homine exhaustas reduci, & mox נעו ad ho-

mines qui alias venas indulgent, nimis liberum. Commodius a Cl. Cocc. extrema hæc ad Fos-

sores descendentes in profundum; & palantes per cuniculus, juncti n relata. Hoc mihi V. conje-

cturam movit, הנשכחים בני רגל oblivioni datos a pede, pulcre piugere Fossores funibus suspensos, & demissos in Fodinas, ut jam altum quandam similitudinem induant, non surium, sed deorsum voluntium. Non mea est imago hæc, sed Plinii, Lib. 33: 4 Alibi rupes moia caduntur, sedemque traionis cavata præbere coguntur. Is qui cædit funibus pendet, ut procul insuentibus species nefaria quidem, sed Alitum fiat. Pendentem majore ex parte librans, & lineas itineri præfigunt. Itar qua insilientis vestigiis hominis locus non est. Manes trahuntur ad homines, ut vitium importent. Habes in illo, itur qua vestigiis insilientis hominis locus non est, ipsum illum characterem, quem Notter voluisse videtur. Habes Homines sub terra pendentes, & Alitum ritu natantes in vulto inani. Sed turbat nonnihil, species nefaria quidem. Doct. Pint. scribere jubet, species ne ferarum quidem, sed alitum fiat. Summ. Gron. tentat, Species natantium quidem, sed alitum fiat. Mollius quid desiderarem. Interim habemus tales, quos pes destituisse, & oblivioni dedisse videtur; quando officium ipsis suum negat, vel præstare nequit, in mundo illo subterraneo Eodem reducerem

דלו מאניש subsidunt ab homine, quod capere est, vel, ultra fines datos homini; ad inferos, ipsosque Manes, ut Plin. non semel: vel, præ homine, præ quam homini fas est; eodem sensu: vel denique, attenuantur præ homine, in profundum demissi, ut non amplius homines videantur, sed Manes, & Umbræ mortuorum. An Plinio sic nefaria sumta species? Non dixerim. Nefas tamen נשכח' referretur ad Inferos; unde nefaria species eller spectrum, Umbra ex Inferis emersa. Melius sic foret, & mollius, nefaria species quedam, sed alitum. Nam tale quid captaverit Plinius, videant Critici. Pulchre succinit נעו vagantur, palantur, ut umbræ, speciesque hominum, non homines. Plus tribuere in his conjecturis, si prius membrum responderet. Verbum פריז transitivam & intransitivam vim

possidet. Ex posteriori notione i. dari posset Eruperit torrens de cum accola. Nempe Torrens-

וְאֵרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לָחֶם וְחַתְתִּיָּה
נִהְפֵךְ כְּמֹר־אֵשׁ :

5 E terra exit panis; & quod
sub ea, versum tanquam ig-
ne.

מקום 6

6 Lo-

rentes e montibus auri argenti que feracibus de-
voluti, divites illas venas hominibus detexere,
vel nudando loca illa, ubi metalla latebant,
vel corundem ramenta, quin & frusta pura
puta secum vehendo, indicia thesauri in vis-
ceribus montium abditi. Si id voluerit No-
ster, sequens הַ per Ecce redditum, avidita-
tem signabit mortalium, ad Metalla his vestigiis
rimanda, atque e centro terra extrahenda.

Sed quid si a גַּרְי גַּרְיִי traxit, גַּרְי גַּרְיִי

sit pes montis, ejusque basis? Sic foret, Eru-
perit torrens de cum pede montis; Ecce oblivioni
dati a pede, mortales, præ homine attenuati
sident deorsum, vagantes per invia & inaccessi-
antra &c. Vide interim 2. an mavelis, Rum-
pit, perrumpit, vallem de cum pede montis, ho-
mo, aditum sibi parans ad terræ penetralia;
Ecce autem fossiores oblivioni mandati a pede

&c. Ita נַחַל Vallis, alveus, canalis, non in-

commode hic designaret canales deorsum actos,
quos sibi homo in montibus metalliferis im-
mense labore effodit, vel potius ferro & igne
effringit. Certe Plin. L. 33: 4. Canalicium
Aurum, vel Canaliense, vocari ait, quod puteis
soditur marmoris glareæ imberens, venarum can-
alibus per marmor vagantibus. Quid si vena
ipsa metalli, in monte Atrifero, dicta fuerit

נַחַל canalis, alveus? Non abhorret; & est

multo commodius, quam vena, a Latinis
usui huic dicata. Hæ venæ metallicæ aliæ pro-
funde, i. e. recta deorsum euntes; aliæ dilata-
tæ, sive per latitudinem montis expansæ; aliæ
obliquæ & transversæ, sunt veri alvei, & cana-
les, in quibus metallum tanquam in nativo le-

cto suo continetur; ut appellationem נַחַלִּים

alveorum iis inditam fuisse a Veteribus, plus
quam verisimile censi possit. Hinc jam tan-
dem simplicissimum hocce emergeret; per-
rumpit homo alveum, metalli pretiosi scilicet cui

מִרְצֵה scatebram esse V. 1. dictum fuerat; id-

que מִרְצֵה גַרְי de cum basi montis, sursum &
deorsum rimaturus; Ecce autem oblivioni dati
a pede, attenuantur, vel sident, præ homine,
ad Inferos & umbram mortis, haud secus ac
umbræ divagantes, extra solis, & vitæ, ditio-
nem veluti, ac fines. Desuam in insigni des-
criptione immensi molinuis, quam Plin. L.
33: 4. strinxit. Tertia ratio auri inveniendi
opera vicerit Gigantum. Cuniculis per magna
spatia actis cavantur montes ad lucernarum lu-
mina. Eadem mensura vigiliarum est: multifi-
que mensibus non cernitur dies. Arrugas id ge-
nus vocant; sidentque rimæ subito, & oppri-
munt operarios; ut jam minus temerarium vi-
deatur e profundo maris petere margaritas. Tan-
to nocentiores fecimus terras. Relinquantur ita-
que fornices crebri montibus sustinendis. Occur-
santes silices igni & aceto rumpunt; sæpius vero,
quoniam in cuniculis vapor, & fumus, strangu-
lant, cadunt fracturis, fractariis, CL. libras ferri
agentibus; egeruntque terram humeris noctibus ac
diebus, per tenebras proximis tradentes. Lu-
cem novissimi cernunt &c. Lege & Senecam
Nat. Qu. 5. 15. ubi eandem hanc insaniam
exagitans, Avaritiam ait, venas terrarum lapi-
dumque rimatam, in tenebris male abstrusa qua-
sisse: lucem a tergo reliquisse; hominem ad sidi-
ra erectum desodisse, & in fundum telluris inti-
mæ meruisse, oblitum dierum, oblitum naturæ
melioris &c. Non est credibile, in amplissi-
mum huncce campum, invitante materia,
haud ingressum esse Nostrum: præsertim
quum sic Scopum recta feriret; & superiori-
bus contentionibus aptissimam coronidem im-
poneret. Explicationi ultimo loco positæ nec
diffido, nec tamen planissime confido. Cre-
pera est lux; nec satis benigna ad omnem
dubitationem dirimendam.

Vers. 5. Ex variis Hypothesibus multa & hic
varietas. Vicissitudinem rerum I. Merc. sic
expressam censet, ut Terra feracissima quon-
dam, dicatur successu temporis sterilis reddi,
haud secus ac si subter eam ignis, & seminaria
sulphuris essent, per quæ adusta fiat, & salsa-
ginosa. Præverant Munst. Vatabl. &c. Con-
tra-
E e e e

6 Locus Sapphiri lapides ejus; ועפרות אבניה וכפרות 6 מקום כפיר אבניה ועפרות
& glebæ auri sunt ipsi.

7 Viam נתיב 7

זהב לו ;

tratio ad aspectu II. *Is. Clarius, Codurc. Schmid. Cler. q. d. ignes subterraneos non oblatere, quo minus terra fertilis sit. Tettes sane Italia, Sicilia, Babylonia, Sodomorum, ante subversionem, Hortus. Sed quid ad rem? Minus clare Grotius, hic adscribens, Locus Paradisi fertilissimus flamma obsidetur. An ad Sodomorum conflagrationem respexit? Eam III. tangi putant Phil. Thoma. Lyr. Titelm. Ofor. vel simile saltem Terræ sulfuree incendium. Ita IV. Vavass. Terræ fructuose nonnunquam sulfureas habent venas, & ex iis incendia concipiunt. Alii V. propius ad feriem, cogitant de Terra frugifera, simulque apta nata ad sulfur inde effodiendum, aliamque apta nata ad sulfur inde effodiendum, reduxit. Ejus mentem in Paraphr. expressit de Pised. Terra altius eruta & subtus versa, ignem exhibet: nam sulfuris beneficio, & vi, consoquuntur igniti lapilli. &c. Luxuriat Bold. VIII. qui ex *Vs. præc. Torrentes illos, quos ibi induxerat, ex fodinis magno impetu proruptos, nunc fingit terras frumentiferas inundare auro, & gemmis. Longe diversam rationem iniere Jun. & Trem. IX. qui hunc & seq. *Vs. incommodius in unam periodum colligantes, hunc subjiciunt sensum: Quamvis sæpe in subterraneis specibus venæ terræ sulfureæ, sive natura sua, sive ferramentorum ictibus irritatæ, sive lucernis inflammatæ, in homines exardescant; tamen non deterrentur illi &c. &c. Ergo ad contempta pericula pertinet horum judicio. Ad audaciam improbam fossorum aliter relatum a Castal. X. Agunt per magna spacia cuniculos, & terram subeunt, non secus ac ignis facit. Quin etiam occurrentes silices igni & aceto rumpunt, dum illic gemmas & aurum querant. Calculum huc confert Cocc. *Vs. 5. 6. Parentibesi includens, reddentque, Et quod subtus eam est, vertitur tanquam igni. Accedunt his partibus Doct. Crisost. & Reim. Sensus tunc foret, Ferro & igne interiora terræ viscera perrumpi, & subverti****

ab hominibus, in Almam matrem suam nimium quantum ingratis. Huc certe tendit locus Plinii a Cl. Cocc. appositus: *Persequimur omnes Terræ fibras, vivimusque super excavatam &c. Imus in viscera ejus &c. tanquam parum benigna, fertilique, quaqua calcatur.*

Hoc pacto נהפך inferret subversionem, & ruinam velut Naturæ, ut *Plin. Lib. 33: 4. loquitur; ubi insana hæc molimina terram a sedibus suis subruentium multis exequitur. כמו*

אש tanquam igni, כאש, nihil habet, quod merito offendant. Officit nonnihil, quod *Vs. 9. ad has ruinas & everfiones subterraneas potius ducere videatur. Difficultas solvi forte possit, assumpto duplici aspectu, altero generali, totius terræ, cujus inferiora subruuntur & vastantur; etiamsi Alma Parens illa, mortalibus panem & victum tam largiter fundens, violari non debuisset: altero speciali, in silicibus montium perrumpendis & a radice*

convellendis. Non infitendum tamen נהפך conversionem quoque adferre posse, eoquæ manu nunc ducere illud כמו tanquam igni. Si ad verum ignem rupibus frangendis adhibitum respiceretur, dicendum fuisset כמו per ignem,

non sicut per ignem. Offeram proinde XI. geminam, quam constructionis ratio admittit, faciem. *Et quod sub ea, convertitur sicut per ignem. Vel, Et sub ea convertitur velut ignis. Utrumque sese præbet ad Sulphur Naturæ, quod Chemicis vocant, cujus igneo, & penetrati, vigore, per omnes terræ fibras diffusio, Metallica corpora, & gemmæ, ac lapides pretiosi, generantur, atque perfectionem suam nanciscuntur, admirabili quadam conversione, commixtione, & temperatione Elementorum. Illustrant hæc, quibus occulta Naturæ miracula clavis Chemicæ reclusit, si verisimile factum, istam subterraneam officinam nunc tangi. *Vs. sequens mirum in modum huic adpectui favet. Series quoquæ favet unice,**

¶ cum Cl. Cocc. versus 5. 6. Parentefi difclufis, 4. & 7. inter fe propius connexis. Sive parentefi fic continuare poffis, post *Vf.* 4. Neimpe terra, illa *Benigna Mater*, non *furfum* tantum feraciffima, fed & *deorfum* eft profufiffima, perpetuum quoddam *confiatorium* omnium divitiarum, & rerum mirabilium, exercens, ad quas perfcrutandas, & eruendas, ul-
tro hominem quasi invitat.

Vers. 6. Mire hæc torquentur. Vix capio quid *Merc.* I. velit, ita pergens, *Illius terræ locus erit, vel erit illa terra locus lapidum Sapphiri, ex quibus excidantur Sapphiri: & pulveres auri erunt illi loco: q. d. locus ille terram habebit aptam ut ex ea eruatur aurum. Sapphirum cum auro conjunxit, quod punctis aureis colluceat: vel lapidum & metallorum simul meminuit.* Hæc confufiora; nec cum præc. *Vf.* ne ad mentem quidem ejus accepto, rite connexa. *Vatabl.* II. vage admodum, *Est regio in cujus lapidibus inveniuntur Sapphiri: est item alia terra cujus pulvis est merum aurum.* Non multum abest III. Cl. *Schmid.* hic mira tangi docens, quæ cum credi vix poffint, & maxima fint, inveniuntur tamen. Ita mirum esse, in lapidibus ignobilibus nafci pretioffiffimam *Sapphirum*; & dari pulverem aureum. Dilutum.

Incommodius quod לו ad Deum reducat; ut fit, *pulveres auri sunt Deo scil. in terra.* Cl. *Cler.* IV. supplet in fine, *Et pulveres auri sunt ei, qui quærit: ad Auriferos potiffimum fluvios refpici censens.* *Erud. Crinjoz.* V. ad Terram revocat לו, dans, *Reperitur Sapphirus inter lapides ejus, & illa est que dat nobis pulverem auri.* Obstat genus; nam fic לה dicendum fuiffet. *Doct. Belg.* VI. ad מקום referentes, habent, & *pulveres auri illi loco sunt. i. e. cum Sapphiri e lapidibus terræ eruantur; tum pulveres unde aurum confatur.* Confimiliter *Cocc.* Quique locus habet pulveres auri. Non ftriçte diftos pulveres intelligas, fed glebas. Aliter adhuc *Pife.* VII. *pulveres vero aurum dant illi homini: nec non Fun. & Trem. pulveres vero aurum sunt illi.* Conftruçtio non favet. Hinc anfa porreçta ad rotundum illud, quod de *Pined.* *Bolduc.* *Vavaff.* amplexi, VIII. ad *Sapphirum* redire hos pulveres, quippe quæ aureis punctis ali-

quando colluceat, ut docet *Plin.* 37: 9. reddens *Theophrasti* χρυσιδωρητῷ auro resperfam. Est *Regia* quæ vocatur, quam *auratilis pulvisculus punctulis ad gratiam interlucentibus variat, ut Solin.* Ioquitur. Complures lapides pretioffos hoc auro pulvere a natura distinctos percensens *Bolduc.* appellatione *Sapphiri* omnes illos comprehendendi fufpicatur. Cl. *Scheuchz.* in hæc fententiam a *Doct. Tigur.* expreffam, ita concedit, ut tamen *Lapidem Lazuli, vel Lazurium,* potius deferibi aurumet. Cl. *Braun.* de *Vest.* p. 679. confulendus quoque; cui fufcriptum a Cl. *Crom. Reim.* &c. Et mihi pulcherrimæ expositioni calculum adjeciffie volupe effer, ob ftruçturæ rotunditatem; fed vix crediderim, illum *auratilem pulvisculum Sapphiri* peculiari mentione dignum. *Gemmarum miracula, & artificis Naturæ lufus* hac in parte, fi tangere voluiffet *Notter,* & plura, & illuftriora, dediffet. Ex confpectu ad *Vf.* præc. dato, quo *Alma Mater Terra* dicitur non *furfum* tantum, fed & *deorfum* factunda, ad hominem fuis opibus inundandum, occurrit mihi IX. hic fenfus, ad feriem & *fcopum* fatis quadrans, loco *Sapphiri Lapidum ejus, terræ; & glebarum auri, pro ipfo: homine.* Hoc est, *Terra homini tam benigna est, ut Sapphiros, aliasque lucidiffimas gemmas ei procreet, ac profundat, maxima copia, haud fecus ac lapides: fimiliterque glebas auri.* Conftruçtio fic digerenda: מקום אבניה מקום ספיר ועפרות זהב לו Terræ ejus Lapidum sunt loco Sapphiri, & glebarum auri, ipfi. מקום Locus, pro gradu honoris, dignitatis, pretii, non videtur vel durum, vel precarium. Grandis fententia; *Dives Natura nil aliud quam Lapidum formans, in iis producendis tam fplendida est, & munifica, ut Gemmarum locum, honorem, pretium, inter homines obtineant, quæ ipsa pro lapidibus format & fundit.* Similis ratio pofterioris membri; *Lapides, & massas concretas, fingens opulenta Natura, fingit Glebas auri; atque ita hominem Gemmis & auro inundat veluti. Pulcher lufus ex ambiguo, oriundus ab אבן Lapis, proprie massa concreta firmius. Ea tum Lapidem vulgarem, tum pretioffum, tum metallum, fignare apta. עפר non folum pulverem, fed & glebam fo-*

7 Viam hanc nulla novit volucris; eamque ne oculus quidem accipitris perstrinxit.

7 נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו

עין איה :

8 Non לא 8

nare, notum. Mollius forte fuerit, si Colon posterius non cohæreat cum מקום prioris, sed ita transferatur; Et pulveres vel glebe auri, pro illo. Natura tam profuse largitur aurum, ut pulverum & glebarum instar illud passim abjiciat. Ita Lapides & pulveres sibi pulcre succinunt; & proverbiali quadam ratione simul, profusissimam abundantiam designabunt. Sed X. retineatur מקום pro Loco

strictius dicto, & quidem Natali, idemque ferme sensus exhibit; Locus natalis Sapphiri Lapides ejus; & pulveres, vel glebe auri, eisdem, loco. i. e. Lapides formans Terram, simul Gemmas in medio eorum conformat; nec non glebas fulvi metalli. Nempe auri vene inter marmora & silices repertiuntur in montibus; & Gemme non in molli terreno, sed inter saxa & cautes fere nascuntur. Sic, non injucundo acumine, Terræ gremium superius & mollius panem, inferius & lapuleum gemmas atque aurum profundere diceretur, ad hominem omnibus bonis rebus, & divitiis, cumulandum. Possis & hic struere, Lapides ejus, terræ, sunt Locus natalis Sapphiri, & pulverum auri, ei, homini, vel, pro eo. Scripseram hæc,

quum Cl. Guss. Comm. L. H. sub ספר inspiciens, h. l. quoque ab eo contra Cl. Braunerangi & illustrari deprendi. Præcipue arguet Vir Doctiss. contra Sapphirum צפופות,

עפרות non pulverulentus esse, sed materiam ex qua, & quidem heic, glebam fodine. לל ad hominem sese referre, Vsf. 4. nominatum, de cuius industria, & sagacitate, totus hæc contextus ad Vsf. 12. usque sit exponendus. Denique non differentias rerum, sed res tantum

in hoc catalogo percenseri, ac proin עפרות necessario glebas signare, unde Aurum separare & excoquere calleat homo.

Vers. 7. Laboratur in conuexione, Vatab.

I. ad vicissitudinem rerum sic inflectit, ut terra aut regio aliqua ab avibus & animantibus quoque suis dicatur deseri, & perpetua solitudine inbarrescere. Ad loca Avernæ propter halitus sulfureos traxit Il. Vavaff. qui vicissitudinem illam rerum ita hinc elicit, ut Vsf. 5. 6. describi statuat mutationem terræ frumentariæ in metalliferam; quæ sulfureis ignitisque vaporibus sterilis non solum, sed & horrida atque inaccessa reddatur. Huc Thom. Dionys. Titelm. aliique præverere. Parum in his quod placere queat. De Pineis III. simplicius, magisque cohærens, autumnat, ex eo Dei sapientiam commendari, quod hujusmodi regiones auro, gemmisque locupletes, atque sint steriles barbarum, & arborum, ut neque nidificationi, neque pastui sint idonei. Nempe ut Plin. Lib. 33: 4. Aridi & steriles Hispaniæ montes, & in quibus nihil aliud gignatur, huic bono coguntur fertiles esse. Atqui dantur terræ auriferæ, eademque majorem in modum frugifera. Id adversus de Pineis, monere non neglexit Bold. IV. acclinis in Fabellam, quam & Doct. Jesuita attigerat, de Gryphibus, qui in Scythia narrantur Loco auro & gemmis abundantia custodiare: quasi illuc alludens Norret, diceret, illas volucres hominibus quidem in locis solis & vultis in licium præbuisse aureorara montium; sed in regionibus cultis aliter abditos illis thesauros fuisse detectos, per torrentes scilicet auriferos & gemmiferos. Commentum ad Hyperboreos montes, unde natum, remittimus; quemadmodum & ea quæ Chald. de Paradiso, alique de Sodomis, Iusere. Merc. V. propius ad rem, filium Vsf. præced. ita prosequitur, Tullis Locus unde Sapphiri, & aurum, eliciuntur, ab hominibus inventus Dei domo, est semita ante avibus seralibus ignota, & vulturis oculo penetranti intacta. Illud ante melius abfuisse. Dariusculum quoque, Locus Sapphiri est semita &c. Hinc Jun. maluit, in semita &c. Cocc. insuper adhibet parenthesin, ejus ope Vsf. hunc cum Vsf. 4. arctius revincens. Non erat cur id durum adeo videretur Cl. Schmielio, ut in alia omnia discedere maluerit, VI. ad Deum ipsum hæc & seq. reducendo, sine ordine, sine filo, sine certo & fixo scopo. Nos simpliciter, inquit,

quit, ad occultos meatus terræ referimus, quos Deus mirabili opere in ipsa terra fecit, & qui suum etiam habent usum, licet hominibus non plane cognitum. Inveniunt autem nonnunquam homines ejusmodi occultos meatus. Precaria, coacta, frigida omnia. Nam 1. nulla specie Deus inducitur agens; mentione Ejus præparata ad finem *Vs. 6. pulveres auri sunt illi.*

Sed eo dato, quo jure jam 2. נתיב semita erit, semita Deo sub terra? Repetimus; ait Vir Doct. ex *Vs. præc. לו Illi.* Quid tum? ergone Deo? nonne multo opportunius Homini? præsertim quum mox בארץ in terra

subaudiendum esse addat. Et quinam 3. illi subterranei meatus Dei, quos homo nonnunquam invenit, licet aves & fera illuc penetrare nequeant? Si fodinæ maneat, in ima viscera terræ descendentes, habeo quod sequar: iis ademptis, nihil. Mirari 4. licet, cur non potius meatus aëreos, & spatia Cælorum, omni nexu solutus, spectaverit. Huc certe, ad volucrum mentionem, oculum convertit Doctiss. Niewent. VII. cui meatus sub terram adli; ideo minus commodi nunc videntur, quod aves non inferiora petant, sed superiora. Redi ad *Vs. 3.* ubi quorsum tendat Vir Eximius expositum. Nachmanid. VIII. cum sequentibus colligans, dedit, ubi ante semita erat alitibus ac feris ignota, & place inaccessa, ibi Deus manum in silicem mittens fontes eduxit aquarum. Scilicet & ille Agentem statuit jam Deum. Ad sequentia quoque Codurc. IX. referre maluit, ut semita hæc sit, quam sibi homo aperit per montes, & saxa excisa. Mihi X. perplacet constructio Doct. Belg. Semitam istam non cognovit volucris rapax &c. Sic cum precedentibus quidem proxime cohæret, sed ad sequentia quoque simul se extendit. Si n. sine *Vs. 5.* Subversio terræ per cuniculos intellecta, illuc cum Crinsoz. & Reim. redeundum: si conversio & conflatio ejusdem in metalla, per ignem Naturæ subterrancum, ad *Vs. 4.* respiciendum: vel & ita continuandum; istam viam qua gemmas & metalla scrutatur homo, nescit eam ales rapax: &c. &c.

אֵיִם Avem prædatricem proprie sonat. Inde Aëris & Aëris Aquila, dicta videtur Bocharto. Grandis imago, qua Avi prædatrici intentatum

iter capeffere dicitur Homo in viscera terræ audacissimus descendens prædator. נתיב non semita, sed via munita, cum delectu posita, ad magnitudinem & molem operum subterrancorum depingendam. Aliquid proverbiale subesse huic comparationi, non est dubium. Certe e posteriori Colo vis illa relucet; ubi אֵיִם acutissima visu, eademque rapacissima, avis, hanc viam oculo perstrinxisse negatur. Esse speciem Accipitris, quam Veteres *Æsalonem*, Galli *Emerillon* vocitant, demonstratum a Boch. in *Hieroz.* p. 2. pag. 194. de cujus accrismo visu sic *Arabs.*

أشرف لا تكذب عيناه
فلا يري المغانص ما يراه

Cæsius, cujus nunquam fallunt oculi:
Nec venator videat, quod ille videt.

Hic vices inversæ: Homo metalla ex intimis terræ visceribus eruens, acutius cernere, & vestigare, dicitur suam prædam, quam celebratissimæ illæ venatrices. Hoc a Viro Magno ibidem quoque insinuatum ad hujus loci illustrationem; cujus consensus nobis hic ut gratissimus, ita gravissimus accedit, ad totius periodi sensum illum & conspectum, quem tenendum esse judicavimus. Adde, quum Oculus Accipitris viam hanc vel strinxisse negatur, simul alludi ad reliquas dotes hujus alitis, mira audacia, & volandi pernicitate, pollentis: cui Homo, subterraneo quodam volatu ad imam sedem umbræ mortis, per prærupta, æternisque tenebris damnata loca, descendens, palinam tamen præripiat. Confer nefariam illam speciem Alitum, quam *Plin.* Fossoribus metallorum dedit, ad *Vs. 4.* supra. Verbum שׂוֹף ad *Cap.*

20: 9. illustratum. Eo nil opportunius ad præsentem materiam. Codurc. peregrinum esse verbum notat. Quo jure, non video. Rarior usus, & vis minus perspecta, hanc ei suspicionem moverunt.

Vers. 8. Aliquid lucis debetur Periphrasi, bis tantum occurrenti, בני שׂוֹף. LXX. *ἰοὶ ἀλαζονας.* Chald. Filii Leonum. Inde שׂוֹף apud *Tbalmud.* inter nomina Leonum Mirifice

8 Non calcarunt eam feræ animosissimæ; non superbius se intulit super eam Leo.

לא הרריכהו בני שחין לא

ערה עליו שחל :

9 In בחלמיש 9

fice *Vulgat. Filii institorum.* Audiverat credo *Hieron.* aliquid de usu verbi شخص

apud *Arabes*, peragravit regiones. Idem tamen *Cap. 41: 25.* dedit, *Filios superbie.* Nempe ibi ridiculum fuisset *institores* inducere; qui hic, ubi de *auro & gemmis* conquirendis agitur, quadrare videbantur. Quicquid tamen eruditi pulveris sparserit de *Pined.* non est iusta nunc exaggeratio *inaccessæ* hujus *vie*, quod illuc *nulli* pervenerint *institores.* Omnino *feræ rapaces*, & *audaces*, hoc nomine signantur. Hoc nemo in dubium amplius vocat: sed dubitatio circa genuinam vim phrasæ necdum diremita. *Merc. Filios elationis* aut *superbie* amplectitur. Alii malunt, *filios animositatis & audaciæ.* *Cl. Cocc.* *filios ferociæ*

reddens, movet שחין *Arabibus* esse *μπαρσιζέξ* *magnu corpore esse.* Hoc *Bocharto* in *Hieron.* par. 1. p. 718. 719. placitum, *filios proceritatis* danti, ex eodem hoc fonte. Utrobique tamen *ferocia* plenius quid fert, quam *proceritas*; quæ hic nonnihil languet. Sentias ex *Viri* summi expositione, ad l. h. *Attollitur humana industria ex eo, quod ut aurum & gemmas effoliat ex terræ sinu, ea loca pervadat homo, quæ neque avibus pervia, neque feris procerioribus, quantumvis hominem superent mole ac vastitate corporis.* Quid ad rem? Fortius quid spirat *animositas*, vel *ferocia*, quam utique nec *Arabes* ignorant, quibus شخص

est امرئع efferrit. Speciatim in *oculo* sublato, ut nro, & acrius fixo, frequentari amat; unde شخص absolute est, *apertos fixæque habens oculos.* Inde portio, *intrepide pergens, & recta quaquaversum tendens, incommota velut acie.* Character dilucet infra 41: 26. ut ibid. ostendam. Nil aptius quoque heic loci; *Non calcarunt eam*, qui omnia calcant *audaci oculo*, & *gressu, Filii visus incommoti; obtutus aperti, fixi, adversus terro-*

res omnes affirmati. Habes cum aliarum ferarum, tum *Leonum*, signatissimum characterem, quorum *vis præcipua in oculis*; unde &

شخص videns, per excellentiam dictus apud *Arabes*, quod prædam suam, vel de nocte, videt eminens, ad eamque recta contendit. Hiuc ארי *Bocharto* & אריה appellatum creditur, a ארה videt, ut איה a לא, ארה, ארה, item video. Hæc perfecti, iam nec lubet, nec licet. Colligo tantum, nil opportunius hic inferri potuisse, quam *Filios acerrimi visus, nocturnas prædas agere solitos, lucem tix ferentes; in cavernisque montium habitantes, quorum oculum nulli vel densissima caligo conterreat.* Hi tamen ad *cavernas illas immensis orgyis sub terram actas, in quas Fossiores metallorum se demittunt, accedere non sustinerent.* Id valet לא הרריכהו

non calcarint potius, quam non calcarunt; posterius enim simpliciter *accessum*, prius *audaciam* quoque *accedendi* negat. Non excurro in magnum locum, a *Plinio*, aliiisque, tæpe tactum, de *Noctæ* vere *inferna*, quam *Fossiores* *metallici* extra *solis & diæ viam, cognitionemque*, ad *lucernas* omni momento *vaporibus crassis, flatibusque*, extinguendas, patiuntur. Nempe ad *metalla damnari*, est, ad *inferos amandari*; & *vivus mortuus ac desolati* tortem subire.

Ibid. De *audacia accedendi* ad loca æternis tenebris horrentia egisse *Nottrum*, confirmat posterius *Colon.* In eo ערה usu *Hebræo* ornari, ornare se, magno contentu ex *Chald. Dialecto* exponitur, *transire.* Apud *Arabes* cum *transitu*, *cursum* quoque designat عدل & præsertim *vehementem, infestumque*, qualis *Leonis in prædam ruentis.* Vide tamen quid *Cl. Guss.* tentarit. Is sub ערה *transennæ* notionem expungi posse censens, hic dat, *Leo*

בחרמיש שלח ידו הכף משרש

9 In glaberrimum filicem mittit manum suam; subvertit a radice montes.

הרים :

בצורות 10

10 In

Leo se non exornavit super illo. i. e. majestatem suam non ostentavit. Subdit, Quia majestas a Leone inseparabilis, ejus adventus in locum, & ostentatio majestatis in loco, pro eadem re habentur. Posterior locutio in Poëmate gravi praefertur. Adde, quod ratio haberi possit jubæ, qua erecta Leo se exornat, quando prædam nactus est. Speciosum; sed longiuscule circumductum. Plausibilis fuerit, forte, si redeatur ad Originem ערה, quæ sub

אנו affervata, paravit se, accinxit se paratu, & ornatu. Inde porro, Magnifice, vel Animose, se intulit. Vicinum est, nec tamen idem, quod Cap. 40: 5. excellenti figura elatum, Ornatus nunc incede magnificencia &c. &c. Hinc formare queas לא גאה

לא גאה Non superbus se super eo intulit Leo ferox. Ea phrasis extat Jobi 10: 16. יגאה

יגאה Qui se superbe infert ut Leo. Quidni & יערה? Cothurnus Jobi hanc imaginem amplecti suadet. Nil tamen decido; quum עגדו quatenus cursum infert prædantis, mi-

rifice etiam quadret. Uterque adspæctus insignis, ad audaciam accedendi ad talia loca, fames licet & cupiditas prædæ stimulent, Leoni detrahendam. Sentias, si, quod vis comparationis exigit, ita hæcce resolvas, viam hanc intentatam Aliti rapaci tentare ausus est Homo &c. & quo ne audacissima quidem ferarum sese inferre sustinerent, illuc Auri sacra fames humanum genus intulit, Terræ ditissimo gremio invitante, vel & irritante. Ad שחל Leo ferocior,

vel ut Bocharti conjectura fert, nigricans, nihil monuisset; nisi Cl. Clericus aliquid dubitationis movisset ex eo, quod Thevenot. memoret Animal in Mesopotamia crebrum, Chakale dictum, Gallico more enunciato vocabulo. Id esse Hybridum, ex lupo & vulpe natum, Tbœm.

Rem istam in medio a se relinqui, quod שקל aut שגל scribatur. Doct. Crinsoz. idem ex Thevenot. insinuat ad Cap. 4: 10. Vicinitas soni fraudem fecit; nec چنگال Ciakal, quod Turcicæ originis est, pro quo Persæ sonant شغال Ssjgal, quicquam commune habere censendum cum שחל. Loca omnia inspecta non ignobile animal, qualis Thos, sed Regem animalium offerunt. Vide modo Cap. 4: 10. & 10: 16. Turcica, quin & Persica, tantum distant ab Arabicis, & Hebraicis, quantum Belgica & Gothica a Latinis. Hi termini non movendi. چنگال ditionis Arabicæ nunquam fuit, nec esse potuit, ut vel simplex vocis adspæctus arguat.

Vers. 9. In diversa disceditur. Præcipuas opiniones intrinxit Doct. Merc. Nonnulli I. ad Deum trahunt, qui ut omnia perpetuæ vicissitudini obnoxia fecit, ita quoque successu temporis petras, montesque, in pulverem redigat. Exira rem, & scopum. Ei quoque non respondet, quod alii cum R. Levi II. item de Deo explicent tremoribus terræ montes & petras radicitus subvertente. At Merc. III. Malo, inquit, specialiter ad fissionem rupium ad fontes & fluvios inde eliciendos accommodari. Nam quum Deus in montibus fluvios producit, diffisis rupibus velut montes a radicibus subvertere videtur, emolliens eorum durissimam naturam, ut in aquas resolvantur. Induxit species ex V. 10. arrepta a Nachmanide: sed Rabbinò acumen minus felix relinquendum fuerat. Pergit Merc. IV. Quidam nostrorum ad Hominem referunt, montes & rupes operibus actis demolientem aliquando, sicut legimus Demetrium, & J. Cæsarem, Isthmi fauces perfodere voluisse, ad geminum mare committendum &c. Extant ferme omnibus sæculis talium moliminum monumenta; nec omnino præter scopum hic actus. Eum ferire videntur V. qui ad Metal-

10 In petris rivos diffindit;
& omne pretiosum vidit oculus
ejus.

כצורות יארים בקע וכל יקר

ראה עינו

11 A נבכי 11

lurgorum immanes illas fossiones in terræ visceribus hæc revocant, per quas in ntes tanquam a radicibus convelluntur, & durissime etiam petreæ improbo labore evincuntur. Ita longe plurimi, nec infimi interpretum, inter quos Doct. Tigur. Gist. Jan. Pisc. Belg. de Pined. Coëc. Patric. Guss. Cler. Crinsoz. Reim. &c. &c. Drus. dubitanter, immittit manum suam &c. vel Homo, ut metalli inde eruat, vel Deus, ut potentiam suam ostendat etiam in ea que durissima. Alia adhuc dubitatio Codurci. Is stertere pronuncians eos qui hæc ad Deum referunt, anceps ait, num opera in aurifodinis inferantur, an alia fluminibus deducendis destinata. In aurifodinis quidem manet Balduc. sed quia suppositum dubium, subdere ausus fuit Altem, & Leonem, resumta negatione ita pergens, Non extendit ad silicem manum, non subvertit montes, non rivos excidit &c. &c. quantumvis nostro valeat, aut unguibus &c. Subrides mecum, ad bellam inventionem; eamque auctori suo lubeus relinquis. Cl. Schmid. valde infelix in universa hac pericopa, suffores metallorum explodit, prope ridiculum dicens, quod Pisc. & alii de iis cogitarint. Ipse statuit, Jobum pergere in admirandis Dei, in quibus hoc quoque sit, quod licet hominibus impossibile videatur, Subvertere montes, inveniatur tamen, & experientia probetur, Deum id præstare. Quid ad rein? Sed, inquit, quem montem fossores unquam ralicitus subverterunt? Magnum opus non nisi in Deum cadit. Non digna latis Viro Docto captio. Plinium in præf. Lib. 33. & Cap. 4. legisset. Nonnulla jam superius excerpta. His adde, Tamen in silice facilius existimatur labor. Est namque terra ex quodam argille genere, glareæ mixtu, Candidam vocant, prope inexpugnabilis. Cuneis eam ferreis aggrediuntur, & isdem malleis, fractariis; nihilque durius putant, nisi quod inter omnia auri fames durissima est. Peracto opere cervicem fornicum ab ultimo cedunt, dantque signum ruine, eamque solus intelligit in cacumine montis pervigil. Hic voce, istave, repente operarios revocari jubet, pariterque ipse devolat. Mons fractus cadit in sese longo frago-

re, qui concipi humana mente non possit, & flatu incredibile. Spectant victores ruinam naturæ &c. &c. Legatur quoque Sen. N. Q. L. 5. 15. in egregio illo excursu quo vastos & insanos hominum labores in Aurifodinis perstringit.

וַיִּשֶׁתְּ הַלְּמִיִּשׁ flex glaber, ideo quoque hic positus,

quod pretiosissime metallorum venæ inter marmora, & durissimas fete cautes, serpent. Eadem ratio gemmarum, hic ferme latitantium. Huic ergo interpretationi palmam dare ferries, scopus, omnia, jubent.

Vers. 10. Iterum multa diversitas. Vatabl. I. Deus, cum vult, exundare facit totam regionem, aquis subversam; cum tamen omnem pretiositatem videret oculus ejus, hominis, in ea regione; i. e. quicquid pretiosum, in ea inveniretur. Coactum, & frigidum. A Rab. Levi est, cujus meus hæc: Terra prius feracissima aquarum subitis inundationibus submergitur. Non concinnius II. quod ex Nachman. dedit Merc. Duritie rupium fissa, mollita, in aquas resoluta, tunc si quid intra eas pretiosum, patet oculis Domini. An ergo non antea? Clar. Schmid. III. rotundius & commodius quid

daturus, Quid si interpretemur, suppleto אִשֶׁר, in petris rivos diffindendo educit, & omne pretiosum quod vidit oculus ejus. Novum opus Dei hic proponi contendit Vir Doct. prorsus jejunos eos videri pronuncians, qui hæc iterum de metallorum fossoribus accipiunt; quippe qui Majestati verborum nimium quantum detrahant. Parcus ista viris. Non valde digestum sane, quod ipse habet; Deus potest per montium rupturas in lucem producere, quicquid pretiosum in illis videt, quod præter Eum nemo videt. Addit, Forte eo respicitur, quod quando petreæ diffunduntur, aque erumpentes gemmas & aurum secum vehere solent. Ad opera fossorum in Aurifodinis respicitur a plerisque, quos supra laudavi, cum quidam tamen differentia. Nam de Pined. IV. Nicetam secutus, cogitat de magnis fluminibus, qui excisis rupibus, & montibus petrosis, in rivos multos deducantur ad alveum perferendum, & pretiosa que

והתעלמה חכמי נהרות חכש ותעלמה

II A fletu flumina religat; & obfignatiffimum quodque expromit in lucem.

י"א אור :

והחכמה 12

12 At

que inde eruenda. At reliqui describi statuunt *corrugos*, quos vocat *Plin. L. 33. 4. a corrivatione*, ut putat, dictos, quum flumina magno labore & impendio ducantur in Aurifodinas, ad ruinas montium lavandas. Habes ibidem, ad hoc perficiendum, cædi rupes invias, & cogi sedem præbere cavatis trabibus &c. Additur descriptio piscinarum, quæ in superciliis montium cavari soleant, in quibus emissaria, unde, repleto stagno, excussis obturamentis, erumpat torrens tanta vi, ut saxa pervolvatur. Sentis nihil detrabi Majestati locutionis, quum Homini tribuimus, quod non nisi Homini plusquam humana molietati, ut ad thesauros terræ abditissimos perveniat, convenire potest. Diceret quis, meliori jure, aliquid Majestati summæ videri detractum, si de ipso Deo tanquam incredibile quid hæc proponerentur; ultimo etiam Colo, quocunque tandem modo coloretur, aliquid absoni semper tracturo. Ad hominem perfacilis, & justissima applicatio. Non possum interim, quin VI submoneam, *Figurate* forte prius Colon esse accipiendum, ut homo in rupibus excidere dicatur, quatenus Auri, Argentique, venas illas divites sibi pretiosum illud metallum fundere cogit. Hoc tamen non recipio, nisi *Vs. seq.* ad eandem figuram sese reduci patiat.

Vers. 11. Nova divergia. *Vatabl. 1. A stillatione fluminum* coërcet Deus rupes; i. e. quasi fasciis adhibitis ligat, & reprimat, rupes, ne effundant flumina, siccans regionem ante inundatam, atque ita eam aquis absconditam, iterum profert, & oculis subjicit. Languor merus, in quem incidant necesse est, qui in hoc genere ex *Rabbinis* solis sapere volunt. *R. Levi* nempe ducem habuit. *Merc. II. A stillatione, & fluxu, fluvios alligat*, eos cohibet ne fluant; Deus: atque ita absconditum producit in lucem; i. e. quicquid erat in fluminibus, ut conchas, etsi hæc proprie in mari visuntur; ut gemmas, aut cetera denique pretiosa, quæ ante latebant in aquis, isdem exsiccatis apparent hominum conspectui. Quid audis? an *Conchæ margaritifera* tum demum homini apparent, quum siccatum est mare? Ne de gem-

mis quidem verum est, eas tum inveniri, quum Deus flumina exsiccet. *Dilutius* dhuc III. *Schmid. Aliud Dei opus*, inquit, quod homines inveniant, & experiantur in rerum natura fieri, priori contrarium, Exsiccatio fluminum; quorum generationem *Vs. præc. exposuerat*. Per *Hypallagen* autem dictum censet, a fletu fluvios ligat, pro fletum a fluvio ligat, i. e. facit ut fletus petrarum non erumpat in fluvios. Deinde *Mercero* subscribit, ratione sensus, ut *Conchæ & Gemmæ fluminibus sic exsiccatis homini apparere* dicantur. Mitto IV. *Fluvios ex fletu colligatos & conflatos in prima creatione*; quod *R. Salomoni* tribuit *Merc.* sed mens ejus paullo aliter habet; nam ad מנכבי nostrum citat ex *Cap. 38: 16. נכבי ים*, ibi ab eo expositum per מוסגרי claustra; ut fiat; claustra fluminum alligavit. Radix ei נוכך, unde נכוכך hæsit perplexus. Eiusdem com-

matis V. quod *R. Perisfol.* hic inducat perplexos, i. e. procellis circumactos & intortos fluvios, ex quo fonte apud *Munst. & Clar.* invenies flumina procellosa sæpe in alium locum coërcita, ut appareat quod in fundo latebat. Hi omnes ad Deum, invita sententia, respexerunt. Ad Hominem adfini ratione VI. *Cajet. A perplexitate flumina strinxit*. Intelligit multitudinem aquarum, quas obruratis fontibus industria humana restringat, & exsiccet. Vini sententiæ spectasse videntur potius, quam verborum LXX. & *Vulg. VII. dantes* βλάθη πταμών ἀνευλόγητον, profunda fluviorum scrutatus est. חכש ex חכש scrutari quoque exponere

ausus *Castal. VIII. Ex lacryma perscrutatur fluvios*. Applicat *Metallurgis*, qui ubi rupes lacrymare vident, eas excavant, ad corrugos eliciendos. In vicinia IX. *Cler. e fletu flumina ligat*; i. e. o stillantibus guttis colligit majora fluentia, ad faciendos corrugos. *Ci Reim.* id amplexus. Contraria ratione *Jun. & Trem. X. A fletu flumina obliat*, i. e. corrugos pro-

arbitrio obturat obicibus, ne vel tautillum stillet. Concinit Cocc. Ne lacrymam mitterent, fluxus obligavit &c. Id tendit ad aquam fodinis vicissim exclusas per obturationem canalium. Idem fere intenditur a Doct. Pisc. & Belg. XI. nisi quod latiore aditu ad obturationem iptorum fontium respiciant, ne subterraneis fluxibus opere turbentur. Similiter Codurc vertens, Fluxuorum cursum sistit, ut ne fiant quidem, & guttas emittant. Adde *Va vass. Patric. Crimsoz* ad siccationem fluxuorum in genere magis respicientes. Cl. Scheuchz. XII. ad *Tigur. Verf.* E fletu flumina colligit, hunc elicit conspectum, quod quum in solinis omnia perpetuo velut fletu maderent & stillent, indeque subterranei lacus exsulant, aque illæ ab operariis emittende sint, atque aliorum derivande. Ego XIII. adolescentulus olim hic videre mihi videbar illam audaciam hominis, qua sibi etiam ex fundo maris, & intimis recessibus scopulorum, divitias parat. Vertebam itaque, scopulos fluentorum spoliat; מַבְּדֵי pro

מַבְּדֵי legens, a נִבְּקָה, quod Cap.

38: 16. occurrere autumabam; & ex Arab.

مَبْدَسْ adfiscens viam spoliandi. Multa multo audacius conjecta, etiam a prudentissimis Criticorum, Boch. Cocc. *Vitr. Guss.* &c. &c. quum unum modo punctulum in mutetur. Non in illo interim; nam centies expertus sum, nil pellacius isto genere. Si tamen

מַבְּדֵי ים Cap. 38: 16. sicut *Loca scopulosa maris*, ut illic loci disquiretur, nostrum

מַבְּדֵי ista quoque notione mactari posset, si ne ulla mutatione, a מַבְּדֵי *Locus scopulorum*

cum *Jod* paragog. quod dicitur, si-ve potius pleonastico, unde esset, *Locum scopulosum mihi fluentorum maris spoliat*, indeque *Margaritas*, divitem prædam, pretiosa pericula, *audacissimus urinator rapit.* נהר de fluente, si-ve impetu fluente maris, usurpatum *Jone*

Cap. 2: 3 מַבְּדֵי manu cepit, spoliium

retulit, cum מַבְּדֵי vinxit, reli-gavit, adfinitatem habet, quatenus quæ ma-

nu capimus, & pro spoliis auferimus, veluti vineta & prehensa ducimus. Existeret hoc pacto, cum visceribus terræ effusis, ad gemmas & metalla eruenda, *Marium* quoque fundas tentatus, ad conchas margaritiferas iude extrahendas. Hæc ut ut speciosa forte, talia tamen non sunt, in quibus vel ipse conquiescam, vel ab aliis acquiesci velim. Tutius concedi putem in sententiam Doct. Belg. num. XI. ut hoc *Vf.* jam rotundetur, & compleatur, quod de operibus & moliminibus *Metallurgorum* distertatum fuerat. Quicumque de Fodinis conscripserunt, *Machinas Hydraulicas* celebrant, aliasque inventiones, & artes, quibus aquæ subterraneæ exhauriantur. Hoc vere est flumina ligare, vincire, frenare, coercere, ne fiant, lacrymulamve mittant; quando ubi scaturigo videbatur perennis, & inexhausta, efficitur tandem tanta siccitas, ut ne fletus quidem, i. e. sudor, aut mador roscidus, remaneat. Ita flere apud Latinos est rorare, tenui rore, vel sudore maderere, in terra, in parietibus, in signis, in aliis. *Lucan. L. 7. 163.* Rorantia fletu signa. *Audacius Lucr. 2. 631.* Sanguine fletu; ubi alii pleui; pro repleti. Tenendum fletu, pro madefacti rore sanguineo, ex veteri Lingua, quæ fletum pro lacrymis madentem agnovit. In rem præsentem deducet hoc ejusdem L. 1. 350.

In saxis ac speluncis permixtus aquarum
Liquidus humor, & uberibus flent omnia
guttis.

Eadem venustate auctum fuisse נבכה, quod est מַבְּדֵי ult. *Vav* & *je*, non est cur dubitemus. Inde ortum מַבְּדֵי ult. *Aleph*

de *Camelo*, in *Camuso*, מַבְּדֵי

parum lactis reddidit. Dicebant nempe מַבְּדֵי

מַבְּדֵי puteus flens, pro, tenui aqua præditus; si-ve sudans, & rorans, nonscaturiens, ac fluens. Fletus jam, sic translatus,

traxisse videtur verbum מַבְּדֵי, quod speciatim est fasciis obligavit, ad fletum, fluxumve, comprimendum. Ad eam sane rationem nonnulli auctores, a fletu flumina fasciavit. Confe-

rendum quoque, quod Cl. *Guss.* sub מַבְּדֵי

12 והחכמה מאין תמצא וואי תהא
 מקום בינה :
 13 לא ידע אנוש ערכה ולא
 תמצא בארץ החיים :
 14 תהום

12 At Sapiencia unde invenietur? & quisnam locus Prudentiæ?

13 Non novit homo taxationem ejus; neque invenitur in terra viventium.

14 Abyf-

ad h. l. tetigit. Sensus itaque hujus *Vf.* cum *præced.* sic complectetur, *Naturam ipsam rerum leges veluti recipere ab homine, ad opes abditissimas e medietullo Terræ educendas in lucem, eumque nunc Flumina efficere, ubi non erant: nunc exsiccare, ubi erant, ipsa scaturigine extincta.* תעלמה *Obsignationem* proprie notare, indicatum in *Opusc. de Defect.* Id pulchre applicitum ad *Tbesauros quasi sub sigillo Naturæ conditos.* יוציא אור *Educit lucem,* pro לאור *in lucem,* nihil habet quod offendat. Forte tamen grandius adhuc, *signatissimum* quodque *educit Lucem,* atque *clarum facit diem.* Cothurnus talia lumina sublimioris structuræ adfectat.

Vers. 12. Expeditior dehinc via. Hic paucissimis defungi licet, ob ea quæ in *Limine* discussa ad *Vf.* 1. unde & *nexus,* & *scopus,* tum ad aliorum, tum ad nostram mentem, elucefcet. Quid incommodi premat quasque sententias, hic eodem filo late deduci, & disputari, posset: sed cujusque examini & judicio id permissum malim. Mea ratio quid ferat, *num.* XI. distincte positum. Confirmatur ista propositio, per formas loquendi hic adhibitæ; *At sapientia unde reperietur?* Homo *signatissima* quæque *in lucem producens, ubi tandem inveniet sapientiam;* atque *ex qua veluti nativa sede, vena, fodina, eam vestigare & eruere valebit?* מקום *Locum* pro patria terra,

& sede hic sumendum, *Vf.* 1. admonui. *Interrogationem* hanc inferre *Negationem fortissimam,* qua Homini *aditum* ad sapientiam præseptum, & sigillo veluti *imposito* hæctenus *præclusum* esse, insinuetur, quivis cernit. Eo ipso autem reliquas sententias plus minusve infirmari sentiet, qui eas ad hanc *connexionem* examinare instituet.

13 Non videtur satis planum, quod *Merc.* *Non nescit homo pretium ejus, exponat, nescit locum ejus, est ei ignotum. Nam quæ nota nobis, iis pretium solemus constituere. Dilutius de Pined.* cui non novit, est, non expertus est; in hunc sensum, *Nemo ex his terrenorum bonorum pervestigatoribus in eam incidit, dum lapides pretiosos & metalla scrutatur. Nempe restringit sententiam ad carnales, carnalia quærentes. Posterius membrum sic restrinxerat Vulgat.* Neque invenitur in terra suaviter viventium. Eodem tendit *Paraphr. Chald.* Veteres quoque Magistri ex hoc loco tradiderunt, *sapientiam non reperiri nisi in iis qui semet mortificaverunt.* Argutum, sed parum solidum heic loci. Argutius, quod *Vavass.* intelligit *Locupletes, eosdemque curiosos, quæ rarissima quæque conquirant, tamen sapientiam non possideant; ut & apud eos frustra quæreretur.* Infelix, qui contra Fontem interpretari cogitur. Plerique statuunt, duo hic dici distincta, quæ naturali copula cohæreant; primo, *Hominem nescire quam pretiosa sit sapientia: secundo, eam quoque inter homines non posse reperiri.* Addunt alii, inter quos *Cocc.* & *Schmid.* peccato cecatum hominem, *satis digne sapientiam aestimare non posse.* In se verum, sed fedi huic minus aptum. *Ex Vf.* 15. & sequentibus, aliud nunc agi apparet:

& ex *Vf.* 17. & 19. liquet ערך hic capiendum non de interiori valore, qui dicitur; sed de pretio quo quid compensari, aut coëmi, queat. Huc ducit proprietas vocis, quæ infert collationem & contentionem duarum rerum, ut appareat quænam melior. Hinc existit notio taxationis, estimationis, qua indicatur pretium pro aliqua re pendendum. Sic nascitur simpliciter; *Nescit homo pretium quo comparari queat. Ut inestimabilis est sapientia, ita nullus homo quicquam tam pretiosum nescit, possidet, promere valet, quod ejus ערך æqui-*

14 Abyssus dicit, non in me il-
la: & mare dicit, non mecum
est.

14 תהום אמר לא כִּי־תִיָא וַיֵּאמֶר
אמר אין עמרי :

15 Non לא־ 15

valens pondus dici mereatur. Infinita est sapien-
tiæ dignitas; maria & terras præponderans.

Ibid. Potterius Colon ita cum præcedenti
copulandum censet Cl. Schmid. Non novit ho-
mo pretium ejus, multo minus invenitur in ter-
ra viventium. Id longius abit a vi præpos. 7;
& hiatu non caret. Rotundissima esset sen-

tentia, si ad עָרַךְ rediret הַמַּצָּא, Non in-
venitur taxatio ejus in terra viventium. Nihil
tam pretiosum in Terris, quod cum sapientia
comparari queat, nedum eam equiparare. Nil
commodius ad V. seq. Nomina segolata ple-
rumque communis sunt generis. Eo magis ad-
blanditur, quod sapientiam inter Homines non
reperiri V. præc. inculcatum abunde. Si
quis ad sapientiam referre malit, hæc poterit
esse copula; cælestem ejus cum dignitatem,
tum sedem; atque excellentius hoc mercimo-
nium in terris frustra quæri. Cl. Clericum
sibi soli satisfecisse crediderim, quum notat,
hoc intelligendum de perfecta Religionis cognitio-
ne, quæ revera tunc temporis nusquam invenie-
batur; a solo Christo serius revelata. Quid stu-
dium partium, si hoc non est? Pulchre E-
pisc. Eliens. Eben! hæc, sapientia, non potest
coëmi omnibus quæ homo miser danda haberet
pro ea: neque res est quam ulla pars Mundi hu-
jus suppeditet.

Vers. 14. Statuunt omnes, esse insignem
Profuporiam, qua Abyssus, & Mare inducan-
tur, contellantes solemniter, Sapientiam penes
se haud reperiri. Hoc non valde simplex, &
clarum, multas peperit expositiones alias aliis
argutiores. R. Salom. I. per Abyssum intelli-
git eos qui Margaritas & metalla erunt, ho-
mines plerumque Idiotas: mare autem detor-
quet ad Navitas & Mercatores, item parcos sa-
pientiæ cultores. In eo parum falsi. Nili &
Aquilatum acies connaveret, non dedisset hic
Ill. Grot. Apud Navitas sapientia habitare non
solet. Melius II. Episc. Eliens. Nunquam Fos-
siles tam profunde scrutari possunt viscera terræ,
ut ad litionem sapientiæ penetrent; neque qui
maria navigant quaquaversum, eandem advehere

valeant. תהום Abyssum, pro terra imis sedi-
bus, non omnino abnuerim. Thalmudicis קבר

ההמות ארין sepulcrum Abyssus, est profundissime sub
terra latens. Et Ps. 71: 21. תהמות ארין

Abyssus terræ, haud dubie profundissima ejus vis-
cera. Plerique tamen III. Abyssum & Mare
pro Synonymis habentes, vicino sensu expo-
nunt, Nuspiam in inferiori orbe sapientiam in-
veniri, quantumvis procul dissita loca, & ma-
ria, adeantur, ac perlustrentur. Habet &
Merc. quem huc attulisse nollem, Cælum,
non animum, mutant, qui trans mare currunt.
Cl. Schmid. IV. plenius quid dare voluit,
q. d. Quod si quis in fundum maris profundissi-
mum se demitteret, non inventurus esset ibi sa-
pientiam; ut nec, si vel totam maris amplitudi-
nem pervigilaret. Idem hocce completius
dederat Vavass. qui ornamento singulari ora-
tionis Quantum est terræ, quantum maris est,
induci putat, loquens, & negans, ad interro-
gationem, num sapientiam habeant penes se? ul-
lo angulo, sinu, aut profundo, eam a se possideri.
Si id voluisset Noster, Aërem, & Aëthera,
haud omisitset. Hoc sentiens Cajet. V. ad

Aërem detorsit vocem תהום Abyssus. Eum
refutat de Pined. VI. cui Abyssus videtur re-
ferenda ad profunditatem fluminum, ut hac ra-
tione a mari distinguatur. Sensus ei hicce;
Sapientiam non concrefcere, neque procreari,
inter Margaritas, Unionesve, neque eam ab ur-
inatoribus posse inveniri, vel & a Mercatoribus
per mare advehi. His non contentus Bolduc.
VII. adjecit animantia, cum terrestria, tum
marina; sapientiæ videlicet incapacia, nec Dei
notitiam habentia. Ut hoc inveniat, תהום.

Abyssos referri posse ait ad quadrupedia in ter-
ris. Rogas qua Rhetoricæ. Non alia, quam
qua quicquid in buccam. Veteres Allegorici
VIII. Abyssum traxere ad Infernum; & Mare,
ad hoc seculum, & homines seculares, qui ca-
reant sapientia. Cl. Coccejo IX. adhuc subli-
mius quid obversatum, ita commentanti, In-
si-

15 לא ייתן סגור בתחתיה ולא

15 Non dabitur aurum pro ea ;
neque appendetur argentum, pre-
tium ejus.

16 לא תסלה בכתם אופיר בשהם

16 Non æstimabitur auro Ophy-
rio, Soham pretioso, Sapphiroque,
contra.

יקר וספיר :

17 לא

17 Non

*sapientes sunt homines natura. Nec in terra vi-
ventium reperitur sapientia, h. e. in ea terra
regione, quam homines incolunt; nec in orco,
h. e. Abyſſo tota; ac nominatim in Mari,
ſcilicet Abyſſo aquarum, aliquis notor ac index
invenitur. Imo Orcus revelando omnia occulta
ſua, tanquam voce clara teſtatur, apud ſe non eſ-
ſe, operamque omnem apud ſe querendo perdi.
Intelligas, ne ex mortuis quidem ullum eſſe, qui
docuerit vivus; vel reſurrecturus ſit, ut do-
ceat; aut ſi reſurgat docere poſſit.* Adjungens,

הוים Gen. 1. dici molem confuſaneam aquea-
rum & terrearum partium, ſubinnuit, cum

ים Mari conjunctum, rectius ad *Abyſſum* ter-
re i. e. *Orcum*, revocari. Enimvero vereor
ne omnes hi jaetus præter ſcopum eant; non
ad *Sapientiam*, ſed ad *Æſtimationem*, & *pre-
tium*, qua illa acquiri poſſit, re & ferie vo-
cante. Hinc X. exoritur ſenſus dilucidus,
idemque cum longiore *Exegeſi* illa, in quam
Noſter mox expatiatur, unice connexus,
Abyſſus dicit, *Non eſt in me ea ערך* taxatio,

*æquivalens ſapientiæ pondus ac pretium. Mare
item fatetur, Non eſt mecum.* Hoc pacto lo-
quuntur duo illa ſecundum naturam ſuam,
& confeſſionem edunt valde pulchram, ipſiſ
que decoram, ſe quidem abundare *Geminis*,
Auro, *Margaritis*, alia *Merce* pretioſiſſima;
ſed nihil in ſinu opulentiſſimo continere quod cum
Sapientia vel nominari mereatur; nedum eam

דרך *æquare ac pensare valeat.* הוים *Abyſſus*
& *Centrum* terre, *Gemmas* & *Metalla*; *Mare*
margaritas, & aliam pretioſiſſimam *mercem*,
fundens. Id plenius quam ſi הוים *inferiora*

ים *ſuperiora* maris interpretemur. Quod ſi
XI. היא non ad *דרך* redire contendatur,

ſed ad *הכמה* *sapientiam* ipſam, ſic ſenſum
conſtituendum ducerem, *Abdiſſimi ſinus ter-
re & maris conſona voce teſtantur, ſe quidem
Gemmas, Aurum, Margaritas, aliam inſinitant
opulentiam, in vitam humanam effundere; ſed
ſapientiam nobilioris eſſe ſeminis, & originis,
ad cujus cœleſtem lucem ac ſplendorem, omnes
illi radii, ignes, luces, ſplendores lapillorum &
metallorum, quibus in admirationem rapiuntur
mortales, evaneſcant, atque in merum nihil
abeant.* Ita *Terra* & *Mare* teſtimonium fe-
rent *Naturæ* ſuæ contentaneum, atque cum
ſerie ſequente etiam ſatis conjunctum.

Vers. 15. Sequitur pulcherrima *Epexegeſis*.
In ea quoad nexum, & ſenſum, omnia lu-
cent. Aliquid tantum obſcuri in quibuſdam
appellationibus *Auri*, & *Gemmarum*, quarum
genuina vis necdum ſatis declarata. Talis in

hoc *Vſ.* vox סגור, *Auri* genus ab includendo
dictum, quod in theſauros recondatur, ut *Merc.*
aliique volunt. *De Pined.* cenſet designari
Aurum factum, formatumque in pretioſa alicu-
jus coronæ, aut moniliſ, figuram, a clauſurâ,
quod coronæ figura undique clauſa; vel quod
caput claudat. *Cl. Cocc.* exiſtimat *Aurum* clau-
ſum eſſe, quod ſculpturam non habet, ſolidum,
nulla incifione diminutum. Doctius viſum iri
credidit *Boldac.* ſi *Aurum* canaliſe ex *Plin.*
daret, quod venarum canalibus per ſaxa vaga-
tur. *Cl. Guſſ.* exquiſitiſſimum aurum dictum
ſuſpicatur, ex eo, quod non exponeretur in offi-
cinis, ut ibi ſicut ceteræ Aurificum merces ven-
num proſtaret, ſed in ciſtis remotioribus recon-
ditum aſſervaretur. Hæc, & alia, acumen
habent; lumen perſuaſionis abeſt. *Origini-
bus* aptior materia, quam *Commentationi*
haic. Poſterius *Colon* a *Cl. Cocc.* veniſte,
expreſſum, *Non appendetur Argentum pretii*
ejus. Alii per *Ell. פ ל* in pretium; vel per
Appoſitionem, *Argentum pretium.* Optio li-
bera.

17 Non certabit ei aurum, & Crytallus pellucida; aut permutatio ejus vas aureum.

18 Ramoth & Gabifch ne memorabitur quidem, & tractio Sapientiae præ margaritis.

19 Non

Vers. 16. Mili ipsi gravis fierem, nedum Lectori, si hic discutere aggrededer, quicquid Viri Docti ad singula fere vocabula dissentiant. סלה judice *Mercero*, proprie est *sternere humi*, unde *astimanli* secundaria notio ei ducta videtur, quod *merces astimande juxta se invicem ponantur* &c. Cl. *Guff.* hanc *Originem* ut genuinam amplexus. At *Coccejo* סלה contra est *attollere, elevare ad æqualem superficiem*, unde ad *ponderationem* translatum censet. Alii alia promsere. Cl. *Schmidii* iudicium ad ea sic habet. *de ratione significationis non adeo sumus curiosi, quod in conjecturis fere res infelicius interpretibus succedat.* Atqui sine ista curiosa iudagine nunquam pervenietur ad liquidam Linguae rationem. Conjecturis tamen, quantumvis sagacibus, non ante fidendum, quam Auctoritas *Dialecti* accesserit. Apud *Arabes* *شـ* Elevationem, & sublationem in altum, adfert. Adfine *شـ* eandem vim possidet, ad *Librationem* & *balances* quoque traductum. Necdum tamen liquet; & *Originibus* curam hanc delego. Ibidem de *כתם* ulterius disquiram, quod inter *Auri* nomina; a colore secundum *Cocc.* Aliis aliunde. *Vulgatus* *כתם אופיר* *Tinctos Indie colores* reddidit, quos exponere coacti Doctores Pontificii, adferunt, *pars vestes picturatas, pars lapides diversicolorios, pars materiam tinctilem*; de quibus late *de Pined.* In *Hebr.* & apud *LXX.* esse *Aurum Ophir* agnoscit *Vavassorius.* Aliis *כתם* *Gemma*, vel *Monile.* *אופיר* *Ophir* duplex, docente *Boch. G. S. p. 138.* una in *Arabia*, altera in

17 לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלייפז:

18 ראמות וגביש לא יזכר ומישך חכמה מפנינים:

19 לא

India. Hic de *India* agi non verisimile censet *mirv*, quod *etate Jobi, qui Jacobo Patriarchæ pene æqualis, ad terras illas necdum accessus* patuerat. Origo ei a *و فر* *abundavit opibus.* Hæc, & alia, aliud in tempus sepouenda. Ad *שהם* non parva etiam dissentio. *Onyx*, vel *Sardonyx*, plurimos calculos auferit. Adeatur Cl. *Braun.* de *V. S. & Bernard.* ad *Joseph.* a *شـ* *sagitta, stria*, dictam autumans gemmam, quod *caudis ferme zonis cingatur.* Cl. *Cler.* ad *Gen. 2: 12.* eandem conjecturam offert. Doct. *Hill.* ex *caruleo שמים* *colorum*, quibus *singulare* subjecit *שהם*, *Hyacinthum* exsculpit. Nou migrandi fines *Analogie.* Hæc missum quoque facere jubet *شـ* *Niger fuit a Cl. Crom.* adductum. Aliquid lucis mihi ferre posse videtur *شـ* variis notionibus prostant apud Cl. *Gol.* ab igneo ardore propagatis. Sic existeret *Lapis coruscis micans ignibus*, per excellentiam. Inve *Adamas*, aliufine, alibi discutiendum. *יקר* *pretiosi Epithetou Gemmam principem* arguit. Ne *ספיר* quidem dubio exemptum, quum *Sapphirum* plerique, *Cocc. Robinum*, vel *Pyropum*, malit.

Vers. 17. Iterum in diversa trahitur *זכוכית*, a *וכך* *pellucidus fuit, aliis vitrum, aliis Cry-* stallum, aliis *Adamantem* consignans. Tria hæc congenera esse summus Noster *Boerhavius* indicat in *Elem. Chem. p. 51.* Cl. *Schmid.* posterius sequens, satis speciose addit, *Fortè Au.*

Aurum & *Adamas* dictum pro *Adamas in auro*. Mihi non displicent quæ olim pro *Crystallo* produxi, collato **אורגו נג-ג-א**, mutatione solenni **אורגו נג-ג-א** in **אורגו נג-ג-א**, quam & *Chaldaei* in **אורגו נג-ג-א** factam arguunt. Addo nunc figuram *Hendiadyfin*, ut *Aurum* & *Crystallus* veniant pro *artificiofissimo* & *pretiosissimo vase Crystallino*. Apud *Plin. Lib. 37: 2.* memoratur *Trulla Crystallina ingentis pretii*; & duo calices *Crystallini*, quos *Nero in suprema iracillisos fregerit, seculum videlicet suum sic puniens, ne quis alius ex his biberet.* Certe vas aliquod circumscribi verisimile, tum ne toties *Aurum* frustra repetatur, tum quod seq. *Colo- Vas aureum* quoque exhibeat **אורגו נג-ג-א** *aurum solidum* esse, haud liquet; nam **אורגו נג-ג-א** valet *Levis, agilis fuit*, ut in *Animadvf. ad V. T.* ostendimus. *Cl. Gzff. in Comm. L. H.* ex conjectura assumit vim *extendendi*, unde suspicatur **אורגו נג-ג-א** esse *Aurum in virgulas brachiis similes deductum*. Viri Magni *Boch. & Huet.* nomen proprium statuunt, truncatum ex **אורגו נג-ג-א** *Upbaz*, quod & *Ophyr*. Quisque suo in sensu abundet, donec plenior dies omnem dubitationem decernat. Circa constructionem paululum scrupuli incidit ob *negationem* repetendam, pro *Et* substituto *Nec*. Id refugiens *Schmid.* inallet, ut sit *permutatio ejus vas auri purissimi*. Id commodissimum foret, si *unum idemque vas* intenderetur in utroque membro. Malim tamen distincte, *Non certaverit ei auro revincta Crystallus, Trulla Crystallina; aut permutatio ejus fuerit vas auri Phasii*. In tali serie *Noz*, menti sponte obversans, elegantius omittitur. **אורגו נג-ג-א** venustissime locatum, inferens ex gemina potestate *estimandi, & a-ciem instruendi*, quasi *concertati mem de valore*. A *Cl. Schmido* quoque indicatum.

Vers. 18. Ad *Ramoth* & *Gabisch* nihil solidi, aut certi, adferitur *Excelsi & Eminentia*, quæ *Vulgar* ut aliqui: specii iis addi possit, ex **אורגו נג-ג-א** *altum esse*, & *גבשושית* *Chald. col-lis eminens*, nimis vaga Prius occurrit adhuc semel *Ezech. 27: 15.* Posterius *Ezech. 13:*

II. 13. & 38: 22. in phrasi **אורגו נג-ג-א** *Lapides magnæ grandinis.* Per **אורגו נג-ג-א** *ex Rhinoceros* nonnulli arripuere *pellem Rhinocerotis*; alii *ejus cornu*; cum iis facit *Codurcus*, monens alterum *Gabysch* posse capi pro *Gemma quæ ex Draconibus petitur*; *Pyropo*; *Carbunculo*; qui *Arabibus Gabfchi*. *Ill. Grot.* priorem vocem *Coralia* a *Rabbinis* exponi notans, alteram haud dubie eandem esse pronunciat cum *Arabum* **אורגו נג-ג-א** *Carbunculus* sive *pyropus*. Rescribendum **אורגו נג-ג-א**, vel **אורגו נג-ג-א** ut cum *Codurci* illo *Gabfchi* consonet. *Cl. Cler.* ait **אורגו נג-ג-א** etiamnum apud *Arabes* esse *Pyropum* aut *carbunculum*. Scire vellem, ex quo fonte hæc hausta; nam nihil tale vel in *Camuso*, vel in *Gjaubario*, vel in aliis *Lexicographis*, reperio. *Cl. Crom.* in *Ramoth* ex **אורגו נג-ג-א** *gluten*, invenit *Chryfocollam*, in *Gabysch*, ex **אורגו נג-ג-א**, *gypsum*. *Cl. Hott. Thes. Phil.* p. 502. *Gypsum* quoque adduxit: itemque *Smegm.* p. 119. Sed nec dignum utrumque, quod *Catalogo* huic inferatur; nec **אורגו נג-ג-א** est *ditionis Arabice*, Originem *Græcam* & formam & sonum præferens. In *Camuso* **אורגו נג-ג-א** exponitur **الجامد الثقبيل الروح** *congelatus, & gravis, sive tardus, spiritus.* Est derivatum solivagum, *Radici* deperditæ **אורגו נג-ג-א**, quæ secundum istam expositionem *primario* notasse potuit *frigore concrevit*. Ea vis obtinet etiam sub affini **אורגו נג-ג-א** *Inde apud Ezech. אורגו נג-ג-א* *Lapides granulinis* non incommod. descenderent. An *Curalium* quoque sic dictum a *concrefendo*? cujus videlicet *Baccæ candidæ & molles sub aqua, exemptæ conestim duo nris & rubescunt.* An potius uniones si **אורגו נג-ג-א**, quod *Grandinem* referant? Huc *Jun.* aliique con-

19 Non certabit ei Topazius Arabiæ Cuschææ; neque auro puro contra æstimabitur.

19 לא ייערכנה פטרדוכוּש בנתה

טהור לא הסלה :

20 Un- והחכמה 20

cedunt. Mihi haud liquet. *Bolducio* גבייט
sonat *altitudinem Viri*, id est, *indumentum* quod vir spectabilis redditur. Inde *Ramoth & Gabiseb* ei designat *vestimentum Phrygiacium unionibus pustulatum*. Si roges, quid hoc ad *Lapides grandinis*? respondebit, intelligendos esse qui *diverent & coruscant instar vestis Regiæ*, qualis erat *Herodis illa, de qua in Actis*. Nihil in his sani. Et alii tamen, antequam ille somnare occiperet, *sericum* in *ראמות*, tum hic, tum *Esech. 27.* amplexi fuerant; quibus, aliisque, immorari non decet in opere per se supra modum excrescente.

Ibid. Extra seriem abit *Vulgat. I. Trahitur autem sapientia de occultis. Doct. de Pined. redditum inallet ex LXX. II. ἔλκυσσι σοφίας ὁπίη & ἐπὶ ἄρα*, quali insinueretur *sapientiam* præ omnibus thesauris occultis esse *atrabentiam*; vel & *longanimitatem* seminandam ex usu vocis *Pf. 126: 5.* Arcessitum. Illa *ἐπὶ ἄρα* & *occulta*

ex פנינים quatenus *Intus* convertitur, arrepta a Veteribus. *Aquila III.* illuc quoque respiciens, *γλαυκὸς ὁ σοφία ἀφ' ἧς ἀεὶ ὁδὸς ἵπτα*. *Tractione* ei, vel *tractio* rei dulcicultæ, ut acute de *Pined.* vel *attractio*, & *excerptio* ex aliis rebus omnibus. Apparet jam tum in oblivionem missum, quid פנינים proprie signarit. *Rabbini & Nostri* divisi, aliis *Lapides pretiosos* generatim, aliis *Curatilia*, aliis *Margaritas*, aliis *Pyropos* vel *carbunculos*, amplexantibus. Ad *Aquila* mentem *IV. Schmid. משך Tractionem*

exponit *electionem aliquid ad se trahentis*. Idem infert *Magistrorum השתדלות Studium acquirendi*. Argutius alii *Rabbini V.* allusum putant ad *extractionem* metallorum, & *gemmarum, e foliis*. Id placuisse videtur *Erud. Crinsoz.* Conlimili acumine *VI. Boeb. Margaritas* voce nostra designatas statuens, ad eorum *extractionem e profundo* respici autumat.

Præverat Codurc. id nemini ante se in mentem venisse jactans; merito reprehensus a *L'avass.* quum non differat a præcedenti nisi in circumstantia. In *Curatium* idem conveniret. *Mercero VII.* משך est *æstimatio, pretium*, pro quo nonnulla olim adduxi, ex usu *trahendi*, in *commerciis*. Non æque commoda *VIII. tractio*, pro *fama*, & *celebritate*, longe ac late *distracta*. Nimis argute *Druf. IX. quod post se trahit* *Sapientia, pretium* ejus; nisi idem intenderit quod *Grut. X. dans, Atractione* *Sapientie* præ *margaritis*: i. e. *Sapientia propendat. Græci dicunt ἀγῆ*. Recte: sed proprius erat, *ἔλκυσσι*. *Cl. Cocc. & Cler.* huc accedunt. Ita planissime *ἔλκυσσι tractio* est *pondus, pretium, momentum bilancis*, unde inter alia apud *Hesych.* exponitur *ῥοπή· βάρου· σωθμός*. Pulcherrima imago; qua in lancem conjici-

tur hinc, *quicquid est פנינים Gemmarum*, vel *unionum*; illinc *sapientia*, quæ his omnibus iminentium quantum præponderare reperitur. Nempe *ἔλκυσσι ἔλκυσσι, βαρύτερα νομίζονται*, quæ plurimum *trahunt graviora censentur*, ut ait *Plato*. Admirabili venustate *Polyb. L. 8. 16 Ἄγιος ἔλκυσσι τὸ πρῶτως εἰσίστηναι* *Vir tanti incepti pondus trahens*, i. e. *se se ei suscipiendo, sustinendo, exequendo, parem, atque adeo plus quam parem, probans*. Item *L. 12: 16. ἐκ οὐδ' ὅπως ἐκφείτῃ δόξαν, ὡς ἔλκυσσι τῆς συλλεξιῶς ἀφασισσῶ*, *Nescio sane quo pacto opinionem abstulerit ejus, qui præstantiam Historici trahat*. Qui *gravem & præstantissimum Historicum impleat*. Si *Veteris Linguae Hebrææ* major nobis copia esset, exemplis abundaremus *confimilis elegantia*, quam verbum *משך Trahere*

ex proclivi induit. Quod autem ad פנינים attinet, *Margaritene*, ut cum plerisque visum & *Bocharto Hieroz. part. 2. p. 681. an Gemmarum insignitius* aliquod genus; commodiori iterum occasione seponendum. Si *uniones* notarentur, locus esset conjecturæ elegantis *Cl. Guff. XI. cui משך est series longior*

והחכמה מאין הבוא ואי זה

20 Unde ergo Sapientia veniet? & quisnam locus Prudentiæ?

מקום בינה ;

21 ונעלמה

21 Ete-

gior Unionum filo immisso simul junctorum. Ad fine est *armilla* apud Arabas. Fateor bonam sic nasci figuram, qua *משך חכמה* esset *Baccata series sapientia*, vel *collo*, vel *armo* aptanda: sed vereor ne hic nimis quæsitâ sit. Mihi quidem *אגלג* & simplicius quid, & gravius simul, nunc adferre videtur.

Vers. 19. Verbum *יערך* & hic duplici vi auctum, quam indicavimus ad *17.* *פטר* aliis est *Smaragdus Æthiopia*, aliis *Topazius Arabia*; nam *Topazium Æthiopia* nulla Veterum auctoritate niti, docuit *Geogr. Sacr. pag. 211.* ubi *Chusch* non tantum *Æthiopia*, sed & *Arabia* partem interiorem ad *Mare Rubrum* porrectam, notasse, dubitationi exemit. *Topazium* primitus *reperitam in insula Arabia quæ Chitis vocatur*, tradit *Plin. 37: 8.* addens *Jubam* dicere, *Topazon Insulam in Rubro mari, stadiis CCC. a continenti, nebulosam, & ideo sepe quæsitam navigantibus. Nomen accepisse, quod Topazium Troglodytarum lingua sit querere.* Hæc Insula, *Topazii patria*, ad *Chusidem* pertinebat. Redissime ergo *Topazium Chuschæ*; vel *Chuschæorum.* Etymon *Juba* frigidum, & merito suspectum. *חוש*, pro quo & *חוש* scribi monet *Hesych.* cum *פטר* *Radicalem convenientiam* habere monuerunt *Viri Doctiff. Ar. Mont. Castel. Braun. Bern. &c.* Sed quid valuit *Radix פטר*, & unde *Gemma* id nominis inditum? Cum *Avenario* dicere *פטר*

esse *Quæsit*, & inde *חוש* esse derivatum, est ludere; non docere. *Forst.* ad peregrina hanc vocem ablegavit; *Æthiopicam* vel *Troglodyticam* eam supponens. Sed isti *Æthiopes*, apud quos *Topazius* nascitur, sunt *Arabes.* Forma quoque manifeste *Arabica*, sive *Hebraea*, a radice *פטר*. *Eam* si a longa obli-

vione revocarim, ecquid erit pretii? Triticissimum apud Arabes *فقد*, quod in *Camiso* est *شق العرق* *fidit*, spec. *venam.* in 2. *diffidit.* In 4. *الشجر* *اندشقت* *Arbor*; itemque in 7. *انفصد* *انشققت* *fissa* fuit *Arbor*, *فقد* *fissi* sunt *oculi foliorum ejus.* i. e. *protuberarunt & eruperunt gemmae foliorum.* Ad mutationem *פטר* in *פטר* *adeatur Clav. Dial.* Est ergo *פטר* proprie *protuberatio gemmae cum fissione corticis.* Idem & *פטר*

פטר *fissio*, *ruptio*; unde *Pitda*, *Pitsda*, & *Potda*, *Potsda*; & mox per transpositionem *Dopaz*, *Topazius*, a *protuberatione* sic dicta, quippe quæ *amplissima gemmarum*, ut *Plin. Lib. 37: 8.* docet. Et *similitudine proxima Callais*, in *rupibus oculi figura extuberans, leviterque adhaerens, nec ut agnata petris, sed ut apposita*; ait idem. Adde *Strab. L.*

16. *Epiphan. &c.* *פטר* *gemma oculi instar extuberans e sede in qua nascitur.* Hæc *Cuschæis* illis, sive *Troglodytis Arabibus*, de quibus *Plin.* fuit *Potjed*, vel *Pozda*; unde *Græci* mercatores *Topazium* suo more, & ore, confluxerunt, in *חוש* nescio quid argutantes deinde, quod *Criticis* multa secula exerceret, essetne vox *Græca*, an *Troglodytica.* Vide *Salm. in Solin. p. 763.* ubi *Vir summus non felicissime in hisce versatus fuisse reperietur*; contra rem & rationem statuens *Topazium a Topazo* insula nomen traxisse; itemque *Sapphirum* dictam, ab insula ejusdem sinus *Arabici*, *Σαφειρα*, in qua eruebantur *Sapphiri.* Hæc contra se habere, & *Insulis* illis nomina indita a *Gemmis* ibi *reperiendis*, dubitari nequit.

Ibid. Nimis fidenter *ibid.* in *Exerc. Plin.* *G g g g* *פר*

21 Etenim obfignata est ab omni vivente; & a volucre cœlorum est occultata.

21 ונעלמה ניצני כל-חי ומעוף השמים נסתרה ;

22 Per- אברון 22

pronunciatum, ad vocem כתם, *Quicquid arguantur omnes Interpretes, Kethem est Græcæ Originis κηθεμ, quod monile significat, auro & gemmis variatum. Inde Catenam quoque ductam obiter monens, ita pergit; Ergo Kethem Ophir est monile ex auro vel gemmis Ophir: & Kethem Paz ex lapidibus Paziis vel Topaziis. Ex talibus ingenii lustribus nunquam vera lux exisset. כתם ex Græco κηθεμ immigrasse in Linguam Hebræam, tam parum credo, quam vicibus inverlis, κηθεμ ex כתם in Græciam derivatum. Multo fatius, ignorantem confiteri, quam Linguarum fines figere, & refigere, ad fortuitam soni adfinitatem. Hæc non hujus loci. Redeatur ad id quod Vj. 16. de hac voce raptum.*

Vers. 20. Nonnihil def. & t. Doct. Merc. censens Nostrum nunc locere unde petenda sit Sapiencia, & ubi inveniri queat. Longius abit Cler. ita Paraphr. concepta, Si queratur unde orta sit Sapiencia, & ubi sit prudentie locus, nemo possit questioni respondere. Cl. Cocc. hic paulo obscurior. Veritati proximus Schmid. ex superioribus inferri tandem statuens, Sapiencia nupsi in locorum in hoc mundo inveniri, aut erui posse. Huc collineatum, scopus ad Vj. 1. fixus præmonstrat. Nexum sic commodissime resumam, Ille jam Sapiencia, tam pretiosa, omnibusque Gemmis & Theauris immensum quantum antecellens, unicamque vitæ bonum, unde tandem eruenda datur? aut qua in sede sese inveniri patitur? Nulla. Omnis ad eam aditus præclusus; quam in fallacibus & fugacibus bonis Natura nimum quantum profusa reperitur. Quid a Noistro intendatur, ad finem dilucescat.

Vers. 21. Recte monet Merc. וי Et positum pro Quam Similiter Cocc. Etenim. Eodem redit Schmidii, Nimirum. Nescio. Ad ונעלמה ingeniose de Pind. Nescio quid, inquit, Virgineum atque castissimum videtur sapientie tribui in voce abscondi. Alma Virgo

Sapientia. Est enim eadem vox a qua Virgines dicuntur abscondite. Respicit ad ונעלמה, quæ signata virgo, ex origine in opusc. de def. adducta; illud abscondi proprie esse obfignari. Inde & hic, Namque obfignata est, sigillo quasi clausa, ab oculis omnis viventis. Ad virgineum castitatem hic allusum dici patior; ipse non dixerim. Qui allusionem istam adhamaret, adjungere posset & aliam in verbo נסתרה vel occultata; nam & Virgines וְיָגִיזוּ יְהִימֵן dicuntur

velate, post velum latentes. Gravioris curæ est, quo sensu hæc posita sint, examinare; nam verba clara; res ipsa minime. Nonnulli I. כל חי restringunt ad animalia bruta; ut iis, nec non volucribus cœlorum, negata dicatur sapientia. Huc concedit & Boljuc. hanc solum ut legitimam expositionem amplectens. Atqui haud dubie illegitima, sive phrasin spectes כל חי, sive scopum, & seriem. Aliis II. omne vivum notat homines carnales, sensibus obtemperantes; ac præsertim Vulgus illud crassius, quod terræ adfixum. His addi volunt volucres cœlorum, ad Philosophos, & eos qui sapere videntur in mundo, denotandos. Habes in Comm. Hieron. ubi etiam reperies spiritus malos, Avibus assimilés Matt. 13. Speciosiore Allegoria III. multi tum Judæi, tum Christiani, cum Hominibus Angelos hic complexi. Munst. & Isid. Clar. Aves Cæli, inquit, putantur esse Angeli Dei, qui non noverunt omnia mysteria Dei. Idem sententium de hominibus Sanctis qui migrarunt ex hoc seculo, & qui hic significantur nomine perditionis, & mortis; propter corporis dissolutionem. Posteriora violenta, priora utcumque ferri possunt. Cl. Cler. IV. Angelos huc inferi haud ferens, sub Avibus maluit sublimiorum contemplationum peritos; ut sit, Sapiencia penes nullum omnino hominem reperiunda, ne eas quidem, qui sublimiora contemplari, & ab-

ea capessere solent. Animi pendeo, quo tendat Cl. Cocc. V. sic commentans, *Intelligimus & hic & Vs. 13. non modo corruptum hominem, sed hominem qui ullo modo terrestris aut animalis dici potest* 1 Cor. 15: 44. 45. adeo scilicet, ut nec homo integer sapientiam noverit, *videtur in.* Per volucres cœli quidam Angelos intelligunt; de quibus 1 Petr. 1: 12. Ephes. 3: 10. Sed simplicius est, quod neque in imo, neque in summo animali nature, videatur sapientia. h. e. sapientie Aucler, fons, & scatebra. Nam quid volucrum oculis cum Sapientia, quatenus ea vox significat cognitionem rerum sive divinarum, sive humanarum. Nisi fallor, Volucris stricte dictis locus negatur, per easque jam figurari supponitur hominem integrum, & perfectum, quatenus adhuc *videtur*, ut Adamus in statu integritatis. Vix discerno interim, quid velit illud, *inim & summum animal nature.* Plurimi VI. citra Allegoriam, omne vivum referunt ad Homines generatim sumptos, & in terris adhuc degentes: quibus adjungantur Aves, quæ cœlestia & sublimiora loca petere solite, nusquam tamen sapientiam reperiunt, quippe quæ apud solum Deum resideat, & in ejus Mente inveniat; nusquam alibi, vel sursum, vel deorsum, in quantumvis arduis, remotis, abstrusisve locis. His fere verbis usus Merc. cum quo conspirat de Pined. Simplex & germanus sensus est, in regione sublimari & ætherea, quam pervagantur, nusquam inveniri sapientiam, ut cujus Origo supercœlestis. Atqui non disputat Noster de Origine, unde petenda sit: sed inculcatur, eam penitus esse præclusam creaturis: Numinis videlicet æterni, infiniti, inaccessio lumine cincti, verum & legitimum peculium, unde radioli tantum, & scintillule aliquæ cum creaturis communicentur. Si jam hoc intenderit Noster, sola litera languidior, quam par: nec satisfacit quod Doct. Merc. putet Aves nunc positas, ad supplementum Vs. 13. & 14. ideoque repeti, quod supra de Abyssu posuerat Vs. 22. Nulla hic repetitio. Quod Vs. 22. insinuat toto cœlo diversum ab eo, quod Vs. 14. vidimus. Cl. Schmid. fortius literam premens, dilutiorem eam dedit: *Etsi aves cœlorum sapientie capaces non sint, nihil tamen inæ sequitur, quam quod nos volumus, eo minus sapientiam apud illos esse, & hoc magis verum, quod sapientia ab illis sit occultata.* Id cum Num. I. ex hac parte convenit: sed in priori colo Creaturas racionales intelligens Vir Doctus, nimis disparia locia-

vit, & Jobo sententiam tribuit valde frigidam, *Homo nullus sapientiam possidet; multo minus Aves Cœlorum.* Subdit, *Fortè avisuna Cœli hoc sensu meminit, quod nulla avis, quantumvis egregii volatus fuerit, eo pervenire queat, ubi est sapientia.* Id ad Merceri mentem rediret. Cum ea consonat quoque hocce Vavass VII. *Ne aves quidem, volatu præterites altissima loca, ex quo plurima circumspiciant, deprehendant eam, & observent.* Si ad literam, vereor ne argutum magis, quam solidum quid, extulisse videatur Noster; quis enim vel suspicetur Aves sedem Sapientie forte noscitur. Hoc ansam dedit Th. Aquin. VIII. cogitandi de Avibus Auguralibus, e quorum vel cantu, vel volatu, omnia captabantur: quasi opposita esset sententia hæc superstitioni veteri, quæ futurorum præscientiam Volucris quibusdam assignabat. Longissime petitur; nec hujus loci. Hæreo interim, nec quid sequar, satis dispicio. Totam literam deferere, vix tutum: ei soli inhærere, nimis ditutum. Videamus ergo IX. an cinnus satis aptus ex geminato adpectu conflari queat. *Omne vivum, esto, quicquid animantium in terris versatur: item, volucris Cœlorum, quicquid æthereas domos sublimi volatu circumvolat.* Habes incolas, ut sic dicam, inferiorum, & superiorum sedium; prior classis complectitur & bruta, & homines ratione præditos, etiam subtilissimos illos, & vividissimos, quorum ingenio nihil videtur impervium: posterior, Alites omne genus, & eorum Emblemate appositissime hic repræsentatos Cœlestes Spiritus. Ab horum omnium oculis obsignata & obvelata dicitur החכמה sapientia, quatenus in se spectatur ut Archetypum omnis perfectionis, cujus vi & efficacia universitas rerum e Nihilo educta, subsistit atque etiamnum sustinetur. Id patet ex Vs. 23. 24. 25. 26. & Vs. 27. pressius adstringetur. Cl. Cocc. ex parte noster; distinguens inter Sapientiam quæ est Exemplar & Finis; & eam quæ est Umbra & medium. Illam esse apud Deum, quin ipsum Deum, ac proin soli Deo notam. Hanc a Deo in nobis, ut Sapientie illius radium. Mox Vs. 23. plura ad Ejus mentem declarandam reddentur. Nostri quoque sunt, qui Angelis ipsis hanc Sapientiam detrahi statuerunt. Contra nititur Cl. Schmid. hoc argumento, *Nostrum loqui de Sapientia quæ etiam cadit in homines, nempe Timore Domini; ergo magis adhuc in Angelos.* Sed facile videre est, aliam

22 Perditio & Mors dicunt; ומות אמרו באזנינו
auribus nostris audivimus auditionem ejus.
שמענו שמעה:

23 Deus אלהים 23

aliam esse faciem *Sapientie* homini a Deo commendatæ, aliam, cujus *possessor* solus Deus; ad quam nulla scilicet acies creata penetrare queat. Hæc est illa *Sapientia*, de qua *Cap. 12: 13.* magnifice Noster, quamque comitantur, & illant, *potentia, consilium, prudentia, gloria, & הושיה* *sublimissima & exactissima ratio* *Is. 16. ibid.* Monuimus ad istum contextem, *semillas & radios* harum rerum *lucere in Creaturis, ipsum Fontem esse penes Deum, quo clauso, omnis perfectio creature obscuratur, & extinguatur.* Inde hic tandem sensus emergit, *Sapientiam que sit omnium rerum causa, norma, ratio exactissima, tanquam sigillo præclusam esse omnibus Creaturis, infimis, mediis, summis, tum quæ in terris, tum quæ in cælis versantur.* Hoc verum primo in *bestiis & volucribus*, quibus quamvis a Deo tributa sit incredibilis quædam vis, & sagacitas, circa ea quæ ad eorum conservationem spectant, etiam supra ipsos homines, *Causas tamen rerum & naturas* ignorant. Idem quoque verum in *Homini- bus & Angelis*, qui quantumvis lumine rationis, & intelligentiæ sublimioris gaudeant, atque in Naturis rerum vel contemplandis, vel vestigandis, excellent, tamen ad earum interiorem, & omnibus numeris absolutam rationem, sese penetrare nequeant, sed tum opera, tum *vias Dei, obrelatis quasi vultibus* adorare cogantur; quippe qui minimis quoque rebus characterem impresserit Infinitatis, quæ non nisi ab Ente infinito possit comprehendi. Hoc *Scopum*, quem supra præfixi, recta ferit, atque *vias Dei celsiores esse* intinuat, quam ut earum incomprehensibilem sublimitatem metiri conemur; quippe quod nihil aliud esset quam pugillo suo Oceanum, aut ulna Cælum, velle complecti. Si interim X. *Angelos* huc non insertandos esse judicaretur, *Ales Cælorum* referri posset ad *Homines excellentissimis facultatibus præditos, tum ad Nature arcana investigandum, tum ad subtilissime ex ejus principiis ratiocinandum; ut quasi Aquile sublimi volatu* efferris videantur, ad *Cælum & terras*

perlustrandum. Uniformior sic forte erit totus contextus, in quo *omnis vivens & Bestias, & Homines vulgares, designabit: Ales Cælorum* autem, cum *Aquilas altivolantes, tum ingenia Aquilina*, quibus *principatus sagacitatis cuncta pervestigantis* defertur.

Vers. 22 Grande Schema; profundus sensus: dissensus Interpretum multus. *Munst. Isid. Clar.* aliique I. *perditionem & mortem* mira *Allegoria* detorquent ad *sanctos defunctos*, qui etsi *Dei conspectu gaudentes* in cælis multa cognoscant, *vias tamen omnes Dei* non intelligunt, ac præsertim *occulta ejus Judicia* haud penetrent. Vicinum II. sed latioris ditionis, quod R. *Perizol.* trahat ad *Mortuos corporibus exsolutos, qui liberius & purius res omnes contemplantur, quam quum viverent.* Placuit *Calvino* Conc. CII. *Quin etiam, qui ex hac vita exceſſerunt, quamvis hoc corpore mortali non sint implicati, minima tamen ea, que sunt consilii arcani Dei, capiunt.* Non multum hinc distat III. *Cl. Cler.* *Si mortui interrogari possent huc de re, faterentur se audisse quidem multos sermones de Sapientia, sed nunquam se ad plenam & perspicuam ejus cognitionem pervenire potuisse.* Contonat ferme IV. *Doct. Crimoz.* *Quicquid exitit sapientum, ac Philosophorum, Naturam & Providentiam studiosissime scrutati sunt, sed abierunt ad plures, absque ut sibi satisfacere potuerint; agnoscentes Enti Infinito tantum justas rerum omnium Ideas constare.* Idem voluit *Oforius*, in *Paraphr. Innumerabiles homines opinione Sapientie præstantes desiciuntur ad Inferos, qui nomen quidem Sapientie tenuere, sed vim ejus complexi non fuerunt.* Paulo aliter V. *Ab. Esra* *Is. seq.* cum hocce ita copulans, *Majores mortui se aliquid de Sapientia inaudivisse fatentur, nempe quod Deus solus ejus viam intelligat &c.* Pressius *perditioni* inhaerentes alii VI. *geben- nam, & mortem æternam, inducunt; quasi vel Diabolus gemino hoc nomine signaretur, vel Demones simul, & damnati Manes.* Huc tendunt *Hieron. Philipp. Cajet. Luth.* quibus ita pollicem premit *Schmid.* ut statuat *Locum & sapientia remotissimum* ob oculos hic poni, cu:

cujus incolæ testentur, se nihil de Ea scire, aut habere, nisi nudam aliquam famam, quæ vix ad aures eorum penetravit, a superioribus ad ipsos delapsa. Nam, addit Vir Doctus, in Inferno nihil est Sapientia, sed mera tenebræ; vix creditur Deus esse, & cum tremore tamen. Hæc non felicissime dicta, multimodis laborant. *Piscat.* VII. perditionem etiam Gehennam interpretatur; at Mortem exponit de sepulcro; quasi insinuaretur neutrum Sapientiam querendam. Huc inclinat de *Pined.* VIII. censens per *Profopopæiam* introduci mortuorum regionem infernam, quæ interrogata de Sapientia, ab Ejus amatore & studioso, respondeat, Nunc tantum illius nomen ac famam ex tuis verbis percipimus; ante hæc diem apud nos inauditam. Argutissime. Sine ea argutia *Merc.* IX. statuit *Loca subterranea* & centrum terræ hic perditionis & mortis nomine venire, quod istic res sint perditæ, & procul a conspectu nostro remotæ. Ea autem loca sponte fieri, ne sibi quidem perspectam esse sapientiam, nec apud se eam esse. Addit perditionem & mortem idem nunc designare cum *Abyssò* VI. 14. Confimiliter *Druf.* cui *Abaddon* sunt *Loca subterranea soli Deo patentia*; & *Mors pro sepulcro*, item terræ intima quæ oculos nostros fugiunt. Eodem tendere videntur *Doct. Belg.* nec aliud voluere *Jnn. & Trem.* Perditio & mors dicant &c. i. e. omnes res creatæ quæ ante perierunt: q. d. neque nunc, neque unquam antehac comprehensa fuit sapientia a mortalibus. Id ex parte convenit cum *num.* III. IV. V. In hisce expositionibus, Auribus audire auditionem, quodammodo minuit, aut negat cognitionem, quasi fateantur mors & perditio se sancto tantum aliquid de hac rerum pulcherrima percepisse; de cetero nescire ubi sit ea, nisi quod Deus eam possideat, solusque eandem impertire queat. Sed aliis Auribus audire auditionem potius videtur inferre cognitionem propiorem & certiorum. Hinc *Allegorice* X. *Chald.* *Domus perditionis*, & *Angelus Mortis* dixerunt, *Audivimus auditionem Ejus*, cum *Israeli* tradita fuit *Lex in monte Sinaï*. Meminit & *Raschius* illius veteris traditionis, *Satanam* venisse ad *Deum*, & rogasse, ubi nam resideret *Sapientia*; eique responsum, apud *Filium Amrami*. Eum interrogatum, respondisse, in *Mari*; sed *Mare* negasse. In *Abyssò*; sed *Abyssum* item negasse. Tandem lege promulgata per *Mosen*, dixisse *Satanam*, tum demum veram sapientiam ad aures ejus pervenisse. Ipse *Raschi* XI. ad-

huc subtiliorem *Allegoriam* captat, *Perditionem* & *Mortem* trahens ad mortificationem sui, qua via *Sapientiam* assequantur pii. Id & quibusdam *Nostrorum* risisse, quibus *Sapientia* hic *Christus*, sola mortificatione sui inveniendus, monuit *Merc.* Vicinum quid, nec tamen idem dat *Bolduc.* XII. cui *perditio* & *Mors* figuram præbent *adflitionum*, & *cruciatuum* in hac vita, quibus homo a peccando deterretur, & retrahitur, timore Dei per flagella illa ei inculso. Contortius adhuc *Vatabl.* XIII. *Hebræi* exponunt, materia ipsa informis ostendit quodammodo *Divinam sapientiam*. Aliis melius, perditio & mors est ipse homo perditus & corruptus propter peccatum *Adæ*. q. d. *Relucet Sapientia in homine qui est Filius mortis*: Voluit enim *Deus Sapientia* sua salvare hominem qui perditus erat & mortuus. Quod *Hebræis* tribuit, a *R. Levi* XIV. est, cui *Perditio* & *Mors* est materia prima, quæ *expers omnium formarum*, necesse habeat forma adveniente per *Dei sapientiam* perfici. Hoc ergo modo *Divina sapientia famam* ad eas penetrasse, quod senserint *Dei virtutem*, quæ rudi, & informi, materiam, formam conciliare valeat. *Cl. Cocc.* adhuc subtilius telam hanc contextit XV. cui perditio est generalius quid, pertineus ad omnes res: ut mors specialius, pertineus ad animata. Illud etiam dici respectu rerum quæ simpliciter non sunt: hoc tantum respectu prius animatorum. Utrumque referri posse vel ad conditionem, vel ad locum. Ad locum, ut perditio sit omne illud ubi non est *Eus creatum*, mors, locus mortis mortuorumve, qui alias *שואה*. Ad conditionem, ut perditio sit ex quo omnia, quæ verbo Dei sistuntur, & in quod sua natura redeunt: mors, in quod redeunt viventia &c. Testatur autem perditio & mors apud se non esse *Sapientiam*, neque se novisse locum *Sapientia*, sed se audivisse famam ejus. 1. si ad Locum applices, sensus erit, Etiam *Mortis* regionem, imo spacium hoc quod extra *Mundum* est, in quo *mundum* imaginamur esse, & quod vacuum fuit antequam *mundus* esset, clamitant, ad se usque penetrasse virtutem Dei, *executricem Sapientia*. 2. si ad conditionem rerum; & ea ut ex nihilo sunt & vivunt, ita testantur *Dei Sapientiam* & potentiam &c. Sentis omnia ad subtilitatem summam eliminata; eademque cum scopo & serie factis conjuncta. Horum pars obversata *Ill. Grot.* XVI. *Quod omnes res compositæ in sua principia redeunt, in-*

23 Deus intelligit viam ejus; & Ille novit locum ejus.

אלהים הבין דרכה והוא ידע 23

24 Nam כִּי 24

את-מקומה :

gens est Sapientie Divinae testimonium. Nempe perditio magis quadrare videbatur in destructionem & dissolutionem rerum, quam in earum conditionem informem; vel Nihilum, antequam producerentur, & informarentur. Cl. Schrebz. XVII. Cocceji fere sententiae insistens, educationem rerum e Nihilo ad existentiam, proponi censet ut argumentum validissimum sapientiae, potentiae, & virtutum Divinarum, quatenus transiens ille a Nihilo ad Esse infinitum, non nisi infinita vi praestantur. Aliquid ab his omnibus diversum, & acute cogitatum, exhibet Episc. Ehenf. XVIII. Mors optima est informatrix, & sepulcrum unicus locus, nec aliquid de ea sapientia discere nobis liceat. Sed unice illud quod nobis haec duo narrare possunt (quod tantum a plena enarratione abest, quantum rumor a certa cognitione) est, brevi omnes ad aequalem conditionem mortis fore redigendos; quando sane non magni fuerit momenti, felicisne fuerimus, an infelices. Haec in se ipse, pulcherrima: sed feriei minus apta; nec ad praesentem Jobi adfectum. Est & hoc probe notandum, formulam Auribus nostris audivimus auditionem ejus, non minuire, sed augere, & distinctam potius perceptionem inferre. Illuc certe tendunt loca Job. 42: 5. & Ps. 18: 45. & Esaj. 66: 19. Nah. 3: 19. Hab. 3: 1. Adde Jos. 9: 9. ubi non sane tenuis auditio, quamvis e longinquo ad aures allapsa, sed fortiter feriens, ac terrorem incutiens. Item Jos. 6: 29. Jer. 6: 24. & 50: 43. Ad eam rationem gravissime & haec, XIX. Perditio & Mors dicunt, Auribus nostris intonuit, atque etiamnum intonat, ejus imperiosa, & potentissima vox, ex immenso intervallo ad nos allapsa, qua sentimus, experimur, scimus, Sapientiam habitare in Excelsis, eamque possideri ab Eo qui in Aeternitate residet, aeternus ipse & infinitus. Secundum hunc adpectum Perditio & Mors introducuntur ut personae Auribus & Lingua praeditae; quae & sciant ubi habitet Sapientia, & Ejus sedem ac Fontem homini indicare queant, si modo has Duces & Doctores non recuset. Hanc sublimem Profopopaeiam nunc a Nostro conceptam, dubitare nequeo: sed ambiguus adhuc sum quid per Abaddon & Ma-

vel intelligendum habeam. Nihilum & Materia informis, i. praebent quidem contemplationi plane admirabilem, quatenus ab iis tunc Sapientiae summa vox audita, quum Deus vocaret ea quae non sunt, ac si essent: sed cum subtilius est, tum audacius, Abaddon convertere in Nihilum, & Spacia imaginaria, quae Docto Italo eleganter Immensi Campi del Nulla. Quod III. Grot. 2. convenientius ad naturam vocum dedit, num. XVI. est id quidem aliquid, sed granditatem hujus Profopopaeiae non explet. Dicamus ergo 3. Perditionem & Mortem esse id quod vocabula illa suo sono adferunt, destructionem & dissolutionem rerum tum animatarum, tum inanimatarum, quae arguit, eas omnes non a se esse, sed ab Alio, e Nihilo jussu Omnipotentis evocatas, atque a nutu & Numine Ejus ita dependentes, ut ne ad momentum quidem durare ac subsistere valeant, Deo manum sustentatricem subducente, ac Spiritu vitae retrahente. Hoc pacto revera Perditio & Mors testimonium publicum ferunt, & alta voce clamant, penes Deum tremendam esse Majestatem, Eique soli Sapientiam essentialem competere, quae ut infinita, ita a finitis creaturis ne concipi quidem, uedum capi queat. Sequentia hunc adpectum unice commendant. Non possum tamen quin locum XX. concedam sensui haud inconcinno, quem Syrus & Arabs amplexi, cum propiore nexu Vj. seq. ubi Perditionem & Mortem adhuc loquentes concipiunt, & profidentes, Deum ipsis notam fecisse viam sapientiae &c. Et his Interpretibus formula Auribus audivimus auditionem, non minuit, nec negat, sed disertim confirmat, atque Divinitus illas edocet insinuat, ubi & quid sit Sapientia, ad eam Hominiibus demonstrandam, & commendandam. Si Sapientia Vj. 20. sit una eademque cum Timore Domini Vj. 28. nil rotundius, aut grandius, dari posse existimem; sive Perditionem & Mortem sumamus, de Dissolutione animae & corporis, cum putrefactione in sepulcro: sive etiam mortis aeternae horrores simul assumamus: utrumque nempe tremendam penes Deum Majestatem esse clamans, Ejus religiosum metum cunctis incutit & in-

scul-

sculpsit. Quomodo ad hunc sensum sequentia disponenda essent, sigillatim indicabitur.

Vers. 23. Ad mentem istam Syri & Arabis I. continuatur *conciō*, ut sic dicam, *penitentialis Perditionis & Mortis*, significantium Deum *ipsis notam fecisse viam Sapientiae*, quippe qui solus *Locum* ejus *nosset*, atque *indicare* queat. In *הבין* pro *declarare*, *notum facere*,

nihil duri, vel inusitati: sed *לנו* addendum fuisset, ad hunc sensum constituendum. Ellipsis interim tolerari posset, si cetera hunc nexum postularent. Etiam ex *Hebraeis & Christianis* nonnulli II. paulo aliter continuant, ut *Perditio & Mors* testentur, *Solum Deum intelligere viam Sapientiae &c. Doct. Merc.* III. mavult esse *subjectionem*, qua ipse *Jobus* subdat mox, *Solum Deum intelligere viam & rationem Sapientiae*: vel *viam* qua ad eam perveniat; quippe quæ *penes ipsummet residet*, atque *in Ipsius mente inveniat*. Ad-
dit, Non quod non in hominibus etiam inveniat, sed *quod neget natura in illis inveniri &c. Ex gratia videlicet est, non ex natura, & de ea quantum vult, & quibus vult, distribuit, atque communicat.* Monet quoque, quosdam *Hebraeos* pro *הבין* legisse *הבין* *Deus aptavit*

viam ejus. Nempe absonum videbatur, *Sapientiam* quodammodo poni *extra Deum*, si dicatur *Viam ad Eam intelligere, & ejus Locum novisse.* Hoc etiam *Mercerum* movit, ut

ררך *viam* per *rationem* exponeret primo. Secundum tamen haud dubie rectius, quia *viam*, & *Locus*, sibi invicem respondent. Hoc interim plus difficultatis trahit, quam vulgo sentitur; & *Cl. Schmidium* pertraxit ad interpretamentum valde frigidum, intelligit *viam & noscit locum ejus, ad dandum eam hominibus.* De eo mox plura. *Cl. Cocc.* ansa hinc porrecta IV. nimis sublimia captasse videtur. Ei *Deus novit viam Ejus*, est, *unde veniat, & qua, & quo.* *Novit enim Deus a se egredi Sapientiam, & in carne venire ad homines.* Vides ad *Sapientiam Hypostaticam Filii* textum a magno Theologo referri. Idem in altero observare est; nam, *Novit Locum ejus*, exponitur, *Novit Sapientiam implere omnia, & nec Caelo, nec terra, capi: esse apud Deum, imo in Deo, & Deum.* Hunc *Mysticum & sublimissimum Sapientiae*

usum *Jobs* nunc directe obversatum dicere non ausim: & tamen *Sapientiam* quatenus *ca in Deo residet* ut *attributum essentiale*, inspectandam esse, haud negarim. Negat *Cl. Schmid.* V. contendens agi de *communicata Sapientia*, sensumque ita constituens, *Solus Deus intelligit qua via homines ad Sapientiam pervenire possint, & ubi illam inveniant. Via autem illa est, ut accedatur ad Deum, apud quem est Sapientia.* Scopus non recte fixus, irritum parit jactum. Vir *Doctus* ait *Jobum* ostendere, *se ad impietatem prolabi nec debere, nec velle: quia sola pietas vera sapientia.* Si hoc verum, jam nimis *Rhetoricatus* fuerit. Noster, qui *pietatis* sibi *suae* conscius utique, non dixisset, *Sapientiam in hoc Mundo nusquam reperiri, & aditum ad eam omni viventi praclusum.* Ut aliquid lucis VI. infundam loco, qui quamvis *lucere* videatur, *revera obscurus*, observo, omnino continuandam *Prosopopoeiam* insignem *Vf. præc.* susceptam *præter omnem expectationem, & singulari plane, ac paradoxo quasi Schemate*, non tam cito posse finiri, quasi vel per *subjectionem* ut *Merc.* vel per *conclusionem*, ut *Schmid.* volebat, plenius edoceatur, quod *Perditio & Mors* docere non poterant; ut pote ad quas *vix tenuis fame aura*, de *sapientia, esset perlapsa.* Imo vero *Perditio & Mors* hic tum *bene instructa*, tum *instruentes, & docentes* inducuntur; earumque *Sermo* ad finem usque *Capitis* propagatur. Sensit *Cocc.* monens *omnia esse jungenda tanquam unius Prosopopoeie verba.* Hæc jam *Monitricæ* mortaliū, figura *decentissimam, Sapientiam* quoque *persona* convelliunt, eique *Locum & Sedem* assignant, ubi *suīs opibus beata Domina habitat.* Quum autem *Deus* dicitur *intelligere viam Ejus*, i. e. *aditum & accessum ad eam; & nosse Locum ubi diversetur*, per *משל* figuratam *orationem*, more *Orientalium*, insinuatur, *Solum Deum possessorem esse Sapientiae, neque eam a quoquam alio attingi, nedum capi, ac possideri.* Vides *Sapientiam* nec esse *pietatem* illam, pro qua tendebat *Schmid.* nec etiam *personalem* illam sive *Hypostaticam Filii*, quæ *Cap: Prov. 8.* tam magnifice delineatur, sed esse eam quam *Deus Triunus* possidet *supremam Sapientiam*, cujus *scintilla, & radioli*, tantum, ab *intelligentissimis creaturarum, ad mensuram gratiæ, virtutis, & perfectionis*, ipsi impertitæ, capi, & possideri queant.

Vers. 24. Ad rationes Syri & Arabis I. *Perditio*

24 Nam ille ad fines terræ a-
ciem vibrat; quod sub universo coe-
lo videt.

25 Quum faceret vento Libra-
mentum; & aquas appenderet ad di-
mensionem.

26 Quum בעיתהו

24 כִּי־הוּא לַקְצוֹת־הָאָרֶץ יָבִישׁ

תַּחַת כְּלֵי־הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה :

25 לעִשׂוֹת לְרוּחַ מִשְׁקַל וּמִים תֵּבֵן

בְּמִדָּה :

26 בעיתהו

*ditio & Mors pergunt, & indicant, Deo in
facili fuisse, & cognoscere Locum Sapientie,
& notam facere ipsi viam ejus; eo quod ocu-
lus ejus terras & celos circumlustret. Id jam
paulo coactius, si sapientia hic sit Timor Do-
mini. Cl. Schmid. II. difficultatem esse in
nexu agnoscens, ad suam mentem ita hæc in-
flectit, initium viæ ad pietatem esse contempla-
tionem operum Dei in Natura, & ex eo quod
Deus omnia videat ad fines terræ, ut faciat
vento pondus, & omnia potenter gubernet, dis-
cere hominem, timorem Dei esse veram Sapien-
tiam. Hæc in se non nimis limpida, pulcher-
rime nexam feriem conturbant, ex qua li-
quet, rationem reddi, cur Deus solus viam Sa-
pientie intelligat, quia nempe pollet oculo cun-
cta penetranti, & complectenti simul, ac semel,
uno, quod dicitur, ictu. Hoc voluisse putem
& Mercerum III. qui extra Profopopæiam sic
exponit, Ex rebus creatis probat Jobus Dei
Sapientiam: & primo quidem ex amplitudine
providentiæ & potentiæ, quæ ad fines ultimos
terræ & Cælorum sese extendit, ipsum solum
viam sapientiæ nosse, i. e. eam cognitam &
perspectam habere, demonstrat. Ad eam ratio-
nem plerique: nisi quod Episc. Eliens. IV.
maluerit, Nam quis gubernare posset mundum,
quam Ille, cujus intelligentia infinita est, vi-
dens omnem motum Creaturarum ab una extre-
mitate ejus ad aliam? Hoc paululum abit.
Longiuscule deflexit de Pined. V. hæc & se-
quentia sic connectens, Fidendum est Deo do-
centi, non esse Sapientiam sublunare, aut terre-
num, bonum: nam Ille, utpote Creator univer-
sorum, novit quid Cælorum ambitu & terræ fini-
bus continetur: cujusque valoris sit, quicquid
sub oculis, exploratissimo videt, librans quippe
& ponderans omnia, quantumvis levissima, cu-
jusmodi venti, & stille imbrium. Hæc undi-
que nutant. Non agitur amplius de valore
Sapientie; multo minus testis Deus citatur,
librans etiam levissima. Mitto in Philosophiam*

*peccari, quæ aquam semper gravissimam, æ-
rem quidem olim levem, nunc vero gravem
docet. Cl. Cocc. VI. Profopopæiam conti-
nuans hoc Vj. & seq. ex Opere Dei probari
censet Eum esse sapientem, atque adeo in Sa-
pientia, & in verbo suo, omnia condidisse, &
gubernare, eo quod ventis pondus, aquis libra-
mentum, imbribus modum, fulguribus cursum,
prescripsisse reperitur. Speciatim vero sic ad-
iltringi putat, quod præcellerat, Deum nosse
Sapientiam & Locum ejus, quia scilicet hæc non
fuit a Deo, quin sit eorum causa Exemplaris
in Deo. Id redit ad Sapientiam Hypostaticam.
Ei tanto opere hic inhæsum nollem, nam in-
de ad Vj. 27. nimix subtilitates exsistent.
Sunt & alia incommoda. Quid nobis sedeat
VII. jam ex parte indicatum. Profopopæiam
omnino retinendam duco. Inducitur autem
Deus, non indecenter, a duabus Magistris his-
ce, Perditione, & Morte, tanquam fulmineo
simul & immenso oculo præditus, ac proinde
solus aptus, venia sit phrasi, ad Sapientiam
cum inveniendam in sua sede, tum comprehen-
dendam, & pro legitimo pœnitiæ sibi vindican-
dam. Absomum dices, Sapientiam a Deo in-
veniri, & occupari, quum in ipso resideat, &
ex ipso emanare debeat, tanquam perenni ejus*

sente. Effet sane, nisi כִּי־הוּא figurata oratio

*tales fictiones captaret, & quivis styli illius
non ignarus, statim sentiret quorsum hæc
tendant. Illustri nempe Schemate sic pingitur,
& sub conspectu, etiam rudissimorum, po-
nitur, Deum esse infinitum, cujus oculus oculis
ipsis patentior, & ictu fulmineo potentior, cun-
cta simul & semel comprehendat: ac proinde
Eum solum Sapientie capacem; quippe quæ ab-
soluta & perfecta esse nequeat, nisi omnia que-
cumque sunt, fuerunt, erunt, clarissimo in lu-
mine collocata pateant, atque uno simplicissimo
actu Intuitionis presentia sistantur. Huc facit*

ver.

verbum **יָבִיט**, quod cum **יֵרָאֵה** conjungendum, ut ad utrumque membrum vis utriusque pertineat, in hunc sensum, *nam ipse vibrantissima, sive intentissima, acie, Cælum simul & terras, uno quasi nictu, nunquam connivo, aut remisso, circumlustrat.* **הַבֵּיט** proprie tremulum vibrare, vibrantem oculi aciem intendere, **אַנְוִלְטֵן**, unde **יָבִיט יֵרָאֵה** **אַנְוִלְטֵן** **וְעַיִן**, quam structuram dabit Ps: 22: 18.

*Vers. 25. Magis hiare incipit I. quod Syrus & Arabs secuti, vertentes, **יַחַם** qui fecit, **الذي جعل** &c. &c. Cl. Schmid.*

II. etiam non sine hiatu, *ut faciat vento pondus, & ut aquas disponat mensura.* Redeat ad num. II. *Vs. præced. ubi connexio plenior ad Viri Docti mentem proposita. Consimiliter Merc. III. dat, Ad faciendum, sive ut faciat vento pondus &c. alium tamen sequens nexum: Quum ventus & aër sit levissimus, & omni pondere careat, Deus tamen illi pondus facit, quum suum vento cuique modum & rationem præscribit, quo tempore, & quo velut pondere, i. e. qua vehementia & impetu spiret &c.* Hæc ita ligat: *Pergit ostendere Deum in prima rerum creatione omnia fecisse summa Sapientia, ut non in alio quam in Ipso sit querenda.* Posteriora hæc a Seopo non abeunt: in prioribus *Philosophia* non agnosceret amplius aërem omni pondere carentem. Doct. Niewent. IV. hunc locum adducit, ad comprobandum, *Gravitatem aëris, quem tot secula levissimum credidere, Jobo tamen **חַמְדָּוָה** notam fuisse; ita vertens: Quum faceret Aëri pondus, vel Libramentum.* Sane & *Jun. ac Trem.* habent, *Aptando pondus aëri; sed gravitatem illius elementi hic directe intendi, non est verisimile, quum Oeconomia loci aliud quid exigat, nempe Librationem exactissimam, qua vel Aëri, jam, si placet, vel vento, quibus nihil videtur liberius, & solutius, suus ordo, modusque, ita præscriptus, ut ne tantillum quidem leges ipsis datas possint transilire.* Hoc ad spectu existimem ventum adhuc plenius quid dare, quam Aërem; nam si aër fluidior videri queat, quam ut ne minimum quidem fines sibi circumdatos excedat, *ventus qui aër impulsus, multo magis adhuc eodem*

translabire deberet, nisi *Librator exactissimus* ei præsideret, qui omnem ejus motum, cursumve, leniorem, rapidiorem, procellosum, nutu nunquam fallente temperaret, atque moderaretur. Cl. Cocc. ergo V. ad rem: *Flagellari aërem, & in hanc illamve partem, pro ratione temporum, & animalium usu, continuis ictibus impelli, levius, graviusque, incumbere, certis per annum varietatibus regi, numne Sapientiae artificium est?* Eadem ratione Doct. Belg. Patric. Crinsoz. Scheuschz. qui præsertim conferendus, ad **משקל** *libratissimam*

illam rationem venti, quam Deus omnibus terris pro situ, & conditione sua, assignavit, accuratius percipiendam. Cl. Schmid. id sequens quod in *Merceri* expositione supra tetigimus ut minus exactum, *vento pondus factum* dici putat, eo respectu, quod rebus incumbat quasi, tanquam pondus, & arbores ac plantas incurvet &c. Ita quidem *Plin. L. 2: 48.* dixit, *ventos majore pondere incurvsque ilatos, si late siccam nubem ruperint, procellana gignere, qua Ecnephas Græcis.* Sed facile apparet Nostrum omnes omnino ventos, maximos, minimos, complexum; ac proinde nihil aliud quam *elibratissima ratio* eorum hic attendi potest. Necdum interim discussum,

quo nexu subditum illud **לַעֲשׂוֹת**, sitne ut faceret, vel quum faceret, cum reflexu ad primam creationem ut *Merc. Belg. &c.* an potius ut faciat, ad gubernationem cum creatione includendam, quod arguet Cl. Schmid. & Coccejo quoque placitum. Mihi VI. *Quum faceret, seriei, & schemati simul, accommodatius videtur; nam ad primam creationem adscendi, patet ex Vs. 27. ubi Cl. Schmid. ad*

suam illam rationem **וְעַיִן** *Tunc*, nec non reliqua verba, dilutissime exponere coactus fuit. Ex nostra mente repræsentatur *Deus solus idoneus Sapientia possessor, per Prosopopæiam continuatam, ut Qui in Creatione Mundi ostenderit se habere oculum omnia simul & semel contuentem, atque infinita penetratione pollentem, ventos exactissima ratione elibrando, & aquas ad mensuram appendendo; iis legibus & regulis motuum ordinatis, quas ne tantillum quidem egredi valeant.* Non excludo ergo *Gubernationem, sed Creationi principem locum assigno, atque agi existimo de Sapientissimis illis, & omnem captum humanum transcendenti-*

26 Quum faceret pluviae statum; & viam coruscationi tonitruorum.

27 Tunc vidit eam, & recensuit eam; consummavit eam, atque etiam pervestigavit eam.

28 Et ויאמר 28

tibus regulis motus, secundum quas ipsi quae venti, aquae, imbres, fulmina, ire coguntur. Haec qui praestare potuit, ille demonstravit, se scire ubi habitet Sapia, omnemque ejus vim, & efficaciam incorruptibilem, infinita mente esse complexum: de quo ad Vsf. 27. plura.

Ibid. Verbulum debetur postremae phrasi, exquisitissima sane, & ex intimo Naturae sinu deprompta: *Aquas appendere mensura.* Ita *Merc. Cocc. &c.* Miratur *Schmid.* & praefert *aptare, disponere*; quod מדה *mensura* sit adjecta. Exiguum discrimen dices; sed est grandius, quam prima fronte apparet. Si *Schmid.* sequare, simplicem habes *figuram*, qua *Aquae, Maria, Flumina, Fontes*, intra certam *mensuram* dicuntur *fluere*, quam ipsis *admensus Deus*. Si *Merc. & Cocc.* geminata existeret *figura*, quae simul *Librationem exactissimam* inferat, qua aquarum infinita illa vis, & moles, constantissime *Aequilibrium* suum servat, ad *Legem altitudinis* omnem suum motum, fluxumque, conformare coacta. תבן pro *Librare* nollem in dubium revocasset *Vir Doctus*. Speciatim est *exigere & examinare ad libellam*; unde *Pf. 75:4* Ego תכנתי *libravi, ad libellam exegi, columnas ejus*. Huc respici, subtilissime conjectum ab *Eximio Philosopho* in *Consepl. Mund.* p. 819. 820. ubi etiam observat מדה *mensuram* aliquando notare *altitudinem*. Ut hoc ipsum clarius evadat, moneo מדה proprie esse *tendit, extendit in longum, latum, & profundum*. Inde transferatur non ad *mensurationes liquidorum*, sed ad *dimensiones corporum* triplici hoc respectu. Admirabili ergo venustate, & luce, figuratum, *Librare aquas dimensione illa triplici, ad om-*

נעשתו למטר חק ודרך לחזון 26

קולות :

או ראה ויספרה הכינה וגם-- 27

חקרה :

ויאמר 28

nem proportionem aequilibrum, quam semper & ubique observare cogantur.

Vers. 26. *Pancis חק statutum datum pluviae*, haud dubie est *Lex, & Modus*, quem egredi nequeant *aquae Coelestes*. *Concinne Cocc. Pluvias vel psecude rotare, vel guttis stillare, vel imbre fundi, cujus aquilegis ingenium, nisi Divinae rationis est? Habes sub conspectu, quae hic dici, vel cogitari, possunt.*

Sequens חזון aliis sonat *nubem*, aliis *nimbium*, vel *procellam*, aliis *fulgur*. *Cl. de Dieu* prius, non sine optimo, elegit, *nubem tonantem reddens*; & adducens *Aethiop. אחזו*. *rigavit*. Plerique *Fulgetrum* tenent a חזה *vidit*; ut הניג *meditatio* ab הנה. Id merito suspectum. *Cl. Crom.* monens in *Lex. Opit.* conferri חזן *secuit*, & חזן *confodit, transfixit*; ipse adfert חזן *occidit, inter-*

nezione delevit. Id longius abit. Teneo, quod ad *Cap. 38: 25.* olim dedi, esse *fulgur coruscum, & crenatum quasi incisum*. ex חזן. *Origines* id firmabunt. *Afyndeton*, quo nonnulli volunt, *viam fulgetro, tonitruis*, haud placet. Rectius plerique *coruscationi, vel fulguri tonitruorum*. Intelliges quod *ignium tonitrua comitari, interque nubes cum fragore collisas, elidi solet: via profecto libratiissima* item, atque ad *Regulas motus, in Elemento omnium rapidissimo*, exacte conformata. Reliquam *Lampada Philosophis* trado.

Vers. 27. *Insignis Apodosis, & conclusio, ad superiora*. Ex mente *Syri & Arabis I.* qui duas *Magistras* ex *Vsf. 22* adhuc loquentes concipiunt, *Deus Sapientiam vidit, declaravit, constituit, & investigavit, orbem terrarum* con-

28 ויאמר לאדם הן יראת ארני

28 Et dixit homini, en timor Domini Sapientia; & recedere a malo prudentia.

היא חכמה וסור מרע בינה :

condens, quum simul constituit, atque Homini edixit, Timorem Domini Humanæ Sapientie esse summam. Habet, quod prima fronte blandiri queat. Simile quid exhibet de Pined. sed paulo confusius: Cum certis Legibus universitatem creaturarum a se conditam constringeret Deus, in eam potissimum Sapientiam & Legem respiciebat, qua hominem esset gubernaturus, & quam oportebat hominem servare &c. &c. In vicinia Cl. Schmid. II. nisi quod ad presens omnia revocet, Tunc videt illam, & enarrat illam &c. Et dicit homini &c. Contendit, Deum dici videre, enarrare, aptare, & investigare sapientiam, non sibi, sed nobis, in hunc sensum: Quando Deus mirabilia sua facit, in vento, in aquis &c. tum respicit tanquam finem operum istorum, Sapientiam pro nobis; tum ipso opere eam enarrat nobis; tum parat eam pro nobis &c. tum investigat etiam eam pro nobis &c. &c. Multis difficultatibus sibi, hac via, exsolutus videtur Vir Doctus. Non omnibus idem visum iri putem. Merc. III. non rotundissime, quamvis propius ad rem, & feriem, Tum, quum hæc admiranda ordinaret, vidit eam Sapientiam q. d. contemplatus est in eam, ut ex ejus prescripto omnia faceret &c. Item, enarravit eam. q. d. declaravit, & manifestavit, quæ ante velut occulta erat in mente ejus: tunc enarravit eam, vel Angelis ut Chald. vel Hominiibus. Vel potius figurate, enarravit, quia materiam enarrandi eam præbuit &c. &c. Item, aptavit eam, ut scil. res omnes ea aptarentur ea qua sunt elegantia formæ & figuræ. Quinetiam inquisivit, seu scrutatus eam est: q. d. Absolutissima sapientia quasi diu pervestigata omnia effecit, i. e. perfectissima. Est aliquid in his membris sic expositis minus aptum, & teres. Ad fine, quod dat Episc. Eliens. IV. Quumque hæc omnia ordinaret, placebat sibi in Sapientia, quam in operibus suis videbat; eamque manifestam & visibilem reddidit; ac simul perpetuas esse leges ejus jussit, propterea quod nihil in ea deficere, post exactissimum scrutinium, reperiebat. A Scopio nonnihil deflexum. Cl. Cocc. V. sublimius scandit: Comprehensio sapientie, quæ Deo, Patri scil. assignatur, 4. modis explicatur. 1. vidit eam, ut causam

exemplarem, omnis enim productio, in quocunque gradu Entitatis, est vel simulacrum, vel umbra, vel vestigium, generationis & productionis æternæ Filii ex Patris Essentia. 2. Et recensuit eam, h. e. omnem ejus *παιδείαν* in Consilio concepit & complexus est. 3. Et constitulivit eam, Filium præordinans Executorem omnium consiliorum, Caput electorum, Judicem omnium &c. 4. Et pervestigavit eam, quod de unione personarum in unitate Essentia, & mutua *ἀεὶγενείᾳ*, ac immensitatis commensu, accipere, nulla nos prohibet ratio. 1 Cor. 3: 13. Nimis acumini iadulum a Magno Theologo. Nostra ratio, quam univfersum Schema mihi simpliciter subjecit, sic habet VI. Perditionem & Mortem, ex Personarum illa fictione, quam ad finem usque pertexi diximus, testari, Numen illud Tremendum, quod ex Nihilis omnia producere valuit, atque etiamnum sustinet, ac gubernat sapientissime, solum capax repletum, quod & Sapientiam incorruptibilem in sua sede oculo inconnivo intueretur, & omnem ejus vim, atque efficaciam immensitate sua complecteretur:

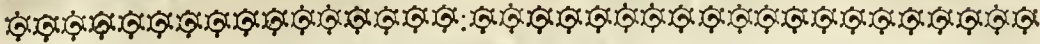
Recorderis velim, esse *יִשְׁרָאֵל* parabolicam representationem, per quam, ad genium Orientis, summa venustate ob oculos ponitur, ut jam aliquoties insinuatam, Sapientiam solidam non nisi absoluto rerum Domino, & Creatori, convenire. Ad singula verba paucis. 1. Vidit eam, est, præter alia, quæ omitto, Ejus pulcherrimam faciem solus videre valuit. 2. Recensuit eam, quomodo verti posse monuit & Merc. commodius, quam enarravit, vel quam, cum Hebræis, descripsit eam *בספר* in Libro, quod nimis argutum. Recensuisse autem dicitur Deus Sapientiam, tunc quum Orbem conderet, quod omnes numeros, rationes, & summas summarum Ejus, numeratissimas sibi esse eo ipso ostenderit. 3. Aptavit eam, rectius putem *ἠεὶ ἔωσεν ἀνοτήν* accuratissime inquisivit, vel perquisivit eam, ut 1 Sam. 23: 22. Possis quoque, exactissimam & solidissimam ejus summam subduxit. 4. denique, perscrutatus est eam, valet, ejus abditissimos & profundissimos sinus pertentavit. Immensitatem Sapientie immensus æquavit. Laudandus mihi Doct. Crin-
Hh hh h 2 *Soz.*

102. qui ad hanc ferme rationem feliciter & rotunde dedit, Tunc Sapientia præsens est oculis Ejus; diversos ejus calculos cernit; eosdem inter se comparat; eandemque sequitur in combinationibus suis, & profundissimis intentionibus. Muta præsens in præteritum, & habebis quod Schemati nostro examussim respondeat.

Vers. 28. Ad calculum Syri & Arabis I. jam tandem edisseritur quænam sit illa pulcherrima & pretiosissima rerum, illa admirabilis Sapientia, nempe Timor Domini. Doct. de Pined cum superioribus hoc ipsum ita contexit; Non exigit Deus ab homine, ut vel terras pervagetur, vel maria transcurrat, vel reconditos sinus eorum penetret, si discescere velit opibus Sapientie; sed tantum, ut quam ille commonstrat Sapientiam, amet, & Numen cognitum veneretur, ac colat. Laudat nexum Variabli, illud Et dixit, sic aptantis, Dum hæc faceret Deus visus est quasi dicere homini, quid esset vera Sapientia, videl. Custodia Divina legis. Idem arguet Cl. Schmid. II. Hoc dicere non est oris sed operis. Deus nempe ista opera homini proponendo, quasi dicit illi, Ecce Timor Domini est Sapientia. Addit, Jobum sic absolvere argumentum suum alterum, quare non deserturus sit Deum, & ad impietatem declinaturus: nim. quia non possit alibi invenire, nec aliunde consequi veram Sapientiam, nisi a Domino, cujus Timor sit ipsa illa vera Sapientia. Dilute. Merc. III. Quam res omnes per hanc Sapientiam conderet, tunc velut monuit hominem. Ecce &c. q. d. Admonuit eum, nihil esse quod curiosius singularum rerum causas inquireret, & occulta Dei judicia scrutaretur. &c. Applicat speciatim, ad Quæstionem, cur bonos adfligat Deus, & malos prosperet. Similiter Jun. Pisc. Belg. Patric. Crinsuz. &c. Sublimius iterum, & subtilius, Cl. Cocc. IV. Habuimus præc. Vj. Sapienciam esse a Deo, apud Deum, æqualem Deo, & per Ipsam esse omnia. Hoc Vj. ostenditur, Eam esse & Lucem, quæ exsplendescat ex secreto Divinitatis, ad illustrandum tenebras Perditionis & Mortis, sive ad impertiendam sui unionem & communionem &c. Clarum igitur, quomodo Perditio & Mors dicant, Deum homini dixisse: quia illa *ידיו*, quatenus est in homine, sive etiam imago Dei in homine *תבנית* *אדם* attestatur, eum ad Sapiencie communionem vater omnia animalia destinatum Dixit ergo Deus, 1. in conscientia hominis, quia rectum eum fecit; & in pec-

catore non plane finit extingui conscientiam. 2. quoties aliquid mandavit; cum promissione boni, aut comminatione mali. v. g. non edes de arbore. Timor Domini autem est Sapientia 1. quia est medium, per quod Sapientia ad nos venit, ut uniatur nobiscum, & habitet in nobis. 2. quia est imago & similitudo Sapiencie. Uti enim Filius, æterna Sapientia, gignitur a Vero Bono, & adhaerescit illi; ita timentes Deum ab illo illuminantur, & ad eum conversi affixique sunt Uti Filius, quanquam æqualis Patri, tamen ordine est secundum Patrem in subsistendo & operando, ita homo in unione Dei servat locum suum, qui est servi, eique se adjungit ut Domino &c. &c. Hæc in quibusdam partibus Hypermystica, quæ prudens Lector discernet. Nostra ratio V. sic simplicissime habet, Perditionem & Mortem graviter introduci tanquam duas Monitrices, quæ mortalibus inculcent, Deum qui absolutam, omnibusque numeris perfectam, Sapienciam, a se solo comprehendit demonstravit in operibus Naturæ, in quibus Divina plane vis, & immensitatis visibilis, ut sic dicam, species elucet, simul ostendisse Homini, ac velut clara, & sonora, voce edixisse, Sapienciam omnem, ad quam Creatura aspirare, & pervenire, possit, sitam esse in Reverentia Domini: secundum illam Gnomen Scholæ Cælestis, ראשית חכמה Initium Sapiencie, imo vero, princeps pars, & vis, Sapiencie, ejusque eminent culmen, est, Timor Jehovæ. Verum. Quam magis quis collustratur lumine Dei, & Sapiencie Cælestis sit particeps, tam magis subsidit in profundissimam Numinis Sapiencissimi venerationem, & adorationem, agnoscens apud se nihil aliud esse, quam guttulam ex immenso Oceano, aut radiolum a Patre luminum secum communicatum. Habes, quod ad Vj. 1. insinuatam, Num. XI. pietatem, esse summam Sapiencie, & principium feliciter vivendi ac moriendi. Hanc unam felicitatis viam Homini a Deo datam, commendatamque, appositissime testantur Perditio & Mors; quod ea deserta, vel neglecta, necessario ad Perditionem & mortem æternam deveniat, ut qui Sapiencissimus sibi videbatur, tandem reperiat stultissimus. Hæc profsequi, atque ex rationis, & revelationis, lumine ulterius demonstrare, sibi quisque poterit; nemini enim non dictum, edictum, inculcatum Divinitus, atque
vel

vel ex sensu Mortalitat^{is} suæ penitissime insculptum, Timor Domini, Homini^s Sapientia, & recedere a malo, illa demum vera, & salutaris, Intelligentia.

CAPUT VIGESIMUM NONUM.

משלו שאת איוב יסף *Verf. 1.*

ויאמר :

כימי 2 מיייתנני כירחיקרם כימי

אלוה ישמרני :

בהלו 3

Verf. 1. **E**T perrexit Jobus victtricem suam tollere sententiam, dixitque.

2 Quis dabit me, secundum menses antiquos ! secundum dies quibus Numen me custodiebat !

3 Quum

Verf. 1. Dubitari nequit, quin ad finem perducta superiori Oratione, Jobus interquieverit aliquantum, visurus num quis denuo in aciem cum ipso descendere sustineret. Quum nihil a parte Sociorum, quamcumque tandem ob causam, moveretur, Victorem sese iterato inferens Vir Sanctissimus, Epini- cium, ut sic dicam, canit, atque omnes prægressas Aetiones, contestationes, querimonias, legitimas fuisse, demonstrare nititur. Eum in finem enarrare incipit singulares plane benedictiones, olim Divinitus in se collatas, atque congectas, tanquam in Virum Dei, & Justitiæ, ac Religionis, strenuissimum Defensorem, cum amplissima spe, & fundatissima fiducia, eas usque & usque cum- mulandas fore. Has tamen omnes, qua res, qua spes, ita nunc sibi in perpetuum ademas, ut ignominiam, & Maledictionem, cumulatissimam, tum ab hominibus, tum a Deo ipso, experiri cogatur, haud secus ac scele- rosissimus mortalium, quum tamen innocen- tiæ, & virtutis consummatissimæ, testes, Deum simul, hominesque, habeat; & ad geminum hocce testimonium præclarissima cum con- scientia provocare possit, & ausit. Quantum lucis nobis ex Scopis Jobi sic constituto adful- surum sit, deinceps patefcet. Quomodo & heic Magni Interpretes lumina sibi sua obstru- xerint, alium Scopum ultimæ hujus Orationis quærendo, ad *Vs. 2.* paucis tangetur. De phrasi Tollere sententiam, quatenus victtricem

causam infert, redeatur ad *Cap. 27: 1.*
Verf. 2. Votum hoc in diversissima distrahitur. *Merc. 1.* Quis det, ponat, me, juxta menses antiquitatis. i. e. efficiat ut sim, qualis fui præscis temporibus &c. Non quod simpliciter optet ad pristinam redire felicitatem, sed ut Socios coarguat ex ante acta vita; quod nihil in ea egerit, unde nunc tam gravia patiatur. &c. *Cl. Schmid. II.* se vix videre ait, quid hæc sibi velint; ipse censens nihil aliud ferre votum hoc, quam luctum ex amissa felicitate; cum quo tamen & spes aliqua restitutionis posset conjungi; quod nunc Jobus se ex infirmitate paululum erexerit. Suppositio parum solida. *De Pined. III.* nimis subtilis, quasi Notter, Amicos videns attentos, & tanquam oratione sua obstupescatos, subito recordatus fuerit pristinae conditionis, & auctoritatis, quum omnes ab ore suo suspensos tenebat, eorumque animos dictis regebat. Non longe hinc diffidet *IV. Episc. Eliens.* utinam Deus mihi pristinas redderet fortunas, majore cum observantia verba mea exciperetis, quam nunc, ob meas calamitates, facitis. Conferatur *Codure:* id unice urgens. *Cl. Cocc. V.* votum hoc conceptum autumat, 1. ut confirmaret, quod modo dictum erat, Timorem Domini esse Sapientiam, siquidem ipse expertus fuerit Deum Amicum & Beneficum timenti ipsum; & consequenter, Timorem Dei tanquam utilissimum sibi hand dese- rendum. 2. ut subinnueret mutationem sui status esse causam mutati de se hominum judicii; qui mox longe aliter judicaturi essent, si in integrum

Hh hh h 3

3 Quum splenderet ista Ejus
Lucerna super caput meum: ad
Lucem ejus tenebras perambula-
rem.

3 כהלו נרו עלי ראשי לאורו

אלך חשך:

4 Qua- כאשר 4

restituere &c. 3. ut indicaret, nihil sibi præter votum pristini status relictum. Posteriora duo suum habere possunt locum: prius non item, nam *Jobus infelicissimus* mortalium, non idoneum specimen sane utilitatis ex Timore Domini redundantis. Propiorum illi nexui insitens & *Bolduc*. VI. existimat *Nostrum* qui ex tam altis fortunis ad tantam miseriam deciderat, innocens, suo exemplo sancire voluisse, Dei Judicia non curiose scrutanda, sed cum timore adoranda. Adfectus *Jobi* hunc sensum non admittit. Cum eo etiam vix conciliari potest Judicium *Calvini* VII. Conc. CIV. prima specie videtur *Jobus* desiderare præteritum tempus, & dolere, quod Deus mutavit ipsius conditionem, & pro eo quod ipsum prosperis rebus florentem reddiderit, nunc eum tam acerbè adfigat. Sed hæc non est ejus mens & *Scopus*. Vult ostendere, si ex rebus externis de ipso judicandum esset, prosperitatis potius suæ tempus respiciendum fuisse &c. &c. Admitti posset, si *Cap.* 29. per se staret: nunc ætior ejus copula cum *Cap.* 30. 31. aliud exigit. *Pisc.* VIII. censet, *Jobum* crimine impatientiæ semet purgare voluisse, depingendo ex quanta gloria & felicitate, ad quantam ignominiam & calamitatem deversus esset, citra culpam aut noxam; ac proinde mirum non esse si toties in acerbissimas eruperit querelas de sua sorte. Id Adfectui *Jobi* rite respondere, quivis sentit. Est ergo, ut IX. concludamus, votum hocce indignantis quasi, atque injuriam sibi factam testantis. Dices indecens, & arrogans nimis. Videtur, sed non est; si attendas ad personam quam *Noster* universa hac disputatione sustinuit, *Justum* sese, & *Sacrum*, & Dei reverentissimum non ferens, sed vincens. Hoc qui evicit, decentissime exclamat, *Quis dubit, quis præstabit, quis efficiet me, ut sim secundum menses antiquos, mihi immerenti ereptos.* Instas, sic liberrimè Dei gratia derogari. Bene instas, sed simul confirmas expositionem nostram, quæ bona non esset, nisi aliquid ei subesset, in quo modum excessisse *Noster* reperitur; ut merito ei succedere

potuerit *Elibu*, quod in oculis suis *Justus* esset, *Cap.* 32: 1. Ad Linguæ vim obiter notetur, uinis quæsitam esse, & duram, constructionem *Fun.* & *Trem.* *U si quis daret mihi ut tanquam mensibus præcedentibus, tanquam diebus præcedentibus, Deus conservaret me.*

Torsit eos כִּימִי in regimine positum, quasi vox קָדַם repetenda foret. Rectius suppletur Relativum אֲשֶׁר, quod sæpe præcedenti voci addere formam constructam notum. Possis & ætius, ut *Deus custodiebat me*, designet statum illum vitæ, in quo custodiam Dei singularem plane expertus fuerat, cui יָמִי in form. constr. eleganter præmittitur, ut in illo

כִּי אַחֲרַי לֹא יוֹעִילוּ הַלְכוּ post non profunt ambulat *Jer.* 2. &c. &c. Id eodem redit. In verbo יִשְׁכַּנְנִי custodiebat me, attenditur vel cura pastoris, vel vigilia excubitoris, aut præsidariæ stationis, Confer *φρουρα* 1 *Pet.* 1: 5. *Bolduc.* hinc exsculpit *Jobum* fuisse *Æditum* & *Sacrorum custodem*. Ei custodiebat me, valet *Custodem faciebat me sacri Tabernaculi*. Nimis mira nobis, hinc orsus, ad reliquos item *Vs.* narrabit. In voce קָדַם Poeticam Hyperbolam indicavit *Cl. Guss.* qua prosperitas amissa proponatur ut remota multis seculis. Revera קָדַם longum olim, secula, atque adeo *Æternitatem antegressam* signat; eandemque vim apud *Arabes* constanter obtinet قَدَّمَ, unde قَدَّمَ,

olim, antiquissimis temporibus, ante longa secula. Videri posset nimium, sed attende 1. *Miseros* sic loqui solere, quibus dies velut anni, & anni tanquam secula. 2. Additiones *Jobi* ut gravissimas, ita in longum tempus protractas fuisse; sub iisque non dies, non menses, sed annos verisimiliter ab eo exactos. 3. Eadem for-

4 כאשר הייתי בימי חרפי בסוד
אלוה עלי אהלי;

4 Qualis extiti in diebus Au-
tumnitatis meæ; quum Arcanum
Dei esset supra tentorium meum.

5 בעור

5 Quum

formula dolenter significari, cum memoria
prisca felicitatis, spem ejusdem recuperanda
abiisse.

Vers. 3. Omnia lucida. Ambigitur tan-
tum ad הלו, sitne *intransitiv.* & kal, cum
pleonasmio *adf.* Quum splenderet illa Lucerna
ejus &c. an *transitiv.* ex *Hiph.* per *contra-*
tionem pro ההלו Quum splendere faceret &c.
Posterius tenent *Merc. Cocc.* omnes fere;
etiam *Schmid* duplicem dans rationem. 1. quia
verbum in kal nuspian pro splendere ex-
tat: 2. quia sæpe verba imperfecta *med. rad.*
in *Hiph.* He abjiciunt. Nos nullum *Hiphyl*
sine He agnoscimus, & ריב aliaque, nobis
purum putum kal. Prius, nimis anxium. Apud
Arabes هـ in kal constanter *intransitive*
splenduit; emicuit letius &c. Nisi ergo
statuas הלל in kal quoque *transitivam* vim
tenuisse, nihil effeceris. Ea quidem paulo
molliorem facit structuram; sed *intransitiva*
notio mihi grandius quid & sonantius nunc
ferre videtur, per illum *Pleonasmum*, tam tritum
in Sacris, ut adhæresci non debuisset.
Vide modo *Num.* 23: 22. & quæ *Cl. de Dieu*
ad *Est.* 7: 5. Figura *Lucernæ super capite pen-*
dentis quasi, illustrata ad *Cap.* 18: 6. Non
erat cur *Cl. Schmid.* quod ibi recte posuerat,
hic demutaret, & נר solem potius significare
contenderet. *Bolduc* commentum, quod &
ibi tetigit, hic plenius exequitur, manibus pe-
dibusque obnixis urgens, ante *Mosen* jam,
in *Ecclesia Patriarchali* obtinuisse *Sacra Tabernacula*
Lampadibus collustria, quæ suspensa fue-
runt super caput Prophetæ, quum, ad consulend-
um Deum per somnia, super lectum decumberet.
Talis *Tabernaculi præsulem* egisse *Jobum*,
atque eo huc alludi, pugnat; laudem meri-
turus, si se intra fines potuisset continere; &
nihil aliud hinc elicuisset, quam *Nostrium lu-*

mine Prophetico fuisse *collustratum*, atque *Ora-*
cula in rebus dubiis sæpe reddidisse, non tan-
tum ut *Doctorem insignem*, sed etiam *Vatem*
Divinitus adflatum. Hanc *Personam* nemo
Nostro detraxerit; atque illuc nunc quoque
digitum intendi, verisimillimum autumo. *Lucerna*
ergo *super capite resplendens* hic non so-
lum figuram præbere videtur *singularis prospere-*
ritatis, & benedictionis, quæ *Nostrium ubique*
comitata fuerit, sed etiam *illuminationis ex-*
traordinariæ, & collustrationis Cœlestis, quæ
Ipsum effecerit *Virum Dei dictis & factis po-*
tentem. Huc facit *Emphaticus Pleonasmus*,
de quo ante. Eodem quoque vocat formula
postrema, *Ad lucem ejus perambulabam tene-*
bras. Non quadrant pericula, & calamitates,
in quas implicitus fuerit *Noster*, nisi cum *Cl.*
Cocc. generatim sic explices; *Homo naturaliter*
cæcus est, & in tenebris versatur; impro-
vidus futurorum: accedunt casus, & pericula
quotidiana. Illuminationis Divinæ est, actiones
regi in bonum, consilia eventibus secundari, pe-
ricula sospitem exire. Eo collineavit & Olym-
piodorus, per tenebras intelligens cæcos vitæ flu-
ctus, quibus jactatus, ad Divinam legem respi-
ciat, ut illo velut fidere, ac Cynosura, directus
iter suum conficiat. Doct. de Pined. plenius,
Divina lux disjiciebat omnes tenebras, ne un-
quam illas sentirem; sed letus, alacerque, per-
gerem; nullis difficultatibus impeditus, & un-
diquaque felix. Id vere est, ad lucem Dei
perambulare tenebras. Non omittenda interim
videtur Prophetica illa illuminatio, & gratia,
qua pro aliis quoque Tenebras discutere, Du-
cemque fidissimum se in rebus maxime dubiis
præstare solebat.

Vers. 4 Huc manifesto vocat *Secretum*
Dei super tabernaculo. Posterius illud prius
expediemus, quod inde lux ad primum quo-
que Colon, magna obscuritate involutum,
reditura sit. Nonnulli *Hebræorum* per דוד
Arcanum Dei intelligunt *Angelos comites, &*
stipatores piorum: Ps. 34: 8. *R. Salom* accipit
pro societate piorum *Tabernaculum Jobi frequen-*
tantium. Alii Magistri sic, Quum arcana sua

mecum communicaret Deus, ut providerem imminentes calamitates, eisque cum meis effugerem. Hoc jam lucem Propheticam adferi. Sed *Merc.* tenuiore sensu inluit, *Arcanam Dei voluntatem, & occultam providentiam, quæ omnes Jobi res rexit.* Falsus tamen **כור** magis designare *Commercium, ad arcana consilia communicanda* hunc quoque sensum apponit, *Quum Dei consortium esset in meo tabernaculo; vel, quum in tabernaculo meo gauderem Dei societate; comitante, assistente, & protegente me Deo.* Cl. *Cocc.* in eadem voce agnoscit *secretam & familiare contubernium, quod paucos admittit participes: ut sup. 15. 8. & 19: 19. Ps. 25: 14. Prov. 3: 32.* Cumulatus, quod Cl. *Schmid.* exponat, *summum favorem, & arctissimam conjunctionem, qua Deus sedem quasi suorum intimorum consiliorum fixerat super Tabernaculo Jobi, &c.* Idem clarius adhuc expressum a *Codurc.* *Cum esset Domus mea quasi Fanum, aut Sacrarium, ex quo Oracula pandebantur.* Si & hic substitisset *Bokluc.* cum ingenio iudicium facisset: nunc *Sacrum Tabernaculum* hinc exculpens, in cuius adyto arserit *Lucerna, quæ Dei vocitata sit, adlito lecto hicipiti ex virgulis ramisque contexto, super quo Consultores ad captanda Divina somnia decubuerint: pro completa antiqui sanctuarii forma, ut ipse ait, exhibet completum specimen imaginationis sibi omnia permittentis.* Mihi dubium nullum videtur relinqui, quin *Arcanum Dei super Tabernaculo Jobi relucens, exprimat Dignitatem, & Auctoritatem, Prophetæ, cujus Domus vel ob Doctrinam salutarem, vel ob Oracula quoque frequentabatur.* Hoc ipsum ad multa in sequentibus facilius expedienda prælucebit.

Ibid. Videamus an & ad hanc facem tenebras prioris membri evincere queamus; quod ad vocabulum **חרפי** diversissima patitur interpretationa. Plerique *Hebræi* I. dant, *sicut eram in diebus Adolescentiæ meæ.* Id & *Herou.* ex *Rabbino* suo hausisse videtur. Ad eam vim extendendam omnis lapis motus. III. *Grot.* etiam *Symm.* sic vertisse monens, addit I. **חרף** in hac significatione esse vocem *Syriacam.* Respicit ad **חרפי** *præmatura* in *Targ. & Thalm.* At *Castalioni* 2. notio *Hebraica Hyemis* videtur traducta ad significationem *ve-*

ris; quod quum annus apud Hebræos fuerit divisus in Æstatem, & Hyemem, sub Hyeme quoque Ver includatur. Inde exprimere aulus, *qualis eram veris mei tempore. i. e. in adolescentia.* Cl. *Cocc.* 3. adhuc subtilius, *Quemamodum קיץ æstas est principium autumni; ita חרף hyemis quoque principium veris; quo arandum, seminandumque, complectitur.* *Prov. 20: 4.* *Ut autem hieme terra non ostendit germen, sed sua veste nuda anni opprobrium agit; semina vero confouet, & ad proliciendam herbam preparat; ita hic in metaph. per hiemem intelligitur ætas improlis, quæ bono fructum germenque non edit, dum expectat seminis maturationem.* Quid non sibi permittunt docta ingenia! Cl. *Guss.* 4. hærens an admittere debeat istam rationem, intelligere mallet *ætatem prorsus infantilem, & veterem*

כאישר *postquam sui in diebus hyemis meæ, quibus nihil fructus, nihil etiam florum adhuc apparet.* Posteaquam dies illi steriles primule infantie elapsi, locum cessere meliori ætati. Quid audio? *Hyemsne* pingere apta *tenellam infantiam?* Non ferretur vel in minimo scriptore. Alius *Viri Doctissimi.* conatus infra ponitur. En 5. quid *Pinedæ* in mentem venerit: *Adolescentia est Hyems, quia ista ætas multis fluctibus & procellis iactatur.* Notum mihi fretum *adolescentiæ ex Floro: sed Hyemem ne Hispanus* quidem ille ausus fuisset. Idem 6. aliud apponit, ex **חרף** *approbravit, quod ea ætas vitii & probri, vel & exprobrationibus, ac increpationibus, obnoxia maxime.* Paulo mollius 7. quod ex **חרפיות** *solertia* *Chald.* legas apud *Drus.* & *Codurc.* qui etiam confert **סכינא חריפא** *Gladium acutum* apud *Rabb. & Arabes.* Inde elicit *dies vigoris, aut florentis ætatis: quod si vere Adolescentia* hac voce signaretur, palmam facile ferret. Sed cur quælo mordiens adeo inhæsum isti ætati, quum *virilis* multo congruentior seriei nostræ? Eam amplexus II. *Merc.* cui **חרף** est *Hyems cum Autumno; sive Autumnus Hyemis principium, fructus jam maturus & firmos ferrens.* Id si simpliciter tenuisset, plausum tulisset: sed nunc subdidit *confusiuscule, quibus*

bus & alii confusi, Non intellexerim ad literam Jobum loqui de tempore Juventutis, sed Allegorice per Juventutem tempus sue felicitatis pristina accipere, quum velut in atatis flore, ac quodam autumno, esse videretur. Si robur atatis, vel honorem vigoremque ejus, cum Autumno junxisset, & literam non penitus deseruisset, obtemperatum, credo, fuisset a pluribus. Certe & Græcis illa imago obversata, ὅτε ἡρῶν ἐπιβέβηται, dantibus; nam βέβηται & ἐπιβέβηται dicitur Autumnus jam maturis fructibus onustus veluti, ac præggravatus. Ecce tamen III. Jun. & Trem. ex Hyeme pressius sumpta exprimentes, ut eram diebus Hybernorum meorum. Annotant, esse Allegoriam insignem, quæ amplius explicet, quod modo dixerat, de immunitate a communibus ærumnis: q. d. quemadmodum stationarii milites degentes in hybernaculis, quiescunt a laboribus, & eis de comœatu providetur a duce: ita etiam mihi consulebat Deus, dum aliis subeundæ erant permagna molestiæ. Placuit Piscatori & aliis. In malum IV. hanc Hyemem sumendam putarunt alii, ut sit, qualis eram antea in ordinariis malis hujus vitæ, quum procellæ, & hyemes, vitam nostram infestare solitæ, me quoque tangerent, sed propitio tamen semper Deo, non, ut nunc, adverso. Cum eo consonat V. quod Clar. Ikenius amicissime mecum communicavit, Qualis eram in diebus infortunii mei. Nempe Arabibus حرف & حرفة infelicitas vitæ spec. cum non augetur peculium.

Contrario significato احرف Felix fuit opum incremento, unde idem Vir Doctiss. accommodatius ad feriem eliciebat, in diebus felicitatis meæ, live felicioris & vegetioris atatis. De eo mox plura. Bolduc. VI. suo more, sicut eram eo ipso tempore, quo hyemavit me, i. e. floridam ac decoram felicitatis meæ atatem, in horridam & procellosam convertit hyemem. Tenet hæctenus formam חרף per

Hyemationem conversam. Eodem sensu, sed ex alia verbi tum forma, tum notione, Cl. Schmid. VII. Quemadmodum eram in diebus quibus probro me exposuit Deus. Intelligit principium harum calamitatum, & afflictionum probrosarum. Eodem tendit Cl. Cler. dans, in diebus opprobrii mei, i. e. tempore quo in-

fitatis calamitatibus in me immisissis, pro scelera- to haberi cepti. Alio adipectu Cl. Guss. VIII. item dies opprobrii tenens; Meminit alicujus occasionis singularis ac brevis, qua dedecus ei impendebat, sed illud statim aversum fuit a consilio Dei præsidente Domui Ejus. Tunc non, ut nunc, reliquit eum Deus opprobrio expositum. Argute: sed citra speciem. Ut aliquid certius IX. si pote, constituatur, ante omnia videndum, quid חרף valuerit, Autum-

numne: an Hyemem? alterutrum enim anni tempus signari nemo negat. Plerique volunt Hyemem, quod ea sit חרף & probrum anni, inquit, cum aliis, Cl. Cocc. Eo acumiue non contentus Cl. Guss. addit, Hyemem omnia intra tellurem retundere, quale quid in nobis efficiat opprobrium & pudor, quo vultus viri, cum tota hilaritate, apparere cessat. Semper emiratus fui, quo modo sibi in talibus tantum fumere ausi fuerint Viri Docti, sine ulla alia auctoritate, quam magni nominis, & ingenii, nimium sibi haud dubie indulgentis. Id genus Etymologiarum non potest non mancum exire, quamdiu Radicis Origo clausa. Aperiri primum debuisset unde opprobrium, ignominia, blasphemia, succrevissent, ante, quam de Hyemis veriverbio quicquam tentaretur.

Aperiant Arabes, quibus خرف est carp- sit, strinxit, stringendo decerpit fructus. Eadem vis stringendi sub حرف primaria: indeque acies dicta, حروف, quod stringat.

Hinc jam habes sponte calumniam, exprobrationem, opprobrium &c. quo alicujus nomen stringitur, carpitur, laceratur. Habes & Hyemem, si velis, quod stringat, desstringat omnia. Sed cave tam manifestum credas, ac censet Guss. ex Ps. 74: 17. & Zach. 14: 8. esse Hyemem; nam alii pro Autumno pugnant iis ipsis locis; accedente Gen. 8: 22. ubi Autumnus multo commodior, quam Hyems. Id vel sine auctoritate Dialecti series, & res ipsa ibi suggeret; nisi jam præjudicata opinione illuc accessum sit. Hoc latius alibi discutendum. Nunc rogo tantum an non naturalius

fit, ubi ἀποχρῆμα temporum anni, per קיץ וחרף, Ver & Æstatem ut Calidiora jungi, item

itemque *Autumnum* & *Hyemem* ut frigidiora; quam, inverlis vicibus, *Hyemem* & *Ver*, itemque *Æstatem* & *Autumnium*, connecti? Sed hoc ipsum quoque alibi latius. His rationibus jam addita disertæ auctoritas *Dialecti*, *Autumno* suum jus in perpetuum addicit, non exclusâ tamen *Hyeme*, ubi bipartita temporum ratio eam includere jubet. Absolute interim positum חרף esse *Autumnium*, docet constans usus *Arabum*, quibus magis placuit

forma خريف קציר *messis*. Nomen & omen rite expressum a *Gjaub*.

الخريف احد فصول السنة
تخترف فيه الشمس
Una tempestatum anni חרף dicta, quod in ea fructus decerpantur. Ipsum *Thema* sic declaratur, خرف الشمس اي اجتنبها

والشمس مخروف وخريف
Qui fructus colligit dicitur חרף, isque fructus vocatur מחרוף & מחרוף form. partic. &c.

Hinc pomarium מחרף, & מחרפה
מחרפה. Item אחרף اخرف conj. 4.

دخل قبي الخريف
Ingressus est autumnum; & اخرفون

مما يجتني حرفة
Autumnalem sextum edidit Ovis. Inde חרף خروف agnus, proprie fructus autumnii. Tandem

ما يجتني حرفة
est חרפה חרפה. omne illud quod e

fructibus carpendo colligitur. *Autumnitas*, i. e. proventus autumnii. Hinc jucundo proverbio

النمر خرفة الصاييم
Daſyli *Autumnitas* æstivantis. Non dubitabis ex omnibus hæc, quin *Eſaj.* 18: 7. verba

חרף & קץ notent *Æstivos* & *Autumnales* fructus

colligere. Cur *Bestiæ* dicerentur *Hyemare* super *Arbore nuda*, & nec *folia* nec *fructus* præbeute, equidem non intelligo. Vicisse videor

חרף esse vel *Autumnium*, vel *Autumnitatem*, tum *tempus anni* signans, tum *fructus illo tempore carpi solitos*. Græcis ὀπωγία utrumque etiam amplectitur; dicta quasi ὀπὺ ὤγος. Id vocabuli pulchre ab iisdem translaturum ad *maturitatem Juvenilem*, & *Pubertatem plenis nubilem annis*. Ita *Pind.* *Iſthm.* 2. *Vf.* 7. 8.

Ὅς τις ἴων καλὸς, εἶχε Ἀφροδίτης
Εὐδρόμου μινύστερον ἄδων ὀπωγία

Quicumque formosus existens habebat l'eneris
Pulchritudine vocatur, *suavissimum Autumnitatem*.

Idem *Nem.* 5. 10.

Ἔπευ γένος φάειν τερέναι
Ματὴρ ὀνομάητος ὀπωγία

Nondum gena ei protulit teneram
Matrem vitis florentis *Autumnitatem*.

Hoc est, nondum Lanugo genas vestiens *pubertatem* prodebat. Consimiliter *Æschyl.* *Suppl.* 1005. pulcherrime Ἀλκυονίδει

Τέρνι ὀπωγία δ' ἀφύλακτον ἕδαμῶς.
Θῆρις ἧ κηρύειται καὶ βροτοὶ π μιν
καὶ κούδλα πλεῖστα, καὶ πεδνηβῆ.
Καρημύματα εὐζῶνται κηρύσει κούσις.

Tenera *Autumnitas* non facilis ad servandum.

Bestiæ ei infestæ, & *homines*:

Et *animalia alata*, & *pedestria*.

Fructus extreme maturos annunciat *Venus*.

Agitur de *violentiâ* quam *Danaïdes* timendam haberent in terra peregrina, ob *pulchritudinem maturam*, & cum maxime vigentem; quam Poëta vocat *Autumnium*. fructu maturo & stillante, illestantem. Eadem *ibid.* *Vf.* 1022. sic respondent,

Ἐμῆς δ' ὀπωγίας ἕνικ' ὁ γάρσις, πάτερ.

Autumni mei ratione bovo animo es, pater.
Græc.

מְבִיבוֹתַי עִמָּרִי שָׂרִי בְעוֹר שָׂרִי
: נְעָרִי

6 בְּרַחֲמֵי

5 Quum usque Omnipotens mecum esset: in circuitibus meis pueri mei.

6 Quum

Græca hac figura usus *Horat. Od. L. II. 5: 10. 11. Tolle cupidinem immitis uva: jam tibi lividos distinguet Autumnus racemos, purpureo varius colore.* In eandem metaph. tractatum quoque *ματιπρωρον* senescens autumnus, sive *Tempus autumnata. era collectam sequens*: unde *Euripidæum* illud *πῶν κελῶν καὶ τὴ ματιπρωρον κελῶν pulchrorum quoque senescens autumnus pulcher.* Secundum istam rationem vides locum dari *Adolescentiæ*, vel potius *Juventuti* jam maturæ, qua *Jobus* tanquam *Vir juvenis*, in pleno vigore ætatis, nec non fortunæ, *Domum* vidit *florantissimam*, & *numerosa* mox prole beatam. Graphice *Ovid. Metam. 15. 200.* ubi ostendit *Annum ætatis nostræ imitamina peragere* quatuor suis tempestatibus, cujus quasi *pueritia*, *ver*; ut *juveni valenti* similis *Æstas*; quam

*Excipit Autumnus posito fervore juventa
Maturus, mitisque inter juvenemque senemque:
Temperie medius, sparsis per tempora canis.
Inde senilis hiems tremulo venit borrida passu.
Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.*

Ad hanc rationem *Autumnus vitæ* erit *Ætas virilis*, suis fructibus fœta, & exuberans; quam a *Jobo* hic intentam nemo in dubium, credo,

vocasset, nisi *Hebræis חורף* Hyemem designare

sibi persuasissent. Hinc omnis illa fluctuatio, quam supra exposuimus, orta. Nobiscum facit præter *Merc. & Calvin.* nimis tamen circumscripte hunc *Autumnus vitæ* includens a *vigesimo quinto*, ad *trigesimum quintum usque annum.* Nostr quoque *Cl. Hott. in Thef. Phil. p. 507.* ubi *ex genio Ling. Arab. se dies Autumni reddere* dicens, scrupulum reliquerat multis, quasi pugnarent inter se *Dialecti*; quas amicissime conspirare ostendit.

di. *Cl. Crom. ad* *خرف* *Pomarium* respiciens, hinc non abludit: non opus tamen *Horto*, ubi forma magis *Autumnitatem*, sive *Autumnalem maturitatem*, invitat. *Nicet. in Caten.* planissime ad hanc mentem, *Quando velut frugifera arbores bonis crum usquequaque onustus; fortunis, muneribus, familia, conspicuus &c.* Eodem fertur paraphrasis *Episc.*

Eliens. Talis vir figurate dici potest *خرف* *Autumnus agere vitæ*, *αὐτὸν ἀγίζων*; qua occasione forte & *احرف* in *Camuso* expositum *نما ماله وصلاح وكتا* *Crevere bona ejus, & prosper, ac numerosus evasit.* Hoc in *Originibus* anquirendum; ubi utramque *Radices خرف & خرف*

cum notionibus quamque suis una stirpe teneri ostendetur. *Cl. Cler. חרף* *Hebræis* æque, ac *Arabibus*, pro *Autumno* usurpatum fuisse agnoscens, eum heic minus aptum eussent, quod *virilem ætatem*, aut *senectam* potius, denotare deberet. *Senectam* omittente debuisset, quæ *Hyems vitæ.* Cur *atas virilis, vigenis, & vitæ fructus maturimos ferens, carpensue*, non quadret, haud sane video, quum nullam aliam *Ætatem* series rerum admittat.

Vers. 5. Nescio quid languidi spirat, *Quum adhuc mecum Deus: quum necdum a me discessisset.* Sensit *Cocc.* monens *עוד* inferre nunc *permansonem*, qua usque & usque se *Deus familiarior se Nostro* faciebat &c. *Ridet: & convenit cum Origine*, quæ sita in *iteratione, & continuata repetitione*: unde &

העיד testari, quasi iterum iterumque asseverare. Ad sequens colon ambigitur *Liberosue* intelligat, an *samulam turbam?* Utrumque jungunt *Merc. Cocc. &c.* Solos *servos* mavult *Schmid. Herum cingentes, ad jussa capeffenda.*

6 Quum lavarem gressus meos
in butyro; & petra fulilis apud me
in Rivos olei.

6 ברחץ הליכי בחמה וצור יצוק
עמרי פלגיי-שמן :

7 Quum בצאתי 7

Mihi si alterutrum eligendum, *Liberi* in multi-
modis præplacere, nam *patrem familias* pin-
git, *natorum turba circumstipatum*. Hi soli
digni nominatim nunc exprimi; quum famu-
litium vix locum hic mereatur. *Bol-
duc*. nobis *Jobum* fingens *supremum pontificem*,
& *Sacri Tabernaculi præfulem*, intelligendos
ait *minores Sacerdotes & ministros*. Ad *Vs.*
seq. non ridebis, sed indignabere, quum
Pontificem hunc cum suis *ministriis simulacra*
cernes *linire*, & *splendidis coloribus polire*. Ap-
plices isti homini *Hof.* 4: 17. 18. 19.

Vers. 6. Utrouque in membro nonnihil vari-
riatur. הליכים aliis *gressus*, sive *pedes* notat,
aliis *vias*, sive *deambulationes*. יצוק nonnullis
intransitivum, plerisque *transitivum*, a the-
mate יצוק, quod alias *arctum esse* sonans,
nunc a יצק *sundere* notionem mutuari creditur.
Quod ad rem ipsam, sunt I. qui allu-
sum velint ad *lautitiam convivorum*. Id non
improbabile censens de *Pined.* adducit morem
pedes ungendi accubituris, *capitibus item oleo*
perfusis. Alienum. Conatu minus sano II.
Bold חמה *butyrationem* vertens, & expli-
cans de *linimento statuis perungendis*, inducere
hic ausus *Jobum Pontificem*, cum *ministriis san-
ctuarii sui, simulacra, & Teraphim, oblinentem*
in Ambulatoriis sive porticibus; *Petra* i. e. *A-
labastro* ei *sundente oleum pretiosum, sanctis*
scil. hisce cerimoniis obeundis. Adeone Fron-
tem cuiquam perire potuisse! *Cajet.* III. non
molliter in *Petra* invenit *lapidem molarem tra-
peti ad oleum exprimendum*. Speciosius paulo
IV. cogitatum de *Petris* in quibus *torcularia*
parata. Alii V. respiciunt volunt ad *loca saxosa*,
quæ *feracia tere Olivarum*: qualis *Arabia Pe-
træa*: vel & *argutius*, VI. quod *Loca* quoque
petrosissima, & maxime sterilia, ei abundantiam
olei extulerint. Similiter in priori membro,
quod *tantus ei numerus peculium in omni tra-
ctu, & via, ut undique copia lactis, cum*
cremore, & butyro, ad domum ejus confluxerit.

Simplicissimum censet VII, *Merc.* ut *Hyper-
bole* sit, *quæ* in priori colo *tanta copia lactis*
*significetur, ut vel pedes in butyro possent lava-
ri*: in posteriori, *tanta copia olei ut quemad-
modum e rupe fontes oriuntur, & flumina, sic*
indidem rivi olei sunderentur. Citat in hunc
sensum *Deut.* 32: 13. Idem minus adhuc
commode *Vatabl.* expresserat, *Quando tanta*
mibi erat copia olei, ac si fuisset Petra in oleum
fusa. Non multum hinc distat VIII. *Schmid.*
præferens, Quum lavarem vias meas butyro
&c. addensque, contra *Merc.* quasi, *Non est*
*magna abundantia tantum habere butyri, ut pe-
des eo lavare quis possit; sed si etiam vie, quo-*
cunque se vertit, butyro fluant, ea demum in-
gens affluentia. Nolle Viri Doctos ut
suam tollant, aliorum sententiam nimis pre-
mere. An *Mercerus* istam *pedum lotionem in*
*butyro, una actione absolvit, ut negandum fue-
rit, magnam abundantiam per eam designari*
posse? An non quotidianam quasi lotionem po-
tius intellexit? An non in eo summa adfluen-
tia? Si dicas, id neminem facere, vel fecisse,
rogabo, an ergo quis vias laverit unquam
butyro? Fiducialis non torquenda improprie
dicta. Si, citra Allegoriam, nil aliud figurari
tendas, quam summam affluentiam, ajo decen-
tius esse Gressus, vel pedes lavabam butyro,
quam vias. Quam difficile sit inter tales for-
mulas firmitate stare talo, percipias ex eo, quod
ad aliud mox delabatur Schmid. subdens; *Vi-*
detur respici ad duras vias, quemadmodum mox
petræ mentio fit. q. d. non tantum prata &
agri, in quibus multum pabui, butyro fluebant
mibi; sed etiam duræ vie, in quibus incedebam.
Hoc redit ad num. VI. nisi quod *Allegoricum*
quid simul admisceri videatur. Quævis dis-
crimen? sine *Allegoria*, per meram *Hyperbo-*
len, duræ vie sunt *loca sterilia, impascua*; at
Allegorice designantur per *duras vias, incom-*
moda & aspera rerum. Hæc unice in oculis
habuit *Calvin.* IX. *Dicit se super Butyro am-*
bulasse, ut plantæ eo ungerentur: & id quod
maxime durum erat, etiam ipsi in delicias &
suavitatem conversum; ita ut quasi ex communi
hominum conditione exemptus natus sit in deli-
ciis.

7 בצאתי שער עלי-קרת ברחוב

יבין מושבי :

8 ראוני נערים ונחבאו וישישים

קמו עמרו :

9 שרים

7 Quum egrederer ad portam, super urbe; atque in Foro constituerem sedile meum.

8 Videbant me juvenes, & occultabant se; & decrepiti stabant, loqui cessabant.

9 Prin-

ciis. Tangit *Mercerus*; & *duriorem* vocat *Allegoriam*. Mihi ea mollissima; certe cothurno *Jobi* aptissima. *Lavare gressus butyro*, est *incedere per butyrum*. Id *figurate*, primo, est, *ubique mollem habere & commodissimum gressum*. Allegorice, secundo, valet, *nihil asperi, & adversi, sentire in vita; nullam soli, per quod graderis, duritiem, vel salebrositatem, experiri*. Ita *Formulæ incedere per spinas, per ignes suppositos cineri doloso; & contra, incedere per rosas, per sericum, &c. suum decus Allegoricum nemini non sponte insinuant*. *Arabs* hoc suo more effert, *incedere per butyrum*: unde altior *Cothurnus* mox format, *Lavare gressus in butyro*. Posterius *Colton*, ita concinnius expresseris: *Et petra fusilis*, i. e. metalli fusi instar durissima, *mecum fluente olei*. יצק forma part. pabul, a יצק

crebrum in Libro hocce, pro solidissimo & in metalli duritiem conflato. Est Epitheton grandisonum *Rupis*; fortius adhuc aliquid resonans quam חלמיש צור *Deut.* 32: 13. & alibi; *glaberrima tactu*, i. e. pura puta petra. Vidit *Cl. Guss.* sub יצק, ubi vertit, *Et rupes*

solida (sine interstitiis inter partes) mecum erat rivi olei: h. e. manabat oleo; & in oleum resolvebatur prope me. *Emphatice & Hyperbolice*. Laudo, & jam *X.* superaddo, *miraculosam omnium rerum adfluentiam, quæ alicui Divinitus confertur, non sine admiratione aliorum, tantæ benedictioni adstipentium, & in eo ipso Manum Dei agnoscentium*. Hoc *Allegoria* nostra consignari, dubitare non patitur *Deut.* 32: 13. & *Pf.* 81: 17. *Pf.* 114: 8.

Vers. 7. Minutum, quod ex *Hebræis* *I. Vatabl.* inducat *Nostrium deambulatorum circa portam urbis, sive mœnia, &c.* Nimis quoque quæsitus *II.* transitus, quem *de Pined.* facit, *Ab agris & rure, ad urbem se transfer.*

Non felix solum ruri, inquit, eram, sed etiam domi, atque in urbe, beatus. Recte tamen *portam* exponit de loco *Judicii*. *Cl. Cocc.* III. in eo consentit, quod *rure venientem* concipiat *Nostrium*: *portam* proprie dictam retineus, atque a רחוב platea, ubi *Forum*, distinguens. Præmittit, *veteres ordinarie non habitasse in urbibus, sed ex agris ad Nundinas, aliosque cœtus, ventitasse*, unde קרת & קריה civitas, ab *occurso*. Subsumit *dejn*, *Hoc est, quod dicit: simulac rure in urbem veniens, inira portam, ea transita, pedem posuissim, jamque ad cœtum graderer, vixque posuissim in foro רחוב sedile meum &c. &c.* Hæc subtiliora, quam par: nec *Lingua* consonum, ut יצא שער

fit *rure redire ad portam, sive urbem intrare*. Hoc impulisse videtur *IV. Cl. Reim.* ut mallet, *quum exirem portam ædium mearum in civitatem*. Omnino consciscendum *V. Mercero*, & reliquo *Choro* interpretum, *portam locum Judicii* designare, ob rationem nemini non notissimam. יצא Exire infert descendere in publicum, prodire e domo sua in *Forum*.

Sed cur tam signanter additum עלי קרת?

Maximas nugas agit *Farchius*, super *Trabe* nobis construens *Tribunal*. *Cl. Schmid.* V. ait, super urbe adjectum, ad distinguendam *portam Urbis* a *porta Domus*. Quid opus? Subdit, *singularis Hebræismi est, porta super urbe, qua urbs clauditur*. Ita & *Hieron.* cepisse videtur *portam civitatis reddens*. Mihi ille *Hebræismus* parum compertus. *Merc.* VI. maluit per *civitatem*, cuni quo plerique faciunt. *Transire*

על דרך super via quivis sentit esse, per viam; sed, super Civitate, sic strui posse, mihi haud

9 Principes continebant verba;
& manum ponebant ad os
suum.

9 שרים עצרו במלים וכף ישימו
לפיהם :

10 Quod קול 10

liquet. Cl. Cler. VII. dedit, *Cum egrederer portam versus ad urbem.* Hoc ad *Cocce.* structuram & mentem. *Cajet in.* VIII. argutiuseule, *super eis que sunt civitatis:* ob negotia videlicet publica. *Bolduc.* IX. sui similis, hinc elicit, *Metro-* *polin Huzitanæ regionis, hic urbis nomine insti-* *gitam, fuisse ædificatam ad clivum montis; &* *portam iudicii in superiori ejus parte: ac prop-* *terea dictam ad portam super Civitate.* Mihi *trivium X. sese offert scrupulo huic levando. 1.* *super urbe, ad personam Jobi reflexum, dare* *potest, urbi præpositum, principem Civitatis. 2.* *super urbe ad portam relatum, erit, porta* *urbi præsidens, Tribunal urbi jura dicens. 3.* *super urbe exhibam portam versus, magnifica* *phrasi magnificentum pingit virum, qui per ur-* *bem exiens ad Forum, quasi super urbe eminent* *inter procedendum, atque oculos & ora in se* *convertit salutantum.*

Verf. 8. Summam venerationem sibi ab *omnibus exhibitam luculenter exequitur. Le-* *viusculum I. quod Cl. Cler. prius colou* *referat ad pueros de via cedentes, ne puerili lu-* *sis & concursu ei molesti essent. Non satis* *grave quoque II. quod Nicet. cogitet de* *juvenibus petulantioribus, qui Viri virtutem re-* *veriti se ab ejus conspectu subduxerint &c. Vi-* *cinum quid III. dedit Merc. Abdebant sese pre* *metu mei aut pudore, mihi cedentes: etsi alio-* *quin rebelles sæpe juvenes; senectutem contem-* *nere soliti. Ad juvenilem ætatem gravissime* *Jobi doctrinæ minus idoneam IV. trahit de Pi-* *ned. Idem forte voluit Cocce. Me viso juvenes* *de medio se subduxerunt, verecundantes in con-* *spectum meum dare juvenilem suam infirmita-* *tem. Cl. Schmid. V. simplicius autumat,* *Juvenes honoris causa cessisse certatim e via,* *& densos constitisse ut posteriores vix videri pos-* *sent. Repræsentat sibi tale Forum, in quo se-* *nes sedeant, juvenes vero coram senibus stent,* *& universum forum occupent: Veniente autem* *Viro Magno, aut principe, Juvenes summa* *cum veneratione apertam præbeant viam Ipsum* *excipientes, & senes assurgant. Ita & Reliqui* *fere Interp. duo illa surgere, stare, ad Reve-* *rentiam referunt, venienti & intranti in confes-*

sum a senibus ipsis exhibitam. Bolduc. VI. ad- *dit, in sententia ferenda ipsos quoque seniores* *adjicisse, pro Tribunali assidente Jobo. Eidem* *prius colou pertinere videtur, ad Juvenes,* *qui Jobo non ita grandævo adhuc, demissis vul-* *tibus, & profunda inclinatione, rætius corporis ve-* *nerationem commonstrantes, semet quasi abscon-* *diderint, coram Eo. Hæc a Schmidii cogita-* *tis non abluunt; ut nec a vero. Certius tam-* *en quid, & propius, de his formulis pronun-* *ciari posset, si nobis tum Universa Jobi* *persona notior esset, tum ratio illorum Tem-* *porum, Morumque. In rebus haud liquidis*

locus conjecturæ. VII. Hi נערים mihi videntur
esse pars ætus, cui Jobus vel intererat, vel
præsidebat; ut Juvenes, sint Juniores in
comitiis, vel populi conventu. Nampe vox
hæc Decrepitis opposita, potest adferre viros
Juvenes, ad publicum accedentes, & vel Consi-
liis, vel Judiciis, admosos. Hi Jobo præsen-
te, vel & præsidente, occultabant se, h. e.
tanta Viri reverentia tenebantur, ut ne hircere
quidem sustinerent, ad aliquid in medium pro-
ferendum; semet velut in angulum subducentes.
Eodem aspectu & senes grandævi, summa cum
auctoritatis, tum prudentiæ, ubi coram Jobo
iis loquendum esset, stabant, i. e. hæsitabant:
quin imo subsistebant, atque velut attoniti hæ-
rebant, lingua præcludente profundissima
veneratione, qua Jobum, licet ætate inferior-
rem, ut Virum Numine plenum, profese-
bantur; atque ad Lumen ejus faciem suam
accendere gestiebant. קום stare in omnibus

Linguis protritum, pro stare attonitum; Hæ-
rere. Occurrit hoc usû Ps. 109: 28. stete-
runt, & perplexi facti sunt. Item עמד pro
cessare a loquendo. Infra Cap. 32: 16. Sé-
quentia huc manifesto feruntur.

Verf. 9. Crescit oratio, & jam Viri prin- *cipes, muneribus honoribusque conspicui,* *venerabundum in silentium confixi inducun-* *tur. Exilius paulo videtur, quod Merc. &* *Schmid. illud subhibere sermones referant ad ora-* *tio-*

10 קול-נגידים נחבאו ולשונם לחכם
 : רבקה
 11 כי אזן שמעה ותאשרני ועין
 : ראתה ותעידני
 12 כִּי-

10 Quod ad vocem Eminentium, comprimebantur; & Lingua palato eorum agglutinabatur.

11 Nam auris audiebat, & beatum prædicabat me; atque oculus videbat, & attestabatur mihi.

12 Quo-

tionem a loquentibus compressam superveniente Jobo, ut ei primum votum concederent. Idem Schema servandum, quod *Vf.* præced. inchoatum. Recte *Cl. Cocc.* In foro Jobi, Duces ipsi, ac magistratus, vocem tenent; Furi accipiendo, consilio audiendo, &c. vacantes. Ipsi principes populi nec mutuant, & in populi numero Leges, præcepta, monita, consilia, attentata taciturnitate excipiant. *שׂר* latius patet, quam נגיד, & illius quaecumque imperium, hujus in totum populum potestas est. Rectissime etiam monitum a *Merc.* formulam ponere manum ad os, jam non pertinere ad osculum venerationis; ut nonnulli volebant; sed ad silentium admirandum, quo verbis Jobi adstipiebant. Nota formula ex *Prov.* 30: 32. & *Job.* 21: 5. cui similis illa, digito compece labella. Addit *Cl. Schmid.* non revera manum ori adnotam, sed silentium ita circumscribi: nec in totum nihil locutos censendos esse, quippe quod confessus judicialis non ferebat; sed eos Jobo primum dedisse votum, eique sine prolixitate uno verbo assensus. Hæc nimis scrupulosa. Grandior Cothurnus nunquam nimis premedus. Sapientiæ Divinæ, in Jobo relucens, profunda veneratio, omnes in stuporem quasi defigens, non aliis figuris illustrius potuit consignari. Confer *Jes.* 52: 15.

Vers. 10. Grandius adhuc aliquid, in eandem rem, superadditur. Non male *Merc.* Proceres etiam me loquente, aut præsentem, vocem continebant, & abscondebant quasi. Quos loqui pudet etiam sese abscondere solent, una cum voce. Ad hæc *Cl. Schmid.* Major Jobi laus erit, si dicamus viros quos alias, & merito, non pudebat loqui, conticuisse ad præsentiam Jobi, tanquam sapientioris, quam si dicamus simpliciter illos puduisse, aut ex alia causa tacuisse. Reniduiisset *Mercerus* hanc crinim legens, & se per pudorem nihil aliud intendisse monuisset, quam eandem Sapientiæ Excellen-

tioris, & Divinum quid spirantis, venerationem. Posterius colon disertim sic explicuit, Lingua eorum adharebat palato q. d. silebant mihi cedentes, & ex ore meo pendentes. Sed mitto tricas, quibus se iterum scrupulosius implicuit *Cl. Schmid.* urgens illum primum locum sententiæ dicendæ, quem Jobo concesserint Duces, si maxime loquentibus supervenisset &c. &c. quasi Lingua palato adherens, & vox occultata, nihil aliud sonaret. Atqui si nihil aliud resonarent hæc formulæ, jam nimis Rhetoricatus fuisset Noster; qui tam graves figuras haud dubie captavit, ad aliquid plane Extraordinarium, hoc in genere, inculcandum; videlicet talem ei Honorem, atque adeo sacrum timorem, ab ipsis principibus populi, exhibitum, qualis non nisi Viro Divinitus illuminato, & Auctoritatem plusquam humanam gerenti, tribui solet. Jam non opus disquirere, in totumne conticuerint, an postremi sententiam tulerint; id enim rem, scopumque, haud tangit. In constructione prioris Coli est aliquid minus planum, ac teres. Plurimi cum *Merc.* 1. Vox principum occultabantur, positum censent, pro occultabatur: ut verbum sequatur propinquius, quam ad remotius sit referendum. Talia *Syntaxis Hebræa* profert. Audaciuscule 2. *Jun. & Trem.* Eloquentes antecessores occultabant se: quasi נגידים קול es-

sent vocis antecessores: vel potius, vocem antecessores; ex noto *Græcissimo*; qui sane & bonus sæpe *Hebraïsmus*. Per non ab similem formam 3. *Cocc.* Vocem principes occultabantur; quod נחבאו occultari magis personæ quam voci videatur convenire. *Cl. Schmid.* aliud se dare putans, idem reddidit, Vocem Ducum quod attinet, occultabant se, nec emittebant vocem. Est valde speciosum, & me quoque ratio, a *Cl. Cocc.* adducta, huc impellit. Sed Origo Radicis נחבאו reclusa prio-

12 Quoniam vindicabam inopem
quiritantem; & pupillum; cuique
nullus opitulator.

13 Benedictio pereuntis super me
veniebat; & cor viduæ cantillare
faciebam.

14 Iustitiam induebam, & illa
induebat me; tanquam pallium &
cidaris iudicium meum.

15 Ocu-

ri forte structuræ palmam asseret. Est *occul-*
tavit tanquam sub vase superinjecto. Inde apud
Arabes **خـ** *ult. Aleph. & Jod,* latio-

re usu *Occultatus fuit ignis, pro refedit, re-*
finitus fuit. Ad eam rationem *Vox occult-*
tata, esset compressa, cohibita, extincta. Vel
sic tamen tertia illa ratio obtinere poterit,
quoad *vocem principes comprimebantur, supe-*
riore auctoritate, & Sapientia, velut oppressi.
Vers. 11. Aliquid dubii circa nexum, &
sensum. *Merc. I.* ut rationem accipit sum-

12 כִּי־אִמְלַט עָנִי מִשׁוּעַ וְיָתוּם

ולא־עזר לו

13 בֵּרַכְתָּ אֹכֵל עֲלֵי הַבָּא וְלֹב

אלמנה ארנן

14 צֶדֶק לְבַשְׁתִּי וְיִלְבְּשֵׁנִי כַמְעִיל

וְצִנִּיף מִשַּׁבְּטִי

15 עֵינַי

Divinum quid mihi inesse agnoscebant. Habes
hoc pacto aurem percussam & in admirationem
raptam; itemque oculum splendore Viri præstri-
ctum dicam? an præstrictum? quippe in quo
Sapientia, & Virtus, Extraordinaria, cum re-
liquis Donis Virum Dei consummantibus,
reducerent.

Vers. 12. Satis commode I. connectit
Merc. Aperte significat hunc sibi honorem tantum
habitum, tantumque auctoritatem conciliatam
apud omnes, non vana quadam opinione, ob
potentiam, opesque; sed quod afflictis opem ferret
&c. Cl. Schmid. flexu coactiore II. Notum
esse debet ex scriptura, quod quum Sancti opera
sua laudant, non confiderent opera in se, & le-
galiter, sed ut fructus fidei. Id ergo dicit. Tan-
ta beatitudo mihi non contingebat extraordinarie
ut Impiis, qui nonnunquam felicissimi sunt, nec
tamen digni; sed contingebat mihi juxta promiss-
ionem, & ordinem Divinum, quo vere creden-
tibus etiam promisit temporalem felicitatem. Ut
vere credens nempe fidem meam operibus testa-
tus, Libraram pauperem &c. Illi observatio-
ni Theologicæ hic parum loci. Paulo lan-
guidius quoque III. quamvis rotundius, Jun.

& *Trem. כִּי* *Qual* resolventes infinitive, at-

que ita cum præc. *Vf.* copulantes; *Testifica-*
batur mihi, Me eripere pauperem vociferantem.
Secutus Crinsor. Ne copula quidem cum Vf.
seq. IV. sit opportuna, Quoniam liberabam
pauperem &c. Benedictio pereuntis super me ve-
niebat. &c. Omnino prius prætulerim, ita
commodissime amplificatum a Cocc. V. Vo-
cula כִּי *nám, rationem notat Judicii illius. Non-*
ne enim singulare est eligi Hominem a Deo in-
ter omnes Eximium, ut sit Instrumentum cle-
men-

mentia, ac potentie suae ad incolumitatem miserorum, atque injuriam patientium &c. &c. Ferit: nam *Jobus* semet describit ut *Justitia* acerrimum vindicem, qui ut malis omnibus *Terrorem*; ita bonis *Amorem*, & summum sui *Reverentiam*, commoverat; ad ipsum, tanquam e *Caelo* delapsum *statorem Religionis*, ac *virtutis*, suspiciendum. *Characterem* quadrare nemo inficias iverit.

Versf. 13. Idem nexus. Idem character. Præter id quod *Merc. Cocc.* alii annotarunt, adscisci velim *publicas acclamationes*, & *sanctas comprecationes*, quibus *Noster* undique cumlabatur, tanquam *fidus* aliquod *salutare*, *percutibus* sub *sæva* potentiorum tyrannide, & viduis *desolatissimis*, *presentem* ferens *lucem*, *opemque*. Argutiuscule hoc ipsum captatum a *Bold.* quasi has demum *veras* esse *laudes* inculcaret *Noster*, quas dat multitudo. Non admiserim quoque *Cor viduæ* *jubilans* dici, *ob sexus verecundiam*, quæ *publicas acclamationes* a *mulieribus* fieri non permittit. Imo vero *Cor jubilans* complectitur quoque *cantum*, & *lætas voces*, ex *cordis abundantia* profusas. Talia non notarentur, nisi *subtilitas* quorundam sibi in talibus placeret.

Versf. 14. *Splendide* figuræ. *Solide Merc.* ut *veste assidue indui* quis solet inter *homines versaturus*, sic *mibi indumenti loco fuit Justitia*; *ei exercendiæ jugiter in vigilavi*: unde & *quem admodum eam indui*, hoc est, *sectatus sum* & *magno studio observavi*, sic ea me induit veluti; & *ornamenti loco fuit* &c. &c. *Minus apte* לְבַשְׁתִּי posteriori *Hemistichio* additum

a nonnullis, quasi esset, & *induit me judicium meum* tanquam *pallium*. Sic magna pars gratiæ perit, quæ ex *Antanaclesi* eodem in *Colo* enitescit. Eam non videtur percepisse *Cl. Schmid.* quum *induit justitiam* & *induit me*, per modum *Exegeleos* exponit, *Justitiam ita indui*, ut *totum me circumquaque* velut *vestis circumdaret*, & *arctè adhaereret*. *Suam namque industriam* in *sectanda justitia* commendat. *Nec loquitur tantum de justitia habituali*, seu *inherente virtute*, sed *ejus quoque exercitio*; quod *justitiæ erga proximum exercendiæ studiosissimus fuerit*. *Omnia hæc* in priori לְבַשְׁתִּי

Indui continentur, quod est 1. *proficere ad habitum justitiæ*. 2. *Justitiam exercere*; ut recte *Cocc.* *Minus rectum*, quod וּלְבַשְׁתִּי &

amiciviv me item duo notare velit 1. *plenum justitiæ studium*, occupans *totum hominem*, *omnesque ejus facultates*. 2. *Decus*, *gloriamque ex studio justitiæ natam*. Atqui *plenum illud justitiæ studium* jam comprehenditur sub

לְבַשְׁתִּי *Amicivi*, *Indui*: ergo וּלְבַשְׁתִּי & *Amiciviv me* posteriorem tantum *Interpretationem* admittit: prout *Latini* eadem figura dixissent, *Colui justitiam*, & *illa me coluit*. *Dignitas Schematis* sentietur ex usu tritissimo verbi לְבַשְׁתִּי *induit*, tum *rem*, tum

personam, ad *familiarissimam consuetudinem* exprimendam; unde apparet *induere justitiam*, esse, eam tum *habitu*, tum *exercitio quotidiano*, sibi *familiarissimam*, ac veluti *domesticam*, *efficere*. Ea *Justitia* vicissim *cultorem suum induit*, quum eum reddit *Illustrem*, atque *Ei Justitiam*, *Sancti*, *Religiosi*, *Viri Decus*, & *Nomen*, adstituit. Hanc *gloriam*, & *Laudem*, si ex *solido efflorescant*, *vera hominis ornamenta*, sequens colon depingit: *sicut Pallium* & *Cidaris* erat *mibi Judicium meum*. *Paulo subtilius Merc.* trahit ad *conspicuitatem*, ut *Jobi æquitas omnibus dicatur conspicua fuisse*, *instar vestis extimæ*, ac *tiaræ*. *Crediderim tamen eum idem voluisse*, quod *Cocc.* qui observat esse hæc *Ornamenta Regia* & *Sacerdotalia*. *Ezech. 21: 31.* & *Ezaj. 62: 3.* ac proinde sensum esse, *eandem sibi Majestatem peperisse exercitium habitumque Justitiæ*, quam *solent Ornamenta illa Regibus* & *Sacro Sanctis capitibus conferre*. Non placet *Schmidio*, *simplificius* censenti, *etiam hoc colon accipere de circumpositione* & *adhæsiōne*, tanquam *pallii*, & *Cidaris*: atque *has vestes nominatas*, quod *Judicium Pallio* & *Cidari ornati* in *forum procederent*. Idem hocce *luculentius* executus de *Pined.*

qui כְּעֵיל propterea mallet esse *Interulam*;

quæ *nunquam a Nostro deponebatur*, sed *ei intime adhaerebat*. *Similiter Bolduc. Vavass. &c.* versione *Vulg.* invitante. Non diffiteor *Schema* inde *floridum* existere, ut *Noster* insinuat *eat*, se non, ut *alios Judices sepe*, *ornamenti illis externis solummodo conspicuum pro Tribunali sedisse*, sed *Æquitatem ipsam pro Pallio*, & *Cidari*, sibi *circumposuisse*; in quem sensum & *paraphrasis Ill. Patricii* concinnata. Habet tamen prior ille *aspectus adhuc magnificentius quid*, & *ad seriem nostram*

15 Oculi eram cæco: & pedes claudicanti Ego. עיני לעור ורגלים לפסח אני:

16 Pater Ego egenis: & litem, etiam ignotissimi perscrutabar. אב אנכי לאביונים ורב לא ידעתי אחקרהו:

17 Et confringebam caninos eminentes injusti; & ex dentibus ejus excutiebam prædam. ואשברה מתלעות עול ומשנוי אשליך טרף:

18 Proin-

18 ואמר

ubesus; manente interim, quam amplector, allusione illa ad *Ornamenta Judicum*: ut per *Justitiam* ita a se *cultam* dicatur vicissim *excultus magnifico pallio*, & *cidari Laudis testatissime*, omnibus insignibus *Regalibus*, vel *Judicialibus*, sanctioris. Confer quæ *Cap. 19: 9. prælibata.*

Vers. 15. Pressius literæ insiltens *Chrysof.* *oculis & pedibus captos* intelligit, aut *alio quo vitio corporis laborantes*, quibus *Jobus* non per *servos*, sed *suismet manibus*, succurrerit. Reliqui fere *Interpretes*, qua *Veteres*, qua *Recentiores*, figurate hos *cæcos & claudos* acceperunt: sive in *genere*, pro *ignorantibus*, & *errantibus*: sive in *specie*, pro iis qui *Duce & Patrono* destituebantur in *causis suis* &c. *Solus Schmid.* non videt, *quid tropo opus sit*, contendens *proprie* etiam *cæcum & claudum* sumendos, ut *viduam, pupillum, reliquos.* *Monet*, in *causis judicialibus multum impediendi afferre cæcitatem, & claudicationem*; quod *cæcus scripturas legere nequeat* &c. *ut nec claudus in forum pergere.* Inde elicit, *Jobum non passum, ut cæcus in judicio deciperetur, claudove absentia fraudi esset.* Credo equidem; nam quis hoc *judex* patiat? Sed id nunc velle *Nostrum*, non credo, quia nihil magnum sonat, eximiumve. *Chrysofomi* adspæctus, *uberior ille quidem*, sed minus seriei aptus. Tenendus itaque *tropus*, quem *Doctiss.* *Interpretes* rite illustrarunt: nisi cum *de Pined.* utrumque complecti mavelis. Hunc confutuisse non pœnit bit; multa enim commode cogitata adposuit: inter alia *Judicem & Principem* esse quidem *Caput* rerum, sed qui simul *oculus, & pes*, esse debeat *vel vilissimis suorum* &c. Hoc ipsum a *Nostro* intendi, non dubitarim.

Vers. 16. *Pulchra Paronomasia* neminem non advertit *אב לאביון*. Ea clarius adhuc

emicabit, si *Radice* utriusque vocis attendamus, *אבה*, *cujus origo אבי voluit.* *Doct.* *Merc.* exponit *patrem sublevantem & alentem.* *Cl. Schmid.* mallet *Patrem in judiciis defendentem; & patrocinantem.* Talia discuti nolum; nam omnes facile intelligimus *Paterni Nominis amplitudinem* nullis finibus terminari. In *Dirw. Hud.* extat, quod huc speciatim quadrat.

ابو الاضياف والايتم ساعة
لا يعهد اب

Pater hospitem, & pupillorum, quum nemo numeratur Pater.

يقتال
ولان ابي الايتم انا
يحفظهم ويكثرون عنده

Dicitur Pater Orphanorum de eo qui fovet eos, quantumvis frequentes adveniant. Plura non addo; nam & his careri potuisse judicabitur, quum nulla non *Lingua Patrem* sic frequentet. In posteriori colo vix stare queat, *Litem* quam *non noram, perscrutabar.* *Nimis malus Judex, qui incognita causa pronunciat.* Hoc *Mercero* *anam* dedit, ad cogitandum de *causis ad ipsum non delatis, quas tamen diligenter vestigare, & sciscitatus sit.* *Doct.* *Schmid.* priori opinioni adhærens, eam sic colorat, *agi nunc de iis qui forum, & fori processum, non norunt, ut qualis causa sit Judex ex iis, cognoscere nequeat.* Sic parum *lucramur.* In proximo erat, *Causam hominis plane ignoti, diligentissime perscrutabar.* *Egregius cha-*

18 ואמר עמ־יְקִי אָנֹכִי וְכָחֹל

18 Proinde dicebam; in Nido meo exspirabo; & ut Arenam amplificabo dies.

אַרְבֵּה יָמַי :

19 שְׂרֵשִׁי

19 Ra-

character Sanctissimi Judicis. Ignotis, & Peregrinis, in Oriente, ne aditus quidem ad Judicem; nedum ut cause ejus scrutanda dignetur vacare. Sensere Castal. Cler. alii, haud dubie, vi sententiæ ducti.

Verf. 17. Figura splendidior, quam ut vel verbulum ei illustrandæ addatur. Ad מתלעות Molares vulgo, observo tantum, proprie esse Dentes qui longius ex ore eminent, אַל־תִּלְעוּ

prominuit. Tales ferre ferarum, ac præsertim Aprorum. Cum feris rapacissimis autem hic collatos oppressores miserorum, palam est. His Caninos confringere non potuit Noster, neque prædam e dentibus excutere, nisi intrapide semet infinitis odiis, periculisque, objiendo. Magnus locus: quem ingredi tamen haud vacat.

Verf. 18. Magnificam descriptionem gloriae, & felicitatis, qua ut Justitiæ, Virtutis, & Religionis, stator ac propugnator, olim floruerat, excipit spes, & fiducia, radicibus firmissimis nixa; qua sibi hujus Eximie Benedictionis constantiam & perpetuitatem promittere potuerat; atque adeo debuerat. Ita scribo, ut occurram cogitationi cuius hic promittæ, atque a Commentatoribus passim notatæ, nimium sibi indulisse Nostri, qui spes tam longas inchoarit, neque inconstantiam & vicissitudinem rerum humanarum satis attenderit. Tritus in hunc sensum locus, dicebam in festinatione mea, non vacillabo in æternum; sed te faciem abscondente conterritus sui. Talis tamen confessio, si omnia expendantur, non a deo nunc quadrat; nec series rerum, ac sententiarum, ullo pacto patitur, ut festinationi, ac judicio præcipui, adscribatur, quod Noster tanquam solidissimo fundamento superstructum proponit. An non, si confessionem hic ederet Noster nimie fiducia, ex tanta prosperitate conceptæ, suo se telo confoderet, & tum præcedentibus querelis, tum secuturæ adhuc contestationi, nervum incidisset? Cl. Coec. sensisse debuit, quum spei huic tres

subdit rationes. 1. a constantia Dei in beneficiendo. 2. a perseverantia Jobi in bono. 3. ab aliorum etiam hominum opinione. Addit, Jobe spes, de qua hic sermo, non est absoluta, absque omni formidine contrarii; (vide Cap. 3: 25. & 10: 13.) ideoque in illa non fundabatur gaudium ejus: sed in alia de qua Cap. 6: 10. & 13: 16. & 19: 25. 26. 27. Probabilis tamen erat, & fulta revelatione Dei aliqua. Poterat illa meliori spe esse contentus; sed erant deducuntur, & metuebant adfectu prope mercenariis: Postrema melius abfuisse. Priora etiam minus recte habent; nam Cap. 3: 25. & 10: 13. longè aliud intentum. Media admitto, nempe spem probabilem, & Dei aliqua revelatione fultam: addiderim, spem absolutam, absque formidine contrarii. Per contrarium intelligo, non miseras ordinarias, mortalitati nostræ velut debitas, quas nemo sanus, nedum sapiens, ad se haud accessuras sperarit; sed Extraordinarias, quales nunc experiebatur, cum ira & maledictione Dei, ut putabat, conjunctas. Dices non quadrare, quod ne quidem in mentem ei venire potuerit, se consigne a Deo fore deserendum, quum tot favoris Divini præsentissima pignora haberet. Atqui id ipsum nunc Noster inculcat; ostendens se tum ob ordinariam, tum ob extraordinariam illam Dei in se gratiam, feliciorum sibi vitam, mortemque, promississe, quam nunc calamitosissimus mortalium subeundam sibi cerneret. Vides spem probabilem; solido fundamento nixam; absolutam; quam si non fovisset, gratiæ sibi collatæ derogare, & diffidere debuisset. Clavem dedisse me spero, qua tum insignis hinc contextus, tum reliqua omnia, commodius aperiri possint.

Ibid. Prius colon, haud dubie proverbiale, clarius videtur, quam est. Vatabl. I. Moriar cito, ac citra molestiam longè agritudinis. Captavit, quod & pluribus placuit, in Nido, Lectulum: monetque de Pined. Tyrannos ferre non mori in Nido, Lectoque suo, q. d. quod Tyrannus non esset, sed Pater popularium, se placidam mortem inter amplexus suorum sibi

spondisse. Adjectum a *Vatabl. II. Cum nido meo* i. e. in medio liberorum meorum: quem secutus de *Pined.* si nidum dicat pullis plenum, significabit mortem in medio liberorum, qui parentis amantissimi oculos clauderent. Utrunque complexus *III. Merc. Moriar Domine,* tranquille & suaviter, inter meos liberos, eos superbites relinquens; neque exul cogar e domo & bonis pulsus alibi mori. Continuiliter *Cocc.*

¶ *Nidum* pro *pullitie* hic positum observans, ad *superstationem domus*, & *liberorum*, respexit. *Schmid. IV.* id nimis restrictum censens, per *Nidum* intelligit omnia illa in quibus hominis felicitas temporalis consistit, & que possidet: sicut *nidus avi est, quicquid illa possidet præter corpus suum.* Eadem latitudinē & *Merc.* deinceps sub *Nido* dederat *Patriam, Domum, familiam, & bonorum affluentiam*, non corrigens se, sed explicatius relumens, quod antea fuerat positum. Subtile, nec tamen omnino extra oleas *V.* quod de *Pined.* subjungit, *Forte etiam Nidus significabit eminentem urbem locum, in quo Regia structa, utpote in optimo & munitissimo loco: quod Obad. VI. 4. est inter sidera posuisse Nidum.* Ad hoc explicatus *VI.* obferro, uimis insisti in *felicitatem externam, & fluxam*, quam non adeo propriam, perpetuam, stabilemque, sibi despondere ausus fuisset *Jobus*, pro sua sapientia. Hoc ipsum animum dedit tales spes, ut *nimias*, carpendi. Ego ob ea, quæ modo discussa, existimarem, sublimius quid in hoc *Nido* intentum, ad quod superiora illa *accessionis*, si forte, instar habeant. Nempe *Nidus* non tantum *Domum, Liberos, Patriam, Fortunam*, figurare aptus, sed etiam *pacatissimum, & jucundissimum, statum animæ, semel in Deo possidentis, cum vivo sensu gratiæ, & Benedictionis, usque & usque perennaturæ.* Hic omnino *Nidus* ille in quo *Jobus* perennem felicitatem, spe haud sane improba, præcipiebat olim: atque in quo se expiraturum, sanctissime confidebat. Hic *Nidus*, vere *supra sidera positus*, talis ei merito visus, unde *excidere* nunquam posset; quod *Eum* non *superbis* struxisset, nec *imaginatio*, sed ipsius *Dei Munus*, tam munifice *servum suum ornans*; atque *Cælestibus donis, religiosissime exceptis, habitisque*, supra omnes mortales *mansans.* Emblemata sic adhibitum, videtur desumptum ab *Aquilis*, in *celissimis rupe nidulantibus.* Hoc *Orientalibus* protritum fuisse, ne-

mo ambiget. *Estat Obad. VI. 4. de securitate inaccessa*, quam *Edori* sibi desponsabat. Per *accidens* nempe ibi *malum* fit, quod ex sua natura *bonum.* Ne *Græcis* quidem *Latinisque* ille *Nidus* proverbialis incognitus; qui secundum *seriem*, in qua locatur, exponendus. Cogites forte istam *Nidum* nimis hic *sublimem*; neque *Eum* nunc intendi, quod reliquis omnibus *Fortunis* evolutus *Noster*, ex *Græcis* tamen *Dei* non excidisset, sed cum hac ipsa, vel sic, se expiraturum confideret. Si ita me urgeas, negabo etiam *Domo, Libris, Fortunis, Felicitate* temporalis, excidisse eum; nam nec per *iram & maledictionem Dei*, ut opinabatur, inde excidit, & omnia cuiuslibet ei reddita, in illisque ipsis expiravit. Videt ergo ex præsentis *Adjectu* de mente *Jobi* judicandum, qui se non de *Fortunis, opibus, Domo* *florantissima, dejectum* conqueritur; quippe qui dicere potuerat in recenti adhuc vulnere, *Deus dedit, Deus abstulit, sic Nomen Domini benedictum*: sed e *Nidulo* se suo præcipitem actum, hoc est, *gratiam Divinam sibi immerenti ereptam, cum eaque Sanctitatis, Justitiæ, & pietatis, pulcherrima ornamenta sibi per vim velut detracta, acerbissime* deplorat. Nimis sæpe ex oculis dimittunt *Doctiss.* Interpretes id unde *Jobus* nunquam, urgentibus *Dei* plagis, oculos dejiciebat, quod *Calamitates hæc tam sævæ, tam horrendæ, tantisque* terroribus intus & extus illata, tanquam in *Caput sceleratum, & Nocens, immisise* viderentur, *ad eum e terra viventium pro Exempto vindictæ Divinæ eradendum.* Id creberrime supra a *Nostro* tactum, ab *Amicis* pro certo conclusum, hinc utique abesse non debet, ad sentum illa *stris* pericopæ. rite constitutum. Quomodo ea, quæ ad ¶ in *Juvenil.*

tentavi, cum hoc adspectu conciliari possent, sub finem indicabo.

Ibid. Ad posterius membrum, sententiarum notum existit trivium, quum *Αἰνῶν* *Arenam* aliis, aliis *Phœnicem* avem, aliis denique *Palnam* arborem, designare videatur. Prior vertendi ratio nititur usu constanti hujus voculæ; media anam, præsidiumque, sumit ex *Nido*; tertia ex seq. *Vj.* firmamentum quaerit. *Lultremus.* Plurimos *I.* calculos aufert, *Et tanquam Arenam multiplicabo dies.* *Bifariam.* Nonnulli *i.* invitante innumero *Are-*

ne numero, traxerunt ad conditionem beatam, qua Noster postquam expirasset, fructurum se crediderit: Vel & ad Resurrectionem, & vitam aeternam. Habes apud Munst. & Isid. Clar. Per quam incommode. Plerique ergo 2. respiciunt ad dies hujus vitae, multiplicandos quam copiosissime. Ab his partibus stant Chald. Syr. Arabs. Rabbini multi: Vatabl. Calvin. Merc. Drus. Jun. Piscat. Belg. Angl. Genev. &c. Bolduc. Codure: a Vulgato discedentes: Cocc. Boch. Schmid. Patric. Crinsoz. Cler. Reim, &c. Formula proverbialis, qua maximus numerus per Arenam & pulverem signatur, tritissima in Sacris, profanisque. Gen. 13: 16. & 22: 17. Num. 23: 10. Jos. 11: 4. Jud. 7: 12. 1 Sam. 13: 5. 2 Sam. 17: 11. 1 Reg. 4: 20. Ps. 78: 27. & 139: 18. Singularis exempli est 1 Reg. 4: 29. vel 5: 9. Dedit Deus Salomoni Sapientiam & intelligentiam multam valde, & amplitudinem cordis, vastissimam scientiam, sicut arenam super litore maris. Consimili ratione חול & חמם in proverbium abiit, unde חמם חול, innumerabilia; itemque illud Apollinis.

Οὐδ' ἴσα ψάμμου τ' ἑλεμῶν, καὶ μέτραν ἡλίκοις.

Consonat Horatianam, Numeroque carentis arenæ. Vide & Ovid. Metam. 14: 136. Hæc, & alia, a Viris Doctis adducta, huic expositioni litem moveri vix patiuntur. Ipse tamen Merc. II. magis inclinatur in opinionem veterem, per חול designari Phœnicem, illam vivacissimam avium: tum quod Nidus præcesserit; tum quod Masor. annotet, כחול venire בתרי לישני duplici sive diverso significatu. Observat etiam Kimch. Doctores Academiæ Nâardensis ad Euphraten. legisse חול Chul, pro Chol; ut Phœnicem ab Arena distinguerent. In Zohar, Etymon dari hujus חול Chul, a חיל hoc est Robur, monuit summus Boch.

Hieroz. part. 2. p. 818. &c. ubi alii quoque Magistri in partes advocantur, qui Græcam sabellam novo colore ornarunt, solam Phœnicem de fructu vetito non comedisse; ac propterea immortalitatis honore mactatam. Ex Patri-

bus 1. Tertull. & Beda ad Resurrectionis spem fidemque applicuere; parum attendentes, dum Jobo hanc adstruunt in illo felice statu, eo ipso consequi, spem fidemque ejus nunc temporis circa istam veritatem non nutasse tantum, sed & convulsam jacuisse. Id ipsi, credo, nollent. Paulo speciosius 2. qui vivacissimam longævitatem respiciunt cum morte vegeta, jucunda, & ut sic dicam, odora, atque benedicta, inter Aromata fragrantissima & Cassiæ, myrrhæ, thuris, supremos honores. Nimis bellâ imago, quam ut non arderet: unde Doct. Tigur. & Cajetan. eam amplexi; nec alieni inde Piscator, Grotius, alii, sive quod in totum Fabulosam non censuerint Avem, sive quod judicarent inde Figuram vel sic potuisse adscisci, quæ ad opinionem vulgarem sit accommodata. Non ausum accedere: nam חול Chul, vel Chol, nec a חיל

Robore, nec ab חול Annus vertens, qui Bocharti lusus, pro Phœnice, quicquam habet, in quo pes figi queat; etiamsi ex Plinio adduceretur insuper, cum hujus Alizis vita magni conversionem Anni fieri, iterumque significationes tempestatum & siderum easdem reverti. Lib. 10. C. 2. Restat III. vivacissima arborum, palma, Arabia nobilis Phœnix, quam LXX. & Vulgat. amplexi, illi ὄπις ἐλίχου φολίου, ad vitandam ambiguitatem, hic sicut palma, reddentes. Subscripsit de Pined. existimans Truncum palmæ expressum a Senioribus, tum propter firmitatem, tum propter gradatos illos corticis pollices; quos faciunt rami singulis annis decedentes; sic ut in Trunco palmæ multi anni queant numerari. Id subtilius, quam necesse. Sufficit esse Arborem dignitate, pulchritudine, utilitate, & vivaci vigore, omnium facile principem: quam vocabulo

חול designatam, ex collatione Arabici חול נחל in primis conatibus nostris firmare studuimus: productis aliquot exemplis, ubi inchoata a Nun, & Quies Med. rad. communem vim possident: ut פוח & נחל spiravit. מול & נמל præcidit. עש & נחש plaustrum, Idem observatum fuerat a Cl. Crom. Ne autem quis ad חול Nidum

19 Radix mea aperta erit ad aquas: & ros pernoctabit in ramo meo.

20 Glo-

adhæreret, monebam, *Nidum* quoque figurate dari *palme*; ad *sedem nativam* indicandam:

vel & a *rad.* קנן, in qua inest *firma compactio*, qualis est *funis*, ex *fibrillis palmarum plexi*, posse reddi, *Expirabo cum firmitate mea* & ut *palma multiplicabo dies*. Certe קן *Nidus*,

non aliunde videtur dictus quam a *fibris firmiter connexis & compactis*, de qua *Origine* alibi: ac proinde non extra fines *Linguae Hebraeae* abirem, si *compactiorem* illam, *firmam* hic tenerem, atque ad *virum sensum Gratiae Divinae*, cum *vigore & robore vitae spiritualis*, applicarem. Interim, ut par est, *Nidi* notionem præferri, facile fero: neque quod de *palma* protuli, adeo mihi *firmum*, & *tutum*, ut in eo penitus conqueiescam. Eam quidem amplecti suadet *Vs.* seq. sed *varietas & densitas Emblematum* in sublimiore stylo *Orientis* tanta, ut inde argumentum satis validum duci nequeat. Donec ergo hæc omnia ad *liquidiorém* rationem perducantur, accedere mihi liceat ad *priorem* sententiam, paulo aliter explicitam: *Ejus durities* in eo potissimum sita, quod *Sapientiae Jobi* vix conveniat, ut *innumerabiles* *vitiæ dies* vel sperarit, vel promiserit sibi. *Male factum* plurimi centent, non quidem quod *dulci fortuna ebrius* fuerit, sed quod sibi *indulserit* paulo plus quam par erat, ex *imbécillitate humana*. Alii *jure id factum & abs re*, disputant; quod *Longævitas* inter *Benedictiones illius temporis*. Neutri faciunt satis; nec series rerum patitur, ut *Longævitas* absolute intelligatur; quippe quam *Noster* nunquam sibi tam certo addixisset. Intellexerim potius *Dies letos*, *amplos*, *amplitudinem*, *dignitatem*, *gloriam immortalem* *Jobo addituros*, per *exercitium Justitiæ*, & *virtutis ac Religionis patrocinium*, ad quod *iptum Divinitus electus*, & *constitutus esse* videbatur. Ita

ימים Ps. 34: 13. & I Pet. 3: 10. iteinque

supra Cap. 9: 25. *Dies mei præ cunctis letis ansugerunt; non viderunt bonum* i. e. non attulerunt sensum boni; vel, non exhibuerunt mi-

19 שרשי ברוח אלימים וטל

לין בקצירי

כבודי 20

bi illum *fractum proprium*, & *pæpetuam*, quem mihi *sponderam*. Dices, non evitari *incommodum*, quum & sic utique *promi- nuerit* *Noster* in *annos plus quam Nestoreos*. Respondeo, aliud esse, *spem vite longissime vivere in genere*, aliud *speciatim* *ratione plus quam probabili* *persuatum esse*, *Deum* nobis *vitam prorogaturum* in *longos usque dies*, ut quod opus, *manusque*, sub *ejus auspiciis*, & *donis ad hoc ipsum collatis*, feliciter cœptum, ad *speratum* quoque *fiunt*, *fructumque*, *perducatur*. Si notior nobis esset *Jobi persona*, & *Extraordinaria illa unctio*, qua tum *Judicis*, tum *Doctoris*, *munus* fortissime sustinuit, *rectius* de *hujus phræseos potestate* *judicare* possemus: *satis tamen* *tuets nobis* & *ex præcedentibus*, & *ex consequentibus*, *adfulget*, ad *concludendum*, ארבה

ימים multos amplosque faciam dies, referri de-

bere ad *multitudinem & amplitudinem rerum*, quas se, sub tam *Eximia Gratiae influxu*, *gesturum esse sperat*; atque adeo *læta cogitatione occupat*. Hoc latiore sensu, כחול

sicut *Arenam amplificabo dies*, cum *numero simul* *admittit* *illam amplitudinem*, qua *glorioso*, i. e. ad *Egregium publicum*, *Gloriamque Dei*: *vixisse censetur*. Ita *Salomon*, *Exempli gratia*, *cui data amplitudo cordis ut arena in litore maris*, ימים הרבה dies amplificavit, *gloria*

Sapientiae florentissimus &c. &c. Sic duo *Cola* sibi *jucunde succinunt*, *spemque pulchram* nobis *sunt*, *homine Sapiente*, *Sancto*, *Numinis pleno*, *dignissimum*: quæ *etiam* *nunc* *sefelisse* *videretur*, *haud sefellit tamen*; sed *largo tenore* *Noltrum* *cumulavit*; quando hæc *ipsæ calamitates* *majorem* *ei & auctoritatem*, & *amplitudinem*, *collocavit*, *gloriosissime restituit* *in integrum*, ut non suis tantum *popularibus*, sed *seculis omnibus*, *admirationem* *Divinae gratiæ*, *splendidissime* *in tanto* *hocce vito* *relocatis*, *commoveret*.

Vers. 19: *Jucundissima figura*; quas alii in

praesenti, alii in praeterito, alii in futuro con-nectunt. 1. praesenti, sic: Dicebam, multi-
plicabo dies &c. Radix enim mea aperta est &c.
Ita Vulg. Pagn. Merc. &c. In praeterito sic:
Radix namque mea aperta erat &c. Ita Va-
riabl. Cajet. Pisc. Belg. Cocc. &c. In utroque
fundamentum spei sistitur. Ipsam spem, in fu-
turo, maluerunt Jun. & Trem. Radice mea ex-
plicata ad aquas, ros pernoctabit in ramo meo.
Gloria mea erit ut novella apud me &c. &c.
Etiam Schmid. huc calculum confert. Gra-
vior diffensio circa sensum. Cajetan. I. lite-
rae adherens, prius colon ad arbores, poste-
rius ad segetem refert; quasi annos abundantiae
suae hic respiceret Noster, quos olim habuerat,
quosque perpetuo se habiturum sperarat. Huc
Cl. Cler. videtur inclinare. Ad Messes copio-
sissimas II. alii omnia retulere; quibus & Ra-
dix aperta ad aquas, pertinet ad sementem, in
locis riguis late crescentem. Cl. Schmid. III.
monens Lutherum hanc opinionem secutum, ipse
Radice inavult figuratè exponere, ut Jo-
bus semet arbori comparavit, quae perpetuo tra-
hat aquam radice non obturata, sed aperta, &
humorem transmittente. In posteriori colo Lu-
thero accedens, nihil impedire ait, quo minus
duplex similitudo in uno versu ponatur, nam &
VI. praec. id factum. Amplificari sic descrip-
tionem felicitatis speratae, ut 1. speraverit, se
totum fore succosum. 2. ut Messis sua, & alia
bona, constanter, & mirabiliter, benedictione
roris Divini fruerebantur. Praestitisset totam Lu-
theri sententiam amplecti, quam sibi dividere,
ut aperta fiat *ἡ ἀνομήτης ἐὶς ἕνα ἵκον*. Merc. IV.
anceps in קציר, sive Ramus, an Messis pro

propagibus posita, intra similitudinem Arbo-
ris subsistit, quae felicissime succrescat, aqua in-
ferne, rore superne, enutrita; ad instar cujus
Noster reputavit, tum quum floretet, perpetua
hac felicitate frui turum sese; quod velut Radix
ejus humore Divina benedictionis rigaretur ob
Justitiam & integritatem: & Rami item de-
super velut rore Divina benevolentiae fecunda-
rentur. Vides conatum aliquid enucleatius
tentantis in genere figurato, nec tamen satis
expedientis. De Pined V. continuari censent
comparationem a palma cum Vulgato, in prio-
ri membro Radicem apertam secus aquas, per
Hypallagen exponit, quod aqua aperta sit circa
Radicem; praefert tamen mox apertam pro
circumfossa: ut Noster semet affimilet palmam
ad decursus aquarum aperta semper Radice dif-

ficilates omnes, atque ardores temporis, superan-
tem, &c. &c. Posterius membrum a Vulg.
expressum, & ros morabitur in messione mea:
Id Doctiss. Jesuita subtilius trahit ad aërem
roridum, quem desiderant rustici tempore messis,
ut segetem integris spicis demetere possint, nullo
grano praecurata ariditate dissiliente. In hac autem
messe vel messione deinde allusum censet ad
tempus mortis: quasi diceret Noster, se omnia
felicia sibi olim pollicitum, etiam Coelestem il-
lum rorem, quo facile ac jucunde avelleretur,
seu demeteretur e vita, & inferretur in sepul-
crum sicut acervus tritici; nam quibus non af-
funditur coelestis ille ros, cum ingenti doloris
sensu praeciduntur; & magno labore moriuntur.
Simile quid extat in Caten. Quemadmodum
fructus rore completi, & ad maturitatem per-
ducti, suo tempore demetuntur, ita ego in bono-
rum copia, aetate exacta, putabam ex hac vita
me migraturum. Vide VI. quid Bolducius
hinc extuderit, ita nectens, Nempè genus
meum naturaliter fecundum est; eademque fecun-
ditatis fructus ventris mei prosequetur. Ei

שרש Radix est stirps Jobaa. פתוח aperta
radix, est apta generationi, prout vulva dicitur
aperiri. Per מים aquas intelligit semen genita-
le: per Rorem iterum Donum fecunditatis e
Coelo: quo קציר Messis Jobi, i. e. Filii quos
jam messuerat, irrorati, irrigatique; fecunda-
rentur ad nomen paternum perpetuandum. Coin-
modus קציר Ramos dedisset, Radici respon-
dentes. Utrumque Emblemata sic usu venire
non nego: sed heic loci minus congruens il-
le conspectus, quum nihil aliud hic admitti
queat, quam quod Jobus ex indubitato Gratiae
ipsi collatae principio, sibi respondere potue-
rit & debuerit. Ad illud proxime accessit
Cocc. VII. cui Radix spiritualiter est Fides,
qua accipimus salutariter omnia bona a Deo. Per
radicem apertam ad aquas, figurari putat, af-
fluentiam gratiae & benedictionis Divinae omni-
gena, atque omnis temporis, ut nulla esset non
modo interruptio, sed & nulla pars aut forma
sua, qua benignitatis non participaret. Per se-
getem denique intelligit ramos; omnia in pra-
terito convertens, Radix mea erat aperta ad
aquas; & ros pernoctabat in segete mea: i. e.
multitudine ramorum; prout vocem קציר

20 Gloria mea nova erit mecum; & Arcus meus in manu mea revirescet.

כבודי הדי' עמדי וקשתי בידי

תחליף;

21 Me --- ל' 21

Cap. 14: 9. sumtam vidimus. Subjungit, *hæc quidem spirituales habere sententiam; neque tamen vigorem corporis & status excludi; qui priscis expectandus fuerit secundum literam Legis &c.* Addit præterea, *piorum spem omnem in spirituali vigore radicari. Impiis quidem vigorem & vigorem quoque attribui, sed eum mere externum esse; non enim patere eorum radicem ad fontem aquæ vivæ, sed ad putidas hujus ævi lacunas, nec rorem incumbere ramis illorum, qui veram asserat vivacitatem: adeo ut si in hoc seculo non retorqueant quoad statum & speciem; tamen in morte quicquid habent vigoris, una cum virore extinguat.* Habes adhuc præfius, quid per *Radicem ad aquas explicatam*, perque *rorem in ramis pernoctantem*, intendi censuerit ὁ πᾶν, *vigorem nempe viroreque letam statum, tum externi, tum potissimum interni.* His cum acuminis, lumen inesse, nemo negarit: nec dubito quin *Merc. Pisc. Belg. Patrie. Crinsoz.* aliique qui *florētissimam olim conditionem Jobi* hic ob oculos poni statuunt, utrumque *aspectum, Corporalem, & Spirituales*, conjunctum voluerint. Si itaque in *præterito versiculus hæc conceptus, nihil uberius dari posse putem.* Malim tamen in *futuro susceptam orationem ita continuare, Radix mea aperuerit &c. &c.* Nempe ostendere hic incipit *Notter spes amplissimas vite beatioris, in gratia Dei, & uberrima ejus consolatione, transigende, cum omni fructu tum interno, tum externo, Cælestis illius unctionis, quam largissime in sese effusam fuisse demonstraverat.* In *Allegoria* sic concepta, *Radix* est *principium vivum, firmusque vigor Gratiæ* *Nottro collatiæ.* Ea *aperta, id est, explicata, & bibendo lacti expansa ad aquas, ob oculos ponit jugem illum influxum Spiritus Sancti, & donorum ejus, quibus se exuberaturum quoque jugiter crediderat; præsertim in obœundis munerebus illis, in quibus se hæctenus Virum Dei præstiterat, cunctisque probaverat.* *Ros super Ramis pernoctaturus, vel generatim idem illud grata varietate pingit; vel specialius designat Benedictionem Dei, & hominum simul, Nostro superventuram, tam letos Ramos, eosque fructibus onustos, explicanti quaquaversum.* Id

plenius. *Ramos suos punit Vir Sanctus, tanquam Arbor justitiæ, quum ad multa Sapientia, pietatis, & virtutis suæ, vni salutarem extendit: super illis Ramis recubat, & pernoctat, Ros, quum Deo, hominibusque, grata illa officia, meritas quoque benedictiones, & laudes, reportant; quas cum Rore comparare solent Arabes.* *Iisdem ros depingit pulchritudinem roscidam, ut sic dicam, & recenti semper vigore placentem.* Et ea egregie quadrat. *Cernis Dies amplissimos quos sibi Notter venturos haud vana utique spe præcipiebat; qui & deinceps ei venerunt, atque expectationem ejus cumulatissime implerunt.* Si quis exillimet *externas quoque fortunæ spectandas, non intercedo; modo ne id quod infimo gradu stare debet, principe loco collocetur; quodque exiguum particulam effecit apud virum vere magnanimum, opumque contentorem, votorum ejus summam constituat.*

Vers. 20. Publicam, non privatam, Personam suam attendisse Nottrum, hic versus, & sequentes, manifesto arguunt. Recurrit & hæc, quod *Vs. præc.* tactum de *connexione*; quum aliis placuerit in *presenti; Gloria mea est &c.* Aliis erat &c. Aliis, erit, &c. *Merc. l. in præf. q. d. Gloria mea subinde in dies renovatur; tantum abest ut imminuatur mea auctoritas, ut in dies magis ac magis augetur.* Item, *Arcus meus i. e. robur, ac potentia, cum abundantia felicitatis, novas subinde vires recipit, ac velut revirescit.* Non absimiliter *II. Cocc.* sed in *præter.* *Nulla die iudicium hominum de me minuebatur; quin in dies gloriosior fiebam &c.* *Arcum dicit auctoritatem, quæ possit multos deterere ab injustitia, non tantum comminus congregiando, sed & eminens comminando* &c. *החליף* est se permutare scil. de veteri in

novum, de debili in robustum. Job. 14: 7. Esaj. 40: 31. In Futur. III. Jun. & Trem. Gloria mea erit, ut novella apud me &c. moventes simul, esse allegoricam figuratorem a plantis, quæ irrigantur, & perpetuo ut novellæ virent. Duo priora, quasi *Rationem reddunt spei Vs. 18. indicatæ: posterius eandem Spem continuat, & illustrat.* Hoc, utpote *nervosus,*

21 לִי־שָׁמְעוּ וַיִּחַלּוּ וַיִּדְמוּ לְמוֹ
עֲצָתִי :

21 Me audient, & expectabunt;
& altum in silentium dabuntur ad
consilium meum.

22 אַחֲרָי

22 Post

sius, simulque rotundius, multimodis præferendum; cur enim *rationem* redderet conceptæ *spei*, qui tam solida ei fundamenta, inde ab initio capitis, subjecerat? In secundam tamen sententiam a plerisque descensum, quod sequentia non in futuro, sed præterito, colloca esse crederentur. Id secus se habere, Cl. Schmidius vicisse mihi videtur; qui & hic proinde futurum rectissime retinet; in reliquis *Mercero* & *Coccejo* consentiens; nec tamen de nihilo submonens, *invictum illum esse cujus arcus in manu, & inter jaculandum innovatur, ac validior redditur.* Hoc a Nostro intentum, patet ex simili *Schemate Gen. 49: 13. Sedit, permanfit, in perenni vigore Arcus ejus, & agilia facta sunt brachia manuum ejus* *Geminum, Ps. 18: 35. Descendere faciunt brachia mea arcum aeneum. i. e. tendunt invicti, indefessique, bellatoris instar.* Vide etiam *1 Sam. 2: 4.* Figuram Orientalibus mirifice placitam, speciminibus quibusdam illustrabo. *Harir. Conf. 26.*

Gladus, Telum, &c. traducuntur. *Diw. Hud.*

فَانَتِ قَنِاتِكَ صَلْبَةَ اِذَا
قَرَعْتَ فَوَضْتِ قَنَاةَ الْمَكَائِدِ

Ad te quod attinet. Hæsta tua dura est; quæ si feriatur Hastam adversarii comminuat. Item Hamaf. Etiamfi adversæ res in nos incubuerint,

فَمَا لَبِنْتِ مِنْ قَنَاةِ صَلْبِـبَةِ فَمَا
ذَلَسْتِنَا لِمَنْبِي لِبَسِ تَجْمَلِ

at non emollierunt Hastam nostram duram, neque nos dejecerunt ad id quod minus decorum.

العرب تضرب المثل

بالقناة فيقولون قناة بني
فلان صلبة اي هم اعزاء وقناتهم

خوارية اي هم ضعاف اذلاء

Arabes Proverbialiter frequentant Hastam, dicuntque, Gentis illius vel Familia Hasta dura est, quum Nobiles & Honoratos significare volunt.

Contra, Hasta eorum flaccida, pro debiles sunt, & ignobiles. Hinc universoni genus satis cognoscere est; nec jam opus Gladio secanti, Telo penetrante, similibusque, insillere.

Suspica-
bar aliquando, *יחליף* subji-
ciendam vim

transverberandi, quæ supra *Cap. 20: 24.* ex-
tat: ut *Arcus transverberans* sit Emblemata An-

tevitatis cui nihil resistere valeat. Sed venu-
stius adhuc, *Arcus meus in manu mea revirescet;* quam notionem supra quoque adstruetam
reperies *Cap. 14: 7.* Exemplum esto, quo
Maccab. L. 2: 55. dicitur, *Balsamum,*

جف لم يخلف
exaruisse, neque postea re-

viruisse. Concinit *Esaj. 41: 1. & 40: 31.* unde & dignitas & ubertas figuræ cognoscetur. A Græcis *ἄσπιδος* eadem virtute traducitur; quin *ἄσπιδος* dicuntur omnia, etiam mala, in

اخلاقه غير تترف وفوقه فوق
اذا ناضلته غلاب

Mores ejus candidi nitent; & Crene Arcus ejus sunt ubi certaveris cum eo, Crene victoris.

اصحبت قوسه
Evafit Arcus ejus nervo prædi-

tus. Latiore adhuc sensu *Harir. Conf. 28.*
كنت يومئذ قوييم النشاط

جهوم النشاط ارمي عن قوس
المراح التي غرض الافراح

Eram tum temporis erectus statura, plenus agilitatis, qui ab Arcu lubentia jacularer ad scopum lætitiæ. Ad eandem rationem Hasta,

22 Post Verbum meum non ite-
rabunt; & super illos stillabit sermo
meus.

22 אחרי דברי לא ישנו ועלימו

הטף מלתי :

23 Et 23 ויחלו

quibus inest recens semper vis & vigor; unde
ἀνιμωτε ἡλιόταν, & ἰσχυρο ἡλιόταν apud Soph. Si-
militer Eurip. Phœn. 819. Δυσδαιμον ἔσται ἡλι-
α. Proclivior tamen usus in bonum, quo
ἡλιόταν est victoriis tamen vigere ac florere. Crebrum
Pindaro, & Tragicis. Hoc in Arcu florente,
ac frondente quali, lufum pulchrum efficere,
quavis sentit. Intentum a Nostro, nec dixe-
rim, nec negarim.

Vers. 21. Fluctuat in nexu magis, quam
in sensu sequentium. Merc. 1. qui V. 18. 19.
20. in presenti ceperat, jam ad præteritum se
refert, monens, Nostri redire ad describen-
dam auctoritatem in qua antea apud omnes fue-
rat &c. Diserte Piscat. addidit, repeti hic
quod V. 9. 10. dictum fuerat. Jun. ne idem
repetetur, distinguit tres gradus optati. Pri-
mus a V. 3. ad 7. ad Domum & Familiam ad-
strictus. Secundus a V. 7. ad 18. Honorem
publicum spectans. Tertius, ad prærogativam
in honoratorum concessu, atque consiliis, perti-
nens. Non viduo quid secundus, & tertius,
differant. Id ansam præbuit Jarchio, ad præ-
dictiones Jobi hæcce trahendi, quarum even-
tum, ut indubitatum expectare soliti fuerint. Id
nihil. Mollius Cocc. ad dicenti, docendique
gratiam, ac vim, qua polluerit Nolter, ap-
plicat; quod & de Pine. fecerat, inter opti-
mi principis artes, & partes, numerans Elo-
quentiam & Copiam dicendi. Si pericope ad
finem capitis pertesta, in præterito concipien-
da esset, non dubitarem aliam hic Jobo perso-
nam dare, non Judicis amplius; sed Doctri-
nis: utramque enim Eum gessisse, vero con-
sentaneum. Sed II. cominodius visum Cl.
Reimaro, ut in presenti cuncta decurrant, ex
silo ad V. 18. inchoato. Dicebam, cum vi-
do meo expirabo &c. Nam Radix mea est aper-
ta &c. Gloria mea jugiter innovatur &c. Me
audiunt & expectant. Amplicterer, eadem
Doctores persona retenta; nisi V. 19. & 20.
non rationem spei, sed spem ipsam signari, lu-
culentius ceuserem Hanc Cl. Schmid. III. & ibi,
& hic, feliciter tenuit, in Futuroque omnia
limpidius fluere ostendit. Dices, ne sic qui-

dem repetitionem evitati; nam & Schmidium
illuc redire quo Merc. alique redierant, ita
versu hocce evoluto, Quemadmodum hæcenus
eam apud omnes habui auctoritatem, ut promte
me audierint, ita spes est, in posterum quoque
promte me audituros. Id revera dilutiusculum;
nec credibile eadem quæ in præterito præmissa
erant, nude reponi ut in futurum quoque sperata.
Hæc ratio haud dubie movit Interpretes, ut
præteritum, vel præsens, aptius judicarent: ac-
cedente iusuper altera hæce, quod Jobus tam
magnifica sibi in futurum promittere salva ve-
recundia, & modestia, vix potuerit. Uter-
que scrupulus eximitur per explanationem V.
18. & duorum seq. ad nostram mentem, un-
de patet spem hæcce non fuisse Carnalem,
ex rebus nimium secundis ortam; sed spiri-
tualem, ex vivo sensu Gratiae, & Unctionis
Cælestis, natam; qua magnis rebus gerendis,
& salutari præsertim Doctrinæ cum Auctoritate
Prophetica tradende, ac propagande, Divinitus
sepe missum, & constitutum, dubitare non pote-
rat: ut nec populares ea de re dubitabant. Eo
admissio, decentissime sane dicere potuit in
futuro, quod hic expressum; præcepta, moni-
ta, consilia, quæ Dei nomine daturus esset,
reverenter excipiendæ fore; prout haud dubie
factum fuit ab omnibus aliquo Numinis me-
tu imbutis, postquam ut Aurum ex Fornace
emersisse visus fuit. In verbo יחלו inest præ-
solutio avida, eademque lenza i. e. tenuissima.

Consilium, absolute infert
monitum, pietatem, ac religionem, inculcaus.
יָדוּ vel forma Chald. אָדוּם complanabun-
tur, in altum silentium strati velut, ac compo-
siti, metaph. a fluctibus stratis & sedatis: vel
quod Jof. Kimchius suspicatus, Radix נָדָם,
eiusdem notionis. De ea in Originibus.
Vers. 22. Non necessarium duco per sin-
gula nunc ire, & exponere, quid reliquis In-
terpretibus vel in præterito, vel in presenti, se-

23 ויחלו כמטר לי ופיהם פער
למלקוש :

24 אישחק אליהם לא יאמינו ואור
פני לא יפילון :

25 אבחר

fese obtulerit; quæ vel incommodi, vel diluti, quid, secum trahere debere, ex prægressis facile colligere est. Omittere tamen nequeo conatum Cl. Guff. sub *שנה* reddentis, post sermonem meum, non discrepabant a se ipsis. i. e. nihil mutabant de magno illo pretio, in quo me, & consilia mea, habere solebant. Non est magnum. Ne Schmidius quidem in futuro hæc capiens, vim sententiæ explet, q. d. Non tantum ad meditatus meum consilium nihil excipient, sed etiam ad quodcunque meum verbum nihil replicabunt; nec contradicent unquam. Non premendum ita *דבר* Verbum, quasi unicum modo signaret: nec id sane per non iterabunt intentum: sed verbum omnino hic est *Doctrina*; & non iterare, est fateri optimum, atque amplecti pro eo cui nil par, aut secundum. Sic unicum Jobi verbum, a nemine iterandum, si premere quis velit, non injucundum fatebor lusum; cujus tamen cocio esse nolim: nam & *מלתי* *Dictum meum* in *sing.* positum. Sub *הטף* R. Salom. recte olfecit vim *Prophetiæ*, ut *Deut.*

32: 2. *Mich.* 2: 6. *Amos.* 7: 16. Male tamen in præterito accepit, quod *Jobas* in futurum sibi desponsarat. Idem monitum velim de annotationibus *Merc.* & *Cocc.* in quibus nil desidero, quam ut præter. in futur. convertatur. Pulchre *Cocc.* stillabat super eos; non prætereffluebat. *Prophetae* docentes populum dicebantur stillatores, *Mich.* 2: 6. 10. *Ezech.* 21: 2. 7. quod illorum officium esset populum verbo Dei tanquam pluvia aut rore ad omnem *צדקתו* & *חסדו* clementer, assidue, & ad cuiusque captum, irrigare. Cl. Schmid. mallet metaph. deducere a favis mellis ex *Prov.* 5: 3. *Cant.* 4: 11. ut ita suavitas sermonis, cum

23 Et expectabunt, tanquam pluviam, me; atque os suum diducet ad pluviam ferotinam.

24 Ridebo ad eos, non securi fient: neque serenitatem vultus mei cadere facient.

25 Ele-

promtissima acceptione; signetur. Variandi causa non spreverim, si modo *doctrina Prophetica* simul retineatur.

Vers. 23. Nobiles Orientis figuræ, in *Doctrinis*, sententiisque, mentem rigantibus, recreantibus, fecundantibus. In *Haririo* ex utramque implent paginam. *Cons.* 2.

استسقي الوبل والطل

Rigari cupiebam ab imbre, & rore, i. e. A nemine non doctrinam & sapientiæ præcepta expectebam. Item, *واستغزىوا* *ديمة*

& pluviam ejus copiosissimam celebrarunt. Iterum *Cons.* 3. *دixi ei* *وبالك*

quam copiosus imber tuus! i. e. Eloquentia.

Et *Cons.* 16. *انما اذا نطق*

اصاب وان استنهم طر صاب

Hic sane quum dicit, scopum serit; quamque rogatur pluviam, largum fundit imbrem. De

verbo *יחל* consule *Vf.* 21. Formula *פער*

פה distendere os, sitim avidissimam, itemque

sacram quandam admirationem, expiigit. Hæc

jam multo commodius in futuro efferrî, quam

vel in præsentî, vel in præterito, inde efficio,

quod *Jobus*, in diebus *Autumnitatis* suæ, ad

illam spem, cum suam, tum omnium, jam

maturuisse videretur; ut non solum tanquam

Justitiæ unicus vindex, verum etiam tanquam

stator & propagator veritatis Cælestis, in gente

sua emineret, atque *Prophetiæ Donum*, quod

Juvenis, & *Vir*, ostendere cœperat, luculentius adhuc deinde exertaret; ubi ad pro-

vectiorem ætatem pervenisset.

Vers. 24. Sententia prior non omnino plana. *Merc.* I. in præter. si luderem, & jocarer

L I I I 2

cum

25 Eligam viam eorum, & sedebo Caput: & tendam sicut Rex in turma: sicut qui lugentes conso-
latur.

25 אבחר דרננס ואשב ראש
ואשכון כמלך כגדוד כאשר
אבלים ינחם:

eum illis, nonnihil detrahens de severitate, & me demittens, non credebant illi me jocari, sed serio agere, id gravitate, & auctoritate, mea indignum putantes, & ne tum quidem me jocari credentes, quum revera jocarer, me illis familiariorum exhibens, & de censoria gravitate aliquid remittens. Hoc voluit Beda. Tanta reverentia & honore habebat, ut Sapientie, mee & gravitati, indulgentie blandimentum, & remissionis hilaritas, congruere vix posset. Voluit & Nicet. in Caten. Quod per risum a me fiebat, periclitandi alterius causa fieri arbitrabantur. Adde Gregor. Vir Sanctus talem se exhibuit subditis, ut etiam ridens timeri potuisset. Id plerisque arrisit. Sed Cocc. locum Jocationi & risui non concedens, agi censet de approbatione, & judicio, q. d. Conscientia infirmitatis sue non fidebant sibi; ideoque etsi benevolentiam meam ipsis ostendissem, securi non fiebant, sed timebant, ne alii deprehenderentur esse atque judicarentur a me; atque iccirco operam studiose dabant, ne judicium illud, meum honestum de ipsis atque addebat prodigerent. Paulo aliter II. in presenti Cl. Reim. Si arrideo illis, non nimium confidunt; neque tam audaces fiunt, ut vultum adducere cogar. Egregie. Minus commode III. Schmid. Non propter meam erga illos humanitatem imaginabuntur sibi nescio quid, & confident sibi, quasi ex timore illorum me submitterem. Amplector tamen vim futuri, eamque sententiae Reim. sic apto, Arrisurus sum iis, nec tamen securi fiunt; neque serenitatem vultus ponere me cogent. אור פנים Lumen vultus, ut Prov. 16: 15. pro serena, & favoris plena, ejus. diffusionem. Illi serenitati respondet quoque verbum שחק, quod proprie est Renidescere, fronte exporrecta, & levigata quasi. Versionem non credent, nimium torfit Cl. Schmidius, rogans, num non credebant, quod revera ita se habebat? nam quivis sentit figurate dictum, ad Majestatem & Auctoritatem augendam. Id ergo si quis malit, eum Cl. Cler. non interceda n; quamvis non confitent, neq. confidentiores, & irreverentiores

evadent, adhuc commodius videri queat. Nimia familiaritas parit contemptum, habet vetus verbum. Politice, & ex vero, Tac. Majestati major e longinquo reverentia. Recte itaque summam humilitatem & familiaritatem erga suos, nihil summe omnium Venerationi detracturam esse dicit; qui auctoritatem quandam singulariorem, & incredibilem describit; qualis competit Viro Divinum quid in maximis, minimis, seriisque, quod dicitur, & jocis, spiranti.

Vers. 25. Gravissima conclusio, quae sententiam nostram unice firmat. Merc. I. diluciuscule, addeita conditione, si quando viam eligerem eorum i. e. visum esset mihi ad illos ire, cum illis versari, esse in illorum consortio familiari, illi tamen solitum honorem mihi deferentes, semper me summo loco ponebant: ac proinde versabar inter illos tanquam Rex in turma, circumdatus & stipatus exercitu suo, qui in eum oculos conjicit: ut qui lugentes consolatur; in quem omnes intuentur, & oculos habent conjectos. Huc plurimus calculus confertur. Omittit conditione fortius, & plenius Cocc. Deligebam viam eorum, & sedebo in summo. i. e. veluti Censor morum, probabam viam eorum, aut improbabam: quorumque viam ac vitam probabam, eos evehebam, ipse in summo, omnium suffragiis jubentibus, praesidens. Reliqua sic. Neque tantum publice in isto honore eram, sed & privatim ad me concurrebatur, ita ut aedes meae Regiae instar exhiberent, vel Tabernaculi, copiis & catervis circumcincti. Quin imo ut solent Lugentes taciturni adflare, & aurem praebere Consolanti, ita populus cum submissione mea visibat limina &c. Idem hiece adspetus in presenti II. expressas a Cl. Reim. In futuro n III. Cl. Schmid. Eligam viam eorum, & sedebo in Capite, & habitabo sicut Rex in turma, quum lugentes consolatur. Nempe כאשר sicut qui, etiam per quam, quanta, reddi potest, indeque elicitione, sicut Rex quando is turmaris suis, obpericula tristibus, animos adlicit: tum enim omnes ab ore ejus pendunt &c. &c. Simile quid & Cocc. tentat, monens Consolari ad Regem posse referri; nam, inquit, milites, ubi extra

metum sunt: palantur: at ubi lugent, frequentissimi apud Duce[m] adsunt, qui inserat novam animis alacritatem. Idem illud reperio quoque apud Bolduc. quamvis & prioribus non dissimilia adferat. In Cl. Schmid. expositione nescias, utrum figurate omnia hæc accipi voluerit, an proprie. Posterius colligeres ex eo, quod ductum & principatum describi dicens, ad membrum secundum, habitabo sicut Rex, insinuet, aperte agi de principatu; idque etiam Interpretes innuere, quum Jobum hic exercitu suo stipatum proponunt. Atqui Merc. & Cocc. id non innuunt, sed figuram solum a tali Rege desumptam agnoscunt; quorsum & posteriora Schmidii tendere, palam est. Multi tamen ex Veteribus hinc collegerunt, Jobum fuisse Regem; ab eaque sententia stat de Pined. inhærens Vulgato; si voluiss[et] ire ad eos, sedebam primus: cumque sederem quasi Rex, circumstante exercitu, eram tamen moerentium Consolator. Ad eam versionem monet, Cajetanum ex particula quasi colligere, Jobum non fuisse Regem: sed inde colligendum potius, eum fuisse Verum Regem. In hac ergo Clausula exponi censet Exemplum optimi principis, qui omnia retulerit ad publicum civium emolumentum, ipsa etiam arma, & apparatus bellicum, in miserorum solatium adhibens. Argute, sed parum solide; quemadmodum & reliqua quæ Veteres huc attulerunt, hinc laborant. Adv. r. s. Pinedam disputans Bolduc. concludit, similitudinem esse, qua Jobus etiam in privato cœtuum summum honorem sibi delatum ostendat. Cl. Cler. suspicatur, mendum subesse, & legendum

יְנַחֵם כְּאִשֶּׁר אַבְיִרִים sicut Rex, quando fortes viros ducit; a נָחָה, cum pleonasm[o] adfixi.

Lubricum genus. cui nollem tam crebro se committerent Viri Docti; nil aliud lucrantes quam titillationuculam. Placet interim, quod

in versione tenuerit, forma futuri, Eligam viam eorum, sededo primus, & tendam in agmine instar Regis; ut qui lugentes consolatur. Habes Fastigium dignitatis Jobæ, ad quod Sanctissima spe, & Cœlesti quadam ambitione, anbelarat, seque perventurum crediderat, ob pignora evidentissima Gratia, & unctionis sibi impertite. Primum est, Eligam viam eorum, præibo ipsis, & prælucebo ad virtutem, pietatem, religionem omnem. Secundum, sededo Caput, loco missi Divinitus Doctoris, & Prophetæ, me venerabuntur; ineamque auctoritatem nemo in dubium revocabit. Tertium, & tendam sicut Rex in turma. i. e. Meum Tabernaculum, ut Augustale, supra popularium meorum tentoria, Majestate quadam Sacrosancta eminebit, quam virtus, pietas, Religio, Doctrina Cœlestis, mihi conciliabunt. Quartum, sicut qui lugentes consolatur; vel, Quando lugentes consolatur. Utrum sumferis cumque, cernis pulcherrimum Characterem ambitionis Jobi, dignum illa Cœlesti unctione, qua tam large fuit delibutus; ut esset publicus Consolator Lugentium; ad quem omnes undique confluerent, ut eum qui curas eorum explicare, dolores lenire, scrupulos tollere, vulnera sanare, inque omnibus necessitatibus viam & remedium ostendere possit. Habes verba Cl. Cocc. in præterito ab ipso applicira, quæ nos in futurum convertimus; tanquam supremum culmen Votorum Viri, & Sanctissimam ejusdem expectationem. Amplitudinem hujus formulæ statim perfentifces, ubi Messia munera per eam consignata videris Esaj. 62: 1. 2. Spiritus Domini Jehovah

super me &c. לְנַחֵם כָּל אַבְיִים ad consolandum omnes Lugentes &c. &c. Sentis simul, infelicem esse crisin, quæ formulæ dignitatem extinguit, eam in יְנַחֵם אַבְיִים Fortes ducet, commutando.

CAPUT TRICESIMUM.

Verf. 1. **N**unc autem irrident me parvi præ me quoad annos; quorum patres sprevi ponere cum canibus gregis mei.

2 *Etiam*

Verf. 1. צעירים עלי שחקו ינתה *Verf. 1.*
מנני לימים אישר-מאסתי אבותם
לשית עם-כלבי צאני;
גם- 2

Vref. 1. Argumentum Capitis in propatulo: ostendit enim omnia contraria sibi evenisse, quam quæ sperarat, atque adeo certissime expectarat ex principio Gratia, sibi Divinitus impertita. Hoc *Vf. 18. Cap. præc.* adstruendum nisi accurate teneatur, pro querelis gravi & sapiente viro dignis, delabemur ad complorationes quasdam non satis viriles, quod sibi jam pristinus honos non exhibeatur, sed omnium contemtionem, & derisionem, excipere cogatur. Non est valde fortis, quem talia de gradu deiciunt, si aliud nihil accesserit. Qui omnia sua uno die sibi erepta cernens, dicere potuit, *An non est malum ex manu Domini gratis recipimus?* contemtum, & contemtores, facile contempsisset, nisi superaccessisset hic omnium calamitatum cumulus, vel potius aculeus, miseram *Jobi* animam infinito dolore confodiens, quod & Notis & Ignotis scelerum debita poenæ, & velut diræ, adversus ipsum emissa viderentur; Deo ipso hoc judicium quasi comprobante, & consignante. Paucula hæc satis lucis fundent, ad omnia clariore in conspectu, ad mentem Nostri, collocanda.

Ibid. Octo priores versicali mirificam continent exaggerationem vilitatis & abjectionis eorum, quorum ludibrii sese objectum dolebat vir sanctissimus. *Describuntur* illi, primo, ut *atate longe inferiores*, צעירים לימים parvi quoad dies præ ipso vel, quoad annos, ut *Cocc.* maluit. Secundo, quod patres eorum cum Canibus gregis sui ponere non dignatus fuisset, vel &, non sit. Posterius infert *reus factam*; quum prius, fuisset, tantum conditionem exprimat, si se servitio ejus

obtulissent forte. Agnosceis מאסתי sprevi fortius sonare, quam sprevissem; atque insinuatium iri, patres horum protervorum, plagis inferi insultantium, revera olim a Nostro fuisse repulsos ob insignem improbitatem, & turpitudinem: & ne ad vilissimum quidem ministerium in familia sua admissos. Id ad rem facit, vel maxime: nil enim acerbius, quam ab iis, eorumve progenie, quibus notam ignominia addidimus, ob turpia & scelerata facta, vicissim turpitudinis reum non agi, sed peragi. Talis erat *Causa Jobi*, a Deo ipso, ut videbatur, publice condemnati gravissimorum criminum, quæ ipsi Amici ei exprobrare ausi, nedum ut inimici virulentissimis non vocibus, sed telis, parcerent.

Ibid. Penitus in remintrandum: nam locus impeditior est, quam prima fronte apparet. *Doct. Merc. l.* exilimat in Amicos acrem hanc censuram delictam, præcipue autem *Bildadum & Tjopharum*, a quibus laceratus fuerat Noster, & conviciis atrocioribus profectus. Non ausus fuit *Eliphazum* adjicere, quod is se vel patre *Jobi* seniore profectus fuerat. Addit tamen *II. Vel in universum alios intelligit, qui ei in hac calamitate insultabant, quum antea summo ipsum honore affecerant &c.* Consimiliter *De Pined.* inter utrumque anceps, *Dubium*, inquit, an Amicos suos notet, an vero alios, quibus risui & contemtu erat. At *Codurc.* absque hæsitacione pronunciat, *Triumviros* intendi, eorumque patres. Hoc cine ergo tam parum scrupuli habebat, ut asseveranti confessim accredi posset? Mihi tam durum, & absonum, id videtur, saltem citra *Allegoriam*, quam *Codurco* non video in mentem venisse; ut mirari debeam *Merce-*
rum,

גם ידעם למה לי עלימו

אמר כלח :

בחסר 3

2 Etiam vis manuum eorum ad quid mihi? Super ipsis periit decrepitus oris rictus.

3 In

rum, Pinedam, aliosque, vel suspicioni isti locum dedisse. Si Allegoria a Doctissimis illis Interpretibus adscita fuisset, paulo speciosior fuisset sententia. Ad eam se contulit III. Bolduc. cui omnia quæ ad *Vf. 9.* pertexta, sub parabola enunciata videntur. Per Patres scilicet intelligit Magistros; per filios, eorum Discipulos, nunc Ecclesie praelatos, *Jobo insultantes*; quamvis magistros habuerint tam stupidos, ut ne quidem Custodes Canum gregis esse potuissent; nedum animarum pastores. Ad Amicus tamen non respexit, quippe qui omnes, ex ejus calculo, *Jobo longe seniores*; quum *Eliphazus annos 150. Bildadus 140. Topharus 120. numeraret*; *Jobus autem septuagesimum circiter annum modo implevisset.* Adeone etiam scire homines id, quod nesciunt! Plura de hac Hypothesi infra reddentur. Cl. Schmid. IV. autumat, miseras suas ex eo exaggerare Nostrum, quod etiam infima plebis homines, mendici ex mendicis nati, in ipsum illudunt nunc, atque virum tanta olim auctoritate florentem derisum veniant. Id simplicissimum, nec dubito quin ut multis idem placuit, sic omnibus, sine Commentario, contextum hunc legentibus, id ipsum sponte sit occurrurum. Sequentia illuc manifesto vocant; unde tamen simul patescit, fuisse homines non mendicitate solum, sed & turpitudine infames. Agnovit hoc V. Cocc. ad *Vf. 8.* præsertim mentem hancce suam declaraturus. Commonet ibidem, Contemptum talium hominum fuisse quasi triumphum impietatis de pietate, justitia, & justa potestate. Egregie! & sæpiuscule jam supra chorda hæc a Nostro tacta. Nempe ut *Virum Religiosissimum* decebat, acrius urebatur per improbitatis triumphum, quam per omnium Fortunarum subversionem: atque gravissime deplorat, eo rem recidisse, ut qui *Sanctissimus & justissimus celebrabatur olim*, nunc *facinorosissimus* censeatur mortaliam, eoque nomine a *facinorosis* etiam *facinorosorum filii* derideatur, cum irratione simul Religionis, pietatis, & virtutis. Hic profligata improbitatis character magis adhuc sentietur, si cum Cl. Schmid. ultima sic

convertamus, *Quorum Patres ne componere quidem & comparare dignatus fui cum Canibus gregis mei.* Id huc rediret; Quos reputavi semper Canibus impuriore. Nota formula proverbialis. Obstat tamen, quod *ne gregis mei* sic supervacaret. Rectius ergo, quos ne Canum quidem meorum præfectura, vel custodia, dignos habui olim; ut cum Merc. & reliquis fere Interpretibus *Boch. Hieroz. p. 1. pag. 685. abjectissimum* id munus esse docens. Cl. Schmid. quidem ait, *Nescio ubi moris sit canes gregum habere custodes suos, cum tamen ipsi sint custodes gregum*; sed apparet esse cavillum; quum in ampla familia, ubi canum agmina, eorum curæ, & cibaturæ, vilissimum aliquod mancipium præpositum fuisse, ambigi nequeat. Ob improbitatem & nequitiam ergo, repulsam tulerant hi abjectissimi Seneciones a Nostro, quum Canum ejus præfecturam ambivissent; a quorum nequissima sobole se nunc derideri, & pro sceleratissimo hominum vexari, merito indignatur, atque ut incredibilis plane casus eventum tam vivis coloribus expressum voluit. Cl. Reim. censet, ad præfecturam canum designandam על opus fuisse; עמ autem inferre consortium, & sodalium, in hunc sensum, *Quos ne Canibus quidem gregis mei inserere, ac quasi socios, & æquales, addere dignabar*; quippe qui tantum utilitatis mihi præstare non possent. Meo judicio שית עמ ponere cum, vivente Lingua, non potuit non sæpe usurpari, pro apponere, addere inspectorem, similibusque; & , nisi argutiusculum fore vereretur, dicerem על שית ponere super, nimis honestum visum, ideoque dedita opera datum עם שית ponere cum; ut simul contemptissima vilitas hujus officii innueretur, per quam custos canum eodem loco cum canibus haberi solebat.

Vers. 2. Salebrosissimus locus. Præcipuus no-

3 In egestate, & inedia, durus silex: rodentes siccitatem; palpabilem vastitatem & evastationem.

3 בחסר ובכפן גלמוד הערקים

ציה אמיט שואה ומשאה :

4 Car- הקטפים 4

nodus in voce כלל, quæ decem, & ultra, glossis, in divertissima trahitur. Ambigitur quoque, *Patribusne* hæc & sequentia danda sint, an *Filiis*? Quid præferendum sit, consuetudo sensu sponte patet. Ex notione senii I. Merc. *Esse robusti fuissent, ad nihil tamen utiles mihi fuissent; nam super iis perierat senectus*, i. e. *senili prudentia ad res gerendas carebant*. Ad eam normam Codurc. *Cum eos deficeret prudentia*. Languet. Hinc Doct. Belg. II. maluerunt, *Ad quid mihi robur manuum eorum? perierat super illis præ senio*. Cl. Cocc. III. *Apud ipsos perit senile robur*. Supponit esse *senium vigans, crudum, firmum; ex Etymo Nachmanidis a כ & לה viridis, recens*, de quo ad Cap. 5: 26. Exponit, *tantum abest, ut in juventute, integris viribus, ad aliquam honesti muneris partem idonei fuerint, ut, vergente ætate, quum nequitia hominum cum viribus deserere solet, ne reliquum quidem virium ullo honesto opere exercuerint*. Consonat ferme IV. quod *Jun. & Trem.* dant, *in illis perierat senium*. i. e. *Totam vitam usque ad senium inanem consumserant*. Nec dissonat Crinsoz. *Quanto ad senium pervenerint absque ut sapere dilicerint*. Diversus abit *Vatacl.* V. cui כח non tam *viras corporis* sonat, quam

Divitias, in hunc sensum, *Quid eorum opulentia erat meæ collata? Miserrimos fuerunt, præ egestate & fame, quum ut senectutem potuerint attingere*. Vicinus VI. *Schmid.* qui vs. 1. *comparationem institutam censens ratione auctoritatis*, in hoc vs. *ratione opum eam factam tenet: q. d. Etiam ratione opum manibus parturam quomodo mecum comparari potuissent? Certe in summa paupertate & egestate perit senium eorum: non tantum acquisiverunt, unde senium suum sustentare potuissent. Mihi Comparationes istæ frigidiores; quid enim auctoritatis, quid opulentie, in Mancipii præclararum canum ambientibus? Commodius Cl. Reim. VII. *Quid mihi Robustæ eorum manus profuissent? Ipsam senium super ipsis perierat*.*

Ne senium quidem ipsos magis frugi reddiderat. Convenit cum num. IV. & supponitur fuisse *perditos nebulones*. Ex alio signifi. atq. *Temporis*, quem emanavit R. *Levi VIII. Peribat in illis tempus* i. e. *Tempus ignavia & inertia misere perdebat*. Paulo aliter Cl. *Guss. IX.* propter illos *peribat tempus*. i. e. *Nullum operæ pretium faciebant: nihil boni labore promovebant*. Neutrum tale, quod in censum venire queat; quamvis *Vir Doctiss.* palmam huic notioni vindicare ausus sit. *Chald. X. ex Cap. 5: 26. arripuit foveam; dans, super eos perit*

כוך *fossa sepulcri*. In *Polygl.* vertitur quidem *senium*: sed usus *Chald. & Thalm.* agnoscit solummodo *Cavernam*; quam utrobique a *Paraphrasæ* intentam, dubitare non sinit aliud *Targum*, quod exhibet, *Etiam munus cur ab ipsis acciperem, si decretum est de illis ut percant in fovea sepulcri*. An hinc emerit interpretamentum *Vulg. XI.* ultima sic reddentis, *vita ipsa putabantur indigni: an ex LXX. magis id expressum? dantibus XII. ἐπ' ὠτὲς ἀ-*

πώλιον συνίλεια. His obversatum ad fine כלל unde & *Symm. XIII.* exculpfit, *ἀπώλιον αὐτῶν πῶν τὸ ἐπὶ ζῶνι* *Syrus & Arabs XIV.* habent, *perit ipsis celsitudo*. Hoc palam est *Divinare*, non *vertere*. *Bohdac. XV.* in maximis *hariolatorum*, persuadere cupit כלל a כלל a

non signare quamlibet *consummationem*, sed *supremam dignitatem*, sive *Regiam*, sive *Ecclesiasticam*: quali diceret, *tam abjectæ sortis esse suos defensores, ut supremæ dignitatis assequende spes omnis iis perierit*. Nempe vix ullus *sacrificulus*, tam vilis, qui se *Pontificali apice præfulsurum* aliquando non speret. Reddi tamen patitur, *super ipsis perit senium*, si modo explices, *ad Senioris in Ecclesia nomen & gradum eos nunquam perventuros*. Hæc posuisse, est, ea defuisse. Ex *Dial. Æthiop. Cl. de Dien XVI.* tentavit, *super ipsis periisset clamor* i. e. *frustra eos inelamassent; ad quid enim mihi profuisse potentia manuum eorum, mea longe inferior? Vix capio: nisi sit id, quod Episc. Eliens. XVII.*

XVII. hinc elicit, tam pigri & inertes, ut frustra eos ad aliquid agendum inclamassem. Nimis tenuae. Ex Arab. Dial. Doct. Castell. XVIII. super ipsis perit risus. Erant morosissimi.

Nempe **كاس** est leviter subrisit nudatis dentibus. Proprietas Thematis Rinxit. Inde porro tetrico & austero vultu fuit. A significatione **RICTUS**, quæ in deriv. **كاس**

unice tenet, Cl. Hott. in Smegm. Orient. XIX. super ipsis perpetuus manet rictus. Scil. **אנר** ex Arabica potius, quam ex Hebraica significatione, **إمور** nunc adferre censet, arrepta ansa ex **أبـ** apud Cl. Gol. constitit, substi-

git: proprie perennavit, a notione seculi in **أبـ**, quod est tempus sine carens, aternitas, quæ quasi perit, & fugit nostram aciem. Nollem huc decursum, quod perennatio nequam quadret, quum pereundi potestas & tutius quid, & grandius, dare possit; in hanc figuram XX. super ipsis decrepitis rictus perit. Præcisâ sententiâ, ex genere **أبـ** **أبـ** **أبـ**, cujus hæc mens, & vis; Cum decrepito rictu, homines sunt ad omnem nequitiam, & spurcitiem, profligatissimi. Sic tandem revoluti sumus ad senium, quod plurimos calculos hæcenus tulisse vidimus, & quidem quale est Silicernii, jam alterum pedem, quod dicitur, in sepulcro habentis. Colon hoc sic constitutum, prius quoque illustrat, in quo Robur manuum eorum omnino est Juvenilis & Virilis ætas; quam ad omnem impuritatem fuisse projectissimam eo ipso intelligimus, quod ne decrepiti quidem a nequitia, & turpitudine, abstinere. Ad figuram in vocabulo **כלל** complendam, Ringentem

Huemem corporis effæti adsciscerem insuper secundum ea, quæ Cap. 5: 26. discussa. E?

xempla, quibus Radicem **כס** **כלל** in variis suis usibus illustrare decreveram, liberioribus spatiis sepono. Concludo, eos quorum Hyems rugis deformata, & frigore contracta, nequitia stimulis uri non cessat, dum genua virebant, Æstas fervebat, Autumnus vi-

gebat, fuisse impuratissimos mortales, quos jure meritissimo Noster cum Canibus gregis sui ponere dedignatus fuerit; spurcissimo videlicet animali spurciores.

Vers. 3. Alius Character vilissima, & turpissima, vite, simul, ac conditionis. Tria in eo obscuriora, **גלמוד עורקים אמש**. Hinc varietas struendi, & vertendi. Merc. I. In egestate & in fame solitarii, vel in solitudine; qui fugiebant in siccitatem, in caliginem, desolationem, & vastitatem. Nempe **גלמוד** ei vel adj. solus, vel subst. solitudo. **עורקים** a Syr. **ערק** fugit. **אמש** Tenebræ; a significatione noctis præteritæ, nuper, heri. Subscriptum a multis; etiam a Boch. Microz. p. 1. pag. 876. Paulo aliter II. Jun. & Trem. Qui in inopia & fame solitarii erant: fugiebant per siccæum; besterna nocte vastatum & pervastatum locum. Non explicant. Cl. Schmid. III.

גלמוד cum præc. **כלל** senectus jungens, dedit, in egestate & fame erat solitaria, tanquam eorum qui fugiebant in desertum; quibus præterita nox vastitas & desolatio. Postrema sic exponit, omnis præterita nox ipsis fuit vastitas i. e. nullo die possunt dicere, quod nox præterita ipsis fuerit quæta; sed potius fateri coguntur, eam fuisse tumultu & perturbatione plenam. Contingit hoc illis, qui in desertis dormire coguntur, quos terrent nocturni ferarum strepitus &c. Non optimus, meo judicio, sensus. Cl.

Cocc. IV. observans **עורקים** infra Vs. 17. reddi venas, easdem & hic retinet, reddens, In defectu, & fame, & solitudine venæ, erant aridum; nuper vastitas desolatissima. Constructio parum plana, & dura. Durior expositio, Inquietudo venarum videtur notari in sitientibus & famentibus: vel venarum ariditas & durities

non irrigatarum, instar deserti. Voce **אמש**

Nuper, insinuatam censet, non pridem esse, quod hi homines famelici facti fuerint. Ad Tres-

viros applicans Codurc. V. ait **עורקים** infra arterias notans, etiam fibras, nervos, juncos, gramina, palustrem locum designare. Respicit

Arabum عرق, Radix, vena, arteria, & si
mille quid. ארץ eidem diei presentis nox præ-
zerita: quasi hi homines per opacam noctem de-
solata petentes comparentur cum Vesp. rutilioni-
bus, Noctuis, & Bubonibus. Non magnum
in his lumen. Exigua publici reverentia Bol-
duc. VI. In defectu & in recollectione solitaria
fugientium per desertum hesternum acclamatio erat
& tumultus. Refert ad Patres sive Magistros
Irriforum Jobi, quorum Cæcus nihil aliud fuerit
quam turba vilis hominum per deserta vagan-
tium, & hesternum quædam societas tumultuose
clamantium, non autem psallentium modulate;
æ verum collegium Prophetarum. Ex Æthiop.

ערק Nudus explicandum forte nostrum
ערקים monens VII. Cl. de Dieu præfert tam-
men, Qui ob egestatem & famem solitarii fugie-
bant in desertum; heri in vastum & desola-
tum locum. Sensus ei, Nuper admodum eos
in tanta fuisse rerum omnium penuria, ut vel
heri diei queant confugisse ad deserta, quesituri
quo vitam tolerarent. Idem voluit videtur
Episc. Eliens. dans. Mendicabula, qui jamjam
fame emoritari, præ pudore conspici volebant;
& in deserta correpebant, ad paupertatem suam
revertendum: ab hesterno demum die perditissime
miserabiles, Cl. Cler. VIII. maluit, in penuria
& fame soli, nuper errabant per sicca loca, de-
solata, & deserta. Transpositio liberior. Doct.
Crinsoz. IX. etiam paulo liberius, pressi ne-
cessitate & fame, fugiebant licet solitarius in
loca arida; postquam de nocte mille vastationes
& mala fecissent. Finio in Vulgat. X. Ege-
state & fame steriles; qui rodebant in solitudi-
ne, squilentes calamitate & miseria. Est con-
cinnius, & fundarius simul, quam creditur.
Non bene Interpretrem suum defendit de Pi-
ned. quum quod erat, fugere in desertum præ
fame, elegantius per rodere in solitudine ex-
pressum censet. Secutus est Hieron. usum

& auctoritatem Ling. Arab. quæ عرق
ערק frequentat pro Rodendo, & quidem
speciatim, ossa. Hanc vim ei innotuif-
se, indubium ex Vj. 17. ubi ערק
reddidit, qui me comedunt. Ita in Camus.

عرق العظم اكل
ما عليه من اللحم

Verbum ערק in osse est comedit quicquid super
illo carnis. Quid quod & Syris tritissima hæc
potestas? Vide modo Zach. 11: 16. ubi ad si-
nem Vj. Arabs dat, يعرق الاكارع

Rodit ossa manuum pedumque; iten. que Syrus
נערק لحم. Non debuisset Cl. Cler. pro-
nunciare, nullum versioni Vulgate præsidium
nec in Hebraica, nec in vicinis Linguis. At-
qui & infra Vj. 17. hæc significatio multo
commodior, & fugiendi, vel vagandi, huc il-
luc errandi, altera illa, quam Chald. Syr. &
Arab. Dial. Harmonia amica tenent, a Ro-
dendo videtur fluxisse, quo de alias. Hinc XI.
exhibere ausus fui, quod in versione nostra
comparet. גלמוד proprie esse silicem durissi-

mum adstruxi Cap. 3: 7. De constructionis
ratione adi Cap. 15: 34. ubi etiam reperies
formulam proverbialem, ad Saxum redigi, i. e.
ad extremam mendicitatem. Ut ergo ibi Cæ-
tus Hypocritæ durum saxum; ita & hic, Qui in
egestate & fame durum saxum. Succinit, Ro-
dentes siccitatem; abstractum pro concreto: si-
ve conditionem fortunarum intelligas; sive loca
arida, sticulosa, deserta; in quibus turpissimi
mortales manere coacti. ארץ habet abstrusus
quid, quod non extrico: Nuper vastationem
& vastitatem, minus aptum, quod non bre-
ve, sed longum potius tempus vastitatis requi-
ratur. An ergo ארץ Heri, etiam usurpa-
tum pro pridem? Non dixerim; & exempla
omnia præteritum propinquum inferunt. Arabes

امس exponunt item, Hesternum tempus,
e proximo præterlapsum. In proverbium abiit hinc,
كل غد صايس امسا

Omne Cras fit Heri. Similiter יום יום
Heri & nudius tertius pro Nuper. Hæc me
ratio movet, ut ארץ palpabiliter vertendum
suspicer; a Radice מרש palpavit. Analogia
istam

4 הקטפים מלוח עלי-שיח ושרש

4 Carpentés halimum super virgulto; & radix genistarum panis eorum.

רתמים לחמם

5 מן

5 Prop-

istam formam admittit; nam & אפס finis ultimus, a פסס expiravit &c. &c. Est proprie substantivum, designans palpationem, unde adverbialiter אמש in palpatione quasi, palpabiliter. Posses quoque, palpationem vastationis & vastitatis, sive vastitatem maxime palpabilem. Adblanditur conjectura, tum quod omnia sic limpida; tum quod אמש Heri a palpatione, ex ממש, videatur propagatum; quasi dicas remous proxime lapsum: prout אמש & אמש. In Ezym. M. ab אמש derivatur, quod flocci. Cothurnus vere Arabicus, Rodere ariditatem, & palpationem vastationis vastissimæ: sive loca, ut dixi, interpretare, ubi manendum, sive conditionem, in qua durandum, habuerint hi flagitiosissimi, & spurcissimi, hominum.

Vers. 4. Incredible quantum sibi Interpretes permiserint in utroque membro. Plurimi I. exhibent, Carpentés malvum juxta, vel super, fruticem; radix juniperorum panis eorum. Refertur ad extremam inopiam, quæ homines hoscæ adegerit, ad viles herbas, & radices, in ventrem rabidum ingerendas. Pro Malvis tamen, quæ non nisi ex affinitate soni inductæ, prudentiores II. malucæ in genere Herbas salsuginosas, & amaras. Summus Boch. Hieroz. p. 1. pag. 872. & seq. excussis diversis Veterum & Recentiorum hallucinationibus, concludit III. Halimum designari, Ezymo Hebraico & Græco amicissime concinentibus. Id visum jam ante fuerat Drus. placuitque Cler. subscribente & Doct. Hill. in Hierophyt. p. 357. 458. &c. Idem Hill. IV. quod Radices juniperorum esui non sint, & genistæ potestatem, quam alii רתם subjiciunt, non admittens, לחם panem exponit de victu, quem sibi ex venditis juniperorum radicibus inopes pararint: Ibid p. 257. Alii V. ob prunas Juniperi Ps. 120: 4 לחמם a חמם deducendum autumarunt, dantes; & Radix juniperorum ad incallescendum. Satis confidenter

VI. Codurc. מלוח salsamenta sonare contemdit; versum hunc ab interpretibus intellectum negans. Ex ejus mente describitur tenuissimus victus hominum, qui radicibus juniperorum effossis, & divenditis, quod ignis inde & ardentissimus, & suavissimi odoris, nascatur, salsos sibi pisciculos coemere soliti sint, pro omni obsonio. Nollem talia promi; nedum venditari; nam ne Comica quidem lascivia vellet salsos pisciculos super fruticibus decerpere. Paulo liberius etiam VII. Episc. Eliens. sedantes famem insipidis herbis, quas e salsis paludibus extrahunt; nec alium panem habentes quam radices Juniperorum. Id qui respondeat Hebraicis, non fati exputo; nisi transpositio adhibeatur, מלוח עלי שיח. CI. Guss. VIII. hunc locum diligentius examinans, sub Rad.

שוח, id passus, quod solent extra seriem aliquid explicantes: describi enim censet miseros e siccæ plebis, qui operam suam Domini locant, ad plantas noxias e viridariis amputandas. Ei שיח planta fructifera; על juxta; מלוח herba noxia, & mala, acris saporis; ideoque rejectanea, & ex hortis ac viridariis excindenda. Ultimum colou ita declarat: Radix genistarum panis eorum i. e. panem obtinent, victumque, extirpandis genistis. In his parum præsidii. Nec firmiora quæ Bold. IX.

in medium contulit, cui מלוח signat Herbas agrestes, שיח vepres, & dumos, inter quæ hæ herbæ fuerint vellendæ: רתם juniperum, cujus Radix trita, vel molita, ad panem conficiendum. Schmid. X. autumat, שיח virgulta esse, quæ simul cum Herbis a samelicis hiscæ revulsa in cibum. עלי itaque cum convertens, pabulum æstatis in priori, hyemis in posteriori innui putat: videlicet quod Radices

5 E medio expelluntur; clamant adversum illos tanquam furem.

5 מן-ינו יגרשו יריעו עלימו
: כוננו :

6 In בערון 6

juniperorum effossie illi tempori magis videntur congruere. Prætulero iudicium Cl.

Reim. XI. cui מלוח notat *Halimum*, & alia falsa, atque amara, de fruticibus decerpta in p-

stum; & רהם *geniste* speciem, quæ *Arabibus* רתם רתם & רתמה רתמה; voce a

Saracenis ad *Hispanos* quoque translata, quibus *Retama* etiamnum *Genista*, monente & Cl. Cler. ex *Sanctio*. Huic sententiæ ut aliquid lucis & roboris addam XII. observo *Arabes* omnes plantas falsas & amaras appellitare

חמין חמש, nec non מלח מלח, &

מלח מלח, & מלח מלח divertis formis, eodem redemptibus. *Camus* חמש חמש

מלח ואמר מן הנבית והי

כפאקהة الابيل والخلة

ما حلا وهي كخبزها

Heinds dicitur quicquid falsum & amarum in plantis; estque hoc tanquam mensa secunda *Camelis*; ut *Gdulla* vocatur quicquid dulce; quod iisdem pro pane est. Alludit ad scitamentum, a *Gjanbario* enotatum, تقول

العرب الخلة خبز الابيل

والحمض فاكهتها

Arabes ajunt, plantæ dulces, chulla, sunt panis camelorum; plantæ falsæ & amaræ, Heinds, sunt eorum fructus, sive mensa secunda. Tales sunt *Cardui*, *Genistelle*; *Geniste*; *Spartia*; *Tamarices*; *Halima*; quibus *Cameli* multum delectantur. Habes *salsuginem* super frutice. Vides quoque quam apte carpentes eam inducantur, ad pastum videlicet relato vocabulo. Postremo sentis *Radicem genistarum* comino-

diorem in hac serie, quam *Juniperorum*, quum *Rapum Geniste*, fibris *Radicum amarissimum* edulium, pro pane arceptum, expingendum. Quadrat huc illud *Lucan.* L. 6.

— Cernit miserabile vulgus

In pecudum cecidisse cibos, & carpere dumos,

Et mersu spoliare nemus. —

Genistam potius esse, quam *Juniperum*, arguit *Thema* רתם, quod pro alligare, & jungere extat, plane ut *Arabibus* est

vincire, nomine inde ducto quod *Fruticis* huius virgæ ad *st. xum*, *uxumque* faciles, firmas prætent *ligaturas*. Sed negat *Doct. de Pined* cum eoque alii bene multi, convenire *Genistam* 1 *Reg.* 19: 5. ubi *Elias* dicitur sub

decubuisse ad somnum capientem; quum

frutex hiece nullam fere umbram facere possit. Falluntur: nam & altius & densius nonnumquam exerescere *Genistas*, summo *Boerhavio* facile accreditur, cujus auctoritate *Orbi* *Erudito* hoc impertitum a *Clar. Burman.* ad *Grat. Cyneg.* V. 130. Vel ex *Didymo* scrupulus hiece decedere debuisset *Viris Doctissimiis*, ubi productum ex *Ca'purn* *Ecl.* 1.

Cernit ut, ecce, pater quas tradidit, Ornite, vacce

Molle sub hirsuta latus explicuere genista:

Præfertim, quum addatur,

Nos quoque vicinis cur non succedimus umbris?

Confer quoque 2 *Georg.* 434. 435. *Minusfelix* in *Junipero* adversus *genistam* defendenda *Doct. Hill. Hierophyt.* p. 256. quum *Exempla* ibi posita dissonantium in *Hebræa* & *Arabica Dialecto* una sub voce notionum, extra

6 בערוין נחלים לשכן חרי עפר

6 In tremendo vallium habitandum illis; foramina pulveris, & petrarum.

7 בין

7 In-

tra oleas abeant; nam præterquam quod ple-
raque, quæ discrepare autumat, suaviter con-
cordent; quid tandem ad rem, si Arabes mul-
tas in multis habeant significationes, quas He-
braei vel perdiderunt, vel in totum non posse-
derunt? Si רחם Hebraeis fuisse Juniperum
probari posset idoneis vel rationibus, vel au-
ctoritatibus, Genistæ locum concedi nemo
postularet, & Arabes suas sibi res habere ju-
beremus: nunc certæ, & constanti, potestati,
incertam & sublestatam præferre verat prudentia,
& amicissima Ling. O. O. Hærmõnia, se per uni-
versas partes clarissime exertura, si modo quæ
nunc male distracta, ac divulsa, diligentius
in ordinem revocentur, & inter se revincian-
tur.

Vers. 5. Ad voculam גו adhæretur; quæ
Corpus apud Hebræos, apud Chald. & Syr. so-
nat Medium. Inde I. complures, E corpore
expellebantur. i. e. e cœtu, live e corpore civi-
tatis, ut, Cocc. Cler. &c. &c. Alii II. E me-
dio, vel civitatis, vel hominum, Cl. Schmid.
III. utrumque minus. probans, Corpus citra
frõpium retinet, atque ad Cibos ejectos, ne in
alimentum abeant, membrum hoc detorquet. Id
nec simplex, nec commodum sane. Con-
tortius adhuc IV. Vulgat. Qui de convallibus
ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea
cum clamore currebant. Ansam dedit גיא con-
vallis: sed Pinedæ ista laudanti opponimus Va-
vassorem qui se nescire fatetur, unde hæc bau-
sta, & cur sic reddita. Reliqui veteres etiam
deyri feruntur. Observamus V. apud Arabes

protritum esse גו ובר ג-ו וברא
forisque, & גו ג-ו, cum sæm. ג-ו
גיה esse cavitatem mediam cujusque rei, atque
inde speciatim usurpari pro interiore parte do-
mus, vallis &c. In Diw. Hud. extat
ג-ו ג-ו Media cavitas aëris. Id

Græcis κύτⓄ, ad multa transferri solitum, ut
κύτⓄ τὸ ψυχῆς apud Plat. & καρδίας νοερόν κύτⓄ
apud Clem. Alex. Item τὸ κύτⓄ τὸ θαλάσσης
apud LXX. Ps. 65: 7. τὸ σύμπαν τὸ πόλιος κύ-
τⓄ Polyb. 5: 59. præfertim ventris cavitas di-
cta κύτⓄ, unde pro truncò corporis, & corpore
invaluit. Hesych. κύτⓄ, σῆμα, ὄγκος, χέλημα,
βῆδⓄ. Carnis גו Corpus, & גו Medium, ea-
dem ventricosæ cavitatis Origine teneri; quin
& גיא convallē huc reducendam. Jam ergo
non Chaldaicam magis aut Arabicam fuerit,
quam Hebraicam, E medio expulsi sunt, i. e.
nulla domus, nulla societas, nulla civitas, quæ
facinorosissimos illos nebulones non ejecerit,
atque e finibus suis exterminarit, eum publi-
ca ignominia. Huc posterius Hemistichion ten-
dit, ad quod dilutiuseule Merc. Quum ignavi
essent, & nihil agerent, nec quicquam haberent
unde viverent, credi poterant Fures, idco in
illos conclamabatur &c. &c. Paulo aliter
Schmid. Quaudò isti homines in societatem ho-
minum venire, & inter illos habitare voluerunt,
eos noluerunt admittere, sed unanimiter potius
expulerunt. Niinis forte premitur גו simili-
tudinis, quod sæpe veritatis, & rei ipsius:
feries nostra certe notatissimos homines pin-
gens, ita eos Furibus undique expulsis compa-
rat, ut simul Furtis, aliisque sceleribus, infames
eos insinnet.

Vers. 6. Constructio pendere creditur a Vj.
præc. ejus vel prius colon, vel posterius, re-
gat infim. לשכן E medio ejecti, ad habitan-
dum: vel, vociferabantur adversus eos, ut ha-
bitarent &c. Cocc. sine hiatu, In tremendo val-
lium habitabant foramina pulveris & petrarum.
Parilliter Vulgat. totum versum sic exprimens,
in desertis habitabant torrentium, & in caver-
nis terræ, vel super glaream. Sic ל necessita-
tem inferret, quam vim nonnunquam a præp.
hac adscisci, certum. Codurc. maluit, ad ha-
bitationem erant ipsis fissuræ torrentium, caver-
nis

7 Inter virgulta rudunt; sub 7 בני-ישיחים ינהקו תחת הרול
 spina societatem inire coguntur. : יספחו

8 Fi- בני 8

terra, & petra. Nempe ערוין in quibusdam Exemplaribus per Schurek, in aliis per Cholem, ex hoc loco Lexicis insertum pro fissura, fractura; quati designantur rima, ac fossa, elusionibus torrentium facta; vel & salubrosae cavitates conuallium, e fluxu torrentium oriunda. Supponitur ערוין primario esse confregit, secundario conterruit. Hoc tamen quum parum liqueat, malim Terrorem torrentium. Est periphralis Locorum torrentibus infestorum, quales Cap 24: 8. descripti. Ibi quæ adducta, utriusque Hemyluchio lucem præstare poterunt.

Verf. 7. Nodum nectit verbum יספחו, quod Vulg. nimis libere, delicias computabant; præcedenti נהק rudere ad letitiam item deflexo. Recentiores fere, inter virgulta rudabant genuebundi; sub urticis, vel vepribus, congregabantur. Nempe נספח Esaj. 14: 1. redditur adjuungi, aggregari. Quid nugamenti inde arripuerit Bolduc. discas ex Paraphr. ubi non tam cantus, quam ruditus, ad instar asinorum, emittebant, & congregationes suas, cum necesse erat, inter sentes sub aliqua spina coehebant. Nempe vilissimos quosdam cœtus Ecclesiasticos hic notari putat, qui Romanenses solalitates in Arabia quæsitum iuit. Merc. non in iocundo acumine, sub urticas sese recipiunt velut illis semet associantes. Subdit, R Levi subtilius a ספחת scabie exposuisse יתנגעו vulnerabantur, spinis, nempe, compuncti. A Doct Grinsoz. hinc expressum, Lacerabant semet inter senticeta. Cl. Guss. sub שח huc calculum confert; statuens præterea, respici ad Vs. 4. & שחיים esse plantas fertiles, sub quibus gemant, qui eradicandis plantis noxiis operam locant, quum earum aculeis uruntur, & ulcerant se, parum noxii vestibus, & opus

festinantes. Hoc enimvero est in dumeta correpere, & suis semet spinis compungere Tenisset saltem homines e medio expulsos &c. &c. quibus vepres & sentes fuerint subeundæ ad luscitandum, non ad sarricendum. Ibi semet ulcerasse grauius, quam semet congregasse Non tamen acquiesco; & maiorem requiro lucem pro Radice ספח omnibusque ejus derivatis, Non dissimile quid extat in Drw. Hud.

ومستلج بيغي الملاحي لنفسه
 يعون بجنني مرخة وجلايل

Eratque qui terræ adfixus, queritans sibi
 asyla,
 Confugeret ad latera fructuum tenuissimorum
 Marcha & Galyla.

Figurate dictum monet Schol. ad summam desperationem pingendam لانه لا ذرا ولا

منعة لـ

quia duo hæc nec protegere, nec defendere valent. Non abi dit, quod Harir. Conf. 3. desperatissimam inopiam describens, inter alia habet pag. 140. &c. Eo autem recidimus fortuna nos adfligente, & humi adfligente, ut scrupis calcearemur, & angore gutturis nutiremur, & dolore ventris nosmet foveremus, & viscera super inediam complicaremus; & oculos perlineremus collyrio insomnia; & in depressis val-

lium sederemus, واسنوطانا القناد

وتناسبتنا الاقتاد

& mollem reputaremus tragacantham, & clitelarum penitus oblitum foremus. Monui ibi Schemæ esse audaciusculum, quod adferat extremam mendicitatem & miseriam, quæ vel asperrimam fortunam, & conditionem, cujus figuram sustinet Tragacantha, præ sua ambiat. Ad eam rationem hic capi posset, رئدره inter frustices,

8 בני נבל. גם-כני בלי-שם נכאו 8 Filii flagitiosi, & filii infames flagelliti sunt e terra.

מך-הארץ :

9 ועתה

9 At

ces, ad modum Onagrorum, ut Cap 24: 5. & sub spinam vel congregari, vel ulcerari, vel ex origine Radicis ספח perfundi, sive aquis torrentibus, quod Cap. 24: 8. habebamus, quorsum ducere videntur ספיח'ים inundationes Cap. 14: 19. sive sanguine, cujus effusio speciatim hoc verbo designatur apud Arabes, unde משפח explicui in Animadus. ad V. T. Esaj. 5: 7. sive etiam nequitia, & illicita venere, quam سفاحة effusionem vo-

citant. Nihil horum tam planum, quam vellem: ac proinde de hoc loco mihi quidem ampliandum. Id certum, cum Litera quam missam facere non ausim, aliquid figurati hifice formulis subesse, cum superlacione Cothurno Arabico in talibus domestica.

Vers. 8. Ambigit Doct. Merc. I. de patribus hæc, an de Filiis capienda? concluditque, superiora & ad patres & ad Filios; hæc specialiter ad Filios pertinere; quos Filios stolidi viri nunc appellet Noster, itemque viri inglorii, & obscuri: qui homines terra, ab omnibus calcata humiliores, & abjectiores fuerint. Cl. Schmid. II. censet in pauca & propria verba nunc colligi, quæ hæcenus magnis Hyperbolis prolata q. d. Hoc volo. Irrisores mei sunt filii hominum stultorum & ignobilium, humiliati præ terra. Creditne ergo, omnia superiora ita esse Tropica, ut locus nullus Litera relinquatur? Non ego. Cl. Cocc. ita struxit, III. Filii flagitiosi, etiam filii carentis nomine, eorum, qui propulsi erant ex terra. Cohærent

ex ejus mente נכאו & נבל בלי שם &c. ut designentur Flagitiosi, & Infames, qui ut Farciferi carnifice virgas ingerente e terra exacti; quorum Filii non minus fuerint Nebulones: ut patrum vitia & scelera filiis solent ad hærescere. Plausibilis est constructio, & omnino נבל flagitiosissime improbos hic adferre debet, itemque בלי שם infamia publica notatos.

Ita & Jun. ac Trem. paulo aliter construentes IV. Homines flagitiosissimi, etiam homines ignominiosissimi; afflictissimi erant, extorres. Nollem tam minute carpta extrema, quasi נכאו & מן הארץ duo facerent incisa. De cetero non displicet בני ex noto Hebraismo sumi pro Hominebus, sive illi sint patres, sive malorum curvorum pessima ova. Si posterius sequare redeundum erit ad V. I. ut impurum illud genus impurorum patrum nunc pressius adhuc designetur, nomine בני נבל Hominum

flagitiosorum, & infamium, qui terra ipsa abjectiores, & conculcatores. Si prius, ipsi Patres norabuntur ut Filii i. e. Homines flagitiosi, quin infamiae publicae nota inusti; atque adco e terra flagris & verberibus excussi. Jocularè est V. quod Bold. reddens contriti erant præ terra, id applicet ad Catus Ecclesiasticos in multas partes dispersos, & velut in pulverem disjectos. Coactum, Attriti a terra, quod Cocturc. VI. tentat; q. d. qui in terra & pulvere reptantes atteruntur. Nimis tenuè etiam VII. quod de Pined. allusum velit ad Habitationem horum hominum in subterraneis cavernis. Nempe Troglodytas, & Æthiops, ad mare Erythraum stabulantes in specubus, universa hac pericopa descriptos censet. Eos Jobum derisum venisse quis credat? Bolducio suos Enoschaos stupidos, insubanos, irregulares, lubenter relinquimus. In mendicabulis vilissimis cur etiam pedem non figamus, supra tactum ad V. I. Deserta litera ire ad Hostes Christi & Ecclesiae, est aërem cadere. Nec tamen Litera difficultate vacat; quæ nonnullos eo adegit, ut dicent, non narrari quid factum, sed quid verisimiliter eventurum sit. Non alienus hinc Cocc. quod disputatio hæc evenisse videatur recenti adhuc calamitate Jobi; quodque in historia nihil tale factum legitur. Observare interim jubet, fuisse interualum aliquod inter amissionem omnium fortunarum, sive primas plagas, & inter Morbos Jobi. Deinde & illis septem diebus quos luctui impend-

9 At nunc cantilena eorum factus sum, & extitit iis in Dixerium.

10 Abominantur me, procul recedunt a me; a vultu meo non compefcunt fputum.

11 Nam funem meum solvit, & adflixit me quisque; & capistrum a facie mea projecerunt.

12 Ad

9 ועתה ננינתם הייתי ואהי להם

למלה :

10 הניבוני רחקו מני ומפני לא--

חשכו רק :

11 כיייתי פתח ויעניי ורסן

מפני שלחו :

12 על--

derat cum Amicis, aliquid sinistra evenisse: ac proinde literam eatenus saltem tenendam, ut etiam in *Jobs* hæc vel facta, vel verisimiliter faciendâ, intelligantur. Omnino facta hæc statuendum; & quidem a perditissima tum vitæ, tum famæ, hominibus, quos Cap. 16: 11. jam vidimus; nempe *Improbrium* agmen illud, inter quorum Mimus se tanquam in canosum aliquod *baratrum* dejectum dolebat. Diximus ibi *Virum* tam Religiosum, addo nunc, tam *severam justitiae vindicem*, qui *caninis injusorum fractis*, *predas ex dentibus eorum excutere solitus* fuerat, ut Cap. 29: 17. visum, *Invidis*, & *inimicis*, carere non potuisset. Inter hos tales quoque extitisse, quales graphice hic depicti, credere par est. Nil mirum ergo *improbam turbam* ad fumam tam immanis eladis, ac calamitatis, accurrisse, ac veluti triumphum de virtute, pietate, ac religione, in Nostro traducendo, egisse, odia simul sua adversus illum implentes.

Vers. 9. Virulentissima ludibria: *Canticum fieri* talium hominum; eorumque *dixerium*. Habes *triumphi pompam*, ut ita loquar, & *fercula*. Vel hinc apparet, *Virtutis & Religionis osores* non minus, quam ipsius *Jobi*, in præcedentibus designatos. Egregie *Cocc. significat* datam his hominibus *ansam gloriantis* ejus malo, tanquam *vincta injurie* ipsis a *Jobo facta*. Videri ut *Deus puniat illum oppressorem libertatis*, illum *usurpatorem potestatis*, illum *sanctitatis histrionem?* &c. Hæc sunt quæ nequam homines sentire, & loqui solent de bonis magistratibus, piisque *Doctoribus*; maxime *seruant*. Solida hæc, & inascula, quibus verbum non superaddo.

Vers. 10. Nimis summam *Cocc. summa*, *מפני מפני me censent*. Nempe interpretes ad

ultimum Colon nonnihil dissentiant; atque in tres abeunt sere classes. Sunt I. qui vere *sputum in faciem Viri probissimi ejectionem* statuunt, a turpissimis *nebulonibus*. Alii II. figurate *sputum* exponunt *contumeliosissima dicta*. Huc & *Alerc.* acclis, *inignissime & contumeliosissime me tractant velut conspuentes faciem meam*. Hoc propter *Biladun maxime & Ispoharum* videtur dicere, a quibus atrocissimis conviciis *proscissus* fuerat, & tantum non *consputus*. Non respondent superiora, quæ Amicis applicari qui possunt, nullis exputo. Subtilior III. explicatio respicit *sputationem coram Jobo factam*, tanquam ab *abominantibus*. Nota formula, *dispuere rem vel personam*, in *abominatione & contentu*. Hoc *Cl. Clericus* placebat, sed postea *deprendisse se ait*, respici ad mores Arabum apud quos *exspuere indecorum*. Laudat ex *Liberto de Mor. Arab.* Nunquam eos *exserere coram* iis, quorum *dignitatem suspiciunt*. Scio; nec tamen tam delicatas querelas fundere voluisse *Nistrum*, aut in re nihili *tragedias* facere, *persuadeor*. *Codurco* simile quid in mentem fuit, danti, *Neque avertunt se a facie mea sputantes*. Addit, *hoc est nonnulli aliquem ex illis inter disceptantium patraje existimo*. Nempe *Triumviros* & hic, & supra, *perstringi* censet, sine ulla specie *Bolduc.* multa hic *cornicatur deserta in arena*, de *Eusebeis*, qui postmodum *Esseni*, quorum institutum sectatus fuerit *Jobus*, quibusque *religiosa regula*, non *expere in medium*. Docta dicam, an indocta, somnia! Meo quidem *judicio* non est cur a *litera* deflectatur *Verborum contumelie* satis expressæ *Vf.* præced. quibus nunc *publica signa*, &

facta ipsa, adjiciuntur. העבוני Abominantur me,

me; gestu, nutu, motu omni, me execrabilem & sacrum testantur. רחוקו *procul abstinent a me*, tanquam iris dirisque cœlestibus contacto; unde & ipsi contagionem traherent, si fulgurito velut corpori propius accederent. His omnibus non tam *verba virulenta in os ingesta*, quam sputum faciei procul injectum ab Oforibus spurcissimis respondere videtur. Tam parum id fidem excedit, quam quod Esaj. 50: 20. prædictum.

Vers. 11. Nexus non omnino clarus. Figuræ quoque, prior præsertim, non satis promptæ. Ad Deum I. omnia referens *Vulg. dat, Pharetram enim suam aperuit & frenum posuit in os meum.* Nempe quum *Cbetib* habeat יתרו *funem suum*, sive *Nervum*, pro quo *Keri* sistit יתרי *funem meum*, LXX. Interpretes, *funem suum aperuit* incommodius sentientes, sublituerant Ἀνοίξας τὴν Φαρέτραν αὐτοῦ &c. *De Pined.* ait *Pharetram* jam non signare *sagittarum conditorium*, sed ipsam *arcus ebordam*, cui *sagitta imponitur*. Infelix patrociniū! Et quis deinde ferat *chordam apertam*, pro impulsā ad jaculandum? Non prudentius contendit *Doct. Jesuita*, שלח in posteriori colo recte & eleganter conversum per immittere, imponere; aperte enim repugnat מפניו *a facie mea*, fatente *Vavass.* in *Hebræo* esse, *Frenam a facie mea projecerunt.* יצאו מן פניו LXX. Ergo *Hebraizantes* post *Rabbinos* קרי *Keri* præferunt in hanc fere sententiam: II. *Quoniam funem meum solvit Deus, meque adflixit; & frenum meum a facie mea projecerunt illi.* In illo fune interim magna diversitas. *Cajet.* 1. ad *funem mensorium*, limitibus regundis, respexit; quem *predones* supergressi. *Frigide.* Eiusdem frigoris 2. quod *Kimch.* ad *compagem corporis doloribus solutum* detorsit. *Vatabl.* 3. post *R. Levi*, exponit *Reverentiam*; itemque *Merc.* *Auctoritatem & timorem mei quo eos coëcebam.* Eodem collineat *Cocc.* 4. *ipccialius adhuc vim & promissudinem in aliis frenandis attendens.* Nec aliud voluit *Forst.* *Aurigatu & carru me privavit.* *Ansam* dedit *frenum abjectum*, quod & *Schmid.* 5. captans יתרו exponit *funem freni*, quem in manu retinet, qui equum regit. Non tamen valde elegans, *Quid habenas meas solvit*

Deus, ideo illi frenum a facie projecerunt. Onerat se talis sententia, & nihil minus efficit, quam verum פשוט. *Alii Nervum Arcus resolutum intelligunt, quo rupto, & reverentiam Viri abruperint omnes.* His favet *Cap. 29: 20. Cl. Cler. 6. ad funes tentorii incisos reflexum* putat, per quos, *ruina fortunarum* significatur. Simile autumat *Jer. 10: 20. כויתרי נתקו Funes mei disrupti sunt* i. e. *fortuna mea disjecta, tabernaculo penitus convulso.* Hoc verbo פתח *aperiendi* expressum haud credibile. *Codurc. 7. vult metaph. esse a fasciculis, rebusque quæ communi fune continentur; quo soluto dissolvantur & dispergantur.* Ad hanc faciem *Episc. Eliens.* *Deus dispersit omnes meas fortunas &c.* Ne hoc quidem verbo פתח satis commode elatum: quamvis *scopas solutas* haud ignorem, pro *rebus confusis, & dissipatis* Hic fortius quid requiritur: quod in *Nervo Arcus Jobei retento* potissimum quarendum censerem, si *Keri* obtineat, & ad Deum קרי

פתח referatur. *Nervum illum retensum* autem interpretarer *dignitatem succisam*, ac veluti *encruiatam*, per plagas ignominiosas, & inhonestas, quæ improbitatis maculam imprimebant *Nostro.* Omitti interim nequeunt III. qui prius hocce, æque ac posterius *Colon*, ad *Illusores, & Homines nequam*, trahunt; ut sit; *solvit quisque eorum funem meum, meque vexat, & frenum a facie mea projiciunt.* Hi *funem meum* exponunt *imperium meum*, vel *vinculum quo eos constrictos tenebam.* Dic uno verbo, *Habenam meam solvit quisque &c.* & senties aliquid satis concinnum ad seriem, cui *frenum excussum* pulchre succinat. Sed quidni tunc יתרו *Habenam suam*, quod in textu, retineamus? Id aptius, sonantiusque: *Nam habenam suam solvit quisque, meque vexat; & frenum a facie mea projecerunt.* Secundum *Ketib*, sententia ad *Deum* reducta, tentavit *Codurc. IV. solvit funem suum* i. e. *transennam, impetum in me facturus: metaphora a Cursoribus, vel a Feris.* Id durissimum sentiens, addit mox, *vel solvit funem suum, quo illos victos tenebat; habenas illis laxavit.* Applicat *Triumviris.* Mutatio numeri tanti non est, ut propterea ad *Deum* necessario

12 Ad dextram pullities confurgunt; pedes meos impulerunt; & aggerarunt super me vias suas perniciosas.

12 על-ימין פרחח יקומו רגלי

שלחן ויסלו עלי ארחות אידם:

13 Di- נתסו 13

prior pars revocanda judicetur. Vel ad *Socios* reducta sententia, mollius fuerit, *Nam habenam suam solvis quisque.* &c. &c. i. e. *sive modo & modestia in me invehitur.* Milium tamen V. ad *genus hominum* reduci, quod ex *precedentibus* odio *Jobi* non solum, sed & *virtutis, pietatis, ac Religionis* ipsius, flagrantè manifestum. Hi *Habenam suam solvisse* eleganter dicuntur, quum ob *Judicia in virum piissimum* novos spiritus sumere, atque apertius, ferociusque, *Religioni & pietati* illudere cœperunt, *Jobum contumeliosissimis dictis & factis* adstringentes. *Ista insultatio, ad quam soluta religionis habena* hos nebulones impulit, pulcherrime, continuata metaphora, exprimitur, & *capistrum a facie mea* projecerunt; vel & *permiserunt, immiserunt, effuderunt, in effusum* effrenemque impetum admiserunt. *כפני* non simpliciter est *in conspectu meo*; non etiam *a conspectu, ut eos amplius videre nequeam*; sed ut recte *Merc. ne ultra metuant a conspectu meo, quo antea territabantur, presentiam meam nil morantes.* Addo, *presentem impudentissime inludentes.* Est *figura Arabibus* fere domestica; quam reperies illustratam ad *Haririi Conf. 3. p. 180.*

والقي حياي علي غاربي
واسلك مسلك من قد مرج

Et funem habenæ meæ in gibbum rejiciens,

Viam sequor nutantium in religione.

Ad eam rationem proverbialiter effertur

أسلك طلق زمامه *solvit capistrum*

suum, in eo, qui nullo Dei, hominumve, respectu coercitus, in omne nefas effrenato impetu fertur. Hinc explico *Pf. 140: 9. Ne des cupiditates improbi;* *זממו אל הפק* *Capistrum*

ejus ne laxes; efferrent sese. Habes *confusionem numeri Enallagen.* Hoc ad spectu יתרי quoque aptissimam præstat sententiam; *nam funem meum solvis* quisque, *meque adstrictus; & capistrum a facie mea abjecerunt.* Alii *Kerib* antiquius, & sanctius, quam *Keri*, si utla ejus interpretandi via relinquatur. Ubertius etiam, יתרו, *funem suum*, secundum explanationem a nobis datam; sive ad *Deum* reteras, sive, quod malim, ad *unumquemque* illorum *impuratorem*; qui in *clade Jobi, in religionem, & virtutem*, illudabant. Apponam exempla quædam, haud parum lucis latura.

Harir. Conf. 4. لا اعطي زمامي لمن

بخف زمامي Non trado capistrum

meum ei, qui tutelam mei prodit. In Hist.

Tamerl. p. 243. فالاقبل ان

تكونوا كاسلافكم حكامها

مالكي نواصي صياصياها مراقبين

سنامها باسطي اياديكم فيها

قابضين زمامها

Ad minimum sitis, ut parentes vestri, arbitri harum regionum, tenentes antias Arciam, & scandentes gibbum earum, extendentes manus vestras in eas, earumque capistrum retinentes. Et p. 122.

لم يسلم لا يدكوا زمامه

Non tradidit Ylgois capistrum suum. i. e. obedientiam & reverentiam ei præstare noluist. Ad

vocem רסן quæ *Cl. Guss. est Lupatum, si-*

ve Ferrum ori equorum inditum, aliis capistrum, sive pars habene maxillis adstricta; aliis ipsa Habena; haud spernes subsidium Dial.

Arab. ubi رمدى est Capistro, sive fune,

quæ

qui naso incumbit, constrinxit equum; e-
jus deriv. **مَسْنَن** in Camuso est
الحبيل وما كان من
نرمام علسي اذني
Funis, & praesertim quod de Capistro incumbit
in Nasum. Vides **فحل** و**حبل**, qui
& **وتسر يتر**, strictius esse superiorem par-
tem capistri, quae manu retinetur, sive Habe-
nas, & **مسنن** inferiorem illam par-
tem, quae Nasum stringit, & coercet.

Vers. 12. Magni fluctus ad vocem **פרחח**.
Mirifice Vulg. I. Ad dextram orientis calami-
tatis meae. Traxere eum LXX. **ἐν δεξιῶν βλα-**
στῶν, reddentes, quod **פרח** sit **βλαστῶν**. In
his **עליו**, quod non curatur emplastro do-
cti Jesuitae, ad germinantem Jobi lepram res-
pici censentis, cujus dextram i. e. vim & ro-
bur homines inimici adjuverint. Alii Latini
II. legerunt, ad dextram Orientis calamitates
meae illico surrexerunt. Hoc a **Pined.** rejectum,
suscepit **Vavass.** coactius adhuc Orientem, ex-
ponens pullulantem fortunam, & felicitatem.

Videatur **Luc. Brug.** A **פרח** pullulavit plerique
Rabbini III. adscivere *adolescentes*, collata formu-
la **Thalmud.** **פרחי כהונה** Flores Sacerdotii, pro
Sacerdotum filiis tenellis. Avide arripuit **Bol-**
duc. notari contendens *novitios Doctores*. Il-
los Flores Sacerdotii nimis honestos sentientes
alii IV. respexerunt deriv. **אפרוחים** pulli a-
vinum, ut contemtim enuncietur *pullities, tur-*
ba impluvium pullorum; qui vix e testa exiere.
Vide **Merc. Genev.** &c. &c. Ut tamen ju-
dicia variant, video V. Cl. **Schmid.** inclinare
ad Florem virorum, qui inter alios praecipui,
& quibus **Jobus** maxime confidebat. q. d. non
tantum homines vilissimi me irrident, sed etiam
flos delibatas virorum. Applicat **Triumviris.**
Eisdem ex oculis non dimittens **Codurc.** VI.

ait **פרחח** hic adverbialiter positum pro forti-
ter, instanter, fervide, ut **Chald.** **בחוצפה**,

cum instantia. Exculpit id ex **פרח** micuit;
tam securus sui, ut reliquos interpretes caecu-
tuisse pronunciet. Potuisset ad majorem spe-
ciem addere **פרח** Arabibus esse *Latus*, i-
tem, *protervus* fuit; quae a *micando* palam
propagata. Inde olim tentabam VII. *Petu-*
lantes, protervi: quod adverbialiter efferre pos-
ses *petulanter, proterve.* Doct. **Crom.** VIII.
& *protervum* habet, & *obscurum* sive *abjectum*,
ex notione **פרח** apud **Golum**, *Cujus*
nec genus, nec amici noti. Ita sane in **Camus.**
المفرح الذي لا يعرف له نسب
ولا ولاء Vocatur **Mopbrach**, cujus nec cogna-
tio, nec necessitudo ulla noscitur. Suspicio du-
ctum a pullo, qui **פרח** Arabibus.
Id frequentatur pro eo, quem **σάπρος ἰγεία**
μύκη. **Nawab.**

وقع الباروخ في البافوخ
أهون من ولاية بعض الغسوخ

*Incussio bipennis in cerebrum,
Levior pro imperio quorundam e pullis.*

Notat ibi **Zamachs.** **العرب**
يقولون فلان فرح من الغسوخ
يريدون ولد الزنا ويجون
إن يراد بالغسوخ الصبيان
لأنه لا خير في رأيهم
Arabes dicunt, Ille est pullorum aliquis, e scor-
tatione natus notantes. Fieri etiam potest ut
pueri intendantur, quorum consilium nihil est.

Vides **פרחח** pullitiam rectissime converti,
& intelligi, vel pueros nequam; vel ex nequam
natos, vilissimam pullorum sobolem, ex *volgiva*
venere oriundam. In **Camus** etiam extat

الفرح ولد الطائير وكل
صغير
N n n n 2

13 Diruerunt viam meam regiam; in præcipitium mei culmina scandunt, quibus auxiliator nullus.

13 נתסו נתיבתי להותי יעילו לא

עור למו :

14 Tan- כפרין 14

صغبر من الكيوان والنبات
والسرجل الـذليل المطرون

Appellatur פרח pullus avium, omnisque soboles qua animantis, qua plantæ. Item, vir contemtus, & vagabundus. Vix dubitarim, turpem illam pullitiam hic signantissime expressam voce פרח, cujus ipsa Forma aliquid vilitatis & contemtionis consignat; sive iidem uotentur, qui supra descripti, ut mali corvi mali ora; sive & alii impuri tenebriones, qui a Nostris vel verbis, vel verberibus, antea castigati, nunc pietatem & Religionem una cum dignatione ejus lacerabant. Huc spectat illud, Ad dextram stant. Figuratum haud dubie. Non melius explices, quam, improbitatis me accusant, & mericissimas me penas luere, atque ulterius luiturum, clamitant. Qui reum aliquem agebant, dextere adstant. Zach. 3: 1. Pf. 69: 16 & 109: 6. In hanc Figuram additum, pedes meos impulerunt. Doct. Merc. habet, Ludunt de me; meque, pedibus prehendentes, propellant, ac præcipitant. Allusum ad id genus petulantis ludibrii, facile concesserim; rem ipsam improprie accipiendam autumo. Intellego violentas accusationes, sub quibus quali pedibus impulsis corruere cogebatur Noster, quod nec in Deo, nec in hominibus, inuentie vel tutamen, vel testimonium, ei relictum. Cl. Schmid. ad Amicorum criminationes referens, circa personas tantum a nobis differt. Nescio quid Cl. Guffetio observatum fuerit, quom ex coll. Esaj. 32: 20. vertit, pedem meum miserunt i. e. adigor ad circumueulm huc illic famulandi ergo. Noster est Colure monens metaph. esse a Luctatoribus. Idem posteriora etiam satis commode, straverunt viam injurie sue contra me. i. e. Omnes machinas intenderunt, ad evertendum me. Metaph. ab Obsidionibus. Sic fere Grot. & Cocc. Aggerarunt contra me itinera perniciosa sua. Non est Elumbe; ut pronunciat Schmid.

Fortius tamen Merc. Super me viam sibi secere, ut eorum injurie & contumelia, & perniciæ qua me perdunt, sim velut semita trita. Ad eandem nominam Cl. Schmid. concipiens semitam ab Amicis super Jobo impulso, & dejecto, stratam. Non quod disputando eum vice-riunt, sed quod violentis eum verbis velut prostigarint. Circa personas dissentio; rem ipsam non sperno. Suspicio interim in universa hac Allegoria gravius quid captatum; ad contumeliam simul pietatis, & Religionis subversionem, pertinens. Qui injurias sibi factas dolenter fert, homo est; qui pietatis honorem minui dolet; plus quam homo. Aggerant super me strato, & conculcato, vias perniciæ sue, i. e. perniciosissimas, hunc admittit sensum, Tropica erigunt Impietati, super ruinis meis; atque in meis plagis triumphum agunt de virtute, justitia, ac religione. Cl. Schmid. ad Amicos

hæc applicans, non absimile dedit, nam ניד ei est perniciosa sententia & doctrina, quam Tresviri urserunt. Est durius: Personis mutatis durities omnis tolletur.

Pers. 13. Grandi imagini magnificis instillitur luminibus. Primo, destruxerunt, vel destruant, viam meam. Nimis languide 1. Grot. exponit, omnem amicis ad me aditum obstruxerunt. Non tortius 2. Codurc. Dissipant semitam meam ne qua possim evadere. Applicat tribus Amicis. Confer Nicet. Vatabl. de Pined. Crinsoz. &c. Ad impeditas actiones 3. totum versum refert Cocc. secutus Merc. cujus hæc mens, significat omnia sui instituta, & rationes, sibi ab illis turbatas &c. Similia habet Vavass. Ad Scholas Jobi dissipatas ab æmulis, respexit Baldac. 4. quod de palma contendit cum Rabbिनico illo, Oves dispersas indicari. Proxime ad rem 5. Schmid. Malumus hanc semitam accipere de semita Justitiæ, in qua pie & juste vivendo incesserat Jobus. Hanc destruxerunt Amici, quum Justitiam illius calumniati sunt, & in impietatem transmutarunt. Placet, Personis tantum commutatis, 6. ut

14 כפרך רחב יאתו תחת שאה

ההגלגלו ;

15 ההפך

Improbi Religionis & Virtutis contemptores, dicantur, Viam Regiam Jobi destruere, quatenus ex ejus clade & ruina materiam sumebant triumphi. נתוב & נתובה non est semita, sed via edita, exaggerata, Regia. Redi ad Cap. 19: 8. & 24: 13.

Ibid. Secundum varie quoque exponitur. Codurc. 1. ad perniciem meam strenui sunt. Plerique 2. Ad contritionem meam proficiunt. i. e. letitiae fructum, & utilitatem, inde capiunt. Vide Vatabl. de Pined. &c. Maluit Merc. 3. Ad confractionem meam juvant i. e. augeant meam afflictionem. Similiter Druf. Belg. Crinsoz. &c. Minus commode 4. Schmid. in Exultum meum proficiunt: Nam etsi non convicerunt Jobum Amici, aut superarunt, tamen ita disputabant, ut sibi vicloriam adscriberent: habueruntque suos haud dubie plausores. Atqui Jobus Victorem sese Amicorum tulit, atque etiamnum infert. Cl. Cocce. 5. cum seq. membro arctius neccens, Ad infortunium meum proficiunt, quibus auxiliator non est. Id ad reliquias fortunarum Jobi distractas & direptas ab hominibus nibili, videtur retulisse. Sublimiora nunc spectat Noster. Observetur itaque 6. הנה הנה sive הנה הנה esse ruinam qua quis in profundum velut barathrum praecipit abijt. Originem ad Cap. 6. reperies. הועיל profecit, utilis fuit, contrarium quid ex Origine adfert, altum tenuit vel tenere fecit. Inde emergit, ad profundissimam ruinam meam altum obtinent, & victores existunt, homines perditissimi. i. e. me profligato, & in barathrum hoc calamitatis inaudita detruso, vincunt & triumphant Improbi, atque adeo Improbis ipsa sibi jam calmen tenere videtur. Quae ex غلال olim co-

nabar, Analogiae haud congrua. Ad nostram mentem quoque flecti facile, quod num. 2. positum; in quo pedem figere poterunt, qui Originibus minus delectantur.

Ibid. Tertium colon item in diversa distractum. Plerique 1. Non est illis adjutor. Non

14 Tanquam in rupturam latam vadunt; sub fragore turbinis in modum provolvunt se.

15 E-

opus habent auxiliator: ad me vexandum, &c. Ita Ramban. Druf. Belg. Crinsoz. &c. Durum id Mercero; sicut & quod 2. nonnemo

textum corrumpens למו sumat pro לו, & ad Jobum referat, qui queratur, sibi nullum esse adjutorem. Is Castalio; quem corruptelae iur-

cusatum nollem, quum למו pro לו ex Gen.

9. aliisque locis, in usam singul. non careat specie. Nec omnino necesse erat לי, quum

enallage illa qua a prima ad tert. pers. transitur, nil habeat, quod offendant. Merc. 3. cum praeced. copulans, Ad confractionem meam juvant

quibus antea non erat adjutor. Reflexit oculos ad genus in principio Cap. descriptum. Cl. Schmid. sic mallet 4. Quibus ante non erat auxiliator praeter me. Quos ego olim meliora docui, & in pietate informavi &c. Idem Vir Doct. 5. praefert, Quia non est auxiliator mihi illis oppositus. Consimiliter Nold. Idem voluisse videtur Vulgat. Et non fuit qui ferret auxilium. Cl. Crom. 6. offert, Nec est ca-

stigatior iis; ا عسى, cujus 2. dat عسى يسي

castigationem verbis, & verberibus adnotam. Id quomodo a Juvando sic propagatum, in animadvf. prioribus, si tanti, reperies. Si Colon hocce per se stet, nil aptius etiamnum judico: est enim speciosius, quam solidius, quod Cl. Reim. 7. allusum velit ad copias

auxiliares, quibus non indiguerint hi inimici Jobum oppugnantes. Redit ad num. 1. Aliquid certius circumspicienti succurrit, Non adjutor illis, ex formula Arabum notare Ho-

mines perditissimae rei, & spei; quos nemo sua cura dignari velit. In Hamasa sic planissime.

ما يدينكم ليهما انفة لیس
لكم

من يباير المناس ناصي

15 Eversio facta; super me Diræ: persequuntur ut ventus generosum meum spiritum: & ut nubes transit falus mea.

15 ההפך עלי בלחות תרדף כרוח

נדבתי וכעב עברה ישעתי;

16 Et ויעתה 16

Videmus vos ignobiles, pauperes, quibus nullus ex reliquis hominibus adiutor.

Similiter Zamachij. ad proverbium, *Is vere servus, cui nemo servit*, notat, **يضرِب في**

ذلتة من لا ناصر له ولا معيّن frequentatur in vilitate eorum, quibus nec adiutor, nec opitulator. Signatam esse phrasin perspicias praesertim ex *Gjuubar*. in voce

لقبنت عرق قردة ad Adagium *passus sum sudorem utris aquarii*, pro *grave & indignum quid*: ubi monet **من القرب منه**

انما تكلمها الائمة الزوافر ومن لا معيّن له وربما اضطر الرجل

الكريم واحتاج الي حماها وعرق لما يأتقه من المشقة والخباء من الناس

Origo ejus ducta ab Utribus aquae, quas portant tantum ancillae bajulae, & quibus nullus adiutor. Nonnunquam autem vir honestus eos bajulare coactus, sudorem mittit, praemolestia, simul, & pudore. Vides Honestos opponi iis quibus nullus adiutor, i. e. vilissimis capitibus, ac mancipiis, inhonestis quaeque sine pudore obeuntibus. Hinc latius extensum videtur ad homines profligati pudoris, turpia quaeque $\rho\omega\mu\eta\ \tau\eta\ \kappa\iota\phi\alpha\lambda\eta$ patrautes.

*Vers. 14. Sublimes figurae. Consentitur fere a fluctibus eas translatas; tanquam per rapturam latam devolutis in Caput & Fortunas Jobi. Satis commode in hunc sensum Vulg. Quasi rupto muro & aperta janua, intraverunt super me. Alterutrum ex Glossemate irreplisse dicerem, quum vel ruptus murus, vel janua aperta, late raptura respondeat satis. Cl. Schmid. **כפרץ** recto casu accipit, ut *Ruptura lata po-**

natur pro aquis erumpentibus per talem rapturam. Major dissensus ad seq. Colon, ubi

diversos peperit conatus. Vulgat. Ad miserias meas devoluti sunt. At Pagn. sub calamitate se devoluerunt. i. e. praetextu calamitatis meae, vel occasione ejus, ut Varabl. Merc. & plurimi. Acutius, & fortius, Cocc. Vice repentinae vastitatis provolvunt se. Similiter Cler.

*Et desolationis loco sese devolunt. vicem, locumque, inferre notum. Cl. Schmid. inluit, sub turbine vastante provolvuntur. Magnifice sic concinunt fluctus, & Turbo eos impellens. Applicat Amicis, violento impetu ac velut turbine, in Nostrum irruellis. Admittere possem, mutatis tantum personis, & improborum agmine adscito, qui Tropaei velut in ruinis Jobi stantebant. Hoc ipsum autem **כפרץ** tenere ju-*

*bet pro effractione muri expugnati, ut Allegoria a re militari sit desumpta, in hanc sententiam, Tanquam per latam rapturam veniunt, & intrant victores, in Arcem religionis meo lapsu quasi collaptam, sub ruina moenium disruptorum provolvunt se; vel globatim advolvuntur. Ita sub ruina esset ad ruinam & cladem qua spes opesque meae religiosa considerunt irreparabilis. r. **החרת** sub adfert occasionem, auxi-*

*lium, fervorem &c. Posses etiam, sub Turbine vastante, quo ipsi Virtutem & Religionem disperdere moliantur. Non damnein quoque vice Vastitatis, in eandem mentem. **התגלגלו***

*lucem saeneratur ex Ps. 77: 19. ubi **גלגל** est*

*Globus nubium convolutarum, qui & Arabibus **جوجل**, ut forma verbi **גלגל***

isidem est cum fragore volvi, in Nubibus, Aquis, aliisque; cum quibus Globi militares solent comparari. Defungar unico ex Div. Hud.

مدوا

16 ועתה עלי תשתפך נפשי יאחזוני
 מי-עני :
 17 ללה עצמי נקר מעלי וערקי
 לא ישבון :
 18 ברב-

16 Et nunc super me effundit se-
 met anima mea : corripunt me dies
 Afflictionis.
 17 Nocte ossa mea pertundit de
 super me ; & rodentia mea non cu-
 bant.

18 Præ

— — — — —
 مدوا بالكلاب
 مد المجاجل ذي الجاء يراح من
 الجنايب

Suppetias tulere agminibus effusis,
 Prout crescit conglobatum e nubibus agmen
 flantibus Austris.

Vers. 15. Impedita valde structura. *Vulgat.*
 I. Redactus sum in nihilum: abstulisti quasi ven-
 tus desiderium meum, &c. Non est iam alie-
 num, quam prima fronte videretur; nec ad vo-
 ta & desideria invenienda necesse erat ut Co-
 durc. pro Nediba, daret Nedaba; quum for-
 ma נדב-ג-ה נדיבה, ex Origine Radicis, ad-
 mittat impetum generosum, & nobile desiderium.
 Concinnius aliquanto *Vavass.* II. versi in me
 sunt terrores, & persecuti sunt tanquam ventus
 vehemens desideria mea &c. Expressum ex
 Pagn. qui III. habet, *Conversi sunt super me*
terrores, persecuti sunt sicut ventus spontaneam
meam animam &c. Ita *Vatabl. Merc. Druf.*
 &c. &c. Ad vitandum discrimen generis in-
 ter ההפך & בלהות *Jun. & Trem.* IV.
 פרץ repetunt ex *Vj.* præc. *Obversa est in me*
irruptio cum terrorum multitudine; persequitur
quasi ventus ingenuitatem meam &c. i. e. glo-
 riam illam meam, quam *Cap. 29.* prædicavi.
 Ad שאה V. respiciens *Grinsoz.* continuat,
Ut ruina qua magno fragore voluta sese inverte-
ret in me: Terrores persequuntur animam meam
instar venti &c. Atquin שאה *femin.* Non
 valde limpide etiam *Schmid.* VI. *Conversus*
est contra me sicut terrores: persequeris animam
meam O Deus. Ad Deum orationem defe-
 cit, qui hostiliter impugnare dicatur, *instar*

terrorum nocturnorum. Non ineleganter VII.
Cocc. versum est apud me in nebulas; persequi-
 tur ut ventus dignitatem meam. Cur בלהות
 Nebulas det, supra indicatum; pro quibus
 substituas licet Terrores in eandem sententiam.
 Mea ratio sic habet VIII. *Everfio facta est; su-*
per me terrores; persequuntur ut ventus ingenu-
am meam &c. Usus impersonalis clarescet ex
Fer. 2: 23. & 18: 12. Esaj. 14: 31. & 57: 10.
 &c. *Everfio facta rei* non solum & spei meæ;
 sed veritatis, pietatis, religionis. Pathos *Jobo*
 congruens. *Super me Terrores* mentem ex-
 ternantes, ut ubi sim, nesciam. Confer *supr.*
 20. 25. De vi vocabuli redeatur ad *cap. 15.*
 תררף cum בלהות cohæret ex perpetuo A-
 rabismo, quin & Hebraismo. נדיבה ingenuita-
 tem vel indolem ingenuam nunc signat; sive
 pressius adhuc principium vite spiritualis, vir-
 tutis, & sanctitatis, quod רוח נדיבה spiri-
 tus ingenuus *Pf. 51: 14.* Radix נדב נדב
 fluxit sponte: uleravit. Inde liberalitas, mu-
 nificentia, ingenua virtus &c. Hæc alias. Ter-
 rores, iræ, diræque cœlestes, venti instar per-
 sequebantur *Jobi* נדיבה ingenium illud, & ex
 Deo natum principium, quatenus omnia ejus
 fundamenta labefactata & convulsa esse vide-
 bantur, per *Everfionem* tum rei, tum spei
 sanctissime, quam & religiosissime culta pias,
 & gratia largissime collata, pepererant.
 Recinit pulcherrime ad imaginem venti, *Nu-*
bisque instar transiit salus mea. Inepte non-
 nulli Hebræorum, Animam intelligunt, quæ
 salus sit corporis. Non minus quæsite *Bold.*
 exponere jubet de principatu *Jobi*, in quo sa-
 lus fuerit publica. Eidem עב obscuritas. Hoc
 ruere est. *Liberationem* volunt *Cler. Grinsf.*
 Ad prosperitatem veterem refertur a plurimis,
 quam

18 Prævehementia impetus commutat se in amictum meum: & sicut os tunicæ meæ cingit me.

18 ברב-ידי-כח יתחפש לבנשי כפי

כנתני יאורני :

19 Pro-

quam admittit, si non tam *temporalem*, quam *spiritualem*, a Nostro latentem, admittatur. Exitium insuper, salutem illam speratam, sibi que pignore solenni desponsatam, de qua *Cap. 29: 18.* & seq. actum, potissimum nunc spectari. Ea ut *Nubes transisse* dicitur, figura *Arabibus* tritissima, qua *magnificas spes*, aut *pollicitationes*, haud impletas, comparant *Nubi* imbrem largum promittenti, sed mox in auras dilapsæ, vel *ventis discessit*. Exempla alibi prolata.

Vers. 16. Nihil hic difficile. Prior phrasis a *Vulgar.* expressa, *Marcescit anima mea in me- met ipso.* Nempe *effunduntur* quasi, quæ vel *succo*, vel *spiritu*, languente marcent. Placuit ratio *Metaphoræ* & *Junio*, *Coccey*, *Codurco*, notanti, ea quæ *succescent* semet sustinere non posse, ideoque dictum, *Anima mea effundit se super me*, & quasi *collabascens in semet ipsam* relabatur. Non multum hinc abludivit *Merc.* *exanimationem* & *effusionem Vitæ* quasi intelligens. Veram vim formulæ discas ex *Pf. 42: 4.* *Effundo super me animam meam*; i. e. *anxius querelis memet macero*, obruo, demergo. Est *Metaph.* desumpta ab aqua effusi copiosius, ad *inersionem* usque. Sentis quam apposite præ-

pos. *על* adhibita. Non erat cur *شفق* commiseratione moveri huc adferret *Cl. Crom.* Et enim diversissimæ indolis, a tenuitate. Posterius elegantissime *Vulgar.* dedit, *possident me dies afflictionis.* Id fortius, quam *Apprehendunt me*, quavis & qui hoc sequuntur *Occupationem*, & *possessionem perpetuam*, adjungere queant. *עני* *Afflictio* in *Origine* sistit succi vitalis *expressionem*, *effusionemve*, quam opportunissime locatam, cernere est.

Vers. 17. Vehementissimi affectus. In priori Colo ambiguum *suppositum* verbi *נקר*, in *Pib.* Multi *Dolorem*, vel *Morbum* supplent: plures *Deum doloris auctorem.* Vide *Merc.* qui dat, *Nocte ossa mea perforavit desuper me.* Pleniuscule *Cocc.* *Noctem ossa mea rodit mor-*

bus, & separat a me. Ex *conj. Niph.* maluerunt alii, *Nocte ossa mea perforantur.* Ita *Vulgar.* *Luth. Schmid.* &c. In *מעלי* indultum acumini a *Fun.* & *Trem.* reddentibus, a *stragula mihi imposita perforantur.* q. d. *stragula ipsa me prægravat.* Tenue. *Cl. Schmid.* *ossa* velut *de corpore revulsa* concipit. Probo: i-

denique haud dubie volebat *Cocc.* Ego *נקר* ex *Pib.* cum *ליה* commodissime nocti autumem. *Nox ipsa Ossa mea pertundit de super me.* Solemne cothurno, *Nocti*, vel *Diei*, id dare, quod de *Nocte*, vel *Die* contingit. *Arabes* præsertim loquendi formam suam fecere. Sic *נهای صایم* *Dies jejunans.*

يوم سافك *Dies sanguinem fundens.*
ليل سفوك *Nox multum sanguinis*

faciens &c. &c. *Pressius*: *Nox angere*, *vexare*, &c. in omnibus *Linguis* dicitur, quam *anxietates nocturno tempore ingravescunt.* Speciatim hic respicitur ad *Noctem* *curas lenire*, ac *domare*, solitam, que nunc contra *intensius* dicitur *sevire*, & *ossa ipsa ac medullas pertundere.* Satius judico tamen repetere *עני* *Afflictio-*

nem, *extus* & *intus* vi sæva incumbentem, & *noctem* etiam *ossa tundentem.* *Ibid.* Major fluctuatio ad posterius *Colon.* *Vulgar.* 1. *Et qui me comedunt, non dormiunt.* Exponitur a *Viris Doctis* in *Ecclesia Romana* *bifariam* 1. *Detractores* & *Calumniatores*, cum *homines*, tum *Dæmones.* 2. *Vermes* vel & *pediculi*; ut ad *pedicularem* morbum *digitus* intendatur. Vide de *Pined.* & *Bolduc.* qui a

ערק *fugere*, *vagari*, hanc notionem exculpfit, ut sint *vermiculi per totum Corpus vagantes.* A *fugando* seu *persequendo.* 11. alii *Vermes* illos coactius adhuc eliciunt. Vel & a *fugiendo*, unde *Doct. Tigur.* *vermes digredientes a me.* *Varass.* suspicatur *Interpretem* legisse *טרפי*

lacerantes me vermiculi. Nachman. tenuit IV. proprie dictos persequentes, sive hostes, qui ne nocte quidem quieverint, meditantes in lectis suis, quomodo Jobum de die vexarent. Ad

חרק recurrit Chaldaeus V. יתי דמעסן Qui frendent in me hinc arripens, non optimo exemplo. Horum nihil quum placere possit, magno consensu itum ad Arabiam, ubi

عرق, plur. عروق, complectitur venas, arterias, nervos, a similitudine Radicum sese quaquaversum diffundentium; nam

عرق proprie radicem designat. Praeiverant LXX. dantes VI. ἄλλοι δὲ εἰσὶν ἅμα ἀλλήλοις.

Ab. Esra etiam diferte monuerat בלשון קרר in Lingua Arabica עורקים esse nervos.

Farch. R. Levi, Kimch. huc calculum contulere; unde vix ullus recentiorum adhibere sustinuit. Videtis Merc. Drus. Codurc. Grot. Cocc. Schmid. Cler. &c. &c. ne jam Pocok. Holting. aliosque Arabizantium principes, commemorem. Refertur solet ad vim morbi, sive per febres acutas, & ardentes: sive per convulsiones. Doct. Niewent. cum arteriis nervos jungendos opinatur, quatenus hi illarum motum, pulsusque, cient. Cl. Guss. argutius adhuc philosophatur; 1. עורקים merito pro Arteriis sumi a fugiendo, quod per eas sanguis fugiat a corde ad extrema, ut a fuga tamen reducatur per venas ad cor, & ita circulatio compleatur. 2. Convenire querimoniam Aegro, quod Arteriae non cubent, quia in morbis acutis arteriae subsultant, & assurgunt in cerebro, & alibi. Ad hæc observo 1. quæsitum esse Etymon Arteriae a fugiendo: & circulationem sanguinis parum opportune huc insertam. 2. Arterias non cubantes exilius quid sonare, quam magnitudo plagarum Jobi postulat. Hæc me ratio impellebat olim, ut VI. ex conjectura proponerem, Venæ meæ non fluunt. Tota temperies conturbata, sanguine officium non

prestante. עורקים in origine est fundere, & fundi, indeque facere, atque inde porro Cubare, quiescere, dormire &c. Si

עורקים venas & arterias hic exprimeret, quas a Radicum similitudine sic appellatas, Arabes docent, causam non video; cur conjectura pœnitæat. Amor tamen veri non patitur me in eo acquiescere. Obstat 1. שכב pro cubare, dormire, verisimillime nunc positum, quod Nox præcedat. Ea ansam dedit Jun. & Trem. non invenuste reddendi, Arteriae meæ cubantis non quiescunt. Nempè in

ישיבון suppleunt simul אשכב, dum ego cubo illæ baud cubant. 2. Non permittit Analogia, ut עורקים form. part. pres. cum

עורק segolato conferatur. عارق Arabice sonat Rodentem, ut innox parebit. 3. Morbum describi, parum verisimile: quum materiam longe graviolem ingressus fuerit, quam ut cumulum malorum suorum masculule non minus, quam pie, exequitur. Omnino ergo 4. cogitandum de Terroribus Dei, ossa ipsa rudentibus, ex formula trita in Psalmis. His contusis & exesitis, unice 5. respondet, Et Rodentia mea non cubant, dormiunt. ἄσπυτοι. Ad VI. 3. potestatem Rodendi ex Dial. Arab. & Syr. adfirmatam dedi. Speciatim in ossibus rodendis frequentari patet ex عرق Os carne nudum & derosum. Item ex forma proverbiali

عروق العظيمة Derofus ossa, pro misero. Absolute etiam reperio عوارق لثمة Tempora rodentia, pro adversis, in Div. Hud. Propius Ibn Doreid.

لا تحسبن يا دهر اني ضارح لنكبة نعرقي عرق الهدي

Ne reputes, o Fortuna, me supplicaturum, Ad Infortunium, quod rodit me rosione cutrutorum.

O o o o

ite

Iterum

لا عسرو ان لج نرمان جاييس
فاحترق العظم المبخ وانتقي نجا

*Haud mirum quum urgeat tempus iniqum;
Si rosum os medullosum exsugatur.*

Nil plenius desideres. Vermes corrosores corporis, vel & Morbos, si quis malit, libera sit optio. Mihi quod posui, praeplicet. In verbo טככ טככ cothurnus Tragicus a peritis facile agnosceatur. Soph. Philoct. 651. dabit טככ טככ Sospire Ulcus: & פריזא flammam, Aesch. Agam. 606. & Eumen. 835. טככ טככ Nigri fluctus amarum vehementiam. טככ טככ vulnera, Homer. Iliad. 16: 524. Vers. 15. Magna obsecritas. Vulgat. I. sic pergit, in multitudine eorum consumitur vestimentum meum; & quasi capitis tunicae succinxerunt me. Ad vermes referunt fere Latini. Cum iisdem conjungit de Pined. patres fluores, morbi cruciatus, & totius corporis seditionem. Non multum hinc abest Merc. II. In multitudine roboris, multa vi morbi, immutatur vestimentum meum, i. e. sanie inquinatum mutare saepius cogor: vel pro pure & sanie aliud esse videtur. Posterius a plerisque receptum: sequentia sic exhibet, sicut os tunicae meae cingit me dolor meus, vel, Dominus hoc dolore collum premens. Diverso adpectu Cocc. III. Maxima vi exiit vestis mea; ut os indusi mei cingit me. Trahit ad difficultatem vestes mutandi. In Lexico maluit, Vestis mea magni vi vestigatur. Neipe Vestigatus & excussos sinus vestium adhibitos centis pro curam exatione. Conf. Behdac. & Schenckz. posterius Colon huc flectentem. Alienum. Vicinus Codure. IV. Ob multam vim sese condit vestimentum meum &c. i. e. ita ardet ut vestes meae imprimantur in me, & subeant carnem meam. Coactum. Cler. V. ad involuionem stragula vestis detorsit. Schmid. VI. pro multitudine roboris mutat se sicut vestimentum meum Deus: sicut os tunicae meae cinxit me. Exponit, tam facile Deus se mutat, & variat, in immitrendis mihi afflictionibus variis, quam facile vestis mea mutari cum alia potest. Exquisitus quid ex illa constructione dare potuisset Vir Doctus; nempe pro multo robore mutat se in

vestimentum meum; meque ut os indusi cingit: ut Deus doloribus arguens, dicatur totum corpus ad instar vestimenti a summo ad imum involuisse, nulla parte cruciatuum experire. Melius quoque tunc cum multo robore, quam pro, quod languet. Non tamen digero Deum ipsum in vestem transmutatum; & collo innexam.

Decentius VII. fuerit ex V. 16. repetere עני

Dolorem extus & intus sevientem. Eum V. 17. etiam commodissime refumi insinuatum. Continent ergo Allegoria sic pergetur, cum multitudine roboris dolor ille domat se in vestimentum meum; ut os tunicae meae cingit &

stringit me. Verbum הרהיש est mutare habitum, ad exploratoris modum; induere ornatum cognosci nolentis. 1 Sam. 28: 8. & 1 Reg. 20: 38. Inde admirabiliter figuratum, Afflictio mea semet induit in formam mei habitus,

sive vestimenti &c. לבויט est indumentum exterius: כתנה Tunica interior. Innuitur ex-

tus, & intus, a capite ad calces, doloribus se involutum, iisdemque per omnia membra arctius constrictum. Est imago vere Arabica; quamvis indui & involui doloribus, a Graecis & Latinis quoque sit adscitum. Ita ferme proverbialiter dicunt

المفقر دثامه والحصن شعارة

Vertebrarum fractio, sive paupertas, est ejus exterior vestis, sive Amiculum, & maxor, ejus Indusium, sive vestis interior corpus contingens.

Hinc اش-ع-س induit quem veste interiore, in figura valet, occupavit animum cura, anxietas, mœror. Gjaub.

اش-ع-س الرجل ه-ما اي لرق
ب-مكان الشعارة من الثياب

Indutus fuit anxietatem, est,

Anxietas intime adhaesit loco indusi, quod e vestibus corpori intimum. Sic in Hamasa.

اي-ك-ي واشعير شحنة ك-م-م

Elabum & induer bar astu febricitantis.

Ubi

Ubi Tebriz. **مَعْنِي اشْعَر**

يَجْعَل شَعَارِي وَالشَّعَارِي مَا

يَلْبِي الْجَسَدَ مِنَ الشَّيْبَابِ

وَتَوْسَعُ فَبَيْتِ اشْعَرِ قَلْبِي هُمَا

Verbum indui usurpatur in veste interiore, qua proxime corpus contingit. Latius inde translatio facta, et dici coepit; Indutum est cor maxore. In Div. Hud.

نَامَ الْخَلِيَّ وَبَتَّ اللَّيْلَ لَمْ اذَمْ

وَهَبَّجَ الْعَيْنَ قَلْبَ مَشْعَرِ السَّقْمِ

Dormit cura vacuus; at Ego noctem transigo haud dormiens; Concitatque Oculum Cor morbo velut induo indutum.

In consimilem figuram traductum verbum

لَحْفَ *exteriore amiculo induit. Hinc in*

Div. Hud. grandi cothurno:

اِذَا اَدْرَكَوْهُمْ يَلْحَقُوْنَ سَرَاقَتَهُمْ

بِضَرْبِ كَمَا جَدَّ الْكُصْبِ

الشَّوْاطِبِ

Quum attingunt eos, amiciunt dorso eorum

Et libus, qualibus stercas iciunt mulieres textrices.

Monet ibi *Schol.* **هَذَا مِثْلُ كَانَهُمْ**

يَجْعَلُونَ لَهُمْ لِحَافًا مِنَ الضَّرْبِ

Est figurata oratio, qua significatur Amiculum ex lictibus iis fuisse consecutum. Iterum in Div. Hud.

وَلِحْفَةً مِنْهَا حَلِيفًا نَصَلَمَةَ

كَحَدِّ السَّرْمِجِ لَيْسَ بِهِ نَزْعٌ

Et Amicivi cum inde telis cusptide acuto peditis, Ad instar aciei lanceae nunquam fallentis.

Ubi iterum *Schol.* **جَعَلَتْهَا لِحَافًا**

لِحَافًا يَلْبَسُهَا أَي الصَّقْنَةَ

Amicivi, est amiculum ei feci quod indueret: i.

e. telis confixi eum. A radice لَبَسَ

لَبَسَ vestivit, ejusque deriv. لَبَسَ

لباس الجوع proverbialiter invaluit

Indumentum famis, quod ex Alcorano Sur. 16: 113. citans Pbiruzabad. in hæc verba

اِنْ اَقْرَهُمُ اللّٰهَ لَلْبَسَ الْجُوعَ

Gustandum dedit iis indumentum famis, ita

يَبْلُغُ بِهِمُ الْجُوعَ

اِلَيْهِ الْغَايَةَ ضَرْبَ لِهَ اللِّبَاسِ

مِثْلًا لِاشْتِنَاءِ اللّٰهِ

Fames iis ad summum pervenit: Figurate autem Vestimentum famis dictum, quod undique involvat hominem, instar Amiculi. Cave credas in sola fame obtinere; patet enim ad omnia. In Hist. Tamerl. p. 228. reperies

لِبَاسِ *Indumentum famis et con-*

الجوع والغرق *sternationis: & p. 373.*

لِبَاسِ الْجُوعِ *Indumentum famis et misericordie: & p. 78.*

والشدّة *Indumentum famis et misericordie: & p. 78.*

لِبَاسِ السِّبَاسِ *Indumentum ad afflictio-*

لِبَاسِ الْبَاسِ *Indumentum desperationis. In omnibus his*

لِبَاسِ *Indumentum desperationis. In omnibus his*

لِبَاسِ *Indumentum desperationis. In omnibus his*

لِبَاسِ *Indumentum desperationis. In omnibus his*

لِبَاسِ *Indumentum desperationis. In omnibus his*

لِبَاسِ *Indumentum desperationis. In omnibus his*

لِبَاسِ *Indumentum desperationis. In omnibus his*

لِبَاسِ *Indumentum desperationis. In omnibus his*

19 Projecit me in lutum; & planissime similis factus sum pulveri, ac cineri.

20 Vociferor ad Te, & non respondes mihi: in isto, tu autem lentus inspicias in me.

21 Con-

19 הרני לחמר ואתמשל כעפר

: ואפר

20 אשוע אליך ולא הענני עמרת

: ותתבנן כי

21 תהפך

latiore usu a quibusdam redditur, per *Pleomasmum*, ut sit, sicut *Tunica mea*. Id a vero non abhorret. Non improbo tamen, ut *Orificium Tunicae meae*, quod פה *Os* dictum *Pf.*

133: 2. Id *Collum* pressius stringit, & arctat; ut *Adhælio* dicatur *Collum* præsertim, & *fauces*, compressis teneres; vel abique tam arcte inherere, quam *orificium tunicae Collo*. Ad *Anginam* proprie dictam non est cur trahatur. Confer quæ *Cl. Braun. de Vest.* notavit p. 466. Videor mihi dedisse, quod locum tueri queat. Laudandus tamen VIII. Doct. *Reim.* ita satis speciose vertens, *Magna vehementia commutat sese vestis mea*. Intelligit per *vestem*, vel *cutim*, vel potius *ulcera*, corpus tanquam *coccina vesie regentia*; quæ a *planta pedis* ad *orificium* usque *Tunicæ, sive collum*, dicantur pertinuisse. Obstat sagaci conamini,

1. לבויש pro *ulceribus corpus vestientibus* absolute, paulo durius esse, & obscurius; quum *Cap. 7: 5. לבש בשרי רמה* *Induit caro mea veterem*, sua luce se statim insinuet. 2. Minus concinnum, ut לבויש *vestimentum* exponatur *improprie* de *ulceribus*, & כתנת *Tunica* mox *proprie* accipiat. 3. ער pro ער vel כער usque ad, hæc saltem in *structura*, non adeo molle; nec exempla *Noldiana* respondent. Ad *corporis ulcerationem*, 4. hæc restringenda, supponitur magis, quam probatur. Si quis tamen ei insiltere velit, commodius dari forte posset, *multa vehementia commutat sese vestimentum meum*, *ulcerosa superficies mei corporis*; & ad modum *tunicæ meæ me cingit*, me totum involvens, & *constringens* undique. Manet prior difficultas,

nec לבויש absolute pro *ulceribus*, aut *crusta ulcerosa*, admittere ausim. In VII. ergo pedem fixerim; quamvis VI. non omnino repudiariam: præsertim si *Vf. seq. Deus* veniat supplendus, qui tunc *Luctatori* comparabitur, *validissimis nexibus membra implicanti*, atque *adversarium suum elidenti*, & *adfligenti*.

Vers. 19. Anceps, quis agat, & regat verbum הרה: quod item ambiguum, *projecit* notans, & *edocuit*. Ex posteriori *notione Ramban I.* supplens עני, *Hæc adflictio docuit me in luto jacere*: vel, *Assuescit me luto* &c. *Vulgar. II.* eandem vim captasse videtur, reddens *comparatus sum luto*. Rectius reliqui *Hebræorum III. R. Levi, Kimch. Jarch. Ab.*

Efra, Perizol. etiam עני *sepe* retento, *Dejecit me in lutum* *adflictio*. Videlicet *Vatabl. Cocc. &c.* Ad *Deum* referre maluit IV. *Merc.* quem sequuntur plurimi. *Luth. V.* *impersonaliter* expressit, *projecit me quisque in lutum & proculcavit* &c. Quid sententiæ, *Deo* inserto, emergat, ad finem *Vf. præc.* notatum. Commodius tamen VI. autumem, filo inde a *Vf. 16.* huc usque pertexto, *Adflictio ossa contundens*, in *vestemque* mihi, & *Tunicam*, multa cum vi, & vehementia, *intus*, & *extus*, *inherens*, atque adeo *adfixa*, *projecit me in lutum*, i. e. me opprobrio, & ludibrio publico exposuit, ut *contaminatissimus* habear, & *sceleratissimus* hominum; *abominatione*, & *conculcatione*, omnium dignissimus. Huc spectat quoque posterius, *Assimilatus sum pulveri, & cineri*. i. e. instar *pulveris ab omnibus conculcor*, & instar *cineris*, ac *sordium*, everror. Sum factus *αεμιγυγος, ογι μινωτα αειψυγος*. Possis & duo membra sic dirimere, ut *projecit in lutum* sese referat ad *scelera*, quorum reus *ensebatur* Noster, *ob adflictiones & plagas*: quod ipsi in *causa* fuit, ut pro *pulvere*, & *ci-*

21 תהפך לאכור לי בעצם דר

השטמי :

22 תשאני אל-רוח תרכיבני

ותמגני תשיה :

23 כ"י

21 Converteris mihi in implacabilem hostem; in robore manus tuæ internecivum mihi geris adversarium.

22 Tollis me ad ventum; equitare facis me: & undare me facis cum solidissima firmitate.

23 Sa-

cinere, ab omnibus exploderetur, & velut ad sterquilinum amandaretur. Qui hic de Origine hominis sordida, & lutulenta, cogitant, non satis attendunt ad materiam, & Pathos Jobi. Ne illi quidem Scopum feriant, qui lutum, pulverem, cinerem, quærent in Jobi corpore sævis plagis desædato, atque in cadaveris conditionem redactæ. Propius collineat Schmid. ad Deum hæc reducens, Non magis me curat, nec melius me tractat, quam lutum; adeo ab ipso contemnor, & contemptus reddor. Item, Non pluri me facit Deus quam pulverem, & cinerem, quæ sunt res contemptissimæ. Aliquid sentit: sentium omnem non exhaustit, ad quem contulisse jurabit, quæ Cap. 9: 30. 31. de Immersione in lutum dicta.

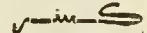
Vers. 20. Gravissima Apostrophe ad Deum, qua in tam immani injuria vindicias justis iudicis sibi negatas, Cælumque clausum, quin irritatum quasi piis precibus, deplorat. In verbo שוע inest Vociferatio vel Quiritatio oppressi, השועה salutem opemque implorantis a Vindice Justo. עמרתו flo, aliis simpliciter est, ad orandum consisto; aliis, insisto, & clamoribus intensissimis insisto; aliis, subsisto expectabundus, & tacens. Prius exile nimis. Qui medium sequuntur, ante התכנן repetunt לא, insisto, & non respicis me. Ita Vatabl.

Jun. Pisc. Belg. Crisoz. Cler. &c. Ajunt id solenne Hebræis: sed non video exempla similia. Est ubi id fiat, tum in Hebræa, tum in aliis Doctis Linguis; sed serie vel permitte, vel invitante. Hic nihil tale. Ideo Merc. malebat, subsisti, expectans opem, & consideras me i. e. in me intueris, ut me novis plagis subinde afficiis. Per interrog. Cl. Cocc. & aspicias me? Melius Codurc. Et co-

gitabundus me aspicias. Ita fere & nos olim in Juvenil. ad Cap. 23: 15. Insisto, & cunctaris in me; vel cunctabundus tergiversaris. Redi ad ea, quæ Cap. 23: 15. de usu hoc singulari producta. Si mens Merceri magis arideret, dandum esset, intueris in me tanquam in spectaculum tibi jucundum: Oculos tuos meis plagis oblectas, & pascis. Est vehementius. Confer Cap. 31: 1. Virginem contemplari; vel super virginem inspectare. Huic sensui favet V. seq.

Vers. 21. Adfectui se suo permittens de- nuo Noster, ex præsed. התכנן lutum velut

spectaculum in me habes, duas concipit sententias, irreverentius, & durius, exeuntes. Prima est, Conversus es in Crudelem mihi. Cl. Cocc. dedit, in immanem hostem. Ubique lo- corum immanitatem quandam, & truculentam sevitiam, spirat vocabulum. Ejus Origo haud

fatis comperta: אך זר tantumperegrinus, lu- sus videtur, non veriverbium.

fregit, perfregit, unde per א compar. & superlat. formans, maximus perfractor, violentissimus, specie haud vacat. Non ausim tamen pro explorato commendare. Ad mentem Jobi tenenda sevitia illa immanis, & truculenta, quæ pascitur cruciatibus & tormentis innocentium, æque ac nocentissimorum: quæque nullo unquam sanguine exsatiatur. Huc

fertur & Verbum שטם signans Odium acer- bissimum & implacabile; ut tactum Cap. 16: 9:

עים proprie videtur inferre offensam duritiem.

Nempe nulla clementia temperatas plagas, sed validissime Manus duro & inflexibili robore im- pactas, experiebatur Noster; quæ non a Patre castigante, sed ab Hoste perditum euntem, & o-

23 Sane novi, ad mortem red-
cturus es me; & ad domum con-
ditionis omni viventi.

כִּי־יִדְעָתִי מוֹת תִּשְׁבְּנִי זְכִיר 23

מוֹעַד לְכָל־חַי :

24 Ve- אָךְ 24

dia expleto, proficisci videbantur.

Pers. 22. Gravillimæ figuræ. Prima du-
cta est a vento; altera a fluctu. In unam me-
taphoram cuncta conflavit *Vulgat.* Elevasti
me, & quasi super ventum ponens, elifisti me
valide. Ad istam sententiam, per se fatis li-
quidam, confutatur *Vulgat.* nec non de *Pi-
ned.* qui tamen nimis subtiliter in ea enucle-
anda versatur, quasi *metaph.* esset a defuncta
a Nube, que in altum elevata, ventorum vehi-
culis gestatur universo mundo conspicua, & in-
terdum etiam luce clarissima persusa; sed que
paulo post eodem illo vento, quo in sublime exci-
tata erat, disjicitur, & colliquesacta diffluit, at-
que dissolvitur. Postrema illa data magis *He-
braicæ* veritati, quam versioni; quæ accom-
modatio ad imaginem a *Boldacio* arreptam,
Aquilas solere testudines in altum vehere, &
jaciendo frangere. Potuisset contentus esse
generali illo sensu, quem & *Ab. Esra* exhibet,
in sublime erectum, & mox gravius de-
jectum sese dolere *Noltrum*. *Cl. Cler.* conatu
minus felici, pleraque ad istam *Erectionem* in
dignitatem deflectit; reddens, Tollis me in æ-
rem meque rebis, evehis ad fummas opes, &
liquefacis me in Divitiis meis. *Consimiliter*
Patric. in *Paraphr.* Propius ad rem *Colurc.*
Tu me vento abripis quasi curru impositum; con-
fundis rationes meas. Præixerat *Merc.* Tollis
me in ventum, inequitare facis me ei. i. e.
facis ut vento in sublime abreptus, ejus alis non
secus ac palea, aut alia res vento rapta, cir-
cumferar, præ assidua, in qua versor, agitatio-
ne. Iterum, Et colliquesfacis me ab essentia,
i. e. a ratione, ab integritate animi & corporis,
ut nihil in me solidum restet & integrum;
nihil etiam rationis superfit, sed plane inops
mentis sim & h. Ita terè reliqui, nisi quod in
ultimo colo aliquantum distidii. *R. Salom.*

a rad. השש, dissolvit me infirmitas. Id ni-
hil: nec pluris, quod alii item ex 3. fem. de-
dere, Dissolvit me ratio, i. e. æternæ tuæ ordi-
natio. Non dimittenda 2. masc. a *Cl. Cocc.*
reddita, Et maceras me reapse: quasi בתושיה

pro באמת, esset, vere, in solidum. *Jun. &
Trem.* Efficis ut diffuam substantia, Non
multum hinc abest *Cl. Schmid.* dans, Colli-
quesfacis me plane. i. e. ad mortem usque. Idem
Vir Doctus de celeritate mortis, qua *Nolter*
in vigore ætatis abripiebatur, textum hunc ac-
cipiendum autumat. Ansa ex *Vf.* seq. sum-
ta. Ejus aliam esse nexum, & scopum,
mox patebit. Non excludo necessitatem illam
mortis immaturæ, & violentæ; spes *Jobi* con-
turbantis: sed nego de sola morte locum esse
interpretandum, quippe qui luculentissimis
pietatis ante oculos proponat, non tam pla-
gas, quam jactationem animi ex illis plagis
oriundam: quatenus eas nec cum *Justitia*, &
bonitate Dei, nec cum innocentia sua, ullo
pacto poterat conciliare *Nolter*. Prima ima-
go offert aridam & exsuccam stipulam, a turbine
rotatam vastum per inane. Hoc signantissime
enunciatum per *Tolli* ad ventum, super vento,
in eoque equitare. Formula est *Arabum*

ركب جناحي النعام

Equitavit alas struthiocameli, i. e. levissime
circumactus fuit. Item ركب جناحي

الريح Equitavit alas venti: i. e. rotatus fuit
quam velocissime per auras, tum proprie, tum
figurate, ut hic. *Hof.* 4. *Vf.* ult. extat, Illi-
gavit eos alas suis ventus. Apud *Eurip.* in
Phœnis. Zephyrus dicitur ἵππιδων ἐν ἔργῳ E-
quitare in Cælo, & apud *Horat.* Eurus per *Si-
culus* equitare undas. Notavit *Eleg. Muret.*

V. L. 1: 10. Altera formula תִּשְׁבְּנִי תִּשְׁבְּנִי

sic videtur concepta, Fluctuare me facis solidi-
tatem, i. e. cum solidissimis rationibus vitæ an-
teactæ, fluctuo tamen miser, ac velut tempesta-
te sæva deprensus jactor in vasto profundo. Est
pulcherrima *Ansithefis*, qua certissima quæque
principia spei, & fidei; veritatis & religionis;
virtutis & innocentie; sibi sub pedibus quasi
subducta ignovit, ita ut tanquam in mari incer-

אֲנִי לֹא יָבִיעַ יִשְׁלַח יְיָ אֵם־

24 Verum tamen non in Tumulum laxat manum; si in exitio Ejus illuc levamentum.

בְּפִירוֹ לֵהָן שׁוֹעַ :

אֵם־ 25

25 An

to huc illuc circumageretur. Cave referas ad dubitationem ex infidelitate; nam תוֹשִׁיָה *solidi*, immota, vacillare nescia principia, sibi vindicat Noster; cum quibus ipsis tamen se nescire amplius ubi sit, aut ubi pedem figat; fatetur. Habes speciem *Oxymori*, quatenus *fluctuari*, αλλεύεσθαι, & habere תוֹשִׁיָה *soliditatem*, arietant. In eo situm acumen, & pondus dicti.

Vers. 23. Cohærentia obscurissima; plerique cum sequentibus propius connectunt; nonnulli cum præcedentibus. His accensendi I. qui fatalem mortis necessitatem adduci autumant, ad Deum flectendum, & relaxationem malorum impetrandam. Videbis Calvin. Conc. CX. Illatione II. utitur Cl. Schmid. Dixi quod auferes me per mortem &c. Bene id dixi. Certus namque sum quod ad mortem adducturus sis me; per hæc præsentis meas plagas. Addit Vir Doct. hunc versum nihil aliud esse, quam expositionem prioris, quod scriptura soleat figurate dicta propriis verbis explicare. Languet. Languidius quoque III. Episc. Eliens. ex *Vs.* 22. in nubes evehctum confregisti me tanta ruina, ut nihil aliud cogitare valeam quam mortem, & abitum ad sepulcrum, commune sanctuarium omnium hominum. Non valde commodo nexu Merc. IV. His me tot ac tantis malis adfligis præter modum, quia scio fore, ut me ex hoc morbo ad mortem adducas. &c. &c. Incommodius adhuc V. de Pined. Persuasum mihi est, ex mortiferis vulneribus quibus confossus sum, fore ut brevi me, tanquam Tortori, extremoque supplicio, tradas. Repugnat בית מוֹעֵד *Domus conditionis* omni viventi, unde ipse mox elicit relaxationem a vitæ miseris, &c. Non longe hinc absunt VI. *Fun.* & *Trem.* affectatius edentes, Nam experior, mors advocat me & Domus constituta omni viventi. Ajunt esse *Ætiologiam* superioris indignationis a sensu carnis. Putidissime VII. *Bold.* ad sepulturam plebejam

hæc detorquet, quæ vocetur *Domus constituta omni animali*. i. e. Bruto; quum corpora scilicet inhumata abjiciuntur in aliquam communem foveam. Ad sequentia VIII. refert Codurc. Scio equidem, mortem tandem adfuturam, quæ his laboribus finem imponet; atque tunc saltem in Tumulo conquiescam, neque mihi gravis erit ejus manus præter illum terminum &c. Reliqua ad *Vs.* seq. reddentur. Hinc & hinc copulantes Doct. Belg. IX. Nam scio ad Mortem Te reducturum esse me &c. Non tamen in Tumulum emittet manum &c. Pari calculo & alii, quorum ad *Vs.* 24. mentio fiet. Per modum Juramenti X. Cl. Cocc. Quandoquidem novi, quod me ad Mortem rediges &c. Attamen non in acervum porrigat manum, si ad calamitatem ejus ipsis imploratio est. Si non flevi ei cui durus dies &c. i. e. Non resuscitet me Deus, si irrisoribus meis malevolus unquam extiti & invidus &c. Reliqua mox. Per contestationem XI. Doct. Crinsoz. longius producta serie, Quum haud ignorarim unquam, te aliquando morti traditurum me esse &c. Atque ab altera parte scirem Te non semper manum extendere ad homines in totum consumendos; sed ipsis nonnunquam dari miseriarum exitus: nonne ergo complorabam iis qui in adversis erant rebus &c. Paulo aliter Cl. Reim. XII. Scio equidem Deum me brevi hoc pacto consecuturum &c. Attamen sine deprecatione immittat in me manum dum spiro, si viduæ aut pauperes in calamitate sua propter me vociferari debuerunt. &c. &c. Alienissima XIII. quæ utrumque Tangendo habet, nec non quæ Syr. & Arabs. Tangendum XIV. quod & Merc. attigit, esse qui tentarint, Atqui scio fore ut

me mors recreet &c. ex 3. fem. ut תִּשְׁכַּנִּי *refocillabit me*. *Unicum*

malorum meorum allevamentum est Mors. Profecto non in tumulum immittet Deus manum; si in exitio ejus, illis salus. i. e. immunitas ab afflictione siquidem mortuis & tumultatis concessa. Officit discrimen generis, nam מוֹת *est masc.*

25 An non fleo, sicut durus diei: & anima mea ægritudine distabescit ad modum egentis.

26 Nam כִּי 26

masf. nec reliqua valde expedita. Mallet, XV. si מוֹת etiam *femur*. forte obtinuerit potestatem, *Sane scio*, vel, *experior*, *solum mortem me advocataram*, vel *effecturam ut ad memet redeam*; &c. *Verum tamen non in tumultum laxat manum Deus, si in exitio ejus, illis laxitas.* לָהֶן illis, nempe vel mortuis, vel Morti & sepulcro. vel *illuc*. i. e. *Ne mori quidem me sinat Deus, si mori & excindi e terra viventium, sit שׁוּעַ amplitudo, amplum & laxum quid, quo in libertatem letam quis emittitur, & non potius angustum, & miserum quid, quod nemini vel miserrimo invidetur, ac subtrahitur, nisi ab Eo, qui scire cupit, & odium suum lentis plagis exsaturare.* Nota vox Tyranni, qui mortem citam, inter lenta tormenta, postulanti regeffit; *Nondum in gratiam redimus.* Habes aliquid, quod versibus 20 21. 22. aliquo modo respondeat. Omnem rudentem quatiens occurrit & hoc, XVI. *profecto novi, perfutisco, quod ad mortem deducturus sis me &c.* quod sub his plagis tandem animam suam exhalaturus. *Verumtamen non in tumultum remittat manum, siquidem in exitio ejus, illis rebus laxitas, vel liberalitas; si non adhevi duro diei &c. &c.* *Ne mori quidem velim, quum tamen Mors jam votorum mihi summa sit, & in tali exitio, quale nunc patior, adimatur mihi miserrima illa laxitas, vel & liberalitas, qualis est animam exhalare; si non commiseratione tenerrima semper persecutus sum eos, quibus vita amara.* Portum me tenere, ex tantis fluctibus, non judico: nec facile ancoram jacturum me sentio, nisi ex *Vf.* 24. tutior forte statio aperiat. *Verf.* 24. Ad scopulum deferimur majores undas daturum. *Vulgat.* I. *Verumtamen non ad consumptionem meam emittis manum tuam; & si corruerint, ipse salvabis.* Variant expositiones. *Beda,* & reliqui fere Latini, traxerunt ad fidem *meltoris vitæ.* Tres alias vias ten-

25 אִם-יִלֵּא בְּכִי לְקִשְׁתִּי עֲגָמָה נִפְשִׁי לְאֲבוֹיָן :

tat de Pined. ab *Hebraizantibus* excitari dicens *mirabiles tragédias*; multo majores ipse ciens, quum Interpretrem suum cum LXX. conciliare nititur, durissime reddentibus, *εἰ δὲ ἔπι-λοι δυνάμην ἰσχυροῦς χειρῶν σου* &c. *Utinam enim mihi manus afferre possent, aut alium rogarent, qui id faceret mihi.* Id tam ab *Hebræo*, quam a pietate *Jobi*, abhorret, quicquid coloris illinatur; quasi esset, *utinam liceret hoc mihi! utinam nefas non esset.* Patrocinium *Vulgati* deferens *Vavass.* II. ex *Hebræo* se dare ait, *Certe in tumultum manum non immittet Deus; si in contritione illius, eis exultatio.* i. e. *Adversarii quidem mei exultaverint dum me Deus contereret; certe non ultra mortem in me sciviet &c.* Ex *Codurc.* imitatum, reddente, III. *saltem in tumultum manum suam non injiciet Deus, si illis Amicis meis in clade a Deo missa exultatio fuit.* Nollem germanam sententiam pronunciaisset, quæ *adulterina* potius ha-

benda, quod לָהֶן ad Amicos reducere daturum. Ad mortuos mirifico acumine inflexit *Boldac.* IV. posteriora sic vertens, *num quid in contritione ejus illis clamor? num mortui eum invocabunt? Minime.* Ergo ultra mortem non sciviet in me. Alii V. *Num in oppressione ejus, illis mortuis clamor?* i. e. *vita sancti non vexantur amplius, nec clamorem cient; sed in tumulto omnibus quies.* Ea & mihi ibi obventura. Huc concessere *Doct. Belg.* idemque fere expressum ab *Episc. Eliens.* cujus hæc *paraphr.* *Ubi Manus affligens me non persequetur; utcunque enim homines clamant quum illuc amandantur; quum tamen ibi fuerint, finite sunt omnes eorum perpeffiones & querele.* Eodem ferme redit *Kimchiana* interpretatio apud *Merc.* *Si in peremitione ejus, illis salus est: vel profecto in Morte, aut plaga ejus, illis salus.* Ad moribundos homines refert *Merc.* VI. *Verumtamen non in tumultum mittet manum suam Deus, ut hominem inde eripiat: Ubi hominem peremerit, & in sepulcrum amandarit, non extrahet eum inde: Etiam si in confractione ejus, illis hominibus sit clamor i. e. etsi clament & mortem deprecantur.* Confer *Vatabl. Isrl.* *Clar.*

Clar. &c. Contrario adpectu Jarchi VII. At scio non ita Eum me adfliturum, ut me acervum faciat, i. e. me penitus perdat; siquidem in clade ab Eo immissa, datur etiam levamen. Revocat שוע ad שעשע recreavit se, quod a שעה vulgo derivatur. Similis commatis VIII. quod Thalmudici Avod. Zar. fol. 4: 1. hunc locum allegant, ad probandam Deum Israëlitas non punire in desolationem בעי, ut fiant עוה Ezech. 21: 27. sed moderatius כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה prout tundunt galli gallinacei, sterquilinum rostro forantes: si modo præceptum observent. כפיד של תרנגולה paululum, prout rostro tundit gallina: Namque Deum clamantibus iis præstare salutem. Ludunt in ambiguo significatu verbi שוע, quod clamorem adfert, & salutem, תשועה. Drus. IX. ultima sic malebat, si in contritione Ejus ipsis clamor. i. e. Deus non flagellat mortuos, si dum eos conterneret, ad ipsum clamarent, open implorantes. Addit, vel שוע salus a ישע, ut בול germen a יבל: ut fit; si eos in adversis servaverit, post mortem non immittit manum in eos. להן pro להם Ruth. 1: 13. De eo statim plura. Cl. Cocc. X. jusjurandum concipi censeat, in hanc formulam, Attamen non in acervum porrigat manum, si ad calamitatem Ejus ipsis, imploratio est. i. e. Non extendat Deus olim in Resurrectione mortuorum manum in acervum, cadaveris mei depositorium, & ruderata, ut me vivum producat; si unquam in illos nebulones, irtilioresque meos, injurius fui, calamitatem illorum adjuvans, aut malum iisdem imprecans &c. Quid Grinsor. XI. hinc exculpserit, ad Vs. præc. eodem hoc num. reperies. Ei שוע levamen, vel salus. Cl. Reim. XII. voculam בעי a rad. בעה petiit derivans, hoc num. ibidem quoque laudatus. Ei שוע vociferatio; & להן ad viduas & pauperes videtur referendum. Præluserat

Schmid. XIII. dans, Veruntamen sine deprecatione mittat manum in me Deus; si in exitio Ejus illis clamor contra me fuit. i. e. Non parcat mihi Deus, nec deprecationi locum ullum concedat, si quando ille hostes meos impios, vel etiam quosvis, exitio dedit, ego me unquam ita gessi erga illos, ut causam haberent clamandi adversus me, & vindictam petendi. Alio flexu Cl. Cler. XIV. Veruntamen sine deprecatione quivis in me exserat manum suam, si in calamitate ejus auditus est meus in illos clamor. Si insultavi illis in afflictione. Subdit, להן esse pro להם, quod frequens fit Enall. generis, forte Librariis imputanda tamen. Ad mala, qualia Jobus experiebatur, pronomen hocce reducentes Jun. & Trem. XV. Enimvero an non postulatio fiebat quum immitteret manum? non vociferatio propter ista in oppressione ejus? Explicant, Nonne Deum pro calamitosis deprecabar, talia patientibus, qualia ego? Non sine fideiculis hæc inventa; ut nec quicquam eorum, quæ percensuimus simplex habet sigillum veritatis. Præterierat ferme conatus Cl. Cuff. sub voce שוע XVI. sic reddentis. Interea tamen nemo injiciat manum in tumultum cadaveris: an in ejus infortunio est illis rebus, morti & sepulcro, aliqua liberalitas? Nonne illa supra modum avaræ sunt? Itaque ego, semel mortuus, nec in vitam reducar manu ulla auxiliatrice, vim sepulcro inferente, nec spontanea mortis liberalitate. Utrumque quaesitum; nec tamen valde ad rem. Meis etiam conjecturis ad Vs. præc. num. XV. XVI. expositis, parum fido. Haud liquet sane, num בעי sit simplex, a בעה postulavit, an compositum, ut יי acervum lapidum nunc designet, figurate, pro tumulo, sepulcro, vel & mortui reliquiis, ac ruderibus quasi. Parum quoque conlat, quid שוע sonet, clamoremne, an laxitatem, & salutem amplam; an liberalitatem. להן pro להם non probatur ex Ruth. 1: 13. ut Drus. putabat; est enim diversa & forma, & notio: nec apparet, quorsum sese id pronominis, si modo sit pronomen, referat. Proximum nobis videbatur Mors & Domus conditionis omni vivo, sive sepulcrum: quod & Cl. Guff. placuisse vidimus.

Inde offero XVII. Verumtamen nullus postulo, ut manum mittat; si in plaga Ejus ferali, illis morti & sepulturæ luxitatis vel liberalitatis quid: aliquid amplum, vel munificum. Convenit, quoad sensum, cum *vam.* XV.

יעי לא בעי Non postulatio. יטלח יד manum mittat, sive relaxans eam, permittens ut expirem; sive emittens ad feriendum, eundem in finem; ut decretorio icu perimar. שוע luxitas, vel levatio gutturis præclusi, videtur respondere שוע אשוע vociferor, formula solenni quiritantium השוע, a שוע leva guttur;

لسوع غصتي Levæ præfocationem meam. Hinc שועשוע Recreavit sese lenimento gutturis oppressi, quod سواع Siwag appellant Arabes. יטעה Ad reduci solet, invita Analogia. Hæc Originibus fervanda. Nunc tantum monebo, quicquid Hebraei habent sub שוע, a ساع

lucem scenerari, cujus notiones apud Golium sunt, per gulum leniter demisit cibum, potum &c. vel & per eam cibum potusque leniter descendit. Licita fuit res i. e. liberaliter permissa. Inde Ibn Doreid. Homines ut plantæ sunt: est grato virore prædita, cujus lignum amarum gustu; est & quæ tenet oculus, cujus si trita fuerit pars inde decerpta,

انساع عذبا في اللهی Lenissima sit, præ dulcedine, in faucibus. Est Allegoria semet explicans. Idem, Hi duo vitam mihi liquidam reddidere, quam conturbaverat fortuna adversitas, فانساع وصفا at laxato gutture limpida mihi ea vita evaserit.

Apud Harir. Conf. 43. extat لا اري دواء قصتي ولا مساع غصتي Nullum cernebens remedium casus mei, nec lenimen, vel levamen, præfocationis meæ. משוע.

Habes fundum, qui laxationem gutturis in

שוע suggestit. Porto פיר exitium, plaga feralis, incertissimæ originis, quum Radix sit deperdita, aliis a *confringendo*, aliis ab *opprimendo*, aliis aliunde, siue auctoritate, accessendum videtur. Cl. Cronj. conferre iussit פוד, idem quod مات mortuus fuit. Re-

cte vero, sed ut illud מות פוד est proprie maceratione dissolvi, ita פוד פוד med. פוד, primigeniam obtinet vim macerationis, & liquefactionis per aquam. Ex illo fonte reliquas etiam significationes sub פוד emanasse patem. Inde non invenit lusu existeret, Mori interim non postulo, si Mortis illa maceratio foetissima, sit verum gutturis oppressi lenimen; & non potius destructis miserabilis nature. Miserum est, quod peti, beneficium, misero haud sane invaderunt. A Jobi adfectu forte non longe absumus; qui ita mortem optabat, omnibus Dei plagis contentus, ut tamen miserrimum esset, quod optaret, simul inculcatum iverit. Huc provento aliud adhuc periclitandum XVIII. ad להן,

quod adscito themate להן להן, revocari posset ad formam infim. Pibel. Frequentatur pro cibo vel potu reficere quem ante prandium, vice jentaculi, quod להנה להנה vocitatur. Hinc Allegoria continuata oriretur, Verumtamen non postulo me conficiat, peremptoria manu missa, si in maceratione Ejus ferali est refectio gutturi levando. Grande Schema, ad grande Pathos, conceptum ab eo, qui se ad incitas redactum, toties profectus fuit; atque modo dixerat, se super Turbine equitare, & tanquam in vastissimo profundo huc illuc iactari. Repeto, ne quis hic erret, Mortem a Nostro nunc considerari ut destructionem scdam nature, quæ nequiquam esset להן שוע

Refectio levando gutturi; cujus tamen amarulentum poculum sorbere mallet, quam Venenum illud lentum telorum Dei ebibere, vel & ab ejusdem intolerando estu exsorberi: ut Cap. 6. loquutus fuit. Idem manebit sensus, vocabulo

יעי in duo membra resoluta; Verum-

26 כי טוב קייתי ויבא רע ואיחלה

26 Nam expectavi bonum, & venit malum; & lentavi ad lucem, venitque occasus.

לאור ויבא אפל:

27 מעי

27 Vif-

tamen non in tumultum laxet manum; si in maceratione ejus mortifera sit potio guttur recreans, leniensve. כוס המות poculum mortis phrasi ansam præbere potuit. Hæc ad locum conelamatum tentanda erant; quibus si quid profectum, non est quod de scopulo hocce superando desperetur. Sibi soli, credo, plaufit Doct. Meibom. spec. p. 89. distichon hoc valde corruptum

arguens, quod ita sit restituendum אך לא בעיף תשלח ירך אל מי בפירי לחן אטוע

Verumtamen contra fessum non emittes manum tuam: ad quem in calamitate mea, ut misercatur, clamabo? Arena sine calce, ut reliqua fere, quæ audax Criticus in specim. publicavit.

Vers. 25. Cohæsit haud expedita adeo. Merc. I. concipit jurisjurandi formulam, Dispercam, si non flevi ob durum die &c. Quid est ergo quod nec Deus, nec homines, meæ miserie sensu tangantur? Alii II. per interrog. malunt, Annon flevi propter gravatum die? &c. sensu eodem redeunte. Id quomodo Cocc. III. suspendat ab imprecatione, quam Vs. 24. adhibitam autumat, inde repetatur. Summa hæc. Ne resuscitet me Deus, si in illos nebulones crudelis fui, & si non potius omni tempore miserie hominum indolui. Similena oppositionem IV. captavit Cl. Schmid. adeo non clamasse contra Jobum miserum, in exitio ipsis inflicto, ut contra fleverit propter gravatum die &c. &c. Alias subtilitates exequi haud necesse. Nobis Merceri Pathos illud, quo Jobus exandescit indignabundus, non displiceret hoc nexu V. Adeone omnis mihi misertordia, & humanitas clausa, ut ne miserum quidem beneficium mortis impetrare possim! qui nihil humani a me alienum censens, omnium dolori indolescere, & fletibus adflere solebam. Eodem pervenire possis interrogando, An non flevi propter gravatum die &c? Abruptior interim provocatio ad misericordiam a se semper exercitam, suspicionem mihi movit, Durum diei, & Egenum, continuato filo, ad Jobum ipsum redire; in hanc sententiam VI. An non

ploro, tanquam qui gravatus die? contabescit anima mea tanquam qui Egenus? Nempe ל ita comparat, ut simul veritatem ipsam, sive conditionem, reapse consignet. Ad durum die

&c. pro ad instar ejus, ut לשמוצה ad Sphæculam disturbaris, explicui Cap. 4: 12. & למולך ad Regem Cap. 18: 14. Commodior hinc nexus cum Vs. seq. sed quod num. V. positum vehementius ad indignationem.

Ibid. Semel tantum occurrens verbum עגם exercuit ingenia erudita. LXX. ex sensu arripuere εναλλάξ. Vulg. compati. Recentiores fere, post Rabbinos, contristari, argi, mœrere; quod עגים pro mœsto citetur ex Targ. & עגמת נפש pro mœrere ex Talmud.

Eam formulam hinc ductam apparet. Id ansam præbuit nonnullis, respiciendi ad אגם stagnum, quasi esset, Restagnavit lacrymis anima mea. Judicio Merceri id subtilius. Arrisit Coccojo, ut sit λιανάζου, διον πλημμυρῶσα, ἢ παρομίνα, ψυχῆ. anima astuans, restagnansque, ac mœrere tabescens. Apud Arabes اجم

stagnare transfertur quoque ad aquæ alterationem, corruptionem, & fetorem, qualis in stagnis deprenditur. Inde ad animum non una facta translatio; etiam illa quæ adfert tabem mœroris. Eadem notio sub اجم obtinet.

Jam vero ע in נ, idque vicissim in נ, ex facili trajicitur. Meminit Merc. alterius opinionis, quam nimis curiosam vocat, quæ עוג coxit sub prunis, elicit πικρῶς ustulari. A Doct. Forst. ea profecta, cui calculus adjectus a Cl. Guss. quod & Latinis cura coquat, vel urat. Sed עוג est depere potius, vel tortam, sive placentam formare, a عالج torsit. Pla-

27 Viscera mea fervere facta bulliunt, & non sedantur: incursum me dies Ad afflictionis.

מעי רתרו ולא ידמו קדמי 27
ימי עני :

28 Atratus incedo, absque Sole: sto, in Coetu quiritor.

קדר הלכתי בלא חמה קמתי 28
בקהל אשוע :

29 Fra-

ne languidum, quod Cl. Hort. in Smegm. protulit ex א-ח^ע עגס invisere, ut sit, Anima mea invisit pauperem. Potuisset Vir Magnus curatius sacra, quæ splendide auxit, hoc in genere tractasse. Notio visendi sub א-ח^ע secundaria, a primaria mordendi, quod admordere quid usurpent pro experiri, probare; unde porro adire experiri causa. Illi notioni nihil commune cum loco nostro. Ad rem fuisset potestate intransitiva, Mordebatur anima mea. Hinc עגס^ע mæstus, quasi, morsus, forte. Tristitia Δαυδ apud Herod. L. 7. Et Eurip. Alc. 1100. ἀπὸ πόνου δὲ χαθίσταται Cor dolore mordebor. An rem acu retigerim, tempus docebit. Non alienus alias sum a collatione cum א-ח^ע, & א-ח^ע, quod figura inde gravior adhuc subministratur.

modius quid sub manibus se daturum, si X: præc. Vj. reddamus, An non ploro ut qui durus die, vitæ, lucisque, perosus &c. Quia bonum expectavi, & venit malum &c. Quia mea res, & spes, ita in contrarium plane reciderunt; minique pro luce sperata, tenebras peperere desperatas, & ineluctabiles. Ad alteram vertendi rationem, omnino statuendum XI. hic incipere clausulam ad præcedentes querelas opportune subnexam. Ea sic cum Vj. seq. copulari se patitur, Quia ergo bonum expectavi, & venit malum; &c. Viscera mea bulliunt &c. Nobiscum ex parte stant Jun. & Trem. qui Vj. hunc, cum inseq. arctius quoque religant atque expostulationem inducunt, quod tam inhumane excipiat, ad finem cap. usque productam.

Vers. 26 Iterum nexus implicat. Hiat, quod I. offert Merc. Hec omnia tam gravia perfero &c. Quia cum bona expectassem, en sum in malis. Addit II. rectius ad proximum referri, Calamitosus destevi &c. quia sperabam inde mihi bene futurum &c. Ne hoc quidem valde molle. Durius, III. quod Cl. Schmid. nexuit: An non flevi propter gravatum die &c? Quod bonum expectavi &c. &c. Num forte causa quod expectavi bonum, & venit malum, hec est, quod non flevi ob durum die? Atqui flevi. &c. Ne teres quidem IV. quod Doct. Belg. cum Pisc. Nihilominus quum bonum expectavi. Est insertio paulo audacior. Cl. Cocc. simplex & clarum V. censet, ut inferatur, Ideo sic iuro, quia expectavi bonum &c. Post Codurc. placuit Crinsorio, VI. Quapropter expectavi bonum &c. A Drus. VII. est, Sane expectavi &c. A Vatabl. VIII. Et quando expectavi &c. A Vulg. & aliis IX. ommissa particula. Cernis quod supra dicebam, com-

Vers. 27. Sublime locutiones. Viscera mea rebulliunt, vel potius bullitione agitata sunt.

Primigenia vis Then. vis רתח sita fuisse videtur in turbatione, vel aestuatione luti, unde prona translatio ad bullitum, præsertim materie feculenta, crassa, lutea. Ad Cap. 41: 23. plura. Nunc teneas tantum cor & viscera בולעו צערו feculento conturbari, apud Eurip. & alios. Simili cothurno additum, Non silent; ex Origine רמס non sternantur, in planum, metaph. a fluctibus firatis, & complanatis quasi. Ita Herod. L. 7. c. 193 τὸ κύμα ἴστωσθ. Et Chryf. στεῖραι πρὸς κύματα ἢ ἰστούσθαι. Sternere fluctus cupiditatis. In verbo

קדם magna quoque vehementia. Obvenerunt nimis languet. Anteverterunt, paulo erectius. Incurrerunt in me, hostiliter, nempe, animosus. א-ח^ע animosum & hostilem impetum sæpissime exprimit. Confer quæ ad Vj. 16. Circa filum observo, mollius fluere omnia, si Vj. 25. teneatur, An non fluo ut qui durus diei &c. cum quo cohareat, viscera mea בולעו צערו, &c. Turbant, qui Vj. 25.

ad-

29 אח הייתי לתנים ורע לבנות
יענה :

30 עורי שחר מעלי ועצמי-חרה
מני-חרב :

31 ויהי

29 Frater factus sum Draconibus:
& focius Struthionibus.

30 Cutis mea denigrata de super
me: & ossamentum meum exarsit
præ mihi siccitate.

31 Et

ad misericordiam Nostri relato, in eundem sensum nunc pergi volunt, præ commiseratione illa mea, viscera mea effervesce solebant, & propter illos afflictos adfligebam memet, atratus incedens, & luctum agens more draconum. Merito rejectum a Merc. Quid nexus ex recepta vertendi ratione oriatur inter huncce, & præc. Vñ. ibi indicatum.

Vers. 28. Utrumque colon scrupuli quid injicit; prius præfertum. Vulg. I. Mærens incedebam sine furore. Nempe חמה sol, חמה

ira; ut Pagn. Merc. Codurc. dudum monueret. LXX. ἄσος φμῶ sine capistro oris: quamvis diversa lectio adterat ἄσος φμῶ sine ira; quod & Syr. ac Arabs expressere. Hæc colorare, & explicare, velle, est nocere suis, simul, & veritati. Nil frigidius sane, & coactius, quam quod de Pined. hic profert, Mærori cedo, non enim est, quod mea irascendi facultas sese erigat, & excandescat adversus mala gravissima; que nulla ratione cluere potest. Doleo sane, sed non furo; neque indignor adversus Numen. ut vos censetis. Stomachum movit Bolducio, qui abjectum & extortum glossema vocat. Ipse II. offert, Mærens incedo sine sole, vultum pallio obvolutum gerens præ luctu, ita ut solem adspicere nequeam. Sibi habeat. Speciosius III. Atratus ambulo, absque sole, i. e. absque ulla luce latitia, in tenebris rerum adversarum. Ita Drus. Patric. Crinsoz. &c. Plures tamen calculos abstulit IV. absque sole ater, pro, non a sole decolor, fuscus, denigratus, sed a vi morbi & mæroris; internoque viscerum incendio. Huc concedunt Vatabl. Merc. Jun. Codurc. Cocc. Belg. Schmid. Boeb. Hier. I. 535. Cler. Reim. &c. Drusius hinc etiam non alienus, rectissime addidit, Proverbiale videri, Ater absque sole, ut, Ebrius absque vino. Respicit Esaj. 51: 21.

31 עורי שחר ולא מין
Ebria, at non vino: quod tantundem esse creditur ac, non icincto, sed

mærore impos mentis. Plus est, nam ista comparans negatio simul infert gradum incomparabiliter majorem. Ita dicunt Arabes, Sapiens, & non ut Lokmanus; pro immensum quantum sapientior. Item, Drives, & non ut Korachus; qui videlicet ipsorum Croesus: pro incomparabiliter Divitior. Ad Harir. exempla producta. Habes hinc, Atratus incedo, interiore astu cordis, ac viscerum, penitus exustus atque excoctus; ita ut qui sole ferventissimo, talem signat חמה, exuruntur, ne in minimam quidem comparationem mecum venire possint.

Ibid. Ad posterius, I. non feliciter de Pined. ex Vulg. Clamo in turba, sed ut virum patientissimum decet, non furentem, neque indignantem &c. Propius ad rem II. Merc. Etiam in magno hominum cætu, ubi se modestius gerere oportet, præ vi doloris me continere nequeo, quin altum inclamem, & ejulem. Eodem collineat Cocc. III. Non licet mihi muscare, & dolorem meum dissimulare, præ nimicitate, quamquam omnibus inlubrium fiam. Prefusius IV. Schmid. Tatus meus dolor est, ut solitarius, & domi sedens, eum continere nequeam, nec mihi temperare amplius, quo minus aliquando in mediam congregationem aliorum me proruum, & ibi clamem. Ad literam si sumas, res difficultate haud vacat; quamvis ignotæ casus Jobæ circumstantiæ quicquam fidenter negare vetent. Malim tamen figurate accipere, sto, in Cætu vociferans, & quiritari; metaphora desumpta ab iis, qui injuriis oppressi in publicum cætum, sive congregationem populi prorumpunt, vindictam postulantes. Vis ver-

borum קום stare; קהל Panegyris, Ecclesia

& שוע Quiritari, formula solenni השוע le-

va guttur oppressum; itemque הושוע salva,

Opem fer, huc manifesto ducit. Tales qui-
ritationes, quibus Dei, hominumque, opem,
&

31 Et facta est in luctum Citharra mea: & Organum meum in vocem plorantium.

31 ויהי לאבל כנרי וענבי לקול

: בכים

& vindicias imploravit Noster, cum contestatione publica vexationis immerita, sæpius sese nobis obtulerunt; & plures haud dubie factæ. Idem forte intendit Cl. Cocc.

Vers. 29. Arabica formula, *Frater factus sum Draconibus*: nam omnis rei *Frater* vocitant, qui familiaris, vel assuetus ei. *Frater itineris*, *Frater belli*, *Frater inedia*, *Frater stultitiæ*, aliæque ad *Harir*. producta. Cur *Draconum* signate *Fratrem* se nunc Noster ferat, percipias ex *Hieroz.* 1: 69. ubi $\text{פְּרָמְוִי לְזֵרָה}$ esse ostendens זֵרָה , ideo *comparationem* inde adscitam docet, quod capite erecto, & deductis faucibus, sursum aspirare soleant, ac si ore in cælum obverso per suspiria, & gemitus, ad Deum conquirentur, quodque omnibus exosi, seralibusque locis adliæti, miseram vitam ægre traherent. Adde *Hieroz.* 2: 437. Dignus quoque, qui conferatur, de *Pineda*. De *Struthionibus* feminis, earumque lugubri, funesta, ac sonora voce, adeatur item *Boch. Hieroz.* 2: 227. 228. Ad rem facit quod ex *Rupert.* ad *Mich.* Cap. 1. laudat de *Pineda*. his *comparationibus* etiam innui, *querelas* *aversatione*, *ad*, & *horrore* exceptas. Non placet *Cajetanus*, qui *Dracones* & *Struthiones*, in *figura*, trahit ad *effertes* & *barbaros* *domesticorum* *Jobi* *animos*, in *Draconibus* *viros*, in *Struthionibus* *feminas* *notari* *putans*. *Bolduc.* intelligens *pauperes* *antrorum*, & *desertorum* *cultores*, longius adhuc evagatur.

Vers. 30. Ut *Spirans* *cadaver*, & *Morticinium* *vivum*, semet ad finem proponit. Et primo quidem, *Cutis* *denigrata* *de* *super* *me*, non *corrugata* & *contracta* *designat*, sed *exustam* *incendio* *viscerum*, ita ut tanquam a corpore *laniato* *derepta* *debisieret*, & *penderet* *svdum* *in* *madum*. Secundo *Offa* *adusta* *pre* *siccitate* *vel* *estu* *torrente*, exhibent *compagem* *intus* *plane* *convulsam*, & *excoctam*, vi *ignium*, in *visceribus* *ferentium*, cum *medullarum* *consumptione*. *Commentatoris* *vice* *fit* *Senec. Hærs. Oct.* 1222.

— A des felle siccato fecer,
Totumque lentus sanguinem excoxit vapor.
Primam autem consumpsit: hinc aditus
refas

In membra *fecit*: *abstulit* *costis* *latus*:
Ex *in* *artus* *penitus*, & *totas* *mi* *in*
Hausit *melullas*: *offibus* *vacuis* *sedat*.
Ne *ossa* *durant* *ipsi*: *sed* *compagibus*
Discussa *raptis*, *mole* *collapsa*, *fluunt*.

Vers. 31. Non satis percipio quid mentis federit *Mercero*, ita *commentanti*: *Que* *ante* *ad* *hilaritatem* *erant* *comparata*, & *letitiam*, ut *Musica* *ad* *animos* *exhilarandos* *inventa* *est*, ea *jam* *potius* *ejusmodi* *sunt*, ut *luctum* *mibi* *et* *fletum* *excitant*. *Interpestrosa* *est* *in* *luctu* *Musica*. &c. Minus adhuc capio quid viderit de *Pineda*. in *hæc*, *Cithara*. *qua* *me* *quondam* *oblectabam*, *nil* *nisi* *luctuosum*, & *triste*, *sonat*. *Organum* *quoque* *fletus* *acerbissimus* *personat*. Non sine errore insigni *Varuss*. *Clausula* *enumerationi* *tot* *malorum* *respondens*. *Fuit* *enim* *in* *tot* *tantisque* *malis* *conferendum*, *fidibus* *uti*, & *pulsare* *nervos*, *non* *jam* *ad* *oblectationem*, sed *ad* *incitandum* *luctum* & *marorem*. *Languidi* *dicente* *Schmid*. *In* *hæc* *cantus* *leti* *Citharæ* & *Organi*, *quo* *prius* *me* *delectare* *solebam*, *ejulatus* & *fletus* *successerunt*. *Commodius*, quod *addit*, *Consequens* *pro* *antecedenti*; q. d. *pro* *eo* *quod* *in* *letissimo* *statu* *sui*, *ut* *instrumentis* *Musicis* *ludere* *possem* *hilaris*, *nunc* *in* *statu* *adeo* *miserum* *sum* *conjectus*, *ut* *nil* *nisi* *flere* & *lugere* *queam*. *Proxime* *verum*. *Nempe* *Cithara* & *Organum*, *hic* *figurate* *tenant* *Jobi* *præfina* *illa* *decora*, & *ornamenta*, *quæ* *ipsi* *materiam* *letitiæ*, & *exultationis* *in* *Deo*, *suggerebant*. *Ea* *nunc* *convertit* *in* *Luctum*, & *quidem* *publicum*, *qualis* *super* *Funere* *acerbo* *cietur*: quod *Funus* *sibi* *vivo* *videntique* *ducere* *cogebatur*. *Huc* *aperte* *tendit* קול

בכים *Vox* *flentium*, *sive* *complorantium*; in qua respici putem ad *Lessum* *funebrem* *in* *publico* *catu* *solemniter* *editum*. *Utrumque* *vocabulum* *hoc* *usu* *signatiore* *percrebuit*. *Vide* modo *Deut.* 34: 8. *Et* *comploraverunt* יבכו

Israélite *Mosen* *triginta* *diebus*: & *finiti* *sunt* *dies* *אבל* *בכי* *complorationis* *lugubris* *Mosis*.

CAPUT TRICESIMUM PRIMUM.

ומה לעיני כרתי כרית *Vers. 1.* *Vers. 1.* **F**œdus ferii oculis meis;
 & quid spectitarem
 in virginem?
 2 Quid enim portio Dei desuper?
 & hæreditas Omnipotentis de
 excelsis?
 שרדי ממרומים : 3 An
 3 הלוא 3

Vers. 1. Gravissimam Apologiam vitæ antea, qua omnes Amicorum criminationes, & suspiciones injustissimas, diluat tandem Noster, atque confutet, hoc Capite consignatam, communis sententia tenet. Id ut facile admiserim, ita omnino existimarem, adhuc celsius quid, & animosius, Actionem hanc, & Contentionem religiosissimam, spirare; cum eaque velut ad Tribunal ipsius Numinis penetratum, ut audiente universo Confessu, in quo hætenus disputatum fuerat, disceptatio cum ipso Deo institueretur: atque sub oculis, quin telis, & fulminibus, Supremi illius Judicis, adversus ipsum quasi, optima Causa tandem obtineretur. Relege quæ Cap. 23. potissimum, *Vs.* 3. 4. 7. &c. discussa; & senties Adfectum istum universæ huic Apologiae esse immixtum. Eiusdem dispositio, & Oeconomia, hoc ipsum evincit; quippe quæ maxime insistit in Sanctimoniam Cordis, & Virtutes solius Dei oculo patentes. Accedit disertissima testificatio *Vs.* 35. 36. 37. subnexa. Ex hac Hypothesi non exiguum lumen universo huic capiti accedere, commentatio nostra arguet; atque ita id, quod prima fronte alienius videri posset, ut necessarium ad mentem Jobi penitus inspiciendam, commendabit.

Ibid. In ingressu statim apparet, quam convenienter jam, & graviter, Noster initium faciat ab Oculorum custodia, qui proxenetæ quasi omnis peccati, ac præsertim voluptatis. Hos domitos habere, & religioso fœdere constrietos, est Sanctimoniam culmen tenere, tum externæ, tum internæ. *Matt.* 6: 22. Formula

loquendi nil grandius, pulchriusque. Eam luculenter enucleatam dabant *Calvin. Conc.*

CXI. De *Pined. Cocc. &c.* לעיני Oculis meis, in dandi casu, plurimi volunt esse cum oculis meis. Constructio invitat potius, pro oculis meis, in quod oculos meos nomine Dei adégi. Confer *Jos.* 24: 25. Res eodem redit. Posterius Colon a *Cl. Cocc.* redditur, Et quid spectarem virginem? Nihil cause erat, cur oculos pascere formis virginum. Nempe nexum arctiorem captabat cum *Vs.* seq. in illum sensum deflecto, de quo protinus. Fortius sonat, Et quid oculos, animumve, advertentem in virginem! Est indignatio repellens vehementissime, & negans tale quicquam committi par esse. Habes summam quasi fœderis, Vas meum possidebo in sanctimonia & honore. Ne oculos quidem super virginem spectatum ire patiar; ad ejus pulchritudinem attentius lustrandam. Nempe formarum spectatores elegantes, mox fiunt cupitores, & si flammam evadant, a scintillis tamen intacti abire non possunt. Lucidissimum speculum Doctrinæ moralis istis jam temporibus, simulque integritatis Jobæ, cujus Testem habebat solum Deum; cum quo potissimum Contentionem hanc susceptam monuimus.

Vers. 2. Arcessitius est, quod ex *LXX.* hic offerunt Græci enarratores I. Cur Deus mihi tam casto, ac continentem, hanc penarum hereditatem miserit, equidem ignoro. Vide *Chrysostr. Nicet. &c.* Idem fere *Jarchio &* quibusdam Recentioribus visum. Contrario adpectu *Vulg. II.* Quam enim partem haberes

- 3 An non exitium injusto? לעול ונכר לפעלי 3
 & infandum operantibus vanitatem? און :
 4 Nonne ille videt vias meas? הלא הוא יראה דרכי וכל---
 & omnes gressus meos dinumerat? בערי יסבור :
 5 Si ambulavi cum inanitate; & properavit ad fraudem pes meus. 5
 אס---הלכתי עס---שווא ותחיש
 על---מרנה רגלי :

6 Pon- 6 יישקלני

in me Deus; & hereditatem Omnipotens de excelsis? i. e. Divina gratia in me habitare non potuisset, si in cor meum immundas cupiditates admissem. Sic fere Erud. de Pined. quamvis fluctuet. Bolduc. III. prætulit, Quenam enim pars ex iis que sursum sunt a Deo mihi contingeret? aut que fors ex locis sacris mihi genisset? Affectate מרומים celsa capit pro altibus, & templis, quorum participare ausus non fuisset. Commodius in hunc sensum IV. Crinsoz. Quam partem enim mihi dedisset Deus in benedictionibus suis desuper factis? & quam hereditatem mihi de cœlestibus suis locis assignasset? In malum pœne directius V. longe plurimi Vatabl. Calvin. Merc. Jun. Drusf. Belg. Schmid. Patric. Cler. ut portio & hereditas figurate appellentur supplicia imparis & scortatoribus destinata; & Vj. seq. præfatus adhuc proposita. Cl. Cocc. VI. pœnam intemperantiae in Vj. 3. admittens, hocce nostro ex oppositione ad Vj. 1. contineri censet præstantiam veri boni, ut post vanitatem formæ venustioris, addatur altera causa aspernandi pœnitentiam virginis, nempe æstinatio doni, & hereditatis cœlestis. Id ex parte convenit cum num. IV. ex parte ab eo differt; nam חלק portio explicatur omne donum, quod Deus homini tribuit; quale & felix matrimonium. Prov. 18: 22. Subdit ם מוון, Vides que via ad felix matrimonium a Deo sit signata; non ut oculus lustres, &c. Sed a Deo piam & cordatam feminam ambias, atque expectes. Nimis longe ductum. Longius, quod Meibom. VII. in prim. specim. p. So. inserta an- ייש וכלק vocula יש, vertere festinaverit, Quam

enim aliam æquam partem desuper homo habet a Deo? &c. &c. Id .p. 96. ita exponitur, Deum Veneris usum honestum omnibus æqua partitione concessisse, ita ut virgo Juveni legitimo matrimonio jungeretur: qua ratione quivis e plebe, ducta virgine, Regum felicitati par sit. Ergo qui uxorem habeat, & Virginum pudicitiam delibare tentet, partem alterius rapere, & possidere velle. Graviores ruinas ad Vj. 3. dabit Criticorum Alpha; in totum hocce Caput ea grassatus licentia, quam ab aquæ potore proficisci non potuisset jurares. Cl. Cler. VIII. non felicissime, puto, partem Dei, & possessionem, ponit Munus, & summam potestatem, qua ex natura sua ultor est delicti, & iniquus tollit. Durior certe contractio; portio Dei, est, exitium injusto &c. Meo judicio IX. si in bonum veniant portio & hereditas, ut prima frons adfert, sequendum, quod num. IV. expositum, Et que portio Dei contigit mihi desuper; &c. quam partem in ejus gratia, ac communionem, castissimo pectore fovendam, obtinere potuisset? &c. An non exitium mihi cum iniquo omni fuisset paratum? Non distitere interim, si aciem tendas, aliquid subesse quod minus molliter fluat: & rotundius exire, quod num. VI. comparat, Et que quæso portio Dei desuper &c? An non exitium לעול injusto &c. Hæc arctius copulanda, ac si foret, Et que portio Dei desuper לעול injusto destinata, &c. An non exitium infandumque malum omnibus talia patrantibus? חלק portio atque hereditas sublimiori hoc usu aucta Cap: 20. 29. & 27: 13. quæ loca qui

qui inspexerit, huc tutissime concedi non negabit.

Vers. 3. Arctior illa copula, quam modo inter hunc & præc. *Vs.* intercedere dicebam, non indiget supplemento, *Est*, vel *venit*: quasi foret, *Nonne est vel venit perniciēs injusto* &c. Vide *Schmid.* Rectius *Merc.* נֹנֶה ex *Vs.* superiore repetit *parata est, imminet*, quod rotunditati a nobis indicatæ proximum. Carere quoque possumus infertione *Pagnini*, *Nonne confractio mea iniquo? Nonne malum quod Castus patior, incesto potius inferendum?* Coactior explicatio pendet a sententia *Vs.* 2. num. I. exposita. *Injustus, & Operantes vanitatis*, in genere quidem improbi; speciatim tamen, pro serie, *impuri, libidinosi, oculos stupri plenos habentes. Meibom.* eruditione, qua pollebat, parum sobrie usus, legere jubet הלא איד הבתולה לעול absur-

dissime vertens, *insuper numquid non perditio est virgo luxurioso, & animi aversatio vetiti concubitus sectatoribus?* Ait duas esse comminationes, in *Virginum stupratores*. Primam, quod in varios morbos incidant veneris nepotes &c. Secundam, quod a nimio virginum amore sepe deveniatur ad amorem puerorum contra naturam. Hoc scelus per און designatum tradit, *primus*, ut jaçtat; *ultimus* quoque futurus, ut recte submonet *Cl. Cler.* qui *Meibomii* temeritatis, simulque futilitatis, plenissimas novationes, cordate per totum hocce *Caput* castigat, atque confutat. In vocula נכר nonnihil diffidii. *Merc.* Alienitatem interpretatur, calamitatem gravem, alienam, inusitatam. Sequuti plerique. *De Pined. ex Vulg.* Alienationem exponit exilium a sedibus & consortio sanctorum; ut insinuetur Deum omnem immundam procul a se amandare. Placuit *Coc-*

cejo, cui נכר videtur redire ad hereditatem, a qua alienentur impuri. Eodem collineat *Schmid.* &c. Nimis subtiliter *Cajet.* perditionem איד trahit ad pœnam sensus: נכר alienationem ad pœnam damni. Alias argutiolas amputo, quas invenies apud *de Pined. Bolduc.* &c. *Cl. de Dieu* expositionem *Merceri*

firmavit ex *Dial. Æth.* ubi נכר prodigium signat. *Portentosum* ergo non male vertit *Codurc.* Apud *Arabes* quoque كسار prodigiosi mali vim recipit; sub se complectens morbos, & plagas fœdiores, quales libido fere secum trahit. In plerisque Exemptariis tamen נכר per *Daleth* exaratum esse, commouit *Merc.* forte non tam mendose, quam ipse censebat, cum eoque reliqui, qui hujus *Lectionis* mentionem fecere; quod נכר *Nepos* parum hic quadraret. At quadrat נכד *Arabice* inter alia signans duram, angustamque, vitam egit, apud *Cl. Gol.* Est *secundaria* notio, cujus *Originem* percipies ex *Camus.*

نكد عيشهم اشند وعسر والبسر
 نكد Radix de vita valde
 miserima & difficilis fuit: de puteo; parum
 aquæ habuit. Hinc derivatum نكد
 نכר pro Calamitate invenias *Hist. Tamerl.*
 371. & 393. In *Hist. Dyn. Abulphar.* p. 41.
 Tradidit eos Deus Ammonitis, فنكد
 نكد عيش الامنة
 per quos adstrictam vitam duxit Gens Hebræa;
 octodecim annos. In *Div. Hud.* cum allu-
 sione ad fontem indicatum:

نكدت عليّ مشاريبي من
 نحوكم
 فصدقت وارثت عليّ
 شؤوني نكد

*Aquarum penuria laborabant super me aqua-
 toria mea, propter vos:
 Recessi itaque; & rediere ad me meæ For-
 tunæ.*

6 Ponderet me in lancibus justitiæ; & cognoscat Deus integritatem meam.

7 Si declinavit vestigium meum a via mihi; & post cor meum ivit oculus meus; & volis meis agglutinatum hæsit vel minimum.

8 Se-

6 ישקלני במאזני צדק וידע אלוה

תמתי :

7 אם תטה אשרי מני הדרך

ואחר עיני הלך לבי ובכפי דבך

מאוס :

8 אזרעה

Hoc est, *ingratam, molestamque, vitam ducendam, in media ubertate, & affluentia, vobiscum agens.* Senis vocabulum admirabiliter locutum in *naturali libidinis pona*; quo enim *aquæ istæ vitæ* affluentius hauriuntur, eo ardentius sitiuntur; *copia ipsa inopiam* creante; & *turbulentissimam* reddente *universam vitam.* Dedit, quod *Lingua* dabat. Verumne, tempus dabit. Scias interim *nepotes, & posteros*, cum *reliquis aquæ* comparari; atque inde *נכר* posteritatem posse derivari.

Vers. 4 Præcedenti versui minus apte connectit *de Pined.* cum reliquis fere Latinis; *quum enim*, inquit, *libidinis proprium sit, amare tenebras*, atque nimis stulte sibi blandiri *de Dei quasi ignoratione, sapienter nunc occurrat Jobus*, dicens, *Turpissimorum hominum vias & gressus a Deo numerari &c.* Huc inclinât & *Cl. Schmid.* Ad aliud genus peccati, *injustitiam in contrahendo, per artes, & fraudes*, transiri statuit *Merc.* pericope ad *Vs. 9* producta. *Cl. Cocc. Vs. 4.* & *5.* arctius religat: qua *ansa arrepta Meibom.* eos transponendos contendit. *Quasi vero*, inquit *Cl. Cler.* *co modo mollius flueret oratio, aut talia curarent Orientales?* Quid audio? an Orientalibus ordinis nulla cura? Mihi, cum *D. Et. Belg.* placet, *versum hunc solutius insertum*, respectu ad *præced. & conseq.* ut sit *provocatio ad Eum qui corda & renes explorat, cuique redditurus secundum merita.* Copula hæc esto. Non vanus mihi arrogo tantam oculorum, cordisque, puritatem; reliquamque *vita innocentiam*: sed Deum Testem invocare audeo *super animam meam*; atque adeo ad *Ipsius Tribunal jam hæc ipsa, & coram Eo, & adversus Eum, depono.*

Vers. 5. Difficultas, & dissensio, circa nexum. Cum *præced. Vs. 1. Cocc. & Hebræi* fere. Cum *seq. II. Jun. & Trem.* Si *am-*

bulavi cum vanitate &c. *Examinet me lancibus justitiæ; & cognoscat Deus integritatem meam.* Eodem fere modo *Latini, Luth. Reim. Patric. Crimoz. de Pined.* qui ut *postrema aliquid imprecationis habeant, multa supplet, publice, in omniumque conspectu, æquissimi sui iudicii statera me appendat, & libret, ut si forte inveniar minus habere pietatis, publici dedecoris supplicium apud omnes mortales sustineam.* Hæc non valde expedita. Minus adhuc *III*, quod *Cl. Cler. det*, *Rependat mihi in æqua lance &c. malum malo, bonum bono; si ambulavi in mendacio &c.* Dilutius *IV. Bolduc.* negans *imprecationem esse, & suppletis, aliquis appendat me; nempe justus rerum estimator; homo æquior, quam sunt Amici mei.* Iste *Homo* textui obtrusus a *Meibom.* Cum *interrog.* etiam languide nimis *Cl. Schmid. V. Num ambulavi cum vanitate &c? Nequitiam. Si quis fecius quid suspicetur, opturim, ut Deus me appendat.* Omnibus his præferrem *VI. imprecationem tacitam, quam concipit Merc.* secundum quam *versus hic in se absolvetur, ut sit, si feci hoc, male peream.* Similiter *Vs. seq.* per te stabit, tanquam *provocatio* opportune subnexa ad *Dei ipsius iudicium exactissimum.* Descendo tamen *VII. potius in sententiam Doct. Belg.* qui *imprecationem Vs. 8.* expressam, cum nostro hocce etiam connectunt, & *Vs. 6.* velut *Parenthesti* includunt, sic serie concinnata, *si ambulavi cum vanitate: &c (ponderet me Deus lancibus rigidissimis:)* *si declinavi gressus meus a via: &c. seminem, & alius comedat: &c. &c.* Ratio, quæ me movet, hæc est, quod ex *Merc.* sententia, *imprecationes hujus Capituli aliæ suppressæ sint, aliæ expressæ;* quam *verisimilius sit eodem filo eas editas.* Cæterum pulcherrima phrasis *Ambulare cum שווא vanitate; quam Meibom. corrumpit, intrans אנשי*

8. אֶרְעָה וְאֶחָה יֵאָכֵל וְיִצְאָא

8. Seminavero, & alius comedat; & germina mea eradicentur.

9. אִם-נִפְתָּה לְבִי עַל-אִשָּׁה וְעַל-פֶּתַח רְעִי אֶרְבֵּתִי;

9. Si plectum fuit cor meum super muliere; & super ostium sodalis mei insidias nexui.

10. תִּטְחֹן

10. Mo-

Viris vanis. Potuisset abstractam, pro concreto, idem ministrare, si hoc ageretur. Sed aliud, & altius quid, captatum in phrasi, quæ Vanitatem convestit persona, cujus familiaritatem, & sodalitiū, totus fere Orbis terrarum ambiat. Huc fertur & alterum Colon; festinavitque pes meus ad dolum. A חוּשׁ repetitur ista significatio, quum forma תַּחֲשׁוּ praferat חֶשֶׁה siluit.

cais retinere vel minimum. דִּבְקָ est tanquam glutine adhaesit. סִבְ-קִי Vulgat. Merc. Cocc. &c. מוֹם maculam, labem interpretantur. Jun. Piscat. Belg. Schmid. ut מאומה quicquam, cujus He parag. quod מוֹם extitisse satis arguit. Mercerus quidem objicit, pleraque quæ cum He paragog. reperiantur, sine illo nunquam venire. Sed prope nimis, quum contrarium plane obtineat. Quicquam, vel tantillum, hic multo fortius. Origo vculæ videtur adferre tenuem pelliculam, vel membranulam. Inde notio rei minimæ succrevit. Bolduc. hinc elicuit, ad strictiorem nexum cum seq. imprecatione scilicet, si cum agrum meum meterem, declinavit pes meus, de via terminali in agrum proximi, & post oculos meos paleras videntes segetes abiit cor meum &c. &c. Seram & alius comedat &c. Legibus solutus, qui ita commentatur.

Inde argute Cl. Guss. sub חוּשׁ tentat, & a strepitu faciendo se continuit pes meus, grassans ad dolum. Notus pes suspensus, qui & silens, tacitusve. Existeret inde, & furtivo ac silenti pede ad fraudem ivi. Doct. Merc. חֶשֶׁה pro חוּשׁ etiam venisse suspicatur. Hæc alibi examinanda.

Vers. 8: Est imprecatio ex quorundam mente ad solum Vs. 7. ex nostra ad 5. quoque rediens. Varie exprimitur, seminavero enim Jun. at Cocc. seminarem, i. e. causam non dicerem quo minus me seminante alius ederet. Plurimi, seram &c. opto ut hoc mihi accidat. Ita Merc. Schmid. &c. Ambigitur etiam sitne proprie, an improprie, enunciatum, & Germina mea eradicentur. Certe & Symm. posteri mei habet, & Vulg. Progenies mea; q. d. Non solum comedat alius fruges a me satas, sed & insuper omnem prolem, si qua deinceps mihi suscipienda, misere amittam. Cogitas, non quadrare in liberis omnibus orbatum: sed in Caten. respondetur, aut ipsum hæc ante calamitatis tempus locutum secum; quod & Nachman. ac Bold. tenent: aut spem fovere restitutionis in integrum. Istam spem ex hoc Vs. quoque satis clare elucere censet Doct. Crinsor. ductus imprecatione in futurum tendente. Cl. Guss. sub יֵצָא lit. E confugit ad, Qq q q q 2 Ne-

Vers. 6. Anticipata, quæ huc pertinent. Acquiesco in provocatione animosa, per ejaculationem inserta, Libret me Deus, cujus Tribunali me jam sisto Actorem, Lancibus rectissimi rigoris; justitiæ; & cognoscat, vel cognosceret, integritatem meam. Animosius tamen cognoscat, ut a Merc. judiciose observatum, quum ait, sciebat quidem ejus integritatem, sed sic ex affectu loquitur &c. Cognoscat ergo innocentiam meam, & me adfligere destinat &c. &c. Alterum tamen eodem affectu animari quoque potest.

Vers. 7. Opportune, post parenthesis, subsumuntur crimina ex Vanitatis contubernio sectatoribus ejus domestica. 1. declinare a via, דִּבְקָ rectissima illa Legis, vel tantillum prævaricando. 2. Cor post oculos emittere. Concupiscere; nec irretorto oculo spectare divitias, aliaque Vanitatis irritamenta. 3. Manibus vis-

10 Molat alteri uxor mea; & יסו תסחן לאחר אשהי עליה
super ea se curvent alieni.

11 Nam כִּי־ 11

יכרעון אחרין :

Nepotes ex filiis relietos. Ad illud incommo-
dum evitandum *seminavero*, vel *seminarem*,
inventum. Manet tamen nodus, in ישרשו
eradicentur mea germina, sive jam figurate ex-
ponas, sive literaliter. Ad eum expediendum
obsero, esse formulam proverbialem, cujus
vis in futuro reddita nihil futuri ponat, vel
firmet; sed tantum ostendat, qua execratio-
ne Notter dignum sese censeat, si mentiatur.
Seminabo, vel *seminare velim*, quod alius co-
medat; & *germina mea eradicentur*, si qua
mihi sint, vel venire possint. Id literæ adliti-
ctum, nimis angustum funderet sensum. In
figura potius sic dictum accipias, a quo tunc
animo patiar, quod nunc iniqum, ut me Deus
cum omni mea re, & spe, eradicaverit, atque
eradicare pergat in æternum. Dignissimum me
& his, & sempiternis, Dei iudiciis, in me,
meisque, editis, atque odentis, profitebor.

Vers. 9. Eleganter, & graviter porro,
alieni tori *subsejssorem se egisse* negat, adjecta
imprecatione illi scelerei respondente *Vs. 10.*

Verbum פתה videtur, vivente Lingua, in
deceptione & illectione avium frequentatum
fuisse. Sic יונה פותה Columba simplex,
vel stolidi, vulgo, signantius dari posset Co-
lumbus facilis ad inescandum, & illiciendum:
Hos. 7: 11. Cum ea comparatur populus
Israeliticus in scortationem spiritualem procli-
vissimus. Nempe ars meretricia aucupii similis-
sima. Concinnatur area, offunditur esca, oculo
illicites invitant; moxque vel reti, vel visco,
vel laqueo, constricta tenetur avicula. Eadem
vis captata *Prov. 7: 7.* ubi פתאים juvenes
faciles ad illicem, sive illecebras voluptatis. In-
de פתה in *Pib.* speciatim invaluit pro rebus,
vel verbis, illecebrosis, capere, & inescare.
Has illecebras amatorias in verbo nostro con-
tineri, vidit de *Pined.* & erudite exposuit:
ut & alterum *Colom*, de insidiis ad januam;
quod Amatoris sit & Adulteri, stare pro su-

ribus, obsidere limen, januam, &c. Pul-
cherrime sane figuratum, *Nectere insidias su-
per januam socii*, quod Latinis fuit *subside-
re.* Hinc *Val. M. L. 7. C. 2. subsejssor alieni
matrimonii*; & multo venustissime *Lib. 2: 1.*
*Nulli tunc subsejssores alienorum matrimoniorum
oculi metuebantur.* Id arguto *Valerii stylo*
congruentius, simulque auribus gratius, quam
subsejssorum, præclare *Cl. Torren.* annotavit.
Subsejssores oculi, ut *Corruptor animus*, *pes va-
gator*, *Lingua nugatrix*, & infinita talia, ex
Græco fonte manantia. Illis oculis *subsejssoribus*
mirifice convenit ארב ex insidiis, acie inten-
sissima, in prædam imminere ad instar animalis
escam captantis &c.

Vers. 10. Honestam non minus, quam ap-
positam imprecatio, Molat uxor mea alteri &c.
Posterius membrum haud dubie pertinet ad
compressionem, & subagitationem. Illuc ac-

commodatissimum כרע סכרע, quod spe-
ciatim est in gena procumbere, ac curvari ad
aquam sorbendam. Jam aquatum ire verecun-
de in Sacris traduci, nemini ignotum. Ad
quæ *Origin. Lib. 1.* *Cl. Guss.* solus, quod
sciam, hic dissentit, ad lassitudinem aliorum,
vel & commiserationem, hæc trahens miris fidi-
culis. Videatur *Comm. L. H. in טחן.* De

priore colo dubitatur: sunt enim insignes In-
terpr. qui ad *psistrinum* referre malint, q. d.
infimam servitutem serviat uxor, & *fumule
vilissime instar omnibus sit prostituta contume-
liis.* Conf. *Exod. 11: 5.* Plurimi tamen *Mo-
lere*, eadem figura vercundiore positum cen-
sent; ex notissimo usu verbi apud *Græcos* &
Latinos, in quem conferendus *Boch. Hier. par.
1. p. 288. Hebræi* illuc quoque trahunt *Jud. 16:
21. & Tobren. 5: 13.* ubi *adolescentes ad molendam
abstractos*, etiam *Hieron.* de *vesando crimine* ex-

posuit. Apud *Arabes* טחן-ט in ean-
dem figuram se præbet. Hæc discutere nil
attinet. Uterque sensus quadrat. Optionem
in

והיא עון כִּי־הוּא זִמָּה 11

פְּלִילִים :

כִּי אֵשׁ הִיא עַד־אֲבֵרוֹן תֹּאכַל 12

וּבְכָל־תְּבוּאָתִי תִשְׂרֵשׁ :

אִם־ 13

11 Nam hoc scelus: & hæc iniquitas, vel apud quosvis arbitros.

12 Quin ignis hic est, qui ad perditionem usque devorat; qui- que omnem proventum meum eradicaret.

13 Si

in medio relictam velim. De cetero nil aliud adfert *imprecatio* hæc, quam *justissimum* illum *nexum*, quo Deus *sua* quemque *exempla* pati voluit. Ut ergo honestus Vir mori mallet centies, quam aliis *permolendam* dedere *uxorem*, ita se toto pectore ab insidendis toris abhorruisse, inculcatum voluit Noster; opprobrio isto onerari, & confundi, paratas, si tale quicquam machinatus unquam fuerit. Simile ex *Homer.* produxit Ill. *Grot.*

Vers. 11. In gravitatem sceleris illius insistitur, ad summam detestationem, quæ illud *Peste pejus*, & *angue*, horruerit, indeque resiliuerit, exprimentam. Nodum non

levem necit constructio vocabuli פְּלִילִים; quod I. cum עון jungi solet, ut sit *iniquitas judicum*, i. e. digna in quam *Judices* animadvertant. Videtis *Merc. Pisc. Druf. Grot. Cocc.* &c. Existimatur autem, עון absolute positum pro *constr.* vel saltem repetendum עון, ut sit, *iniquitas est, iniquitas inquam Ju-*

dicum. Per *appositionem* tamen capi posse II. addidit *Cl. Cocc.* reddens *iniquitas judicialis.* Hoc ex *appositione* non liquido exit. *Schmid.*

III. adscita ope *præp.* ל dat, *iniquitas pro Judicibus.* Istitis *Judicibus* accenset *Deum* ipsum, atque innui putat *discrimen peccatorum mortalium*, quibus *Spiritus S.* excutitur, & *venialium*, quibus non excutitur: ut inter peccata *mortalia adulterium* hic referatur. Hæc ne suis quidem approbasse Virum *Doct.* certus sum, isto saltem modo explicata. *Pagnin.* reddere IV. maluit *iniquitas judicata*, obscuriuscule. *Bolduc.* V. hinc *ansam* sumisit *præmeditatam*, & non ex ignorantia, vel infirmitate, sed ex *malitia profectum, crimen, ex-*

sculpendi. Urget פְּלִילִים *Arbitros* magis sonare, quam *Judices.* *Cl. Cler. VI.* vellet, *Hæc iniquitas Judicum, nisi plestant;* quasi *Judices* dicantur *peccaturi, nisi vindicent.* Et quid si ignorent? Magis ferrem VII. quod idem Vir *Doct.* tentat, *Nam hoc scelus, hæc iniquitas, sunt Judices. Nos damnant.* Vel, *Dignos qui damnemur ostendunt: nam ubi constat de peccato, constat etiam de poena, ubi legibus definita & sancita est.* Sic reditur, si bene cerno, ad *Crimen a Judice puniendum;* nisi quod *Schemate* illustriore ipsa *scelera* vocentur *Judices.* *Cl. Guss. VIII.* *Arbitrii vim*

pressius retinens, profert, sub פֶּלֶל, *nam hoc scelus, & hæc iniquitas, arbitrantium; existimantium;* i. e. *cujus turpitudine ita clara, ut ab omni patante credatur, nec fiat sine conscientia sceleris, ut reus sit אִשְׁמוֹתָא דְּעֵסֶרֶת; & sibi ipse de co Lex sit.* Ad palmam adspirare videtur ingeniosus conatus. Officit tamen nonnihil, quod *lex regiminis* negligatur. Ergo liceat mihi IX. expromere quod & *Linguaë, & rei, consonum.* *Infra Vj. 28.* recurrit, *Etiam*

hoc est פְּלִילִי עון iniquitas arbitratoria. Ita vertendum esse *ibid.* ostendetur. Inde

פְּלִילִים nostrum colligo elatum pro פְּלִילִים, quod *Arbitratoria* designans, recte vocabulis זִמָּה *scelus, & עון crimen,* additur, in *plurali*, pro *Epitheto*, ad inculcandum, tam turpe esse hoc *flagitium*, ut nemo vivat, qui *arbitr* ejus conlittutus, id non e vestigio condemnet, & *Dei hominumque odio* dignum pronunciet: ne excludo quidem *ipso Adultero; semet ipsum damnare coactò.* Habes vim hanc

in nobili dicto *Deut. 32: 31.* אִיבִינוּ פְּלִילִים. Q9 99 9 3 110-

13 Si sprevi iudicium servi mei, & ancillæ meæ; quum mecum lite contenderent.

14 Et quid facerem, quumurgeret Deus? quumque visitaret, quid responderem illi?

15 An

Hofites nostri Arbitri sunt. Id venustius, quam *Judices*. Hinc עון פלילי *Crimen arbitratorium*, quod *Arbitri* vel *mitissimi condemnare* debeant: etiam *is qui patravit*. זמה ועון

פלילים pro פלילים, sine ulla *Anomalia*, hinc, quod polui, designare possunt. Sic ערבים pro עבריים *Hebræi*. ערבים pro ערביים *Arabes*, ex nota lege contractionis.

Si quis tamen malit forma simpliciore uti, erit, *Nam hoc scelus, & hæc iniquitas, Arbitri: i. e. suo se arbitrio & iudicio mox damnant.* Non æque liquidum. Arbitrantor, qui iudicio pollent.

Vers. 12. In modum *imprecationis* hæc enunciata censet *Cajet.* I. q. d. *fit mihi*, si quid tale commisi, *ignis, agros frugesque depascens.* Quæsitum. Ad *malum culpæ* nonnulli ex *Latinis* applicuere II. præeunte *Beda*, quum ait, *ignem incentivæ libidinis omnia virtutum, & sanctarum rerum, incrementa, in homine devorare.* Conser *Gloss. Ordin.* Longius arcessitum III. quod *Nices.* de *Ignis Zelotypiæ in viro lesò* adfert. Non ausim quoque cum *Erud. de Pined.* IV. hinc colligere *priscam adulterii pœnam fuisse combustionem*, eoque hic allusum. Ad *ventum urentem*, sive *presterena*, respici censet V. Cl. *Cler.* ob *proventus* nempe *eradicationem* subuexam. Subtilius. Sufficit puto, *Ignis iræ & maledictionis*, quem plurimi hic tenent, *ad interuersionem usque saviens in omnes Adulteri res, opesque*, tam in hac, quam in futura vita. Cl. *Schmid.* prius colon de *pœna infernali* se accipere ait, posterius de *temporali*. Quid eum moverit, satis apparet. Concinnius utrumque Colon gemina augeas potentias nam

13 אסיי אמאם משפט עברי ואמתי

ברכס עמרי :

14 ומה אעשה כייקום אל וכיי

יפקד מה אישכנו :

15 הלאת

proventus omnino figurate capiendus pro *fortunis*, atque adeo pro *re & spe* omni, qua quis gaudere potest. הכואה in *Proverbiis* ita sæpiuscule occurrit.

Vers. 13. Longiore deinceps contextu procul a se depellit Noster omnem *speciem injustitiæ, violentiæ, oppressiõis, immisericordiæ, avaritiæ, rapinæ*, oppositas virtutes simul strenue sibi vindicans. Adjecta est appositifima iterum imprecatio *Vs. 22.* ad omnia, quæ ob adfinitatem uno filo decurrunt, sese reflectens. *Merc.* & alii, tacita utuntur devotatione, *si sprevi &c. male peream*; Redi ad *Vs. 5.* Suam *interrogationem* resumit Cl. *Schmid.* Num *aversatus fui &c?* Incommodius adhuc *Ramban*, *si sprevissem &c. Et quid fecissem tunc &c.* ex *Vs. seq.* Nos *Doct. Belgis*, itemque *Junio & Trem.* subscribimus, qui ad *Vs. 22.* seriem extrahunt: si quis aliud sciscat, suo abundet iudicio: nam de talibus non est quod contendatur. Crimen hic enotatum, est *spernere Iudicium, vel jus, servi sui, & servæ.* Id latius funditur, quam prima frons præfert. *Colit jus servi sui*, qui *æquitatem* ei præstat in omnibus tum publicis, tum privatis, negotiis. *Ista æquitas* fundata est in *æqualitate*, non conditionis, sed *naturæ*; ut mox inculcabitur. Ex his principiis *suomet seruo suum tribuere* in omnibus, maximis, minimis, atque *jus ei æquum*, vel in contentione adversus Herum, religiosissime prætare & velle, & posse, est *Sapientiæ, & Justitiæ*, culmen occupasse. In Locum, Philosophis gentilibus non intactum, ingredi, quam multisque modis *Jus servi* soleat *sperni*, non ab injustis solum & violentis, verum etiam a justis & mitibus Dominis, non est hujus operæ. Adeatur *Grot. de J. B. & P. L. 3: 14. Æquitas Jobi* tanto splendidius lucet, quanto inter Orienta-

15 הלא-בכטן עשני עשהו ויכוננו

ברחם אחר :

16 אם-אמנע מחפץ דלים ועיני

אלמנה אכלה :

17 ואכל

15 An non in ventre qui fecit me, fecit illum? & confovit nos in utero Unus?

16 Si prohibui a desiderio tenues: & oculos viduæ tabefeci.

17 Et

tales meracius in mancipia dominium semper viguit, ad jus vitæ & necis se extendens, omnibusque adeo legibus absolutum.

Vers. 14. Hoc ipsum non obscure indicatur per gravissimas sententias, quibus se solius Dei metu deterritum ostendit ab illo genere injuriarum, quod nullæ Leges coercerant, vel vindicabant. Habes aniam opportunissimam *insertionis*. Ea varie redditur, neciturque. Minus plenum, quod multi habent, *Et quid fecissem, quando surrexisset Deus &c?* Conditionem hoc infert incertam, si forte Deus vindex illis adesse voluisset. Alii, *Et quid facerem, quum surgeret?* &c. Prescius, *quum surget; Et quum visitabit, quid responderem ei?* Fluctuanter *Merc.* Potes intelligere, *quum surgeret, Et quum visitaret, vel de generali judicio, in quo Jobus agnovit semel omnibus actorum omnium reddendam rationem: &c. vel de morte, postquam in alteram vitam esset vocatus: vel, quum alioqui Deus pœnas, etiam in hac vita, malefactorum ab hominibus reposcit per calamitates, quas illis immittit. Posterius, incertæ conditionis, Quum surgeret. Duo priora, certa, requirunt, quum surget &c. vel, quum stabit Deus, Et visitabit. Ea duo absolute sic posita pandunt amplissimum conspectum, & Fidem Jobi liquido declarant. Utrumque translatum est a Patre familias, eodemque communi omnium servorum Domino, qui aliquando surrecturus vel staturus sit; & Domus visitationem instituturus, quomodo se familia universa gesserit: ut si quis servos suos verberaverit &c. vicissim male mulcetur, quando Rationum exigendarum tempus adventarit. Plura addere super vacuum. Nihil hic sapuit, qui solus sibi sapere visus, *M. Meibomius, V. f. 18.* in locum nostri hujus succedere jubens, in hunc sensum, *ille enim servus a pueritia mea educavit me, velut alter Pater: Ista autem ancilla ab**

utero matris meæ consolabatur me. תנחמוני pro אנהנה, quod ei mendosum, substituto.

Addit, *omnes eruditos confessuros, vero nunc loco legi verba hæc; in quibus Exemplum proponat Jobus servi, servæque, qui curam habuerint infantia, & pueritiæ ejus, ac postea licentem ei intenderint.* Egregiam vero pietatem Jobi! si tam carorum capitum jura susque deque non habuisset. Quod *Cl. Cler.* licentiam *Meibomianam* improbens, subjungat ordinem tam adcuratum in sermonibus Orientalium non servari alioquin, sat notum vel ex hoc Libro, bonis judicibus nunquam approbat.

Vers. 15. Nobile dictum; Philosophiam spirans cœlestem. Apud Gentiles scintillæ hujus veritatis micant. *Sen. Ep. 47.* in hoc argumento multa egregia ministrabit. Inter alia; *Vin' tu cogitare istum, quem servum tuum vocas, ex istdem seminibus ortum, eodem frui cœlo?* &c. Adis *Doct. de Pined. Cocc. Cler.* &c. plura duros. In verbis duplex nodus.

Primum necit יכוננו, cujus quam varia sit & fluctuans lectio, percipias ex *Merc.* momente, *In aliis exemplaribus utrumque Nun habere Daghes; in aliis tantum prius; in aliis tantum posterius. Et rursus, in quibusdam plenum esse per ך, etiam sequente Daghes, in aliis per Kibbutz; in aliis ך non sequente Daghes. Sed emendatius esse, ut Nun posterius careat Daghes; sitque adfixum plurale.* Hinc subnata duplex potissimum vertendi ratio; altera, *Et aptavit illum, ut adf. sit ךך;* altera *Et aptavit nos &c. ut sit ךך.* Hoc *Merc.* jure prætulit, quum plenior fundat sensum, *formavit nos in utero uno, vel unus; quam formavit eum; quod repositum a Cl. Schmid.*

17 Et comedi frustulum meum
folus, neque comedit pupillus de
eo.

17 ואכל פתי לבדו ולא-אכל יתום

ממנה :

18 Quin כי 18

Schmid. negante se rationem *Merceri* invenire posse. Habetur autem יכון pro fut. kal, a כון, quod aliis intransit. hic locatum foret transitive. Cl. *Cocc.* maluit ex *Pibel* esse contractum, pro, יכווננו. *Eximius* noster *Hack.* in *Præcid. Sacr.* p. 183. & seq. facem iis, quibus lux haud ingrata, accendit, ex Radice כנן כנן textit, obtexit, obumbravit; unde in in fut. kal ἀναλογῆς exeat, obtexitque nos in utero unus. Hæc, & alia, ad subtiliorem explanationem loci hujus erudite cogitata, consuluisse haud pœnitebit. Cl. *Venem.* cui debetur *Comm. Vener. Vit.* in *Deut.* 32. cum hocce nostro, alia compluscule loca ex כנן

obumbravit illustrari posse docuit p. 69. Dices, aptavit, formavit, fortius esse, quam obtexit involucro; quatenus in priori illo expressior conformatio membrorum omnium. Non negem; sed ab altera parte vis obumbrandi, & conservandi in utero, tantam habet dignitatem, & gratiam, ut præ altero illo sese intinquare queat. Sua Cl. *Gussetinum* lufit acies quum p. 308. *Comm.* L. H. scribit, non respici dispositionem a Deo datam corporibus, ad functiones naturales: sed dispositionem aptam ad usus aliorum sublevandorum, nominatim servorum pauperum & dependentium a nobis, quam relationem doceant primæ voces hujus vs.

Ibid. Disquirendum, secundo. quid natura Linguæ eligere suadeat, Conformavit, vel Consovit nos in utero unus; an, in utero uno Factor ille noster. Doct. *Merc.* in matrice una, unice verum censet. Consciscit *Schmid.* Cler. &c. Obstant duo: unum utcumque levatur; alterum vel non tangitur; vel non tollitur. 1. est, in matrice una, haud quadrare, ubi diverse matres. Respondetur, unam dici, ratione formationis, que omnibus communis. Valeat quantum potest. Sed 2. האחר item cum He *Empbat.* struendum fuisse, Cl. *Schmid.* & *Cler.* ne tangunt quidem. Quin posterior castigans *Meibom.* האחר re-

ponentem, ה multo melius abesse tendit. *Merc.* non tollit, negans semper id fieri, ut si prius habeat He, posterius quoque id recipiat. Ubi exempla? Scio equidem strui הים גדול; ἡ λωσα μεγάλη; sed tunc tantundem valet, ac mare est magnum. Solœcum foret construeret, in medio, הים גדול maris magni. Σολοικῆ proinde ברחם אחר conversum in matrice

una; quod sentiens *Symm.* dedit ἐν ὁμοίᾳ τρέφει, quasi una ratione videl. Cl. *Cler.* miratur cur refugerit ἐν τῇ αὐτῇ μήτρᾳ, aut etiam ἐν μία μήτρᾳ. Dicam. Dandum ei fuisset tunc ἐν τῇ μήτρᾳ μία, quod nulla non auris respuat. Ergo אחר vel uno modo sonabit, si Factor repetatur, vel unum, i. e. ejusdem sanguinis, & corporis unius membra: vel, quod præposuerim, unus. Non explicuerim tamen simpliciter unus idemque Factor; sed signantius אחד Unus nunc est Deus, qui unus; Dominus simul communis omnium; apud quem Rex & Servus pates. Apud Arabes الواحد ille unus: & אחד Unus, absolute efferrī pro Deo, reperies ad *Cap.* 23: 13. Non capio satis, quid velit, in utero illo, communis matris, vel terræ; ut insignite accipi posse annotat Cl. *Cocc.* Reflexit, credo, oculos, ad *Cap.* 1: 21. Figuræ ibi tactæ nullus heic locus.

Vers. 16. Recurrunt diversitates illæ circa voculam אה, & connexionem, quas *Vf.* 13. strinximus. Nobis placet, uno tenore transiri ad cognatum genus bonitatis, atque adeo justitiæ, qua tenuis, & viduus, velut suamet vitæ foverit se testatur. Tenerrima est locutio, si prohibui de desiderio pauperum: vel, a desiderio pauperes. Posterius placet *Schmidio.* Prius *Merc.* & *Cocc.* Quælitius *Jun.* & *Tren.* si cohibui me aboptatotenuium. Audacule *Meib.* יר intrudens, Num manus meas retraxi a desiderio pauperum. Agnoscimus, rotundius esse, si prohibui a desiderio pauperes; sed ner-

18 כִּי מִנְעוּרַי נִדְלַנִי כֹאֵב וּמִבְטָן

18 Quin a pueritia mea ad-
levit ille mihi ut Patri; & ab
utero Matris meæ deduxi illam.

19 אִם־

19 Si

nervosius; de desiderio pauperum, quod tantumdem ac, quidquam ex omnibus quæ desiderabant. Istam vim eleganter induit *par.* כִּי

Est, ut dicebam, teneritudinis plenum; nam ut nihil utile, ac vere commodum, sibi ipsi aliquis unquam negare vel velit, vel possit; ita pauperes eodem affectu a se fotos, indulgentissimeque tractatos, innuit. *Consumtos*, vel *abefactos viduae oculos*, similiter ad spem vel *ilusam*, vel *protractam*, redire, non est quod moneatur

Vs. 17. Continuo filo cohæret nobilis character *Liberalitatis*, & *tenerime caritatis*, erga vera eius objecta. פֶּת *Frustulum*; *buccellam*, pro *pane*, ac *cibo* omni, hic venire facile largior; sed simul teneri velim, *Epitasin* exquisitorem, in *Frustulo*. Nam פֶּת quod &

פתת, פֶּתַת, a פֶּתַת *comminuit*, exiguam signat *buccellam*. Rectissime *Nicet.* in *Cazen.* Vide quanta sit hæc misericordia, quæ vel de exigua panis particula egentibus aliquid impertitum velit. Non de nihilo etiam, quod *Erud.* de *Pined* præter insignem liberalitatem, in hac vocula reperiat *urbanitatem*, & *modestiam* homine liberali dignam, veluti quum *Gen.* 18: 5. *Abrahamus* ad *Hospites*, *promam*, inquit, *frustulum panis*, quo *cor sulciatis*. *Crebri Poëtæ Arabum*, summam *Hospitalitatem*, & *Liberalitatem*, pingentes, in talibus flosculis; quos huc adspargere nil attinet. Tantum dicam, ut nulla *gens hospitalior*, ita hanc nobilissimam haberi palæstram ingeniorum, in qua veræ suæ, indolisque simul, generositatem ostentent. In *Hamasa*; quæ *Anthologia*, Operis pars collectioni talium dicata.

Vs. 18. Locus impeditus. Receptissima ratio I. post *Vatabl.* & *Merc.* dat, *Quia* vel *Namque*, a pueritia mea crevit pupillus mecum, tanquam Patre; & ab utero matris ducebam eam viduam. LXX. & *Chald.* cum exigua differentia, idem expresserunt. Habetur pro insigni *Hyperbole*, qua innuat, sibi hanc caritatem velut *innatam* fuisse. Cl. *Cocc.* apponit, adeo a teneris assuescere multum est. Et; post-

quam natus sum, & mihi consilium ac facultas fuit, nunquam non hæc officia præstiti. Cl. *Cler.* huc etiam accedens, notatu dignum, ait, a puer, & ab utero matris, hic *ισοδυναμειν*, quod & alia *scripturæ loca* hinc inteligi possint. Quid lucraturum se sperarit *Vir Doct.* haud in obscuro est. Sed nemo prudens *regulam* istam admiserit, etiamsi מִנְעוּרַי, & מִבְטָן, idem valerent. Adducit ex *Caus. Corr. Eloq.* jam vero propria & *peculiaris* hujus *Urbis* vitia pene in utero materno mihi concipi videntur, *histrionalis favor*, & *gladiatorum studia*. Id explicat, a pueritia contrahi. Et cur ergo illud pene? nisi quia fortius quid captabatur, cuius *Hyperbole* erat mitiganda. Non male ergo & hic, ab utero matris deduxi eam. i. e. colere, & fovere, viduas, mecum quasi natum. Quemadmodum & tenera erga pupillos cura, innata mihi inde ab utero, effecit, ut illi apud me, velut apud patrem, crescerent; i. e. meum paternum quasi adfectum experirentur, etiam tum, quum adhuc adolescentulus essem. Etate puer, jam tum adfectu patrem ipsi prætabam. Huc facit formula superius *Cap. 29: 14.* laudata

الإيضاف *pater pupillorum*, & *البصاف* *hospitum*, nulla ætatis, tantum curæ, & liberalitatis, habita ratione. Nil impedit proinde, quo minus etiam vel puer, stylo *Arabie*, insigniatur titulo *Patris orphanorum*: idemque *Ductor*, sive *cultor*, & *observator viduarum* salutetur, inde ab utero. Adhæsum interim hisce scrupulis: & *Vulg. II.* exprimere maluit: *Quia ab infantia mea crevit mecum miseratio: & de utero matris meæ egressa est mecum.* Nempe כאב a rad. כאב, est *Dolor*, quem in

condolentiam, & commiserationem, flecti posse putavit, ut *Merc. Drus.* alique monuerunt. *Erud. Vavass.* confert dictum apud *Val. M. L.* 4: 3. Ex eodem *Naturæ utero* & *continentia nata*, & *Cato.* Hanc veram & simplicem expositionem vocans de *Pined.* probare debuisset; 1. כאב *Doluit* gravius, & quidem ex plaga livida, in sacris, vel saltem in *Dial.* ad commiserationem transferri. Maxime expediendum

19 Si vidi pereuntem, nulla quod vestis esset; & operimentum non esse egeno.

20 Si non benedixerunt mihi lumbi ejus; & a vellere agnorum meorum calefactus est.

21 Si

fuerat, 2. quomodo **אנהנה** deducebam eam, respondere queat dolori **כאב** masc. potest: si jam ad inversum illud, egressa est mecum, conniveatur. Horum nihil ne *Codurc.* III. quidem, huc quoque acclinatio, tetigit, posuisse contentus, **כאב** idem esse quod **חסר**, & **גרלני** educavit me, ut sit, *Benignitas educavit me.* Idem *Grotio* placitum; *ult. Colo hic* converso: *Et ab utero matris meae eam deduxi.* i. e. comitem habui. Utrique præritum a *Doct. Tigur.* At *Episc. Eliens.* & *Crinsoz.* vim intransit. **גרל** retinere, commiserationem a teneris involutam exprimentes. Longius aberrant *IV. Syr.* & *Arabs*, aucti, *Nam a pueritia educavit me in doloribus: Et a ventre matris meae in morbis.* Infelicissimam *Meibomii* *crisis* *V. ad vsf. 13.* refutavimus: cui etiam strenue obviam hic itum a *Cl. Cler.* In priori parte *Vatablo* & *Merc.* assentiens *Bold.* VI. in posteriori offert nimis lepidam buccellam, quæ cum *Jobo*, velut in manu ejus, ex utero matris exierit, jam tum meditantem scilicet, illam dare pauperibus. In **אנהנה** deducebam eam, non viduam respicit, sed **פת** crustulam, Grammaticam, & judicium simul, longum valere jubens.

Vs. 19. Duobus versibus pulcherrime subnectitur *Misericordia* erga reliquos etiam pauperes, se liberalissime effundens ad nuda membra vestienda. **מבלי** rectius eo quod non, quam sine. Nimis tamen angustum, quod *Merc.* aliique hic fere apponunt, periturum frigore aut alius, vestis penuria. Pauci eo utique inhumani, ut hoc videre sustineant. An hoc ansam dedit *Vulgar.* ut mallet, si despexi pereuntem, eo quod non indumentum habuerit? Non levatur, sed gravior fit scrupulus. Existimem figurate capiendam formulam, & **לבוש** vestimentum hic amplecti commoda, & subsidia ne-

19 אסי-אראה אוכר מבלי לבוש ואין כסות לאביון :

20 אסי-לא ברכוני חלצו ומגו כבשי יתחמם :

cessaria valetudini tuende. Ita *Arabes* suam vestem frequentant. Apostoli *ἄσπετος* & *σαπιπιδυμας* conferas velim, ex *1 Tim.* 6:8. In *Haririo* crebrum, dare nudo vestem, pro inopi conferre commoditates necessarias. **אוכר** periens laxiore usu venit, pro calamitoso, & inopia, aliisque miseriis, constituto. Talem si vidi, i. e. videre sustinui, non commotus, & in misericordiam flexus. Ultima sic expressa, neque erat operimentum egeno, hiant nonnihil. Rotundius *Cocc.* *Et non esse tegmen egeno: supplet כי* quod, & cum **אראה** propius ligat. *Cl. Schmid.* eadem ratione explevit, *Et quod non esset operimentum egeno.* Eadem amplitudo.

Vs. 20. Admirabili venustate figuratum, si non benedixerunt mihi Lumbi ejus. Solide *Merc.* Hoc per *Prosopopœiam* dictum, quasi aperta a se latera, & calefacta, sibi bene sint precata; quod tale beneficium a Domino computetur. Subtiliusculum, quod addit, sic ipsis lateribus remunerationem benefactori precantibus, ut sanguis clamare dicitur, vindictam postulans. Improbatur *Cl. Schmid.* eo quod *Jobus* hic provocet ad facta, que hominibus nota, vel innotuisse potuerint; quum illa benedictio figurata, ut *Et clamor sanguinis, non hominibus, sed Deo, nota sint.* Itane? An sanguis clamans signat occultam tantum ejus fusionem? An omnis *Benedictio* lumborum sic sumpta, testem solummodo Deum adfert? Et quid si adferret? Verumne, nulla hic facta præferri nisi que hominibus innotuerint? Contrarium cernas vel ex *vsf. 1.* & *7.* *Lumbi* vestitorem sanctis adficiunt comprecationibus, 1. quum pulchre soli letantur, ob liberalitatem insigniorem. 2. Quum is qui indutus & ornatus proluxe, prolixius etiam in laudes, & benedictiones se effundit benefactoris. Hinc sentis 3. remunerationem, a Deo expectandam, abesse vix ac ne vix quidem posse. Omnia hæc confirmat, & illustrat, colon posterius, ubi *concalescatus est ex vellere agnorum meorum, ex-*
hi-

21 אִם־הִנִּיפֹתִי עַל־יְתוֹם יְדֵי כִי־
אֲרֹאֶה בְשֹׁעַר עֹזְרָתִי :

22 כִּתְפִי מִשְׁכָּמָה תִּפּוֹל וְאֹזְרָעִי מִקְנָה
תִּשְׁבֵּר :

23 כִי־

21 Si agitavi super pupillum manum meam; quod viderem in porta auxilium meum.

22 Scapula mea ab humero decidat: & brachium meum a canna confringatur.

23 Nam

hibet vestimentorum, omniumque commodorum, largissimam copiam, tenerrima cura miseris omnibus impertitam, ad eos recreandos, & conservandos. In verbo הַתְּהַמֵּם inest vis calefactionis foventis. Hinc Arabes حَمَام pro Balneo, & alia, quæ aliibi dabuntur. Ad sollicitum, tenerumque, Jobi adfectum pertinet, quod tam signanter dicat vellere recens tonsio, & molli, agnorum meorum. Sub Lana figuratur omne foventium, & commodum, inde redundans.

Vs. 21. Minus lividæ rationes eorum, qui vel cum Aposiopesi, vel cum interrogatione indignante, & vehementius negante, vs. 13. 16. 19. absolute capiebant. Certe Merc. Cocc. Crinsoz. a tacita imprecatione redeunt ad expressam, & cum vs. seq. huncce ætius colligant. Consimiliter Schmid. Non repugnamus, inquit quo minus hic conditionaliter sumatur אִם si movi manum &c. Scapula mea ab humero decidat &c. Verisimile non est, אִם in hac serie aliam aliamque vim induere: ac proinde a vs. 13. ad vs. 22. omnia uno tenore, ob materie vicinitatem, conferta judicamus. Enotatur aliud specimen summæ æquitatis, & innocentie, quod opibus & potentia præpollens, nemini inopi, cui secum forte lis incidisset, gravis existerit; ne pupillo quidem, ad omnem injuriam patienti, & defensore nullum habenti. Nimis tenue, quod Doct. Crinsoz. exhibet; si repuli manu Orphanum, quum vidi eum implorare auxilium meum in judicio. Ne Lingua quidem favet: saltem in Colo posteriore. Formula הִנִּיף יָדֵי מוֹתִירֵי מַנּוּ מִן הַיָּדֵי Motitare manum super pupillum, nostro sensu decentissime locata: negat enim se vel motitasse manum adversus eum, in minacias, nedum ut vi uteretur, ad eum conterrendum, vel opprimendum. Vidit, monuitque Cl. Guss. sub נִיף. Auxilium in porta, non refero tantum ad Auctoritatem, & favorem, sed etiam ad ipsas Leges, ac consue-

tudines in vim Legum immixtas. Hinc seges injuriarum, juris speciosissimo titulo prætexta. Angusta præterea Innocentia ad Legem Justi. Magnifice de ea cyncro vel cantu Vir Magnus, Ant. Schulting. in Orat. sic inscripta.

Vs. 22. Observant passim Doctiff. Interp. imprecationem hanc respondere crimini vs. præc. enotato. Rectissime: sed & reliquis, quæ vs. 13. 16. 19. vidiimus, eandem congruere, nemo negarit; quando in maleficiis, & beneficiis, primæ partes Manni tribuuntur. Circa voces כִּתְף & שֵׁכָמָה aliquid discrepantiæ incidit. Merc. dat, Scapula mea ab humero suo decidat. Id Schmid. aliique sequuti. At Cocc. Humerus meus inde a scapula cadat. Ita & Cler. Humerus meus e scapula excidat. Videatur & Meibom. p. 10. &c. Itemque Guss. sub כִּתְף.

Idem posterius membrum sic mallet; Brachium meum frangatur, ita ut desinat esse קִנָּה Canna, Os tubiforme. i. e. eo usque comminuat, ut formam suam amittat. Vide eum sub זָרִיעַ Meretur expendi; nam præpos. מִן istam sæpe emphasin adfert. Esaj. 23: 1. Vastata Tyrus ne sit Domus, מְכוּנָה ne sit introitus. Item 24: 10. & 25: 2. מְכוּנָה ab urbe, pro, ne sit Urbs amplius; sed in rudera abeat. Satis signanter tamen & Cocc. Brachium inde a Canna frangatur: totum mihi brachium inde a radio confringatur. Id fortius, quam aliorum, a canna sua; quibus הָ in קִנָּה & שֵׁכָמָה est suff. sine Mappic; quod & Kimch. in Michl. visum. Ad eam rationem & Vulgat. Brachium meum cum suis ossibus confringatur; plus dare voluit, quam simpl. a canna sua. Ambigitur iterum, sit ne Os superius a flexura cubiti ad humerum usque procurrens; an inferius cui carpus jungitur. Hoc sequuntur Cler. de Pined. alii: prius Vatabl. Merc. Cocc. Schmid. &c. Sola Anatome tales usus finire & figere valet. Hebraei

23 Nam terror apud me exitium Dei; & præ majestate ejus non sustinebam.

24 Si posui aurum fiduciam meam, & eximio auro dixi, confidentia mea.

25 Si

23 כִּי־יִפְחַד אֵלֵי אִיד אֵל וּמִשְׁאֲתוֹ
לֹא אוֹכַל :

24 אִם־שָׂמְתִי זָהָב כֶּסֶף וּלְכַתֵּם
אִמַּרְתִּי מִכֶּטְחִי :

bræi fontes in hanc rem deficient. Quid lucis Dialecti ferant, alias prometur. In Humero ejecto, & Brachio contracto, cum literis jungendam cenfeo figuram; qua utrumque adfert ignominiosissimam cladem, & ruinam irreparabilem.

Vs. 23. Non displicet nexus, quem Erud. de Pined. instituit; Nihil meæ virtuti, laudive, tribuendum; sed Dei timori, quo ille carnes meas confixit; & quo me semper in officio continuit. Addendum tamen cum Cocc. Quum homines non haberem timendos, Deum nihilominus timebam. Nempe ut Merc. monuit respicitur ad potentiam, qua Noster eminuerit; per quam hominum judicis facile effugisset. Arætius illud, quod Cl. Schmid. cum vs. præc. captavit, non intelligo. אִיד contractio, exitium, calamitas, calamitosa tempestas, a sapore sic dicta videtur Mercero, Cocejo, aliisque. Hinc forte Vulgatus quoque elicit Tunnemes fluctus.

Susplicabar olim, ex אִיד pro אִיד Robur, potentia &c. non male reddi posse, nam pavor super me potentia, vel Majestas Dei. Id seq. colo aptissimum: ubi ob אִיד Eminentiam Dei se nil tale sustinuisse ait. Venitur a quibusdam onus, pondus; quod Exitio resonare videbatur. Eo ipso sentis אִיד potentiam comspodiorem ad אִיד eminentiam, ut duo cola sibi succinant. Sic sola Majestate Dei se deterritum ab omni, vel minima, injuria inferenda inferioribus, disertim testaretur. Non sperno, Gravis moles Dei, (ea Origo אִיד) pro Exitium, & calamitas Divinitus immittenda: sed expendendum irado, an non Gravis moles illa nunc potius Majestatem confignet. Dices exempla nulla dari in sacris. Nulla consequentia: nam vis apud plerisque Scriptores malam sonat, in vim adferre, aliisque phrasibus, & tamen non ignota Eruditis interior illa potestas, qua Vis pro Majestate

usurpatur a Cicer. & aliis. Gravis moles æque prompta in hunc usum quam πάρος, & pondus. In postremis nimis quaesita itrastructura Cl. Schmid. & pavor factum erat super me, quod præ Eminentia ejus nil possem. Languidius quoque Merc. non effugere potuissem. Eodem redit Jun. Cujus excellentie non prevaluissem. nec non Cler. &c. Erectius Cocc. Non valebam. Intelliges, Nihil quicquam injurie cuiquam inferre sustinebam, quod Dei Majestatem, & Eminentiam, perpetuo ante oculos propositam haberem. Si אִיד Gravis moles sit Exitium, אִיד reddendum potius Elatis Dei, qua se vindicem infert eorum qui opprimuntur a potentioribus. Dies decadat.

Vs. 24. Nova crimina recensentur, & remouentur; quarum seriem I. multi a clauicula capitis suspendunt: ut omnibus imprecationis loco subnectatur, si feci — Tum pro tritico exeat spina. Parum commode Merc. II. sejunctim, per Apopsesin: itemque Schmid. III. per interrogationem suam negantem. Nostra ratio sic habet IV. decem versibus hanc pericopam decurrere; atque in gravissima execratione finiri vs. 34. Ejus expediendi hæc unica videtur clavis: ut ibi ex fluctibus interpretum patefceret. Enotatur hic non tam Avaritia quæ vocatur sordida, quam Cupiditas illa Divitiarum, quæ cum superbia vitæ, & Ambitione, fere conjuncta. Protopopia insignis, qua Aurum, tanquam Idolum mundi hic inducitur, quod omnes flexo genu ac corde adorant. Verba nil habent, quod nostram curam desideret.

Vs. 25. Omnia plana. Unum כִּבִּיר nonnihil impedit ratione structuræ. Plerique, & quod multum reperisses manus mea. Cl. Schmid. maluit, Et quod ingentes, quas invenisset manus mea. Videtur quaesitius. Adblanditur, quod Cocc. כִּבִּיר Neutraliter positum autemet, ut sit, & quod Maximum affecta manus

25 אם־אשמח כִּי־רַב חיל וּכְיִי
כְבִיר מְצֵאָה יָדִי :

25 Si lætatus sum, quod densu-
iffent copiæ meæ; & quod Magnum
affecuta esset manus mea.

26 אם־אראה אור כי יהל וירח
יָקָר חוֹלֵךְ :

26 Si vidi Lumen, quum splen-
deret; & Lunam, magnifice ince-
dentem.

27 וּפֶתַח

27 Et

mea. Exponit, ut ego Magnus præ reliquis fa-
ctus fuerim. Addit sumi etiam posse, Quum
hominem maximum invenit manus mea. i. e. in
potestatem redegi. Mallem omisissum. Prius e-
gregium; invenit manus mea כְּבִיר, ut ego
censerer opulentissimus, talisque ab omnibus ce-
lebrarer: sic habes Neutrale ad personam rediens.
Vide, an malis ad rem, ut lit, & quum in-
venit manus mea, Opulentium, quod censetur,
& celebratur; Græci dicerent, τὸ Μέγα: id
quod omnes aliorum opes quasi obscurat & præ
se delet. Illic natura vocabuli כְּבִיר sponte
fertur.

Vs. 26. Mira hic opinionum varietas. Co-
actum I. & extra speciem veri, quod LXX.
commenti sunt, ἢ ἐξ ὀρέων ἢ ἀπὸ τῆς ἐπιφωσκουσῆς
ἐκ κλέπτου, σελήνης ἢ φθίσου; ἢ ἐπὶ τῷ αὐτῷ
ἐξ Olympiod. hunc sensum facit, ut Sol defi-
cit, ac Luna senescit, sic ego de Divitiis judi-
cavi, eas esse vanas, & incertas. Similia Chry-
sost. aliique enarratores Græci. Ansam dedit
הוֹלֵךְ, incedens, quod & cedentem, abeuntem,
deficientem, aliquando notat. Apparet jam
ab ævo existimatum, nimis crassum esse
crimen Idololatriæ, quam ut ab eo se purgare
vel voluerit, vel debuerit, Noster: Solemque
& Lunam sustinere nunc Emblemata Divi-
tiarum; in quibus Aurum, coruscans pleno
jubare, Soli; & Argentum, hebetius fulgens,
Lunæ respondeat. Aliam vim abeuntis, in vo-
cabulo הוֹלֵךְ captavit Vatabl. II. dans, &
Lunam, pretiosum abit. i. e. unde lumen, quo
nil pretiosius subinde discedit. Ex R. Levi han-
ctum, cujus mentem paulo aliter declarat
Merc. Non lubet ineptæ argutiolæ immorari.
Nec Jun. & Trem. III. tolerari queunt, tor-
tissime reddentes, si aspiciendo lucem, quum
splenderet; aut lunam, pretiosam ambiens, pel-
lectus est in occulto animus meus; & osculatum
est os meum, & manus mea. יָקָר exponunt

cæli ambitum, & conversionem, ac quicquid in
eo pretiosum esse videtur; ut neget se quicquam
cogitasse, dixisse, aut fecisse, quod spectaret ad
idololatriam. Ad postrema ajunt, esse syllepsin,
qua unum verbum cum duabus vocibus communi-
cetur, etsi unius tantum proprium sit. q. d. si
unquam osculatum est os meum, aut manus mea
patravit. Fortasse tamen, inquit, Osculari
tum ad os, tum ad manum, redit, pro sub-
missione servili. Hæc nihil minus quam luci-
da. Turbat & ruit IV. audacissimus ille Cri-
ticorum Meibom. primo transponens multa
pro arbitrio; & dein hæc nostra sic emendans
scilicet אם אראם נאור כי יהל כִּירַח
Num aspexi ea, Aurum,
Obryzumque, velut Solem cum fulget? velut
Lunam, cum frigida nocte incedit? Cordate ad
hæc Cl. Cler. Mirum, inquit, inventum es-
se qui talia auderet; aut qui speraret inventum
iri sat fatuos homines, qui propter talia eum di-
tarent. Quid non mortalia pectora cogis Au-
ri sacra fames? Multo dilucidius id in textu
jam erat, ad quod Phaëtoniteum hocce inge-
nium aurigabatur. Accuratissime V. expres-
sit Vulgat. Si vidi Solem, cum fulgeret; & Lu-
nam incedentem clare. Consimiliter Chald. Syr.
Arabs. ut adeo de sinceritate hujus lectionis
addubitare non sinceri sincipitis sit. Una
Quæstio, quomodo intelligendum sit, proprie-
ne, an figurate; & quænam tunc figura?
Strictè & proprie, Latini, ut Beda, Thomas,
Lyran. &c. Item Cajet. Vatabl. Castal. Merc.
Jun. Drus. Codurc. Vavass. Groz. Seld. Cocc.
Cler. Reim. &c. &c. Ex horum mente om-
nem vel minimam speciem, contagionemque
Idololatriæ, a se procul repellit Noster; ita ut
ne in occulto quidem, sive tacita animi cogita-
tione, tali se fœditare macularit. Est sententiæ
multis scrupulis gravata. Etenim 1. illud in
occulto aliud postulat. 2. series criminum hinc
avocat. 3. Illius sceleris suspicione verbera-
tus non fuit ab Accusatoribus suis. 4. Nun-
quam

quam hoc in summis officiis censisset; ut Chry-
sost. monet. Id vult; Jobum illud Religionis
purissime, & pietatis ardentissime studium, ex-
tus, & intus, profiteri, quod arguat Virum
gratia Spiritus Sancti plenum. Tali Viro Dei
tam parum convenit seinet purgare ab Idolola-
trie suspicione; quam vel Apostolis, vel Pro-
phetis, Idololatrie acerrimis debellatoribus;
qualem & Jobum fuisse, dubitari nequit. Cla-
rius. Licuit Apostolo, data occasione, a se
propulsare criminationes Avaritiæ, ambitionis,
impuritatis alterius, si forte, sed si serio ali-
cubi protestaretur, se Idololatriam, proprie
dictam, ne in occulto quidem commisisse, nec
unquam Solem vel Lunam adorasse, nescire-
mus sane quid sibi vellet. Accedit 5. quod
admissa hac hypothese Vs. 27. & 28. amittant
ferine omniem suam vim ac venustatem; ut i-
bidem clarescet. Hinc Erud. De Pined. VI.
postquam sententiam vulgarissimam sibi inge-
ri verisimilitudine communi visus esset, lub-
dit tandem, neque germanam, neque omnino
coherentem videri posse istam expositionem: &
si solum orationis tenendum, locum potius referri
debere ad felicitatem splendentis fortune, atque
Auri tanquam splendidissimi solis fulgorem, &
Argenti, tanquam Lunæ candicantis, lucem ju-
cundissimam, quæ nunquam se coluisse nec ado-
rassè testificetur. Avaritia scilicet Idololatria est.
Itaque Lux solis ac Lunæ est jucundissima que-
dam felicitatis imago quam Divites & Avari ad-
orant. Hæc laudans Bold. VII. prestius in Em-
blemata nostra insistendum censet; ut Lucis
sive solis nomine veniant nunc Monilia ex au-
ro confecta, & præsertim Nummi aurei: per
Lunam autem designentur Nummi argentei.
Argutius dein explicat יקר הולך de metalli
illius pretiosi incessu, & velut effluxu e ma-
nibus & digitis Jobi, quum pecuniam numera-
ret. In Paraphr. posuit, Nummos pretiosos hinc
& hinc e manibus migrantes. Corruptis, quod
alias se commendare potuisset. Longe diver-
so suspectu VIII. Calvin. Conc. CXV. negans
præfenti loco convenire cultum Idolola-
tricum, hæc trahit ad superbiam & arrogantiam,
quam a se remotissimam fuisse, per si-
militudinem doceat Noster. Videas, inquit,
superbos supercilio atollere; se ex communi ho-
minum numero & ordine eximere; ea cum au-
dacia Deo os suum ostentare, ut Sol & Luna
quamvis supra nos incedant, non tamen satis
alte præ istis incedere videantur. En quid sit
solem lucentem intueri: incedentemque splendide

Lunam adspicere. Si despiciere esset in textu,
non respicere, vel suspicere, staret ingeniosa
commentatio; quæ nunc sponte defluit. Huc
respexit Merc. quum ait, Recentiores ad arro-
gantiam; vel confidentiam in opibus suis, vel
etiam in operibus & meritis propriis hæc refe-
renda putant. Posteriores illum aspectum
habet Luth. IX. in Gloss. Num prosperis rebus
utens, exultavi propterea; necumque ipsius opus
laudavi; cujus laus Deo competit? Agmen clau-
dat X. Schmid. ad assentationis crimen hæc ap-
plicans; prout dicitur, Adorare solem Orientem
q. d. Nunquam hominum favori sum velificatus,
neque assentatus iis, qui instar solis orientis emer-
gebant, & in summo splendore versabantur: aut
qui Lunæ instar claritate & auctoritate cresce-
bant. Est felix, meo judicio, conatus. Cl.
Mich. ad communem opinionem accedens,
rogat, Quid Jobus inter suos princeps, opus ha-
buerit aliorum favorem blanditiis emendicare? Per
facilis responsio; nam adulationis, & assentatio-
nis, vitium etiam cadit in viros principes; quum
Personam accipiunt Divitum & potentiorum,
contentis pauperibus, vel & oppressis in eor-
um gratiam. Crimen disertim Jobo objectum
Cap. 22: 8. Sol & Luna pro Viris splendidis, &
præpotentibus, utramque implent paginam in
scriptis Arabum. Instar omnium esto ex Ha-
masa.

ببيض الوجوه ان تستضي بهم
اضاوا
لهم شمس النهار ونورها يعقبه
الچاء

Albo vultu nitentes, quos si splendorem roges,
splendeant.

Ipsi sol sunt diei; & Lumen nulla nube ob-
scuratum.

Similiter هلال Luna crescens; & بدرى

Luna plena; itemque قمر Luna, generatim,
pro illustriore fortuna splendentibus, passim, apud
Oratores, & Poetas. Huic sententiæ palmam tribuo:
ita tamen, ut a VII. recitis argutiis non alienus quoque
sim. Nempe Aurum, Aureosque nummos, cum sole comparari;
Argentum, cum Luna, promptam non minus
quam venustam habet rationem: Allegoricam,
quam illustrabunt lepidi versiculi Harir. Conf.

ידי ותשק לבי כסתר ויפת כסתר לבי ותשק ידי
לפי ;

27 Et plectum est in occulto cor meum ; & osculum tulit manus mea ori meo.

גם 28

28 Etiam

3. p. 150. 156. ubi fulvum metallum fulgore suo omnium oculos praestringere, atque mortales ad sacrum sui cultum impellere dicitur ; Numinis Opt. Max. locum ubique terrarum occupans. Huc egregie faciunt, illa Lucian. in Timon. O Jupiter prodigialis &c. Unde mihi tantum auri? video Aurum signatum, rutilans, grave, aspectu quam gratissimum.

Ὁ χρυσὸς διέλιμα καὶ ἀλλοτρίον βροχίαι!

Αἰθέριαρον γὰρ πῦρ ἄπερ ἀλαφροπέρας καὶ ὑλάτωρ, καὶ μὲν ἡμίμαρ &c.

O Aurum, sanctitas pulcherrima mortalibus!

Namque ignis ardentis ad instar resplendet & noctu, & interdum. Prior versiculus Euripideus, extans in fragm. ex Belleroph. ubi inducitur adorator auri, ita exordiens

Sine me vocari pessimum, ut dives vocer.

Reliqua legitis Epist. 115. Sen. ubi narrat, quum hi versus, quibus pecunia ut Regina, & Dea unica, Caelo locatur, pronuntiati essent, totum populum ad ejiciendum & Actorem, & carmen, consurrexisset uno impetu, donec Euripides in medium ipse prosiluit, petens, expectarent, viderentque, quem Admirator auri exitum faceret. Id ad Vsf. 28. utile reperietur. Posteriora illa Luciani, ex Pindaro paululum inflexa, qui ad Olympiorum dignitatem supra reliquos Ludos commendandam, suos sibi carceres animosissime aperit notissimis verbis; Optima quidem Aqua; sed Aurum, ardens velut ignis exsplendescit nocte, μὲν ἡμίμαρ καὶ ἡμέρας inter superbificas eminent arduitas. Subsumit deinde. Si vero certamina sonare gestis, Carum cor, ne spectes aliud sole ferventius interdum lucidum Astrum, desertum per Aethera. Ad Cap. 25: 3. Græca dedi. Inde repetas, velim, Desertum ethera, esse, a reliquis astris derelictum. Ergo magnum illud os Certamina Olympica, & Carmina in honorem Olympionicarum, vocat solem stellas omnes obscurantem: quin solem ad Aurum, ru-

tilanti igni collatum, quoque redire, justa suspicio est. Certe Lucian. Aurum & noctu & interdum instar ignis rutili resplendere dicens, Solis & Lunæ tacitam cogitationem subjicere voluisse videtur. Ad hanc jam rationem non censebitur forte supra Cothurnum hujus Libri, ut Sol resplendens, & sua luce delens omnia, sit Aurum: itemque Luna, Argenti. Id si adblandiatur, in יקר הולך pretiosa incedens, decentissima erit Syllepsis; nam & Luna, Regina siderum, de nocte, יקר pretiosa, id est splendida, magnifica, incedere, pervenisse dicitur: cum respectu ad lucem, & pecunia item, cum respectu ad pretium. In הולך incessit, inesse dignitatem & magnificentiam, non monerem, nisi plurimi pratervidissent. Manebit eadem syllepsis, si Solem & Lunam præpotentes & opulentos potius pertinere statuatur: nam & in hos. quadrat splendidus, & pompaticus incessus.

Vsf. 27. Utrumque Colon habet aliquid grande. Prima frons iis favet, qui Idololatriam crassiozem notari putant. Penitius excussæ phrasæ, pro nobis facere reperientur. Certe prius illud, Et plectum fuit in occulto cor meum, ad ea Astra pro Diis adoranda, minus commode videtur exponi a Merc. ut non palam id præ me ferrem, sed occulta tantum animi cogitatione apud me Divinos illis honores decernerem, tacitusque ea adorarem. Primo, vix capio, quomodo Solis & Lunæ, magnifice per Cælum spatiantis, adorator, id tacita tantum cogitatione facere vel potuisse, vel voluisse, dici queat. Secundo, talisne Jobus, ut quod tacite decreisset, non ausus fuisset præ se ferre? Scrupulum sensit, Cl. Cocc. atque ita levatum ivit. Nam non prodit statim in publicum ista opinionis falsæ de Numine temeritas; nisi postquam Cor plane occæcatum fuerit; & consensus, favorque, plurium, aliaque impudentiæ fomenta, accesserint. Pugnat enim cum hominis naturali conscientia, & Jobi tempore sine dubio plures adhuc fuerunt, in ipsius patria, Idololatriæ oppugnatores. Vides multa supponi. Supponit etiam Merc. & ex hoc loco colligi cen-

set,

28 Etiam hæc iniquitas arbitratoria; nam abnegassem Deum desuper.

28 גם-יהוה עון כלי-כחשת

לאל כמעל :

29 Si אס 29

set, *Jobi conterraneos tunc temporis non fuisse Idololatrias.* Magnum postulatam. Majus, quod Sum. Gros. de J. B. & P. hinc effici velit, addita *Vf. seq. pava judiciali, in Idololatrias apud Esavi posteros pavis publicis vindicatum fuisse.* In alia omnia abit Cl. Cler. hypothese tandem suæ hinc velificaturus, *Historiam Jobi esse parabolicam, ejusque sub persona describi pios Israëlitas, qui licet omnis Idololatriæ expertes, male tamen habitus fuerant a Babiloniis &c.* Ecquid sentis בסתר vix conciliari posse cum receptissima opinione? Cl. Schmid. illud accipit pro *intra se*, ut sit, *Num pellectum est cor meum in occulto tuo, in quo situm est. Nam cor intra corpus latet.* Dilutum, Non satis ad rem quoque, quod de *Pind.* respiciat ad *vanissimam quamdam animorum letitiam, ac voluptatem, quam Divitiæ efficiant.* בסתר proprie in velo, sub velamento, sese refert ad *Dona clam admittit*, quum palam repudientur. Ejus Cor pellicitur ab *Auro בסתר* latenter, qui *maneram contemtorem in fronte gerens, intus eadem adhamat, atque per posticam in ades suas introhittit.* Si ad *Adulationem* referte malis, בסתר personam accipit potentioris, qui *sub speciosis velamentis, ejus causæ favet; atque justitiam injustitiæ suæ callide preterxit.* Ceterum a *Vulgati Interp.* manu non fuisse, *Letatum est Cor meum, sed Ludatum, quod & alibi פתה per Lactare, a Laciendo unde & illectum, illectatum, eodem usu, pro pellecto, ac decepto, ambigi non potest.* Observavit *Boch. in Pbal.* Itemque *Fr. Riber.* quem, ut nec *Erud. Vavass.* Vaticana auctoritas non deterruit, quominus *Iphalma* hic surrepisse agnoscerent; ex vicinitate ejusdem verbi *Letatus sum Vf. 25.* oriundum

Ibid. Insolentior dicendi forma, *Et osculata est manus mea os meum. LXX. & Vulg.* commodius quidem, sed non sincerius, *si osculatus sum manum meam ore meo.* Inversa etiam structura Cl. Cler. ausus, *Et Os meum manum meam osculatum est.* Qui nucleum comesse vult, nucem frangat, non conterat.

Eleganter *Cocc.* *Et osculum tulit manus mea ori meo.* Nempe *osculum ferre* dicitur quoque *manus*, quum *ori* admoveatur, & *imprimatur*, cum *veneratione adorabunda.* Hinc emanasse verbum *adorandi*, neminem fallit. *Plin. 28. 2.* *Inter adorandum dexteram ad osculum referimus, & totum cordas circumagimus.* Signanter *Manuc. Fel. in Os.* *Cacilius simulacro Serapidis viso, ut vulgus superstitionis soler, manum ori admovens, osculum labiis impressit.* Solemne, *oscula jacere, jactare, in sacris venerationibus Principum, Nummularum.* Hinc *Osculum labratum, in Gloss.* quod est *φίδρυμα βασιλικόν, sive ἀσπαστικόν βασιλικόν, quo purpura adorabatur.* Aditis *Salmas. ad Vopisc. in Prov. pag. 686. &c.* Ita *Manus* non invenisse dicitur *osculari os, osculum ferre ori, quum manu labris impressa labratum illud osculum jactat.* Licet etiam sic distinguas, & *Osculata fuit manus mea solem, & Lunam, ad Os* relata. Ita modo *Plin. inter adorandum dexteram ad osculum referimus.* Nempe *Osculari, sive Adorare Numina, non erat, nisi Manu, gestuque ante descripto.* *Terzull. hoc vocat, Cælestia adoranda, ad solis ortum labia vibrare.* Ad hanc rationem *Notter,*

Et osculata fuerit Manus mea illa idola, לפי ad os adnota, vel labris impressa. Stylus tublimior *Manum ipsam osculantem* inducit, quod *Oscula labrata* jactat, & ejus potissimum ope *adorationis* hocce genus peragatur. Non sperno tamen, & *Osculata est Manus mea os meum, sive Ellipti, quod constructio ista tum simplicior, tum origini aptior, quæ est arctius juncti & inherere; ut quum Labella labellis composita.* Quod jam porro ad rem ipsam attinet, non negem *Idololatriæ* strictius dictæ satis congruere hunc characterem; sed simul affirmare sustineam gravius adhuc, venustiusque, eundem in *Idololatriam* nostram subtiliorem quadrare; sive *Adorationem Auri & Argenti* velis, sive *Adulationem Divitis & potentioris.* Res clarior, quam ut vel verbum addatur.

Vf. 28. Ipse nos *Jobus* remittit ad *Vf. 11.*

quum infert, *Etiam hoc est כלי עון.* Recur-

29 אמר אשמה בפיר משנאי

והתעוררתי כי-מצאו רע :

30 ולא-נתתי לחטא חכי לשאל

כאלה נפשו ;

31 אמר-

29 Si lætatus sum in letali plaga
oforis mei: & excitavi memet quum
invenit eum malum.

30 Imo vero non permisi pecca-
re palatum meum: ad petendum in
execratione animam ejus.

31 Si

currunt ferme, quæ ibi iustrata. *Crimen Ju-
dice dignum. Prævitæ judicialis. Judicata:*
Unde quid III. *Grot.* effici posse censēbat,
Vf. præc. indicatum. Cl. Clerici, Delictum
meum Judex meus etiam foret, non servat
genium Linguae, quæ postulasset, גם עון
הזה פלילי. Eidem non litat *Schmid.* quum
congruum judicat פלילי *substantive* accipe-
re, & supplere ל, ut sit, *Crimen pro Jdice,*
vel *Judici;* per quem iterum intelligit tum
Deum, tum *Magistratus.* Longius abit, quod
tentet ex *Vocativo, Nam hoc etiam iniquitas,*

Ofudex! Ex *Vf. II.* פלילים legere jubens *Meib.*
nec hunc, nec illum, intellexit. Concedi-
mus in sententiam *Cl. Guss.* designari *Crimen*
אשמה משנאי, quod vel *mitissimus Arbitrator,* at-
que adeo ipse ejusdem patrorum, *condemnet.*
Non inficias iverim, iterum, *Characterem*
utcumque cadere in *Idololatriam crassio-
rem;* sed & contendo, aptius eundem in *subtiliorem no-
stram* sese dare. Pro *Auro & Argento vendere*
fidem, & officium, quo tandem *Arbitro* a crimi-
ne, & quidem turpissimo, vacuum censere-
tur? Relegas velim, quæ ex *Seneca Epist.*
115. & *Euripidi Bellerophonte* tacta ad *Vf. 27.*
Illud item, *O cives cives querenda pecunia pri-
mum est. Virtus post nummos;* nonne *Satyr-
ico* sale ita defricat mores, ut simul turpitudi-
nis quemque suæ *Judicem & arbitrum* ferat?
Excellentissimus est *Locus,* omnem in par-
tem fusus. *Assentationi* peræque convenit;
nec non *Personarum acceptioni* inde profuen-
ti. Nullus non *Adulator,* cum aliorum, tum
suo etiam *judicio,* turpissimus.

Ibid. Additur, quod sententiæ nostræ unice
aptum. *Quoniam abnegassem Deum desuper.*
Si *Idololatriam* strictè dictam intendisset *Noster,*
otiose hoc, & satis frigide, adjecisset. Quis
priorum unquam dubitavit, quin *Calvus fide-*

rum sit *Abnegatio summi Numinis?* Superva-
cuum, id inculcare, quod sensus distat com-
munis. Ad nostram mentem efficacissima
clausula, sive hanc, sive illam, partem se-
quare: & *Sapientia Jobi* dignissimum, *Abne-
gationem Dei summi* vocare, vel *Adulationem*
potentiorum; vel *Divitiarum admirationem,* &
cupiditatem. *Cl. Guss.* sub כוכ lit. k. 3. red-
dendum censet, *Quamvis aduler Deo in Ex-
celsis.* Nec *Lingua,* nec *structura,* patien-
tur.

Vers. 29. In officiis excellentioribus *Pieta-
tis,* & *Religionis,* versans *Noster,* inimicos
ipso a se dilectos modeste simul, & solide;
ostendit, quum negat se *gaudium percepisse ex*
plaga Oforis sui. Vere non minus quam acū-
te *Gregor. Dilectionis vim occulte,* & *veraciter;*
aut *profectus Inimici, aut Casus, interrogat.*

פיר proprie plaga macerans; nam פלס est
macerari, liquefieri. Sequens ההעוררתי a
R. Levi inflectitur ad *commotionem miseran-
tis,* & *condolentis;* quando convertendum,
imo vero *commotus sum.* Sic plerique *Pf. 7. 5. Si*
rependi pacem colenti mecum malum; ואחלצה
imo vero *eripui hostem meum gratis.* Si ista
construētio placeret, posses, imo vero *excita-
vi memet ad orandum pro eo* &c. Præfero ex-
peditiorem viam, *Et si excitavi memet: si in*
sinu exultavi. Cur *Merc.* additum voluerit,
ad gaudendum immodice laxatis mihi habenis,
non video. *Nullum,* hoc in genere, *modi-
cum gaudium.*

Vers. 30. Variatur in vi *Copule* declaranda.
Nonnulli, *Quia non passus sum peccare palatum*
meum. Alii, *Quin imo:* vel quod *Cecc.* de-
dit, *Atquin non svoi* &c. *Merc.* etiam fortius
hocce urfit, imo vero tantum abest, ut hoc se-
cerim; ut ne *Ori* quidem meo *habeas laxarim*
ad maledicendum ei &c. i. e. *ad mortem & exi-
tium ei imprecandum.* Non sentio illud excel-

31 Si non dixerunt sodales tentorii mei; quis dabit de carne ejus non faturatum!

32 In בחון 32

Ieus, quod in hoc *Vf.* eminere debet. Alii simpliciter copulant, & non peccare permisi palato. i. e. Ori meo, ad petendum cum execratione animam ejus; ut sit *Exegesis*. Subtilitatem *Jarchii* ad ultima illa sepono. Probate etiam nequeo, quod *Cl. Schmid.* dillingnat inter imprecationem, & maledictionem in nomine Dei; ex ira & odio profectam, adeoque illicitam; & inter licitam, qua precibus suis petitur a Deo ut vitam animamque alicujus perdat: quasi priorem illam tantum a se removeret Nolter. Nil magnum præstat, qui ab imprecationibus ex ira & odio profectis *Os* cobibet. Is magnus, & religiosus, qui a fermento *Ira*, ac odii, *Cor ipsum* præstat intactum. Hoc voluisse *Nostri* cum res ipsa arguit, tum vocula *תך* palatum, quæ non *Os* signat, non Linguam, non Loquelam, ut *Viri Docti* putant, sed interiorem sensum mentis, ejusque Judicium ac quasi Gustum. Habebimus hinc infra *Cap. 33: 2.* Loquetur Lingua mea in palato meo. Quid valeat, ibi declarabitur. Habuimus hinc supra *Cap. 6: 30.* Linguam pro Loquela; & Palatum pro Judicio atque interiore gustu mentis discernentis. Sentis quam nervosè elatam sit, ne palato quidem meo permisi peccare &c. Ne in sinu quidem aliquid mali unquam cuiquam imprecatus fui; quod inde palatum meum, & Judicium Spirituale, penitus abhorreret. Amaritudo illa palatum meum non tetigit.

Vf. 31. Miri fluctus, & divergia. Non molli connexu cum præced. I. An non dixerunt *Domestici mei*, utinam nobis daretur illum inimicum devorare? Ita *R. Periz. Munst. Isid. Clar. Castal. Drus. Codurc. Patric. Crinsöz.* Trahitur ad magnitudinem injuriæ *Jobo* illate ab inimicis, cujus ulciscende cupiditate flagrant omnes ejus *Domestici*; ipso tamen non exardescente, sed suorum quoque impetum illum compercente. Est instantia valde precaria; & parum verisimilis: quin pugnant cum usu perpetuo *partic. ON* in hoc capite, novi quid inferentis ubique. Hoc ansam dedit *Cl. Cocc. II.* cogitandi de patientia in *Domesticorum in-*

יִתֵּן מִבֶּשֶׂר לֹא נִשְׁבַּע : אִם-לֹא אָמְרוּ מֵתֵי אֱהִלֵי מֵי

juris tolerandis: q. d. Si non insuper indigniores adhuc lesiones a *Domesticis* ortas patienter tuli, & condonavi, quum eo prorumperent audacie, ut dicerent, &c. Quis det de carne ejus! ut *Cap. 19: 22.* In eo figuram *Christi* gessit. *Pf. 55: 13, 14, 15.* Minus verisimile, quam prius; quamvis & *Gregorius, Oforius, Astunica*, aliique, hinc severitatem discipline domesticæ, ad omnes in officio continendos, elucere autem. *Cl. Misb. III.* contrarium hinc elicit numeri I. ita se instituisse domesticos etiam, ut hosti nunquam male cuperent. In nexu cum seq. *Vf. IV.* alii ut numero II. quasi induceret *Nolter domesticos* sibi infensissimos ob nimiam hospitalitatem. Ita *Vatabl.* post *Philip. & Bed.* subscribente & *Merc.* utinam propriis dentibus eum lacerare nobis liceat! non saturaremur donec totus a nobis esset laceratus. Ad sententia crudelitatem molliendam, multi colores conquiruntur. Amantius, non tamen speciosius, *Lyran. V.* Utinam ejus præsentia corporali frui semper, & velut carnibus ejus satiri hoc modo possimus. Respicitur ad formulam edere aliquem præ amore, interblandimenta nutricularum. Huc & *Chrysof. Olympiod. Thom. Dionys. Titelman. de Pined.* alique aggregandi, cum ipso *Vulg.* omiſſa negatione danti, Quis dabit ut saturemur &c. Alio flexu ad eundem amorem pervenit *VI. Cl. Schmid.* ita locum declarans. O utinam nostro patrifamilias, viro adeo liberali erga nos, nunquam quicquam mali obtingat, ne cogamur mala, quibus adſigatur in carne, videre, & cum dolore ad satietatem usque adſpicere. Id ex collatione *Cap. 19: 22.* exſculpsit *Vir Doct.* quasi non saturari carne ibi notans non explere posse suum diurnum, mala alterius spectando; converti posset in saturari carne alicujus, pro ad satietatem, usque cum tædio, & dolore, videre ejus mala, unde iterum exire queat, utinam non saturemur carne ejus, pro, utinam nunquam miserum eum videamus. Contorta. Non admodum feliciter quoque *VII. Jun. & Trem.* O si quis daret de carne ejus? non saturamur i. e. Nisi ita hospitalis fuerim, ut hospitalitate mea desſi *Domestici mei*, conquererentur sibi tem-

pus ad cibum capiendum non dari &c. Ad opiparam copiam, qua hospites excepti, honestius applicuere Doct. Belg. VIII. quasi domestici Jobi de iisdem dapibus comedere optassent, non saturandi, si lautior quoque mensa illa iis apponeretur. Cf. Cler. IX. omnia aliorum ut dura & coacta seponens, agi censet de grato animo peregrinorum quos Jobus alebat, qui cum ab eo sustentarentur, nec par beneficium ei referre possent, exclamabant, Utinam ejus carne non vesceremur! h. e. utinam haberemus unde ei ciborum, quibus nos sustentavit, pretium restitueremus. An hoc jam molle, & incoactum?

Quod Meibom. X. pro לל substituiere ausus fuerit כל; & pro lubitu transponere vesiculos, etiam Cl. Clerico stomachum merito commovit. Doct. Reim. XI. Peregrinos intendi concedens sub formula Viri tentorii mei, qui illuc divertebant, & quos alebat, commodiorem inde sensum elicit, An non illi contubernales mei dixere, utinam semper nobis ejus carne, dapibus, uti liceat, neutiquam sane satiabimur; i. e. ab eo tractari pigebit. Est satis liberale; nec tamen contubernales, esse peregrinos, & diversatores, satis verisimile. Satiatatem quoque fastidii hic in שבעו contineri, non dixerim. Palmam mereri videtur Cl. & Amiciff. Iken. XII. ita in literis ad me datis convertens: Quis dabit de carne ejus non satiaturum? ex part. Niph. vel & ex prieter. Niph. Quis dabit qui de carne ejus non sit satiatus? Monet, מי יתן, non semper esse, Utinam!

sed etiam usurpari pro quis exhibebit? quis monstrabit? ut Cap. 14: 4. דבשרו de carne ejus, nempe pecudum mactatarum ab eo, ut 1 Sam. 25: 11. Sensus hicce. Tantam fuisse Jobi hospitalitatem, ut Viri tentorii ejus dicere ex vero potuerint, Neminem daturum, monstraturum, aliquem, qui de dapibus Jobæis non sit saturatus. Egregius conspectus; quem Scopio, & filo convenientissimum, quivis sentit. Ei concedat volo, quod mihi se ex conjectura in mentem dederat XIII. esse hunc characterem Hospitalitatis summæ, quod omnes ejus Domestici, ad exemplum hospitalissimi patris, & Domini, dicitare soliti fuerint, Utinam de carne ejus non saturemur! utinam tanta Hospitum adlit frequentia, ut nobis saturitas contingere nequeat! Mirum voti genus, sed ex genio gentis. Tebrizius ad Hamasa;

يقولون لمن يذكره انه يجاع له العيال
Dicunt de eo quem honorant; Domestici pro eo esuriam patiuntur: i. e. exquisitissima quaque sercula ei apponuntur: Vel omnes sumtus ei laute tractando impenduntur, familia non saturata. Ipse paterfamilias quoque sibi esuriam indixisse dici solet, ubi summam in excipiendis hospitibus liberalitatem expingere volunt. Hatim Tajus in Hamasa.

لقد كنت اخنار القوي طاوي
الكشا

محافظة من ان يقال ليهم
واني لاستحيي يميني بيمينها
وبين فمي داخي الظلام
بهيم

Sane eligere solebam esuriam, complicans viscera;

Cavens ne diceretur, Avarus est.

Quin verecandabar dextram meam, quamvis inter eam

Et os meum graves et spissæ forent tenebrae.

Ad hæc Tebrizius. كان
عاد كرمائهم ان يطعموا الناس
ويبسكوا مع ذلك من الاكل
والضيف يظن انه ياكل
والمعني اني اؤثر الضيف عادي
نفسى واقريه وانا طاوي الكشا

In more erat apud Liberales eorum, ut extinguerent ignem; et tamen ab edendo abstinerent, hospite opinante tractatorem etiam comedere. Sensus est. Solebam hospitem mihi ipsi antepone, eumque cibare, ipse complicatis visceribus esuriens. Hanc generosissimam indolem non in se tantum, sed & in suis, laudaturus Nofter, venustissime dicere potuit, si non optare solebant ipsi quoque contubernales mei, & Domestici, utinam esuries nobis grato adventu multorum hospitem, & pauperum, veniret! Quæ sic figurate, vel proverbialiter, efferuntur, non nimis stricte, sed liberalius, interpretanda.

32 In platea non pernoctabat peregrinus; valvas meas ad iter aperiebam.

33 Si operui, sicut Adamus, prævaricationes meas; condendo in sinum meum pravitatem meam.

34 Sa- כי 34

Sic interim judico, posterius hocce sua quidem se specie, non invenulta forte, commendare, sed Celeb. Ikenii illud, ut simplicius, clariusque, præferendum. Tali laude nobilitatus ille *Hatim Tajus*, cujus versiculos supra posui; nam ejus *Domus* velut commune quoddam *Prytaneum Arabiæ* celebrata: ut nullus omnino vel peregrinus, vel inquilinus, hospitalissimæ *Mensæ* expers mansisse tradatur. Huc allusum in *Rosar. Pers.* p. 252. Conterri velim *Doct. Gentii* notas *ibid.* a pag. 586. ad 593.

Vf. 32. Incredibilis hospitalitatis argumentum. Id cum mea illa sententia sic latis cohæret; quatenus inferretur a Nostro, *Peregrinis & Viatoribus* semper apertam domum, mensamque, omnes suos ad istud officium ita assuefecisse, ut sibi minus placerent, si ab hospitibus forte vacivæ forent ædes. Arctior tamen existet connexio, si in Cl. Ikenii sententiam descendatur. *Quis dabit a carne ejus non sulturum!* Nempe in platea non pernoctabat peregrinus &c. Domus mea erat velut *Hospitium publicum*, in quod cuique suo jure quasi divertere licebat. Plura non addo. לארח *Vie publicæ* aperiebam valvas meas; vel ad *Viam*, sonantius quam *Viatori*. לארח corrige-re, ut fit *Vianti*, ex *part. kal*, est stylum sublimiorem non intelligentis. Fateor tamen illud ad *viam*, juxta iter, minus commode a quibusdam exponi, in quibus tricari non lubet. Dicam quod res est. *Vie publicæ* valvas aperire, est, jubere cuivis iter illac habenti domum suam patere; ut tanquam suo jure, sive interdium, sive noctu, illuc diverferentur. Consimili figura usus Poëta in *Hamasæ*

لغشي الطريق بقبتي ومرواتها

32 בחוץ לא-יילין גר דלתי לארח

אפתח :

33 אם-כסיתי כאדם פשעי לטמון

בחכי עוני :

Occupo viam publicam tentorio meo, ejusque vestibulo.

Id est, omni viatori, citra discrimen, tentorium meum, & mensam hospitalem, patere jubeo. Item, figuratius adhuc;

جعل الطريق لببنته طمينا

Fecit viam publicam tentorio suo funes.

Id est, *paxillos & funes tentorii sui in media via firmavit, eosque inde quasi reliquit.* Non male interim *Merc. Nos.* simpliciter accipiamus, quod fores suas aperuerit ad viam, ut observaret prætereuntes, eosque ad se introduceret. Non displicebit ad fine ex *Hamasæ*.

ومستنج قال الصدي مثل قوله

حضرات له نارا له حطب

جنزل تها

فغممت اليه مسرعا فغممتنه

مخافة قومي ان يغفونروا به

قبيل تها

Quam saepe latratum imitanti viatori, cui resonabat Echo, suscitavi ignem, cujus lignum luculentum.

Properusque surrexi ad eum, ut præcedere mihi loco esset,

Præ metu ne populus meus eum ante me occuparet.

Nempe peregrini in Arabia hospitium quaeritantes sub noctem, latratum edere solent, ad quem

quem Canes vicininitatis relarent, quo audito, undique profilitur, non sine æmulatione, qua alter alterum prævertere student, ad occasionem laudis rapiendam velut, sibi que vindicandam.

Vers. 33. Verba in se satis clara, neutiquam tamen liquidum fundunt sensum. Receptissima opinio fert I. ad aliud pergi indicium summæ pietatis, positum in ingenua confessione criminum commissorum, quæ nunquam a se palliata dicat Nolter, sed contra palam semper agnita. Hinc stant *Vatabl. Calv. Merc. Drus. Vavass. Codurc. Cocc. Schmid. Crinsoz.* post Græcos, Latinosque, huc fere collineantes, nisi quod ad peccata involuntaria, & infirmitates rationem prævertentes, vocabula פשעים prævaricationum & עון pravitatis restringant. *Olympiod.* Peccati voluntarii non erat sibi conscius, involuntarium autem, i. e. repentinas perturbationes, a quibus homo cavere non potest, confessione purgabat. Ex LXX. haustum, qui ex אדם sicut Homo extudere ἀναστῶν ἀναστῶν ex infirmitate humana, scilicet. Atqui hoc ipso elevasset aliquatenus saltem crimina Nimis apertum præterea, אדם pertinere ad כסיתי *texti, palliati*, ut sit, vel, sicut Homo, appellativo, vel sicut Adam, proprio usu. *Calvin. Conc. CXVII.* ambigit, utrum sequatur; ita scribens: *Ostendit homines hypocrisis fermento infectos esse, ipsisque in more esse subterfugiis uti, ut peccata eorum sepeliantur. Verum est Adamum primum eam artem exercuisse, omnesque suos illam docuisse.* &c. Reliqua ibi legantur. *Merc. nonnullos Adamum intelligere monens, addit, se male generaliter accipere de Hominum vitio, quod omnes ab illo deinceps contraximus: q. d. ut reliqui homines solent.* Cl. Schmidio hoc remissius, nec verisimile, Jobum alios nunc pungere voluisse. Substituit ergo, sicut homo naturæ suæ relictus. Non alios voluerat *Mercerus.* Ejus tamen ratio, qua Adamum excludit, dilutior; quod nomen primi Hominis magis cum He האדם efferi soleat. Scimus *Cap. 2. & 3. Gen.* crebro האדם strui, sed tunc Homo vertendum, non Adam; quia nomina propria Articulum vix admittunt. Sine Articulo לאדם Adamo, *Gen. 3: 17. 20.* Adde *Gen. 4: 25. & 5: 1.* Quid-

ni ergo אדם sicut Adamus? Id *Doct. Belg.* alii que non immerito amplexi. Cl. *Cocc.* sibi non displicere ait; sed tamen magis videtur inclinare in, *Ut Homines.* Cl. *Schmid.* ait, eos qui de *Primo Homine* accipiunt, *enervare peccatum Originis.* Cruda assertio. Mihi sicut Adam unice verum: & tamen negare ausim, vel hoc, vel illud, ad sensum hinc exsculptum satis respondere. Etenim, primo, si Adamus teneatur, collatio, ad istam rationem, non erit justa, nec conveniens: nam primus ille parens, in violando uno interdicto, universam Dei Legem violaverat; seque gravissimæ rebellionis, atque prævaricationum omnium, quæ cogitari possunt, fecerat reum. Hinc infero, si פשעים prævaricationes hic signent leviores illas imbecillitates, quibus se obnoxium vixisse profiteatur Nolter, & quas confessione ingenua purgarit semper, fure περὶ τῆς ἐξ ἀποστολῆς, quia prævaricationes Adami longe diversæ erant conditionis & naturæ. Secundo, si reddatur, sicut Homo, ut vulgo homines solent, parum ad rem faciet, & cordatius, demissiusque, dictum fuisset, si palliati nunquam prævaricationes meas: ea abscondendo in sinu. Addo, extra rem abire; quinam enim illi reliqui homines? Non omnes utique; nam quos gratia cœlestis collustravit, ii culpas agnoscere, & confiteri, non deirectant. Quid hic eximium; & quod non in prima Schola familiae Dei obtineat? Dices, gratia vacuos intelligi: atqui eorum prævaricationes iterum sunt alterius naturæ, i. e. regnantes injustitia, & pravitates, quas a more, ore, corde, suo, procul a fuisse, tam serio hæctenus contestatus fuit; ut eas a se commissas tamen aliquando, sed prompta confessione elutas, nec debeat, nec possit dicere, si Jobum sui similem retinere volumus. Hoc ipsum interim intendisse videtur Cl. *Schmid.* Vult dicere, se, licet corruptus fuerit, ut alii omnes, non tamen indulgisse vitio naturæ, ut peccata sua excusaret. Hæc, in eo quidem iudicio, & a Jobi excellentissima sanctitate, & præsertim ab illo vehementiore adfectu, quo disputavit antea, atque nunc perorat, longe abfunt. Relege, quæ *Cap. 13: 22. 23. 24. & Cap. 23: 10. 11. 12.* atque alibi deducta: & senties hanc orationem directa fronte pugnaturam cum superioribus illis contentionibus; in quibus quidem excessum agnoscimus; sed simul exploratum

habemus ab illo *excessu* necdum quicquam remitti, multo minus in totum desilli. Quid causæ alias, quod *Elihu* longa rupturus sit silentia? Quo ore idem Nostro objecisset hunc ipsum *excessum*, & *Justitiæ* ac *sanctitatis* nimiam opinionem? Ad hunc sensum accommodatio II. interpretatio R. *Levi*:
 רֵל כִּי לֹא חָטָאתִי כֻלָּל שְׂאֵזְטָרַךְ אֵל
 לָל *Vult dicere, Non peccavi in totum, ut ulla ratione necesse habuerim mea crimina in sinu condere. Huc concedit Cl. Cler. & Reim.* recte monens priorem illam expositionem pugnare cum filo & argumento totius *Cap.* Idem adspæctus fere *Philippo* obverfatus: *De cogitatione* mihi dixisse videtur, se *consensione iniqua* nullius peccati fuisse participem. *Adoptavit de Pined.* statuens, *Jobum sanctitatem suam ita commendare, ut nullum occultum scelus se habuisse asserat, quod pro ingenio humano abscondere vellet. Nam qui affirmat, inquit, non abscondisse se ullum peccatum, non ideo dicit, se ea detexisse; sed nihil habuisse quod absconderet.* Ad *כָּאָרֶם* hæc notat, vel appellative, cum *Vulg.* posse fumi; vel cum *Tigur.* proprie, pro primo homine. *Mirum enim humani ingenii exemplum præbuisse Adamum post peccatum; illud omni via ac ratione palliando.* Addit, tanquam *Personam Jobi* propius tangens, *Principes præsertim ac Judices vehementer student, ne quid suorum peccatorum resciant populus.* 1 Sam. 15: 30. Fateor sensum hunc ferici & scopo congruentiorem, si illud, *non peccavi in totum*, capiatur, ut par est, de illis criminibus, quæ *peccus*, & *plagas Dei* provocant: ab illis enim penitus immunem se vixisse, in omnibus suis contestationibus contendit Noster. Talia crimina Per *פִּשְׁעִים* & *עוֹן* intelligi in hoc Libro, dubitari nequit. Ad *Cap.* 13: 22. & 14: 13. & 34: 6. Non tamen satis digestum, si palliavi *prævaricationes meas, abscondendo in sinu meo iniquitatem meam, sicut Adamus, pro, nullas unquam graves transgressiones admisi in me, quas palliare necesse habuerim, ad exemplum primi parentis.* Languet hoc pacto illud exemplum; & plane supervacuum est; quoniam, si rite pensites, paulo odiosius reperietur. Pone etiam, quas palliare necesse habuerim, sicut Homo; pro sicut corrupti homines facere solent, senties item

supervacuum esse, nec sane eximium, Nostro que satis dignum. Hisce omnibus superaddo, quod & *primam* & *secundam* explicandi viam teneri non pariat hujus versiculi diversissima a superioribus ratio, faciesque, quæ aperte præfert *Illationem*, & *Conclusionem*, ad ea quæ præmissa; non autem *transitionem* ad aliud genus vitiorum inter homines regnans. Existimem itaque III. post *vicia* a quibus abhorruisse toto corde, & officia, quæ toto item corde coluisse sese testatur, enumerata, accedi ad *Clausulam* longe animosissimam, qua in *presentia* *Judicis* sui *אֵלֹהֵינוּ*, & velut ad *Tribunal* ejus, *solenne* tandem *jusjurandum* deponit; nihil a se nisi ex *intima*, & *purissima*, *Consensione* prolatum, horumque omnium se ipsum Deum *Testem* & *Vindicem* appellare, ut si *Crimina* sua *texisse*, *palliasse*, in *sinu* condidisse, reperiat, jam *innox* *fulmine* *Maledictionis* tactus, *perpetuus* damnetur *silentio*, atque *Dei* *hominumque* *execratione* *æterna* oneretur. Hanc *imprecationem* in versu sequenti expressum, mox palam fiet. Dispiciamus quid

כָּאָרֶם ad hanc sententiam valere debeat. *Dicere* aulam, *sicut homo*, exilius nunc esse, quam ut in censum venire queat; nam ut ad *lulium* *Capitis* præstructum, *Jobus* in tota hac *Actione cum Deo* magis contendit, quam cum hominibus; atque sese considerat tanquam *sub oculis*, & *Fulmine*, *sui* *Judicis* *constitutum*. Ad hanc vehementiam contentionis nimis langueret, *sicut solent homines improbi*. Tenendum omnino, *sicut Adam*, quin *facisfragium suum*, & *prævaricationes, dolosi cordis sinu abscondere ab oculis* *Judicis* *sui* studuit, atque *velamenta* adhibuit *nuditatis*, quæ ipsum *confusione* *omni* *coram* *Tribunali*, ad quod citatus erat, *obruerunt*. Justissima jam *comparatio*; simulque *apposita occupatio*; qua negat se ad *Exemplum* *primi parentis*, ex *sensu* *impetuque* *carnis* ac *corruptionis*, *sui* *defensionem* tam animose sustinere, sed contra *Veritatem*, *Religionem*, *Legisque* *fidelem* *observationem* sibi superesse, & *patrocinium* atque *advocationem* in *optima* hæc causa præstare. Confer totum *Cap.* 23. atque inde simul reperatur, quid *Excessus* se in hanc *defensationem* admiscuerit. *Vocula* *כַּחֲבִי* necdum satis constituta. Plurimis 1. *Judeorum* placuit a *חַכְּהָ, חַכְּהָ, oculuit*. Id merito repudiatum,

34 כי אערון המון רבה ובוד-

משפחות יחתי ואדם לא-אצא פתח ;

35 מי

34 Sane conterrear multitudine multum; & contemptio familiarum confternet me; & in silentium defixus non prodeam foras.

35 Quis

tum, duplicem ob rationem; nam & *Dagesh* aliud exigit, & non valde elegans esset, ad abscondendum in occulto meo. A **חבב** dilexit ad Analogiæ legem *Kimch.* 2. quasi **חאהבתי** in dilectione mei, in Philautia. Durius censet *Merc.* cum eoque *Schmid.* **חבבי אותי** præ diligere me memet struendum fuisse tendens. Dimidia pars scrupuli levatur, insignisque Figura existit, si verti concedas, adcondendum in Amore mei meam pravitatem. Inordinatus ille Amor sui, quam Philautiam vocitamus, est velut sinus, & recessus, quo princeps *Adamus* sua crimina Deo, sibi que, voluit subducere. Simplicius, in eundem sensum, 3. in sinu meo, probantibus *Merc. Cocc.*

Schmid. &c. post *Vulgar.* quod **חוב** & **חב**; *emphat.* **חובא** & **חבא** pro sinu extent in *Targ. Jonath.* & *Hierosol. Exod.* 4: 6. 7. & alibi. *Cl. Cocc.* fat blanda specie hinc **חבב** mactat proprietate gerendi in sinu, quod est diligere. *Cl. Hott.* in *Smegm. Orient.* similiter monet **חבב** Arab. esse dilexit. In sinu gessit.

Eam Originem confirmatiorem videre vellem; nam ut nunc se res habent, necdum satis in tuto est locata.

Vers. 34. Nemo non summas hic & sentit, & fatetur, angustias. *Vulgar.* novi criminis remotionem I. inducit: Si expavi ad multitudinem nimiam, & despectio propinquorum terruit me: & non magis tacui &c. Hæc non valde lucida. Sententiam *Latinorum* breviter sic tradit *Vavass.* Nihil ego dixi, feci, omisi, suafore, & impulsore, vulgo. Tacui, & me domo tenui potius, quam ejus libidini ulla in re parerem. Quatuor, quinque, alias expositiones longius circumductas dabit de *Pined.* Alii II. trahunt ad firmitatem imperterritam, & cedere nesciam, quam in jure dicundo semper præstiterit. Ita *Munst. Isid. Clar.* &c. ad quorum rationem

Vers. Anglic. videtur conformata, An timui multitudinem? an terruit me contemptio familiarum; ut silerem, & non egrederer domo? Possunt tamen hæc etiam capi pro, Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa. De firmitate & *Bold.* III. cujus hæc *paraphr.* si unquam, ut solet homo, occultavi scelus meum &c. Quando in medio turbæ magnæ sedens tumultus ejus frangebam; licet ii qui vilissimi, sexque familiarum erant, suis acclamationibus me fere confternent: quæ silentio dissimulans, ex loco Judicii, in quo sedebam, nunquam egressus fui, sed immotus in jure dicundo perseveravi &c. Nil intricatius IV. versione *Jun. & Trem.* cum præc. *Vf.* ita nestentium, Quod violentia usus sim in multitudine magnam: si contemptus familiarum exterruit me &c. i. e. in quem violentorum familiarum justo judicio apud Deum & homines adducuntur. **כזו** Contemptio iis passive posita: ut respondeat extremis, quæ referunt ad pudorem, diffidentiam, & metum, qui inde exortus fuisset, si in tale judicium ob violentiam & injuriam aliis illatam incidisset. *Merc.* V. hunc sensum inter omnia sequi ait, qui cum proximo cohæreat; Quia terrebam quidem multitudinem magnam, multisque ob potentiam terrori eram, attamen despectus & vilissimus quisque familiarum me perterresaciebat, si mecum contenderet, aut si quid me offendisse ostenderet: itaque filebam, nec egrediebar in publicum &c. Huc fere concedunt *Deod. Pisc. Drus. Codurc.* qui explicationem valde duram, sic lenivit, significat se quamvis aliquoquin gravitate & auctoritate verendum, adeo tamen verecundum & modestum fuisse, ut si vel minimum deliquisset, quilibet domesticorum ei pudorem suffunderet. Similiter *Calv. Conc.* CXVII. Poteram universum mundum, si adversus me insurrexisset, auctoritate reprimere; sed interim tam mansuetus fui, instar agni, ut passus fuerim me delictorum meorum redargui, etiam a mendico &c. &c. Omnia tamen vel sic precaria, coacta, pugnancia cum iis quæ præcessere, & quod dicere ausim, *Jobo* non fat-

tis

tis digna. Nescio an speciosior ratio Cocc. VI. si texti dejectiones meas, eo quod timerem turbam multam, & contumelia familiarum conseruaret me! Inno siliti, & ostia non exiui. Id ita exponit; si timore insania me iustificavi apud homines, ac malni prauitatem meam in sinu condere, quam excutere, plus scilicet metuens homines, quam Deum. Addit, כון esse legitimam censuram, siue notam, a magistratu & populo impositam. Recte. Sed hoc ipsum utique abittere debuisset ab hac interpretatione, in quam pressius insillens, subdit. Hoc notat: se accusatum, & consciuum peccati, plane obmutuisse, & quasi in lapidem obriguisse, nec hiscere ausum, denique non ausum fuisse in publicum prodire; sed continuisse se domi, sui que sequestratione se a communiione civium damnasse. In his Jobum non agnoscis: non eum certe, qui & supra toties, & nunc, se criminibus censura dignis immunem contendit. R. Nachman. eundem ferme nexum dederat, nisi quod

יו משפחה כון argutius quæsiuerat notam familie aut genti per Jobum sorte iniustam. Cl. Schmid. his valde vicinus, quamvis longe VII. diuersum se dare putet: Non texti prævaricationes meas impudenter coram hominibus, quod inde satis patet quia e contrario ob ea ita pudens sum, ut timerem multitudinem, & domi desiderem, in signam pulcritudinis, & pœnitentiæ. Decentius Doct. Belg. VIII. supponunt magis, quam ponunt, q. d. Ad prævaricationes meas agnoscendas, sola Dei reverentia me impellebat; quamvis enim potuissem maximam multitudinem conterrere, tamen vel contentissimi familiarum mihi contra terrorem incussissent; & siluissem; nec egressus fuisset foras. Etiam suppositione paulo aliter utitur Cl. Reim IX. qui in *Vf. præced.* statuens esse negationem criminis cuiuscumque tandem, ita pergit, Quod debuisset pavescere magnam multitudinem, & consternasset me contentio familiarum, siluissem, nec egressus fuisset foras. i. e. si alicujus criminis mihi conscius fuisset, non ausus fuisset in publicum procedere. Non absimiliter de Pined. Conspectum populi nunquam reformidavi; cum enim neminem lesissem, nihil timendum habebam criminationis. Nec aliter Cl. Cler. Negat delicta a se admissa, propter quæ familias Arabum in eo damnando consentientiam, timeret. Hæc non adeo limpida. Sine nexu cum præc. *Vf. X.* R. Levi traxit ad immutatam

rerum faciem, q. d. olim sane terrebar omnes mea auctoritate, nunc autem versis vicibus me contemtiissimus quisque e familiis conterret, & opprobrio onerat. Addit, in Amicos hoc dici, qui Cap. 30: 1. & seq. descripti. Idem voluisse videtur Jacob. cujus verba ita vertit Meibom. Spec. 2. p. 14. ut eum in Hebraicis non fuisse literatissimum, satis constare queat. Sententiam R. Levi adscivit Cl. Guss. sub ערין, monens priorem partem hujus *Vf. res. pondere Capiti 29. posteriora Capiti 30.* Vides angustias. Ex Doct. Crinsoz. XI. huc adgere, ut sine multa cohærentia quoque daret, Deus scit an iniquitatem meam in sinu absconderim; nam semper tuius lites in publicum erumpentes; & consternatione maxima adsciebar ad minimis jurgia inter meam alteriusque familiam concitata; & malui injurias domi concoquere, quam deferre ad Tribunalia. Silentio transmitti nequeunt XII. audaciæ Meibomianæ, quibus nil par, aut secundum, in Orbe Erudito comparuit: plane enim pro arbitratu destruit, edificat, mutat quadrata rotundis, sine modo, sine Lege ulla, nisi Metri arcanissimi, cujus solus Clavem tenebat scilicet, Regum, Principumque, Arcas simul ea se referaturum sperans: ad agnatos & gentiles deducendus profecto tum, quum eum amor nimmi ad hoc scriptionis genus impulit. A fine Capitis ergo altius ascendere jubens *Vf. 38. 39. 40.* huncce nostrum iis annectit: Num adversus me terra mea clamabat &c. ? Num fructus ejus comedi gratis &c. ? Tum pro frumento mihi surgat lolium &c. Violenter enim commovissem ingentem multitudinem plebis &c. Mutat רבה in רב הארין; & Plebem rusticam intelligit, que cum honestis familiis vires suas jungens, injuriam sibi illatam a Jobo vindicasset. Egregiam vero laudem Jobi! si, ut jactat, hæc procul dubio ita cohæreant; quod a vexationibus non abstinerit nisi metu seditionis, in se undique coorituræ. Mihi multum diuque luctato cum salebrosissimo sane loco, ex filo & ferie deductionis sese ingressit tandem XIII. Imprecatio illa solemnis qua post כון si feci, semet omnibus judiciis, supplicisque, justissimi scelerum Viudicis offert. Ad *Vf. 24.* hoc insinuare cœpi: ubi quam varient opiniones videbis. Hæc autem devotio sui ipsius omnium est gravissima; recurrens tum

tum ad cuncta, quæ inde a *Vs.* 24. recensita: tum ad superiora quoque, quibus quasi sigillum appenditur, eo ordine quo nihil deductius, aut tornatius, excogitari queat; ad quem & sequentia in rotundiorẽ rationem revocari possint. Illam *imprecationem* quod affecti non sint Doctiss. Interp. quum tamen & series, & pleraque vocabula, illuc manifesto ferantur, ortum ex particula **כי**, raram, & plane abstrusam, vim nunc exerente, quam ad *Cap.* 8: 6. tetigi, ubi cum **אם** si pariter construitur, ad inferendum id, ad quod conditio tendebat. Si *Tu Deum requiras; si purus & rectus tu, כי עתה Sane, exinvero nunc, amulabitur super te &c.* Ad eam structuram hic, a *Vs.* 24. repetito illo **אם** Si posui aurum spem &c. Si suspexi solem quum niteret &c. Si letatus sum in plaga oforis &c. Si non dixerunt mei Domestici. Postremo, Si in hac mea contestatione velavi prævaricationes meas &c. Enimvero consterner nunc statim magno cum tumultu; & publica contemtio familiarum omnium me frangat penitus; in silentiumque stratus, ac defixus, non egrediar foras, Dei hominumque execratione percussus, & percussus, in æternum confundar. Omnia in huic sensum amicissime conspirant. **כי אם** in *protasi*, & *apodofi*, sic venient iterum *Cap.* 37: 20. **אערי** vehementius expavescam, totus, quantum quantus, consterner, ut *Deut.* 20: 3. & *Jos.* 1: 9. **אל תערץ ואל תחת** Ne consterneris, neque fractus conteraris. Eadem biga, quæ hic. Sequens **המון** proprie turbam sonat, sive tumultum. Inde vel multitudinem designare cœpit, vel strepitum tumultuantem, ut in Latino vocabulo. Possẽ tenere; *Consterner* multitudine magna, vel quia **המון רב** dicendum tunc fuisset, ut *Dan.* 11: 11. 13. & 2 *Chron.* 13: 8. usu potius adverbiali, multum, vehementer, ut *Pf.* 62: 3. **לא אמוט רבה** non nutabo vehementer: subest tamen profundius quid; & **רבה** absolute ibi infert ruinam graviolem: ad quam normam & hic forte, *consterner* multitudine ita graviter, ut penitus collabescam, nec amplius erigere me valeam. Alluditur ad sup-

plicium publicum, ignominie & horroris plenum, in maximo hominum consensu & tumultu. **המון אערי** percellar turbam pro ad turbam, utrumque ex æquo amplectitur, vel multitudinem cum tumultu & fremitu confluentem: vel conturbationem ipsam, & tumultum animi consternati; ut **המה** tumultuari *Pf.* 42: 6. 12. &c. Possis quoque, simplicius **רבה** sumto, percellar turbam vehementissimo modo, vel metu, per Ellipsin vocis **יראה**, quam *Pf.* 89: 8. supplet *Kimch.* **נערי** Tremendus est Deus in concilio Sanctorum **רבה** vehementissime. Apparet rite strui **ערי רבה**, nec erat cur *Cl. Cler.* **רב** illud *Meibomii* præferret: ut nec eidem Viro Docto hic iterum excidere debuisset, *Orationem apud Orientales Ordinis nunquam observantem fuisse.* Porro in **בו** cum *Cl. Cocc.* agnosco notam publicam ignominie: ut *Prov.* 6: 30. & 12: 8. & *Job.* 12: 5. 21. **משפחה** familia, nunc latissimo significato positæ pro nationibus, & familiis gentium. Respicitur ad publicum conventum; quum familia omnes conveniunt ad Capitale supplicium scelerati vel decernendum, vel inspectandum. Hac amplitudine dictum **יחתי** conterat me, & penitus frangat, illa contemtio. Inde æterna confusio iustissime damnati; signanter per **דמם** expressa in silentium configi; obmutescere: itemque per, non egredi foras; quod est, ob male factorum conscientiam, & ignominiam merito iustam, omnium conspectum refugere, seque in tenebras abdere sempiternas. Ad Tenebras exteriores, & Carcerem unde exiri nunquam potest, formula se extendi patitur. Profundior conspectus a gravitate causæ & actionis hujus abesse vix potest. *Sequestratio illa sui ipsius a communiõne civium, quam ex Cl. Cocc. supra tetigi, huc transferri facilis.* Monendum restat, partem magnam Veri sensisse *Episc. Eliens.* qui ultima hæcæ similiter cum *imprecatione* convertit, noster quoque in *præc. versu* constituendo. Ejus pulcherrima *Paraphrasis* sic habet. Si studui melior videri, quam sum; neque nunc edidi genuinam confessionem; sed primi parentis

35 Quis dabit mihi qui me audiatur! En signaturam meam. Omnipotens respondeat mihi: aut libellum scribat Adversarius meus.

36 Si

more celavi vitia mea; atque ex Philantia iniquitatem meam abscondidi. Propterea quod metuum quid populus dicturus sit de me, aut conterrear contentione, in quam adducere me cognitio mei criminis apud vicinas posset familias: tum contentus sum, ut os mihi praecludatur; atque non amplius pedem janua efferam. Nostrium tum cumulatus, tum ad seriem universam rotandus esse, nemo dissitebitur. Judicium tamen in medio relictum esto.

Vers. 35. Magna iterum distractio opinionum, circa rationem nexus, & vocabulum תני. Merc. I. statuit rediri ad optatum, supra aliquoties factum, ut Deus ipse se equum dare vellet Judicem, apud quem se causam victurum certus erat. תני reddit vel, desiderium meum est, ut mihi respondeat Omnipotens: quasi תאני pro תאורי, Aleph absorpto: vel, signum meum, i. e. meus scopus, & votorum summa. Neutrum satis liquidum. Reliqua sic. Item Liber, quem scribet Adversarius meus, pro me respondebit, eritque Tertis innocentiae meae; יענני: vel &, Quis dabit, ut Librum scripserit Adversarius meus. Intelligit Accusatorem quemcumque, qui vitam ejus criminari sustineret apud Deum. Incommodius per omnia II. Jun. & Trem. En scopum meum Omnipotens faciet ut enunciem, si librum scripserit Adversarius meus. Affectatissime יענני ex Hiphyl in hanc structuram contorquetur. Parum commode III. item Pagn. Vatabl. &c. Ecce signum meum est quod Omnipotens testificabitur pro me, & liber quem scripsit Vir litis meae. Erédus, & animose, Cocc. IV. Utinam mihi sit qui audiat me! Ecce delineatio mea. Omnipotens responderet mihi! Libellum scripserit Adversarius meus! Monet, תני esse קצתוהו lineis ductis constans: atque hic notare posse, vel descriptionem sui, quam dederit Jobus, vel formam, qualis nempe esset. In ultimo Colo ipsum Deum vocari censet Virum contentionis, quem

35 מי יתן לי שמע לי הן תני

שרי יענני וספר כתב איש ריבי:

36 אם

Libello intentionem suam explicare postulet Noster. De connexionione observat, contestationem hanc tum ad omnia praecedentia referri, tum imprimis ad ultimum quod sequitur. Cl. Schmid. V. etiam satis erecte, & acute, Ecce per signaturam respondeat mihi Omnipotens, & libellum scribat Adversarius meus. Et תני

signatura mea, passive est posita, pro de me, contra me; ut idem fere denotet cum Libello:

struitque, תני יענני Convincat me Deus signaturam, vel, Respondeat mihi signaturam meam; meque vel scripto accuset ac reum agat. Non fuit e facili. Desluit etiam, quod subdat, Vir litis esse potest Deus; malumus tamen intelligere de quovis ex focis; ut dicat se libenter admitturum quemcumque, sive Deus, sive homo sit, qui ita secum agat, ut peccati & erroris vincat: pro beneficio quippe habiturum, & grato animo agiturum. Huc traxit Virum Doct. non bene inserta occupatio, quasi obijci potuisset Noster, se peccata nimis impudenter velare; ad quod ipse respondeat, se paratum ad agnoscendum & confitendum peccata; modo sibi monstrantur. &c. Quousque hoc abiturum sit extra lineas & signaturam Jobi; ad Vs. seq. clarescet. Plane contra Scopum & Adfectum Nostri Bold. VI. Jam igitur quis dabit, mihi Judicem! Omnipotens ipse Chirographum meum est; ipse pro me testificabitur; imo ipse est qui tanquam Patronus hujus Litis meae digessit Libellum. Mitto Viri argutias in תני quod ad sigillum Sp. S. & imaginem Dei detorquet. Cl. Cler. VII. cum Cocc. fere consentit, nisi quod pro delineatione det. En signum meum, quod explicat subscriptionem, qua is cui lis intendebatur significabat se in jus venire paratum. Ad rem. Sed fortius adhuc ferit Cl. Reim. VIII. intelligens Tabulas signatas, quibus causa defenditur in Judicio. Ad haec vestigia verendum autem, IX. Quis dabit qui me audiatur! Arbitraturque sedeat; ut Cap. 9: 33. En tabulas signatas, quas in Judicium, Arbitriumque, defero: Omnipotens respondeat mihi.

Re-

אֲשָׁנִי אֶעֱנֶה לְךָ עַל־שִׁבְמִי אֲשָׁנִי

36 Si non super humero meo portabo eum; alligabo eum coronamento mihi.

אֶעֱנֶה לְךָ עַל־שִׁבְמִי אֲשָׁנִי

מספר 37

37 Nu-

Redi ad Cap. 13: 22. Nimis molle jam, *Omnipotens testis meus sit*; quod Doct. Reim. elegit; qui item remissius ultima sic, *Tum Adversarius meus Libellum in me scribat licet*. Omnino *Adversarius* ille, vel *Litigator*, videtur referendus ad *Deum*, reddendumque, *Et Libellum scripserit*, vel scribat velim, *Actor meus*, vel pars mihi *adversa*. Non est cur in *audacissima* hacce *provocatione* aliquatenus excusanda, immoremur; quum supra sæpissime id factum sit; & nemo jam hic adhæsurus esse videatur. Sensum sic breviter stringo. *Velim a parte Dei Instrumentum litis, & accusationis mee summam; conscribi, & in Judicium adversus me proferri. In eo Libello nihil consignabitur, quod me sceleri, vel publico, vel occulto, proximum arguat; sed ex adverso Innocentia inde mea luce clarius refulgebit. Habes quod reliquis Jobi contentionibus exanimis respondeat: simulque cernis non Homines hic provocari, quos utique satis confutatos dederat, sed ipsum Deum, secundum instantias Cap. 9. & 13. & 23. factas.*

Vs. 36. Nil evidentius jam transitu, connexuque, quo sibi tunc *Libellum accusationum*, scilicet, *ex vita ante acta collectarum*, dicit laudi fore, & decori splendidissimo. Recte Merc. I. illum *librum mihi potius ornamento esse putarem, quam dedecori*; quia scio ad *innocentiam potius meam facturum, quam ad me condemnandum*; quia *nihil in eo afferri posset nisi meræ calumnie*. Ad supra *humerum gestarem* notat, ut *chara nobis gestare solemus: id autem ad Librum potius quam ad Hominem cum nonnullis refero*. Respicit sententiam *Jarchii* de qua mox. Tu observes velim ne *Librum* quidem *Hominis accusatoris* nunc satis plenum, cumulatimque, sensum præbere; quando non qui ab *Hominibus*, sed qui a *Deo* laudatur, vere *Iustus* est. Idem *Vatablo*, *Junio*, *Drusio*, aliisque, huc cum aliqua varietate inclinantibus, obstat; nec paritior quoque, ut de *memoria*, vel *commentario certaminis inter Jobum & Amicos certati*, cogitetur; quorum propendet Doct. *Crinsoz.* Longius defluxit *Cl. Schmid.* II. sibi plane *alium sensum videri* professus. Nempe, *dixerat*

*Noster se nunquam conatum tegere prævaricationes suas. Nunc ergo dicit, si a Deo, vel quovis alio, scripto Libello convinceretur peccati, etiam in hac causa suæ adfectionis, adeo se non tecturum peccatum hoc suum, ut potius publice gestaturus esset Libellum convictionis, ut omnes agnoscerent, quod suum errorem non negaret, nec publice confiteri erubesceret. Mira materia triumphi, criminis convictum teneri. Sensit vir Doctus, & colorare voluit, ita pergens. Et licet alias domi sedere solitus sit præ pudore, hac tamen in causa, cujus controversia publice innouerit, se a publico non abstenturum; ad probandam ingenuam confessionem, & docendum, quod convictionem pro beneficio haberet. Hæc a persona Jobi, & a re ipsa, planissimum abundunt. Ansam errandi percipias ex iis, quæ Vs. 33. 34. 35. discussa. Speciosius est, quod idem Vir Doct. in formula *Gestare super humero*, allusum putet ad *ornamentum pectorale*, quale erat *Pontificis Max. Urim & Thummim gestantis*. Non voluit credo rem, sed exemplum. Coactissime *R. Salom. III. adf.* in אֲשָׁנִי retorquet ad *Adversariam*, & in אֶעֱנֶה ad *Librum*; hoc filo: *Sane super humeros meos illum Adversarium portarem; atque ejus Libello coronas meas circumligarem. Est suavitudinum Rabbini relinquendum; nec tamen omnes illud amplexi. R. Levi certè ad Libellum accusationis diserte utrumque Colorem applicat, calculum meritum omnium ferme, qui aliquid nominis habent inter Nostros; in eo tantum dissidentes, Accusationemne ab Homine scriptam intelligant, an ab ipso Deo. Posterius hocce amplexus merito Cl. Cocc. IV. qui id demum beatum ait & gloriosum ipsius Dei sententia ac testimonio Iustum declarari. Phrasin Tollere in humeros, exponit Gestare in Ulnis, & tanquam κρημνίων custodire; quin ostentationis gratia circumferre, ut qui adempta hostibus optima spolia, vexilla, imagines urbium subactarum, in triumpho transferunt. Prius conjecturæ Cl. Schmidii non dissimile: posterius peræque speciosum, & præsentis materiæ valde congruens. Mea suspicio fert, alludi ad ritum præscum, ex humeris suspendendi Gladium; se-**

37 Numerum gressuum indica-
bo Ei; sicut Antecessor cum Eo
congre diar.

37 מספר צערי אגידנו כמו נגיד

ו/י 75

38 Si אמר 38

אקרבנו

cundum illud Poëta. *Tum lateri atque humeris Tegeam subligat enssem.* Expressum ad illud *Horæ. Iliad. 2.*

Ἄμφι δ' αἰεὶ ἄμωπι βάλων ἕϊφ' ἄρμερόλον.

*Humeris autem circumjecit gladium clavis
argenteis distinctum.*

Plura ad *Tac. Ann. 1: 35.* dabit *Lips.* nec non *Vitr. ad Esaj. 9: 4.* ubi in principatu humeris imposito non onus solum, sed & bonus, atque ejusdem insignia, spectantur. Apud Arabes solemnitas in hanc rem formula **قادة السيف**

Ensem collo ejus suspendit, pro principem constituit: & **تقائد السيف** e collo suspen-

sum accepit gladium: pro inauguratus est princeps. Præcipua autem principatus insignia inter eos *Eussis* & *Corona*. Suspicioni nostræ favent sequentia; ubi principali sese magnificentia incessurum ostendit, hoc *Libello* tanquam *Gladio*, & *Coronis*, exornatus. Plura non addo nunc. Miserari autem subit *tortiones Meibomianæ V.* qui homines fat fatuos se inventurum speravit, qui ipsi crederent, non ordinem modo, sed & *Lectionem* ipsam, sic corrigendam in nostro *Vs.* **אם לא אל שלחני**

אם לא An non ad mensum meam portabam

Eum, nempe peregrinum & viatorem: & an non omnes coronas meas circumligabam illi? Jussit pro commodissimo, & certissimo, scilicet, filo texendo, hunc *Vs.* & seq. stare post *Vs. 32.* in hanc sensum: *Tum hospitalem fuisse Nostrum, ut Viatores lassos suismet humeris ad mensam suam deportare solitus fuerit: iisque coronas, quibus ipse convivaturus utebatur, circumdare, ut & ciborum & odorum suavitate recrearentur.* Ex *Vs.* seq. duo mirificentissima exculpit Beneficia: primum, quod *Jobus peregrinis semitas, & compendia viarum digito ac verbis monstraverit, quum eos dimitteret.* Alterum, quod *vix duces se etiam iis dederit, si perplexa ea esset, nec verbis plane edisseri*

posset. Si hæc a vigilante profecta, ego me dormire fatebor. *Cl. Cler. VI.* iugas hæc serio increpans; & refutans; nescio quo pacto tamen iisdem ex parte implicitus hæsit.

Ex primo quidem nihil mutari permittens, nec in *Ordine*, nec in *Lectione*, ita commentatur, *Redit Jobus ad beneficia a se in alios collata, de quibus agere desiderat Vs. 32.* Itaque hæc intellexerim de *Viatore, fame, siti, ac lassitudine, desecto, quem curabat in tentorium suum deferri.* Describit autem rationem bajulandi hominis fessis, quem in dorsum bajuli quispiam atollebat; atque ita ei vinciebat, ut fessus manibus suis caput bajuli amplecteretur, ne ipse vacillaret; adoque frontem gerentis manibus quasi *Corona*, vel *Diademate*, cingeret. Sensus est facilis & perspicuus, adprimeque cum verbis consentit. Disputat deinde contra eos qui ad *Libellum* accusationis retulere &c. Atque, id procul questum; nec exemplo ullo, vel ratione, firmari posse, ut *Libellus* humeris bajuletur, aut pro *corona* gestetur. Ubi ergo *Viator* alicui impositus humeris, pro *Corona* ei dicitur alligatus? Mitto alia, quibus vexare possem *Virum Doctiss.* Dimittere non licet quod subdit, non necesse esse, ut hæc ad proxima referantur; *stylum enim Diabryambicum hujus Libri non pati, ut adcuratus ordo servetur.* Jam *Meibomio* subseribere melius fuisset; ubi enim *Ordo* abest, omnia absunt; nec quicquam certi teneri potest. At proxime sequentia arguunt de *Viatore sermonem esse.* Nempe, si vera paraphrasis hæc: *Alias an non indicavi peregrino, quæ millenis passibus abesset a loco &c. eumque eo deduxi?* Hoc & a re, & a ratione, abhorre, quantumvis *Meibomio* hac in parte palma adjudicetur, & patuit, & innox dilucidius patefecit:

Vers. 37. Equidem fatendum, quod *Cl. Cler.* pro suo sensu arguet, *astuari a Doct. Interp.* Nam *Vulg. I.* non sane commode, per singulos gradus meus pronuntiabo illum; & quasi principi offeram eum. Hoc quam varie exponatur a *Doctoribus Latinis*, & *Pontificiis*, cernere est apud de *Pined. Vavass.* & præfertim *Bolduc. LXX.* toti alii, & alieni; quemadmodum fere in universo hoc *Libro.* Incommodius *II. Vatabl. Quæcunque feci, nar-*

ras

rabo illi, qui paratus fuerit, audire me; & tanquam ad Ducem accessero ad eum; cum honore, & reverentia. Confer Cajet. Tigur. Ad hæc vestigia Merc. III. Tantum abest ut eum Adversarium respuerem, ut etiam eum adjuvarem ad Libellum contra me conscribendum, omnia mea acta illi sigillatim enumerando. Item, admoverem eum tanquam principem mihi. i. e. ejus amicitiam ambirem &c. Hæc non attingunt animositatem illam, qua nunc Noster totus ardet. Longius ab ea defleat IV. Cl. Schmid. commentatio, Tantum abest, ut tegerem prævaricationes meas, ut potius omnes gressus meos, in quibus peccatum esset, enumerarem, ingenue confitens; eumque mihi eligerem pro Ductore, & Doctore, qui sua informatione mihi præiret, quomodo gressus meos dirigere deberem. Aliam sibi Personam proposuit Vir Doctus, quam nunc sultinet Jobus, in Oculis suis Justus, & semet præ ipso Deo Justificans, ut mox Cap. 32: 1. 2. subnectetur. Abit hinc etiam longiuscule Doct. Crinsoz. V. Exponerem Deo omnem meam vendi rationem, & ad Eum tanquam ad Liberatorem meum accederem. Simile reperio VI. apud Cl. Cocc. Cognitori meo secundum legem gratiæ nihil dissimularem eorum, que feci & scio; & que Deus ipse ostenderet, non abnegarem. Ut principem, quo salus mea niteretur, admoverem Eum; Deus enim militem suum curat, & eum saluum præstat: eaque fiducia miles ipsum sequitur. Magis ad rem facit VII. quod Cocc. subjungat in verbo קרב esse con-

gressum judicialem, reddatque, ut princeps admoverem eum: i. e. magno animo, vultu non dejecto, sed hilariter, invitarem illum Adversarium meum, Deum, ut mecum quasi cognitorem adeat. Non fugerem, non ducerem reluctans, sed ipse ducerem & præcederem. Hoc proxime accedit ad vehementiam Adfectus, cui frena nunc permisit Noster, cumulum, coronidemque simul, imponens omnibus iis ad quæ antea, non sine excessu, eversum eum vidimus. Iste Adfectus sentietur VIII. si red-damus, Numerum gressuum meorum ostendam, vel ostenderem, illi; tanquam princeps strenuus congregari, vel congregarer cum eo. Illa monstratio gressuum non pertinet ad rationem vitæ antea; nam & satis ea in præced. demonstrata; & צעד nunc altius quid poscit. Scilicet sæpe gressus magnifici hac voce signan-

tur; & speciatim gressus animosi, intrepide in prælium, ac congressum, pergentis. Adi, quæ Cap. 18: 14. Id puto spectatum in priore membro. In posteriore habemus ipsum congressum cum Adversario, verbo קרב in Pibel expressum significatione intransitiva, quam ex kal in Pibel cum intensiōne transfundi solemne. Quamvis ergo קרב sæpe sit appropinquare fecit, admovit; genius tamen Linguæ æque admittit appropinquavit; præsertim cum mutuus congressus designatur. נגיד Princeps; Antecessor, hic speciatim strenui Pugnatoris ac Ductoris vim exercere videtur; quam & Arabes agnoscunt in قدير Fortis, Animosus; & per Excellentiam الأسد Leo. Ad hanc

struendam dederant & Jun. ac Trem. Ut Antecessor appropinquarem ad illum; causæ meæ securus. Similiter Ill. Patric. Appropinquarem ad illum tam intrepide quam princeps. Confer Munst. Castal. Isid. Clar. Differunt tamen in eo, quod Adversarium intelligant Hominem, non Deum. Nobiscum stant Doct. Belg. & Pise. nisi quod prius colon explicent de Adversario illo instruendo, eique omnem rationem vitæ exponendo. Ego gradum præliarem, animosum, fortem, congressuri, non dimittendum censerem. Si quis interim Vitæ antea rationem, per Syllepsin, adjungere velit, non equidem refragabor; quando iatrepidum illud, quod hic ostendit Noster, inde ortum; qua de causa quoque jam Vs. 4. צעדים Gressus

suos apud Deum in numerato esse dixerat: Vide jam minutum illud Cl. Cler. IX. Numerum passuum meorum nunciari illi Viatori, & instar ducis deduxi eum, donec propinquus esset. Temperasset saltem addere, Qui aliter hæc intelligunt, Vim verbis inferunt. Consimiliter Meibom. prounciat, absurdissima levitate, & nullo sententiarum pondere hæc ad Adversarium fuisse applicita. Semet retorquent talia dicta, & illuc recidunt, unde imprudentissime sunt jacta. Pro corollario habeatur X. Bolduc. mirificus lusus: Libenter ad unamquamque pedum meorum progressionem coram omnibus edictabo illum Libellum: & tanquam Elogium gloriosum unicuique eum offeram legendum. An-

38 Si super me terra mea vociferata est, & pariter sulci ejus fleverunt.

ארמתי הועק ויחר אס-עלי 38

הלמיה יבכיון :

39 Si אס- 39

sam ei porrexit *Vulg.* item ad *Librum* hæc deflectens, ut *num. I. vidimus.* Si tantum *Judicio*, quantum *Ingenio*, & *Literatura*, poluisset Commentator ille, haud in potrenis numerari meruisset: quemadmodum ne nunc quidem infimis eum accenfuerim.

Vs. 38. Plus difficultatis in ultima hæc periodo, quam prima frons offert. Circa *nextum*, in oculos incurrit cuivis, concinnius hæc inferi potuisse superiori catalogo; abrupto ad *Vs. 33.* quem hic resumit, & novo crimine augeri, minus circinatum censeat. *Cajetan. I.* statuit, hanc *Pericopam* prius quidem a *Jobo* dictam, sed *Scriptorem* Monumenti *Ordinem sententiarum* invertisse, quod indecens existimaret, ut persona lugubris, quam diu afflictio duraret, finiret in letis; ac proinde sermonem terminatum in tristibus execrationibus. Hanc responsonem argutam, & scenicam vocans de *Pined. II.* illam ait proniorem & solidiorem, quod quum *Amici* sæpe illi objecissent tyrannidem & rapinam, ne non satis objectionibus illis fecisse videretur, nunc ad rem istam, que *Caput controversiæ*, confirmandam, cum novis execrationibus revertatur. Addit, vel quod cum jam rapinam plene a se repulisset, nunc novum criminis genus commemoret, videlicet nimiam cupiditatem ditescendi ex suis possessionibus. Ita semet destruit *Vir Doctiss.* & ad divitiarum cupiditatem, *Vs. 24. 25.* nominatim remotam, languide recurrit. Acutiore cultello *Bold. III.* Mallem simpliciter dicere hæc scriptorum incuria a proprio loco decisa, vel relicta, huc irrepsisse: eorum vero sedem propriam esse post *Vs. 8.* qui de eadem materia est: ut revera cum coronis & hilaritate *Jobus* sermonem suum terminaverit. Hui saltum! Non tam longe resilit *Meibom. IV.* qui tres hosce versiculos, *Vs. 33.* subnectit, pergeus deinde cum *34.* atque in *35.* *Caput* claudens frigide, & somniculose adeo, ut nihil hoc in genere somniculosius, simulque confidentiæ plenius, in Orbem sit protrusum. Cum illius larvis non est quod luctemur. Eas profligatas dedit *Cl. Cler.* cui *V.* ut minor cura *Ordinis*, quem negat *Orientalis* unquam servasse,

ita expeditior ratio, nam ait *Jobum a peregrinis ad populares suos transire, negando, se fructibus alieni agri usum, nisi per solito pretio.* Quid de his sentiamus, satis dictum. Aliquid copulæ dedit, vel captavit, *Munst. VI. Confidenter accedam ad eum Adversarium velut princeps, qui securus de victoria ad bellum procedit, & enumerabo omnia opera mea; conscius mihi, quod nemo in terra, etiam agricolæ, defraudati sint mercede laborum suorum.* Non video multum placuisse, nam *Merc. VII.* itemque *Jun. Codurc. Pisc. Schmit.* contenti sunt fere generali illo, ad extremum removeri crimen fraudationis mercenariorum, & agricolarum; atque in imprecatione ad materiam accommodata finire. Vellem aliquid monuissent de ratione nodi nostri commodius solvendi. *Cl. Cocc. VIII.* eum sic quadantenus declinat, quod novissime recenseri statuatur *injustitiam omnem a vs. 35.* ad finem usque. Hanc *pericopam* sic dispescit, ut a. ponat *contestationem generalem, tanquam in peroratione Vs. 35. 36. 37.* & b. *negationem injustitiæ.* Subnotat, *Contestationem illam cum ad omnia precedentia referendam, tum in primis ad ultima.* Atqui hoc ipsum cardinem constituit difficultatis; quum mollius, & rotundius, *contestatio* illa pro *clausula universali* potuisset subnecti. Quid, quod *Vs. 33. & 34.* prout a nobis expliciti sunt, cum ista *Analysi* minus adhuc consistant, atque una cum *35. 36. 37. coronidem* efficere debuissent videantur? *Transponemus* ergo? Temerarium id, refragantibus omnibus *Versionibus Veterum, æque ac Codicibus.* Mihi non omnino displiceret *IX.* prima solutio *Pinedæ*, cum hac accessione; priora crimina magis *privatam* spectare vitam, & *personam Jobi*; hocce autem *publicam*; quod cum *tyrannide & oppressione publica* est conjunctum: & efficit *clamans peccatum, publicam* quoque *maledictionem Dei* in *Tyranni* caput deposcens. Omnes phrasæ pulchre in hunc sensum concinunt, quin interpretationes pleræque illuc sponte inclinant. Nam primo, *Terra mea si clamat super me*, per *prosopopæiam* exponitur, vel de *occupatione injusta,*

39 אִם-יִכְחָה אֲכַלְתִּי בְלִי-כֶסֶף

וּנְפֵשׁ בְעַלְיָה הִפְחֵתִי :

40 תַּחַת חֹטֵה יֵצֵא חוּחַ וְתַחַת-

שְׁעָרָה בְּאִשָּׁה תִּמּוּ דְבָרֵי אִיּוֹב :

39 Si vim ejus comedi sine argento; & animam Dominorum ejus feci crepare.

40 Pro Triticum exeat carduus; & pro hordeo labrusca. Finita sunt verba Jobi.

justa, colonis veteribus migrare jussis: vel de interversa mercede operariorum, quos terris suis colendis adhibuerit: quorsum Merc. de Pined. Cocc. respiciunt: vel de exactionibus & concussionibus subditorum: quorsum tendit Schmid. Postremum hocce vel maxime publicum; quando Terra mea non simpliciter significabit Jobi agros, sed terram ditioni ejus subjectam. Ita diferte Schmid. intelligere jubet, terram, in qua principatum gerebat. Non diffiteor Terram clamantem, sulcos plorantes ob vires sine reddito pretio consumtas; animamque dominorum i. e. habitatorum terræ, crepantem, sic grandius traduci, quam in prioribus illis expositionibus; sed officit imprecatio, pro tritico exeat spina &c. ubi Cl. Schmid. redire cogitur ad sensum aliorum, agri mentiantur mihi, & pro bonis fructibus malos ferant. Atqui par non est ut spinas illas &c. ab אֲדַמְתִּי terra mea sejungamus. Minus adhuc par & verum, ut Jobus a se oppressæ, & per tyrannidem exhaustæ Terræ, ditionique, imprecaretur vastitatem, quæ ipsa adversus eum clamans inducitur, susisque velut sulcatim lacrymis implorans opem, & vindictam, Numinis. Acquiescere proinde malim in alterutra, vel utraque potius sententia Merc. ut clausula nostra sic decurrat, si cum vexatione & oppressione miserorum, vel possedi terram meam, vel aravi; ita ut ipsa cum sulcis suis plorare contra me cogeretur; &c. tum meis possessionibus, æterna vastitas, incumbat; ut ita cum cæcis appareat, Jobum fuisse importunum tyrannum, & raptorem; qui cum omnibus suis fortunis, & amplissimis latifundiis, de cælo tangi, & fulmine maledictionis deflagrare, meruerit. Habemus jam rationem, si calculi bene positi, cur Ordinem hunc voluerit Noster; privatis nempe publicum tandem, & cumulativissimum injustitiæ genus, subnectens, in ejusdem cumulativissima quoque pœna desiturus; cujus Literalis adspicetis sublimiorem quoque invitaret. Hoc quale sit, mox indicabitur.

Vers. 39. Paucula. Terræ vires comedis sine argento, pretio, est, partim, injuste terras illas fertiles invasisse, suisque possessoribus eripuisse: partim, mercedes laborantium interceptisse &c. Hanc geminatam vim admittit & postterius, fecisse ut anima dominorum creperit. Formulam illustratam reperies ad Cap.

11: 20. Apud Arabes **انتفخ** & **نفخ** non solum est *flavit, spiravit*, ut **נפח**, sed etiam *inflatus fuit, intumuit*; itemque, *cum flatu crepuit*. Pulchra imago, ad *spem frustratam*, cum *molestia, & tædio*, inde *oriundo*, exprimendam. **בעלי ארמה** Domini terræ, quinam sint, ambigitur. Possessores & Colonos intelligunt plerique. *Pisc. mercenarios*. Id contra naturam Linguae esse existimat Cl. Schmid. Non est; nam **בעל** Dominus, late patet, & relationem, omnem infert. Cl. Cocc. cum possessoribus, & messoribus, amplexus pauperes, & peregrinos, qui & ipsi **בעלי** Domini terræ Jobi vocentur, quatenus *jus ipsis suum inde competeat*. Citat **בעלי טוב** Prov. 3: 27. pro *Egenis, jus habentibus videlicet in bona nostra*. Doctum: sed non omnino necessarium. Redi ad *Vf. 16. 17. 19. 20.* ubi ista Jura jam soluta.

Vers. 40. Gravissima execratio. Luculenta ad eam Paraphrasis de Pined. Si talia patravi, nunquam mihi ex labore meo fructum percipere detur, quin potius pro frumento proveniat in meis agris paliurus &c. & pro hordeo lolium, zizania, labrusca, atque omnis fœtida herba: tandemque pro suavis fructibus nihil deinceps ex terra decerpam, quam id, quod mihi gravissimi doloris aculeum insigere possit. Ad eandem rationem omnes. Aliquid scrupuli sensit, & movit, Bolduc. notans execrationem hanc, ut & superiores, non ita capiendas, ac si tempore calamitatis prolatae essent, sed eas a Nostro usur-

surpatas, cum esset in prosperitate. Vult nempe Jobum hic aperire, quid in florentissimis rebus & cogitavit, & dixerit, semper; secundum *Fædus* illud, ejusque *sanctiorem* in se susceptam, *Uf.* 1. Ad *Uf.* 8. tetigimus istam opinionem, quam & *Nices.* fovit: itemque *Nachm. mides.* Credebatur non convenire *Jobo* jacenti, spoliato omnibus fornicis, desperanti meliora, & nil nisi mortem ambulanti, talia sibi imprecari. Non erat, cur propterea violentior ille flexus fieret; ut *Uf.* 8. vidimus. Hic observo, si stet quod *Uf.* 38 39. secuti sumus, ultra mortem quoque se imprecationem hanc extendere; atque complecti æternam Numinis maledictionem, quam male a se possessis agris velit incubare, ut squalo, scabre, illuvie, & vastitudine, qualis est agri *Sodomæi*, omnibus seculis horrorem pariant, cum detestatione nominis *Jobei*; quæ per spinas, & putorem, sive putrida semina & germina, commode potest figurari. Sentis iterum, appositissime in hac amplissima Formula finem factum. Argutiuseculum videtur quod *Vat. abl.* alique *Finita sunt verba Jobi* faciant *Clausulam forensam*, qua se dixisse, sive perorasse, insinuatet *Noster*. Plerique a *Scriptore* adjectum putant; sive is *Moses*, sive *Jobus* ipse, ejusve *A manu*. Alii ab *exscriptore*, & manu aliena, velut *Explicit*, assutum censent. Ad hæc remoram necere nil attinet. Quæstio a *de Pined.* & *Bold.* copiose satis discussa.

Ibid. Sunt adhuc duæ interpretationes hujus *Pericopæ*, quas plane intractas dimittere nequeo: quod inde anfa præbeatur sensui excellentiori, quem majore luce & gratia auctum, dies forte commendare posset. Prima est *Latiorum*, ut *Philip. Thom. Dionys. Lyræ.* qui omnia explicant de *Terra avaris votis fatigata*, & perpetuis sationibus ita exhausta, ut tanquam adversus importunum Dominum clamare coacta fuerit. Ita & *Meibom.* in *Spec.* 2. p. 5. Nunquam terra mea clamorem sustu-

lit, ut avaritiam meam accusaret, ut qui nimium eam exercendo effectam redderem. Sibi eam interquiescere, ut vires largiter ferendo exhaustas recuperaret. Languidus enimvero constectus, quem erectiorem tacere liceat, si avara illa vota Domini, usque & usque terram fatigantis, & imperata facere cogentis, transferantur ad vexationes illas & concussiones subditorum, quas supra a *Cl. Schmid.* intentas vidimus. Quid officere videatur diximus: nec tamen negamus difficultatem posse resolvi, si

imprecatio non ad *ארמתי* Terram Jobi, sed ad Personam ejus referatur, cum omni ope, re, spe, presenti, & futura, ut se dignum pronunciet, qui maledictione horrenda Dei extirpatus, omnibus seculis fureat, atque horrore sit. Alteram expositionem plane contrariam *Ibid.* p. 6. subnexuit *Mesb.* Non compuli Terram meam clamare adversum me, quod non satis coleretur, agricolationemque ei inviderem. In ea deducenda ita *ἀδελφῶν*, ut qui somno forte indigeat, ad hanc *ἀρχή* accedere possit. Dignius dedisset neglectum cultum Religionis, & Agricolationem Ecclesie remissam, atque abjectam. Hoc ad spectu *Gloss. Ord. in.* Omnis qui jura regiminis in commissis fidelibus obtinet, quid aliud quam terram colendam tenet? Subtilius additur, Terram esse rudiores; & sulcos, peritiores & perfectos: qui clamare & flere dicantur, quum vis eorum absque pecunia comeditur; id est, non redditur iis spirituale verbum admonitionis. Quando optet *Jobus* pro frumento, & gaudiis celestibus, auferre spinas æterni cruciatu & doloris. Hæc non omnino incondita: neque ex illo genere *Allegorico*, quod *palea* levius. Nota *Parabola Evangelica.* Notum *ἀλλοτρίων* *ἡμῶν* 1 *Cor.* 3: 9. Ferrem hunc sensum, si quis eum clausulæ aptiorem contenderet: attamen alterum illum, quem præcedens nota sistit, longe præferrem.

CAPUT TRICESIMUM SECUNDUM.

האנשים שלשת ישיבתו *Vers. 1.*
 האלה מענות ארתי-איוב כי הוא
 צדיק בעיניו :

2 ויחר אף אליהוא בן-ברכאל
 הבווי ממשפחת רם באיוב חרה אפו
 על-צדקו נפשו מאלהים :
 3 ובשלשת

Vers. 1. **E**T cessaverunt Tres
 viri illi respondere
 Jobo ; quod Justus esset in Oculis
 suis.

2 Exarsitque nafus Elihu, filii
 Barachelis, Buzitæ, e familia Ram :
 in Jobum exarsit nafus ejus, quod
 justum fecisset semet præ Deo.

3 Et

Vers. 1. Perorata causa, vicisse sibi videbatur *Jobus*, atque censorum, criminantiumque, ora obturasse. Qui tamen *modum* in se defendendo *excesserat*, atque æstu disputationis evectus, talia ore emiserat, quæ non procul a contumacia & arrogantia adversus Deum abesse credebantur; novum merito Antagonistam experitur, qui verioribus, & gravioribus armis, nimios ejus spiritus quodammodo comprimat, eumque in ordinem cogere incipiat. Hic ergo tertius Libri nostri Actus quatuor decurrit sermonibus, ab *Arbitro* quasi totius controversiæ habitis; qui in medium procedens hinc Tres viros castigat, quod statum controversiæ imprudenter confudissent; eamque deinde totam parum fortiter abjecissent: illinc *Jobum*, ob silentia Amicorum victoris animos sumentem prudentius sane, & æquius, confutare, eumque suis quasi telis configere aggreditur: non criminationes injustissimas in eum jaciendo, sed sua ipsi verba reddendo, ex iisque subtilissimam convictionem texendo.

Ibid. Transitus, qua nova scena aperitur, nil habet impediti. Non assentimur iis, qui Amicos ideo siluisse censent, quod jam tandem Viri virtutem & innocentiam temere a se laceffitam agnoscerent. Contrarium innuit textus, qui dicit eos *cessasse a respondendo*, eo quod *justus esset in oculis suis*: quod judicarent hominem qui sub Oculis ipsius Dei sibi *justitiam perfectam* arrogarat, contumaciorem esse quam ut ullis rationibus, convictionibusque, locum dare posset. Dupliciter in eo peccatum a Triumviris. Primo enim non *absolutam* sibi *justitiam*

arrogaverat Noster, ab omni omnino labe intactam; sed illam tantum sibi vindicarat quam censores immites ei toties detraxerant; *Hypocrisim*, *injustitiam*, & *impietatem*, ei impingendo. Secundo missis illis censuris superbis, & judiciis temerariis, Viroque *Innocentia* ac *Justitia* sua relicta, ostendere debuissent, Deum religiosissimos sui cultores nonnunquam Auri instar in fornacem immittere, ut puriores defæcioresque inde exeant; atque in *calamitatibus*, & *plagis*, vel *gravissimis*, non esse *indicium odii Divini*; quippe quæ ex *paterno* etiam *adfectu* sæpe infligantur ad correctionem, ulterioremque expurgationem. Hæc duo enotanda duxi, quod ad ea, ex parte, sermones suos direxerit *Elihu*; quodque hinc dignosci debeat, ubi boni Correctoris munus impleverit; & ubi contra inde deflexisse reperiatur.

Vers. 2. De Persona *Elihu*, ejusque *prosapia*, *patria*, *accessione* ad huncce acerrimum *congressum*, *indole*, *disputandi ratione*, aliisque circumstantiis; magnæ existunt, longæque, quæstiones. Eas in præsentī ne attingere quidem vacat. Verbulum tantum monendum de causa quæ *bilem in nasum concitaverit Elihu*; quod nempe *Jobus semet Justiore Deo fecisset*. Non sane *absolute*; sed *comparate*; in præsentī causa, sive in *calamitatibus* sibi *inflictis*, quas *innocentissimo*, & *immerentissimo*, obvenire contra *æquitatis* & *justitiæ* rationes, contenderat. Habes illud durum, crudumque, quod merito *Elihu* offendit; atque in arenam descendere coëgit. Revera tamen &

3 Et in tres focios ejus exarsit nasus ipsius, propterea quod non invenerant responsum, quo Jobum condemnarent.

ובשלושת רעיו חרה אפו על אשר לא-מצאו מענה וירשיעו את-
: איוב

4 Et ואלהו 4

ipse quoque in hoc fundamento actionis sue adversus Jobum, magis verba captasse, & gravasse, deprehendetur, quam juxta genuinam Viri Sanctissimi mentem, castamque intentionem, argumenta sua direxisset.

Vers. 3. Posterior Colon non satis expeditum. R. Levi I. durissime reddit, & ad impietatem adduxerant Jobum i. e. eum illuc adegerant, ut blasphemiam & impietatem jactaret. להטיח דברים כנגד השם. Durior, & incoctior II. תיקון סופרים Correctio Scribarum, quam Masora indicat in vocabulo איוב pro אלוהו substituto, ad evitandum יאמרו ויאמרו: quasi Tresviri Deum condemnasse incusarentur; eo quod passi essent Jobum se Deo justiore facere; eique solidiore responso os non obstruxissent. Videlicet Merc. Codurc. Cocc. de hac miniatula cera, & crisi subtiliore; cujus aliud specimen tacitum a nobis supra Cap. 7: 20. unde totum hoc genus cognoscere dabitur. Arguit interim hæc notula, Veteres Rabbinos Elibuum habuisse pro gravi, & vehementi adversario Jobi, qui Deum ipsum condemnari ceuseret, ni Jobus condemnaretur, & impietatis convinceretur. In contrariam fere, & mitiorem, partem, a Nostris descensum, qui ex h. l. colligunt Elibuum indignè tulisse, quod improbis vel apertis, vel occultis, accessisset fuisset temere Vir innocentissimus. In hunc sensum III. reddi solet, in Tresviro exarsit nasus ejus, quod nullum invenientes responsum tamen Jobum condemnassent. Ad eam formam plenius adhuc *Vulgat.* Eo quod non invenissent responsum rationabilem, sed tantummodo condemnassent Jobum. Huc tendunt LXX. Chald. Ab. Esra: nec R. Levi alienus; hanc quoque interpretationem subjiciens. Attamen trivium quoddam cerno eorum, qui hanc vertendi rationem secuti. Sunt. 1. qui Elibuum de Jobi virtute & probitate nullum deditisse statuunt. Alii 2. volunt eum ambiguum, & suspensum, hæsisse; ideoque ejus orationem nec collaudatam a Deo, nec reprehensam. Denique

3. sunt qui Quartum hunc Censorem in eadem cum Tresviris sententia fuisse contendant; in quibus propterea tantum reprehendant, quod Jobum improbum pronunciaissent absque convictione; quum si aliam disputandi methodum tenuissent, eum ex facili convincere valuissent. Diserte huc concedit *Erud. de Pinede.* Ego existimo in eodem omnino cardine volvi hunc, quo ceteros Amicos; neque eadem tantum, sed graviora etiam scelera Jobo tribuere. Recentet dein ex Cap. 34: 8. negatam providentiam. Ex Cap. 34: vs. 17. 22. 27. & 35: 10. 13. 14. Tyrannidem & Apostasiam a Dei cultu. Ex Cap. 34: 30. & 36: 13. hypocrisiam. Item blasphemiam Cap. 34: 37. & 36: 9. 10. Ibidemque *Vs.* 18. crudelitatem & corruptionem per munera. Hæc tamen omnia nec quadrant; nec stringunt; ad ipsam Hypothesin firmandam. Meo judicio media sententia tutissima; nam ut illa mollior, ita hæc asperior, quam disputationes Elibui postulant. Ad eam mediam, & ambiguum, sententiam, accommodari se patitur *Versio* recepta, Et tamen condemnassent &c. quia nempe nolebat Jobum pro improbo haberi ob sola Judicia Dei; nisi aliunde convinceretur officii non neglecti, sed deserti penitus, atque abjecti, per contumaciam illam disputandi cum Deo; quam utique inficias ire non posset. Hoc Disputatorem huncce novum egisse, atque huc tela ejus directæ, omnia ejus ratiocinia, subtilissime ex ipsis Jobi verbis subsumenta, arguunt. Pro hoc autem scopo Viri magis IV. quadraverit hæc facies loci, Quod non invenissent responsum, & non improbum peregrissent Jobum. Hanc repetitionem partic. negat. adhibuit *Hebraeus* apud *Cajetan.* quam miror non placuisse *Pinede*, ejus plane indigo; miror quoque ab aliis ne tactam quidem, quum ratio constructionis eam videatur invitare, æque ac *Vs.*

9. hujus Cap. ubi omnes לא non, ad posterius colon quoque pertinere consciscunt. Ad eam normam, Quod non invenirent responsum ac reum peragerent Jobum, fatis limpide fluit; at-

4 ואלהו חכה את־איוֹב כְּרַבְרִים
 בִּי זְקִנִים־הֵמָּה מִמְּנוּ לַיָּמִים :
 5 וִירָא אֱלֹהִים כִּי אֵין מַעֲנָה בְּפִי
 שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים וַיַּחַר אִפּוֹ :
 6 וַיַּעַן אֱלֹהִים בֶּן־בְּרַכְאֵל הַבּוּזִי
 וַיֹּאמֶר צִעִיר אֲנִי לַיָּמִים וְאַתֶּם יֹשִׁישִׁים
 עַל־כֵּן זָחַלְתִּי וְאִירָא מַחֹת דַּעִי
 אֲתֶכֶם :
 7 אִמְרַתִּי

4 Et Elihu expectarat Jobum in
 sermonibus: quia fenes illi præ ipso
 quod ad dies.

5 At quum videret Elihu nullum
 esse responsum in ore Trium viro-
 rum; tum vero exarsit nasus ejus.

6 Responditque Elihu filius Ba-
 rachelis, Buzita, & dixit; Equi-
 dem parvus sum ætate; vos autem
 grandævi; propterea subduxi me,
 & timui indicare scire meum vo-
 biscum.

7 Di-

atque istud *Et tamen* missum facere suadet.
 Talem continuationem reperies *Esaj.* 42: 8.
Jer. 10: 20. Sed en V. fortius, veriusque;
Quod non invenirent responsum, quo reum per-
agerent Jobum; vel ita ut condemnarent. Hanc
 vim *illationis* centenis in locis exerit, ut
 ne minimus quidem scrupulus hinc existeret
 queat, si series illuc feratur. Atqui fertur,
 nam *Zelus*, in quem disertim adversus *Jobum*
 sese *justificantem* præ Deo efferbuisse dicitur
Elihuus, exigit, *Jobum* *injustitiæ*, & *improbi-*
tatis, in hac saltem causa, revinci. Sic
 הרשיע *usu Judiciali pro fontem facere, reum*
peragere, condemnare, supra *Cap.* 9: 20. &
infra 34: 17.

Vers. 4. Commendatur *insignis* Viri juvenis
verecundia, & *modestia*, in conflictu hocce
 seniorum non interrumpendo; quantumvis o-
 rationes ultro citroque habitas improbare; at-
 que intus præ dolore & ira æltuaret, quod
 hinc *Jobus* omnia sibi arrogaret, illinc Ami-
 ci eidem omnia detraherent, atque in univer-
 sum ab omnibus gravissime in justas leges ag-
 grediendi, & refellendi, peccaretur. Præ-
 nobilis *character*, qui vel solus ei ingens præ-
 tium adstituit, atque arguit plusquam virilia
 sapientem. Ad rem, quod *Cl. Cocc.* notet
 חכה esse *perseveranter expectavit*, ut *Cap.*
 3: 20. Transfer huc imaginem ex *Origine* ex-
 promptam, nihilque venustius fatebere ad *longa*
 illa *silentia*, quæ sibi imperare valuit,
 expiungenda.

Vers. 5. Confirmatur hinc expositio ad *Vs.*

3. data. Ni id intentum, habuit quod denuo
 subnectitur, *bilem Elihu concitatum*, quod
Triumvirorum in ore nullum esset responsum. Cur
 irasceretur cessantibus ob injuria *Jobo* inferen-
 da, si eum plane innocentem esse credidit? In-
 dignatur ergo quod non meliore methodo usi
 fuerint ad *Jobum* condemnandum; atque om-
 nino existimavit, tum a *Jobo* gravissime pec-
 catum in acerrimis illis contentionibus cum
 Deo, tum ab Amicis causam Dei proditam,
 quod ad silentium se redigi passus essent ab eo,
 quem suismet verbis, & telis, jugulare, at-
 que hac saltem in causa palam reum peragere
 potuissent.

Vers. 6. Rectissime annotatum, ענה *Re-*
spondit inferre initium, addo *profusorem impe-*
tum, quo in sermonem prorumpitur. Ad ra-
 rius verbum זחל jam *Ab. Esra* lucem *Ling-*
uæ Arabicæ attulerat; auctam a *Grot. Hot-*
ting. Buch. Pocok. Crom. qui producerunt
 זחל *moras vexuit, cunctatus fuit; retro-*
cessit. Non sperno tamen, quod ex *Chald.*
Dial. prolatum a *Rambane*, itemque *Grot.*
 aliisque, ubi רחל est *timuit.* Sciendum in-
 terim hanc ipsam notionem esse secundariam,
 vel a retrocedendo זחל; unde tamen זחלי
serpentes non adeo commode procedunt;
 vel a זחל *subduxit se, latitavit in*
cavo; quod in *Clav. Dial.* p. 224. tactum. E-
 leganter a *Cl. Cocc.* collatum זחל *אמרתי*.

V v v v v 2

Vers. 7.

7 Dicebam, dies loquentur; & multitudo annorum solidam ostendent Sapientiam.

8 At Profecto Spiritus est in homine, & Flatus omnipotentis, qui intelligentes faciat eos.

9 Non magni solide sapiunt; aut senes intelligunt Judicium.

10 Prop-

Vers. 7. Illustri figura *Dies*, & multitudo annorum, adhibentur vel pro *etate provecitæ* & *grandævetis*; vel pro *Experientia*, & *Auctoritate*, quæ *Senibus* fere comitari solent. Posterior hoc *Coccejo* placitum, atque a *Schmid.* comprobatum, palmam terre videtur. Languidiuscule *Cl. Cler. Longæva vita docebit eos quidem*, quid *Job* respondentum sit. Erectius, *Dies loquentur*, i. e. *Experientia disseret de tam arduis, non ego rerum imperitus* &c. Forte animosius adhuc fuerit, *Dies loquuntur* &c. Sentis *senes* quasi *refrenantem Elibum*, ab impetu illo, quo sapiuscule inter has disputationes se tentatum innuit; ad *Causam Dei* contra *Jobum* prudentius suscipiendam, quam ab *Amicis* fiebat.

Vers. 8. Quæritiori constructione I. *Vatabl.* profecto Spiritus est in homine; i. e. *nemo non particeps est Spiritus, & donorum; sed inspiratio sola Dei reddit intelligentes homines.* Hoc voluisse videtur *Doct. Crinsoz.* quoque. Alii II. languidius, *Spiritus quidem vitæ omnibus communis, sed sapientia a solo Deo.* Æque frigidum III. *Profecto Spiritus rationalis in homine, & flatus Omnipotentis facit eos intelligere*: ut *flatus Omnipotentis* idem signet cum *Spiritu rationali*, quem Deus homini sufflavit. Ne quidem fatis vividam IV. quod de *Evpoica* quadam, & *restituta educatione ac institutione* adfert *Cl. Cler.* Ut nec V. quod de *Spiritu concitatore, & alacriore ad aliquid feliciter dicendum*, primo loco proposuit de *Pined.* nisi reducat ad illam magis *Spiritualem* rationem, quam indicat VI. *Cocc.* intelligi posse per *Spiritus in homine*, quendam motum inspiratum, non naturaliter insitum; cujus causa mox *Flatus Omnipotentis*, sive *Sp. S.* assignetur. *Cl. Schmid.* VII. id satisfacere non posse autumat, ipsum *Spiritus Sanctum* voce

7 אמרתו ימים ידברו ורב שנים יודיעו חכמה :

8 אכן רוח-היה באנוש ונשמת שרי תכנים :

9 לא-רבים יחכמו וזקנים יבינו משפט :

10 לכן

quoque designari contendens. Lubenter suum cuique placere patimur. Mihi non displicet subtilior quidem, sed appolitissima, heic loci, distinctio inter *effectum*, & *causam*; nec probare possum insertiones languidulas *Cl. Schmid.* *Verumenimvero Spiritus Dei est in homine humili; & spiraculum Omnipotentis intelligere facit eos.* Omnino sic struendum, *Profecto Spiritus illud in homine*, nempe *Deo digna verba proloqui*; & *Flatus Omnipotentis facit eos intelligentes.* Sentis structura sic capta *רוח Spiritum* omnino esse *motum diviniorem mentis collustratæ a Sp. S. ad veritates recte intuentas, promendas, deducendas.* Non intelligo adflatum motumque *Propheticum*; sed *ordinarium effectum Spiritus illuminantis*; sine cujus influxu negat *Elibus* de rebus Divinis vel sentiri, vel disputari, recte posse. Pulcherrimum effectum; quo *Viri Theologum*, simulque *Indolem*, propius cognoscere datur.

Vers. 9. Non jam nimis arrogans dictum, *Seniores illos feriens, Non Magni sapiunt, ac grandævi intelligunt judicium.* Particula negans sine ullo periculo confusionis omissa in altero membro: ut *Esfaj. 42: 8.* &c. *רבים Vulgato* sunt *Longævi*; citra exemplum. Aliis *Honorati.* Nonnullis *Mogisbri, Doctores.* Plurimis *Magni*, i. e. *Auctoritate & Doctrina opinione celebres.* Minus nunc commodum, quod *Cl. Schmid.* ex insertionem qua *Vf. præced.* usus fuit, subsumat *Magnos, & senes, debita humilitate destitutos, nimiumque sibi confidentes.* Animosior est sententia; qua insinuatur, *Lumen Veritatis*, quo Deus mentes collustrat, non esse *annis alligatum*; & sæpe, sic volente Deo, *juvenem* de rebus Divinis

10 לכן אמרתי שמעה לי אחוה

10 Propterea dico, ausculta mihi; indicabo scire meum etiam Ego.

11 הן הוחלתי לדבריכם אין

11 Ecce lentavi moras ad verba vestra; aurem præbui usque ad intelligentias vestras; usque dum sermones subtilius scrutaremini.

עד-תבונותיכם עד-תחקרון מלין :

12 ועדיכם אתבונן והנה אין

12 Et usque ad vos cunctabundus spectavi: & ecce, nullus Jobum convincens; respondens dictis ejus e vobis.

לאיכ מוכיח עונה אמרו מכס :

13 פן

13 Ne

peritius, & solidius, dissertare, quam *gravidus*.

Vers. 10. Paululum scrupuli ad illud *Ausculta mihi*. Sentias ex *Merc.* Ad Jobum spectatim, vel est *hng.* pro plur. Ita sane *Vulg.* LXX. &c. Suspicabar, dari posse, *Audientia mihi sit*. Ita *Arabes* absolute

سماا ايلي Semaia ileia, Detur mihi audientia; attendatur. Non multum tamen refragarer si Jobum solum nunc compellari statuas; mox versu seq. conversione facta ad Amicos, totumque dein confessum, donec eadem hac compellatione ad Jobum redeatur *Cap.* 33: 1. *Indicabo scire meam*, satis prudenter & modeste dictum. Structura similis illi, usque adeone scire tuum nihil est &c? דעה, דעה, דע, דעת, דעת, דע, sunt formæ infinitivæ.

Vers. 11. Exquisite phrasæ. הוחלתי expectavi, secundum *Originem* infert lentissimam patientiam. Perpulchre, *Aures* adhuc huic עד usque ad intelligentias vestras. i. e. usque dum omnem vim ingenii, & intelligentia vestre, explicassetis, atque in aciem eduxissetis. Minus commodum, usque dum libuit vobis animum huic causæ intendere: vel &, Non tantum quid diceretis, sed etiam quid dictum velletis, attentis aure excepti. Hinc ansa data *Lectioni תכונותיכם Apparatus, Argumenta*, qua non indigemus. Consimili gratia & emphasi additum, usque dum scrutati essetis sermones, i. c. omnia quam exactissime ventilassetis; adeo ut nihil amplius inter vos discuti posse

appareret. Habes simul nexum, quem non satis adstringit *Merc.* quum attentionem ait ab aequo conciliari, quatenus par sit ut patienter audiatur, qui eos patientissime audiverat. Plus intenditur: nihil nempe ab Amicis effectum ad Jobi convictionem; ac proinde sibi necessitatem incumbere loquendi, ad Dei causam defendendam. Confer *Coccei Schmid. Patric.*

Vers. 12. Iterum lectior phrasæ, Et usque ad vos considerabundus fui. Exponitur a *Merc.* aliisque, attentissime percipi vos, & omnia dicta vestra, alio mentem non despectens. Recte: sed hoc esset potius אליכם. *Cl. Cler.* suspicatur legendum עליכם. Nil facilius illa arte *Critica*. Quid ergo עד? *Schmid.* adfert, Non tantum in verbis vestris hesi, sed ad vos ipsos etiam perrexi attendendo animum. Nescio quid sit, nisi forte illud *Cocceji*, & usque ad vos intellexi. i. e. affecutus sum attentione illa mea, ut vestra quoque mens mihi clarissime perspecta foret. Paulo liberius *Crimsoz.* Examinaui itaque vos, sed ut video, nemo est qui &c. Præivere *Jun. & Trem.* Acute *Cl. Guss.* in עד p. 584. attentione sua assurgere conari eonsque, vel captum suum exporrigere ad &c. quod & *Vf.* præc. aptat. Existimarem עד eadem Emphasi auctum, qua *Vf.* 11. usque ad vos, pro usque dum vos disputaretis, atque aliquid dicendum haberetis. Ita fere *Vulgat.* Hoc adpectu אתבונן non tantum est attentus sui, vel intellexi; sed etiam considerabundus extiti, quorsum tandem hæc evaderent. Indicatam jam

13 Ne forte dicatis, invenimus sapientiam; Deus excutiet eum, non Vir.

14 Non enim instruxit adversus me sermone; & dictis vestris non refutabo illum.

15 Con-

in primitioliis. Redi ad Cap. 23:15. & 30:20. In verbo ענה observes Responsonem que satisfaciatur, & consuetet. Vide ad Cap. 5:1. & alibi.

Vers. 13. Verba lucent; sensus nexusque in obscuro. Lauguet I. Castal. illud, quod & Vatabl. habet, sapientius nobis visum, non amplius oratione nostra vexare Jobum; quum satis a Deo prematur. Minus etiam viget II. quod de Pined. assert de Amicis jam dubiis, & sapientius fore iudicantibus, si causam ancipitem soli Deo relinquere. Fortius III. quod addit, contra hominem contumacem non est quod amplius disputemus: Deo, Judici suo, Eum tradimus convincendam. Huc Codurc. Cocc. Patric. Crinsoz. Cler. concedunt. Merc. IV. satis commode, Attigimus id quod res est; controverse cardinem assecuti sumus; atque Jobum convicimus: ut necesse non sit ulterius ipsum urgere; quum Deus ipse atrocissimis suis plagis eum urgens, & exagitans, improbum eum declaret. Ita fere Doct. Pisc. Belg. & plerique Latini Thom. Lyran. &c. &c. Non est imperfectus sensus, ut censet Cl. Schmid. quum Amici, ut solent ferè victi, victoriam tamen a se reportatam, mordicus contenderint, eamque nutu, gestu, omni signo, videantur præ se tulisse. Hanc laureolam ipsis ergo adimens Elibus, non male ad superiora annexisset, Declaro nihil a vobis actum, nedum evidum, ne forte vos victores discedere dicatis; Deo ipso a vestris partibus stante. In hunc sensum V. cumulatius exiret, Invenimus sapientiam: Deus eum excussit non homo. In causa hac excutienda, & decidenda, divinis usi sumus armis; ac proinde & veritas, & victoria, nostra: quamvis Jobus præ contumacia id agnoscere nolit. Diversissimo adpectu Schmid. VI. novam Exordii partem hanc ponit, in qua Elibu profiteatur principium, ex quo cum Jobo

13 כִּי־יִתְאָמְרוּ מִצֵּאֵנוּ חִכְמָה אֵל

יִדְבְּנוּ לֹא־אִישׁ׃

14 וְלֹא־עָרַךְ אֵלַי מִלֵּן וּבִאמְרֵיכֶם

לֹא אִשִּׁיכְנוּ׃

15 חָתוּ

acturus sit, que sit Sapiencia Divina, non humana; secundum quam Amici egerint &c. &c. q. d. In mea disputatione non utar ratione, & sapientia humana, ut vos, sed Divina; atque ab hac me duci patiar. Vix videtur tale, in quo quiesci queat; nam & Amici Sapientiam Divinam utique professi fuerant, atque non tam ex Ratione, quam ex Revelatione, & Oraculis, suum Systema adstruxerant. In eo nihil aliud desideres; quam quod malis semper male, & bonis bene esse, etiam in presentis seculo, contenderent: atque inde Jobum pro Improbo habendum conclusissent. Favet tamen Schmidio Vs. seq. Nold. VII. in Conc. Pars. sub פן vertendum autumat, Forte dicetis, invenimus sapientiam &c. Parum juvat; quin officit connexioni. Ad Schmidii sententiam obmotis scrupulis levandam VIII. notetur, Vs. 7. 8. 9. Sapientiam illam veram, qua causa hæc tractari debuisset, Amicis fuisse detractam. Nempe requirebat in iis Æquitatem simul, simul prudentiam; quod ulterius progressi fuissent, quam par erat; quodque plus semel se irritatos, quin iratos ostendissent. Ergo verba quæ protulerant non Dei, sed hominum commotorum, & ex adfectu loquentium, fuerant. Jam vero in hac causa cognoscenda, & excutienda, homo penitus exui, omniisque adfectus deponi debuisset. Hinc satis subtiliter nunc inferretur, Non esse quod Sapientiam se promississe opinarentur; quippe qui nimium quantum viros se prestare voluerant, ac propterea Declamatores egerant verius, & iratos Adversarios; quam mansuetos, & æquos, arbitros. Pulcherrime sic insinuaretur, Jobum non torrente verborum fuisse obruendum more declamatorio; sed sedata, & mansueta, Oratione, Lucem veritatis, & revivificationis, ei fuisse admovendum; ut ita revera Deum causam hanc excussisse, non Virum, liquido constaret. Conferri velim Jacob. 3:17. Agnoscas & hinc

15 חתו לא---ענו עוד העתיקו

מהם מלים :

15 Consternati sunt, non respondent amplius; demigrarunt ab illis sermones.

16 והוחלתי כי---לא ידברו כי

עמדו לא---ענו עוד :

16 Lentus hæreo itaque quod non loquantur; quod stent; non respondeant amplius.

17 אענה

17 Ref-

hinc illustrem Juvenis characterem, gravitate & modestia temperatum.

Vers. 14. Nimis argutum I. quod R. Salom. ex Kabbala elicit, *Heu quod non in me direxerit verba sua, non sane dictis vestris ei respondissem.* Cernis tamen, quod sensui novissime posito succinat amice. Eidem peraccommodatam quoque hocce Merc. II. *Benevolentiam & attentionem sibi conciliat ex eo quod sermonem suscipiat non provocatus, aut irritatus; ut saepe homines tunc fiunt asperiores, & contumeliosiores, prout Socii eo ipso asperiores fuerant.* Quadrare negat Schmid. III. *aliavorum sum ablatum, quasi rationem redderet Elibu, cur disputandi principio Divino sit usus, non humano, quo Socii: quod scilicet Jobus non hominem impugnasset, sed Deum: ergo omnino ex Sapientia Divina, non humana, cum ipso disputandum esse.* An ergo Socii non statuerant Deum a Jobo esse impugnatum? An non ex principio etiam Divino adversus ipsum disputarant? Teneamus IV. *quod jam series sponte suggerit, mitem illam, & sedatam convictionem, quam in vobis requiro, præstare conabor, & potero, integer, & illasus, in hoc certamen descendens: non enim in me aciem sermonum instruxit, nec me ullo verbo laceravit; prout vos saepe acrius perstrinxit; itaque nec dictis ei vestris respondebo: i. e. iracundis, acerbisque, dictis temperabo, & Dei causam me agere, per spiritum mansuetudinis, ostendam.*

17 אשיב לו pro Respondebo ei, non rejicio. Malim tamen directius, *Refellam eum, confutabo eum; proprie in se redire faciam; metaph. defumta ab aqua fervente, qua affusa frigida sedatur.* Id veteribus proprie consutare, & refutare: ut in illo, *Coquus abenum, quando servit, pauca confutat trua.*

Vers. 15. Abruptior oratio. Merc. I. *autumat rideri Amicos, quod obmutuerint, mutata persona majoris contemptus & ironie causa. Nul-*

la hic ironia, nisi irrisionem in genere intelligas. De Pined. II. post Niceæ. statuit *Apostrophem esse ad circumstantes.* Id Cocc. etiam placitum III. addenti, *interpositum videri spatium, si forte admoniti Amici quicquam præsferrent. Hoc quum non facerent, ad circumstantes factam conversionem.* Ex sententia Schmid. IV. *simpliciter ratio redditur, cur sibi loquendum censeat: quod & hi taceant; & spiritus ipsum impellat.* Potuisset vir Doctus sentire, fortiora esse verba, quam ut in simplici ratione adhibeantur. חתו consternati, ac velut terrore confriati sunt: ex Origine verbi העתיקו

Transtulerunt ab illis verba, secundum Merc. 1. & alios, impersonaliter. Est paulo incommodius. Vulgat. 2. *Abstulerunt a se eloquia.* Imitatus Jun. *Transtulerunt a se sermones.* Adde Crinsuz. Quæsitus 3. LXX. *ἠπαύσατο ἐξ ἀδῆμος λόγους.* Simile ab Ab. Esra exhibitur. Idem

4. notat, esse qui לא repetant, ut sit, non faciunt a se sermones transferri. Logi. Palmam meretur 5. *Transtulerunt se ab illis sermones; sive abierunt, discesserunt.* Ita Cocc. & Schmid. post R. Salom. Usus ipsum habes Gen. 12: 8. in Hiph. *Et discessit inde ad montem.* μετῆγεν ἠπαύσατο. Admirabili venustate figuratum, commigrarunt, demigrarunt, aliorum se transtulerunt ab illis sermones. Non loquitur ita, nisi qui vel irridet, vel increpat. Posterius malum cum Apostrophe ad confessum reliquum, quem satis amplum, & frequentem fuisse, multa arguunt. De eo alias.

Vers. 16. Filium impeditus paulo. Nonnulli idem dici volunt, quod supra Vs. 11. ad copulam cum seq. Vs. *Quumque expectarem usque dum non loquerentur, dum subsisterent, nec responderent amplius; Respondebo & Ego &c.* Ita ferme Vulgat. Minus leniter Pagn. *Expectavi itaque; at quia non loquuntur; sed substiterunt &c. Respondebo & Ego.* Simili

17 Respondebo & ego portionem meam; indicabo scire meum etiam Ego.

18 Nam impletus sum sermonibus; coangustat me Spiritus ventris me.

19 Ec-

17 אענה יא־אני חלקי אחוה
דעי יא־אני :

18 כי מלתי פלים הציקתני רוח
בטני :

19 הנה

mili ratione *Merc.* cum *expectatione prima* *Vf.* 11. conjungens alteram post finitos *Jobi sermones*, si forte loqui voluissent. Illuc etiam tendit *Cocc.* Et *expectari* quum non loquerentur, quum subsisterent &c. Malebat *Schmid.* Et *expectari*, sed non loquuntur; sed subsisterunt &c. Ideo respondebo etiam ego &c. Patimur, modo non dicatur esse repetitionem *Vf.* 11. Omnino statuendum, longius intervallum silentii factum, finitis *Jobi sermonibus*; quod alias increpatione illa seniorum *Vf.* *Præc.* valde indecora esset, & *præceps*: qui enim scivisset *Elihuus*, ab ipsis verba demigrasse veluti, ni spatium idoneum intervenisset?

Vers. 17. *Jucunda*, & *decora*, formula, *Respondebo partem meam*. Non est omnino idem quod, *pro mea virili*, vel *pro viribus meis*, ut *Philip.* aliique habent. *Vicem* meam, quam *Merc.* notat, magis ad rem esset, si *Elihuus* non extra ordinem ad hanc discussionem accessisset. Respici putem *sententiam ipsam*, vel *Judicium super hac ardua questione*. Clarius *portionem suam* vocat *Modulum lucis*, & *gratie*, *Divinitus concessæ*. Modestum: ut & alterum illud, *scire meum*; quod est, quantum mihi quidem scire, & percipere datum. Frustra sunt, qui hæc ad *arrogantiam* detorquent.

Vers. 18. *Insignis Allegoria*, qua se *impulsi cælesti agitari*, atque ad *Causam Dei defendendam* *interiore aestu accendi*, innuit. *Dubium videri posse* monet *Merc.* ex *arrogantiane*, an ex *Zelo*? hæc profecta sint. E veteribus plurimi iniquius de *Elihuo* sentientes, prius tenuerunt; quorum vestigiis insistens de *Pined.* eum appellat *Adolescentem natura acrem, iratum, impetu dicendi clarum, & insolescentiam adversus hominem, cui aures convicio quotidiano defatigatæ*. Hæc nimia. Ex *Zelo* egisse *Elihuum*, jullius colligitur a *Merc.* & aliis ex eo quod sub finem non redarguatur, ut reliqui *Amici*. De his alias latius. In partem me-

liorem hæc accipere æquitas jubet. Nihil in his *superbi*, & *turgidi*, nisi quod quis de suo addiderit, sive cuncta hæc ad *sublimem*, sive ad *simpliciorum rationem* verborum revocentur. Simpliciter I. *Veteres Spiritum ventris* exponunt *sensu animi & conceptus*, ultra quos nec *Merc.* hic processit. Argutiuscule *Philip.* *Ventrem suum ipsam memoriam dixit*; eo quod pene omnes sermones *Jobi*, & *Amicorum*, velut *cibus* intra *capacitatem memorie sue* congregat. Item de *Pined.* *Spiritus Uteri sunt verba que spiritu formantur & preferuntur; que cum concepta sunt, erumpendi desiderio mentis distendant, instant, ardeant, nisi per sermonem diffentur in aciem; & pectoris tumor, æstusque spirituum, inflammationum partes illis vocis formativas, deserbeat, ac subsistat*. Addit, aridire quod *Nicot.* *Spiritus* interpretetur eam animi partem in qua irarum ariditas existit. Nempe *vitiosum*, ex *Hypothesi*, facere debuit *Elihuum*, quem pio *Zelo* correptum fuisse omnia arguunt. Itum *Zelum* mentis *Doct Belg.* *Spiritus ventris* appellatum sciscunt, cum *Piscat.* ita commentante, *sicut flatus in ventre conclusus magno impetu exitum querit; ita Zelus mentis exitum querit per sermones*. Non æquus *Schmid.* cui *profuma* videtur similitudo, sic capta. Subdit, *בטן* non semper *ventrem*

inferiorem, sed *superiorem*, imo *præcordia*, notare. Abstineri potuisset hac *Crisi*. *Zelus mentis*, quem *Spiritu ventris* figuratum statuunt, nihil omnino differt a *Spiritu Sancto*, quem intendi ait *Schmid.* quando *veniens super hominem, motum & zelum in eo excitat, atque ita cor & præcordia commovet, ut angusta videantur &c.* Hæc II. est *sublimior* illa, quam dicebam, *ratio*. Eam *Cocc.* *enucleatus* exposuit, *luculentam* hæc *imaginem* discrete applicans ad *illuminationem & instinctum Divinum*. Prius, *plenus sum verbis*, ad *illuminationem* distinctius refert, q. d. *Sp. S. dicitur mihi*

19 הנה בטני כיון לא יפתח
 כאבות חדשים יבקע :

19 Ecce venter meus sicut vinum,
 quod non apertum est; sicut utres
 novi dirumpitur.

20 ארכרה

20 Lo-

mibi plurima quæ pro Deo dici possunt. Cætera ad motum, & impulsum; ut venter, i. e. Animus, turgere dicatur, & spiritus ventris, id est, ἀλαφροφία, & alacritas, urgere, & excitulare ad aicendum. Hæc elumbia vocare non debuisset Vir Doctus, qui idem plane, aliis modo verbis, reddidit. Confer quæ V. 8. præmunita. Paronomasiam quoque te fugere nolim, quæ ansam dedit formæ מלתי.

Vers. 19. Rectissime Venter meus a Merc. Pisc. Belg. Cocc exponitur Mens, animus. Cl. Schmid. re consentiens, verbis iterum dissentit, quum Cor, & præcordia, intelligi ait. Et quid ergo φείης præcordia, si transferantur, aliud sonant quam Mentem? Inuitus talia tango: sed indicandus fuit fons erroris. לב

Cor: בטן venter; מעים viscera, interanea, pro Mente, aut Animo, in Sacris frequentantur, non confuse & permiste, sed discrete, & electe; ita ut ubi לב ponatur, בטן minus conveniat, & vicissim. Sane heic loci languidum fuisset לב Cor; nec granditatem cum Adfectus, tum Figuræ, implevisset. Omnino capiendus fuit Venter, ad plenitudinem illam verborum, qua veluti turgerebat Animus, oculis subjiendam. Ita Job. 7: 38. fluvii aquæ vivæ אין ת' כוליות הוֹסֵסִים. Hinc ergo nunc, Venter meus, quantus quantus, sicut Vinum quod non aperitur. Optime Vulgat. quasi mustum absque spiraculo. Nempe æstus vini recentis non patitur angustias, vel operculum. יין

יין, a fermentatione nomen invenit. Sunt qui putent duplicatam similitudinem, a Doliis, itemque ab Utribus; quasi Vinum יין in priori colo esset יין. חבית Dolum vini: quibus Utres novi adderentur. Id minus elegans. Cl. Cocc. mallet, venter meus sicut dolium Vini, quod non aperitur; ut utres novi effunditur. i. e. ut vinum utrium novorum effunditur. Fateor נבקע

rumpi etiam quæ profluunt, vel erumpunt; sed filum Allegoriæ nunc aliud postulat, quod ita evolverem, Venter meus est ut vinum, quod apertura caret: ut utres novi dirumpitur. U-na comparatio, cujus membra venulle transposita, a Musto utribus indito, quod angustis istis conclusum pelles rumpere nititur, respirationemque sibi utcumque parat. Cernis hoc pacto Utres novos respondere Ventri; & Mustum eleganter designare æstum illum mentis a Sp. S. accensa, ad Causam Dei peragendam. Nil tritius, quam motus, impulsusque Sp. S. Emblemate Vini proponi, & speciatim Novi. Geminum germanum quod Dominus Matt. 9. figuravit, Non mittuat vinum novum in Utres veteres &c. &c. Sed vinum novum in Utres novos mittendum &c. Non sperno, quod Piscat. Utres novos heic loci interpretetur, quibus vinum novum inditum. Cl. Schmid. durum nimis tropum vocans, ait, significari vehemens certamen, cujusmodi utrium novorum & musti: veteres enim facile rumpi. q. d. hoc mustum mihi cum magna & molesta lucta minatur rupturam; sicut utres novi diu quidem resistunt, sed tandem vincuntur. Dicit ergo; se hæcenus diu resistisse, ut non loqueretur; nunc vero diutius non posse. Sic rumpi esset vinci; nec se diutius continere posse. Extra lineas abit, quod addatur, יבקע non notat actu rumpi; nam Venter Elibi non est disruptus; sed adeo distendi ut rupturam minetur. Nollem cogitatum de Ventre strictius dicto; quum κακοδῆς νοσῶν κῦδος, penctralia ventris, phrasi Salomonis, intendi palam sit. Jam ut ilia rumpi dicuntur figuratè, in summo tædio, ita venter disruptus designare poterit mentem præ æstu cogitationum velut dissilientem. Sic de vi verbi nil remittetur. Si tamen quæ malit, vel dirumperetur, vel rupturam minatur, vel, fere dirumpitur, concesserim; si modo improprie dictus Venter ille retineatur. Jam commodius Utres novos capies novo vino plenos, quod in stilo sublimiore adeo non durum, ut potius deceat. Apparet omnia ad purum, & simplex, revocata, sic sese habere, Ecce Venter meus haud secus ac utres, novo vino, quod non-

20 Loquar, & laxius erit mihi; aperiam labia mea, & respondebo.

21 Ne sane committam ut accipiam personam alicujus; atque ad hominem ne circumloquar.

22 Nam

dum exæstuvit, pleni, spiraculo omni negato, crepat, & ferme dirumpitur; vel dirumpetur: itaque quantocyus aliquid spiramenti ei præbendum. Allusum in voce אוב uter ad Engastrimythos, ex ventre, quasi ex utre, stridentes, dicitur, non probatur, a nonnullis. Inclemens judicium de Pined. notantis stridulam superbiam Elibui, qui voces suas credi voluerit totidem oracula. Tactum supra.

Ibid. Moram objicit Cl. Guss. in voce אוב, cui suspecta significatio Uris, quod nusquam alibi occurrat. Existimat itaque, intelligi posse Divinos, adflatu Demonis quasi distentos; qui חרשים novitii hic dicantur, sive ob devotionem, sive quia nondum assueti. Addit, יבקע יד dirumpetur venter meus, vel hyperbolicum esse, ad immodicam & dolorificam extensionem, quæ novitiis istis haviolis contingat, significandam: vel denotare casum novitiis illis Divinis frequentem: nempe quod sepe re ipsa dirumperentur eorum venires, a Demone errorem in Ceremoniis imperitia admissum ulciscente. Nil hisce infelicius, sive Personam Elibui spectemus; sive Zelum Dei quo se affectum ostendit, sive Linguam, quæ vel sola Virum Doctiss. retrahere debuisset a tam contortis sensibus. אוב esse Utrem, dubio eximitur per Dial. Arab. quæ ايباب conservat pro ايباب Utre, a rad. اب אוב & אוב, a quantum ivit ultro citroque. Monuere jam Cl. Opit. Crom. aliique. Difficultas quæ movetur ex eo, quod Uires novi non facile rumpuntur vino, nulla; sive strictius, sive laxius, interpretare; ad geminam illam rationem, quam supra posui. LXX. φασαγίας γαρλίαις Fullis fabri scissus, ex vitiosa lectione חרשים. Vitiosus Syrus & Arabs, ut Fructus

20 ארכרה וירוחלי אפתח שפתי

ואענה :

21 אל-נא אישא פני-איש ואל-

אדם לא אכנה :

כי 22

in merse scinditur: quasi אבות חרשים.

Vers. 20. Apposite ad præmissam Allegoriam subsumitur. Eloquar, & spirabitur, laxum fiet, mihi; vel potius, respiratio erit mihi. Ad sensum recte Vulg. respirabo paululum.

Verbum ח inter alia notat admissio aëre laxari, perflari, refrigerari. In formula *Aperiam labia*, allusum ad operculati dolii, vel *clausi, constrictique utris, apertionem, ut musto fervescenti, & omnia rumpere minanti, exaltatio concedatur. In ענה quoque lusus forte non inveniustus. Nempe ענה in utre est perfluxis, liquorem non continens. Hinc secundaria notio ducta erumpendi in verba. Non tetigissem, nisi similitudo ipsa invitasset. Nil contendo: talibus enim argutiis non nimis indulgendum.*

Vers. 21. Modeste sermones habendi commendantur a פסוקים, qua, citra ullam Propolepsiam, Dei causam agendam insinuat. Dignitatem habet, quod per modum voti potius, quam promissi, hæc insinuatio fiat. Ne nunc accipiam vultum viri: i. e. Absit. Avertat Deus. &c. Monuere omnes ferme. Quod אל Ne pro לא Non venire, nonnulli velint, vel hic, vel alibi, est, quod non satis adtendant ad flexum singularem, quo prohibemus, & averruncamus, quæ vehementius negata volumus, nobisque, vel aliis, interdicta quasi.

Verbum כנה a Rabbini recte explicatum fuit, *Titulo honorifico insignire, vel, Origine simul expressa, Tegere & occultare nomen honoris causa: ad quam Formam Cocc. in Lex. permutatis nominibus blandius circumloqui, & adulari. Huc retulerim quod Jun. & Trem. vertant, Non utar præfatione, nempe honoris. Alii latiore faciunt usum, cognominandi notatione adscita in malum æque ac in bonum. Ita Mero.*

כמעט אנה לא ידעתי 22

22 Nam nescio, circumloquerer, tanquam nullius pretii tolleretur Factor meus.

ישאני עשני ;

Merc. nomen proprium non immutabo vel adulandi & assentandi, vel vituperandi ergo. Longius abit Schmid. dans, Non cognominabo me ab homine i. e. non addicam me ita favori ullius hominis, ut dici possim partem illius esse. Veram vim specimina hæc declarabunt. In

Adag. Gol. p. 146. هي خمر وتكنني

الطلاء كما الذيب يكتني ابا جعد

Quod vinum est caput turbans, blande appellas Linimentum; prout Lupus blanda appellatione dicitur Pater Ovis. In Algazalio inducitur aliquis somnians se cum mortuo congressum, qui honorificis titulis salutatus, eum increpet hisce

ليس هذا زمان الكني

non est hocce titulorum, sive blandarum appellationum, tempus. Thema

دنا كنني textit,

fovit, obumbravit, videtur etiam

دنا enunciatum fuisse: certe apud Ibn Doreid reperio

مكتنة pro مكتنة

recta, ac cooperta. Inde blandior circumlocutio emanasse potuit.

Verf. 22. In constructione utriusque membri nonnihil dissidii existit: ut & ad verbum ישאני. Plurimi I. post Merc. Quia non novi ut cognominem; nescio adulari: Tolleret enim me brevi conditor meus: ut ישאני tollere e medio, supra Cap. 27: 21. Jun. & Trem. II. Non enim novi prefationibus uti: paululum utentem, tolleret me, qui fecit me. Parvo discrimine.

mine. III. Cocc. Nam nesciam, & nominapermutem, paulo momento me tolleretur Factor meus.

i. e. si non satis vigilem, atque adtendam, deque rebus judicem aliter ac sunt, subito fortasse excidio perirem. Commodius visum Cl. Schmidio post Luth. IV. Quia non novi, si cognominarem, brevi auferat me Factor meus. Idiotismus, Non novi, pro dubito, vereor, multis in Linguis: quem & mihi ex vernacula nostra in mentem fuisse non diffitebor; ut sit,

Nam nescio sane; blandiloquus forem; brevi me tolleretur Factor meus. Eandem constructionem Doct. Crinsoz. placuisse video. Quod autem V. Pagn. & Gajet. post Kimch. ישאני

dederint Comburat me, parum gratiæ habet: nec tanti, ut a Cl. Gass. recentaretur. Alienius VI. quod cum Chald. dant nonnulli, parum mihi condonaret Factor meus. Mihi VII. ex lusu Paronomastico cum ישאני

VJ. præced. suspicio incidit, vertendum potius, sicut nullius momenti me aestimaret Factor meus. Verbum ישאני pro rationem habere, aestimare, sumtum fuisse, dubitari nequit. Ad Cap. 6: 2. monui, etiam in librando videri usurpatum.

כמעט sicut parum pro re contemptissima reperio Prov. 10: 20. לב רשעים כמעט

Cor improborum nullius pretii; sicut id quod præ vilitate nominare nolumus. Jucundior hinc, & commodior, puto, ad spectus, Ne nunc committam ut vultum viri aestimem; sicut parum quid me aestimaret Factor meus. Pro vano, levi, nullius pretii, merito spernerer, si blandiloquum in re gravissima agere sustinerem.

CAPUT TRICESIMUM TERTIUM.

Vers. 1. **E**T vero audi, age, Jobe, sermones meos; atque universa verba mea auribus accipe.

2 Ecce, age, aperio os meum; loquitur lingua mea in palato meo.

3 Rectitudo cordis mei dicta mea; & scientiam labia mea pure eloquentur.

4 Spi-

ואולם שמע-נא איוב אלי *Vers. 1.*

וכל-דברי האזינה :

2 הנה-נא פתחת פי דברה לשוני

בחכי :

3 ישר-לכי אמרי ורעת שפתי

ברור מללו :

4 רוה

Vers. 1. Magna moderatione, & prudentia, in primam hanc Actionem penitus ingreditur *Elibius*. In ea sedatissime *Jobo* ante oculos proponit, convistum deprendi, qui manibus pedibusque obnixus vincere voluerit; atque alioquin vel *justissimum*, *injustitiae* tamen *manifestum*, in nimis acri defensione sui; per quam *cum Philantia*, apertam *contumaciam* admiserit *in Deum*; cujus castigacionibus, & plagis, sese reverentius saltem submittere debuisset. Opportune inde subtrexit enarrationem viarum Dei, in iis quos servatos vult, admonendis, castigandis, lethaliter quoque fauciandis, ut *sub Manu* ejus *forti humilient* sese, & *Virgam* vel *severissimam osculenter* illius, qui *superbis* resistit, *summissis* vero gratiam largissime impertit. Ad hoc filum omnia semet sponte evolvunt. Ceterum non displicet observatio *Merc.* ad כל, *Omnia verba mea auribus percipe*, quod scilicet *promittat se nihil otiosi dicturum*. Addas licet, se nihil ex affectu, nedum ex praedjudicata opinione, aut sinistra de ejus vita & moribus suspicione, prolaturum.

Vers. 2. Huc pertinet, quod alias phalera- tum videri posset, *Ecce, age, aperio os meum*: est mihi multa oris apertio, & fiducia: &c. *Loquitur* videlicet *Lingua mea in palato meo*. Flos delibatus orationis, cujus venustatem non perceperunt *Doctiss.* *Interp.* Languet certe *Merc.* *In Ore meo*: nam qui loquitur, linguam intra palatum movet. Non satisfacit quoque, quod alii *ope palati verba formari di-*

cant: qua ansa *Codurc.* dedit, *distincte & articulate loquar*. Minus ad rem, quod *Gregor.* & *Hugo* cogitarint de *sermone submissio* & *leni intra palatum*, & *fauces*; ad exemplum *Vulgati*, *in faucibus meis*. *Subtilius Thom. Aquin.* hinc elicit, *ipsam proprios conceptus enunciaturum*, *noque secuturum aliorum sermones*. Proxime verum. Nempe חך *palatum* hic est *judicium sanum mentis, quae sine adfectu sententiam intus exegit, antequam pronunciarer*. Applicare huc liceat *Ennianum* illud, *quibus palatus haud sapit, insipida & emittant, & admittant, necesse est*. Pulcherrima rerum, *Lingua in palato verba deducens, & serie justa detexens*: quae origo דבר. Vide *Cap. 31: 30*.

Vers. 3. Recinit *Lingua in palato*, ad *Rectitudinem cordis*, quae bona conscientia est *Coccejo*; aliis *sinceritas*; aliis, quod *rectum judicavit cor*, sive *recta sententia cordis*. Posterius maxime ad rem; nec aliud habebis, etiamsi cum *Cl. Schmid.* ponas *Rectitudinem cordi a Deo inditam*: intelliguntur *sensus recti, sine ullo studio, affectuque, prolati*; & *soli veritati adhaerenti, quam sincere, & cordate quis & amplexus est, & tueri sustinet*. In ultimo Colo nihil obscuri, praeter constructionem. Incommodius paulo *Merc.* *Et scientia labiorum meorum purum loquentur*: ut verbum conveniat cum posteriori substantivo. Non medetur *Cl. Schmid.* inserto, quod attinet *scientiam labiorum meorum* &c. *Coactius Jun. & Trem.* *Et verba mea scientiam labiorum meorum clare*

4 רוח-אל עשתני ונשמת שדי
: תחיני
5 אם-תוכל השיבני ערכה לפני
: התיצבה
6 הן-אני כפוך לאל מחמר
: קרצתי גס-אני
7 הנה

4 Spiritus Dei fecit me; & halitus omnipotentis vitam compaginavit mihi.

5 Si vales, refuta me; instrue aciem coram me; sta firmus.

6 Ecce ego sicut os tuum ad Deum; e luto carptus sum etiam Ego.

7 Ec-

eloquentur. Molle & rotundum hoc *Cocc.* Et sententiam labia mea clare explicant. Optime monet ברור *adverb.* positum. Crediderim tamen דעת plus ferre quam *sententiam*: atque absolute nunc sonare *scientiam*, verique *cognitionem*. Apposite *Vulgat.* & *Sapientiam puram labia mea loquentur*. Cave tamen juganda putes דעת ברור: genus, & ordo, obstant. *Scientia*, ut dixi, absolute stat; & ברור purum, expurgatum, usu *adverbiali*.

Intelligo geminam dotem, alteram puritatis, ut nihil alieni admisceatur; alteram claritatis, ut sensus animi sine circuitione dilucide aperiat. Amici nec pure, nec clare, cum Jobo egerant; & statum quæstionis eo ipso plane conturbant. Monuit & *Cocc.* quem consultuisse operæ erit.

Vers. 4. Arcessitus nexus, quem *Isid. Clar.* captavit, Non debes me averfari ut profanum, nam & ego agnosco Conditorum meum. Coactius etiam, quod *Pisc.* aliique hæc referant ad illuminationem *Sp. S.* quam *Cap. Prac. V.* 8. 9. sibi vindicaverat. Ex *V.* 5. 6. 7. dubitari nequit, quin de *Creatione & sustentatione* locus sit intelligendus, & quidem eo scopo connexaque, quem *Merc.* cum plerisque, exposuit, quod *Jobus* sibi depoposisset *Adversarium*, quicum aquis viribus congrredi posset, & cujus terrore non prægravaretur &c. &c. Quod *Cl. Schmid.* adfert, *Elibium* promittere, se fore æquum *Jobo*, non arrogantem, non imperiosum, eodem plaue recidit. Allusum ad historiam creationis *Adami*, in propatulo est. Inde tamen minus vel prudenter, vel solide saltem, colligitur a *Magno nostro Merc.* *Spiratum & Spiraculum Dei* hic non esse *Sp. S.* sed potius *spiritum vita*; sive illud quo vivi-

mus, & spiramus. Atqui *Spiratum Factorem*, eundemque *vivificatorem*, ac *sustentatorem*, concelebrat textus noster. חיה esse nunc in vita conservare, res ipsa arguit. Origo a *Compingendo*, vel *Compaginando* ducta. Ostendit enim *Elibius* suam a supremo Numine dependentiam, quod in eo vivat, moveatur, & sit, sive esse perseveret, per continuatam quasi *Creationem*, qua ad singula momenta manu omnipotente suffulciatur, atque sustentetur. Ut talis, id est ut persona haud sane formidabilis, quæ infinito Numini collata merum sit Nihil, pedem cum *Jobo* conferre incipit, ut sentiret, se non *Majestate percellendum*, sed *rationum pondere devincendum* fore.

Vers. 5. Hoc ipsum *Elibius* presso velut pede inculcat, addens, si potes, refelle me, secundum id quod de השיב habuimus *Cap.*

32: 14. Homuncionem tibi adversarium procedere scias, non Deum, quem toties provocasti; hunc, si quid vales, jam confutes, qui Deum ipsum te consultaturum esse gloriabaris. Huc collineant & reliqua, instrue ordines, argumenta; sta in acie, firmo consiste & audaci gradu: ut *Pf.* 2: 2.

Vers. 6. Idem adspectus. כפוך plurimis est pro כמוך sicut tu; ad quam rationem olim *Arabibus* similitudini inservire submonebam. Vix est ut placere queat. *Merc.* dedit, En ego juxta os tuum pro Deo sum, vel ero: i. e. prout postulasti cum Deo congrredi, enjam qui Dei partes sit defensusus. Consimiliter *Vatabl. Beza. Jun. Drus. Grot. Patric. Crinsoz.* & reliquis fusius *Codurc.* temerariam hanc sponsonem existimans, qua se Deo advocatum adesse profitebatur, & quidem secundum os, sive postulatam *Jobi*; quum ad hoc a Deo non

7 Ecce Terror meus non exter-
nabit te; & sarcina mea super te
non gravis erit.

8 Profecto dixisti in auribus
meis; & vocem sermonum au-
divi.

9 Lim- זך 9

esset electus, qui legatione illa fungeretur. Ag-
noscere potius debuisset incommodum hujus
versionis, eo ipso eadentis, quod aliquid fal-
si ferre videatur. Durius quoque, אני לאל
Ego Deo, pro, Ego adsum Deo advocatus; ut
recte monuit Cocc. observans כפיך juxta os
tuum, resolvi posse in, juxta rationem tuam,
q. d. Ego sum ad Deum eadem ratione qua
Tu. Addit ם מיו, etiam accipi posse, Ecce
ego, quasi esset os tuum ad Deum. Non opus
est te ad Dei stationem כבונה Cap. 23. ac-
cedere: inter nos componatur res. Non potest:
nam sic nimium sibi iterum arrogasset Eli-
huus. Scrupulus omnis evanescet, si sciatur
כפיך sicut, quod hic tenent Vulg. Pise. Belg.
Schmid. &c. usu isto Enclitico, ex פה oriun-
dum esse, & tantundem valere ac secundum
os, rationem, proportionem, modulum, quæ
totidem potestates secundariæ Oris, suis quæ-
que locis cum delectu adhibent; de quo ali-
bi. Hic tantum indico, Ecce, Ego כפיך
secundum os tuum Deo, venuste sonare, planis-
sime tui similis, ac quasi gemellus. Si tu ver-
mis, & ego: si tu virium expers, & ego &c.
Sola ratio inter nos decidet. Id intendi, vincit
posterius Colon; E luto decerptus sum & E-
go. Concinnissima metaphora, Scopo viri
subserviens, a luto figulari, unde massule di-
gitis decerpuntur ad vasu fingenda. Magnus
hac in parte consensus, quem auctoritas
Dialectorum firmit: dissensus tamen aliquis
circa primariam notionem, quam figere & fi-
nire conati sumus in Origin. L. 2. C. 2.

Verf. 7. Eandem incudem tundens Elibuus,
Ironia satis aculeata apponit, Ecce terror me-
us &c. Reflectit aciem ad id quod Jobus ni-
mis animosè ex ore emiserat Cap. 13: 21. ei-
que istius dicti crudelitatem ante oculos propo-

7 הנה אימתי לא הכעהך ואכפי
עליך לא-יכבד :

8 אך אמרת באזני וקול מליך
אישמע :

nit. כפי esse idem cum כפי Manus mea,
ex eodem loco rite colligi videtur. Cl. Cocc.
palma mea reddit, depalmationis nempe ideam
premens; quam ibid. proposuerat. Vulgato
אך פי obversatum, ut Os pro Eloquentia ven-
niat. Acumen a Magistris haustum, cujus
& Ab. Esra meminuit; nisi quod verbum durum
potius captarint. Neutrum quadrat ad Cap.
13: 21. Syrus in אכפני instantia mea usum
sux Dialecti attendit, quem secutus Arabs,
اقتبالي aggressio mea vertens. Magis ad rem
Chald. טוני sarcina mea, ab אכה Prov. 16:
26. Cum eo convenit כפייתי coactio mea, a
כפה subegit, quod Raschius habet, autu-
mans idem valere אכה Prov. 16: 26. Id non
adeo firmum. In Juvenil. produxi אכפ,
ejusque derivatum אכאפ sarcina; clitel-
la; quæ & وكاف. Ut autem onerare
aliquem sarcina, est enim injuste vexare; item-
que clitellus imponere, est molestiam, vexa-
tionemque exhibere; ita apud Arabes voces
אכה, & אכפ, & וכפ, designant injustitiam, & oppressionem. Hanc
imaginem de industria captam ab Elibuo, ve-
risimile; quod sic simul indecentiam sub כפה
Cap. 13: 21. latentem nudaret; itemque al-
teram in altero parallelo Cap. 9: 34. ubi שבט
Virga haud dubie exprimit gravem vexationem,
tergo velut incumbentem. Hi fines Lingux;
& אכה אכפ manus: כפה וכפ
& אכה וכפה vexatio, a clitellis, & sarcina
graviore, per figuram. Ea illustrem parit sen-
ten-

9 זך אני בלי פשע חף אנכי
ולא עון לי ;

9 Limpidus ego sine prævaricatione nitidus ego, nec ulla mihi pravitas.

ה 10

10 Ec-

tentiam *Prov.* 16: 26. *Nam clitellas ei imposuit os ejus.* De ea alias plura.

Vers. 8. Propius ad rem accedit, & non suspiciones, non rumores, non calumnias, se sequi ostendit, sed ipsissima verba *Jobi*, quibus eum *injustitiæ* convictum teneri infert, eo ipso quod tantam sibi *justitiam* adscribere cum *criminatione Sanctissimi Numinis* ausus fuerit. Signanter; *Dixisti in auribus meis &c. præfens præsentis verba hausi, atque confidentius prolata in aures meas se penetrarunt; non sine magno meo stupore, talia ex ore cujusquam hominis, nedum Jobi, potuisse exire.* Recte vero, nam & nos, qui hæc in otio legimus, & lente meditatur, tam audacibus dictis adstupemus, etiam nunc; id est, postquam *innocentiæ* non solum, sed & *patientie*, corona ei a Deo publice imposita: quid non facturi, si ibi fuisset, antequam lis e Cælo terminaretur, *Jobusque* in hac causa *Justus* declararetur Ore ipsius Dei, qui *הנס*

gratis eum absorptum, testatur? Id nos scimus: *Elibu*, nesciebat: nil mirum ergo si ad expostulationes illas *Jobi* gravius exarsit, quam nos possumus; & si *plus* etiam *injustitiæ* in iis notavit, quam nobis nunc licet, quibus ex eventu glorioso constat, in omnibus hisce pietatem Viri intus illabefactam mansisse. Id *Elibu* tunc temporis notum fuisse qui supponeret, non tantum incredibile quid poneret; sed & filum sibi suum mox intricaret. Non mirabere proin, si Magni Interpretes istum errorem non caventes, eum novis erroribus cumularint: quum si supposuissent *pependisse* hunc Actorem circa *Jobi* integritatem, cui favebat quidem, sed quam *sub tentationum mole succubuisse*, & quasi *expirasse*, verebatur, omnia ex facili fluere experti fuissent. Ut hoc confestim appareat, sciendum tres fere dari sententias de hac disputatione *Elibui*; qua *Jobum* suisinet verbis *injustitiæ* ac *superbiæ* in Deum voluit convincere. Prima est eorum, qui statuunt eum eodem adfectu, quo reliquos Amicos, disputasse; & sinistris explanationibus rem acerbasse. Altera eorum,

quibus videtur mentem *Jobi* non percepisse omni ex parte: quem *absolute* pro *intaminata* sua *justitia* contendisse autumarit, quum *comparate* eam propugnatam esse nullum sit dubium. Tertia eorum, qui decernunt, huic Causæ Dei defensori cordato sensus *Jobi* bene perceptos fuisse, eisdemque ab Ipso prudenter reprehensos, & solide confutatos. Hi postremi in varias iterum hypotheses abeunt; quas hic anticipare non necesse. Generali hoc conspectu careri non poterat, ad sequentem convictionem rite explanandam.

Vers. 9. Proponuntur verba, quæ fuisset auribus se haulisse dixerat. Non onerat *Jobum*, ut quibusdam visum; sed satis modeste, & molliter, in compendio reponit, quæ *Jobus* pluribus fuerat prosecutus. In *ך* pellucidus, *limpidus*, *δραυγής*, ut præclare *Cocc.* respicitur ad *Cap.* 9: 30. & 16: 17. in *בלי פשע* sine defectione, & *לא עון לי* nulla pravitas mihi, ad *Cap.* 13: 23. & 14: 17. & 31: 33. Restat *חף*, quod nusquam supra comparet. Ejus notio fluctuat. *Merc.* duas adfert opiniones, quarum altera *Syriacum* fontem sequitur, unde *חף* sit *pexus*, *nitidus*, *lotus*, *versus*, *emundatus*; altera *Hebraicum*, unde exeat, *Tectus* a peccato: ut *Pf.* 32: 1. Posterius plane rejiculum, nam ibi *Tectus* peccati, est *cujus peccatum gratia Dei* regitur & *condonatur*; quem aspectum teries nostra respuit. De *Pined.* quidem insistens huic potestati, *Tectum*, *protectum* a scelere, ait notare *immaculatum*, quem *Vulg.* expressit; sed mox semet deserit, & respicit ad *Divinam protectionem qua Deus sui amantes prosequatur*, ut *Esaj.* 4: 5. 6. *super omnem gloriam חפה* *protectio*. Plane extra oleas quod a *חף* portus idem Vir *Eruditus* offerat *protectorem* q. d. *Ego fui velut portus, & fida statio, quo se recipiebant qui Tyrannorum violentia, velut seva quadam tempestate, jactabantur.* In tales fluctus inciditur, quando *Origines Hebraicæ* clausæ. *Mercerus* di-

10 Ecce cruditates contra me
adinvenit; reputat me in hostem
sibi.

10 הן הנואות עליו ימצא יחשכני

לאויב לו :

II Po- ייש II

dixerat *Nitidi* notionem nunc præferendam, quamvis *Syriaca* sit, non *Hebraica*, quod in hoc Libro multa ex ignota Lingua sint desumpta. Illa ratio non omnibus æque placeret; & erunt, venientque, qui *Hebraicam* significationem mavelint, quamdiu ipsis inhæret, חפה esse protexit, atque inde חוף portum dictum, nec non *Tbalamum* חפה. Percipias ex Magni nostri *Cocc.* fluctuatione. In *Comm.* non dubitaverat dare, *Tersus* ego, monens *Syris* denotare *peyum*, *fricatum*, *probe lotum*. At in *Lexico* jam anceps, *An*, inquit, חף purus, quia que teguntur munda sunt a pulvere & aspergine, an ex alia *Dialecto* hoc? Sentis finem fore nullum, & nunc hoc, nunc illud, pro captu cujusque, & iudicio, valiturum, quamdiu Radici חפה sua non vindicatur *Origo*. Nego ergo חפה esse protexit, atque ex uno loco *Deut.* 33: 12. istam notionem elici vel potuisse, vel debuisse, pernego. חפה ibi *secundariam* vim exerit a חפה *Tbalamo*, *Themati* subiectam, ut infinita talia in *Linguis* subnascuntur. Hinc existit, *Tbalamum nuptialem expandens super eo*. Confer *Esaj.* 4: 5. Sed unde jam חפה *Tbalamus*? A *protegendō* ajunt. Atqui חפה non est *Tegere*, sed concinentibus amicissime *Chald.* *Syr.* & *Arab. Dialectis*, *fricando polire*, *lavare*, *tergere*, *mundare*, *comere*, *ornare* &c. &c. Ecquid *Tbalamus* hinc satis ridet? Restat *Portus* חוף, a *protectione navium* inquirunt. Forte; si notio satis firma esset. Bene interim *Cocc.* videtur latius patere, & esse *αβυλια*, *αβυλια*, *αβυλια* *Litus*, ab *atritu*, & *aluvione*. *Veteres Hebræi* pro *fricare*, *peccere*, *tergere*, hoc verbo utuntur. Intelligit *Tbalmulicos*: quibus jam adjungas licet vere sic dictos *veteres Hebræos*, quorum *Lingua*

non cognoscitur ex incertis interpretum conjecturis, & inductionibus, sed ex certa, & solida, auctoritate *Dialectorum*, quæ cum *Hebraica* iisdem stirpibus nituntur. Confiniliter

ساحل *Litus*, tractus litoralis, a ساحل *confricuit*: & ipsum حافة *partic. formæ*

חופפה *Margo*, ora, extremitas, *Litus maris*; quali dicas *partem fricantem*, quæque perpetuo fricatur. Venustissime ergo heic loci, *Fricatus, tersus, lotus, emundatus, comtus* ego, ad nitorem merum, qualis est *Sponsi*, vel *Sponse*, e *Tbalamo* prodituræ. Una vocula præcise redditur imago *Cap.* 9: 30. posita. Adde *Cap.* 29: 14. & alia passim.

Vers. 10. Magna dissensio ad vocem

תנואות. *Vulg.* I. *Querelas* reddidit, quas & *Chald.* intendit in *תרעומתא* *murmurationes animi irritati*. Utrumque latis ad rem. *Thema* tamen istam notionem non agnoscit. Hinc alii II. *deserto* נוה, ivere ad אנה, indeque *Occasiones* elicuerunt, quæ alias תאנות. *Merc.* III. ex הניא *confringere*, *irritum facere*, ut *Lexicographi* tradunt, reddit *Confractiones*, ut sit, *quærit* & *invenit adversus me Confractiones* i. e. ut *confringat*, & *irrita faciat omnia mea studia* &c. Eandem vim obtinere cen-

set *Num.* 14: 34. Et cognoscetis תנואתי *confractionem meam*, i. e. quomodo ego omnia vestra irrita sim facturus. Consciscit ei *Cl. Guss.* in *Comm. L. H.* Hæc arguunt defectum lucis. *Vatabl.* IV. proprie notari ait *discessiones*, sive *occasiones discedendi*. Captavit, credo, idem, quod *Jun.* & *Trem.* qui *Abruptiones* dedere, i. e. *causas amicitie abruptivæ*. Adfinis *Codurc.* exhibens, *Causas inanes* & *frivolas infringende amicitie*. Hoc est fabricare, quod lubet. *Bolduc.* VI. ausus mendacia, sic dicta quod *frangantur*, & *irrita fiant*. Nonnullis VII. placuere *Abol-*
tio-

iones, per quas irritum quid redditur: dubii referantne ad Deum, qui aboleverit amicitiam cum Jobo, an ad Jobum, cui Deus abolitiones legis suae, & crimina, imputet. Non procul hinc abest Cl. Schmid. VIII. qui Num. 14: 34. repudiationem mei vertit; i. e. peccatum quo me & Legem meam repudiastis. Assumit inde, תנועה esse peccatum quodvis, quo Lex Dei repudiat: hic autem peccata levia intelligenda. Miraris haud dubie libertatem, quam sibi Viri Docti in reliquias Ling. Hebr. vindicant; eas ferine pro arbitrio quisque suo formantes. Aliquid firmius proferre conatus est Cl. Cocc. IX. collato Themate adfini הניע, unde תנועה vacillatio, motio. Eandem viam תנועה nostro subjiciens, reddidit, Ecce vacillationes in me reperit. Ad id exemplum & Schmid. Ecce nutationes super me invenit tantum: & tamen reputat me pro hoste sibi. Quorumum hae insertiones audaciores? Dicam. Supponit Vir Doctus Vsf. hunc & praeced. ita cohærere, Mundus sum a majoribus criminibus; nec invenit in me Deus nisi leviores lapsus, & tamen me tractat ut hostem. Similis fere mens Cocceji, qui Vsf. 9. 10. 11. censet proponi Questionem hanc; An piis conveniat dicere, quod Deus propter fragilitates ipsorum eos reputet pro hoste? Ista fragilitates nunc תנועות appellatas autumat, quae respondeant peccatis adolescentiae Cap. 13: 26. Consimiliter in Lexico tenet infirmitates, vacillationes: at Num. 14: 34. exponit, cognoscetis concussionem mei; experiemini quid sit me a proposito vos introducendi in terram promissam dimovisse. Ne autem quicquam huic Origini deesset, נא crudum, de carne, a נע motitans sese, derivat, eadem ratione qua חי Viva caro appellatur Cruda. Sunt conatus Docti, sed sola alliteratione nixi; qua nil fluxius; ut saepe, ubi Forst. & Avenar. ingeniosos lusus tangimus, insinuat. Hujus foecundam venam in Originibus Hebraicis cernas licet X. quum נוא cognationem habere ait cum אין non est; & נוא recusavit, unde נואו, itemque nuo, נואו, renuo, abnuo. q. d. nutu facere cassum, annihilare, consutare. Hinc תנועות ei sonat consutationes, tum Num. 14: 34. tum heic loci. Eidem נא crudum, non

bene coctum, est caro quae renuit coctionem. Hisce nil incoctius, crudiusve, nemo non mecum pronunciet. Actum de Lingua Hebraea, si Origines ejus tali spathula commisceantur in נואו. En tandem quid XI. fida lux Dialectorum suggerat. ناء Med. Vaw נוא, & Je ניא, Arabibus aequae ac Hebraeis est cruda, vel semicocta, fuit caro. Eam vim certissimam Exod. 12: 9. immutatum ivit Cl. Guss. in lesum, luxatumve, fractura aliqua, aut contusione, negans cruditati quippiam esse cum ruptura. Atquin rumpendi illa potestas precaria, sublesta, nulla. Cruditatis semicoctae autem notio unde venerit, an a motu sanguinis vitali quasi, qui adhuc inesse videtur, quaindiu non percocta est caro, quod Cl. Cocc. suspicabatur, an aliunde, nunc non disquiro. Illud pro fati explorato assumo, תנועה hinc verti posse affectionem crudam, sive cruditatem animi subirati, vel subulcerati. Pulcherrime Ps. 141: 5. Justus me tundat, erit benignitas; arguatque me, erit שמן ראש oleum capitale, quod neutiquam ני ראשי crudum reddet caput meum. Vulgo franget; non nimis apposite; minus utique decore quam crudum reddet, quod proprie & improprie pervenustum praebet sensum: ubi enim aceto fricatur alicui ulcerosum caput, crudescit: similiter ubi correptione alicui aures effricantur, totus saepe incrudescit. At Psaltes sibi correptionem vel severissimam pro Balsamo fore dicit, quod Caput non crudum, sed mite, molle, submissum, sit redditurum. Insignis quoque tralatio Num. 32: 7. 9. ubi הניא plurimis frangere cor, ex conjectura, aliis turbare; aliis concutere, nutare facere, irritum reddere, dissolvere. &c. Nos damus, cor crudum reddere, & malis suspicionibus subulcerare. Possent quoque dari, cor inconstans reddere & infirmare, quatenus cruda consilia, & proposita, appellantur male firma, quae maturitatem non habentia, dilabuntur. In Camuso haec elegantior potestas enotata: ذبا الامر لم يحكمه وانها اللحم لم ينضجه ولحم نبيء بين النبوء والنبوء Radix ניא in 2. conj. est rem non bene firmam fecit. In 4. אניא de לחם carne est, eam

11 Ponit in Cippo pedes meos:
custodit universas vias meas.

12 En hoc ipsum non es justus:
respondebo tibi: quia excellit Deus
præ homine.

13 Qua-

11 ישם בסדר רגלי ישמר כל---

ארתתי :

12 הן-זאת לא-צדקת אענך כי-

רבה אלוה מאנוש :

13 מדוע

non percoxit. Hinc ניא caro dicitur
quam in ea cruditas apparet. Nempe ut
تضيق الراي maturus, vel Coctus consilii,
est, cui consilium rite & solide captum: ita
في الراي Crulus consilii, in contrarium
frequentatur. Hinc Num. 30: 6. Si pater
אתה eam irritam fecerit in votis suis:
i. e. ea rite & mature facta negaverit, ac prop-
terea resciderit. Similiter Vj. 9. 12. ejusdem
Cap. Eadem figura Ps. 33: 10. Deus הכיר
irritum facit consilium gentium, & הניא cru-
dus, male coctus, immaturus, efficit cogitatio-
nes populorum. Forma geminata נאנא
נאנא pari usu aucta, ut discas ex Gjaubar.
נאנא في الراي اذا خلطت
فيه تخالطاً ولم تبرمه
Dicitur נאנא in consilio, qui confusus in eo &
parum firmus, aut solidus, est. Ex his omni-
bus elucet נ crudum proprie; & תנואה
cruditatem esse; quam pro alienatione & exul-
ceratione adfectus, egregie quadrare senties
Num. 14: 34. Nil quoque textui nostro aptius,
Ecce Cruditates contra me adimeas; ini-
micum me reputat sibi. Non lesus, offensusve,
me tamen ut hostem tractat, & contra me cru-
dum, subulceratum, alienatum, hostilem, ani-
mum, immerito ostendit. Uno vocabulo ner-
vose complexus Elibu, quæ Jobus stomacho-
sus conquectus fuerat Cap. 13: 24. 25. 26.
& Cap. 14: 15. 16. 17. Ea huc transferri velim.

Vers. 11. Nihil aliud hic notandum habeo,
quam Elibuum hæc verba Cap. 13: 27. extan-
tia adducere, tanquam nimis dura, immoder-
ata, & in Deum injuriosa. Ergo eum habeant
sentium, necesse est, quem supra iudicavi,
de pœna infami, quæ innocenti contra jus, &

fas, fuerit inflicta. In eo excessu ut ne nunc
quidem Jobum culpa liberare possumus, ita
facile intelligitur, multo magis talibus dictis
offendi tuoc debuisse Elibuum, ignarum ha-
ctenus, quid Deus de Jobo ejusque causu pro-
nunciaturus esset.

Vers. 12. Moderata & prudens illatio, Ec-
ce hoc saltem non justus es, respondeo tibi &c.
Ad Vj. 8. monui tres fere dari Hypotheses cir-
ca hanc Elibu Actionem, quam alii dam-
nant, ut superbam; alii excusant ut piam qui-
dem, sed minus æquam: alii laudant ut justam.
Qui prius sequuntur I. ita inferunt, Hoc ergo
est quod te minime justum esse evincat. Vi-
debis de Pined. & Codurc. Qui mediani viam
II. tenent, ita hæc accipiunt, Non potes tam
justus esse, quam tendis, quia tanta puritas non
cudit in mortalem. Vide Calvin. Conc. CXXIII.
Posterius plurimis placuit III. in diversa ta-
men euntibus. Merc. 1. satis liberalis, Esti
te alias justum agnosco, & fateor, omnibusque
vitæ partibus integrum, ac purum; nec tuam
tibi innocentiam velim detrabere, omnibus no-
tam, & exploratam; attamen in hoc saltem non
es justus quod ita cum Deo contendere volueris.
&c. &c. Quid in his sit nimii, non jam difficile
intellectu. Liberalior adhuc Schmid. 2. Ab-
sit, ut Elibu impugnet, quod Jobus dixit, se
esse purum: nam libenter concedit Jobo justitiam
hominis fidelis, & quod non habeat iniquitatem
i. e. peccata mortalia & malitiosa &c. sed tan-
tum תנואות vacillationes, & lapsus leviores.
Inde mirificum format statum questionis, qua-
si Jobus agnosceret quidem Fidelibus non nisi
per cruem & tribulationes aditum ad salutem
patere, sed negaret se æquitatem viæ istius ca-
pere: æquus namque, & melius, Deum consti-
tuere potuisse, ut malis male esset, & bonis be-
ne. Hæc ut δὲ ἀπὸ πρῶτον a mente Jobi dis-
crepant; ita ne minimum quidem vestigium
Questionis sic conceptæ hic reperio. Cl. Cocc.
3. cui תנואות item erant Vacillationes, &
peccata juventutis, hunc controversiæ statum fi-
git,

13 מדוע אליו ריבות כי כל-דבריו

לא יענה :

14 כי-

13 Quare contra Eum contendi-
sti, quod omnia verba sua non res-
pondeat?

14 Nam

git, An piis conveniat dicere, quod Deus propter fragilitates ipsorum eos pro hostibus reputet: negante id quam maxime Elibuo, & in hoc Causam Jobi malam esse arguente. Fundamentum hujus sententiæ vacillat, ut *Vs. 10.* ostensum. Reliqua ejus incommoda quivis sentiet. Mihi circumstantias scenæ, & postremæ Actionis hujus filium attendenti, videtur *IV. Elibuum* ita disputare, ut virum *Cordatum*, & prudentem, in tali causa decebat, hoc est, ut nec, *ratione vitæ arteactæ, Innocentem, omnibusque partibus integrum, pronunciarer Jobum*, quod *Solis Dei* erat; nec faue ut nocentem, atque *Hypocritæos manifestissimum, condemnaret*; quod *Amici* temere nimis, & fervide, fecerant. Hanc *æquitatem*, & *mediam viam*, observans, non debuit, non potuit, aliter cum *Jobo* pedem conferre, quam contulit; ex actis nempe, & probatis, agendo, hoc est ea tantum urgendo, quæ *Jobus* in contentionibus suis cum *Deo* commiserat, & apertissime peccaverat. Eo jam scopo infert, *Eccæ hoc saltem non es Justus, Tu qui nec hominum, nec Dei, Jura unquam a te imminuta dixisti, quod Deum tibi rationem reddere jubeas, eique dicam scribes &c. &c.* Est telum fat certa manu jactum. Dices forte, *Æquitatis* non fuisse, *verba doloris* convertere in *tela*, & *argumenta*. Recte vero, si *Elibuus* secessisset, ut nos, *merè* hæc esse *verba doloris*, non *sensus animi*. Id nobis nunc indubitato constat: *Elibuo* nec constitit, nec conflare potuit ante, quam *Deus* ipse decidisset. Eo ipso intelligere licet, fieri non potuisse, ut non paululum ad *Dei* partes, ut sic dicam, inclinatio esset *Elibuus*, quam ad *Jobi*; ac propterea etiam, procedente disputatione gravior incumbere, & *condemnationi* quam *absolutioni* proprior fuisse, *citra iniquitatem* tamen, reperietur. Hæc mihi harum Actionum clavis, quærum sane nec *acies*, nec *series*, constabit, nisi ponamus *Elibuum* de *Jobi* *innocentia suspensum*, & *dubium* fuisse.

Ibid. Hæretur aliquantulum in posteriori *Colo.* Quæsitius nonnulli *I. Ego respondeo tibi, quia ut tu dicis, Deus major homine,*

quam ut ei respondere dignetur. Inficetius adhuc *II. alii, Quia, ut tu dicis, Deus major, quam ut tam accurate omnia hominum facta observet.* Hæc nihil ad rhombum. Propius *III. Merc. Deus multis partibus major, angustior, Justior etiam homine: quæ magritudo ergo majestas ejus captum hominis exsuperant: quæquecumque ille agit, homini suscipienda & suscipienda, sine obinurmuratione.* Est aliquid non tamen satis stringit argumentatio sic concepta. Hoc *Cocc. ansam* dedit *IV. Adversativum usum*, potius, quam *Ætiologicum*, inducendi. Non video quid juvet; nisi quod stomachosius sit. Illud tamen *sed* ex mento *Cocceji*, eodem recurrit, quo nam *Merceri.* Prelius quid pro *Ætiologia* secutus *Cler. V. Non es Justus: nam Deo potius credendum quam homini. Jam vero satis aperte Deus te ream ostendit, quum funditus te perditum ixit.* Sic primo statim pedatu *Jobum* condemnasset, cum *Amicis*, qui majorem *æquitatem* promiserat. Pugnat etiam cum *Vs. 32. infra. Cl. Schmid. VI. ex sua Hypothesi languidule; Quisquis putat Deum debuisse, & potuisse, æquiores nobis viam ad salutem constituere, ille male agit. Atqui tu &c.* En *VII.* quod ferries postulare videtur. *Tu qui ita animose te Justum fers in omnibus, in eo saltem nunc injustus deprenderis, quod jura Dei minuas, ejusque Majestati, & justitiæ simul, deroges, quum te contra omne jus, & fas, adfligi, tan acriter contendisti, & Judicem tuum non tantum ad rationem vocare; sed & judicare, ausus fuisti. Sentis id ipsum, quod nos etiam nunc in Jobo condemnamus. Quanto magis id facere & potuit, & debuit, Elibu?*

Vers. 13. Hanc Viri mentem manifestat instantia subnexa. Ea diversimode aptatur. Nimis abruptum, & imperiosum *I. Cur adversus Eum contendis? Ad nihil eorum, que agit, respondet.* Mitius *Merc. II. Cur ergo adversus eum contendisti? quia omnibus verbis i. e. negotiis suis quæ agit, non respondet nobis cur ea agat.* Apponit *III.* quod & *Vatabl.* posuit, *Quia omnia verba sua non respondet. i. e. non omnia sua arcana hominibus revelat, cur*

14 Nam semel loquetur Deus; & secunda vice non videbit illud.

14 כי--באחת ידבר--אל וכשתים לא ישורנה :

15 In בחלום 15

singula faciat; sed tantam quantum homini expediat scire. Satis ad rem. Rotundius adhuc IV. Cocc. Quare cum ipso contendisti, quod omnes rationes suas non explicat? Minus ridet quæ ex priva Hypothesi circa statum questionis adjecta. Idem de Schmid. sententia dictum esto. Nobis V. perinde, malisne, quod omnia facta sua respondeat, an, quod omnia dicta sua non respondeat. Prius Ellipticum, pro, ad factu. Posterius plenum, pro, omnia que dicere habet. Utrumque redit ad id, quod Elihuus cum maxime agebat, injustum esse Jobum in eo saltem, quod Deum ad rationes vocarit, & contentiosissime causam sibi dari voluerit, cur tam seævum in modum adfigeretur.

Vers. 14. Connexionis ratio haud expedita.

Negotium quoque creat verbum **ישורנה**, quod ab aliis ad Deum refertur, ab aliis ad hominem. Plerique I. ad hominem non una via. *Munf. 1. semel loquitur Deus, & altera vice ei qui non advertit illud. i. e. explicante Vatablo, qui non perspexerit priorem illam rationem. Secutus Merc. in hanc sententiam, Hominem qui prima admonitione Dei sibi non cavet, solere & secundo admoneri. Hoc est, qui per insomnium non correctus, per morbum, aut calamitatem, castigatur. Conter Drus. Codurc. Crinsoz. &c. Paulo aliter 2. Calvin. Conc. CXXIV. Nam semel loquetur Deus, aut bis, nec tamen videbit, sive intelliget illud homo. Idem habent Jun. Pisc. Grot. Belg. Cum sequentibus in unam periodum Cocc. 3. Quum semel loquitur Deus, & duabus vicibus non observat illud homo; in somnio, visione noctis, &c. Tunc revelat aurem hominis, & vinculum eorum obsignat. Ad *Vs. 16. de eo plura. Cler. 4. Nam semel loquitur Deus, nec bis quisquam hoc videt. i. e. Nemo advertit Deum bis loquentem, ut hominum questionibus satisfaceret. Applicat ad Legem, qua semel data, Deus non amplius respondeat hominibus, ad cognoscendum quid ei gratum sit. In his omnibus & connexio non valde rotunda, & inprimis incommodum, quod Homo veniat supplendus. Ad Deum ergo II. verbum **ישור** relatum a *Vulgat. semel***

*loquitur Deus, & secundo id ipsum non repetit. Idem multis Hebræorum placitum, ut non respicit, sit, non iterat, non retractat. Irrevocabile est quod semel decrevit: vel &, sufficiens; quod semel constituit, atque nobiscum communi-cavit. Diverisissime explicatur 1. de immutabilitate decreti Divini. 2. de universali quodam, & communi omnibus hominibus, principio, unde ad omnia satisfieri queat 3. de promulgatione Divinae voluntatis, semel facta, quam nec repeti, nec revideri, sive mutari, necesse sit. Videatur Schmid Reim. & præsertim de Pined. qui multas formas nexuum cum præced. *Vs. suppediat. Nulla talis, in qua penitus conquiescat. Certe quod Cl. Schmid. urget, docendum fuisse, cur Deus ad rationem reddendam non teneatur; parum stringit. Contra dixerim, non docendum fuisse, quod & Jobus pulcre callebat, & Axiomatis habet pondus. Non etiam valde firmum **שור** adspicere, pro revidere, idque iterum pro repetere; vel & immutare. Firmiora interim me daturum non profiteor; sed quum & hac, & illa, ratione, nexus sit impeditior, ejus expediendi periculum faciundum duco, ut si non successerit, vel per frustraneum conatum nostrum aliquid proficiatur, in filo hujus orationis rite capiendo. Observo ergo primo, in **מרוע** *Vs. præc. cum increpatione contineri comminationem panæ. Jer. 8: 19. Secundo* **כי** hic erectius per *sane, profecto*, quam per *namque*, reddi. Usus alibi in hoc Libro adstructus. Tertio, opportunum videri, ut Elihuus ob oculos ponat Nostro, quam odiosa sit Deo superbia spiritualis, cujus, in contentionibus suis animosissimis, haud dubie sese ad finem fecerat. Quarto, elucere ex *Vs. 17. id ipsum cum maxime urgeri; superbiam in Deum, esse crimen longe gravissimum, quod cum Gratia plane non queat consistere, secundum illud, Deus superbis resistit &c. Ex his omnibus, Quinto, colligi posse, adfixum in **ישורנה** ad contentionem superbam cum Deo, *Vs. præc. perstrictam, sese referre.****

15 בחלום חזיון לילה בנפל תרדמה

15 In fomnio visionis nocturnæ; quum cadit sopor super homines; in dormitationibus super cubili.

על-אנשים בתנומות עלי משכב :

16 א

16 Tum

Ac proinde, *Sexto*, ישור rectius nunc dari Deo, quam Homini; & quidem in hunc sensum, *Profecto semel loquetur Deus, & secunda vice non cernit illud*, nempe *Crimen elationis* i. e. non admittet ad suam gratiam; communionemve ullam, qui ei proximus. Ita phrasin hanc in eodem argumento positam reperies *Cap. 35: 13*. Hinc jam subtilissima, & acumini reliquo *Elibui* congruens, copula subnascitur. *Quare cum eo contendisti quod omnia sua verba non respondeat? Profecto semel verba faciet*, eum eo nempe, qui se audacius contra Deum effert, ut eum criminis sui coarguat; *secunda vice non amplius illud visurus, aut toleraturus*. Sentis non injucundam *Antanaclasin* inter דבריו verba ejus, quibus causam suam, & jura, defendat, Deus; & דבר verba faciet, ad castigationem, reprehensionem, condemnationem litigantis, ni quanto-cyus resipiscat: Ita דבר pro verbo *Judicis*, & *sententia e Tribunali missa*, *Esaj. 9: 7*. &c. *Sequentia huic conspectui responsura spero.*

Vers. 15. *Divisæ iterum sententiæ*. Ad eorum mentem, quos *num. I. Vñ. præc. locavi*, proponuntur duo, vel tres modi, quibus *Deus loqui solet cum hominibus, non satis attentis ad ejus admonitiones*. Nempe nonnulli 1. tres recensent modos, *insomnia, morbos, Prophetas Divinæ voluntatis interpretes*. Alii 2. cum quibus *Merc. facit, duos tantum, insomnia, & morbos*. Aliter longe *Cocc. 3*. cui *Deus semel loquitur, ad oculos, aurem, sensus externos: iterum autem ad aurimum, ut in somniis &c.* Reliqua aliter quoque ordinat, quibus immorari longum foret. Qui *num. II. laudati, non viam quoque viam tenent*. Ex *Doctoribus Pontificiis quidam 1. recensent quatuor: somnia; Ecstases nocturnas vigilantis; morbos; angelos*. Alii 2. tres tantum, *somnia; Ecstases; morbos*. Alii 3. duos, *somnia nocturna; & morbos*. *Cl. Schmid. 4. ad id, quod Vñ. præc. supposuerat, nunc latis acute subsumit duo signacula, quæ Deus verbo suo ad-*

dat, insomnia videlicet, & afflictiones. Ad clariorem coherentiam assumit דבריו *Deinde vero in somnio &c. obsignat &c.* Ex nostra *Hypothesi* descenditur ad modum geminum *Divinæ Locutionis*, per quam a *superbia* retrahi solent, quos *Deus ex perditione vult ereptos*. *Hos modos satis fuse exponit, ut Jobus inde & sapere discat, & respere, neque amplius cum Deo disputet, sed ad pedes ejus gratiæ, & clementiæ paternæ, se advolvat*. Dilucidius. *Deus cum homine loquitur vel Extraordinaria & supernaturali ratione, ei in somnio apprensus* Ipse: vel *ordinaria, & naturali, per morbos, & afflictiones gravissimas*. Utraque *Locutio est plena majestatis, arguens supremum Dominum, cum quo litigare nefas*.

Ibid. Circa structuram paucula. Primo elegantius judico, in *somnio visionis noctis*, continuato regimine, pro *nocturnæ*, quam vel in *somnio visionis, nocte: vel in somnio, visione noctis*. Secundo, *quum sopor cadit super homines, minus recte Merc. exponit, cum ceteri homines alium stertunt, privatim nonnullos monere solet Dominus*. Intelligendi omnino ipsi illi, quibus *visio nocturna Divinitus contingit, ut Cocc. Schmid. aliique monuere*. Non ambiges, si relegeris quæ *cap. 4: 13. dedi. Bolducio אנשים Enoscheos Prophetas designare tendenti tum hic, tum cap. 4: 13. sua somnia non invidemus*. Tertio, in *dormitationibus super cubili*, additum ad *Exergasian*. Si tamen *Bolducio* credimus, תנומה notabit tantum nutationem, & nictationem levem palpebrarum; & quidem interdiu; super משכב lectulo sacro, eum in finem strato, ut *Divini somni* caperentur. Hos solus scit fuisse ἀμφιαφάλας, quos שפתים duorum prominentium, sive pulvinorum, appellarint. Etiam ex *Nostris nonnulli תנומות nictationes, & leves somnos, esse putant, distinctos a gravi sopore תרדמה*. Circumstantiæ vix permittunt; *Lingua non exigit. Vide Pf. 76: 6. Nah. 3: 18.*

16 Tum revelat aurem hominum; iisque castigationem obfignat.

17 Removeat homo Opus; & elationem a Viro obteget Deus.

18 Pro-

16 או יגלה און אנשים וכמסרם

יחתם :

17 להסיר אדם מעשה וגוה מגבר

יכסה :

18 יחשך

Vers. 16. Revelatio ipsa indicatur duabus phrasibus lectissimis. Prima est, Tunc revelat aurem hominum. Minus simplex illud Jan. & Trem. Tum revelat auri hominum, nempe afflictionum causas, usum, & exitum. Structuram secuti Doct. Belg. aliter tamen explicant, de illuminatione intellectus, & flexione cordis ad resipiscentiam. Defendi potest ex Esaj. 22: 14. Revelavit se in auribus meis Jehova exercituum. Mollius tamen prius illud, pro, admonet homines velut aurem tectam regens & purgans &c. ut recte Merc. Eodem redit hoc Cocc. Depulsio ignorantie, est velut obturamenti excussio; vel vestis summi prohibentis detrahitio. Notatur clarior, & penetrantior, insinuatio voluntatis Divinae. Formulam reperies Rut. 4: 4. & 1 Sam. 22: 17. 1 Sam. 9: 15. & 20: 2. & 22: 8. & 2 Sam. 7: 27. unde simul ejus origo, & potestas, satis dilucet. Confulas quoque velim, quæ Cl. Vir. ad Esaj. 22: 14. apposite. Claritatem, & penetrantem vim, hujus phrasæ, cumulat altera illa, & convictionem eorum obfignat. Varie exponitur. Merc. 1. sententiam fert, & obfignat, de iis castigandis, nisi admonitioni pareant. Monet alios 2. velle, claudit i. e. impedit castigationem eorum, munens tempestive resipiscant. Adit 3. dari posse, & vinculum eorum i. e. supplicium obfignat, lata videlicet sententia. Redit ad primum. Cl. Cocc. ab ultimo non alienus, Schmid. 4. ex suo sensu, Non mutat illud verbum quod semel locutus est, sed obfignat tantum, & quasi per sigillum confirmat hanc eruditionem. Eleganter 5. Vulgat. Et erudiens eos instruit disciplina: quod elegantius adhuc Doct. Tigur. Disciplinam eorum velut impresso sigillo obfignat: ad quam rationem & Cocc. proponit, & efficaciter erudire, ita ut non concedatur ei qui eruditur non attendere, & vim eruditionis non sentire. Valde ad rem Conso-

nant 6. quæ olim de usu verbi حتم, produxi, quod Arabibus est inspiravit. Ne-

sciebam tunc, notionem istam esse secundariam, ab obfignando, quod حتم, unde

حتمت عليه الشيء اوحيت

Obfignata super eo fuit res, pro divinitus ei revelata, vel inspirata fuit. Est metaphora prægnans, quæ cum occulta ratione insinuandi, efficacissimam quandam vim, & auctoritatem convictionis, infert, tanquam sigillo supremi Numini hominum cordi impressam.

Vers. 17. Laboratur in utroque colo. Merc. I. Ad auferendum hominem ab opere; a facto improbo; & elationem a viro tegat i. e. auferat. Nam quod tegitur, ultra non apparet. &c. Simili ferme structura II. Vulg. Ut avertat hominem ab his, quæ fecit; & liberet eum de superbia. Hanc superbiæ omnes Latini, Greg. Thom. Lyræ. Hugo &c. itemque Bold. Cordac. Vavass. declarant Active; de quolibet peccato, quod omnis peccati fons sit superbia. Solus de Pined. III. superbiæ induci censet passive, & quidem pro superbo Tyranno, a cujus crudelitate abscondat, & liberet, Deus eum, qui se correxerit. Impulit eum V. seq. male

explicitus; nec non כסה ad protectionem pronius, quam ad ablationem. Incidit in Seyllam: nam pro isto sensu requiritur וגבר

כסה. Nemo tamen in Num. I. & II. facile concoquat ממעשה pro מעשה;

nec tegere, pro auferre. Concinnius aliquanto Cocc. IV. Uti amolietur homo factum; & ut superbiæ a viro tegat Deus. Ne videat scilicet eam, tanquam scortam aliquod blandissimum &c. Ne ab illa tentetur. Acute. Non absimili acumine R. Levi V. Et ut corpus ab homine tegat i. e. cupiditates corporales &c.

Alia ratione גוה a גו pro Corpore, Syrus & Arabs: ut & VI. pro cadavere LXX. adhuc confusus. Coactæ VII. Schmid. ut removeat homo opus suum, & elationem suam a viro te-

gat

18 יחשך נפשו מני-שחת וחיתו
מעבר בשלח :

18 Prohibebit animam ejus a fo-
vea; & vitam ejus, ne transeat per
missile.

19 והוכח במכאוב על-משכבו
ורוב עצמו אתן :

19 Etiam redarguitur plaga livi-
da super cubili suo; & quam
multum ossium eius perennissi-
mum.

20 והמתו

20 Et

gat i. e. abstineat a superbia adversus alium vi-
rum. Libere nimis VIII. Cast. ut detrahatur
homini facta: i. e. ostendat eum esse nocentem,
& ea patrasse, propter quæ non superbiendum
sit; sed venia oranda. Argutissime IX. Cl.
Guss. C. L. H. p. 652. Ad tollendum homi-
nem artificii i. e. hominem arte effectum, &
compositum; Hypocritam: qui tolli potest vel de-
structione ipsius; vel vitii, a viro ferociam ejus.
Posterius Colon ibi non tangitur; ut nec scrup-
pulus, qui cuivis occurrit, quod אדם in
statu absoluto sit. Dicere, & alia absoluta cum
regimine efferri, haud tutum. Magis aridet
X. quod idem Vir Doctiss. p. 321. tentavit,
Corruptionem suam super ipsis obsignat; ut ope-
ra sua homo removeat, & a viro ferociam te-
gat, Deus, remissione; ut Ps. 32. Extat ibi
הטאה כסוי תעתו peccati. Plena phrasiss
על חטאה כסה על חטאה, in-
jecta quasi veste. Prov. 10: 12. & Neb. 3: 37.
Id ut recta scopum Elibui ferit, ita genio
Linguæ congruit, unde reliqua omnia deside-
runt. Mihi XI. a longo adhæferat, Num-
minis ipsius verba hoc versu exponi, Remo-
veat homo facinus; & superbiam a viro teget
Deus. הסיר Remove, ut Esaj. 1: 16.
הסיר cum imperio, Remove oportet, re-
moveat. Nempe infinitivi absoluti sæpe impe-
rant, ut Remove, sit removeto; magis adhuc
constructi per ל, quod infert officium, & sæ-
pe per necesse est, oportet, venit reddendum.
מעשה factum malum, facinus, ut Ps. 28: 4.
& alibi. Vide tamen, XII. an malis nunc, Re-
moveat homo Hypocritam, opus fictum, Artifi-
cium, quo melior videri vult, quam est: & su-
perbiam a viro conteget Deus. Struas licet,
superbiam a viro, pro Viri, vel ab eo profe-

ctam. Attamen a viro conteget, satis quoque
concinnum, pro remutam condonabit, ne con-
tra eum accusationem intentare, eumve condem-
nare queat. Conf. Esaj. 6: 7. Mich. 7: 19.
&c. Imperandi forma firmatur ex Cap. 36:
10.

Vers. 18. Languet, quod nonnulli cum
Vatabl. I. יחשך parcat, cohibebit, referant
ad hominem ipsum. Est Dei opus haud du-
bie. Sed & II. friget, quod de Pined. alii-
que hic cogitant, de depulsione insidiarum ab
hostibus structurarum. Anam dabant, Fovea, &
gladius, vel missile telum. Minus ad rem
quoque, III. violenta mors per Gladium Justi-
tiae, quam Episc. Eliens. in paraphr. expressit.
Merc. IV. conjungit gladium Divinum & hu-
manum; nec non mortem tum corporis, tum
animæ. Cl. Schmid. V. foveam exponit de exi-
tio æterno: & gladium de pena temporali mor-
tis. Crediderim, quod animam, in priori,
& vitam, in posteriori colo, positam cerneret
Vir Doctus. Ordine inverso Cocc. VI. שחת
foveam ad corporis corruptionem pertinere cen-
set, quæ in sepulcro fit, ut ראות שחת Ps.
16: 10. missile autem ad mortem animæ, quum
omni dolore, cruciatu, ac horrore obruitur,
haud secus ac cervus inter venabula. Ad hanc
rationem argutius paulo נפש de vita animali,
& חיה de animo, interpretatur. Licet VII.
Foveam putredinis, & Missile, absque illo sub-
tili discrimine, referas ad mortem peccati aculeo,
i. e. maledictione armatam. Talis mors Veteri-
bus signanter dicta שחת fossa perditionis,
quum corpus in sepulcro putrescit sub maledictio-
ne, anima vero ad Orcum amandatur. Talis
Mors gerit שלח missile telum, i. e. aculeum
maledictionis Divinæ, sub quo & corpus, & a-
ni-

nima, mortis secundæ horrores experiantur necesse est. Ad Cap. 36: 12. denuo aliquid tubmonebitur. Hæc jam ita cum præc. 17. cohærent, ut effectus, & fructus, condonata superbie inculcetor, prohibebit Deus animam ejus a forea &c. &c. possuntque esse vel verba Numinis admonentis; vel, quod malim, Elibui, concludentis: ut inf. 36: 12.

Verf. 19. In scopu, nexu, sensu, dissensio. Merc. I. Hæc autera, inquit, ratio, qua Deus hominem compellat, & admonet de suis judiciis: ut nempe castigetur quoque homo per dolorem & morbos Lecto adfixus; & multitudo ossium ejus robusta castigetur, morbo ossu etiam validissima concutiente, & discernente; uti in Jobo: propter quem hæc maxime dici videntur. Eadem ratione tantum non omnes. Aliter tamen II. Cl. Cocc. qui hæc, inserto Quum, cum præced. & conseq. ita colligavit, Et quum redarguitur fuerit dolore in cubili, & quam multum est ossium ejus fuerit horridus acervus: & fecerit ipsum nauseare anima ejus ad panem &c. 17. 20. 21. 22. Si est apud ipsum Angelus Advocatus &c. & gratis illum complectatur &c. Tum revirescens augetur caro ejus &c. Connexio hæc pendet a מוסר vinculum, constructio, ex mente & פירו 17. 16.

Cl. Schmid. III. proponit alterum modum, quo Deus verbum suum, quod semel locutus est, obfignat &c. Redi ad 17. 15. In alia omnia discedit IV. Cl. Guss. qui C. L. H. p. 321. hinc exsculpit beneficium sanationis, in tubsidium vocata phrali Luc. 4: 39 *כי תינתן לך ארבעה*; ad quam formam hic dictum esset, Et redargutio fiet dolri, super ipsius lecto; increpabitur dolor ejus: & multitudo ossium ejus robusta est, valet. Subjungit Vir Doct. V. alterum conatum, Et ille admittit redargutionem super lecto, sinit se corrigi, & ad sanam mentem reduci, & multitudo ossium ejus valet. Hanc præfert priori, ut magis Grammaticam, quamvis altera sit magis Poëtica. Utrumque dignum præstanti ingenio: sed series neutrum videtur admittere posse; nam de Morbo hæcenus nihil præcesserat; nisi eum in מוסר 17. 15. forte repererit: sed si jam ille castigatus, simulque correctus, quid opus nova descriptione immisi morbi, ejusque per Dei misericordiam depulsi? Omnino exillimarim VI. cum plerisque novam inchoari instantiam, & quidem ita ut Extraordinariis Dei Loquela, qua hominem officii admonet, nunc subne-

statatur ordinaria per morbos sevos, gravioris iræ Divina signa, eosdemque criminis vel manifesti, vel occulti, testes, atque indices haud negligendos, si salvi esse volumus. Duplex autem ratio ordinis præ manibus. Prima arctior, ut si quis ad occultam monitionem non respiciat, in publico quasi castigetur; & acriore flagello admoneatur. Altera solutior, ut aliis occultam, aliis manifestam, castigationem admovere dicatur Deus. Ad priorem rationem ita, Et redarguitur insuper per dolorem &c. &c. Ad posteriolem sic, Aut redarguitur &c.

Ibid. Peculiarè curam postulat ultimum Colon, in diversas facies convertum, quod minus perspecta haberetur indotes vocabuli איהן; Robustus, durus, horridus, & alia, in Lexicis. Hinc Pagn. & in multitudine ossium ejus est fortis dolor. Jun. Etiam multitudo ossium ejus forti dolore. Bolluc. Et multitudo ossium illius robusti, corripitur. Cocc. & quam multum est ossium ejus, horridus acervus: quasi systema ossium morbidorum in lecto, compararetur tumulo lapidum, vel ruderum. Fidenter Colurc. postremum in versu, ait primum esse in constructione, ut sit, Fortis etiam objurgatur dolore in lecto suo, & rixa ossium suorum. Lectio nem 17 prætulit nempe, de qua mox. Pise. anceps, idque in multitudine ossium ejus robusta: vel & his ossium ejus vehemens. Plurimi denique, & multitudo ossium ejus robusta, nempe corripitur dolore. In Originibus p. 249. 250 cum ral. יהן perennis fuit, indicavimus potestatem ossium perennium; sub duplici adpectu, & multitudo ossium ejus perennis, vel, perennium. Nunc malim in abstracto sonantius, Et multitudo ossium ejus, perenne; sive sensu receptissimo Merceri; sive potius, tum, quam maxime vigere, & perenni robore præditus esse videbatur. Facit hoc ad Castigationis hujus Characterem penitus cognoscendum; quod Dei Manus, & Virga, tum in Morbis immisissis certuatur, ex mente Elibui, quum quis cum maxime vigens, valensque, necopinato graves & lentos inter dolores ad portas mortis adducitur. Facit quoque ad Viri scopum, qui erat Jobum convincere, morbos, quibus miserrimum in modum conflictabatur, non de nibilo, & quasi animi gratia, a Deo ipsi inflictos esse, sed ad expurgationem alicujus fermenti, ipsi hæcenus inhærentis. Ante eventum aliter judicare non poterat vel moderatissimus arbiter; cui consilium Dei

וזהמתו היתו לחם ונפשו מאכל 20

20 Et abhorret vita ejus panem; & anima ejus cibum desiderabilem.

תאוה :

יכל בשרו מראי ושפו עצמתו 21

21 Distabescit caro ejus, præ spectro: & ossa ejus transparent; non apparent.

לא ראו :

ותקרב 22

22 Et

Dei de *Jobo* חנם *gratis, sine causa, aut culpa* potius; adfingendo, hætenus non patet actum.

Ibid. Dispicendum restat de varietate Lectionis, ריב *rixa, contentio*, & רוב *multitudo*. Prior textum occupat, posterior *marginem*. Posteriori favet *Cap. 4: 14*. Eam non solum plurimi *Rabbini*, קרי *Keri* additiores fere, secuti, una cum *Recentioribus*, verum etiam *Veteres LXX. Vulg. Chald. Syr. Arabs.* Monet tamen *Vatabl.* nonnullos ex ריב *expressisse*, & *dissidium ossium ejus vehemens est*: i. e. *doloribus acerrimis ossa ejus conturbantur*. Id *Piscatori* non displicuit: unice placuit *Codurco*; qui *rixam ossium*, declarat *ossa luxata, cum concussionem, & trepidationem membrorum*; ut in *febri quercera*. Speciem quandam addere licet, ex usu *Arabum*, quo *ريب الزمان* *Lis, contentio temporis*, est *adversu fortuna*, itemque *ريب المنون* *Lis fati, est fatale malum*. Apud eosdem *لوتن* *perennis* etiam transferitur, ad *pertinaciam*, ut *Prov. 13: 15*. Inde existeret, & *rixa ossium ejus pertinacissima*. *Conf. Origin. p. 256*.

Vers. 20. Triplicem reperio constructionem. *Vulg. I. Abominabilis ei fit in vita sua panis*. Sed durior est *Ellipsis* illa, & *זהמה* cum *לחם masc.* minus consistit. *Merc. II. Et averfatur vita ejus panem, cum adfixo elegantè redundante*, ut *Exod. 2: 6*. Id in *Syriacismo* crebrum. *Cl. Cocc. III. Et fecerit ipsum nauseare vita ejus ad panem*: itemque *Schmid. Et nauseare facit eum vita ejus panem*. Omnes monent *זהם* apud *Syros & Arabes esse fetuit, sorduit*. Diserte *Ab. Esra, Abominabitur eum, & foetebit ipsi panis: sic*

in Lingua Arabica. Cl. Cocc. ait in Syro & Arabico habere notionem factoris; sed in Hebræo notari, quod patitur homo a cibi factore, aut quod agit circa cibum malum. Scilicet opus habebat in Kal potestate nauseandi, ut inde in Pibel nunc exiret nauseare facere. Unde probabitur, quom nuspiam alibi proisset? Sentis, nimium sibi fumere Viros Doctos hoc in genere. Omnino זהם ut תהם est sorduit, fetuit. Inde in Pibel existit foetidum censuit; ut sordidum averfatus est: fastidivit, nauseavit: ac proinde in num. II. acquiescendum. Cl. Hot. & Crom. annotare non neglexerunt. Nescio quid scrupuli federit Cl. Schmidio, quom חיה vitam h. l. pro anima sumi a Piscat. monens, ait, se malle poni, pro calamitate vite. חיה est vita animalis, cibi indiga: נפש anima est appetitus. Utraque cibum nauseat, eumque pro re foetida respuit, ubi gravis morbus incubuit, ad mortis portas deducturus. Utraque tamen animam rationalem secum adfert. Cl. Cler. ait, si pro חיהו legeretur חליו morbus ejus, aut חילתו dolor ejus, nullam fore in h. l. obscuritatem. Vah pruriginem!

Vers. 21. Emphatica descriptio vivi cadaveris. Prius colorem reddi solet, consumitur caro ejus ab aspectu, ut videri præ macie nequeat. Ita Tigur. Merc. &c. Frigide Arias, a vidente me; unde Bold. elicuit a vue d'oeil. At Luth. ne amplius videre queat. Similiter R. Salom. Cl. Schmid. speciem adspectabilem, & decentem, captans, non sensit se minuere, quod auctum volebat. Etiam levis febricula tollere potest speciem adspectabilem: majores morbi carnem penitus consumunt. Prius ergo sequendum, nisi forte locum concedas conjecturæ, consumitur caro ejus præ spectro, vel visione nocturna; ut videatur esse εἶδωλον καμψιδω, ὄψειγον, σκία, umbra verius hominis, quam

22 Et appropinquat foveæ anima ejus; & vita ejus perimentibus.

22 ותקרב לשחת נפשו וחיתו

לממתים :

23 Si אם 23

homo; וּמִן שַׁבְּחָהּ *ipsa tenuior*. Redi ad cap. 7: 8. & 17: 7. Stylus sublimior talia adtendat.

Ibid. In diversa trahitur verbum שַׁבְּחָהּ. Tigurini. I. cum *Vatabl.* Et prominent ossa ejus, quæ non videbantur. שַׁבְּחָהּ est extitit, emittit. Idem voluit *Vulg.* Et ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur. Sic שַׁבְּחָהּ eminere esset nudari: & לֹא רָאוּ non videri, ad tecta fuerant rediret. Confer de *Pined.* Codurc. &c. Huc calculus conferunt *Doct. Belg. Jun. Cocc.* aliique. Est nimis tenuis: nam & in corpore macilentio vel citra morbum ossa eminent. *Merc.* II. malut, & comminuntur, vel conteruntur, ossa ejus, non videntur: non sunt conspicua præ comminutione: vel, præ deformatione sunt inammana adspectu. Sequitur potestatem *Aramæam* verbi שַׁבְּחָהּ *teri, limari, attenuari* &c. Cl. *Schmid.* III. exhibet, & confringuntur ossa ejus, quæ non videntur: i. e. intima. Radicem statuit שׁוּר, unde in *Kal* שׁוּר, resolutum in שַׁבְּחָהּ. Cl. *Hott.* IV. in

Syægm. ex *Arab.* שַׁבְּחָהּ, adfert, emaciantur ossa ejus. De forma conjug. nihil commonet. Istud emaciari a pellucido ductum, unde V. nasceretur, pellucet ossa ejus, non videntur. Pulchra idea אִדְאָה, & umbrasilis corpusculi, quod totum quasi translucentum, præ attenuatione non carnis solum, sed & ossium. Tum ossa videntur, quum adest ossa firmitas, & densitas. Eadem non videntur, quum pellucet. Circa formam, teneas licet *Kal*, cum *Cholem*, שַׁבְּחָהּ pro שַׁבְּחָהּ, unde שַׁבְּחָהּ citra anomaliam. Hæc est Lectio *Masoretica*. Sed *Ketib* sistit וְשַׁבְּחָהּ. *Merc.* legit וְשַׁבְּחָהּ & comminutio eorum tanta, ut non videantur. Id longius abit. Propius esset וְשַׁבְּחָהּ *pel-*

luciditas mibi ossium ejus; cum *pleonasmō* elegantis pronominis. שַׁבְּחָהּ *Substant.* a שַׁבְּחָהּ, de quo ita *Camus* شَف جسمه شَفوفا نحل وشغه الهمم هزله. Verbum שַׁבְּחָהּ, cum *insin.* שַׁבְּחָהּ est emaciatum fuit corpus ejus; nec non intransitive, cura eum שַׁבְּחָהּ emaciavit. Cave diversum putes a trito & attenuato, quod *Merc.* ex *Dial. Syr.* produxit; nam שַׁבְּחָהּ a *Scholiasse Haririi* declaratur per *atteri & tenuari usque eo, ut res transparent.*

Vers. 22. Idem fere conspectus qui *Vs.* 18. nisi quod ibi prohibebatur anima a fovea: hic ad eam accessisse dicatur. Membra membrorum respondent, nisi quod pro *Missili* telo habeamus nunc מַמְתִּים. Mira ad eam varietas sententiarum. Nonnulli 1. *res necantes* exponunt *morbos letales*; Cl. *Cler.* 2. *latrones*. Alii 3. *signa mortis instantis*. Ipsos 4. *moribundos* maluit de *Pined.* At *Luth.* cum aliis 5. *Mortuos*. A *Bolduc.* habemus 6. *vermes, & alia, quæ cadaver consumunt*. Eidem non displicent 7. *Vespillones, & Polliniflores*, qui aliis placuerant. *Hebr.* 8. *Angelos mortis* intelligunt. Ex veteribus multi 9. *Dæmones, ad orcum rapturos*. Consimiliter *Schmid.* sibi proponens *Hominem* terroribus *mortis primæ, & secundæ, tentatum*. Cl. *Cocc.* 10. ipsos illos terrores designatos censet. Id non longe a vero potest abesse, si quæ ad מִשְׁלַח *missile telum execrationis Divinæ Vs.* 18. protulimus, vera. *Codurc.* 11. לְמַמְתִּים referendum censet, quod valeat לְהַמְתִּים *ad Manes*. Hoc est conturbare, non expedire. *Chald.* 12. מִיתוּתָהּ *Mortem ipsam* expressit; non tam invita *Analogia*, quam censetur. Certe מִמְתִּים sunt *Mortes*. Eadem forma מַמְתִּים

23 אם ישי עלי מלאך מליץ אחר

23 Si erit apud eum Angelus Interpretes; unus e mihi mille; ad indicandum homini rectitudinem suam.

מני-אלף להגיד לאדם ישרו:

24 ויחננו

24 Et

per quietem med. *Jod*, a מית, ex *Dial. Syr.* signare dixerim *Mortes*, & quidem graviores, terribiles, armatas aculeo omnis maledictionis. Sive hoc, sive num. 10. sequare, habebis idem quod *Vs.* 18. vidimus: quodque omnino obversari debuit *Elibuo*, *Mortis primæ*, & *secundæ*, terribilem faciem exponenti.

Vers. 23. Illustris locus; ad quem graviorum sententiarum divergia exitisse, cum generatim, in *Hypothesi* formanda, tum speciatim, in phrasibus evolvendis, non est quod miremur. In tres classes omnia dispescam, æquisque rerum arbitris ea subministrabo, quæ liquidam simul, & liberam, judicandi potestatem sint datura; quando nihil aliud nobis propositum, quam ut genuina mens *Elibui*, ex serie disputationis ejus, sua se sponte radio convictionis insinuet. *Prima* est eorum, qui per *Angelum Interpretem* intelligunt *Hominem*, qui *Doctrinæ salutaris lucem* ægrotanti, & moribundo, præferat. *Alter* eorum, qui *Angelum strictius dictum* inducunt, voluntatis divinæ internuncium, & ministrum. *Tertia*, quæ ad *Angelum fœderis* cuncta referenda discernit. Quod ad priorem classem attinet I. sunt qui sine nexu cum præced. 1. hic *terram* quandam *viam* ac *rationem* consignari putent, per quam Deus hominem ad resipiscientiam revocare soleat; misso ipsi *Nuncio Eloquente*, i. e. bono *Doctore*, & *Scripturarum Interprete*; qualem vix unum e mille invenias: per quem Deus ejus misereatur, atque hoc pato inveniat *propitiationem*, per mortuum nempe, & sanam doctrinam. Ita *Munst.* & *Isa. Clar.* quorum rationes non esse expeditissimas, quivis facile sentiet. Non minus impeditæ 2. *Jun.* & *Trem.* quibus nunc tangi videtur *tertius usus documentorum Dei*, fides in *promissiones gratiæ Divinæ* ab hominibus denunciata. His *Nuncius* interpretis est *Propheta*; qui unus e mille, rarissimus, homini annunciet *rectitudinem illius*, Dei, qua omnia, & nominatim laborantes, regat, ac gubernet, quique

deinde *de gratia cum allocutus*, dicat, pro eo orans, *Redime eum ne descendat in foveam*, *expiationem* quam invenit; in *Christo consecutus sum*. Addunt, *hanc esse summam Orationis*, quæ apud Deum pro afflictis sit habenda. Concinit fere *Paraphr. Patric.* nisi quod *Inveni propitiationem* declaret, *satisfaciat Tibi quod eum penitentem invenio*. Paulo aliter 3. *Cordurc.* qui hic respicit vult *historiam Abimelechi* ægrotantis ob *raptum Saræ Gen.* 20. Unus e mille ei est *Propheta*; qui hominem monent *de rectitudine* i. e. *justitia*, vel *Dei*, vel *sui ipsius*, ut *penitentiam* agat. Reliqua sic. *Et supplicet Angelus ille ei*, Deo; ac dicat; *Libera illum, ne descendat in foveam; consequatur peccati veniam*. Ait, מוצאתי כפר

consecutus sum gratiam: idque esse vel optantis; pro consequatur, obtineam: vel innuentis se exauditum. Sibi multum placeant necesse est, qui talia placitura confidunt. Speciosius 4. *Doct. Belg.* item *Doctorem Eximium* tenent, qui homini rectum suum officium denunciaret: quo præstito Deus illius decumbentis misereatur. Minus speciosa quæ sequuntur, *Et dicat illi Doctori, Libera eum ne descendat in foveam*: annuncia ei liberationem, & restitutionem; *Inveni redemptionem* in *justitia Messæ*. *Calvinus Conc.* CXXVI. ad postrema sic prævit: *Densque illius misereatur, & dicat, Libera eum* &c. perinde est ac si vox Dei e *Cælo* resonaret, quum *mandatum expressum* dat iis, qui nos alloquuntur nomine ipsius, ut nos ex *mortis abyſſo* extrahant &c. Vicinus hisce *Erud. Crinsoz.* 5. in eo tantum varians, quod *Vs.* 24. in illo dicat, existimet Deum *Executores mortis* alloqui, qui jubentur hominem istum dimittere. An hoc implet vim פדע *Redime eum*? Quæ *Bolduc.* in medium contulit, 6. huc redeunt, *Elibus* modeste semet ipsum in hoc contextu describere, qui tanquam *Propheta*, ex millibusque *Prophetarum electus Nuncius*, & *Interpres Divinæ voluntatis*, indicaturus esset *rectitudinem Jo-*

bi, i. e. bona opera, patientiam in doloribus &c. item vota, vel sacrificia imperata, Eleemosynas &c. & deinde miseraturus eundem, Deumque pro ipso compellaturus, oblato ad ejus restitutionem sacrificio piaculari, quod hic vocetur כפר; quodque se invenisse dicat Elibu, quia id Deo gratum fore sciebat. Mirificam enimvero modestiam? quam alii intolerandam superbiam judicarent. Cl. Guss. 7. in C. L. H. p. 664. 665. etiam Elibu semetipsum innuisse, minore tamen factu, statuit. Supponit Morbos graves *Vs.* 19. aptos demum esse ad hominem in viam salutis reducendum, si accedat salubris admonitio fidei alicujus servi Dei; qui homini aperiat עליו pro Deo, reſtitutionem illius, Dei, in dubium revocatam a Jobo: quando Deus, illum sit miseraturus, & diciturus, Redime eum &c. Inveni Lytrum. Bifarium ultima disponit. Primo, ut Pater loquatur, & per Δόγμ̄ mandet Spiritui S. ut hunc liberet a pœna. Secundo, ut Filius loquatur, intercedens apud Patrem &c. Qui postremum hoc admittere potuit, commodius haud dubie Angelum Interpretem ad Mediatorem statim retulisset; nam Elibuum semet titulis magnificis Angeli Interpretis, unius e mille, præ mille Eximii, designasse, parum verisimile, ob multas rationes, præter superbiam; quas exequi haud necesse. Accedo II. ad eam classem, quæ Angelum strictius dictum retinet: non sine magna fluctuatione iterum. Mire i. hallucinati LXX. ἰὰν ὁσ̄ χίλιοι ἄγγελοι θανάτῳ εἰσι, ἢς αὐτῶν ἢ μὴ τῷσῃ αὐτῶν &c. Mitto reliqua non minus turbata. Videntur per Angelos mortiferos intellexisse signa mortem portendentia. Ex minus puro item fonte Chald. 3. si est in eo meritum justitiæ, adesse jubetur Angelus unus paracletus, פּרַקְלִיטָא, vel Advocatus, de inter mille Accusatores קטִיגּוּרִיא, ad annunciandam filii hominis reſtitutionem ejus. Et parcat ei, ac dicit; Redime eum &c. Dubites ad Angelumne retulerit illud, parcat ei, an ad Deum. Potterius veri similis. Certe Jarebi & Ab. Esra diserte, המקום Deus tum parcat illi, & dicit Angelo Interpreti &c. Submonet quoque Ab. Esra ex h. l. disci, Multos esse Angelos mortis, qui hominem isto extremo tempore perdere studeant; unum autem esse Angelum custodem, ei tuendo præſectum. Eam

doctrinam citius nostro textui obtuleris, quam ex eo eliceris. Unus e mille certe, sine fideiculis, id nunquam dabit. Nimum hisce tributum a Doct. Merc. 3. cui unus e mille dicitur ad ostendendum Dei promptum studium, & voluntatem in liberando homine, ut si vel inter mille ei contrarios Angelos, unus inventus fuerit bonus, ei favens, ejus custos, qui ejus reſtitutionem Deo annunciet, promptum sese statim exhibeat Deus ad eum liberandum; dicatque isti Angelo, Redime eum a morte; inveni redemptionem, seu pretium redemptionis: i. e. jam satis humiliatus est afflictionibus, culpam agnovit, resipuit, mihi satisfactum est ejus fide, & resipiscentiâ, qua meam amplexus est misericordiam &c. Potuissent hæc Judeis relinquere. Addidit quidem, Hoc λόγος non est aliud, quam sanguis Christi, in quem & Veteres crediderunt: sed apparet ex fide Christiana Commentatoris id additum, non ex ipso textu, aut Linguae potestate, si כפר Redemptio priorem istam expositionem admittat; in qua se acquiescere merito dicere possent illi, qui fidem in sanguinem Messiae vel nullam agnoscerent, vel veteribus illis detractum eunt. Non est facili item fuit, quod Merc. לאדם capiat pro homine, in hominis usum; & ישרו reſtitutionem ejus, exponat, resipiscentiâ, & fidem de remissione peccatorum propter Christum: quantumvis subdat; reſtitutionem hanc hominis non ab ipso homine proficisci, sed a Deo, qui cor hominis preparavit per afflictionem &c. &c. In vicinia horum Cl. Cler. 4. nisi quod inuere videatur, Elibuum ex Hypothesi potius hæc locutum, quam ex vero. Potuit fieri, inquit, ut existimaret Elibuus, interdum ad hominem agrotantem missum Angelum, qui doceret, quid agro fieri oporteret: ut reſtitutionem, hoc est, virtutem coleret; Deique misericordiam imploraret: cujus voci si auscultaret, tum vero Angelum veniam ei a Deo impetrasse. Hæc ille ad *Vs.* 23. unum e mille exponens Unum ex innumeris Angelis. Ad *Vs.* 24. ita. Tum miserabitur ejus Deus, & imperabit Angelo ut hominem moribundum curet, dicens, propitius ei factus sum, naſtus sum pretium liberationis; h. e. jam rationem habeo, cur illum vivere malim, quam mori. Quodnam illud pretium? Resipiscentiâ hominis, quam Deus quasi λόγος, ex mera bonitate, propter sacrificium Christi, quod est proprie λόγος, accipit. Mirabere liberaliter

nunc

nunc datum *Elibuo*, quod alibi *Jobo* negatum; cognitionem sacrificii *Christi*; sed pudebat *Christianum* credo, respicientiam solam vocari כפך *piaculum*. Longius adhuc progressus 5.

III. *Grot.* Angeli duobus modis μεσῆται Mediatores sunt; & monendo homines, & pro eis orando. Hic est ascensus, & descensus, in scala *Jacobi*. Sequens, miserebitur ejus, melius verti ait, supplicet ei, Deo: & inveni pretium redemptionis, declarat, inveni in eo penitentiam, nam ἐξλασμός δόσηται δὲ ἀδικίας. *Ecclesiast.* 35: 5. Hæc undique laborant. *Vulgar.* 6. huc utque non processit; cujus mentem, sat pure expressam, vereor ne Enarratores Latini offuscant; ad Angelorum cultum deflectendo, quod de Angelo fœderis explicare potuissent multo decentius, solidiusque ad scopum. Percipies hoc ex Commentario qui *Hieron.* dicitur. Si fuerit quispian Sanctorum, qui nomen Sancti Angeli habere increatur, is pro hujusmodi, qui pro peccatis suis a Deo ita corripitur; poterit impetrare veniam: si tamen de malis operibus bonis, quæ operari debuerat, annuum bonum opus ejus, quod tanquam sacrificium pro eo placabile Deo offerat, valuerit invenire: Exaudiet, inquit, & jubebit, ut prædictus ad correptionem infernorum cruciatuum non descendat: eo quod *Vir Magnus* quidam extiterit, cujus preces Deus non potuerit non audire. Hæc cum *Homine* illo Angelico redeunt ad id, quod *Classe* I, num. 2. & 3. positum: sed ita redeunt, ut nemo suum tacere voluerit. Subnequitur. Et Angelus quilibet de Cælo; assistens ante faciẽm Dei; potest pro quolibet peccatore in flagellis castigationum posito intercedere: Ipsi enim est cura injuncta a Deo, vel maxime, ut diversis hominibus; vel nationibus; defensionis sive custodiae suæ opem ferant. *Hebr.* 1: 14. Hoc ambabus ulnis receptum a plerisque Doctoribus *Eocl. Roman.* postquam Cultus Angelorum fulcris undique conquistis indigere cœpit. Animose de *Pined.* Curandum inquit, ne locum hunc, quo velut districto, & splendenti, gladio, Hereticos, invocandis Sanctis, & Angelis, insequi feliciter possumus, atque etiam jugulare, vel ipsi illi e manibus nobis eripiant, vel quispiam retundat. Vide quomodo curarit, in *Paraphrasi* non felicissime concepta. Enimvero ex una parte *Satanas* mortem nobis propter scelera merentibus inferre molitur. Ex altera parte *Tutelaris noster*, verèque *Paracletus*, atque

unus de innumero illo numero Spirituum ministratoriorum, qui nostram salutem procurant, mortem ipsam frequenter minatur, non tam ut inferat, quam ut avertat & a peccando deterreat. Sic sane Angelus Sanctus interlocutor est, inter Deum, hominemque; de nostra vita, & mortis, controversia componenda acturus: & Deo quidem quasi exponere videtur, si quæ hominis præclara merita, atque illa amplificat: homini vero ante oculos proponit paternæ Dei viscera; ut in illius flagello, ceu maximo beneficio, supplex acquiescat. Hæc ad *Vf.* 23. Ad *Vf.* 24. ita porro. Quod summa profecto Clementiæ est, sive ANGELUM Interventorem respicias, sive DEUM ipsum, apud quem pro nostra salute sive animi, sive corporis, intervenit Angelus. Ii enim ardentissima charitate nostrarum rerum procuratores sunt; quæ ex gratia, & commiserante voluntate nostros morbos hunc in modum deprecantur. Redime o Deus egrotantis istius vitam a potestate mortis, ne præcepturæ in locum corruptionis: Nam habeo sane, quod quasi pretium offerre possim pro hujus redemptione; atque te indignantem propitiare: pariterque hominis istius peccata vel excusare, vel tegere: non aliud quidem quam præteritæ vitæ penitentiam; & meliora futura consilia. Hæc deprecatione delinitus Deus, respondet Angelo, pergratum sibi extitisse illius pro homine interventum &c. mandatque Angelo in homine curando operam strenue collocet. Ipsi Pontificiis, quibus acetum in pectore, hæc stomachum commovere debent: nam ne decencia quidem in iis observata. Nec tamen huc venire potuit, sine magnis torsionibus. a. Unus e mille, pro aliquis ex innumerabilibus Angelis. b. Annuntiare hominis æquitatem, pro bona opera ejus representare & culpas excusare, & extenuare; præsentem animi ejus æquitatem laudando: item, a parte Dei, exponere homini officium, quo ad æquitatem & iustitiam reducatur. c. מִסֵּרְתִּי Miserebitur ejus, pro, Angelus ille ex gratia deprecabitur pro eo. Hic saltem Character Viri mentem ferire debuisset. Sed par erat, scilicet, ut qui splendenti hoc gladio se Hereticos jugulaturum crederet, eodem semet imprudens jugularet, & illam daret paraphrasin, quæ omnem creati Angeli rationem missam facere cogeret vel pertinacissimum cultus Angelorum defensorum: si modo textum suum, ejusdemque scopum, ex oculis non dimitteret. De eo confestim plu-

ra. Non diffitetur interim, *Gregorium & ple-*
rosque Latinos Ps. 24. Miserebitur ejus, re-
tulisse ad Deum, qui, ad intercessionem Angeli il-
lius, homini propitiatus, eidem Angelo committit
penitentis liberationem a morte, & interitu.
 Si non indigeas fulmento, quantumvis male firmo, ad *intercessionem Angelorum* apud imperitos utcumque statuminandam, ne ad momentum quidem dubitabis, quin *Unus ille Mediator Dei, & hominum, Angelus fœderis*, unice hic sit tenendus. Sic ad III. Classem descendisse me sentio, in qua familiam ducit *Gregorius*, itemque *Gloss. Ordin. applicans* omnia ad *Christum, qui pro nobis Patri loquitur, quique unus de similibus*, (ita pro *unus e millibus* diu lectum in *Vulgar. ut videbis ex Luca Brug.*) quod cum in cunctis operationibus suis vos *immensa virtute transcendat, hominis tamen naturam assumerit, nobis per omnia similis factus.* Est quidem Lectio illa vitiosa; sed apparet, quid secuti sint tum temporis *Interpretes Latini*, quum pro *de millibus* maluere *de similibus*. Cur horum nullam mentionem fecit *de Pined.*? Cur non inouit in *Gloss. Ordin. equitatem hominis* referri ad *justitiam Mediatoris*? Cur suppressit, *Miserebitur ejus, attribui Filio Dei qui formam hominis sumpsit*? Cur denique ne mutavit quidem de reliquis; *Inveni in quo propitior: q. d. Quod nullus homo fuit, qui coram Deo intercessor justus pro hominibus apparet, memet ipsum ad propitiandum hominibus hominem feci &c.* Est in his, quod non omnino approbes, nam *Mediatorem* ut jam *humana natura indutum* spectare non potuit *Elibius*. Hinc nimis *Mysticum*, credo, visum fuit multis *Nostrorum*; & *Mercero*, qui monens esse qui *Christum* intelligant, *Verum Mediatorem*, lætis frigide subdit, *Non puto illuc Elibi respexisse.* Rogo, cur non? An *scopus* non patitur? Exigit potius. An *Tituli* non quadrant?

Nihil illis aptius, ad *מלאך הגאול Angelum Redemptorem* signandum. An *Mediatorem* illum ignorabat *Elibi*? Hoc *Mercerus* non dixerit; diserte *fidem in Christum* veteribus vindicans. Quid ergo ab hac sententia retrahere potuit *Commentatorem* veriamanissimum? Idem, credo, quod *Cap. 19. eum* prapedivit, quo minus in *Goëte Jobi*, agnosceret *Redemptorem*, & *Fidem in Ejus adventum defixam*. Provoceat ibi ad auctoritatem *Rabbinorum*; quæ & Eum hic implicuit in opinionem e schola *Judaica*

haustam; Angelos hominum acta, & preces, Deo annunciare, quasi proxenetas. Quam prope ad *Intercessionem Angelorum* accesserit summus *Grot.* ex eadem schola hic hauriens, supra visum. Si ergo *Angelus Goël* non ignotus fuit nostris *Collocutoribus*; sed *natura Fœderis gratie* per *Mediatorem* ipsis fuit cognita. Si *Tituli* magnifici illuc manifesto ducunt. Si *Scopus* denique *Elibui*, & ipsa *Vis disputationis capitalissime*, eodem trahunt, jure meritissimo *Angelum fœderis* in hac sede amplectimur, eique vel *Doctores*, vel *Angelos* minores, concedere jubeimus. In priorem *thesin* ad *Cap. 19.* adstructam, atque aliunde perimunitam satis, insistere non necesse. Duas posteriores sigillatim confirmatas dabo, ad *αληθοποιον & πιστος*, quam me pro memet ipso quaesivisse in hac longiore discussione, haud diffitebor; quum ad hunc contextum accesserim non tantum subdubitans, verum etiam propensior ad sententiam *Doct. Belg.* cum illa *Cl. Guss.* conjunctam: in quam concessurus fuisset, si ab illa parte magnitudini sententiarum, & rerum, satisfacere potuissem: quantumvis inter *Nostris Cocc.* alioque summos *Theologos*, pro *Angelo fœderis* nunc fere stare cernerem; item *Calov. Schmid. Mich. Reim. Augustanae Confessionis* lumina.

Ibid. Voci cuique suum pondus, & momentum. I. *part. ON si*, non *incertam* nunc, sed *contra certam, & necessariam*, infert *conditionem*; sine qua peccator iratum *Numen* experiens, & jam *Morti* prime, ac *secundæ*, proximus, a perniciæ liberari nequit. Ergo non *Doctor* intenditur, non *Angelus*, sed *Goël*. Huc collineat *Cocc. Docet, fieri aliter non posse, ut homo reconciliationem, & salutem, impetret, quam si sit apud Deum Intercessor.* II. *Anceps* est *עליו*, ad *Deumne*, an ad *hominem* redeat. *Cl. Cocc. 1. apud Deum*; addens, ad *hominem* referre non possum, quia *statim valde insolens esset repetitio לאדם* *Homini.* Quare enim non diceret, si est apud *Hominem* *Angelus &c. ad indicandum ipsi.* Acute. *Scrupulus* mox tolletur. *Cl. Schmid. 2. apud hominem: ut sit assistentiæ, & auxilii.* Idem 3. *Vulgar. diserte, si fuerit pro eo.* Hauc vim *partic. עליו* subjectam reperies *1 Reg. 10: 3. & Dan. 12: 1. ut Doctiss. Mich. & Reim. mô-*

monuere. Speciatim nunc attendi autem *patrocinium*, quod ab *Advocato* praestatur. Cl. Guss. id agnoscit, sed inflectit ad *defensionem causae Dei ab Elibuo susceptam*; ut לאל *Vs.* 6.

positum censebat. Neutrum firmum. Inprimis hic langueret *patrocinium Deo praestitum*, ab *Elibuo*; quum contra *patrocinium a Magno paraclito praestandum peccatori*, *fulmina irae Divinae jam in corpore, & anima, persentiscenti*, constituat *fundamentum Fidei*, & *sanae doctrinae*, quod nunc inculcatum itur quam appositisime; ut infra, ubi de *Scopo* dicemus, ostendetur. Valde ad rem facit, quod *Cocc.* hic exhiberi moneat *Schema Judicis pro throno sedentis, & de homine judicantis: pro cujus salute Angelus Advocatus excubet.* Id עליו *ל* ad nostram mentem accommodatissimum; & simul convincere aptum, ad *Tribunal Dei non esse perendum cum Fiducia justitiae propriae, ut Jobus fecisse videbatur: multo minus cum Deo tam audacter contendendum.* Id in *Elibui scopum* intrasse, patefecit deinceps. III. Titulum

מלאך *Angeli* אלהי יסגור convenire *Angelo Faciei*, neminem fallit. Illam illustrem personam signat Epitheton מליין *Interpretis, Oratoris*, quin *Advocati, & Mediatoris*; qui *verus & unicus* ברקליטא *paraclitus* in Ecclesia.

Fateor eodem hoc titulo ornari posse cum *Hominem*, tum *Angelum*, voluntatis *Divinae* interpretem: sed paulo fidentius, re librata, dicere nunc ausim, nec *Hominem*, nec *Angelum* admittere vel *seriem*, vel *gravitatem Doctrinae*, quam *Elibuus* magno spiritu urguet, ad *Jobum* capitalis erroris, in nimia sui defensione, coarguendum. Cape *hominem*, nihil dixerit *Elibuus*, quod *Jobum* vel feriat, vel convincat: si addideris, *semet* intendisse oratorem, jam vanus fuerit, & ridiculus ferme. Cape *Angelum*, iterum nihil dixerit: an enim *Dei gratiam obtinere non potuisset Jobus*, in quem utique oratio haec reflexa, *neque ad Tribunal Dei absolvi, nisi interventu Angeli?* Tac generale. An *nullus peccator, iratum experiens Numen, fulmina ejus evadit, nisi interventu Angeli?* Ne *Pontificiis* quidem id ostendere tutum; nisi reliquos suos *Patronos, & Intercessores*, in ordinem coactos, *Pontificemque* adeo ipsum de throno detra-

ctum velint. Cape denique *Angelum foederis, & Elibuum* omnia uno verbo dixisse, *Jobumque* perpulchre, ut *Excessus* in justitia sua urgenda, ita *Officii*, commonuisse, non negabis. Additur IV. *Unus e mihi mille.* Adfixum in

מני *elegantem* ἀνάλογον. Nunquam adhibetur, sine *Emphasi*, vel *Adfectu*. Cl. Guss. cenfet *infinite dilutum, & frigidum*, si de *Christo* capiatur, quippe *qui solus, & unicus ex omnibus: cui parem dari repugnet, propter immensam differentiam.* An ignorabat *Vir Doctus*, esse, qui אלף *mille de indefinita multitudine*

Angelorum acceperint, cum *excellencia, & ἀριστοτη?* Ita certe *Schmid. Mich. Reim.* inveniunt *unum saepe valere unicum; primum; principem: ut Dan. 10: 13. Michael אחד* *unus principum primorum: i. e. unicus.* Ad diderat *Schmid. אחד* *unum* significare etiam *solum.* Sed esto, *unus e mille*, proverbialiter, pro *multo excellentissimus*, quid in co frigoris, nisi quod ipse suffuderis? An frigidus titulus *Cant. 5: 10. מגול מרכבה* *insignitus praemyriade*, de eodem hoc *Capite Ecclesiae?* An friget *Pf. 45: 7. Unxit te O Deus, Deus tuus Oleo letitiae praesortibus.* In *Proverbiis* liberaliter versandum. Frigidissimus, meo quidem judicio, fuisset *Elibuus*, si *semet unum e mille* insignivisset. Aliorum *Doctor rarissimus, inter mille vix inveniadus*, etiam parum tempestivus. Intempestivum plane quod de *mille accusatoribus* hic *Cbald.* habet, ex eoque *Merc.* Ceterum non satis capio, cur *Cocc.* hic apposuerit: *Deo quidem serviunt millies milleni &c. Sed jam non respicitur ad infinitos Dei ministros: sed ad custodiam unius hominis constrieti in adfectione; innuendo, Angelorum exercitum circa illum esse Pf. 34: 7.*

2 *Reg. 6: 27. sub ducatu, & per virtutem Christi, qui unus e mille fidem dare, lytrum invenire, & intercedere pro homine potest.* Id deflectit a *schemate* supra posito *num. II.* nec *fedi nostrae congruit, ubi requiritur Reus omni praesidio, & auxilio, nudus; uno Angelo Foederis ei patrocinium praestante.* Habet quoque *Cocc. unus praecipuus inter mille Angelos, & intercessores; ut unius praecipua & peculiaris ad impetrandum vis; ceteri tantum testes, approbatoresque, sint.* Non vacat serupulo. Mihi nil simplicius, quam, *unus e mille*, pro *excel-*

cellentissimus, forma proverbiali, quæ non nimis premissa; vel *unus præ mille*, i. e. *milleis*; *innumeris*; prout *Montes mille*, sunt *innumeri*, *Pf. 50: 10.* itemque *Job. 9: 3. Responderet unum e mille*, valet, *ex innumeris.* Hic pedem figo; sed en aliud, quod novissimus ille locus mihi suggestit: *Unum e mille, ad annuncian- dum Homini rectitudinem suam.* a Deo datus, sacratusque. Invenitur, *Angelum hunc dotibus, virtutibus, muneribus, multis eminere*; quorum *unum e mille* nunc tantum tangatur; quod sit constitutus **מליין להגיד**

Interpres ad annuncian- dum Homini rectitudinem suam; vel, *qui annunciet homini*, ut *Cocce. 2. 4* resolvit. Confer *Cl. Mich.* qui hanc copulam quoque indicavit. Non obstat *Accensus*; juvat potius: mora illa *Emphasi* inferente.

Syr. & Arabs sic formulam sumere, **واحد من الف**, & **واحد من الف**

unum, vel, *semel e mille*; quamvis reliqua eorum nil valeant. Eadem *Ellipsi* forte dictum *Eccl. 7: 28. Virum inveni, unum e mille*; vel, *semel e millenis vicibus*: vel, *in millesima aliqua sapientie particula* &c. Hæc ex conjectura; nam ut monui, *unus præ mille*, vel, *e mille*, nihil habet quod langueat, aut subsidat infra dignitatem. Ad *Officium V.*

hic consignatum, *Annunciare* **לאדם ישרו**, amputo quod duæ priores Hypotheses sequuntur. In nostra reperio, 1. *Homini rectitudinem suam*, restrictè, pro *illi homini*; quod *Coccejo* ansam dedit, **עליו** apud Deum capiendi. Latius *Schmid. 2. Homini non ei solum, de quo sermo, sed omni* &c. At *Cl. Reim. 3.* maluit, ut pro *Homine justitiam suam annunciet* Angelus ille, apud Deum.

Reducit *adf. in* **ישרו** VI. ad *Angelum fœderis*; intelligens 1. *Justitiam satisfactoriam Christi*, quam & *Schmid. ac Mich.* amplexi. *Cocce. 2.* ait, *ambiguum esse, ad hominemne redeat, an ad Deum. Si ad Deum, posse accipi Rectitudinem, qua Ipse Rectus, in Sæcra- menta, in odio peccati, in satisfactione exigenda simul, & procuranda. Si ad hominem, intelligi officium hominis, i. e. Fidem, que vera ejus rectitudo.* Utrumque dein complectitur, per Regulam, *verba significare quæquid possunt.*

Recte vero, si sit *justa Syllepsis*, aut *Figura ex Ancipiti*; quæ hic nulla. Nobis *Homini rectitudo* unice arridet, quæ non alia esse potest, quam *rectum officium*, quod, pro serie hac, potissimum consistit in *agnitione peccati, in respicientia, in Fide, in sinceritate reliqua cordis, Dei gratiam in Mediators amplectentis.*

לאדם hac structura tum ad illum *Hominem* sese refert; tum ad reliquos, quos *Angelus Interpres* suo *Spiritu* illuminat, & movet, ut *omnem suam Rectitudinem* sitam autument, in *agnitione peccati, enim respicientia, & Fide in Justitiam Mediatoris.* Hoc *recta Scopum* ferit; quod *Jobus tantum sibi justitiam arrogans*, cum Deoque contendens, *ab illa Rectitudine, & sinceritate Fidei, deflexisse* videtur.

Ibid. Hic verus & *Unicus Elibui Scopus* sponte se offert, si attendatur ad naturam disputationis, quam adversus *Jobum* suscepit. Is ultra quam par in *justitia sua predicanda* e- vectus, *Deo ipsi injuria dicam* quodammodo scripserat. Ignorabat *Elibius*, ante decisio- nem Dei, quo ex fonte tanta audacia, & animositas, fluxisset. Non immerito crede- bat, *nimiam sui fiduciam, & superbiam*, cor *Jobi* corripuisse. Notata criminis magnitudi- ne, ostendit, Deum eos quos servatos vult, omnibus modis a pessimo illo fermento retrahere, & deterrere. Et primo quidem Deus dicitur *Mortalem*, nimis huc proclivem, *officii sui admonere per revelationes nocturnas*, in quibus *Judicis severi districtus Gladius* ante oculos proponatur peccatori, ut *deposita omni superbia, & vana sui fiducia, in solam Dei Gratiam, & Misericordiam*, recumbat; atque inde *remissione criminum impetrata, Telum mis- sile maledictionis* evadat. Subnectitur, deinde, *gravior adhuc, & terribilior, modus*, quo hominem sibi ipsi vitiose placentem, & fide- tem, in semet ipsum descendere cogat Deus; *immissis nempe atrocissimis malis, & morbis*, quibus tanquam *ad portas Mortis primæ, & secundæ*, adducatur; pessime periturus, nisi *abjecta omni opinione justitiæ propriæ, sese recipiat ad Aram misericordiæ, in Fœdere gratiæ erectam*: atque non in sua, sed in *Media- toris Justitia, coram Tribunali Divino compareat.* Hæc, ut quivis sentit, non tantum *cardinem tangunt questionis*: sed & accommodatissima, ad *Jobum* telo convictionis ferien- dum. Dices, non disputasse *Jobum* ad *Justi-*

24 ויחננו ויאמר פרעהו מדרה

24 Et miserebitur ejus, & dicet; redime eum, quo minus descendat in foveam; inveni redemptionis pretium.

25 רטפש בשרו מנער ישוב לימי שחת מצאתי כפר : עלומיו :

25 Revirescet vègeta caro ejus, præ pueritia; redibit ad dies adolescentiæ suæ.

26 יעתר

26 Sua-

tiam propriam sibi vindicandam : atque etiam fidei in Goëlem apertum præbuisse testimonium Cap. 19. Respondeo, nobis id jam ex eventu, & Divinitus comprobata Viri pietate, exploratissimum; quod in justitia sua adstruenda, non deseruerit Fundamentum fidei; quodque non absolute, sed comparate, tantam sibi innocentiam arrogarit. Alia fuit conditio Elibui. Ante sententiam, a Deo promulgatam, nec scivit, nec scire potuit, quid Jobus in sinu conderet; ac propterea non poterat non in istam suspensionem venire, Jobum ita disputando non solum superbiæ sese alligasse; verum etiam fidem in solam Dei Gratiam, & Mediatoris justitiam, minuisse, ac quodammodo abnegasse. Huc collineatum a Cocc. Neque sane erat, quod Elibu prius, aptiusque, Jobo inculcare posset. Quamquam enim Jobus fidem in Mediatorem satis luculenter esset professus, imprimis cap. 19. tamen Doctrinam de merito & satisfactione Christi ita evidenter non attigerat &c. Magis sentias vim nostræ illationis, si quæ ad Cap. 19. commeditati sumus, relegere digneris.

Vers. 24. Quid fluctuationis ex duabus prioribus Hypothesibus hic existat, supra tactum. In nostrâ hæcce reperio bivium. Cocc. Calov. Reim. I. potentissimam Mediatoris intercessionem exponi censent, Qui Hominem illum Gratia complectatur, ac dicat, ad Deum, Redime ipsum, ne descendat in foveam, inveni lytrum. Apposite fertur Cocc. ex Hebr. 9: 11. αἰώνιον λύτρον εὐεργετῆρος : & omnia magno lumine, ad hunc contpectum, perfundit. Incommodius erat, quod Gloss. Ordin. item hæc ad Christum referens, supra dedit; quamvis exigua mutatiuncula id æque commodum facere quæas. Alii Latini post Gregor. itemque Schmid. Mich. II. Tum miserebitur ejus Deus, & dicet Angelo; redime eum, ne descendat in foveam; inveni satisfactionem. Nimis suæ o-

pinioni velificatur Cl. Schmid. quum ait, in כפר subaudiendum aff. 2. pers. כפר inveni;

satisfactionem tuam, o Messia! eamque examinavi, ac talem repperi, qualem justitia mea exigit. Id est cogere velle dissentientem, non persuadere. כפר sine adf. tum decentius, tum gravius. Libera proinde, per me quidem, optio: quamvis ipse magis inclinem in posteriorem adspectum, qui simplicior videtur. Non obstat Hebr. 9: 11. nam ut sibi Christus eleganter dicitur æternam redemptionem nactus, quum jura ejus sibi comparasset, per satisfactionem Patri præstitam; ita non minus venuste hic Deus dicit, se invenisse piaculum, sive pretium redemptionis, quatenus in satisfactione decreta, promissa, præfigurata, & certo certius adserenda, per Messiam, plenissime acquiescebat. שחת ררת descensus foveæ, qua amplitudine ponatur, discas ex Vs. 18. & Vs. 22. De פרע jam nihil; quod cum פרה Originihus reservetur. Utrumque consignat Redemptionem, vel liberationem captivi, quæ sit soluto pretio, vel & substituta anima loco anime, vita loco vitæ. Nunquam aliter suo

פ-ו utuntur Arabes. Ex alliteratione cum Græco φείδωμαι Avenarius ausus, pepercit, abstinuit parcendo. Conatus parum felix: & genus plane rejiculum.

Vers. 25. Grave verbum רטפש; nusquam alibi occurrens. LXX. I. vel traditione, vel vi sententiæ, ducti, Ἀπαλονεῖ αὐτῷ πᾶς σάρκας ἕως νηπίου. Molles faciet carnes ejus, instar pueruli. Quæ Vs. 24. habent; renovabit corpus sicut ἀλοιφήν limmentum in pariete, ex

כפר Linere, illinere detorta. Quid Chald. II.

voluerit, non adeo liquet: in plerisque ex-

26 Suavi odore litabit Deo, & propitius erit ei; videbitque faciem ejus cum clangore; & reddet homini justitiam suam.

26 יעתר אל-אלוה וירצהו וירא

פניו בתרועה וישב לאנוש צדקתו :

27 Can- ישר 27

tat, איתחליש infirmatur caro ejus prae pueri; sed in Regiis איתקליש tenera sive mollis fit expressum. Hoc eum intendisse, patet ex adjecto, prae pueri, vel pueritia. In malam partem Vulg. III. Consumpta est caro ejus a suppliciis; revertatur ad dies adolescentie suae. Ad hæc Gloss. Ordin. Innumeris enim genus humanum suppliciis vel vitiorum, vel paenarum, premebatur: sed veniente Redemptore revertitur ad dies adolescentie suae, i. e. ad prioris vite integritatem renovatur, & a lapsu resurgit. Est nimis Mysticum. Sub Hieron. nomine annotatum, Recedit, inquit vel Sanctus, vel Angelus, precator, mala pro meritis suis; mensuramque suppliciorum atque paenarum: nunc iterum indulgentia Divinae pietatis sanus fit, atque incolumis. Plaudit de Pixe. & Intercessionem Angeli continuans ad hocce prescriptum, vocat sententiam bene coherentem, in qua nemo erroris, aut ignorantie, Interpretem Vulgarum convincere possit. Calligat deinde Hebraizantes quod in alia omnia dilcedant, reddentes, Tenentur efficiatur caro ejus, prae pueri, vel succulentior, vegetior, quam erat in juventute; quæ Pagn. Cajet. Variab. alique, magno contentu, dederunt. Proh servitutem! Concedatur enim ניער posse aliqua tandem ratione flecti ad supplicia, ab excussione, sive jactatione molestissimi morbi, quam hinc exculpit Doctus Jesuita: an non sequens עולומים adolescentia, præferre tamen jubet pueritiam? Dein, quid necesse erat hic carnis consumptionem prae morbo reponi, quæ longe signantius proposita Vs. 20. 21. 22. Postremo, quam precaria illa, quam diluta, quam male confuta, Intercessio Angeli hæc verbis continuata! Merito ergo hinc restituere Bold. & Codurc. in nostra castra vi veritatis compulsi; atque Mercero subscriberentes, qui monet III. a רטב Virtut, viguit recenti succet, & פוּשׁ crevit, nasci potestatem revires-

cendi, & augescendi more plantarum, & germinum. Nil grandius, pleniusque Optime Syrus נתחלה לבלם denuo succrescet, immutabitur; itemque Arabs يتبدل.

Pulcherrimum Etymon, ab omnibus ferme cum plausu exceptum, magis amplectare, si teneris consimilem compositionem Arabum in طريف نره, טרפיש طرفיש Recens fuit, & ترفيش فوش فاش & طرفيش تماثل من مرضه والقوم غبثوا واخصبوا بعد الجهد

Dicitur טרפיש e morbo suo, pro convalescit; usurpatur & in iis qui post sterilitatem pluvia, & ubertate, gaudent. Si placeat per transpositionem a רטפיש ortum, non refragabor; nam & مرطفيش olim extitisse verisimile.

Hebraicum פוּשׁ, surgendi notionem habuisse, infra ad Cap. 36. ostendetur. Cl. Cocc. non adeo alienum videtur, ut מנער sit, a conquassatione; quod renovatio satis ex altero Collo intelligi possit. Atqui, ut recte monet, est eadem sententia, quæ Ps. 103: 5.

תהחדש כנשר ניעוריכי Renovat se tanquam Aquile, pueritia tua. Rite quoque confert 2 Reg. 5: 14. Et rediit caro ejus, ut caro parvi pueri. Sentis ergo & hic proverbiale illud, quod decus & pondus grandi dicto addidit Arabes signate, طرفيش الفرخ تحرك في الوكر

pullus dicitur טרפיש, quum in nidis sese alacrius movere incipit. In hac renovatione vite corporalis, simul comprehensum novum vigorem vite spiritualis, series, & sublimitas, harum disputationum evincit. Qui superiora non improbant, sponte id agnoscent: quibus ea mi-

minus probantur, frustra id approbare con-
terer. Rem tetigisse contentus sum.

Vers. 26 Egregia descriptio *status reconcilia-
ti*. In priori colo non placet quod *Merc.* istud
deprecabitur, vel deprecatur, intelligat, interim
dum conficitur cum morbo; quasi exponere-
tur modus quo ille misericordiam Dei impetrat.
Rectius plerique ut fructum & effectum recon-
ciliationis subsumunt, Deum semper placabilem,
& propitium fore precanti. Verbum עתה
infert litationem, ריח ניחוח jucundi odoris
velut; cui succinit רצה acquievit, & favore
ac benevolentia, quæ רצון dicitur, complexus

est. Redi ad *Cap. 22; 27.* idemque hic agi
senties, non sine luce nova convictionis, ex
qua *Jobus* agnoscere posset, quid Cælum ei fa-
ceret clausum, & Deum hæcenus implacabilem:
ut quidem opinio *Elibni* ferebat. Lepide
se dat de *Pined.* quum ait, libenter particu-
lam hanc refero ad Angelum, ut sit, sic de-
precabitur Angelus Deum, & homini propi-
tius fiet. Potuisset eodem jure totum versum.
Alterum colon item distrahatur. Multi, cum
Merc. 1. & videbit Deus vultum ejus cum ju-
bilo, pro latus eum intuebitur. Alii 2. qui-
buscum facit *Crinsoz.* ex *Hiph.* Et videre ei
faciet Deus faciem suam cum hilaritate. Pleri-
que 3. Et videbit homo faciem ejus, Dei,
cum letitia. Prius ideo prælatum a *Merc.* quod
adhuc conciperet hominem morbis colluctantem,
in quem *Jubilum* non quadrabat. Hinc abire
coactus fuit in minus decorum, ut Deus di-
catur videre vultum hominis, quum alibi semper
Homo faciem Dei quærens, eamque tandem videns,
inducatur. Clangor quoque incongrue ad Deum
refertur, homini unice conveniens, non orati-
vi in malis, sed gratias publicas agenti ob eo-
rundem depulsionem. Ineffabile gaudium
mentis, quod *Gloss. Ordin.* dat, non exclu-
do; quando illud in publicas gratiarum actio-
nes erumpere gestit. Nempe videre faciem Dei,
hic non est simpliciter, sentire apud animum
suum Deum propitium, ut *Cocc.* notat; sed si-
mul adfert *Companionem in actu,* & *Loco,*
ubi Deus publice colitur, ut *Schmid Codurc.*
Cler. aliique annotarunt. Ne ultima quidem
distractioni exenta. Apposite satis *Merc. 1.*
Et restituet Deus homini justitiam suam, quam
ante amiserat, cum ob peccatum adligeretur,
per remissionem peccatorum eum jam justum ha-
bens; imputata ei justitia Christi. Non satis

intelligo illud *Grot. 2.* Emendatum eo loco ha-
bebit, quasi nunquam peccasset. Idem jus sana-
to quod forti. *Frigide Cajetan. 3.* justitiam ex-
ponit sanitatem, quæ ex æquitate, & justitia
ratione, non condigna, sed congrua, quasi in
pretium pœnitentiæ, homini conferatur. Plus
nimio subtile vocans de *Pined.* bene coherens
& solidum 4. censet, Deum cum illo homine
benigne deinceps acturum, & collaturum quæ
justo homine digna sunt præmia; præsertim vi-
tam diuturnam, & felicem. Ad idem impru-
dens recurrit: nam *Cajetan* illa sanitas, nil
aliud utique quam vita diuturna. Eodem ten-
dit *Codurc.* forte & *Chald. 3* simil. inferere au-
sus, Reddet homini secundum justitiam ejus.
Melius 5. *Gregor.* aliique *Latini,* qui gratiam
justificationis inani, diserte monent. Cum
iis 6. stat *Cocc.* observans justitiam amplius
quid significare quam remissionem peccatorum,
& complecti jus hereditatis cælestis. Intelligit
ergo per justitiam hominis, quod Filius Dei sit, &
Heres omnium ejus bonorum. Habes idem quod
Mercero observatum. Hoc cur se torquere ap-
pellet *Cl. Schmid.* nescio. Ejus sententia, a
Cl. Mich. Cler. Reim. adscita est, אנוש non
ad hominem sanatum redire, sed eum ipsum dici
cuius homini se justum præbere; sive unicuique
reddere juxta justitiam illius: i. e. non redde-
re malum pro bono, sed cum juste secum viven-
tibus juste vivere. Non expectabas, post il-
la quæ præcesserunt. Duo aciem prætrinxe-
re. Prius, quod אנוש ad sanatum rediens,
videatur supervacuum, quum לו ipsi suffecif-
set. Secundum, quod ישב reddet & ירא
videbit proxime cohæreant. Hæc levia. Ad-
ditur tertium, *Elibuum* non loqui tantum de iis,
qui ante adflictionem justis fuerunt, peccandoque
justitiam amiserunt; sed in genere de omnibus,
quos Deus adfligit; & nunc maxime de iis, qui
Christum apud se habent sub Cruce; sive ut nun-
quam amiserint justitiam suam, sive ut nunc
primum habere cœperint. In hos non quadrare
istam expositionem, quæ ישב ad Deum reducit.

Vides subtilitatem paulo argutiorum, quæ ex
רש Reddere justitiam argumentetur; quam nec
justi amiserint sub cruce, nec sane injusti, eam
nunc primum accipientes. Vereor jam, ne &
se, & verba, torserit vir *Dæctus.* Hypothe-
sis, quam urget, parum firmo stat talo. Ju-
stitia illa quam intendit *Elibuus,* non alia 8.

27 Cantabit super homines, וְיִשֶׁר עַל־אֲנָשִׁים וַיֹּאמֶר הַטָּאֵת, & dicet, peccaveram, & rectum perverteram, & Nihil æquatum fuit mihi. וַיִּשֶׁר הָעוֹיֵתִי וְלֹא־שׁוּה לִי :

28 Re- כִּרְה 28

esse potest, secundum seriem, & scopum, quam pax apud Deum, & accessio, liberrima ἀπολαύσις, in qua per silem in Christum statur, & ad thronum gratiæ cum jure Filiorum, & sancta gloriatiōe, p̄rgitur: ad Rom. 5: 1. 2. Eam amiserat Jobus, amittunt omnes pii, quando incidant, non in crucem, nam & sub illa gloriatur, vigente gratia, V. 3. ibid. sed in desertionem spirituales, & alias gravissimas plagas, quæ per iram a Deo infligi videntur, & creduntur. De semet ipso sic judicabat Jobus; nedum ut Amici ejus aliter judicarent. Tali ergo homini reddis Deus justitiam suam, amissam sane, quum ei gratiam justificationis, cum serenitate conscientie, pace, gloriatiōe in Deo, &c. &c. vivitius obsequat. Cave pulchrum sensum compungas, negando gratiam justificationis semel possessam posse amitti, vel & a Jobo amissam. Tum amittitur a parte hominis, quum eius usū, fruūque, privatur; & pro lumine faciei Divinæ horrendas experitur tenebras. Aditis Ps. 51. ibique illud nostro germanascens, Redde mihi letitiam salutis tue &c. Non obscure interim Jobus videtur taxari, quod tanta audacia ad Tribunal Dei irrumpendo, seque justum tendendo, parum meminisset, non eam esse Justitiam, quam sibi homo arroget, sed quam Deus ei per Spiritum gratiæ obsignet. Apparet insuper, לאנוש non supervacuum; sed Hominem mortalem, atque ex peccato miserum, justo in loco locatum, ad Jobum coarguendum, quod Mortalis, & peccator, eo usque se extulisset, ut Justitiam vel invito Deo rapere velle videretur. Est infectio similis illi, quæ V. 23. in לֹא־אֵרָם facta; cum simili latitudine.

Vers. 27. Quam nihil sit hoc in Libro, quod non in diversa, & aliena, rapiatur, mira & hic dissensio docebit. Ad Deum I. referens R. Levi, ita necit, Prospicit super homines hac ratione, illos mirbis, & malis, humilians, ut peccata sua agnoscant &c. Paulo aliter alii cum seq. V. copula facta. II.

Attendit Deus ad homines, & si quis dicat, peccavi &c. Tum redimet animam ejus a transferendo in siveam. Ita fere Vatabl. & diserte versio Anglicæ; a qua Episc. Eliens. in Paraphr. discedit. Cajetan. censet, tertium modum hic indicari, quo Deus cum hominibus agit, eos patienter expectando, & blandioribus rationibus alluciendo ad penitentiam. Plerique ad hominem, III. diversissime. Mitto LXX. Accusabit homo semet ipse &c. quod exculpatum putat de Pined. ex respiciet, in Anaschim, homines, i. e. hominum, & sua ipsius, peccata. Argute. Vulg. concinnius, Respiciet homines, & dicet peccavi &c. & ut eram dignus non recepi. Censet de Pined. esse periphrasin valetulinis restitute, & publici, ac civilis, convictus. Ita ferme IV. Merc. subsumens Fructum liberationis, quod misericordiam sibi factam, & culpam, coram reliquis hominibus gratias agnoscat, & præbet is, quem Deus ex faucibus Leti eripuit. Est sensus ad seriem accommodatissimus, quem Calvin. Jun. Pisc. Belg. Deas. Colurc. Patric. Crisoz. &c. amplexi. Ab. Esra idem hoc officium spectans V. יִשֶׁר reddit יָסוּבִי circumbit homines, a יָסוּבִי menibus, quæ urbem ambiunt, notione arrepta. Chald. VI. יִהְרִיץ diriget, a יִשֶׁר rectus fuit. Utrumque coactum. Tractum quoque VII. illud Jacobii, a יָסוּרִי, Ordines faciet. Inter ordines incedet, hinc & hinc cingentium. Non longe hinc abest VIII. Cocc.

Incedit ad homines. Ita Cl. Vitr. verbum יָסוּר vertit Esay. 57: 9. ex definitate cum אֲשֶׁר.

Tentat item Cocc. IX. a יָסוּר Hominiibus placet hoc; & rectum est: vel, Homo sic restitutus placet; quod nimirum ei gratulentur: quum, rectus erit apud homines, pro deinceps rectus agnossetur. In Lexico cuncta hæc missa faciens X. redit ad num. IV. Adspicit homines, i. e. faciem suam effert ad eos cum letitia, &

28 פרה נפשי מעבר בשחת וחיתי

28 Redemit animam meam, quominus transfierit in foveam: & vita mea lucem adspicit.

באור תראה :

ה' 29

29 Ec-

ingenue peccatum suum confitetur. En XI. commentum Bolducianum ex *Esaï*. 57. 9. asfumeus oblationem muneris, quod תשורה, ut sit, munera offeret Enofschæis, Sanctisque Prophetis, ex Enofschî Schola, ex qua & ipse Elibuus. Bono consilio Luth. XII. Confessionem daturus est. A שיר Canticum id adfectum censet Schmid. ipse tenens, XIII. respiciet homines: reliqua autem non in præterito, ut omnes, sed in futuro, sic convertens, & dicit, peccaverim & rectum perverterim, & non decebit me. Ait, eos qui de præterito accipiunt, supponere quod contra mentem Elibui sit; quasi loqueretur de iis tantum, qui ob peccata adfliguntur, aut quasi omnes qui adfliguntur, peccaverint. Eam fuisse mentem trium Sociorum, non Elibui. Sic ergo loquentem facit sanatum nostrum, Nunquam deinceps peccabo contra Deum: scio enim si peccavero, & rectum pervertero, non mihi esse profuturum. Dilutum. Imprudens quoque reponit, quod fustulerat, nam nunquam deinceps peccabo, aperte confessionem culpe præterite includit. Implicuit Virum Doctum Hypothesis male jacta: Elibuum enim loqui de afflictionibus ob peccata, luce meridiana clarius; quavis non plane eandem incudem tundat cum Triumviris. Hac de re nonnulla jam dicta: plura dicentur. Ad me quod attinet XIV. non rejiculum arbitror, quod num. III. IV. X. positum: nec tamen tale, in quo penitus conquiesci possit. Constructio dura: sensus non mollis; præcipuum supplendum, cum lætitia, aut cum studio Deum publice celebrandi. Utrumque suo jure ministrat, citra supplementum, שור cecinit, cantico celebravit. Quidni ergo? Et canet super homines: &c. Letum, publicamque, edet confessionem, ut num. XII. visum. על super, pro Coram, tritum valde. Id הרועה clangori V. præc. succinit jucunde. Canere hac amplitudine augment omnes Linguæ. Obstitit, quominus huc concederetur, formarior; quum ישיר potius sit cantabit. At שור

in kal fuisse item cantavit, cave dubites. Arguunt eam formam: *Pf.* 71. & 87: 7. & 1 *Sam.* 18: 6. uti לשור ex *infim kal.* correptione Masoretica non egebat. Suspicio huc quoque pertinere *Esaï*. 57: 9. Et cantitas Regi tuo, in oleo; multiplicasque pigmenta tua. Confer *Jes.* 23: 15. Meretrix utrobique depingitur. Forte profundius quid delitescit in Origine thematis שור, non valde feliciter tentata a Cl. Guss. in C. L. H. vel & שרר; unde ישר comodius adhuc descendit. Ex iis quæ producta, Cantus mihi maxime arrideret. Ibid. Nonnihil dissidii ad reliqua quoque. Peccaverim &c. Non decebit me, quod Cl. Schmid I. volebat, sup. n. XIII. jam sepositum. *Vulg.* II. eleganti acumine, peccavi; & non recepi ut dignus eram. Ex LXX. qui dant, & שור ישרתי me אן חטאתי. Pulcre Cocc. exprestit Non aequatum est mihi. Addit, esse vel verbum, vel nomen femin. a שרה. Eodem adspectu Castal. Non par relatum mihi. Amplexus Crinsoz. Minus venuste Cl. Cler. III. Non aequatum est mihi, exponit, Non æquus fui, non æquo jure, ut par erat, erga homines me gessi. A Rabbinis IV. manavit, & non profuit mihi. Ita *Vatib. Luth. Merc. Drus. Jun. Calv. Pisc. Belg. Bolduc. Codurc.* moventes fere, esse אשמה, pro summe nocuit: pessime cessit. Ita שורה conducibile esse exponitur *Ester.* 3: 8. & 5: 13. Alii V. Et non decebat me. Mihi ex hisce maxime se commendat num. II. item cum אשמה, non aequatum mihi. Non tuli, quod merueram, in foveam perditionis amandatus, sed, contra, jure filiorum Dei sum mactatus. Vide interrim, an nimis audax sit? VI. Et תו מדען aequatum mihi. Ad perditionem & interitum jam redactus mihi videbar. Planissime me periisse credebam. Græcas formulas eis תו מדען אשמה, & תו מדען אשמה, reperies ad *Cap.* 4. מדען אשמה אשמה אשמה junxit *Eurip. Jon. V. 594.* Satis favet *Vf.* seq. præfertim si obtineat *Chezyb*, quamvis & *Kery* aptari possit. In medio

19 Ecce omnia hæc facit
Deus duabus vicibus, tribus, cum
viro.

חן-כל-אלה יפעל-אל פעמים 19

שלש עם-גבר :

30 Ut להשיב 30

dio relictum velim. Lucidius forte aliquid fe-
ret dies.

Vers. 28. Distinet interpretes *Kery* & *Che-tyb*. In *connexione* item non idem tiscunt. *Vulg.* I. incommode, *Liberabit animam suam, ne pergeret in interitum: sed vivens lucem videret:* quasi ipse *Homo se Liberare* diceretur, quod *liberanti nos Domino consentiamus*, ait *Gloss. Ordin.* LXX. cum *deprecatione ad Deum* II. *אשר יצאנו מן הים*. Apparet diversitatem *Lectionis* esse vetustam. *Rabbini* III. ut semper, ita & heic, *Masoram* sequuti, nec non *Cbalid. Redemit*, vel *Redimit*, *Deus animam ejus* &c. ut sit, clausula ab *Elibuo* subnexa. Ea sic concepta & gratia caret, & nervo: nam *Elibuus* suam *conclusionem* *Vs.* 30. demum hinc subsumit. Meliore *judicio* plurimi *Nostorum* IV. *Che-tyb* præferentes, *Redemit animam meam* &c. ut sit *Mimesis* illius *confessionis*, quam *Ager ab Orci* saucibus *tractus publice edit*. Vide *Merc. Jun. Pise. Belg. Cocc. Schmid.* &c. &c. Habes *Argumentum Cantus*, quem *Vs.* præced. in *שר* indicavimus. Hanc *Lectionem* unice veram, nullus ambigo. Si quis *Masorethicam* malit, vel sic aliquid *Mimeseos* erit subdendum, ut erectior fiat sententia. *Cantabit super homines, & dicet; Peccavi* &c. itemque, quod *Redemit Deus animam ejus a transeundo in foveam* &c. *Ardens stylus in subitus persone mutationes* pronus. Mihi tamen *Textui Marginem* præferre cum incommode, & dispendio, sententiæ, religio. Huc ventum non fuisset a *Rabbini*, si solum *Orationis* rite tenuissent. Ceterum *עבר בשחת* *Transire* in *Foveam* perditionis est *Phrasis* signatissima, cujus amplissimum conspectum ad *Vs.* 18. & 22. reperies. Ei recinit, *Vita ejus videbit lucem*, ejusque *jucundissimis radiis* fruatur. Ad talem sententiam disputare, num *Lux vitæ æternæ* intendatur, an *vitæ præsentis* quorsum *Merc.* inclinatur, est materia suam minus intelligere. Est, ut recte observat *Schmid.* *Lux* hujus *vitæ*, sed *maculata sensu gratiæ* *Divinæ*, in *spe gloriæ*, & *vitæ futuræ*.

Idem voluit *Cocc.* sed paulo obscurius expressit, quum ait, *Translationem* hanc ab *Interitu ad Lucem vitæ*, consistere in *anima*, & *corporis*, *assertione a morte*, & *gaudiis vitæ æternæ* que est *Corona justitiæ*. Neumpe *spem fidemque tantæ gratiæ*, & *gloriæ*, cum *possessione ipsa* jungit. Hæc a *Domino* signatissime reddita, & *repræsentata*, nobilibus dictis, *Qui in me credit ex morte transit ad vitam: non venit in mortem: etiamsi mortuus sit, vivet.* Non solum *habebit*, sed *habet vitam æternam*. *Spiritus Fidei* in *Messiam*, eundem sensum jam tum *præcis* illis *inseminavit*. Hæc *semina*, & *scintillas veritatum cælestium*, in *Libro Jobi*, vel *prætervidere*, vel *delere*, est *Animam* *monimento* huic *pretiosissimo* adimere.

Vers. 29. *Epilogi* initium non omnino expeditum. Multi I. cogitant, ex coll. *Vs.* 14. de *variis modis Divinæ alloquutionis*: videlicet per *Visiones nocturnas*, per *Morbos*, per *Doctores*, vel *Angelos*. Male firmum. Alii II. *duas, tres, vices*, referunt ad *infrequentiam monitionum & castigationum*, quas *Deus* uni homini admoveat. *Merc.* III. ad *frequentiam*: q. d. *Aliquoties Deus ita cum viro agit; nunc eum deprimens ad sepulcrum, nunc et sepulcro attollens*. Consimiliter de *Pined.* *Non est hoc tam infrequens, ut non sæpe eveniat.* Numerus certus, pro incerto, satis multo. Acute *Cocc.* IV. subesse statuit *Amolitionem tacite objectionis*. Ea hæc. *Si homo ista ratione semel adductus est ad Fidem, quid attinet eum sæpius excarnificari: & quomodo convenit Justificatum excruciaci?* Respondet *Elibu*, *Deum* hoc sane *facere bis, terve; i. e. pluries; neque tamen id Justificationi officere; quia qua ratione Fides gignitur; eadem optime augetur, & confirmatur: & qua ratione Homo primo incipit purgari, ea optime porro perpurgatur.* Eodem fere adpectu V. *Schmid.* nisi quod, *citra objectionem*, hæc restringat ad *alteram verbi signaculum, crucem, & Ad afflictionem; ut Elibuus* sic concludat, *Hoc postremum signaculum esse frequentissimum, & longe frequentius altero per somnia; ita ut Deus sæpiissime eo in uno etiam Viro utatur: ut Jobus minus mi-*

re-

לְהַשִּׁיב נַפְשׁוֹ מִנִּי-שַׁחַת לְאוּר

30 Ut avertat animam ejus a mihi fovea; ut collustretur luce viventium.

בְּאוּר הַחַיִּים :

הַקֶּשֶׁב 31

31 Pur-

retur in se quoque eo uti Deum. Vide tamen an istud *Mirari* in *Jobo*, non ad *tacitam objectionem*, quam *Cl. Cocc.* ponebat, recurrat. Quæ de *signaculo verbi* habet *Vir Doct.* sunt ex *priva Hypothesi*, de qua ad *Vs. 15.* Illud *frequentissimum*, & *sepiissime*, melius abfuisset: quum *aliquoties* utique sufficere possit. In *universum formula bis, terve*, nullam *frequentiam* videtur adferre; *infrequentiam* potius ea *figuari* dicerem; nisi & hoc minus *clarum* daret ideam. Itaque *VI.* existimarem *phrasin* hanc redire, vel ad *novissima tantum*, vel ad *omnia*, quæ *præmissa*; in hunc sensum: *Ecce ita bis, ter*, tum per *Ad afflictiones letales*, tum per *Visiones Nocturnas*, *Deus deterrere solet*, quos *servatos vult*, a *superbia*. Non *frequentem sentis numerum*; non etiam *infrequentem*; sed *naturæ monitionum Divinarum aptissimum*, & non *restrictè nimis*, ac *finite*, non etiam *laxe*, ac *indefinite*, capiendum; si *decorum* illud, quod *Elibuus*, retinere velimus. Egregie hoc *Bis, Terve*, ad scopum hujus *disputationis* facit; si enim *Deus hoc iterum, & tertium* facere soleat, cum *iis*, quos *ab omni face superbiæ* quam *expurgatissimos* esse cupit: quorum tunc *officium*, non *litigare* cum *Deo*, sed *Virgam osculari*; eo ipso sentire poterat *Jobus*, nec *alieni* quicquam a *visis Dei*, aut *pugnans* cum *paterno* Ejus *adfectu*, sibi *obvenisse*; & *officium* a se *desertum*, qui ubi se *humiliare*, & *gratiam in Mediatore oblatam amplecti* debuisset, *omni arrogantia deposita*, contra *tantopere* sibi ipsi *placuerit*, ut *superbius* in *Deum* *confergere*, *Judicique suo injuriæ dicam scribere* sustinuerit. Nos quidem, *Jobum* & *possumus*, & *debemus*, hac in parte, excusare: attamen ne nunc quidem *Evum* penitus *absolvimus*; aut a *superbia* *spirituali intactum* pronunciamus: *graviorem* haud *dubie* *sententiam* laturi, si tunc temporis *præsentes* fuissetemus. Ergo *Elibuus*, ut *Moderatum*, & *Cor-datum* simul *Virum*, decebat; nec cum *Triumviris damnat Jobum*, *universam* ejus *vitam traducens*: nec sane *eum omni crimini*

eximit: sed ex *præsentis contentionis impetu* & *audacia* infert, ejus *Cor* *nequum a fermento superbiæ fuisse perpuratum*; ac *proinde virgam castigatricem Dei*, *meritissimo jure* ipsi *admo-tam*, atque etiamnum *gravem* incumbere.

Vers. 30. Insigni *elegantia* *subsumit* nunc *Elibuus*, & *suam* facit, quod *Vs. 28.* *indiderat Ori convalescentis*, atque ex *Leti faucibus retracti*. In *הַשִּׁיב* *Reducere*, ad *vim peculiarem Captivi in libertatem vindicati* attendendam *putem*. *Loca* ubique *obvia*. *Nempe שַׁחַת* *Fovea* *mortis*, & *perditionis*, hic *consideratur* ut *Carcer tenebrosus*, in quem *amandantur*, qui *in peccatis suis moriuntur*; *exclusi luce vitæ præsentis*, & *futurae*. *Contrarium*, ut *illustretur in luce viventium*: vel, si *mavis*, ut *collustretur luce vitæ*. *Nimis anguste Merc.* *Ad literam* de hac *vita intelligitur*. *Sunt qui ad futuram vitam referunt*. *Id sinam Allegorice intelligi*; *postquam ad literam de hac vita intellexeris*. *Prælusum* huic *observationi* ad *Vs. 28.* *Moneo Magnum Commentatorem* ibi *agere* contra *Rambanem*, & *Chaldeum*, qui *directè æternam & supernam lucem* intendi *statuunt*; quod *alias hæc ad Jobi statum* nihil *facerent*; qui *hic ad afflictus*, *æternæ tamen lucis particeps* esset *futurus*. Si *illos tantum* *refutatos* *voluit*, *sententiam* haud *dubie absurdam* *ultra* *rejecimus*: sed *nimis restrictus* *videtur*, quum *tam sollicitè vitam præsentem simpliciter* *tenendam* censet. *Nos* ut *ibi*, *ita* *heic*, *lucem vitæ præsentis in lucem vitæ futurae terminandam*, *citra Allegoriam*, in *ipsa Litera* *contineri*, *dubio* *vacuum* *autumamus*; quod *Disputatio* hæc *Elibui* non *versetur* *circa Vitæ temporalis commodi*, quæ etiam *ab improbis* *percipiuntur*; sed *circa sortem Sanctorum in luce*, *tum gratiæ* *his in terris*, *tum gloriæ* *in Cœlis*. *Utramque* haud *dubie* *complexus Psalm. 36: 10.* non *per Allegoriam*, sed *ex Litera* *ipius dignitate*, & *amplitudine*.

Vers. 31. *Prima hæc aggressio* *ita* *concludi-*

31 Purgatam aurem præbe, Jobe, & auscultam mihi: tace, & ego loquar.

32 Si sunt sermones, refuta me; loquere, nam cupio justificare te.

33 Si non sunt, audi me; tace, & docebo te Sapientiam.

ditur, ut *plura restare dicenda* insinuetur. *Attende*, proprie *Aurem purgatam præbe*. Ad ea *que dicta*, inquit *Merc.* Rectius *Cocc.* aliique, ad ea *que dicturus sum* porro, ut patet ex colo altero. Nempe *graviore adhuc Convulsionem* meditabatur Actor hic, *Jobum*, ut apparet, *satis placidum, & docilem*, cernens. *Cl. Schmid.* hanc monitionem versui sequenti adstringit, q. d. *Attende; rem tibi dicam notatu dignam. Quænam illa? Concedam tibi spatium respondendi, si sint tibi sermones.* Ad dit Vir Doctus, *Non refert, quod ad pauca verba nimis longum sit Exordium. Nam non multitudo verborum, sed pondus, observandum.* An ergo tam *notabile, Adversario spatium respondendi non negare?* Teneinus potius sermones secuturos. Instat Vir Doct. *præparatiorem ad eos V. ult. fieri.* Recte: sed & hocce nostro; *V. 32.* prudenter & moderate interferto.

Vers. 32. Plenus verborum Actor nos ter præc. *V. paulo ferridius dixisse* videbatur, *Aurem purgatam præbe, audi; sil; ego loquar.* Id nunc corrigi & temperat, *si interim verba sunt, quæ mihi reponere queas, repono; refuta me; loquere; nam cupio, cupierem, oblectarer, voluptati mihi foret, justificare te.* *חפין* infert *inclinationem cum iucunditate adfectus, & voluptate, conjunctam.* In *צדק* *Justificare, justum facere sententia sua, absolvere, tenendus usus judicialis, unde non desistit Cocc.* quum ait *צדק* esse non tantum pietatis, sed & *veritatis, laudem tribuere.*

31 הקשב אויב שמע-לי החרש
ואנכי אדבר :

32 אם-יש-מלין השיבני דבר כיון
חפצתי צדקך :

33 אם-אין אתה שמע-לי החרש
ואאלפך חכמה :

Respicit ad notionem peculiarem Radicis צדק *צדק* in *Veritate*, quæ est *rectus rigor verborum*, ut *justitia, factorum.* Subtiliusculum. Retineo *Justificationem, sive Absolutionem rei accusati, & suspecti.* Ad rem *Merc.* *Non mihi voluptati est, ut tuam causam injustam ostendam. Velim eam esse justam; nec esse in te, quod reprehendi possit.* Adde, *discipio a te vinci, & contra memet ipsam sententiam ferre.* Nobilem Viri Characterem!

Vers. 33. Mirificam habet vim & gratiam illud *אם אין*, *si non; si vacuitas, nempe verborum, si nulla plane verba tibi, que sanxulla esse possunt.* Non est *dubitantis, sed asserentis, & eo ipso fortissime convincentis.* Reliqua plana. In *docebo te Sapientiam*, inesse *arrogantiam, censet de Pinod.* Ego *Fiduciam, ex optima causa natam, hic cerno, quæ nil insolens spiret.* *Cl. Schmid.* ait *Sapientiam* vocari nunc *gravissimam punctam de quo disputatur, maxime de Adfectionibus fidelium, earumque ordine ad salutem.* Est *Hypothesis* qua sæpe minus feliciter usum vidimus *Virum Doct.* Ex mente *Elibui* a *Sapientia* aberrat, qui *cum Deo disputat &c.* Ne nos quidem, credo, aliud nunc *judicamus.* Vocabulum ergo semet explicat, & iustis finibus coercet. Bona observatio *Merc.* *Hic verisimile est aliquantisper tacuisse Elibu, ut videret num sermonem resumturus esset Jobus &c.* Is nihil reponit, velut se aliqua ex parte jam *convictum sentiens.* Præterea quod lenius hunc agere cerneret, quam ceteros, omnino eum sibi *audiendum credidit &c.*

CAPUT TRICESIMUM QUARTUM.

ויען אליהוא ויאמר : *Vers. 1.* **E**T respondit Elihuus, dixitque.

שמעו חכמים מלי וידעים : *Vers. 2.* **A**udite Sapientes verba mea; & periti advertite aures mihi.

האזינו לי : *Vers. 3.* **N**am

3 Nam

Vers. 1. Animosius altera hac instantia in Jobum sese infert disputator; forte quod silentium retinente eo, existimavit Eum quodammodo sese sentire convictum superbia, indeque exortæ contumacia in Deum. Hanc postremam incudem nunc porro tundere cœpiat, atque Jobum increpat quod disertis verbis dixerit, *Judicium suum a Deo ablatum. Cum optima causa se succumbere. Plagas has acerbissimas immerenti, & innocenti, inflictas.* Denique nil prodesse alicui fidele, & constans, religionis studium. Dissident Interpretes circa has criminationes. Sunt. I. qui contendunt *Elibuum* Nostro impingere calumnias; vel saltem verba ejus torquere, & exulcerare, cum supercilio censorio, & factu majore adhuc quam Triumvirorum. *De Pined.* cum multis Veterum sic judicasse, supra monuimus. *Codurc.* præsertim ad hoc Caput splendidi bili in *Elibuum* indulget, Zelo illaudabili, pro bona *Jobi* causa scilicet, eum vocans *stellionem, qui aperte Sycophantiam agit; vendiculas & fraudes neccentem: Lingulacam: fatuum; quem cordis loco peponem habuisse non dubitet.* Alii, II. nec accusant hominem calumniæ; nec plane excusant; sed disputandi fervore eum ulterius, quam par fuerat, abreptum censent. Hanc mediam viam moderate satis *Merc.* ingressus. *Observandum, inquit, Elibuum aliter nonnulla intellexisse quam Job sensit, atque ideo in eum esse asperiores. Interim tamen reprehendendum fuisse Jobum; quod nimis esset in Justitia sua defendenda; quantumvis provocatus contumeliosis Amicorum vocibus. Hac de causa etiam Jobum nihil respondere dictis Elibui, quod, etsi asperior nonnunquam, mitius tamen ageret, nec ita vitam ipsius denigraret: quippe qui putarit ob peccata quidem nonnulla Jobum ita adflegi; non tamen eum indigne exagitet, aut ut sceleratum ac*

*reprobum insectetur; in eomaxime insistens, quod in Deum contumeliose sit locutus, & de Justitia ejus questus, cum tamen Jobus injustitiam in Deo non agnosceret, neque hoc in animo haberet, ut Deum quicquam injuste agere putaret. &c. Elibuus ergo Deum justum esse omni ex parte defendit variis rationibus &c. &c. Conterri mereantur quæ in hunc sensum latius exposita a Calvin. Conc. CXXIX. Sunt denique III. qui *Elibuum* per omnia justis censoris & Arbitri partes implevisse statuunt; de pietate, & innocentia, nullum dubium contra *Jobum* vel fovendo, vel movendo; sed tantum disputando contra quasdam *Hypotheses* imprudenter ab eo productas, & defensas. Huc tendit quoque *Cocc.* nec non *Schmid.* quamvis non una via, ac ratione. Quid nobis IV. hic sedeat, ad *Cap. 33. Vs. 1. 11. & præsertim Vs. 12.* indicatum. Id nisi teneatur, nunquam Caput hocce, subtili, & difficili admendum, filo, deductum, rite enucleabitur.*

Vers. 2. Exordium fervidius, per *Apostrophem.* Ad quos? ad *Amicos*, ajunt plurimi. Sed eos hoc titulo insignitos nunc, haud patitur indignatio *Elibui*, qua *Cap. 32: 7-9.* illos non leviter tetigit. *Merc.* contentus in genere notasse, *Attentionem, & benevolentiam simul, conciliari dum eos sapientes appellat &c.* Similiter *Pisc.* *O vos, quotquot adestis, Viri Sapientes!* Item *Cocc.* *Convertit se ad Auditores suos, non ut rudes, aut stultos, reverariis affectibus deditos, sed ut maturi judicii, & multiplicis scientiæ viros.* Ecquosnam? Tres viros intendi haud verisimile. Ergo necesse est, confessum fuisse frequentiore. Cf. *Schmid.* ad *Absentes conversionem factam statuit, per figuram haud inconcinnam.* Collatio tamen *Vs. 34. & 37.* infra evincere videtur, plures, eosque rerum peritos, Cœtui huic interfuisse, quamvis, pro *Oeconomia Li-*

3 Nam auris sermones explorat;
& palatum degustat ad comedendum.

4 Judicium emedullabimus nobis;
dignoscemus inter nos, quid bonum.

5 Nam dixit Jobus, Justus sum;
& Deus abstulit Judicium meum.

6 Su-

3 כִּי־אֶזְנֵן מְלִין תִּבְחַן וְחִיךְ יִטְעַם
לאכל :

4 מִשֵּׁפֶט נִבְחַרְה־לָנוּ נִרְעָה כִּינֵינוּ
מֵה־טוֹב :

5 כִּי־אָמַר אִיּוֹב צְדִקְתִּי וְאֵל הַסִּיר
מִשֵּׁפֶטִי :

6 עַל־

brī, nihil ea de re moneatur.

Vers. 3. Pulcherrimæ sententiæ, aliquid proverbiale redolentes. De iis abunde dictum ad *Cap.* 12: 11. *Pisc.* hic monet in בָּחַן *pro-*
bare esse *metaph.* ab *Aurificibus.* Id & nos supra tetigimus. Improbatur *Schmid.* negans verbum hoc *Aurificibus* esse proprium; nec *tropo* opus esse. Atqui *Origo*, quæ est *triviz*, *attrivit*, sub ט־ע־וֹ conservata, ut in *Clav.*

Dial. indicatum, illuc manifesto ducit. *Et* pro *Ut* hic positum, sat venustum fundit sensum. Non minus tamen elegantem, & forte pleniorē adhuc eundem, habueris, si vis *copulativa* teneatur, & duo constituentur membra. Primo, *Auris verba explorans*, siue convenientia rationi, & religioni, quæ est *auris intellectus purioris, ac defecatoris.* Secundo *palatum degustans*, atque explorans, *cibum*, siue *aptus esui*, an *ineptus, noxius* &c. Sic *palatum erit internum* quoque, & *figuratum*; æque ac *auris*; & designabit *sanum ac solidum Judicium*, quod ut *bonam doctrinam, & veritatem, gustat*, tanquam *cibum*, ita *malam, ac cum veritate conjunctam, respuit.* Redeatur ad *Cap.* 31: 30. & 33: 2. *Figuras a Jobo Cap.* 12: 11. *adhibitas*, dextre reponit *Adversarius*; non sine aculeo. Aliquatenus & hinc colligas, *Conversionem Vsf. præc. ad presentes factam*, ad quorum & *Aures*, & *Judicia*, provocetur.

Vers. 4. *Præsentes potius compelliari, quam Absentes*, & hujus instantiæ tenore concluderem. In phrasi *Eligamus judicium nobis*, paululum variatur. Nonnullis est, *Agamus rem more judicii.* Aliis, *rite proponamus statum questionis, de coque conveniamus.* A *Merc.* habemus, *ex æquo agamus; æquitatem, & veritatem, quod justum est in hac controversia,*

proponamus. Ex *Vsf.* 5. *Schmid.* mallet, *Expendamus sobrie, & decernamus sana sententia, qualemam debeat esse Judicium Dei super homines, pius maxime & justos.* &c. *Restrictus.* Magis ad rem *Coc.* *Eligere judicium dicitur pro examinare, atque explorare, quid veritate assitipulante statui, ac pronunciari, possit.* Subdit tamen, quod ad proximum illud accedit, *Judicium de ælibus Dei; &, quid bonum? quid ex usu & salute hominum, atque imprimis piorum, sit?* Hæc ex *priva Hypothesi*: ut & *Schmidii* illud; de quo statim. Interim verhis magis, quam re ipsa, diffideri putem: nam series ipsa dubitare non patitur, quin *Judicium eligere valeat legitimam cognitionem, discussionemque, instituire præsentis causæ, adhibita ea veritate, & religione, quæ cordatos, & æquos, Judices, arbitrosve, decet.* Verbum

בָּחַן in *Origine* est *Emedullare.* Id egregie quadrat in *profundam, exactamque, Causæ excussionem.* Adhuc est, *Cap.* 9: 14. *Cognoscere quid bonum, item, pro filo orationis, nil aliud, quam dignoscere & decernere quid verum, rectum, virtuti, religioni, pietati, consentaneum.* Restrictæ nimis iterum *Schmid.* *Quodnam judicium æquum, & bonum sit; ut illud Deus exerceat.*

Vers. 5. Acceditur ad id, quod *disceptari, & emedullari* cupit. Proponuntur iterum *verba Jobi*; atque quid in iis insit non solum *immodesti, sed & injusti, in Deumque injuriosi,* considerandum tradit. Hic vero fluctus existunt opinionum; secundum *diversas Hypotheses*, quas ad *Vf.* 1. strinsi. Ex *Veteribus* plurimi *I. Jobum* hæc minime dixisse tendunt, vel saltem alio sensu dixisse. *Codurc.* imprimis acerbe in *Elibuum* se invehit. *De Præc.* alias etiam in eum iniquior, hic tamen æquius sen-

sentit, quod Cap. 32: 1. diserte dicatur, ideo cessasse Amicos a loquendo, quod Justus esset in oculis suis, quodque nihil tam exploratum in hoc Libro, quam Jobi constantiam in Justitia sua asserenda. Ad mediam rationem II. Merc. Illud Justus sum non iisdem verbis dixerat Jobus; sed id tamen ex ejus dictis passim colligere licuit: ut Cap. 27: 6. & 31. toto: & 23: 10. 11. 12. Subjungit, Quamquam ille non ita se Justum censebat, ut omni ex parte a peccato purus & immunis esset: quod ex Cap. 14: 4. &c. palam est. &c. Non ergo inter Jobum & Elibu de Justitie definitione convenit; quia Job Justitiam civilem apud homines intelligit, at Elibu justitiam absolutam fingit, que in homine non reperitur. Mitius adhuc censet III. Cl. Schmid. non duas theses hic concipiens, sed unam tantum, An Deus judicium debitum abstulerit a Jobo, quum tamen Justus sit indubie. Addit, sic extra controversiam est apud Elibu, quod Jobus justus sit, i. e. vixerit, ut hominem fidelem decet &c. Consimili fere ratione Cl. Cocc. Juste egi, & Deus amovit judicium meum. Intelligitur Justitia per fidem Redemptoris, Sp. S. arrhabone confirmata, ut recte Deodatus explicat. Non aliam potuit statuere Justitiam, qui suam claris verbis amoliretur. Notandum & hic, & alibi, non de Civili Justitia in toto Libro disputari; sed de ea, qua quis apud Deum justus est. Errant, quibus aliud videtur, neque satis attendunt ad totam negotium. Hinc statum questionis ita format, An Deus piis Judicium neget? i. e. non det illis bonum promissum, sed malum infligat, quod impiis minatus est. Ad fine, quod Cl. Schmid. proponit, Jobum ex impatientia murmurasse contra ordinem salutis, quo Deus nos per afflictiones introducit in gloriam. Contradicere his querelis Elibuum; atque asserere, æquissimum esse hunc ordinem; nec ullam Justis æquitatem a Deo negari. Ad Cap. 32: 2, hujus Hypotheseos pleniorum conspectum dederat Vir Doct. Justificare animam suam prae Deo exponens, meliorem ordinem salutis instituire; ut si a Jobo res pendisset, tam justus & æquus futurus fuisset, ut fidelibus, & justis, in hac vita destinasset bona, non mala; improbis contra mala, non bona &c. Ibidem Cl. Cocc. hæc apposuerat, Justificare se prae Deo, est, asserere, Deum non servare judicium gratie, quo integritati meritam reddit laudem: neque proportionem tenere delictorum in castigatione: ut nec promissam remunerationem prestare in hac

vita: improbis item digna supplicia non irrogare. &c. Ad hæc IV. notetur, 1. ex collatione Cap. 32: 1. 2. indubitatum reddi, per se stare in nostro textu צַדִּיקְתִּי Justus sum; atque proponi tanquam nimis arroganter dictum; etiamsi Justificare se prae Deo eo sensu admitteretur. Non potuit 2. extra controversiam esse apud Elibuum, Jobum vixisse ut Fidelem decebat. Nobis id pro certo constat, ex eventu; & Dei ipsius decisione: si Elibuo idem constitisset jam, nimis sane morosus fuisset, qui hominis, quem agnoscebat Justum, & Fidelem, querelas quaedam imprudentiores, immensa vi dolorum ex ore extortas, non excusasset potius, quam tanto Zelo refutare aggressus esset. Credidit ergo suspensus, & dubius, circa Jobi fidem & virtutem, eum graviter saltem peccasse in audacissimo illo; Justus sum; ubi revera jam Merc. se non adeo feliciter extricat, 3. Justitiam Civilem a Jobo spectatam statuens. Etiam absolutam 4. Eum non spectasse certissimum. Minus adhuc 5. spectare potuit Justitiam per fidem Mediatoris. Quid ergo tandem 6. tibi arrogavit Jobus? & quid crimini ei datur ab Elibuo, non per calumniam; non per torturam verbis adhibitam; sed ex vero? Dixi ad Cap. 32: 2. merito crudum nimis, atque adeo audax, & intolerandum, visum Elibuo, quod Jobus tanta vehementia contendisset contra omnes Æquitatis & Justitie rationes se plecti, & plane innocentem, atque immerentem, tantas plagas sustinere. Vides צַדִּיקְתִּי Justus sum hoc adspectu valere, Justa mihi est causa. Habes plane idem quod Cap. 32: 1. 2. Justus in oculis suis: &, justior esse quam Deus: quatenus tendebat se meliorem habere causam, quam Deum; quippe qui religiosissimum sui Cultorem, supplicio, exitioque, dirissimo mactasset, haud secus ac sceleratum caput, quod e terris erasum vellet: idque citra culpam ullam. Hoc a Jobo teneri, & urgeri, omni capite in oculos incurrit. In eo gravem excessum, cum optima causa, etiam nunc notamus omnes. Quid non facere debuit Elibuus? qui de ejus Innocentia tam convictus nec fuit, nec esse potuit. Addo, nec debuit; nam si Deus id ei forte per Spiritum revelasset, eo ipso non contra Jobum, sed adversus Amicos, pro Jobo, arma sua convertere coactus fuisset; quod Tragici hujus Casus Oeco-

6 Super Judicium meum mentior: Letalis est sagitta mea, sine prævaricatione.

6 על-משפטי אכזב אנוש חצי

בלי-פשע:

7 Quis מ-י

nomia haud patitur; in qua omnia magis magisque implicari debent; donec per Deum ipsum insolubiles nodi explicentur. Ex his facile intelligere est, *Elibuum* non potuisse non Zelo quodam Dei corripi, quando ita palam, & fortiter, se *Iustum esse*, in hac Causa, renderet Noster. Id tantundem erat, ac si disertis verbis diceret: *Injuriam sibi a Deo illatam; seque contra jus, & fas, tam atrocibus plagis subjacere.* Et dixit: sed in æstu immanium dolorum: quum jam ad incitas redactus esset iniquissimis Triumvirorum censuris: quumque se liberis saltem querelis aliquid solatii quaesiturum, sæpe contestatus esset. Ex hoc turbatiore adfectu prorupit crudissimum dictum *Cap. 19: 6. Deus ערתני me, meumque Jus, pervertit, nec non Vs. 7. Ibid. Clamo violentiam &c.* Expende, quæ ibi notata; collato *Cap. 27: 2. Deus amovit Judicium, i. e. Jus meum.* Id tanquam *superbum*, ac ferme blasphemum, non immerito nunc ab *Elibuo* retumitur, acerrimeque retunditur, ac refutatur. Si in pectus *Jobi*, & præclarissimam ejus conscientiam, introspicere potuisset, æque ac nos, Virum Sanctissimum excusasset, atque ardentem cum maxime dolori tam æstuantia verba assignasset. Nunc non potuit non indignatione graviore exardescere, atque *Criminationem* nimis fervidam *Iustitiæ*, & *æquitatis*, *Divinæ*, fervidius depellere, quam *Jobi Virtus*, *pietas*, & *innocentia*, promerchandantur. In eo item aliquis excessus a parte *Elibui* deprenditur. Eum tamen evitare non potuit iis in circumstantiis, in quibus tunc constitutus erat. Habes causam forte, quare, ad Exitum, nec vituperetur, ut *Amici*, nec collaudetur. Habes saltem filium, ad quod hujus Actoris instantiæ multo expectatius evolventur.

Vers. 6. Producentur duo alia dicta crudissima, quæ *Elibuo* bilem concitarant. Ad prius maxime hæretur. *Vulg.* non valde commode, I. *in judicando me mendacium est.* Similiter *Aquil.* & *Symm.* nec multo aliter *LXX.* nisi quod durius efferant, *יפסדני in judicio meo Deus.* Per Calumniam afflictum

Jobo, quod nunquam dixit, censuere multi: qui *Elibuum* mendacissimum & impudentissimum nobis fingunt mortalem. *Codurc. III.* durius adhuc reddidit, in *Judicio adversarium meum falsi convincans.* Laudat *Chald.* qui solus hanc faciem prætulit; cujus auctoritati item hic subscribit *III. Grot.* in *Hebræo* esse notans, *Judicio meo mentiri faciam. i. e. mendacii convincans.* Sic verbum *כזב* usurpatum ait *supr. Cap. 24. 25.* sed ibi *conj. Hiph.* hic vero *Pihel*, vergens potius ad usum *intransitivum.* Illud *eum* quoque non in *Hebræo*: nisi quod *Chald.* arripuerit *בר ניש* filium hominis, ex seq. *אנוש Enosh*, pro *Anusch.* Hanc *Lectio-nem* hodiernæ *Judeorum* præstare pronunciat. *Codurc.* Idem censet, quamquam hæc ita non extent inter *Jobi sermones*, tamen proxime accedere ad *Cap. 31: 35.* ubi, ex ejus opinione, Noster gloriatur, se, Deo *julice*, de *Adversariorum calumniis facile victoriam reportaturum.* Rogat deinde, an id dignum tam *virulentæ ob-jurgatione*, & quodnam in eo peccatum? *Nul-lum*: ac proinde explicatio *Codurci* & ibi, & heic, nulla. *Munst. Isid. Clar.* alique *III.* *In judicio meo mendax ero. i. e. Cum justus sim, & tamen flageller, judicium quod de me profero, tanquam de innocente, mendax aliis apparet.* Propius ad indolem vocis *משפטי*

Merc. IV. In meo jure, sive Causa, mendax habeor, quasi injuste me tuear, meque falso dicam innocentem: itaque tyrannice, quo jure, qua injuria, tanquam sons condemnor, & punior a Deo. Huc aliqua ex parte spectabant quæ *Cap. 19: 7.* extant. Prævit *Calv. Conc. CXXXIX.* in meo jure mendax invenior. Significat se non admitti ad causæ defensionem; idque perinde esse, atque quum *judices sunt iniqui, & crudel-es*, bonum alterius jus auctoritate sua opprimen-tes &c. &c. Ad eandem rationem *Doct. Belg.* itemque *Luth. &c.* Mollius quid cap-tatum a *R. Levi V.* per interrog. An in jure meo mentiar? an me fontem dicam, quum sim insons. Huc *Vatabl. Jun. & Trem.* alique concessere: nec non *Crinsoz.* hæc verba a *Jo-*

7 מי-גבר כאיוב ישתה-לענ
כמים ;

7 Quis Vir, sicut Jobus! bibit
subsannationem ut aquam.

8 וארת

8 Et

Jobo quidem dicta, sed a Scriptore sacro inter sermones ejus non relata, autumans, quod Compendium eorundem dedisse, satis habuerit. Dilutius VI. Cler. Au in judicio meo mentiar? Non sane apud Judices mentiri sustinerem. Non valde plane Ab. Esra VII. Quum jus postulo, mendax habeor. Acute Druf. post Tigur. VIII. In judicio meo fallor, pro, spe mea frustratus sum. Venit malum pro bono. Vicinus Bold. IX. Meo judicio nunquam in hac mala deventurus eram; sed falsum me fuisse experior. In his כוב mentiri est frustra esse. Deficere. Eam vim X. premens quoque Cl. Guss. Comm. L. H. p. 370 dat, super jure meo interibo. Jus meum quo nitor, dum aureis Dei pulso, per quod vita sustentanda necessaria mihi debentur, non impedit quo minus deficiam & moriar. Languet. Schmid. XI. non multo erectius, Fallo memet ipsum circa judicium meum, i. e. ordinem salutis, quem mecum teneri, equum censebam, longe diversum experior &c. Quum bonum expectarem, venit malum. Dilemma inducitur a Cocc. XII. Aut Justus sum, aut Mentior. Atqui Justus sum: unde consequitur, Deum mihi Judicium negare, quia me persequitur ut hostem. Si tamen mentior hac in parte; desperate plector citra defectionem. Nimis subtile, & alienum. Tentat quoque XIII. per interrog. Mentirerne? i. e. Quomodo possem adduci ut mentiar, amicorum suasu; ita peccem: quum etiam sine defectione, desperata sit plaga mea? Non procul hinc abest E-pisc. Eliens. XIV. Dedignor memet defendere mendaciis, sed etiamnum tueri cogor, lethale hoc vultus mihi inflictum nullo meo crimine. Convenit etiam ex parte cum num. VI. Gravitatis litis contestate exigit, XV. ut על super, nunc valeat, quod Cap. 10: 7. Super scire tuum quod non sim reus: i. e. Quantumvis me insolentem esse probe scias. Adde Cap. 16: 17. Similiter nunc, Non obstante Jure meo evidenti, mendax sum; causa cado; damnor; ab hominibus non solum, sed etiam a Deo ipso. Convenit cum num. III. nisi quod fortius adhuc, & animosius, spiret. Est Excessus

defensionis, quem omnis pagina offert, Re-deatur præsertim ad Cap. 16: 8. ubi durissima hac phrasi usus Noster; Mendacium mihi impactum in me insurgit; & testimonium contra me fert, in faciem. Id planissime, Super judicio meo, i. e. Quantumvis liquidum mihi jus, אכוב mentior; mendax censeor; falsitatis & injustitiæ reus peragor, etiamsi veritas & justitia palam a meis sent partibus. Idem hoc clarius altero quoque Colo expressum: Desperata, Letalis, fugitta mea, i. e. plaga, sine defectione: citra ullam meam culpam. Reperies audacissimum dictum Cap. 6: 4-9. 10. & 16: 17. 18. ubi paratragediationem omnium gravissimam indicavi; ad quam nunc speciatim respici putem. Confer porro Cap. 19: 5. 6. & 23. 6. 7. 14. quæ, aliaque complura, merito Elibuo indignationem commoverunt, ignaro hæctenus, ex sensune? an ex Adfectu? emanassent.

Vers. 7. Animosa, & aspera increpatio, qua temeritatis, & insolentiae, accusatur, Jobus, talia dicta funditare ausus. Extra oleas abeunt I. Græci multi, versione vitiosa LXX. abstracti; quum hunc Vs. cum seq. ad laudem referunt; ut Bibere subsannationem instar aquarum, sit, injurias & calumnias in se conjectas magna animi tranquillitate quasi ebibere, ac patientissime haurire i. e. audire. Torsio nata ex Vs. 8. ubi LXX. negationem inferuere, ut Jobus non peccans, neque cum improbis communionem habens, inducatur. Ad fine II. sed in vituperium, quod Merc. secundo loco tentat, Quis vir ut Jobus bibit &c. q. d. Talia ferre possit, qualia Job? Quis se, ut ille, deridendum propinat omnibus? Concinit III. Ab. Esra, paulo aliter struens, Si quis Jobo similis sit, qui talia dicat, bibet subsannationem, omniumque ludibrio patebit. Malebat tamen IV. Merc. Quis Vir clarus, & sapiens, sicut Job, qui bibit &c. i. e. qui plane imbutus sit subsannationibus hominum, aquæ more eas hauriens & absorbens? q. d. Qui se his inepte & temere dicitis deridendum præbeat hominibus? Differt a II. discrimine valde tenui. Sequenti Jun. & Trem. in hanc mentem, Quis vir bonus qualem se di-

8 Et peregre abit ad societatem cum Operatoribus vanitatis: & ad ambulandum cum hominibus improbis.

ווארר לחברה עם פועלי און

וללכת אים אנשי-רשע:

9 Nam

9 ביי

tit Job, eo dementie venturus, ut integritatem sibi asserat, etiam tum, quum obloquitur Deo? Diverfo flexu Munst. & Isiod. Chr. V. quibus bibit subsannationem, est, ab omnibus male audit, propter absurdam doctrinam; dum impiis patrocinatur; asserens nil prodesse religionem &c. In his omnibus, si bene cerno, vis passiva phraeos, bibere sannam. Ad Activam fertur illud Vatabl. VI. Qui plenus sit verbis ridiculis, ea nempe imbibens sponte. Commodius credebat Grot. VII. Qui bibere facit: ut sit: Quis unquam ita Deo potanda præbuit ludibria ut Job? Est durius, duplici nomine. Magis ad rem quod Crisost. VIII. adfert, qui nos, vel Deum, aperte illudit. In versione posuit, sermones parum sanos miscere. Ita Codurc. IX. significatur, Jobum libero & pleno ore Numen subsannare, & sese profano risu ingurgitare. Idem forte voluit Calv. Accusatur tanquam impudens, qui omne dedecus, & infamiam, ut piscis aquam, ebibat. Potest etiam eo sensu capi, quo Marc. num. IV. Ad mentem Codurci X. Cocc. paulo mollius, Bibere subsannationem, ut aquam, est eam committere, atque ea delectari; saltem non offendi. Ita bibere crimen Cap. 15: 16. Prov. 26: 6. Consciscunt Schmid. Mich. Reim. Patric. cujus hæc parapbr. appositissima Quis unquam talem virum cognovit, qualis Job, qui quum Omnipotentem pro sapientia sua, & pietate, adorare deberet; licentiam sibi sumit de Judiciis ejus injuriosos sermones effundendi? Hunc sensum cumulatius adhuc expresserant XI. Latini, Vulgato præunte; intelligentes sitim quandam carpenti Divinam providentiam, que non nisi conviciis in Cælum conjectis refrigeretur, & quidem sine ullo serupulo, aut morsu conscientie. Vide Gregor. Philipp. Th. Aquin. Gloss. Ordin. Lyran. Vavass. de Pined. qui tamen ambiguus inter hunc & num. IV. Bolduc. XII. summam facilitatem, vehementem aviditatem, & longam habitudinem, ponens, addit, quamvis nullus invitet sapor, aut suavitas. Quid enim frigidius, quid vilius, quidve inspidius aqua? Acu-

men vitreum: eo frigidius, quod ad Num. IV. recurrat illius expositio, Quis Jobo similis unquam inventus, qui alacriter hauriat, & absorbeat, ludibria; quum omnes infamiam, & contumelias, maxime abhorream: præsertim Viri nobiles & illustres. Meo judicio passivus ad spectus formulæ Bibere sannam hic plane incongruus. Sanna omnino nunc inferre debet contemptum religionis, & verba profana cum ludibrio Dei conjuncta. Ita Ps. 35: 16. & 123: 4. & Hof. 7: 16. usurpatum. Notissimi hoc sensu derisores, sanniones, לציים, in Psalmis & Proverbiis. Hinc Bibere sannam est, vel sannionem agere, & illudere religioni: vel sannis talium hominum oblectari, easque avidè combibere. Ad posteriorem rationem etiam sannam bibit, qui sannionum dicta imitatur, & sua facit. Huic crimini Elibius affinem non immerito pronunciat Jobum, quod de Dei providentia, & judiciis, talia differuisset, quæ e secula subsannationis, non pietatis, prodire viderentur. Favet Vf. seq. estque mitius, & modestius, quam si sannionis titulo directe notetur Noster, cui deriso religionis sit, & fuerit, oblectamento. Ceterum circa interrogationem per מ' observo, eam a plerisque produci ad finem usque Vf. seq. Quis Vir, ut Jobus haberet sannam &c. Et ambularet in societate &c? His גבר infert virum clarum, sapientem &c. Cl. Schmid. inserit, Quis est vir sicut Job? qui bibit &c. Et ambulat &c. pro, Quis inter illos viros, quicumque illi sint, qui par sit Jobo in subsannatione? Est languidius. Illud etiam præterire nequeo, Virum Doct. ad Vf. 8. improbare interrogationem, a Jun. & Trem. illuc extensam, quum tamen ipsius series etiam per interrog. exeat. Ea carebit hæc denum structura, Quis Vir ut Jobus? Bibit sannam, ut aquam. Et ambulat in societatem cum operatoribus vanitatis &c. Sentis virum signate positum; nec esse simpliciter, Quis homo ut Jobus? sed, ubi terrarum talem Virum reperimus, tam sortem, tam strennum, tan-

9 כִּי־אמר לא יִסְכַּן־גֹּבֵר בְּרִצְתּוֹ
עַם־אֱלֹהִים :

9 Nam dixit, utilitatem non capiet Vir, quum jucundabitur cum Deo esse.

10 לֵבָן

10 Er-

tanta sapientia præditum, in Jure Dei impugnando, suoque ipsius defendendo. Ironiam sentis, & Aculeum, materiæ aptum; nec acrem nimis; ut ad *Vs.* 9. ostendetur.

Vers. 8. Quid LXX. ex iisque veteres nonnulli turbarint, *Vs.* præc. submonitum. Seriei etiam non satis respondet, quod *Doct. Tigur.* ad panam deflexerint, *Consors est malorum quæ facinorosis debetur: & versatur in conditione impiorum.* Omnino ad culpam hæc spectant, concinent Interpretum Choro. Aliqua tantum varietas circa phrasin & quod tandem jure tam gravis criminatio impacta sit *Jobo*; quod palam improbis sese associasse deprehendatur. Quid nobis circa voces commodissimum visum sit, in versione paret.

אַרְחַּה pulcherrime locatum, peregre abiit: profectus est. Innuitur *Jobum* sic cogitando, & ratiocinando, a Familia, Domo, Schola, sanctorum, longe abiisse, ut se sociaret turba profanae. Succinit חֲבֵרָה societas viantium. Sodalitium. Ex ambiguo: quatenus חֲבֵרִים socii sunt sectam sequentes; speciatim in malum; ut sodales: *Esaï.* 1: 23. sodales furum. *Prov.* 28: 24. *Hos.* 6: 9. Reperias etiam חֲבֵר in armis sociatis; quam vocant *Ligam.* Ita Operatores vanitatis, qui terunt, & frequentant, viam profanitatis, concipiuntur ut sodalitium, quod sensus, animas, vires, sociat. Suaviludia *Bolducii* extundunt nobis in חֲבֵרָה sodalitatem a *Prophetarum Archimandrita Hebere* sic appellitam, ע in ח trajecto: ad quam & nunc alludatur: ut & in אֲנָשֵׁי iterum reponit *Enoschaos Hereticos* &c. In verbo לֵבָן a יֵלֵךְ iivit, processit, agnoscas facile familiaritatem, & consensionem publicam. פעֲלֵי אֱוֹן Operatores vanitatis, & viri improbitatis, pro filo, nunc sunt profani contentores Religionis, qui Dei vias criminantur, vel & providentiam ejus clam, palamve, oppugnant. Ex his sponte apparet, quid de *Elibui Accusatione* sit statuendum.

Non est I. *Larva umbratilis*, cum qua hic pugnetur, ut *Codurc.* scribit, quasi nunc *Cramben Amicorum*, ad sextorem decoctam, hic recoqueret juvenis disputator. Non etiam II. *sinistre verba Jobi interpretatus* est; aut male intellexit; ut *Merc.* cenet, cum eoque plurimi. Stare etiam III. nequit remissior illa *Hyportbesis*, qua *Elibuura* de *Jobi pietate*, & *justitia*, ne minimum quidem ambegisse supponitur: sic enim revera ut acer nimis, & importunus, taxari nunc mereretur. Cl. *Schmid.* scrupulum *Vs.* seq. tanget. Cl. *Cocc.* eundem non levat, notans, *Merito dictum reprehendat ob pravam consequentiam, quæ quidem fiducialis inde non extorqueatur, sed aperte fluat.* Respondeo: si *Elibuura* & *justitia Jobi*, & *fides*, exploratissima, ut nobis nunc, fuerint, haud liberum ei fuisse, consequentiis Virum innocentissimum vexare. Idem dictum velim ad alterum hocce *Cocceji*: *Non excusatur a communione peccati Impiorum, qui per dicta, factaque, improbis assimilatur: etiamsi alia ratione, ac sine, dicas.* Non absolute id admiserim; præsertim inter disputandum; & quidem cum aestu, ac dolore infinito: ubi alia illa ratio, aliusque finis, haud dubie præponderant. Colligo hinc IV. *Elibuum* non omnino convictum fuisse de *Jobi* vel *Justitia*, vel *Fide*: quamvis mitius de eo senserit, atque *Tresviri*: ac propterea non potuisse eum aliter de *Jobi* dictis crudissimis judicare, quam judicavit: eas nempe aliquid profani, ac blasphemii, præ se ferre, quod cum vero sensu pietatis, ac Religionis, vix ac ne vix quidem conciliari queat. Hoc ipsum signantissime phrasibus electis insinuat.

Vers. 9. Gravius adhuc eandem incudem tundit. Verba satis plana; nisi quod בְּרִצְתּוֹ nonnihil scrupuli pariat. Quæsitius *Tigur.* *Vir non faciet paria, si cum Deo cursu contendat.* At *Vulg.* *Dixit enim, non placebit Vir Deo, etiamsi eurrerit cum eo.* A notio ista ducta; quam *Vatabl. Calvin. Pagn.* alique, amplexi. De *Pined.* ex *Philips.*

10 Ergo Viri cordati auscultate mihi: longissime Deo ab improbitate; & omnipotenti ab iniquitate.

לכן אנשי לבב שמעו לי

חללה לאל מרשע ושדי מעול:

11 Nam- כי 11

lip. adfert summam promptitudinem, qua iussionibus Dei implendis sponte occurramur. Quod nonnulli Hebraizantes etiam huc acclives, ex difficultate phrascos ortum, quam implicat magis versiones: ut 1. quum placet Deo; 2. quum amicitiam habet cum Deo: 3. quum sibi placet cum Deo. 4. quando acquiescit in Deo. 5. quum vult cum Deo; וְשָׂדֵהוּ עִי וְשָׂדֵהוּ עִי, quod Cocc. dedit. 6. Quum acceptas id quod habetur cum Deo: ut argute Guff. in רצה: qui affumilem phrasin Ps. 50: 18. הרין עמו similiter quoque explicuit, insulto את אשר acceptas id quod habetur cum eo. Ego ex hoc, & illo, loco, elicio, quod & Coccejo obversari debuit, sodalitium, & confortium amicitiae, partium, studiorum, sensuum. רצה est gratum habere, ut gratum & jucundum accipere, amplecti, sequi. Proprietas in adherendo. Hinc רצה עם אל est se totum dedere Deo, Religioni, virtuti; cum voluntate, & affectione intima, erga cultum Ejus. Pulera oppositio inter Adhaerescere Deo, cum Sodalitate; & inter Abire in sodalitium, & sectam, cum profanis. Hoc vero quum nusquam dixerit Jobus, aperti mendacii I. reum pronunciant Censorem huncce vitio creatum Gregor. Philip. aliique Latini. At de Pined. II. Eum ait non tam fingere, & mentiri; quam verbum Jobi male interpretari. Eodem fertur Merc. hoc forsitan collegisse eum monens ex Cap. 9: 22. similibusque locis. Subnequit deinde, etsi ergo Elibu nimis crudus & asper hoc obiciat, erat tamen qui Job reprehenderetur; quia non satis equanimiter se Deo subiecit: & huc respexit Elibu, taxans tales Jobi in Deum velut blasphemias, etsi in illis non insisteret Job; nec eas sibi persuaderet: sed imprudenter interdum talia ei exciderent: per vim morbi, eo tamen totis viribus reluctante, & resistente, talibus Satanæ tentationibus. Sic Sp. S. voluit asperere Jobum hic exagitari; ut suam culpam agnosceret, quod illo verbis suis, etsi non ita plane sen-

tiret, potuisset tamen aliorum aures offendere &c. &c. Prolixe in hanc mentem & Calvin. Conc. CXXIX. Ad hæc Schmid. III. Non opus est ejusmodi exustationibus, quibus tamen Elibu accusatur. Nos dicimus, Jobum dixisse, quod illi imputatur ab Elibu, non quidem iisdem verbis, sed tamen consequenter. Neo aliud vult Elibu, quam quod consequenter hoc dixerit Jobus, hoc est, id dixerit, ex quo hoc consequitur &c. Sic nihil est quod in Elibu, bono dispatatore, & per S. S. impulso, reprehendatur. Non sentit Vir Doctus in se ictum recidere: si enim, quod Hypothesis ejus ubique fert, Elibuus Jobum agnovit piuum, justum, non aliud disputantem quam minus concinnum sibi videri ordinem salutis: jam nimis acriem illorum temporum Theologum se dederit Elibuus, qui Fratrem onerare ausus fuerit consequentiis, quas eum toto pectore detestari, exploratum habebat. Concludo iterum IV. Elibuum revera ignorasse, & ignorare debuisse, qualis intus coram Deo esset Jobus: ac propterea moderate æque, ac cordate, ei ante oculos proposuisse, talia dicta pugnare cum fundamento Religionis, ac Fidei: atque cum pietate, & justitia illa, quam sibi adferebat, vix posse consistere. Agnosceimus ergo & nos Elibuum bonum Disputatorem, non immediate quidem a Sp. S. impulsam, sed mediate, id est ad lucem veritatis, & Doctrinæ sanæ, cum pio Zelo, & adfectu: ita tamen ut nonnulla ignoraverit, & ad rem disputando, rem ipsam nihilominus tangere non valuerit: necum Quæstionem intricatissimam finire.

Verf. 10. Expositis iis, vel verbis disertis, vel justis consequentiis, quæ Jobi causam & Actiones gravabant; ad refutationem tam crudarum thesum propius acceditur. Incipitur appositissime a rejectione earundem per solenne illud, procul absit, cujus usus in absurdis; ac blasphemis. Transito fit per לכן idcirco: vel, At vero. Compellantur iterum Viri corde præditi; velut averso sermone a Jobo, ob indignitatem, & atrocitatem. Ita non male Merc. sed

כִּי פֶעַל אֲדָם יִשְׁלֹם-לוֹ וּכְאָרַח
אִישׁ יִמְצָאוּ:

II Namque opus hominis retri-
buet ei; & secundum viam viri in-
venire faciet eum.

אֶרֶב 12

12 Etiam

sed probare nequeo, quod addat, & ad So-
cios ejus converso, quos ut Judices appellat. Cur
improbemus, dedi ad *Vs.* 2. Adde *Cap.* 35:
4. Ad *Absentes* sermonem dirigi, non est ve-
rissimile. Relinquitur, ut *presentes* fuisse sta-
tuamus & alios, quibus *honor* hiece *haberi*
potuerit. Ad formulam חלילה assentior Cl.
Schmidio, ejus *Emphasin* non satis exprimi
per, *Absit a Deo impietas*. Substituit, *Est*,
vel, *esto*, *abominatio Deo ab improbitate*. Eo-
dem tendit *Merc.* *Absit Deo ab impietate*. Id
satis nervosum: estque illud *imperium*, non
prescribentis, quid Deo faciendum: sed quid
nobis de Numine sanctissimo statuendum.
Posses & sic: *Absit Deo*, i. e. *ne fas* quidem
esto de Sanctissimo Numine tale quid cogita-
re, nedum pronunciare. Sic לאל non re-
dibit ad Deum directe, sed ad nostras de Deo
cogitationes, & *sermones*. Res eodem redit.
חליל profanum: mox *nesarium*, & *abominan-*
dam. Hinc חלילה לו מ, cum *He* *parag.*
superlativo, *Maxime profanum ei ab ea re*: i. e.
a re ista, ut plane scelestas, & execrabili, ab-
horret. Vides quare מן adfit, & ל abesse
non possit, nisi per *Ellipsin*, ut in שרדי pro
שרדי heic loci. Ceterum עול & רשע ita
distingunt Cl. *Cocc.* ut prius sit *causa damnabi-*
lis, contra id quod decet ipsum: posterius, *adversus*
contra id quod in sœdere se cum piis facturum
promisit. Est subtilius: atque ex priva *Hypo-*
thesi assumptum. Utrumque tendit ad *violati-*
onem juris & justitiæ; & prius quidem ex
importunitate, vel *sevitia tyrannica*: unde
רשעים *improbi*, signate, pro *Tyrannis*: pos-
terius ex *Propopolepsia*, & *præpostero studio*,
quam vocamus *iniquitatem*, ab Origine verbi
עול in *lancis inclinatione*. Utrumque *Justis-*
simo Numini adfricuisse videri poterat *Jobus*,
quum *Judicium suum a Deo ablatum* conten-
deret; seque, eo *insuper habito, immicitas*,

quin *injustas, plagas pati* conquereretur.

Vers. 11. Illiusres sententiæ. Non dispu-
to, meliusne *sed*, an *Nam*, vel *Quoniam*,
subsumas pro nexu: talia enim ferme pen-
dent a modo cogitandi; in quo suum cuique
relinquendum. Utrumque habet quo se com-
mendet. Quicquid eligas addas velim, *sane*,
ut fiat, vel, *Nam sane*, vel, *sed sane*; ex
propriate *ὁς μὴ*, alibi indicata. In phrasi-
bus nil obscuri: sed vis, & ratio, argumenti
non usque quaque clara. *Merc.* id ita decla-
rat, *Deus facit, ut cuique eveniat pro meritis*;
& *nemini injuriam infert*. Et *quamquam non*
statim cuique reddit pro actis, dum impios prof-
perat, pios adfligit, id tamen tandem facit,
vel in hac vita, vel in altera, hos remuneran-
do, illos puniendo. Id *statum questionis* non
ferit; qui erat, an *Jobus injuste adfligeretur*,
i. e. *citra culpam*. At explicatio hæc supponit,
verissimum esse, *pios hoc in seculo sic adfligi*
posse, ut Jobus, ad uberiorem remunerationem in
seculo futuro. *Scrupulum* conduplicabit hoc
Schmidii: *Opponitur hoc Vs.* 9. *non prodesse si*
quis Deo acquiescat. *Non tamen hoc vult Eli-*
hu, quasi Deus in hac vita semper retribuat:
sed quod, si non in hoc seculo, saltem in altero
retribuat. *Infringit argumentum pro impietate*,
in hoc seculo pii sæpe patiuntur: ergo non
prodest pietas, nec *Deus eam retribuit*. *Restat*
enim retributio in altero seculo. Ad hæc observo,
1. par non esse ut hæc sententiæ restringantur
ad *remunerationem piorum*, 2. eas magis in-
clinare in *punitionem impiorum*, 3. nunquam
debitasse *Jobum* de *præmiis, pœnisque, alterius*
vitiæ. 4. Non *refutatur tantum Vs.* 9. *sed &*
Vs. 5. ac 6. vel maxime. *Quæstio* ergo erat,
5. an in *Deum caderet injustitia, quam Jobus*
Numini justissimo objectasse videbatur. *Specia-*
lius adhuc 6. *controvertitæ cardo* hæcce erat,
an *Jobus in presenti seculo immeritas, injustas-*
que, pateretur plagas. *Adfirmabat constantis-*
sime, & animosissime, Nolter: Elibanus Zelo
pro causa Dei correptus (necdum dico ab-
reptus) negat. Huc totam aciem disputatio-
nis hujus directam, in oculos incurrit. Huc
quoque hæc ipsæ sententiæ palam feruntur.

C c e c c

Sed

12 Etiam profecto Deus non improbe aget; nec omnipotens pervertet Judicium.

12 אף-אמנם אל לא-ירשיע ושרי

לא-יעות משפט:

13 Quis מ-י 13

Sed en difficultatem, in quam & uos vicissim implicamur. Si hoc intendit *Elihuus*, jam succenturiatus accedet Triumviris; & in *Jobum* tela contorquebit, toties ab eo fortissime rerusa in hac vita semper mala, bonis bona obvenire. Hoc *Latinis* Interpret. anam præbuit *Elihuum* damnandi. Præsertim *Codurc.* in eum, nec non in Tresviros, acerbis hic invehitur, omnes appellans *Fungos*, quos tamen imperitum vulgus censeat *Theologos*, & *Sapientes*, propter nescio quas verborum & sententiarum ampullas. Parce! precor, parce! Non consciscit *Elihuus* Sociis, quos se ex parte saltem refutare profitetur *Cap. 35. 4.* sed vincere nititur, nec *Jobum*, nec quemquam mortalem, injuste plecti; & omnes plagas, qua plagas *Dei irati*, habere caulam iustissimam; etiam in seculo præsentis. Ut status controversiæ ex oculis non amittatur, neque plagæ hæc confundantur cum cruce piis a Deo imposta, ad Fidei, virtutis, patientiæ, quin & gaudii spiritualis, profectum; etiam atque etiam tenendum, *Jobum* vi doloris immanis ablatum, ita de suis plagis disputasse, ac si ei ex ira, & odio, *Dei*, essent inflicta. Hoc falsum erat. Velut certum tamen, & verum, ubique id urget: atque ob id ipsum, vel maxime, in tam dura dicta eum prorupisse vidimus. Quid jam *Elihuus*? negarene has plagas ab irato Numine profectus? Imprudenter negasset. Nesciebat. Revelatæ necdum erant veræ causæ tantarum afflictionum, in Caput innocentissimum emissarum, ad *Coronam virtutis*, & *Religionis*, immotæ, ei circumponendam. Ergo non licuit *Elihuo* aliter cum *Nostro* congressi, quam ad propriam ipsius *Hypothesein*. Non damnat eum improbitatis, & *Hypocriteos*, quod *Amici* temere fecerant. Cupit eum *Iustum* reperire, & absolvere. Sed tamen de probitate ejus non plenissime est convictus: ob occultas, & lubricas, cordis; ad ejus intimas recessus penetrare haud poterat. Persuasus etiam fuisse videtur, & sane omnia id credere suadebant, plagas hæc *Jobo* esse impostas a iusto vindice criminis alicujus abditæ, exempli gratia *superbiæ spiritualis*,

& *nimiæ securitatis*, ac *fiduciæ*, ob res florentissimas, quibus Familia ejus fuerat cumulata. Nil profero, quod non vel uosmet ipsi suspicari essemus, si *Jobum* subitis illis *altæ Domus ruius sepultum* vidissemus: quodque non cadat vel in vere probos, necdum tamen a fermento peccati perpurgatos. Recolas velim, quæ ad *Caput præced.* ex hoc fonte producta. Ad illam ergo *Jobi* expostulationem, sane crudissimam, se immerita *Dei ira*, quin odio, miserrime periisse, non immerito nunc respondet *Elihuus*, neminem immerita *Dei ira* perire, sed homini suum ipsius opus rependi; ac iustissimum Judicem quemque facere invenire, id quod studuit & quaesivit. שלם retribuere; & המציא invenire facere, haud dubie

Judicialium usum nunc exerunt, præsertim in malum, & poenam, quamvis bonum, & præmia, lege oppositionis, sponte includantur. Instas, ne sic, quidem nodum resolutum. Instas, si enim cuique suum opus rependatur; & sua via in caput redeat, statuendum, malis semper mala, bonis bona evenire: & quidem, in seculo præsentis. Respondeo, in hanc *Questionem* non descendi ab *Elihuo*, nisi ex parte: ejusque sententiam, quam nemo suam facere recusabit, ferre; non esse ea mala, quæ videntur: itemque non esse bona, quæ pro talibus appetuntur, & invidentur: ac proinde nec in advertis, si forte, rebus piorum; nec in prosperis impiorum, *Injustitiam Dei carpi*, atque utroctari, debere. Plura non addo, quod *Elihuus* ipse mentem suam deinceps sit declaraturus.

Vers. 12. Non esse novam *Thesin*, sed *Rhetoricam amplificationem* præcedentis, recte monuit *Cl. Schmid.* In verbo ירשיע levis dissensus. Plurimi I. transitive, *Etiam profecto Deus non damnat*, vel *damnabit*, quemquam. Mancum illum sensum *Vulg.* explevit, inserto *Frustra*. צדיק justum supplevit *Grot. Codurc. Crisost. Cler.* suo more addens, forte ex.

שם 13 מִי־פָקֵד עָלָיו אֲרָצָה וְמוֹ שָׁמַיִם

13 Quis injunxit ei regimen, in terram? & quis posuit orbem universum?

הַבַּל כֻּלָּה :

אִם־ 14

14 Si

excidit צָדִיק. Etiam *Fun. & Trem.* dare auctori, *Enimvero Deus non condemnabit probum.* Argute *De Pined.* Deus non impiabit. i. e. non facit ipse impios: neque gaudet invenire improbos: sed sua sententia declarat qui sint improbi, & traducit illorum improbitatem publico supplicio. Parum cohærent. Argutiuscule etiam *Cocc.* monens si damnare teneatur, inui, quamvis Deus juste damnet improbum, tamen per Ipsum non stare, ut damnetur: quippe qui potius Salvatoris & Justificatoris, quam Condemnatoris, nomen mereatur. Rectius tamen assentit *II. Mercero*, intransitive reddenti, *Etiam sane Deus non agit improbe.* Sic עֲרִישֵׁי הַרְשִׁיעַ 2 *Chron.* 20: 35. & 22: 3. & notanter *Dan.* 12: 10. הַרְשִׁיעוּ רָשָׁעִים *improbe agunt improbi.* Huc concessum a *Doct. Belg. Schmid, Reim. &c. Drusio & Codurco* eodem inclinantibus. Indubitatum ex *Vs.* 10. Quod autem *Cl. Schmid.* dicat, non de *Condemnatione* hic disputari, sed de *Retributione pietati debita*, minus solidum. *Hypothesis* ad tales deferens angustias, eo ipso cadit. *Negat*, inquit, *Elibu*, quod Deus ita impie agat, ut non satis retribuatur pietati præmium, licet in hoc seculo pius adfligat. Posterius membrum similiter trahitur; quasi Deus non pervertit iudicium, esset, ordinem salutis æquitati convenientem non subvertit. Nobis hæc *Theses* hinc, luce manifestiores, sese offerunt; esse absurdum, repugnans, blasphemum cogitatu, Deum improbe agere, id est, ex libidine dominari, citra ullam rationem juris ac justitiæ: ac proinde, nec velle, nec adeo posse, *Judicium pervertere*, i. e. infontem pro fonte punire; & amore dignum, odio prosequi. Hæc *Jobus* apertissime tetenderit; & refutari merebantur. Non æquo Jove judicat *Codurc.* hanc propositionem *Elibu* defensore egere negans.

Vers. 13. Multa hæsitatio ad filium argumentationis subtilioris, in quam ingreditur *Elibuus*,prehendendum. In tres classes dispescam, quæ dissentiri video; pro triplici re-

lacione, quæ particulæ עליו subjicitur. *Ramban* I. adf. refert ad משפט *Judicium Vs.* præc. *Quis visitat juxta illud terram?* i. e. *Quis terram summa æquitate gubernat?* Amplectuntur *Munst. & Isid. Clar.* Sensus tenuis, idemque coactus. Ad *Deum* II. longe plurimi, sed in diversa abeuntes. *Vatabl.* I. *Quem præfecit sibi super terram?* Id est. *Deus solus mundum gubernat.* *Secutus Calo. Conc. CXXX.* *Vatabl.* iterum: *Quis visitavit terram post Eum?* ut eam rectius disponderet, scil. Eodem redeunt 3. quæ *Merc.* adduxit, *Quis visitavit juxta Eum*, aut, *cum Eo*, terram? i. e. *Quo consiliario utitur in terra administranda?* Fortius adhuc *Erud. Crisoz.* 4. *Quis alius, præter Ipsum, curat terram?* Hoc sensu. *Quam Solus Deus gerat, curam terræ, fecunde in omnem bonorum ubertatem, nos convincere, nihil iniquum ab Eo posse proficisci.*

At עליו præter eum, si non ipse, duriusculum. *Merc.* iterum 6. *Quis jussit ei in terra &c?* אֲרָצָה cum *He Parag. Locali.* i. e. *Quis in terra administranda Deo quicquam injunxit, a quo Ille timere debeat, aut possit; ut ideo ius pervertat?* Eodem redit 7. *Farch.* *Quis injunxit ei terram? Quis ei terræ curandæ provinciam mandavit?* Expressum a *Fun. & Trem.* in mentem valde subtilem, Merum esse Dei imperium; ejusque Majestatem propterea alienam esse a corruptione. *Docta structura Cocc.* 8. *Quis mandavit ei cuncta usque ad terram?* Nempe *He paragog.* etiam motum ad locum infert: ut sit, *A summo, usque ad imam terram.* Censet argumentum necti a præsumptione bonitatis, & gratiæ, erga homines; quos beneficiis spontaneis, atque indebitis, cumulet Deus. Id & num. 4. vidimus. *Concinnius* adhuc 9. *Præcl. Belg.* *Quis injunxit ei, super terram?* Elliptice, pro, ut esset super terram: fat venusto *Hebraismo.* Explicant potissimum de *Dei Majestate infinita, nemini obnoxia*, ut num. 6. & 7. *Cl. Cler.* 10 in eundem sensum, *Quis visit super Eum terram?* q. d. *a nemine terræ curam Deo mandatam, sed jure creationis eam a Deo tene-*

14 Si poneret ad illum cor suum, spiritum ejus, & animam ejus ad se colligeret.

14 אִם-יִשִּׁים אֱלֹהֵי לְבוֹ רֹחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ

אֱלֹהֵי יֹאכֵף :

15 Ex- יגויע 15

ri, qui eo ipso nemini rationem reddere teneatur. Nempe פקד על non tantum est aliquid mandare alicui: sed etiam opus alicujus visere, inspicere, examinare, idque castigare. Id in Vir Doct. י עליו mox repetit, Quis imposuit super Eum orbem universum: ejusque constructionis causa priorem illam, quæ rarior, sic inflexam autumat. Speciosum. Lustremus III. eos qui ad Hominem revocant עליו. Vulg. 1. Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem, quem subricatus est? Accepit מי pro הוּא אִשֶּׁר & כלה pro verbo, consummavit. Redit ad Class. I. num. 1. q. d. per se regit mundum: quem per se condidit: ut habet Gloss. Ordin. At Castal. 2. Quis homini terram commisit? &c. quod tamen elegantiam quærens, citra interrog. ita connexit cum Vs. 14. 15 Qui Homini terram commisit, & Orbem condidit universum, si animum induceret spiritum statumque ejus ad se recipere, expiraret omnis caro &c. Vis argumenti hæc: Qui homini & terram dedit, & vitam, si utramque adimat, non facit ei injuriam. Desiderit a cardine questionis. Schmid. 3. Quis visitavit super eum, hominem, in terram usque? quis posuit orbem totum propter illum? Id ita exponit. Quis visitavit super hominem, jam inde a quo creatus est, e caeli benigne super eum prospiciens in terram usque, duxit illi vitam, habitum, omnia? Ita porro adstringit: Is Deus qui tam benigne homini prospicit in temporalibus, multo magis ad faciet in spiritualibus, & æternis: ergo, fieri nequit, ut Judicium hominis a Deo pervertatur; nam si ei prospicit, eo respectu, quo Homo est: multo magis ei prospiciet, eo respectu, quo Pius, Justus, & Sanctus, est. Quid his omnibus vel infirmi subdit, vel firmi, longum foret excutere. Dicam uno verbo, commodissimum videri ut עליו ad Hominem redeat, qui Vs. 11. nominatus: & Vs. 12.

subauditus; ut recte Schmid. submonet: quique Vs. 14. iterum in אֱלֹהֵי ad eum, haud dubie intentus. Non displicet etiam omnino, Quis visitat super eum in terram usque? P. omnibus eum bonis e Cælo cumulat. Magis tamen arridet, Quis injunxit ei homini terram? Quis eum terræ præfectum veluti constituit? Quis terram ei habitandam, quin possidendam, permisit? Ita פקד על pro injungere alicui provinciam; mandare munus: 2 Chron. 36: 23 & Esr. 1: 2 Num. 4: 27. Nec aliter Job. 36: 23 de quo infra. Habes eandem magni beneficii conspectum; cum accessione lucis, & gratiæ, qua Homo consideratur Terræ, tanquam Provinciæ, divinitus præfectus, ut ibi omnibus bonis rebus adfluat, si Christo Domino debitam præstet obedientiam. Possit, non invenuste, in terram reddi, ut sit, Quis præfecturam ei imposuit, in terram? Vel Quis injunxit ei, ut esset in terram? Formulam obtinuisse putem, vivente Lingua, qua dictum fuit, verbi gratia, פקד עליו Injunxit ei, in Syriam, in Egyptum, pro præfecturam regionis ei tradidit. Falsit supremus Rex eum illuc præfectum ire. Respondet postterius, Et Quis posuit Habitabilem universam? Non negem, repeti posse עליו, Quis posuit super eum, quis imposuit universum orbem? ut utrinque membrum idem fere sonet. Uberius tamen erit, si ad creationem reducatur: Et Quis orbem universum posuit; disposuit; quum non esset, exflare jussit, immotisque imposuit fundamentis? Habes totidem argumenta, ut Majestatis, ita Bönitatis, immense, quibus efficiatur, repugnans esse, & planissime absurdum, ut Judicium cujusquam, ipsam colentis, evertatur.

Vers. 14. Mirum & hic, id est in plano, potuisse offendi. Gloss. Ordin. I. extra lineas: si Homo cor suum direxerit ad Eum, Deum; spiritum ejus, & statum, ad se trahat Deus: i. e. hominem sanctis desideriis sibi jun.

junget. Ex LXX. argutissime II. Codurc. si Deus animum suum apud se contineat, & Spiritum suum ad se retrahat, Expirabit omnis caro. Germanatn hanc esse loci sententiam, tum credam, quum probatum fuerit, Cor suum ad se ponere; esse bonam phrasin, pro oculos suos ab aliis avertere; non alio respicere: animum suum apud se continere. Paulo aliter III. Grot. III. Si poneret ad se cor suum Deus, si sibi tantum bonus esse vellet, spiritum illius hominis statumque ad se traheret Deus. Ut Ps. 104: 29. Est commodius: sed ponere cor ad se, istoc usu, exemplo confirmari debuisset. Ad structuram Codurci fere IV. Eleg. Crisoz. si vel cogitaret Deus ad se retrahere spiritum, & statum suum, Expiraret omnis caro &c. In notis tamen phrasin השים לב אליו explicat de irritato aspectu Dei, in hominem converso. Sic & Schmid. V. si apponeret Deus ad eum cor suum, spiritum ejus, animamque, ad se colligeret: tum expiraret omnis caro. Eadem structura Jun. & Trem. quando Apydeton in hoc Vs. statuendum. Fero: sed præterierim VI. cum plerisque, si apponet Deus ad eum cor suum; tum spiritum ejus, & halitum ejus ad se colliget: i. e. statim eum perimet: ut recte Merc. In Comm. Hieron. si ve Philip. ad mundum referri video adfixum: a quo nec Cocc. alienus. Cler. quod תבל semin. fit, אליה pro אליו vult, vel potius in Vs. præc. כלו pro כלה, ut תבל masc. veniat. Non firmum se Criticum ostendit: nam תבל indubie femin. ex 2 Chron. 16: 30. Ps. 24: 1. & 50: 12. & 89: 12. aliisque locis compluribus. Cocc. etiam pro spiritum, & halitum ejus, mallet suum; ut adfixa redeant ad Datorem vitæ. Subtiliusculum: ut & illud, forte, quod de Extinctione animæ, sive redactione in nihilum: vel & de Interfectione ejus, per lucis Dei ablationem, hic annotatum. Nihil tamen in hisce, quod offendant, si modo dextre applicentur; neque ultra scopum torqueantur.

Ibid. Dispiciamus ergo, quid nexu; & scopus, ferant. Reperio I. esse, qui hæc referant ad Dei eminentissimam Majestatem, qua omnia ab eo dependent; ut proinde nullo vel metu, vel studio, ab aequitate, & justitia, deflectere cogatur. Merceri ratiocinium II. sic habet: si summo Jure cum homine agere

vellet Deus, & absoluta potentia uti, statim unumquemque hominem perimeret; imo & omnes homines: (ut sequitur) nec id injuste faceret, sine ratione: sed causam justam haberet hoc faciendi; si vellet. Quum enim summæ sit potentia, est & simul summæ justitiæ, ut nihil velit nisi justum. At Schmid. III. dat, Deum tanta bonitate uti erga hominem, cum tamen non sit coactus, sed, si vellet, omnes uno momento in nihilum redigere posset. Quum ergo hoc non faciat, sed hominem benigne, una cum orbe terrarum, conservet, ac gubernet, patere ex mera, & maximo quidem, bonitate, Deum conservare & gubernare. Debuisset saltem concludi, patere Deum non posse jura malitiose pervertere. Ita Cocc. IV. concludit, Qui hæc tanta beneficia consideravit, non immensum Dei bonitatem agnosceret? Qui bonitatem hanc spontaneam digne perpenderit, potestne adduci, ut credat, Deum servientibus sibi nolle benefacere, sed ipsis negatum velle judicium? Ad rem. Subjungit V. vel advertere animum ad hominem, est, non connivere ad ea quæ prava sunt; & ponere ob oculos suos, quæ displicere possunt. Nam si hoc faceret Deus, plus satis causæ inveniret, cur omnem carnem extingueret, hominemque in pulverem redigeret, spiraculo, quo vegetantur, cohibito. Consimiliter Doct. Belg. in notis. Si Deus summo jure uti vellet &c. Reddit ferme ad num. II. idque unice amplexus de Pined. ex Philippo ita commentante: Si omnia quæ in mundo quotidie geruntur, secundum regulam justitiæ suæ voluerit intueri: deficiet ac peribit. Sed cum pietate potius gubernat, ac sustinet. Nam si iniquitatem observaverit, quis sustinebit? Spiritum dixit animam, quæ vivificat hominem, & statum ipsam vitam presentem; quæ corporibus per anhelitum ex aëre ministratur. Hæc ad se trahere dicitur Deus, quum auferi vitam, quam creando tribuit. Reliqua ejusdem, plane Hypermystica, & nil solidum tinnientia, amputo. Est VI. in cunctis aliquid: nec tamen omne id, quod

rem conficere queat. השים לב אל inprimis rite enucleandum; quod inde tota vis illuminationis pendeat. Mitto quæ Grot. & Codurc. supra. Merc. simpliciter convertere vel adjicere animum. Credo tamen, eum voluisse attentionem Judicis severioris; ut Cocc. & alii diserte. Schmid. ait, in bonum, & in malum sumi, pro curare aliquem, eique de bonis prospici-

15 Expiraret omnis caro pariter;
& homo super pulverem rediret.

16 Quod si! intellige, audi hoc:
aures adhibe voci verborum meo-
rum.

17 An

cere; & contra, ut hic, *punire aliquem*, aut *bonum ei negare*. Cl. Cler. enucleatius adhuc, non *meram animi attentionem* designari notat, sed *eam attentionem summi iudicis, quam pœne de genere humano, prout meritum esset, sumende, sequerentur*; si *Deus rigidi officiorum Exactoris personam* ageret. Haud putem ad has notiones mentem *Elibui* posse introspicere, aut aciem argumentationis ejus expediri. Omnino hic tenenda ea potestas, quam ad *Cap. 1: 8.* indicavi, in *impetu hostili, quo aliquem perditum, eversumque, cupimus*. Planissime sic *2 Sam. 18: 3.* Hunc locum si conferas cum *Job. 1: 8.* & *2: 3.* non dubitabis, quin *tendere cor suum ad aliquem, valere queat, animo hostili eum invadere*. Hoc vel *juste fit, vel injuste*: posterius iisdem in locis obtinet, ubi *odium quoque subesse inuimus*. Jam, in contentionibus fervidissimis, crebro exciderat *Jobo*, se *hostili odio infestari a Deo*, citra culpam. Eadem phrasi fere hoc expressum *Cap. 7: 16. 20.* Inprimis conferri debet *Cap. 23: 6.* Hæc durissime dicta retundens *Elibius*, solidissime infert, si *Deus cor suum tenderet contra hominem, eumque citra respectum juris, aut justitiæ, ex mero odio perditum cuperet; tum Spiritum ejus, & flatum ejus ad se recolligeret.* &c. &c. Intra hos fines argumentum versari, patet ex *Vs. 12.* Duplex *Thebis*, ita videtur aditui, atque aditringi porro, ex *Vs. 13.* ansa sumta: si in *Deum* caderet talis *hostilitas injusta, impotensque, qua creaturam suam, vel immerentem, perditum cuperet, tum spiritum ejus, flatumque, ad se retraheret: omnisque caro simul expiraret.* Hoc est, tum orbem terrarum, genusque humanum, non bonitatis immense innumeris iudiciis, pignoribusque, cumularet *Deus, sed omnia ad Chaos suum, atque adeo Nihilum, unde extracta, relabi sineret.* Vides de vita animali generis humani quidem locum hunc sic fati bel- le posse capi: sed vim argumenti ultro tende-

15 יגוע כל-בשר יחד ואדם על-

עפר ישוב :

16 ואם-בינה שמעה-זאת האזינה

לקול מלי :

17 האך

re ad destructionem totius nature, & reductionem in Nihilum. De eo id quisque decernat, quod ad nervum illationis requiri judicabit. Restat inoneam, subtilius, quam commodius, esse, ut *adfixa* in רוחו & נשמתו ad Deum referantur. Cernas ex *de Pined.* cui etiam hoc arrisit; ut ista ansa *Deum* hic induceret *Respirantem, & inspirantem omnibus halitum vitæ.* Tu notes velim discrimen inter רוחם & רוחו *Pf. 104: 29. 30.*

Vers. 15. Verbulo defungi licebit. *Omnis caro simul expirans, infert destructionem universæ nature; qua fractus velut orbis illabatur, ut quicquid vivit, perpetuis ruinis simul, semelque, sepeliatur.* Posterius, *Homo super pulverem rediret: non simpliciter nunc mortem offert, ut Gen. 3: 19. & Eccl. 12: 7.* Ista *Lex* in omnes sancita justissime, nil facit ad præsentem locum; ubi requiritur ad minimum ea *reductio in pulverem que omnes homines simul delet, & resolvat illuc, unde cum primo parente censentur protracti.* Sic ad abolitionem generis humani iterum redimus; atque illam *Spiritus, statusque vitalis, ademptionem, quæ animam simul & corpus in totum extingueret.* Cardines argumentationis invictæ hi sunt. *Qui ex infinita bonitate Hominem ex Nibilo, vel pulvere, extraxit, eundemque, ne illuc relabatur, eadem bonitate in vita sustinet, is non potest hostili odio infestare Creaturam sui Creatoris amantem, & officii retinentem.* Hoc tetenderat *Jobus*: validissime refellit *Elibius*. Ne vero vel minimum ratiocinio huic *Apodictico* addidisse videar, simplicius adhuc, breviusque, concludam cum *Elibio, Contradictorium esse, ut quem Creatorem, & sustentatorem, universi, agnoscimus, Eum creaturam innocentissimam hostili odio vexare, & adfligere, posse, aut velle, statuamus.* Statuerat, urse-
rat

17 האף שונא משפט יחבוש ואם
צדיק כביר הרשיע ;

17 An nasum osor judicii frenabit? & num Justum præpotentem condemnabis?

18 האמר

18 Num

rat saltem, *Jobus: Elibuus* id a fundamentis couvellit.

Vers. 16. Insertio *fiducie* plena, argumenti propositi robar sentiri jubens; atque increpationi mox subsumentæ imminens. Perexiguum est, quod hic diffidetur circa priora illa **ואם בינה**. *Vulg. I. si habes ergo intellectum; audi &c.* Hac ansa arrogantiæ Elibui taxat *Gregor.* sinitertius de eo judicans. *Merc. II.* non nomen esse, sed *verbum*, ex accentu observans, dat, *Quod si intelligere, nempe adest tibi. Si quid ingenio vales. Si mica in te bonæ mentis.* Addit subtiliuscule, *Infito usus est, non nomine, ut non plenam intelligentiam notet, que בינה, sed vel minimum intelle-*

ctus, quia infinitum actionem præsentem, non habitum, significat. Est ergo **בְּיָנָה**, *Milel*, ei *infit.* **בֵּין** cum *He parag.* Non obmoverim cum *Cl. Schmid. infim.* per *Apheresin* in *Hiph. Verborum quiesc. med.* nunquam habere *He parag.* Quam omni *infit.* addi possit, quid ni & huic? Sed quod *infinita* dicantur non tam *habitus* inferre, quam *actionem præsentem*, quodque inde nunc exsculptur vel *minimum intellectus*, parum ridet. *R. Salom.*

III. sub **ואם** adsciscens **אינה**, ex *form. imperat.* reddit, *Et si non est ut dico, intellige, audi hoc: &c.* At *Lingua* postulasset **ואם לא** monente & *Schmid.* Series autem non patitur ut de argumento addubitet *Elibu.* Accute *Cocc.* *Et si?* (*perpende, audi hoc: attende ad sonum verborum meorum*). *Numquid etiam odientem Judicium obligaret? Et, si justum maximum damnes? Censet esse Apoptosefin, quam & Cap. 21: 4. posuit.* Non explicat quid *subticeatur.* Coniugio, idem quod ad finem *Vs. 17.* expressum. Ea de re mox. *Mollius* fuit *V. Schmidii*, *Quod cum ita sit, intellige, audi hoc: &c.* Ita & nos **ואם** explicuimus *Cap. 21: 4.* ubi *Mackaph* similiter

interfertum; ut inde nihil distinctioni huic decedat. *Conf. Nold. Concord. part. sub ואם num. 4.* Hoc ut satis placet, ita non nimis, quod idem *Vir Doct.* sic *nexum* adstringi putet, *Quod cum ita se habeat, cum ita benigne Deus hominem visitet, & gubernet, quem tamen facile in Nihilum redigere posset, audi, quaeso, quid inde concludendum sit? Nonne hoc? Num etiam odio habens judicium regnabit? Desidero multum in postremis; nec sentio qui procedat conclusio ista.* De eo mox plura. *Notra ratio, & connexio VI. Quod si!* (*nempe res ita se habet, ut certissime habet*) *intellige jam, audi hoc: aures adhibe ad vocem verborum meorum.* *Orationem a Jobo averfam ante Vs. 2. & 10. denuo ad Eum convertit, cum magna fiducia causæ victricis, & meditatur Increpationem appositissimam, quæ ulteriori convictioni sit data via, & cursum.* Si cui *VII. form. infim.* magis placebit, *citra torsionem ita accipiat licet, Quod si intelligere, adest Tibi, ut sane adest, Audi hoc: &c.* Sic pro *arroganti* habebimus *modestum* satis *Increpatorem.*

Vers. 17. Graviora discidia nos implicabunt. *Veteres LXX. Chald. Syrus, Arabs,* nihil dant, quod vel speciem habeat. *Vulg. I. Numquid, qui non amat judicium, sanari potest? & quomodo Tu Eum, qui justus est, in tantum condemnas? Variè explicatur sententia non sane liquida.* *Varass. 1. si inter homines quicumque abhorrent a justitia salvi esse nequeunt, sed misere pereunt, equidnam omnium Justissimum, imo Justitiam ipsam, damnabis? Durissime 2. de Pined. Si Deus non amaret Justitiam, nunquam sanari posset ab injustitia. Nunquam a tyrannide exercenda posset prohiberi, aut retrahi &c. Præstitisset sententiam clausum relinquere, quam sic recludere. Idem 3. ad Jobum sic applicat, Num sanitatem recuperare poterit, qui non amat judicium, i. e. non agnoscit divinam aequitatem, ut Tu? Addit 4. se lites ex facili compositurum, & omnes Interpretes in unam mentem adducturum, si legatur, Sanare potest. i. e. Si Deus odisset Judicium, non posset mundum administrare; neque*

aptus esset alligandis hominum, & animorum, verbis; curandis plagis; corrigendis moribus. Cum hoc novissimo concinit II. quod ple- risque placitum, Num etiam odio habens judi- cium, imperabis? & num Tu Justum poten- tem condemnabis? Ita Rabbinii fere; ex hisque *Munjt. Isid. Clar. Vatabl. Merc. Draf. Co- duc. Schmid. Cler.* His חבית *Ligare*, v. l. generatim est regnare, frenare, legum vinculis constringere: etiam in vincula conjicere: vel speciatim, ab obligatione vulnerum sub hoc ver- bo, membra *Resp.* colligere, & revincire, ut societas optimis legibus vigeat, & crescat. *Elaj. 3: 4.* Aliqua etiam varietas in reddendis vo- cibus צדיק נביר, quas alii per *Ashdeton* ef- ferunt, *Justum* atque potentem; alii *Justum* valde; alii *valde* condemnabis, cum *Vulg.* qui in tantum; alii *Justum* superbus Tu: alii deni- que *justum* potentissimum. Non uno modo connectitur. *Munjt. 1.* ait esse aliam ratio- nem, qua probetur Dei *Justitia*. Nemo reg- nare potest, qui non sit *justus*. Deus regnat, idque cum summa laude, ergo non est *injustus*. Non absimiliter *Merc. 2.* Fieri potest ut qui omnibus imperat, *juris amans* non sit; aut quomodo *injuste* faciat? Paulo pressius ad rem *Codurc. 3.* a minori ad majus, sic. Si mortali- um imperia non nisi *Justitia* stabiliuntur, quo- modo Regnum Dei, quod eternum est, non erit summa equitate temperatum? Singularem flexu *Cler. 4.* An jus odio habens etiam dominabitur? An si potens sis, innocentem damnabis? Si ipse regnans, an *injustum*, & tyrannum, agere posses? In hisce assumeret *Elhuus* ideam, bonam illam quidem in se, sed nimis abstra- ctam, *Regnum* & *Justitiam* non posse separari; sive *Themidem* semper *Frei* assidere. Quasi vero non multi *Freves* terribiles *Affestricem* illam res sibi suas habere jussissent. Illud a minori ad majus parum quoque aptum, aliis ratio- nibus facile vinci posset. *Cl. Schmid. 5.* paulo aliter, & directe ad Deum: Is qui do- minatur homini cum summa bonitate, & cle- mentia, dando, conservando, gubernando vitam ejus, non potest odisse *Judicium* hominis. Infe- rit, & supplet, quod in *Questione* erat. *Ju- dicio* quoque explicans iterum de ordine con- veniente salutis fidelium, magis adhuc sen- sum implicite videtur. Multum quoque supplevit *Castal. III.* vertere ausus, Fieri potest, ut qui tam recte curat quae agit, is *juris* sit inimicus? Notat, in *Hebraeo* esse, *fasciis*

involvit vulnus, & medetur: Inle latius exten- sum, ut non solum sit, mederi presenti malo, sed etiam ita agere aliquid, ut malum absit, bonumve adsit. *אגב*. Hæc adfirmari video. Sed ubi exempla vel *Biblica*, vel e *Dialectis*? Detur interim. Ne sic quidem res in vado; nam assumeret *Elihu*, quod in *controversia*; quodque non nude adfirmandum, sed solide probandum susceperat. Hæc omnia contra *Bold.* quoque valent; ejus vicina admodum *Paraphrasis*. Adhuc est, sed paulo commo- dius ad probationem, quod *Doff. Belg. IV.* exhibent, An is qui jus odit, vuln. ratum obli- garet? & an summe *justum* damnaret? Sensus hicce. An si Deus jus non curaret, tanta mi- sericordia mederetur hominum mala: ut *Cap. 5: 18.* dicitur. Diverso adspe&u *Jaz. & Trem. V.* An etiam odio habentis *judicium* obligaret vulnus? Imo an *justum* validum condemnaret? Videntur *Osorem* *justitie* generalius summissæ de protervis, & impiis: quasi *Elihu* conscientiam sibi appellaret, Dic, quæso, bona fide, esine *injustitia* in Deo, ut protervos probet? Imo vero impudentissimum fuerit, si Deum voles condemnare. Parum ad rem. *Cl. Cocc. VI.* ipsum *Jobum* intelligit, Numquid etiam odien- tem *Judicium* obligaret? & si *justum* maxi- mum damnaret? q. d. *furere* postulas te obliga- ri, cura non contentus Deo? Non auferitur judi- cium tuum, sed tu odisti *Judicium*: nec ordini *Divino* subscribis. Habes ad finem, quod *Ap- pofisepin VI.* præc. absolvat, ex mente *Præel.* *Interp.* Anta *vulnerum obligatorum* desumpta ex *VI. 6.* sed series parum videtur responde- re. *Crinsoz. VII.* ultra progressus, An Deus Te unquam restitueret in integrum, si odio hu- beret *justitiam*? Quid ergo Eum condemnas, qui æque potens quam *Justus*. Supponit *Vir Erasl.* Nostrium habuisse firmam *speciem* recuperande *in- columitatis* ex *Cap. 19: 25. 26. 27. &c.* quam *Elhuus* hic tangeret, & firmaret. Rationes dissensus alibi datæ. *Grot. VIII.* novo plane conatu, Nonne ii, qui *judicio* resistunt, in car- cerem dari solent? Et quomodo tu condemnas *Justum* Potentem? i. e. Si *Judici* mortali te opponeres, in carcerem dareris. Quomodo ergo *Judici* Immortali Te opponere aules, Eum- que condemnare? Elicuit hoc vir summus ex *Arab. عسى* vixit, in carcerem dedit. Ferme subscribere possem, si יתביט in form. pass. exaratum esset: & pro הוהי extaret הלה

18 האמר למלך בליעל רשע אל-

18 Num dicere Regi? Nequam!
Improbe! ad Principes munificos?

נריבים :

19 אשר

19 Ei

הלא *An non osor Justitiae vincietur?* Nunc structura aliud postulat: ut & duo cola arctius adhuc colliganda esse videntur, quam in superioribus rationibus fieri potuit. Concipio ergo IX. ex posteriori, in quo increpatio aperta ineat, in priori etiam, taxationem in 3. pers. enunciata, *An Nasum Osor justitiae alligabit? & num Justum praepotentem condemnabis, Improbum pronuntiabis?* Apposita formula **אך חבש אף** *Ligavit, frenavit Nasum*, pro iram, impetum iratum compressit. Ita *Esaï. 48. 9. חטם אף* *Refrenavit nasum*, ut **חַטְמֵךְ**. *Posses Fastum, vel superbos spiritus,*

addere, quos item sub Naso figurari, alibi ostensum. Jubetur ergo serocem illum impetum refrenare Noster, quo adversus Deum disputando, modestiae non solum, sed & rationis, ac religionis, fines, supergressus fuerat. Hoc indirecte prolatum, ad *Jobum* mox dirigitur, adjecto, *Rogo num te deceat Justum potentem improbitatis reum facere? Licet Deum intelligas: licet & Hominem; unde, a minori ad majus inferatur; Qui non sustineres Dominatorem Justum, de cujus aequitate, & justitia, planissime esses persuasus, calumniari, aut improbitatis damnare in aliqua causa, quae speciem quandam, si forte, haberet injustitiae; ecquid Deo dicam impinges, quia rationem tibi non reddit suorum Judiciorum? Nil nimium habet, Osor Judicii, quo Jobus pungatur, ob contumaciam, qua Judicii Dei in se erat oblocutus. Vide *Vs. 5.* Ulterius extendi, par haud foret.*

Vers. 18. Minor, aliqua tamen, fluctuatio. *Vulg. I. Qui dicit Regi, Apostata: qui vocat Duces, impios.* Pro **הָאָמֵר** legit **הָאָמֵר**

*Dicens; ad Deumque, quem *Vs. praec.* Justum vocatum censuit, refert. De *Pined.* pronunciat lenissimum, & bene cohaerens, in hunc sensum: *Qua ratione Deus injustitiae ap-**

pellari potest, qui alios injustitiae appellat, atque condemnat, nullius vel Potentissimi Regis Personam reveritus. Antiam aliquam dabit *Vs. seq. quam & Jun. & Trem. cum Pisc. II. secuti, An dicentem Regi, O Nequam! O improbe! ingenuis condemnare?* At praedurum, etiamsi de mutata Lectione, vel de **אָמֵר**, quod in **בְּאָמֵר** a *Piscar.* intortum, fileatur, ut Deus inducatur *Reges & Principes* tali convicio ferrens; quin contrarium potius series suggerat, *Regi, ut Unctio Dei, & Principibus, non esse obtrectandum, aut convicium faciendum.* Hoc *LXX. paulo liberius III. expressere: Δσβής ὁ λίγων βασιλεῖ, ὡδύνομεῖς, ἀπει-*

βίγαπ πῖς ἄρχουσ. Et illi **הָאָמֵר**, *dicens,* legerunt; atque **הַרְשִׁיעַ** ex *Vs. praec.* huc

transulerunt, mutatum in **הַרְשִׁיעַ** *improbus est: improbe facit.* Concinnius *IV. Merc. Num dicere par est Regi, O Belial! Impie! ad principes? Si Regi terreno talia dicere indecorum, quanto magis Regi Regum.* In hanc sententiam *Calvin. Conc. CXXXI. pressius adhuc, si habeas Dominum, qui imperet tibi, sic eum timebis, ut non audeas ei convicium dicere: quanta ergo insania Deo obmurmurare. Et Rex quidem quantumvis majestate praeditus, improbus esse poterit: nihilominus tamen ejus nomini & saepe parcendum &c. &c.* Addit, *ut melius h. l. intelligamus, quantumvis principes non sint tales, quales esse debeant, Deum nihilominus velle ipsos honorari: quod ipsis notam suam imprefferit &c. &c.* Huc concedunt plerique: ad *Vs. seq. suppletes, Quanto minus talia dicenda Illi scil. Qui non accipit cujuspiam personam &c. Cl. Cocc. tamen V. aliter struit, & hunc *Vs. priori, sic subnectit, Qui conviciatur Regi, mortis reus est; quomodo igitur sanabitur qui Deum condemnat? Coin-* modiore sibi viam invenisse visus *Cl. Schmid. VI. ad Deum directe Titulos Regis, & principum, pertinere statuens: q. d. Num dices Re-*
Dd d d d gi*

19 Ei qui non accipit vultum principum; neque agnosceit liberalem præ tenui: quia Opus manuum ejus universi illi.

19 אִשֶׁר לֹא־יִנְשָׂא פְּנֵי שָׂרִים וְלֹא יִכְרֶה לְפָנָיו כִּי־מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּלִם :

20 Mo- הַנֵּעַ 20

gi O. M. O Nequam! O impie! ad Principes munificentissimos; sive *Personas S. S. Trinitatis*. Non plausibile: & merito inde relinere alii, inonente Cl. Mich. 1. quod

נְדִיבִים 2. dicendum fuisset: quodque 2. נְדִיבִים de Deo admodum duriter capiatur. Durius etiam 3. ut *Jobus* directe dicatur tam dirum convicium Deo fecisse: & multo honestius, ac decentius, ut sentiendum relinquatur indirecte, quid in *Dei criminationibus* illis tacite resideret. Idem dictum velim ad *Cajetan.* opinionem VII. cui *Rex* item *Deus*, & *principes*, *Angeli*, *administri Divinae providentiae*. Precarium. Omnino tenenda VIII. illatio a *minori ad majus*, quam *num.* IV. posui, cum hac accessiuncula, ut *מֶלֶךְ Rex*, non sit quisvis id nominis gerens, sed *Nomen & Omen Regium* bene implens, *Rex Justus*, & *aquus*; qui si forte aliquid *gravius statuere* videatur, non continuo malignis suspicionibus, nedum conviciis, petendus: sed *suas rationes* habuisse censendus; etiam si nobis ex incompertæ. *Justi* titulum resumere jubet *Vs. præc.*

ubi *צְדִיק כְּבִיר* melius ad *Hominem*, quam ad *Deum*, referri vidimus. Ille *Justus potens* nunc signate *Rex* salutatur. Possent dicere *Elihuo Regem* non esse, qui non idem *Justus*: sed esset argutiusculum. In *נְדִיבִים Munifici*, & *Sancti*, simul, vim per se contineri, citra argutiam dixerim. Sic firmissimum nascitur argumentum. *An dicere?* pro *An diceres nunquam*, *Regi*, aut *principi munifico*, de cuius virtute, & iustitia, nullum dubium? *O Belial!* & *Improbe!* etiam si rationem iudiciorum ejus in hac, vel illa causa, non pervideres? Dices forte, argumentum *num.* IV. positum, quod etiam *Tyrannos* includebat, fortius adhuc stringere. Fieri potest, ut fal-

lar; mihi hocce postremum magis fecat, &

decidit: nam alterum illud non *absolute* valet; & magis *civilem* spectat *reverentiam*, *unclis capitibus deferendam*: at *Elihuus* non *verborum honores* respicit, sed *sensus interiores animi*, cum *veritate* conjunctos. Cl. Cler. *הַתְּאֵמֶר* *An dicere!* a vitiosa manu manasse censens, quum antea fuisset *הַתְּאֵמֶר*, vel *הַתְּאֵמֶר*, *He interr.* omisso, *An dices?* videtur ornamenta *Oratoria*, quæ in *Græcis*, & *Latinis*, admiramur, *Hebrais* invidere.

Vers. 19. Verum est eos, quos *num.* I. II. VI. & VII. proposui modo, habere statim, quo *אִשֶׁר* referant; sed non propterea expeditior eorum ratio. Dicerem ferme, supervacaneum sic fere totum hunc versum. Cl. *Cocc.* pro sua *Analyfi* hic invenit *presumptionem æquabilitatis a Deo servandæ inter homines*, ex eo quod *causam non habeat presopoleptivæ*; quia omnes sunt *opus manuum ejus*. *Copulat* autem *אִשֶׁר* cum *צְדִיק כְּבִיר Justus Maximus Vs.* 17. *Deum* eo titulo signatum tenens. Id incertum; ut & deductio illa, ac digestio, parum limpida. Cl. Cler. inferendum ait, *אלהים הוא Deus is est, qui ratio-*

nem non habet principum &c. Non video nexum cum *præc.* *An dices Regi? nequam!* nisi plura suppleas, quam ante. Placet, quod omnium fere calculus fert, *כִּי אָף* vel *אָף אָף* inferendum, *Quanto minus ei, Qui non acceptat personam principis* &c. Elliptis illa, in hac quidem sede, nihil habet duri. Exemplum ejusdem annotavit *Doct. Noll.* ex *Prov.* 17: 26. *Maltare justum non bonum*, quanto minus *percutere נְדִיבִים principes munificos propter rectum.*

Forte tamen alia ibi structura. Hic ea tam evidens, tamque necessaria, ut nec careri queat, nec fugere quemquam, qui sibi *Elihuum* repræsentet, ut *adfectu*, ita *gestu*, decente, hæc proferentem. Nempe oculis, ma-
nu-

20 רגע ימתו וחצות לילה יגעשו

20 Momento morientur; & dimidio noctis concutientur populus, & tranfibunt: & removebunt potentem non manu.

עם ויעברו ויסירו אביר לא ביד :

21 כי

21 Quo-

nuque, *Regem Cælorum* haud dubie demonstravit, non sine sacro quodam horrore; qui ipsum coëgit voculas **אף כי** *Quanto minus* intercipere; ne vel per copulam istam *Sacro-sancta Majestas* quodammodo minueretur. Prima fronte crederetur subtilius; sed quam magis meditare, tam magis senties, illud *subitum*, atque *abruptum*, mirifice hic deceret; ad *infinitam* illam *distantiam*, qua Sacrosanctum Numen a tali macula sejunctum est, inculcandam. Vocibus nihil curæ impertio.

Unum præterire nequeo, verbum **נכר** ex *Pib.* a plerisque, quos sequimur, expressum; a nonnullis datum ex *Niph.* *Et non agnoscitur Dives præ paupere.* At Cl. *Guss.* mavult, *Et non ignoratur Dives præ paupere.* Nempe æque vetitum *pauperem Diviti præferre* in judicio: *quam Divitem pauperi.* *Lev. 19: 15.* Quidni ergo & hic? rogat Vir *Doctus.* Quia *Scopus* jam aliud exigit.

Ibid. Indicandum consilium *Elibui* in hoc *Charactere* Dei enotando. *Nimis generale* I. quod *Merc.* posuit, *Non pluris habet opulentos quam tenues, sed tam facile illos dejecit & interimit, quam obscurissimos.* Nullam habet rationem principum præ aliis; quando eos vult perdere, æque, & tam facile, eos perdit, quam abjectissimos quoque homunciones. Propius ad rem *Cocc.* II. *αρεστωπολυψις* removetur a Deo, eo quod in judicio non respicit externam speciem, & conditionem hominis; omninoque aliquid quod ad judicium non pertinet: quemadmodum homines in judicio de jure & injuria respiciunt dignitatem, potestatem, potentiam, opes, aliæque ad jus & injuriam non pertinentia. Longiuscule discedit *Schmid.* III. de ordine salutis hic iterum sollicitus; de quo non disputatum in his congressibus: q. d. *Qui cum summa æquitate omnia administrat inter homines, ne principum quidem personam respiciens præ pauperibus, an is æquitatem erga pios in ordine ad salutem non observaret: aut plus æquo impiis indulgeret? Sæpono alia adhuc longius exitura: & quid series mini postulare*

videatur IV. proponam. *Vs. præc.* negaverat *Elibu*, fas esse ut bono *Regi*, aut *Principi*, de cujus *Justitia* constat, vel minimum detrahamus, si forte aliquid gravius in aliquem contingerit. Subiecit jam, *multo minus fas esse*, ut *Deum jura minuisse*, aut *violasse*, suscipemur, quippe qui judicet sine ulla *Prospolopsia* &c. eo modo, quo *num.* II. vidimus. Hoc *Reges* vel *Justissimi* facere nequeunt; quippe quibus sæpe *externa* quædam *species* officit, vel *invitis* ipsis, quominus *Justitiam* illam *rigidissimam* semper præstare queant. Coguntur videlicet nonnunquam *faciem Principum* respicere, *purpuratos* suos revereri; *personam Divitis* agnoscere, *præ paupere*: non ex *injustitia*, sed ex *imbocillitate*, aliisque causis. In *Deum* nil tale cadit. *Omnes* sunt *opus manuum ejus.* *Rex*, & *Scrvus*, eodem apud *Deum* gradu. Ergo ut *repugnans*, ita grande *Nefas*, illum *Judicem* vel in *suspicionem* vocare *Juris sepositi*, aut *subversæ*; nedum aperte accusare.

Vers. 20. Intricatus locus; cujus verba quidem non obscura: sed obscurum valde, quid velint, & quo tendant, pro hac serie. *Vulgat.* *fat fideliter* I. *Subito morientur: & in media nocte turbabuntur populi, & pertransibunt: & auferent violentum absque manu.* Refertur a *Latinis* *Interp.* ad *supplicia Tyrannis* sæpe *inflicta*; itemque *seditiones*, aut *strages populorum*, cum *violenti principis* *nece.* Vide *Vavass.* & *Sanct.* præsertim. *Suspiciatur* II. de *Pined.* alludi ad *Ægyptiacam* illam *noctem*, cum *turbatus est populus*, *interfecti primogeniti*, & *ablati violenti absque manu*, *Angelo vastatore pertransiente* &c. *Alia* ejusdem *amputo.* *Codurc.* simile tetigit, *Ad primogenitorum Ægypti, & exercitus Assyriacæ internecionem; alludere videretur, nisi hæc d. & ab Elibu ante, quam ea contigissent.* Item *Grot.* *Optime hæc & seq. referas ad Judicia Dei in Pharaonem.* Idem reperio apud *Paraphr. Chald.* nec miror multos præclaros *Interp.* huc concessisse, eos præsertim, qui *Mosen* anteriorem statuunt *Jobo.* *Exempla*

Dd dd dd 2

Se.

Senacheribi, & Pharaonis, attingit etiam Merc. III. sed ut illullret magis, quam ut allusum itatuar. Ipse ita filium superius profequitur: *Utrique tam divites, quam pauperes, morientur momento ubi volet Ille, nec vel resistere possunt, quia est summæ potentie, vel conquire, quod sibi fiat iniuria, quia Deus nemini est debitor, nec quicquam sine ratione facit, & omnia facta ejus, mera sunt æquitas.* Hic generalis adspectus. Speciatim deinde reliqua, sic: *media nocte commovebuntur populus i. e. totæ gentes e suo loco, & statu, dimovebuntur: & transibunt, i. e. peribunt, consumentur, abibunt in sepulcrum.* Porro, *& auferent potentem non manu, impersonaliter, ut Luc. 12: 20. Sunt qui intelligant auferent cælitus, vel auferent Angeli &c.* Monet deinde *Perisul.*

יָסִירוּ sumere pro **יָסִירוּ** recedent. Itemque alios **אֲבִיר** non *robustum*, sed *robur* exponere, in h. s. *Auferetur eorum robur Divinitus, non humanitus: vel ut R. Salom. Auferetur eorum robur quod non erit in eorum manu.* Admodum impedit *Vatabl. IV. de solis puentibus* agi censens, *media nocte, dum minime putant, oppressis, reliqua trahit ad commotionem, & tumultum, populorum, quidicantur transire i. e. profilire in Tyrannum, ut eum ejiciant, & quidem non manu, i. e. non potentia, ac virtute, sed seditione facta.* Tenuiore sensu *Crinsoz. V. Hi homines tam potentes desubito moriuntur; Omnis populus domidium noctis occupatus discurrit; & statim atque exalturunt, auferantur sine ullo negotio.* Obversata fuit *Viro Erud. Pompa funeris principalis ad faces ducti.* Cl. *Cocc. VI. generalem facit Thefin, unde presumtio æqualitatis a Deo servande inter homines confirmetur, quod omnes sint caduci.* *Explicatio vocum ad mentem istam sic se habet. Media nocte i. e. in profunda quiete, inexpectato, moriuntur; & populus fatiscunt, conferti intereunt, יָגִיעוּ laxatis compagibus πῶντες solvuntur, & defluunt.* Civitatis elegans dispositio, non impedit, quo minus auferantur de medio. **יָסִירוּ** remouent: impersonaliter. *Emphasis tamen subest. Remouent scilicet quæcumque remouent; i. e. omnia que cooperantur ad hominis necem, in ipso, quantumvis sinus, robustus, ac validus, לא אבִיר sit, operantur sine difficultate, לא אבִיר*

non manu, sine vi; clementer, ac leniter, suapte nutu: ut Dam. 2: 34. 45. Vides Caducum generis humani hinc exsculptum non volente admodum phrasi. Cl. *Schmid. VII. propius ad feriem. Declaratur, & exponitur id quod modo dictum fuit, Deum non acceptare Personam Divitis præ paupere: quippe qui e contrario Divites ob oppressionem pauperum gravissime puniat, tum universos populos, tum singulos. Utrumque in nostro versu. Incidit ferme cum num. I. II. III. nam & exempla eadem adducuntur. Priora ad totum populum, oppressorem pauperum; posteriora ad Tyrannicum potentem, referuntur; quos Deus removeat sinemano i. e. solo statu, & tam facile, ut ne manum quidem moveat. Istam connexionem VIII. si sequeretur, nonnulla leviter immutarem, & pressius applicarem: ut *Elibu* progrediatur ad *Exempla severa Justitiæ Divine, in theatro orbis edita; per que in omnium oculos defixum dederit Deus, Personarum acceptionem nullum locum habere apud Eum, qui omnes ex eodem fixit luto.* Cogites hic licet *terre motus, tempestates, eluviones, subitas urbium, domuumve, ruinas, ac subversiones, quibus sæpe vel Gens aliqua, vel Familia, nimis altos generis spiritus, oppressa. Ad hanc faciem, 1. momento moriuntur designabit mortem θάνατος, Divinitus inflictam ad terrorem publicum, in qua Justii Judicis vindicta videri, ac palpari, queat. Sequens, Et dimiliare noctis, ad mediam noctem, concutiuntur populus, 2. ducet ad Tempestatem, Terræ motum, & similia judicia, quæ Dei contemptores necopinato, in altissima quiete, & securitate, sæpe numero obruant, atque subitis ruinis sepeliant. Hoc 3. expressum in יַעֲבִירוּ pertranseunt, in quo inest vis subitariæ necis, atque adeo internecionis, simul absumentis quam plurimos. Verbum יָסִירוּ 4. impersonaliter, dirius, quam si ad certam personam aligeretur. Denique 5. Removeat potentem non in manu, iterum tendet ad calamitatem θῆλας, quæ talem Familiam, Personamve, sulmino velut ictu excindit. In postremo hoc Doct. Sanctius existimat *Jobum* feriri, qui sine manibus consumtus videretur, quia intrinsicus haberet, quo tabesceret. Amplecti non ausim. Attamen non omnino abhorret *Elibum* de industria tales colores captasse, quæ Familie *Jobæ* subitum exsidium simul adumbrare pos-**

וְכִי־עֵינָיו עַל־דַּרְכֵי־אִישׁ וּבִלְ-

21 Quoniam Oculi ejus super viis viri: & omnes ejus gressus cernit.

זַעְרָיו יִרְאֶה :

22 Non

אֵינְךָ 22

possent. Obstat tamen non unus scrupulus. Quod sic disputando, 1. sententiam Amicorum non solum, sed & acerbiter eorum in *Jobo* pungendo, suam fere fecisset, qui se aliter, & moderatius, adurum, promiserat. Etiam si 2. aculeum illum tollas, manente hoc nexu, nil aliud diceret, quam quod Tresviri toties inculcarant; *Oppressores*, & *Tyrannos*, subitis Dei plagis exterminari. Non satis firma forte 3. illatio illa, *Deus multos oppressores palam plectit; ergo non est Acceptor Personarum* &c. Argumentatio tum demum stringet, si in omnes *Tyrannos*, & *populos violentos*, mox vindicari statuatur. Id *Experientie* haud consonum. Expendendum ergo IX. an forte *Elibu* insistat in id, quod proxime posuerat, *Opus manuum ejus esse omnes: ac propterea non posse ullam in Deum cadere profopolepsiam*. Nempe si voluerit, inferret porro subtilis Disputator, uno momento vel potentissimos principes, cum universa multitudine populi, cui imperitant, delebit; ac proinde non est, quod eorum purpuram, potentiamve, revercatur, qui eos uno velut flatu in pulverem valet redigere. Huc videtur collineasse Calvin. *Conc. CXXXI. Non opus erit ut Deus multos milites armet &c. ad potentissimos & robustissimos evertendos: si modo insufflet, parvi, & magni, puncto temporis, rapiantur; & media nocte, quum omnes quiescant, atque nihil minus expectant, exterminabuntur: sine manu hominis, auxiliove; quin sine conatu, aut molimine ullo. Planissime ad hanc mentem Episc. Eliens. Quo pacto Deus vel potentiam Regum revereretur, vel muneribus corrumpetur Divitum; qui omnes uno momento possit leto dare? Totæ nationes tremunt ante faciem Ejus; atque in securitate profundissima destructæ evertuntur. Non indiget auxilio, aut viribus cujusquam in terris, ad Tyrannum præpotentem sternendum: sed invisibiles potestates ipsum e medio removeant.* In his paulo incommodius tantum, quod יַעֲשֶׂוּ tremunt ante Eum, Tremble before Him, videatur referri ad metum, quum series magis postulet

Tremores terræ, aliosque motus, quibus totas nationes uno momento delere, ex sedibusque suis excutere, posset Deus. Caducum illud, quod vidimus, num. V. & VI. hac amplitudine donatum, eodem rediret. Quid ex hisce palmam ferat, tum demum constare poterit, quando universæ ratiocinationis filum rite erit evolutum.

Vers. 21. Qui ad Tyrannos Dei Judicis oppressos respiciunt I. satis facilem hic habent uexum; quod Deus eorum vias omnes, & gressus, oculo vigilæ, & vindicæ, notare soleat. Vide Varass. & de Pined. qui monet alios aliam II. rationem concipere, qua Elibu Dei justitiam, & aequitatem, adstruat, petitam ex Omniscientia: quod qui omnia videt, necessario Justissime semper Judicet. Suum ita profequitur III. Merc. Et ne quis putet Deum hæc injuste facere, sua abusus potentia, subdit, Deum talæ impios vel Reges, vel populos, sæpe punire ob eorum scelera, quæ perspecta habet &c. Consimiliter Calvin. Nec aliter Vatabl. IV. itemque V. Crinsoz. cujus mens ad V. 23. exponetur. At Cocc. VI. ut num. II. fere, inducit alteram rationem, qua probetur, nullam apud Deum esse Profopolepsiam, q. d. Qui inæqualiter agit, & Judicium aufert, is vel non novit satis causam, vel si novit, spectat externa. Sed Deus omnia habet perspecta, ergo agit æquabiliter. Clara res. Deus si scit, & judicat. Ad suas rationes Schmid. VII. urget observationem judiciariam, qua Deus oculos intentos habeat in vias Viri, cum affectu puniendi, ita ut cum visione poena ipsa conjuncta sit. Exod. 14: 24. Et meus calculus num. VIII. positus, eodem ferme modo subducendus esset, de Adfectu puniendi omnem iniquitatem: sed recurrit iidem scrupuli, qui supra. Videamus ergo IX. an ut V. præced. a Deo remota est Profopolepsie suspicio, ex independentia Ejus, omniumque Magnorum, & parvorum, æquali dependentia, & conditione mortali: ita nunc eadem suspicio depellatur ex Omniscientia, qua vias, & gressus, omnium omnino hominum, uno istu oculi, actuque intelligendi, ita cernit simul, discernitque,

22 Non sunt tenebræ, neque umbra mortis; ut occultent se ibi operatores vanitatis.

23 Nam non imponit cuiquam amplius; *quam*, eundem est ad Deum in Iudicium.

24 Con- ירע 24

ut nihil illam *aciem sole lucidiorem vel effingere, vel eludere*, queat. *Episc. Eliens.* huc collineavit: *Deus æque parum ex ignorantia, quam ex metu, impunita dimittere horum criminum, vel aliquam injustitiam committere, censeri debet: quippe qui omnes vias viri habeat exploratissimas.* Sub *num. VI.* idem *Coccejo* observatum vidimus. Lances hinc & hinc trahunt. Quo me acclinem, necdum habeo.

Vers. 22. Ad rationem I. eorum, qui hæc directe applicant *vindictæ Divinæ, Tyrannos, & oppressores*, persequenti, atque *e Terris eradicanti*, inculcatur nunc, nullam latebram tam obscuram esse, tamque profundam, ubi *Manus Dei sceleratos non inveniat*, ac ferire queat. Huc redeunt, *num. I. III. IV. V. VII. & VIII. Vsf. præced.* De *Divina Omniscentia*, nulli *protopolepsie obnoxia*, si sermonem esse statuimus, II. *Caligo, & umbra mortis*, designabunt potius *velamenta pudoris*, quibus sæpe *hominum oculi eluduntur*, quem *acies Divina se cæcari, deludi, frustrari*, non patiatur. Ita *Coc.* *Latibula improborum sunt* I. quibus se sibi met ipsis tegunt, ut nequeant de se recte iudicare. 2. quibus se tegunt aliis, ut sunt omnes *fuci, & fallacia.* 3. in quibus *fiduciam ponunt, ad vitandas, amovendasque, pœnas.* Hæc solide, non minus, quam acute, cogitata. Concinit *Episc. Elias.* Illi quidem conantur suam improbitatem occultare; & subtiliter eam excusant, prætexunt, palliant: neutiquam tamen *nebulam offundere valeat Oculis Illius, qui in densissimas usque tenebras, & profundissima secreta, penetrat.* Redeat ad *num. II. VI. & IX. Vsf. præced.* & percipies, esse *Argumentum & subtile, & validum*, quod *Elihu* satis apposite acuerit, ad *Jobum* deterrendum a culpabili illa contentione, qua cum *Judice suo supremo in certamen velut Justitiæ ausus fuerat descendere.*

Vers. 23. Abstrusissimus locus. Inepte,

22 אין-חשך ואין צלמות להסתר

שם פעלי און :

23 כי לא על-איש ישים עוד

להלך אל-אל כמישפט :

R. Periz. I. Quia non imponet ultra super hominem, ut ambulet cum Deo in iudicio, & justitia. i. e. ut recte agat. Deus homini dedit liberum arbitrium. Nemo cogitur bonus esse. Huc tendit & *R. Levi.* Obscure *Vulg. II.* Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in iudicium. *Varie* exponitur. *Lyran. 1.* postquam fuerit definitiva sententia condemnatus. Ita & *Thom.* alique *Latini, Iudicii Divini immutabilem firmitatem* hinc elicere, quod retractari, aut immutari, nequeat. Hæc antè *Varass. 2.* Significat Deum ita non nullos obterere, ut non possint de Deo conqueri, & cum eo litigare: quia ita prostrigati sunt, nullum ut eorum vestigium sit relictum. *Contra de Pined. 3.* Non ponet super homine, explicans, non sinet in ejus potestate hoc esse, addit, ultra adferre moram & procrastinationem: ut veniat ad Deum in iudicium, cum voluerit ipse homo. Deus nobis diem *Judicii* dixit, & oportebit ad *Tribunal Ejus* sisti, quum ille volet. Non licebit homini trahere moras: nam tempus reddende rationis non permisit optioni nostræ &c. Applicat ad *subitam necem, qua Tyranni ad Dei Iudicium rapiantur, nulli data facultate tergiversandi, aut procrastinandi* &c. Hisce proximus *Coisurc. III.* dans, Quare diem non diffudit, ut quisquam ambulet in jus apud Deum. Concipit formulam,

שם עוד, ponere amplius, quæ ei valet ampliare iudicium, diem differre, diffundere, comperendinare. *Consimiliter Grot.* Non ampliat, non patitur diffundi diem, ubi aliquem in jus vult rapere. Ad eundem sententiam aliter pervenit *Schmid IV.* interrogatione adhibita, Quia nonne super virum ponit adhuc, ad eundem ad Deum in iudicium? Annon vel tandem hominem adigit Deus, ut ad se eat in iudicium, etiamsi aliquamdiu in tenebris se absconderit, aut latitare visus fuerit sibi? Ita עוד adhuc, esset vel tandem, etiamsi non statim puniatur. Atquin *Vsf. 21. præ-*

nam presentem priferat Vir Doctus. Non valde nervosa etiam illatio, Qui vel tandem trahit impios in Judicium, ab illius judicio nulla tenebræ aliquem occultare possunt. Placuit interim Cl. Clerico, cui reliqua dura & contorta visa. Judicia libera sunt: nobis nec interrogatio illa ridet, nec sensus adeo. Subtiliter V. Crinsoz. Statim atque Deus non tolerat amplius quemquam, moritur, ut eat compariturus in judicio coram Eo. Verbum חשך curare exponit, vel animum adijcere: quumque *Vf.* 21. dictum esset, Deum gressus hominis intueri, hic subsumi censet, Deum non amplius eos velle intueri, sed, velut lassatum, oculos avertere: quando confestim moriatur homo, in judiciumque ire cogatur. *Hebr.* 9: 27. Hæc non valde plana. Cl. Guff. VI. *Comm.* L. H. p. 238. adfert, Nam nequaquam super hominem velum ponet amplius חשך וצלמות tenebrarum opacitas, ubi eundem est ad Deum in judicium. Simile quid in *Nicot.* extat, Nullum velum obductum supra res humanas, quod Dei oculum arcere queat. Non omnino extra seriem videtur, illud velum פתח ex *Vf.* præc. adscisci, & non inveniuste חשך opacitas dici posset imponere velum alicui; nam ita *Cap.* 24: 15. a nobis explicitum. Non tamen admitto: tum quod sententia *Vf.* præced. in se plena satis; nec indiga additionis: tum quod עור 2. languidius exiret; & melius omitti potuisset: tum quod ל' hac structura minus rotundum. Merum frigus VII. quod *Vatabl.* Deus non commisit homini futura, sed ea sibi reservavit; ut juste coram Deo versetur: vel, ut juste cum Deo contendere valeat; quo *Steuch.* fertur, q. d. Homini futura ignoranti non esse cur cum Deo contendat. Coartius item VIII. quod *Merc.* secundo loco ponit, Quia nunquam potestatem faciet homini, us de se ille queri possit merito, seque in jus vocare: quia a Deo semper jus: itaque non recte facis, O Job, quod de Deo queraris. Ad fine quid habet *Ab. Esra.* Etiam *Vulg. num.* II. sic exponi posset: idque *Luth.* placitum. *Merc.* cum *Calvin.* IX. maluit, Non imponet Deus homini ultra peccatum, aut meritum, ut cum Deo contendere possit, Eumque quasi in jus trahere. Prævit *R. Salom.* qui refutari putat, quod *Cap.* 23: 6. habuimus. Consule

quæ ibi *num.* VIII. notavi. Huc concessere *Munst. Isid. Clar. Tigur. Pifc. Belg. Druf. &c. &c.* Est accommodatum ad scopum; nec tamen omni scrupulo vacat. Arcessite *Juz. & Trem.* X. Nam non est dispositurus contra ullum amplius tenebrarum: quando ambulat contra Deum in Judicium. Vix intelligas: nec annotatio valde clara: Quum decretum est non differre Judicium in eos, qui proterve Deum oppugnant; non laborat ut aliunde arcessat. Periphrastice ad Jobum deprimendum, & consternandum. Non ex facili *Coc.* XI. Nam non ad virum advertit insuper, ut eat ad Deum in Judicium. Facit tertiam rationem, ex qua præsumtio fiat, Deum æquabilitatem in hominibus Judicandis servare, quod videlicet una Judicii forma cum omnibus utatur. Quanam? Quod nulli indulgeat, ut causam suam agat verbis: quando necesse non sit, ut Deus omnia cognoscens, insuper hominem audiat. Ergo, infert tandem, nullius eloquentia animus Dei a recto deflectetur. Adjecit XII. & hanc conjecturam, Non est super virum, in potestate ejus, ut ponat ad huc vadem, ad eundem in Judicium &c. Hoc cum *num.* III. fere concineret, eique acumen adderet. Liberiori *Paraphrasi* XIII. *Episc. Eliens.* Et propterea, quemadmodum Ipse nunquam quemquam velit onerare crimine, cujus non sit reus: ita quum aliquem ad rationem vocabit, nequaquam differet judicium, nec procrastinabit, ad audiendum quid pro se dicendum habeat aliquis. Cinnum habes ex *num.* IX. & III. constat; quum tamen alterutrum tantum obtinere queat: vel onerare crimine falso, quum iur in judicium: vel, comperendinare reum, quum in Judicium esset eundem. In vicinia postremi, quod reperio apud *Doct. Nold.* XIV. in *Corc.* part. p. 682. Nam non contra hominem ponet diu, ut ambulet coram Deo in Judicium. In *notis num.* 1736. exponitur, Deus non eget longo apparatu, ut peccatorem sibi sistat ad Judicium. Laudat *Grot. & Corduc.* eundem sensum alio flexu præbentes. Ipse ישימ' capit pro oppugnabit, ex *1 Reg.* 20: 12. & יור' pro Diu. Non est elegantius. Cl. *Reim.* XV. offert: propterea non, ut Judices humani, opus habet noxios diu, aut perpetuo, observare, ac sollicitè custodire, ne elabantur Judicium. Quia, videlicet, nulla caligo est, quæ eos oculis Dei subtrahere queat.

24 Conterit potentes sine vestigatione: & stare facit alios pro illis.

24 ירע כבירים לא---חקר ויעמר

אחרים תחתם :

25 Igi-

לכן 25

Ad hanc rationem sub לבו ישים subaudietur, *apponet cor suum, attendet*; & עור erit multum temporis. Ubi inter tot undas firmi quid inveniemus, ad ancoram jaciendam? Quam magis tento omnia, tam magis implicor, & frustra sum. Ex iis conatibus, quos lustravimus, scopo proximus qui num. IX. propositus. Cum serie tamen magis congrueret num. III. Si *Vs.* 20. agi cœptum de *judiciis necopinato in Tyrannos immisit*; istoc aspectu commodius adhuc forte exiret XVI. Nam, vel igitur, non viro ulli imponet iterum, ut eat ad Deum in *judicium*: i. e. *semel causam cognosceret, eamque de plano decidet; necesse non habens, ut Judices humani, comperendinare, quod necdum liqueat.* עור pro iterum *Gen.* 24: 20. *secunda vice Hof.* 1: 6. Orientales non iterum, non *secunda vice*, fieri, dicunt, quod *semel ita conficitur, ut nec mutari, nec revocari, queat, nedum ut repeti necesse sit.* Effet telum satis dextre vibratum in acri certamine, in quo *Jobus* deterretur a contentione & lite cum Deo. Eadem hæc loci facies satis apta quoque XVII. si teneamus *Vs.* 20. 21. 22. exhibere argumenta quibus *Prosopolepsiam* a Deo remotissimam esse evincatur. In connexu cum *Vs.* *prac.* hinc existeret, *Deum uno actu oculi omnia ita cernere, & discernere, ut nullis artibus Justitia ejus vel eludi, vel retardari, possit, quo minus statim decidat. & fontem plectat; extra ullam personarum acceptionem.* En aliud adhuc. Fieri potest XVIII. ut verius contineat speciem quandam conclusionis ex superioribus ratiociniis, quibus *Prosopolepsiam & Injustitiam* a Deo longissime abesse pervictum; unde ita nunc inferatur: *Ergo non imponit cuiquam ultra, quam ut eat ad Deum in Judicium.* Argute esset dictum, *Non sane injuriam cuiquam imponere vult, vel potest, qui ei imposuit in Judicium venire, ubi ad צדקתו לך לך sit abiturus.* Convenit ex parte cum num. IX. supra: & præbet refutationem adhuc plenior *Cap.* 23: 6. hic omnino conferendi. Si מוהלך scriptum es-

set, sensus foret liquidus: nunc להלך aliquid scrupuli relinquit. Vide ergo XIX. *am* limpidius sit, *Ergo non iniquo affectu invadet aliquem amplius; propterea quod eundem est ad Deum in judicium.* כי אס יוס, igitur, *Ergo, fat crebrum in conclusionibus.* עור *amplius, item argumentum suum adstringentis, pro, nemo dicat mihi amplius, Deum injuste quem invadere; quum omnibus constituerit in Judicium coram se venire.* ישים absolute, ut *Cap.*

23: 6. quod *Vs.* 14. hujus *Cap.* erat לשם לבו. Id ipsum nunc apposite satis resumit posse sentis. Animosior adhuc structura fuerit XX. *Ergo non in virum injuste invadet ullo pacto: Eundem ad Deum in judicium est.* עור *amplius, postea, resolvi in ullo pacto, ut 2 Sam.* 19: 36. *Exod.* 10: 29. *Esaj.* 23: 12. & 54: 9. &c. &c. *Præpos.* ל officii est, vel necessitatis incumbentis. Argumentum tale. *Qui Homini constituit in jus ambulare, coram Judicio suo comparere, is non potest ulla ratione suspectus esse injustitiæ, aut tyrannidis.* Contingentia evidentissima: quam evolvere supervacuum. Vereor interim, ne multa jaculatus, necdum ferierim. Certe dubitatio mihi necdum diremta.

Vers. 24. Satis magna iterum dissentio circa nexum. Nonnihil quoque in vocibus diffidetur. *Vulg.* l. *conteret multos innumerabiles, & stare faciet alios pro iis.* Refertur a *Varuss.* de *Pined.* &c. ad *improbos & Tyrannos, quorum personas non acceperit Deus;* sed in quos *infinita Justitiæ Exempla* statuerit. *Sanct.* addit, *Jobumpungi,* quod & ipse *Tyrannus* fuerit. *Bold.* intempestiva eruditione *Cabros* hic arripuit; genus *Cabiræum* confingens. *Merc.* II. maluit, *Conterit potentes, absque pervestigatione, vel inquisitione;* eodem sensu; ut sit, *quorum numerus pervestigari non possit.* Ita *Doct. Tigur.* dederant, *Conteritque potentes infinitos, & sufficit eis alios.* Huc concedit *Schmid.* cum *Luth. Jun. Druf.* &c. Monet *Merc.*

Merc. III. alios exhibere, ita ut causa investiganda non sit, quare id fecerit. Huc inclinant Doct. Belg. in notis; laudantes etiam quod præcessit. Calvin. apertius: non declarata nobis causa: quasi significaretur, Deum non semper nobis causam patefacturum cur sua iudicia exercent. Addit, quod ad fine, IV. sine inquisitione, i. e. sine forma externa que in iudiciis humanis requiritur, recitato crimine, sententia pronuntiata; elogio & titulo proposito: ut omnibus cum poena notescat etiam culpa. Paulo aliter Crinsoz. V. per media sive instrumenta impervestigabilia. Alio iterum flexu Ill. Groz. VI. Non opus habet longa inquisitione, cui omnia aperta sunt. Similiter Codurc. Cler. Reim. Item Patric. VII. cum Vs. 23. sic copulans huncce; Nam non indiget informationibus, &c. ac propterea confringit potentes absque inquisitione, examinatione, probatione testium, &c. & dignitatem eorum aliis confert. Subtilior Analysis Cl. Coccejum VIII. hic deduxit ad tertiam confirmationem theses Vs. 12. defunctam ab exemplis æquabilis iudicii; partim in bonos & malos indifferenter; Vs. 24. 25. partim cum differentia iusti & iniusti Vs. 26. 31. Ad hunc calculum nihil aliud hoc Vs. intenditur, quam ad Dei iudicium pertinere, ut altos humiliet, & parvos in eorum locum surroget. In verbo רעע inesse censet vim ferri subacti, dumque candet malleis domiti. Grandis imago; quam confirmatiorem reddi posse pervelim: & reddetur forte ex Origine alibi producenda. Nunc teneatur, apud Arabes رعو frequentari pro plebe vilissima, & face vulgi. Sequens כבירים vertit maximos, indifferenter, tum prerogativis, tum operibus, quibus videantur posse gloriari apud Deum. Subdit tandem לא חקר referri ad multitudinem, & magnitudinem, eorum, quos Deus subigit. Mihi IX. generalis hicce conspectus כבירים potentium, validorum, opulentorum, non displiceret, pro nova instantia qua urgeatur, nullam prosopolepsiam, & iniustitiam vel umbram, apud Deum esse; quippe qui nemini potentiam, divitias, fortunas, jusserit esse proprias, ac perpetuas; sed vel eminentissimas personas, familiasque, subito atterat, atque ad infimam vilitatem redigat, obscuris, & ignobilibus, ad nobilitatem, dignitatem-

que, productis. Est Locus in quem Tragicifæpe expatiati. לא חקר sic satis comimode innumerabiles designabit: quia illius vicissitudinis, qua alta deprimuntur, humilia in altum tolluntur, refertum semper fuit theatrum orbis terrarum. Ipse Jobus materiam attingit Cap. 12: 17. & seq. alio scopo. Suspicio eo respexisse Elibuum, & illa exempla in Jobum quodammodo retorta voluisse; cui opportune inculcetur, atroces hosce casus ostendere potius, penes Deum nullum Perforarum respectum valere, sed Celsis etiam, atque Eminentissimis, citra commiventiam, id iungi, quod canones Justitiæ exigunt. Posset לא חקר imperscrutabili via, ac ratione, quoque exponi, in eundem hunc sensum. Forte aliud latet. אחרים Alii, oppositi לים כבירים potentibus, quos Deus subito faciat stare, sunt humiles, jacentes, non alio, quam potentium illorum contentu, insignes hactenus. Hos stare facit supremus Orbis moderator, quum dejectis prioribus, eos ad fastigia provehit, usque habenas rerum in regnis, civitatibus, urbibus, permittit. עמר in imperiis & præfecturis signatum: ut Dan. 11: 2. 3. 4. Mich. 5: 3. & Dan. 12: 1. & 1 Sam. 19: 20. &c. Dices, ad idem sic devolvi Elibuum, quod Amic: tetenderant; Tyrannos excindi semper &c. Ergo: Jobum Tyrannum egisse. Id incommodi adhærere plerisque sententiis, supra movui. Nostra hæcce eo parum, vel nihil, gravatur. Nempe Elibu hinc tantum adstruere velle videtur, Deum sine ulla prosopolepsia iudicia exercere, & nunquam insontes, sed tantum fontes punire, etiam si potentia & dignitate præmineant, seque forte pœnis superiores imagineantur. Iterum dices, sic propius adhuc ad Amicorum sententiam accedi, atque idem omnino statui. Imo vero inde discessimus longiuscule. Amici scilicet statum questionis mox conturbarant, ita argumentando, Jobus miser est, ergo & malus. Hinc conflictus illi acres, semet irritantes simul, simul intricantes; in quibus Jobus se insontissimum puniri tendens, item aberravit a natura & conditione sui casus, veri nominis pœnas censens miserias illas, & plagas, quibus confectus jacebat. Atqui non erant pœnæ, non plagæ ex ira Dei

25 Igitur cognoscit opera eorum; & evertit Noctem; ac contunduntur.

לכן יכיר מעבדיהם והפך לילה 25

ידכאו ;

26 Sub תחת- 26

impositæ, sed contra *occasione gloriose & illustres*, ad *virtutem Viri in Theatrum* omnium *seculorum* producendam. Si id exploratum habuisset *Jobus*; haud sane murmurasset. Si *Elibuus*; haud increpasset, vel fortia nimis locutum. Quid ergo? *Elibuus*, hujus consilii Divini haud dubie inscius, agit cum *Jobo* ex ipsiusmet sensu. Is quum tories elamasset, se ab irato Numine excindi, & pœnas Ejus atrocissimas pati; sed insontem plane, ac immerentem; ac Deum jus sibi suum eripuisse, ac pervertisse: meritiissimo nunc vicissim audit, *Jura a Deo non perverti*, & neminem plecti a justissimo Judice, id est veri nominis pœnas sustinere, qui non eo ipso pro fonte sit habendus. Id ut nemo in dubium vocaverit, ita evidentissime apparet, quod supra alicubi positum, *Elibuum ad rem disputando*, neutiquam tamen *rem acu tangere*, ac *questionem conficere*, potuisse: cujus enotatio, & decisio, ipsius Numinis interventum requirebat. Incipimus, ni me omnia fallunt, firmitus quid sub pedibus habere, quam ante; & jam in genere saltem dilucescit, quorsum tela sua direxerit disputator; non temere supponens, & vincere annitens, *Jobum esse*, & *fuisse semper improbum*: sed tantum pervictum dare cupiens. Eum in presenti hac causa non posse haberi insontem; & si pœnas luat a Numine irato inflictas, quod *Jobus* ipse contendebat, subesse culpam gravem, quæ tam graves plagas provocasset. Fidenter dico; idem & nos judicavimus, si plagis & contentionibus *Jobi* interfuissemus. Sine peculiari revelatione aliud nihil, vel a moderatissimo mortalium, rite cuncta expendenti, potuisset constitui, ac proinde *Elibuus* boni Monitoris partes, quantum circumstantiæ dabant, feliciter implevit.

Vers. 25. Ne hic quidem consentitur; sive connexionem spectemus, sive sensum. Non incommodè *Vulgar.* I. *Novit enim opera eorum, & inducit noctem, & conterentur.* Ad eam fere rationem *Merc.* itaque quia novit opera eorum convertit noctem in illud, noctem & tenebras illis offundit; ut atterantur. Vide-

tur medium membrum capere proprie simul & improprie, addens, *Noctem illos opprimit, & atteruntur nocte calamitatum.* **מעבדים** exponit facta improba, a עכר fecit apud Syros. Solam figuram tenuit *Nicet.* splendorem & felicitatem eorum in noctem maremque convertit. Succinunt de *Pined. Bold. Sanct.* Soli literæ insiluit *Schmid.* Noctem subvertit eos: ut *Vs. 20.* Exillimat præterea, ab hoc *Vs.* incipere conclusionem narrationis, qua ratione Deus puniat Di-

vites oppressores &c. monens לכן servire recapitulationibus, & illationibus, ut ideo, igitur. Laxius noctem ad cladem necopinatam referunt *Doct. Belg. Angl. Patric. Crinsoz. &c. Cl. Cler.* strictius evertit eos una nocte, & conteruntur; quasi nocturna conspiratio in Tyrannam innueretur. Idem II. הכיר transitive

reddit, itaque patefacit opera eorum &c. Ad quam rationem & *Groz.* sic cognita facit opera eorum: nam, inquit, homines cum potentem aliquem tam dure a Deo tractari vident; quaerunt que ejus vita fuerit &c. Reliqua non tangit. *Coderc.* idem in priori colo exhibens, Noctem evertit dat in altero, i. e. tenebras illustrabit, & deprehendet eos in latibulis suis. *LXX. & Chald.* ad hanc ferme rationem; unde & alii apud *Merc.* hauserant, Facit ut scelera eorum ab omnibus cognoscantur, & convertit illis noctem in diem: ut crimina, que latere putabant, innotescant. *Huc Calv. Conc. CXXXII.* calculum contulit: itemque *Vavass.* subtiliter, inducet noctem, quod in *Vulg.* erat, explicans, discutiet & abstergebit tenebras, in quas se scelerati conjecerant. Concinit & *Jun.* in medio colo dans, simul atque mutavit noctem. i. e. protulit lucem; qua omnia in judicio ejus revelantur. At *Tigur.* contra, Quamobrem ad notitiam proferet opera illorum, & diem vertet in noctem, ut conterantur. Non valde apposite *Vatabl.* III. Atque ita efficit Deus ut homines cognoscant sua ipsorum opera, h. e. se perperam egisse: & vertet sese nox, vel vertet noctem, i.

במקום ספקם תחת רשעים 26

26 Sub) sceleratis explodit eos, in loco spectantium.

ראים :

אשר 27

27 Qui

e. exacta nocte, propediem, brevissime, omnes illi conterentur. Trahitur ad tempus pœnitentiæ illis concessum: quorsum & Cajet. tendit. Cl. Cocc. IV. subtilissime hinc elicit, Magnos & parvos a Deo exæquari. tanquam communis Domini servos, per Mortem omnibus inmissam. עבדים ut מעבדים Eccl. 9: 1. explicat δούλους, opera servorum, de probis & improbis, μίσους. לילה Nox exponitur Allegorice de Morte, quæ hoc præstet Homini- bus per totam vitam laborantibus, quod Nox servis & Mercenariis. ירכאו conteruntur, item de resolutione virium per mortem, & redactione in pulverem, ut Ps. 90: 3. Totus locus ita constituitur: propterea recognoscit opera eorum, & mutat diem in noctem, & conteruntur. i. e. Ut paterfamilias ingrue[n]te nocte visitat servorum suorum labores, eosque recognoscit; mercenariis etiam mercedem exsolvens: ita Deus, quum Homines, servos suos, visum est satis laborasse, tum noctem illis facit. Quomodo applicetur ad seriem, ex Commentario repetatur: hic enim longiuscule exiret. Nobis V. satis commoda jam via patere cœpit ad V. præced. cum quo arctissime cohæret hicce, sive per causæ redditionem, propterea quod cognoscit opera eorum mala &c. sive, quod rotundius, per illationem, Ergo cognoscit eorum opera, ut V. 10. hujus cap. Non simpliciter capio illud cognoscere, sed judicialiter, ut opponatur Prosopolepsia, qua causæ male cognitionem, examenve, detrectant Judices humani. Forte allusum ad formulam הכיר פנים cognoscere vultum, pro accipere personam in judicio: Deut. 1: 7. & Prov. 24: 23. Contrarium הכיר מעשה & מעבר Cognoscere factum ipsum, citra respectum vultus honorati. Redit, ut vides, non invenuste ad כבירים Eminentes dignitate, & potentia, quorum tamen non vultus, sed Opera, spectet Deus; & pro meritis plectat. Huc fertur sequens colon, in quo 1: vertit nocte, pro evertit subito, quasi

הפכם, tenue. 2. Evertit noctem; pro tenebras discutit, argutum. 3. Convertit noctem in diem, plenumque facit lumen, idem longiore adhuc ambage reddit. 4. Mutat noctem, pro mutando efficit illis Noctem, nempe calamitatis, vel Mortis, magis ad Linguæ genium. Ita Cocc. Sat. commode etiam 5. Merc. Vertit, invertit super illos Noctem calamitatum &c. Suspiciabar 6. Et irrui Nox, item miseræ, pœnæ, ignominie publicæ; cum allusione ad Capitis damnatos, quos atra velut nox, & nebula, omnis horroris plena, involvit: cujus mole elisi & attriti pereant. En aliud audacius 7. Et evertit noctem, Deus, ipsam noctem sedibus inferis emotam quasi, capitibus horum hominum injicit, ut isto pondere conterantur. Habes Merceri illud, figura Tragica auctum, occasione forte dicti Jobai Cap. 12: 22. Optet quisque, quod ridet. Quod genus Judiciorum intendatur, & in quos, ad V. seq. distinctius submouebo.

Vers. 26. Granditatem Tragicam, quam modo indicavi, suggestit mihi hocce theatrum omni retrore stipatum. Languidiuscule Vulg. 1. Quasi impios percussit eos in loco videntium. Disputant Latini sitne Quasi illud similitudinis, an veritatis, plerisque posterius sequentibus. Locus videntium a de Pined. recte exponitur de celebri teatro, in quo multi spectatores, ut alludatur ad supplicium publicum. Præverat Merc. pro impus collidit eos, velut in proscenio, unde omnes eorum supplicia spectare possint &c. Confer Calvin. Conc. CXXXIII. aliosque satis magno consensu. Commode Grot. ἰδόντων ὄντων. Non differt hinc, quod alii attulere, in loco videntium, pro gauderium tales supplicio affici: quamvis ista subtilitate non cœamus: multo minus ea quæ videntes caput quasi viventes: i. e. in hac vita: ut Vavass. vellet: vel, in luce meridiana, ubi videre poterant ipsi, & ruinam imminentem evitare: ut Sanct. Quod Cl. Schmid. II. hos videntes, seu spectatores, ad sectatores & sutores illorum potentum restringat, ratione caret: & versus sequentis torsionem peperit. Idem Vir Doct. arguti- uscule: infra impios explodet eos, magis hos potentes dejiciet quam reliquos improbos. Potentes poterit tormenta patientur. Cl. Cocc. et

iam III. subtilius; *subter improbos collidit illos in loco spectantium*: pro improbos *subter se desligit, atque ita eos elidit feriendo, & contundendo, ut plane infra se in pulverem desendant: uti quis malleo opus testaceum in minutissimum pulverem redigit; sic ut nihil eorum emineat amplius, quod contundi ultra possit.* Idem, ex parte saltem, voluisse putem Merc. quom dari posse ait, *sub impiis, in loco impiorum, ubi scil. ipsi sunt: sed jam sub impios addit gradum despectionis.* Hanc structurem adificescere necesse habuit ὁ πῦρ, quod hic aliud membrum, & alius personæ, quam *Vf. præced.* ab ipso inducantur. Ad ספק sagaciter notatum, illoc verbo hic representari *subitum ictum*, itemque *sonum ab ictu*, cum despectione. Melius dixisset cum *repercussione.* Origo id arguet, in סוף & סוף latitans.

In loco spectantium, enucleate, cū ἡράτση. 1. cum pudore & ignominia. 2. in exemplum, ad metum peccantium, & consolationem oppresorum. Hæc egregia. Minus placet digestio *Analytica*, qua *Vf.* hiccæ a præc. se jungitur; ea ratione, quam supra attigi, ex *Commentario* plenius percipienda. Omnino *adj.* in ספק se se refert ad eos, qui versu præc. sub mole immensa Noctis subverse veluti contriti jacebant. De his ita pergitur *V.* ad nostram mentem, *pro improbis eos explodit, in loco spectantium.* Paulo distinctius agendam. Note tur 1. agi de כבירים potentibus illis *Vf.* 24. quorum personam parum curet Deus, si opera illorum mala sint: atque in quos sæpe totam Noctem infernam, e sedibus inis excitam veluti, vertat, ad eos exitio dirissimo contereandos. Sentis aliquid, quo *ibi* etiam Caput ex obliquo impetatur. *Explodit eos* 2, prægnanti sensu positum, resonat ידכאו אף ateruntur, infertque supplicium atrox, quo maxium Caput excinditur inter gravissimos ictus, errorem quæquæ versum spargentes. Huc pertinet 3. *Locus spectantium*, sive *Theatrum supplicii publici*, quod hic figurate, & ad Genium illi Tragicæ, adhibitum. Ansam feræ imaginæ plurimam dederat ipse *Jobus*: in *Cap.* 10: 15. ubi semet considerat ut infami supplicio multatum in conspectu totius orbis: item *Cap.* 12: 14 coll. 11: 10 nec non *Cap.* 13: 26 quod ab E-

libus repositum *Cap.* 33: 11. Iterum *Cap.* 16: 11. & 17: 6. Ad hæc, & similia dicta, reflecti exillimem: in quibus ut *Jobus* sibi vim & injuriam gravissimam fieri contendebat; ita *Elibu* nunc ei ante oculos proponit, hanc esse viam *Justitiæ Divine*, quæ citra ullum personarum respectum, in publico theatro Orbis, capitali supplicio plectit sæpe vel *Eminentissimos viros*, כבירים, si improbitatis sese reos fecerint. Ita jam 4. רשע improbus videtur induere speciale vim *Capitis ad supplicium ignominiosum damnati a Judice*: prout sceleratus & sceleratus apud Latinos nonnunquam signanter venit. Illum usum præfert *Esaj.* *Cap.* 53: 9. eundemque *Job.* *Cap.* 16: 11. intendi, verisimile. Ergo 5. החת רשעים convertere licet trifariam a. *sub improbis*; inter improbos: ut *Esaj.* 10: 4. b. *pro improbis, tanquam improbos, eadem conditione qua improbi, & scelerati, infamia supplicia pendentes.* Denique c. *sub improbis iterum, i. e. in loco improborum, vel clarius, ita ut sub onere improbitatis sue, vindictam publicam exigentis, elidantur quasi.* Respicio ad phrasin 2 *Sam.* 2: 23. *Cecidit ibi, & mortuus est החתו sicut ibi jacebat confossus.* Item *Esaj.* 25: 10. *Moab triturabitur תחתו sub se vulneribus & plagis ita contusus, ut in loco ubi jacet, & conculcatur, sub pedibus hostium expiret.* Adde *Amos* 2: 13. ad quam forinam *sub improbis* esset, *omni illa mole calamitatis qua Improbos atteri, & elidi, par est.* Est quidem paulo argutius; sed forte placere incipiet, ex *Job.* 40: 7. הדרך החתים רשעים *Contunde improbos sub se; i. e. sub illis ictibus quibus contereri merentur, omnique mole pœnarum ipsis debita.* Eadem fuisset constructio, *Et ורשעים ספק החתם* *Et improbos explodit sub sese.* Hanc si tenuisset *Elibu*, ambiguitas extitisset, velletne רשעים improbos diversos a כבירים potentibus, an Elliptice posuisset improbos, pro ut improbos, nomine & titulo improborum. Hoc potterius cum voluisse, series universa arguit, ac properea dedit nunc, structure nervosissima, *Explodit eos sub improbis: i. e. sub illa persona, quam induerunt, improbitatem exercendæ.* Hinc tandem 6. dil-

27 אשר על-כן סרו מאחריו וכל-

27 Qui pro certo desciverunt ab
Eo, & omnes vias Ejus non matu-
re intellexerunt.

דרכיו לא השבילו :

28 להביא

28 Ut

lucere incipit, *Elibuum* non tam differtare de *Judiciis Dei* in *Tyrannos*, & stricte dictos *improbos*, qui omnia sacra & profana aperte violant; & ne speciem *probitatis* alicujus, ac *religionis*, retinent: quam quidem de *Viris Eminentibus*, ac *potentibus*, titulo *כבירים* *Magnorum* insignitis, qui *sub specie probitatis*, vel *in totum sese improbitati tradiderunt*, vel *ex parte aliqua ad eam accesserunt*; *capitalia crimina in se admittendo*. Utriusque conditionis exemplum in *Saulo*, & *Davide*: prior *sub aliqua specie religionis plane improbus*: ac propterea *Regno & vita mulctatus*: *infamique supplicio* velut *maectatus*, super *theatro orbis*, in se, & numerosa satis *Familia*, quæ *Israeli Reges* perpetuum *suffectura* credebatur. Posterior in *causa Bathseba*, & *Uriæ*, ad *improbitatis confinia*, cum *summa sua virtute*, & *pietate*, *tam prope accessit*, ut propterea & ipse velut *publico supplicio*, quod homines *infigere non poterant*, *Divinitus fuerit adfectus*: quando per *Filium folio ejectus*, *thorum quoque sanctissimum eodem sacrilego ausu temeratum*, *dolere coactus fuit*. Habes *mediam* illam *disputandi viam*, quam *Elibuu* & *voluit*, & *debut*, *tenere*; *Jobum* nec in *totum damnando* *ratione omnis vitæ antea-ctæ*; nec in *totum absolvendo*: sed *tantum id tendendo*, quod *præfens causa suggererat*, *Deum tam gravibus plagis*, & *pœnis*, non *percussurum*, neque sane *pro improbo traducturum fuisse Jobum*, si *probitatem* omni ex *parte intemeratam* *Numini approbasset*; & *nullius se criminis alligasset*. Non est *idem*, quod *Amici contenderant*; sed *justa satis conclusio* ad ipsius *Jobi Hypothesin* facta: ut *supra explanatum*.

Vers. 27. Instatur in *rationem* *gravis supplicii*, *Viris principibus* *infecti* *citra conniventiam*. In *priori colo paululum variatur*. *Vulg.* I. *Qui quasi de industria recesserunt ab eo*.

Sic *אשר* esset *prox. relat.* & *על כן* *quasi de industria*; non omnino *invita Lingua*: nam & *Cocc.* *tentavit*, *qui propter hoc recesserunt* &c.

i. e. *dedita opera impie egisse*, & *hoc quasivise videntur*. Item, *Quia propterea recesserunt* &c. Est paulo *quæsitius*. Plerique II. *Quandoquidem recesserunt* &c. quod & *Cocc.* *prætulit*; ut *על אשר* sit *pro אשר* vel *על כן* quod per *Quandoquidem* vertitur,

Gen. 18: 5. *Num.* 10: 31. *Jud.* 6: 22. *Jer.* 38: 4. &c. Sic *Tigar.* *Luth.* *Calvin.* *Merc.* *Jun.* *Pisc.* *Belg.* *Angl.* *Druf.* *Patric.* *Nold.* *Crin.* *Joz.* *Cler.* *Reim.* &c. In *alia omnia* *ivit Schnaid.* III. *ad spectatores ruine improborum* hæc referens, *qui dicantur recedere ab unoquoque illorum potentum*, quos *prius sectati fuerant*; & *sic se gerere*, *quasi illos nunquam novissent*, nec *quicquam de viis illorum omnibus intelligerent*. *Infeliciter*. Nec *structura per adf. sing.* *respondet*; nec *formulæ solennes in Religione insuper habita*: in quem *sentum magnam vim*, & *gratiam*, habent: *secus in altero illo*. *Totum præsertim fundamentum hujus coherentia labat*; per *spectatores* in *Vj. præc.* *designari sectatores & santores illorum potentum*. *Fateor tamen*, *aliquid scrupuli haud immerito*

motum ad אשר על כן, quod *ita IV.* *commodius exprimetur*, *Quod pro certo recesserint ab eo sequendo*; & *omnes Ejus vias non prudenter intellexerint*. *אשר* *pro quia*, *quoniam*, *passim*. *על כן* *pro certo* *etiam sonare* *putem*

in *formula כן על כן*. *Jer.* 38: 4. *Quoniam pro certo*. Similiter in *reliquis*, *supra positis*. *Hac emphasi apposite usus Elibu*, ut *inculcaret*, *ubi veri nominis pœna Divinitus inflata*; *ibi & veram culpam extare*; *licet forte vel reliqui homines*, vel *ipsi illi*, qui *Numen iratum experiuntur*, *id minus noscant*, *agnoscantve*. *אשר* *Quia*, *eo quod*, *crebrum*, *pro אשר על כן* *Jer.* 13: 25. *Hæc fors tibi a me assignata*, *אשר* *Quia oblita es mei* &c. I *Reg.* 15: 5. *Propter Davidem dedit ei Lucernam*
E e e e e 3 דוד

28 Ut venire faciat ad se vociferationem tenuis; & vociferationem pauperum audiat.

28 להביא עליו צעקת־דל וצעקת

עניים ישמע :

29 Et והוא 29

אשר עשה דוד *Quia fecit David quod re-*
Etum &c. Potles quoque dare, *Qui pro*
certo recesserunt; i. e. quia: ut Luc. 1: 45-
μαρτυρία ἢ πιστὸς λόγος *Beata quæ credidisti, pro*
eo quod credidisti. כרו מאחריו ut 2 Chron.

34: 33. *Deut. 7: 4.* Usurpatur in iis qui a
Religione semel suscepta desiscunt, vel minus
sincere ei adherent. אחריו יהוה *שב מאחריו יהוה*
retroire a Domino: ut Num. 14: 43. כי על כן

Quoniam pro certo retro abiistis a Jehova &c.

ררכיו לא השכילו *Signata etiam formula*
vias eas non intellexerunt; quum reperies Ps.
64: 10. & Ps. 106: 7. eadem Istructura præ-
gnante, quæ infert cum debita maturitate, &
prudencia, dignoscere, percipere, observare.

כל omnes vias, potest sumi pro illas; ut uni-
versalis sit negatio: potest etiam strictius, qua-
tenus dimidiatum quidem obsequium hi homi-
nes præstiterant, sed non omnem illam recti-
tudinem, & sinceritatem, quam Deus requirit.
In hanc mentem bona, quæ Calvin.
Conc. CXXXIII. adtulit. Cuncta hæc talia
sunt, ut cadant potius in dubia probitatis vi-
ros, quam in profanos & erecta manu improbos.
Nempe Elibno ita temperanda fuit oratio, ut
in Jobum ejus vis & acies recidere possit.
Negarit Jobus disertis verbis, se a Dei viis
recessisse: ut Cop. 23: 11. 12. & 31: 7. &c.
Regerit monitor, pro certo eos a Deo recessisse
vel in totum, vel ex parte, censendos, in
quos tam atroces plagæ, & pænæ, incumbere;
ad publicum velut exemplum. Non est idem,
quod Amici concluderant; ergo Jobum esse
improbum ratione universæ vitæ: sed mollius,
& melius quid; ergo Jobum non aliis tan-
tum, sed & sibi ipi, suspectum esse debere
gravioris alicujus culpæ; quæ tantam molem
punitivis in caput ejus attraxisset. Non
damnat in totum; non absolvit: sed ut dubius,
& suspensus, id vincere nititur, quod præ-
tens ei casus suggererat: neque enim reve-
l tum adhuc erat, Deum חנם gratis, i. e.

citra causam ac culpam Jobum absorpsisse, &
Satanæ in prædam, ad tempus, permisisse.

Vers. 28. Omnes ad eundem scopum col-
lineant; sed non una manu. Vulg. 1. Ut per-
venire facerent ad Fum clamorem egeni: &
audiret vocem pauperum. Est paulo subtilius,
quali illi oppressores suis vexationibus dicantur
effecisse, ut clamor egeni penetraret caelos. Ad illis
de Pin. d. Sanct. Vavass. &c. Item Patrie. Crin-
soz. nec non Doct. Tigur. ita reddentes, ut
extorquerent clamorem in pi ad ipsum pervenien-
tem &c. Argutius adhuc Merc. H. Ideo Deus
potentes conerit pro impiis, ut sic adducant, &
pervenire faciant ad Deum egeni clamorem. i. e.
ut appareat oppressos illis tandem a Deo auditos.
Aliis III. placuit, ut Deus adduceret super il-
lum, i. e. quemlibet eorum. clamorem egeni
&c. Huc Jun. & Trem. Doct. Belg. Schmid.
Cler. &c. concedunt: ut clamor oppressi dica-
tur venire tandem super oppressorem, quum
pænas luit. Accommodatum idem hocce a
Cl. Cocc. ad subtiliorem Analytin, qua prie-
rem partem hujus verliculi, duobus prægraf-
fis annectit, ad Judicium punitivis improbo-
rum: a posteriori parte incipiens judicium se-
voris erga pios ad finem usque V. 31. Bonum
factum quod subjecerit, IV. potest etiam sic,
ut adducat ad se: Ps. 18: 7. ita pertinebit ad
sequentia. Hunc adspectum executus Calvin.
Conc. CXXXIII. Is & mihi adblanditur.
Quamdiu oppressi non vindicantur, eorum vo-
ciferatio non videtur pervenisse ad Deum: ac
vindicta oppressores obiterente, vociferationem
ad Deum intrasse omnibus apparet. Est trans-
latio a Libello supplicantis, qui intrat ad Re-
gem, quum votis annuitur. Vix opus est
inoneam, Jobum denuo feriri; non quasi
Tyrannum ad omnem importunitatem projectum
egisset: sed quod verisimiliter potentia sua ab-
usus esset, ad pauperes plus, minusve, vexan-
dos: quum maxima fortuna, & innocentia,
vix una in sede morari soleant. Omnino
conferenda, quæ ad V. 11. præmunivi.

Vers. 29. Magnificæ sententiæ, quæ tamen
abruptius politæ, in varios sentus & patent,
& tractæ sunt. Eleganter Vulg. Et ipso pacem

29 והוא ישקט ומי ירשע ויסתר

פנים ומי ישורנו ועל---גוי ועל---ארם
יחד :

30 ממלך

29 Et ille sedabit, quis autem conturbabit? abscondetque faciem, quis autem videbit illum? idque super gentem & super hominem, pariter.

30 Ne

concedente, quis est qui condemnet &c. de Pined. I. censet, agi de Tyrannorum felicitate & pace, quam nemo conturbare queat, & cujus vitam ac mores, vel corruptissimos, nemo in spiciat, inquiratque, si Deus se iniquitatem ejus videre dissimulet. Amplectitur Sanct. II. sed ita, ut subserviat resutando Jobo, qui quum disputasset Cap. 12. & 21. esse impios qui magistratu simul & perpetua felicitate gauderent, id ei ita nunc concedat, ut tamen neget sine causa, & ratione, fieri. Eam ex *Vf.* seq. hanc facit, ut per barbariem Tyranni sibi ditorum peccata puniantur. Tortum: in primis medium colon, ex quo vultum absconderit, quis est qui contempletur illum, sic expositum, Quis faciem Tyranni placatam & benignam aspiciet cum illam Deus suribundam & inexorabilem effecerit. Nollem tam duram sententiam in Jobum intortam credidisset Vir Doct. Mollius III. sed vagum nimis, quod ex Aquin. laudat de Pined. a Divina providentia pendere paces, & bella; & quinam rerum potiantur, Tyranni an Pacifici. Placuit Vavassori. Vicinuin, sed latius, IV. quod Merc. dat; ita necens. Rursus potentiam Dei ostendit que ab ejus justitia non separatur. q. d. Deo quietem, pacem, tranquillitatem, concedente vel conscientia, vel externam, in genere, nemo eam turbare poterit. Firmissimus erit quem Deus tueri volet. Contra, si a quopiam vultum avertat, suum favorem ei denegans, quis tandem illi suum favorem exhibebit? Et hoc quidem ex æquo locum habet & in gentibus totis, & in singulis hominibus. Verbum ירשע ei jam condemnare, sed propter antithesin conturbare, ex Origine thematis, quod improbus dictus sit רשע quasi irrequietus, & turbulentus. Non satis declarat, quosum hęc dicta censet. Ad certius quid collineatum a Calv. V. ad prius colon, si Deus det quietem quis poterit turbare? exhibens, Eo docemur, quamdiu Deus differit tempus punitionis improborum, nos non nimis festina-

re debere, &c. &c. Ad posterius, si Deus abscondat vultum suum, quis poterit ipsum intueri? hæcce, Admonemur non esse nostrum, nimis alte scrutari ea quæ Deus agit &c. Deus faciem suam ostendit nobis, quando declarat cur hoc illudve faciat. Contra abscondit nobis faciem suam, quum res nobis miræ & absurdæ videntur, quumque causam cur sic agat ignoramus &c. &c. Expositio adaptata ad *Vf.* 30. ita ex mente ejus redditum, Eo quod regnet homo Hypocrita &c. de quo plura statim. Jun. & Trem. VI. quibus accessit Cocc. duo priora membra hujus *Vf.* parenthesi includunt (Nam ipse tranquillat, & quis inquietabit? & occultabit faciem, & quis contempletur eum?) prius refertur ad miseros adstrictos, quibus Deus pacatam & tranquillam conscientiam det, absque ut quisquam eos vel exagitare, vel condemnare, queat: addit Cocc. nec ad scelus adigere, in vim verbi ירשע incumbens. Posterius ad improbos, a quibus Deus faciem abscondat, ita ut Eumcernere nequeant. Extrema, & super gente, & super homine simul, clausa parenthesi, renectendum cum fine præc. *Vf.* ad amplitudinem favoris erga pauperes, quos Deus æque tranquillet ab exagitatione gentis totius, quam unius hominis: pro ut & faciem suam tam genti, quam singulis, in gratiam inopum, subducere soleat. Hęc non valde limpida. Cl. Schmid. VII. observat

verbum השקט non transitive tantum, sed & intransitive, usurpari, quiescere, quieti se dare. Inde vertit, Et ille quiescit, & quis commovebit Eum? & occultabit faciem, & quis videbit Eum? &c. Applicat ad justam pœnam improborum potentum, quibus vindictam Dei inevitabilem esse insinuetur. Explicat, si Deus quiescat, hominem non curans, sed repudiatus, & mala ei immittens, quis commovebit Eum e sua quiete, ut faciat bonum improbis, loco cœptæ vindictæ? Sequens colon eodem modo, & si favorem super

per

“*non occultet ab improbis, quis videbit eum propitium &c.* ? Reliqua sic copulanda censet, *Et quis videbit eum tam super gente, quam super homine simul ?* ut curet ? protegatque. Hæc nil minus quam liquida : præsertim prima illa, *Quiescere pro mala mittere ;* & **הרשיע** pro *Componere Deum ad beneficiendum.* Ad pauperum tutelam, ac vindictam præsentem, respexit Cl. Reim. VIII. *paraphrasi* sic concepta, *Quod si Deus quiescere vellet, quis condemnaret improbos, panivoresque ? & si faciem absconderet ab oppressis, quis tunc quemlibet eorum respiceret ? quis, inquam, respiceret, vel totas gentes, vel singulos homines ?* Ad idem ferme paulo aliter pervenit IX. *de Pined.* *Quum Deus Tyrannos sternens tranquillat miseros, quis eos condemnabit, vel impiabit, ut impios vexabit ? at quum faciem avertet, ut pauperum causam negligere videatur, quis eum contemplabitur eum, hominem : i. e. quis erit inspector & provisor rerum humanarum ?* Iterum aliter eodem tendit Episc. Eliens. X. *Et si ille velit concedere his miseris ut requiescant tranquille, quis perturbabit eos ? aut si fuerit iratus adversus oppressorem, quis ei favorem poterit demonstrare ? &c. &c.* Refert cum Merc. & Grot. *adj.* in **ישורנו** ad *improbum ;* quod versio *Anglic.* ad *Deum* reduxit, sensu vicino, vel eodem. Nec aliud XI. intentum putem a Doct. Belg. *item adj.* illud ad *Deum* referentibus ; quati nunc tandem ita superiora adstringantur. *Quis inopes Deique reverentes poterit turbare, ac divexare, Deo eos a vexationibus vindicante, & tranquillante ?* Contra, *Quis, si faciem absconderit ab aliquo, ob improbitatem, iterum Eum propitium inruerbitur ? &c.* Idem planissime exhibitum a Cl. Guff. sub Rad. **חבל** : ubi in **יסתר** invenit *velum iræ & olli Divini &c.* Præbet commodum nexum cum *præc. & subsequ. Vj.* nec tamen sit rotunde exit ; quod prius colon ad *oppressos*, posterius ad *oppressores* relatum, distrahat quodammodo vim hujus conclusionis, quæ ad *Homines, populosque, potentia auctos*, tota pertinere videtur. Unum tenorem servans *Bolduc.* XII. omnia refert ad *potentes*, quos si vel *sceleratos Deus velit pace & tranquillitate donare, velut innocentes, nemo possit conturbare, aut condemnare : ut contra si vultum iisdem obnubi voluerit, ut tanquam supplicio infamj pereant ; nemo experimentum*

illud ignominia publicæ iis demere queat &c. Postreimum ex *Cap. 40: 8.* speciem quandam capit : prius plane a mente *Elibni* abhorret : qui mihi XIII. ad impetum disputationis suæ, primo *generatim* concludere videtur, *Ubi Deus, cur diæm renumque scrutator, cuique circa profopolepsiam rependens, quod meretur, Vi. II. supra, aliquem tranquillat, & insontem agnoscit veluti, neminem tunc posse vel conturbare, vel condemnare talem, quem Deus ipse absolvit : itemque contra, si Deus aliquem damnet, & ut Nocentem privet lumine vultus sui, neminem tunc Justitiam, innocentiamque, sibi jure vindicaturum, eamque evicturum ; etiam pertinatissimo pro ea pugnet, atque injuriam sibi fieri contendat.* Hoc ex æquo verum ait, tam in gente, quam Deus vel ornet, vel perdat : quam in homine quolibet, cui item vel gratiæ, vel iræ, indicia obtingant. Habes, secundo, *speciatim*, quid *Jibo* ante oculos propositum fuisse censeamus ; ut enim in *Justitia* sua defendenda *molam excesserit*, & ab Auditoribus suis *gravius adduc*, quam fecit, eum *excessisse* censebatur ; ita *Elibni* convictionem hancce valde prudenter claudit iis sententiis, quæ *Nostrum* admoneant, *ipsum in sua causa temere Judicem agere ; quum solius Dei sit, justum, vel injustum, aliquem pronuciare.* Si ergo Deus ipsum absolveret, frustra fore omnes hominum condemnationes. At si Deus faciem suam ab ipso abscondere pergeret, atque ita eum condemnaret, frustra fore omnes illas contentiones pro *Justitia* obtinenda. Verba sic enucleo. 1. *Et ipse י שקיט* intransitive, si velis, *Quiescet, non irascetur, ut Ezech. 16: 42.* Malim ego, *Tranquillabit, sedabit, pacem conscientie, & sensum gratie sue ; dabit, ut Ps. 94: 12.* Opportune succurrit *Esaj. 57 20.* **הרשיעים** *Improbi sunt ut mare conturbatum, quod השקט* quiescere, vel *semet sedare, non potest &c.* 2. *Et quis ירשיע* conturbabit, haud sperno, nec abesse posse censeo, ob venustissimum illum lusum, quem collatio *Esaj. 57: 20.* suggerit : maxime tamen intendi putem *condemnationem*, qua quis vel *in totum, vel ex parte, reus peragitur, atque ut improbus pœne traditur.* Illa *condemnatio* trahit *conturbationem mentis confusæ, & limam eorumque volventis &c.* in qualem non incidisset *Jobus*, ex mente *Elibni ;*

ממלך אדם חנה ממקשי

עם :

30 Ne regnet Homo hypocrita; ut non sint laquei populi.

31

31 Nam

si Deus quoque ipsum innocentem plane haberet, atque pacata, & liquida, conscientia ipsum gaudere, sineret. 3. ויסתר פנים Et occultabit faciem, non damnati, ut Bold. vult, sed suam ipsius Deus: subtrahendo radios gratiæ, & favoris, atque iram suam commonstrando. Alibi cum *adf.* id effertur, פניו; absolute exstat etiam Esaj. 59: 2. חטאותיכם הסתירו פנים מכם *abscondere faciem a vobis.* Idem hic adspectus. Reflexum ad Cap. 13: 24. ubi hac formula usus Noster. 4. Et quis ישרנו intuebitur illum? non hominem iterum, sed Deum, ejusque vultum serenum, propitiumque, qui solus conscientiam serenare, & tranquillare, valet.

Verf. 30. Omnis difficultas in nexu; ad quem verba in se plana varie flectuntur. Vulg. I. Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. LXX. & Chald. assimiliter. Legisse videntur ממלך. Subscribunt de Pined. & Sanct. contenti scil. specie veri, quæ sententiæ in se verissimæ, sed pugnanti cum scopo Elibui, subest. At Vavass. II. Hebraea cum habeant, & quod regnet Hypocrita, & propter peccata populi, videtur notari causa duplex, quamobrem Deus poenas imponat, Regis improbitas, & contumacia populorum: ut hæc duo respondeant duobus proximis. Idem voluit Codurc. III. reddens, Eo quod regnat Hypocrita, & quod scandala populi sunt. Prævit R. Levi. Contrario sensu Merc. IV. Ne regnet Hypocrita, neve sint laquei vel offendicula populi, quibus populus irretiatur, & sub tyrannide constrictus teneatur. Sic connectit: Quid dico super gentem, aut hominem, potentiam suam exere Deum? Etiam Regibus, qui omnibus supereminent, manum injicit, ne ultra sceptrum, & tyrannidem, teneant. In eo simul Dei Justitia, & potentia, cernitur, quod est institutum Elibui. Ad suam mentem V. Calvin. Eo quod regnet Hypocrita: quodque sint scandala, vel retia, in populo. Addit, hæc esse maximam tentationem, qua

perturbemur, si nil nisi mera tyrannis ubique obtineat, & scelerati, sive Reges, sine privati, retia tendant &c. &c. Reliqua ex num. V. ad Vf. præced. repetas. Cl. Cocc. VI. hinc elicit *Causam Procatareticam clamoris pauperum auditi.* Versionem ita concinnat, Interea dum regnat Homo hypocrita; inter laqueos populi. Refert ad seductionem corruptionemve populi: vel & vitiis intentatam, qui Deo servire volunt. Fun. & Trem. cum Merc. nunc scifeunt. Cl. Schmid.

VII. id tantum a Merc. differt, quod מלך Regnare non ad solos Reges referat, sed ad omnes potentes, qui in pauperes impium dominium exerceant; eosque opprimant, atque irretiant. Doct. Reim. VIII. ad suum flexum illum, Vf. præc. propositum, Quis tunc respiceret populos &c. Ut ne regnare pergat Hypocrita; ut ne sint qui populum illaqueent. Sub מוקשי erudito acumine invenit Demagogos, & Factiosos, qui Republicas conturbant & pervertunt. Ita fere Guss. in חבל, nec non Cler. Quid de Pined. IX. secutus sit num. I. vidimus. Hic moneo, eum dubitare, num Active sumi debeant peccata, sive offendicula, an passive. Non immoramur. Cum Merc. fere stat Episc. Eli. X. nisi quod מוקשי revocet ad illaqueationem populi in crimina, & peccata, per exemplum illius Hypocritæ. Ad oppressionem XI. passive cum Merc. Doct. Belg. etiam Negative utroque Mem sumto. Bold. XII. active, Quis faciet ut Homo impius Regno expellatur? ut populus pessimus & scandalis plenus subvertatur? Vicinum hocce Crinsozii: sive finem imponat Regno impio; sive perniciosas machinationes alicujus populi disturbet. Consonat cum num. II. fere. Nostra conexio XIII. sic habet: Deum talia poenarum exempla edere, qualia Vf. 24. 25. 26. 28. 29. descripta, Ne regnet Homo Hypocrita, simulator religionis, atque semper alta cervice gradiatur, occulta patrans crimina, hominesque non tantum, sed & Deum ipsum, deludere quærens sub larva pietatis, & religionis. Ho-

31 Nam ad Deum sane dixit, *Accipi, quod non pigneratus eram.*

כִּי אֶל־אֵל הָאֵמַר נִשְׁאַתִּי לָא 31

אחבל :

32 Præ- בלערי 32

mo *simulator* videtur *collective* accipiendus, pro genere illo quod sub persona vivit. Hi regnare eleganter dicuntur, quum secure & laute se pascunt, a pennis immunes, atque incauti; unde *superbia*, & *insolentia*, sponte subnascuntur, cum *contemptione*, vel *oppressione* piorum. Hoc ad tempus permittere potest Divina Providentia; sed tandem supplicii cunctatione gravitate compensare solet; ne sint Laquei populi i. e. scandala, & offendicula publica, ad quæ omnium simul fides concutitur, atque labascit; quasi Deus Religionem, Veritatem, Virtutem, parum, aut nihil, curaret: resque humanas susque deque volvi sineret. Hunc Laqueum, cum periculo inde pedibus suis obesse, exequitur *Psalmus* Ps. 73. Alibi crebro tangitur. *Jobus* ipse hinc sibi Scandalum datum indicat *Cap. 21: 6. 7.* atque ex hoc fonte acerbissimas querelas hausit; ad sortem suam complorandum. Quum ergo bonis ipsis hinc tam periculosa tentatio existat, quid non ruinæ, exitique, reliquis immineret; si Deus *Hypocritas* semper impunitos volitare, ac regnare, permetteret? *Jobus* perpetuam ipsis immunitatem a penna, hac in vita, tribui tendens, haud dubie nimis contentiose disputarat: quum omne seculum, omni in gente, quam plurima tulerit *Exempla Oculi in Cælis* Vigilantis, ad Larvam Hypocritis detrahendam. Hoc pro Scopo *Elibui* sufficiebat; qui ita ad Amicorum sententiam accedit, ut fati longe tamen inde discedat, atque *medium* illud terret, quod in novissimo hocce congressu requirebatur.

Vers. 31. Insuperabilis ferme scopulus, ad quem magui sententiarum fluctus coorientur. *Vulg. l. mire:* Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo. Magnam gratiam a suis meruit de *Pined.* contra *Hebraizantes* contendens, *Interpretem non tam verba, quam germanum sensum sapienter captare:* q. d. Nihil mirum si cum ad Deum, de Deo, loquutus fuerim, aliquando erraverim: ideoque te non prohibebo, quin me errati admoveas. Nempe *Vs. seq. si erravi, tu doce me,* huic ita subnexuit *Vulg.* ut a *Jobo* corrigi petat

Elibu, si quid secus quam par dixerit. Ad hocce germanum extundendum, ait אמר locutus est, pro locutus sum, positum; idque non insolens in sacris: נשאתי autem prætermisum: vel cum loquutione ita conjunctum, quia ad Deum sermonem levavi, non אחבל prohibebo, proprie, colligabo, aut constringam te: a strictissima vincione, quæ Radici illi inest. Sanct. concoxit. *Vavass.* agnoscit inexplicabilem nodum: ut *Bald.* maluit supponere alio Codice utum *Vulgat.* quam verba tam violenter detorsisse. In loco conclamato simile quid dederat *Symm. II. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* Quo jure de *Pined.* Non recuso interpellari, ex postremis eliciat, nescio. Ex *LXX.* liquet, non aliter olim lectum, ac nunc, quippe qui toridem nobis verba, sonos sine sensu, annumerent: *Οτι σεις τ̄ ιχθυος ο̄ λ̄ζωι, ε̄ληφα, σ̄ν̄ε̄ σ̄ῑν̄ε̄σ̄ε̄σ̄.* Nam ad sortem qui dicit, accipi, non pignerabor. Explicationes accessitas ex *Caten.* hauriet, qui volet. Obscurissime item *Chald. III.* Quia Deo ferine petest ut dicatur, לא אחבל *Justini*, non corrumpam; vel, pertuli, non destruum. Est æque ambiguum, ac textus *Hebræus.* Ex *R. Salom. IV. Merc.* Nam ad Deum dici par erat, pertuli, sive, persero, *judicia tua, & afflictiones; non corrumpam* ultra vias, ac mores meos. Existimat nunc tandem suggeri *Jobo, & præscribi, formulam Confessionis*, quæ & *Vs. seq.* continetur. האמר

dici, ex *infin. Niph.* cum *Tseri* pro *Putach* ob *Resch.* Itemque cum *Segol* pro *Tseri* sub ה ob sequens *Aleph Kametzatum*; ut fieri solet: inquit *Vir Doct.* Atqui non solet. Accessere tamen *Deod. Drus. Grot. Codurc. &c.* At *Belg.* nostri cum *Pisc.* maluere *He Interrog. & præ. kal* manente eodem sensu: profecto ad Deum num dixit *Jobus? sustinui* pœnas, non corrumpam amplius &c. Toto cælo hinc diversum, quod *Calvin. V.* amplexus, Sane Dei est dicere, peperci, non destruum. In *Conc. CXXXIV.*

CXXXIV. hoc multis exequitur; nec sensu, nec connexu, commodo: q. d. *Habenas rerum nostrarum ita esse in manu Dei, ut si ipsi visum sit nos propter peccata punire, non possimus causam dicere, cur non reos nosmet peragamus: sin autem toleret, quin omnino parcere velit, neminem ei posse obistere.* Duriora adhuc ad *Vf. seq.* habebimus, ubi ipsum Deum loqui censet *Ironice*. Confimili ratione. *Doct. Tigur. Ad Deum enim pertinet dicere, condonavi noxam, & non vastabo.* At *Vf. seq.* dissimiles, *Jobum ab Eliphoo ad respondendum provocari* statuentes. A R. *Levi est, qui*

voles nostras exponit *כלחתי לא אשחית*

Condonavi, non disperdam: unde Vatabl. non molliter, Sane ad Deum qui dicit, Remitto, non destruo; dicere debueras, preter peccata quae video & agnosco, doce me alia quae non video. Elegit *Erud. Crinsoz.* Multo iutricatius hoc ipsum captarunt *Jun. & Trem.* An enim apud Deum qui dicit, *condonavi, non sum destructurus.* Præterquam quod video, tu doce me &c. An ergo hæc oratio profecta est a te? in periodum hancee illigato & *Vf. 33. Cl. Cocc. VI. profequitur, quod inchoarat, de clamore pauperum audito, cujus qualitas hæc consignetur, ut remittant debitoribus suis, benedicant persequentibus, neque clament pro eorum pœna, sed conversione; & ut Spiritus roboris suppeditetur ipsis, ad ferendum id quod Deo visum.* Formulam nempe *Apoche* hic insertam censet, *Satis accepi, non petam pignus, ex bonis debitoris mei, quo mihi satisfiat: sed eum quoad me liberum pronuncio.* Laudat *Ab. Efram* ut *ἰσχυρισμὸν*; qui tamen aliud voluit. Rectius se habet quod ex *Beresch. Rabb.* citatur, *Condonavi, איני ממישכנם non pignerabor eos.* Prius colon hinc ita aptat, *Nam ad Deum dixit, qui dixit, ut אל אל Elliptice positum sit: & אשר אמר fit האמר.* Si *Vf. 28.* reddatur, ut adducat ad se clamorem pauperum, evidentem explanationem hinc oriri censet; ut sit, *Deus ad se facit pervenire illum clamorem, &c. Quia qui dicit accepi, non pignerabo, Deo dicit: eique partes judicandi in solidum transcribit.* In *Lex.* sub *חבל* & *נשא* idem inculcatur. Est longiuscule circumductum; nec tamen tale, quod in totum explodere audeam cum *Cl. Schmid.*

nam *Formula Accepi, non pignerabo,* habet, quod se commendet, si commodiore nexu in hanc feriem intesi queat. Non valde speciosum *VII.* quod ipse *Schmid.* adfert, *Num enim ad Deum dixerit quis? extuli me, non destruar.* Supponit, esse vocem *superbam improborum potentium; propter quam ad infimam miseriam ex alto detrudi mereantur.* Scio

נשאל esse in altum levari instar nubium;

at isti imagini parum respondet *חבל*, quod *perdi, vel destrui,* notare *Neb. 1: 7.* nimis secure seiscit *Vir Doct.* quum *corruptere,* quia & aliud, ibi ab aliis reddatur. Hoc servaturus, tandem, mallet, *אשר* inserto, *Reportavi id quod non perditurus sum. i. e. Tantum gloriae, & potentiae, accepi, ut nunquam eam sim amissurus.* In tali sententia, etiamsi verba magis faverent, *periodum de suppliciiis potentum finiri,* non est verisimile. *Cl. Reim. VIII.* ad illud *Vatabl.* quod *num. V.* locatum, paulo mollius, propterea ad Deum quum dicit, *Condonare volo, dicito tu, non amplius corrupam.* Quod non video tu doce me &c. Ita *לא אחבל* ad formulam precationis pertineret; ex *num. IV.* sed non videntur duo verbo *אחבל* & *נשאתי* fejuganda. *De Pined. IX.* ex *Cajet.* producit *Mimesin* orationis *Hypocrite Regnatoris,* qua se ad populum commendat, pietatem e mentitis, in hunc ferme modum precibus publice conceptis, *Tu scis o Deus me multa mala tulisse in populo, nec punivisse, aut perdidisse quos potuissem.* Quod si quid non videam, doce me &c. Est suaviludium, quod non inmerito ab ipso ridetur. Ad fine quid dat *Cl. Cler.*

pro *כי* tentans *מי* *Quis?* & deinde *האומר,* ut sit, *Quis est qui dicat Deo? peperci, nec destruxi.* Item, citra emendationem, *An est qui Deo dicat &c?* h. s. *Neminem esse, nisi Simulatorem virtutis, qui ausit dicere apud Deum, se proximo semper pepercisse, nec unquam injuriam fecisse: unde consequens sit neminem posse jure suo res secundas a Deo exigere.* In *Vf. seq.* consentit *Doct. Tigurin.* Ad vestigia *Merc. X. Episc. Eliens.* Igitur optimum est homini adstricto, non queri, sed semet suspectum habere, ac Deo dicere: *confiteor Justam esse adstrictionem meam: nolo offendere in-*

nocentiam meam defendendo &c. Quid Doct. Belg. XI. placuerit, supra num. IV. visum. Bold. XII. interrogationi, qua ulus est *Vf.* 30. *Quis faciet ut homo impius regno expellatur?* nunc attexit, profecto hoc solius Dei est, qui pro sua voluntate statuit dicens, peperci illis, nec destruere volo. Hi at. Laudandus XIII. conatus Cl. Guss. sub חבל; ubi pericopam nostram inde a *Vf.* 23. illustrans, huncce cum illo ita renectit, ut conclusioni interserviat in h. s. Hec

ajo eum facere cum recte, tum invicte, כי אל אל Nam ad Deum להלך במישפט eundum est in iudicium: האמר qui dicit, Condonavi,

non capiam pignora. Nempe Deus quum condonat peccata, ut facis ut Creditor vere clemens, ac Liberalis, nulla sumens, vel retinens, pignora, sed debitorem profus absolvens. Quid videat in *Vf.* seq. mox reddetur. Apparet, locum scopolosissimum esse: nam haec tenus quidem cymbula ita fluctuat, ut cursum prosequi cum aliqua fiducia haud detur. Ex iis quae sub manum venerunt, blanditur sustuli, non capiam pignus: qua Graeci num. II. Cocc. num. VI. & Guss. num. XIII. diversimode uli. Proverbiale quid huic dicto inesse, legitima suspicio est: nec verba ita praecellim posita, aliud ferre posse videntur. Nil abstrusius interim proverbii ex abrupto positus, ut *Sus Minervam*, & alia infinita. Hinc XIV. tentare liceat, cum artificissima copula ad *Vf.* praec. Nam ad Deum sane dixit, ille homo Hypocrita, illud genus fictum, sustuli, non accipiam pignus. Clarius. Tollo, non capiam pignus. Hoc est, praesentibus gaudeo; Pignora parum curans. Id ita exponas licet, *Jura mihi mea statim volo persolvi, nec pignoribus captis contentus ero: ut sit vox hominis injusti, pauperem, specie justitiae, opprimentis, & spoliantis: quod ad Vf. 28. rediret.* Sublimiore sensu exiret, Nam ad Deum ecce dixit, Hypocrita, *Jura mihi mea reddi volo a Te; nec satis habebit pignus accepisse. q. d. Meritis suis elatus, inflatusque, cum ipso Deo contendere audeat, eique dicam importunam impingere.* Praef. 7 per Ecce, vel sane, exprimit, nemo improbat. Sentis aculeum, quo Jobus graviter lancinetur. Qui gloriatur, se habere iniqua & aversa pignora Resurrectionis, & vitae aeternae, ut phraasi aurea Chry-

sof. utar, is injustus est, & ingratus, si cum Deo expostulet, quod praesentis vitae commodis privetur, aut miseris temporariis conflendum habeat. Ne hic quidem acquiesco. En XV. in quo finem, quando portum non licet, capiemus: Ergo ad Deum an dicet aliquis? Accepi, cujus pignus non cepi. Id est, Luo, quod non contraxi. Panas pendo innocens. Ita נשאתי Tuli, pertineret ad Crimen, paenas, plagas. לא אחבל Pignus non cepi, ad innocentiam; quatenus stylo sublimiore pignerari, i. e. pignore accepto sibi devincire, & obstringere, transferri amat ad nexum, quos quis non alteri solummodo ad solvendum, sed & sibi ipsi, ad recipiendum, jungit. Hoc sensu pignerari paenam, valeret, pignore capto obligari ad paenam recipiendam, veluti portionem debitam. Quodnam illud pignus? Crimen, injuria, noxa, unde noxius quis appellari queat in foro Dei; i. e. devinctus, & obstrictus, ad paenam, ut forte sibi debitam, auferendam, ac quali possidendam. Proverbiale dictum Arabum rem paulo abstrusiozem explanabit:

כל-אמר-י במה-קסב-מה-פני

Omnis vir in eo quod patrat, pigneratus est. Dupliciter exponi potest, vel active, ut sit, semet paena oppignerat: vel passive, ut exillat, capto velut pignore ad paenam subeundam, vel recipiendam suo tempore, obstrictus est quasi. Sentis quid hoc adpectu valere possit, Accepi, cujus pignus non cepi. Solutum mihi, quod non debebatur: inflictum, quod non merui.

Liquidior, & tutior, foret sensus, si חבל non tantum deponenter notaverit pignerari, sive pignus capere, sed etiam passive, vel reciproce, obligari, semet obligare & obstringere du-

to pignore. Huc usus Arabum sub מה-פני potissimum inclinatur, uti quum ajunt, omnem hominem morti esse pigneratum. i. e. dato velut pignore sub ejus nexu esse: item, omnimaleficus paena pigneratus; pro certissime paenas est persoluturus. Et Romanos ita locutos, discas ex Livii pulchro loco, Lib. 29. 36. Conscientia sibi met ipsis exilium consciscentes, quum absentes damnati essent, corporibus subtraclis bona pignoranda paena praebant. Apud Graecos translatio eadem sub ἰνυχοποιεῖν, & ἰνυχοποιεῖσθαι, quod

32 בלערי אחזה אתה הרני אמ-

32 Præter quod video, Tu doce me; si iniquitatem feci, non addam.

עול פעלתי לא אסיף :

33 המעמך

33 Ec-

quod utramque vim amplectitur, & dandi pignoris, & capiendi; unde eleganter *המקדש* pigneratus esse dicitur qui obligatus est ad pœnas solvendas. Sic explicandum conjicio *Neb.* 1:

7. peccavimus tibi &c. *הכל חבלנו לך*, vulgo, corrupimus tibi. *Cl. Guss.* censet teneri posse, pignora cepimus tibi, quod in Lege vetitum, & non observavimus mandata tua. Literalis ille sensus languet: *Figura* nostra locum granditer implet, omni pignore tibi obstricti tenemur ad pœnas. Eadem imago appositiflima ad obscurius illud *Prov.* 13: 13.

Contemnens verbum *לו*; *הכל לו*; multi, perdetur ob illud: alii, dolabit: optime *Vulgat.* ipse se in futurum obligat. Proprie oppignerabitur ei, ad pœnam videlicet: ut colon seq. *præmium præcepti religiose servati* exhibet. Ad hanc rationem Locus noster sic foret constituendus, *Fero* plagas, pœnasque, nec tamen pigneratus eram. *האמר* *Num dicit?* impersonaliter, per interrog. *negantem* *ה*, ut *Joël.* 1: 2. *Ezech.* 18: 23. &c. Oblique *Jobum* tangit. Directe, si reddamus, *Jam vero ad Deum sane*, vel *Ecce, dixit Jobus, Fero, nec oppigneratus eram.* Apostrophe ad Coetum, ut *Vs.* 2. 4. 10. cum asseveratione sub *ה*. Ex relativo usu existeret, Ergo ad Deum qui dixit, patior insons, dicat potius &c. De his variis modis connectendi cum *Vs.* seq. mox plura. Hæc omnia ita a me prolata, ut liquidius quid, certiusque, circumspiciendum autemem.

Vers. 32. Reddendum eodem filo, quid quisque eorum, quos *Vs.* præc. percensuimus, nunc vel continuari velit, vel inchoari. *Vulg.* I. Si erravi, tu doce me &c. attribuit *Elibuo*, *Jobum* provocanti ad respondendum, si quid haberet. *Gregorius*, aliique Veteres, hanc non modestiam, sed arrogantiam interpretantur Viri, qui lauream causæ optime peroratae, cui nihil contradici posset, apud Auditores captaverit. Hoc multis executus *Sanct.* *Æquiores* alii, non *simulatorie*, & *fiçte*, sed

simpliciter, hæc dicta intelligunt: ut *Vavass.* itemque *Tigur.* modestissime, si quid reliquum est, quod non perspexi, tu indicato mihi &c. Cum exigua varietate II. huc tendunt & *LXX.* ut & III. *Chald.* At *Merc.* IV. statuit esse formulam preccationis, quæ *Jobo* a *Monito* re præscribitur in h. f. *Absque* eo quod cerno, doce me &c. Si quid est quod non animadvertierim ex delictis meis, &c. ut duo membra pœnitentiæ signentur: crimina agnoscere; iisque nuncium remittere. Consentunt *Deodat.* *Drus.* *Grot.* *Codurc.* Etiam *Vatabl.* *Jun.* *Crinsoz.* &c. hic locum sortiuntur: item alii deinceps laudandi. *Calvin.* V. amarulentam concipit *Ironiam*, qua *Deus* ipse inducatur *Jobo* se offerens quasi ad correctionem, & satisfactionem: ut si quid peccarit, eum castigando, edoceatur: & si iniquius egerit, se in posterum melius acturum promittens. Nollem pro naturali expositione commendatum, quod longissime a vero abhorret. *Cocc.* VI. ad num. I. jam accedit, incipiens hic *judicium probationis*, quod in *Jobum* exerceri velit *Elibu*; qui ita nunc eum compellet, *Nisi video, tu mihi monstra: si molitus sum nefas, non addam.* Idem dederat *Luth.* Exiguo discrimine *Schmid.* VII. præter quod video, tu doce me: si perveritatem feci, non addam. Existimat *Elibuum* ex magna de veritate conscientia sic loqui, certum, se nihil perverſi locutum esse, nec *Jobum* meliora edoctorum &c. Consentunt VIII. *Doct.* *Reim.* *Nich.* *Nold.* itemque IX. *Cler.* cui id primum, quod ad ultimum illud, si inique me gessi, non pergam, existimet, *Elibuum* aliquandiu tacuisse, dum expectaret, an repositurus quid esset *Jobus*; quo silentio demum perrexerit. Eodem intervallo utetur ad *Vs.* seq. *Episc.* *Eliens.* X. calculum adjungit num. IV. ex *Grot.* exprimens, si quid prætervidero &c. &c. At *Doct.* *Belg.* XI. iterum, præter id quod video, de peccatis meis, tu doce me occulta &c. *Bolduc.* XII. *Calvini* sententiam amplectatur, ut sit *Sarcasimus* quo *Deus* ipse *Jobum* petstringat, quem efficaciore adhuc stilo sibi acuisse videtur. Acumina illa apud *Auctorem* legi malim. *Cl. Guss.* XIII. autumat esse

33 Ecce de Tuo rependit illud; namque subulceratus es: quod quidem tu eligis, & non Ego: ecquid nostri? loquere.

33 המעמך ישלמנה כִּי־מאסה כִּי־ אתה תבחר ולא־אני ומה־ירעה רבר :

34 Vi- אשי 34

esse *Apostrophen Elibui ad Deum*: q. d. Nihil video, O Deus! Tu doce me, quæso, si iniquitatem admisi, jus perverse proponendo, non pergam amplius. Ad hoc filium & *Vf.* sequentem evolvere conatur Vir Doct. Mihi istæ *Apostrophe XIV.* magis se commendaret, si non ad rationem disputandi, quam tenuerat *Elibu*, rellringatur, sed accipiatur ut formula confessionis peccatorum, quam *Jobo* præeat veluti; nexu cum *Vf. præc.* sic satis proclivi: q. d. *Jobus* quidem se nihil admodum deliquisse contendit; atque ferre se conqueritur, quod non pignoratus erat; at mihi hæc sedet sententia, præter id quod video Tu doce me, o Deus; si iniquitatem patravi, haud addam. Præsidia interpretationis nostræ hæc sunt.

1. Ambigi vix potest, quin **אם עול פעלתי** si iniquitatem patravi &c. sit solemniss. formula confitentis culpam, & deprecantis. Ea 2. opponi videtur contumaci illi dicto, *Fero quod pignoratus non eram.* Hinc 3. in præstita brevitate satis tamen aasæ ad sensum apprehendendum, quatenus *Jobus* a contumacia deterretur, atque ad submissionem sub *Viuga Castigatrice* vocatur. Ergo satis legitima inferrione uteretur 4. si darem, *Ecce dixit Jobus; Accepi, cujus pignus haud cepi;* qui dicere debuisset, præter id quod video Tu doce me, O Deus! &c. At tamen cum mod. hinc, tum pungentius illinc, si directe *Elibui* hac ejaculatione, & *Apostrophe* ad Deum. ostenderit, quid paratus esset omni tempore confiteri, nempe se vivere infinitis peccatis obnoxium, notis partim, partim ignotis, atque nunquam propterea committiturum, ut cum Deo disceptet &c. sed semper aram *Misericordie* pro unico *Aylo* habiturum. Hoc adpectu, connexuque, magis mihi aridire incipit explicatio ad *Vf. præc.* dubitanter posita: & *probabilitatis gradu* auctus, obscurissimis hisce locis aliquid lucis illatum confido.

Vers. 33. Perplexæ non minus, quam præruptæ sententiæ. *Fulgur. I. Numquid a*

te Deus expetit eam, quia displicuit tibi? Tu enim ce ipli loqui, & non ego. Quod si quid nostri melius, loquere. Hæc ipsi Hebraicis perplexiora, *Gregor. Thom. Lyran Hugo, Tuselm. &c.* ita explicant: Nihil est, O *Jobe*, quod meum erratum, si quod est, moeste feras; num illius rationem, aut panam, a me repetet Deus, non a te &c. Subseribit *Sancet.* supponens *Jobum* avertis oculis, distorto ore, aut alio corporis motu significasse, sibi dicta *Elibui* displicere &c. Vel sic nihil satis commodum, ac coherens, ex hinc exculpi unquam poterit. *Varass.* proclivem hinc elicit sententiam, Deum ab hominibus iniquitatem non expetere, sed disse potius, atque ulcisci: sed nil citius ad præsentem materiam. *LXX.* non minus intricate II. *Numquid a te amara rependet eam, quia Tu amara repulisti &c. &c.* Varie iterum exponitur: sed immorari haud necesse. *Chald. III.* item verba verbis reddidit, & nodos reliquit nodos. *Merc. IV.* summam ambiguitatem subesse monens, simplicissimum censet, Num ex te, tuo consilio, & arbitrato, rependet illud? bonum scil. vel malum. De malo tamen proprie accipio. q. d. Cum Deus alicui, vel tibi, panam irrogat, an te in consilium accubebit, ut ei modum præferbas? &c. Porro, quia avertisus es tu; quia tu eliges, & non ego, puto esse verba *Domini per Mimelin.* q. d. Quia te æquo gravius a ipli quereris, num penes te erit modus, quantitas, duratio afflictionis, an penes me? Reliqua, Et quid nostri? Loquere: verba sunt *Elibui* concludentis. q. d. Vides quam absurde facias, *Jobe*, ita Deo modum præfinire volens homines affligendi &c. Haustum ex *R. Salmon.* quod ad rem; atque a *Munst. & Isid. Clar.* strictum. *Securus Drus.* itemque *Codurd.* qui solens gloriolas fiat, quam a se lucem loco obscuro redditam ait. Ex Hebræo fonte hunc sensum *Varass.* quoque commendavit. *Jun. Grot. Crinsoz.* peculiarem locum deinceps fortientur. *Calvin. V.* non longe hinc distans, *Numquid rem abs te perficiet? quia avertisus es. Numquid vero tu eliges,*

non

non Ego? Quid scis tu? dic. Prius colon *Elibuo*, reliqua attribuit Deo, qui *Jobum* serio, post *ironiam* *Vs. præc.* nunc increpet. Non faciam longum ex *Conc. CXXXV.* quia ad eundem cardinem omnia redeunt. Quid *Vatabl.* ex eadem vertendi ratione extenderit, infra ponetur. Ad fine VI. quod *Cocc. dat*, *Numquid a te solvet illud? quia sprevisi.* &c. Refert ad iudicium commemoratum, nempe tum *punitiois improborum Vs. 26: 27.* tum *favoris erga pios Vs. 28--31.* quod utrumque *Jobus* dicatur sprevisse, quia ipsi non satisfaciebant, neque quod in poena improborum est, neque quod in favore erga inopes: utrumque minus iusto reputans. In alia omnia fluxit VII. *Schmid.* statuens, *Optionem* *Jvoo* deferri, per alium respondendi, qui mentem ipsius exponat, si forte ipsum tedeat respondere per se. Sentui isti sic verba accommodat, *Num ex te cum compensabit quis illud? quia tu abhorreas. Tu enim eliges, non ego. Et quid novisti loqui? Omnia optime coherere citra torsionem censet Vir. Doct.* tibi nimis credulus nonnunquam: nam 1. non facile, ut *מעמך* sit ex eo quod tu de verbis meis sentis. Difficilius 2. *ישלמנה* aliquis compensabit mihi tuum opus, id quod a te petii *Vs. 32.* Darius 3. *כי מאסת* Quod tu inde abhorreas. Denique 4. nervo caret, Tu enim eliges respondere, vel per te, vel per alium. Elegantius, & erectius aliquid, in hunc sensum protulerant *Doct. Figur.* An a te ortam disputationem alius absolvet, quia tu rejecisti? *Tua enim est optio hic, non mea: proin, si quid nosti, eloquere.* Haud expeditum valde, quod *Doct. Reim.* tentat VIII. An extra te hoc aliquis perficeret? ut nempe peccasse te confitearis; quia tu recusas. Minime vero, *Tu ipse hoc eligere debebis; non Ego, Tibi ipsi pro te hoc officium obeundum.* Addit, si *שלם* sumatur pro solvere, *rependere, posse referri ad אחבל*, ut sit *ישלם אשר חבל* ita solvet quod corrupit: q. d. *tibimet satis Deo faciendum.* Criticam aciem destringens *Cl. Cler.* IX. ait se perspicuitatis causa ordinem verborum nonnihil mutare: deinde per pauca supplere, ad h. m. *הבי מאסת איש מעמך כי אתה תבחר אני אותו ישלמנה ולא אני* An, quia rennis, *Vir ex iis qui tecum, quando tu eum elegeris, rem consecram dabit, non ego? Habes illud Cl.*

Schmidii, cum frigore jam *glaciem* ferens, in *conclusionone* ubi omnia ardere debent. *Cl. Schmid.* incisam orationem fervans, aliquid saltem decoris tenuit: at verba sic digesta, plane indigesta, ac subnervata: quamvis sibi nervum addidisse videatur, quum sub finem nonnihil immutatum ivit. *Episc. Eliens.* X. liberiore Paraphrasi: An tu hoc modo orationem ad Deum direxisti? Responde. Etenim Deus respensabit illud, si tu tam bonum consilium respueris: quod quidem tu forte facturus, non autem ego. Loquere itaque, quid opinionis habeas. Duces ad sententiam, non saue e limpido manantem, *Jun. & Trem.* ita reddere ausi: An ergo hæc oratio profecta a te? *rependet illud si spreveris; si tu eligas, profecto non ego: jam quod sentis eloquere.* Eam tamen & *III. Grot.* pro facillima commendat, paulo aliter concinnatam: An vero abs te? scil. profecta talis oratio, qualem dixi. *Vicem tibi reddet quod Eum abiecasti. Tu hanc fecisti optionem non ego. Cum num. IV. faciunt Doct. Belg. & Pisc.*

XI. id modo privum habentes, quod *מאסת* exprimant, sprevisi illum, Deum, nempe: quod tamen de dispensandis bonis, & malis, ad rationem *Mercerianam*, explanatur. *Bolduc.* XII. jam plane ruit, ita *Ironiam*, non bellam sane, qua Deum loquentem induxerat *Vs. 32.* persequens, Numquid Deus a tempore quo esse cepisti, illam iniquitatem finivit, eo quod illam abhorrebas? Certe tu ipse es qui eam eligis, & non Ego. Quid igitur, quod me doceas, nosti? Dic age. Omnia hæc verba Dei facit iterum, indecentissime profecto, ne quid gravius addam: q. d. Ille O. M. *Sarcastice, credo equidem me tum demum ab iniquitate desistere cepisse, quum tu natus fuisti, quod viderem te eam abhorreere.* &c. &c. Piget talia fidenter inculcata videre, quæ ne per somnium quidem alicui in mentem venire deberent. Parum liquide exit XIII. quod *Cl. Guss.* alia

Ironia hinc offert, sub *חבל*, quasi *Elibu* ita

Pergeret, An Deus hanc rem, quam peto, nempe institutionem mentis meæ, perficiet per tuam opem, ac virtutem, quod tu fastidiveris mea dicta, quod tu elegeris, quid dici oporteat &c. &c? *Conturbate XIV. de Pined.* Deus nihil a te responsi exigit; sed ego a te cupio admoneri, & reselli: ergo mihi meorum verborum vices redde, dummodo a Deo criminando abstineas. Sic verba, in equuleum missa, sonare ce-

34 Viri cordati dicent mihi; & vir sapiens, auscultans mihi.

35 Jobus non cum scientia loquitur; & verba ejus sine maturitate intelligentiæ.

36 Ad-

34 אנשי לבב יאמרו לי וגבר

חכם שמע לי

35 איוב לא ידעתי ידבר ודבריו

לא בהשכיל :

guntur, quod non sentiunt. Non sine fideliculis quoque *Vatabl.* XV. An a te provenire debet, quod perficiat illam additionem? Nam abominatus es vitam tuam, quia elegisti mori; at non ego sum tuæ opinionis. Sed quid nosti loqui? Prius colon sic explicatur: *Erisne in causa, ut afflictionem quam in te capit Dominus, perficiat tua culpa, dum blasphemis cumulas peccata tua?* Subtiliuscule *Crinsoz.* XVI. An Deus tibi imputabit eam, si tu rejicias eam? iniquitatem scilicet. Nam tu is es, qui eligis has partes, non autem ego: sed si cognoscis in te aliquod peccatum, eloquere, confitere. Obstat

ad. ה. fem. non respondens עול iniquitati, utpote *masf.* Alia mitto. Laudo tamen iactum, bona manu ita destinatum, ut a Scopo non inultum deeret. Nempe omnino jam tandem cogi, efficique debet, quod *Vf.* 11. susceptum: Deum sua cuique facta rependere, & neminem aliquid pæne aut mali, per iram Ejus, subire, nisi commoveris. Huc collineans XVII. ita jaculor. Ecce quod a Te factum, id ipsum rependit; quando quidem exulserato es animo: quod quidem Tu eligis, non sane Ego &c. מעמך 1. pro אשר מעמך

venuste pro id quod de tecum, a te, a tua parte, ortum, tuum crimen, facinusque. Dixere nempe עמו cum eo culpa, pro penes eum; & מעמו de cum eo culpa exitiis. Eleganter

2. ad. in שלמנה respondet מעמך נד, ut neutrum accepto: cui foemina Hebraeorum fere dicata. In מאסת 3. allusum suspicor ad *Cap.* 10: 3. ubi vertimus, subulcerato adfectu spernis opus manuum tuarum. Imo vero, inquit, Tu subulcerato adfectu obmurmuras Deo, &c. Dari etiam posset simplicius, Quia spernis facere, quod ego feci, peccata nota & ignota confiteri. Ad utrumque se præbet, 4. Namque tu eligis hoc, & non ego. Tibi placeat via contumaciæ: mihi

submissiois, qua virgam vel præveniam, vel avertam. Postrema, 5. Et quid nosti loquere: vel & quid nosti loqui? eandem fundunt sententiam, qua Jobus ita provocatur ad respondendum, ut simul insinuetur, Eum convictum saltem teneri contumaciæ, quæ vel sola has plagas concitare valuerit. Non dico omnem mihi dubitationem diremtam, quoad singula cola; non tamen longe a Scopo abesse possumus: quem felicior manus recta feriet.

Vers. 34. Confirmat explanationem modo datam hæcce provocatio, qua omnium Sapientum judicio causam suam permittit; atque Jobum convictum, contrictumque, teneri, sumit. Latini Interpretes, ad *Vulgatam*, Viri intelligentes loquantur mihi, & Vir Sapiens audiat me. Job autem stulte locutus est, & verba illius non sonant disciplinam, in Elibuum invehuntur, ut vanissimum & arrogantissimum declamatorem; quem fastus, turpisque adulatio, impulerit, ut turbe imperitæ, Cordatorum & Sapientum titulum daret, ad gratiam captandam. Ita de Pined. Duriora adhuc illa Sanctii. Quum laceffitus Jobus taceret, videtur existimasse Elibu, ex stupore ortum silentium illud. Quare de Jobo, quasi de amente, & stolido, nihil curat &c. advocatque intelligentes, qui sublimia & grandia loquenti eruditæ aures advertant &c. Nostro judicio animosa quidem illa, sed satis mollis, ac modesta, confidentia Elibui; qua tandem cumque structura utare. Nempe יאמרו לי aliis est dicent mecum, vel pro me; aliis dicent mihi, consentientes. Item שמע לי aliis qui audit me; aliis, audiet me. Hæc minutiora, & cujusque arbitrio permittenda.

Vers. 35. Non superbum, nimiumque, quod omnium Sapientum calculo confirmandum fore dicat, Jobum non cum scientia locutum,

36 אבי יבחר איוב ער-נצח על-

36 Adduco, quo exploretur Jobus ad purum putum; super responsionibus instar hominum vanissimorum.

תשבת באנשי-און :

37 כי

37 Nam

tum, illa nempe qua taxaverat, Censor, & verba ejus non fuisse in matura prudentia. Ne nunc quidem Virum Sanctissimum absolvimus, sed multa imprudenter, irreverentiusque, dicta, magnitudine dolorum excusamus. Majori ergo jure inscientiam, & imprudentiam, Nostro objicere potuit Elibu, ex fontibus supra indicatis: in eoque a modesto Characterem suo non descivit.

Vers. 36. Necdum omnes fluctus compositi: in utroque enim membro magnus diffusio. *Vulgat.* I. Pater mi, probetur Job usque ad finem: ne desinas ab homine iniquitatis. Duræ sententiæ in Caput Elibui hinc causæ a Latinis. Compendium earum dabit *Smecl.* Quem manu nequit, Lingua vulnerat: & addit insuper diram imprecationem; cui tamen speciem religionis, & pietatis, obtendit: precatus Deum, velit maledicam & petulantem hominis Linguam compescere, eamque tam diu flagellis suis torquere, donec discat Divinam Justitiam & Majestatem revereri. In his se non discedere ait ab eo quod omnes communiter tenent: nempe in אבי pater mi, compellari Deum, vel ex dialecto Idumæa, vel ut Zelo paterni illius & Sacrosancti Nominis, quod Jobus violabat, defendendi, se animari insinua- ret, ut de *Pined.* argutatur. In ער נצח in seculum, ad finem usque, mitissimi, qui innui volunt cruciatus, & tormenta continuanda, donec victas manus præbeat, seque peccasse fateatur, Jobus: alii enim Mortem, alii sempiternam quoque perniciem, obtrudere auri. His omnibus ne minima quidem species adest. Violentum præsertim ultimum illud, ne desinas ab Homine iniquitatis; quam phrasin de *Pined.* confert cum Homine peccati, & Filio perditionis. Agnoscit tamen in Hebræo esse, super responsionibus, in hominibus iniquitatis. At quum תשובה responsio proprie significet conversionem, ex conversione recte elicium censet jactationem alicujus per arumnas, q. d. Exerce illum, verte, versa, jacta &c.

ut meretur homo insignis improbitatis. Hæc nemo Hebraice peritus laudabit. Postrema LXX. rectius ἀντιπρόσθεν ὡς πρὸς οἱ ἄφρονες; reliqua nonnihil conturbata. *Chald.* II. צבינא cupiens ego ut exploretur Jobus עד עלמין usque in secula; propter תיובתא responsionem inter homines impios. Nempe אבי ei valet היותי Desiderium meum, ab אבה voluit. Id

Mercero III. accommodatius videtur, quam pater mi. Utrumque tamen proponit, quasi Elibu vellet Jobum tam diu afflictionibus exerceri, donec saperet, & æquitatem justitiamque Dei agnosceret. Hinc stant plurimi, circa Pater mi, vel Desiderium meum, divisi tamen, *Vatabl. Deod. Genev. Luth. Calvin. Angl. Belg. Fun. Pisc. Drus. Grot. Codurc. Patric. Crinsoz. Guss.* Discrepant etiam nonnihil ad posterius, quod examinis justioris locum deposcit. Inclementius votum ita emollire conatur *Doct. Merc.* Alienum videtur, ut qui alias in Jobum clementior, hic optet eum diu adfigi. Sed sciamus hoc optari in bonum Jobi. Bonum electis Domini ut cruce exercentur &c. *Cruce sancta est, & salubris.* &c. Haud quadrat. Non agitur de Cruce, & palestra virtutis, & patientiæ, ad Coronam: sed de plagis, & pœnis, ob culpam graviolem impositis Jobo, ex *Hy-*

puthefi Elibui: quas ער נצח in æternum prorogari eum cupiisse, absonum plane, & abhorrens. Hoc scrupulo motus *Cl. Schmid.* IV. offert אבי pater meus improprie, pro me prudentiores, qui ratione ætatis & peritiæ Patres mei esse possent. Supplet autem, pater meus dicet, probabitur Job in perpetuum super responsionibus &c. q. d. Seniores me dicent, probabitur, examinabitur, & castigabitur Jobus, usque in seculum, ita ut nunquam approbentur ejus responsiones, sed semper castigentur, donec meliorem mentem sumat. Addit, hanc excitationem ad ipsam Elibuum posse redire.

G g g g g g

h.

h. s. Pater meus dicit, castigetur, O Elihu! *Jobus a te constanter, ut cepisti &c.* Non lenis infertio. Durior explicatio; quam non satis reinollit, quod Cl. Reim. commodiore licet flexu, dedit, *Judex meus*, ad quem in hac causa disceptanda respicio, *dicit, necesse est Jobum ulterius explorari &c.* Conjectura *Santii V.* fert *Eliphazum* hoc titulo compellari ab *Elihu*; quem hortetur, ut hominem blasphemum acris retundat, quam ante. *Bold.* figmentum VI. compellari *Archimandritam*, & *Præsidem* hujus catus, ex *Doctoribus Orthodoxis Enoscheis* compositi, ut *Jobus ad finem usque examinetur accuratius super revelationem, quam verba ejus habeant cum doctrina Enoscheorum Hereticorum.* *Santora VII.* *Doct. Tigur.* *Hæc autem in medio adfero, ut res Jobi discutiantur exactissime, quo paratæ sint responsiones contra pravos homines.* Accipere 1. אבי pro אביא adduco: per *Apheres.* elementi alibi quoque omitti in talibus formis. Quin in hoc ipso verbo *Mich. 1: 15. 1 Reg. 21: 21. 29. Jer. 19: 15. & 39: 16.* Non infirmo ergo stat talo. 2. עד נצח exactissime, valde ad Rem simul, & Linguam. De eo mox plura. Quo paratæ sint responsiones &c. 3. non inelegans: sed minus firmum: ut statim discutietur. Vicinum VIII. quod *Codure.* laudat, *Adducam plura, donec se victum fateatur Jobus.* Hi respiciunt ad עד נצח per וֹ־־־ Victoriæ reddi solitum a LXX. Eam vim expresserant *Jun. & Trem.* quoque: eademque observata *Crisozio.* Origo adfert *meram & sinceram puritatem; nec non veritatem causæ victricis.* Ita *Hab. 1: 4.* Non exit לנצח ad veritatem *Julicium.* Conf. *Esaj. 42: 3.* Ad hanc Originem palam ducit 1 *Sam. 15: 29. Thren. 3: 18.* Inde IX. in *Juvenil.* tentabam, *Pater mi exploretur Jobus ad veritatem.* Pro eo posses etiam, *Desiderium meum, ut exploretur Jobus ad veritatem usque; i. e. donec veritus triumphet.* Hæc molliora, quam, in sempiternum: estque in his honestum votum, ut ex iis quæ disputata erant, *Victrix causa pateat.* Commodius adhuc X. fuerit, *Adduco, quo Jobus exploretur ad puram puram usque: prout Num. VII. visum; nisi quod illud אבי est mente nostra valere possit, Ad-*

duxi jam, & porro adducturus sum. Est eadem *Fiducia Vincentis,* quam *Cap. 33.* sub finem indicavimus. Cl. *Cocc.* noster ex parte, quum peti ait, ut *sinceritas Jobi manifestetur: quodque in illa adhuc obscurum, rubigine deterfa niteat.* Apposite. Nam כהן est *metalla explorare admota coticula.* Talem coticulam *causæ Jobi* penitus pertentande a se prolatam, non immerito nunc gloriatur: ad eamque ipsum tum a semet ipso, tum ab aliis, jubet explorari. Cl. *Clerici, jam exploratus est, nimis gloriabundum.*

Ibid. Extremum *Colon,* ob structuram exquisitiorem, in diversa tractum. Quid *Vulgat. I. Re & Lingua* parum favente dederit, supra positum. Durissime II. *Castal. dum recantet apud homines improbos. i. e. nos quos dicit improbos.* Mollius *Tigur. III.* quo paratæ sint responsiones contra pravos homines. Eodem fere sensu IV. *Cocc.* Propter responsiones inter homines vanos. i. e. *Ut sit quod respondeatur, si homines vani Jobi dictis abutantur, & ipse ea non emendet: sed refractarius esse pergat.* Commodius *Merc. V.* propter responsiones cum viris iniquitatis; sive pares iis quas improbi dant. Eodem redit VI. *Jun. & Trem.* propter responsiones quales insunt hominibus iniquis: nisi quod paulo argutius sit. Non aliud offert VII. *Schmid.* super responsionibus inter viros iniquos. i. e. *quis dum dat, & quatenus dat, est inter viros iniquos.* Pretius, VIII. & liquidius, *Crisoz.* super responsionibus quæ dantur tantum inter homines improbos. Idem habet *Cler.* inferens, quales audiuntur &c. Novo exemplo *Guss. IX.* sub ישוב, super reditus ad homines injustos i. e. *quia sermones ejus semper releunt ad hominum injustorum partes tuendas.* Similiter תשובות argutiuscule ceperat *Cap. 21. 34.* quo redeas velim. Non tamen novum omnino, nam & *Bolducio X.* idem in mentem fuerat, propter affinitatem, & correspondentiam veluti, quam sermones ejus habent cum dogmatibus *Enoscheorum hereticorum.* Quod ego olim XI. monueram de usu *præpos. ב* comparationi inferentis, non plane abjicio: nam revera ב pro כ non raro usurpatur, nisi quod fortius quid signet: ut quum dicitur כים שברך in mari *confractio tua;* pro כים lata, vasta, *tumultuosa sicut mare.* Genus jam persequi haud

37 כי יסף על-חטאתו פשע בנינו

37 Nam addit super peccatum suum defectionem; inter nos complodit; & multiplicat verba sua ad Deum.

יספוק וירב אמריו לאל ;

haud licet. Habeatur tantum inde, propter responsiones in Viris vanitatis; pro sicut hominum vanorum: in quibus vanorum, & impiorum, characterem induisse Jobus videatur. A Num. V. VI. VII. VIII. non differt, nisi flexu constructionis. Numero VIII. tamen palmam deberi censeo; quia modestius est; idemque exprimit, quod *Vf.* 8. vidimus decenter simul & acriter objectum.

Vers. 37. Ad hunc versum tanta dissidia non expectaram, quanta nos circumagent. *Vulg.* I. quum prius Colou non male reddidisset, Qui addit super peccata blasphemiam; reliqua non bene pertexit, inter nos interim constringatur, & tunc ad iudicium provocet sermonibus suis Deum. Id de *Pined.* ita exponit, Nos interim insignem hominis stultitiam refellemus, subsannabimus, explodemus. Callidiuscule plosionem quæ in Themate ספק uest,

cum constrictione voluit conciliare. Cordatus *Vavass.* quum in Hebræo sit, plaudet, inde alius necessario sensus existit. *Bold.* II. arripit stringere pro vera & unica notione & ספק, ex qua ut aliis locis multa absurda ingessit, ita hic Jobum inducit ficta pietate stringentem manus, & complicantem, in signum perfectæ devotionis &c. Suos ludit, quum idem hocce a *Vulgat.* intentum dicit. *Ab. Esra*

III. parum speciose in ספק captavit vim abundantie sufficientis, quasi esset, abunde sufficit inter nos, ad mentem ejus noscendam, quod toe contumelias in Deum effundat. Unde

ספק complosit ad sufficientiam translatum fit, alibi dedimus. Hic aliud exigit structura. Paulo speciosius IV. *Vatabl.* Explodit sententiam nostram. Obstet, quod Amicorum sententiam suam non fecerit Elibu; quodque Jobum hætenus attentum habeat, & docilem. *Castal.* V. ampliore conspectu, plaudit inter nos se victorem jactans, & nos explodens. Pariliter *Merc.* Inter nos complodit manus suas, in signum victoriae. Hoc plurima puncta tulit. Idem scrupulus ex parte recurrit. Hinc

Doct. Tigurinis forte commodius visum VI. impersonaliter in futuro, Non enim defuturus esset, qui scelus peccato cumulans inter nos plauderet, ac verbis cum Deo litigaret. Postremum illud a ריב adscitum, non volente *Analogia.* Cl. *Cocc.* VII. contra receptissimum illud, nam addit peccato defectionem, inter nos plaudit &c. hæcce obmovit. Atqui in præsens, quum loqueretur Elibu, id verum non erat. De præterito non convenit rei, & personæ. Nam quomodo peteret eum probari, si jam probatus est defector: si plaudit triumphans. Atque etiamsi contra Tresviros plausisset, nihil tamen dictis Elibui opposuerat, neque de iis triumphaverat. Colligit hinc, in futuro potius enunciandum, Quando addet ad peccatum suum defectionem, inter nos plaudet, & multiplicabit dicta ad Deum. Graviores sic existunt incommoda: quæ in commodum suum convertere voluit *Vir Doct.* inferens, etiamsi Jobum peccasse statuat, tamen nondum ei defectionem tribuit. Quin admittit, quod est *Cap.* 33: 9. & 34: 6. sine defectione: ponitur ergo probationis eventus possibilis; nimirum ut Job addat peccato suo defectionem, plaudat inter Amicos, verba multiplicet. Hæc subtiliora, quam solidiora, de præsentis enim certamine Jobi haud dubie agitur: quod sentiens ð *pirv* VIII. subdit, ex *Jer.* 48: 26. possis, offensat, & toto quasi corpore terram plaudit. Id esset ruere, vel præceps ferri in sermone, credo. In *Lexico* tamen, id est curis curatioribus ac posterioribus: inter nos plaudit. Est exultantis & irridentis. Mihi superiores scrupuli hærent: eosque versio *Tremelliana* non evellit, sed altius figit. Nam additurus esset &c. & inter nos complosurus &c. His non premitur, quod *Schmid.* IX. secutus, Quia addit super peccatum prævaricationem, inter nos complodit manus, præ impatientia, & luctu videlicet. Idem dederat & *Merc.* sub finem; ubi monet complodit etiam referri posse ad querelas immodicas Jobi, ejusque exposulationes adversus Deum. Gravatur, quod

ספק absolute pro femoris complosione in luctu,

G g g g g 2

ut

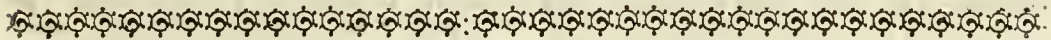
ut *Ezech.* 21: 17. & *Jer.* 31: 19. usurpatum haud verisimile: & si vel verum esset, tamen pro *complosione semoris impatiente*, & in Deum *contumaci*, nonnisi precario exponi queat, contra usum *Jer.* 31: 19. Succurrit interim, quo labans sententia fulciri forte queat. *Hebraismo* solemniter duo verba sic junguntur, ut prius *qualitatem*, vel *modum*, posterius *rem* consigneret. Hinc exiret, *complodit & multiplicat verba sua ad Deum*, pro, *inter complosiones semoris multiplicat &c.* haud secus ac si *gravis ei injuria facta esset*. Non placet: nec is mihi *Jobus* obversatur, cum corpore, quod unum perpetuum ulcus, ut *semora sibi comploderit*, vel *manus colliserit* inter complorandum, & exoptulandum. Dices *improprie* id verbi ab *Elibuo* potuisse adhiberi; sed non est verisimile, nam & in vocabulis traductis decencia servanda, nihilque ponendum, quod *personae* disconveniat. Si tale quid admittendum esset, magis inclinarem X. in *plausum jactationis Num.* V. propositum; quod sensus eam potius in partem feratur. Difficultates *Num.* VII. motæ, levabuntur, si illud *plaudere* latius sumatur, non respectu *Amicorum* quos ad silentium redegerit, nec *Elibui* ipsius, sed *presentis causæ*, in qua se non gesserit videlicet *ut peccatorem merito puniret*; sed in qua *innocentiam suam audacissime defendens*, *Victorem* quodammodo *Dei*, *hominumque*, se intulerit. Hoc ipsum commodius reddet latior ille usus, quo *דפף* *plaudere* se permittit ad *vanas jactationes*, & *ἄκρητοι* *strepitum verborum*, ad quem *πίπλω* quoque venustissime translatus, qui proprie *strepitum aque inter remigandum* signans, ad *manuum complosiones*, *verborumque jactationes*, diffunditur. Apud *Aristoph.* in *Vesp.* 676. hinc pulchre ductum *πιπλωσαι*, *cicere πίπλωσι*; ubi *Schol.* annotat *πίπλωσι*, quoque esse *κτυπιτιώ*, *φαντασιουργοί*, ipsum *jactatorem*, *phantasticum* deditum. In *Elym.* M. extat *φαντασιουργοί*, quod signantius, ad *δοξολογίας*, & *jactationem gloriosam*. Huic adspectui vicinum XI. quod *R. Salom.* dedit, qui in *דפף* ait esse *לשון רוב דברים והרמת קול* *significationem multitudinis verborum, & magniloquentie*. Exculptum ex usu illo *sufficientie abundantis*, quem & *Ab. Esæ* *num.* III. vidimus placuisse. Tetigit *Merc.* monens esse,

qui reddant, *abunde fundit inter nos & multiplicat verba*. Id *Noltris* se parum commendare potuit, & arcessitum merito visum; nam a *דפף* quatenus *sufficientiam* adfert, hunc sensum deduci, non patitur *Linguae* genius, ad *Cap.* 20: 23. indicatus. Sed sciendum verba *سفق* & *صفق* apud *Arabes*, *verberare cum soni repercussione*, *plaudere*, *complodere*, *explodere*, speciatim uturpari in *explosione*, dicam? an *effusione liquoris cum sonitu vehementi*, quod & *Grecis* *πίπλω*. Hinc *struere* esset, *דפף אמרו* *cum πτόλω*, *ἄκρητοι*, *strepitu profundit, & multiplicat, sermones suos in Deum*. Non omnino idem est, sed tamen satis vicinum, quod *Jer.* 48: 26. grandissime figuravit. *Inebriate eum, quia se magnificavit contra Jehovam: & Muab* *דפף בקיאו* *plaudet in vomitu suo*. Incommodius paulo, *manibus plaudet: plenius, toto corpore plaudet, & volutabit se*. Et huc *πίπλω* traduxit *Cothurnus Æschyleus* in *Pers.* 981. *ἰνὶ πτόλω τλάμωσι ἀπαύγουσι χέσται* *uno plausu miseri palpitant humi. i. e. strati jacent, & moribundi corpora jactant*. Necdum vides vicinum illud, quod inesse dicebam. En! per figuram ex *ancipiti*. Quum præmissum sit, *Inebriate eum, nam הגריל grandia locutus est; fieri nequit ut in דפף non sit iustus conveniens illi jactationi*. Subsumitur ergo, *Et phundat tum Moab in vomitu suo. Qui dulci fortuna ebrins insolenter se jactabat, jactitet sese moribundus, & ira Divina inebriatus; manus, pedes, corpus, in suomet vomitu, terre applo-*

Ibid. Altiolem adhuc curam locus hiece postulat: nam ex eo dilucescere potest, quid *Elibuus* de *persona*, & *Casu*, *Jobi*, cogitarit. *Nimis acerba* statuunt I. *Latini*, ex quorum mente *Sanct.* ita ad prius colon, *Quia tyrannidem, & impietatem vite superioris, Blasphemia nunc cumulat*. Id resutatam jam sapius. *Merc.* II. multo mitius, & ad rem: ante leve peccatum erat, *ob quod adstigebatur; sed nunc ex quo cepit adstigi, peccatum illud auxit scelere, dum in Deum velut insurgens, & justitia conquestus est &c.* In hoc differt ab *aliis* *secis*, quod illi *putarent Jobum* ob *gravio-*

ta scelera puniri: at Elihu non nisi ob levia aliqua peccata, quæ Job non videbat; ideoque censebat orandum ei, ut *Vs. 32. dixit.* Addit & alia, quæ ad præsentem luctam Jobi, e- jusque murmuraciones, spectant, in quibus rebellasse Deo visus fuerit; quamvis non fecerit; sed gravissimis vulzeribus acceptis, & labascens nonnunquam, gradum tamen fortiter retinuerit; & post longum conflictum, varium- que Martem, vicerit. Nimis remisse III. Cl. Cocc. in illa quidem sententia, quam supra proposui, addet peccato defectionem; quasi nec- dum illuc progressum Jobum innueretur. Attamen Defectionem concedit referri ad San- nam *Vs. 7. 8.* si in presenti reddatur, addit. Huc tendit Cl. Schmid. ad responsiones re- stringenda esse verba censens, q. d. quia ad- dit peccato suo prævaricationem in responsionibus suis. i. e. si semel peccavit in respondendo, ad- dit mox gravius peccatum per verba duriora. Non nego ferri posse: sed Merceri opinionem longe præfero: nec de responsionibus hoc di- ctum crediderim, sed de universo casu Jobi, & controversa causa plagarum, ac pœnarum, ejus: ad quam respiciens Elihu, dixerat, ad-

duco quo exploretur Jobus ad purum putum us- que &c. Redeat tamen ad responsiones, an & propterea ad illas restringi necesse? Uberius utique, nam ita respondendo, ut facit, addit peccato suo, quod causa hujus mali, Rebel- lionem, Defectionemque contumacem ab obe- dientia Domini. Hinc ergo IV. patescit, quod supra aliquoties inculcatum, Elihuo hanc sedi- disse opinionem, poenæ, quas Jobus patere- tur, haud esse immeritas, neque tantam esse ejus innocentiam, quantum pugnabat; sed eum haud dubie ob poenam peccati, quam vo- cat חטאת; cui nunc accedat aperta rebellio, פשע. Ad hæc duo ita se adhærescere in- dicat Elihu, ut se plane animi pendere fateat- tur, quid tandem de Jobo judicare debeat: probus sit accensendus; qui ob delictum aliquod gravius gravioribus plagis castigantur: an im- probis, ob Hypocrisim poenas tandem luentibus, & eo ipso tanto certius, & justius, pereuntibus, quanto contumacius Deo obmurmurant. Hanc Viri mentem sequentes, sermones di- stinctius exponet.

CAPUT TRICESIMUM QUINTUM.

: ויען אליהוא ויאמר :

ET respondit Elihuus, dixitque.

2 הזאת חשבת למשפט אמרת
צדקי מאל :

2 Num hoc reputasti pro judi- cio? dixisti, Justitia mea præ Dei.

3 כיי

3 Quod

Vers. 1. Ulterius tertio pedatu progreditur Elihuus; atque speciatim refutat imprudentif- simum illud, & ferme profanum, quod *Cap. 34: 9.* tetigerat, *probitatem non prodesse præ improbitate.* Istac ansa removet, quod Jobus aliquoties objecerat, *probos jacere, improbos florere, Judicium Dei in terris nullum esse;* sed omnia cæco quodam motu volutari, misce- ri, susque deque inverti. Hoc prudenter, & solide; refellit, ostenditque per *impatientiam,*

& *superbium,* talia suggeri: ad quam abreptus fuerit Jobus, quod Iræ Divinæ infinitam molem ante oculos non retineret. In his paulo ulterius jam calor disputandi Elihuum provexit; & præsertim ad finem asperior reperitur: quod tamen non sine ratione, utique ex optimo principio, factum, in loco patefecit.

Vers. 2. Animosior instantia, qua denuo confutare aggreditur Elihu. nimis audax Jobi dictum, quod *Cap. 34: 5.* posuerat. Ex ab-
G g g g g 3 rup-

rupto, nec sine indignatione, *An hoc reputas*

למישפט pro iudicio? &c. Variant sententia.

Veteres I. calumniari esse dicentes, satis supra revicimus: ac proinde quæ *Coturc. Sanct.* alique, hic acerbis in *Elibum* pronunciant, amputamus. *Calvin.* II. *conc.* CXXXVI. hæc promit. *Elibu* pergit *Jobum* accusare, eo quod adversus *Iustitiam Dei* blasphemavit; & voluerit *Iustitiam* suam Deo superiore esse. Non quod ea verba pronunciarit, aut quod etiam illud voluerit, sed quoniam sic defenderit *Iustitiam* suam, ut sine causa, & per injuriam, eum a Deo cruciari consequeretur. Multis hæc persecutus, subsumit. Cognoscamus hinc, nos paratos esse ad blasphemandum, nisi Deus impediat: quin etiamsi non is sit animus noster, ut id velimus facere, sciamus nos in nostris indignationibus, & murmuribus, ad hunc scopum semper tendere, quod Deo iustiores esse volumus; Id vero blasphemia est horrenda, & execranda. Tandem subdit. *Jobus* potuisset adversus hæc excipere: nunquam mihi animus fuit adversus Deum blasphemandi, aut meam *Iustitiam* supra ipsum extollendi & magnificandi. Ita quidem. sed tamen ejus peccati reus est: si enim non ita deiciamur, ut Deam omnia confiteamur juste agere, certum est nos *Iustitiam* nostram supra ipsum attollere velle. Hæc longiuscule excerpti, quod *Merc.* & perique nostrorum huc fere eant, vertentes *An hoc computastis pro jure?* pro recte ac juste dicto? quod dixeris, *Iustior sum Deo.* *Quæstitus* III. *Jun. & Trem.* *An hoc ratiocinaberis in causam tuam, quum dices, Iustitia mea major quam Dei?* q. d. Fieri profecto nequit, quum in talia effutivisti, ut ad illum locum attenderis, quem explicui, de *Iustitia ac misericordia Dei*, deque tuo officio. *Analyti* subtiliore IV. Cl. *Cocc.* hic concipit objectionem contra *Judicium probationis*, quod *Elibu* petierat a *Vf.* 32. ad finem *Cap. præc.* quasi nunc ita pergeret, *Incepti Judicium* illud tibi explicare. Tu quid in contrarium adfers? Numquid hoc cogitasti ad *Judicium*, (dixisti *Iustitia mea præ Dei.*) ut diceres, quid proderit tibi? quid utilitatis offeram de peccato meo? Hanc ergo, a parte *Jobi*, instantiam format, *In iudicio gratiæ, castigatio, quæ Deo non prodest, Homini Iusto imponenda non est. Atqui castigatio tam acerba & quotidiana Deo non prodest.* Ergo. Minorem propositionem sic firmat.

Ex gratuita justificatione gloriam suam consequitur Deus. Ad eam nihil facit talis castigatio: imo eam nonnihil obscurat. Si enim *Iustificatio* nostra etiam requirat *castigationem* aliquam nostram, sine qua non obtingat, non est mere gratuita. Denique per talem *castigationem* nihil emolumenti, aut voluptatis, Deo creari potest. Ad *Vf.* 3. mentem clarius exponam. Nunc habe V. quod נאל a Deo etiam reddi posse observans *Cocc.* hinc eliciat, *Hocine excogitasti proferendum in iudicio, cujus copiam tibi a Deo fieri petivisti, dum dixisti, Iustitia mea a Deo prodibat, Deum Iustificatorem causæ meæ habeo, quod dixisti, quid prodest Tibi O Deus?* Sentus. Minime hoc satis est, ut a Deo absolutus abeas, quod Deo non prodest nostra afflictio, & peccati castigatio. Subdit. Non definitio utrum præferam, præ Deo, an a Deo. Certe hic minus habet acerbatis, & est percommodus. Effet forte, si *Hypothesis* rite jacta, & starent quæ ad *Cap. 34. 5. num. III.* delineata: nam ut ille, sic hicc locus, haud dubie explanandus. Ergo & *Schmid.* VI. hic insitens in id, quod ibi dederat, *Num hoc cogitasti esse pro eo iudicio, seu ordine salutis, quem tu, ut æquorem, habere velles: & num propter hoc dixisti, Iustitia mea major est quam Dei?* Quod dicere possis ad Deum, quid prodest Tibi? aut quid profum Tibi ex peccato meo? extundit hinc *Thesin*, quam ex verbis *Jobi* eliciisset *Elibu*, Deum ita agendo scandalum dare hominibus, cogitandi, quasi delectetur peccatis, atque sic utilitatis aliquid inde capiat &c. Quo non abripiunt *Hypotheses* minus dextræ? & quam dilutus color ille, in *Analyti* præmissus? Quamquam *Jobus* hanc *Thesin* in formalibus nusquam habet, observavit tamen *Elibu*, quod *Jobus* a carne sua ad hanc sollicitatus fuerit, eamque in sermonibus suis prodiderit. Enimvero plus hoc esset, quam *Epicureum Numen* induxisse quodammodo, quod nec bene promeritis capiatur, nec tangatur ira. Alit ut ad confinia hæc fortibus quibusdam dictis accessisse visus *Jobus*: ita nihil mihi succurrit, quod vel ulla specie huc trahere potuisset Reprehensor; & ne sollicitari quidem ad talem cogitationem potuisse *Jobum* a carne sua, adfirmare sustineo. Molli, & acuto, ductu *Doct. Tigur.* VII. *An cum iudicio id statuis, quod dicis? Iustitiæ meæ apud Deum*

מה 3 כי-תאמר מה-יטכני-לך מה

3 Quod dicas, quid proderit tibi, & quid proficiam, præ peccato meo?

אעיל מחטאתי:

אני 4

4 Ego

Deum nulla est ratio. In eam mentem satis rotunde Vs. 3. subsumunt, Dixisti enim, quid commodabit? Neinpe צדקי justitia mea &c. Blandum: sed מאל a Deo resolvi in, exulat a Deo, exemplo caret. Apud Munster. simile quid reperias. Mollis item conatus VIII. cujus meminit Cocc. nomine judiciousissimi Interpretis, ita reddentis, putasine hoc juri convenire, de quo dixisti, Mea Justitia est a Deo; Dicere, quid me juvabit illa, & quid inde emolumentum capiam magis quam a peccato meo? Levare possent scrupuli, quos obmovit ה' מאל: nam revera Jobus confidenter asseruit, se ab ipso Deo justitiae testimonium reportaturum, si modo ad Tribunal ejus accedere daretur. Inde nunc satis aculeate instaretur, An in eo etiam te Justum pronuntiaret Deus, quod negaveris Justitiam prodesse cuiquam, præ peccato. Constructio tamen aliud suggerit, quin & Elibui increfcentis vehementia IX. aliquid vehementius deposcit. Hoc aliud esse nequit, quam quod Cap. 34. 5. jam objectum vidimus. Ibi erat צדקתי Justus sum in hac causa, & Deus judicium meum,

i. e. jus mihi debitum, removit, abiecit, evertit. Idem gradu novo auctum nunc reponitur, An hoc ergo reputas in judicium, i. e. an in eo situm jus tuum? an hoc tibi pro Jure etiam arrogas? & super eo Judicari postulas? Cl. Guss. sub השב bifariam. 1. an hoc cogitasti ut in judicium proferres? 2. an hoc reputasti pro ratione justificativa? Posterius ad nostrum proxime accedit. משפט hic est liquidum Jus; quo quis causam obtinere potest, & debet, apud æquos judices: ut Cap. 34: 6. & 23: 4. & 13: 18. אמרת Quod dixeris, pro שאמרת, nil habet duri. מאל צדקי Justitia mea præ Dei. Non dixit, inquit, etiam ii, qui Elibuo patrocinantur, sed per consequentiam id collegit legitime. Sufficere posset. Sed vide an non diserte satis dixerit,

Cap. 13: 18. Ecce instruo aciem Judicii: scio me, me, justum futurum i. e. evicturum innocentiam. Confer quæ ibi notata. Hoc qui dicit, quum se cum Deo disceptaturum esse sollemniter profiteretur, is aperte dicit מאל צדקי Justitia mea præ Dei: videlicet in Causa presenti. Istos ultra fines ire, nefas. Reliqua ejusdem Capituli eodem tendunt. Adde, quæ ad Cap. 23: 4. 5. 6. 7. 14. nimis fortia, sane, atque cum optimo, & tenerrimo, in Deum corde, (quod Elibuo laud patebat) meram contumaciam spirantia. Jure ergo Jobum castigat, atque confutat, qui non nisi ad verba de sensibus ejus poterat judicare, Si quis addere velit eum Zelo pro Causa Dei non correptum tantum jam, sed & abreptum, atque ulterius, quam pat, eventum, non equidem refragabor. Inculcatum ad Cap. 32: 2. & alibi. Immota tamen manet Viri Integritas, quæ hic nihil aliud passa, quam quod vel Justissimi, atque moderatissimi, mortales, in consimili causa passi fuissent.

Vers. 3. Ad id quod Vs. præced. quisque sibi sequendum duxerat, huic quoque accommodare debuit. Vulg. I. ambigue. Dixisti enim, non tibi placet quod rectum est; vel quid tibi proderit, si ego peccavero. Dubium oriri monet de Pined. illud Tibi ad quam personam referatur, Jobumne ex enallage satis crebra; an Deum? Sanct. ad Deum referens, addit Elibuum malitiose, & callide, cavillari, & hauc, utcumque, blasphemiam concinnare: quod Deo virtus & pietas non placent: quodque ex hominum peccatis aliquid compendii, lucri, & voluptatis, captaret. Addit, Quis hoc de homine non prorsus insano cogitaret? Ergo nec cogitavit Elibu, & cum larvis tantum pugnatur. Calvin. II. Dixisti enim, quid proderit tibi? aut quam utilitatem accipiam ex peccato meo: subaudi, relicto. Sic tibi ad Jobum redeat necesse. Consentit Merc. Dicendum erat per Mimesin, Quid prodest mihi? Sed ita passim forma orationis commutatur. Ad sequens,

ex peccato meo, apponit, si scilicet illud reliquero, si ab eo recedam? Incommodè. Incommodius quod subdat, qua ratione scilicet pro eo expiabo. Traxit eum Munst. qui dederat, ex peccato meo remisso, & per penitentiam dilato. Ipse traxit Grotium, extrema sic melius verti censentem, aut quid ego utilitatis capiam expiando peccatum meum. Quid R. Salom. & alii hic habeant, multo concinnius, infra dabitur. Jun. & Trem. III. plane sui, Si roges, quid profuturum sit tibi, dicens, quid proficerem supplicio meo? Ajunt esse anticipationem objectionis, quam Jobus potuisset adducere, occasione sumpta ex Cap. 34: 36. Quid tu expetis ut amplius prober adfectionibus, quid profuturum esset, obscuro, si gravius adhuc adfligerer? Unice placuit IV. Coccejo, nisi quod alium connexum per parentbesin exhibeat, quem Vs. 2. reperies. Ad illa, Quid utilitatis afferam de peccato meo? notat, Scilicet quatenus multa pro illo, aut pœna, luitur. Humani magistratus, quum peccatores multant, ex peccato capiunt fructum. Ad Deum nihil vel voluptatis, vel emolumentum, ex eo redit: ut propterea punire gestiat. חטאתה pro pœna peccati, nemini ignotum; & R. Levi eandem viam paulo aliter adaptare conatus fuerat; subscribente Drus. sed profecto parum convenit personæ Jobi, ut jam subito agnoscat se pœnas peccati luere: deinde judicium illud probationis ulterius per adfectiones prorogandum, Cap. 34: 36. ad quod respiciet putatur, haud admittimus. Eadem difficultates num. V. obstant. Cl. Schmid. VI. Thesin quam num. VI. præc. minus dextre assumpsit, urguens, מחטאתי ex peccato meo, proprie acceptum, in hunc desinebat sensum, Juste hætenus coram Te, O Deus, vixi, nec peccatum malitiosum patravi: interim me gravissime adfligis, impios non adfligens. Quid inde concludere debeo? Num hoc, quod peccatum meum tibi profuturum sit, si etiam peccem ut impii? futurumque ut eo delesteris? Utique vix aliud inde concludere licet. Infeliciter. Merito ergo hinc resiliere Doct. Mich. & Reim. cum Figur. sentientes, qui VII. habent, Dixisti enim quid commodabit? nempe צדקי justitia mea: Quam utilitatem capiam si non peccem? מחטאתי absque peccato meo secundum Mich.

ita vivendo ut non peccem: ut M. Cap. 34: 39. & alibi negative. At Reim. M. comparat: tenet cum num. VIII. supra ad Vs. 2. & Præcl. Belg. ita lucide vertentibus, Namque dixisti, quid prodesset illa tibi? & quid ex ea amplius lucri faciam, quam e peccato meo. Stomachosior esset Mimesis, in quam personæ illa Enallage mire quadrat; nec effugium appellare debuisset Schmid. quod est verum stili sublimioris ornamentum. Multa talia jam habuimus: & ex Tragicis innumera promi possent.

Ad מחטאתי ita præverat R. Salom. sup-
plens; Quid proficiam, ex justitia mea יותר
plus quam ex peccato meo? prius יסכן non
refert ad צדקי Vs. 2. sed inserit יושר דרכי;
ad quam rationem & Merc. הם דרכיך in-
tegritas viarum tuarum. Hæc non omnino
talìa, quæ scrupulo vacent: ac præsertim co-
hærentia minus teres, & rotunda. Liberius-
cule Episc. Eliens. IX. Quid aliud intendere
poteras, quum talia dicta funditares, Quid cur-
rat Deus inmensæ sim, an non? aut quid sa-
voris inde percipiam si talis fuero? Disjunctim
Crinsor. X. Namque tu dixisti Deo, quid con-
ducat Tibi, aut quem fructum capiam ipse, si
patiar ob peccatum meum. Extra fines contro-
versitiæ. Turbide Codurc. XI. Quid juva-
ret Deum colere, Satius est me peccare, vel,
e peccato meo plus redit commodi. Pergit. Me-
re sycophantiæ. Apage oblatrantem canem &c.
Indecorum. Cler. XII. hanc excrcet crisin.
Ne hæc quidem dixerat Jobus, nec facile intel-
lectu, quid sibi velint. Si hæc cum anteced.

connexa, per part. כי, potuerit velle a Jobo di-
ctum: Quid proderit tibi, me ad peccandum
gravibus suppliciis, quæ de me sumis, & bene-
ficiis, quæ in improbos confers, adluxisse? &c.
Consonat cum num. VI. Addit, possent & hæc in-
terrog. in negationes mutari h. in. Noxium tibi
erit, me malum fieri tam duris rebus; nam
nemo te amplius colat. Parum solida. Omni-
no retinendum XIII. quod Cap. 34: 9. ex-
probratum: ibi illud אמר distinctum a Vs. 5.
non signat expressa verba Jobi, sed animi e-
jus sensa, ex modo disputandi manifesta. Spe-
ciatim alluditur ad graviora dicta, quæ hoc
ipsum aperte præ se ferre videbantur: ut Cap.
9: 21. 29. 30. 31. & Cap. 10: 14. 15. vel
nihil

מלך ואת-ד-רעך 4 אני ואשיבך

4 Ego tibi respondebo verba; & Amicis tuis tecum.

: עמך

הבט 4

5 Vi-

nihil dicit ibi *Jobus*, vel hoc, *nullam sibi utilitatem revenisse ex pietate, & innocentia sua; adeoque rem rediisse, ut si vel nocentissimus vixisset mortalis, seque totum peccato tradidisset, plus malorum subire non potuisset.* Sentis *Adfectum* miserii, misere luctantis, & æstuantis: quem nos jam excusamus, & benigne interpretamur, quia *Coronam Virtutis & Innocentiae* Fidelissimo Servo suo ipse Deus imposuit. Sed an *Elibuus* jam tum id judicii ferre vel poterat, vel debebat, de talibus vocibus, quarum *Radice* sincerissimam, id est *Conscientiam* nulla labe taminatam, ei perspicere necdum datum erat? Nemo dixerit, materiæ suæ intelligens. Ad hanc rationem elucet tandem, **מחטאתי** commodissime reddi, *præ peccato meo*, hoc est, *præ quam si peccator vixissem.* Abruptum illud **חטאתי**, *peccatum meum*, cum suppositione, pondus trahit. Ex *Cap. 10: 14.* id huc illatum, ubi **חטאתי & עוני** eodem plane adspectu. Est oppositum **צדקי** *justitia mea*, i. e. *Vitæ innocentia*, qua *Justam* sibi *Causam* tam fortiter vindicabat Noster. De ea *Justitia* opportune subsignitur, *Quod autem dicas, quid promittit tibi? quid utile inde ad te redundat? & quid ego emolumentum capio inde præ peccato meo? i. e. præ quam si peccato me totum dedissem? Ego ad id respondebo tibi &c.* Habes connexionem teretem, quam sequentia commendabunt. **כי** *Illativum*, pro *Quod autem*, satis crebrum. *Deut. 7: 17.* **כי תאמרו** *Quod autem dicatis in corde vestro, Multi populi illi præ me, & qui potero eos occupare? Vsf. 18.* **לא תירא מהם** *Ne timeas ab illis &c.* *Jun. & Trem.* nostri sunt in nexu, in sensu non item. Hoc si teneatur, non tantum præcedentia, sed & sequentia, limpidius fluent, & aciem disputationis dabunt tam bene struendam, firmatamque, ut ei merito concesserit, tenax quidem, sed non pertinax, contumaxque, causæ suæ propugnator.

Vers. 4. Qui ab hoc connexu aberrarunt,

varia supplere, vel hiatus linquere, coacti. *Vulg. 1.* Itaque respondebo sermonibus tuis &c. *Calvin. II.* Ego respondebo tibi sermones, & sodalibus tuis tecum. Ejus judicium de *Sodalibus* hoc. *Etiamsi tecum magnas turbas haberes, & simul ad accusandum Deum, & blasphemandum adversus ipsum conspirassetis; habebis tamen quod omnibus vobis respondeam.* Eodem modo *Merc.* nisi quod *Amicos Jobi* intelligere malit, quod non satis validis rationibus eum impugnarint, sed velut victi turpiter obmutuerint. Citra hiatus *Jun. & Trem. III.* Si roges &c. Ego respondebo tibi sermones, & sociis tuis tecum. i. e. qui idem tecum sentiunt, ut *Calvin.* Non licebat iis de *Amicis* cogitare, ob arctiores, quos sibi circumdederant, cancellos. *Cocc. IV.* hianter, Ego reponam tibi verba, paucis satisfaciam tibi: & amicis &c. Non quod idem dicerent cum *Jobo*, sed quod una responsione utrisque posset satisfacere. *Job*, quia *Deo* non prodesset pœna, censebat non ita hominem continenter probandum esse. *Amici*, quia peccata contra *Majestatem Dei*, ideo peccati hominem: & quia *Justitia hominis* non prodest *Deo*, ideo nec mercedem vel peti posse, vel dari etiam semper, censebant. Quæ longe absunt a regula gratiæ. Atquin *Amici* pro mercede, ut pietatis perpetua & indivulsa comite, etiam his in terris, nimis acriter pugnant. *Schmid. V.* abrupte etiam, Ego respondebo tibi &c. refutando: sociisque tuis, illos informando &c. *Cl. Mich. VI.* Ego vero respondebo tibi &c. *Tigur. VII.* Ad quod tibi respondebo &c. &c. Reliquis hoc, vel illud, sequentibus, immorari nil attinet. Ad nostram rationem *VIII.* arcta simul, & firma cohesio, per quam opportuna ansa præbetur *Elibuo*, cum refutatione *Jobi*, & *Amicos* simul convincendi, quod statum controversiæ turbarent, & non iis armis *Jobum* aggressi fuerint, quæ ipsa materia ministrabat. Hoc quale sit, ad intelligentiam hujus *Capitis* præmunendum.

Vers. 5. Discrepant magnopere judicia, circa *Questionem* quæ adversus *Jobum*, & *Amicos*, discutienda suscipitur. Transversi abeunt *I.* qui iniquius de *Elibuo* sentientes, omnia ejus

Hh hh hh

re-

5 Vibranti oculo tuere cœlos,
& cerne; atque adspice æthereas
plagas; altifrontes sunt a te.

5 הבט שמים וראה ושרו שחקים

גבהו כמך :

6 Si אמ 6

rectissime dicta subulcerant. Conturbatissime Codurc. Totum hunc locum Elibu ex commissionibus superioribus Triumvirorum corradit, convasat, & vana loquacitate commentatur; atque iterum Jobo temere ozgerit: imponens illi quod passim fit ab improbis, & nefariis, hominibus, qui neglecta religione, quasi nihil profutura, ruunt in omne scelus, & præcipites feruntur in rapinas, injuriasque omnes. Hinc querelæ excitantur adfectorum. Nec quicquam improbi de Deo cogitant, qui res letas us indalget. Hinc fit ut vicissim res adversas experti clamitent, Deusque non respondeat, quia scelerosus non exaudivit &c. Talia, pro luce, tenebras vehunt. Immoderate & Sme. II. Somnia & deliria objectans Elibuo, qui confingat, & Jobo impingat, que nunquam dixerit, eo spectare disputationem hanc ait, ut probet, Nihil ab homine sive boni, sive mali, ad Deum pervenire posse, atque ideo Deum nihil compendii captare ab homine in eo judicantis ac puniendo. Respondet opinionioni ejus, ad V. 3. expositæ. Vide jam porro æquitatem Viri. Argumentum quo hic utitur, indicat illius infirmam ignorantiam. Deum enim cœlo includit, ita ut neque terram, neque universum compleat, neque cum hominibus sit: & tota ejus ratio consistit in locorum distantia; quasi ad Deum qui tanto ab hominibus intervallis distulatur, pervenire nihil possit, perventurum utique si prope nos esset &c. Haud scio an hebetius quicquam, ab homine Erudito unquam proficisci potuisset. Merc. III. ita calculos poni putat. Nihil Deo vel nostra recte facta conferunt, vel male acta incommodant. Itaque non est quod ita Justitiam tuam prædices, quasi quicquam ea illi conferat, aut inde majestas ejus augetur &c. Ad finem hæec. In Jobum hoc contorquet, quia ille tanto studio suam integritatem defenderat, de Deo querens, quasi ipsius integritas quicquam Deo conferret. Remuneratio omnis ex ejus clementia est. Similiter quum peccata puniat, non ideo punit, quod illis incommodetur, ut principes qui imminutam majestatem vindicant, sed ideo, quia hominem condidit ut bene faceret &c, &c. Notat insuper, Elibazum hac de re dicere expisse Cap. 22. 2. 3. Sed non ple-

ne tractasse. plenius ergo hoc loco Elibuum eandem pertractare & Jobi objectionem Cap. 23. & 24. ad quam socii nil responderant, diluere. Huc plerique accedunt, monentes fere, non aliud hic in Thesi urgeri, quam quod Elibazus insinuarat Cap. 22. 2. Incommodum: nullo enim tunc jure dixisset Elibu, se & Amicis eadem opera responsurum. Hoc ipsum forte in causâ, quod Calvin. IV. Socios in figura acceperit; atque hunc generalem præbuerit conspectum. Videtur hæc responsio, Contemplare Cœlos &c. satis frigida. Nonne validius argumentum habebat, ad ostendam Justitiam Dei? Ita quidem: sed si hic sermo ut par est applicetur, sufficit ad omnibus iis, qui adversus Deum blasphemare volunt, us occludendum. Num ex hoc aspectu cœlorum aliud argumentum ducit, Nos si bene egerimus non posse prodesse Deo, nec etiam quum male egerimus, ipsi nocere. Non est ergo, quod imagine-mur, Deum nobis, si bene faciamus, obstructum esse: aut quum male facimus, ultionis appetentem &c. &c. Hæc in se spectata intelligo: ad Scopum quid faciatis, non æque. Jun. & Trem. V. aliquid propius meditantes, ajunt, Dilemmate niti totam hanc consutationem, quo utatur Elibu, ut locum de usu adhesionum nostrarum explicet, Jobi, & aliorum, causa. Illud esse hujusmodi. Adhæctiones istas necesse est aut Deo prodesse, aut tibi. Deo prodesse nego; ab hoc V. usque ad 8. Superest ut tibi, & tui similibus, prosint. Est longius repetitum; & ex V. 3. explicatione minus concinna ortum. Hac concessit & de Pined. quasi dixisset Jobus, Non aliter me ex cruciatibus, quam si ex cruciatibus meis voluptas Tibi aliqua, aut utilitas, accresceret. Non multo aliter Cl. Cocc. VI. cui quum V. 2. 3. forment Objectionem Jobi, non prodesse Deo tam acerbas piorum Castigationes, V. 5. 6. 7. faciunt concessionem sumti, cum confirmatione, & ampliatione q. d. Quemadmodum homo non obest Deo per peccatum suum, quandoquidem tanta inter ipsum, & Deum, distantia est: ita nec pœna peccati ei prodest. Indidem autem sequitur, quod neque ex justitia tua capiat emolumentum. Non poterat aliter, ob id quod V. 3. adseiverat.

Qua-

Quæsitæ ad hæc Crisi Cl. Schmidius VII. *Hæc Cocceji non placent; falsum omnino est, tantam esse inter Deum, & hominem, distantiam: in ipso enim movemur, vivimus, & sumus. An hoc tollitur a Coccejo? an falsum, esse inter Deum, & hominem, infinitam distantiam, non utique loci, quod longe a mente Cocceji repulsum, sed perfectionum? Et quid ipse tandem? Nobis inquit, ita argumentatur Elibu. Is qui summum vastissimumque Coelum, ad nubes, & terram usque, una cum terra possidet, & cujus adeo sunt omnia, quæ sunt; neque ex peccato, neque ex justitia hominum, damnium, aut emolumentum, accipit. Hæc in se vera: sed quid ad rem? hæcenus enim generalia. V. 2. exposuit Vir Doct. Responderi ad Thesin Jobi, Deum videri peccatis hominum delectari, aut utilitatis quid capere, sive ex malitia, sive ex justitia, hominis, ex eo quod sit Altissimus, qui sibi ipsi sufficiat &c. Monuimus, illam thesin nunquam Jobo in mentem venire potuisse. Adhuc accessit hæc ejus confutatio. Circumspiciendus omnino VIII. certior Scopus quo sublimis hæc disputatio recta feratur, & quidem ita, ut cum Jobo, Amici simul refutentur. Nempe ab utraque parte itum fuerat in excessum: & Amici quidem tetenderant pietati, & virtuti, comitari felicitatem; & non convenire Justitiæ, ut veri & sinceri Numinis cultores sint miserimi. Jobus contra pugnat, calamitosissimos reperiri eos, qui maxime religioni studerent; ejusque contemtores palam florere, in bonisque ævum traducere. Hoc respectu, non alio, acerrimæ illæ concertationes habitæ: atque huc quoque, tanquam in centrum, collineant duæ illæ audacissimæ Theses, quas Elibu nunc convellendas sumit, *Justitia mea præ Dei: & Quid proderit, Religiosum Dei cultorem vixisse potius, quam peccatorem egisse nullo scrupulo ulla in re retentum?* Hanc faciem addidimus verbi 3. sine qua filum rite prehendi nequit. Hæc ex animo, i. e. ex sensu interiore Cordis puri, Deoque indivulsi adhaerentis vel inter tormenta, & cruciatus, neutiquam dixerat Jobus; sed tantum ex affectu conturbato, & doloribus simul, simul criminationibus injustis Amicorum irritato. Tanta tamen hæc dixerat vehementia, ut Elibuus, cui Conscientia Viri haud parebat, merito propterea indignatur, & tanquam ex animo profecta forte, si-*

bi retundenda duceret. Concipit ergo talem harum Thesium redargutionem, qua Jobo compresso, Amici simul convincerentur improvidi fuisse disputatores; quum tam inconsiderate urissent, Dei Justitiam pollulare, ut bonis semper bene, malis vero male, omnia cederent. Habet conspectum rerum, quem prudens disceptator controversiæ intactum linquere non potuit, quum ex media hæc causa, ultro, citroque, agitata, sponte se ingerat; atque nihil egisse videri debuisset, nisi hoc ipsum curatius discussisset. Eum in finem demonstrare aggreditur, Justitiam Divinam, universamque rationem providentiæ, nostro modulo haud metiendam: quasi par esset, ut ubi pietas, & religio, ibi continuo adsit felicitas, & quædam quasi merces, Dei cultoribus jure suo competens: item, ubi impietas, ibi confestim adsit calamitas, & præsentissima pœna, quæ Dei contemtores palam feriat. Hæc duo si nimis acriter teneantur, sententiæ ferentur imprudentes, ac temerariæ, de Dei erga homines vel odio, vel favore. In hanc partem peccarant Amici. Eodem ex fonte quoque infinitæ existent criminationes providentiæ, quasi Deus res humanas non moderaretur secundum normam æquitatis, & justitiæ, sed eas cæco casui, Fortunæque ludibrio, ferendas, & volvendas, mandasset. Huc improbi $\gamma\omega\omega\eta$ $\tau\eta$ $\kappa\epsilon\phi\alpha\lambda\eta$ procedunt. Moratiores, & modestiores, mustitant. Probi & religiosi, ubi gravior quædam vis tentationum, per calamitates, incubuit, in acerbas erumpunt querelas, cum Deoque expostulare etiam, & contendere, occęptant. Factum, nimis factum, a Jobo nostro: atque adeo, ardente cum maxime certamine inter Ipsum, & Amicos, vix aliud factum. Non poterat, ergo, non debebat, Elibu, totius arcem causæ præterire: sed jam opportunissime eandem invadit, atque Nostrum ex fortissimis suis præidiis ita depellit; ut simul in Amicos, tanquam parum prudentes aggressores, tela recidant. Hoc distinctius enucleasse operæ erit pretium.

Ibid. Se ipso major, celsiorque, Elibuus; cœlesti velut adflatu tactus, Jobum quoque, & Amicos, tangere, & Numine implere gestit. Ex abrupto ergo infert, הַכֵּן שְׂמִים vibranti acie tuetor cœlos! Contemplator mihi immensa illa cœlorum spatia, qui pulveri ad-

6 Si pecces, quid officis illi? & densescant defectiones tuæ, quid facis illi?

7 Si justus sis, quid dabis illi? aut quid ex manu tua accipiet?

8 Viro, sicut tu, improbitas tua: & filio hominis, Justitia tua.

9 Ab

fixus hæres; de Deoque nimis anguste cogitas: וראה *cerne*, vero, & spiritali, oculo, discerne, quantæ Majestatis Specimen ingerant, supra visum, captumque, nostrum, infinitum quantum sublimatæ. ויטר *subtilissimas, æthereasque*, illas plagas suspicito: גבהו מטך *alifrontes sunt a te*. Id sonantius, pleniusque, quam, quæ sunt altiores te, quod *Merc.* aliique habent. *Præ te*, ferri posset, si resolvatur in, *præ quam ut accedere visu, nedum mente capere, valeas. Supra te* habent *Jun. & Trem.* quod nostro proximum, qui indubitato tenemus a Te, *in infinita a te distantia*, magnificam frontem attolunt. גבה, ut ג-ב-ה proprie *Alifrontem esse* signat: de quo alias. Non felix Cl. Schmid. inferens מיה *quam, quantum, te altiores sint*. Vis fervidæ orationis abruptius hocce voluit. Multo minus recipio, quod subdat, *Observamus quod altitudo non sumatur præcise, sed cum tota sua capacitate, atque a deo cum omnibus contentis. Meminit autem altitudinis, quia quo altius est corpus rotundum, eo est capacius. Nempe ut modo num VII. vidimus, terram inclusam voluit, ne Deus caelo includatur. Intempestivus metus: quo Schema universum obscuratur. Ad scopum Eliahu facit, ut Deus jam consideretur Cælos pro solo habens, & terram pro scabello pedum: unde inferri queat, sicut Cæli alti supra terram, ita vie meæ altiores vestris &c. Hoc pro fundamento itravisse susceperit. Reliqua argumentatio mox evolvetur.*

Vers. 6 Bono consilio Vulgat. Si peccaveris, quid ei no. eris &c. Item Tigur. ages in

6 אם-חטאת מה-תפעל-כו ורבו פשעך מה-העשה-לו :

7 אם-צדקת מה-תתן-לו או מה-מירך יקח :

8 לאיש-כמוך רשעך ולבן-אדם צדקתך :

9 מרוב

illum. Alii, facies adversus Eum. At Jun. & Trem. operaris ei. Minus bene. In malum tendere hanc formulam הפעל בו, luce clarior. Nemo addubitat, excepto Schmid. qui & *bonum forte hic comprehendendum* dicit, ut sit, *quid facies ipsi sive boni, sive mali. Geminatam hinc vim gemino addit membro, ex male jacta Thest ad V. 2. & 3. quæ hac indigebat futura. Ceterum ad Magnificum illum adipectum, quo V. præc. evocabat, & Cælorum interminabilem, atque inestimabilem, sublimitatem, pulcherrime subsumitur, Si pecces quid officis in illum? &c. Deus immensum supra hominum cætus, & cæli, est subvolutus: quippe quæ in caput jaculantis confestim recidunt. Dei pax, felicitas, gloria, lux inaccessa, peccatis mortalium conturbari, minui, obscurari, ne minimum potest. Quicquid de læsa Dei Majestate, & offuscata ejus gloria, stylus humanus fert, id humanitus intelligendum. Hæc demonstrare Ardalionis esset. Quid inde efficere velit Eliahu, ad Convictionem Joha simul & Amicorum, V. 8. dabitur.*

Vers. 7. Inductio validissima ex immensitate Cælorum, elicit in contrarium; ut minui peccatis nequeat Majestas, aut Gloria Dei, in se; ita nec hominum officis, virtutibus, religiosissimisque cultibus, vel tantillum posse augeri. Eequid Son, vel Stellis, lunæ addere poterit homuncio, in terris repens? Plura dabit, qui verba perdere volet, & Meridiei taculam accendere.

Vers. 8. Conclusio hæc pro lapide Lylio inservire simul potest, ad defectum cujusque Hypotheseos detegendum. Sed constituendus ante tentus est: in quo paululum ambiguitatis. Alienum plane duco I. quod Gregor. Philip. aliique, illud qui similis tui traxerint ad imitatores, & sectatores q. d. Nemini nocere

9 מרוב עשוקים יזעיקו ישוע
: מרוע רבים :

9 Ab Opulentia oppressi opem
conclamant; & quiritantur ob bra-
chium magnatum.

10 ולא--

10 Et

re poterit impietas tua, si male agentem emulatus non fuerit: quemadmodum filium hominis justitia tua jurabit, si vias tuas, cum recte incedis, imitetur. Paulo speciosius II. multi sic concludi autumant, Quicquid vel boni facis, vel mali, id ad proximum solummodo redundat. Vergunt huc Doct. Tigur. Calvin. Conc. CXXXVII. de Pined. Sanct. Schmid. Crinsoz. &c. Restrictius III. Vatabl. Si male feceris, damno tuo id feceris: si bene, bono tuo. Consentit Merc. Cuique sua impietas nocet, justitia prodest. Laxius IV. Cl. Cocc. duo hæc amplectens Si tu improbe agis, ipse depravaris, & proximo tuo, vel injuria, vel scandalo, obes. Si item juste agas, tu meliori status es, & proximo tuo, vel actu charitatis, vel exemplo, commodas.

Ibid. Exploremus jam, quid quæque Hypothesis ad Vs. 5. proposita hic præstet. Codurc. I. silet. Posterius colon e supervacuo additum dicere debuisset. Sancti collectio hæcce. II. Hominem qui tecum commemoratur, quemque contrectas, adfligere potes: itemque auxilio tuo juvare: Deum non potes. Atqui, ex ejus mente erat adstringendum, Deum ex hominum punitione nil utilitatis, ac compendii, venari. Non plena III. Merceri conclusio, Non est quod ita justitiam tuam prædices, quasi ea Deo quisquam conferat &c. Paulo plenius IV. hoc Calvini. Retinendum quod hic paucis pronunciat Elibu, peccata nostra hominibus nocere, non Deo, pariterque justitiam nostram hominibus prodesse, non Deo: ne imaginemur Deum irasci eo, ut sese vindicet, quasi dolore affectus esset: aut contra nobis obstrictum esse; ut parem referat gratiam. Incommodius V. Jun. & Trem. inducunt transitionem ad alteram partem dilemmatis. Mali vel boni adficiuntur pro malitia, vel bonitate sua. Propositio univèrse hic dicta fusius explicatur usque ad Vs. 15. Toto cælo aberratum. Cl. Cocc. VI. pro subtiliore sua Analysis, hic allegari putat Causam probationum, vel Judicii probationis, de quo supra: quasi Elibu admittit Objectione Jobi, eaque ampliata, & confirmata, nunc promeret, cur probationes a Deo adhiberi ne-

cesse sit. q. d. Quod inferis jam, quia Deo non incommodas peccato tuo, ideo hominem non adeo severo explorandum examine, id non sequitur; quia illum oportet iccirco probari, quo arceatur a peccato, & crescat in justitia, ad suum & proximi bonum. Longe adductum; nec principium quod huc perduxit, firmum, Vs. 3. Cl. Schmidio VII. ad Thein, quam impugnari censet, Deum delectari peccatis, jam prius Colon sic reddendum foret, Homines tantum juvat, & delectat, improbitas, non Deum. Evitavit absurdum Vir Doct. subsumens, quod nihil ad illam Thein: Deo nihil quicquam prodest, aut nocet, ut compenset bono, vel malo &c. Notter calculus ita subducitur VIII. Tecum volutas, & dicis, Quid proderit justum vixisse potius quam injustum, quando Deus Justum, injustumque, juxta habet; quin justis mala, injustis bona impertit? Itane vero, inquit Elibu. Hæcine ut ex ore tuo exeat! An Deo quicquam inde vel deestet, vel accedet, sive tu Justum egeris, sive injustum? In Te, Te ipsum, vel Justitiam tuam, vel Injustitiam, redituram scias, &c. Tu capiti fueris, si malum præptes: tuo item, si bonum. Hoc primum. En alterum. Deus nec Tibi, nec ulli, quicquam debet; neque rationes reddere tenetur, cur bonis sæpe mala, malis bona, obtingant. Sufficit ad Ejus Justitiam, quomodo tandem cumque res ire videantur, omni criminationi eximendam, innotum fixumque, manere, Improbitatem sibi esse pœnam presentissimam; itemque probitatem, & virtutem, semet, ut ita dicam, remunerare. Nunquam improbus non infelix, vel in gremio Fortune, & Felicitatis suæ, ut somniat, culmine. Numquam probus non felix, vel in summis calamitatibus, si inodo a sese non desciscat, sed Deo obedientiam, & patientiam debitam, præstet. Uno ièu Systema Jobi, vel potius Arcem querelarum ejus, expugnari; Amicorumque tum Hypothesin, tum sinistras consequentias, dissipari sentis: ut nil nimium sibi Vs. 4. arrogasse appareat acrem huncce, nec minus subtilem, disputatorem. Magna Emphasis, admissio hoc loci conspectu, in

כמוך *Viro, sicut Tu*, i. e. *cujus natura imperfecta, mutabilis, dependens, obnoxia, indigna, cui omnia accedere, omnia item decedere, possunt.* Potuisset efferri **רשעו & צדקהו**, *Vi-ro, sicut tu, improbitas sua; & filio hominis sua justitia.* Sed vehementior oratio substituit **רשעך & צדקהך** *Improbitas tua, & Justitia tua, quod lectus in Jobum destinaretur.*

Vers. 9. Discidium tam in nexu, quam in sensu. Utrumque simul expediam. Codure. I. Ita vertit. A multitudine oppressionum clamorem excitant: clamantque propter vim Magnatum. Explicat, Non leditur, nec juratur, Deus factis nostris. Hec sunt mortalium commercia, viceque. Ita reciproci devinciuntur beneficiis, vel offensibus lacessuntur. Eodem frigore II. Sanct. ad versionem Vulgat. Propter multitudinem calumniatorum clamabunt, &c. ejulabunt &c. Probat quod proxime dixit, hominibus hominum impietatem nocere, prodelle pietatem. Alioquin qui calumniis violentorum, & tyrannorum manibus, opprimuntur, non clamarent, ejularentque, ut vel Deus, vel homines potentes, & pii, suppetias ferrent &c. Otiolæ addit, falso Jobum, quasi providentiam negasset, tangi. Ipse multimodis falsus. Merc. III. obscure, & fluctuante, præ multitudine oppressos ad clamorem adigunt, nempe potentiores &c. Supplet, præ multitudine oppressionis, aut violentiæ. Durum. Nec mollis connexio: Quia suis sceleribus homines nocent aliis, nec ferre potest Deus diu tenues ab impiis opprimi; ideo eorum misertus, impiorum punit, & coercet, scelera: non quod aliqui suo regno, aut statui, timeat, nisi illos punierit. Juxta alios objectionem potius solvit Jobi, ex eo quod ab improbis tenuiores opprimantur. Sed utrumque intendere potuerit Elibu. Respicit Calvinum, qui habet, propter multitudinem opprimentum clamatur; &c. atque ita IV. pergit Conc. CXXXVII. Nunc superest ut videamus quomodo Deus sit justus, & mundum regat in equitate, etiamsi res sint confusæ. Improbi quidem regnant, opprimunt, prædantur, dissimulante Deo: sed Elibu ostendit minime mirandum esse, si, cum Deus sit patients, sinat res male se habere, nec prospiciat simul atque Eum invocamus, quia non precamur serio, & ex animo. Si igitur Deus permittit, ut homines adstignantur, id justis de causa fit, quoniam non convertuntur ad ipsum cum

*precibus, & gratiarum actione, ut par est &c. &c. En bella que multis in locis grassantur: en regionem vastam: incensus vitæ domos, fortunas direptis &c. tributa & vectigalia immodica imposta. Nemo est qui non vociferetur se ad ossa usque exedi. Interim numquid mundus ad bonam frugem redit: numquid Dominum vera humilitate requirit &c. &c. Hicæ similia ob. c. t. f. r. i. debucere Junio & Trem. V. hæc annotantibus, Magnates opprimunt; si autem oppressus non revertitur ad Deum, per silem, nihil egerit clamoribus vagis &c. Eorum versio quaestio sic sonat: Freti magnitudine efficiunt, ut oppressi clamant. &c. Haud procul Cocc. VI. inferens, pro suis rationibus, utile esse judicium probationis, ob descensum, qui est in quorundam afflictorum precibus, a l. f. 9. ad 14. Vertit, Ex amplitudine fraudati conclamant; quiritantur a brachiis amplorum. Sex vitia enotari censet in implorantibus. 1. impatientiam; quod clamant ad omnem fraudationem & injuriam. 2. Avaritiam, quod clamant **כרב** ex amplitudine, inter abundantiam. 3. Invidiam, ob brachium amplorum. 4. Cum tumultuosa conclamatione sive hominum, sive Dei. 5. Cum Hypocrisi. 6. Cum oblivione gratiarum actionis. Multum in his acuminis. Cl. Schmid. VII. incipit secundam partem consutationis qua The- sin illam, Deum ansam & causam præbere scandalo, quasi peccatum illi profic, eove delectetur, convulsam iverit Elibu. Scilicet ubi semel offensum in Hypothesi, res listi nequit; & lapsus lapsum irahit. Nil impeditius ejus versione, in longiorem periodum protracta, ad l. f. 13. Propter multitudinem oppressorum convocant suos quidem, conclamant propter brachium suum Magnates: Nec dicit ullus eorum, ubi est Deus &c. Qui docet nos &c. Mox vero clamant, & non exaudit eos &c. Sensus. Fieri quidem solet, ut Magnates improbi multos opprimant, etiamque suos convocent tanquam ad communem prædam; clamant etiam, & conclamant præ gaudio, ob brachium seu potentiam suam invalescentem, nec de Deo cogitent &c. Nihilominus eos non impunito Deus dimittit, mox enim facit illos ipsos a malis potentioribus superbe opprimi: atque tunc eosdem clamantes Deus non audit, sed oppressos relinquit, ex jure talionis, atque sic Scandalum, quasi oppressione delectaretur, e medio removet. Hæc omni ex parte laborant. 1. **יזעיקו** conclamant suos, ad communionem prædæ; alie-*

num ab usu, tendente potius ad clamorem consternationis. 2. **ישועו** vociferantur, magna & lata voce, item contra proprietatem, in quiritatione sitam miserorum. 3. Vociferari ob brachium, non opprimentis, sed oppressi utique. 4. Haud quadrat in Tyrannos, quod *Vs.* 10. exsignatum. Multo minus. 5. quod *Vs.* 11. Denique 6. *Vs.* 12. nihil habet, quod pœnam opprimentium Tyrannorum consignet. Scopo propiores VIII. Doct. *Tigur.* Cur igitur clamant multi ob magnitudinem opprissionum? & vociferantur propter violentiam Magnatum? Nempe quia nullus dicit; ubi est Deus qui me condidit Convenit, quoad rem, cum num. IV. At **עשוקים** oppressiones sonare, parum verisimile. Concinnius *Præcl. Belg.* IX. Propter magnitudinem, potentiam suam, clamare faciunt oppressos; vociferantur propter brachium Magnatum. Redit item ad num. IV. Potuissent adhuc rotundius X. propter magnitudinem prægravantem oppressi conclamant: quiritantur propter brachium potentium. Ita fere Doct. *Reim.* Non tam teres structura *Pagnini* XI. De multitudine columbiani patientium, quos clamare faciunt, & vociferantur propter brachium fortium; Nullus dicit, ubi est Deus? &c. Et ille potuisset aptius XII. De multitudine oppressorum, qui conclamant, & vociferantur propter brachium validorum; nullus est qui dicat &c. Nempe **ולא** sic resolvi se patitur, sane non dicit quisquam: Nos observamus XIII. verbum **יועיקו** i. nec clamant reddendum, nec clamare faciunt. Prius fuisset in *Kal* **יועיקו**, quod semper usurpatur in clamore quiritante eorum qui aliquid mali, aut injuriæ, patiuntur; est enim cum fragore erumpere; vel rumpere querelas &c. ut

נזעק. Eadem vis in **נזעק**,

ut alibi indicatum. Consonat fere **נזעק**, & **נזעק**, quod est actionem injuriarum intendere, ob verbera, vulnera &c. Vindictam postulare ab oppressionibus. Hoc in conjug.

Kal passim obtinet. In *Niph.* **נזעק** & **נזעק** est conclamari, sive undique convocari ad opem ferendam: item, se invicem hortari ad suppetias &c. I *Sam.* 14: 20. *Jud.* 6: 34. 35. & 18:

22. 23. Eadem potestas in **נזעק**. In *Hiphyl* **נזעק** valet conclamare, vel sub præcone advocare ad opitulandum &c. *Jud.* 4: 10.

13. & 2 *Sam.* 20: 4. 5. **נזעק לי** **נזעק לי** evoca mihi viros Judæ, tres dies. Hinc promulgare per edictum, succrevit; ut *Jon.* 3: 7. item, inclamare vehementius, ut in consternatione, & periculo bellico: quod *Zach.* 6: 8. dexterrime

locatum. Elucet hinc 2. **עשוקים** stare in casu recto, ut oppressi dicantur conclamare, & convocare opitulatores. Intelliges Deum, hominesque; quibus vindictam sui, adversus violentissimos oppressores, non sine tempestate querelarum, mandent. Habes Theatra omnis violentiæ hinc, illinc consternationis, & quiritationis; quæ semper in orbe terrarum con-

specta. 3. **מרב** ex amplitudine i. e. ex media abundantia, quod *Cl. Cocc.* offerebat, relatum ad oppressos, quorum impatientia, & avaritia, sic increpetur simul, incommodius.

Magis ad rem, a copia fraudantium, & amplitudine, conclamant fraudati, ægerrime ferunt oppressores suos vivere lætos, lautos, copiosos, ipsi inopes, nudique. Ita **רב** abundantiam, affluentiamque bonarum rerum notat *Deut.* 28: 47. & **רבים** sunt opulenti, divites, copiosi *Pf.*

37: 16. Cohærent voculæ **רוב רבים** copia copiosorum, quas *Ilylus* sublimior sejugavit, ut **זרוע** brachium violentiæ interveniret. Simplex oratio dedisset **מרוב עשוקים יועיקו ומרוב רבים** *Oppressi conclamant publice opem*

ab opulentia, & brachio Opulentorum magnatum. Licet & **רוב רבים** magnitudinem Magnatum, eadem Paronomasia, reddas. De *Pined.* hic jaculatores dari posse censens, jaectum perdidit. 4. **ישועו** est verbum solem-

ne in publicis & gravioribus vexationibus, quod priori **יועיקו** apte recinit, per formulam,

Leva guttur præfocatum, de qua alibi. Ex hisce dubitari nequit, quin *Locus* de Oppressionibus Magnatum in orbe grassantibus, deque Oppressorum quiritationibus a Deo neglectis, suscipiatur. Hunc *Jobus* in medio cursu dis-

10 Et non dicit, ubi Deus, Factores mei! dans cantica in nocte.

10 ולא יאמר איה אלזה עשי נתן זמרות בלילה :

11 Do- מלפנו 11

putationum suarum aliquoties tetigerat, atque *Cap. 24* ample executus erat. Relegendam, quæ ad *Vf. 1.* & *seq.* ibi data: itemque ad *Vf. 12.* ubi dicitur negavit Noster, *Deum querimonias Oppressorum* audire, quas contempnim propterea תפלה sputationem, sive serationem gutturis pressi, vocabat. Descendendum proinde censeo in eorum sententiam, qui hanc gravissimam sibi objectionem, & criminationem Justitiæ Dei, nunc refutari autumant. Id Amicus ex sua *Hypothesi* integrum haud fuerat; ac proinde unæ opera ipsi refutantur, & convincuntur parum coherentia dixisse. Ausam objectionis nojus nunc excipiente, & resellente, dabat *Vf. præc.* valde opportunam, si enim *Improbis in Caput* recidit auctoris; & si *Probitus ac justitia* suam sibi mercedem mox fert, necesse est probos florere, improbos sub pedibus jacere. Atqui contrarium palam obinet. Totus aër resonat *quiritationibus* eorum, qui sub tyrannide, & improbitate, florentium divitum, ingemiscunt. Ergo fallit Canon: nec Justitia Dei facta testis præstatur.

Vers. 10. Pro diversis rationibus ad *Vf. præc.* & nunc studia sciendantur necesse. Compendi tamen facere licet; & ad duas classes omnia reducere; quatenus vel de *oppressis* hæc subnexa, vel de *Oppressoribus*. De *Oppressoribus* I. continuant *Græci*, & nonnulli *Latinorum*, quasi negetur, quemquam eorum memorem vivere Dei, Creatoris sui &c. Hinc stat de *Pined. Bolduc.* itemque *Schmid.* de

רבים *Magnatibus* omnino sermonem esse contendens. Debuissent rationes proferri, quæ id vincere possent. *Cl. Schmid.* nihil producit. *Bolduc.* id adfert, quod contrarium pervincere queat. *Propter insignem*, inquit, 1. horum verborum cum *Eliphazi dictis similitudinem*, vix dubitare licet hæc de *Tyrannis Oppressoribus* intelligenda esse. *Cap. 22: 23. q. d. Tu ipse es ex numero illorum, qui si non verbis, ac sceleratissimis operibus, Deum esse negant.* Atqui cum *Eliphazo* adeo non consentit *Eliba*, ut

eum confutet. Addit 2. ubi *Deus עשי qui fecit me?* i. e. *beneficiis ornavit*, convenire magis in *oppressores*, quam in *oppressos*: ut enotetur *Character Profanitatis* in omnem audaciam projectæ, cum abnegatione Dei. Non patitur hunc adspæctum illud עשי *Factores mei*, sive de *Creatione* capias, sive de *beneficiorum collatione*. Languidule *Cl. Schmid.* inducit *Oppressorem* semet quasi monentem, ubi est *Deus, qui ut Factor meus, ita & Judex: & qui, quandoquidem mihi omni generis bona fecit, & dedit, colendus ita est, ut precepta illius servem, illum timeam, & alios non opprimam.* Ubi est *Deus? nonne prope me, & circa me, est? nonne videt omnia que facta mala aliis, & vindicaturus est? & hoc gravius, quod me videt beneficiis suis ingratum esse? Solute, & aliene.* Denique 3. dare cantica in nocte, trahit ad periphrasim proverbialem, qua ingens prosperitas *Magnatum* describitur, quatenus *Noctem in jocis, epulis, tripudiisque*, consumunt: quum contra *pauperes diurnis laboribus fatigati quiescunt, silent, & somno membra reficiunt.* Equidem *miseriam* illam prosperitati illi ingenti longe prætulerm. *Schmid.* iterum dilutius, *Qui nos tam clementer custodit, & regit, per vitam nostram, ut etiam Nocte possimus esse leti & canere: quin imo, qui in ærumnis nostris non deserit nos.* Nescio an non etiam alludatur ad morem *Magnatum, qui noctu Musica, & cantu, delectantur.* Sentis, qui de *Oppressoribus* hæc explanare debent, in salebras incidere. Planior constructio & explicatio II. ad *oppressos* ducit, quam ex *Latinis* secuti *Gregor. Philip. Vavass. Sanct. &c.* Item *Hebræi, & Hebraizantes, Munst. Cajet. Vatabl. &c.* nec non *Calvin. Merc. Fan. Pisc. Drus. Cocc.* omnisque adeo Interpretum Chorus. Aliquid tamen & inter eos discriminis: plurimi enim statuunt, ut *impios* describi hocce *inopes tyrannice vexatos*: alii *pios* quidem illos, sed *vitiis, & hypocrisis multa, adhuc infectos.* Primis accensendus *Vavass.* Dum *serviunt inter se mortales, non est ex oppressis, qui de Deo ut par est cogitet; quique ad ejus providentiam, fidem, veritatem, miseri-*

vicordiam confugiat. Ex Merc. haustum, hæc notante. Non dixit ex animo, & cum fide. Omnes quidem profitentur se credere in Deum, & Eum agnoscunt suum Creatorem, sed ad eum toto pectore non redeunt &c. Et is hausit ex Calvin. Conc. CXXXVII. Quum Mundi statum attendimus, comperimus eos qui vexantur satis lamentari, & ejulare ob mala sua, sed tamen eorum clamor ad Deum non fertur. Est tanquam belluinus quidam ululatus. Voces in aërem projiciunt; sed tamen cor non effundunt coram Deo &c. &c. Posteriolem sententiam tenet Cocc. nam non nisi in pios quadrare potest, eos clamare tanquam in salutis discrimine, per Hypocrisim, quæ temporalium jacturam non distinguit a damno spirituali. Eos tamen defectus adjecit, qui multum fermenti in hisce residuum arguant, avaritiam, invidiam, impatientiam &c. ob quæ vitia in fornacem probationis mitti meruerint. Enimvero statui possit, utrumque genus intentum, nec distinctioni locum esse, quod Tyrannis & Vexatio in utroque cadere soleat. Si tamen attendamus ad statum controversiæ, atque ad causam quam Elibu adversus Jobi criminationes obtinere debebat, ambigi nequit, quin ad posteriores potissimum mens disputantis feratur; in quos etiam plenius, planiusque, competunt Characteres, hocce, & sequenti versu, consignati; in quos pressiuscule insistendum.

Ibid. Ad priorem notati velim, non sine magna quadam Emphasi hic insertum illud **ישע**. Factores mei. Amputo subtilitates. Teneo quod sana cum ratio, tum Doctrina, distat, Ubi Deus, Factores mei! esse aliquid distinctum, & minime vulgare, tum in constructione; tum in significatione: unde Mysteriorum respectum excludere haud par. **איה** Ubi! non elt spernentis jam, & insultantis, ut Mul. 2: 17. Ubi Deus judicii! sed querentis, & anhelantis veluti. Jer. 2: 8. Sacerdotes non dicunt **איה יהוה** Ubi est Jehova! Confer Esaj. 63: 11. 15. Ps. 89: 50. **איה חסדיך** Ubi misericordiae tue! &c. Ostenditur ergo jam vera causa, ob quam oppressi Deum vindicem miseriarum suarum non experiantur; quia vindictam quidem possunt Deum, Cœlumque clamoribus fatigant, sed Deum ipsum non querunt, non anhelant, non ut unicum & sum-

mum Bonum, in mediis miseris, celebrant, atque amplectuntur; prout sese nobis in Fœdere gratiæ revelavit; & cum omni amplitudine bonorum spiritualium offert. Hoc si facerent, in Cruce quoque Gloriarum possent, & plus quam Victores existere, per Eum qui Cantica præbet, non de Die tantum, sed & Nocte media, atque vel densissimas inter tenebras calamitatum.

Ibid. Venio ad secundum: Dans ille cantica in nocte. R. Salom. I. **זמירות** exscidia reddit, & cogitat de Judiciis nocturnis Dei in hostes Ecclesiæ. Alienum. Chald. II. ad genium Scholæ suæ, Ante cujus faciem Angeli in excelso instruunt Hymnos de nocte. Forte & LXX. **ὕπνου φωνῆς** dantes III. tale quid intendebant. Orig. aliique traxere ad Angelorum nocturnas circa nos custodias. Alia interpretamenta dabit Catena. Nescio quid captantes Syr. & Arabs IV. Dans cogitationem, vel meditationem de nocte. Sulpicarer id eos voluisse quod Lyran. V. aliique, quibus Carmina in nocte, sunt revelationes, & instructiones nocturnæ. Alienius VI. nonnulli aviculas de nocte cantillantes ad hominis recreationem, induxere. Musicam nocturnam Magnatum VII. ad quam Bold. & Schmid. respiciebant, non plus momenti ferre putem. Argute VIII. nonnulli Siderum latos choros, pulcherrimo concentu orbem suum conficientes, hinc exsculpsere. Rabbini fere referunt IX. ad carmina, & materiam laudum Divinarum, de nocte, ex Siderum magnifico illo adspectu. Ps. 8. Non procul hinc Sanct. X. cui Carmina sunt Dona, immortalis carmine digna: quæ carmina dicantur data in nocte, quia laudando Deo nocturna silentia opportuniora. Eodem redeunt, quæ Cl. Cler. dedit. Merc. XI. monens R. Levi per Noctem intelligere Mundum noctis & tenebrarum plenum; alioque item Noctem calamitatum & afflictionum; subdit: Malim, ut sonat, accipere; quia Nox suapte natura tristis est, & in ea luce ablata velut Deus ipse nobis abscondus videtur; & inter dormiendum videmur velut mortui; quia multis periculis de nocte expositi sumus propter tenebras: quum ergo noctu nos servat Deus; materiam abunde suppeditat canendarum laudum. Interdium etiam quidem multa occurrunt argumenta Dei laudandi, sed lucis beneficio homo sibi a multis potest cavere &c. Haustum ex Calvin. Conc. CXXXVII. Simpliciter accipien-

piendum, Deum etiam eo tempore, quo homines sopiti, dare cantilenas. Nox enim omnia extinguere, & Occasus Solis speciem quamdam Mortis videtur inducere. Si Elihu locutus esset de cantilenis diurnis, non ita magnificasset Dei Gratiam. Interdium enim homines operi suo incumbunt: tum se exerit eorum vigor; tunc excitati eorum animi. Id igitur non adeo eximium fuisset, si dixisset Deum dare cantilenas interdium; quemadmodum quum nos ad noctem amandat. Tum enim quasi emortui jacemus; animi nostri videntur prostrati; nullusque in nobis inest vigor: & tamen Dominus dat cantilenas: si enim homines noctu excitantur, habent unde sentiant, quomodo Deus eos in sua protectione habeat &c. &c. Hæc ultra beneficium communis providentiæ non procedunt. Amplius quid quaesitum XII. a Cl. Cocc. qui multa simul amplexus, ad plenitudinem, & ubertatem, sensus. Ei Deus dicitur cantus dare in nocte: 1. Dum admirabile illud siderum spectaculum præbet. 2. Dum de die nos inter actiones & tentationes variis regit, ut de nocte, super strato, habeamus materiam amplissimam gratiarum actionis. 3. Dum laxationem laborum homini, imprimis ærumnoso, concedit. 4. Dum hominem soporatum custodit ab omni noxa. 5. Dum ita focillat simul spem quietis nostræ a laboribus in morte, & conservationis pulveris nostri ad beatam resurrectionem. Cui suppar 6. Consolatio in ærumnis hujus vitæ. Neque præteriverim, 7. quod Deus gallicinio noctem distinxit, avicularumque cantus lucis orientis prænuncios fecit; cum quo perapte convenit, quod subjungitur, Docet nos præ pecudibus, & præ avibus &c. Uti enim sic Providentiæ se vigilem excubare ostendit in brutis etiam, ad hominis utilitatem, & voluptatem, ita simul adigimur ad cogitandum, quem Cantum Deus nobis dicitet &c. &c. Respice num. IV. V. VI. VII. IX. X. XI. quos conjungendos censuit præcl. Interp. imitatione Fossoris metallarii, qui ex una vena eruere callet non unius generis divitias. Alii XIII. solam admittunt figuram, ut Nox designet Calamitates, & sensus sit, Qui in nocte versantibus afflictionum dat materiam cantici, & gratiarum actionis. Ita Vatabl. itaque Cassal. Grot. Signatissime Episc. Eliens. Qui non tantum valet relevare miserum, ac corroborare, verum etiam vel in severissimis calamitatibus eum gaudiis suis comple-re. Hoc intentum, si non unice, præcipue

saltem, res ipsa arguit; nam evictum dare vult Elihu, neminem a Deo deseri, in veramque cadere miseriam, nisi qui prius Deum, deserit, Ei plena cum fiducia non adhærendo. Hoc in Jobum dextre simul intorquetur, qui si Fidem, patientiam, submissionem, resignationem sui, reliquasque virtutes, Justitiæ haud minimam partem, retinuisset, in profundissima hac Noctē calamitatum, materiam quoque lætitiæ, & Carmina, invenisset: quum nunc, de gradu ferme dejectus, dixerit, Cibaria mea in Luctum seralem, & Organum in vocem plorantium conversum. Cap. 39. V. ult. Habes insignem Locum, campumque, de Victoria Fidei, quæ in ipsis afflictionibus gloriatur, & triumphet. In hoc adpectu, ut olim, ita nunc quoque, pedem figo. Non necesse Noctis usum huacce figuratum ex Libris Arabum adstruere; nam Sacer Codex eum passim offert: monendum tamen tantopere eum ab Arabibus frequentatum, ut in stylo sublimiore omnem impleat paginam. Schol. Harr. ad Conf. 3.

العرب تشبه الامر المهول والخطب

الشديد بالابل المظلم

Arabes omnia horrenda, gravia, adversa, comparant Nocti tenebricosæ. En gustulum, ex Hamasa.

كانك لم تسبق من الدهر

ليلة

اذا انت ادركت الذي كنت

تطلبه

Es tanquam cui nulla unquam Nox obtigerit,
Quum assequeris ultionem, quam concupiscis.

Inter Proverbialia dicta a Tebrizio produ-

ctum ibidem: دميت لجنبك

قبل الابل مضطجعا

Sterne lateri tuo ante Noctem locum recubitus: i. e. Calamitatibus venturis, para aliquid remediū, vel in patientia, qua temet armes. In Diw. Hud, continuata item Allegoria

تعالوا

11 מלפנו מבהמות ארץ ומעוף

11 Docens nos præ brutis terræ:
& præ volucris cœlorum nos sapientes reddit.

השמים יחכמונו ;

12 שם

12 Ibi

تعالوا اعينوني علي الليل
انه
علي كل عين لا تنام
طويل

Concurrите, juvate me adversus Noctem,
sane illa
Omni oculo non nictanti incubat longissima.

Appositissime Gloss. Ordin. Carmen in Nocte est Lætitia in tribulatione. q. d. Si pressuris temporalitatis adstringimur, spe tamen de aternitate gaudemus. Infirmus cum adstringitur, nimia pusillanimitate lassatur, spem gaudii futuri non retinens, qua vim ærumnarum lenire, & superare, posset. Hoc Elibuo in censura adversus oppressos, ærumnis succumbentes præ defectu Fidei, non potuit non obversari: quando omnis expostulatio cum Deo, & criminatio viarum Ejus, hinc oriunda. Id adeo verum, ut Cl. Cler. ad finem hujus Capituli reponere aufus fuerit, Magnam partem Sermonum Jobi eo spectare, ut ostendat Deum nullas pœnas improbis imponere, proptereaque eorum numerum augeri: atque hanc querelam esse eorum quibus pœna alterius vite aut ignora prorsus, aut fat notæ non erant, ut de iis constaret. Sæpius supra refutatam. Si extra dolorem, & tentationem urgentis cum maxime calamitatis, tales querelas instituisset Jobus, species subesset, tenuissima illa quidem, sed tamen non omnino nulla. Ast æstuantis miseri querimonias in confessionem quandam Fidei ejus velle convertere, nimis profecto imprudens, & injustum.

Vers. 11. Qui ad Oppressores deflectere, hic plane obhærent. Laborat certe I. quod Schmid. dedit: prioribus beneficiis Dei adduntur alia, quæ Deus tum universo generi humano, tum Magnatibus etiam imprimis exhibet; quippe qui prudentia & sapientia plerumque alios superant. Contortius adhuc Bold. deno-

tari his verbis vult Tyrannorum, & avarorum, stupiditatem profundissimam; qui ad belluinos mores degenerantes ex memoria sua expulsi videantur, Deum multo meliora hominem docuisse, quam Jumenta terræ, quæ raptis, & mutuis cædibus, vivunt; & quam volatilia cœli, quæ quamvis alis in sublime ferantur, tamen præter cantum, præter volatum, præter cibum & prædam, nil sublime sapiant. Fidelissime reddidit, quod de Pined. præverat. Ad oppressos II. hæc redire, communis calculus reliquorum ita sancit, ut discrimen supra indicatum recurrat. Merc. generaliore conspectu, qui ad omnes ex æquo se diffundat, sic: Qui efficit ut doctrina, mente, & Sapientia, bestiis præcellamus. Ratio enim est, & mens, qua mutis animantibus præstamus, insigne Dei donum. Hæc quum oppressi non considerent, Dei dona ingratitude obliterantes, quid miraris, si Deus eos libidini, & tyrannidi, potentum permittit. &c. Prolixius Calvin. ea admittens, quæ non nisi in probos quadrent. Desertim Cocc. cum ratione, & mente, conjungens verbum, quod homini vitam immortalem, & communionem Divinæ naturæ, ac beatitudinis, proponat &c. Officia hinc speciatim ab Elibuo intentata, percenset I. Omnia quæ nobis accidunt, accipienda esse, ut gubernationem Dei & *παιδαγωγίαν* Iva. 2. Ab hoc magisterio Dei semper pendendum, nisi velimus in extremam lineam stultitiæ incidere, & sapienterem temere putare eo, qui te sapientem facit. 3. Quod sapimus ergo, recteque agimus, Deo Auctori semper tribuendum. 4. Nos eum semper debere querere &c. Quumque 5. adstringimur, non debere latrare, ac mugire, sed orare instar filiorum. Hæc, & alia bene multa, pietatis officia, his sententiis inclusa, ambigi nequit, quum Doctrina, & Sapientia, qua homines a ceteris animantibus distinguit Deus, inferat præsertim nobilissimum illum sensum Religionis, quo qui caret, vitam pecudum sub humanæ specie vivere censendus. Ex Religionis porro sensu omnis virtus efflorescit, cum spe, & fide, immortalitatis consequendæ. Virtus autem per spem, fidemque, vivam, animata, ut

12 Ibi clamitant, & non respondet, a vultu elationis malorum.

13 Pro-

12 שם יצעקו ולא יענה מפני

גאון רעים :

13 אֶךְ

omnia munia pietatis complectitur, ita inprimis inspirat, constantiam, fortitudinem, patientiam, magnitudinem animi miserias vincens, & in materiam triumphi convertentis. Hi sunt excellentes fructus, quos Religio Cultoribus suis præstat, & repræsentat, pro pignore cumulatoris adhuc remunerationis. Istam animi exaggerationem, ad quam homines erexit, vocatque, Deus, si, ut par erat, obtinerent, non succumberent adversis, atque, vel in noctibus caliginosissimis, non querelas funderent, sed Hymnos, sed carmina decantarent, illam inexhaustam gratiam celebrando, quæ malum ipsum convertit in bonum, si a pietate, & virtute, non deficiamus, Deoque fortiter, & constanter, adhærescimus. Qui hic in comparationem excurrunt solertis in utroque genere animantum, irrationali, & rationali, non tam Scopu Elibui attendunt, quam naturalis Historiæ campum amœnum, ad anfulam hinc porrectam, persequuntur.

Vers. 12. Semet implicant I. qui ad Tyrannos Oppressores hæc applicare voluere. Horum non una ratio. Cl. Schmid. 1. censet, subungi panam opprimentium, quos Deus elationis ulciscatur, ut ita ostendat se peccatis non delectari, aut commodum inde capere. Ei רעים Mali, sunt alii רבים Magnatibus, & his plerumque pejores, quibus Deus eos iusto iudicio permittit, ut durius etiam tractentur vicissim in oppensione sui, quam ipsi alius tractarunt. Ex mente Bold. 2. רעים mali iidem qui רבים magnates: שם ibi, eidem valet, quum huc impietatis progressi sunt, ut Deum conditorem suum abnegent; tum repente clamabunt, ob poenam iis iniectam, nec audiet eos Deus, propter tumorem malitiæ ipsorum. Telo hoc Jobum impetitum statuit, quem nunc non audiat Deus, quod improbissimum egeris pauperum Oppressorem. Violenta omnia. De Pined. 3. contortius adhuc ad diuturnitatem Tyrannidis, & Tyrannorum longam prosperitatem, hæc trahit, superbiam Malorum exponens eorum altitudinem, dignitatem, gloriam, splen-

dorem fortunæ; quem videre cogantur pauperes cum gemitu. Ad oppressos frustra openi Dei implorantes II. melior tendit calculus. Nec hic tamen unus. 1. Gregor. oppressos clamantes, ideo non exaudiri vult, ut superbia malorum, dilato supplicio, consummetur. Hoc de Pined. vocat multo labore questum, & tamen ejus interpretatio idem plane reddit alio vel vultu, vel colore. 2. Cajet. Titelm. Osor.

רעים vocari putant oppressos ipsos, quibus Deus non respondeat vociferantibus quod se satis humiles, supplicesque, haud præbeant; sed contra superbi sint, ac mali. Coactum. Commodiore structura 3. Merc. Ibi ergo, clamabunt propter elationem malorum, præ fastu improborum a quibus opprimuntur, nec exaudiet eos Deus, ob causam jam dictam, quod non redeant ad Deum ex animo, & fide. שם ibi accipit pro Tunc: eo loco ubi adfliguntur. Similia habet Calv. Conc. CXXXVIII. Quum homines Deum querent in veritate, is tunc propinquus erit, seque ejus manus exeret ad opitulandum; sed tantisper dum ululant instar ferarum, clamor ipsorum erit inutilis: nec propterea dicendum, Mundum & res humanas oblivioni a Deo tradi. Ei שם ibi, est, urgente vi malorum. Ita etiam Jun. & Trem. Ibi, in calamitate positi. Eleganter Cocc. ideo reddi posse monet, ex Ps. 14: 5. Signatius quid subesse suspicor, ut ibi valeat, sic adjecti, & intus mente dispositi, hoc est, minime compositi ad submissionem religiosam sub manu Dei. Hoc feliciter expressum ab Eleg. Crinsoz. Quod Cl. Cler. ibi clamabunt, resolvat, sunt alicubi qui clamant, diluit sensum, non firmat. Retius potterius colon effert, sed non exaudiet ita ut liberet a superbia malorum. Nempe 4.

Hyperbaton evitans, venuste יענה מפני, non יצעקו מפני, struendum censet. Phrasin

Pregnantem vocant Grammatici. Ea hic pondus fert, & decus. Pondus, quia clamor ob superbiam, & violentiam jam Vs. 9. expositus.

Decus, ut Ps. 22: 22. בקרני Ex cornibus

13 אֵל אֲדִישׁוּרָה לֹא יִשְׁמַע אֶל וְשָׂרִי

13 Profecto vanitatem non audit Deus; & omnipotens non adspiciet illam.

לֹא יִשְׁרָנָה :

14 אַף

14 Quod

bus — respondisti mihi. i. e. me inde vindicans. Liceat 5. addere, מַפְנִי hic non simpliciter positum videri, sed *Emphatice*, ut quum dicitur, *Ne consterneris מַפְנִיהֶם a facie, a vultu eorum: Ezech. 2: 6. Jer. 1: 8. 17. & 39: 17.* Sic exiret, *Non exaudit a facie superbiae Malorum.* Notum, apud Latinos *Vultum* nonnunquam cum terrore, aut fastu, venire: ad quam formam haberemus, a vultu superbiae malorum. Geminum germanum, *Vultus instantis Tyranni*, apud Lyricum. O mittere nequeo *superbiam malorum a Vatabl.* exponi *vehementiam afflictionum.* Figura splendida.

Vers. 13. Distractio multa opinionum. *Vulg. I.* liberius, *Non ergo frustra audiet Deus; & omnipotens causas singulorum intuebitur.* Id a Gregor. 1. sic exponitur. *Non frustra audit Deus clamantem, sed audire dissimulat, non ignorans, quod unusquisque tolerat.* Huc redeunt quæ copiose de *Pined.* in *Paraphr.* itemque *Vavass.* At *Sanct. 2.* Observandum, inquit, *negationem prioris Hemistichii repetendam in posteriori h. i. Non ergo Deus sine causa a miserorum precibus aures, & non sine causa a miseris illorum oculos avertit.* Utrumque impeditum. *Bold. II.* ad *Oppressores* hæc referens, *Decet sane ut tantæ vanitatis homines a Deo ne audiantur quidem, & cum ipsum sint mendacium, omnipotens eos non dignetur aspiciere.* Idem exhibet *Schmid.* nisi quod שׁוֹא non homines vanos ei signet, sed *preces vanas, fide & pœnitentia vacuas.* Ad *oppressos III.* plerique cum *Merc.* *Verum vanitatem i. e. Vanas preces, talium sine fide orantium, non audiet Deus, nec intuebitur illud; scil. quod opprimuntur, sive injuriam illis factam.* Quasi redderetur, quod *Vs. præced.* dictum erat, addita causa. Ita *Cocc. Causa, quod non respondeat clamantibus h. e. non consoletur eos, nec tranquillet eorum animos, est, quod nec audit, nec adspicit, id quod temerarium est. h. e. quod non possint ei placere preces temerariæ.* Effet *Regula Sanctuarii*, opportune hic inserta; *adפּ יִשְׁרָנָה ad שׁוֹא redeunte. Eodem a-*

pectu generaliore Doct. Belg. quibus שׁוֹא notat *Homines Vanitati deditos, eoque ipso Preces parum sinceræ sudentes.* Nil tritius *Abstractione pro Concr.* Longe discrepat *IV. Calvin.* Totum illud nihil aliud est quam *vanitas: Deus non audit, & omnipotens non advertit.* Censet *Objectionem fieri, in persona incredulorum; qui, etiamsi demonstraret, Deum non sine causa pati, ut homines in suis miseriis hæreant, hoc tamen concipere non possint; sed summa cum temeritate & vesania pronuncient, Deum non audire, &c. quum Mundum confuse ferri, & fortuito regi videamus.* Hæc est illa opinio, quam *Merc.* tertio loco proposuit, ut *Mimesin eorum qui opprimuntur.* Subjungit *judiciuin, Non puto huc unquam spectasse Jobum, etsi immodicus fuerit &c.* *Commodius* in hunc sensum foret *V. Profecto temerarium, dicere propterea, non audit Deus, nec videt illud.* Ictus recidens in eos, qui nimis temere in querelas, vel criminationes, adversus *Providentiam* erumpunt. Subtilius quam par *R. Levi, Vanitatem non audit, nec intuetur Deus, tanquam ab ipso ordinatam, quippe qui particularia hæc non regat &c.* *Nimio acumine* item *Cl. Guss. VII.* *Quicquid sit, Deus non ita audiet, ut ejus attentio frustretur: q. d. Non audiet vanum, non ita audiet ut non bene dijudicet &c.* *Posssem VIII.* non omnino incommode, *Verumtamen Vanitatem non audiet Deus, neque Omnipotens eam adspiciet.* Quantumvis non continuo *superbiam, & Vanitatem, excindat Deus, sed eam in terris regnare nunc permittat; nunquam tamen eam lætus, facilisque, vel audiet, vel adspiciet.* *Improbilas, etiam quum florere videtur, & culmina rerum scandere, est, & maner, Deo exosa; tantoque graviores, quanto lentiores, tandem pœnas subibit.* Hoc cum seq. *Vs.* præbet nexum *fatis mollem.* *Movit me, quod שׁוֹא in hoc Libro improbas, & improbitatem signet: ut Cap. 11: 11. & 31: 5. Adde Ps. 26: 4. &c.* Sic refutaretur, quod *Jobus* insinuasse videbatur *Cap. 24: 23. & 27: 9. 10.* *Cohærentius tamen IX. quod*

14 Quod autem dicas, non adspicies eum: iudicium coram eo; & præstolabere eum.

14 אף כִּי־תֹאמַר לֹא תִשׁוּרְנוּ דִין לִפְנֵי וְתַחֲלוּל לוֹ :

15 At ועתה 15

num. III. positum, cum aculeo in *Jobum* emisso. Dixerat ille *Cap. 24. 12. Deus non curat creationem pectoris oppressi &c. Rege- rit Elibu, Sane vero vanitatem non audit Deus: &c.* Ideo aures ejus clausæ, quod *Quiritationes* illæ miserorum, quas invidiose תפלה appellasti, nomen & omen gerant, atque revera nil aliud sint quam *creatio*, & *indecora sputatio*, ex *impatia*, *incredulitate*, aliisque vitiis, oriunda. Hæc, ut in loco perquam ob- scuro, ita profero, ut liquidius quid deside- rare me distiteri non possim.

Vers. 14. Graviore adhuc fluctus. *Vulg. I. Etiam cum dixeris, non considerat, iudicare coram illo, & expecta eum.* Geminam explicationem apponit *De Pined. 1.* Acriorem hanc. *Quamvis lento gradu ad vindictam procedat Deus, nec subito corripit improbos, non ideo ille res humanas negligit, quin potius attentissime considerat: oportet tamen ut illum expectemus venturum ad iudicium severissimum omnium nostrarum actionum.* Frigide subdit, *Hebraizantes vertere, Non consideras, sed hanc mutationem personarum non mutare sensum.* Debuisse saltem addere, ex mente *Hieron.* sermonem directum videri ad *Deum*, q. d. *Jobus, Tu O Deus non consideras illud.* Mitiorum 2. illam. *Conquereris, O Jobe, causam tuam negligi a Deo: sed profecto melius tibi esset iudicium tue vite, & supplicium tibi inflicium, patienter accipere: quod si feceris licebit tibi meliora a Iudice tuo expectare.* Acerbe *Varvass. & Sanct. 3.* Quod blasphemum illud dixeris, *Deus non respicit mortalia, Scias eum talium vocum iudicem, & vindicem severissimum, teque graves propterea penas manere.* Media sententia conformata fere ad illud *Merc. II.* Quod te dicis non videre Deum, etiamsi eum queras, *Judica te te coram eo; culpam tuam & ejus iudicia agnosce, & expecta illum, in eum spera, non dubium enim quin te sit solaturus.* Exhibet etiam III. fortius ad- huc. *Quanto magis eum dicas, non intueris eum: quasi in nexu ad præc. V. inferretur, Quam Vanitatem non audiat Deus, quanto ma-*

gis te non auditorus, qui audacem hanc vocem misisti &c. Ita fere *Jun. Pisc. &c.* Paulo aliter *Calvin. IV.* *Quamvis dicas, non intuebor illum, aperto vultu, neque ejus consilia ar- cana penetrare potero, Iudicium coram ipso, itaque expectes eum. i. e. Concludas Deum justum esse, quamvis non animadvertas. Habes compendio, quæ *Conc. CXXXVIII.* prolixius legi poterunt. *Tigur. & Belg.* consentiunt: nec multum diverfi *Cocc. Patric. Cris- toz. Cler. ad Cap. 23. 8.* respicientes, *Draf.**

ambigit circa לפני דין sitne, *Judica temet: an Iudicium coram eo; an, Causa tua.* *Cl. Schmid. V.* statuit, *Jobum* introduci cum *Deo* agentem, *Etiam quod dicis, ad Deum, Non vides hoc; quod scilicet dictum de Magnatum oppressione: vel &, non vides illum, nempe oppressum.* Hæc *Objectio Jobi.* Ea sic resolvitur. *Restat iudicium coram illo, scilicet in altero seculo, quod tibi expectandum, & patienter respiciendum.* Est idem plane, quod in prima acie comparuit. *Bolduc. VI. amussim Hebraicam, ut ait, servans, dat, Etiam quod tanto saltu dixeris, te astaturum audacter coram Deo Iudice, non audebis videre Deum oculis erectis: fac modo apud te coram illo de te ipso iudicium, & videbis, te in illum omnem spem tuam projicere debere. Auctori soli amussimatum id vocare licuit, quia libuit. Cl. Cocc. VII.* præter id, quod num. IV. posui, tentat bifariam: 1. *Quum putabis te videre Deum, non videbis Eum* 2. *Quum dices i. e. oprabis & quasi jubebis, non videbis Eum.* q. d. *non ex nutu tuo, & ut tu vis.* Idem manet sensus: דין autem ei est, *Examen, quo ho- minis fides ad regulam exigitur: item Exitus tentationis; ejusque Æquitas.* Post id quod num. VIII. *Vf. præc.* dabam, satis apte sub- ferretur: *Quod autem dicturus sis, Te illum, vel illud, non videre; Te hanc Dei Justitiam, & severitatem, erga improbos non perspicere: Iudicium coram illo, quod tibi patienter expectandum.* Liquido certe adfirmari possit, *Expectationem hanc esse patientiæ, qualis prægnan- tis,*

15 ועתה כִּי־אֵין פֶּקֶד אִפּוֹ וְלֹא־
יָרַע בְּפֶשַׁע מֵאֵר :

15 At nunc, quod nihil admodum visitarit Nafum ejus; & non experiatur pro tumore impensius.

16 וְאֵין

16 Id-

tis, quæ dolores æquo fert animo; ut Cocc. rite annotavit. Minus felix Cl. Guss. IX. ultima reddens, *Causam tuam expone coram Ipso, & fac Eum parere*: i. e. ita commove ejus viscera, ut ab ipso gratiam optatam elicias. Metaphora nec facilis, nec sane opportuna ad seriem, conditionemque *Jobi*. Ea X. omnino videtur exigere, *Quod si dicas, Non videbis illum*, i. e. plane hostili affectu me a facie sua exclusit, *Judicium ante Faciem ejus*; est æquissimus: *justitia & judicium Throno ejus adstant*. Confer Ps. 9: 5. *Itaque patienter expectabis illum*, vel *illud*: nam לוֹ ad utrumque se præbet; malim tamen ad Deum. Non תִּשְׁרֹנוֹ cernes illum, eodem adpectu, quo Cap. 34: 29. Castigatur *Jobi* impatientia, in quam, ut capitale crimen, etiam eorum, qui gratiæ Divinæ non exortes, tota hæcce instantia incumbit; cujusque duo postremi verficuli Nostri nominatim reum declarant.

Vers. 15 Inter Brevia eremigandum. Vulg. I. *Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valde*. Id ita: 1. ligandum censet de Pined. *Nunc spei in Deo reponenda tempus, & locus, cum Deus non omnem stomachum refundit in impios, nec paria sceleribus suspicia irrogat. Quum igitur in ipso supplicio benignitatem Dei experiaris, non est quod meliorem spem abjicias*. Similiter Bold. & Sanct. Alii 2. necesse malunt cum seq. *Vf. Nunc ideo Jobum vana verba multiplicasse, quod Deus lenius cum Jobo egerit quam meruisset*. Vide *Vavass. Codurc. 3. Malo, inquit, hæc referre ad omnium humanum ultionem, quam Deus in diem Judicii differt, quam ad Jobi singularem vindictam*. &c. Vicinum quod Doct. *Tigur. II. Quia enim jam non animadvertit iratus; neque pro enormitate scelerum poenam irrogat*. Incommoda duo. 1 פֶּקֶד אֵין non animadvertit, simpliciter; contra genium vocis. 2 פֶּשַׁע enormitas scelerum; a multitudine, & copia, quæ radici subesse creditur. Ea sic levare conatus III. *Merc. Et nunc quia Nihilum est quod visitarit ira Ejus, Exigua est, & pene*

Nihil, ira, qua te adflixit; neque novit multitudinem peccatorum tuorum admodum. i. e. lenius te punivit, quam commerueras &c. *Duriuscule Calv. IV. Nunc vero quod visitat, non est in furore, nec cognoscit in multitudine valde* i. e. non exactissime inquiri: non nimis alte scrutatur; sed superficie tenuis, & leviter, attingit res nostras. Multum diversi *Jun. & Trem. V. Nunc enim, quia nihil istorum est, visitat ira Ejus, quia non agnoscit Deum hac recreatione admodum*. Expositio hæc. *Quia Jobus nec judicat se, nec Deum expectat, nec hac enunciatione verbi Divini, qua errantem corrigi, & adflictum recreari oportebat, admodum afficitur, ideo Dei ira visitat eum*. A copia, quæ voculæ פֶּשַׁע subjicitur, ortus hic flexus, non lenis sane. Cl. *De Dieu VI. ad prius Colon Junio palinam deferens, reliqua sic mallet, neque curavit Deus prosperitatem admodum*. i. e. *omnis prosperitas in qua Jobus hadtenus vixit, non prohibuit Deum ab eo visitando, quippe quam Deus nequiquam curare soleat*. Monet פֶּשַׁע adferre proprie sanitatem, & bonam habitudinem *Hab. 1: 8. Jer. 50: 11. Mal. 3: 20.* unde prosperitatem hic notare queat. In idem incidit Cl. *Cocc. dans, At nunc quia id non est, visitarit ira Ejus, & non advertit ad auctum valde*. Annotatur, *Homo in examen venit, ut probetur ejus spes, & patientia*. Quando illa non exstat, invadit ira Ejus, qua odit, & amolitur, peccatum, etiam in iis quos salvos vult &c. & quidem ita invisit ira Ejus, ut nullam habeat rationem opimæ & auctæ conditionis, sed omnem copiam destruat, nequiquam parcens. Vocabulum פֶּשַׁע adjective positum censet, pro פֶּשַׁע, ut signet auctum mole & copia. Hunc sensum planissimum & simplicissimum autumans, adjicit tamen VII. *potentialiter posse explicari. Atqui si non esset judicium (disceptatio quædam animi sese librantis inter gratiam & severitatem) coram ipso, visitarit ira ejus, & non discrevisset quicquam in aucto valde*. i. *nihil superesset. Hæc explicatio continet eam, quam*

R.

R. Levi protulit, quamque Piscator, & alii, secuti, tenuiter castigari Jobum. Pro suis rationibus Cl. Schmid. VIII. exponi censet, quid futurum sit in Judicio alterius seculi: nimirum, quod hic visitatum, seu punitum, non est, tum punietur secundum rigorem iræ Divinæ; & quod Deus hic non cognovit judicialiter, ibi fiet cum augmento magno. Ad hæc ira verticuem accommodavit: Et nunc quando non est, visitabit tunc in ira sua: & quando nunc non cognoscit, tunc visitabit in multitudine valde. Hæc nemo valde limpida judicabit: nam פֶּשַׁע pro mole, & cumulo peccatorum, unde approbabitur? Mitto reliqua. Cl. Reim. IX. circumspexit novam lucem, a פֶּשַׁע Chald. Scrutari, inquirere, exhibens, sed illico non visitat semper ira Ejus; neque curat inquisitionem admodum. Ad hanc rationem Tarditas Judiciorum celestium inculcaretur. אֵין non semper, haud expeditum. Impeditus יָרַע כַּפֵּשׁ curans inquisitionem. Similem sensum dissimili via invenit Cl. Cler. X. Nunc quia ira Ejus non invisit malos; neque de ingenti eorum copia cognoscit. Ait proprie esse, neque novit in crescente valde i. e. non fert judicium de augmento malorum, ut illud impediatur. Suppletur tantum non omnia. Kimch. in L. R. XI. יָרַע ad Jobum refert h. p. Et nunc quia nihilum visitavit ira ejus, nec scit multum admodum de viis ac judiciis Dei, ideo stomachatur in Deum. Languet. Erectius Doct. Belg. XII. postrema sic efferentes, nec pervenit Deum valde in opalentia. Liberiuscule Forst. XIII. Neque cognitionem habuit in lasciviam nimiam, nempe Deus. Id ad num. I. rediret utcumque. Idem voluisse videtur Aven. Neque cognitionem habuit in luxuria: nisi forte Jobum cognitione vacasse velit, ut num. XI. Doct. Cast. in Lex. ad vim Lascivie, vel Luxurie, adstruendam, locum nostrum adduxit. Reliqua viri mens parum comperta. Anglic. Vers. XIV. Nunc vero quia id non ita est, visitavit in ira sua, sed non agnoscit id in extremitate magna. Eodem collineat Vatabl. ultima sic reddens, Neque novit Jobus multum admodum mali: nimis multam afflictionem. III. Patric. tamen maluit prosperitatem nimiam eodem fere modo, quo num. VI. visum. Doct. Grinsoz. XIV. Abundantiam querelarum Jobi adiecit, in quam Deus dicatur non animadvertere. Desino XVI. in novissimo conatu

Cl. Crom. Non agnoscit, curat, arrogantiam, seu superbiam, valde. Elicitum ex Arabis فاش gloriatus est, superbiuit: فایش jaetator, gloriosus, فباش gloriatio. Sensum planum & clarissimum vocat Vir Doct. qui connexionem, & suam ipsius mentem, clarius deductam dare potuisset, ad dubitationem dirimeudam. Interim פֶּשַׁע ex فاش multum luminis scenerari posse, non abnuo; præsertim si princeps potestas teneatur, in Turgendo. Sic Jer. 50: 11. Turges ut vitula triturans. Alii, crescis, abundas, lascivis &c. Iterum Mal. 3: 20. Turgebitis ut vituli saginati. Denique Hab. 1: 8. Equi ejus turgent, nempe nitidi, fortes, animosi in praelia. Sentis magnam partem eorum, quæ posita, sponte defluere, si hic adsciscatur Turgor, inflatio turgens. Hanc Jobo objici, omnia suadent. Hinc XVII. veltigiis Merceri insistens dare possem, Et nunc quia Nihilum est quod visitavit Ira, vel Nasus Ejus; neque animadvertit in turgorem valde &c. Ad mentem Belgarum haberes, nec Deum agnovit, in turgore valde. Commodius in præsentem XVIII. exiret, Neque agnoscit hoc in turgore, quo inflatur vehementius, Deum provocans, cum Eoque contendens. Jobus ita in fermento jacet, totusque tumet, ac turget adversus Deum, ut non agnoscat se mitius, quam meruisset, castigari. En aliud XIX. opportunius adhuc, Nunc autem quia Nihil est, quod visitet Deus Nasum ejus; & non cognoscit hoc, in turgore valde: ideo Jobus ad vanitatem distendit os suum &c. Linguae indoles invitat פֶּקַד אָפוּ potius convertere, Deus visitat Nasum ejus, Jobi, quam, Nasus, sive ira, Dei visitat Jobum. Ita פֶּקַד עוֹן visitat iniquitatem, passim. Iniquitas Jobi, erat ejus Nasus, i. e. ira, sive vehementia, qua in Deum ipsam conferuisse videbatur. In eo simul vis arrogantiae, & ferociae, comprehensa; ut Cap. 18: 4. & Cap. 34: 17. ubi ex nostra quidem mente Jobus jubetur Nasum refrænare. Sui similis ergo Elihu, appositissime nunc Nasum Jobi iterum retunderet acriore hocce dicto: atque, venusto simul Iusu, ob Nasum nimis turgidum Os in vana verba resolvi innueret. Omnem quercum quatienti occurrit יָרַע absolute in pennis; ut su-

16 ואיוב הכל יפצה פיהו בבלי-

16 Ideo Jobus vanitate diffringit os suum; in inscientia grandia facit verba.

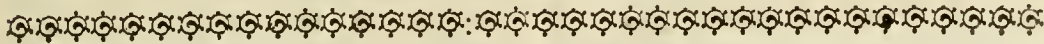
דעת מלין יכביר :

supra Cap. 21: 19. Inde XX. nasceretur, *Nunc autem, quia Nihil admodum visitavit Deus Nasum ejus; neque cognoscit*, præsentis poenas dat, *in turgore valde; ideo Jobus ad vanitatem dispandit os suum &c.* אן *Exiguum quid, Nihil admodum, sive ratione magnitudinis, ut Hagg. 2: 3. sive ratione durationis, ut Ps. 39: 6. Utrumque aptum Scopis, qui est Jobum convincere impatientia; atque ad sedatam submissionem, & patientiam, si pote, revocare. Sic duo postremi versus in periodum satis rotundam coalescunt; & suffixa iu אבו ac פיהו ad Jobum simul redeunt; cum*

Apostrophe decenti ad Auditores, qua Viri indecens contumacia graviter castigatur.

Vers. 16. Variant judicium circa cohæsiorem. lis immorari haud necesse. Nobis ך nunc valet ideo, idcirco, propterea. Videbis Nold.

num. 26. In verbo פצה aliquid grave; quippe quod proprie designet diffisionem, diffractionem, unde ad apertionem oris translatio facta. Diffindere os suum, pro dispandere, distendere, latius diducere, ad varios adfectus se præbet. Quid hic non sine aculeo intendatur, cuius occurrit. Multiplicare verba non displicet. Fortius tamen, grandia facere. Confer Cap. 8: 2.

CAPUT TRICESIMUM SEXTUM.

1. *Vers. 1.* ET perrexit Elihu, dixitque.

2 כתר לי זעיר ואחור כיי עור

2 Coronare mihi pauca, & indicabo tibi; quia adhuc pro Deo fermones.

לאלוה מלים :

3 אש

3 Ad-

Vers. 1. Quarta hæc, & novissima, instantia, satis artificiosè resumuntur, atque in unam aciem compinguntur, quæ hæcenus dissertata erant. Præsertim insistitur in Dei Justitiam, quæ improbis semper infensa, probis faventissima. Descenditur deinde in materiam Cap. 33. luculenter præstruam: atque ultimo hoc congressu pressius cuncta adurgentur. Ostenditur ergo, eos, qui Dei castigationibus se emendari patiuntur, felices vivere, & mori: qui inobedientes sunt, infeliciter ocys, serius, maledicta morte absumi. Hypocritas autem, suæ justitiæ opinionione inflatos, pessimis exemplis excindi. Hinc ad Jobum conversus Orator, Officium ei multiplex ante oculos proponit, a contumacia,

impatientia, & contentione cum Deo, ipsam vocans ad considerationem Majestatis illius immensæ, quæ Cælum, Terras, Marias, nutu temperat, atque in omnibus suis operibus cum admirabilem, tum verendum, sese exhibet, ad solatium piorum, & impiorum terrorem.

Vers. 2. Qui iniquius de Elihu sentiant, hic deprendunt iterum Arrogantiam, & insolentia plenam ironiam, ubi omnia meram & veram spirant modestiam. Prius Colon diversimode redditur. Vulgat. I. Sustine me paululum &c. Hoc quamvis longiuscule ab Hebræo discedere videatur, plurimorum tamen calculo comprobatum; præeunte Jarchio, qui

ad hæc verba apposuit כולו לשון ארמי הוא

3 Adferam scire meum inde a longinquo; & Factori meo dabo Justitiam.

4 Namque profecto non fucus sermones mei: Integer scientiarum tecum.

5 Ecce Deus præpotens, & non subulceratur, præpotens robore cordis.

6 Non

tota periodus Aramæa est. Nempe **כתר** Chald. & Syr. valet *præstolari, expectare.* **זעיר** pro *pauçillulo*, item creditur *Aramæum*, quamvis apud *Esfajam* quoque occurrat. Denique **חנה** pro *indicare*, in hoc quidem Libro satis crebrum, sed alibi rarius, *Chaldeis* iterum, *Syrisque*, tritissimum. Est sensus percommo- dus, in quo propterea acquietum ab omnibus sermone, qui aliquid nominis habent. *Ab. Esra* tamen II. argutius, *Habe mihi honorem*, ad *molicum* &c. a **כתר** corona. A coronando & cingendo etiam subtilius III. alii, *Sta circa me*, ut *Reg.* Huc *Colurc.* inclinat, monens *cingere* pro *attente audire* usurpari posse. Cl. *Guss.* in C. L. H. observat IV. vim *circumdandi* in *Pibel* esse *hostilem* tantum; at in *Hiph.* interdum *hostilem*, interdum *amicum* ac *venerabundam*. Itaque, inquit, *intelligi nunc posset de mentis operatione, qua adversarius circum- quaque examinat sermonem disputantis, ut eum, si qua pateat objectionibus, impugnet.* Longe petium. Coactius adhuc V. quod idem *Vir Doct.* tentet, *Est mihi quo te conclusum teneam* in hoc certamine; *paululum temporis concede, & declarabo quid illud sit.* Hanc *explicationem* *præfero*, inquit, *ut כתר sit nomen, formæ*

גנב. In dumeta correpere maluit, nempe, quam libera spatia *Dialectorum* tenere. Cl. *Coec.* vim *præstolationis* ad *Hebræum* fontem revocare conatur in *Lexico*, a *circuitu* suspicans propagatam *moram* & *expectationem*. Non alienum; quamvis necdum satis liqui- dam. Occurrit mihi VI. vim *Hebræicam* præ-

3 אִשָּׁא רְעִי לְמֵרְחוֹק וּלְפַעֲלִי אֶתְךָ־ זָרָק :

4 כִּי־אֲמַנֶּם לֹא־שָׁקֵר מְלֵי תַמִּים רְעוֹת עִמָּךְ :

5 הֲיֵ־אֵל כְּבִיר וְלֹא יִמָּאֵם כְּבִיר כַּח לֵב :

6 לֹא־

sius retinenti, *Coronam dare mihi paucillulum*, &c. Audientiam *Corona* sibi continuari peteret orator. Quid si sit? VII. *Coronare mihi paucis*: pro, *paucis finem faciam*, *atque ita quæ differui coronabo velut.* Fortius *paucis*: Infin. pro *Fut. eleg.* Dubitari nequit, quin, vigente *Lingua Hebræa*, Radix **כתר** *Coronavit* multis magnisque metaphoris fuerit insignita. Ejus *Origo* haud prompta. Quid heic loci figuratum sit, inde cum tempore eruetur.

Vers. 3. Pulchra formula, *אִשָּׁא רְעִי* *proferam scire meum*: & *sermone claro exponam.*

לְמֵרְחוֹק *inde a longinquo*, *judice Merc.* aliique, est, *alius repetens.* *Doct. Tigur.* non *pressius agens.* Subtiliter *Coec.* *inde ab ultimo limite cognitionis meæ.* Argutissime *Sanct.* *Quod diu ante meditatus sum, & dedici de Deo, & operibus ejus.* *Doct. Reim.* *de rebus cælestibus.* Prius simplicius.

Vers. 4. Acerbe *Sanct.* *His verbis oratorio more Jobum pertrahit in invidiam, quasi mendacibus figmentis Divinam providentiam oppug- naret.* Si quid aculei subesset, in *Amicos* potius dicerem emissum; qui *fucum* quen- dam adhibuisse videri poterant, non una de *causa.* **שָׁקֵר** *in Origine*, *colorem rubrum*, mox

fucum, signans, ad *pigmenta Oratoria* etiam traduci se patitur. *Fucato Oratori* opponit *integrum scientiis*, i. e. *sincerum.* Non callidus te *circumveniam*, &c. sed *veritati indagandæ* unice insistam. Modeste semet in 3. *pers.* designat. Minus concinne *Vulgat.* *Et perfecta scientia probabitur tibi.* Longius abiit *Vatabl.* ad *Deum* trahens, *quem esse perfectum scientiis cum*

cum Elibuo statuat Jobus; ut de eo ulterius differi necesse haud sit. Inconcinrior adhuc Apostrophe ad Deum, quam Ab. Esra inducit. Recte Calvin. Senties me esse fidelem Doctorem. Concentu magno omnes idem amplexi. Quid venustatis, & decentiæ, ferat 3. Pers. pro 1. in stilo præsertim sublimiore, sæpius indicatum.

Vers. 5. Impeditior structura, & sententia. Vulg. I. Deus potentes non abjicit, cum & ipse sit potens. Non patitur וְלֹא, & non, ut כְּבִיר accusandi casu efferatur. De Pined. II. ait in Hebræo proprie legi: Deus potens, & non abjicit potentem potentia cordis. Imitatum ex Vatabl. & Pagn. Ecce Deus fortis non abjicit fortem virtute cordis. Hi ex R. Levi hauserunt: q. d. Deus hominem intelligentem, & virtute cordis præditum, non potest spernere. Est planius, veriusque, quam quod prior sententia offerebat. Merc. III. utrumque Colon in casu recto stare autumat, En Deus potens, & non averfatur, scil. suos: vel justum, ut Chald. & LXX. Potens, inquam, est robore cordis. i. e. valet animi præstantia: est magni animi: ideo opera manuum suarum non contemnit. Ad Scopum propius collineans, subferit: Etsi adfligantur interdum justi, non id ideo fit, quod eos averfetur, & quod improbos oppressores timeat: est enim ipse summæ potentie: ideo neminem timet. Hæc non omnino limpida. Calvin. IV. eandem tenens constructionem, illud דָּמָה generalius refert ad invidiam, æmulationem, animique vilitatem, cui obnoxii vivunt mortales, semper eos qui dignitate, & virtute, eminent, detrectare, & deprimere, gestientes. q. d. Deum O. M. non posse cuiquam invidere, ejusque virtuti quicquam derogare. Non extra limites. Doct. Tigurini V. paulo liberius, Ecce Deus potens, quum vires habeat animo pares, universitatis gubernationem non detrectat. Eodem collineatum existimarem. Nec Jun. & Trem. VI. aliud voluere, dantes, En Deus validus est, nec tamen spernit, quemquam; validus est, virtus est animi. Notæ monent, esse Propositionem murruribus Jobi oppositam: q. d. Omnipotens quidem est, sed non ut Superbus Tyrannus, qui potentia sua abutatur, ut infirmos proterat. Extrema sic explanant. Non tantum ipse est validus, sed etiam infirmis animis solus virtutem præstat. Argute. Cocc. VII. ad structuram

Merceri, hunc præbet sensum, Deum quantumvis Maximus sit, nibilo magis fastidiosum esse, ut operum suorum quicquam, utut parvum, despiciatui habeat: imo quia ita Maximus, ut & Optimus, ideo rationem habere creaturarum suarum, ut eas servet, maxime hominum &c. Hæc ad prius Colon. Posterius ita enucleat: Deum esse maximum virtute cordis: summa perspicacitate, ut cor & renes exploret: summa item Sapientia, ut de unoquoque recte, ac juste, disponat: summa longanimitate in ferendis vasis ira: summa benevolentia erga justos: summa ira adversus improbos. Cl. Schmid.

VIII. laudans priora illa Cocceji, tanquam vi veritatis extorta, telum hocce destrictum censet contra absolutum Decretum in h. f. Deus licet potentissimus, non tamen reprobatur quemquam, ex absoluto decreto, & potentia, quia est potens robore cordis i. e. robore a Sapientia cordis procedente. Si hic subsistere potuisset Vir Doct. veritati egregie litasset: cui sane placere nequit, quod adjecerit, hoc temperamentum potentie, & sapientie, Divine diligenter observandum contra Auctores absoluti Decreti: & hoc simul notandum, Cor non tantum sapientiam, sed & justitiam comprehendere. An ergo Auctores absoluti decreti inde Sapientiam, & Justitiam, divellunt? Quid stet, quid nutet, in hisce, percipias ex argumentatione ad mentem Viri Doct. sic admota: Ita Tu, Jobe, locutus es de Deo, quasi aliquid saltem ex absoluto decreto, non attenda æquitate, & justitia, faceret; sed revera non ita res habet; nam quamvis est potentissimus & nemini subiectus, nihil tamen agit ex absoluta potentia, & decreto. Tam fortiter in hoc Libro contra absolutum Dei decretum pugnatur. Diffidia gliscere, & perennare, haud mirum, quamdiu Theologi ita disputabunt ad normam systematis sui, non ad formam verbi. An Jobus unquam disputavit de Decreto absoluto, de quo hic agit Vir Doctus? Volve, & revolve, omnes ejus querimonias; nil simile reperies. Non ergo Elibu adversus illud telum strinxit. Aliud longe est Decretum absolutum quod Jobus videbatur querelis suis inferuisse, quo innuebat se innocentissimum & justissimum Dei cultorem, ex mero, & absoluto, Dei arbitrio, immeritis hisce plagis confectum jacere; quin imo ex occulto odio, & subulcerato adfectu adversus infontem plane, atque adeo premia promeritum, sæviri. Hoc, hoc illud est, quod ut ad confusio blasphemie accedebat, (Multi ex Nostriis

6 Non vivificat improbum; & לא ייחיה רשע ומשפט ענים
Judicium pauperum dabit. יהן :

7 Non לא 7

Blasphemum pronunciare non veriti:) ita strenue nunc confutatur, tanquam a Dei *Celsitudine*, & *virtute exaggeratissima*, immane quantum abhorrens. Quorsum ictum huncce destinavit *Elibu*, ex *Cap. 10: 3. &c.* patescet: ubi *crudissime* Noster; *An bonum Tibi ut opprimas תעשק* violentiam inferas injuste? *ut opprimas תמאס* subulcerato adfectu reprobes laborem manuum tuarum? Eodem spiritu, & adfectu, conturbato emissa, quæ *Vs. 4. 5. 6. 7.* prostant de *invidia*, & *emulatione*, quæ Deo ipsi quodammodo objectatur, dum ab Ipso removeretur. Adde inprimis, quæ *Vs. 13. 14. 15. 16.* animosissima *Ibid.* subnexa. Nec omittit *Cap. 13: 23. 24. &c.* & *Cap. 14: 15. 16. 17.* Ad hæc, & alia, oculos reflectens *Elibu*, negat in Deum adfectiones tam humiles, quibus *hominuculi* obnoxii, cadere. Non adfirmarat id *Jobus*: absit! absit! Sed inter astuantis cordis dolores, & liberiores querelas, talia effuderat. *Elibuus* interim recte retundit *Spiritus* illos ferociores, atque ex iis occasionem caprat *actionis* sublimioris, qua *Jobum* ad *contumaciam* deponendam, & *penitentiam*, *submissioremque*, Deo prestandam, cohortatur. Hoc fundamento dedimus, *IX.* Ecce *Deus* *præpotens* ille quidem, at non *subulcerato adfectu* spernit: *Præpotens* quippe *virtute cordis*: h. e. *supra omnem imbecillitatem* immensam quantum *subvertens*, nec vel *invidia* & *emulationi*, vel *simultati*, vel odio ac *rancori*, *obnoxius*: nec *Prosopolepsia*, item, *injustitæ*ve ulli, qua quicquam cuiquam vel derogaret, vel contributoret, quod non *exactissime* *Justitiæ* responderet. Habes *centrum* totius *controversiæ*; ad quod recta collinearunt *Doct. Belg.* in notis: nec non *Patric. Crinsoz. Mich. Reim.* Adde *Deod. Bez. Drus. Bolduc. Quin & uam. III. IV. V. VI. VII. VIII.* plus minusve, in hoc ipsum conspirant. *Cl. Guss.* extra seriem locum tractavit, sub ככר exhibens, *Affluens consilii & præceptis Sapientie.* Ad num. II. accedit *Cl. Cler. Deus magnus est; nec ingenio valentes repudiat.* Id præter alia inconvoluta, nihil habet, quod

Scopo præsentis satisfacere queat. *Joculare*, quod *Syrus & Arabs* כח לב in unum conflantes, dederunt, non repudiat eum, qui *purus ut lac.* Ansam errori præbuisse suspicor quod *Cap. 10: 10.* figuratum.

Vers. 6. Egregiæ, & *Cedro dignæ*, sententiæ; quæ *Controversiam* agitatam mirifice illustrant, & *Elibui Hypothesin* verissimam nobis declarant. Nihil agit I. *Doct. Sanct.* cum arcessito hocce nexu, *Deum*, *principes*, & *potentes*, non punire quia *potentes*, sed quia *impii*, & quia *pauperes opprimant*: qua de causa etiam *Jobus* nunc ut *Tyrannus* plectatur &c. Nec putem II. iis rationem constare, qui idem hinc eliciunt, quod ab *Amicis* toties inculcatum: huc accommodantes illud, *Anni improborum truncabuntur.* Consentit *Drus.* exhibens, *Non vivificabit* i. e. *occidet*: *vita privabit. Occidet improbum ante tempus.* Non aliud voluisse videtur *Cocc. Nō vivificat, νότος*, pro *interficie*, & *omni vita spoliat.* *Improbum dicit*, non *malum.* *Intelligit damnatum ob impenitentiam*: inemendabiliter *malum.* Nobis jam sæpius apparuit, aliud *Amicos*, aliud *Elibuum* statuisse: ac proinde fines rite regnandi. *Calv.* paulo propius III. *He sententiæ generales*: unde concludendum *Deum esse Justum*, quum signum aliquod *justitiæ ipsius* percipimus: eumque ad *judicandum vivos & mortuos in Filio venturum* &c. Eadem super incude *Merc.* *Etsi non statim hæc fiant, tandem tamen fient, si modo patienter ejus Judicia expectemus.* Quod si hic non videamus hoc *facere Deum*, *faciet aliquando*; nam pleraque sibi in futurum reservat *judicanda.* Suum illud rigidum tenens *Cl. Schmid. IV. Deus neminem ex absoluto decreto reprobat, sed contra secundum justitiam sapientem facit cuique contingere juxta sua opera.* Ergo non vivificat *impium*, qui *vivificatione indignus est* &c. neque in hoc, neque in futuro seculo, sed *ira & indignatio ejus manent super iis in æternum*, nisi agant *penitentiam.* Iterum in spinas se induit *Vir Doct.* ubi laxum, liberumque, campum tenere potuisset. Is hic *V. Neminem improbum felicem*: item contra, *Neminem probum Infelicem.* Insistitur in *Thesim Cap. 35: 8.* *expositam.*

7 לא יגרע מצדיק עיניו ואת-
מלכים לכסא וישיבם לנצה
ויגבהו :

7 Non subtrahit a justo oculos
suos; & cum Regibus in thronum:
& sedere facit eos in perpetuum,
& sublimantur.

8 ואם-

8 Quod

tam. 1. *Deus non vivificat improbum, valet, nullam veram & solidam felicitatem ei confert, ne in hoc quidem seculo: omnis ejus prosperitas maledicta, cedens in cumulum miserie, & thesaurum ira in diem ira.* Refutatur Cap. 21: 8. &c. *Locus ex Philosophia, & Theologia, nemini non compertissimus.* 2. *Judicium pauperum, i. e. proborum, & Dei reverentium, dat, tantundem sonat ac, Patronum, ac Fautorem semper se se iis prestabit, vel inter mille calamitates, ac mortes, eos haudquaquam proditurus, nedum bonam eorum causam perversurus.* Hæc piorum his in terris sandatissima Felicitas, quam nullæ machinæ, ne portæ quidem inferæ, queant labefactare, aut convellere. Invictum hoc præsidium si obtinuisset *Jobus*, supra omnem tentationis ictum positus, tela ignita *Satanæ* ex facili elusisset: atque adversus mala palmæ ad instar caput erexisset. E-rexit enimvero, sed nutabundus. *Nutationes Viri, sunt querelæ.* Eas tempestati in ipsum desævienti nos nunc condonamus. *Elibus* qui *alte radicatum* ejus *fidem* necdum exploratam habebat, summo jure ita cum *Jobo* disputat, ac si a *firmissimis* hisce *Principiis Religionis* descivisset.

Vers. 7. Magnifica descriptio fortis *Justorum*: quibus ornamenta, & decora immortalia, circumdet Deus. A scopo nonnihil defecit *Vulgat.* 1. *Non auferet a justo oculos; & Reges in solio collocat in perpetuum; & illi eriguntur.* Non meditatissime *Sancti.* 1. *Hæc aperta magis, quam vera: nam si Reges, qui justitiam colunt, stabile habent Regnum, nunquam a Regio solio depulsus esset Jobus &c.* Precarium quoque 2. quod *de Præmed.* adfert, *Deus ex Justis Reges creat, & Sanctitatem ornat premio Amplissimè alicujus Regni, firmi, ac stabilis, sicut impios Regno, ac dignitatibus dejicit.* Si hæc figurate posuisset, pulchrum præberent conspectum. Nunc *Literam* intendens, nec veram dedit sententiam, & falsum addidit acumen; *Jobum* *pungi*, propter *Regni, &*

omnis dignitatis, amissionem. Infelicis adhuc ultimum, & illi eriguntur, trahit ad *superbiam, & insolentiam*, quæ eos in ruinam præcipites agat. Paulo commodius 3. *Lyran.* *Reges in solio collocat, si potestate sua bene utantur.* At *Gloss. Ord. 4.* *Reges censet dici Justos, quatenus motibus cupiditatum non succumbunt, sed regendo præesse noverunt &c.* De eo infra dispicietur. *Doct. Figur. II.* media sic ordinarunt, *Et solio imponit Reges, ut aliqui perpetuo celsitudinem retineant.* Consentit *Calvin.* sub titulo *Regum* adsciscens *Civilem & politicum ordinem, sive Dignitatem Magistratum in mundo: quasi Elibu* aliam subjeceret speciem *Cura, & providentiæ, qua Orbis in media confusione vitiorum, & scelerum, sustineatur: quod Reges & principes constituti sint, qui gladium Justitiæ nomine Dei gerant.* Vide *Conc. CXL. Cl. Cler. III.* dilutiore sensu media sic reddit, *nec aliter se gerit erga Reges, quod ad solium attinet; sed in eo curat eos sedere.* Addit, aliquid *vel excidisse, vel saltem subaudiendum.* *Mixtum, nescio quid, captarunt Jun. & Trem. IV.* dantes, *Non subtrahit a justo oculos; potius cum Regibus solio adest: ut collocet illos in æternam, atque exaltentur.* In notis illos, refertur ad *justos, & pauperes; quod suspicionem mihi movere non adest non ad Deum ab ipsis reduci, sed ad Justum; qui dicatur Regibus adeste in solio, ad dignitates nempe productus.* Hoc diserte suggerit *III. Grot. V.* allusum statuens ad *fata Josephi, qui e catenis ad locum solio proximum escenderit. Merc. VI.* latiore conspectu, *Non detrahbit a justo oculos suos, non desinit assiduam ejus curam agere; etsi affligatur interim: & cum Regibus in solium collocat eos in seculum, in finem, tandem semper eos in sublimè evehit in supremum rerum fastigium, & dignitatem &c.* Clarius adhuc: *Significat justos semper a Deo magni fieri, & evehi; & quamvis interdum deprimi videantur, tamen tandem in summam dignitatem provehi, perinde ac si in*

solio Regum sederent. Non molle, quod **ואת מלכים לכסא וישיבם** per *plēnasm*: posterioris *Naw* elatum velt, & *Atrach* negligat. Quod figurate accipiat Reges & solium, tatis aridet. Cl. *Cocc.* VII. eadem utens *llructura*, distinctius monet, **צדיק** *justos* nunc esse, qui modo **עניים** *inopes*: quos Deus *ultra communem sortem evehat*, atque in summo collocet. Atque etiamsi id externe non fiat semper, tamen omnium fidem & pietatem quorundam piorum exaltatione honorari. Inserit, *Fideles esse Sacerdotes, & Reges, &c.* Sed mox *Literæ* insillens subjungit, verti posse, & Reges in throno collocat eos in perpetuum. Concludit: *Argumentum validum curæ Justorum est, quod Justorum Regum thronum confirmat Deus, illosque felicitat, & evehit. Ut contra in Tyrannos Hypocritas severitas Dei potissimum noscitur.* Hoc ad *Hypothesein Amicorum* accederet, a qua longiuscule recedi, haetenus conflare potuit. Cl. *Schmid.* VIII. **צדיק** *Justum* melius a **עני** *paupere* discerni censet; quod non omnes injuste oppressi pauperes, sint *Justi*. Nempe **עניים** *vs. præc.* ad pauperes ab impiis oppressos retulerat. Putat autem, verbum **גרע** *comparationem* importare inter *Justos, & non Justos*, ratione favoris *Divini*: ut quum *Jobus* sæpius dixisset, pejus esse *Justis, & Deum* eos quodammodo odisse; ei nunc contradicat *Elibu*, dicatque, non minus favoris *Justis* dare Deum, quam *injustis*: sed contra potius plus dare *justis*. Ad hanc rationem, non valde expeditam, sic redditur: Non diminuit a *Justo* oculos suos, etiam cum *Regibus* ratione throni: & sedere facit eos in perpetuum, & exaltantur. i. e. etiamsi cum *Regibus* comparentur ratione throni. Adeo non minus præstat *Justis*, ut ratione solii, & honoris atque potestatis, *regibus* non minores faciat &c. Imo & in locum *Regum* eos evehit potius, dejectis ipsis *Regibus*, quam ut minores iis faciat. Vix intelligo, quinam hi *Reges*, nisi *injusti*. At parum commode diceretur, *Deus* pluris facit *Justum*, quam *Reges injustos* &c. Non comparatio oppositorum, sed collatio similitum IX. commodius institui potuisset ad illud, etiam cum *Regibus* ratione throni: h. f. tanto in honore *Justos* habet *Deus*, ut *Regibus*,

throno & sceptro insignibus, eos æquet. Clarius: omnis *Justus* apud Deum est *Persona Sacrosancta, inviolabilis, digna throno, & summo fastigio*: cui radium *Majestatis* sue indiderit; haud secus ac *Regibus*, qui *throno & sceptro*

præsurgent. Meo tamen iudicio illud **לכסא** *ratione throni*, est paulo quæsitius; nec *comparationem* secundum majus, & minus, in verbo **גרע** agnosco. Minuere oculos ab aliquo, pro subtrahere, elegantissime dictum manebit, etiam citra *collationem*. Rotundius fuerit X. Non minuit a *Justo* oculos; at cum *Regibus* ad solium sunt: & facit eos sedere in perpetuum, & altifrontes sunt. Hoc quadrifariam exponi potest. 1. *Justos* produci a *Regibus* ad dignitates. Est tenue. Tenuis quoque 2. quod a *Crinsoz.* expressum, aliquando eos cum *Regibus* in thronos evehi. Fortius 3. quod *Merc.* dabat num. VI. præsertim si addas, quod *Belg.* 4. in notis submonent, illius gloriæ complementum *Seculo futuro reservatum.* Huc oculos intenderunt *Hebræorum* illi, qui **מלכים**

pro **מלאכים** *Angelis* acceperere: quorum *Choris* inserendi sint *Justi*. Eodem aurigatur *Gloss. Ordin.* *Reges Spirituales* describi censens, quorum thronus non terrenus; quod dicantur, sedere in perpetuum. Hanc *immortalem, & mercescere* nesciam, dignitatem *Justorum*, obversatam *Elibu*, mihi plus quam verisimile. *Materia*, phrasiumque, pondus huc descendere cozzunt. Ad *materiam* quod attinet, *Religionis & Virtutis Arcem* tunc emunit *Elibu*, ostendens, omnes *improbos infelices*: & contra, *probos omnes Felices*. *Ultimæ Thesi* firmandæ congerit lectissimas formulas. a. *Deus* non minuit a *Justo* oculos i. e. nunquam ne minimum quidem remittit de amore, & favore, quo eos complectitur, vel in mediis, quibus forte conflictantur, miseris: quin e contrario magis magisque eosdem omni benedictione cumulat. *אומם.* b. *Et cum Regibus* ad solium, nempe, sunt, destinantur; vel & in solio sunt: sunt *Personæ Sacrosanctæ, Regali fastigio* videlicet, per *unctionem cælestem, ornati* jam, atque ulterius decorandi. c. **וישיבם** *Et sedere fecit eos*, magnifice dictum, ex phrasi signata **לכסא** *sedit ad solium*, vel in solio: *Pf.* 9: 5. & 132: 12. Indi-

8 ואם-אסורים בוקים ילכרו

8 Quod si vincti compedibus; at-
tineantur funibus afflictionis.

9 ויגד

9 Et

Indicatur *firmitas Imperii* nunquam convel-
lendi. Hoc invitavit 4. לנצח *in aeternum*;
qui enim hoc *solum* semel bene occupavit,
per *Spiritum Gratiae*, & *Fidei*, inde non de-
jicitur; *praesidio Dei*, ut ita dicam, *circuminctus*.
5. Majestatis denique plenum ויגברו & *Al-*
tisfrontes sunt: alta fronte eminent. Scilicet,
ne per *calamitates* quidem *dejecti*, sed in om-
nibus plus quam *Victores* &c. Splendidus
locus, quem ne *Philosophia* quidem ignoravit,
secundum illud, *Rex est qui metuit nihil*,
Rex est qui cupit nihil; Hoc Regnum sibi quis-
que dat. Quanto magis par erat, ut *Elibu* ex
Sapientiae Divinae Fontibus nobilissimam ver-
itatem derivaret? En XI. rotundius adhuc,
& deductius: *Non minuit a Justo oculos suos*,
sed Reges ad solium: & sedere facit eos in per-
petuum &c. Ad medium Colon supple du-
cit, *producit*; quod in ל sponte semet offert.
Ob *compendium*, & *granditatem*, *omissum*.
Ita את מלכים *Reges*, casu *accusandi*, dire-
cte ad *Justos* redit, eorumque *unctionem*,
dignitatem, & *inviolabilem Sanctitatem*, *consi-*
guat.

Vers. 8. Ad quosnam pertineat Casus, &
proprie, an *improprie*, accipiendae sint, *Cate-*
nae, ambigi video. *Vulgat. I. ad Reges* vide-
tur retulisse, quos ex *fastigio* illo ad *catenas*
& *captivitatem* detrudi nonnunquam videmus.
de *Pined. ad Tyrannos* applicat, secutus *Thom.*
Dionys. aliosque Latinos. Latiore sensu *Lyr-*
ran. bonos etiam Reges complexus. *Anceps*
II. *Paraphr. Tigur. Quumque vincti compedi-*
bus fuerint &c. quod vel ad *Reges*, vel ad
Justum, ex eorum mente distinguendos, re-
duci potest. *Ancipiti* item cogitatu *Calvin.*
Conc. CXL. Elibu porro *bonos interdum in*
vinculis dicit haberi, aut *Magnates*, quos *Deus*
in altum dignitatis gradum evexerat. Si illi
ergo *deprimantur aliquando*; & quidem *eosque*
ut in carcerem conjiciantur cum ignominia &c.
Deus tamen eos non deserit in ejusmodi angustia
&c. *Cl. Cler. III. ad Reges* applicans,
exemplo utitur *Manassis*, in *vincula* abducti.

Fun. & Trem. IV. generatim Homines quos-
cunque intendisse videntur. Ad num. VII.
de eo mox plura. *Grot. V. de Josepho* agi
censens *Vf. praec. hinc argumentum petiit*;
haud satis perpendens *Catenas Josephi* longe
diversas fuisse ab his, quas *defectiones* a *Deo*
attrahunt. A *Cl. Cler. etiam tactum. Co-*
durc. hic Fratres Josephi arripit, itemque *Ma-*
nassen, & Israelitas in *captivitatem Babylon-*
icam avectos. *Merc. VI. ad Justos* refert,
in omnem saepe calamitatem incidentes. Ad *Vf.*
13. innuit, pie in *Consolationem Jobi* dictum,
etiam justis afflictiones immitti. Idem incom-
modum, quod alibi notatum; quum *pa-*
ne fonti impesita, non discernuntur a *malis*
insonti injunctis, ad *Coronam splendidiorum*.
Talis fuit *Josephi* ille casus: ad quem eo ipso
non allusum, concludere licet. *Cocc. VII.*
generalius *subjectum intelligo*, inquit, non *Ju-*
stos, quia *ἰμπεριώτεροι* id in *Vf. praec. accipe-*
re convenientius est: neque improbos cum Chal-

deo; sed Homines, aliquos: ילכרו, pro
אשר; *Et si* qui fuerint *vincti catenis*, qui
capiantur *funibus inopiae* &c. Distinguit עניים
inopes *Vf. 6. quorum alii Justi, qui non effe-*
rantur unquam, aut in superbiam castigatione
dignam implicentur; alii, qui a *superbia* per *ad-*
 afflictionem reducuntur ad *humilitatem*. Simile
quid voluisse videntur *Fun. & Trem. quum*
ajunt *Amplificationem* nunc institui *Judiciorum*
Dei; primum in eos, qui *resipiscunt a malo*,
usque ad *Vf. 12. Deinde in contumaces. Vf. 12.*
Postremo in Hypocritas Vf. 13. 14. Mentem
Cocc. non perspexit Cl. Schmid. VIII. quum
negat eum se extricare; quod illi *Aliqui, vel*
Justi sint, vel impii: apparet enim eos a *Cocc.*
intendi, qui ab impietate per calamitates avo-
cantur: & vere עניים *humiles, piique, per*
virgam redduntur. Non aequè commodum,
quod *Vir Doct. ipse ad Impios* referat, hoc
nexu: *Etsi impium non vivificet Deus, non*
statim tamen damnat semper, sed ab impietate,
per calamitates, maxime per captivitatem, avo-
care solet plurimos, si poenitentiam agant; sin-
non agant, tunc demum occidit eos. Non per-
sua-

9 Et indicet ipsis opus eorum, ויגד להם פעלם ופשעיהם כי
& defectiones eorum, quod super-
be se gesserint. יתגברו :

10 Et ויגל 10

suadet: nec enim hæc *Via Dei cum impiis*; nec si esset, in eam nunc intiti deberet, ubi *Jobus* convincendus de *panis ad emendationem* & ipsi *Divinitus impositis*; ut censabat dissertator. *Bolduc. IX.* ait *Elibuum* hic *erroneam suam sententiam prodere*, *querat, Justitiam, & virtutem, hominis, a magnitudine temporalis prosperitatis; peccatorum autem gravitatem ex hujus vite afflictionibus, & arunarum multitudine, metientiam: quasi doceret, eum qui valde Justus sit, ad amplissimas Fortunas evehi a Deo in terris: illum vero qui in extrema miseriarum captivitate habeatur, pro maximo peccatore tenendum.* Æque inconcinnum *X.* quod *Sanc.* adfert, ad *pauperes* stricte dictos *Vs. 6.* respiciens: *Ut Deus non abjicit potentes, quia potentes sunt; sic etiam non favet pauperibus, quia pauperes sunt, sed quia humiles, modestique: nam si & illi crudelēs, raptores, violenti, non alio eos loco habeat Deus quam potentes, & qui Tyrannicos spiritus imberunt.* *Doct. Belg. XI.* de *Justis, & piis*, hæc subsuimi censent, quos *Deus gravibus castiget aliquando, ob crimina panis digna.* Videtur idem, quod *Merc. nov. VI.* dabat; sed non est: nam *Panæ* ratio mutat faciem; efficitque aliquid cum *Scopo* conjunctius. *Obstat* interim *Vs. 12. 13.* ubi inducuntur *impenitentes, & contumaces in Deum; quales decedere, sub telo mortis maledictæ, eos ipsos, qui Vs. præc. tam magnifice evehi, absolum.* Idem scrupulus ex parte officit sententiæ *Cocc.* qui ׀ׁׂ׃ *probos a Justis* gradu distinctos tantum, hic induci autumat, sub *crucem & afflictionem missos, ad majorem puritatem consequendam.* Ne hos quidem *impenitentes mori sinit Deus.* Difficultatem sensit, & occupavit, ׀ ׁׂ׃, notare jubens, *hanc preparationem gratiæ fieri in quibusdam aliquatenus; qui tamen maneat Hypocritæ corde &c.* Ut itaque *periodus hæc a Vs. 8. ad 16. feliciter evolvi queat XII.* nec *probos* intelligerem, nec *improbos Vs. 6.* in-

moratos: minus adhuc, *Justos Vs. 7.* sed, cum *abstractione* nunc valde necessaria, *Aliquos, Homines*, quos hæcenus nesciat *Elibi Justitine* accensere debeat, an *Improbis.* Submoneo hoc, ne & mihi objiciatur, hos *aliquos esse vel probos vel improbos.* *Scopus Elibi* postulat, ut id adhuc ignoretur: prout ipse de *statu Jobi* apud *Deum*, dubius, & incertus pendebat. Proponit ergo subtilis disputator ultimo hoc pedatu, quo *Jobi tumorem* se compressurum sperabat: *Quod si vincit catenis, attingantur funibus afflictionis.* Suppositum non aliud, quam quod materia ipsa ministrat, *Homines calamitatum catenis vincit*, de quorum *conditione interna* haud conter, sintne *Probis, an Improbis* annumerandi. De *Catenis* jam promptus erit judicium. Non sunt 1. *proprie dictæ compedes*, quasi inducerentur in *Captivitatem avehi.* Non satisfaciunt etiam 2. qui figurate *Calamitates, angustias, & tum animi, tum corporis, dolores*, intelligunt. Sed omnino 3. *adjungenda est imago illa Tragica, quæ sub Catenis nobis sinit aliquid voxium, quod Divinitus plecti meretur in Theatro orbis terrarum, ad Justitiæ supremæ terrorem, reliquis mortalibus incutiendum.* Hac *gravi & tristi figura* sortem sæpe suam aggravarat *Jobus*; & vel hanc ob causam potissimum tam animosè, tamque acriter, pro *Innocentia* sua eum stetit vidimus. Apposite ergo *Elibi*, in hoc ipsum nunc insistens, *Quod si*, inquit, sint, qui *Catenis publicis* *Divinæ Justitiæ onerati, detineantur*, velut supplicio capitali digni, *vinculis afflictionis, i. e. plagarum manu Dei impressarum.* Habes *Casum* *seralem*, in quem se immerito, contra *jus & fas omne*, incidisse, contendebat *Jobus.* Id ut nemini credibile fieri poterat, tum certe, quum *Deus necdum de Jobo* pronunciasset; ita *Elibi* ab ista nunc opinione *Nostrum* satis prudenter conatur retrahere, quippe quam *submissiõni, & penitentiæ ejus*, obicem ponere autumaret. Et quis non autumasset, si ibi fuisset?

וַיִּגַל אֲזַנִּים לְמוֹסֵר וַיֹּאמֶר כִּי

10 Et revelet aurem illorum ad
correctionem; & moneat ut rever-
tantur a vanitate.

יִשְׁבוּן מֵאוֹן ;

11 Si

אִם־

set? Vides simul, prudentissime ita temperatam orationem, ut qui nunc *vincti* supponuntur, *Improbis* sint, an *probis*, aggregandi, haud dum constet, quippe de quorum *conditione* effectus deum, & *eventus*, *harum* *punitio*rum, decidat.

Vers. 9. Reliqua jam promptius, clariusque, sese dabunt. Sepono quid secundum *Hypotheses* diversas diversi iterum quique sententur. Indicasse suffecerit triplicem teneri viam constructionis. Prima per *dativum* dat, *Tunc* *annunciat* illis opus eorum &c. Hanc *Merc.* cum plerisque sequitur. Secunda continuans periodum, sic pergit, *Vs. seq.* in *dativum* converso; *Quod si vincti* fuerint *catenis*, & *indicaverit* illis opus eorum &c. *Tunc* *reddit* eos *aure* *revelata* *dociliores* ad *disciplinam* &c. Hæc *Eleg. Crinsoz.* placuit. Tertia longius adhuc *pericopen* extendit; *Quod si vincti* *compedibus* *detineantur* *funicibus* *ad afflictionis*, *Et* *indicaverit* eis opus eorum &c. *Et* *revelarit* illis *aurem* ad *correctionem*, &c. *Si* tunc *audiant*, & *serviant*, *absolvent* *dies* *suos* in *bono* &c. Hinc *Cocc.* stat: nec *Fun.* & *Trem.* aliud voluere; quamvis *incommodius* paulo hic dederint, *postquam* *indicavit* eis opus eorum. Meis rationibus omnia ex æquo accommodata. Posterius tamen ut rotundius, ita ad filium præsentis convictionis vehementius, *אִם־* *Vs.*

8. recinente veluti altero *אִם־* *Vs.* 11. & 12. cum duplici effectu. Accedit potestas *Vau* *Conversivi* fut. in *Præc.* quæ exigit potius, & *indicarit*, quam *tum* *indicat* &c. Maxime tamen me movet, quod *Elibus* aperte nunc refumat id, quod latius præmiserat *Cap. 33: 15--22.* &c. Hoc autem non tam commode facere potuit ut *docens* denuo, *repetitionem* enim *inferuisset* *otiosam*: sed opportunissime ut *concludens*, & *adstringens*, quæ ibi tam luculenter, hoc ipsum meditans, præmuniverat.

Ibid. Circa phrasin paucula. *עַל* *Opus*, absolute in malum vergere, ad h. l. monui olim; nec est, qui ambigat. Aliquid tantum

diffensionis ad verbum *יִתְגַּבְּרוּ* existit, quod *Vulgat.* I. ad *Personas* refert, *Quia violenti fuerunt.* Similiter *Tigur.* *Quia superbi fuerunt.* Nec aliter *Codurc.* *Quoniam animum obfirmaverunt.* Ad *defectiones* reducit II. *Merc.* *Quum invalescunt* i. e. *ut prius quam invalescerint, ab illis recedant.* Pariliter *Drus.* citans illud *Principis obsta* &c. Alii *Quoniam invalescerunt.* Cum acumine *Cocc.* *Quod extulerint se, defectiones eorum.* Apponit, *magna gratia est, pullulans malum statim opprimi; nec minoris, invalescens reprimi, ne dominetur.* Habet & prius. Liberam optionem cuique relinquimus. Ex collatione *Cap. 33: 17.* præferrem quod *Tigur.* dederunt. *Superbiam in Deum* hoc verbo signatam habes *supr. Cap. 15: 25.* Confer *specimina* olim edita.

Vers. 10. Cur malim, *Et revelaverit aurem eorum ad correptionem; & dixerit* &c. ad *Vs. præc.* dedi. Ambigi nequit, quin eadem nunc scena reponatur, quæ *Cap. 33: 16--19--22.* instructa ad *Jobi* præsentem casum. Apparet inde, de quibus *personis* loquatur *Elibus*: de iis nempe, quos Deus ob graviora crimina severius castigat, ut eos flagellis quasi admotis a *superbia*, & *securitate carnali*, qua *insolescunt*, ad *pœnitentiam*, & *veram Justitiam*, adducat. Hi vel sunt *probi, magni, multisque, criminibus* adhuc *impliciti*; vel *improbi Hypocritæ*, a Deo ulterius *denuandandi*, & *traducendi*; donec *sub impœnitentia* sua *pestime* pereant. Hæc ad *Hypotheses* nostræ conspectum pandendum sufficiunt. Quid difficultatis premat reliquas sententias, non opus est persequar. Qui ad *Probos* hæc restringunt, in *salebram* implicantur *Vs. 12.* Cl. *Schmid.* ad *improbos, Vs. 6.* respiciens, *Elibi scopum* ex oculis dimisit; qui erat, *Jobum* a *contumacia* ad *submissionem* *sub virga castigatrice* revocare. Concedimus ultro, *Finem afflictionum* hic poni *correctionem peccantis*, & *conversionem ejus.* Concedimus item, *hunc finem a Deo intendi, etiam respectu eorum, qui in impœnitentia pereunt Vs. 12.* Sed non concedimus rite concludi, *Cadit ergo*

11 Si audiant, & cultum præstent, conterent dies suos in bono, & annos suos in amœnis.

אם יישמעו ויעבדו יכלו ימיהם
כטוב ושניהם בנעימים :

12 Si ואם 12

absolutum circa morientes decretum. Ea quaestio ex aliis locis decidenda. Hicce nihil cum ea habet commune. Addit Vir Doct. *Cadit etiam Doctrina Calvinian. quasi Deus non serio intendat impiorum salutem.* Ne cum ea quidem *Logomachia* textus noster quicquam habet. Veritas quæ hic discrete conligatur, & *Jobo* inculcatur, est, *Vincula, & Catenas, afflictionum,* qualibus Ipse constrictus jacebat, esse *Magistras penitentiae,* atque serio a parte *Dei* exigī, ut peccatores, quicumque tandem illi, *deposita* omni contumacia, ad *Aram misericordiae* *Ejus* per *Fidem* confugiant; ne *crimen criminæ* majore cumulent, atque ita *impunitentes,* sub *telo* *missili* *maledictionis* *æternæ* expirent.

Vers. 11. Extra fines contextus hujus iterum est, *resistibilisne* sit, an *irresistibilis,* *Græci.* Ne tacta quidem, in toto Libro, ea *Quæstio;* nedum ut *Elihu* de ea nunc *judicium* ferat. Si *audiant,* nihil aliud infert, quam *Officium penitentiae,* omni homini incumbens. Non male *Pagn. si paruerint.* Vide *Pf. 81: 9. 12. Esaj. 1: 19. &c.* Sequens *יעבדו* graviter, & *venuste,* positum. Ellipsin *לו* *Ei,* inducunt plurimi. *Cocc. sine supplemento, si audierint, & servos se agnovissent.* Acute.

Favet usus absolutus *Arabum,* quo *عبد* *servire* valet *Religiosissime* vivere, ut *Servum Dei* decet. *Cl. Schmid.* si nihil subaudiendum, mallet ex *Chald. & Syr.* notione, *si audiant, & faciant:* i. e. *ab iniquitate revertantur.* Idem visum fuerat *Codurco.* Præfert prius. Nobis acumen illud *Cocc.* adblanditur: cum oppositione ab eodem indicata ad *Vf. 9. יהגברו* *superbire,* *se facere Virum, & Dominum rerum suarum.* *Contumacius in Deum se efferre.* Notandum apud *Arabes* *عبد* *servitium,* inter alia exponi *penitentiam:* & *servum* extendi ad *Ho-*

mines generatim, ut *العبدان* *servi* vocentur;

quotquot *Mortalium* nomine salutantur; etiam *Reges ipsi.* Ea latitudine eleganter & hic, *Hominem, Servumque, se gerere.* Id fit, in *Cultu debito præstando.* De *יכלו* *conterent* dies suos in bono, cum variante *Lectione* *יכלו,* dictum ad *Cap. 21: 13.* Hic notes velim, *Jobo* suum illud cum *foenore* reddi. *Conquestus* nempe fuerat, *Improbos in bono dies suos deterere,* *extremam usque senectam,* videlicet, & tum momento ad plures abire, in *Orcumque,* raptorem communem mortalium, *atteri,* ac velut *confriari.* At *Elihuus* nunc, *Minime gentium!* inquit, *Deus non יהיה* *vivificat, vita leta, & vere felici, beat improbum: Vf. 6.* supra: sed qui *improbitate exuta,* Deum *Religiose colent,* illi, illi demum, in *bono dies suos conterent;* & *annos suos in lætis, lantisque, rebus.* *Cl. Cler.* mallet in *locis amœnis,* qui opponantur *carceri.* *Quæsitius.* *Uterius* pergit *Cl. Cocc.* *Ita colophonem vitæ imponent, ut bonum nacti sint, & in suavitatibus æternis versentur, atque ita non infelices sint, quando hinc abeunt.* Sunt & alii, qui huc oculos intenderunt.

Cl. Schmid. cum *נעימים* repetendum ait *יטנים,* h. m. *& annos suos inter annos jucundos.* i. e. *ita ut mereantur referri inter annos jucundos.* Addit, *Annos putamus esse hujus vitæ; quos tamen felicitas æterna subsequitur.* Illos annos *inter annos pauci digerent.* Refutatur *Jobi* illa *exaggeratio invidiosa,* qua dixerat *Cap. 21: 7.* *Improbos היה* *vivere, vigere, in omni amœnitate, & bonarum rerum affluentia, ævum traducere.* Imo vero inquit *Elihu,* qui *Deo fideliter servient, peccatamque possidebunt conscientiam,* ii demum *annos suos in Amœnis, jucundisque, rebus, consument,* non ad *Tympanum, & Citharam, &c. exsultantes,* non *inter pocula, & epulas, hilaria agentes,* non *mendacibus gaudis ebrii, & Pax, Pax, clami;*

12 ואם לא יישמעו בשלח יעברו
ויגועו בכלי רעת :

13 וחנפיה לב ישימו אף לא ישועו
כי אמרום :

14 תמת

12 Si vero non audiant, per mis-
file telum transibunt, & expirabunt
in inscientia.

13 Et Loripedes cordis ponunt
Nasum; non implorant gratiam,
quum vinxit eos.

14 Ho-

mitantes, quum tamen Gladius altor Capiti
& Cervicibus impendat: sed vel in fortuna
tenui vere divites, beati, copiosi, omnibus bo-
nis rebus circumfluentes, & limpidis, solidisque,
voluptatibus, tanquam Promulside Vite peren-
nis, delibuti. Confer quæ ad Cap. 33: 23-26.
&c. nec non quæ V. 6. 7. hujus Cap. pro
fundamento jacta. Ad V. 16. statim de Hy-
pocbesi quam tenuit Elibu, & natura bonorum,
de quibus loquitur, eminentes characteres
configrabitur.

Vers. 12. Sors dira impoenitentium diris co-
loribus expingitur. Ex Cap. 33: 18. 22. cum
reliquæ opiniones de phrasi Tragica, עבר
בשלח, Transire in Telo missili, vel Gladio;
tum nostra quoque sententia, percipi poterit:
intelligi, videlicet, Mortem maledictionis acu-
leo armatam, quæ Corpus Animamque uno icu
occidat. Hoc ipsum intentum forte a Merc.
in Gladium transibunt nunc exponente, Mife-
re peribunt, & absque ulla Salutis spe; ut qui
gladio percussus est. Addit tamen, paucis in-
terjectis, quod fluctuationis nonnihil arguit,
incident in gladium, & arma: ad quam ratio-
nem Cl. Cler. Missile in eos incidat quo occi-
dentur; sive, ferro interimentur. Omnino
Gladius ultionis Divinae, & plaga letbalis, cum
maledictione, signatur, secundum ea quæ su-
perius discussa. Iis nunc superaddo, allu-
sum videri ad Supplicium Capitale perduellium,
quos læsa Regis Majestas jubet transire per
Gladium; ut ad terrorem aliorum infami necē
occumbant. Tale nunc supplicium Rebelli velut
insiditum, universa series disputationis, & a-
trox Casus Jobi, sponte suggerunt. Versus
14. mox cumulum omnis infamæ, & ex-
ecrationis, huic Judicio superimponet.

Vers. 13. Filum non uno modo textitur:
& multum variatur in formula שים אף
Mers. I. dat, At Hypocrite corde ponunt iram,

i. e. apponunt, adjiciunt, cumulant sibi, iram
Dei in afflictionibus: tantum abest ut ipsis pro-
sint afflictiones, ut Deum magis irritent, dum
in Eum marmurant &c. Nempe hic demum
ad genus improbum transiri censet; versu præ-
cedente per Comminationis, credo, speciem su-
prioribus attexto, quæ de Justis dicta cense-
bat. Calvin. II. versu præcedenti generatim
impœnitentes, & Deo immorigeros, adsciscens,
per Hypocritas corde intelligit genus ex malitia,
fraude, & dolo, totum consutum; coque jam
obstinationis deductum, ut in afflictionibus nul-
lo modo Deo subjici velit; sed iram adjiciat:
i. e. tanquam Ligna congerat ad ignem augen-
dum. Vid. Conc. CXL. Eodem fertur Vulgat.
Simulatores & callidi provocant iram Dei.
Paulo diversus Jun. & Trem: III. Hypocritarum
vero ex animo, qui apponunt iram &c. Mo-
ritur cum juvenia illa anima eorum. i. e. Æ-
que morientur, & pari judicio Dei conteren-
tur, atque Juveniles illi animi, qui proterve
obnituntur Deo, quorum mentio jacta V. 12.
Concipiunt illi tres hominum ordines. 1. Re-
sispiscentes, 2. Contumaces & palam Deo obni-
tentes. 3. Hypocritas ex animo &c. qui nempe
Cordis malitiam specie virtutis palliare solent.
Cl. Schmid. IV. Subjectum V. 12. retinet,
eandem arctiore copula cum seq. V. in h. m.
Et quidem Hypocritarum corde, qui ponunt,
augent, iram Dei; &c. Horum inquam mo-
rietur in Juventa anima &c. Eisdemne, au-
alios, velit Cl. Cocc. V. subdubito. Credi-
derim tamen eosdem, quos non obedientium
nota signavit. Ita nempe pergit: Et enim
Hypocrite corde ponunt iram &c. Explicat,
induunt iram, in Deum irascuntur, ut Prov.
19: 3. & Esaj. 8: 21. Citat ponere pro usur-
pare ex Cap. 24: 15. Est diversum. Po-
nere iram in animo, pro admittere; etiam non
satis plenum. Est tamen quantitatis pretii ob-
servatio, & ingeniose profunda: nam incan-
descencia adversus Deum hic requiritur om-
nino;

nino; atque contra eam potissimum extremæ hujus Disputationis Cornua commota. R. *Salom.* simile quid dederat, monens *Hypocritas* hic induci **מחרפים ומגדפים** *Conviciantes, & blasphemantes*; sed *Merc.* seposuerat, ut minus congruum. Arguta elegantia VI. *Castal.* Et *simulatores supplicii sui causa sunt, qui ab Eo vindicti, non implorent Eum.* Acutius adhuc, sed non tam scite *Episc. Elienf.* VII. *Hypocritæ nil aliud quam iram sibi accumulunt fæta sua pietate; quæ eos tam subito corripiat ut non clament ad Deum, quin pena presentissima eos involvat.* Non felicissime Cl. *Cler.* VIII. *Simulatores Sapientie ponent iram; nec clamabunt, quum eos vincerit.* Notatur, *Loquendi genus ambiguum est, per se: tam enim potest significare irasci, quam deponere iram.* Prætulimus posterius, quia sequitur non clamabunt. Itaque sensus, eos non indignaturos, neque questuros, cum mali penas dabunt, ne iis similes videantur. Mirum genus *Hypocritarum!* Non placet etiam, *Simulatores cordis*, pro, qui præ se ferunt cordatos esse homines, cum non sint. Præferri debuisset prius: ut bono iudicio factum a Cl. *Reim.* IX. *Scilicet Hypocritæ animo apponunt, adhibent, iram, eamque Deo opponunt quasi contumacius.* Laudat *Ezech.* 21: 21 2 *Reg.* 8: 11. 1 *Reg.* 20: 12. ubi **ישים** valet adhibere impetum, instare. Sic illud *Cocc. num.* V. majus capit robur. Dilucissime *Parabl.* X. *Ceterum impii corde tribuunt furorem i. e. Attribuant ad iram Deo, quod eos puniat, nec attendunt ad sua scelera.* Deleatur quoque XI. quod tentatum in *Juvenil.* *Hypocritæ videntur iram Dei, nec clamant &c.* Etiam Cl. *Crom.* plerisque ait accipere de contemptu penarum; idem suo firmans calculo; sed hætenus quidem neminem habuimus ita reddentem: & liceat monere *Lexicon* nubeculam offudisse, in quo **סאם חספא** exponitur *Damno, noxa affecit.* Item, *vilipendit.* Atquin formula illa sonat proprie, imposuit detrimentum, vel oneravit *Zania*; quod inter alia pro vilipendio venire potest. Quid ergo tandem? XII. Non inuentum cenleo, apponere iram, pro accumulare velut thesaurum, speciatim: quod *Doct. Figur. Grot. Colure.* aliisque placuisse cerno. Dialectus *Syriaca & Chald.* **סימתא** frequentat pro *The-*

sauris. *Scopus tamen Elibui nunc magis de-* *poscit apponere iram, pro intendere, in Deum-* *que cum exandescens, & contumacia erigere* *veluti, ad obloquendum, & obinurmuran-* *dum.* Hoc ipsum autem cum venustius, *tum expressius e' textu nostro eminebit, si* *demus XIII. Et Hypocritæ Cordis, ponunt Nasum:* *i. e. Nasum erigunt in cælum, Deoque ferocius* *se opponunt, ejus Judicia cavillantes, criminantes,* *atque adeo damnantes.* Ad hunc gradum inobe- *diencie contumacis sub Dei virga, objectandum,* *suis Elibuum impetus adversus Jobum sponte* *provenit: ut in hoc adspectu acquiescere au-* *sium.* *Nasus* hicce *contumaciae*, ut præcipue *bi-* *lem commoverat Elibus*, sic maxime ab eo *impeti, & contundi, debebat.* Redi ad *Cap.* *35: 15.* ubi plura. *Altitudinem Nasi* *illu-* *stravi ad Ps. 10: 4.* Apud *Arabes* nil protri- *tius, quam Nasum ponere, erigere, in altum* *tollere; tum ad superbiam, tum ad contumaciam,* *consignandam.* Habes *Cumulum perduellionis* *in* *Deum; quem ultimo supplicio vindicandum* *merito pronunciat; ut Jobum isti culpæ proximum* *hoc tandem fulmine contereret; atque ad* *Officium revocaret.* **לב חנפי** admirabiliter *figuratum.* Origo præbet *Loripedes Cor-* *dis; quorum cor sermento Hypocriteos,* *& Justitiæ propriæ, turgidum, non recte* *incedit coram Deo: & contorto ac vacillante* *velut talo nititur.* **חנף & חנף** ex **חנף** *hanc lucem suo jure sibi reposcit.* In iis inest *vitium pedis torzi, & vacillantis inter inceden-* *dum.* Viva imago *Hypocriteos.* Consultatur *Clav Dial. p. 231.* Nolim præterfugiat **אסרם** *vinxit eos, tanquam catenis suppliciorum, ut* *Vf. 8.* unde improprie locum illum expo- *nendum, liquido confirmatur.* **לא ישועו** *non clamant, nempe gratiam implorantes, &* *supplicantes.* Diferre tamen *Jobus Cap. 30: 19.* **אישוע אלך** *Vociferor ad Te, & non respon-* *des mihi.* Retorquet, credo, dictum *Cen-* *sor, & negat eum opem, gratiamve, implorare,* *qui Deum provocare sultinebat: quippe quod* *lit ponere Nasum, non autem supplicare, a-* *ramve misericordie amplecti.* *Ibid.* Modus connectendi jam facilius di- *judicari poterit. Duplex via. I. ut iidem re-* *fractarii teneantur, qui Vf. præc. inducti;* *hoc*

14 תמת בנער נפשם וחיתם

14 Horum anima cum excussione morietur, & vita eorum inter nefandos.

קדשים :

קדשים :

15 יחלץ

15 Eri-

hoc pacto conclusione adstricta: Sic Hypocritæ cordis, qui ponunt Nasum, nec implorant; quum vinxit eos, Morietur anima eorum &c. &c. II. ut genus novum, & execrabilius adhuc, subferatur h. m. Quod autem ad Hypocritas cordis, qui ponunt Nasum; nec clamant; quum vinxit eos: Morietur anima eorum &c. cum abominandis. Hi Deo vel maxime execrabiles, omni infamia cooperientur &c.

Vers. 14. Dirum & infame supplicium delineatur. In eo reddendo magna discrepantia, occasione vocum נער & קדשים. Vult-

gat. I. Morietur in tempestate anima eorum, & vita eorum inter effœminatos. Ista Tempestas ex נער exsculpta, quatenus designat excussit. Inde & R. Salom. שינוק praefocatio-

nem, excussionem, mortem repentinam, arripuit. Ita plerique Latini; per mortem immaturam, & in flore ætatis. Non multum hinc abit Merc. II. dans, Morietur in pueritia anima eorum, & vita eorum inter Cynædos i. e. dum per ætatem præni sunt ad nefandam libidinem &c. Consimiliter Calvin. & Vatabl. Mors illos corripit voluptatibus impurissimis vacantes. Cl. Schmid. III. in priori consentiens; ad posterius membrum adfiscit morbos abominabiles, & memoriam execrandam. Idem subinnuit Cler. exhibens, Contabescere inter Cynædos. Adfœctatius IV. Jun. & Trem. Moritur cum juvenia illa anima eorum, & vita eorum cum meritoriis. Retrahunt הנער juventam illam ad Vs. 12. & explicant Juveniles illos animos, qui palam ad flagitia projecti sunt; Deoque praterve ubnituntur. Pueros meritorios autem pro omnibus flagitiosis positos autumant. Doct. Tigur. V. Quare anima eorum morietur per juvenilem stoliditatem, & vita eorum cum scortatoribus. Ad istud fere exemplum VI. Cl. Cocc. in pueritia i. e. stultitia, inscitia, ἀφροσύνη. Premature videtur mori, qui nondum didicit viam vite: qui autem præmature moritur, videtur quasi Infans mori, aut tan-

quam ἀνεπίστατος. נער pro νεότητι, ἀφροσύνη etiam

Prov. 29: 21. Acumini item. indultum ad קדשים, quasi Hypocritæ videri velint קדשים

Sancti, quum sint קדשים prostibula: spiri-

tuales adulteri: & esse duas societates in mundo, in quibus vivant; & moriantur homines, alteram sanctorum, alteram scortorum &c. Satura lance VII. ad postremum illud. LXX.

כי קדשים אֱלֹהִים. Legerunt קדשים Sanctos, &

Angelos mortis ἄγγελοι ministros intenderunt. Gregor. Thom. Hugo, Dionys. Bolduc. Hypocri-

tas figurate effœminatos vocari censent, quod molles & enerves sint ad masculam virtutem.

Argute in Reg. Morientur inter condictos, sive sanctificatos i. e. destinatos neci acerbissimæ.

Item de Pined. qui indicari censet, Hypocri-

sin & occultam superbiam, digno supplicio i. e. manifesta luxuria adfici a Deo, taliumque mo-

res turpissimos in lucem proferri per pœnas. Eodem redit, quod adjecit, Allusionem fieri ad

Sodomiticum incendium, quo opprobria illa generis humani conflugarunt. Idem placitum

Deod. Grot. Patric. aliisque. Ad hanc rationem, sic satis speciosam, נער excussionem

& tempestatem potius signaret, quam pueritiam. Ei proprie sumtæ parum loci. Im-

proprie accommodari posse non diffiteor. Onerat tamen sententiam ista stoliditas, ex sa-

perioribus satis superque percipienda. Thema

נער infra Cap. 38: 13. signate occurret in gra-

vissima exterminatione. Adde Ps. 136: 15. Inde

נער per Excussionem violentam convertere licet.

Non est quod obducatur, nusquam alibi formam hanc ita venire; nam primo, ex qua-

tuor locis; quæ hanc vocem sistant, quid tandem concludere sit, ad totius Linguae indolem?

Secundo, duo ex illis dubia: nam Job. 33. 25. placuit nonnullis, a Conensione;

quod non spernerem ibi, si series magis fa-

veret. Iterum Ps. 88: 16. גורו כנער com-

modissime dari potest. Expirans præ excussio-

15 Eripiet autem afflictum in afflictione sua, & revelabit in pressura aurem eorum.

16 At- 15 ואף

ne, qualem Ps. 109: 23. habes, נערתו Executior ut locusta. Non ambigendum, quin Forma hæc vim omuem sui Thematism suble. quatur, etiam si exempla deficient. Gravis usus Neb. 5: 13. Et נערתו excussi sinum meum, dixique, sic ינער executiet Deus מביטו ומגיעו e domo sua, & labore suo; omnem eum, qui non prestiterit mandatum; eritque נעור excussus & vacuus &c. Adfessei hinc posset VIII. Judicium publicum Excussio veluti, quod Deus extra ordinem infligit Hypocritis, fiducia propria Justitiæ Nasum ponentibus, ut eorum turpitudinem nudet, atque omni infamia eos cooperiat, in Theatro Orbis terrarum. Ad hanc Infamiam, & dejectionem, retulerim titulum קדשים Nefandorum, quorum scelera honesto vocabulo velantur, dum sacri, vel sacrati, appellantur, qui omnibus modis execrabiles, & fulmine maledictionis præ reliquis omnibus feriendi. Non plane securus sum, me mentem omnem Elibi affecutum: ab ea tamen non longissime aberratum confido.

Vers. 15. Nimis a proprietate verbi deflecta Paraph. Tigur. I. Quum affligit humilem sua miseria, vellit ei aurem per afflictionem. Videntur ex seq. חלין istam vim חלין etiam subjecisse. Non omnino ad Linguæ genium Calvin. II. Separat pauperem in sua afflictione. q. d. Deus ad se colligit, & segregat, eos quos castigat. Quum rebus prosperis fruuntur homines, vagantur, & caligant eorum sensus: sed statim atque Deus illis manum injicit, & severitatem suam erga illos exercet, perinde est atque si illos assumeret. Acute! Nititur eo, quod in textu non sit, Extrahere ex afflictione, sed in afflictione. Ad indolem Linguæ melius III. Merc. Liberabit pauperem in afflictione sua: sed nexus parum commodus, quum ait, Cohæret cum superioribus. Non solum Justos compedibus vinctos eripit, si ad se redierint &c. Sed & quomodocumque adflictos

ביתו יחלק עני בעניו ויגל בלחין : אונם

soles in afflictione eripere. Subdit ב posse etiam per converti. q. d. alios quoque adflictos, beneficio afflictionis a Gebenna retrahit, in quam periculum erat ne devenirent, nisi in tempore admoniti per afflictionem resipissent. Ex mente Cl. Schmid. IV. Adflicti hi opponuntur vinctis, & designant eos qui non ex merito graviorum criminum, Fidem & Gratiæ tolerantium, adfinguntur, sed a Deo probantur tantum. Intelligit eum qui innocenter patitur; qualis & Jobus. At Elibus talem necdum agnoscere potuit Noltrum. Cl. Cocc. V.

עניים humiles, exponit, qui non cupiunt salutem querere brachio suo, aut ullius carnis, nec resistere malo, sed pati, & humiliari sub manu Dei. Applicat ad utrumque genus, de quo actum, Justos nempe circa elationem, & non justos adhuc, propter inhærentem superbiam: qui per afflictionem facti humiles, & justitiam consecuti. Alteri videlicet per Crucem in Humilitate conservantur, & præservantur a superbia: alteri humiles efficiuntur. Habet & hoc peculiare, quod suppleat Prom. Relat. אשר,

ut sit, Liberat inopem in inopia sua, & quorum detegit in pressura aurem. Nobis VI. videtur esse generalis collectio ex superioribus, ad transitum commodiorem. Observetur autem 1. בעניו עני pervenusto lusu dare, Humilem in humiliatione, h. e. qui dum a Deo adfligitur, vere est adflictus, fractus, contritus; non Nasum ponens, sed omnem priscam superbiam deponens. 2. Talenti חלין salvum præstat Deus, atque quantumvis periisse sibi videatur, subito extrahit ex omnibus angustiis, & pressuris, חלין hic dictis, cum jucunda paronomasia; qua חלין בלחין sibi invicem resonant. 3. Iisdem vere Adflictis, ac contrito corde semet humiliantibus, per pressuram aurem revelat i. e. efficacissime erudit eos, atque ad fidem, virtutemque sinceram, ac constantem, revocat. Possis etiam, in media pressura aurem eorum revelat; i. e. sensum venia,

16 ואף הסיתך מפני צר רחב
לא-מוצק תחתיה ונחת שלחנך מלא
: דשן :

17 ודין

nia, & pacis cœlestis iisdem insinuat, atque ob-
signat. Huc tendit Cl. Schmid. Significat E-
libu, Deum in pressura afflictos innocentes con-
solari super liberatione: quod per certa indicia
gratie, aut per verbum promissionis facit. Com-
mutes afflictos innocentes, in vere afflictos etiam si
nocentes ante fuerint: & habebis veram Do-
ctrinam, in media pressura exillere fontes con-
solationis & lætitiæ, ubi Cor antea durum instar
lapidis, semel tactum, & colliquefactum sub
virga Dei vel severissima. Hanc qui osculari
incipit, sub severissimis etiam plagis, oleum si-
bi & vinum simul adfundi sentiet, quibus sua-
viter recreetur, atque ad lætissimas spes, &
res, mox erigatur.

Vers. 16. Aciem disputationis propius ad-
movens orator, Jobum directe compellat.
Circa modum divortia. Doct. Tigur. I. mi-
nime: Quin etiam si te revocari e faucibus
periculi, superest lata vorago, que fundamento
caret; ut mensa tua referta pinguedine pessum-
eat. Nimis soluta omnia. רחב Latitudinem
pro Fossa latissima: מוצק arctum pro fundamen-
to; נחת descensionem pro pessumitione, sic ab-
solute nusquam reperire est. Ad consolationem
II. Vulg. Igitur salvabit te de ore angusto la-
tissime, & non habent fundamentum subter se:
requies autem mensæ tuæ erit plena pinguedine.
Exponitur a Doct. de Pined. Si, quam subii-
sti pœnam, tuis sceleribus deberi intelligas, ille
te procul dubio abstrahet ex illo angustiarum ba-
rathro, quod te miserum devoravit; neque per-
mittere ut præceps labaris in Abyssum æternæ
damnationis. Bonorum quin imo affluentia te
cumulabit, atque cum ille te lauto excipiet
convivio post egestatem, tum ipse domi tuæ tran-
quillus accumbes splendida mensa &c. Ali-
quid Oxymori captatum in illo Ore angusto
latissime, quamvis Gloss. Ordin. & Lyran. ne-
stant salvabit te latissime. Acumen quod Hieron.
obversatum forte, ita pandit Sanct. Gebennalis custodia angustum videtur os habere, quia
cum facile fontes admittat; aut devoret; non

16 Atque etiam te instigavit ex ore
angustiae, ad latitudinem, sub qua
nihil coarctati, & ubi missus mensæ
tuæ plenus opimitate.

17 At

tamen foras evomit semel devoratos. &c. Dein-
de vero latissime se explicans, fundo caret &c.
Subdit, sibi probabilis videri, agi de nota a-
liqua voragine, sub ore angusto, immensæ altitudi-
nis, in Idumæa, in quam conjicerentur magno-
rum criminum rei: cum qua nunc comparatur
barathrum arummarum, in quod Jobus erat de-
jectus &c. Quantum sibi indulgent ingenia!
Saniora sunt hæc Bolducii: Extraxisset te ex
ore compedum afflictionis; & pro tali angustia
dedisset tibi libertatis latitudinem minime an-
gustam, & fercula mensæ tuæ jam essent lau-
tissima. Hunc conspectum præbuit Calvin.
III. Conc. CXL. Quin etiam removisset te ab
ore angustiae, in latitudinem sub qua nulla an-
gustia, & requies mensæ plena esset pinguedi-
ne. Censet exprobrationem subesse ingrati ani-
mi: q. d. Adesdum; nonne antea cognovisti
Deum tibi res prosperas concessisse? Unde vene-
runt tui Divitiæ, quas possedisti, nisi ex eo quod.
Deus se tibi liberalem exhibebat? Ceterum adhuc
se Talem exhiberet, si dignus esses &c. &c. Si-
ue isto aculeo Merc. IV. putat Thesin revo-
cari ad Hypothesin, hoc est, generaliter dicta de
Piorum afflictionibus, eas misti in bonum ipso-
rum, & salutem, si modo admoniti respiscant, ac-
commodari ad Jobum. Voculam נחת vel
requietem vel positionem verti posse monet a
נח. Sed de ea, aliisque postea distinctius.
Eo non contentus Cl. Schmid. V. statuit quod
de innocenter afflictis dictum erat novissime,
mox Jobo applicari; per modum promissionis
nempe. Etiamque removebit te ex ore angus-
tiae: latitudo non arctata erit tibi pro illa: &
missio mensæ tuæ erit plena pinguedine. Sic
loquentem inducit deinde Elibu; Ex his af-
flictis innocentibus, quos dixi Deum eruere, te
quoque unum agnosco, secus quam socii tres &c.
Addit, Interpretes durius eum hic faciunt cum
Jobo agentem, quod non probamus. Et quid
duri in expolitione Merceriana, quæ tantum
respicientiæ conditionem exigit? Au Jobus talis
Elibuo, qui nulla culpa teneretur? Quid di-
sputat ergo? Hæc ex superioribus nostris jam
satis.

satis clara; & *media via* inter damnationem, & absolutionem, ex his ipsis palam cininet. Ambagiose *Jun. & Trem.* VI. in *preterito*, respiciunt ad *precedentem Jobi felicitatem*, peripodio circumducta per tres vertus: Sic etiam *avertat te ab ore angustiarum*, in *latitudinem* &c. Dum *judicium improbi compleres*: *judicium* & *jus obtinerent*. Quum *astutus ira* obvenit, cave ne *avertat te explosione* &c. *Sensus est*; *Deus te olim ex maximis miseriis vindicavit in amplissimam felicitatem, dum iuste de causa ejus stateres* &c. De tali *Liberatione Jobi* antegressa altum silentium. Alia ad 17. & 18. tubnotabuntur. Cl. *Cocc.* VII. ea quoque promit, quæ non e *facili fluunt*. Incipit hic *Epilogum quo nominatum Jobi vota examinentur*: nempe *petitionem judicii primo*; *Vs.* 16--19. *secundo, votum mortis præ vita*, *Vs.* 20--25. *Petitionem judicii vocat votum Jobi, ut prosperis & jucundis rebus fruereetur tanquam pietatis suæ præmio*. Censet, *eam confutari a probabili judicio contrario ipsius Jobi in pari causa*. Et quidem primo sic: *Atque etiam pellexisset te extra os arcti latitudo regionis, cui non sit angustum limitum suorum, & quies mensæ tuæ plenæ opimitate; Et jus improbi implestes: Jus & judicium tenerent?* Hoc *Enthymema* ita evolvit. *Si tu ipse, O Job, prosperitate seductus, ea commisisses, quæ damnatione digna, non carperes tibi retribui secundum facta tua, sed potius velles te clementia Dei in viam reduci; æquum est, ut pius præmium pietatis etiam non nimis stricte exigas: præsertim si afflictio tibi salutaris sit. Visne planius? En paucis. Si tu, pellectus forte tua opulencia prisca ad improbitatem, non postulasses, ut Deus te statim pro improbo exscidisset; non continuo debes murmurare si nunc probus adligaris, & careas præmiis virtutis tuæ; præsertim quum afflictio tibi utilis sit. In hoc ratiocinium se induit præcl. Interpretes, quod *Jobum* ut haud dubie *pium a Monitore tractari* supponat. In eo 1. *prosperitas* comprehensa sub phrasibus, *Latitudo regionis cui non angustum limitum, & quies mensæ* &c. 2. *seductio*, sub *formulis si pellexisset te ab ore arcti: & jus improbi implestes*: 3. *Jobi probabile votum* in tali casu, in fine *Vs.* 17. per *interrog. Jus & judicium tenerent?* i. e. *Vellese teneri ab iis, & non laxari?* Non velles. Ergo nunc *contrarium quoque velle non debes*; ut *justus continuo justitiæ præmia reportes, atque nulli cruci subjaceas: quæ tamen tibi sa-**

lutaris. (Hoc acute inflexioni *פִּי אֲרֵץ* *os arcti*, quali *os* significaret *dictamen crucis*: quod *latitudo seducat*; *Crax doceat*. Sub *latitudine*, quatenus *pelliciens* concipitur, ex *לא כוונת* assumpta *spaciositas patula, facili, & lata, declivitate declinans*; si veniat a *צֹק*: *sin a צֶקֶץ*, *spaciositas sub qua nil firmi*; quæ sit *unda, paludosa, cœvosa*: *immergens videlicet in voluptatem, & perniciem*, unde *emergi nequeat*. Magno *Ingenio* debeatur, ut *profundioris sensus*, ad h. l. *stricturas exhiberem*. Ad eum *deduxit mitior Hypothesis*, quæ *Pietatem suam Jobo integram relinquit*. *Nobis VII.* non videtur posse *ambigi*, quin *versus* hęc *contineat luculentam picturam lautæ & opime fortunæ*, in *locum calamitatis succelluræ*: sed *ambiguum*, num 1. *per modum promissionis* ea *proposita sit, sub conditione*, live in *preterito*, quid *Deus fecisset*: ut *Merc. Beza, Drus. Pisc. Belg. Patrie.* &c. sive in *fut.* quid *Deus facturus sit*, ut *Crisoz. Cler. Itemque Keim.* ut sit, *Quin & excitabit te ex ore angustiarum*, si *submittras te, &c.* *Præter loco fut. in prædictionibus.* Adjectum ab *Eodem, vel si mavis redde, Quin & ubi excitaverit te ex ore angustiarum* &c. Num 2. *potius per modum declarationis*, quid *Deus intendat hæc gravi afflictione in Jobum immissa*. Inde *emergit. Quin & te jam depellit, depulit, depellere studuit, Deus, ab ore angusti in latitudinem sub qua nihil arcti; & ubi fercula mensæ tuæ pleni opimitatis.* Quid ex hęc tribus *præferendum sit, ex elucidatione versus seq. elucescet.* Nunc *dicam ex Collatione Cap. 33. & toto Filo Actionum Elibui* posterius *satis plausibile videri, succinente vi vocum & sententiarum: de quibus enucleatius paulo agendum.*

Ibid. Incipio 1. a *וְאֵת* *Et etiam, Quin &.*

Adstringitur ad *personam Jobi*, quod *generatum* erat *expositum Vs.* 15. Non *incommodum, Enimvero & Te עֵינַי בְּעֵינַי* si *adfectum* te in *adfectione* dedisses, & non *durum, excitasset ex ore angustiarum* &c. *Commodum quoque, Enimvero & te excitabit &c.* Sed *commodius adhuc, Quin etiam Temet excitavit Deus &c. &c. Adfectionum hæc agmina, atque hi Exercitus malorum, de quibus tam vehementes querelas commovisti, ideo in Te emissi,*

missi, ut per *oppressionem auris tibi revelaretur*.
 2. Exquisitissimum verbum **הסיתך**. De eo
 ita *Merc.* Est proprie incitare ad aliquid, fere
 malum: & quia qui aliquem incitat, ab una
 re propellit ad alteram, ideo pro remove *usur-*
patur; ut 2 *Chron.* 18: 31. Alii malunt nunc
excitare, incitare, pellicere. Vide quæ ad *Cap.*
 2: 3. comparent. Ita *ansa Complutenses*,
Suasit te de ore angustie. A *Cl. Guss.* produ-
 ctum sub **סות**, *Educere ex ore miseria instinctu*
quodam, aut sapientie lumine, quo in animum
hominis indito, sese expediat, & strenue, ac
dextre, evadat ex angustiis. Doctæ. Nobis
 lucem præstat quod *Cap.* 2: 3. dedimus de
 de *Instigatione per sibilum oris*. Inde grandiore
metaph. nascitur, *Quin & Temet ita instiga-*
vit Deus ex ore angustie, ad latitudinem &c.
 Illud **מפי צר** 3. non esse. α. ex *foramine an-*
gusto Barathri, vel Gebennæ, ut R. Salom. i-
 temque *Hieron.* supra volebant, liquido con-
 firmare est. Figura, quam ex *R. Levi* ad-
 scivit *Merc.* β. a *ictu feræ devorantis*, non
 caret duritie; quæ minuetur, si *angustia* com-
 paretur cum *voragine*, vel *gurgite*, *sorbente*:
 ut *os sepulcri*, vel *orci*, *dispassum*: *Esuj.* 5:
 14. &c. *Cl. Cocc.* γ. malebat, *si te ab ore ar-*
cti pellexisset latitudo, si te *lata via* abstraxisset
 a *dictamine salutari crucis*, vel & ejus *arctio-*
re coercitione. En δ. conjecturam nostram:
Quin & Temet instigavit Deus ex ore, per
os, Angustia, in latitudinem &c. Dixerat
Vs. præc. *Revelat per pressuram*, per calamita-
 tem coangustantem undique, *aurem eorum*.
 Eodem colore nunc subsumeretur, per *Os*,
ex ore, ipsius *Angustie* veluti, *Te impulit*, &
instigavit ad veram pacem, & felicitatem,
 &c. *Angustia* quæ te tamdiu *indagine cinxit*,
 suo quasi ore te *inhortata est, incitavit, insbila-*
vit &c. Confer querelas *Jobi Cap.* 10: 16.
 17. & 16: 12. 13. unde huic audacissimæ Fi-
 guræ *ansa ministrata*. Per *Angusta* ad *Angu-*
sta dicit verbum vetus. Per *Os Angustie* er-
 go 4. *hortantis* veluti, in latitudinem *incita-*
zum, & impulsus fuisse Nostrum, innuitur.
רחב absolute *spaciositas*, nil nisi *bonum* signare
 hic potest. Idem haud dubie quod **מרחב**
Locus spaciosus, pro felicitate, tranquillitate,
pacata, leta, lauta, conditione vita. *Pf.* 18:
 20. & 31: 9. & 118: 5. Ad naturam *felicitata-*

tis hujus declarandam γ. adjectum **לא מוצק**
החתיה. Constructio paululum impedit. Ipsa
 phrasis quoque non ex facillimis. *Ab. Esra*
 subtilius philosophatur, **מוצק** exponens *cen-*
trum, & רחב peripheriam. Quod de *Abyss*
 supra tactum, ejusdem est commatis. *Cl.*
Cocc. acumina ad **מוצק** vel a **יצק**, vel a
צוק, præc. nota dabit, *num.* VI. Hic addo
החתיה ab eo nominaliter etiam capi in h. m.
Nihil angusti est sub ista latitudine. Redit ad
 hocce *Merceri*, **אשר** inferentis, *sub qua non*
 esset *arctatio*; quamvis aliter explicetur.
Schmid. inlavit, *pro, loco, vice angustie*; ti-
 bi erit *latitudo non arctata*. Refert *aximum*
fæm. ad **צר** *angustiam*, ejus *synonymo צרה*,
 vel & re, in neutro spectata. Teneo prius,
 plenius quippe, & venustius: nam & **רחב**
latitudo habet suum **רחבה**; quin, ut alia
segolata, per se potest *fæmin.* induere ratio-
 nem. **מוצק** part. *Hophal* a **צוק** *arctatum*,
compressum, non apponitur, ut alia *latitudo*
 dicatur *arctata* i. e. *exigua*, alia *non arctata*,
 sive *latissima*: sed *latitudo, sub qua לא*
מוצק *nihil compressi*, illustri forma loquen-
 di designat talem *statum*, cujus *felicitatem*
 nihil *delibare*, nedum *contaminare* queat.
 Est descriptio *pacis cum Deo*, cum *liquidis &*
limpidis, consolationibus, inde ad *animam plane*
redundantibus. Eodem nos vocat 6. *Fercu-*
lum Mensæ plenum opimitate. Vox **נחת** *Calv.*
Cocc. aliis, a **נחה** descendit, ut sit *requies*
mensæ, mensa quietata: aliis a **ינה** *positio, appo-*
sitio mensæ, sive id cibi quod super mensam ap-
ponitur. Ita *Merc.* *Schmid.* *Cler.* &c. *Cl.*
Guss. a **נחת** *id quod descendet ad feriendam*
mensam tuam, ἀλερωμα pinguedinis erit. Ar-
 gutiuscule captavit *Vir Doct.* notionem *de-*
scensus cum ictu ad feriendum; atque esse *Poë-*
ticum cum Hyperbole. Ingeniosum: sed non
 valde firmum. *Erud. Reim.* in *descensu men-*
sæ, pro Ferculis immixtis, allusum censet ad
fitum humiliorem Mensarum in Oriente. Quis-
 que

17 At Tu Litem improbi implevisti: *Causa & Judicium obtinent.*

17 ודין-רשע מלאת דין ומשפט

יתמכו :

18 Quo- ביי 18

que suo fruatur. Si a נוח vel ינח derive-
tur, non respondebit satis structura cum מלא
masc. quum formæ iſtæ ſint femin. At descen-
ſus a נחת masculinus, ut *Eſaj.* 30: 33. Sic
deſcenſus menſe, erit, quod in menſam e cælo
iſto demittitur quali, omni benediſtione cu-
mulatum. מלא דשן plenus pinguitudine,
tria adfert, opimitatem, affluentiam, tranquil-
litatem, movente *Cocc.* Hæc omnia autem
ſponte ſuggerunt, de quibus bonis, donis,
ſereulis, cogitandum ſit: iſdem videlicet,
quæ *Pſ.* 23 & alibi iſdem Figuris depingun-
tur. Confer jam quæ *Uſ.* 11. dicta.

Verſ. 17. Profundiſſimæ ſententiæ; in quibus
erudendis certatim ſeſe docta ingenia acue-
runt. *Pulg.* I. *Cauſa tua quaſi impii iudicata*
eſt; cauſam iudiciumque recipies. Varie decla-
ratur. 1. Peſſime olim *Judiciu* exercuiſti; ergo
nunc pœnas meritas das, & dabis porro. Ita
de *Pined.* At *Varuſſ.* 2. *Impius iudicaris a Deo,*
id iudicatum obtinebit, nec nullo modo reſcindetur.
Similiter *Codurc.* *Maniſteſto crimine tene-
ris; ergo ultio te perſequitur. Imminet tibi atra*
dies. Ite capiti tuo! &c. Dura, & dira, ni-
mis. *Sanct.* 3. paululum mitigat. *Pentis*
nunc quidem meritas blaſphemie pœnas; nihilominus
cauſam & iudicium recipies, reſtitutus in
integram, ſi crimina per pœnitentiam diluas.
Trilli & ſevero ſenſu item II. Tigur. Tuque
impii iudicium expleveris, Juſtitia & Judi-
cium retinebunt vigorem ſuum. Si pergas mi-
ſeriæ addere impietatem, iudicia Dei non mi-
teſcent in te; ſed intenduntur. Eodem ſpiritu
Calvin. III. *Se.l impleviſti iudicium improbi,*
itaque iudicium, & Juſtitia obtinebunt. Ap-
ponit, verum eſt hic *Jobum* ex parte ſulſo accu-
ſari; ſed tamen non ſive cauſa *Elibu* cum con-
demnat; quod adverſus Deum obmurmuravit;
ac proinde denunciat ei, fore, ut quantumvis
obmurmuraret, *Judicium & Juſtitia* obtineant,
vincant, ſuperent &c. *Conc.* CXXI. *Pari ad-*
fectu Merc. IV. *At iudicio impii plenus es:*
intraſſit. vel tranſit: iudicium & cauſam im-

pii impleviſti: Jus & iudicium ergo tenent te
conſtrictum, ut *Dei iudicium effugere non*
poſſis: Jus inquam *& iudicium impii* hominis.
Subnectit: *Non quod anteriorem ejus vitam cul-*
pet, ut Socii; ſed quod eum accuſet blaſphemiarum
ex quo in adſtationem incidit, ac ideo eum
impis ſit annumerandus, niſi reſipiſcat. Hæc,
utut emolliantur, nimis aſpera, ex *Hypotheſi*
ſaltem illa, quæ *Jobum* pro pio, & innocente,
agnitum ab *Elibu* ſtatuit. Pontificiis Docto-
ribus liberio reſt eſt, quippe qui *Calumniis*
hæc, & ſimilia, accentant. Mitiore flexu
Caſtal. V. *Si malo iudicio ſuſgeris, te iudi-*
cium atque jus tenebunt. i. e. ſi male de Deo
iudicis, dabis pœnas. Vicinum hocce *Græc.*
Eſi tu quidem iudicium improbo impleviſti,
quale optabat dediſti, attamen cauſa & iudi-
cium cohærebunt: nempe apud Deum. Eo-
dem ſere exemplo, ſed animoſius, *Episc.*
Elienſ. *At tu defendiſti cauſam improbi: qualis*
autem cauſa viri, tale iudicium Dei ſuper illo
erit. Molliffime, & contrario ſenſu, VI.
Jun. & Trem. *Dum iudicium improbi comple-*
res: iudicium & jus obtineant. Referunt ad
Viri priſcæ ſelicitatem, quum adhuc recte de
cauſa improbi ſtatueret. Nil coactius. Ad *En-*
thymema quod VII. hoc numero ad *Uſ.* præc. da-
bât, *Cocc.* ex ſuppoſitione, *Si ſorte per opu-*
lentiam pellectus iudicium improbi impleſſes.
Annotatur, implere iudicium improbi, eſt, ta-
lem ſe præbere omnibus qualitatibus, qui pro im-
probo & hoſte Dei iudicandus ſit. Adjicitur,
vel ſic explica, *Si te reum reddidiſſes iudicium*
improborum: an tunc optaſſes ut Jus & iudi-
cium tenerent? i. e. ut juſtitia regula in te ex-
actiſſime obſervaretur? Parum plana interroga-
tio: nec argumentatio talis, cui tuto ſubſcribi
queat. Non ſine ſidiculis VIII. *Vatabl. &*
Pagnin. *At Tu iudicio impii repleviſti juſtitiam*
& iudicium, quæ ſuſtentant omnia: hoc
eſt, Tu vero ſecutus impiorum iudicium, dixiſti
Juſtitiam Dei, quæ ſuſtentat omnia, eſſe injuſti-
tiam. Ex R. *Levi* hauſtum, quem & *Merc.*
ſubmonet egregium ſenſum attuliſſe, ſed qui
ſubtilior ſit. Eſt ſane, idemque perplexabili-
or, quatin ut in cenſum venire queat. *Eleg.*
Crit.

Crinsoz. IX. paulo remissius, *Quamvis omnibus modis tracteris ut improbus, Justitia tamen, & æquitas, te sustinebunt. Moneatur in notis, posse capi vel de Justitia Dei, vel de Jobi illa. Mallem uberius mentem exposuisset. Suspicio hoc voluisse Virum Eru- ditiss. Non est quod conqueraris contra Justitiam & æquitatem tecum agi. Causa tua tandem triumphabit. Nempe & Vs. præced. in pu- ram putam promissionem gratiæ, & instantis restitutionis, converterat. Cl. Schmid. qui idem fecerat X. ita nunc continuat; Et judi- cio impii impleberis: Judicium & jus susten- tabunt Te. Explicat. Ad satietatem usque videbis Judicium a Deo in impium exerceri. Respicit Elibi ad querelam Jobi, quod cogere- tur impios in flore videre; & Judicium Dei erga eos non exerceri; cum ipse tantopere justus adstigeretur. Ultima porro, Jus & judicium sustentabunt te, ad Jobum sic applicat; Tuum Jus, & Judicium, quod in vita tua exercui- sti, te faciet esse erectum, quando impii desi- cientur. Non diffitebor simite quid mihi in mentem aliquando fuisset, ex usu verbi Exod.*

15: 2. תמלאמו נפשי Implebitur iis anima mea i. e. satiabo me eorum cæde & sanguine.

Item Ezech. 26: 2. אמלאה Implebor. Eva- stata est: pro Satiabor vindicta &c. Postrema autem sonare mihi videbantur, Jus & Judi- cium obtinebunt. Deus tandem bonis bona, malis mala rependet; seque Justissimum vindicem probabit. Verum enim vero omnibus expen- sis hunc sensum, quantumvis in se uberem, dimittere cogor, quod ferici minus congruat; abeatque ab illo Scopis, quem hætenus ad Jobi convictionem persequi debet dissertator. Non una etiam difficultas officit conjecturæ Cl. Cler. XI. Cum judicio improbi recte desun- dus eris, Judicium & Jus te sustentabunt. i. e. Cum jus, ut par est, dixeris improbis, resti- tutus in integrum, tunc Justitia illa auctorita- tem tuam firmabit, impevietque ne quis fortunas tuas evertere possit. Adjungit, Hæc indicant Jobum Judicem fuisse inter Arabes. Amplexus Cl. Reim. XII. supponens Elibum hic agere de instanti instauratione Fortunarum Nostri; eique Regulas prescribere, quas observandas haberet eo statu. Occasionem dedit Vs. præc. in pro- missionem redditus; cui succinebat Vs. seq. ubi Judiciorum corruptelas fugiendas esse incul- cari videbatur. Aliud tamen ibi intentum,

mox parebit. In præced. non tam Promissio- nem contineri verisimile, quam declarationem consilii Divini, in Ad afflictionibus agminatim laxandis super Jobum, ut omnem superbiam exueret, atque per angusta illa, ad angustam, latitudinem, & ubertatem, Pacis Cælestis, per- veniret. Huic consilio Jobus non obtempera- rat, ex opinione Elibi in his circumstantiis rerum necessaria. Inde exsurgit, XIII. At Tu Causam, sive Litem, & contentionem, Improbi implevisti: Causa ergo, & Judicium, obtinent. In priori membro דין est Lis ipsa,

ejusve contestatio, & contentio: ut Prov. 22: 10 Graviter Nostro objicitur, pro summissio- ne hominis probi, sub manum, virgamque, Dei, hominis improbi litigiosum, & contuma- cem, contentionem, cum Deo, ad supremam quasi marginem usque ab ipso impletam. רשע Improbis hic idem cum הנה Hypocrita Vs.

13. qui propria Justitia turgens, & virtutis suæ opinione plenus, Nasum ponit quum a Deo castigatur &c. In altero colo דין est id

quod Justitia exigit; a parte Dei; ut Cap. 35:

14. Itaque Jus & Judicium tenent; obtinent; vel & tenent te, attinent hætenus vinculum, & catenis justis iudicis constructum. Sic Prov.

5: 22. סא חרשע ילכרנו את הרשע capient illum, Improbis: ונחבלי חטאתו ונחבלי חטאתו & funibus peccati sui attinebitur. Ha-

bes imagines Vs. 8. hujus Cap. positas. Cen- sura hæc non est rudior, quam par. Gravissi- ma disceptatio pro Justitia Dei, quam suis Criminationibus nimis audacter appetierat No- ster, hocce ultimum telum deposcebat. Ignora- bat Censor, quid Jobus in pectore gereret. Ex verbis Ipsum suis judicabat. Ea redole- bant rebellionem, contumaciamque adversus Deum, ac præsertim Nasus ille Vs. 13. no- tatus, inde eminebat; Hoc vocat Implere contentionem Improbi i. e. Ita disputare cum Deo ut improbissimi solent: unde nil mirum, infertur, si pro latitudine pacis & opimitatis plena, adhuc experiatur angustias, funes, vin- cula anxietatum, & pœnarum. A me Itant, leviculo cum discrimine Doct. Belg. Stat & Beza ita commentans, At Tu contrarium iter ingressus, ita te gessisti cum Deo disceptans, ut te plus satis reum peregeris Judicii, quod Deus

18 Quoniam æstus nasci; ne forte instiget te in complotionem; & quantum est Lytri nequaquam te faciat declinare.

18 בייחמה פנייסייהך בשפק

ורבייכפר אללייטך :

19 An חיערך 19

adversus sceleratops exercet. Hæc citans Cl. Cocc. apponit, *Durum hoc tribuere Elibu, tam benigne agentis, cum possis aliter; cum non exigat, aut seras, series; nec scopo conveniat.* An aliter possis, convenienter scopo, & seriei, dijudicare est ex iis quæ recentita: imprimis ex Hypothesi Elibui, circa personam, & conditionem J. bi. Hunc si supra rite jecimus, adfirmare licet, necessario ad hoc ultimum fulmen veniri debuisse; ad J. bi spiritus illos ferocios comprimendos. Illuc haud dubie tota actio Elibui directa.

Vers. 18. Consimiles in fluctus involvitur. *Vulg. I. Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas; nec multitudo donorum inclinet te.* Duplicem faciem proponit de Pined. 1. tradi præcepta bene vivendi, si contingat, ut in pristinam dignitatem restituatur Nosler: ne iterum se corrumpti sineret, scilicet, neve subditos, & pauperes, per vim opprimeret. 2. Inculcari detestationem præteritorum scelerum; ut jam tandem verissimam causam ærumnarum suarum agnosceret. His consonant ferme quæ Sanct. habet, a mente Elibui, & Hebr. wo, dissonantia. Liberiore paraphrasi Tigurin. II. Quia minime te ira descendet, etiamsi complotione manuum fueris minutatus: neque munerum multitudo asseret te. Ad iram Jobi in causa sua animosissime defendenda ab iis respectum, apparet. Calvin. III. Ecce enim iram, ne te cum abundantia rerum quantumvis perdat: nec multitudo pretii te liberet. Ad Dei iram reflectitur, quæ nobis immittatur, ne magis magisque in abundantia induremur ad securitatem nos perdituram cum omni illa sufficientia, & opulentia: per quam ne ditissimus quidem semet sit redempturus. Hæc Conc. CXXI. copiosius שפק

complotionem pro abundantia, & sufficientia, Kimbium, aliosque, hic adseivisse, monui ad Cap. 20: 22. Seposuit IV. Merc. dans, Nam ira est: ne forte propellat te Deus percussione; quando multitudo pretii non avertat te, a peena & ira Dei. Intelligit in priori inciso,

Iram Dei Jobo incubituram si ita pergeret, ut caperat. שפק hoc sensu ex Cap. 34: 26. in

subsidium vocatur. Hæc sua fecit Codarc. alienis sæpe plumis se pavonum inferens gregi. Castal. V. Nam ita scribitur, ut te nec rerum copia eripiat, nec multæ magnitudo asserat. Accedit ad num. III. tenuiter inmutatum. Jun. & Trem. VI. Quum astuans ira obvenit, cave ne avertat te Deus explosione; & magnum pretium redemptionis ne abducat te. Quo nexu hæc continent Viri Doctiss. reperies ad Ps. 16. Sensus hic: Ne confidas fove, quum semel te explodet Deus, exardescence jam in te ira ejus, ut ullo pretio gratiam Ejus de integro tibi concilies. Rotundius, quod dat Grot. Quare ira vide ne in te plus satis incitetur, ita ut eam ne maximo quidem oblato pretio possis effugere. יסייהך per incitetur in te, &

שפק in sufficientia, per plus satis, reddi, non adeo tutum. Episc. Eliens. commodius: Quum vero Deus iratus sit adversus te, cave ne ulterius incendas eum ad puniendum te tam vehementer; sic ut nullis conditionibus te redimi sineret. Respondet num. IV. Profundum VII. Cl. Cocc. meditamen: Nam æstus est, ne pelliciat te in complotionem: & quantum est Lytri non dessecteret te. Insulti cenlet in fructum Crucis, quasi ostenderetur calorem, & æstum, Dei, esse utilem, quia efficit ut homo fiat particeps Lytri Mediatoris, & non veniat in complotionem, quod Judicium improbi: ut Cap.

34: 26. רב כפר reducitur ad Lytron Messie, de quo Cap. 33: 24. q. d. Ne Lytron quod Angelus Advocatus se invenisse testatur pro respicientibus, te non liberet: non insufficientia pre-

tii; sed eo quod Tuum non sit. אל vehementer negans. יטך dessecteret te, pro saceret evade-re complotionem. In hisce acuminis multum. Etiam lumen inde lucrabimur ad aliquid mollius:

lius: nam hocce quidem stare nequit, nisi & superius *Enthymema* ad *Vs.* 16. 17. constiterit. *Vatabl.* VIII. ad suum illud *Vs. præc.* ex *R. Levi*, nunc pergir, *Certe ira est tibi, ne auferat te flagello; & magnitudo redemptionis non faciet te declinare.* Non adeo firmiter cohæret: & redit ad sensum *num.* IV. *Flagellum ex Complosione, Explosione, iclu explosente, assumtum.* Expendi meretur paulo pressius *Doct. Crinsoz.* IX. sensus, *Itaque ne irritatio ulla propter plagas te seducat; nec te sollicitet promissio vel amplissima.* Subnectit. *Conjicere est ex h. 1. Homines fuisse; qui Jobum largis pollicitationibus sollicitarint, ut nuncium mitteret pietati, seque seculo presenti accommodaret.* שפך pro plagis facile admittimus; ex *Cap.* 34: 26. חמה יסיתך quæ differunt genere, sic amicus stare possent; *Quum irritatio sit tibi, ne quis pellat te, propter plagam tibi nunc impressam: & ne inflectat te a pietate multitudo pretii oblati.* Officit. 1. *Nexum cuius seq. V. coactiorem fieri: nisi teneatur Lytron strictè dictum.* 2. *Haud verisimile Jobum a quoquam directe sollicitatum, ut Pietatem, & Religionem, desereret.* Ab hominibus facinorosis Eum delusum fuisse, ad *Cap.* 30. vidimus: pollicitationibus tentarum nupiam legimus. Minus adhuc larga præmia 3. quisquam profanorum ei offerre voluisset nunc temporis; quando ejus *Apostasia* causæ improbitatis nocuisset potius: quippe qui ob *crimina* hæc in pœnas incidisse existimaretur. *Cl. Schmid.* X. minus plana hic utitur via, post *promissiones* illas, *Jobo* ut *innocenter adstricto* factas, subtexens *conditionem*, si *talem se sub adstrictionibus præberet*, qualem deberet, i. e. *patientem, constantem, & deinde in vita sua iustum, & pium.* Ita ergo nunc pergir *Vir Doct.* *Hæc, quæ dixi, O Jobe, certo fient, si modo tu te, ut docet, gesseris.* *Quando ira, & impatientia, ut nunc tibi contingit, te tentaverit, caveas ne causam des Deo te abjiciendi cum explosione: & quando multum habueris opum; quibus ab omni malo videaris posse liberari; ne seduci, pellicique, te sinas.*

כפר רב multitudo expiationis exponitur de divitiis, & opibus, quibus homines confidunt tanquam medio liberationis. In futurum has, pro filo suo, accipere coactus fuit, de *Divitiis* in quas restituendus esset *Noster.* *Utrum-*

que incommodum valde sentiens *Cl. Mich.* tenuit vim *Lytri*, quo peccata per *Messiam* expiantur: ex *Cap.* 33: 23. 24. q. d. *Quum ira indignationis, & impatientiæ, est, exoritur tibi; cave ne illud, vel potius Ipse Deus, dimoveat te cum complosione, & multitudo Lytri, quo peccata tua per Messiam expiantur, ne ita te despectere faciat, ut etiam voluntario pecces.* *Hebr.* 10: 26. Non omnino intelligo. *Vultne Vir Doctifl.?* *Ne tuus te fervor, & fiducia in Redemptione Messie, eo te evehat in posterum, ut voluntarius pecces.* Videtur, nec tamen certus sum. Subdit, *Cl. Majum* tria hinc elicere, in *Oecon. Jud.* p. 749. ut sibi caveat *Noster* 1. *ab impatientia* 2. *a persuasione sufficientis expiationis, & innocentie vitæ; ob quam nulla amplius indigeat purgatione per calamitates.* 3. *a confidentia in opibus, & potentia.* De his mox plura. *Cl. Cler.* XI. pro suis rationibus hinc exculpit duo monita a *Nostro* in jure dicundo observanda; *Sed ira cave ne te incitet, cum exploderis; neve magnitudo pretii te a jure declinare faciat.* In חמה יסיתך ait esse *Enallagen* generis, aut legendum *fem.* תסיתך.

Nimia libertas. כשפך in *explosione* porro, cum exploderis a malis bene judicans, & irrideberis, cave irascaris, aut in aspera verba prorumpas; resque a verbis ad manus deveniat. *Decorum* vix servarum. *Prudentius Cl. Reim.* XII. huc concedens, prius membrum ad *metum inimicitie*, posterius ad *corruptelas*, reducit. *Has tamen præceptiones hic non commodissime insertas ipse Vir Doct. facile largietur.* Ad *Vs.* seq. aliquid recurret. *Circumcido* bullatas *Bolduc.* *nugas.* *Amputo* quoque conatus *Forst. & Avenar.* qui שפך sufficientium trahunt ad *excessum iræ Jobi*: ut nec discutere vacat quæ *LXX. Syr. & Arabs,* longius circumduxere: item quod *Jurch.* Ex sententiis quas lustravimus maxime ad rem facere videtur; quæ *num.* IV. posita. *Eam Doct. Belg.* ita XIII. reddunt. *Quum ira sit Deo, i. e. justitia vindicatrix; cave ne forte propellat te una explosione; ita ut magnum Lytron inde non eximeret te.* Non est nimis asperum; nec video quid mitius dici posset ei, qui a *contumacia* in *Deum, & expostulationibus audacissimis*, cordate, sine blandimentis.

aurium, deterretur. Cum *omni* sua *innocentia*, de qua tam persuasus nequam erat *Elibanus*, quam nos nunc sumus, hanc *increpationem* promeruit Notter, eamque *Justissimam* adfirmare aulam. Illud *una explosione*, *uno ictu*, בִּישָׁפֶק, illustravi in *not. Juven. ex Arab.* بـ د فـ وـ ة simul & semel, ut vulgo dicitur. Non excludo illum *ictum effigentem*, & *consundentem*, qui *Cap. 34: 26.* signatus. Vehementer, quinimo, placet, fortior adhuc constructio *Cl. Guss.* sub סַפֵּק, *Ne te compellat in contusionem.* Eadem usus erat & *Cocc.* alio licet adipeflu, ut *num. VII.* vidimus: *ne pelliciat te in conflosionem*; quod est *judicium improbi*; scilicet. Istam ideam sub סוּת etiam inculcat *Guss.* intelligo, inquit, impellere in afflictionem, *non tanquam mere passive, sed quodam consilio objecto*, quo homo *spontanea* imprudentia, *id quod nocet, ipse querit.* Acutissime enimvero; sed quod ad *Deum* directe rediens, paulo forte durius; quatenus insistitur in *vini instigationis permoventis aliquem, spontaneo affectu.* Hinc *mallem XIV.* alium *instigatorem*, cui ista *impulso* egregie convenit, nempe דִּין *Litem IJ.* præc. sive *actum contentionis litigiose cum Deo*, ad modum *Improbi.* Emergeret inde; *Quando* autem *ira* est, vel *æstus indignabundus* apud *Deum*, quo *majestatem suam* impune *minui* haud patitur; vide *ne forte דִּין impetus tuus contentiosus* יִסְתַּךְ *instiget te in conflosionem* illam *ultimam improborum Cap. 34: 26.* sub *cujus ictu* decretorio pessime *percas.* *Circinatus* adhuc *XV.* fuerit fortassis, ut חַמָּה *ira*, proprie *æstus*, & *speciatim Nisi*, tribuatur *Jobo*; in *cujus ferocia* reprimenda *totus nunc est Elibu.* Absolute חַמָּה pro *irato impetu* inter *disputandum*, cepimus *supra Cap. 19: 29.* Suam *phrasin Jobo* reddens *censor*, *appositissime præmissis* subjungere *potuit*; *Quoniam æstus iratus* est, tibi nempe, in דִּין *jurgio tuo* contra *Dei justiciam* *audacissime persequendo*, vide *ne יִסְתַּךְ instiget te דִּין im-*

petus ille tuus contentiosus, בִּישָׁפֶק *in conflosionem*, &c. &c. *Quando multitudo Lyri non faceret te declinare*; nempe *ictum illum peremptorium*, qui te pro *Laese Majestatis reo*, & *perduelli, exploderet.* Ad hanc *rationem* לֹא *vehementer negaret*, & יִטַּךְ *esset*, vel *despecteret te* ab illo *ictu*, i. e. *eximeret*; ut *Doct. Belg. Cocc.* alii: vel *despectere faceret te*, ut *Merc.* Idem satis commode *ultimum Colon* sic interpretatus: *Nullum erit Lytron tam grande, quo redimi queas.* Similiter *Cocc.* *Nullum pretium placare queat iram Dei in te.* Hoc *præmissis*, locus & *altiori sensui*; *ne Lytron* quidem *illud pretiosissimum Angeli Mediatoris*, de quo *Cap. 33: 24.* te *redimat*; quippe quod *penitentes* juvat, non *contumaces*, & *perduelles.* *Sis nulla hostia, nullum piaculum, relictum.* Licet tamen in *priore sensu* *substitas*; & *intelligas*, quicquid homo de *suo adferre* cupit, ad *Deum* placandum: sive *imaginarium*, sive *ex parte verum.* Inter ea *præcipuum locum* tenet *Justitia propria, virtus, probitas, innocentia vite*, in qua ut *multi confidunt* tanquam in *idoneo piamen-* to, quo *femet redimere* valeant, & *coram Tribunali Dei* consistere; *ira Jobus* fane *nimum quantum* ei *innixus* fuisse *videbatur*; quippe qui in *omnibus suis contentionibus antea vite integritatem*, & *Justitiam*, *acerime urserat*, ut *Causam validissimam*, quæ *iram Dei* ab *ipsius Capite* prohibere *debuisset.* Dicas, hæc pro כֶּפֶר *pretio redemptionis* non *agnoscere* potuisse *Elibuum.* Non *agnoscit profecto*; sed *ex Hypothesi hominis*, in *talibus spes* *operumque* *suas* *locantis*, loquitur. De *Divitiis* eadem *res* est. An & *ex* hic in *cen-* sum *veniant*, ad *Vf. seq.* *pertinetur.* *Veritati* *unice* *litare* *studens*, *supprimere* *nequeo*, *explicationi* *huic* *duos* *scrupulos* *posse* *ob-* moveri; alterum, לֹא *paululum* *detorqueri* ab *usu* *ordinario*: alterum יִטַּךְ *pro despectet te*, vel *despectere faciet te*, *ista potestate libera-* *tionis* *non comparere.* Ad *do* *præcedens* יִסְתַּךְ *instiget te*, potius *exigere* ut יִטַּךְ *va-* *leat pervertat te*, vel *declinet te ab officio*; ut *Cl. Schmid. Mich.* aliique *dissentim.* Teneatur ergo *XVI.* *Quoniam æstus iræ*, *impacien-* *tia,*

19 היערך שועך לא בצר וכל

19 An in acie stabit Munificentia tua, ut non sis in arcto: & omnes strenuitates virtutis?

: מאמצי--כח :

אל-- 20

20 Ne

tia, contumacia, tibi; cave ne forte insiget te, tuus ille impetus litigandi, in compulsionem: & multitudo Lytri ne pervertat te, vel deflectere faciat te a via. Non audeo exponere cum Doct. Mich. de Lytro Messia, cujus fiducia voluntario peccetur. Magis aridet, persuasio sufficientis expiationis, & innocentie vitæ; quam Cl. Maj. hic deprendit. Eam sic accommodarem: & ne confidentia Innocentia, Virtutis, & Justitiæ tuæ, te impellat, ad perseverandum in contumacia, perniciem ultimam tractura. Non celabo, prius illud, quod num. XV. exposui, mihi nervosius, pleniusque, videri. Scrupuli illi tales non sunt ut remorari debeant assensam, si vis convictionis illuc feratur. Quisque tamen suo gaudeat sensu; quin & locus curis melioribus relictus esto.

Vers. 19. Idem cursus, errorque, qui modo, nunc huc, nunc illuc, nos circumvehet. Vulgat. I. Depone magnitudinem tuam absque tribulatione; & omnes robustos fortitudine. Ad hæc de Pined. pergit tradere præcepta modestie, ut deinceps summissius de se sentiat; abjectius etiam de omni humano splendore; deque arcium munitissimarum, & humanarum virtutum fortitudine: tum quod his salutem emere non possit; tum quod Deus non alliciatur hisce, sed pietate, & justitia. Ait שוע esse salutem, salvationem, opitulationem: vel & magnitudinem, amplitudinem, potentiam: alios tamen divitias; alios velle clamorem. Ita sane ad voculam istam fluctuatur. Ad בצר inonet, tribulationem recte assumptam a צור. quamvis alii a בצר velint Aurum, vel Munitionem.

Deinde absque tribulatione exponit, vel, antequam deterius aliquid tibi contingat; vel absque flagello & verbera, ut filius: vel alacri, & minime angusto animo &c. Non meliora, quæ Sancti. dedit; nec sane, quæ Vasa. nescio quo abiens: Non proprie Jobum, sed quemlibet aliam potentem & improbum hortatur, ut antequam a Deo malis exerceatur, respiciat, & su-

perbiam deponat. Per robustos fortitudine intelligo præpotentes amicos, quorum præsidio nititur ad nocendum. Propius ad rem Tigr. II. Num magni æstimaret amplitudinem tuam? non munitionem, nec omnia quæ vires conferunt, æstimat. In notis dicitur בצר significare omne præsidium, sive locorum munitorum; sive fraudis & doli, sive auri & argenti. De eo postea. Consonat Calvin. III. Non æstimabit opes tuas, non aurum, neque omnes vires potentie tuæ. Insisti cenlet in id quod modo negatum erat, de Lytro: quod homines plerumque in opibus & divitiis suis indormiant, isdemque se mala propulsaturos confidunt &c. Pro auro Doct. Merc. IV. dedit Angustiam h. s. Num æstimabit opes tuas Deus: non angustia, scil. quicquam æstimabit opes tuas: & omnes vires roboris eadem angustia non æstimabit. בצר in angusto vi Substantiva induit, argutiuscule, & citra exemplum: nam Vs. 16. ב abest. Castal. V. cum num. III. conspirat: ut & Jun. & Trem. VI. nisi quod subtiliore adhuc tela dederint. An æstimabit nobilitatem tuam? non lectissimum aurum: ne quidem omnia fortificarent vires. Posterius valde quæsitum. Citra argutiolam illam Grot. itemque Codurc. qui שוע opes, & בצר aurum, hic sonare annotans, ita locum obscurum se dilucidavisse addit, ut jam non alius sit magis perspicuus. Hoc est sibi ipsi verba dare. Drusio se aurum minus probat, quamvis sensum fateatur non inelegantem. Substituit, Non in angustia, ne quidem in angustia.

Pro. opibus sub שוע etiam Clamorem non spernit: de quo infra. Cl. Cocc. VII. subtilissime. Num equalis esset imploratio tua non in arcto, & omnes contentiones virium? Refert ad utilitatem Crucis, quæ hominem facit orare, & implorare evangelicis cum omni virium contentione Jac. 5: 16. q. d. Numquid tam vera esset, non in arcto, imploratio tua, atque nunc est, quum in arcto existis? Subjicit & alium adspectum, qui Vs. præc. propior, Num tanti esset imploratio tua, omnisque contentio orandi,

di, ut non in arcto esses, neque desisteret a comploracione? Id minus probat: nos magis, quam prius. In *Lexico* quoque inculcatum sub שׁוֹעַ ex *insin.* An par esset imploratio tua non in angustia? Item sub עָרַךְ, Num se pari ratione disponderet imploratio tua, non in arcto? omnesque contentiones virium? Spiritu alium nempe, i. e. spes, fides, patientia, consolatio, gaudium inter precandum. Profunde enimvero, sed non ad præsentem statum *Jobi*, neque ad censuram *Elibui*. Ex *R. Levi VIII. Vatabl.* An æquipollebunt Divitiæ tuæ, vindictæ Divinæ? non aurum, nec omnes vires potentie. Addit, alios velle, nec aestimabit clamorem tuum? De eo plura statim. *Cl. Schmid. IX.* rationem reddi censet, quare pati non debeat *Jobus*, ut a Divitiis abducatur a via; quia nulle opes aestimentur a Deo, neminemque apud ipsum juvare queant. Dat ergo, quod num. *III. V. VI. VIII. visum.* Id sub hoc nexu minus adhuc nervi haberet. In eundem languorem incidit *Erud. Crinsoz. X.* An Deus opulentiam tuam aestimaret? Non aurum sane, non universam potentiam Mundi. Talia, in se spectata, pulcra: sed videndum, quid Personis *Jobi*, & *Elibui*, nunc conveniat. Isti decoro non litat *XI. Cl. Cler.* insistens in debortationem a *Muneribus capiendis*, quam *Vf. pr.ec.* assumerat. *Doct. Reim. XII.* fortius, sic: Sed si jura corrumpas, an Nobilitas tua apud Deum aestimaretur, etiam si non esset in arcto, ut nunc: Et num omnia firmamenta roboris valerent apud Eum? En *Cl. Guff.* quoque conatum *XIII.* sub כָּפַר. Contendit, ibi significationem *Auri* esse spuriam. Non probat etiam אֶרֶם *Ærumnam* cum כָּ Pr.es. hic induci: sed ad arcis potentiam recurrit. Sub שׁוֹעַ autem ex clamore exculpit, vel *Famam*, vel *Eloquentiam*, & *Vocem disertam*: locum ita constituens: An rationem habebit tuæ *Famæ*, aut tuæ *vocis disertæ*? Ne quidem *Arcis*, rationem habebit, nec quorumcumque viribus pollentium. *V. G. militum* quibus stipatus fueris. Apparet extra seriem expensum, quid verba fundere valerent; & gradationis ergo, post opes *Vf. 18.* nunc *Eloquentiam*, *Famamve*, subsumtam; inde ad *Arces* descensum, ut in *Militie* & *robore bellico* finiretur. Hæc minus tempestiva,

etiam si non *Jobo* tantum dicta statuas; sed cuius, præsidii humanis *Caput efferenti.* שׁוֹעַ pro *Fama*, vel *Eloquentia*, precarium. Aliorum nobilitatem, dignitatemve, etiam vix probare est. Ne opes quidem, ac *Divitiæ*, valde firmæ. Iis ansam dedit שׁוֹעַ *Cap. 34: 19.* Opulentus, Munificus, Liberalis. Inde & *Doct. Belg. XIV.* An aestimaret opulentiam tuam, ut ne esses in angustia, aut ulla firmamenta roboris? Commodius forte fuisset *XV.* An aestimaret opulentiam tuam? Nihil est ea in arcto; ut Et omnia firmamenta roboris. לא substantive אֶרֶם, ut sæpe supra. Effet, ut *Prov. 11: 4.* Non juvat opulentia in die iræ Et c. Posses eadem ratione, Nihil est Aurum, Et omnia firmamenta roboris. Vide *XVI.* quid *Avenar. ausus*: Num orānabitur salubritas tua, ut sit absque tribulatione? Ei Radix שׁוֹעַ *Salvus*, felix, opulentus fuit; unde *Salutem* & alii induxerant. Honos quoque habendus *XVII.* iis qui ad clamorem, alias שׁוֹעַ & שׁוֹעַ, recurrerunt, hoc modo: An aestimaret Deus Clamorem tuum? quo minus esses in angustia &c. Vel, non in angustia, aestimat illum. Etiam hic rotundius exiret, Nihil est ille in angustia, &c. &c. Posses & sic, *XVIII.* An æquivaleret, æquivalente pretio pensabit, clamor tuus, ut non sis in arcto: Et omnes contentiones nervi? ad clamandum scilicet & Orandum. Ita ex parte saltem *Chald. & Cocc.* supra num. *VII.* Iterum ltruas licet, Nihil esset clamor ille, Et contentiones omnes nervi. Fluquamus enimvero, & quam magis omnem rudentem moveo, tam minus exitum, portumque, reperio. Ex iis, quæ percurrimus, maxime mihi placeret num. *XIV.* vel si patiæ, *XV.* Nihil, אֶרֶם, in arcto, שׁוֹעַ opulentia: proprie laxitas, & munificentia liberalis, ut verisimiliter colligere est ex *Esaj. 32: 5. 6.* Hinc succurrit *XIX.* An æquaret munificentia tua, qua usus fuisti in pauperes, ut non esses in arcto? Et omnes contentiones roboris, quibus te multa præclare egisse, omnibus notissimum? Hic ad spectus egregie redit ad id, quod *Vf. pr.ec.* sub finem exhibui; ubi per כָּפַר רַב intelligebamus *Virtutes*, & ope-

לעלות אל-תשאף הלילה לעלות

20 Ne anheles noctem, qua tollendæ gentes sub femet.

עמים החתם :

השמר 21

21 Ca-

ra *Justitia*, ac *pietatis*, quæ Deo *imputare* quærunt mortales; & Noller in sua causa toties allegaverat. Dignum moderatione, & prudentia, *Elibui*, ut *Jobo* tribuat 1. שוע liberalem indolem, & munificam laxitatem; qua supra ceteros sui temporis haud dubie eminuit. Dignum ejusdem ingenuitate, ut Nostro concedat 2. מאמצי כח strenuas contentiones virtutis, sive roboris virilis; ad virilia munera, tum in *Politicis*, tum in *Ecclesiasticis*, obeunda. Hæc intentia sub formula hæc, aubigerè vix fuit solemne illud חזק ואמץ fortis est & strenuus: *Deut.* 31: 7. 23. *Jos.* 1: 6. 7. 9. 18. & 10: 25. Confer quæ ad *Jobi* Cap. 4: 4. libata. Hinc אמין כח strenuus robore, inter ipsius Dei titulos: ut *Esaj.* 40: 26. & *Job.* 9: 4. ubi submonui proprie signari prævalidum nervo, aut tendine, ad omnia ardua sustinenda. Habuimus etiam Cap. 9:

19. אם לכה אמין הנה Si ad nervum, prævalidus ecce, nervo videlicet. Cum relatione ad *Virtutem*, & munia *pietatis*, *Job.* 17: 9. & alibi. Consimiliter כח ad virtutem & pietatis robur fertur *Esaj.* 40: 30. Negaret erga *Elibu* omnia illa, quibus confidere videbatur *Jobus*, inprimis munificentiam in pauperibus solandis, reliquasque virtutes, strenue, & præclare, ab ipso exercitas, ad Ornamentum *Reipublicæ*, ad decus *Ecclesiæ*, valituras esse apud Tribunal Dei, ubi semel ut contumax, & perduellis, in complorsionem venisset, per חמה estum Nafi, se Deo haud submittentis; quin Justiore *Justo* illo sese arroganter serentis. In verbo יערך 3. sic enitescit usus longe gravissimus acie instructæ, quasi, & paratæ, a parte *Jobi*, ad causam suam contra ipsum Deum obtinendam, & pervincendam. Hoc *Actiones* Viri præ se tulerant; hoc disertis verbis declararat se præliturum; si modo in Congressum cum Numine ipsi procedere daretur, ut Cap. 9: 35. Cap. 13: 18-22. Cap. 23:

3--7. Huc alludens *Elibu*, inferret nunc, An tua illa nobilitata laxitas, in acie stare, susteret sese, ut non esses in arcto &c.? An illa te vindicare posset a fulmine maledictionis, quo te omnipotens exploderet? Videmur ex longo, multoque, cursu, stationem nasti non incommodam. Perpende tamen an XX. commodius, firmitusque, sit futurum, si ad præsentem *Jobi* miseriam, & angustiam, locus restringatur, ad comminationem *Vs. præc.* lauciendam. Negatum ibi, Quicquid haberet *Lytri* Noster, id ipsum ex complorsione, & icteru decretorio, nulli *Judicis*, erepturum. Hoc ita adstringetur, ה asseverative sumto: Ecce opponat nunc in acie sese tua illa laxitas munificentia, quo minus sis in arcto: omnesque contentiones virtutis. Si te ex præsentem *Judicio* vindicare non valet tua munificentia, & virtus; quanto minus complorsionem illam peremptoriam a te depellere posses; ubi semel fulmen damnationis in te esset emissum. Venusta *Antithesis* inter שוע luxitas, & צר arctum, angustia: quæ obtinebit, etiamsi ה interrogat. num.

XIX. retineatur. Non plane securus sum portum teneri. Ad eum capiendum faculam prælatam spero.

Vers. 20. Profundissimus locus, velut vortice quodam nos circumæturus. *Vulg.* 1. Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis. Locum spatiandi in obscura sententia *Expositoribus* datum ait de *Pined.* ex *Philip.* & *Thom.* producens 1. Ne protrahas noctem istius obstinationis & cæcitatæ, in qua diu vixisti; ne ascendant in cælum clamores populorum, quos oppressisti. 2. Ex *Dion.* & *Titelm.* Ne differas malos, & iniquos, damnare tua sententia &c. 3. Ex *Eugub.* Ne dormias ad multam diem, fidens excubitoribus, & satellitibus, sed ut principem decet, vigila &c. 4. Ex *Thom.* iterum: Ne noctem calumniarum sinas protrahi, sed innocentum justitiam in lumen educio &c. 5. Absurdissime, Ne latrocinia exerceas de nocte, coacta manu satellitum, qui sedibus suis expellant vicinos. 6. Aut Ne de nocte ambitionem, & dominandi libidinem, in animo volvas &c. 7. Denique Ne tibi somnum eripiat invidentia alienæ felicitatis, cum

N n n n n

vi-

videris populos adscendere, & crescere opibus &c. Optime claudit: *In re incerta, nil certi habeo, quod adferre possim.* Alia adhuc dabunt *Vavass.* & *Sanct.* Potterius haustum ex *Paraphr. Tigur.* II. *Ne anbeles noctu, cum populi sua in sede permanentes incrementa capiunt.* Lingua & series haud favent. *Calvin.* III. *Ne consumas noctem ad meditandum quomodo populi sub ipsis exterminentur.* Quid velit. & quid incommodi trahat, percipies ex hisce, *Conc. CXLII.* *Expediit nobis inquirere, quomodo Deus populos exterminet, & quidem eo, ut erudiamur ad humilitatem; atque ita colligamus: si Deus regioni non parcit, quid me futurum est? Nos igitur ad Dei opera attentos esse oportet: sed tamen cavendum ne modum excedamus, & nimis alte inquiramus, quomodo populi tanquam abysso aliqua absorbeantur, instar nivis colliquefiant, & cum omni memoria ipsorum tollantur ac deleantur, ita ut nec vola, nec vestigium, superfit.* &c. &c. Sumtum ex *R. Perizol.* cujus hæc commentatio. *Tempore nocturno, quando mens curis vacua, noli meditari, quomodo gentes aliquæ perierint; in alienasve sedes demigrarint; alia vero non.* Totâ hæc cogitatio, videlicet, *Divine Providentiæ, occultisque Ejus rationibus, relinquenda.* Nonnihil diversus *Merc.* IV. *subdifficilem inueniens locum, adfert. Ne anbeles noctem: quæ est ad excidendum populos sub ipsis.* Parum commode explicatur; *Non est quod adstrictus noctem desideres, ut in ea tibi anbelitum resamere liceat, quum excidere soleat Deus vel totas gentes in suo ipsarum loco, ita ut prorsus deleantur.* Quod si totas gentes, idque subito: quid tu unicus homuncio facias? לעלות ex *Hipb.* capit pro להעלות, quod est, *sacere ut ascendant, tollantur, evanescant; quamvis & ex Kal retineri concedat, ut sit, que nox est ut excidantur &c.* Adhuc, nec tamen idem, quod *Castal.* V. dedit; *Noli anbelare noctem, qua e vestigio tolluntur homines.* i. e. *Ne condere improbos imitari, ut noctu repente pereas: sicut dixi Cap. 34. 20.* Propius ad rem *Jin & Trem.* VI. *Ne aspiret ad illam noctem, qua abeunt populi in locum suum.* Volunt esse *dehortationem a desperatione; ne nimis mortem appetat & anbelet.* Quid *Grot.* & *Codure.* jam secuti sint, infra dabitur. *Cl. Coec.* audacior adhuc schemate, VII. *Ne anbeles ad noctem, ut tollantur & projiciantur populi subter se.* Etiam statuit, taxari votum mortis præ vi-

ta, quo usus sæpe Noster: sed adjicit, *illud voto hoc inesse crudum, & crudele, melius finiri hujus seculi telam, quam hanc formam conditionis piorum, & impiorum, permanere.* In

לעלות assentit *Mercero;* & *Metaph.* putat a *Messore,* qui defectum manipulum tollit, & mox in terram inclinat, ubi culmi jacent prostrati infra se, qui modo erecti stabant. Profunde. Iterum *Vatabl.* VIII. *Ne anxius sis noctu, quæ ratione fiat ut tot populi succidantur in loco suo, qui etiam magnis viribus pollent.* Est idem fere cum *num.* III. *R. Levi* præverat, sequentibus *Munst. Clar. Pagn.* aliis. Ad *num.* VI. accedit *Erud. Crinsoz.* IX. *Ne desideres longam illam noctem, quam omnes mortales transigere debent sub sedibus suis: החתם sub se,*

fatis argute sic inflexum. In לעלות censeo esse metaphoram a summo ascendente, & semet dissipante. Non discedit *Cl. Schmid.* X. *Ne anbeles noctem, quæ facta ad auferendum populos sub se.* Nexum hunc præbet: *Noli ergo facere posthac, ut tibi ipsi ex impatientia desperabundus mortem optes &c.* *Dure Cl. Cler.* XI. *Ne cupias quam primum adesse noctem, ut latrones e latebris egrediantur, viatores spolient, & te præde participem faciant.* Ex *Codure.* forte transumptum; qui tamen duritiem colore aliquo lenivit; vertens, *Noli nocte anbelare, ut populi suo loco tollantur; & explicans: Dehortatur eum ab avaritia, cujus artibus populus absorbetur; & plebs suo loco evanescit rapinis, injuriis, fœnore.* Hæc cogitant per noctes *Auari;* voluntque cum animo sileo, quæ ratione plebeculam devorare queant. Adscendere est exhauriri, exinaniri, exsugui. Elegantissima metaphora. Est autem *Calumniator Elihu.* Nescio an idem voluerit *Grot.* *Ne nocte id mediteris, quomodo populi exturbentur de locis suis.* Nempe nocte cum maxime vacat cogitationibus animus, solent homines rationes querere ad ea implenda quæ maxime desiderant. Mitius. *multo Cl. Reim. & Mich.* XII. *Ne etiam anbeles talem noctem, in qua populi vicini, Chaldei, Sabæi, qui noxam tibi attulere, e sedibus suis tollantur, & fulmine iræ Divine disperdantur.* Huc pertinere videtur *Glossa R. Salom. de Amraphelæ, Ægyptiis, Senacheribo, noctu excis.* Suo more *Bolduc.* XIII. *Ne aliquando vehementi affectu desideraveris, ut hinc, vel illi, pauperi, litium, debitorum, necessitatis,*
ex-

כִּי הַשֹּׁמֵר אֶל-תְּפִלָּתוֹ אֶל-אֱוֹן כִּי
על-זוה בחרת מעני :

21 Cave ne respicias ad vanitatem; nam super hoc Electus fueris ex afflictione.

הַיֵּי 22

22 Ec-

extrema calamitatis, opaca nox accidat, ut descendi occasio tibi nascatur. Ait esse genus adagiosum loquendi: eo sensu, quo dicitur inter nos, in turbida aqua piscari. Nempe in officina ejus casum. Ex his, quæ percensuimus, gravissimum sensum præstat illud Cocc. num. VII. quod ita forte melius XIV. scopum Elibui impletet; Ne anheles illam Noctem Naturæ, qui populos e sedibus suis tolli, & everti, necesse: i. e. Ne adeo anhelis votis Mortem expetas, & Judicium; quod omnibus statutum. Noli impatientia, & ira, vel Mortem tibi, vel Naturæ universæ finem imprecari. Reduxerim ad id quod V. 18. præcessit; Quando astus tibi Nasi, cave ne instiget te contentio in compassione: i. e. subtilem Dei ictum, quo in totum excinderis. Simile quid in notis exhibent Doct. Belg. Vel sic: XV. Noli audacissimis tuis provocationibus Dei, Mortem, & Judicium, tibi accelerare. Nox illa fatalis, omnes populos raptura, sponte aderit; teque, cum reliquis, mortalibus, Judici tuo sistet citius, quam velles. Eodem redit. Tale quid hic desiderari, vix dubium. An veram mentem Elibui tetigerim addubito; & uberiorem lucem expecto, ad tenebras hujus Noctis evincendas.

Vers. 21. Necdum in tranquillo navigamus. Vulg. 1. Cave ne declines ad iniquitatem: hanc enim coepisti sequi post miseriam. Per iniquitatem intelligit Philipp. desperationem & blasphemiam: atque si Sanctio credimus, norat Elini, nunquam ante miseriam blasphema locutum Nostrum; etiamsi avaro, crudeliter, & Tyrannice, multa fecisset. At de Pined. generalius, Ne usque adhæreas pristina vitæ sceleribus. Torquet non Hebræa solum, sed & Latina. Prudentius Vavass. Admonet ne calamitate fiat deterior. Diversi abeunt Tigur. II. Cave ad res nibili te vertas, quibus coneris te ex miseria extricare. Videbitur deinceps. Calvin. III. Cave te convertas ad iniquitatem; ipsam enim potius, quam afflictionem, elegisti: vel &, ipsam enim elegisti propter afflictionem, sive præ gravitate afflictionis. Per iniquitatem monet se intelligere indignationes adversus Deum, & ob-

murmurationes rebelles &c. Utrumque apud Merc. IV. extat; qui prius adscivit, atque ita exposuit; Maluisti te hac iniquitate implicare, ut Dei Judicia accusares, quam præsentem afflictionem equo animo ferre, & tanquam de manu Dei suscipere. Latiore sensu Castal. V. Cave te convertas ad nequitiam, quod eam præ miseria approbes. Paulo mitius Jun. & Trem. VI. Cave tibi, ne respicias ad vanitatem, ut hoc eligas præ afflictione. Subtiliore Analyti Cocc. VII. redargui censet votum mortis a. ut crudele V. 20. b. ut cum amore vanitatis conjunctum. V. 21. c. ut comitatum oblivione providentiæ, quæ Mundum regit V. 22. & seq. Versio sic tornata: Cave, ne respexeris ad vanitatem: nam propterea elegisti quicquam præ inopia. Inserit מאומה Aliquid, nempe Mortem; & ratiocinium sic adstringit, mortem eligere præ afflictione esse illius tantum, qui respiciat ad res, & delicias, seculi: ad Nihilum. Item: Eligere quippiam præ humiliatione, quam tamen Deus eligit, esse vanitatis respectum. In vocula עני eam inopiam intelligit, quæ adferat abrenunciationem omnis vanitatis: nempe paupertatem Spiritus. De eo mox infra. Vatabl. VIII. ex R. Levi, per און intelligit Criminationes Justitiæ Divinæ, & per עני tenuitatem ingenii. q. d. tales sensus fuisse Jobum, præ mentis imbecillitate, tam alta haud penetrantis. Argutius. Crinsoz. IX. posterius Colon sic emollit, Cave iradas te met iniquitati, nam afflictio posset efficere ut has partes eligeres. Notæ monent, in Hebræo esse, ita ut eligeres viam versus illam, propter afflictionem. על זה sagaciter sic conversum. Schmid. X. amplexus sensum secundum Calvini & Merc. ut sit, Nam hoc elegisti præ vi dolorum & afflictionis. Cl. Cler. XI. sic reddens, nam ad hanc elegisti præ afflictione, addit, maluisti favere vitio, quam dum ei adversaris, afflictionem tibi arcessere. In Paraphr. plenius. Ne inique partas divitias

quæsiueris, quas adhuc statui adstricto, cum innocentia conjuncto, prætulisti. Haultum ex Codurc. qui און exponit diuitias scelere quaesitas, & עני paupertatem. Nempe Columnias ejus Hypothesis conquirat. Cl. Reim. XII. Cave Dei providentiam iniquius erimineris, quum vindictam non exercet in malos ex tua sententia; namque huc pronus fuisti propter plagam tibi inflictam. לפנות על זה על זה pro hoc te convertere placitum tibi: ut num. IX. Accipitur ut Regula in posterum servanda, quum restitutus esset Noster. Nondum finis. Bold. XIII. Vide ne forte in clamore tuo, & precationibus, vanitatem duntaxat intenderis: eo quod illa tibi potius placuerit, quam humiliatio ob adstrictiones. Ex Magistris profert R. Salom. XIV. Jobum has miserias præferre debere paupertati, cujus videlicet dirius adhuc sit onus. Ad hanc argutiolam colorandam, notat pecora quidem Jobi dici abacta: sed non aurum & argentum abreptum. Dives ergo adhuc erat, secundum hunc calculum, & habebat quo se solaretur. Redoler amorem nummi. Non liquide etiam Nachman. XV. Hæc verba mea eliges tandem, & vera agnoscas, ex adstrictione. Non satis tutum XVI.

quod olim ex Arab. **ب** conabar, Nam hoc pacto copiosus evades ex adstrictione, vel adstrictione discussa. Nimum descendit; nec mihi nunc permittitur ex fonte Arabico haurire, nisi cum reliquo usu Biblico conciliari queat; eidemque per Originem, & Proprietatem, majus quoque lumen, & decus, conciliet. **בחר** haud dubie est, elegit, excerpfit. Struitur cum Accus. vel & cum **ב**, passim: cum **ל** 1 Sam. 20: 30. Nuspiam על adhibitum; unde vel hoc, vel hanc, elegisti, vix stare queat. Viam versus illum, quam num. IX. offert, longe præferrem, h. f. nam hac te conferre elegisti, propter adstrictionem: Vel ut huc te conferre eligas propter adstrictionem.

על ימינך Versus dextram, על שמאלך versus sinistram, Gen. 24: 49. & alibi. זה de Loco: Num. 13: 17. זה על hinc contemtim, super hoc latus vertgere coepisti, kasque partes quasi

fovere, & præferre. Id objectum Nostro Cap. 34: 7. 8. ubi בעלי און sunt Religionis & virtutis contemptores, se vanis rationibus, rebusque, tradentes. אל הפן Ne obvertas illuc faciem, a Religione, & pietate aversam penitus. Formula est solennis פנה אל אלהים Respexit ad Deos alienos; relicto Deo ad idola se convertit: Deut. 31: 18. 20. &c. Succinit usus signatior sub בחר Prov. 1: 29. Timorem Domini non elegerunt: & Esaj. 66: 3. Elegerunt vias suas. Succurrit etiam XVI. Cave tibi, ne respicias ad vanitatem, & neglectum virtutis, religionisque, ut vel hac conditione eligas ex adstrictione emergere: præstat sub plagis Dei maneat, quam ut inde sic exitum eligas. על זה super hoc, pro super hac conditione, ut על מה super quodcumque: Cap. 13: 14. Accedit ad num. II. sed est fortius, בחר מעני Elegit, optavit, ex adstrictione, locutione prægnante, pro Exire ex ea. כי pro ut, satis tritum. En aliud, XVII. Cave tibi, ne respicias ad iniquitatem, religioni, quod facere coepisti, quodammodo, valedicens: nam super hac conditione excerpseris ex adstrictione, vel emedullaveris; i. e. fructum quoque ex presenti adstrictione, si vere adstrictum, fractum, contritum, te dederis, acquires, felicemque exitum tandem consequi poteris. על זה ita fere ceperat Ab. Esaj; super hoc ut caveas tibi. Esset, ut Esaj. 38: 16. Domine super his vivunt! עני adstrictio, ea jam amplitudine donari posset, quam nam. VII. tetigi. בחר pro excerpere, absolute, a quibusdam sumtum Eccles. 9: 4. Nam quis est qui excerpatur? ex necessitate moriendi videlicet. Est forma Pybul; quam si XVIII. & hic admittas per Kametschatuph ad primam Radicalem, existet, Nam super hoc eximeris, & excerpseris, ex adstrictione: purgatus simul, simul probatus, ut aurum ex fornace, extraheris. חרוין נבחר Aurum electum extat Prov. 8: 10. בסף נבחר Argentum lectissimum, pro-

22 הֲיֵשׁוּב בְּכֹחַ מִי כְמוֹ
מורה :

22 Ecce Deus sublimat robore suo; & quis sicut ille stringens plagis?

23 מִי

23 Quis

probatissimum; Ibid. *Vs.* 19. & 10: 20. Contrarium כסף נמאס *Argentum improbum Jer.* 6: 30. Clausula dignissima, qua castigaciones, & convicções superiores, obsignarentur. Forma *Pobal* per *Kametschatuph*, paulo rarior, nubeculam objecit. Accedebat, *Præteritum* hunc sensum adeo non invitasse, ut eum abnuere videatur. Dubitationem, mihi ipsi hinc injectam, gemina grammatica formula *Esfaj.* 48: 10. ita minuit, ut ferme omnem eximat. *Constavi te בנסף*

Et non in argento; non tam rigide, ajunt Docti interpretes: imo vero, multo purius, & nitidius, quam argentum: ad formam loquendi Orientalem, qua negatio infert comparationem exaggerantem, qualis illa, *Liberalis* & non ut nubes, i. e. liberalior &c. Sequitur signatissime עני בכור בחרתיך *Elegi te in Catino*

ad afflictionis. Sunt qui בחנתך probavi te substituant: alii hoc בחר ex בחר notionem mutuo sumfisse autumant. Doctiss. Belg. prudenter id vocabuli adhibuere, quod probationem simul, simul electionem, consignet. Certissima res est. *Elegi te in catino afflictionis*, prægnanti phrasi, valet, purissimum, & probatissimum, te ibi reddidi, ac propterea *Electissimum* mihi te esse simul, declaro. Ad eam rationem & heic: super hac conditione, *Electus eris ex afflictione;* atque instar auri probatissimi inde emicabis. Sed, inquis,

הבחר, vel תבחר, dicendum fuisset, in fut. non בחרתי in præter. Respondeo præ-

terita, pro futuris, & præsentibus, tam frequentia esse, ut justus inde scrupulus existere nequeat. Deinde in promissionibus hanc formam capiat stilus facer, ut factum esse dicatur, quod certo certius futuram proxime. Memini supra tactum; & illustratum. Ergo pedem in pulcherrimo Schemate figere licet, Nam super hac sola conditione *Electus fueris ex*

ad afflictione. Si hoc impleas, tam certo tibi pollicor liberationem ex omnibus hisce malis, ac si jam emerfisses. Sentis iterum, aptius, uberius, cumulatiusque, nihil inveniri posse, ad Coronidem præcedentibus imponendam.

Vers. 22. Paululum tandem respirare datur; quamvis necdum in vado simus. Utemur minore velo; & paucis stringemus quæ hic a Doctiss. ingeniis prolata, tum quoad sensum, tum quoad connexionem, in qua potissimum variatur. *Elegantem I. Paraphr. Tigur.* exhibet, *Ecce Deus arcem tenet potentia: quis Legumlator ei conferendus? Est usus intransit.* verbi השגיב, quem tenent *Vulgat.*

Merc. Cocc. Schmid. Cler. alii. Differunt in filo contexendo, cum superioribus. *Merc. I.* cum eoque *Pisc.* & plurimi, statuunt, rediri ad potentiam Dei, & magnitudinem operum ejus, ex eaque ipsius iustitiam ostendi, quam Jobus non debuerit reprehendere. Postrema sic explicat, *Quis sicut ille Doctor? Qui ita homines doceat suam potentiam, & magnitudinem, si quis modo attentus velit esse discipulus.* Addit, alios hæc speciatim referre ad *Ad afflictiones*, quibus Deus hominibus commonstret viam salutis: sed se generaliter malle. Novissimum hocce secutus 2. de *Pined.* Quamvis ille te vehementer adflixerit ob transgressiones, non minus tamen potens est ad resarcienda omnia damna, si deinceps te Legis Divinae studiosum præbueris.

Pro subtiliore illa deductione *Cl. Cocceji*, 3. quam ad *Vs.* 20. indicavi, *Votum mortis*, & finis seculorum, quo Jobus usus fuerat, redargueretur porro, ut comitatum oblivione *Providentiæ* *Mundum* *sustinentis*, & *gubernantis*, potenter simul & sapienter: nam, inquit, qui cupit ordinem hujus mundi dissolutum, is abit a consilio Dei, qui tam mirabili providentia, & judicio, eum tuetur. *Cl. Schmid.* 4. confertens hæc cum debortatione ab impatientia, ne contra Deum iniqua, & providentiam ejus accusantia, loqui pergat; *Mercero* conticefit. *Cl. Cler.* 5. Deum summum hominum Doctorem tum *Ratione*, tum *Revelatione*, dici moneus, subjungit, melius cohesurum, si מורה *Mora* *Terribilis* legretur: nihil tamen

23 Quis mandavit ei viam suam?
& quis dixit? fecisti iniquitatem.

24 Me-

עלנו דרנו זמני-אמר

פעלת עולה :

זכר

mutandum, quia duo Hemistichia saepe non adeo sunt consona. Itane? Saltem נורא Nora scribi oportuisset, vel מוריא: nam ista quidem

forma ipsum Timorem contiguat. Ex potestate transitiva II. Vutabl. Ecce Deus exaltabit potentia sua! Quis similis illi docens? Ita Calvin. Castal. Jun. & Trem. Belg. &c. exigua cum differentia cui insistere supervacuuum. Erud. Crisoz. restrictiore ratione usus; Si Deus te restituat in integrum sua potentia, quis est qui ut Ipse artem calleas homines instituendi? Hiat nonnihil. Notæ id ita explet; Quis unquam documentum adeo efficax invenire potuisset ad Existentiam Dei, ejusque Providentiam, & virtutes, probandum, quam Adflictiones tuas, & Restitutionem ex iis? Longiuscule adductum. Calvin. III. suggerit, Conc. CXLII. esse, qui exponant, Quis vibrat, vel projicit, sicut ipse? a ירה videlicet. Captata, credo, oppositio inter extollere in Arcem, & projicere, dejicere. Non est rejiculum: nam supra Cap. 30: 19. habuimus הורני projecit me in lutum. Reperio

IV. apud Ab. Esram יש אומרים מי יוכל Sunt, qui capiunt, Quis potest resistere sicut ipse? quod minus rectum judico. Et nos: si teneatur illa vis resistendi, que cum rebellione conjuncta. Sed Thema מרה in Origine sonat perstrinxit, obstrigillavit, unde secundariam notionem rebellandi ductam, alibi late deductum. Inde adflicti possent ex forma Part. Pres. Kal. Quis sicut Ipse perstringens ictibus flagelli cuncta disperdentis? Habes iterum oppositionem inter Atollere in Arcem salutis, & sub ictu explodente adflagere in Mortem, & perniciem. Adi Opusculum de Desect. & quæ supra Cap. 23: 1. enotata. Reperies ibi מרה עני Adflictionem stringentem, viscera ipsa perurentem &c. Hoc cum filo prægresso, & V. sequente aptius se connecti patitur, quam Doctor; quamvis haud negem pulchros colores ad Eum sustinendum adductos. En V. vicinum. LXX. nempe

מורה dederunt דינאס Dynasta. Tractum ex Aramæo מרא Dominus: quod hic ut verius, liquidiusque, amplexi Grot. Codure. Patric. Reim. Speciosissimum: origo sufficit: Dominus enim, & Hems, ita appellatus videtur, quasi stringens, & flagello admovens, temperansque, familiam suam. Hoc alibi latius exequendum. Fieri nequit, si מרה hic Dominum, & Moderatorem, signet, quin simul ad flagellum, quo res mundi temperantur, sit allusum. Versus sequens id satis plausibile reddit.

Vers. 23. Contrahere licet cursum: Omnium enim nuuc eadem ferme ratio; quamvis in coherencia discrepetur. Hanc differentiam scrupulose exigere, & examinare, haud pretium. Formam loci, vique, huc una omnium vox, & consensus, reducit, Deum esse supremum, eundemque Justissimum, Moderatorem Universi. Ad geminam vim verbi פקר geminus quasi ordo Versionum. I. Quis mandavit ei, vel injunxit, super eo, viam ejus; &c. i. e. Quis ei terram mandavit administrandam, ei que præscripsit formam, & normam, regiminis, quam observare deberet. Huc collineant Merc. Jun. & Trem. Angl. Belg. Cocc. &c. &c. Convenient in re, disconvenient nonnihil in modo rei vel exprimendo, vel deducendo. II. Quis visitavit, vel visitat, supra ipsum viam ejus? & quis dixerit, fecisti iniquitatem. Huc pertinent Vulgar. Vutabl. Calvin. de Pined. Schmid. Patric. Crisoz. Cler. Reim. &c. In re iterum consensus: dissensio in modo: sed hæc minutiora, quam ut nos detinere debeant. Utraque ratio vertendi sua radiat luce; & Independentiam Dei, summumque, ac Justum, Moderamen in oculis defigit. Moneo tantum, has duas facies in unam sponte conflari, si attendatur, eum qui alteri mandat munus, provinciamve, habere Jus inspiciendi, visitandi, ad rationes vocandi: & contra eum qui visitat, & inspicit alterius opus, eo ipso id fidei ejus commississe intelligi. Jam vero quid Elibius in magnifico hocce Exkursu intenderit, & quomodo superiorem suam convictionem per eundem fortius adstrictum, int-

24 זכר כִּי־תִשְׁנֶה פִּעְלוֹ אִשֶּׁר

שָׂרְרוּ אַנְשִׁים :

25 כִּלְ־אָדָם חֹזְרֵי־כֹ אִנּוּשׁ יִבִּט

מִרְחוֹק ;

הֲ־הֵן 26

24 Memor esto ut magnificaveris opus Ejus, quod decantarunt viri.

25 Universitas hominum, inspicunt in illud; mortalis cernit vibrata acie e longinquo.

26 Ec-

inculcatumque, ire voluerit, omnibus enucleatis, certius dijudicari poterit.

Vers. 24. Aliquid curæ deponunt duo verba. Non felicissime, in primo *Vulgat.* I. Memento, quod ignores opus ejus; de quo cecinerunt Viri. תִּשְׁנֶה per *Sin.*, ad שָׂגָה, & שָׂגָה, per *Sabin.*, revocatum, errare per ignorantiam. *Erud. de Pined.* tamen sibi facile persuadet, *Interpretem legisse quidem, ut nos, a radice quæ Magnitudinem signat: sed eleganter reddidisse per ignorantiam, ut sententiam ipsam quanta posset maxima perspicuitate proponeret: quatenus Divinorum operum celsitudo captum nostrum exsuperat, eorundemque Magnificatio est ignorantia nostra confessio.* Palliolum male hærens. LXX. item minus accurate II. מִנְּרֵי אֱלֹהִים מִגְּדֹלָתוֹ עֵשֶׂה אִשֶּׁר אִנּוּשׁ יִבִּט. Si תִּשְׁנֶה intransit: esse posset, non consisteret tamen genere cum פִּעְלוֹ. In שָׂרְרוּ rationem habitam & שָׂרְרוּ Principis, censet *Merc.* sed incertius est. *Vatabl.* III. Tu memineras ut opus ejus amplifices, nobis videntibus. Nervum incidit ultimis. *Erectius Tigr.* IV. Memineras ut opus illius amplifices, quod homines intuentur. Consentunt *Calvin.* *Castal.* *Deod. Merc.* *Angl. Belg.* &c. *Codurc.* *Patric.* Explicant fere hoc acumine, ut *Contemplatores* dicamur constitui *Operum Dei*, iidemque *Admiratores*, non *Judices*, non *Censores*. Subtilius adhuc *Ab. Esra* V. *Quantumcumque in memoriam reduces opera Dei, majorem in illis magnitudinem detegis; & quam magis contemplare, tam magis adstupebis.* Argutus, quam solidius, *Jun. & Trem.* VI. *Opus Dei trahunt ad Diluvium Noachi, quod contemplati sint mortales i. e. totum genus humanum expertum.* *Vara* sequetur vibiam. *Cl. Cocc.* VII. a שָׂרְרוּ cantavit, hoc flexu: *Recordare, quod multiplicares opus, quod decantant homines.* Revocat ad *Jobi* ipsius magnificas illas *predicationes Dei & operum ejus*: q. d. *Itane non recordaris quæ*

tu ipse depradicabas in sermone tuo, & infinita esse agnoscebas; quæque viri cordati & sapientes cantant. In אַנְשִׁים Viros, vere viros, & præstantes, indicavit quoque *Drus.* ad suos *Enoschæos VIII.* detorsit *Bolduc.* in quorum contemplationem *Enoschæi* magno cum júbilo semper cantaverunt. Intelligit *priscos Philosophos*, vel potius *sanctissimos Prophetas*, qui sub *Essenorum* vocabulo usque ad *Christi tempora* admirabili pietate floruerunt, *Contibiticam vitam agentes.* Inaurata huic viro statua statuenda fuerat in *Capitolio.* *Erud. Crinsoz.* IX. in futurum prominens, dat, *Considera, quantum opere inserviturus sis Providentiæ amplificandæ, restitutus in integrum, quam Sancti homines suis canticis concelebrant.* Infra de *Hypothesi* ista aliquid submoneb'tur. *Cl. Schmid.* subscribens *Cocc.* hunc præbet conspectum, *Velim Tui jam sis memor, & eorum quæ hætenus dicere solitus es, Opus Dei in natura creanda, conservanda, gubernanda, magnificans.* Ad propriam provoco confessionem: ut & testimonium viro-rum *Sapientiam*, qui opus Dei laudant, decantant, celebrant. Non obstat תִּשְׁנֶה in futuro enunciatum, quod in presentis notione solemne; nec minus imperfecti; ut sit *pradicare solebas.* Decebat *Elihu* sapientem modestiam, ut *Jobi* laudem meritam exhiberet, atque ad excellentissimas illas *celebrationes immensi Numinis, Operumque Eius*, provocaret, quas non sine admiratione, & sacro horrore, legere est. שָׂרְרוּ pro *Celebrare canticis.* 2 *Chron.* 29: 28. *Doct. Sanct.* ipsa verba *Veteris Cantici* subtexi centet; ad *Vf.* 14. *Cap.* 37. usque. Non persuadet.

Vers. 25. Pendet a præc. eique cumulum addit. Omnia plana; nisi quod in מִרְחוֹק varii existant lusus. *Gregor. I. procul, non jam per speciem, sed sola admiratione operum:* nempe per speculum illud, de quo 1 *Cor.* 13: 12. Huc *Merc.* & plerique calculos conferunt: *Ex Hebræis multi II. inde a superiori-*

bus.

26 Ecce Deus Magnus, ut non cognoscamus; Numerus annorum ejus, ut nulla sit pervestigatio.

27 Quum

bus seculis. Ita & Jan. ac Trem. indicentes dilucii memoriam retro repetitam. Alii III. e longinquo, non nisi post attentam, accuratam, profundam meditationem &c. Contra Cocc. etiam de longinquo, ab hominibus non adeo attentis, ingeniosis, solertibus. Continuiter Crisoz. vel stupidissimi Divinam providentiam in tua restitutione admirantur sunt. Cl.

Schmid. IV. מרחוק pro מרחוק positum

centet, ut sit usque in longinquum se extendens opus, tantæ, tamque admirabilis amplitudinis, & vastitatis, ut ad finem, nec oculis, nec mente, perveniri queat. Placet: nec tamen מרחוק

indigemus: quum ipse Homo concipiatur super Theatro universitatis constitutus, ad opera

Dei מרחוק procul inspectanda, vibranti, & in-

venta, acie, inter profundissimas immensi Nummis adorationes. Non negligendum V. acumen Calv. Conc. CXLIII. Significat tam eximia esse opera Dei, tantamque in ipsis magnitudinem, & majestatem, ut quamvis a nobis longo intervallo distent, ipsa tamen intueri possimus. Pulchre illuminat. Scimus si quispiam longius distet a nobis, ad spectum nostrum ad ipsum usque proferri non posse; evanescit enim. Magna arx eminus conspecta, videtur esse tugurium: Urbs, duarum aut trium domorum instar. Sol vix bipedalis oculis nostris. Dei tamen opera vel eminus distitis se ingerant &c. tantamque Majestatem venerari cogunt. Cum num. I. ex facili colliquefcit.

Vers. 26. Structura aliquid rari, & impediti, habet. Rotunde, & pulchre, Vulg. I. Ecce Deus magnus, vincens scientiam nostram: numerus annorum ejus inestimabilis. Non que venuste Tigur. II. Ecce Deus Maximus est omnibus modis, ut ignoremus numerum annorum ejus, & viam Eum pervestigandi. Ad verbum Merc. III. Ecce Deus Amplus, Ingens, nec scimus; ejus magnitudinem & potentiam, assequi non valeamus: numerus annorum ejus, nec pervestigatio: Scil. לו ei est.

26 הן-אל שניא ולא נדע מספר שניו ולא יחקר:

כי 27

Ait esse Hebraismum, quo Verbo abundet; pro, Numeri annorum ejus nulla investigatio. Ita bona, & magna, pars. Cl. Cocc. IV. Ecce Deus; immensus est (neque finis) numerus annorum ejus: & non est pervestigatio. Ita parenthesis ex duobus membris unum conficit: quod cum illo Libri minus conjunctum. Cl. Schmid. V. in altero colo repetit שניא, Ecce

Deus magnus, adeo ut non cognoscamus; magnus numerus annorum ejus, ut non sit investigatio. Habet decus: nec opus cum Cl. Cler. extra textum subaudire גדול aut רב. Ad suam

Hypothesein Eleg. Crisoz. VI. Verum est, Deum esse Magnum; sed non bene cognoscitur: existit ab omni tempore, sed non queritur. Id ita applicat. Fateor Dei Existentiam tam necessariam esse, & evidentem, ut nulla nova revelatione indigere videamur, ad Eum rite cognoscendum: sed tanta tamen inter nos hac in parte incredulitas, ut dignum sit ejus Bonitate, in

tui Restitutione hoc ipsum fortius adhuc demonstrare, ad os incredulis & profanis occludendum.

Exillinat Vir Erud. alteram illam vertendi rationem cum Hebræo quidem consistere, sed

cum filo ligatissimo Elibi neutiquam. Nempe, si de Effectis Providentiæ, in Restitutione Jobi, disseruisset Elibi: quod non liquet sane; & magnis scrupulis gravatur. Lubentissime tamen VII. retinerem שניו מספר, ut

per se stans, ab omni tempore existit. Proprie; Numerus annorum ejus, abrupte, pro Anni ejus numerosissimi sunt.

Anceps usus מספר Numeri, inferentis & paucitatem numerabilem, & copiam ac multitudinem innumerabilem. Sic

Cap. 15: 20. Numerus annorum reconditi violento. Observabamus ibi, si postponatur, paucitatem exiltere; præpositum autem copiam exprimere posse. Ita recurrit Cap. 38: 21. Et

numerus annorum tuorum, multi. Quid subsit aculei ibi, in loco indicabitur. Tres formas loquendi Linguae genius fundit: שנים

שנים אינ, in loco indicabitur. Tres formas loquendi Linguae genius fundit: שנים

שנים אינ, in loco indicabitur. Tres formas loquendi Linguae genius fundit: שנים

שנים אינ, in loco indicabitur. Tres formas loquendi Linguae genius fundit: שנים

שנים אינ, in loco indicabitur. Tres formas loquendi Linguae genius fundit: שנים

שנים אינ, in loco indicabitur. Tres formas loquendi Linguae genius fundit: שנים

שנים אינ, in loco indicabitur. Tres formas loquendi Linguae genius fundit: שנים

שנים אינ, in loco indicabitur. Tres formas loquendi Linguae genius fundit: שנים

שנים אינ, in loco indicabitur. Tres formas loquendi Linguae genius fundit: שנים

שנים אינ, in loco indicabitur. Tres formas loquendi Linguae genius fundit: שנים

מספר

מטר 27 כי יגרע נשפליים יקון מטר
לארו :

27 Quum subtrahit stillationes
aquarum, quæ eliquant pluuiam ad
vaporem ejus.

אשרה 28

28 Qua

מספר *Anni*, non numerus, pro, innumeri:
& **מספר שנים לו** Numerus annorum est ei;
pro longum duxit ævum. Hoc per Excellen-
tiam quadrat in *Antiquum dierum*: &, quam-
vis prima fronte nihil alienius, *Æternitatem*
ipsam signare apta nata hæc formula, **מספר**
שניו *numerosi sunt anni ejus*. Ea amplitudo
videlicet ei subjeeta, quam *Pf. 102: 28. Tu*
Ipsè, & Anni tui non finiuntur: sed *numerantur*
ab æterno in æternum. Si subtilius judi-
cetur; concedam in illud *Schmidii*; num. V.
quod exemplis adstrui, & illustrari, mere-
tur. Quodcunque statueris, habes duos *Char-*
acteres, omnibus *Operibus Dei*, ut sic dicam
infulptos: primus *immensitatem* exprimit,
quæ etiam in *minimis* sese exerit: alter *Æter-*
nitatem consignat. Hæc duo faciunt, ut in
Theatro universi מרחוק *procul, e longinquo,*
intueri dicatur ea, quæ *præ oculis, præ pedi-*
bus, præ manibus, atque adeo *sub iis*. Con-
summatissimi Naturæ vestigatores hoc sen-
tiant; agnoscent, celebrant; atque quam
magis per *Experimentorum* clavim fidelem in
intima rerum sese penetrarunt, tam magis
immensitati, & Æternitati, Divinæ, *procul*
adstupent; atque in *profundissimam operum ejus*
venerationem subsidunt.

defluant ab æthere, ac destillent in multos ho-
mines. Subtiliter III. *Vatabl. Quum prohibue-*
rit stillas aquarum, effundent pluuiam ad vapo-
rem ejus. i. e. Aliquando in summa siccitate
educitur vapor humidus, unde pluuiam copiosa ge-
neratur. Ex *R. Levi*, argutius sæpe philoso-
phante, hæsit. Magis ad rem *Calvin. IV.*
Nam retinet guttas aque: tum pluuiam facit
fluere ex vapore suo. Explicat de vaporibus,
guttarumque innumero numero, in aère retentis,
& suspensis, donec in pluuiam resolvantur ad
terram, unde attractæ erant; rigandam. Eo-
dem tendit V. Merc. qui tamen aliud subti-
lius admiscuit: Quia imminuit stillas aquarum;
eliquant pluuiam ad vaporem, vel nubem Ejus.

יגרע duplici potestate maectat: ut 1. valeat
imminuit, & extenuat, stillas aquarum, dum e
mari guttas, & vapores, in sublime attrahit. 2.
imminuit & extenuat easdem, dum ad inferio-
ra decidunt aque nubis, non simul, sed stilla-
tim. Posterius ex R. Salom. adscitum, cui
גרע non attrahere, sed detrabere de cælo in
terram: יגרעם מן השמים להורידם לארץ.

Hujus auctoritati obsecutus *Cl. de Dieu VI.*
duriuscule dat, Quum abscindit stillas aquarum,
colligant pluuiam in vaporem suum. i. e. Deus
nubem solvens, abscindit ab ea, & refecat,
guttas aquarum; quæ pluuiam in vaporem suum,
unde orta erat, resolvunt. Posterius argutum,
prius inuenustus. Cl. Schmid. VII. Quando
minuit stillas aquarum, effundunt pluuiam nubi
ejus. Illud Minuere גרע ei valet facere gut-
tas minutas, in nubibus nempe: subditque;
elegantem esse locutionem, Gutte aquarum ef-
fundunt pluuiam nubi, pro Nubes fundit gut-
tas aquarum in pluuiam. Acute Cocc. VIII.
Nam minutatim contrahit guttas aque, quæ eli-
quant pluuiam, in vaporem suum. Uno am-
bitu totum vesiculium complexus postrema
primis connectit: Minutatim contrahere guttas
in vaporem. Idem fere expressum IX. sed
commodius ad rationem stili Jobei, a Doct.
Belg. Nam attrahit guttas aquarum; quæ plu-

vers. 27. Duo præpediant; & distrahunt
curas eruditas: Res ipsa, & ordo rei: Circa
Phænomenon hic positum major dissonantia,
quam expectassem. *Vulg. I. Qui aufert stillas*
pluuiæ, & effundit imbres instar gurgitum.
Refertur a multis Latinis 1. ad sterilitatem,
partim per nullas, partim per nimias aquas, in
terram defusas. Alii 2. compressas pluuias,
easdemque iterum laxatas, ad terræ nostræ
necessitates, hinc exculpere. Alii 3. *Sereni-*
tatem cælo redditam, post imbres graves, horri-
bilesque tempestates, induxerunt. Vidèsis de
Pined. Vavass. Sanct. &c. Ad siccitatem hunc
& seq. versum ita applicuere Tigur. II.
Nam prohibet guttas aquarum, quæ rursùm
funderent pluuiam ex vapore suo coactam; ut

viam ad vaporem ejus effundunt. Bisariam exponitur לארו ad vaporem ejus. 1. post vaporem & nubem inde compactam. 2. ad rationem illius vaporis. Similiter ferme Eleg. Crinsoz. calculos posuit. Acutiss. Niewent. Contempl. p. 403. per hæc vestigia incedens X. in גרע agnoscit minutissimas particulas aque sursum tendas, & convectas undique; ut pluviam eliquent ad vaporem suum: i. e. ut denuo vapor inde sursum attrahi queat; & perpetuus ille orbis volvatur ascendentium & descendentium humorum. Convenit, quoad extrema, cum Num. VI. nisi quod hocce adhuc argutius sit; & philosophi ingenio dignum. Non aque placet, quod Cl. Cler. XI. satis sidenter: Nisi verbis vim iaseramus, hoc vult El. huus, quando Deus celestem humorem in tenuiores guttulas separat, e nubibus eam pluviam demittit, que vaporem seu nebulam potius faciat, quam imbrem. An hæc satis Philosophia, alii decernant, mihi monere liceat, ipsum Virum Doct. vim afferre Linguae, quum inde tam dilutum, tamque nullum, sensum elicit. Junii & Trem. Hypothesis XII. de Diluvio, hocce coactissimum peperit; Nam subtrahit stillas aquarum, quæ fundebant pluviam ad calamitatem ejus: Quum flarent superiores nubes; stillarent super homines multos. Prius subtrahit exponitur, Deus aquas in nubibus suo loco continet, ne in orbem terrarum percurrant, ut olim &c.

אד pro איר calamitas, est ipsum Diluvium. רב אדם רב If. seq. Homs multus, ad totum genus Humanum, Diluviomersum, trahitur. Nihil in his, quod vel minima se specie tueatur. Ei paulo blandiori se permittens Bolduc. XIII. periodum If. 27. 28. comprehensam, accipere jubet per Modum similitudinis, ducta ab inexorabili multitudine guttarum pluvie, sub qua Elibu depingere voluerit innumerabilitatem annorum Dei, qui minutissimas, & innumeratas nempe, pluviarum guttulas longe exsuperent, easdemque minuunt, ac paucissimas reddant, si comparatio instituat. Non ignotæ tales imagines, ab Arenis, undis, guttis, adfectæ, apud Poetas: sed nunc ingenium viri hinc revocare potuisset Judicium; nisi bella inventio præstrinxisset. Ex his, quæ iustravimus XIV. in oculos ultro se ingerit, quid palinam mereatur: sed simul patuit, veritatem liquido teneri non posse, nisi accuratius con-

suetuta, & definita fuerit, potestas. Theuatis גרע; nam, ut vidimus, Auferre & prohibere aliis, aliis imminuere, aliis detrabere ex alto, aliis attrabere in altum, aliis denique minuuntim undique colligere, & convehere, placuit. Lexica istam confusionem aluerunt, ubi reperias, diminuere, substrabere, succidere diminuendo, contrabere, abstrabere, & alia. Ad Cap. 15: 4. 8. supra tetigimus aliquid de hoc disfidio: ibique prætere Coc. subjecimus examini ulteriori vim attrahendi ad se, & tractu sorbendi, resorbendi in se liquorem. Sic Arabes جرع suum frequentant; unde in Camus جرع الماء بلعة verbum גרע de aqua, idem quod בלע sorbent eam. Est tamen lentius, leniusque; quum בלע notet actum deglutiendi, & in viscera demittendi: جرع autem magis ad attractionem per os, & labia, quam sorbitionem vocamus, pertineat. Ita جرع-e declaratur per גרע-e actio lentius sorbendi, & attrahendi liquorem. Inde figura concinna Jer. 26: 2. Loqueris omnia verba ad populum, אל הגרע דבר verbum ne sorbeas i. e. substrabas. Similiter Job. 15: 4. Sorbes precationem, resorbes in te, & supprimis. Item If. 8. Sorpsisti ad te sapientiam: attraxisti: solus hausisti. Ad diminuendi notionem præluceat Eccl. 3: 14. Non est addere ad illud, & de illo non est לגרוע demere sorbendo, resorbendo, ad se attrahendo. Ita Deut. 4: 2. & 12: 32. Sublimiore adhuc tropo Job. 36: 7. Non יגרע subducit, resorbendo ad se, oculos, eorumque influxum salutarem in se retrahendo. Notabile & hoc Num. 27: 4. Quare יגרע deficeret extinctum, suppressum, resorptum, nomen Patris nostri e medio familiae ejus? Est ex Niph. Iterum Num. 9: 7. Quare נגרע cogere abesse, retro manere, subtrahit quasi a reliquo coetu Israelis, indeque separati &c. Mitto alia, ex his facile evolventa; si significatio hæc sese approbare value-

lucrit. Ego quidem ultra speciosam conjecturam haud putem processum: & liquidius quid desidero; quo res peremta deur. Adhuc interim, ut maxime plausibile, retinere liceat; Nam attrahit forbendo guttas, vel potius stillas aquæ; quæ eliquatam fundunt pluviam ad vaporem ejus. Omnino גרע 1. pertinere censeam ad attractionem in altum, quæ est veluti sorbitio quædam, quum Sol, Terras & Maria radiis suis feriens, elementa aquæ sursum vehit, & educit in regionem Aëris imbriferam. Si veteris alicujus Chemici Hebræi scriptum proflaret, forte verbum גרע deprenderemus auctum peculiari artis notione, quæ hic apprimè quadraret: veluti quum in Furno Philosophico, Athanora vocitant, ex fonte Arabico التَّنْوِير Attannour, itemque Hebræo התנור Fornax, quum in illo ergo Furno operationes fiunt arcanissimæ, extrahendo, attrahendo, sublimando, &c. ad quæ גרע satis aptum natum videtur. Intra conjecturam interim & hoc contineri velim. ג. נטפ. מים non retulerim ad guttas imbridas, quas Elementa aquæ sursum evecta, & associata, formant in aëris regione inferiore: nam hæ guttæ ipsum efficiunt imbrem majorem, minorem, qui mox dicitur eliquari ex hisce נטפ. sed Oeconomiam loci existimem aurigari ad illas aquæ particulas, & quasi stillulas, quas Calor Solis undique attrahit; sursumque sublimatas assorbet: ut in pluviam contlipeantur, atque guttatim iterum decidant. Patitur Lingua, nam Radix נטף נטף valet stillavit aqua, destillavit, exstillavit, quocumque tandem modo: præsertim per exsudationem, & exhalationem. Habes id ipsam; quod hic requirebatur. Hæc Elementa aquæ 3. זקן. E-
liquant, Eliquatam constant, imbrem. De imbrium effusione in terras, id acceptum a præstantissimis Interp. Atqui זקן magis so-
nat Conflare, constando purgare. Quidni intra hos fines subsistatur? Defusio in terras Vsf. seq. expressa. Admirabile Schema! cujus au-

fam summississe potuit potens Orator ex Cap. 28: 1. vicissim Jobum evocans ad Officinam Dei Omnipotentis, qui Furno natura sublimatas in pluviam constat, purgat, parat, aquas, ut rigandis, foecundandisque, terris, interserviant. Merc. annotans זקן proprie esse constare, excolare, eliquare, idem in animo habuisse debuit; quamvis ad effusionem dein referat. De Pined. indicatam censet mirabilem artem aquarum guttatim percolandi, cum puritate, & purgatione quadam, qualem habere solent percolati liquores; ex Hippocr. & Galen. observans, Aquam pluvialem esse levissimam, limpidissimam, & tenuissimam. Negat Plinius Lib. 36: 3. cum cujus effato conferes, quæ Magnus noster Boerhavius Elem. Chem. pag. 600. docet. Ad mentem Elibai explendam sufficit popularis, & latior, usus, qui aquam celestem agnoscit defæcatissimam, & letitiæ segetibus agrisque, adsundende Divinitus saccatam. Nihil aliud ex זקן nunc quidem elicere vel necesse, vel fas. Ad hæc autem 4. לארו sponte se dare incipit, apparetque, si his finibus versum nostrum includamus, nihil aliud intelligi posse quam Nubem ipsam, vel vapores in Nubem coalitos & compactos undique, ut visibiles fiant aquæ, quæ antea invisibiles per Atmosphæram obvolvitant. Simplicissima hinc facies, vapori Ejus, seu, pro vapore & Nube, quam constipari jubet, ad imbrès fundendos. Confer Gen. 2: 6. Habent principes Chemici, quod profundioris suæ sapientiæ lumine perfundant; quin & ipsum hoc quod aëdi, ut potui, copiosius illustratum dabunt uberrimi illi Fontes Elementorum Chemice pag. 542. &c. & pag. 597. Inprimis explicationis hanc viam mihi emunivit splendida illa comparatio, qua Vir Summus pag. 600. usus est, Aquam pluviam vere a natura destillatam: & Chemicum arte sua destillatoria aquam parare non posse puriorem illa, quam Natura parare solet hæc celesti destillatione. Pluvia, non tantum quæ cadit, sed etiam quæ Lageris cælorum clausa adhuc continetur.

Ibid. De connexionione dispiciendum. Merc. I. Jam incipit ex Dei operibus, quæ in sublimi fiunt, ut pluviiis, tonitruis, fulguribus, nubibus, nivibus, & aliis meteoris, quæ in aëre gignuntur, Dei magnitudinem, & sapientiam

28 Qua fluunt æthereæ nubes; אֲשֶׁר יִרְעֻפוּ עָלָי
destillant super homine multo. אֲדָם רַב :

29 Etiam אֵף 29

admirabilem ostendere, unde simul Ejus Justitia probabitur, quod erat institutum. Hæc bona quidem; sed quæ non expleant omne illud, quod requiritur. Cocc. II. ad Numerum annorum, & ordinem longissimum temporum, quo Deus Mundum hoc in statu tueri & gubernare decrevit, *Vf. præced.* nunc subsumit demonstrationem illius propositi, & consilii, per anniversarias tempestates, earumque effecta. Et primo quidem Æstivam tempestatem describi autumat hinc, ad *Vf. 6. Cap. 37.* usque. Inde Hibernam tempestatem a *Vf. 6.* ad *11.* Desinit tandem *Vf. 11-13.* in conclusione, qua hæc annua tempestatum revoluta ad scopum adstringantur. Subtilissime. Schmid. III. statuit, Generalius actum de opere Dei universo in Natura *Vf. 24-25.* Inde de Dei essentia *Vf. 26.* Nunc descendi ad specialia opera, pluvia, roris, nubium &c. in quibus operibus Elibu simul comprehendat potentiam, sapientiam, justitiam, bonitatem &c. ut concludat Deum omnia juste & benigne facere. Redit ad num. I. Ad suam Hypothesin hic Eleg. Crinsoz. IV. inferere debuit, Quamvis ille sit qui sensim exhalare faciat guttas aque &c. Id ita præmissis adalligat; Si Deum non cognoscant, nec querant, homines, eos penitus inexcusabiles esse; quando universa Natura Existentiæ ejus annunciet; ad ejusque reverentiam, & cultum, invitet. Jun. & Trem. sententia V. ne in censum quidem venire potest. Calvin. VI. scopo proximus videtur: Profert Elibu pluvias, vapores, tonitrua, &c. ut Dei infinitam majestatem arguat, quam cogamur adorare, nisi ingrati simus & stupidi nimis. Verum est dari altiora Dei opera, & difficiliora ad comprehendendum, quam ista quæ h. l. commemorantur; sed Spiritus S. voluit nos rudiori stilo docere. Hinc Elibu proponit exempla operum Naturæ, quæ usitata, & ordinaria, appellamus &c. &c. Nobis ad has lines, dextre ductas, addere liceat ex *Vf. præc.* duos Characteres etiam in notissimis, & obvius maxime, operibus Dei eminentes, nempe immensitatis, & æternitatis; qui nostram Superbiam deprimere, in religiosissimamque rerum simul, & viarum Ejus, adorationem nos desigere possint, & debeant, nisi cum ra-

tionem velimus insanire.

Vers. 28. Paucis defungi erit. Ad aquarum celestium largam effusionem unanimes consensu refertur: nisi quod Cl. Schmid. de rore cogitavit, quod nobile Dei opus hic non negligi debuisse arbitratur. Nisi tamen *Prov. 3: 20.* ubi אֲשֶׁר יִרְעֻפוּ שְׁחָקִים Nubes exstillant rorem; & *Deut. 32: 2.* ubi Doctrinam תּוֹל כֶּטֶל desluit ut ros. Reflexit ergo אֲשֶׁר ad Deum, ut sit, Cujus stillant Cæli, destillant super hominem multum. Merito dissentit Cl. Mich. monens constructionem non sapere; quæ postulatset אֲשֶׁר שְׁחָקִיו. Adde, ubi Nubes distillant stillare, haud par esse, ut de rore cogitetur, nisi expresse apponatur; quemadmodum *Prov. 3: 20.* factum. Facendum tamen Reliquis rationes non adeo liquidas esse.

Merc. אֲשֶׁר מִטָּמִם unde destillant nubes. i. e. ex quo vapore. Duram. *Vatabl. & Pagn.* Quia stillant e. nubibus, stillant inquam super homines affluenter. Aliter de Dieu. Quia diffluunt nubes &c. i. e. quia nubes non manent solidum & compactum corpus, sed solute fluunt; & fiunt נוֹזְלִים fluentia. At Cocc. Quibus stillant nubes tenues &c. Ad guttas relatum. Propius Belg. ad נוֹטָר pluviam, Quam effundunt nubes. Sed נוֹזֵל magis intrasitivum. Ergo Qua fluunt, defluunt, nubes destillant, vel, vorant super homine multo. נוֹזֵל est

רַעַף רַעַף est pluvia difflexit. רַעַף est præ copia humorem effudit uter, exstillavit.

Inde السحاب السحاب

Nubes, exstillantes pluviam; in *Hist. Salad.* majore, per *Ispahanensem.* Item in *Camus*

مرعوف الامطيار الخفاف

pluvie tenues vocantur رַעַף. Hæc alibi latius. Duo ista valide cavent de calculo ad *Vf. præc.* inito, arguuntque, hactenus de plu-
viii

29 אף אם יבין מפרשי עב תשאות

: כתו :

הן 30

29 Etiam num intelliget expansiones nubis; fragores tentorii E-
jus?

30 Ec-

vius clementioribus sermonem esse. Ad vehementiores sequentia ducent.

Vers. 29. Iterum varietas existit in contextura, & explanatione simul. *Vulg.* I. huic & seq. *Vf.* ita circumnavit; si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum: Et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet. Non plana, nec mollia, quæ attulit de *Pined.* Clariora saltem quæ *Sauct.* ex Veteri Cantico jam adduci censens mirabilem illam Dei potentiam, qua momento temporis expandere queat nubes, ita ut totam occupent terram a mari usque ad mare, quemadmodum si quis tentorium, quod convolutum gestabat, in via explicare vellet, atque distendere: quæ nubes non aliter fulgure colluceant, quam Principum viatoria tabernacula, distincta gemmis, lapillisque micantibus. Consimiliter fere *Vavass.* Incommodè *יבין* ad Deum, *תשאות* omissum.

הים cardines maris, pro litoribus extremis, ut volunt plurimi. De *Pined.* durius adhuc *Montes* ait appellari *Radices marium*; qui dicantur tunc operiri, quod in tempestatibus ingentibus illi cardines fluctibus concitatissimis adspergi soleant. *Tigur.* II. Si quis etiam animadvertat expansiones nubis, sunt veluti laquearia tugurii sui. Ecce illi, superexpandit lucem suam, & radices maris operit. 1. *אם יבין* Si aliquis advertat, non nimis coactum. Coactius 2.

תשאות Laquearia, quasi exaltationes, a *נשא*. Duplex scrupulus cuivis sponte occurfat. 3. *Lucem* de lumine solis intelligunt fati ad rem. Minus, quod *Radices maris operit* explicent de Sole exhalationes & vapores e mari atollente. Impedite *Vatabl.* & *Pagn.* III. *Insuper an intelliget differentias nubium, tonitrua firmamenti ejus?* Ecce extendit ob id lumen suum, & radices maris operit. 1. *יבין* non incommode.

2. *מפרשות* a *פרש* per *Sabin*, ex R. *Levi*, pro differentiis nubium, trahitur ad earum varietatem multiplicem, quam nemo capere queat. Non

dixerim egregium. 3. *תשאות* tonitrua, a *שאה*, quasi fragores strepentes, quadrant. 4. *סכה* Tentorium de firmamento, affectatum; quum sit Cælum nubibus obductum. 5.

עלין Ob id, ut educat vaporem; quasi propterea radii solares in terram extendi dicerentur, non optimæ notæ est. Pejoris 6. *Radices maris operit*, nempe vapor copiosus e mari consurgens. Pessimæ 7. *Radices maris exponi superficiem ejus, ob fluctus vagos qui in diversa scinduntur more radicis.* Horum partem tenuit, partem missam fecit *Calvin.* IV. in *Conc.* CXLIII. *Nubium diversitatem* ponens quidem, sed ad expansionem pronior; ut *Deus* introducatur velut *Princeps*, in *Tabernaculo cæli* quasi residens, cujus columnas efficiant

Nubes in altum congestæ: scilicet *תשאות* congeries, a *נשא*, & *Tigurin*is adhæserat. Reliquis provide abstinuit. *Merc.* V. *Insuper num intelliget homo expansiones nubis, quam longe sese illa expandit, cum tonat, aut imbrem fundit; num strepitus tentorii ejus?* *Versum* seq. ita: *Ecce expandit super eam nubem lucem solarem, inducens iterum serenitatem; & radices maris tegit rursus: i. e. totum ambitum maris obtegit.* Ita posterius iterum contrarium serenitatis signaret; quod valde intricatum: ut nec plausibile, *Radices maris esse ambitum totum maris*, isto nomine appellatum, quod aquæ maris sint velut *Radices nubium*, quia illis materiam suppeditant unde gignantur. Hæc magnas produunt angustias. Argute ad suam Hypothesin *Fun.* & *Trem.* VI. *Si etiam consideret homo extensiones densarum nubium; fragores in tugurio illius. En extendit super eam lucem suam, & radices maris tegit.* Applicant ad *Instauracionem Naturæ* post *Diluvium*, & perpetua administratione *Dei*, qui nubes in aère extendat. tonitruibus, ventisque luctantibus, collidat: dein *Serenitatem & lucem* reducat, iterumque terram, cui maria iucumbant, imbribus obtegit, & humectet. Vocant *Hysterusim*; quæ paucis credo placebit: ut nec *Radices maris* vocari terram quisquam concesserit.

Castal. VII. sic satis clare, & venuste; Jam vero quis nubium distensiones perspiciat? que sunt ejus umbraculi elationes; in quas quidem suum lumen explicans, maris radices tegit. In Annotat. subjecit: Cum nubilum est cælum, lux excepta late nubibus, & impedita, non potest in inferiora penetrare: Ita maris radices teguntur: i. e. lux impeditur nubium tegumento, quo minus in maris fundum penetret. Partem suam fecit Codurc. VIII. Etiamne novit expansiones nubis, & strepitum tentorii ejus? Ecce super illam nubem expandit lucem; Solis enim radii in nubes diffunduntur, earumque densitate, & opacitate, obtunduntur. Sed videtur Elibi significare, ea lucis diffusionem ita extendi nubes ut radices maris tegant; i. e. extremos maris fines. Certum est radiis solaribus Nubes extendi & dilatari. Alio adpectu Doct. Pisc. IX. Etiam an intelliget quis expansiones nubis, fragores tentorii ejus? Ecce expandit super eum hominem lumen suum, i. e. fulgura, & radices maris tegit, fulguribus eo usque penetrantibus. Secuti præel. Belg. nisi quod עליו vel ad Hominem reduci posse moneant, vel ad Nubem, quod postremum abnuebat Pisc. Non est usquequaque limpida. Cl. Schmid. X. minus coucinne item: Etiam quando videtur illi, erunt expansiones nubis; strepitus erunt tabernaculum ejus: Ecce expandit super eam lucem suam; & super radices maris, quas contexit. 1. יבין intelliget, advertet animum, pro, quando videbitur ipsi, idque sibi proponet pro sua summa intelligentia, fundo caret. 2. illud erunt in utroque collo insertum, non adeo implet aurem. Minus adhuc 3. & super radices maris quas contexit Deus: i. e. profundissimas. q. d. Etsi Deus fundum maris profundissimum fecerit, adeo tamen mirabilis est lux fulguris, ut illuc etiam usque penetret. Per ורר 4. Lucem fulguris signati, si permittat filium, lubens admitterem. Doct. Mich. XI. ex Arab. יבין profert, Etiam Deus Magnus est, si segregat expansiones nubis; Gen. 1: 6. Itatim adfuit fragores tentorii ejus: Ecce super ipsum, nubem tenebrosam, expandit fulgur suum, & radices maris i. e. imamarium texit Deus, aquis scilicet. Non arctissime coherent membra. Cl. Reim. XII. Num

etiam quis intelligat expansiones nubis: fragores tentorii Ejus? Ecce expandit super eum hominem lucem solis sui: sed radices maris profundissimi obtegit effusus imbribus; quippe qui in hoc vastum receptaculum confluant. Ex illimat Vs. 30. describi duplex beneficium, alterum Cæli claro sole renidentis, alterum imbribus effusus obnubilati: Vel id intenditur, quod Cl. Cler. dedit: in Cælis puram lucem lucere: Inferiora & profunda undis marinis occultari. Est & hic aliquid, quod unguem offendat. Cl. Cocc. XIII. longum facit Hyperbaton יבין necens eum לב Corde Cap. 37:

1. h. f. Etiam si consideret expansiones nubium, strepitus tabernaculi ejus; (Ecce pandit circa se lucem suam, & radices maris superintegit &c.) Eam parentibus, alia adhuc parentibus auctam, Vs. 33. demum claudit: atque tum resumit Cap. 37: 1. Etiam, inquam, hujus gratia trepidat cor meum &c. Illud expandit Deus circa se lucem, refert ad Cælum fundum, quod tamen subito obnubiletur, quum nimbi ex ima abyssu eleventur: unde tumultus circa tabernaculum Dei constetur. Itam nimborum elevationem ex ultimo colo expressit, quasi radices maris superintulcere, valeat tantum aquæ agglomerare, ut videatur mare à fundo exhaustum iri. Plinius in Lexico, sub נסה, semet tegit Radicibus maris: i. e. aquis e fundo maris hausitis, Cælum obnubit. Audax Schema: nec tamen supra cothurnum hujus Libri, si reliqua permittant. Erud. Crinsoz. XIV. suum filium sic profequitur; Utiq; si consideraret homo quomodo Deus aërem replens densis nubibus, inde tanquam e tentorio suo fragorem tonitruorum edat. Nunc videlicet offert nobis Cælum luce preradians; nunc obscuritate cooperit mare ab extremis inde oris. Opinatur insitisti in stuporem, & cecitatem, hominum, qui ne tonitru quidem excitentur ad Numinis sensum, & cultum. Solam attractionem vaporum per ignem solarem spectavit Episc. Eliens. XV. in Vs. 30. ita Vs. 29. incipiens. Et nunc potest aliquis intelligere quomodo nubes expandat, & suspendat aqua sctas: aut enarrare terribiles sonitus, qui inde exauditi, nobis ostendunt Eum hæc Cælestia loca inhabitare? Vide item quomodo expandit radios solis super Mare; & totum luce cooperiat; quæ elevet novos vapores, & nubes, in locum earum, quæ exhaustæ sunt. Tale non est, in quo acquiescas. Bol-

לפניו אורו ושרשי הים

30 Ecce expandit super eam lucem suam; & radices maris obtegit.

כסה :

31 כי

31 Nam

duc. XVI. suam comparationem premens, subseri vult, *Etiamsi optime intelligerent, quo usque nubes, quæ pluit, se extenderet: nec non in qua parte fieret fragor tonitruui, in nube solum Dei obtegentæ.* Hoc est, quamvis multi homines pluvie guttis numerandis intenti essent: easque tandem calculo subduxissent; tamen insinitus ille guttarum numerus, ad annos Dei comparatus, sere nullus appareret. Ei soli hoc licuit ponere, qui somnia quoque sua amare potuit. Ad *Vs.* seq. tolerabilior est; quem ad Deum ita jam referre incipit, *Ecce Deus extendit illam nubem super lumen suum, tolem: illudque ita obtenebrat, ut totum mare ad fundum usque operiat caligine.* Argmen cogant diversa veterum commenta XVII. *Chald.* scil. & *Rabbini:* nonnulli אור *Vs.* 30. pro pluvia sumere, cujus *Glossæ* & *Drus.* meminit. LXX. אורו *Vaporem* ejus ex *Vs.* 27. pro אורו legitse debuerunt; nam אורו hand intellectum ulli, exhibent, ab Interpretibus in *Arcum Cælestem* ex facili inflexum, quod præcedens אורו illuc vocaret. Hinc illud *moellum Hefychianum:* אורו, אורו. *Semet* lusere, qui *Græcum* Vocabulum autumnarunt. De *Iride* locum hunc explicuit *Nicet.* cui etiam *fundamenta maris operata, sunt occultata, quod nemo intelligat, a quonam mare portetur.* השאות *Æquationes tentorii,* item ex LXX. male induxit de *Dieu* *Vs.* 29. Mihi XVIII. post omnia hæc locus multo obscurior, & conclamator, quam ante: atque per *Non Liqueat* finitsem, nisi quædam saltem satis tuto, & liquido, adfirmari posse viderentur. 1. יבין ad *Hominem* pertinere, de quo rogetur, *Etiamsi num intelliget expansiones nubis dense?* 2. אף *Etiamsi,* artificiosissime hic locatum, efficere ut יבין ad *Vs.* 27. 28. quoque redeat. Nempe *Vs.* 27. statim poni potuisset אף יבין *An intelliget quispiam, quomodo Deus attrahat elementa aquarum?* &c. &c. Nunc abreptius Exor-

dium per אף יבין *Etiamsi, num intelliget?* heic loci sustinetur, & declaratur. 3. מפרשי omnino esse *expansiones,* & quidem quales *Aulcorum,* quod & *Cocæ.* observavit ex *Esech.* 27: 7. Adde *Pf.* 105: 39. & confer quæ ad *Cap.* 26: 9. strinximus. 4. כסה *Tentorium* adferre *Cælum nubibus undique subtextum, & obductum,* uti quum *tempestas* conglobatur. Sic *Pf.* 18: 10. *Et tetendit Cælos* &c. supra explicatum. Item *Vs.* 12. *Ibid.* כסנו השכת מים *Tentorium ejus horrida obscuritas aquarum* &c. 5. השאות *sonare fragores, strepitus veluti ruptarum nubium,* ex forma *Pyhal;* אשאה *Rupit cum fragore, pannum, velum* &c. Plenissima imago ad *vim tonitruorum, Nubes sciendentium, inter terribiles fragores,* signandam. In hoc ergo versu sic factis pulchre res procedere videtur: sed in sequenti ita impedimur, ut vix quicquam cum fiducia proponi queat.

Vers. 30. Quas percensuimus sententias, quivis sua sibi trutina examinabit. Nobis ad seriem propentius videtur, *Ecce expandit super illam, nubem densam, אורו, Lumen suum, fulmineum videl. quod a Tonitruis se divelli vix patitur. Cæli adspæctum putem describi, fulguribus undique coruscum, quum quasi auleum lucis fulmineæ dispanditur super Dei thronum, & מפרשי עב expansiones latissimas dense nubis, quæ, tempestate conglobata, totum Æthera opplebant; & Tabernaculi nigri speciem præbebant. Hanc gravissimam figuram lucis, instar aulei, vel tapetii, expansionem in suprema aëris regione, adhibuerat *Jobus* *Cap.* 26: 9, *Ejusdem genii, & ingenii, magnificentum illud* *Pf.* 104: 2. *Operiens se lucem instar togæ, extendens Cælum instar aulei: conatubulans aquis cenacula sua.* &c. *כרטי* *expandere auleum; velum; rete; alas; Esaj.* 32: 23. *Pf.* 105: 39. *Prov.* 29: 5. *Exod.* 25: 20. *Rubr.**

31 Nam in his judicat populos; dat cibum ad modum Multiplicantis.

למכביר : יצא כבודם ירוץ עמים יהיה אהל

32 Ma- על- 32

Pulcherrime figuratum Joël. 2: 2. *Aurora super montibus expansa.* Alterum Colón ferine inaccessum. *Dithyrambicum sibema forte recludet.* Et *Radices maris superintegit*, superinducit. *שרשי הים* Radices maris vix alia sint, quam profundissime & obscurissime aquarum conglobationes, quas Deus superinducit illi auleo fulmineo, quum inter fulgura corusca immensam vim aquarum convellit, constipat, coacervat; ita ut Mare universum, cum vastissima aquarum congerie, in Cælum videatur esse translatum. Non absimile hoc *Lucr. L. 6. V. 248. &c.*

Quod tunc per totum concresecunt atra nubes
Undique, uti tenebras omnes Acherunta
reamur
Liquisse, & magnas Cæli compleisse cavernas.
Usque adeo tetra Nimborum nocte coorta,
Impendent atræ fermidinis ora superne;
Cum commoliri tempestas fulmina cepit.

Eadem *Lib. 4: 170.* reperies. Talia complura sublimior cohurnus suppeditat. *כסה* infert operimentum exterius, Amiculum. Speciatim dicitur *כסה שק* induit saccum. Geminus hinc oritur adspèctus. 1. *Et maris radicibus induit se Deus:* eo sensu, quem supra ex *Cl. Cocc.* laudavimus 2. *Et radices maris superinduit*, nempe super illam lucem fulmineam; Oceani ipsius mole illuc quasi conglomerata, & congesta. Confer horrorem tempestatis minacissimæ, *Pf. 18: 13. 14. 15. 16.* depictum. Non magis dictum, quam pictum, quoque illud Poëtæ:

Eripium subito nubes cælumque diemque

Teucrorum ex oculis; ponto nox incubat atra.

Intonuerè poli, & crebris micat ignibus æther:

Præsentemque viris intentant omnia mortem.

Factum periculum: an aliquid profectum, nefcio: & ulterius deliberandum existimo.

Vers. 31. Conspectum, quem pandimus firmat duplex Opus Dei, quod e *Nabibus*, tanquam e *Prætorio*, aut *Tribunali*, in mortales edit; partim in malum, partim in bonum. *Vulg. I.* apposite, *Per hæc enim judicat populos, & dat escas multis mortalibus.* Consonant *Ti-*

gur. II. nisi quod iis למכביר sit, copia magna. Hos secutus *Merc.* quasi esset pro

לרוב affutim. Similiter de *Dieu*, in abundantia. Maxima pars hinc stant. Acumine Rabbिनico *Jarchius, III. Multiplicanti prolem.* E fundo suo *Codurc. IV. Collectori frugum;* quod הכביר sit coacervare & colligere. Aliud est divinare, aliud docere. *Cocc. V.* novam hic concipiens *parenthesin*, dat, *Nam per hæc judicat populos; dat cibum magnificenti;* nempe *Deum.* Nam, inquit, *benedictiones etiam temporales propter pios dantur. Improbis sunt invitatio, & si non obediant, comminatio.* Apud

Arabes اكبر & كبر est per excellentiam *Magnificare Deum*, solenni formula,

الله اكبر *Deus Maximus est.* Aliis *VI.* placuit, *Multiplicanti preces,* quod non æque se commendat, nec absolute

ita usurpatum, *Cl. Schmid. VII. לאכול* subaudiens, cogitat de bestis voracibus, *Leonibus, Ursis, Lupis &c.* & ad nova Dei opera ita pergi putat, *Quando per hæc judicat populos, dat tamen cibum multiplicanti comedere.* Subdit: *Mirum sane hoc est, quod quandocun-*

32 על-כפיים כסה-אור ויצו עליה
: כמפגיע

32 Manum geminam vestit fulmine; & contra eas ordinavit intercessorem.

33 יגיד עליו רעו מקנה אף
: על-עולה

33 Annuntiat de eo clangore ejus; Rubedinem flammantem Nasi, contra elatum.

que sams puniuntur homines, qui parum comedunt, non eque tamen enecantur fame bestie voraces. Ergo in nro opere duo admiratur Elihu. Merito seposuit Cl. Mich. VIII. dans, Multitudini hominum, & bestiarum, scilicet. Cl. Cler. IX. iterum multiplicanti comedere, ad Hominem restringens, cui copiosum alimentum a Deo suppeditari significatur. Id satis molle, sed הכביר valuisse multiplicavit comedere, speciem vix habet. Sub manibus X. se ingerit ipsam אבל, & quidem ita, ut partic. hocce ad Deum, multa cum gravitate, & dignitate, sese revocari patiat: Dat cibum ad modum multiplicantis, vel potius magnifice & munifice largientis. Phrasis הכביר אבל multiplicavit cibum, hanc amplitudinem admittit, quin invitat. Habebamus Cap. 35: 16. מלין יכביר verba multiplicat, vel multa, & grandia simul, fundit. Alibi non occurrat. Reputa jam quid Lingua vivente, & vigente, ex הכביר necessario debuerit redundare omnem in formam: præsertim illam, quæ titulo כביר magnifici, & præpotentis, respondeat. Favet solenne illud אלה אכבר Deus O. M. est, quod supra attigimus. Concludimus, quatenus & aliis sua subsit gratia, plenissimum tamen videri hocce: Deus dat cibum למכביר munifice & magnifice eum dilargiens. Præpos. Lamed infert sæpe sicut, ad modum, ad rationem, ut Job. 33: 10. Reputat me in inimicum sibi לאיב, instar inimici: nisi quod fortius sit. Item Mich. 2: 8. לאיב יקומם in inimicam surgit, pro veluti inimicus, animo plane hostili. Evolvens hac occasione Nold. sub num. 36. hunc ipsum quoque

locum allegatum video, h. f. Dat cibum tanquam multiplicans quis. Si malis ל Emphaticum omni casui aptum, idem manebit ad spectus. Mihi Noldianum hocce unice ridet: eique acquiesco; addita magnificentia largiendi.

Vers. 32. Ingens ad hunc, & seq. V. diversitas, & moles, opinionum, exantlanda. Vulg. 1. In manibus abscondit lucem, & præcipit ei, ut rursus adveniat. Annuntiat de ea amico suo, quod possessio ejus sit; & ad eam possit adscendere. Agnoscut Erud. de Pined. & Vavass. hæc in mera jacere caligine, unde certi quicquam elici vix queat. Sanct. quasi liquidæ & expeditæ conflarent rationes, ait 1. in luce non solum intelligi quod proprie sonat, sed etiam metaph. quicquid letum, & optabile. Hinc duplicem pandit faciem; literalem hanc, Deum objectis soli nubibus subtrahere lucem, terrasque opacare; iisdemque dissipatis illico lucem reducere: itemque figuratum hancce, ad modicum tempus justis quidem lucem subduci, sed mox post nubila Phæbum reddi &c. Ita ex septem sententiis, quas percensuit de Pined. unam fere conflat. Vavass. 2. item multa conjungens: Habet Deus, inquit, lucem in sua potestate, ita ut eam claudat, cum lubet, & promat, mortalibus: sive per noctis & diei vices, sive per Eclipses, sive præter ordinem rerum dies obscurentur, luxque deficiat prodigiose. His omnibus in tenebris significat ille amico suo, ad futuram mox serenitatem &c. &c. Ad alia omnia traducent II. Doct. Tigur. Nubibus includit exhalationem igneam, eique præcipit, ut tendit contra occurrentem vaporem. Nunciatque illi so.ia ejus, quod indignetur vapori ascendenti. Vorticem habes, in quo voces Hebrææ sic rotantur. 1. כפיים Manus incurvatæ, curvaturæ Nubium. 2. אור exhalatio ignea. 3. מפגיע occursans vapor. 4. רעו socia ejus, nempe nubes. 5. מקנה אף acquisitio

ira. 6. **עולה** vapor *ascendens*. Hujus meteorologie signifier R. Levi, ad cujus mentem, ut solet, *Vatall. III. Super nubes tegit lucem*, exhalationem calidam & siccam; & *precipit propter illam exhalationem adesse quod illi occurrat*. i. e. ut vapor frigidus ei occurrat. Tunc *Annunciat de ea Sociis ejus*, i. e. vapor ille frigidus nunciat de ea exhalatione calida, eam sibi hostem venire, ac propterea petit sibi succurri: tuncque *acquisitio irae* est *super ascendentem* i. e. irascitur exhalatio ista, & *colluctatio fit nubium*, ut tonitru erumpat. Potuissent hæc *Rabbino* relinqui, credo: sed, ut fit, in re desperata, nihil non arripitur. *Calvin. IV. Conc. CXLIII. ex versu 32. assumit Deum tenebras cum luce miscere* i. e. *astute, quam tempus sudum, ac serenum, saepe repentinum turbinum cooriri, & nimbum tam vehementem, ac si mundus esset periturus. V. 33. hinc subsumit; Deum imperare nubi ut ascendat, cui occurrerent exhalationes igneæ aëris. Inde praelium committi, non secus quam si dux exercitus concurrerent &c.* Abstinet prudenter enucleatione verborum in vaporem abitura. *Merc. V. super nubes tegit lucem, & jubet illi luci, ut abdat se, per occurrens, per oppositam nubem. q. d. Deus nube interveniente lucem solis tegit. V. 33. sic pergit, Indicat de ea pluvia, de qua supra meminerat, strepitus ejus Nubis, vel Dei: pecus, item de ea pluvia indicat: etiam de ascendente vapore. q. d. pecus non tantum pluviam proximam, sed etiam longius remotam, nubesque adscensuras, præfagit. Confirmat Vir Doctil. quod monuerat, hunc versum difficillimum fere esse totius Libri. 1. כפים Nubes a vola sic dictas censet, quod initio, quum gignuntur, sint palmis manuum similes 1 Reg. 18: 44. על 2. super pro in, vel per. 3. עליה ad אור reducit, ob synonymum אורה, vel שמש, seminei sexus. 4. להסתר extra textum inserit. 5. verbum sequentem a proximis avellens, & עליו ad כטר pluviam V. 27. retrahens, filo excidisse censendus est: ut nec superiora talia in quibus tuto quiescas. *Jun. & Trem. VI. Maxibus obtegit lucem, & interdicat ei propter intercedentem. Indicans in eum benevolentiam suam, in pecora, etiam in proventum terræ.**

Quanta licentia! Major adhuc in expositione ipsa. *Modo 1. Tenebras efficit quasi obducta manu ab suorum preces. Modo 2. manus interdicat ne amplius lucem tegat. Ob intercedentem 3. Noachum diluvii tempore, & pios omnes, Quibus 4. benevolentiam commoustrat Deus, in pecore & proventibus multiplicandis. Castil. VII. Lucem palmis tegit curare ut ei occurratur; cui dum nunciat alteram, accedit adversus ascendentem iru. i. e. Nubibus que sunt quasi Dei palmæ, sedentis in aëre, impedit lucem; quas nubes dum luci nunciat Deus, h. e. dum eas excitat adversus lucem, irascitur lux adversus ascendentes illas, sibi quo obstituras. Cum num. II. III. IV. aliquid commune habet: sensus longe diversus; nec melior sane. *Codarc. VIII. Palmarum obiectu lucem tegit, ita ut in occursum, vel occurrentem, reflectatur, recurratque versus originem suam: & movet fragor ejus repositam esse iram in superis. Addit, reliqui interpretes valde exorbitarunt; nos acura tetigimus. Fidenter. על fragor ei a רעע fregit. כקנה possesio, thesaurus. אף ira. עלה vel עליון**

Deus supremus, vel Nubes que ascendit. Posterius mavult. *Rem acu tactam*, non dixerim. *Doct. Belg. IX. jgm Pisc. Druf. &c. ad Mercuri fere calculum accedunt, in utroque versu declarando. Cl. Schmid. X. ad Eclipses Solis & Lunæ respexit, Super volis tegit lucem, & precipit illi per occurrentem. Annunciat Deus de se cogitationem suam; etiam super pecudem ascendentem. Explicat 1. כפים Manus, in tropo, pro re que vix palmas æquet sua magnitudine, & speciem habet palmæ obiectæ: i. e. Corpus Lunæ Soli obiectum ita, ac si quis manum objiceret, & Solem super manum sumeret. 2. אור Sol. 3. עליה item ad lucem, vel ut discrimen generis vitetur, super hoc, ut sit, & precipit super hoc, i. e. super tegendo lucem hominibus datam noctu, per intervenientem terram. Per has porro Eclipses Solares & Lunares Annunciat Deus 4. עליו de se; רעו 5. cogitationem suam, quam apud se habet super creaturis suis: 6. etiam super ascendentem pecudem: i. e. super pecudem secunditatem, reliquumque proventum. עלה ire, salire*

lire de pecude: Gen. 31: 10. &c. Novissima hæc non feliciter digesta. Priora de *Eclipsibus* jam *Vavassori* occurriffe vidimus. Cl. *Mich.* XI. *Vf.* 32. dubitat, solamne *Eclipsin Solis* teneat, an *Lune* alteram adjungat: in *Vf.* 33. autem mavult, *indicat pecus etiam de exoriente tempestate.* *Schmidio* ad *Vf.* 32. sub-

scripsit *Nold.* p. 711. Sed illud *עליו* sic nimis torquetur, & præstitisset de *Solari Eclipsi* totum versum exposuisse. Infra ab *Acutiss.* *Niewentyt*: quid una cum *Vf.* 33. tentatum, comparebit. *Doct. Reim* XII. *Ab utraque manu*, Oriente, & Occidente, *Lucem Solis* obtegat nubibus, & per interveniens quid interdicat illi, ne luceat. Sic autem *indicat super illo homine consilium suum*: super *pecude*, etiam super omni *crescente.* כפים, ut *ירים* *Manus*, de *Oris*, & *Plagis.* על כפים, ut על ימין, super

dextra, pro ad *dextrum latus.* Cl. *Cler.* singularis est, cujus mentio infra habebitur. *Cocc.* XIII. *Manibus infernit lucem*, & interdicat ei de *supplice*: *Indicat super illo cogitationem suam, pecude, etiam de eo quod germinat.* 1. על כפים super *palmas.* 2. כסה

ארור *infernit lucem*, ut *Hab.* 3: 4. id est, *palmas luce implet: lucem utraque manu effundit.* Bifariam. a. *fulgura librat.* b. *Manibus lucem imponit rebus, quæ fulguris coruscatione attinguntur.* Offert & כפים *Lances*, vel *palmas quasi lances*, quibus *fulgura librentur* videlicet. 3. יצו עליה *interdicat ei fulguri*, 4.

כמפגיע *de supplice*, ne noceat. מפגיע pro *supplice* ex *Esaj.* 53: 12. & 59: 16. & *Jer.* 15: 11. Item 5. עליו super illo homine. 6 רע

cogitationem, ex *Pf.* 139: 2. עלה 7. herba nascentis, ex *Prov.* 24: 31. Summa sic colligitur. *Deus ignem fulgurantem palmis advehens, eique Legem dicens, ne supplici noceat, eo ipso indicat hominibus pavidis, & animo suspensis, cogitationem suam de supplice, pecude, imo de germinante herba: quod scilicet horum omnium curam gerat, & quod non velit destruere dona sua, & hominem perdere, si supplex sit.* *Scopo aptissimum* haud abnuo: sed optarem aliquid limpidius defluens: nam על ante מקנה

repeti durum; & nimis prærupta postrema. Facta tamen accessio lucis. *Eleg. Crinsoz.* XIV. tereti sententia: *Fulmen manibus retinet, eique præscribit quid ferendum habeat.* *Comites ejus fulgetra & tonitrua annunciant eodem momento iram Dei in aliquid eminens cadere.*

Differt a *Cocc.* 1. במפגיע *Occurrens. id ipsum quod Deus feriri vult.* 2. רעו *Socius, comes ejus; collective, de Coruscationibus & fragoribus nubium, quum fulmen ruiturum.* עליו *de eo fulmine.* 4. מקנה אף *possessio iræ.* 5.

עלה *ascendens pro alto, & superbo.* Subtile. Nec minus quod *Genev.* dant, *Tectum tenet utraque manu ignem fulminis; eique dat mandatum de eo quod occurrerit: strepitus ejus de eo nunciat, estque furor contra ascendentem, uter locum obtenturus sit.* Paulo diversius *Deod.* *Palmis suis flammam fulminis condit, eique injungit, cui occurrere debet. Indicat ei voluntatem suam pecusne ferienda, an in plantas ruendum.* *Conf. Boob.* H. 2. 792. *Anglic. Vers.* XV. dat. *Nubibus cooperit luccin, eique interdicat lucere per Nubem intervenientem. Illius strepitus hanc rem præmonstrat: pecus item de vapore. Concinit cum num.* IX. nisi quod arctius copulentur versiculi. Eam copulam *Episc. Eliens.* sic expressit, in quibusdam varians. *His nubibus aliquando Solem ita tegit, ut maturescere nequeant fructus: aliquando intercipit tantum radios, catenus, ne immoderato aestu exurantur. Ipsum pecus autem præfagit nubes, tum quum oriuntur, & annunciat quid Deus facere intendat; sintne abiturae in tempestates, & procelas, an in pluvias, & imbres secundos.* Magno ingenio dignum: & jam fatis arridere posset hic adspectus; cui prælusum a Cl. *de Dieu* XVI. *Super curvaturas nubium, tegit solem; & præcipit contra eum per occurrens. Indicat de eo cogitationem ejus pecus; etiam de ascendente, nube, videl. quidnam facere in animo habeat, Deus, pluviasne mittere, an tempestates ciere.* Quod subjungitur, etiam

contra iniquitatem, ut עלה sit pro עולה a על, suppressum malle; est enim plane rejiculi generis, licet & LXX. אדניא hic captarint. *Accentus quoque officit priori conamini; quamvis & alii eum nihil morati sint.* *Chald.* XVII. *propter rapinam manus prohibet pluviam; & præcipit ei ut descendat*

propter peccatorem. אור כפים manus rapaces. אור pluvia, ut supra. מפגיע intercessor. Ad *Vf.* seq. triplex Targum. 1. Qui obtrectat Socio קנאתא ורוגזא עלוי יסק Zelus & ira contra eum ascendet. 2. Operantur Legi quisque cum socio; מטננין ברוגזא emulantur cum iracundia, & eam faciunt altius ascendere. 3. Annunciat per eam justitiam Amici sui; קנאתא יסק ורוגזא מעלוהי יסק Zelum & iram ab eo auferet. Hæc in se tenebrosa, atque extra oleas vagantia, insigni tamen luce nos augent, qua veram forte viam reperire dabitur. Mira certe consensio triplicis manus, in מקנה אף

Zelum & iracundiam explicando. LXX. Syrum, Arabem, nullam frugem latros, sepino. Ramban XVIII. emulationem iræ ex Chul deo torfit in h. l. Nunciat quis de ea pluvia socio suo fruges congerenti, tunc fit Zelus iræ, ad iram eum provocat, etiam si nunciarit de ascendente tantum pluvia. Munst. videndus. Bölduc. XIX. *Vf.* 31. 32. 33. Scopas præbet dissolutas: in *Vf.* 31. Populus marinos, live pisces, quos Deus optime iudicet, regat, & magna annonæ abundantia augeat, inducens. *Vf.* 32. Lucem gratiæ aliis hominibus subducam qui male orarent, ut Jobus: aliis impertiam, qui bene. *Vf.* 33. Ejusdem lucis manifestationem ei, qui Deo familiaris sit; prout acquisitio iræ Divinæ fit ei qui elatus, & superbus. Quid captaverit in extremis illis,

מקנה אף possessio iræ, & עולה ascendens, senties ex collatione num. XIV. Undique lucis aliquid extuendere quærens, ne hoc quidem suppressimere potui, in quo scintillula forte veri micat ad extrema. Grot. XX. in *Vf.* 32. Vulgat. assentens, *Vf.* 33. mavult, Annunciabit de ea luce Sodalis ejus, i. e. Lucifer diei prævius: pecori, & proventui terræ; quæ scilicet lucis adventum gaudent. Habet gratiam. Minus rideret XXI. quoque Merc. secundas obtinere volebat: Nunciat quis de ea pluvia pecus bene habiturum, etiam de ascendente herba copiosa. Cl. Cler. XXII. ea promit, quæ palmam nulli dubiam facient. Vertit, supra cavitates regit lucem, eamque intercipi jubet. Annun-

ciat ei amicus ejus pecudes; etiam ad holocausto-
ma. 1. כפים notare censet utriusque Hemi-
spherii loca cava, quibus aqua marina continetur. 2. supra ea tegere lucem dicitur Deus, quia profundiorum aquarum lux non penetrat. 3. מפגיע occurrens, similiter exponitur de alta aquæ maris, quæ radiis solaribus cavitates alvei illustraturis occurrat. Hæc non magnam publici reverentiam probant. Minus adhuc, quæ ad *Vf.* 33. suspicatur Vir Doct. verba hæc non Elibii esse, sed Historici Sacri, qui narret interpellatum Elibium adventu Amici, nunciantis paratas esse victimas, quas adducere jussus erat. Vides cur עלה in Holocaustum hic subita Metamorphosi sit traductum. Cl. Guss. XXIII. bis locum attingit, sub נגד, & פגיע. Sub posteriori insilit in notionem Intercedendi precibus, quatuor הפגיע exerit *Jer.* 36: 25. & *Esfaj.* 59: 16. Nihil ergo cohærentius censet, quam ut post terribilem ignium apparatus, & Judicium Dei, hominibus per illa intentatum, inseratur monitum, ad Ejus misericordiam pertinens ויצו עליה במפגיע; Et nihilominus de ea re mandata dat Intercessori i. e. piis hominibus ad intercedendum pro reis jamjam plethendis, atque ita ictus fulminum ab eis averruncandum. Sub נגד hæc reperio, ad *Vf.* 33. pertinentia: Pecus nuntium adfert de eo malo imminente socio suo, pastori, etiam de ascendente: cum adhuc vapores & exhalationes ascendunt, ex quibus fulmen componi debet. Hoc miraculum est Dei, bonitatisque Ejus, quod format qualem nubes fulmineas; sed de iis præfigit: onem dedit ipsis brutis, ut possint hominem præmonere. Per hæc vestigia ingressus ad *Prov.* 2: 16. tentabam olim XXIV. propter manus supplices regit, condit fulmina, & imperavit contra ea deprecatorem. Indicat de eo malo tempestatis, vel fulmine, socio suo, sive pastori, pecus, etiam de ascendente, antequam oriatur. כפים ambæ manus, dicatæ precibus: ut *Thren.* 2: 19. & 3: 41. נשא לכבנו אל כפים Tollemus cor nostrum ad Manum, una cum manibus, ad Deum in Calos: venustius fuerit, Tollemus cor nostrum super Manus impositum: nam אל sæpe super, in. כפים לכב אל Cor ma-

manibus impositum grata Deo oblatio. Qui Manus de Nubibus & hic interpretati, nostro loco Jobi se pulchre niti autumarunt. Iterum Ps. 63: 5. & Jof. 1: 15. ubi observes velim formulam, בפרשכם כפיכם quum expanditis palmas vestras. Hinc audaciore figura, cum Libri hujus genio conjuncta, existeret, per palmas supplicantes obtegit tamen fulmen; contra quod intercessorem imperavit. Ille מפניע Intercessor gravissime sic locatus esset ex ancipiti, interceptorem simul adferens, qui fulmina vel prævertat, vel avertat. Huc Vs. 33. se utcunque adaptari patitur. Fatebor tamen pecus istud, cum suo socio & pastore, mihi plus languoris nunc ferre videri, quam vigoris & nervi: qualis requiritur in hac ferie, ubi ita se his Meteoris adfectum profiteatur disertator. ut totus inborrescat, & cor velut e sede suo motum diffiliat. Cap. 37: 1. Hæc observatio plerisque sententia adversa; etiam illi quæ de Eclipsibus Solis & Lune hic agi statuit. Eam quum Doct. Nieuwent. in Contempl. p. 676. majori in luce collocatam dederit; ad eamque & Vs. 33. accommodare studuerit, nefas esset egregium conatum præterire, etiamsi in postremo versiculo non felicissime res processerit. Universa series XXV. sic ordinatur: Manibus obtegit lucem, eique interdicitur, per intervenientem. Indicium præbet de eo, etiam occupatio vultus illius qui evanescit ex oculis nostris. Nempe מקנה possessio, signare potest acquisitionem, occupationem. אף iram non solum, sed & Nasum, quin Vultum denotat. עלה ascendere, pro evanescere, ex oculis tolli, nemini ignotum. Quomodo Eclipsibus Solis & Lune, interceptoque Lumini, ac quasi vultui utriusque sideris, deliquium patientis, applicetur, ex ipso fonte repeti velim. Hæc limpide fluere dici nequit; & Linguae fines nobis notos transcendunt. Transcenderant & reliqui fere: eo ipso loci summam difficultatem comprobantes; ad quem, post fluctus, erroresque, longos, longe mihi ancora, longe adhuc portus. Ad eum, si forte, apericendum, ante oculos retineri velim Formidabilem illam Majestatem, quam e Nubibus, tanquam e prætorio, aut Tabernaculo regio, populos judicantem, induxerat Orator: dum hinc fulminum te-

lis, globisque tonitruum, cum tempestate ruentium, penas exercet; illinc munifice & magnifice liberalitatem suam ostendit. Huic ad spectui satis congruere videtur XXVI. quod modo posui, de palmis supplicibus, quæ fulmina tegere, iterumque condere valeant: quando ipse Deus intercessorem, & interceptorem, adversus ea ordinavit, Quem? omnem Religiosum Numinis Cultorem, quem tela hæc petere, ac ferire, non sinuntur: ut contra superbos & in Deum contumaces excindunt. In hunc sensum continuari suspicor Vs. 33. denunciat de eo fragor ejus tonans, inflammationem Nasi contra Eminentem. 1. רע fragorem tonantis cœli, plurimis jam placuisse vidimus: non tam a רעע, ut Codurc. tendebat, quam a ריע clauxit, unde הרועה sonitus, strepitus vehementior. A tremulo, & fracto, sono derivatur, de quo alias. Forma רע extat Exod. 32: 17. Mich. 4: 9. Adde Job. 6: 27. Apud Latinos clangor undarum collisarum reperitur. Idem de nubibus efferas licet, præsertim ubi non focco inceditur. 2.

אף מקנה אף possent cum quibusdam possessionem, Thesaurum, iræ; sed jam submonitum a Merc. obtare Segol sub Nan: proinde cum tutius, tum illullrius, a קנא sese dat inflammationem rubens nasi Divini. Crebra mentio אף Nasi, ubi de procellis fulminantibus agitur. Ps. 18: 9. עלה עשן באפו Ascendit fumus in Naso ejus, & ignis ex ore ejus amburebat. קנא in Zelo, & aestu indignationis protritum. Origo, intensissime rubuit, inflammata fuit rubedine. Tale quid captatum a Targumistis; quamvis & figuram, & rem, non ceperint, num. XVII. indicatum. A קנא descendit מקנה per Tseri, ad formam מקנה: pro quo ex vicissitudine Quiesc. tert. Alepb & He existere potest מקנה, cuius Segol tunc invariata manet in Regimine. Formulam hanc, קנאת אף Rubedo flammata Nasi, olim obtinuisse, dubitari nequit,

Separatim habes *Ezech. 35: 10.* כִּנְאֵרַךְ *cooperire aliquid, & totum superinduere:* ut *Ezech. 24: 9.* & *Hab. 2: 14.* Hinc 2. *Manus* ambas superinduere luce, designare potest, eis luce fulminante vestire quasi, & obarmare. Eodem redit *Cocceji infestare:* nec aliud vellet potuerunt, qui *fulmina manu retinere,* & recondere quasi, ad ea ejaculanda, hinc exculepebant. 3. *als.* in עליה omnino reducerim ad כַּפַּיִם *Manus* illas, per solennem *Hebraismum,* & *Arabismum,* quo adfixum hocce respondet pluralibus & dualibus utriusque sexus. 4. עליה יצו *ordinavit contra eas.* Urget *Merc.* על צוה esse *interdixit ei.* Verum: sed si negatio sequatur. Res clarior fiet exemplo. *Esfaj. 5: 6.* אֲצוּהָ עַל הָעֵבִים *injungam super nubes, על הַמַּטֵּיר ne pluant:* i. e. *interdicam.* Pone להמטיר, ad pluendam; contrarium existeret, ut 1 *Chron. 16: 40.* & 2 *Chron. 7: 13.* Utrumque, *mandatum* nempe, & *interdictum,* habes *Gen. 2: 16. 17.* ut mirari liceat pro *interdicendi* sola potestate hunc locum citatum. Inde certissime colligo, Genio Linguae non licari, quum עליה ver-titur *interdicit illi luci:* ne a *Coccejo* quidem, dante, *interdicit illi de supplice;* nedum a *Mercero,* qui habet, *interdicit illi per occurrens.* Teneatur itaque על post צוה inferre etiam *constituere,* & *sancire,* aliquid *contra* aliquem: *Nab. 1: 16.* Construo hinc 5. עליה צוה כַּמְפַּנֵּי *Ordinavit ut deprecator* esset *contra eas,* vel si velis, *majore acumine,* supra eas, qui posset *fulmina ipsa supire,* & vincere, nempe semet submittendo, & palmis illis obarmatis igne, *supplices* obtendendo *palmas.* Extremo versui hoc tantum 6. adjici velim, in רע clangore allusum forte ad *clangorem bellicum,* quo in *aciem* proditur: vel & *Classicum,* quod ad *pratoria Regum & Ducum* personare solebat, in *judiciis publicis* exercendis.

CAPUT TRICESIMUM SEPTIMUM.

וְיָתֵר לִבִּי וְיִתֵּר
מִמֶּקְוִימוּ :
2 שְׁמַעוּ שְׁמוֹעַ בְּרָגוֹ קִלּוֹ וְהִגָּה
מִפִּי יָצָא :
3 תַּחַת

3 Sub

Vers. 1. Optime habet calculus, qui hinc novi Capitis initium ducit; est enim *instantia*, & simul *amplificatio præcedentis Scenæ*; ob quam quum huc oratione sua evectus esset *Elibu*, *terribile hocce Tribunal Dei, in nubibus præsentis, ad Judicia sua in mortales visibilibiter administranda*, luculentius adhuc instruit; atque se primum sacro ejus horrore perfusum ostendens, totum confessum ad ejusdem venerationem religiosam evocat, atque inde nominatim *Jobum* huc citat veluti, qui toties Deum citare ausus fuerat: atque admirabili plane artificio gravissimas Actiones suas ad Nostri convictionem concludit. Cernis confestim, quam decenter Orator, spiritum quasi colligens, insistat, ultimum mox impetum daturus: atque vel commemoratione harum rerum se penitus conterritum ostendat; con-similem terrorem inmensæ & formidolosissimæ Majestatis *Jobo* inspirare moliens. *אָף* *Etiā*, nunc valet certe, profecto, ut *Job. 15:*

4. & 34: 12. *לִזְאוֹת* ad hoc, quod dixi, quod-que ulterius de hocce Dei Prætorio, in nubibus erecto, dicturus sum. Non satis capio, quid *Cl. Cocc.* intendat, *hujus gratia reddens*, id-que per nihilominus declarans. *Etiā nihilominus trepidat cor meum.* Non concederem quoque, in voto mortis, & finis rerum, quod usus videbatur Noster, revincendo versari *Elibum*: q. d. *Quis, quantumvis bene sibi conscius, optet interesse populorum stragi, Mundi interitui: quum etiā, quando tonat, toto corpore cohorrescamus.* An huc ergo *נִיבִלְוִימוּ* reflexum? *Merceri* illud, ob *pluviam vehementiorem & tonitrua*, etiā non explet

Vers. 1. **E**tiam ob hocce expa-
vescit cor meum; &
subsultim trepidat e loco suo.

2 Audite audiendo fremitum vo-
cis ejus; & halitum, qui ex ore e-
jus egreditur.

3 Sub

mentem. Hæitationem Veterum dabit *de Pined.* Quod *Sanct.* attulit, argutius, quam solidius. Verbo defungar. Istud *לִזְאוֹת* evidenter arguit eam scenam jam apertam in præcedentibus, quæ tremendi Judicis horrorem omnibus incutere debeat: hoc est, id ipsum in oculis animique *Jobi*, & totius confessus, fuisse defixum, quod nos ex obscurissima periodo eruere conati sumus. Si pressius aliquis insistere velit in particulam *Etiā*, eam ita applicet licebit, *Etiā ad hoc trepidat Cor meum, emotumque e loco suo dissilit*: nempe dum hac commemoro verbis, & cogitatione voluto: quanto magis, si tonitrua, & fulmina illa, in Caput meum devolverentur. Pulchrum, & grave, verbum *נָתַר*; cui aliquid lucis ad-spersum ad *Cap. 6: 9.* Infert tremulam vibrationem, & dissilationem rei, cum sono; qualem reddit chorda tinniens & rupta. Apte ergo non minus, quam alte, figuratum, *Cor dissilit e loco suo*, ruptis quasi chordis, vinculisque. *Arabes* sub *فتسى & قس*

hanc vim asservarunt, *Hebræis* restituendam.

Vers. 2. Ad cætum conversa oratio, omnes excitat, eodemque modo adficere, ac sacri horrore complere, cupit. Non placet *Pagnini*, *Audite cum tremore vocem ejus*, quod *Cl. Cler.* secutus. Rectius reliqui fere, *fremittum, tremorem, terrorem vocis ejus.* *לִגְגוּ* illustratur ex *مرجسن*, quod frequentatur in primo illo, & lento, fremitu Nubis murmurantis, atque tonitrua graviora meditantis. Hoc sensu forte additum *הִגָּה* a Radice, quæ

Me-

3 Sub universitate cœlorum re-
ctus impetus ejus; & lumen ejus su-
per alis terræ.

4 Post illud rugit voce; intonat
voce Majestatis suæ; & non facit
tardare ea, quum auditur vox
ejus.

5 In-

3 תחת כל-השמים ישרהו ואורו
על-כנפות הארץ:

4 אחריו ישאג-קול ירעם בקול
גאונו ולא יעקבם כ-ישמע קולו:

5 ירעם

Meditationem, inter alia, signat. Notat item *Murmurationem meditantis* aliquid; quod il-
lustri schemate hunc locum ornaret. Nempe
tempestas Oriens depingitur, adhuc *lenta*,
& *cæca*, *murmura* in nubibus *volvens*; mox
horrendo cum *fragore* & *lumine*, *fulmineo*
scilicet, *deseritura*. Cl. *Cocc.* הגה *halitum*
proprie notare putat, cum sono ex ore protru-
sum: Ps. 90: 9. Intelligit ipsum *fulmen*. Etiam
Pagnin. ad *fulgur* traxerat, nec ausim impro-
bare, est enim *fulgur* ex ore Dei emitlum,
quali *flammeus halitus meditantis fulmina* &
illius graviores. Conf ratur Ps. 18: 9. Acute
item *Cocc.* *Audite*, tanquam in re presenti.
An quod tonuerit inter hæc verba? Nam *proxi-
mo Capite dicitur Deus respondisse ex Turbine*.
Eadem mens *Doct. Reim.* Amplecti vix tu-
tum: repudiare item intutum. Suum ergo
sibi quitque habeat. Nobis ausa ex superio-
ribus sufficere possit, & *Figura Rhetorum*,
qua *Auditorem* velut in rem presentem *trac-*
ducimus.

Vers. 3. Unum modo difficile ישרהו.
Vulgat. I. Subter omnes cœlos ipse considerat.
Id esset ישר הוא a יסור; quo & R. *Salom.*
ac *Lutb.* recurrerunt. *Chald.* II. תריעותיה
Directio ejus, forma *Segol*: a ישר. Plerique
III. dirigit illud, nempe tonitru; ut *Merc.* alii-
que; *fulmen*, ut *Cocc.* qui addit ישרהו esse
pro ישרו, vel ישרהו, in *præf.* *Pib.* Alii
IV. vitandæ *Anomalie* causa, evnt ad ישרהו *resol-*
vit, *humectavit*, *expressit*: liquorem quasi; ad
nubem rediret, quæ *resoluta humectet terras*.
Commodius Cocc. iterum V. in *Lex.* ad
ישרהו, sub totum cælum solvit illud, i. e. *dif-*
fundit: nempe *fulmen*. *Doct. Reim.* ad *Tem-*

pestatem quaquaversum diffusam ex eodem fon-
te refert. Cl. *Crom.* VI. ex שרל *micuit*,
coruscavit fulmen, dat, sub universo cœlo *cor-*
ruscat illud. Species trahit; *Constructio* re-
trahit. Cum illo שרל habent & VII. אשר

coruscavit fulmen, itemque וש-: unde
ישר *subst.* daret, sub toto Cælo *coruscatio* ejus.
Mihî tamen tutius, quin & vehementius, ישר
Rectitudo, pro recto impetu cui nihil resistere
queat: quin imo, qui momento *Cælum totum*
metiatur, ac *pervadat*. *Vivente Lingua* non
ישר tantum extitisse, sed & ישר, ac ישר,
nullum dubium. *Adf. verbale* sæpe & *nomini-*
bis addi, notum. Meus plane *Chald.* תמו
ישרהו *rectum* potius & *validum impetum*
tonat, quam *directionem*. Ita הגה *fulgur*
mox *fulmen daturum* signare, probabilius.
Huc acclinis *Nicæwen.* p. 646. 648. Nil
pro certo fini rim. אור *lucem fulguream* &
כנפות *Alas cœlorum* egregie hic locatas, qui-
vis cernit.

Vers. 4. Pergitur secundum ordinem *Natu-*
rae ad *graviora* jam *Tonitrua*; quum *collise*
Nubes horrendum fragorem explodunt. 1. אחריו
post illud *Lumen fulmineum*. Atqui *Collisio*
nubium antecedit. Recte vero. Sed *ignis ci-*
tius oculos, quam *fragor aures*, attingit. 2.
קול *Merc.* & *Cocc.* Rugit vox, ut
Vulg. qui *Rugiet sonitus* exhibuit. Alii *Ru-*
giet voce, quod sequenti colo arctius sese *jun-*
git. אחריו *Rugit*; *Mugit*, in *tonitribus vehe-*
men-

5 ירעם אל בקולו נפלאות עשה

5 Intonat Deus voce sua admirabiliter: faciens magna, & non scimus.

גדלות ולא נדע:

6 כי

6 Quum

mentissimis crebrum. *Fer.* 25: 33. *Joel.* 4: 16.

Amos. 1: 2. קול item vox sonora, in tonitribus perusitata. Idem hoc magnificentius 3. elatum, intonat cum voce Majestatis, vel Celsitudinis suae. רעם est רעם intremuit, infremuitque simul, Naso commoto. Refer ad

מקנה אף *Cap.* 36: 33. Alibi latius declarabitur. Nodum nescit 4. יעקבם. *a. Vulg.*

non investigabitur, quum audita fuerit vox ejus. Apparet, quid secutus sit in Themate, unde calx, & vestigium, sub עקב ortum.

β. *Merc.* Neque retardat ea &c. nempe, pluviam, grandines, & alia. *Pisc.* fulgura. *R. Levi,* tonitrua. *Cl. Cocc.* Non moratur eas, radices maris. Apponit, Nihil est quo referri possit affixum in tota pericopa, praeter illud. *Cap.* 36: 30. Non brevis saltus. Notio illa morandi, tardandi, ex *Cbald.* עכב exsculpta.

Mallem, ea admiffa, cum *Cocc.* a עקב *επιπροσδίζεν.*

Cl. Schmid. γ. a supplantando offert, Nec tamen subvertit ea i. e. Caelum terramque corrumpere non sinit, etiamsi tremefaciat totam mundi machinam. Subtile. Simile dabit *Cler.* Alio

acumine δ. *Cl. Guff.* sub עקב *Res* istas dolose agere non facit, nam vox ipsius auditur.

q. d. in his Regem se ostendit, aperte & cum auctoritate, decreta sua exequentem &c. Vix est, ut gradum tueatur. *Cl. de Dieu.* ε. ex *Aethiop.* Et non custodiet ea quisquam, i. e. evitabit. Melius, quod adject ex *Syr.* Et non investigabit ea quisquam. Hoc amplexus *Doct. Reim.* & habet, quo se munit, ex fine *Vf.* 5. Est tamen in hac fede paulo lenitius; nec medetur, quod de *Pined.* adfert. Valde argutum η. illud *Crinsoz.* Jamque ictus dati quum auditur vox ejus. *Les Coups sont deja frapés.* Habet decus; impletque vim loci: an & verbi, haud liquet. *Tardatio:*

men, qua sententia hæc nititur, non rejicula: nam & Arabes eam agnoscunt sub

عقب, pone venit, unde عقب & اعقب distulit. Cogitandum.

Vers. 5. Connexio indicanda. *Cocc.* I. concipit *Epiphonema* quo descriptio *Tonitruum* claudatur, hoc opere cum aliis ita comparato, *Tonat Deus mirabiliter &c.* Quum Deus tonat, nemo non stupet. Sed in reliquis operibus Ejus non minor potentia, & providentia. Ea tamen non scimus: non curamus: non animadvertimus. Qualia, quæ sequuntur. Ansam præbebat subtilior *Analysis*; qua finitur *periodus* assignata *tempestatibus æstivis*, a *Vf.* 28. *Cap. præc.* huc usque: unde *Vf.* 6. ad *Hibernas* acceditur. Nempe non immerito displicebat *Merceri* illud nimis vagum II. Inde rursus ad *generalem propositionem* delabitur; *Deum magna facere quæ nesciamus, quorum rationem ignoremus &c.* *Doct. Crinsoz.* III. pro *Hypothese* sua, *Non scimus*, flectens ad eandem *Dei ignorationem*, quam *Cap.* 36: 26. assumerat, ita prosequitur, *Deum inter hæc omnia tamen ignorari, quantumvis hominem per Nives terris immissas, penque spurcas tempestates, domi remanere cogens, meditandi occasionem, & tempus, ei suppeditet.* Ad *Miracula, & stupendas plane virtutes, Fulminum respexit Calvin.* IV. *Conc.* CXLIV. *Eas Lucr.* L. 6. 225. & seq.

perstrinxit. *Cl. Coccejo* obstat, quod illud ולא נדע etiam *Cap.* 36: 26. adhibitum: unde nil simplicius, quam ut sub eadem formula, qua *Operum Dei inaccessa & stupenda magnitudo* inculcata fuerat, transeat ad *descriptionem tempestatum hybernarum, quas Deus item e Nubibus cieat, & in terras emittat, ad judicium sua in iis exercenda, & Numinis sui præsentiam admirandis illis effectis faciendam.*

Vers. 6. *Novum* veluti *initium* hic resumimus agnoscit *Merc.* sed non ostendit, qua ansa, vel *transitione.* *Schmid.* etiam nihil aliud adfert, fert,

6 Quum pluviae dicit, esto in terra; & imber pluviae existit, & imber pluviarum vehementiae ejus.

7 Ma-

6 כו לשלג יאמר הוא-ארץ וגשם

פטר וגשם מטרות עזו :

7 ביר--

fert, quam alia porro mirabilia Dei recenferi. Quis dubitet? sed manet quaestio cur a Tonitribus ad Nives tam subito transcendatur. Cl. Cler. ad Ps. 7. scribere ausus, non necesse esse, ut, in hoc stylo, singula commata cum superioribus & inferioribus connexa sint. Ita, credo, ne sua quidem voluisset Vir Doct. cenferi; nedum ut labem istam tanto huic Monumento plus vice simplici adspargere debuerit. Cl. Cocc. sagacissime deprendit, a Tempestate Aestiva descendi ad Hyberniam, per aliquot continuos versus. Nempe ut Aestas fulminibus, & tonitribus gravida; ita Hyems nivibus, imbribus, frigore, gelu, foeta. Ex hoc orbe anniversario existimat ab Elihu adstrui Consilium Dei de Mundo & seculo hoc non tam brevi finiendus. Redi ad Cap. 36: 20. supra, unde omnia haec pendere arbitrat. Nobis cum demonstratione generali providentia, quam omnes tenent, speciatim conjungendus videtur ille conspectus Judicialis, quo Deus ab Elihu introducit in Nubibus residens quasi, indeque Judicia sua dispensans in Mortales; ad terrorem & poenas improborum, proborum autem solatium, & premia. Id Cap. 36: 31. disertim insinuat; & mox Ps. 13. intradenuo inculcabitur. Necdum tamen satis expeditum, cur a Tonitru & fulmine, id est Aestive, tam subito transeat ad Nivem, & Brumale tempus anni. Vide an haec placere possit conjectura. Reges in Oriente duplici utuntur praetorio, & Augustali; altero Aestivo; altero Hyberno. Ad eam rationem duplex Tentorium in Nubibus ante oculos nostros erigit, & occupat, Deus: alterum in quo veluti Aestiva agat, circumstipatum iis nubium globis, qui fulmina fovent & tonitrua, cum imbrium, pluviarumque, largissima copia, in partem, in praemium, descendendi; alterum in quo Hyberna traducat, item circumcinctum illis nubium spissarum agminibus, vnde Nives, imbres brumales, venti, frigus, & gelu, vehentes, omnisque Hyemalis vehementia terris incumbere queat. Accessionem lucis factam pro sequentibus, confido. 1. כ' vs 19. respondet versui 27. ubi eadem aggressio rei

pluribus enarranda. 2. Nivi dicit יאמר imperat, edicit, ut praesidens rebus humanis, vicefque haec temperans. 3. הוא ארץ praebet venerandum veltigium antiquitatis, quo discimus, הוה, & הוה, aequae extitisse, ac היה. Sed haec ad aliud tempus seponenda. Esto in terra, vel quod Cocc. maluit, siste te in terra, habet pondus; idque פסוק, quod in Mose admirabatur Longin. יהי אור sit lux.

Sublimitatem indicavit quoque Doct. Scheuchz. quod per mini gratum cecidit. Miraculum Nivis celebratur Ps. 147: 16. Dans Nivem sicut Lanam: vellus candicans. Materia omnem in partem uber. Additur 4. וגשם מטר & Imbri pluviae edicit, esto in terra videl. ita Merc. qui monet Kimchio גשם vehementius quid signare, quam מטר; contra Rambani מטר copiosius, גשם lenius; indeque h. 1. מטר גשם esse lenem pluviam. Fallitur גשם Hyemi proprium Cant. 2: 11. inferens turbidum & vehementem impetum aque profuse. Languide Jun. & Trem. Aut imbri ac pluvia. Etiam recto casu efferre queas: Et imbricus impetus pluviae; supple esto, vel adest tunc: tempore brumali. Instatur 5. Et imber pluviarum roboris ejus. Enervarunt iterum Jun. & Trem. Nimio acumine etiam distinxerunt alii, post R. Levi, a praeced. quasi imbrem uniformem prius; hocce autem multiformem, designaret. Variiegare quaerens

Chald. prius trahit ad pluviam בקיטא aestivam, ad fructus maturandos: postterius ad imbres בסתוא hyemales. Defleat ab ordine. Repetitio haec in descriptione imbrium Hybernorum, vel maxime ad rem facit, atque genuinum temporis Brumalis characterem adfert, quippe quod continuis imbribus, iisque vehementioribus, factum. Si ergo differentiam velis, non meliorem inveneris, quam cres-

7 בִּיד־כָּל־אָדָם יִתְּנוּם לְרַעַת כָּל־
אָנָשׁי מַעֲשָׂהוּ :

7 Manum omnis hominis obfig-
nat; ut sentiant omnes Viri operis
Ejus.

8 ותבא

8 Et

centem usque & usque vehementiam. Illuc 6. vocat adjecta vocula עָזוּ Roboris, quin & Rigoris ejus. Apud Arabes كِبْرٌ inter alia rigidum, durum, inclemens fuit tempus anni. Cl. Cler. reddens postrema hæc, atque imbres sunt ejus potentia, captavit, quod in alio improbasset: מַטְרוֹת in regimine stat: quod talem vertendi rationem ne quidem in mentem, nedum in considerationem, venire finit.

Vers. 7. Illustris locus, quo tempus Brumale admirabiliter consignatur. Hallucinationum mala licentia orta ad Verfonem non malam. Ea est Valgat. I. Qui in manu omnium hominum signat: ut noverint singuli opera sua. Argutissime I. Lyran. & Dionys. ad signa & sidera cœlestia traxere, quæ hominibus tempora & annos signent &c. Huc Sanct. calculum adjecit. Alienius adhuc Thom. 2. Signum rationis, menti, manique, simul impresum quasi. Frigidius Titelm. 3. Deum manui cujusque inscripsisse quodammodo, ad quid aptus natus sit. Latiore sensu 4. Valles. in Sacr. Philos. vel manus suas intuentem hominem, agnoscere posse se ad artes exercendas natum. Venit 5. Chiromantica vanitas, arque hunc sibi contextum favere jactat. De ea idem Valles. & Delr. Disq. Magic. Saniore judicio 6. de Pined. hæc refutans, cogitat de Mann hominis clausa & obsignata quasi sigillo, quum Cœlum tempestuosum, iratum, sæviens, eum ab opere arcet, & manibus veluti complicatis residere cogit. Ad posterius Colon addubiat, opera sua, sintne Dei, an hominis ipsius: colligens tamen, referendum ad humanas operas, & agri labores, unde homo Cœli inclementia avocetur. Quomodo id inde extuderit, non invenio: nisi forte inhæserit vestigiis Doct. Figur. II. dantium, Intra domos cogit omnes homines, ut cuncti mortales sciant opus suum. i. e. recenscant quod in agris habent, ne intereat tempestatibus metuentes. Incommodius adhuc Vatabl. III. Vehementia, & pluviarum abundantia, cogit Deus homines domi remanere,

quo minus possint invisere operarios suos. בִּיד infeliciter expressum in vehementia, nempe pluviaz. Hoc Figuram plane delet. Melius hac in parte Merc. IV. In manum omnis hominis obsignat. i. e. Domi claudit eos, cogitve latebras quarere, dum non possunt opus in agro suo facere per pluvias, & tonitrua: ad sciendum omnes homines operis sui. Subaudiendum ne exire possit ut operas suas in agro cognoscat, & invisat quid agant. Non simplex sane sensus, ut Vir Magnus putabat: nam multa admista, quæ ferri nequeunt. Calvin. V. Obsignat manus cujuslibet hominis, ut cognoscat homines omnes, qui sunt ejus opus. Exponit Conc. CXLV. Deum homines Dominum aut in receptacula cogere, non secus quam si quis sibi subditos congregaret; Paterfamilias familiam; Princeps subditos; dum censum agit; Dux item milites recensens. Hoc extenditur etiam ad belluas V. seq. quas similiter in latibula compellit, & conclusas tenet, sevientem tempestate. Quid incommodi subit, percipies ex hac deductione. Ut melius intelligatur; quum homines potestatem habent eundi, & discurrendi, videntur quasi immunes esse a jugo alieno. Si tempus sudum ac serenum, hic rus proficiscitur, ille per plateas cursitat &c. Sed quum tempus turbidum, tonat, turbo excitatur, tunc se abdere coguntur. Similiter bestie, dum vagantur, non videntur Deo esse subditæ, sed quum tempestas aliqua coorta, ipsæque in lutris latitant, tunc cognosci oportet frænum arcanum esse Deo ad bestias cobibendas. Hæc feverius examen sustinere nequeunt. Non agitur de subita aliqua tempestate; nec Deus ea indiget ad familias, copiasque suas, percensendas. Medium quid inter hoc & Merceri illud, dedere Jun. & Trem. VI. Manum cujusque hominis obsignat, ut recognoscat omnes operarios suos. i. e. immisissis ejusmodi tempestatibus efficit, ut homines domum refugiant ab opere suo; ubi Dominis licet per otium operas suas recognoscere, quod manus ab opere, velut sigillo imposto, sit præclusa. Amplexi Doct. Pisc. Belg. Sensus scrupulo premitur non uno. I. Quod אָדָם כָּל omnis homo arte

nimis fumatur de *Patresfamilias* qui *servos* habet, *operasve* ruri. 2. Quod *Manus obfignata* tenuius explicetur *præpedita* ab opere propter *tempus pluvium*, etiam in *æstate*. 3. Quod illa *operarum*, & operis *rustici* recognitio, vel nulla fere; vel parum ad rem præsentem. *Grot.* VII. posterius membrum, in priori consentiens, ita inflexit: *ut noverint omnes homines opus rusticum esse ipsius. In ipsius arbitrio ac potestate.* Manent, & crescunt, difficultates. *Stratum constructum* negligi haud par est. *Cl. Schmid.* VIII. miratur *Interpres* se *torquere* in re non *obscura* adeo; hunc *perspicuum* putans *sensum*, *Manum omnis hominis obfignat*; *ut cognoscant omnes homines operis sui* i. e. *per pluviam*, & *nives vehementes*, sic se *domi continere coguntur* ut *nihil operis in agris peragere queant*: *cognoscantque omnes hominis operis sui*, quos ille fecit, & creavit, *illum esse qui omnia ista faciat*; *in cuius manu sit nix, pluvia, labor agri, tempestates* &c. Iterum

accrescunt *scrupuli*. 1. *כל אנשי מעשהו* omnes viri operis sui, pro, quos creavit, non putem *fatis Hebræum*. 2. Si esset, hic saltem langueret. 3. post *לרעת* ad *cognoscendum*, supplere, *illum esse, qui Nivi, pluvisque, imperet*; item longius adductum, & languidius.

Denique 4. quum *כל אנשי & כל אדם* *universa*, sine exceptione, omnes homines sonare tetendisset, non solos *Agricolas*, ad opus tamen *agreste* relabiitur, quod non nisi ex *מעשה* assumerent *Interpres*. Ait quidem *Vir Doct.* *Omnem hominem considerari h. l. certo respectu* h. e. ad opus foris, seu in agris, peragendum, & extra domum. Sed scire velim, si *מעשהו* sit, quos ille fecit, quo jure tandem id extra textum assumatur? certe ex *minu oclusa*, & *prorsus obfignata*, exculpi nequit, nisi aliud accesserit. Neutiquam etiam stare potest 5. quod ad *Nivem*, & *Hyemem* hæc retrungi videtur, ad *pluvias tempestates* quovis anni tempore locum extendens. *Cl. Reim.* IX. merito discessionem faciens, ingenue, *Nescio*, inquit, *an felicius tetigerim, dum*, *Laborem rusticum* cujusque hominis obfignat, ut agnoscat omnes operarii ejus.

1. *יד* *Manus*, pro labore, ut *Job.* 20: 10. 22.

2. *חנה* obfignare manum, pro confirmare ut

Cap. 33: 16. *Obfignat castigationem.* 3. *אנשי מעשה* operarii, *Homines constituti a Deo ad Terram colendam* *Gen.* 2: 15. & 3: 17. 23. *Sensus hicce.* *Deum tempore hiverno, Nivibus & imbris ad agros letificandos investis, Agriolationem homini mandatam confirmare, & promovere.* Est conatus excellenti ingenio dignus. *Codurc.* X. *Interpretum supinitate locum illustrem hætenus delituisse dicitans, eum sic in lucem venire jubet, Deus unumquodque Meteororum signavit in manu sua, antequam illud emittat foras, ut incumbat instar Mercenarii, vel Operarii, mandato operi.* Omnes illi *Viri Dei, parati sunt & accincti, ut dilucente die aggrediantur opus suum.* Hoc verbis illis significatur. *Nec hodie credam, nec cras.* Scio *Cælum & Terram* figurate dici posse *עבדים* *servos Dei*, ut est in *Pf.* 119. sed *Meteoris, Nivibus, Nimbis*, addi titulum

כל אנשי מעשהו omnis *Homnis*, & *כל אדם* *Mercenariorum Dei*, secure nimis, & supine sane, adfirmatur. *Supinius* advocatur huc mos ille *Servorum & militum, in manu signandorum*, notumque illud *fugitivorum Epigramma*: quati *Meteora servis assimilata, ut stigmatibus compuncta, & iniusta, a Patresfamilias Deo*, introducerentur. *Cl. Cler.* XI. hinc elicit sententiam, quæ in se spectata quantivis pretii, at hic locata, nullum facere potest momentum. *In manu omnes homines obfignat, ut eos omnes opus ejus esse agnoscant.* Censet respici ad *consuetudinem artificum*, qui operibus suis signa quædam addebant, e quibus colligere liceret, *cujus Artificis essent.* Subdit, *sed cur in manu, potius quam in fronte, aut in alia parte corporis? iterum ad alium morem respicit, quo Deo cuiquam consecrati, in vola signis quibusdam, quæ σφραγιδis & σφραγιδis dicebantur, iniusti erant.* Jam vero *Homines signa gerunt* tux originis, in corpore & in anima; quorum neutrum æternum, *Opifice indiguit qui summum virtute præditus esset.* *Illustris veritas.* Vide tamen an eam amplecti audeas hæc conditione. *Non necesse est in hoc stylo singula commata esse connexa: ideoque verbis vim potius inferendam censere, quam ut sententiam interpellari, & abrumpi, concedamus.* *Verba primum expendenda: quæ si sine vi possint sententiam cum antecedentibus & consequentibus connexam habere, ita sunt exponenda: sin minus; seorsum iis suis sensus tribuen-*

buendus. Nihil pugnantius Artis Criticæ fundamentis, principiisque: nec hoc pacto *Pindarum, Æschylum, Sophoclem*, enarrari sibi voluisset Vir Doct. Nos primum *perpendimus, quid materia tractetur. Dein verba expendimus.* Hæc si aptare non valeamus tum *serici, tum scopo*, ignorare fatemur, quod ignoramus; & rem diei, meliorique luci, committimus: nec vim verbis inferri, nec sane sensum; *interpellari, abruptique, æquum censentes.* Bolduc, XII. בִּיר in manu exponens in momento, subito, exhibet, *Subito omnem hominem includit pluviis effusis, ut in domos se recipere soacti, quotquot in agris erant; agnoscant Dei opus; & Viri Sapientes habeant unde philosophentur.* Ad *Enoschaos* deinde suos relapsus, adjicit; *ut mente percipiant Enoschai opus ejus.* Ait *Jobum* vellicari, qui *Enoschorum doctrinam & disciplinam non servaverit, in operibus Dei pie meditantis.* Hoc vocat ipse, *ad solidiora converti, ne pagina ballatis rugis turgescat.* Tolerabile fuisset prius, nisi אֲנָשִׁי בִּיר in statu constructo renueret: בִּיר subito, statim, etiam minus firmum. Crinfor. XIII. בִּיר in loco, capiens pro in domo sua, & Regimen quoque posterius coli haud servans, habet, *Omnes homines inclusos tenet in ædibus, ut attendant ad opus Ejus.* Instantiam *Elibui*, inde factam ex mente *Viri ingeniosiss. reperies ad V. 5. Vicinum, sed inversum, hocce Gregorii XIV. Dum imbres fortitudinis descendunt in terram, in manu uniuscujusque signatur, ut sua opera sciat: quia dum virtus incomprehensibilis Majestatis agnoscitur, ab unoquoque sua vita subtilius pensatur.* Et hoc abnuit forma *Regiminis* in אֲנָשִׁי. Alia quoque hinc avocant, quæ non exequor. Pulcro & jucundo acumine *Cocc. XV. Manum obsignat &c. Ad noscendum omnes operarios suos. i. e. obsignat opus, & indicit יַצְחָקוֹ, ut operarios suos hiberna requie reficiat ad novos labores. Sic דַּעַת Nosse Job. 9: 21. Prov. 12: 10. & 27: 3. Venio XVI. ad interpretationem nostram, cujus prima pars simplex sigillum veritatis habere mihi videtur; posterior non eandem vim, lucemque, persuasionis; quantumvis sit speciosum: Manum omnis hominis obsignat, sigillo urente omnes viros operis Ejus. Observo i. voces בִּיר חָתַם*

signum imprimere in manum, eamque obsignare, haud dubie colligandas. Ea phrasi nunc designari 2. ipsius *Dei sigillum* quasi *Manui* hominis *admotum*, quod ei vel invito sit gerendum. Non posse intelligi 3. *quietem ab opere; nec brevem ejus intermissionem*, ob *pluviam* si forte, aut *imbrem*, omni tempore anni. Sed omnino exprimi 4. quod ad *Cap. 24: 16. jam proposui, Manuum frigore præcludit, & torpidam, operique inhabilem, reddit, ita ut sese exercere, & aëri committere, non sustineat.* Suum חָתַם אֲנִי וְאֵת מַנְיָאֵי הַיָּמִים hac splendida figura auxisse *Arabes, monui ibid. Exemplo fit Avicen. p. 118. jungens* أَلْحَمُّ وَالرَّحْمَةُ *stuporem membrorum, & obsignationem. Simul innui putem Cæli rigorem, quod ut Hyeme ipsium clausum, ita omnia claudit, obserat, obsignat quasi. Notum illud Poëtæ*

Cælumque æstiva luce reclusit:

Unum modo, ex talium segete, quam Principes Literatores, inprimisque Summus noster *Burm.* indicarunt, ad *Val. Fl. & Ovid.* apponam ex *Fast. 4: 87.*

Nunc quia ver aperit tunc omnia, densaque cedit
Frigoris asperitas, factaque terra patet;
Aprilẽm memorant ab aperto tempore di-
ctum.

Sentis hinc 5. כָּל אָדָם revera esse omnem hominem, sine ulla, vel minima, exceptione. 6. כָּל אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂהוּ item nunc palam ad omnes in universum homines redit, qui venustissime appellantur, *Viri operis ejus, i. e. Operarii, quibus labore manus, & sudore vultus, querenda vita, & victus. אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂהוּ: Viri operis, ut מַלְחָמָה אֲנָשִׁי Viri belli passim, אֲנָשִׁי אֲנִיּוֹת Viri navium 1 Reg. 9: 27. אֲנָשִׁי רָשַׁע Viri improbitatis Job. 34: 8. אֲנָשִׁי דָמִים Viri sanguinum Ps. 26: 9. &c. &c.* Ab hac norma deflecti haud par. Restat 7. לַדַּעַת. Cocceji illud, ad noscendum;

8 Et intrat fera in insidias: atque in lustris suis habitat.

9 A penentrali venit procella; & a sparforibus frigus.

10 Ab

dum, ad rationem eorum habendam, eosque restaurandum, ut novis laboribus sufficiant, sese sic latis accommodari pateretur ad nostrum huncce rigidorem calculum. Mallem tamen, ut sentiant, vivo sensu experiantur, atque agnoscant, hoc ipsum sigillum manui appressum, omnes Operarii Ejus. ירע noscere, pro sentire, experiri, etiam cum dolore, crebrum. En audacius quid, quod intra Conjecturæ fines itans, libertatem exeundi vix impetravit.

Radicem assumo לרע, quæ Arabibus لرع pungere, mordere, icere, de Scorpione, Serpente, aliis, punctu, morsu, ictu, urentibus. Inde partic. לרע in femin. לרעת

ictus pungens, mordens, urens. Subauditur נכה plaga; ictus: ut Ps. 38: 8. Illa mea plena Tosto, i. e. tormento penitus inusto in viscera. Genus in Arabia protritum absolute in participiis: quod literum, latumque, requirit campum. Hinc Arabum saltem structura patitur, لرع

חתם בו לרעת signavit in eo urentem, pro Eum signavit plaga urente. Hoc frigori manum urenti simul, simul obsignanti, peraccommodatum. Nihil tamen confirmare aulim circa posterius hocce coloa; quod a ירע, ejusque רעת lubentius explicarem, si satis plenus inde sensus expediri queat. E. G.

ad rationes Cocc. ex Prov. 12: 10. ירע Novit Justus animam pecudis sue. Inde exiret, Deum frigore omnia claudere, etiam Manum hominis, imposito sigillo; ut noscat omnes operarios suos, indicto, vel invitis, longo laborum interstitio; ne maria, & terras exercendo, tempore brumali, in perpetuum veniant periculum vitæ, ac valetudinis; sese injuriis aëris, ventorum, elementorumque, per avara ni-

8 ותבא חיה במו-ארב ובמעונותיה

השכן :

9 מן-ההרר תבוא סופה וממזרים

קרה :

9 מן-

mis vota objiciendo. Hoc est illud, quod supra intendebam; quum ירע curam gerere, nostræ sententiæ adaptari ex facili posse dicerem. Adjectum & aliud, in quo ירע Nosse ad ipsos Operarios redit; qui dicantur in manu præclusa per frigus, sigillum ipsius Dei, Manu præpotente ipsis impressum, sentire. Nec hoc, nec illud, omni ex parte implet, quod hic desiderari videtur. Dies, & sagax cura, complebunt.

Verf. 7. Alia insignis nota temporis Hyberni, inclementer sevientis, quod fera etiam se abdere, & latibula tua fovere, cogantur. Nimis late plerique interpretes; ut sentias ex iis quæ ad Vj. præc. discussa. Atqui verba בוא intrare, & שכן habitare, manifeste ducunt ad longam mansionem; non horis, non diebus, sed mensibus, prorogata ob vim frigoris. Cl. Cler. nihil aliud hic dici putat, quam, Deum, quando ei lubet, feras inter lustra sua coercere ne grassentur. Addit, Viros Doctos id fieri velle ob pluviam, propter nexum: sed nihil opus esse ubique nexu. Eadem chorda. Nobis nihil opus explanationibus a nexu solutis, quæ scopas darent dissolutas. ארב Insidie, hic positæ pro Locis ad insidiandum aptis, i. e. densis lustris, latibulis, ignotisque cubilibus. Succinit מעונות, quo delignantur abdita lustra, & cubilia, in que prædas convectant suis catulis. Dicamus Lares penitissimos ferarum, Nab. 2: 12. Jer. 21: 31. Ps. 104: 22. Adi Cap. 38: 40. infra.

Verf. 9. Insignis Character Brumalis Cæli, etiam in hisce. החרר Penetrabile a multis I. refertur ad Austrum ex coll. Cap. 9: 9. cui opponunt מזרים Septentriones, quacunque tandem de causa sic dictos; quasi describeretur horrenda tempestas, & nominatim pugna illa ventorum oppositorum, quam Ennius Ann. 17. cecinit.

Con-

Concurrunt veluti venti, cum Spiritus Austri
Imbricator, Aquiloque suo cum flamine
contra,
Endo mari magno fluctus extollere cer-
tant.

50
خدي velum, aulacum, conclave interius,
penetraté velo disclusum. Ad Cap. 9: 9. sub-
monui: ubi penetrabilia Austri quasi velo obte-
cta, & subduta oculis, dabam. Addendum
jam velum nubium, & imbrium; quod usus
Arabum sub خدي ministrat. Gjaubar.

الخدي الماطر وقد اخدي
القوم اذا اظلم
الماطر واليبوم الخدي الندي

Velum, vel velatio, notat מטר pluviam,
unde in 4. conj. אחרר velum subit, est Cœ-
lum habuit pluviosum, & יום חדר dies velo
clausus, madidus, pluviosus. Plenius in Camus
אחדו ודחלו ופיי

יבום מטר וגבם וריח
Velum subiisse dicuntur, qui incidunt in diem
imbre, nube, vento, spurcum. Hac ansa pul-
cherrime Elibu, ab Austro imbricatore, quo
Cœlum nubibus, imbribusque obvelatur quasi,
venit procella radens. Ita Esaj. 21: 1. סופות

סופות 1. In-
cedetque procellis Austri. Sentis annum hyber-
nantem fœdis imbribus, ventisque. His con-
trarii, nec tamen minus sævi, Hyememque
facere, & signare, apti, venti sparsores, venti-
latores, qui nubibus dissipatis, Cœlum serenant,
nitidant, speculo clarius reddunt, sed & tam
frigidum, ut omnia gelu adstricta, rigescant.

Apparet hos ventilatores non alios esse, quam
Septentrionum filios, ut Varroniana phrasi, u-
tat, Αἰθρητες, Homero; i. e. serenitatem,
frigus, & gelu inducentes, expositore Eusta-
thio. Hinc reliqua sponte cadunt; a מזר, a

זרם, a זר, tentata: quibus immorari haud
necesse. Apud Merc. de Pined. Bolduc. pot-
tissimum, hæc, & alia, leger, qui volet.
Lectio החרר trepidatio, pro החדר, in

priori colo, videtur profecta a manu, quæ
cum frigore trepidationem sibi conjungendam
censebat. Hoc quam nihil sit, & Oeconomie
pulcherrimæ hujus loci adversum, nemo non
intelligit.

Vers. 10. Insistitur in descriptionem severi
Eri-

In hac expositione copiosus de Pined. Alii
latiore conspectu II. Deus ex Austri penetra-
libus procellas, itemque a Septentrionibus frigus
solet inducere. Ita fere Merc. Schmid. &c.
At Vatabl. III. De intima nube prodit turbo;
& a ventis Aquilonaribus provenit frigus. Eo-
dem tendit versio Jun. & Trem. E suo penetra-
libus prodit turbo; & a dispergentibus frigus,
In notis penetrabile, exponitur per specum nubis
depressa: & dispergentes, per ventos Aquilonares,
qui nubes dissipant. Dederant & Doct. Tigur.
E penetrabilibus Nubis venit turbo; & nubium
disperfectionem sequitur frigus. Cum hisce
consonat Calvin. Conc. CXLV. generalem
hunc sensum ponens, Deum tempestatem ex
Nubibus collectis excitare; & præterea esse ven-
tum dissipatorem, Boream, qui frigus adferat.
Requiritur specialius; quod vidit Cocc. IV.
ad Hyberniam tempestatem totam hanc perico-
pen reducens. De חדר ambigit, sitne A
penetrabili, pro alicunde, e loco unde nemo novit;
an a plaga australi. מזרים eidem venti disper-
gentes, sive Boreales: nisi velis, inquit, מזרים
a זר, א' ἀποδραστήν, a locis peregrinis. Pos-
terius vix placeat; prius pertinet ad sententiam
V. qua החדר penetrabile, creditur signare
interius cubile ventorum, titulo אוצרות
Thessaurorum alibi insignitum. Horum &
fedes & clavis inaccesse. Sic indicaretur,
tempore Hyemali regnare Turbines claustris suis,
& penetrabilibus, emissos, ad aërem suo velut
jure persultandum, & continuis, spurcisque,
imbribus, tristandum: nisi quod Sparsores
venti, pulsus, fugatisque, nubibus, acre vicif-
sim frigus inducentes, serenum quidem, sed sim-
ul inclemens, rigidumque, efficiant cœlum.
Rei ipsi, & Lingux, convenientius adhuc
judicarem VI. החדר accipi pro Austro par-
tim, partim pro cœlo madido, & nubibus, im-
bribusque, iude venientibus, clauso. Nempe

חדי est latuit post velum: חדר sive

10 Ab halitu Dei, dat gelu; & latitudo aquarum in constricto.

11 Etiam ad rasilem nitorem dissipat nubem densam: nubilationem dissipat lumen ejus.

12 Et

10 מנשמת אל יתן קרח ורחב מים במוצק;
11 אף כברי יטריח עב יפיין ענן אורו;
12 הוה

Frigoris; eaque grandi figura insignitur. Non nihil ad utrumque Colon dissidii. In primo non tam *Res* impedit, quam constructio; *A Spiritu Dei dat gelu.* Ubi Nominativus? Scite *Vulgar.* I. *Flante Deo concrefcit gelu.*

Sic יהן impersonaliter positum esset; vel & gelu dat, pro *venet, obtinet, concrefcit.* Ad nubem retulere *Doct. Tigur.* II. non adeo commode. A plurimis III. *Deus* resumitur, *A Spiritu Dei Deus dat glaciem.* Ita *Merc. Jun. Pisc.* &c. recte *ventum, flatumve,* simpliciter intelligentes; rejecta subtilitate *R. Levi,* aliorumque Magistrorum, qui *Animam Dei* hic *voluntatem Ejus* interpretati. *Chald.* suo more *verbum Dei* dedit. *Cl. Schmid.* IV.

adfeiscit agentem מזרים septentrionem, ut sit, *A Spiritu Dei* idem Septentrio dat gelu: nil oblitare putans pluralem formam, quod pluralia quæ unam rem denotant, sic se illi patiantur. Non tutum: ut nec illud, quod *Spiritus S.* hic induci velit, ut *Causam primam,* unde *Septentrio,* ut *causa secunda, des gelu.* Mysterium Fidei hoc fulcro lubentius carebit. Omnino audiendus *Cocc.* V. *auram frigidam* intelligere jubens: nam $\text{א} \text{---} \text{---} \text{---} \text{ז}$

est *aura subtilis,* præsertim frigida, & penetrans: qualis ferine spirat, ubi vehementissimum regnat gelu. Paulo liberius *Jun. & Trem.* VI. ab halitu suo *Deus fortis edit glaciem,* neglecto regimine. Constructio, *Ab halitu Dei dat,* ubi jam *Deus* ante inductus, nil habet hiulci: estque ut *1 Reg. 9: 1. Quæm compleviffet Salomo, omne desiderium Salomonis.* Valde tamen usum impersonalem amplecterer; si exemplis res firmari posset. Quærat.

Ibid. In altero colo majus divortium. *Vulg.* I. *Et rursus latissime funduntur aque.* Ex יצק fudit, expressam eo sensu, quem sistit

Pf. 147: 17. 18. ut *congelationi* mox *regellatio* subnectatur. Phrasis abnuet; nam רחב מים Latitudinem aquarum exponi de campis spatiosissimis, in quos defluunt nives liquatæ in ingentes rivus, quod de *Pined.* habet, tractum. Coactum item *Varafforis,* dilatatio aquarum in fusione: nec non *Bolducii,* Latitudo aquarum in effusione. Necdum de *Calore* redeunte cogitandum; quem parum fovet, & juvat, *Auster* ex *Vs. præc.* inductus. Non scitissime *Vatabl.* II. ex *R. Levi,* ponit Latitudinem aquarum in angusto.

Repetit יהן, q. d. facit ut aqua lata adstringatur in pruina. Ut hoc coloraretur, קרח

gelu, glacies, in grandinem, & latitudo aqua, in rorem late diffusum, detorta. *Tigur.* III. *Et latum spatium aquarum pro fundamento:* vel solo. Ex *Ab. Esra* assumptum, cui מוצק centrum, terra. Voluntne aquas in terra similitudinem consolidatas? Eodem tendit IV. quod *Merc.* dat, & Latitudo aquarum est in arcto.

Similiter *Cocc.* nisi quod יהן repetens, maluerit. *Et latitudinem aque in angustum.* Non aliter *Schmid.* *Et latitudinem aque dat in constrictum.* Sic *Radix צוק.* Uterque monuit V.

a יצק etiam dari posse, in firmum, fufumque, instar metalli. Pulcherrima imago ad glaciem duram, & nitidam, instar speculi ex ære fusi, ut submonuit *Schmid.* Confer quæ de vocabulo מוצק prolata ad *Cap.* 11: 15. &

mox infra *Vs.* 18. Blanditur: vix tamen dimittere ausim *Oxymorum* venustum, quod offertur ex oppositione inter רחב latitudinem, & מוצק arctatum; unde supra *Cap.* 36: 16. habuimus רחב לא מוצק Latitudo, cui nihil arctati. Sic Latitudo aquarum est in arctato

Etato, valet, campi illi liquidi, & aquora late fusa, velut compedibus vincuntur, & constricta attinentur, quo minus Naturam suam sequi, id est fluere, queant. Non erat cur Cl. Cler. annotaret, hæc dicta ex vulgi opinione, quæ glaciem aqua densiorem statuit; nam hoc nec Lingua, nec Figura, adfert. Eas extra hos fines trahere, & fiduculis subjicere, haud par.

Vers. 11. In diversa distrahemur. Vulg. I. mire: Frumentum desiderat nubes; & nubes spargunt lumen suum. Significatio a cognato בר adscita. Sanct. ex æquo aptum censet Nubes desiderat, frumentum reddi ad rigationes suas: vel, Frumentum a Nubibus rigari petit. Videtis Lyran. & de Pined. huic sensui insistentes. Vavass. II. Frumentum firmari censens ex Symm. ἐπιπέσει καὶ ἐπιπέσει καὶ ἐπιπέσει, ingenue addit, desiderat, vix convenire, & fatius esse, ut dicatur, Nubes frugibus incumbere, vel dum prosunt imbres, vel dum obsunt.

At בר esse בר Frumentum, tam parum Symmacho credendum; quam LXX. esse ἐκλεκτόν, Electum, in duplici lectione, καὶ ἐκλεκτόν καὶ κατωτέρω καὶ ἐκλεκτόν, unde nihil sani elicere est. Doct. Tigur. III. Nubi quoque negotium rigandæ dat; at dissipat nubem suæ pluviae. 1. בר in rigatione, a ררה. 2. יטריח onerat, committit ei negotium. 3. אור pluvia, cum Rabbinis quibusdam. Pagnin. IV. Etiam propter irrigationem terræ defatigat nubem; dispergit nubem luminis sui.

1. יטריח defatigat i. e. aggravat nubem multitudine pluviae. Contrarium 2. nubem luminis, unde fulgur emicat ex facili, dissipare, ut claritas redeat. Argutius Merc. V. Etiam in irrigatione, nubem eam fatigat Deus, & exeret. Hoc Kimch. intelligit, quasi Deus a nube magnam vim aquarum exigat &c. Sed quum hoc sit de natura nubis, in hoc non existimo fatigationem ejus querendam; sed in eo, cum sit, quod ei contrarium. i. e. cum luce solari dispellitur. Negotium nubi exhiberi videtur, & molestia, quum inter irrigandum a sole dispellitur. Hunc esse sensum declarat posterius, dispergit nubem lucis suæ, i. e. nubem ex cujus discussione lucem restituit. Non Merceri erat Nubem lucis torquere in Nubem qua dispulsa lux & serenitas inducitur.

Adfine VI. quod Crinsoz. dedit, Quum fatigavit nubem largis rigationibus, dissipat nubem lumine suo. אורו pro באורו in hac serie incommodius. Ad solum officium rigandi VII. traxere Jun. & Trem. Etiam pro irrigatione fatigat, impellit instar jumentum, nubem densam; & dispergit nubem lucis suæ i. e. e cujus medio ignea rima micat, percurrrens lumine nimbos. Sic dispergere valebit, circumagere quaquaversum. Magno acumine Cocc. VIII. Veris & Æstatis annua verticula hinc elicit, vertens, Etiam madore fatigat nubem; dispergit nubem lucis suæ. q. d. Hyeme exacta ruit imbriferum ver; rursusque tempestates æstivæ succedunt. Nubem lucis intellige, quæ lucem abscondit, vel & sætam fulguris seminibus. Ad Iridis miraculum IX. Coturc. satis ingeniose; nimis tamen confidenter, ex טרה onus, grave pondus; apud Esaj. urguet, per Metaphoram a succo, prelis & ponderibus expresso, hunc adspectum: etiam in ipsa irroratione Deus nubem premit; atque ea sic pressa spargit lucem ejus i. e. reflectit radios solares, formatque Arcum. Subtilius, quam solidius. Obstant complura; sive Linguam spectes, sive seriem. Duo Phænomena sistit Grot. X. prius Colon convertens, Etiam serenitas premit nubem, nempe ut rorem emittat, qui serenit noctibus manat: & nubes spargunt lumen suum i. e. faciunt Iridem lumine vario. Secutus Patric. Ad בר pro serenitate, tempore sudo, vexillum sustulit Chald. XI. verumtamen בכרירותא in claritate defatigat nubem; dispergit nubem pluviae suæ. Stant hinc Rabbini fere: quibuscum faciunt XII. Doct. Belg. qui per serenitatem fatigare nubem, declarant, radiis solis eam rarefacere. Altero colo Nubem lucis exponunt, vel, fulgure sætam, vel, qua discussa lux redeat. Cl. Schmid. XIII. Etiam in serenitatem fatigat nubem lucis suæ: materia fulgurum gravem. &c. Refert item ad differentiationem. Cl. Cler. XIV. Etiam serenitas amovet nubem: & nubes vicissim dissipat lucem ejus. Adponit, ex re ipsa sic vertendum liquet. Non liquet sane: בר a בר & Clarus, cujus Thema ברר, vix annuat Analogia; nisi Radicem ברר eadem potestate mactaris. Cl. Hott. XV. in Smegm. eodem modo prius Colon expresserat, יטריח ex Arab.

طرح *Projectit, abjecit, dispulit, illustran-*
dum censens. Doct. Cromaj. inaluit, serenitate
propellit nubem, advocans & ضرح
repulit, amovit. A Luth. XVI. expressum
erat, Densa nubes separat se in serenitatem:
perrumpit nebulam lux ejus. Est tatis elegans.
 Tangendum XVII. quod in *Contempl. Mund.*
 propositum, p. 515. ubi *serenitas densam nubem*
fatigans, applicatur fulminibus: & dispergere nu-
bem lucis suae, sonare posse creditur, multitudi-
nem, & copiam lucis collectae, divergere, &
diffundere quaquaversum per aërem. ענן אור

Multitudinem lucis exponi posse, non vincit
 ענן קטרת *Nubes suffitus, Nubes testium &c.*

sunt enim plane diversa. Species fraudi fuit.
 In universum apparet, nimis abstracte hæc
 a plerisque tractata, sine magna connexionis
 cura. Cl. Reim. XVIII. cum *præc. Vsf.* ita
 arctius colligavit, *Etiã purgatione frigidorum*
ventorum fatigat, & dissipat, densis nubes;
dissipat nubem lucis suae, i. e. nubem suam
lucentem, sive fulgurantem. Exillimat ברה
 etiam valuisse, *purgavit; indeque בורית*
smegma ductum: atque hic positum ut ברר

Jer. 4: 11. רוח להבר ventus ad purgandum.
 Magnopere ridet; & palmam ferre videtur.
 Purgationis illa potestas sub *Themate ברה,*
 quod in *Dictionariis* duplicem offert viam,
Comedendi, & Eligendi, ex Origine selsè ulterius
 commendare possit. Istæ notiones *secundariæ.*
 Quid *primarium.* Quid dum liquet. *Avenar.*
 ex ברר *purgavit, ausus, deligere cibos lautiores,*
ex farre electos, & paratos: item, deligere puriores
ex hominibus. Sex exempla, quæ supersunt, non multum
lucis præferre possunt. Purgandi tamen potestatem
confirmat usus late rufus Arabum sub

البري, quod est *nitidare, polire, concinnare*
ascia, dolabra, scalpello, ad nitorem rasilem
usque. Inde XIX. figura, ad genium Arabiæ
conformata, existeret, Etiã ad rasilem usque
nitorem cœli dispellit densam nubem: dissipat
nubilationem lucis suae. Nempe
 ubi אל *subtilior illa, & frigidissima*

aura, tenet, nubibus veluti absterfis Cœlum
renidescit, & sine ulla nubilatione triliti, le-
tam serenamque faciem ostentat. Huc pluri-
mi jactus collineabant. Hous habendus &
alteri Analyfi, quo רי irrigationem a ריה
multus calculus intulit. Iude XX. emergeret,
Etiã rigatione onerat, vel fatigat, densam nubem,
& facit exundare nubilationem suam lucidam, ful-
minantem; vel iride distinctam. Apud Arabes

ריה רוי *rigavit in nubibus perpetuum*
ferne, & ipsum hoc רי רי & ריה
 رية *pro nubium rigatione percerebit.*

ירח *tunc augeri posset imagine apud co-*
rum Poëtas percelebrata, qua Nubes imbribus
fatæ, comparantur cum Camelis onustis,
& sub onere fatiscentibus quali. Ita

حنانة دلوح *Gemens, onere*
gravis, Camela, proprie; improprie nubes.
 Exemplum prostat supra p. 587 *יפיץ* *exun-*
dare facit; ut Pf. 18: 15. Mittit sagittas suas
 ויפיץ *& facit eas nubes diluviare &c. Ad-*
 אורו *Orig. L. I. ענן אורו si in Regimine stat,*

erit nubilatio fulminea ejus. Extra Regimen
foret, Exundare facit nubem Lux ejus ful-
minans. Cl. Vir. ad Esay. Cap. 18: 4. mal-
let, Dispergit nubes pluviam suam. Commo-
dus exit, Exundare facit pluviam suam. Ilti
significationi tantum detulit Vir Summus,
ut eam ibi aptissimam, hic certissimam, ar-
bitretur. Rem magis spectavit, quam quid
loci series exigat. Ab ea Rigatio & pluvia
discedent, nisi enim Cl. Cocc. Itatuas, ab Hye-
me recurri ad Ver, & Aestatem; atque ita anni-
versarium orbem tempestatum compleri. In Ca-
muso aliquid reperio, quod pluviae notioni faveret

الاور من السحاب مورها

De Nubibus אור fluxum earundem designat.

An letitia a lumine dicta, ad pluvias, satorum
letitiam translata? Examinandum. Ad Bi-
vium interim redacta res videtur; ut vel Cæ-
lum depingatur aura illa silente rigidissimi fri-
goris ad nitorem rasilem disserenatum; vel ver-
nis nubibus, imbribusque, iterum subtextum.
 Quid

והוא מסבות מתהפך בתחבולותו
לפעלים כל אשר יצום על פני תבל
: ארצה :

13 אס

Quid sequendum habeam, mihi necdum diluxit.

Vers. 12. Locus in recessu obscurior. Duæ classes opinionum, altera quæ ad Nubem, altera quæ ad Deum, refert הוּא. De nubibus I. ita continuat 1. *Vulgat.* Quæ lustrant per circuitum, quocunque eas voluntas gubernantis duxerit; ad omne quod præceperit eis super faciem orbis terrarum. Eleganter תחבולות

Gubernationes, a re nautica huc applicitæ. De iis late de Pined. Eodem redit 2. quod Merc. habet, Et ea per circuitus convertit se, industria & solertia ipsius Dei: metaph. a funibus quibus nauticæ artificiose navem moderantur. Per circuitus, intelligit gyros, quibus Nubes huc illuc circumvolvuntur per aërem. Hoc a Pisc. Belg. Reim. prælatum. Acutius Vatabl. 3. Ipsa nubes varios agit circuitus nunc in aquam, nunc in nivem, nunc in grandinem conversa, Machinis Ejus, Dei arte, & opera &c. Subtiliter item Codurc. 4. Illa circulari rotatione conversa per ejus machinas &c. Ait *Metaphorica* esse omnia, ab organis & machinis ad aquam hauriendam comparatis desumpta. Connixit 5. acies Ill. Grotii, dantis, Quæ nubes huc illuc delata volvit se montibus suis. Sic rectius verti putem. Nam جبل Arabice mons est.

Habent autem nubes montium speciem. Atqui جبل, ut תבל, funis: جبل, ut תבל, mons, unde Gibello in Sicilia. Illæ montium species in Nubibus etiam parum nunc opportuna. Alia distinctione 6. *Eleg. Crinsoz.* illæ tamen nubes mox per circuitus diversos redeunt, ut sapientissima ejus consilia exequantur לפעלים super operibus hominum. De Deo II. non una item ratione. *Calvin.* 1. Et ipse circulos circumagat ductu suo i. e. mutationes tempestatum per pluviam, & serenitatem, per

12 Et ipse per circuitus circumvertit se gubernationibus suis ad opus eorum; omnia quæ mandaverit iis super faciem orbis in terram.

13 Si-

frigus, & calorem. Vicini Fun. & Trem. 2. Denique ipse per vicissitudines versat secum consilia sua &c. &c. Aliter Tigur. 3. Atque ipse versatur in orbibus, tenens gubernacula, ut opera sua perficiant, quæcunque mandat eis ad orbem & terram. Ad hanc formam fere Cocc. 4. Et ille in circulis versatur gubernaculis suis ad actiones illorum. i. e. in cæli fornice, & diversis illis spiribus itinerum, quibus sidera, instrumenta tempestatum, volvuntur. Non differt 5. Schmid. Et ipse per circuitus circumambulat per prudentiam suam juxta opus eorum

&c. Ad תחבולות ita dissentit, Certum quod in Scriptura prudentiam, & solertiam notet, nunquam funes, vel gubernacula. Ergo reliquum conjectura esto. Debuisset addi, תבל esse Funem, & תבל Nauclerum; itemque תבל Malum navis; unde conjectura verisimili saltem, collegerint Doctissimi Lexicographi, תחבולה sonare prudentiam & solertiam gubernandi. Hoc tuto fati retinetur; nisi firmitus quid locum occupare queat. Arduum decidere, quid mentem Elibri proxime attingat. Primæ classis auctores resiliuisse putem a duritie illa, quæ oriri videbatur, verbo מתהפך versans sese ad Deum applicito. In

secunda classe versans consilia sua, & Linguæ, & rei, minus aptum. Circumambulans per circuitus etiam non satisfacit, nisi aliter explicetur; præsentiam apud omnia complendo per administrationem, quæ prudentissime omnia temperet, atque gubernet. Sic sponte redimus, vel ad Calvinum, circulos circumagat tempestatum, vel ad Cocceum, versatur gubernaculis suis. Mollius fuisset, versat sese gubernationibus suis. In Lex. Cocc. התהפך ex h. l.

Rr rr rr 2

ci-

13 Sive in virgam, sive in placamentum, sive in benignitatem, faciat id obvenire.

13 אִם-לִשְׁבֹט אִם-לְאַרְצוֹ אִם-
לְחֹסֵד יִבְצָאוּהוּ :

14 Au- האזינה 14

citatur in *Gubernatore ad clavum sedente* proprie, improprie de *Deo*. Suspicionem *מסבות* item *nauticæ artis* fuisse; & *מההפך מסבות* esse *versantem sese*, inter navigandum, *flexibus*, & *gyris*, quos prudens cursus exigit. Hoc egregie quadrat in supremi Numinis *Gubernationem*, qua rebus humanis præsidens, clavumque velut universi tenens, *tempestates annuas dirigere dicitur quam solertissime*, & *meteora omnia potentissimo nutu temperare*. & *מכב* & *מכבה* circuitus latissimi usus, haud dubie, olim, hanc vim ex facili admittit. *Metaphora a Gubernatore Navim*, cursumque, prudenter *flectente*, & *versante*, eandem invitat. Ad rem ipsam, de qua agitur, hoc *Schemate* nihil quoque frequentius apud gravissimos Scriptores. Sequens *לפינלם* ad opus eorum Meteororum, evidenter arguit *הוא* ad Deum redire, cuique suam *stationem*, *munusque*, assignante. Hoc de *Nube* minus concinne adfirmaretur. Ad opus eorum hominum; jure merito s. posuit jam *Merc.* Versus sequens etiam non satis rotunde fluere, nisi *Ipsè* ad Deum pertinerit.

Vers. 13. Resumitur, & adstringitur, quod *Cap. 36: 31.* inculcatum. Denuo nempe ad *Tribunal super Nubibus erectum* evocamur, unde *manifesta signa iræ*, & *gratiæ*, emitti soleant. Iterum nonnihil discedit. *Vulg.* I. *sive in una tribu; sive in terra sua; sive in quocunque loco misericordie sue, ens jussit inveniri.* In posteriori colo interitum, in quocunque loco, ad gradationem illuminandam. In terra sua, a *Thoma* argutius reductum ad *nubes*, ex *aporibus terræ ortus*. Alii *terram Dei* interpretati, in qua *Religio vena* viget. Latius pluri *terram orbem*, qui *Dei*; & præsertim *regiones cultas*. Denique de *Pined.* & *Bold.* contrario adpectu, *Terras incultas*, quæ opponantur *שבט Tribui*, & *terre parti habitatae*. Acumen non omnibus placiturum: nec hoc voluisse *Hieronymum*, liquido adfirmare

est. *Castal.* II. item *שבט* pro *Tribu* retineus, *sive in nationem eam, sive in nationis territorium, sive beneficii gratia, immiserit.* Nervus abest: ex tribusque unum conflatur; non sine *Tautologia*; qua *ארצו* terra ejus ad *Tribum* refertur. Pro *Tribu* stant etiam *Nachmanides*, *Lutberus*, & *Tigur.* qui commodius III. *sive uni tribui, sive terre sue, sive homini alicui, beneficium conferat.* Hoc adpectu omnia in bonum exirent; quod *Oeconomiam* loci non explet, quæ & *malum* exigit. Ergo *שבט* *Virgam* sonet necesse. Inde *Merc.* IV. *Tres causas, & fines, ad quos Deus nubes, & pluvias, destinet, proponi censet: 1. ad puniendum. 2. ad fixandam terram cui favet. 3. ad favorem & gratiam.* Postremum a secundo vix differre sentiens ipse, subdit: *Scias hoc posterius amplius esse, quando scilicet Deus pluviam non alioqui necessariam mittit, ut magis fecundetur terra &c. peculiaris beneficii, & favoris causa.* Idem haud dubie voluit, quod

R. *Salom.* medium declarans *בבינונית* in medio gradu, i.e. *nec ad virgam severiorem, nec ad gratiam largiorem.* Eodem collineant *Cocc.* *Schmid.* &c. *Subtilius Calvin.* *Conc.* CXLVI. *Terram suam, vocatam ait, quod Deus sui rationem habeat, quando nos non penitus delet, & exterminat &c.* Alia subtilitate *Jun.* in notis: *Fines tres, quorum duo extremi homines proprie attingunt, quos Deus vel meritis supplicii adscit, vel benignitate sua cumulat: medius universe ad res omnes creatas pertinet, quas liberum ipsi pro auctoritate, & jure, bono vel malo adficere.* Satis concinno ordine V. *Cl.* *Reim.* *sive in castigationem, nempe terre sue, & hominum, sive in gratiam eorum venire faciat illud.* Confer *Cler.* *Mihi* VI. suspicio suborta *ארצו* esse positum pro *הרצנה* *infirmis.* *Iliph.* a *רצה*, ut sit, *ad propitiationem monstrandam.* Nempe *Cælum*, & *iratum tonat, pluitque*, & *placatum.* Item *Serenitas* alia.

14 האזינה זאת איוב עמר והתבונן
 נפלאות אל ;
 15 התרע בשום-אלוה עליהם והפיע
 אור עננו ;
 16 התרע

14 Auribus percipe hoc, Jobe!
 sta, & considera admiranda Dei.
 15 Num nosti quum Numen illis
 manum imponit? & splendere facit
 lumen nubilationis suæ?
 16 An

alia in *virgam*, quum vere *arca* velut cœli
facies: alia *Numen propitiatum* nuncios. לחסר
in munificentiam, magis pertinere ad *ordina-*
rium nature cursum. Non discedere tamen
 audeo a terra *ejus*: quæ venuste inserta sen-
 tietur, si medium אס non *sive*, sed *certe*,
 reddatur VII. *sive in Virgam*, certe pro terra
sua, *sive in munificentiam*, inveniri faciat illud.
 Minus plene הו a *Merc.* aliisque reductum
 ad *Nabem*. Cl. *Cler.* ad *homines*, vel potius
 תכל *orbem*, redire censet. Obstat genus;
 nam תכל constanter *femininum*. Omnino
 ad פעלם *opus meteororum per annuos circuitus*
 referendum. *Cocc.* interposuit *præceperit opus*.
 Plenius פעלם & כל אשר conjungas.

Vers. 14. Peroraturus *Elibu*, attentionem
 denuo polcit, atque in summam nunc colligit
 dissertationem suam *Meteorologicam*, simul
 quorsum ea a se directa fuerit, inculcans.
 Plura pro connexu non addo. עמר
sta, signantissime. *Consiste*, reverentiae *causa*,
 vel & *studii*: inquit *Cocc.* Id fortius,
 quam *Merceri*, *subsiste tacitus*. Recte Cl.
Schmid. *Accinge te, ad attente audiendum, que*
jam porro dicturus sum. Hunc usum ex
 —•— olim commendavi. Addo, *sta*
fortiter, jam, & *contende*, si potes, cum *Deo*,
inimmo & *inaccessio* *Numini* *dubium facturus*
Sapientia, & *Justitia*, *palmam*: ut hætenus
 præ te tulisti. Cl. *Cocc.* *analysis* hinc inci-
 pit *refutationem voti tertii*, quo *Jbus Deum*
convenire optaverat, ad impetrandam manifesta-
tionem consiliorum Ejus. Nobis omnia inde
 ab initio illuc destinata: & quidem eo adspe-
 ctu, quem posui.

Vers. 15. Languidior paulo *interrogatio*; si
 simpliciter accipiatur pro *negatione*, sane non

nostri. Inferendus *aculeus*, qui *pungat*, &
 comprimat simul, *virum audaciam*, qua cum
 Deo congregari, & vel ad *Tribunal*, omni ter-
 rore circumstipatum, cum *eo* concertare pos-
 tularat. *Num nosti?* &c. *Non nosti, nec vel*
e longinquo attingere vales. *Non est ergo quorb*
tantos sumas Spiritus &c. &c. Fortius feri-
 riet, si cum *adfirmatione* enunciatur, *sane nosti*.
 Ita *Sarcasmus* existit, huic clausulæ accom-
 modatissimus. *Eum* *firmat* *Vs.* 19. & *Cap.*
 38. *Vs.* 4. 5. 21. Sunt tamen in illo *Capite*
 complures *interrogationes aculeatæ*, quæ &
 hic eam satis *fortem* & *plenam* præstant.

Ibid. Major difficultas in sensu constituendo.
Vulg. I. *Numquid scis, quando præcepit*
Deus pluviis, ut ostenderet lucem nubium ejus?
 Nimis restrictum. Paulo latius II. *Tigur.* *Scie-*
bafne quum Deus istis leges imponeret &c? *Eo-*
dem redeunt *Jun.* & *Trem.* *Quum disponit de*
illis: nempe *Meteoris*. Nec multo aliter
Merc. *Quum poneret Deus ea admiranda*. *Cocc.*
 III. *Quum appelleret iis Deus animam*. *Am-*
plexus Schmid. *Quum animam puneret super*
illa mirabilia. *Consentit* & *Cler.* *Dissentit*.

IV. *Reim.* עליהם ad *homines* inſectens, ut
 sit: *Quando, vel quomodo, ponit Deus nubem*
super illos. *Rotunde Castal.* V. *Nostine quan-*
do incumbat eis Deus, & suæ nubis lumine ful-
geat. Neſcio an idem voluerit, quod *Groz.*
 VI. *num.* I. applicans ad *Arcum cœlestem*:
 q. d. *potestne prædicere, quando futura sit Iris?*
 Eodem tendunt *Codarc.* *Bold.* *Patric.* *Grin-*

sz. אור עננו. coactius exposuerat *Merc.* *luc-*
em que dissipata nube existit, ut lux nubis, &
nubes lucis, Vs. 11. *eodem* *recidant*. Neu-
 trum stare potest. *Cocc.* melius, *Quomodo &*
cur accendat fulgur? Idem placitum *Junio*,
Belg. *Schmid.* &c. *Blanda* vi trahit *Arcus* il-
 le, atque VII. hunc sensum invitat, *Sane nos-*
sti, quum imponit Deus super illis; & radiare
facit lucem nubilationis suæ. על שם hic abſa-

16 An nosti de libramentis nubis; miraculis perfecti scientiarum?

17 Quum vestes tuæ calidæ fiunt, quando terra sedatur ab Austro.

18 Ex- תרקייע 18

lute adhibitum videtur pro *cobibere*, *inhibere*, *manum imponere*. Ejus rei sacrum signum *Iris*: *Gen. 9: 13. Arcum meum dedi בענין in nubilatione.* &c. Egregie id *Vf.*

12. 13. subtexitur; & per jucunda hinc varietas cutescet. Cum interrogatioue idem sensus retineri potest: *Ecquid nosti, quum manum imponit Deus super illa omnia Meteora: nempe tonitrua, fulmina, imbres, pluvias, nivem &c. atque in Cœli pacati signaculum relucere facit Iridem, lucemque placidam nubilationis suæ?*

Vers. 16. Huc vocant *Libramenta nubium*; quæ, sive per *Sarcasum*, *Ecce nosti!* &c. sive per *interrogationem aculeatam, Ecquid nosti?* omnino pertinent ad illam *pacatam nubium constitutionem*, qua velut *æquilibrio suspensæ attinentur a manu potentissima*. Idem, credo, ad spectus, quem *Cap. 26: 8.* habuimus. *Vulg. dedit semitas nubium:* minus commode. Incommodius *Cl. de Dieu ex Dial. Æthiop* intulit *migrationes nubium*; quos *motus* exponit *de loco, in locum*. Minus feliciter etiam ex collatione *Cap. 36: 29.* inductæ *differentiæ nubium*, vel *varietates*, & *misturæ*; quas *Bolduc.* iterum *Iridi* applicat; quæ

Mille trahit varios aduerso sole colores.

Cl. Cocc. profundum quid tentavit, *Libramenta nubium* vocari censens *מבואר ופסוקי מן ה. e.* in quibus cum stupore contemplandis *animus hominis, recto judicio valentis, occupari digne possit: vel, res testantes Divinam præstantiam apud homines recte judicantes*. Utrumque ab *elibrando* expressum. Traxit *Chaldæus*, qui dederat *investigationes*. Nil plenius, simpliciusque, *Libramentis, æquatis elibrationibus nubium*, quas *Merc. Jun. Pisc. Belg. Codurc. Grot. Schmid. Crinsoz. Cler. &c.* amplexi.

16 התרע על-מפלישי-עב מפלאות

תמים דעים :

17 אישר-בגדיך חמים בהשקט

ארין מדרום :

Cl. Reim. *sublimitatem librationum nubis*, i. e. *sublimem librationem* offert. *Revera על* origine *substantivum*, & non immerito suspecta constructio *Junii & Schmid.* in unum colun, *Nostine de libramentis nubis miracula perfecti scientiis?* Malim cum *Doct. Belg.* bimembre, *Ecquid nosti de libramentis nubium?*

על ידע crediderim olim usurpatum pro *rem bene notam, perspectam, exploratam habuit*. Additur, *Miraculis inquam perfecti scientiarum*. Nempe in eo vel maxime *inaccessa Dei sapientia, & potentia*, oculis sese nostris ingerit; atque perpetuis nos miraculis suspensæ supra caput nubes suspendunt.

Vers. 17. Connexio non adeo liquida. Ipsa etiam sententia cum summa claritate habet nescio quid nebulosi. *Vulg. I. Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerint austro?* Videtur nexuisse cum interrog. *Vf. præc.* per *אישר* *Quod*, resolutum in *Nonne?* Ita & *Pagn. II.* Num quod vestimenta tua essent calida; quum quiesceret terra a meridie? In vicinia *Calv. III.* Quomodo vestes tue caleant, quum terram quietam reddat opera meridionalis venti? q. d. inquit *Merc.* huc calculum conferens, Num sciebas vestes tuas fore calidas, & te calore eneatum iri, quum terra sedata est austris lenioribus, qui vix sentiuntur, spirantibus. Fideiculis admotis contrarium huic expressit *Vatabl. IV.* extrema ex *R. Levi* redens, Cum quiesceret terra a meridie? i. e. Cum nullus esset ventus in meridie, sed in parte opposita, i. e. in septentrione q. d. An nosti calorem vigere in hyeme, cum maxime flat aquilo, & æstate, cum flat auster, vigere frigus? Nil contortius. *Jun. & Trem. V.* Quibus vestimenta tua calent, a meridie quum tranquilla est terra. Subtiliter connectunt, quibus libramentis nubis ita incalescunt vestes tuæ, ut quamvis exilia tibi oneri sint, quum a meridie i. e. so-

sole meridiano, omnis agitatio aëris cessat, unde calor magis fervet. Cl. Cocc. VI. מדרום trifariam exponit. 1. a meridie. 2. dum non flagellatur ab Austro procelloso; sed inde quiescit. 3. postquam austro flaverit. Monet calidas vestes enoriari, quia calorem augent, & lassant ferentem. Copulat per interrogat. Quomodo vestes tuæ calidæ essent &c? Cl. Schmid. VII. audaci Schemate, Num tu es, cujus vestes sunt calidæ, quando quieta reddita est terra a meridie? מדרום declarat a procella austri, postquam turbo austri desit. Eum ingens calor sequi solet, quem Deus velut diffundit ex calidis suis vestimentis. Hoc Jobum facere posse negat Elibu. Hic itaque sensus. Num tu is es, cujus vestes sunt calidæ? i. e. calorem inducentes omnibus, quasi ea vestimentis tuis calidis obtexisses? Cl. Mich. merito duriores vocat Ellipsin. Nobis figura quoque non mollis; quamvis vestes calidas Austri, pro ejusdem sortu, & calefactu, ex Arabia illustrare esset, si locus hicce id ulla ratione pati posset. Alia constructione opus, ad hanc figuram efferendam. Cl. Mich. & Reim. VIII. ligant cum præced. מלאות mirabilibus, ut sit, Nostine de iis e. g. quod vestes tuæ calidæ fiunt? &c? Additur, ita ut pari facultate ad id efficiendum instructus sis. Hoc levando scrupulo adjectum, qui non unus ad hanc insertionem existit. Certe Bolduc. IX. viam suo conatui facturum, rogat, An hoc meretur reponi inter tot alia arcana naturæ? An Jobus tam stupidus, ut nesciret, cur æstus tempore sudaret sub vestibus? An Elibu tam imprudens, ut etiam pueris notissimam questionem poneret? Exhibet mirificam illationem, O tu cui vestimenta calefiunt in quiescendo terram a meridie, expandes cum eo cælos, sortes sicut speculum susum? Ait graviter & profunde Jobum derideri, quod qui meridiano, vel æstivo, tempore, ne modicum quidem æstum pati posset, sed vestes deponere cogeretur, se Deo parem faciat, ac si cum Eo fuisset quando solidissimos & durissimos elaboraret Cælos, cum summo labore, præ caloreque nimio æstivans veluti, atque anbelans, instar Factoris metalla constantis &c. Qui reliquos genuini sensus septa transsiluisse dicit, quid tandem ipse fecisse dicendus? Ansam violentissimæ figuræ dedit Cajetan. X. aliquid humanum saltem, & tolerabile, adferens in h. m. Qui

vestibus tuis calidis es, ubi terra sedatur a meridie, Extendes cum eo ad cælos &c? Ejus expositio hæc. Æstivans in agricultura, & fatigatum hominem, alloquitur, interrogans, an cum Deo concurreret ad faciendam extensionem ad cælos &c. &c. Ad eam rationem concipi posset XI. cum adfirmatione illa sarcastica, quam supra indicavi, Cui vestes incalescunt, quum terra sedatur a meridie, Expandis, credo, cum illo Æthera, firmum instar speculi fusi. Sensus. Qui etiam sedens, auram lenis Austri ferre nequis, sed calore, & sudore, languens, stansque, cum Deo, credo, Cælum illud serenum expandisti, quod sine nubibus speculi arei nitidissimi instar renidescit, ab aquilone. Non injucunda oppositio, ad quam Aquilonem צפון assumo ex re ipsa: succinente

versu 22. Vereor tamen ne, vel sic, argutius sit, quam verius. Cl. Cler. XII. hic annotat, Quid hæc sibi velint, ignoramus. Si quid conjecturæ dari possit in tam densis tenebris, dicerem, quæri a Jobo, an sciat quando calidis vestibus utendum sit; seu quando Deus, ventis australibus coercitis, boreales inducet. Scimus hoc fieri circa hyemem. Sed nemo quo mense, & die, futurum sit, tenet &c. Non patitur Lingua. Res etiam parum favet: & jam antiquius mihi, quod recepta versio offert. Eam XIII. defendit, & illustrat, Doct. Niewent. Contempl. p. 901. 902. Existimo tamen XIV. nimis arctis finibus inclusum hunc versum; nec tam Questionem hic poni video, quam Characterem temporis, & Cæli, quum terra a meridie sedata, omnibus vestes nimis calidæ redduntur, & jam nudi procedere mal-

lent homines, si verecundia permitteret. דרום Meridies, Auster, stat adversus צפון Septentriorem: Eccl. 1: 6. & 11: 3. Ezech. 42: 17. 18. Non inveno pro ipso vento, multo minus pro Turbinæ australi. De tempore, vel sole meridiano, etiam nasciam. Relinquitur sola plaga meridiæ, unde lenes auræ terram sedare, & calore suffocare, solent. Hoc cum præced. V. sic colligarem, Sane nostri de libramentis nubis. Quum vestes calidæ fiunt, in statu sedatissimo terræ a meridie adducto. ושב Quum, ut Gen. 30: 38. Deut. 11: 6. Posses etiam, Cui vestes calidæ fiunt &c. Tu cum Deo ad clavum sedes, opinor, viceque Cæli temperas. Cum

18 Expandis cum eo aethera tenuissimum, firmum sicut speculum fusum.

18 הרקיע עמו לשחקים חוקים

כראי מוצק :

19 Notum fac nobis, quid dicturi simus illi; nos quidem non confisimus in acie propter tenebras.

19 הודיענו מה-נאמר לו לא נערך

מפני חשך :

20 An היכפר-- 20

Cum *interrogatione* idem aculeus manebit.

Vers. 18. Meus jam plane *Mercerus*; cum *asseveratione Ironica* hæc efferens, *Scilicet cum eo diducebas atherem, ut expansus esset more tabernaculi*: Ps. 104: 2. Hinc & *Luth.* stat, inferens, imo *vero Cælos expandes cum eo &c.* Cl. *Schmid.* cum plerisque censet *antecedentibus interrogationibus* melius in hæreret. Non repugno; si modo *interrogationes fuerint, non asfirmationes.* Id in medium delituit, quum res eodem recidat. Sed quænam hæc *expansio?* Ad *Creationem* retulit *Vulgar.* Tu forsitan cum eo fabricatus es Cælos, qui solidissimi, quasi ære facti, sunt. Confimiliter *Tigur.* An cum ipso extendebas aethera &c. His *accusative* positum. *Jun. & Trem.* arguto flexu, An *expanderes cum eo cælos junctos superioribus nubibus?* i. e. quid posses prestare in *creatione si redintegranda esset?* vexatur *præpos.* *h.*

Cl. *Cocc.* habet. An *pandebatur cum ipso atherem &c?* Addit, *vel in prima conditione, vel quoties aether serenus panditur evolutis nubibus.* Totum illud quod *רקיע* *Expansum* in *Genesis* dicitur, hic denotatur. Id *ventis, nubibus, imbribus, tonitrubus, fulguribus* percellitur, ac *turbatur*; mox *sudo celo solidescit instar speculi fusi.* Ex *metallis fundebantur olim specula.* Consonant quæ Cl. *Schmid.* dedit, de *Cælo sereno, perspicuo, invariato, a nubibus purgato, quod representet fusum, solidum, levigatum speculum.* *h.* *resolvit in להיות Expandisæ cum illo ut sint in cælos?* Sic *supplendus foret Accusativus.* *Simplicius h. Emphaticum* quod *Accusativis præponi amat, ex Syriacismo, quin Hebraismo, sæpius indicato.* Ill. *Grot.* laudat, qui *חלקים* *leves, levigatos, mallet,*

pro *h. fortes, firmos.* Postremum *plenius*; nam non *nitens* tantum, sed & *firmus, immotus, solidus* quasi *Cæli status*, delineatur, qualis in *firmamento* relucet: & qualem *repræsentat Aether in serenitatem nitidissimam diffusus, atque a nubibus deterfus.* Hoc *intendi, ex universa Oeconomia* hujus *capitis, atque ex Vs. 21. 22. manifestum.* De *firmamento & Orbibus Cælestibus*, hic cogitare, *materia solida constans, ex opinione Veterum, extra scopum*; quum *oratio Elibui sit figurata*; isque non *doceat, que sit materia Aetheris, aut firmamenti, sed tantum pingat ad aspectum Cæli lucidissimi, & firmissimi simul, quum longa tenet serenitas, æreum veluti fornicem, auri fulgore suffusum, oculis ingerens.*

Vers. 19. *Acrius insilitur in Sarcasimum eundem*; atque ad *Scopum* tandem *revocatur* tota *excursio.* In modo *concludendi cum acumine regnat obscura quædam profunditas sensuum, in quibus assequendis, & constituendis laboratur.* *Vulg.* 1. *Ostende nobis, quid dicamus illi: nos enim involvitur tenebris.* *Agnoscit de Pined.* in *Hebr.* eo esse: *Non disponemus, vel non ordinabimus propter tenebras.* *Recte* addit, esse *verbum Forense & militare.* *Inde profert 1. Non audemus litem, aut diem, Deo dicere, neque ad illius tribunal provocare. 2. Non disponemus sermonem aptum, & idoneum, de Divinis operibus. Imparati sumus coram illo dicere; quanto minus contendere.* *Propter tenebras: propter ignorantiam in qua versumur omnium rerum. Oportet igitur Divinæ Sapientiæ nos nostraque submittamus.* *Similia reperio apud Calvin. Conc. CXLVI. Merc. Jun. Tigur. Belg. Patric. Crinsoz.* *Ex alia notione verbi ערך malebat Cl. Schmid.* *II. Quid dicere possimus illi? qui non aestimamur propter tenebras. Qui propter ignorantiam, in comparatione ad illum nihil aestimandi.* Sic *el.*

20 הִסְפַּרְתָּ לוֹ כִּי אֲדַבֵּר אִם-אָמַר

20 An narrabitur illi, quum loquar? Si quis dixerit, sane absorbebitur.

אִישׁ כִּי יְבַלַע :

ועתה 21

21 Et

esset, ut *Pf.* 40: 8. אין ערך אליך *nihil conferre tibi.* Sed & in eo usu inest vis *contentionis & certationis* quasi, ut indicatum *Cap.* 28: 17. 19. Fortius, & erectius, III. quod *Cocc.* dedit, *Non confisimus contra tenebras.* Nos non pares sumus hęc tenebris. Quę nobis manifestantur, & videnda offeruntur a Deo in hoc seculo, sunt tenebrę, non lux. Tantum interest inter *visionem Dei*, & *visionem presentium ejus operum*, quantum inter *lucem & tenebras.* מפני *pro ממוֹל* *אֵן מְמוֹל* *אֵן מְמוֹל*. Egrege! *Supra Cap.* 33: 5. habuimus ערכה

לפני התיצבה *Instrue aciem coram me; sta firmus.* Inverso *Schemate* subsumit, eandem tundens incudem, *Nos quidem non instruemus aciem a facie horridę caliginis.* Debuisset dicere לפני, *ad faciem, coram, contra*, sed dedita opera substituit מפני *a facie*, jam *conterriti*, nempe, & in fugam compulsi, antequam oculos sustulimus. Ad *Clausulam* penitus introspectendam IV. teneatur duplex *aspectus Cęli*, alter *tenebris horrens*, alter *luce radiante micans.* Deus consimiliter, & in *tenebris imperviis*, & in *luce inaccessa*, habitare dicitur. Artificiose hinc, & graviter, contextus *Epilogus*, qui convincendo penitus *Jobo* destinatus, nihil a superiori vehementia remittere, sed eam adstringere, & cumulare, debet. Aculeatissime ergo, *Notum nunc fac mihi*, Tu qui cum Deo in certamen descendere petivisti, *quid dicturi simus illi? Non instruemus aciem a facie horridę caliginis.* Mihi quidem *formidolosior illa caligo*, quam Deus sibi circumfudit, quam ut adversus eam oculos atrollere sustineam, nedum aciem ordinare. Si tibi tantum animi, viriunque, ede quid dicturi simus. *Codurco* simile quid observatum, ad *Vs.* 21. parebit.

Vers. 20. Impeditior ratiocinatio: nec constructio omnino plana. *Vulg.* I. *Quis narrabit ei, quę loquar? etiamsi loquutus fuerit homo, devorabitur.* Exponit de *Pined.* si cuiquam ad *Dei Tribunal* aut *pro se*, aut *pro alio*,

dicendi copia fieret, devoraretur procul dubio. &c. Eodem redit *Varass.* *Nec ipsi possumus cum Deo colloqui, nec suppetit, qui se nobis interpretem, & sequestrem præbeat, apud Illum.* Idem dederat *Merc.* Num audebit quispiam ei referre meos sermones, si de eo queri, aut cum eo contendere volucro; ut quod ego non audeo, tentet alius? Non sane. Si dixerit aliquis, *se mea verba relaturum, sane absorbebitur: Opprimetur illius majestate, & lucem inaccessiblei ferre non poterit.* *Languidius Doct. Tigur.* II. Si loquar, num ei narrabitur? quod si quisquam loquatur, est illud tamen imperfectum. Videntur spectasse verba absorpta quasi, *semiplena, præclusa terrere.* Non valde ad scopum III. *Vatabl.* Numquid opus habet *interprete* qui annunciet *Ei*, quę loquimur? Nequaquam. Novit enim corda. *Forense* quid a *Jun. & Trem.* IV. expressum: *An in acta referretur ei, si loquar: an diceret quis? nam absorberetur.* Respicitur ad vim scribendi, sub ספר. Simile quid apud *LXX.* reperies. *Cocc.*

V. *An referretur illi, ubi loquutus fuero? si dixerit vir, quod læsus sit? Declarat: Possuimus aliquid quamvis maximis rationibus instructum loqui, quod ad Eum referatur? Enimvero si vel magnus Vir dicat se læsum esse, an quia magnus est apud homines, tanti erit apud Deum, ut ratio ineatur cavendę ejus offensę?* Repositum in *Lexico*, ubi citatur *2 Sam.* 17:

16. פֶּן יְבַלַע לְמֶלֶךְ וּלְכָל הָעָם *Ne nocentur Regi &c.* Teneo cum *Doct. Belg.* *Ne absorbeat Rex, & populus universus.* Est *Lamed Emphaticum*, omni casui aptum. Manere tamen posset idem hocce, si plenius, rotundiusque, exiret, quam reliqua, cum accessione ex *Cap.* 2: 3. ubi *absorbere*, est *nocere, perdere.* Inde existeret, *si diceret Vir, quod absorptus esset*, injuria ei facta. Sed non video, qui stare queat. *Schmid.* VI. adfert: *Num narrabitur ei, quando locutus fuero? si vir dixerit, quia absorbebitur.* i. e. *Non sane: nam absorbebitur, in nihilum abibit, evanescet; nullius ponderis & momenti erit, id quod dicit*

21 Et nunc, non intuentur lucem, quum splendidior illa, in æthereis plagis; ventusque transit, & purgavit illas.

21 ויעתה לא יראו אור בהיר הוא

כשתקים ורוח עברה ותטהרם :

22 A בִּצְפוֹן 22

Deo de sermone meo. Trajectione utitur non molli. Eleg. Crinifoz. VII. An explicari possunt res illæ, de quibus mentionem feci? Si quis aggrediatur, statim difficultate materiæ absorbetur. Deflectit non nihil. Bold. VIII. Numquid Ipse talis est, ut necesse sit ei recitare quæ dixerit: etiamsi ego, aut alius, tam profunde differeret, ut mente captus, & absorptus videretur. Mihi per hæc omnia eunti, ex tenebris radiolus lucis, si forte, micat; atque hoc audax suggerit Schema VIII. Non consistemus in acie ante horridam caliginem. Quare non? Num narrabitur illi caligini, quum ego verba deducam? Si quis dixerit quid, sane absorbetur, quod dicit, & qui dicit. Telum, quo Jobus a contentione cum Deo deterretur, sic intorquetur. Insanus, qui cum caligine vellet disputare, in certamenque cum ea descendere: nam & ipse, & verba ejus, confestim absorberentur. Major insania hominis cum Deo in congressum, & contentionem, sese immiscens; quippe qui certo certius immensitate illa impenetrabili sit absorbens. Conspirat cum num. I. eique Figuram sublimem adjungit.

Vers. 21. Verbis serenam lucem diei pingentibus, veluti nox quædam circumfusa, quæ implicuit, & ditraxit, Interpretes. Vulg. I. At nunc non vident lucem; subito aër cogitur in nubes; & ventus transiens sugabit eas. Varie declaratur. Sunt 1. qui ad Meteora, & lucis ac caliginis in cælo vicissitudines, iterum recurrant, connexionis cura liberi. Alii 2. figurate hæc accipiunt, quasi Elibi scientiam hominis per exiguam esse, & obscuram admodum, simili hoc iret illustratum, quod quum lucem videmus, aut videre nos putamus, statim illam confundat, eripiatque, nubes. Videlicet Sancti. hanc summam ex Hieron. Bedæ, Cajetan. Dionys. Ilugone, conficientem. Paulo aliter 3. Vavass. At nunc mortales ne satis quidem advertunt repentinam serenitatem, quem admodum aër se in nubem induat, quam continuo ventus a septentrione dissipet, auream lucem inducens. Ostandit a simili Deum non posse comprehendi. Plenius 4. de Pined. Non ad

meteora redit, sed ex meteoris pulchram similitudinem conficit: Nempe sicut Deo jubente nunc eripitur nobis lumen offusa nube, nunc illa disjecta restituitur aurea lux, quamvis neque prælucide serenitatis rationem perfecte cognoscimus: similiter Divinorum Judiciorum, & providentiæ, ratio, nobis perobscura: nunc enim se ille caliginosum, nunc letum, præbebit: nunc subitam tempestatem miseriarum coget; nunc serenitate sua nubila illa depellet. Ergo ad Deum formidolosa laudatio. Elimaius quid dare potuissent, nisi aër in nubem coactus subito, ubi Hebræa sistunt purum in æthere splendorem, partem lucis interceptisset. Adhæsit interim hoc ipsum Pagn. & Vatabl. sic reddentibus; ex R. Levi II. Nunc quoque non viderunt lumen lucidum quod est in Cælis: at ventus transit, & repurgat illud. Propter nubes offuscantes, inquit, non viderunt; quæ tamen mox vento adveniente fugantur. Non fluit e limpido. Limpidus Merc. III. Nunc autem non vident lucem quæ splendida est in æthere; ventus transit & mundavit illum. Quum ab aquilone aurum venit &c. Capit, ut argumentum a minori, sic digestum: Quomodo homines ad Deum accedere, & cum eo disputare possint, vel audeant, quum nunc lucem solarem quæ clarissima in cælis splendet, ubi vento pertransiente serenati sunt, & ab Aquilonari vento discussis omnibus nubibus, & nebulis, lucidissimus est aër, ejus, inquam, lucis adspæctum ferre non possunt. Qui ergo lucis illius inaccessæ radios ferre possent? Pulchrum hunc conspectum exhibuerat Castal. V. 20. 21. 22. ita dextre contextens IV. Scilicet illi exponetur si loquar, aut scibitur homo cum fuerit absorptus? cum ne fulgentem lucem quidem aspicere possint homines, quæ est in æthere quem præteriens ventus expurgavit: veniente a septentrionibus auro. Dei terribilis est majestas. Eodem collineant Jun. & Trem. V. qui monent אור Lucem hic אור יִסְתַּחֲסֵם signare solem. Collineat & Cocc. VI. hanc summam ponens. Homines qui solem fixo obtutu non intuentur, quum nubibus dissipatis splendet, quomodo intuebuntur Deum, ut coram Eo

cum

cum fiducia loquantur? De seq. *Vf. mox.* Ab his partibus stant & Reliqui fere, quos laudare solemus. Non nihil officit illud לָא רָאוּ

לָא non vident, pro non possunt, non audent, inueniri. Hoc ansam videtur dedisse Cl. Schmidio VII. in alia omnia abeundi, tum sensus, tum nexus, ratione. Sensum hunc dedit, *Et nunc nonne vident lucem, quando splendida est in caelis, & ventus transit & purgavit illos? A septentrione nonne aurum venit? Per interrog.*

לָא pro הָלָא nonne vident? utique vident.

Parilliter *Vf. seq.* Nonne a septentrione aurum eruitur & invenitur? Nexum huncce format, ut comparatio instituatur cum rebus mundi quae videri, & inveniri, queunt; quum Deus sit imperscrutabilis & inaccessae majestatis, quae una cum Judiciis suis sapientissimis ac justissimis a nullo intellectu penetrari queat. q. d. Lucem caeli sereni adspicere possunt homines, & Aurum etiam in abstrusissimo Aquilone absconditum invenire, & eruere: at Majestas Divina nimis formidabilis, quam ut ad eam accedere, eamque perscrutari queamus. Libertatem quisque suam retineat. Observamus

tamen ad hæc: 1. לָא pro הָלָא Nonne? non valde tutum. Infirmius adhuc 2. ut verbi sequenti inferatur, Nonne aurum venit &c? 3. *Aurum venit*, pro *Hominum industria inde eruitur, & invenitur*, non bene fultum item, nec usu Linguae, nec rei veritate: de quo mox plura. Ideo 4. assumendum fuisse fulcrum extra textum, in abstrusissimo Aquilone absconditum Aurum. 5. Cur hæc duo comparate posita essent, dici non posse, citra argutiolam: nam aurum, hac in collatione, conditionis diversissimæ a Luce. Nec Lux 6. ab hominibus eruitur, aut invenitur: sed ultro se ingerit. 7. Non opus esse, ad lucem inveniendam, ut Cælum ventis purgetur. Vel hoc saltem Viro Docto aliud suggerere debuisset: nam expositio, qua sub fine utitur, stare nequit: Nonne dantur media, quorum beneficio lux videri queat? utique dantur. Nam quando cælum serenum; aut quando ventus transiverit, & purgaverit illud; datur nobis copia videndi lucem &c. 8. Non valde cohærens, Lux videtur, quum cælum sudum; Aurum eruitur vel ex Aquilone. Deus nec videtur: nec penetratur. 9. Imaginem Lucis creatæ, cujus

splendorem liquidum, & aureum, ferre nequeant oculi humani; multo aptiorem, ad majestatem inaccessam Lucis inreatæ inculcandam. Præsertim 10. quum non tantum imperscrutabilis profunditas judiciorum Dei insinuetur, sed etiam Immensi Numinis Majestas formidolossissima, cujus Jubar omnem aciem creatam præstinguat, & sacro horrore perfundat. Ergo nec gradum tueri potest adipectus ille, quem Cl. Cler. VIII. proposuit, interrogatio item usus: nisi quod *Vf. seq.* eam omittat, & Aurum pro Aureo Jubar accipiat: h. s. Quamvis in Cælo nubes fuerint quibus lux incipiebatur, tamen homines postea vident, nubibus aquilone discussis, aureum Solis Jubar: at Dei semper tecta Majestas; ut nunquam humano intellectu capi, nedum oculis corporeis cerni queat. Dimidia pars scrupulorum levatur: dimidia manet: nec hoc voluisse Elibuum, liquido confirmari posse puto. Allegoricam clavim IX. arripuit Bold. censens Jobi Hypocrisin, & gesticulationes (quas confinxit ei obiectas) mimicas inter orandum, sic perstringi. At ut plurimum hujusmodi homines non cognoscunt ipsum verum, & lucidum, lumen quod e Cælis est: neque verus Dei Spiritus corda purificans, transivit per eos. Sed propter tempestates Aquilonares concipi solet ab hominibus lux aurea splendidissime sapientiæ &c. Qui talibus deliciis pascitur, ex *Gloss. Ordin.* aliisque ad satietatem se implere poterit. Non procul a vero Codurc. X. Si Dei præsentiam nemo sustinet, quando nube obvelatur, quis lucem ætæritæ ejus ferre poterit. Non possumus mente assequi sublunaria, quanto minus cælestia? Lucem illam invisibilem Dei describit per ætheream, cum depulsis toto cælo nubibus Sol nitet, & coruscat. Non poterimus ergo consistere apud illum, aut quicquam in ordinem digere, tum ob tenebras, quæ ab ejus præsentia deterrent omnem hominem; tum ob lucem; nam majestate absorberemur. Dispositio, & ordo, placent; præsertim, quod הַיָּרֵךְ tenebras, & אֵיךְ lucem, referat ad inaccessam Dei Majestatem. Sed non implet vim loci, quod hæc trahat ad hominis ignorantiam circa naturam rerum; quasi Elibu jam scire vellet, quid Deo responsuri essemus, si a nobis rationem peteret verum, quæ jugiter oculis nostris obversantur. Enimvero non excludo illam ignorantiam, sed hoc Epilogo refrænari maxime au-

22 A Septentrione aurum venit: super Deo terribilis Majestas.

22 מצפון זהב יאתרה על-אלוה

נורה הוד ;

23 Om- 23 שרי

tumem arrogantem istam *Fiduciam*, qua congressum cum Deo sibi dari poposcerat *Jobus*. Ante oculos itaque *XI.* proponit Nostro acutissimus hicce *Disputator*, ab una parte חשך tenebras, horrorem incutere natas, ab altera parte *Lucem*, blandam illam quidem, sed quæ paululo nitidior si sit, oculos statim serenitate sua perstringat, seque propius inspicere, & accedere, non debere, commoneat. Utrumque *Emblema inaccessam* immensi & *Æterni Numinis Majestatem* gravissime depingit, hinc vertiginem ex tenebris offundendam, illuc visus præstrictionem, rotationemque, ex ipsa *Lucis claritate* metuendam, ostendens. Ad hanc rationem omnia placide decurrere videntur.

1. ועתה *Et nunc*, aptum instantiæ, ac conclusioni. 2. לא ראו non vident homines, pro videre nequeunt oculis apertis, nil habet quod magnopere offendat. Vehemens tamen me tenet suspicio, esse formam antiquam *part. pass.*

ראה *Radice*, 2. ראו, vel potius ראוי, pro ultimam *Job*, vel *Vaw*, prolatam. Geminum dedimus ad *Cap. 15: 22.* צפו, pro cui imminetur. Sequetur germanum עשו pro עשו *factus* *Cap. 41: 25.* Hinc nascitur, *Et nunc non visibile lumen*, i. e. non patitur se acri & inconnivo oculo aspici.

3. אור vel *Sol*, vel *Lumen solis*, quod malim, quia ipsa serenitas nitidior paulo, acriusque, oculis alludens, & allabens, loci sententiam abunde implet; quin vim argumentationis intendit. 4. בהיר *candulus*, *splendidus*, ex *Chaldaica Dial.* illustratum a *Merc.* & aliis. Ex *Arabica* item a *Groc. Codurc. Boch. Hotting.*

Cromaj. &c. Addere liceat אור apud *Arabes* non usurpari nisi de luce acris micante, ita ut prægraves quodammodo, vel ordinariam lucem vincat. Nil opportunius, pleniusque, hac in sede, ubi בהיר הוא si-

gnat lucem paulo fortius micantem, quam solet. Vides 5. quare æthera a transeunte vento purgatum induxerit; quod tum illa acrior serenitas, & vibratio lucis, quam oculi nostri ferre nequeunt, exillat.

Verf. 22. Admirabilis sententia, omnes numeros sublimitatis explens: Ab aquilone aurum venit; super Deo formidabilis Majestas. Ad literam I. intellectum a *Lyran.* aliisque, momentibus etiam in *Septentrionalibus oris Aurum erui.* Res certa: nam *Phasis Colchorum* inter *Auriferos fluvios* nobilitatus: & e *Caucaso* ramenta auri purissimi deseri a *torrentibus Apium. Alex.* annotavit. Hoc qui multis probaverit, non multum vincet; nam nobilius, & copiosius, haud dubie, *Aurum Arabie, & Austri.* Alienum ergo a sede loquentis; alienum præsertim a serie orationis; ut ad *Vf.* præc. pluribus discussum contra *Cl. Schmid.* cum interrog. vertentem, *A septentrione nonne aurum venit?* Argutius insittitur in vocabulum צפון, quasi *Aquilo* a צפון abscondito,

remoto, sic dictus, daret; *Etsi septentrio remotus a nobis, & aurum ibi valde absconditum, inde tamen eruitur, & ad nos venit.* Nimis sæpe nostra nos acumina ludunt. His certe ludendum se dedit *Sanz.* II. quum suspicatur, esse proverbium *Lumen*, in quo *Aquilo* significet locum, vel statum, darum, apertum, inaccessum; itemque *Aurum*, magnam aliquam commoditatem: quasi *Elihu* nunc ostenderet *Jobo*, quid commodi capere possit ab *Aquilone*, i. e. a dolore, paupertate, ignominia; nempe modestiam, & submissionem, que omni auro pretiosior. Addit & aliud, quod ex litera & figura mixtum; quasi *Formidolosa ad Deum laudatio* (sic *Vulgat.* ultima expressit) compararetur cum auro aquilonari, id est, cum re omnium pretiosissima. Intelligit per *laudationem formidolosam*, quæ cum metu ac religione fiat, ex spiritu contrito, & afflictio. Qui *Allegoria* delectatur, mallet jam forte III. quod *Gloss. Ordin.* propinat, per *Aquilonem*, peccati frigore constructam gentilitatem signari, per *Aurum fideles*. &c. &c. vel quod *Philipp.*

Nos aurum sanctos intelligimus, qui ab Aquilone Diabolo Domini sanguine redempti. &c. Quanta intemperies! Non temperanter IV. *Bold.* Sæpe ab Aquilone i. e. Borealibus, vehementioribus, procellosisque ventis, concipitur timor Dei, quæ est velut lux aurea splendidissima sapientia. Desultorem agit: & quum *Vs.* præc.

רוח Ventum detorsisset ad Spiritum Dei, hic subito ad ventum procellosum transfilit; quo scæviente, & omnia sternente, homines consumentur, & Deo offerant formidolosam laudationem. Rem ex parte attigerunt Græci V. qui

לא ראו *Vs.* præc. ut nos, expresserant *שׂוֹרֵי הַצָּפוֹן* τὸ φῶς; nunc subtexunt, Ἄντ' Βορρῆ ἰέφθ' ἄσσοσυδῆ. ἐπὶ τῶν μέγαλ' ἢ δὲ α καὶ πμῆ.

Ipsam tamen sententiam everterunt אלה Deum in אלה Illa commutantes. In *Comm.*

Hieron. VI. reperio: *Audivi quendam ita dicentem, quod æstatis tempore, sole in Aquilone nascente, aurora ardentior rutilet; ita ut ipse sol aureum colorem præferat: q. d. nunc Eliu; inde aurum venire, i. e. mundo flammeam rotam solis obriri: & super hoc præclarum sydus ad Deum formidolosam hominibus esse laudationem. Est quod probes; & est quod rejicias. Aurum pro Sole ipso, Globum aureum referente, etiam sumit, Eleg. Crinæ. VII. ad hunc nexum satis concinam, Quod si oculo fixo suspici nequeat radians lumen Cælorum, quum per ventum pulsus nubibus, Sol nobis ab Aquilonibus detectus veluti micat; quanto magis in Deo gloria inaccessible præfulgeat? Plurimus calculus VIII. tendit ad lucem solis serenissimam, liquidissimam, & aureo fulgore rutilantem in Cælo, quum omnes nubes Aquilonibus fugatæ, & detersæ. Ita Rabbini plerique, & universus ferme Chorus noster, exigua differentia, quam enotare vix pretium. Laudant*

Zach. 4: 12. ubi זָהָב aurum, est oleum flavum & splendens. Nonnulli addunt ex Jer. 51: 7.

בּוֹם זָהָב poculum auri, pro viti rutilantis. Apud Arabes ذهب Aurum sese ad similes figuras læte porrigit, ac præsertim in Cælo rutilante concelebratur. Defungar uno specimen ex Schol. ad Moallek. hunc veteris Poëtæ verficulum laudante.

والشمس تجنح للغروب
وقد جرى
ذهب الاصيل على لجبين
الماء

Solque inclinabat ad occasum, jamque cur-
rebat
Aurum vesperæ super argento aquæ

Nemo ergo durum vocet tropum, qua nihil mollius, splendidiusque. Apud Græcos, & Latinos, segēs talium. Aureus Sol, Auricomus, Aurea lux, passim, & Aureæ cavernæ cæli apud Varr. Item abstracte Aurum, ea granditate, quæ colurno Orientis æqualis. *Val. Fl. L. 2. 55.*

Quin agite, O Socii, micat immutabile
Cælum.
Puraque, nec gravido surrexit Cynthia
cornu:
Nullus in ore rubor: certusque ad talia
Titæ
Integer in fluctus, & in uno decidit
Auro.

Stare nequit Euro, quod edi solet. III. Hein-
sius tentabat, Vicino decidit auro: quod lan-
guidum: nec aurem implet, genuino decidit
auro. Celeb. Burn. mallet, Et mundo deci-
dit auro, vel ore; non nimium tamen istis tri-
buens. Mihi flacci genium, spiritumque,
reddere videtur, in uno auro, i. e. constanti,
perpetuo, æquabili, nullis nubibus fuscato. Sic
uno sub ictu, mox inf. *Vs.* 259. & Lib. 7:
230. uno sub frigore; & uno vultus pallore gela-
ti: L. 12. 168. quæ optime explicita, de
continuo, & omnia obtinente simul. Eadem gran-
ditate iterum *Val. L. 5: 370.*

Et sævo cum nox accenditur auro
Luciferas crinita faces.

Describitur formidolosus cæli aspectus, quem
fabar crinitum Cometæ efficit; quod inagno
ipiritu sævum aurum vocat Poëta, quo Cæ-
lum accendatur quasi. Isti terrori unice res-
pondet Luciferas, quod pro Luciferas Cl. E-
ditor substituit. Capitalis emendatio. Ex *Sihō*
ibid. laudatum.

23 Omnipotentem non comprehendere valemus; Magnus est robore; & iudicio ac magnitudine iustitiæ non opprimit.

כח כִּי לֹא מִצָּאָהוּ שְׂוִיָּא נַח 23

וּמִשֵּׁשֶׁט׃ וְרַב צְדָקָה לֹא יַעֲנֶה :

24 Prop- לכן 24

— Clypeumque accenderat auro.

Et ex Claud.

Stellas accendit in auro.

Hæc omnia *Auri* a *Septentrione* venientis figuratam, quam secuti sumus, acceptionem, stabiliant. Addidi olim, nec poenitet, *præstrictionem visus*, quam *Arabes* adscivere sub

זהב — כֶּסֶף, quod speciatim valet, præstri-

elos habuit oculos ex fulgore auri. Mire quadrat in hac sedem: *Ab Aquilone*, Cælos perficante, & tergente, venit *Aurum* oculos præstringens: super Deo formidolosa Majestas est.

על quod plerisque apud *peres*, esse hic possidentis, bene monuit *Schmid*. Intendit, quod *Cl. Mich.* clarius, signari indutum, prædictum *Majestate*. על super in vestibus, & ornatu, solemne. Sententiam, simulque *Oeconomiam* loci, ad *Vf.* præc. satis puto illustratam. Concludo, ut incipiebam, locum hunc םַשְׁטֵם cumulatissimum sistere, cui par, aut secundum, vix dabitur.

Vers. 23. Desinitur in illustri *Gnome*. Eam *Vulg.* I. sic expressit: Digne eum invenire non possumus: Magnus fortitudine, & iudicio, & iustitia; & enarrari non potest. Illud *Digne*, ex ישרי quod sufficiat, ortum suspicor. Ultima a ענה respondit, sic inflexa, monentibus

& de *Pined.* ac *Vavass.* Plenius *Tigur.* II. Qui quum sic *O. M.* non invenimus eum, quumque sit amplissimus potentia, & iudicio, & eximie *Iustitiæ*, non respondebit. Observat *Merc.* III. sic יענה scribendum fuisse

at יענה nihil aliud dare posse, quam, non affligit, vel affliget. Supplet ille, מלכו ex animo, lubens: q. d. quum nos castigat, etiam-

si nobis malum videatur, est potius in bonum nostrum. Addit & alia, bona in se, sed a loci hujus nervo alieniora. *Fun. & Trem.* IV. paulo aliter struunt, & explicant: *Amplissimus est virtute*; sed *iudicio*, & *magnitudine iustitiæ non affligit*: i. e. non utitur *omnipotentia*, ac *summo jure*, erga creaturas suas &c. *Rotundius Cocc.* V. *Omnipotens est*, non comprehendimus ipsum, plurimus viribus; & *iudicium*, atque *omnem iustitiam*, non opprimit. Non molle רב צדקה omnis *iustitiæ*. Simili

li *structura Aquila* dederat, אֵיךְ יִתְחַשֵּׁב אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַמַּלְאָכִים וְאֶת הַבְּרִיָּוִת וְאֶת הַשָּׂרִיפִים. Vix est ut illa multitudo *Iustitiæ* non potius Deo adjudicetur. *Cl. Schmid.* VI. *Omnipotentem non invenimus*: Magnus est potentia, & Magnus iudicio, ac magnitudine *iustitiæ*, quæ non affliget. Inferit

ישר ante יענה, לא, & ita exponit, quæ, iudicium, & *iustitiam*, non affliget. Sic quæ, in neutro, rediret ad geminam Dei virtutem, ab ipso, non ledendam. Ad hanc rationem *Cl. Mich.* nisi quod VII. maluerit, itaque, vel tamen, *jus*, & *multitudinem iustitiæ* qua ipse infinitis modis supra omnes homines excellit, non affliget, ledet, opprimit: ita ut vel tibi, vel aliis, *iustitiæ* denegat; aut *equitatem* in constituendo ordine salutis non observet. Non satis digero, *Jus*, & *multitudinem Iustitiæ*, hoc sensu ad Deum referri: nam durius exit, Deum non affligere suam ipsius *iustitiam*. De *Homini Iustitiæ* tunc mallem cum *Cocc.* ut sit, eam a Deo non sufflaminari, inhiberi, sisti, sed omni tempore promoveri. Satis ad rem: nam *virtutem & iustitiam sibi suam invideri vellet*, conquestus fuerat *Nofter*. רב צדקה quantum est *iustitiæ*, ut עצמתיו quantum est *offium* ejus, supra. Consentit *Guss.* Nimio acumine in priori colo *Thalmodici* VIII. *Omnipotentem non invenimus Multum robore*, etli talis sit: nam talem non experimus eum, sed potius lenem erga nos: & *iudicium copiamque iustitiæ* non affliget. Nou sunt *Cap.* 36: 26: quorum

ראה לכן יראוהו אנשים לא יראה

24 Propterea timebunt Eum homines; Nihil videt omnes sapientes cordis.

כל-חכמי-לב :

respicitur: ut nec Cap. 11: 7. R. Salom. IX. ultimum membrum sic videtur cepisse; Et iudiciis, castigationibusque suis, non opprimit. Mitto LXX. aliosque longius abeuntes, & finio X. in hocce, Omnipotens, quem comprehendere non possumus, plurimus robore, at Judicio, ac multitudine Justitiæ, haud opprimit: nempe sine causa, vel innocentem. Ita Crinsoz. Cler. Reim. &c. Est idem, paulo aliter enunciatum, quod Cap. 36: 5. ut ambigi vix queat, quin ut ibi illustri illa sententia Dei potentiam infinitam, infinita justitiæ, & bonitate, temperatam esse, insinuabatur; ita hic in conclusionem, convictionemque, idem nunc

consignetur. ענה absolute vim facere, opprimere, injuste vexare. Sic Cap. 30: 13. Dies oppressionis, & vexationis injustæ. Item Exod. 3: 7. Ps. 9: 14. &c. Ad tollendum scrupulum, cui ob Ellipsin ע ב adhæsum, dari posset; XI. Et Judicium, ac Magnitudo Justitiæ, non adfligit, non opprimit. Ita שגיא כח redderet quod Cap. 36: 5. dictum, cum hac luculenta accessione: Eum qui est Justitiæ ipsa, neminem posse injuste vexare; aut potentia sua opprimere. Confer Deut. 32: 4. Omnes via ejus משפט

ipsum jus. &c. Adde Ps. 99: 4. & 119: 121. Item Ps. 89: 15. & 96: 4. Justitiæ & Firmitas solii ejus. Illa abstracta loquendi forma nil habet quod displicere queat. Sit tamen optio libera. Res eodem redit.

Vers. 24. Quod primo adpectu languidius videri posset, pro reliqua vehementia, & acrimonia, Actionum prægressarum, duplici ferit aculeo, atque decentissimum præstat Finem harum Jobi redargutionum. Prius Colou nihil habet dubii; nam quod יראוהו aliis est timebunt, aliis timent, aliis timuerunt Eum; aliis denique timeant, nullum facit momentum: ut nec, quod אנשים Viri quibusdam, aliis, cum respectu ad vilitatem, Mortales; quibusdam postremo Homines cordati, Virorum nomine digni. Talia, quæ nulla norma

Linguae decerni possunt, pendent a modo cogitandi, in quo, ut in lineamentis, cuique iuum pulchrum. Posterius nonnihil distrahit, & distrahitur. Vulg. I. Et non audebunt contempleri, Eum, omnes qui sibi videntur sapientes. Vicinum, quod Castat. habet. Abiuit Syntaxis. Doct. Tigur. II. qui minime curat, quid machinentur omnes, qui sibi sapere videntur. Eodem Merc. collineat III. Non videt omnes sapientes corde; i. e. non curat eos, quominus puniat, qui Ipsum offendere audebunt: nec sapientia sua quicquam iis prodest, nisi Deum timeant &c. Idem hoc exprestum a Jun. & Trem. IV. Non respectat ullos sapientes animo: cum quibus faciunt Cocc. Schmid. &c. Nec Cler. V. aliud dedit, quamvis substatuat, nec respicit ullos eorum qui animo sunt callido. Diverfum quid V. exhibet Crinsoz. Sed non omnes videt repletos hac Sapientia. Subdit Vir Doct. in notis, textum Hebræum adferre, Eos non videt omnes sapientes corde. Sic confecta res foret. Sed Eos abest, ad

quod כלם requiritur, vel הכל saltem; ut Ps. 43: 3. הכל טרו; obstat & Mackaph aliquantulum. Aliquid tamen desiderati in re-cepta explicatione, certum: & חכמי לב noni satis pleno jure redditur, qui sibi sapientes videntur. Scio Ill. Grot. VI. annotasse in Hebræo esse, sua opinione sapientes: sed idem scio, לב Cor non adferre opinionem,

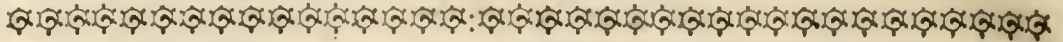
in hac utique formula, semper insignem sapientiam resonante, secundum Originem, in Opusc. de Def. indicatam; qua חכם לב est πικρός + καρδιαν. Vide Job. 9: 4. Prov. 10: 8. & 11: 29. Exod. 28: 3. & 31: 6. &c. An ergo stare possit VII. quod & Merc. adduxit? Non accipiet personam eorum. Vix putem. Occurrit mihi VII. עיניו, quod in

לא sæpius jam substantive deprehendimus. Inde grandi figura subnascitur, Nihilum, עיניו, videt omnes vel sapientissimos cordis.

Gra.

Gravissima *Gnome*; in qua appositissime Fl-
nem fecit Vir Zelo Dei flagrans; idemque

moderationis, prudentiæ, & solidæ acrimo-
niæ, absolutum Exemplum.

CAPUT TRICESIMUM OCTAVUM.

Vers. 1. **E**T respondit Jehova
Jobo ex turbine, &
dixit.

Vers. 1. **יְעַן יְהוָה אֶת־אִיּוֹב מִן־הַסַּעֲרָה**
וַיֹּאמֶר :

2 Quis מִי 2

Vers. 1. Ultimus hiee Actus exhibet geminam *Apparitionem*, Disceptationemque *Dei e Turbine*, qua interminabilis hæc lis, & contentio, ita finitur, quemadmodum par erat; atque Homo pius, quem dolores infiniti, & conscientiæ intaminatæ puritas, ulterius exacerant, quam reverentia Deo debita postulabat, ad officium placide reducitur, *Creatoris immensitate* ei ante oculos proposita, & clementissimis interrogationibus, provocationibus, deductionibus, vivo sub lumine, & sensu, convictionis, insinuata. Habes, ni fallor, uno verbo universam *Oeconomiam* quatuor Caputum, in quibus per mihi mira sæpe visa cum *materia*, statui *Questionis*, quæ tantis animorum motibus disceptata fuerat, non directe respondens: tum *tractatio* ipsa tam longe, late, lente, circumducta, atque in monstrorum formidolosissimorum descriptione definens. Aliter responderi non debebat, nempe, illi, qui Deum in certamen, & congressum, vocaverat toties: nec cum eo descendendum in *abditas rationes consiliorum Divinorum*, ob quas *bonis* sæpe *malis* imminuntur, *malis* ad tempus permittuntur *bona*. Sufficiebat, ut *cum sensu propriæ tenuitatis*, *immensa Dei Magnitudo*, ex operibus creationis splendidissime relucens, ei paulo fortius admove- retur, radioque ex Patre luminum profecto sese menti hominis Religiosissimi penitus insinuaret. Hoc *Elibu* in postrema oratione, non sine Numine, admirabiliter facere conatus fuerat; & credibile, cum reliquam viri reprehensionem, tanta æquitate temperatam, Nostrum adfecisse; tum inprimis partem illam novissimam Eum tetigisse, ubi hinc *cali-*

ginem profundissimam, & impenetrabilem, qua summum Numen se, suasque vias, abcondit: illinc *lucem gloriosam, & inaccessam*, quam nulla *creatura* suspicere, nedum sustinere, ac proprias insinuationes, queat, inculcatum iverat. Hæc videtur *causa*, vel *unica*, vel præcipua, quod *Jobus* & placide audierit differentem, & silentio suo castigationes tam cordatas, ac graves, comprobaverit quodammodo: se *motum* hæud *servasse* in acerrimis illis defensionibus sui jam perentescere incipiens. Sic plerique cum *Mercero* judicant. *Calvinus Conc. CXLVII* censet *Deum*, quod *animadverteret Jobum non satis domitum sermonibus, & rationibus Elibu*, illi *Majestatis suæ sensum ex turbine exhibuisse, ut expavescens culpam agnosceret*. Id ex parte verum, nemo neget: nullum enim vel lumen, vel fulmen, orationis humanæ, frangat, edometque, Cor soli Deo penetrabile. Simul tamen tenemus, hæc ipsa efficacissima *convictione, Victoriæ palmam* contra iniquos Censores Nostro assignatam; in eaque luculentissimum præberi testimonium *Innocentiæ, & Justitiæ*, nullam in partem culpabilis; nisi quod crimina nimis acriter a se depellendo, in criminationem quandam ipsius Dei incidisset; atque reverentiam infinitæ Majestati debitam non corde, sed ore, imprudenter minuisset. Nec sententiam, nec verba, satis temperasse putem *Codurcum*, quum ait, *Dominum tandem silentium rupisse, ut garrulitatem rabularum comperceret; atque sapientiam humanam contunderet, & confunderet, in Amicis non solum, sed & in Elibu, &c.* Illuc deflectit *Vs.* 2. ubi multi veteres *Elibuum & Amicos increpitos* statuerunt.

runt. De eo mox plura. *Bolducius* solum *Elibuum* ibi intelligit; atque *primum* huncce sermonem non *Jobo*, sed *Elibuo*, castigando editum fuisse contendit. De eo item ad *Vf.* seq. dispicietur. Hinc tortura versui nostro data; & Respondit *Jehova Jobo*, explicitum, pro *Jobo*. Violentum.

Ibid. Circa hanc *Apparitionem* magna exoritur quaestio; quandonam ea facta: an durante adhuc *confessu*, & *conflictu*: an post *intervallum*, minus, majusve, temporis. *Tri-vium*. Sunt I. qui *הסערה*, *procellam* hancce, differente cum maxime *Elibu*, collectam, eo silente n.ox erupisse velint. Tenent hoc non tantum omnes illi, qua Veteres, qua Recentiores, qui *Vf.* 2. ad *Elibuum* & *Amicos* trahunt: verum etiam multi eorum, qui *Jobum* ibi compellatum statuunt. *Calvin.* idem tacite supponit, in iis quæ supra adduxi. *Merc.* illuc quoque acclinis esse debuit, quum monet *Elibui sententiam a Domino magna ex parte confirmari, & argumenta eadem ex meteoris sumta adhiberi &c.* *Difertim Cocc.* Dicit *הסערה* indigitans *procellam Elibu loquente coortam &c.* Redi ad *Cap.* 37: 1. Similiter *Schmid.* notat, *nihil a Jobo exceptum ad sermones hosce; licet nullam quoque confessionem habeamus: sed nec sciri, an tantum temporis intervenerit, inter finitum sermonem Elibui, & apparitionem Dei, ut Jobus mentem suam exponere potuerit.* Aliud II. sectati, qui *Turbinem* figurate vel *somnum Divinitus immisum*, vel *Ecstasin*, interpretantur. Videfis *Cajet. Munst. Isid. Clar.* ex quorum mente *missum* saltem *cœtum* oportuit ante, quam hæc *Ecstasis* superveniret. *Ernd. Crinsoz.* III. annotat, *aliquantum spatii videri intercessisse; quin verisimile Amicos jam tum ad sua fuisse reversos: ex Cap. 42: 8.* Apparet rem esse haud facilem ad constituendum. Priori sententiæ nonnulla favent; nonnulla item obstant. Favet I. quod ad tantam litem sopiendam *Arbiter e Cœlo* requirebatur, antequam *confessus* solveretur. 2. Quod ita ordo *Libri* contextus, ut hoc ipsum innui videatur. 3. Quod alias inferendum fuisset *ויהי אחר הרברים האלה* *Et fuit post hæc: ut i Reg. 21: 1. & alibi.* 4. Quod *Materia*, per *Oraculum* deducta, ejusdem sit *Characteris* cum oratione *Elibui*, eique

cumulum superaddat. 5. Quod *stilus* quoque ejusdem sit coloris; quasi indicare voluisset *Deus*, se postquam *Ore Elibui* usus esset ad *hominem hominis opera* convincendum; nunc tandem *suomet ore* adesse, ad *os contradic-tionis claudendum, & cor obedientiæ* submissæ *recludendum.* 6. Quod nimis diu vel aperte *damuata*, vel ex parte suspecta, *Viri* virtus, atque *innocentia*, in lucem venire merebatur ante, quam vel *Amici*, cum suo immoderato & injusto, vel *Elibu* cum moderato suo & iusto, præjudicio, a *Jobi* præsentia discederent. Decens quoque dixerim 7. ut *Noster*, qui *præsentibus* multis modum *tempore* *excesserat*, etiam *iisdem præsentibus* ad officium rediret; atque ingenua confessione cordis contriti dilueret, quicquid ore minus prudenti esset peccatum. Obstat contra. 1. Quod *Apparitiones* in frequenti cœtu contingere vix tolerent; sed in secreto per *somnum*, vel *Ecstasin*, quorsum media opinio tendit. 2. Quod *Jobus* non tantum *audivisse* *vocem* *Numinis*, sed etiam *imaginem* *quandam, & speciem visibilem Majestatis*, oculis hausisse videatur, ex *Cap. 42: 5.* unde iterum *visus Ecstasticus* firmiter quid sumit; qui similis fuerit illi, quem *Cap. 4: 13.* &c. describit. 3. Quod *totum confessum*, hoc turbine involutum, in loco mansisse, atque *aure attonita verba oraculi* accepisse, vero abhorreat. Magis 4. *absonum* fuerit, si eos nihil *audivisse* statuamus. 5. Neutrum satis aptum ad id quod *Cap. 42: 7.* subnotatur, nisi placeat ibi *continuare orationem, Tresvirosque in confessu eodem* clara voce *increpitos* statuere. Id series interrupta narrationis, & mutatio *styli*, vix permittant. Habes rationum momenta, quæ *suspensum* retinere queant *animum trutinantis.* Qui rem decidere poterit, *inibit gratiam.* Plus sumit, quam oportebat *Cl. Cler.* quum notat, *Qui volunt hunc Librum esse Parabolam, hoc loco nituntur, aut niti possunt, quia excepto Mose Deus neminem ita allocutus est, ut ei parolam responderet. Quod si revera factum in gratiam Jobi, intelligendum erit quod de Mose Num. 12: 7. 8. cum hac exceptione, nisi aliter visum fuerit. At diversi hi modi Revelationis; neque necesse est, ut Num. 12. illud languidulum annektatur. Neutiquam etiam legitima conclusio, hunc Librum esse parabolam, i. e. totam Historiam esse confictam more parabolico.* Justius, credo, intulisset, ergo

T t t t t
more

2 Quis hic obtenebrans consilium, in verbis sine scientia?

2 מי זה מחשיך עצה במלין

3 Ac- אור- 3

בלי-ידעת :

more parabolico conscriptam esse hanc Historiam, ad quam adscita sunt ornamenta *Dracantis*, vel *Troglodite*, quibus non nimis pressè sit insistendum; veluti quod hic representetur immediate post confictum illum Cœleste oraculum intervenisse, ad *Litem* durante adhuc *confessu* terminandam, & in ordinem cogendos omnes, qui limites officii excesserant. Erunt forte, qui in eo acquiescent: mihi necdum liquere haud disitebor: & ad *Extraordinarium* huncce *casum* majorem lucem circumspicio. Argumentis, quibus priorem sententiam communi, in *confessu*, pendente velut *Lite*, decisionem e Cœlo factam, hoc superaddi velim, quod submonuit Cl. *Coccei*. verbo *יען* respondit respici ad *vota* & *sermones Jobi*: cui, quum in *סערה* procella atteri petijset, in contrarium res vertat; ut ex procella oriretur *consolatio*. Fortius stringet, si attendatur, *Jobum* ter, quaterve, publicum veluti *congressum* cum Deo depoposcisse; in quo *Causam* suam exponere posset. *Cap. 9. & 13. & 23.* denique *Cap. 31.* sub finem. Amici non bonam conscientiam interpretabantur, sed *contumaciam*. Ipse *Elibui* tantam *confidentiam*, ut par erat, reprehenderit acriter. Datur tamen honori Viri, quod dari posse negabatur, & *Deus* velut de *Throno* descendens, cum *homonuncione* disceptationem habere non dedignatur, eumque *interrogationibus* lentis, & *summa clementia* temperatis, pacat, tranquillat, ad *submissionem* sedatam revocat, simulque *Victorem* *Causæ* declarat, *citra Causam* *Jobum* tam diu vexatum fuisse, *suomet testimonio* confirmans. Manet hoc *picto* simplicitas *literæ*, neque necesse est *Turbinem* hunc ad *Figuram* coactiorem detorque, qua vel *aspera* *inrepatio*, vel *turbatio* *mentis* *procellosa*, vel *Ecstasis* subito *turbine* immissa, significetur. Non laudo, quod per *Jobum* hic *Angelum* *Jobæ* intelligendum esse censeat *Gröt.* Ipse *Creator* *universi* nimis diserte verba facit. Ejus nomine talia locutum *Legatum*, nunquam probabitur. Alia quæ de nomine *Tetragrammato* hic apposite adhibito: de convenientia

apparitionis in *Turbine*; de *scriptione* *מן* *מן*, hic habent *Docti* interpretes, omittere ut possum, ita debeo, quemque hoc in genere suo sensu abundare justum censens. Idem dictum velim de *Allegoricis* & *Mysticis* illis *fontibus*, quos in quatuor hisce *Capitibus* extremis præsertim insignes *Doctores*, qua veteris, qua recentioris, ævi, aperuerunt. Horum cogitatis per meum silentium nihil derogatur: quando totum hocce genus extra limites *Commentarii* hujus positum: quippe qui, in *Litera* constituenda, & explananda, unice occupetur.

Vers. 2. Quis hic compelleretur, & perstringatur, magna dissensio est. Plerique Latini I. in *Elibuum*, de quo sinistra eos judicasse, ut de *arrogante*, & *tumidissimo* juvene, sæpe monui, *Censuram* hanc obliquo actu cecidisse censent, oratione mox *17. 3.* ad *Jobum* directâ. Ita *Gregor. Philipp. Bedæ, Thom. Aquin. Lyran. Dionys. Hugo, Tielm. Eodem*, dubius licet, *inclinat de Pineda.* itemque *Sanct. Latus Codurc. II.* cum *Elibui* *arrogantia*, *Amicorum* quoque *garrulitatem* *superbam*, *fulminari* ait: in veris sequente *amicam* & *familialem* statuens *compellationem*, quæ *Jobum* erigat & bono animo esse jubeat. Ulterius progressus *Bolducius III.* hanc increpationem universam, in *Caput Elibui* detorquet, *prima* hac *Apparitione* pro *Jobo* omnia hæc dicta contendens, ut *Viri* *Juvenis* *arrogantia* *retunderetur*. Utitur *ficulneis* argumentis; quibus immorari haud lubet; quum semet ipse destruat, uno halitu laudans *Elibui* præcedentes orationes, & ab *imperitiis*, ac *vanitate*, contra *Veteres* eas absolvens. Quid ergo peccavit *Elibui*, ex mente *Bolducii*? 1. *Quod cum plura ad illustrandum & magnificandum Dei consilium proferre potuisset, non fecerit.* 2. *Quod licet nonnulla satis apte dixerit, illa tamen tam pauca, & modica sint, in comparatione Divinæ de illis scientiæ, ut mere, vereque, imperitus potuerit appellari a Deo: qui ideo tanta inscitia & ignorantia supplendæ translationem hæc ipse persequatur.* Qui ita vituperat, splendide ornat, & non castigationem, sed comprobationem, Numinis abstulisse *Elibuum*, dum

אור-נא כגבר חלצך ואשאלך 3

: והודיעני :

איכה 4

3 Accinge, age, sicut Vir, lumbos tuos: atque interrogabo te; & notum fac mihi.

4 Ubi

dum contradicit, firmat. Vincit ergo IV. sententia *Chrysofomi, Augustin. Cajetan. Steuch. Eugub. Isid. Clar. Vatab. Calv. Merc. &c. &c.* a qua nec *Vavass.* recedere ausus: quin ne de *Pined.* quidem, quinque rationibus eam adituens. In re liquida nec adducere eas vacat, nec alias complures superaddere necesse: quum altera illa opinatio inde tantum emanarit, quod de *Elibuo* miuus recte sentirent, quem viri prudentis, moderati, & vero Dei Zelo inflammati, partes egregie sustinuisse probavimus, quin imo os Dei quodammodo fuisse, ostendimus, ad eum hominis rationibus retundendum, qui Deum ipsum in certamen, & congressum, devocare, ausus fuerat. Hæc audacia, quantumvis purissimæ conscientiæ testis, & index, merito jam ab ipso Deo taxatur, & quasi deridetur, formula *זה מי* Quis hic? qua infra Nihilum deiecit, qui se Aliquid coram Deo facere nititur. *מחשך עצה* trifariam exponi video. 1. obtenebrans consilium Dei: i. e. arcana judicia Numinis obscurans, & involvens, imperite differendo &c. Ita *Merc. Calv. Beza. Jun. & Trem. Druf. &c.* Ad Jobi consilium retulit 2. *Vatabl. per ambages, & verbis obscuris explicitum.* Cl. *Cocc.* 3. doctæ struit *עצה החשך*, ut *Esfaj.* 28: 29. *הפליא עצה* mirabile consilium capere: & *Esfaj.* 29: 15. *העמיק עצה* profunde ac recte consulere: ad quam rationem dat, *Obscure & perturbate consulere:* quod sit, quando mens judicantis excæcata male sibi consulit, non eligens quod utile, sed quod inutile. Cl. *Schmid.* 4. inallet ad eandem structuram, conceptus animi proferre tenebris ignorantia pleros, & nullo modo probandos. *החשך עצה* tenebrare consilium 5. est species *Oxymori*, pro lumine ipso consilii, & sapientiæ, abuti ad tenebras sibi met offundendas, ibique velut in nocte oberrandum, ubi dies lucere potuisset, & debuisset. Talis

fuit casus Jobi. Habebat ille *Consilium עצה*, habebat *Conscientiæ purissimæ testimonium*; habebat *lumen fidei*; habebat *amorem Dei*; omnia tamen hæc *Divina principia*, quibus se erigere debuisset, & dolores vincere, contra temet ipsum convertebat quasi, ad sese afflicendum, cum Deoque immoderate, & immodeste, expostulandum; quasi a *gratia Dei* excidisset, qui eam *perenni radice* in sese *radicatam* sentiebat. Hoc vere erat *Tenebrososum facere Consilium*, & *lucem suam efficere horridam caliginem*, in quam anima semet magis magisque mergat. Non obijcitur *ignorantia*, aut *cæcitas* in rebus Divinis, sed *Lux pura puta cognitionis salutaris*, & *gratiæ largiter impertita*, dicitur in contrarios usus, effectusque, conversâ, per *effrenem illum lætum* eui semel habentæ laxari cœperant; perque *nimis ardens studium innocentia sue adversus injustas criminationes defensandæ.* Stare nequit, quod ex h. l. concludi possentet *Eud. Crinsoz. Jobum Dogma Resurrectionis ignorasse, quod animum ejus conturbatum tranquillare potuisset.* Contrarium ex hoc ipso loco tuto colligas: nam in *media luce*, atque adeo *ex luce*, sibi met tenebras offudisse dicitur Noster. *Verbis quæ sine scientia: non tam imperitis, indoctis; ut Merc. quam imprudentibus, sine circumspektione, ut Cocc.* Possis etiam, *verbis temere jactis, verbis non sensu sed affectu pronuntiatis:* ac propterea firmitudine destitutis. Habes *Characterem querelarum & expostulationum Jobi:* quem sapius inculcavimus; & sine quo nec intelligi possunt, quæ dixit, nec sane ullo colore excusari.

Vers. 3. Admirabilis per totum hocce caput regnat *Irrisio:* cujus penetrantissimam acrimoniam tanta clementia temperat, ut a manu Medentis, potius, quam castigantis, eam profectam, & applicitam, appareat. Rectissime ergo *Merc.* vocat *Ironiam, sed Amicam, qua Jobus in viam revocetur.* Nescio quid *Cl. Schmid.* viderit, quum mavult esse *verba indignationis q. d. Quandoquidem ad iram, &*

4 Ubi loci fuisti, quum fundarem terram? indica, si intelligentia polles.

5 Quis posuit mensuras ejus? nam nosti: aut quis extendit super ea lineam?

6 Su- -- על- 6

*disputationem, tua imprudentia me cogis, age ergo, accinge te adversus me, si vir es. Vultne serio hæc dicta a parte Dei? Non credo. Non potest. Teneamus, quod cuique ultro se ingerit, Ridere illas animosissimas Jobi voces, quibus se cum ipso Deo congredi cupere, toties indicaverat; quin aciem quasi instruxerat: sed ita ridere, ut simul eluceat non ab irato Judice, sed a Patre, & Medico mitissimo, aculeum huncce admoveri. Ipse Vir Doct. hoc mox agnoscit quum ad, Notifica mihi, monet, esse phrasin humanitatis: q. d. non agam tecum rigoroſe, sed humaniter te tractabo. Cl. Cocc. agnoscens primo Ironiam continuari, & omnia bene explanans, subdit, posse etiam citra Ironiam accipi: ut cinctus lumborum sit *ἰσχυροῦς* veritatis, in qua *τὸ ἰσχυρὸν ἐστὶ θεοῦ*, nec non *τὸ ἀνοητῆς*: & norinare, ignorantiam suam, ac Dei providentiam, confiteri: ut *הוֹדִיעַ* Ps. 32: 5. valet confiteri. Omnino retinenda Ironia, & quidem Sarcastica; quæ decus & pondus his sententiis adstituit.*

Vers. 4 Intendit se vehementis amica, & paterna, Ironie. Ubi loci eras? Rectissime Piscat. & Belg. nuspium eras: ne eras quidem. Item Merc. Quum e terra sumtus sis, ubi eras, quum ego eam fundarem? cum irrisione dictum. Hanc Ironiam amicam rejiciens Schmid. mallet, Fuisſine mecum? aut num adjuvisti me? ut scias rationem, & modum, quo fundaverim terram, ut tu quoque terram fundare possis, mibique par esse? Hæc citra Ironiam dicta, non intelligo quem sensum ferant: cum ea, ad Nuspium eras redeunt, eique aculeum addunt. Jucundum, sed Scopo minus conjunctum, quod Chrysoſt. in Caten. habet, *Qui tua causa terram fundavi, te, cujus causa eam fabricatus sum, contemnerem?* &c. Si propter te Mundus tanta fruitur providentia, quanto magis Tu ipse? Cl. Cocc. ad magna hæc vestigia universam hanc tractationem oppoſi-

4 אִיפֶה הִיִּית בִּיסְרֵי־אָרֶץ הַגֹּר

אִסְי־דַעַת בִּינָה :

5 מִי־שֶׁם טַמְדִּיהָ כִּי הָדַע אֹו

מִי־נָטָה עֲלֶיהָ קוֹ :

tam censet *cur.e supervacue*, unde Jobus abstrahatur eo argumento, quod omnia de quibus sollicitus esse possit homo, jam sint provisæ, & ulterius provideantur, ipso partim non extante, partim ignorante. Subjungit, Deus hic non egreditur limites institutionis convenientis Veteri Oeconomie, nobis servans revelationem Myſterii Evangelici, Patres interim excitans ad sedulam Elementorum mundi, per que eos erudire voluit, considerationem, eosque in puerorum ordinem redigens, docens eos credere, & sperare; non vero scire; & inniti Deo, non sibi. Hoc alibi lubentius admitterem. Quid nobis sedeat

Vf. 1 indicatum. In postremo membro *אִם בִּינָה יָדַעַת* suspicabar, formam imperativi adteſcendam, ut sit, *Indica, si nosti, declara*: sed non deſcendum a formula, *יָדַע בִּינָה* pollere intelligentia, quam reperies *Eſuj. 29: 24. Prov. 4: 1. Item 1 Chron. 12: 32. & 1 Chron. 2: 12.* Vehementer pungit, intelligentia præpollas necesse est, quippe qui te Deo Justiore, & Sapientiore, in Causa hæc, feceris; tam animose ei in complexum, ac certamen, venire cupiens.

Vers. 5. Sublimitatem, & pulchritudinem, Imaginis susceptæ, qua Orbis terrarum cum *Ælificio* magnificentissimo comparatur, late exequi nec nostrum est, nec a nobis id quifquam desiderabit. Verbulo tantum submonebo, ad *Immensitatem* Conditoris inculcandam interrogationes has valere: atque medium illud *כִּי הָדַע* non esse, quod noscas, non, *ut noris*, non etiam, *si scis*, sed crescente ironia, nam scis: ut optime Belg. omnino scias necesse est, qui tantos tibi spiritus sumseris. Simile *Vf. 21.* recurret. Cl. Schmid. mallet, quia scies, si, scilicet, me sapientior sis; vel si ibi fuisti, ubi fundavi terram. Ner-

6 על-מה ארניה הטבעו או מי?

ירה אבן פנתה :

7 ברן-יחד כוכבי בקר ויריעו

כל-בני אלהים :

8 ויסק

6 Super quid bases ejus demefæ sunt? aur quis ,ecit lapidem angularem ejus?

7 Quum cantillarent simul stellæ auroræ ; & clangèrent omnes filii Dei.

8 Et

vofius illud. Observandum præterea, illo מי Quis? non simpliciter nunc exquiri Quifnam fit qui orbem fit architectatus : nam perfacilis fuiffet responsio ; fed simul modum creationis includi. Hoc ad Vſ ſeq. plenius ſentietur. De menſuris hiſce, & linea, conſiſcendum Mercero, Coccejo, aliſque, eſſe figuratam diſtinctionem, qua d. menſiones designentur, & norma exactiſſima, Divinæ hujus ſubſtructionis, quam nulla acies creata aſſequatur, nedum exequatur. Cl. Schmid. mavult menſuras & regulam negari, q. d quis inſtrumentis menſoriis delineavit eam? quis duxit ſuper eam regulam aliquam? Certe nemo: ſed ſine inſtrumento menſorio & ſine omni regula facta eſt. Quomodo ergo fieri poteſt, ut tam elegantia forma, & proportione, facta ſit? Nulla hic diſſenſio; ſed amica conſenſio, ac conſpiratio: nam ſine omni regula, & diſſenſione externa, Ædificium hocce pulcherrimum eſſe conſtructum, ut utrinque tenetur; ita ad internam proportionem, & regulam, tantum opus inenarrabiliter elibratum, utrinque inſinuari video. Calvin. Conc. CXLVIII. conſulendus, ubi recte obtendit, ſic menſuras, & lineam architectonicam, removeri, ut ſimul ſtatuantur modo longe excellentiore, in quo agnoſcendum ejuſmodi miraculum, ut omnes noſtri ſenſus in eo deficient.

Vers. 6 Cum menſuris, & linea, concinne junguntur Bases profundius merſæ; velut in luto, ex vi verbi טבע : & Lapis angularis, Frontiſpicium, & ſtigiſium, hujus Ædificii conſtituens, firmans, ornans. Ad hæc ita Cocce Bases notant firmitudinem collocationis, ratione partium terræ longius a centro, & naturali loco, ſubrectarum, ut extra aquas eminent. Alii ſolidiores & quaſi adamantinas terræ partes inferiores intelligunt: immenſis ſpecubus aquarum plenis ſuſtructas Lapis anguli continet & convincit, in ædificio, latera, ne

ab invicem diſcedant, & ſtructura fatiſcat. Per hoc intelligimus totius Pila, ſive Systematis, ab omni latere firmitatem, ne ſoluta compage ſuccuti, ſubverti, abſorberi, ulla pars poſſit. Cl. Schmid. iterum ad hæc: At nobis certum eſt, quod terra nullas Bases habeat, nihil ſuper quo bases demitti poſſint. Sic ſupra Cap. 26: 7. terra dicitur ſuſpenſa eſſe ſuper בלימה Nihilo.

Quin hoc ipſo loco negari putamus bases, & baſium fundamenta: & hunc ſenſum eſſe: Habentne terra ullas bases? &c. Certe non habet, & a nibilo tota ſuſpenſa eſt. Eadem ſpecies diſſenſionis, quam ad Vſ præc. indicavi, cum magna conſenſione; nam ita Bases, & Lapides Angulares, ſtrictius diſti, removentur, ut tamen terram fundamentis & firmamentis ſuis librata, nixamque eſſe modo impervestigabili, inculcetur. Hoc phraſis Cap. 26: 7. Suspendendi ſuper Nihilo, & nitibus ſuis in ſe conglorandi, ad firmitatem inconcuſſam, diſtentiſſime adfert.

Confer Merc. Piſc. &c. in primis de Pined. qui hic copioſus: nec non Naturæ faciem prælucentes philoſophos Scheuchz. & Niewentyt: Interrogatio per מה Quid? & מי

Quis? concepta, arguit, de modo creationis agi, atque Jobum ſimul caſtigari, quod in Creatoris quodammodo Jura invaſerit, & virtutem, ac ſapientiam, pluſquam creatam ſibi arrogaverit, qui ita univerſi hujus Opificem ac Moderatorem provocare auſus fuerit. Ergo illa, Quis poſuit? Quis extendit? Quis jecit? hunc ſenſum fundunt, Tunc is, qui cuncta e Nihilo extracta, ſuper Nihilo ſuſpendis. Graviffimus iſtus, quo creatura admoventur, ut quod probe ſciat, etiam intime perſentiſcat, neque cum Creatore infinito contendere pergat.

Vers. 7. Nexum bifariam inſtitui video. Receptiſſimus l. is, qui cum proximis hæc copulat pro inſigni acceſſione, qua Terræ

8 Et obsepsit valvis mare? quum erumperet illud; ex utero exiret.

8 ויסך בבלתים ים בניחו מרחם

יניח

9 Quum

9 בשומי

magnifica hæc substructio cumulat; quod caelestes chori, sive Astrorum, sive Angelorum, sive utriusque junctim, lætissimo clangore & concentu cælum resonare fecerint, quum inferius hocce theatrum virtutum divinarum erigeretur. Trivergium scilicet hic existit opinionum. Sunt 1. qui omnia dicta velint de Astrorum micantibus illis choreis, quas stellæ matutinas appellatit Deus, vel quod cum Aurora mundi emicuerint, vel quod luminis matutini instar resplendeant; vel quod sub auroram magis lucere videantur. Iisdem titulum filiorum Dei additum volunt, quod fulgensissima luce, & candore radiante, pulchritudinem visibilem Patris luminum præ se ferant. Hæc ex Schola Rabbinica manarunt, suscepta a Cajet. Eugin. & aliis. Recentavit, & commendavit, Cl. Guff. C. L. H. p. 64. Plurimi 2. dividunt, & in priori colo stellæ vel errantes, vel fixas, in posteriore Angelos intelligunt. Sic Chald. & multi Magistri: nec non Munst. Varabl. quos secutus & Calvin. Conc. CXLVIII itemque Genevens. Merc. Gros. alii, satis magno numero. Horum rationes non valde expeditæ: quod exequi jam nec licet, nec opus. Rotundior, & expeditior 3. sententia, quæ cuncta Angelis applicat, qui pulcherrimo Emblemate stellarum Auroræ insigniantur, partim quod lucidissima sint Originis & Naturæ, partim quod sub Aurora Munli creati, lucem primigeniam ut totidem Phosphori, præcurrerint quasi, atque illustrarint. Vide Doct. Pisc. Belg. Cocc. Schmid. Mich. Reñt. Erinsox. Cler. &c. Observat præterea Doct. Angelorum jubilationem proponi in Exemptis, & opponi murmurationibus Jobi. Ad hoc fortius adstringendum resumit Il. ex Is. 4. Ubi eras tunc, tu reprehensor constitui a me ordinis; quum Angeli constitutionem mundi, quam ego adhuc servo, & tu non servo, celebrarent. Nec interfuisti, nec exististi adeo. Cl. Schmid. III. eadem insertionem utens, creationem ipsam Angelorum descriptam censet: q. d. Ubi tu fuisti, quum Ego Angelos, læcida cæli sidera, crearem, eosque in suo me laudandi officio constituerem. Certe Ni-

hil fuisti; nec mecum creasti illos &c. Lubentius admitterem, si series magis sâveret, nam a Creatione, & fundatione terræ, ad Angelorum creationem adscendi, & mox ad Maris productionem iterum descendi, non valde concinnum. Quæ Vir Doctiss. se lucrari putat, vel sine hoc adminiculo stant: nisi quod Angelos post fundatam terram creatos hinc inferens, Hypothesi aliquid dederit. Nobis rutilior, firmitiorque prior, vel & media, connexio; nec dubium esse potest, quin claudens, laudesque Creatoris concelebrantium, Angelorum mentio hic opportunissime intertextæ, ad depingendam Majestatem immensi Regis, cujus Solium Myriades Myriadum circumcingunt, opera, & molimina, Ejus, perpetua admiratione prosequentes. Hoc ipsum evincit, in priori colo Angelos quoque intendi; qui ut Sidera admirabiliter hic interlucent, & descriptioni magnificentissimæ Divinum splendorem circumfundunt.

Vers. 8. Excellentissimæ figuræ, aliquot verbis contextæ, ad Vastum Elementi miraculosam productionem, exclusionem ex utero veluti, & inclusionem intra justos fines, delineandam. Ad prius colon præfertim. gravis nodus existit. Plerique a סך exhibit cum

Vulgat. I. Quis conclusit ostiis mare? & explicant, valvis, ac velut foribus, textit, obtexit, circumclusit, tantam illam vim & molem aquarum, quum erumperent & tanquam e Matrice prodirent. Per valvas intelligunt sere arenas, litora, alia claustra naturæ, quæ Deus Mari nascenti velut objecit, atque circumdedit; ne terras, citra nutum Ejus, inundaret. Doct. Merc. calculum huc conferens, Matricem maris appellari putat Abyssum aquarum que terram initio cooperiebat. Subtilius Th. Aquin. Dionys. & Lyræ. Vulcanum vocari volunt occultum Divinæ providentiæ, vel Divinæ sapientiæ fecunditatem. Eodem redit aliorum Omnipotentia Divina. Sunt & quibus Nihilum nomine Matricis adfectum videtur. Philip. denique, viscera terræ, occultosque sinus, unde Elementum aquæ emanavit, verum Maris

Ute-

Uterum arbitratur. Doct. Piscat. II. difficultatem, quæ hanc interpretationem premit, sentiens, quippe quæ anticipet, quod *Vs. 10.* demum subnectitur, atque in speciem *Tautologie* incidat, *Occludere valvis* exponit *continere* & *cobibere* *ne diffuasi*, sed *se continet in circumferentia sua circa terram*, & *centrum ejus*. Idem voluit Calvin. Conc. CXLVIII. *Quum mare a tollitur, videtur omnia vorare & absorbere velle; & tamen videmus ipsum tanquam in carcere & custodia constrictum teneri; quin etiam Deum ipsum habere non secus atque nurix puerum ulnis complexa tenet*, quod nebulas circa ipsum posuit tanquam fascias. *Videtur igitur mare esse instar pueruli, quem Deus trahet prout vult*. Ne sic quidem levatum scrupulum cernens Schmid. III. observat agi de creatione maris, & *nativitate quasi prima e matrice*: ac proinde *valvas uteri* hic retinendas, ex *Cap. 3. 10.* ad quam normam *Tege-re in valvis* valere debeat, *in utero concipere, fovere, & formare, donec inde exeat*. Supplet, *ubi fuisti, quum Deus mare quasi intra valvas Matricis conciperet, quumque mox partu educeret ipse, & ex utero exiret illud?* Nempe בגיחו pro בגיחו, ad Deum refert, *transitive*; & סכך de obfectione in utero usurpatum probat ex *Pf. 139. 13.* quum in foribus oclusis alias non soleat venire. Simile in mentem fuerat Ill. Grotio, reddere jubenti, *Quis protexit in valvis mare? Quis mari pro obstetrice fuit? Tota similitudo a partu.* דלתים valvæ sunt Labra uteri. Audaci Schemate IV. Codurc. loco huic densissimas tenebras incubuisse præfatus, quod ad סכך vel שוך itum esset, a סוך unxit, exsculpit inungere valvas maris; quasi metaphora desumpta esset ab inunctione partium genitalium, qua Medici, & Obstetrices, succurrere soleant parturientibus: q. d. *Quæ Lucina præfuit parentis Naturæ puerperio, quum mare enixa est?* Non inquiri, quid *Ars Obstetricia* aduauat forte, abnuatve; sed ajo esse metaphoram nimis longe adductam, quæ cum granditate quam adfectat, aliquid minutum, & supervacuum traheret, inungere in valvis, pro *Lucinam præstare facilem*: quæ sic forte nimis difficilis intelligeretur. Non patitur lentas hæc moras, nec *Elementi ipsius natura*, nec vis

verbi גיח, vel גיח, quod in aquis magno impetu prorumpentibus usurpatur, unde & גיח Giboni flumini nomen factum. Sic infra *Cap. 40. 18. 23.* ubi *Arabum* جاح producetur: & *Dan. 7. 2.* Nullus tamen dubito quin דלתים valvæ, cum רחם utero, unam in metaphoram conspirent. In ea item videtur nimis lentum esse *Mare in utero susceptum, formatum, protectum*, isto sensu, quem *Grut. & Schmid.* concepere. M'hi hauc imaginem cum animo volutanti occurrat VI. aliquid omnem superans audaciam, & tamen cum Genio Linguae mirifice conjunctum, *Et quis obsepfit valvis mare, velut utero prægnante, ac tumente, in perpetuum inclusit, eo ipso tempore quo erumperet, atque ex utero exiret.* Cumulatissimum Oxymorum, huc rediens: *Quis mare, quum ex utero primum exiit, perpetuo quasi utero, e quo egredi nequeat, constrinxit, convinxit, & fervidissimo cum tumore, aestuque, fluctuum, miraculose intra semet coercuit, ut nusquam prorumpere, atque evagari, queat; quamvis omni momento omnia devorare, absorbere, & obruere velle, ac posse, videatur.* Hæbes idem, quod Doct. Belgæ cum *Pisc.* intendebant, illustri Schemate adductum. *Aquis marinis* addi solet Epitheton זירונים tumantium cum fervore, vel ferventium cum tumore: & nihil tritius, quam ut *Mare* dicatur *Tumere*, in omnibus Linguis; metaphora a ventre intumescente. Ita & *Græcis* ἀναμύλας Fluctus, quali ἀναμύλας, ἀπὸ τοῦ κόλου ventrem fero, prægnans sum. Si nimis *Ditkyrarabicum* judicetur, acquiesci poterit VII. in eo, quod *Cocc.* adfert, *Quum terra fundaretur* h. e. quum compingerentur crassiores partes, simul facta est ἐπιπύλας & expressio aquæ, ejusque inclusio in cava terræ, & subterranea, secundum illud *Archelai* apud *Laert.* τὸ ἐπιπύλας ἐστὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ ἐπιπύλας; mare in concavis per terram colatum consistere. Rectissime subdit, alia esse maris concitati repagula, litora, & arenas, *Vs. 10.* Eandem sententiam fovisse video *Erud. de Pined.* *Deus mare operuit, & subduxit a nostro conspectu, cum terræ sinibus & concavitatibus illud conclusit; ne ad nos irrupere posset.* Cl. Cler. similiter mare alveo suo inclusum, quum ex utero velut primum crupisset, exhibet. Si quis huc incli-

9 Quum ponerem nubilationem vellem ejus; & densam caliginem ejus fasciam.

9 בשומי ענן לכינו וערפל
:תלתו

10 Et ואשר 10

clinat, vel sic *רלתים* *valvas uteri* teneat licet, quas, ubi e *visceribus terræ expressum* fuit mare, de novo ei circumdederit Deus, ne *quaquaversum* sicure, & diluivem, stragemque, ferre posset. Humano more loquor, prout Deum nobiscum in Scripturis ubique loqui, persuasissimum habeo, ac propterea subtilitates, quibus ea, quæ *Naturam rerum* spectant, ad vivum rescantur, ex diversisque *hypothesebus* applicantur, si satis assequi possem, vix commentationi huic admiscere fastidirem. Ea contenta est *Literam ex Linguae fontibus* utcumque adspiciendam præbuisse; ut qui *Scientiis* istis interioribus præcellunt, profundos sinus, recessusque, *Naturæ*, fideliorè ductu, & pleniorè lumine, referare queant, si homini ad ea accedere datum, quibus *sigillum immensitatis Impresum*.

Vers. 9. Infiltrit in *Metaphoram* fortis ex *utero* educti, & cum cura suscepti, a *Sapientissima Nutrice*, *Natura*. Quodnam hoc *vestimentum nubilationis*, & quænam hæc *fascia obscura caliginis*, non convenit. *Th. Aquin.* aliique *Latini* I. respexere ad *tenebras superficiem Abyssis*; *Gen. 1.* Idem *Piscatori, Sanctio, Clerico* &c. placitum. *Merc. II.* ita mentem declarat: *Mari* *adhibita circumquaque* *nubes* tanquam *velles*, quæ ei *assidue circumstant*, quia *nubes ex aquis gignuntur*, & maxime *marinis*; crebris inde *vaporibus* in *altum* vi *radiorum solis* sublatis. Hæc *nubes* & *nebulae* tanquam *fasciæ* videntur esse *Infanti*; quod assidue *apparere soleant super mare*, & *subinde* ex eo in *magna copia gignantur*. Addit, *significatur* interim *Deo* tam facile esse *Mare*, corpus alioqui *vastum*, reprimere, & *compscere*, quam *Matri*, aut *Nutrici*, *infantem fasciis involvere*. Adjectum *III.* a *Cl. Cocc.* videntur *Nubes Nimbique* *momentum habere ad coercendum mare*, *intra limites suos*. Nam cum *tumet*, quod fit *imprimis certis mensium reverticulis*, *vapore copioso exhalante*, *detumescere* probabile est. Idem, credo, voluit *Calvin.* *Quamvis multis repagulis ad vincendum*

tantam & *tam furiosam naturam* opus esse videatur, *Deus* tamen ad ipsam *cohibendam* *violento remedio* non utitur, sed *duntaxat Nebulam* constituit ad ipsam *coercendam*: quæ *statim atque ascendit*, & *super mare se effundit*, *mare quietum* & *tranquillum reddi* videmus. *Cl. Scheuchz. IV.* *prellius* infiltrit in *imaginem vestis fasciæque foventis*, & *calorem intus continentis*; qualem *totum circumjecta nubes Mari* præsent. Simile quid de *Pined.* habet, monens *V. Mare nubibus fovendi, fecundari, concalesceri*. Ex *Catech.* haustum, ubi *Niceæ. Ut infanti perquam commodi sunt panni, ita Mari nubes ac nebulae*. Idem argutiorè *lusu Mare* depingit ut *Infantulum vagrantem in cunis*, non tam *sale lotum*, quam *totum salsum*, atque *ita infantilibus linteis*, & *fasciis nebularum, obvolutum*, *lucrymulisque effluens*, cum *primis illis, placidissimisque*, *roribus* persunderetur: nunc autem, *senescente mari*, *fluxionibus*, & *catarrhis*, *qualibus senes laborant*, *nebulae* hæc *comparantur*. Sublegit, & *colore nonnihil mutato*, suum fecit *Bolduc. VI.* In *omnibus Enarratoribus desectum agnosco*, quod cum *Mare* jam a *longo tempore* non solum *Infantiæ* & *pueritiæ*, sed & *adolescentiæ tempus prætergressum*, *grandævumque factum* sit, *adhuc panni infantilibus involutum esse* volunt, atque *nunc etiam firma* & *bene compacta fascia stringi* & *comprimi*. Cum autem *ista fascia fuerit Nubes*, certe *videmus*, & *manifeste constat*, ex *nubibus*, *talia ligamina* jam *pridem fuisse disrupta*; quorum *nun nisi modica fragmenta* in *vagantibus per aëra nubibus* conspiciantur. Effuse deinde *luxuriat in duplici fascia*, quam *sub prima origine mundi* huic *renello infantulo*, *vix se movere valenti*, & *adhuc tranquillo*, ac *quieto*, *circumdatam* vult. *Merentur spongiam*. Apposui, ut *genus cognitum vitari* posset; ne *gradibus ætatis* hic *ludatur*, quasi *mare postea evaluisset* in *puerum petulantem*; *juvenem vehementi ardore æstantem*; *virum grandævum furore percitum*; quæ *vitreis fractis inaniora*. *Mare utero egressum*, in *vallissimamque molem* & *congeriem aquarum collectum*, *haud dubie statim fuit Mare*, id est

וַיֹּאמֶר עָלַי חֲקֵי וְאֲשִׁים בְּרִיחַ

וְרִלְתִּים :

10 Et dimetirer super illo statutum meum : poneremque vectem & valvas.

וַיֹּאמֶר

11 Et

est sævum, vehemens, indomitumque, Elementum, quod singulari cura, ac potentia coercendum fuit, ut viciniam cum terra Matre colere cogeretur hicce fetus ejus impetuosissimus, per omnem seculorum perpetuitatem. Elucet defectus numeri I. Magis ad rem faciunt, quæ num. II. III. IV. posita : quamvis ea omni ex parte, vel liquida, vel rotunda, dicere non auderem. Cl. Guss. VII. ad tempus diluvii totam hanc pericopen deflectens, nihil adfert tolerabile. De eo ad V. seq. plura. Solertissimus Nieuwent. in Contempl. Mund. p. 635. &c. enucleatius quid ad h. l. tentavit, VIII. præsertim in posteriori colo. In priori tenet indumentum nubium & nebularum cum aëre Mari circumjectum. In altero ad Fascias caliginis illustrandas, observat, solem ita globum nostrum terræque lustrare, ut ad modum fasciæ, multis gyris circa corpus voluta, cursus suos pertexat. Objicit sibi ipsi vir sagax, solem & lucem sic potius fasciam maris dicendam fuisse. Id ita resolvit. Solem, quum terras & maria circumambulat, vapores attrahere, nubescque, induvias maris, abstrahere quodammodo a corpore ejus, quum tamen fasciæ sit, arctius eas adstringere: ergo caligini potius nocturnæ, quæ soli iter suum circa terras volventi, adversa respondeat, opus hocce adstringendæ fasciæ transferri, quod aëre de nocte refrigerato vapores iterum descendere soleant, & terras ac maria propius cooperire. Hæc acute cogitata. Vereor, ne nimis etiam. Certe fasciæ sic non Mari tantum, sed & Terræ, circumdatur : & quidem de Noctæ solum, quum Dies eam resolvat. Video quid hic dici possit; sed Fasciam nocturnam captatam haud adducor. Officiunt & alia, quæ persequi non vacat. Nobis totum mare, quam late funditur, & terras ambit, videtur pingi tanquam Divinitus omni loco, omni tempore, amictum, fasciatum, constrictum, intra sedem, & Elementum suum, ita coercitum, ut quantumvis sit mobile, fervidum, impetuosum, tamen astu illo irrequieto, quo dies noctesque agitatur, ne latum quidem digitum excedere queat modum,

mensuramque præscriptam; haud fecus ac infantulus, linteis, fasciisque suis, involutus. Tali linteamina, & fascias, mari undiquaque circumfusas, ad ejus motus internos præsertim recondos, exhibet mihi Aër, sive Atmosphæra universa, primum, quæ nomiibus נְנִי nubilationis aëreæ, & עֲרַפֵּל opacitatis caliginosæ, recte appellari potuit. Specialius deinde per densum & opacum aëra, mari instar indusii, & fasciæ, circumjectum, intelligerem illas partes aërias, quæ vastum Maris corpus interne etiam complectuntur, & constrictum tenent, neque lineam suam egredi patiuntur. Docet nempe Hydrostatice, aërem quatenus gravis idem, fluidusque, omnia corpora æqualiter premere ab omni latere, superiore, inferiore, obliquo; ac proinde ejus ope Equilibrium illud aquis præstatur, quo secundum Legem altitudinis sese cogitur movere. Confer quæ Cap. 28: 25. tetigimus. Uterius progredi non audeo; si quid & in his erratum, non difficilis erit venia. Sunt alia, quæ Emblemata Indumenti, & fasciarum, horumce Sacrorum Mystis suggerere poterit. Ego, jam nimis, desino: unum hocce subindicasse contentus, accommodatissimum illud videri, ad fluxum, refluxumque, Maris, designandum. Exequentur, quibus Miraculum illud naturæ, æstusque marini origo, comperta.

Vers. 10. Novis coloribus vasti Elementi potentissima, & vere Divina, coercitio, illuminatur. In priori Colo aliquid ex granditate obscuri. Cajetan. I. parum meditate, Fregi super eo statutum meum, i. e. primum creationis institutum, cum aqua erat supra terram, abrogavi &c. Paulo propius II. R. Levi, Kimchi, multi nostrorum, decidi, sanxi, super illud statutum meum. Hinc & Merc. stat, adducens simile in גִּזְרֵי secuit, pro ex sententia, & decreto, præsuivit. Non alienus etiam Cocc. qui tamen exquisitius aliquid mox dabit. Schmid. adfert ritum Baculi fracti in Sententiis peremptoriis; & egregie quadrare censeat, quod decretum de Mari factum vel maxime

peremptorium sit, & immutabile. Non magis, credo, quam de Terra, Cælo, aliis operibus. Non mollissime *Jan. & Trem. III. Quum diffregi pro eo terram decreto meo.* Potuissent sine illa insertione, sonantius, *Quum diffringerem pro eo statutum meum terminum:* i. e. alveos, sinus, lectos, quos intrare, & suo jure occupare, ei liceret. Hoc Cl. Coccejo IV. obversatum in sententia satis concinuit, & *fregi super ipsum modum meum.* Respicit in חק ad notionem demensuræ, quasi, ut paterfamilias demensuram de integro pane defringit, ita Deus mari suum locum assignasse diceretur. Vicinum quod Cl. Reim. habet de *Litoribus amfractu multo incisus ad maris oportunitates.* Consonat V. quod ego olim tentabam ex Arab.

شـبـير Spithama dimensus est. Placuit quibusdam; aliis displicuit, ut peregrinum scilicet. At domesticum esse origo demonstrat, qua

شـبـير Spithama, quasi fractio; minor mensura, dicta fuit. Pro demensura item usurpatum vocabulum, discas ex *Camuso* ubi

الشـبـير ائـلـشـبـير etiam valere dicitur

الـعـطـا وحق النـكـاح

Donum; & id quod uxori debetur. *Jus matrimonii* habet Cl. Gol. Intelligitis *Jus lecti;* quasi *Demensuram.* Facile tamen sponi patior, si melius adferri queat: nam est lenior paulo figura hæc, non omnino respondens *vehementibus,* & *valvis;* in quibus *vehementibus compressio,* & *coercitio.* Illam *vehementiam* ex parte adfert *Ab. Esra,* quem fecerat *Luth. VI. Et fregi super eo robur,* impetumque ejus, *decreto meo.* Cl. *Scythmari* mallet *fregi illud præcepto meo.* Idem ab' *Erad. Crinsoz.*

expressum. Proxime verum; nam in שבר fregit ad *vehementiam fluctuum infractam,* ac *debilitatam,* respici, dubium esse vix potest: attamen non minus evidens, חק statutum,

hic magis terminum præstitutum notare, quam præceptum, vel decretum interantis. Rotundius ergo, & cumulatus VII. quod *Cocceji* conj. *Etura* fert, forte modum meum fregi super ipsum, est, *frangendo impetum maris inmensæ, facio ipsi modum.* Concinit,

quod *Cler. VIII. dedit, Constitui ei certos fines;* notans, *verbum frangendi adhibitum, aut quia præfracta terra, vel rapæ, finem mari ponit, aut quia eo sine franguntur maris fluctus, qui משברי* fractiones maris *Ps. 93:*

4. In alia omnia discessit Cl. *Guff. IX. sub שבר* contendens, de *Diluvio* nunc agi: quod

Vf. 8. non quadret in opus creationis, sed potius in illud tempus, quo e fontibus, abyssisque, tanquam ex uteri claustris, emissæ in terras aque. A non infelici principio, infelicitus subimit, *Tunc Deum* rupit in gratiam *maris, עליו,* tanquam indulgendo gestienti erumpere, statutum suum, quod fecerat, quando *aridum ab aquis dividerat* &c. Hac etiam *Vf. 9. detorsit,* quali *ioi aquæ maris nubibus & caligine involute* depingerentur, *ad opus diluvii accelerandum.* Nihil hisce conturbatus, & *Diluvio* tam parum nunc loci, quam *confusioni* ubi summus ordo describitur. Cl. *Scythm. X. tentavit quoque, & manifestavi super illo decretum meum:* quod pondus numeri VI.

non æquat. Omnino חק designat finem, terminum, quo quid circumscribitur, ut *Cap. 26: 10 & 28: 26. & Jer. 5: 22. Prov. 8:*

27-29 שבר frangere, est frangendo metiri.

Inde pulchra, & grandifona, forma nunc elatum XI. & *frangendi dimensus sum super eo modum meum.* Qui genus *Dithyrambicum,* in hoc Libro regnans, cognoscunt, pro genuino facile agnoscent. In unam sententiam conflavi, quæ num. V. & VII. exhibita. Solut etiam num. VII. mihi sufficit, per prægnantem illam rationem, quam *Cocce.* indicavit. Admirabile lumen orationis, frangere modum, pro frangendo constituere, & præfinire. Non minus lumen veritatis; nam *Mari tumido,* & in *Cælum consurgere molienti,* fluctuum infractio עליו supra ipso, præsentissimum ponit modum, ita ut mox mole ruat sua, atque in sese residere cogatur.

Ibid. Vætes, & *Valvæ,* mari oppositæ, nos parum, aut nihil morabuntur; liquet enim *repagula validissima* designari, quibus tanta illa vis ac ferocia refringatur: sive cum *Grot. Cocce.* plurimis, *Litora, arenam, montes,* intelligas; sive figuratius adhuc, *limites, inra* quos

וַיֹּאמֶר עַד־יָפֶה תֵּבֵא וְלֹא תוֹסִיף

11 Et dicerem; huc usque venies, & non perges; & hoc opponet se elationi fluctuum tuorum.

וְכֵן יִשֵּׁת בְּגֹאֹן גְּלִיךָ :

12 הַמִּימֶיךָ

12 An

quos ex Lege motus coërceatur. Cl. Schmid. ait Verbum Domini, & Decretum, esse vectes & valvas maris, quod arena, & litus, alias non sufficerent. Credo equidem, sed non propterea incommoda locutio, quam Jer. 5: 22 illustrat Bolduc. simili fere ratione volucrat, Et confregi omnem ejus vim solo decreto meo; illudque opposui ei pro vectibus & ostiis. De Litorum repagulis potius cogitare jubet natura Emblematis, quod siltit externus moles sevientis Elemento objectas.

Vers. 11. Continuatur furentis maris cohibitio, & repressio, ad nutum Omnipotentis. Omnia perspicua; nisi quod in יִשֵּׁת anceps constructio. Libere nimis Vulg. I. Hic confringes tumentes fluctus tuos. Hoc esset תִּשֵּׁת תִּשֵּׁת, quod & Chaldaeo placuisse debuit. Cl.

Cler. hac ansa, possimus, inquit, non absurde suspicari legendum תִּשֵּׁת ponet; ut sit, hic ponet fluctus tuos, quando elati fuerint. Apparet tamen, LXX. etiam in 3. pers. legitur, וְשִׁבְעָה וְשִׁבְעָה וְשִׁבְעָה, reddentes. Ad horum rationem Bold II. ponet se elatio fluctuum tuorum. Per Ellipsin III. vel Apostrophen, irati quasi, & increpantis, Merc. ceniet ventum esse omissum, nec structura, nec sententia, valde cominoda, hic usque ponet ventus suum terminum, hic usque perveniet, non ultra, in elatione fluctuum tuorum: vel & hic usque ponet, & perducet, elationem fluctuum tuorum; non ulterius. Addit, IV. Quid si nihil subaudiatur, & ב in בְּגֹאֹן abundare dicamus? ut fiat, Et hic desinet elatio fluctuum tuorum. Hic erit finis. Convenit cum num. II. Expressum eleganter a Crinsoz. Aliud circumspiciens Cocc. V. impersonaliter tentat, Et hic ponet homo, domos, vel, hic metabitur, locabit se; undis licet insanientibus secura erit hominilis habitatio secundum litus. Sabdit VI. vel Modus, limes, ac terminus meus,

חֲקִי, hic stabit, neque undarum violentia retro agetur. Ad חֲקִי aliter adhuc oculos reflexit Schmid. VII. Et quum existerit elatio fluctuum tuorum, decretum meum, vel vectis meus, hic ponet illam elationem. In vicinia versatur Doct. Niewent. VIII. p. 825. etiam decretum resumens, dantque, Et hic ponet se, constitutio mea, in elatione fluctuum tuorum. Applicat ad Legem elibratae altitudinis, secundum quam aquae agere cogantur. Id nos jam in Vs. 8. deprendimus; & locum huncce magis referri ad fluctuum per ventos ex ima sede emotorum repressioem, series arguit; nec non formula גֹּאֹן גְּלִים superbia fluctuum;

qua mare commotum, & montes aquarum volvens, oculis subjicitur. Exempla in Juvenil. producta; quibus in re manifesta supersecedo. Jun. & Trem. IX. Et hic opponet se litus superbiae fluctuum tuorum. Cum iis faciunt Doct. Belg. nisi quod Vectem ex Vs. præc. subaudiant, pro litore positum. Cl. Szatm. X. mallet, & hic opponet se Deus &c. Minus verisimile a r. Pers. ad 3. transiri. Speciosa conjectura Codurc. XI. פֹּא nominativi locum implere ceniet, & notare terminum, q. d. & sed hic est, sistet, sublidere faciet, fluctus tu. in superbia. Vix probes tamen

יִשֵּׁת ponere faciet, quum Thema יִשֵּׁת, constanter sit ponere: vel & ponere se. Minus adhuc laudes postrema, in quibus regimen negligitur; quasi בְּגֹאֹן per se stare, & פֹּא בְּגֹאֹן cohererent. Mihi XII. non displiceret, & hocce opponet se superbiae fluctuum tuorum. Vocula פֹּא origine est substantiva, os id est oram, signans: ut ergo עַד פֹּא ad oram hancce venies, non ultra; est vis imus refrænans; ita פֹּא יִשֵּׁת hacce ora ponet se, est vis extus retundens, atque refringens, ma

12 An ob ævum tuum, præcepisti Auroram esse: assignasti luci matutinæ locum suum?

13 Ut apprehendas alas terræ, & excutiantur improbi ex illa.

14 Con-

12 המימך צוית בקר ידעתה שחר
מקומו :

13 לאחז בכנפות הארץ וינערו
רשעים ממנה :

14 תהפך

maris vel tumidissimam elevationem. Possis quoque, & Hocce ponet obicem, murum, in superbia fluctuum tuorum. Absolute ימות povere fundamentum, unde ימות fundamenta. Forte aliud latet, quod dies in lucem e-

der.
Vers. 12. Beneficium Auroræ & Lucis, petenti lege terris datum, ad sensum sine sensu tenebras noctis fugandas, venustissime interferitur, & appositis amplificatur. מימך

A diebus tuis, non ita planum. *Vulg.* I. habet, post ortum tuum: cum quo convenit Mercuri, ex quo natus es: & Junii, unquam: itemque Coccei, per dies tuos, a primo die tuo, usque ad presentem. Fortius quid II. expressim a LXX. ה' ימי ע' סופרים; An te vivente constitui lucem matutinam? Sic a diebus tuis, valeret, quum tu jam existeres. Stare posset, si צוית exstaret; at צוית flexum hunc abnuit. Expeditior res foret, si suppleri daretur III. An, quod jam tum dies tui essent, existeres, mandasti Auroram? Tunc ille es, qui or. linem diei & noctis inviolabili federe sancivisti? *Cl. Schmid.* IV. Dies eternitatis mallet, qui non Jobo tribuatur, sed de quibus commoneatur, quod illis non habeat. q. d. Num tui sunt illi dies, a quibus præceptam, seu decretum, factum est, de Mæ: num tu hoc decretum facere potuisti? Prima fronte alienius: sed attende formulam *Antiqui dicunt*, qua Aternus circumseribitur: attende etiam *Ironiam* eandem *Vs.* 21. plenius expressam. Non tamen satis limpida, *At ab eternitate tua mandasti mæ?* Clarius saltem V. *An præ diebus tuis mandasti Auroram?* Eo quod dies habeas numerosos, & ipso Mundo mecum antiquioris? Hæc dilectum *Vs.* 21. reddetur. Cur *Ironiam* removeat *Cl. Schmid.* & *Emphasin* esse denuo inculcet, ut *Vs.* 4. non capio; nisi quod ad *Ejus sententiam* pluraquam *Ironica* exultat in-

terrogatio, cum *Sarcasmo aculeatissimo* conjuncta. Si hoc intendatur, nihil disputo.

Ad *Lectionem ידעתה שחר* quod attinet; si *Masoretæ* nihil aliud in *Codicibus* invenissent quam *He quiescens*, & *protractionis*, quod in ארתה, indeque orto פקרתה, crebrum,

Dagesh forte sequenti ש non addidissent. *Esse He Emphaticum* eum vix concesserim, quod præcedens בקר eo careat. Imprimis

movet me vetustatis auctoritas, a qua discedere religio fuit *Masoreticis*. Suspicio itaque

ידעתה auctum esse affixo mascul. ה per kamets pro *Cholem* agglutinato, ad normiam præteritorum, cui subscriptum *Patach*, cum *Dagesh* in שחר ad arctiorem copulam. Genus

alibi illustrandum. *Pleonasmus* adfixi magnum nunc pondus adferret; ad *Miracula renascentis* quotidie *Dilucali*, pro salute orbis terrarum, insinuanda. Uterius hæc persequi, haud nostrum. Monemus tantum *Auroram*, & *Lucem matutinam*, tanquam *Famulas* introduci, & *Providensia*, humana potentissime ac sapientissime regentis, ministras, quæ *Justia* Numinis alacri aure, & pede, capestant quotidie, stationesque tuas nunquam intermittant.

Vers. 13. Connexio perdifficilis; tum ratione verius præced. tum ratione membro- rum hujusce inter se. Ad *Jobum* referens *Vulgar.* I. ita continuat, *Et tenuisti concutiens extrema terre, & excussisti impios ex ea?* Hinc ansa data I. *Latinis*, cogitandi de novo *specimine providensia impios terre motibus & succussionibus exterminantis*. Videlis *Sanc.* multa aliena commentantem. Melius *Vavass.* 2. *Tunc, luce ubique gentium diffusa momento, tenes extrema terrarum, ut Ego, ad maleficos in scelere deprehendendos, & quasi successu* quo-

quodam tollendas? Hoc ex R. Salom. cujus sententiam promittit Mercerus, haustum. Eam amplexus II. Cl. Schmid. cum hac immutatione, quod γ termini notionem adferre ituat, in h. f. usque dum apprehendas alas terræ, ita ut excutiantur improbi ex ea. Refert ad diem novissimum, & improborum exterminationem illam decretoriam; a qua nec alienus R. Salom. ut sit metaph. desumpta ab iis qui alas vestimenti, vel panni, apprehendunt, & sordes inde excutiant. Jucunda imago. Facendum tamen istum Terminum non adeo concinne hic inferi, deserto nexu naturali, quem vindicat sibi Lux matutina, Alas terræ velut apprehendens, quum subito diffunditur, & emoustratur per Hamisphærium, & oculi nati ab extremitate una ad alteram se penetrat. Nimis grandis, & illustris, figura illa, quam ut distincti queat. Hinc III. plerique Auroram tenent, hujus operis administram; in expositione multum variantes. Frigide Vatabl. 1. Ex illa mutatione lucis, & tempestatum anni, varia oriuntur temperamenta, & morbi, quibus improbi absumentur. Ex R. Levi; quem merito cum Philosophia sua amandavit Mercerus. Ipse 2. sic: simpliciter intelligo quod ad exortum auroræ per singulos fere dies, cum Domino visum fuerit, impij e terra velut excutiantur, & excidantur &c. Subdit, Non quod non etiam multi probi moriantur quotidie; sed horum non meminit, quia hi proprie non excutiantur, quippe quorum mors non mors, sed vita sit; quum improbi in tenebras exteriores detradantur. Levatus sat commode primus serupulus: alter minus, Non quod non de nocte æque perdantur improbi, quare de die; sed voluit cepta Auroræ mentione persequi metaphoram. Haud satisfaciit: & aliud saltem adjungendum fuisset, in Luce auroræ, esse imaginem Lucis improbos ad Tribunal raptos confusuræ, & damnaturæ. Tale quid 3. observatum Calvino Conc. CXLIX. Luce exorta Deus terram improbis purgat, quia tunc illi non habent eam libertatem, quam cuperent, atque tunc scelerati & nefarii digito possint monstrari, quo fit, ut illos adhuc pudor aliquis retineat: Est dilutum nimis, si intra hos fines subsistatur; ut patet ex adjecto hocce, En igitur, quomodo Aurora proficit ad quodammodo, quamvis non penitus, purgandam terram: Deus enim quotidianas purgationes adhibet. Ad fine 4. quod de furibus, latronibus, Lucifugis, ortu Auroræ conterritis, seque abdentibus, habent multi: ut

Munst. Isid. Gestal. Cler. &c. etiam Chrysof. Additum 5. a Drus. & Grot. Judicia in me exerceri; capitalibusque suppliciis in sceleratos animadverti, moris fuisse. Magno acuminè 6. Codurc. Omnes improbi sunt filii tenebrarum, Lucifuga ut Cap. 24. dictum. Natura ipsa, surgente aurora, genus humanum adhortatur, ut iustitiæ det operam. Is lucis usus, qua male abutuntur improbi, daturi pœnas aliquando in die novissimo: cujus imago diurna, sol oriens. Plausibilis, quam de Pined. 7. præclarum est lucis beneficium, ut filius tenebrarum excutiat, expergesciatque, somno vitiorum. Forte tamen non aliud voluit, quam quod num. 4. posui, nam Chrysof. laudat $\mu\psi\psi\psi\psi$, qui de Latronibus, grassatoribusque nocturnis, luce exorta conterritis, locum intellexit. Tractos, diffutos, dilaceratos, sensus aliorum vocans IV. Bolduc. ita contextum huncce refarcit, scilicet! Ut sol luce sua apprehendens terram, que in extremitatibus circa mare sabulosa, & inconstans est, ab illa excuteret, quicquid illam moventem, & male coherentem, rottebat. Proh Sarcinatorem! qui עשׂו improbos in arenas moventes convertere ausus. Nihil unquam vidi pejus confutum, & lacerrari dignius, quicquid de proprietate Radicis prætexat. Aliud infelix mostellum V. peperere, quibus improbi sunt Angeli Apostate, excussi e cœlis, quum Deus luce solari orbem illuminasset; & quasi contignasset. Attigere de Pined. & Mich. Aliquid valde ingeniosum VI. produxit Cl. Reim. quasi Deus rogaret Jobum, num ipse efficere posset, ut Aurora æque ac Benedictio, & felicitas, tantum probis exoriretur; improbi autem per eam dispellerentur, & disperderentur? Deo quidem constitutum manere, solem suum oriri facere, super malos æque ac bonos. Non patitur VI. 15. nec Imaginis sublimior virtus, quæ VII. haud dubie Lucem diei pingit velut Dei Ministræ, cui demandata sit provincia illa Alas terræ quotidie arripienda, ad improbos inde, tanquam sordes, & pulverem, excutiendos; & operæ tenebrarum, cum Lucifugis illis, confundenda, ac dissipanda. Habes aliquid multo sensu, & lumine, fœtum. 1. inculcatur, Lucem esse inimicam tenebrarum, & improbitatis, tenebras captare, sibi que circumdare, solite. 2. Improbos exortu lucis fugari quasi, compesci, a multisque sceleribus deterri; quum illuc adigi, nisi virtutis; & honestatis, larvam; de die indur-

14 Convertat se *illa* ut lutum sigilli; & *illie* sistant semet tanquam vestimentum.

14 תהפך כחמר הותם ויהיצבו

כמו לבוש:

15 Et וימנע 15

ant, operibus tenebrarum sub oculo Solis vacare non sustinentes. Certo sine verum: nam in luce Personati fere ambulat mortales, & diceret ubi hominum Civilem illam vitam contempleris de die, (a fæce, & sentina civitatis, si discesseris) probitatem nevitquam terras reliquisse. Est indicium manitissimum Numinis orbem judicari, & improbitatem omnem confusuri. Ergo 3. in *Aurora* statuto illo exortu, est specimen, & pignus simul, illius magne auroræ, quæ diem beatæ immortalitatis auspicabitur. Illius Lux omnes in perpetuum tenebras fugabit, atque alas terræ apprehendens, ultimo iudicio, Improbos & improbitatem inde excutiet; ad Orcumque amandabit. Cave credas Allegoricos esse lapsus: in media materia versamur; & Emblematis nostri naturam, amplitudinemque pandimus; qua omissa ne *Literæ* quidem satisfactum foret.

Vers. 14. Multimodis laboratur ad sententiam gemino nodo, ac ænigmate, implexam. *Vulgat.* 1. *Restituetur, ut lutum, signaculum; & stabit sicut vestimentum.* Ad terræ motum iterum 1. detortum a *Thom.* & *Nicol.* aliisque *Latinis.* q. d. *Ædificia quæ terra concussa rimas traxerant, cessante tremore, facile restituntur, & resarciuntur.* Humile; & indignum, quod hic memoraretur. Aliquid grandius dedit *Sanct.* 2. qui quum *Vs.* præc. ad *Diluvium* retulisset, ita pergit, *Deus variam & illustrem terræ imaginem delevit inducto diluvio; sed illam instauravit tam facile ac lutum sigillare, materia lenta, & obsequenti, novæ recipit signaturas: tam facile item, quam vestis dissuta integratur.* Optime subdit, non satisfacio mihi; Sane locus difficilis; in quo extricando qui quid verisimile dixerit, non respiciendus. Tentat ergo 3. *Deum justos quidem dura vexatione adficere, sed mox restituere in integrum.* Longius quoque adductum 4. quod *Dionys.* habet de nova progenie in locum eorum qui e terris excussi. Alienissime *Titelmar.* 5. cui signaculum, homo imagine Dei signatus; quasi sensus foret, impiis e terra excussis, signaculum restitui suæ origini, in lutumque, & pulverem, redire; atque velut ve-

stem omni specie & venustate orbam, attritamque, jacere. Eleganter *Il. de Pined.* Illa lux novam semper faciem rebus adfert, novamque speciem; ac quasi sigillo quodam, res omnes lumine perfusus, Divina perfectionis insignibus adficit, & exornat: ut quem videntur in nocte, & tenebris, faciem, speciemque, amisisse, rursus reditura lux restituit, rebusque iterum imprimat, sicut lutum & cera cui sæpe apprimatur sigillum. Insuper singuli dies itant sicut vestimentum, cum enim lux, quæ convellit omnia, ubi recens exorta, videtur vestis quedam speciosissima, aureis filis, & radiis, contexta, cum occidit sol, videntur, tum lux ipsa, tum res cunctæ, languere, & inlitar vestimenti veterascere: sed renascente luce, deponunt cuncta attritam illam vestem, & aliam pretiosorem ex recenti lumine induuntur. Similia habet *Vavass.* In his multus paratus & splendor orationis. Nudam veritatem videre maluissent. *Calvinus III.* hæc ipsa fere jam dederat, *Conc. CXLIX.* Noctu terra prope informis est: nihil in ipsa cernitur; perinde ac magnum aliquod lutum, in quo nihil discernitur. Quando autem sol incipit lucere, perinde est ac si ex massa aliqua argillæ vasi sigulina fingeret, & diligenter ornaret. Quando igitur Deus diei lucem mittit, perinde est atque si universam terram formaret, ad dandum ipsi decorem, & speciem, ut eam cum admiratione intueamur. Atque ita eam vellit, pro eo quod nuda erat, contracta, sterilis, ad oculos nostros quod attinet; hic enim agitur de aspectu hominum &c. &c. Hæc auribus suspendere possunt, nil præterea: nam unde tandem vasa illa sigulina? Non idem lutum sigilli, cum lato sigili. *Cocc.* cum *Doct. Belg.* terram sigillarem *IV.* recte retinens, in reliquis consentit: ut terra sigillaris antea rudis & informis, impresso sigillo characterem habet; ita terra per tenebras informis, luce orta pulcherrimam speciem accipit. De luce spirituali similia dici possunt. Habebit se sane omnis mundi hujus gloria ad illam, ut lutum rude ad gypsum candidissimum, pulcherrimis figuris impressum. Alterum hemistichium impersonaliter ac-

cipimus, sistunt se omnes res tanquam cum vestimento, h. e. ornatisissima omnia lucis beneficio apparent. Vestis intelligitur pulchritudo quæ omnibus rebus adest. Mat. 6: 28. 29. porro ut omnis ornatus rerum sine luce nuditas, ita & nostra justitia, nisi Deus eam induat lucida veste justitiæ Filii sui, mera fœditas. Alii hunc locum interpretantur de improbis. Si hoc allubescit, non erit sensus, improbos aboleri ut vestem Ps. 102: 27. nam **התיצב** non est aboleri: sed improbos orta luce se ferre in oculis hominum quasi amictos & personatos, tanquam essent homines frugi. Respicitur interpretatio Merceri sic V. te habens, Immutatur tunc terra sicut lutum sigilli, cui alia atque alia signacula facile ob humiditatem imprimuntur, & quasvis figuras recipit: ad quam rationem & terra ab exorta aurora novam videtur figuras, & novam induere faciem, excussis ex ipsa his aut illis impiis: & constituuntur tanquam vestimentum, scilicet res omnes in terra, sed maxime homines, & specialiter impii, vestimentis sunt similes; statuuntur in terra, ut illic sint velut vestimentum, quod alia atque alia forma fieri solet, & facile inveterascit: Ps. 102: 27. Ex Ab. Esra expressum; subscriptoribus Drusio, Crinsoz. Cler. cujus hæc commentatio; si in tantis tenebris palpando verum invenire licet, hic sensus erit, Terra mutationes patitur, ad homines quod attinet, quas possis conferre cum mutationibus quæ fiunt in luto, aut cera, quibus quasvis figuras imprimere licet. Expelluntur ex ea homines mali, ut boni in locum succedant, quasi nunquam mali fuissent; & vicissim. Exemplum inigne, captivitas 10. Tribunal; tum etiam duarum reliquarum. Idem homines veterascunt instar vestis, quippe quorum vita, & omnia, cito evanescent. Ps. 102: 27. Credebaturne Vir Doctus se primum in hanc conjecturam ingressum? Speciosius VI. quod Episc. Eliens. exhibet, Illi autem adventu auroræ consternantur, & tam crebro colorem mutant, quam lutum formas sub variis sigillis: nec plus constant sibi quam vestis mutabilis. Prævit III. Grot. VII. dans, vertet se, ut argilla signatoria, & stabit sicut vestimentum. i. e. Non magis sibi constabit, quam vestis verticolor. Rei solent subinde mutare vultum, & colorem. Et ei præitum a Doct. Tigur. seque transforment ut argilla, cui signum imprimitur, sibi que pa-

rum constant ut vestis. Dure admodum Jun. & Trem. VIII. Ut ea mutata sicut argilla sigillari, sisterentur illi velut indumento obducti. i. e. postquam terra novam faciem induit, quæ per noctem tota fuerat atra, & sicut argilla sigilli suis figuris, coloribus, celaturis, sic terra multiplicibus bonis exornata conspicitur, improbi a pergendo in sceleribus cobibentur, tanquam si panno vultus aut pedes eorum obvolverentur. Receptum a Piscat. Non molliter IX. Munst. & Irid. Tunc, aurora surgente, convertitur terra, sicut cum sigillum figuram suam imprimi luto; sic impii alias facies sumunt, ac simulant se probos: & veluti aliud vestimentum induunt, qui in tenebris nullum non malum moliti erant. Confer Cocceji illud num. IV. sub finem. Intricate Castal. X. Qui impii mutato tanquam rubricæ sigillo fiunt vestis similes &c. Scilicet Adulteri, fures, latrones, proditores, noctu suis sceleribus invigilant; iidem adveniente die Lucifugi diffugiunt: & discussa nocte quæ eos tegit, ac concludit, sicut rubricæ sigillum operit ea quæ signata sunt, vestis similes sese contrahunt, complicant, in latebrasque conjiciunt. Quo se verteret nescius R. Levi

XI. ad Auroram trahit illud **תהרהר** convertitur, cujus lux varie mutetur pro vario ortu, unde variae etiam in terris permutationes, per quas homines vestimenti instar immutentur. Hæc ut reliqua fere illius Rabbini, frigent; cui Vatabl. libertatem suam vendere non debuisset; meliora daturus, nisi hunc optima dedisse autumasset. Ludicrum plane XII. quod suus Cajetano suggestit Judeus, ad mores impiorum hæc pertinere, quorum quasi consensio & conspiratio, sub sigillo clausa, sese firmat, & sustineat; quique alter alteri velut vestis sint, semet accommodando, prout vestes se corpori accommodant. Ruere & hic pergens Bolduc. XIII. ad solis virtutem in prima creatione locum torquet, cujus vi terra conversa sit in solum pingue, & ita tenax, ut sigillari optime possit: & illa partes friabiles sint compactæ, & tractabiles factæ in vasa, ad instar vestimenti ex panno plicatilia. Id restabat scilicet, ut terra Lemnia, quæ & sigillata, Arabibus

تحنون Tyn Machtroum
Lutum sigillatum, apud Medicorum filios nobile, huc specie haud vulgaris Eruditionis inferretur. Quid dicam de LXX. Interp.
XIV.

XIV. qui primam hominis e Luto plasmationem &c. hinc exsculpere potuerit? Quid XV. de Chald. Syro, & Arabe, qui ejusdem redactionem in pulverem? Ad terræ ipsius conversionem & annihilationem, ut vocat, die ultimo, pro sua Hypothesi, respexit Cl. Schmil. XVI. nec non mutationem, abolitionemque, vel impiorum, vel colorum, instar vestimenti. Prius Colom ita exponit: non putarim diversas figuras sigillorum innui, sed unam debilem q. d. Quam facile lutum sigilli mutatur, & figura ei impressa deletur, tam facile etiam terra tum mutabitur, & tota ejus facies, imo & ipsa, peribit. Posterius sic: impii stabunt in mutatione sicut vestimentum: vel potius, ואשר יתיצבו Et qua consistunt, sicut vestimentum, scil. ותהפכו convertent se; i. e. Cæli, & corpora in illo incorruptibilia, in consummatione seculi, nihilominus omnia mutabuntur: Ps. 102: 27. Pergit, Hac mutatio vestimenti non in melius, sed in pejus. At si in pejus, sine dubio erit totalis abolitio: Non incongruum, ullam creaturam in extremo die mutare, & tamen mutari in pejus, præter inferni habitatores. Tantum absit, ut ex hac phrasi aliquid pro meliori statu cæli, & terræ, in extremo die, consequendo, concludatur. Potuisset Vir Doctus felicis materia simul, & serie, sua uti. Luth. post Vulgat. XVII. הוהם sigillum recto casu struit, ut sit, sigillum se vertet ut lutum, i. e. status & conditio impiorum mutabitur &c. Obstat genus: nec figura expedita. Cl. Reim. XVIII. ut in re conclamata, non infeliciter: An terra invertet se ad tuum nutum, sicut lutum sigilli? & an alæ terræ se sistunt instar vestis, ut eam pro arbitrio versare, & purgare, queas? Sensus gemine similitudinis hic videtur. Influxum solis non eam facere impressionem in eor hominis, qualem sigillum in luto efficit, ut necessario probus evadat. Multo minus naturalia opera a Deo admoventi ad cogendas voluntates: ac proinde quum Deus ubi Aurora apprehendi facit oras terræ, hoc non fieri, tanquam si quis vestem apprehenderet ad eam excutendam & sordibus repurgandam. Conferenda Viri Doctiff. conjectura, quam V. præced. exposui: cui hæc succinit. Versioni magis accedere possem, quam sententiæ ei subiectæ. Obstat tamen quod כנפות a יתיצבו genere diffideat. In sistere se instar vestis,

pro se dare excutendam, & expurgandam; etiam nimis multa suppleuntur. Cl. Szarm. XIX. in priori colo missam figulinam intelligit, sive vas testaceum cum certa figura. Id applicat terræ Judaicæ, & genti, sub Aurora Evangelii. In posteriori, sistere se tanquam vestimentum, nempe fædum, sordidum, a nomine induendum. Item subtiliter Judæis accommodatur. Gloss. Ordin. V. præc. exhibens Scribas & Phariseos ex Judæis excussos, ita hic pergit: Dominus plebem Israëliticam lutum repperit in Agypto, quam dum scientia sua implevit in Prophetiis clausa, quid aliud quam servanti mysterii sui signaculum fecit? Sed post Divina secreta plus terram, quam veritatem, diligens, & ad lutum Agypti rediens, Lutum se post signaculum exhibuit, quod terrena saperet. Reliqua non minus tracta, & torta. At Hieron. signaculum anima hominis intelligitur, ad imaginem Dei facta. Hoc signaculum per Adæ peccatum fuerat attritum, & oblitteratum: per Christum autem iterata impressione restituitur: nunc quidem per Baptismi gratiam, menti insculptam: sed in Resurrectione totum omnino restaurabitur; quando humani corporis Lutum incorruptionem induet, & anima pariter cum eo sola gloriose immortalitatis vestietur. Hæc, ut & priora illa Cl. Szarmari, satis seite deducta, amatoribus talium relinquimus. Nos literæ constituendæ cura occupat, & exercet: quam ne necdum, ex omnibus hæc, expiscari valuisse confiteor. Aliquid tamen ad Anigmatis hujus intelligentiam XX. conferre conabor. Observo itaque 1. Lutum طين appellari ab Arabibus omnem materiam lentam, sequecem, tenacem; nec aliud iis usitatus vocabulum, quo ceram sigillarem expriment; quod ab officio חתום ختم dictum, in Camuso declaratur الطين الخاتم يتختم به عاصي الشقي والخاتم ما يوضع على الطينة Lutum quo quid obfignatur, חותם autem, id quo Lutum imprimitur. Nempe sigillum ipsum, sive annulus sigillatorius: qui & hic 2. per חותם haud dubie intelligendus, ut Gen. 38: 18. & alibi. Ergo 3. locus non est terre figu-

gulina, cum figuris, formisque ei inditis, quo Calvin. Jun Szatmar. tendebant. Sed omnino tenenda 4. cera sigillaris. Et quidem 5. quatenus ea ad omnem formam, & impressionem, facilis, Quin & 6. debilis, simulque apta ad novum characterem recipiendum. Hoc verbo התהפך 7. signanter quoque expressum; nam convertens se cera, non simpliciter esse potest deleta; sed novam faciem inducens, sive in bonum; sive in malum, quod hactenus anceps. Satis evidens 8. illud התהפך redire ad terram: tum ratione constructionis, hoc suo jure poscentis; tum respectu materiae id ipsum invitantis. Et quidem 9. ad terram ando impii excussi, vel excutiendi, ut in fine *Vf.* præc. vidimus. Hinc 10. elucescit, conversionem hanc in bonum inclinare; quod terra quamdiu ab impiis tenetur, quodammodo deformata, iis deletis, Deo dignam faciem videatur recuperare. Ad has stricturas jam aliquid lucis adfulgere incipit: quam si posterioris Coli accuratior excussio auxerit, auroram ex hisce tenebris spero emicaturam. Notetur ergo 1. יתיצבו esse verbum grave, & magnificum, quod pleraque expositiones ei subiectas renuat; quales consistere, sive constitui ut vestimentum; pro veterascere: colores variare; contrahere se, & convolvi; aboleri. *Psalms* 102: 27. unde ista fere elicit, diserte adjungit בלה atteri, & veterascere, sine quo fas haud esset לבוש vestimentum, de panno lacero, fædo, quod induere nemo velit, explicare. Admitti nequit 2. insertio *Schmidiana*, אשר, Quaecunque consistunt, Cæli, & corpora in eo incorruptibilia. Nimirum 3. ut phrasis כמו לבוש sicut vestimentum esse, absolute exponatur, corrumpi & abolitionem pati; quum potius ornamentum, & decus ferat, præsertim isto יתיצבו adjuncto. Ut cumque ferri posset 4. illud *Munst.* num. 1X. sistunt se tanquam amictu: sed prius colon aliud exigit: & ad improbos hoc verbum incunctinnius relatum, patet ex *Vf.* seq. ubi רשעים expressi non fuissent denuo, si hic jam denotati essent. Attamen duriusculum 5. quod *Cocc.* suppleat, sistunt se tanquam cum vesti-

mento omnes res &c. num. IV. supra; quamvis explicatio sit egregia; quam & Belg. luculenter instruxere ad omnes res creatas, quas lux dici instar vestis splendidissime exornet, respicientes. Commodius videtur 6. quod *De Pined.* assumferit dies singulos, stantes sicut vestimentum, secundum lineas num. II. ductas: in quibus id incommodi, quod veterascens vestis imaginem admisceat: atque prius quoque Colon *Luci* applicet. Id ad Terram redire potius, omnia vincunt. Conficio hinc 7. ut התהפך ad Terram, ita יתיצבו ad בקר Auroram, & שחר Diluculum, sese referre; quæ *Vf.* præc. Terra oras præstabant, ad improbos inde excutiendos. His 8. apprime convenit sistunt se, in statione, in gradu, in ornatu decenti, quam vim התיצב exerere solet. Vide *Prov.* 22: 29. *Zach.* 6: 5. *Jer.* 46: 4. &c. Recinit pulchre ad id, quod *Vf.* 12. præmonui, nesciens tamen quid inde lucis hic mihi accellurum esset, Auroram & Diluculum induci ut *Fumulas Omnipotentis*, quotidie stationem suam obeuntes. Ornatum magnificum quoque verbo subesse, ex *Pf.* 45: 10. senties. Jure ergo infero 9. כמו לבוש instar vestimenti, vel ut in vestimento, pertinere ad splendorem, pompam, decus; quale in לבוש מלכות *Est.* 6: 8. vestis regni, regalis; quæ mox absolute הלבוש *Vf.* 9. 10. 11. Adde 8: 16. & *Esaj.* 63: 1. הרור בלבושו Magnificus vestitu. Quis ibi de abolitione cogitaret? Nec hic ergo cogitandum; æque enim splendet כמו לבוש יתיצבו, summamque pingit magnificentiam. Verbum לבש vestire, splendide quoque traductum *Pf.* 104: 1. 2. ubi Deus Majestate & decore vestitus, Lucem pro paludamento amictuisse dicitur. Par itaque, & verum, ut *Ministra* Numinis, Aurora & diluculum, sese sistant כמו לבוש; ubi 10. subdubium, sitne, tanquam in vestimento, quod *Cocc.* alio licet sensu, volebat: an quod *Doct. Belg.* instar vestimenti. Utrumque pulchrum, & plenum: nam Lux & vestita regaliter, ipsa, & magnifice omnia vestit.

15 Et prohibeatur ab improbis lux eorum; brachiumque celsum confringatur.

15 וימנע מרשעים אורם ורוע רמה תשבר ;

16 Num הבאת 16

Difficilis optio. Prius cumulatus putem. Ad יתיצבו *sistunt se* suavius quoque accommodatur.

Ibid. Quæ adhuc discussimus, ostendunt satis, qua via *veritas* hinc eruenda sit: necdum tamen *sensum loci* pervium, liquidumque, præstant. Is ad *amplitudinem* *Vs.* præc. exhibitam rotundandus; si non aliis solum, sed & inihimet, satisfacere velim. Non despero successum; nam utrumque membrum ad tria illa se præbet, quæ ibidem enotavi. Quod ad prius, *Terra se* in novam faciem *ut lutum sigilli convertit*, illucescente Aurora; 1. *quum tenebris*, quas natura horret, quæque pulchritudinem ejus dehonestant quasi, *fugatis, suum recuperat decus*, & splendidum quid, Magnoque creatore cignum, denuo induit. Huc collineasse *Calvin. de Pineh. Belg. Cocc.* supra visum. Addo 2. quum *improbitate* per lucem *utcumque conterrita*, & *compressa*, ne tam effuse, & licenter, *operibus tenebrarum* indulgeatur *de die*, quam quidem *de nocte*, honestior, ut sic dicam, *facies, terris redditur*, & *probi*, si non esse, *veridi* saltem cupiunt longe plurimi mortales. Hoc ut indicio est, Deum Judicem, vindicemque, rebus humanis præsidere; ita 3. *specimen* præbet, & *pignus maximæ illius conversionis*, qua *lutum* hoc *sigillare* Omnipotentis plenissime *vindicabitur a servitute peccati*, & *fidis* veluti *vestigiiis*, quæ grassans, regnansque, improbitas ei impressit. *Aurora immortalitatis* nempe, erasis, exustisque, omnibus his labibus, secum vehet *novos celos, novamque Terram, in qua Justitia habitatura*. Novissimum hoc a *Cocc.* quoque tactum; quum sublimiore sensu *per Lucem veritatis, & Evangelii*, omnia item *innovata* monens, inde ascendit ad *Revelationem gloriæ Filiorum Dei, qua omnia sunt transformanda*. Ad *versum seq.* aliud adhuc dabitur, hæc pulchre succinens. In altero colo illustrando hæc tria quoque conveniunt; *Et ille*, Aurora, ac Lux inatutina, *sistunt se tanquam in vestimento*. Iterum 1. *quum* in stationibus suis *para-*

zæ, velut *Famulæ Omnipotentis, lucidissimo amictu*, quo procedunt, *inimicas terris tenebras dissipant*, delentque. *Inimicas* dico, non strictè, sed pro scopo, quatenus *pulchritudinem mundi sepeliunt*, & simul *sepulto pudore, improbitati audaciam addunt*. Ergo item 2. quum *Jubar suum*, ex quo *Divinum* quid relucet, *ostentantes*, & *oculis improborum ingerentes*, vel *invitis pudorem, metumque*, peccandi, *incutiunt*: atque eatenus orbem terrarum, in speluncam omnis horrois, ac confusionis, inverti non sinunt. Cumulatissime 3. omnia hæc præstant *Aurora & Lux seculi venturi*, quando e *terra excussis improbis, vicissitudines diei & noctis* cessabunt, atque *Æternitatis dies ille*, qui occasum nescit, *caelum terrasque innovabit*. Si roges quomodo? respondere liceat *חותם sigillum* Numinis

huic *statui impressum*, quod temerare nefas.

Vers. 15. In verbis lucidissimis, cohærentia haud liquida sane. *Thom. Dionys. Nicol. I.* trahunt ad *vitam improbis subito terræ motu sæpe ademptam*. *Æque alienum quod Sanct. II.* hinc elicere conetur *pisicum diluvii judicium, & terrarum per illum purificationem*. Latiore prospectu *Vavass. III. Multiplices mutationes quotidie in terra accidunt, ipsu manente. Hæc una e multis, quod improbis media in luce sua lux, hoc est vita, & vite omnis splendor, ac dignitas, adimat; & violentis, ad plagam inferendam jam erectis, infringatur robur*. Idem dederat *Merc. Lucem* intellige *vitam hanc, & omnem improborum splendorem, gloriam, opes, & potentiam, quæ ab iis prohibetur, dum a terra quotidie excutuntur*. Non vacat serupulis. *Calvin. IV.* obviam iri censet *objectio*, quæ fieri posset, *Quomodo Deus, cum Solem constituerit ad mundum illustrandum, & tam præclarum ordinem instituerit, patiatur improbos illo bono frui? Debuisset Lucis usuram Dei cultoribus tantum permitti; nec fas solem malis æque ac bonis oriri*. Hoc ita resolvi censet; *Improbis ad tempus quidem Lucem Solis concessam; sed ad extremum eam ipsis eripiendam fore; ac proinde expectandum patienter*

eer illum terminum, quo brachium elatum frangetur, & Regnum improbitatis finiatur. Ad Judicium ultimum hoc affurgit: in quo unice pedem fixit Cl. Schmid. V. cum simili occupatione, quod status felicissimus Impiorum in hac vita Jobum vehementer offendisset. q. d. In primis removebitur tunc, in consummatione seculi, præcipuum tuum offendiculum, dum lux & brachium impiorum desinent. Eodem directe collineatum a Farchio; & Ab. Esra: ad quorum calculos quoque posuit Episc. Algurb. Quia oderunt lucem, amarunt tenebras, ideo omnis lux illis tandem eripietur, & sempiternis tenebris damnabuntur. Hæc libenter admittimus, sed aliud propius, quod omittere non licet. Subtile quid excogitavit de Pined. VI. hanc sententiam spectare censens Homini integri & felicitis primo, mox lapsi & infelicitis conditionem; ut in vicissitudine diei & noctis, utriusque status specimen cerni queat; hominique insinuetur, Mundum cum caelesti lumine justis datum, injustis vero ereptum iri. Argutius subnequit: Adamus immortalitatem, lucem, pacem, simulque virtutem, qua eum Deus vestiverat, perdidit: & Brachium excelsum, i. e. potestas ejus super omnem carnem, confractum, imperium in animantia imminutum. Seriei hæc valde congrua, nemo dixerit. Incongruum etiam VII. quod Doct. Tigur. qui versum præc. retulerant ad patravores scelerum sese sub lucem illatebrantes, hunc defleat ad eosdem nonnunquam depressos, & penas dantes. Ad hoc exemplum III. Grot. hinc extudit, Damnari ad mortem, & quidem cruciabilem, qualis est fractio in rota. Miror magno ingenio placere potuisse, in sublimi hocce argumento, imaginem scelerati super rota fracti. Formulam brachii confracti huc inflectere, ne minus quidem perito liceret. Traxerunt, quæ præmissa fuerant ad Vs. 13. & 14. de Judiciis capitalibus mane exerceri solitis. Drus. cui idem adhæserat, in brachio confracto videt favorem principum, amicos, opes, vires, infractas Idem filium huc perduxit Episc. Eliens. generalius supplicia graviora improborum quoque attendentem. Cl. Cocc. VIII. ex parte amplexus, in priori collo celsa figura utitur, quasi sua Lux ab improbis diceretur prohiberi, quod Aurora tenebras discutiat, quæ sunt Lux illorum, qui ut feræ, & noctuæ, diem reformidant Job. 24: 17. Addit, huc refer eorum excitationem & indurationem per veritatis claritatem Job. 3:

20. 21. Hebr. 6: 6. 2. Petr. 2: 20. 21. Id alterius generis. Posterius colon sic explanat, Audacius, impudentiusque, & manu, quod dicitur, elata, peccantes coercerentur per Magistratus, & Judicia, quæ primo mane celebrantur. Subjungit: Ergo in his significatur magnum opus providentiæ, quod non patitur discrimen justis & honestis, injustis & fœdi, exolescere &c. Refutatur autem hisce, quod Jobus dixerat, Deum consilio improborum adfulgere: nam ipsa Lux quæ improbos luce sua privat. Nonne igitur Deus, quoties oriri facit solem suum super bonos & malos, & illos quidem ad honesta excitat, hos autem reos agit coram conscientia, & coram hominibus, satis ostendit se diligere Justitiam, & odisse improbitatem? Concludit: quod si aliquid videtur latere, nonne ex hac quotidiana lucis reversione constat, instare Diem, qui omnia occulta sit revelaturus? Prioris membri venustum illud acumen reperio etiam apud Castal. qui impiorum lucem nunc appellari ait noctem, quod diem pro nocte, & noctem pro die habeant Lucifugi: quorum sublimes lacerti ideo frangi dicantur, quod tunc vires & audaciam amittant &c. Ex Cajetano quoque adduxit de Pined. quamvis subtilius, & argutius, judicet: q. d. Cum lucem mundo Deus adferi, improborum lucem i. e. tenebras, aufert, atque ita illorum vires comprimit, & debilitat. Vehementer adblanditur; & si simplici sensu defungi esset heic loci, palmam Oxymoro deferre vix dubitarem, quod Capiti 24: 17. egregie responderet. Videbimus tamen, quid pro sublimiore aspectu infra afferri possit. Quod Jun. & Trem. IX. protulerunt, non satis capio, An si unquam fuerunt coercendi mali, potuisti vel tantillum Lucem accelerare, vel deprehensos luce sua i. e. vita rebusque omnibus, quibus Illustres habentur, eos spoliare? Quænam illa Lucis acceleratio, & deprehensio maleficorum? Suspicio id intendi, quod Steuch. Eugub. alii que dedere, X. Deum piis lucem promere quotidie, & omnem felicitatem; improbis autem lucem, i. e. felicitatem negare, malis, supplicisque, eos feriendo. Est idem cum num. III. nisi quod latius fundatur, & pluribus scrupulis prematur: nam cum Cl. Cler. dicere, in hoc stilo seriem parum servari, inscitum. R. Levi XI. de Luce & felicitate ex Astrorum posituris oriunda, sed improbis in contrarium conversa effectum, hic nugatur. Multo majores nugas, vel ludibria potius cerebri, nihil non sibi permittentis,

16 Num venisti usque ad salebrofa maris; & in penitissimo Abyssi ambulasti?

16 הכאת ער־נבכ־יִים ובחקר תהום

התהלכת :

17 Num הנגלו

dedit *Bold.* XII. hunc cumulum prægressis ineptiis imponens, prohibitus vero sol a quibusdam aliis fabulosis & morventibus arvis; ita ut quod seminatum ibi fuerat, & jam in altum creverat, languesceret & moreretur. Iterum **רשעים** *impios* detorquet ad *mobiles, sterilesque, arenas, ingrata & impia*, sic ludit, *arva*. **זרוע** brachium a **זרע** seminare in *sata* transformat; atque hanc lenissimam vocat *coherentiam*. Hæc risum simul stomachumque movere apta. Diluamus quantoocyus tædium docto conatu *Cl. Reim.* XIII. qui superiora sua ita nunc pertexit, per *interrogationem* negantem: *ut ita ab improbis prohibeatur lux eorum, & brachium excelsum constringatur? Minime vero.* Neutiquam id præstabis. Sed quemadmodum Sol *naturæ* oritur super bonos & malos, ita quoque providentiæ meæ cura longanimis utrumque genus complectitur. Magni iudicii, multæ prudentiæ, Interpretem, huc compulere haud dubie difficultates, quibus plerasque expositiones gravari sentiebat. Videamus XIV. an sequentes stricturæ majoris lucis daturæ copiam sint. Non dubium 1. quin **רשעים** sint *improbi* in genere. 2. *Prohibitio* lucis cum *exortu Auroræ* est connectenda. 3. **אורם** *Lumen eorum*, ad *Improbos* referri posse, haud negem. Sed 4 magna est ratio suspicandi, ad **בקר** & **שחר** *Auroram & diluculum* redire illud adfixum; quippe quæ proxime in *stationibus suis splendido amictu ornata* comparuerint. Duplex hinc via explicationis tenditur. Primo, si **אורם** *lux eorum* ad *improbos* pertineat, sequendum dacerem *grande* illud *Oxy-morum*, quod *num.* VIII. laudavi: ita *triplici* ratione evolutum. 1. *Aurora noctem & tenebras fugans, suam improbis lucem eripit*; eorumque *brachium* in *facinora* *auxit*, & *erectum, debilitat*, quo minus *grassari*, & *scelera* sua *perpetrare*, sustineant. 2. Hæc *humile prælustris Numinis, vigili* semper *oculo orbem inspeclantis*, non sinunt quoque *Improbos* hac in

vita puro & liquido gaudio frui, sed eos *lucis* suis *radiis*, ac *telis*, sæpe intus feriunt, conscientiam expergeficientes, & venturi tandem *Judicis* anticipata præsentione conterrentes. Dixerim brevius: *Lux radians diei Lucisugis terrorem incutit, excus simul, & intus.* Hoc triste augurium, per quod pectora eorum quotidie ducuntur, *Novissimo* illo *Die* 3. complebitur, & cum omni mole vindictæ *Divinæ* in eos ingruet, omnibus *tenebris*, quibus se *improbis* texerat, *dissipatis*, ut æterna confusione obruatur. Hæc sunt, quæ *num.* VIII. dicebam me tentaturum: argutiora illa quidem, ne quid diffitear, sed a gravitate *Loci* hujus non aliena. Secundo, si *Adfixum* ad *Auroram & Diluculum* reducat, perquam *gravis*, & *jucundus*, sensus enitebit. Nam *Lux matutina improbis semet subducens*, & ab *ipsis conspici se haud patiens*, dum *apprehensis terræ oris male fastam*, & *Deo exosam, sobolem* inde *excudit*, referri potest 1. ad *terrorem Lucisugis injectum*, ita ut *Lucem* suspicere *hæro vultu* haud sustineant, sed contra eam reformident. 2. Quam *sub oculo solis improbis* **אורם** *grassari*, seque in *opera tenebrarum effundere*, non audeat, sed *Larvam prohibentis*, & *honestatis civilis*, induere cogatur; an non eo ipso *Aurora*, & *Diluculum*, *jubar* suum opponunt quasi *improbis*, seque eorum *usui*, *ministeriumque*, suam *Lucem* quotidie *promere*, & *preferre*, diserte negant quasi: testanturque, *Lucis* tantum & *Diei* *filii usuram* illam *Divinitus destinari*? Idem hocce 3. illustrissime confirmatum dabit *Novissimus* ille *Dies*, quando ad *Auroram gloriose immortalitatis* *filiorum Lucis, filii Noctis & tenebrarum* in *Tenebras exteriores* expellentur, atque *omni Luce naturæ, æque atque gratiæ, ac gloriæ*, privabuntur. Magnitudo Loquentis, & excellentia figurarum, hæc suggesserant; in quibus antam porrectam spero ulteriori veritatis pervestigationi.

Vers. 16. E *Coelo* descenditur ad *ima marium, & terrarum*; ut cum *sublimitate inaccessiblei operum Dei*, eorundem *impervestigabilis profunditas* sacro cum *horroris* perterritificatur.

No-

17 הגלו לך שער ימות ושער

17 Num revelatæ tibi portæ mortis? & portas umbræ mortis vides?

צלמות תראה :

18 התבנת

18 In-

Nodum necit נכבי, quod *Vulgat.* I. profunda maris reddidit, sensu duce. LXX. *Πύκναι* *ῥαδιες* II. quod verisimilius Lectione altera, quæ *γῆ* offert. In *Comm. Hieron.* id est *Philipp.* hi fontes maris trahuntur ad fluxum, & refluxum, qui tanquam ex scaturigine stas vices obeant. *Calvin.* III. Fontes maris tenens, a lacrymis, guttisque eos derivat, nam pro Radice adscitum a plerisque, unde *בכה* *fleta*, vel *guttatim manantia* fonare creditur. Consentit *Cocc.* *fleta maris* exponens, *scatebras*, & *radices maris*, quæ veluti *lacrymæ ex fontibus Abyssii emanant.* III. *Grot.* IV. maluit, *pervenistine ad guttas maris? Nostine quot in eo guttæ?* Et *Tigurini* sic dederant. *Merc.* V. post *Ab. Efram*, latiore potestate, *fluente maris*; id est *profunda*, *ubi aque in magna copia & magno impetu fluunt.* Ita *Cap. 28: 11.* *בכי* *fletum pro fluxu* ceperat. *Schmid.* VI. *profunditates maris* sic dictas censet, quod ibi effleat per *minima foramina*, & *poros*, *aquas suas in flumina & rivulos.* R. *Salom.* VII. a *Rad. בוך* in *Niph.* *perplexum esse*, *ingessit perplexitates maris*, vel *מסגרי* *claustra* potius, quæ *Chaldeo* *מערבלי סגור ימא* *perplexa claustri maris.* Intelligentur *Loca abditissima & profundissima*, quæ nemo homo pertentare queat. *Codurc.* VIII. se *Raschium* sequi dicitans, *Extremum maris tractum* exponit, *ubi mare hæret*, & *fititur*, *neque ultra progreditur.* Dicitum ait, *tam ratione latitudinis*, & *litorum*, quam *profunditatis.* Non ego credulus illi: ut nec bellæ isti glossæ *Exod. 14: 3.* *נבוכים הם בארץ* *C'est la le bout de la terre*; quum fit, *perplexi hærent in terra.* Cl. *Guss.* IX. quum a *בכה* *tentasset Fundum maris*, quod ibi *Limus*, *alga*, *plantæque aliæ*, e quibus, *si premerentur*, *guttæ lacrymis similes* exirent: ad

בוך *tandem*, *invita Analogia*, accedit, quasi notarentur *imi fundi partes perplexæ*, & *angulosæ*, *sub rupium radicibus.* Tam perplexa virorum Doctorum consilia me olim compulere ad *Arabum* *النبيك* *ان لارض فبها صعود وهبوط* *ان التل الصغبر وانتبک* *لرتفع والقوم انطوا علي شر* *Collis acuto capite dicitur* *נבך*; *itemque terra in qua acclivitas & declivitas: item colliculus omnis.* Verbum in 8. *elevatum esse* notat: *nec non implicitum hæere malo*; *vel malis consiliis, studiisque, deditum esse.* Hinc conjectura fert, *נבך* & *בוך* esse *Synonyma*, principemque vim utriusque *Thematis* in *implicito*, *perplexo*, & *salebroso*, figendam. *Scopulosa & salebroso maris* apprime hic quadrare nemo negabit. Cl. *Mich.* & *Reim.* alique *calculum* adicere non dubitarunt. Plures forte & hoc movebit, quod, *admissa ista conjectura*, *citra ullam Anomaliam* in *Chald. Raschii*, & *Guss.* sententiam descendendi queat. Quæ hic *Viri Docti* circa *connexionem* attulere, *concordem* vocare debeo *discordiam*, quod omnes illuc necesse sit recurrant, *ei qui cum Deo disputare vult*, *seque eo Justiore* ferre, *Universitatem rerum* debere esse *exploratissimam*; atque *inmensitate* quadam *scientiæ*, & *potentiæ*, *comprehensam.* *Vers. 17.* Ad *profundiores* adhuc, & *horridiores*, *tenebras*, *Regionem infimam Mortis*, subditur; cui, *Figura* in omnibus *Linguis* protrita, adduntur *ostia & portæ.* Has nimis argute I. *quæ* *sivit Thom. Aquin.* in *cælo*, *cujus influxus* *corruptionem*, & *mortem*, *rebus inferioribus* inferat.

18 Intelligis usque ad latitudines terræ? indica, si nosti universitatem ejus.

18 התבנת ער-רחבי-ארץ הגר

אם-ירעת כלה :

19 Ec- 19 אי-

rat. Alia argutia *Cajet.* II. *Portas mortis reperit in periculis*, quibus se exponunt, qui trans mare iurrant. *R. Levi* III. *terram ut corruptionis Matrem*, ac præfertim centrum ejus, intendi autumat. Sic & reliqui fere Magistri *Loca subterranea in qua nemo penetravit.* Idem observatum *Erud. Pinet.* IV. qui omnium luculentissime imaginem hanc, sic acceptam, illustravit, observans, *Terram peculiarem habere cognitionem cum Morte, quod ea mortuos gremio suo excipiat; ejusque specus & cavernas speciem habere sepulcrorum: quæ imo Deum Morti in mundum ingressæ in visceribus Terræ Regiam veluti domum assignasse.* Concludit, *intelligi locum mortuorum; & damnatorum, in visceribus terræ profundissimum &c.* *Monuerat & Merc.* V. ab Hebræis fere *Loca subterranea intelligi: ab aliis statum Mortuorum, & Gehennam.* Ipse adiecit paulo quæsitius *Aditus ad mortem* q. d. *Suntne tibi in manu rationes, quibus hominum quisque moritur, aut variis mortis generis, quibus singuli consciuntur, perspecta habes? Item, quis sit status mortuorum, & quæ ratio ac natura locorum subterraneorum, tetra caliginæ obductorum, quidque illic sit, aut fiat?* *Cl. Cocc.* VI. ponit, *Loca ad quæ vivus non penetrat, quæque nulla lux irradiat: nec non omnes mortuos, suo tempore revicturos.* *Cl. Schmid.* VII. de solo *Inferno* videtur cogitasse; ut loco, a Deo hominibusque remotissimo, qui tamen Deo apertus; *Ejusque sub dominio.* *Cl. Guss.* sub ללל item pugnat, ratione subtilius nexa, pro sola potestate *Mortis æternæ.* Huc collinearunt & veteres, VIII. qui *Descensum Christi ad Inferos* attenderunt; ut *Chrysost.* *Gregor.* *Philip.* &c. & Recentiores, qui *Regnum Diaboli* cum omni fraude, malitia, violentia: in *Allegoricum*, videlicet, *Mysticumque*, campum egressi. Non erat, credo, cur in loco hæc dissideretur; quis enim *Portas Mortis, & Ostia umbræ mortis* audiens, non IX. statim, sine commentatore, concipiat *Regionem* simul, & *Ditionem, Mortis, quæ late utraq; se fundit, cum omni terrore, quo vel corpora dissolvit, vel ani-*

mas in statu dissolutionis, velut in carcere, continet. Plura non addo: nam hoc in genere verba nebulam fere offundere solent. צלמות *Umbram mortis, de Locis obscurissimis, in centrum velut terræ pertinentibus, habuimus supra Cap. 28: 3. nec omitti debet Cap. 10: 22.* Ut ergo *abditas illas & profundas sedes* excludere haud par: ita in iis sensum loci terminare iniquum: quum latius sese extendat hoc vocabulum, & geminata formula *Portarum Mortis, & umbræ mortis, eam amplitudinem* exiat, quam posuimus. Bona observatio *Eleg. Crisostii, Eum qui Deo litem movet circa providentiam, claras de statu mortuorum ideas arte sibi comparare debere.* Sed *Oeconomiam mundi invisibilis ignotam* fuisse *Nostro*, eo sensu, quo ad *Vs. 2.* subinnuebat *Vir Doctus*, hinc concludere haud licet: nam in omnibus hæc interrogationibus non agitur de *cognitione fidei: ne naturali quidem, quæ causas secundas indaget: sed illam quæ ad causas primas adscendit, & Arbitrum efficit Dominumque universi.*

*Vers. 18. Lentis passibus Natura rerum circumambulator, atque Orbis terræ quam latus, & spatiosus sit, rogatur. Superfluum fuisset vel frigidis, vel subtilibus, multis; si quod modo submonui, non agi de simplici cognitione causarum secundarum, bene præsens semper fuisset. Tale est I. quod Cl. Cler. hinc elicit, eo tempore Astronomos, & Geographos, terram in gradus Longitudinis & Latitudinis nondum divisisse; nec Philosophos ad cognitionem istius Magnitudinis aspirasse. Credebatne Philosophus se cum novo suo lumine quæstioni isti satis fuisse facturum? Sanct. II. ait, *Fobum ex terra Idumæorum nunquam excessisse; ac proinde latissima terrarum spatia, & dissimillimas rerum variarum formas, videre non potuisse.* Rarum genus commentandi. *R. Levi* III. a Philosophi persona non discens, *Latitudinem Geographicam* pressius urget, *Locaque sub Polis sita* intelligit, quæ scilicet *incognita*, fere. Simile, & enucleatus quidem, exhibuit solertiss. *Niewent.* p. 494. Apud*

19 אִי-זוֹה הַרְרָךְ יִשְׁכַּן-אֹרֶךְ וַחֲשֶׁךְ

19 Ecquænam via, ubi habitat lux? & caligo, ecquisnam locus ejus?

: אִי-זוֹה מְקוֹמוֹ :

כ"י 20

20 Ut

Apud *Tb. Aquin.* aliosque Latinos non dispar calculus. Eum merito improbat *Erud. de Pined.* IV. observans *Latitudinem terræ* ex usu Linguæ notare *amplitudinem & ambitum.* Res indubitata, ex formula

ארץ רחבת ימים
Terra lata manibus, i. e. spatiosissima, quaquaversum patens. *Gen.* 34: 21. *Esaj.* 22: 18. De urbe item, *Neb.* 7: 4. de fluvio, *Esaj.* 33: 21. de mari, *Pf.* 104: 25. Insignite *Hab.* 1: 4. מרחבי ארץ cum latitudine locorum, inferunt, *commoditatem, & bonarum rerum uber-*

tatem. Nec ipse tamen argutia abstinuit, *Sententiam hanc procul dubio connectendam cum Vsf. seq.* contendens, quasi negaretur, *ambitum terræ teneri ad comprehensionem loci Lucis, & Tenebrarum.* Quid captaverit, ad istum verbum dabitur. *Amplitudinem orbis terrarum optime V. tenuerat quoque Calvin.* quem secutus *Merc.* monens, *Geographos quidem terræ Longitudinem & Latitudinem adferre; sed frigiditas & leves esse eorum conjecturas; nec totam terram eos posse complecti.* Addit, *etiamsi quis certo scire, & definire posset, haud tamen rationem redditarum &c.* Intendit, quod clarius expressum a *Cocc.* VI. *Non hoc rogat, an norit, confuse & conjecturaliter, more Geographorum; sed an habeat scientiam distinctam, certam, presentem, ac disponentem rei gerendæ; qualis est Oeconomi, omnem rem familiarem obeuntis, & coram curantis: qualem scientiam postulat providentia.* Solide. *Cl. Schmid.* VII. *Terminos latitudinum maluit, quam spatia terræ latissima, quod de longinquis & remotis interrogetur. Hæc verum discrimen non faciunt: quando terræ ambitum & extremos fines includat necesse est qui omnia ejus spatia amplectitur. Terminos magis elicerem ex particula עַר usque; in qua præcisio est notanda: nam intelligisne usque ad latitudines terræ? sic resolvendum, Intelligisne terram, quo usque ea late exporrecta jacet? Cave arguteris. Est sermo humanus; in quo tritari haud æquum. Sequens כלל totam eam,*

vel *universitatem ejus, omnino ad terram reddit. Totum istud ad antecedentia relatum; quod Pisc. alique volebant; vel & omne, ad omniscientiam extensum, quod Schmidus; non adeo placent. Rogat Vir Doctus, quid prohibeat vocem tam late, quam potest, accipi? Nihil: sed jam sic non potest; quia Linguæ geuius haud permittit: quamvis rem ipsam admittam; Eum qui cum Deo contendere velit, Omniscientiam secum adferre debere. Illud & hæc, & reliquæ Interrogationes, manifesto inculcant.*

Vers. 19. Quæsitæ valde connexio, tenuis explicatio, quam *R. Levi I.* in medium tulit: *Si totam terram nosli, indica qua parte terrarum lux commoretur, & qua tenebræ i. e. quis ille sit locus ubi assidue tenebræ.* Refertur ad *Loca polis proxima; ut videbis apud Vatabl. & Merc. Cl. Cler. II.* dilutius adhuc: *potuit hoc duplici sensu quæri, primo an sciret utrumque Hemispharum vicibus quotidie illustrari: deinde quinzam Locus terrarum longiore nocte premeretur; qui Locus est sub utroque polo. Ea omnia tunc erant ignota.* Ad hunc calculum jam utrumque quæstionis positæ membrum promte resolvi posset ab iis, qui *Astronomiæ* limina salutarunt. *Lycan. III.* ad *Diffusionem lucis de die, & tenebrarum de nocte,* respexit. Eodem aciem intendisse videtur *Calviz.* negari censens, *comprehendere nos posse, quomodo id fiat, ut lux subito effundatur, quando nomine solis possessionem invadit, ad dominandum in diem.* Non aliud voluisse putem *Cocc.* ad *lucis & tenebrarum ordinem immortum, singulis diebus.* Ejus versio sic habet: *ubi est via qua habitat lux? & tenebræ, quis est locus earum? Subtilius adhuc IV. in Contempl. Mund. 638. hunc sensum executus Niewent. Domum Luci, sive Soli, assignans inter Tropicos, ubi tanquam in via habitare dicitur, quod cursum suum indefinenter obeat: per umbram terræ conicam efficiens tenebras, quarum opposita sedes item mobilis, vaga, ambulatoria, nullam certam teneat stationem. Addit & alia p. 639. quæ adferre haud necesse.*

Lon-

20 Ut capias illam ad terminum suum; & ut distinguas vias domus ejus.

20 כי תקחו אל-גבולו וכי יתכן

נהיבות בירו:

21 No- ידעת 21

Longe diversa ratione V. Merc. has *Lucis* & *Tenebrarum* statat vices, per dies singulos, hinc elicit, q. d. Deus, scilicet quo se abdat & recipiat *Lux*, quam a terris recedit, ut eam suo tempore inde *Lucis* emergere? Item, nostitne, quam *tenebre* abscedunt, ubi interim recipiantur, & abscondantur, ut eas reducas in *Hemispherium*. Ad hoc exemplum de *Pined.* VI. connexu illo argutiore, quem *Vf.* præc. indicavi, rogari putat *Jobum*, an latitudines terræ tenens, in extremo aliquo recessu invenerit *Lucis* domum, in quam se abdat, quam nos deserit; itemque locum, unde emergunt *tenebre*, cum ad nos accedunt? Observat autem 1. *שכן* Quietem & commorationem no-

cturnam sonare; quod non omni fundo destitui ex *Nab.* 3: 18. *Pf.* 94: 17. similibusque usibus percipias. 2. Figuras hæc cum stylo prisce ævi conjunctas: prout *Sen. Trag.* utrasque domos solis dixit ortum & obitum. Apud *Horat.* habemus *Solis Hesperium cubile*; & apud *Tragicum* iterum *Cubile Noctis*, ubi *tenebre* habitant, videlicet; quod genus regnans in Poëtis persequi nil attingit. Favet aliquantum *Vf.* sequens: sed ut *Habitans lux* exponatur *nocturnam* intrans mansionem, vel abdens se, & recipiens sub terras, paulo durius; quum *שכן* potius adferat *fixam* & *longam habitationem*.

Eodem quoque ducit *Locus tenebrarum*, qui non alius quam *nativus*, & *perpetuus*; ex usu peculiari quo *מקום* patriam sedem signat. Alte scandit VII. Doct. *Pisc.* de prima creatione locum explicans, q. d. Scilicet locum unde *Lucem* & *Tenebras* in initio produxi? Verius putat Cl. Schmid. VIII. *Habesne tu in potestate tua Lucem & Tenebras? ut apud te sint quasi in domo & loco tuo, unde exeant, & quo redeant prout volueris?* Addit, quod *Deus sic lucem & tenebras habet in potestate sua, probat tum præcipue opus creationis, tum alia miracula inductæ vel lucis, vel tenebrarum.* Pergit, *Habitatio itaque, & Locus, sunt Virtus, unde primo exeant,*

& que prima causa est: nam alias causa secundæ lucis, & tenebrarum, non plane ignota. Hac ratione nisi non debuisset Vir Doct. postquam sapius insinuasset, non agi, in his omnibus, de scientia quadam externa, sed interna, cum virtute operandi conjuncta. Coactior quoque versio, *Quenam via eo ubi habitat Lux: explanatio saltem; ponamus dari aliquam viam ad lucem &c. quali tu opus habes, qui sine via ambulare non potes: num nihilominus eo pervenire potes &c? Atqui ego nec via, nec loco, opus habeo: apud me virtus producendi &c.* Mihi non liquidum adeo, concinnumve, ut *Habitatio Lucis, & Locus tenebrarum*, in *Virtute infinita* Omnipotentis statuatur, quum voces illæ magis ferantur ad *sedem naturalem*, iis a Creatore assignatam. Non diffitebor interim genus loquendi figuratum, & parabolicum, admittere posse ut *Habitatio Lucis, & Locus tenebrarum*, ad *primævam Originem*, revocentur eo ferme modo, quo *Domum, sedemque Sapientie*, vidimus figurate propositam *Cap.* 28: 12. 23. Fatebor quoque versum 20. 21. hunc adspèctum commendare; ut ex eorum enucleatione patefceret. Proinde non omnino alienus essem a sensu *Piscatoris*; magis tamen arridet IX. quod Doct. *Belg.* habent de *sedibus Lucis, & Tenebrarum*, quas in *Natura rerum obtinent*, & unde ad iustitiam Numinis præsto sint. Quæstione sic posita, & concepta, nihil simplicius simul, simul sublimius. In principio Mosæico potentissima resonat vox, *Fiat Lux, & facta est Lux.* Est illustrissimum specimen *Omnipotentie, & Universalitatis* quasi *Anima.* Sed ubinam *שכן*

habitat, tentorium fixit, אהרן, & principem occupat sedem, ut inde incredibili celeritate, אהרן, per immensum mundi ambitum se diffundat, atque divergendo, sese refringendo, convergendo, aliisque miraculis motuum, omni momento vim suam exerat, exercentque? In sole, inquis, *habitat* hoc sensu *Lux*, nec *Quæstio* tam clara hic poni debuit. Itane tam clara? An ergo nulla *Lux* extra solem? Quid si *Sol* tantum sit *Moderator*, &

& Director; Lucis, ac materia ignea, per universum hoc, semper, & ubique, æquabiliter expansæ; omniaque implentis, omnia moventis, omnia animantis? Eo admisso, quo Summus Boerhavius inclinatur in Elem. Chem. p. 252. rogo, ubinam habitat, & tentorium tenet Lux? vel potius Quanam via, ubi habitat? Signanter via, quod perpetua vicens mobilitate, recta semper itinera fervet, rectisque lineis omnem in partem pergit, miraculosissima, & pulcherrima rerum, Lux. Audaciuscule dicam, Habitat inter Tenebras, sed fixo, & immoto limite; ut nec Lux in tenebras queat converti, nec Tenebræ Lux fieri possint. Tantum per vices, præsentem, vel absentem, Sole, inter se concedere tenentur, ut nunc Lux tenebras fugasse videatur, nunc Tenebræ Lucem superasse. Eadem facies rerum manebit, si e Sole, tanquam e fonte perenni, materiam lucis emanare statuatur. Manet in vigore Quæstio, Quenam illa via qua Lux habitat, tentorium veluti suum per universitatem rerum expandens? Indica, si potes, regulas motus, quibus Elementum illud omnium subtilissimum, simplicissimum, mobilissimum, vividissimum, uno momento Cælum & Terras percurrat, atque perlustrat, absque ut a recta, quam tenere debet, via sese deflectat, vel Atomus. Habes interrogationem, simplicem quidem illam, sed quæ simul omnem humanam aciem infinitum quantum transcendat. Ad Vj. seq. plura.

Vers. 20. Mire tractus, & distractus, hic versus. Vatabl. I. ex R. Levi, Quod acceptam eam lucem collocaveris ibi, ubi longissimi dies: & quod intelligas semitas Domus ejus? Cl. Cler. II. dedit, ut eas capias in finibus suis, utque Domus earum viam noris? Ex æquo adfixa ad Lucem & tenebras reducit. Annotat autem, proprie neutri Domum posse assignari, quod nusquam in superficie Telluris habitent, sed circumacta semper progrediantur: sed aliter tunc feruisse Orientales; nec Græcos sese feliciter expedituisse. Ad solam Lucem III. Calvin. restrinxisse videtur, dans, ut eam in suam regionem recipias, & domicilii ejus semitas intelligas? Idem Goccejo placuisse verisimile. Quos terminos, quasque semitas IV. intendat Doct. Nieuwent. Vj. præc. visum. Merc. V. pro sua Hypothesi, Quod, vel ut, accipias eam lucem & caliginem, tuo tempore quamque adducturus ad limitem suum, unde rursus emer-

gat; & quod, vel ut, intelligas semitas Domus ejus, ubi commoratur de nocte; atque inde petens quamque, reducas in Hemisphærium unde discesserant. Non multo aliter de Pined. VI. observans, solum Deum capere Solem, capere Tenebras, & unumquodque ducere ac reducere, statis horis. Longe hinc diversus abit Pisc. VII. secutus Jun. & Trem. Hi quæstio valde flexu cum Vj. seq. huncce arctius colligarunt in h. s. Quam perceperis horum unum quodque usque ad terminum suum, & quum intellexeris semitas Domus ejus; Noveris te jam tam natum fuisse, & numero dies tuos esse multos. Nota 1. לקח capere, pro accipere doctrinam, percipere; affectatius in hac sede.

2. אל גבולו ad terminum suum, pro plane, sine exceptione, liberum nimis, & auctoritate destitutum. 3. Non satis vel rotunda, vel firma, conclusio, si perceperis ea plane, scies te jam tam natum fuisse. Cl. Szam. 4. sub. Istituit, Ubi hæc perceperis; scito quod tunc renasceris. Id Jobo Mystico i. e. Ecclesiæ primæ N. T. applicat; Litera plane seposita. Extra limites nostræ commentationis hoc abijt; quæ Literæ addicta. Cl. Schmid. VIII. ad Tenebras adfixum utrumque referens: Quando accipies eas educturus ad terminum usque suum? & quando intelligere facies eas semitas domus earum? Addit tamen, paritatem rerum facile docere idem de Luce intelligendum. Multum in his boni: nec sperno quod תבין solus transitive sumserit. Non satis mollis tamen connexio per Quando. Nec refugi adeo debuisset distributio suffixorum, per unumquodque. Eam Doct. Belg. IX. amplexi, Diei & Noctis vices alternas spectantes; ut deduceres eam lucem, vel caliginem, ad terminum suum; utque intelligeres semitas domus ejus. Incidit X. argutiusculum quid, Optimis tamen scriptoribus usitatum, ut pronomina ordine retrogrado applicentur, hoc pacto: ut hanc חשך, caliginem horridam, capias ad suum terminum; quem tenere cogatur: Et ut distincte indices, vel notes, itinera Domus illius Lucis. In complexu tamen non male etiam exhibet, ut tum hanc, tum illam, capias ad suum terminum, finem præstitutum observare cogas: atque distincte intelligere facias, vel

21 Nosti; quod tunc natus sis; & numerus dierum tuorum multorum existat.

21 ידעת כי-אז תולד ומספר ימך רבים :

22 An הנאת 22

signes, notes, indices, itinera Domus cujusque earum. Ex Hypothesi superius jacta sublimo nunc, *Lucem & Tenebras* pingi ut duas *Vicinas*, prout sunt; quibus tamen *suus ita depactus* sit terminus, ut eum hinc & hinc egredi nequeant: sua assignata, & distincte notata *Domus*, intra cujus *נתיבות* vias stratas quali, ad regulam constantissimam *motus* accuratissime coëreantur. Magna ingenia, quibus *Naturæ* penetralia introspicere datum, altius hæc eruent: atque clariore in die locabunt.

Vers. 21. In vado fluctus. Quid *Jan.* & *Trem.* I. tentarint non sane limpidum, ad *Vs.* præc. dixi. Non longe a *Scopo* jaculati fuissent, si naturalem verborum seriem tenuissent: nam *Ironiam* subesse rectissime monuerunt. Ea excidit II. *Vulg.* sciebas tunc, quod nasciturus esses, & numerum dierum tuorum noveras? Ad initium vite, & mortis terminum, trahit *Lyran.* Sed quodnam illud *Tunc?* *primordium* creationis ajunt multi, quum *Tu* in *Adamo* formatus: vel, quum terram ego fundarem. Ita *Merc. Cl. Cler. III.* *Au tua mens* erat ante corpus, ut sciret, fore ut descenderet in corpus, eo tempore, quo natus es? Ad præexistentiam animarum *IV.* deorsum *Hebræorum* nonnulli. *Cajetan. V.* An tunc quum in utero matris existeres, sciebas quando & quomodo nasciturus esses? &c. In vicinia *Tigur. VI.* Habesce cognitum tempus quo nascebaris, & quantus sit numerus annorum tuorum? *Cl. Cocc. VII.* subscribit quidem *Mercero*; sed adjicit, posse etiam suum pro *Ironica* affirmatione, ut sit, *Novisti*, quod tunc nascereris, & numerum dierum tuorum plurimorum. i. e. Minime novisti. Duo doceri putat. 1. vitam nostram non minus Deo curæ fore, postquam nati sumus, ac fuit, antequam nasceremur &c. 2. vite nostræ terminum nihil pertinere ad nostram curam, & dispositionem: atque ita nec statam nostram in hac vita. Non videtur vel his, vel reliquis, satis aptus nunc locus: nimis enim subita, & abrupta, hæc insertio, *Natalem & emortualem horam Jobi* tangens. In eammodum quoque locutio; *Numerus annorum*

tuorum multus, vel multorum; magnam haud dubie *Emphasin* ferens. Ea usus haud esset *momentaneo in homuncione Is,* cui mille anni ut unus dies, si hoc intentum fuisset. Vim formulæ hujus melius servarunt *Vatabl. Angl. Patric. VIII.* cum interrog. *Ironica* effequentes: *Nostine hæc, quandoquidem tunc natus fuisti, & annosissimus es?* Aderas scilicet in creatione, & *Naturam* rerum intine perspexisti! *Venustus, gravis, dignus sensus,* cum *Vs. 5.* pulchre concinens. Eum *Doct. Belg. IX.* cumulationem adhuc dedere, ad *firmatione Ironica* adscita: *Enimvero novisti; nam tunc natus eras; & anni tui multi numerum.* Minus tamen placet *structura* illa membri postremi, ex *Jan. & Trem.* transsumta: quippe quam *genius Linguæ* abnuat. *Erad. Crisoz.* eodem aculeo; *Nosti* haud dubie omnia hæc: in initio mundi quippe natus jam eras; & numerus annorum tuorum amplissimus. *Vicina,* sed minus fortia, *X.* quæ *Cl. Schmid.* in medium contulit. *Novistine?* quod jam tum natus esses, & numerus annorum tuorum multus. Non probo 1. quod *Ironiam* abesse velit. 2. quod *interrogatione* utatur in priori verbo; reliqua cum *affirmatione* enunciata agnoscens. 3. quod *מאז* a tunc referat ad *Domum lucis,* & *Locum tenebrarum;* subtiliuscule in eo ludens. *Laudo,* *Rem ipsam retentam,* id est, *Æternitatis circumscriptionem;* cujus participem esse *Jobum* negetur. Ergo *XI.* *Ironia* 1. abesse nequit nisi frigus inducere vellet in *Orationem* ardentissimam. 2. *Nosti,* sine *interrogatione,* asseveranter, sonantius, magisque pungens. 3. *מאז* *A tunc,* directe, inde ab æterno, ante jacta mundi *fundamenta;* summæ *Sipientie* videlicet æqualis: *Prov. 8: 22.* *Pf. 93: 2.* Tandem 4. *מספר שניך רבים* *Numerus annorum tuorum multus est,* habet, quod se tueatur: ut *קשת גברים חתים* *Arcus fortium fractorum,* pro *fractus,* nempe, & similia. Sed plenius forte fuerit, *Et numerus est annorum tuorum multorum.* Est tibi *numero-*
sissi-

22. הכאת אל אצרות שלג--

ואוצרות ברר תראה :

23 אשר חשכתי לעת צר ליום
קרב ומלחמה :

24 אי-זה הדרך יחלק אור יפץ
קרדם עלי-ארץ :

25 מ--

22 An venisti ad Thesauros nivis : & Thesauros grandinis vidisti?

23 Quos comparfi in tempus arcti : in diem congressus & prælii.

24 Ecquænam via , qua se dividit lux? diffundit se Eurus super terram?

25 Quis

ffissima longorum infinitorumque annorum series.
Redi ad Cap. 36: 26.

Vers. 22. Non de *Causis secundis* quarti in omnibus hisce , sed de *virtute* , & *ratione* , qua *mirabilia Naturæ* cum formentur , tum administrantur , etiam hinc evidentissime liquet. *Thesauros* positos pro *Apothecis* , *promuariisque* , in quibus *immensa* quædam *vis nivis* , *grandinisque* , quasi *congesta* , & *conspicata* , ad eam , ubi lubet , effundendam , quivis sentit. Neminem quoque fugit , esse *figuram sublimiorem* , qua infinuatur , eas *cellas* in *Naturæ profundissimo sinu* abditas quasi , solo nutu *Omnipotentis aperiri* , *claudique* . Nimis pressum , quod *Thesauros* de *Nubibus* explicent nonnulli , de *Vaporibus* , ac *materia nubium* alii ; alii de *aëris immensa vastitate* . Cl. Schmid. addit *Originem ex Nihilo* . Res ipsa dicat , *Thesauros* hosce , non alios esse , quam *Certos concursus fluidorum in Atmosphæra corporum* ; quæ certo gradu *frigoris* vel in *flocos niveos* , vel in *globos grandineos* , concreverunt &c. Sed heus ! ne ultra crepidam !

Vers. 23. Parva sæpe res nebulam offundit. *Mercerus* אשר ad *Thesauros* recte referens , ita pergebat , *Quos prohibui* i. e. *recondidi* , ad tempus *ad afflictionis* , vel & , *adversarii* : &c. Ad *nivem* , & *grandinem* , redacendum potius censuit Schmid. hac *ratione* , quod si *Thestauri* sint ipsa *potentia ex se producens meteoræ hæc* , non commode dicantur *cohiberi* , sive *recondi* . Fateor : sed eo ipso agnoscere est , *Thesauros* illos figurare quod posuimus ; & *nivem grandinemque* , si eas subaudire malis , non sine illis *Cellis suis* posse concipi , Emblematis ratio satis arguit. Ad utrumque ergo redit חשך ; quod *Cocc.* eleganter revo-

cat ad vim *Comparcendi* : adjiciens ; *Quia nix non quovis tempore anni cadit* , ut nec *grando* ; *comparfisse* , & *recondidisse videtur Nivem ad tempus Arcti* , ut *obsignentur omnium hominum manus* ; *grandinem ad diem prælii & belli* ; ac *homines puniat* , & *hostes debellet* . Talia *Judiciorum exempla* , *Exod. 9: 18. Jos. 10: 11.* *Judicia autem Bella Dei dicuntur* . Valde blanditur illud *Tempus arcti* , in priori colo , de *Hyeme* , & *frigida tempestate* , generatim : sed tunc alterum membrum in aliud genus exit ; quum tamen *Hyems* non minus *grandine* ; quam *nive* , *seta* ; nec semper *grando* ad *Judicia* cadat . *Merc.* unum loci ad spectum daturus , in priori colo tentabat propterea , ad *tempus adversarii* . Minus placet . Duplex facies addenda videtur illustri Schemati . In *tempus arcti* , primo , *diemque conflictus* , & *prælii* ; quod *Bruma borrida* , *minax* , *bellum* velut *inferens terræ* ; inter *ventorum fremitus* , & *nivium* , *grandinumque* , *glomeratos nimbos* . Secundo , quod *nive copiosius fusa* , *revera argantur* , & tanquam *ex lato in arctum redigantur mortales* : quodque *grando paulo gravior* , *vehementiorque* , nunquam sine *damno* , & *elade* , *decidat* ; *fienda quoque strage* nonnunquam *edita satorum* , *jumentorum* , *hominumque adeo* ; quum non *globulos jaçtat Cælum* , sed *Lapides glaciales* , ac velut *tormenta* , *devolvit* .

Vers. 24. Multa diversitas opinionationum. R. Levi I. per *Luce*m intelligit *exhalationem calidam* , & *siccam* : q. d. *Scisne qua via* , & *ratione* , e *nube frigida erumpat exhalatio calida cum fulmine & tonitru* ; & *quomodo ventum magno impetu super terram dispergat* ? Vicinum II. hocce *Fun. & Trem.* *Quænam est via qua in partes dissilit Lux* , *dispergens Euro super*
Y y yy 2 ter-

25 Quis divisit imbri inundanti
canalem? & viam fulgetro tonitruo-
rum?

25 מי־פלאג לישטף תעלה ודרך

להיוז קלות :

26 Ad להמטיר 26

terram? i. e. qua ratione sunt conuscationes, fulgura, procellae, ventorum concertationes? Ita Doct. Figur. Qua parte lux fulguris erumpet, quam ventus Orientalis in terram dispergit? Placuit Deodizo, Piscatori, Drus. Belg. &c. qui in extremo maluit, spargit se Eurum super terram? In hunc sententiam egregia quoque dabit de Pined. Subtilius III. quod ex Nuchmanide adscivit Merc. intelligi adris statum, quo per nubes obortas fit, ut ex una parte Lux sit, Eurum dispergens per terram; ab altera caligo, grando, nix, & pluvius. Premitur nimis

Dividi, nec simplicissimum hunc sensum autumarem. Addit IV. posse etiam exponi de eo momento, quo dies nocti succedit; qua ratione tum fiat ut Lux solaris Eurum in terram ortu suo spargat. Nec hoc simplex sane. Adfuit illud S. adie. apud Ab. Efr. V. qui fiat ut ex una parte sui dies in nostro hemisphaerio: ex altera Nox in opposito: & quomodo ventus Orientalis sub ortu solis excurrere soleat? Incommodius adhuc Cajetan. VI. Qui sicut ut Lux diversimode oriatur, nunc clara & serena; nunc nubila & obscura &c. Eiusdem Commentaris, quod Cl. Cler. habet, de dyrimine dierum longorum & brevium, quod ante inventam Zodiaci obliquitatem mirabile. Non valde commodum quoque VII. quod R. Levi iterum attulit de variante quastidie ortu solis; quasi quodam esset Oriens, sive ortus ipse Solis, veluti divisus, & spargens se per diversas oras. R. Salomon similiter quodam solem orientem interpretatus est. Confer Niewent. p. 666. Ita fere Hieron. VIII. per quam viam spargitur Lux, dividitur aethus super terram? Non multum abludivit IX. Cocc. intelligens Lucem formae aptam, & serenum cum vento tepido. Addit, sub Luce & Euro operationem improvisam, & incomprehensibilem Sp. S. subintelligimus. Deus potest, quando vult, per Spiritum suum homines educere de mysteris Sapientiae suae: &c. Non erat igitur, cur Job machinam mundi solvi expeteret: sed oportebat eum Spiritum

audire docentem, ejusque copiosorem adstrum expectare. Hoc in Mythicum transcendit campum: in quem exspatiari non lubet. Schmid. X. Diffusionem quoque Lucis in omnes partes tenet, cum ventorum per terram flantibus late sparsis. Nempe quodam ventum Orientalem commemorari censet Vir Doct. quod pro reliquis se diffundat. Nonnulli XI. & hic quodam pluviam sonare tendunt, autam praebente versu seq. Bold. XII. Lucem ad influentias astrorum, & quodam ad calorem celestem,

in viscera terrae se penetrantem, detorquet. Mihi XIII. Vj. sequens favere videtur Fulguri, & vento orientali, procelloso: ad rationes num. II. quamvis enim Lucis expansio, & Divisio per refractionem; itemque ventorum sparsio, & diffusio, quaquaversum, inter Miracula naturae principem teneant locum; tamen series illuc non adeo vocare videtur. Ita ergo me hinc trahi sentio ad Fulgura, & ventos nimbosus; ut illinc ad Lucem, & flutum omnem ventorum, miraculose quaquaversum se spargentes, & dividentes, retrahar: atque rem ancipitem in medio relinquere cogar; donec certior venerit dies, qui omnem dubitationem dirimere queat.

Vers. 25 Splendida orationis lumina & ornamenta. Nimius nugator R. Salom. I. quoniam in Arabia ait usurpari pro Capillis, quod d. singulis pilis suam fossulam assignatam. Arabibus longe aliud sonat, a Lavit, quod & Lavit, sub quo Origo & affervata, quae adfert undationem vehementem, quae sulcos, & tractus, post se relinquit. Non placet etiam, II. quod idem Magister fossam cuique guttae in Nubibus attribuat; ne si ex una fossula plures guttae oriuntur, terrarum orbis obrueretur. Acumen Rabbincum. Abiunt III. a Fi-

26 להמטיר על-ארץ לא-ישיש

מדבר לא-יארם בו :

27 להשביע שואה ומשואה ולהצמיח

מוצא דשוא :

28 היש

26 Ad pluendum super terram, ubi nullus vir: desertum, in quo nemo homo.

27 Ad satiandum vastitatem & vastitatem; & ad micare faciendum eam scatebram herbæ.

28 An

gura dignitate, qui Fossas in terra concipiunt, excipiendis imbribus. Honestius, digniusque, quod plurius IV. respiciant ad *Aque ductus*, & *Canales*, quibus imbres quasi corrivati deducantur in terras, quæ rigande sint. *Juv.* in notis: *Quis facit, ut procellosa nubes e celo exundans, modo huc, modo illuc, erumpat, tanquam a certis aque ductum emissariis?* Apposite etiam *Cocc.* *Ager ex fluminibus, lucubusve, ductis elicibus, & corrivatione aquarum, humana ope solet irrigari: sed quum tota terra æquabiliter humectanda, quis rivus ibi & elices fecit? Quis pluvia castellaris fuit?* Similiter *Merc.* תעלה tubum, & aqua ductum, explicat de *Canalibus*, quibus pluvia in aëre quasi corrivata defluat &c. Adde speciem subesse *Oxymori*; nam שטף exundatio, tunc locum habet, quum aqua extra alveum egressa, sine lege fertur. Sic imber vehementior sine lege ferri videtur, & tamen תעלה Canali, & tubo suo, sub Dei nutu, manet coercitus, atque constrictus. In פלג allusum ad rivulos, optime etiam a *Merc.* observatum. הוין crevatum coruscationem fulguris adferre, in *Juvenil.* monui. Redi ad *Cap.* 28: 26.

Vers. 26. Non omnino extra rem, quod *Merc.* annotavit; *Dei providentiam in eo ostendi, quod etiam pluviam mittat super loca inculta: culta enim ab hominibus posse rigari.* Parum tamen juvaret hominum illa rigatio, si rivus Cælorum clausi manerent. *Schmid.* significari putat *Vehementiam inundationis, ejulque magnitudinem exaggerari, quæ etiam siticulosis, & desertis, irrigandis sufficiat.* Illuc *Vf.* seq. aperte ducit. *Doct. Crinsoz.* hoc exemplo insinuatum censet *Nostro*, multa fieri in *Natura*, quorum causam non perspicimus: ac proinde non esse, quod providentiam carpamus, quum

mala nobis immittit. Est paulo subtilius. *Cl. Reim.* observat *Epicur.* eos eo impugnasse providentiam, quod *Imbres* sæpe caderent, ubi non prodesse; *fulmina* ubi non obesse, ac nocere possent: cui argutatio nunc occuratur. Videtis *Lucr.* L. 6. A bona manu profecta annotatio; cui suus cum reliquis locus concedendus: inculcatur enim nunquam sine admirabili *Sapientia utres Cælorum effundi*, atque vel maxime *providentiam universalem* *Numinis cuncta sustinentis* tum notari posse, quum in *sola, & vasta locorum*, sese exonerant, ad iis quoque *latam fertilitatem* addendam.

Vers. 27. Magnum beneficium, indiciumque providentiæ cuncta complexæ, pressius declaratur. Dubitatur, ad *inculta locorum* totus versus pertineat, an ad *culta* sese posterior pars reflectat. Hoc I. sequenti fere *Judei*, quibus *exitus herbæ* signat *terram fertilem*, & ab hominibus *cultam*: ut duo contraria existant membra; atque insinuetur *imbres* nunc *averti*, in pœnam, *ab agris, satisfque*; nunc iterum suam iis *letitiam*, placato *Numine, rediti*. Alterum illud II. placuit *Mercero*, quod *providentia, & potentia Dei, maxime agroscatum, quum etiam in locis squalidis, incultisque, copiam dat graminis, & herbæ tenere.* Ita & *Calvin Conc.* CL. *Quum videmus deserta virescere, in eo vult Deus certis indicis nobis ostendere, quid pluvia, quam mittit, efficiat &c.* *Cl. Schmid.* speciatim copiam inundationis indicari autumat, quæ tanta sit, ut etiam loca vastissima saturentur, & herbam progerminent. *Doct. Crinsoz.* censet ideo adjectum, ut *Jobus intelligeret quid expectare posset ab Eo, qui postquam agros siccitate exarsit, abundantiam denuo iisdem, ubi vult, restituit.* Est argutius iterum. Inde III. subnascitur sententia, agi de *Cultis agrorum, longa siti squallidis, quos subitus recreet, renovetque, imber.* *Mediam viam retinendam ju-*

28 An est pluviae pater? aut quis genuit guttas rosis? 28 היש למטר אב או מיהוליד

אגלי-טל ;

29 E. מנמן 29

dicarem. *Vastitas vastissima* est periphrasis *terræ incultæ, & desertæ*; quam tamen Deus, supremus ille Agricola, non abjicit, nec aeterno squalore exustam jacere patitur; *aridissimas* etiam arenas rigans, in herbeaque teneræ scaturiginem subito convertens. Id valet *הצמיח מוצא רשא*, in quo *Ellipsis* nonnihil impedivit. *Schmid.* supplet *כה* in ea, nempe vastitate; accusandi casu dans, exitum herbe. Mihi commodius videtur, *מוצא* pro *כמוצא*, Ad saturandum vastitatem; & ad faciendum germinare, sicut scaturiginem herbe teneræ. *מוצא* hic omnino se refert ad *Femur*, scatebram, exitum aquarum. Hinc sublimi figura, scatebra herbe tenelle concepta in ipsa vastitate, & sticulusa ariditate desertorum, ubi Deus eam largis imbribus exsaturavit. Ad restrictionem sitis traductum verbum *שבע* saturavit, *Amos. 4: 8. Prov. 30: 15. Esaj. 58: 11. & 66: 11. Ps. 107: 9.* Licet conciliis sic efferas, Ad saturandum vastitatem; & ad faciendum germinare scatebram herbe teneræ. Supple *אתה* Eam, & senties, nil grandius unquam posse figurari.

Vers. 28. Paradoxum quid habent *Figuræ Patris, & Matris*, quæ hoc versu, & sequenti, adhibita, respectu quatuor Meteororum, *pluviae & rosis*, quis illis *Genitor*, itemque *glaciei & pruinae*, quænam iis *Genitrix*, e cujus utero prodeant. Receptissima interpretatio fert I. solam Dei *vim, & providentiam*, hæc mirabilia producere posse: quippe qui *Naturæ rerum* sese non *Patrem* taptum, sed & *Matrem*, præter. Copiose hoc executus de *Pined.* non neglecta *Μητρὸς ἀνάγκη* appellatione, qua *Orpheus* in *Conclitore universi* usus. *Cocc.* huc collineans, *Non hoc significat, Causas illarum rerum & generationem cognosci non posse; sed hoc oportere, ut fecundissimus bonorum sit, qui tanquam Pater gignit, & parit ut Mater, res tam præstantes, & necessarias ad viventium conservationem; quæ ex causis suis existere non pos-*

sunt, nisi ille a Deo imprægnarentur: imo Deus ipse eas obstetricantibus quasi causis secundis veluti pareret. Adjicit e genere *Mystico*, *Item, quoniam Deus gestiat vocari Pater pluviae & rosis, necesse esse, ut magis appetat vocari Pater hominum, eoque rennari ad imaginem suam &c.* *Cl. Schmid.* II. aliquid subtilius quaesivit: summa huc redit: *pluvia Patrem non habet; & Ego tamen illam tam perfecte facio sine paternitate, ut non minus perfecta sis, quam si ex Patre naturam suam in filio reddente, nata esset.* *Item, Quis guttas rosis, licet non generentur, tamen a deo perfecte, & sapienter facit, ac si eas gigneret, & ex sua natura tantam perfectionem redderet. Tu sane is non es: sed Ego Solus.* Simile quid *Cajetan.* conceperat. *Tb. Aquin.* aliiq. III. *Solem* statuunt *Patrem pluviae, ac rosis*: quaesitius ludentes in *qualitate masculina caloris*; itemque *feminina humiditatis, & frigoris.* *Amplexus Bolduc.* in *affirmationem* conversa *interrogatione: Nonne ipse Sol, vel Calor, est pluviae pater? Vel quid aliud est casu efficiens stillarum rosis? E cujus alterius ventre egressum est gelu? &c.* Hoc a textu alienum esse, affirmare possum; aperte enim ad *negationem* tendit; in qua probat *IV.* simplicitatem illam, qua usi *Doct. Belg.* *Estne pluviae pater? Non sane: sed mea tantum virtute produciuntur.* Hoc cum *num. I. quin & II.* quod ad rem ipsam, concinit. *Ansam figuræ præbuisse* suspicor veteres *formulas Orientis*, quibus *Pater* alicujus rei appellatur ejus *præcipua Origo*: itemque *Mater* cujuscunque rei, ejus *Materia*, aut *causa primigenia*, nomine *Filiorum, & Filiarum*, traducto ad omne illud quod alicunde *produci* censetur. Ita verbi gratia *pluvia* vocatur *Mater fertilitatis*, quatenus *terram* *seundat*, eademque, quatenus e *nubibus* *proxime nasci* videtur, salutatur *Filia Nubium*. Apparet genus: quod latius exequi haud necesse. Sensus hinc talis enitescit. *Considera mihi vel protrita illa, & quæ omnibus exploratissima habentur, pluviam, rorem, glaciem, pruina, quem illis patrem, quam matrem assignas? Percurre omnes causas secundas, unde hæc Meteora gignunt* ajunt *Philosophi, & senties*

29 מבטן מי יצא הקרח וכפר
שמים מי ילדו ;

29 E ventre cujus exiit glacies?
& pruinaem coeli, quis peperit
eam?

30 כאבן מים יתחנאו לפני תהום
יתלכרו ;

30 Tanquam lapide aquae femet
occultant: & facies Abyssi vinculis
femet constringunt.

31 התקשר

31 An

te proximam Originem. vel unius guttulae non posse indicare. Res certa, & evidens, quam enucleabunt, qui *sinum Naturae rimando* sentiunt, se quo longius in causarum secundarum investigationem procedunt, eo clarius convinci de *Infinite Operum Dei*, quae vel in *guttula* admirabiliter relucet.

Vers. 29. Ambigit Doct. Merc. ad בטן, ventrem *Genitricis* nunc designet, an *Genitoris*? Item ילדו *Genuit eam*, sitne *Patris*, an *Matris*; quod verbum hoc in *Kal* de viro & de muliere ex æquo veniat. Videtur illuc inclinare, ut בטן sit *Matris*, & ילד *Patris*, quod alias ילדתו dicendum fuisset; sub *masculo* tamen *utrumque genus* comprehendi posse concedens. Addit הוליד in *Hiph.* generavit tantum de *Viro* dici. Fallitur; & הוליד de *Matre* pleno jure usurpatur; ac proinde *Cola* sic rotundius exhibent, ut *Vs.* 28. prius *Patrem*, posterius *Matrem* signet: itemque hoc *Vs.* prius *Genitorem*, cui בטן *Venter* datur *Job.* 19: 17. & alibi; posterius *Genitricem*. Si totum versum præc. ad *Patrem*, hunc autem ad *Matrem* referre quis malit, *Lingua* haud invita faciet. *Poteris* & sic, ordine satis jucundo, *Estne pluviae Pater? & guttis roris quænam Mater? E cujus utero Genitricis exiit glacies? & pruinae Cælorum quis genitor?* Prius simplicissimum. Inquirere cur *Pater* potius in hoc, *Mater* in illo membro, adhibeatur, esset sibi ipsi torturam admovere. In *Allegoricum* genus exeunt quæ *Cocc.* hic annotavit: *Nemo angitur, quando hyems sævit, aut vellet se non vivere &c. ita in cruce, in morte, in omni vite difficultate, spectanda hujus arduitatis utilitas, & immixens rerum innovatio.* Nos intra *Literam* nosmet coercemus.

Vers. 30. Miraculum frigeris, aquam in lapidem, rigidumque velut marmor, adstringentis, pressius adhuc urgetur. Illustres *Figuræ*. Primam non satis enucleate expressit *Hieron.* dans 1. in similitudinem lapidis aquae durantur. Similiter *Crisoz.* Atqui durities ex *Lapidis* Emblemate intelligitur: & vis

התחנא abscondere se non omittenda. Inepte *Nachmarides* 2. respicit *Lapidem in aquam projectum, in fundoque conditum: quasi aquae sic in fundo condi dicerentur.* Magis ad rem 3. *Merc.* *Aquæ in lapidis morem durascentes, abscondunt se, & nuspian apparent &c.* Plenias *Luth. Jun. & Trem. Belg. &c.* 4. *Tanquam lapide, vel sub lapide, occultant sese &c.* *Cl. Schmid.* 5. maluit, *Tanquam intra lapidem aquæ absconduntur.* Acute! Censet etiam suppleendum למי, vel לפני מי, coram quo abscondunt se aquæ tanquam intra *Lapidem*? Refert ad *Majestatem Auctoris congelationis, coram quo aquæ se abscondant quasi, ubi spirare occurrunt.* Ex *Pf.* 147: 17. aliquid firmamenti sumere posset: sed extra textum id adsciscere, minus tutum: Sine isto supplemento, ad *formidolosam frigeris vehementiam* referas licet, h. s. 6. *Tanquam intra lapidem aquæ tunc semet occultant; & facies Abyssis constringuntur.* Non tacendum interim, כאבן pro כאבן, hoc adspectu, non adeo planum. Tenuerim potius, *Tanquam lapide semet occultant &c.* Allusum suspicor ad *Originem Thematis חבא, Latuit sub vase opertorio.* Nempe *Aquæ in Lapidem duratæ, semet sub glacie, ejusque crusta marmorea, recondunt.* Speciatim usurpant *Arabes* in igne sub testa condito, & sopito. An & sic *Glacies Lapidea* figuratur ut *sopiens, atque extinguens, igneam illam mobilitatem, quæ aquas præstat fluidas?* Acutius, quam

31 An religabis amœnitates sideris calidi? & vincula trahentia sideris torpidi resolves?

31 התקשר מערנות כיתה אור מושבות כסיל תפתח :

32 An educes Zodiacum in tempore suo? & Circitorem una cum Filiis suis, deduces eos?

32 התוציא מזרות בעתו ועיש על-כניה הנחם :

33 An הידעת 33

verius, crederem : attamen submonendum duxi, quid indoles Linguae ministret. Quae de *Crystallis e vehementi gelu nata* addit Erud. de *Pined.* nec non de *aquis*, quae *lactis inducunt marmora rebus*, & omnia petrificant; ab h. l. aliena sunt. In posteriori parte Doct. *Merc.* פני faciem notare putat *superficiem*, extremitatem, partem extremam: quasi sensus ellet, vel in magna aquarum voragine, quam nunquam credidisses gelu concretum iri, saltem supernas & extimas partes concrelescere. Id minuit ex parte, quod omni modo exaggerandum potius. Cumulatius, grandiusque, tota superficies *Abyssis* constringitur, nempe *vinculis glacialibus*. Etiam *vasta maria*, qua late se fundunt, velut sub *frigore vineta* attinentur. Confer *Cap. 37: 10.* *Alde Ps. 147: 17.*

מיתליך קרחו כפתים Mittens glaciem suam ut frustra; sic vulgo; a כפתa פתתa

ליגאית Ligavit, ut *Glacies* dicatur *Ligamina*, & *vincula rigidissima*, injicere. Isto colore *Sen. Tract. 624.*

Torpetque vinctus frigido sanguis gelu.

Item *Amm. Marc. 17: 2.* *Amnes gelu vincti.* &c. &c.

Vers. 31. Quanta fluctuatio circa voces *Chimi*, & *Chefil* obtineat, ad *Cap. 9: 8.* vidimus. Ostensum ibi, prius verisimiliter signare *sidera caloris*, *veris* & *aestatis praenuncia*: posterius, *sidera brumale frigus serenitia*. Satis commoda ergo transitio a *pluvia* & *rore*, *caloris comitibus*; item, a *pruina*, & *glacie*, *frigoris sociis*; ad *sidera tempestatibus movendis*, & *mutandis, praeposita*. Apparet quoque, nil opportunius, quam *מערנות amœnitates*, ad

verni temporis delicias referri; & *trahentia*, nempe *vincula*, ad *temporis brumalis rigorem illum omnia constringentem*. Piacet elegans *Cocceji* summa; *Tunc vernam apertionem terrae constringis rursus frigore hyberno? & hyemis constrictionem verno tempore resolves? Id rotundius, plenius, ad rem aptius adhuc, quam Merceri, huc facile aptanda a Jias, interpretatio: Num tu caeli & naturae ordinem immutabis, impediesque ne primo vere tempus amœnum sit, in flores, herbas, fructus, resolutum? aut rursum efficies, cum tempus inamœnum est, & rigidam, fructusque & herbas intro cogens, contra naturam ut prodram? Consonat tere quod Ill. *Græc.* dedit, ut & quod *Codarc.* In *Cocceji* explanatione habes *sublimi & concisa brevitate totius Anni periodum naturalem, cum mutationibus quas fecerit*: rogaturque hoc ad speciem Nolter, an ipse orbem *Anni* temperet, atque convolvat cum vicibus caloris, & frigoris, ei annexis? Variantes opiniones citra dispendium seponi potest judicavi. Eas dabit *Merc. de Pined. Codarc. Bolduc. Schmid. Cromaj. Szam.* Aliquid etiam reperire est apud *Doct. Niewent.* p. 698. & p. 765. Quid de his statuendum, ex discussione ad *Cap. 9.* instituta satis dilucet.*

Vers. 32. Compendiosius quoque liceat ad *sidera Mazzaroth & Aijseh* dicta; quas voces bono iudicio prudentes Interpretes retinere maluerunt, in versione, quam incertum quid pro certo venditare. D: מזרות I. praecipuae sententiae; signa i. Planetas ab אור ivit, pro מאולות; quod Rabbis quibusdam visum. Schmid. a נזר separavit, Erraticas stellas dictas opinatur. 2. Luciferum dedit Hieron. eodem forte Etymo. 3. Australia sidera alii

הידעת חקות שמים אמיתיים 33

33 An nollis statuta coeli? num disponis praefecturam ejus in terram?

מישטרו בארץ :

התרים 34

34 Num

alii ex *Cap. 9: 8.* Hinc *Jun. & Trcm.* remotiora signa, sive meridiana. Item a נור *Merc. 4.* sidus certum intelligi censet, & quidem septentrionale; ex מזרים *Cap. 37: 9* anfa sumta, non firmissima sane; nam & forma & radix differunt. Quæ *Cl. Hyd. ad Tab. Ulugh Beighi*, huc pronus, attulit, parum ferunt momenti. Vid. p. 71. A נזל fluxit 5. *Hyadas* dedere *Tigur.* Generale nomen siderum facit 6. *Cocc.* a נור Corona in *Lexico:* vel & 7. a נזל Signa Zodiaci. Huc *Chald.* tendit; notandumque Orbem signiferum vocitari a *Rabbinis* גלגל המזלות ex 2 *Reg. 23: 5.* Idem tenet *Codurc. 8.* a נור corona veriloquio ducto, quod Zodiaci signa, quali corona, vel zona, totum Cælum cingant. *Cl. Szabm.* a نجر equaliter distendit sic dictum Zodiacum mallet, ob dimensiones. Verbi indoles, & usus, vix permittunt. Mihi quoque ex his aliisque, quæ amputo, Orbis signifer maxime arridet; saltem ei in versione locum præ reliquis concedendum duxi, quod pro serie, & materie simul, reliqua omnia eidem concedant. Phrasis univèrsa huc aurigatur; & nihil opportunius, quam in Circulo Anni, ejusque temporum, metiendo, signandoque, Zodiacum memorari. Ad אשכ עיש II. cum filiis suis, pariori esse licet, quod diversas sententias ad *Cap. 9: 8.* iustraverimus jam; eoque rem adduxisse videamur, ut in עיש vel Circitorem, vel Circationem nocturnam, cum aliqua specie offerre possimus. Circationem nunc dico, quia forma substant. עיש istam notionem invitat; prout part. עיש ad Circitoris vim magis vocat. Utraque appellatio aptissima, non tam Polo Arctico cum suis sibi filiis, metuentibus æquore tingi; quam qui-

dem *Hemisphærio Boreali*, seu Polo nostro sidero universo. Certe verbum תנחה duces, minabis, velut gregem, jucundam sinit imaginem omnium siderum, in spatiosissimum ætheris campum e ductorum. Magnificentissimum spectaculum, atque huic seriei si non unice, præcipue saltem, aptum. Notum illud Poëtæ;

Polus dum sidera pascet.

Jam vero נחה minavit est verbum pastoritium, *Pf. 31: 4.* & *23: 3.* in numerosis gregibus præfertim: *Neb. 9: 12.* *Exod. 13: 21.* &c. Nihil Figura sic concepta vel illustrius, vel completius; quæ alias ad minutum quid recidet; nec vim phraseos lectissimæ satis sustinebit.

Vers. 33. Egregie magnifico huic adpectui respondet hæc instantia, Nostine statuta Cæli? &c. Evocatur nempe Noster ad illud omni admiratione celsius theatrum Cæli, supra capita nostra expansi, atque perpetuum tuum orbem volventis, una cum sideribus ei inditis, & infixis. Una hæc quæstio innumeras trahit alias, quæ de Systemate Mundi per omnem seculorum memoriam docta ingenia exercuerunt. Nosse hic valet pervovisse, & intime perspectum habere. Sciendum tamen plus quam theoreticam scientiam intendi. Patet ex altero Colo, in quo rogatur, possitne & ipse tales motus ordinare, & perenni lege præfinire? Nosse, & posse, in his quæstionibus, æquivalent; unde quid Deus de nostris notitiis vel subtilissimis, & profundissimis, judicet, intelligere est. מישטר præfecturam vertit *Merc.* alii dominium aut potestatem. *Cl. Cocc.* observat ישטר signare Magistratum inferiorum, cujus est, Judicium Principis promulgare, vel exequi. Inde מישטר Astris daretur, quod ממשלה Dominium competat Soli. Habet & alia subtiliora. Radix שטר apud

34 Num attolles ad nubem vocem tuam? & impetus aquarum operiet te?

34 התרים לעב קולך ושפעתך

מ'ם הכסך :

35 An השלה 35

apud Arabes offert derivatum **سـطـر** pro ordine, serie, linea, & **سـطـر** pro Canone & Linea Geometrica. Inde **مـسـتـر** convertere licet, Et ordinationem ejus descriptissimam in terram. Ita passive positum esset vocabulum: ut **חקות** præcedens haud dubie passivum. Si quis **praefecturam** malit active, non refragabor; nam **ordinatissimi** illi motus, **cursumque Cælorum**, Divinitus quasi **praefecti** sunt terris, non secundum vanitatem **Astrologiam** per fatales influentias, sed per **causas Physicas** quas **Astronomia** ex **Solis**, **Luna**, **Stellarum errantium**, & **inerrantium**, variatis positibus, & adspæctibus, justo calculo deducit. Quænam sit vis **Thematis** **שטר**, haud constat, manente tantum hocce derivato **שטר**, & altero **שטר**, quod alii **Dominatorem**, alii **praefectum**, plurimi **exactorem**; **Cl. Cocc. hactorem**, reddit. Apud **Arabes**

سـطـر est **inspector**, & **praepositus**, qui annotat **quæ ad rem curandam pertinent**. In **Schol. Hurir. Conf. 8.** est **المسـطـر الكـتـابة والمـسـطـر المـسـطـر على الشـي والمـسـطـر المـسـطـر** **المسـطـر على الشـي والمـسـطـر المـسـطـر** **المسـطـر على الشـي والمـسـطـر المـسـطـر**

Radix **שטר** notat **scriptionem**: unde **מִשְׁטֵר** dicitur **praepositus rei**, ad **rationes exigendas**, & **inspiciendum**, quid **redeat inde**. Verumne **Etymon**, an aliud sit, cui **ansam præbet Camus**, alibi discutietur. **Ufus adductus loco huic illustrando sufficit**; si **inspectio & praefectura in terras teneatur**.

Vers. 34. **Grandis imago.** **Eam non implet I. Merc. expositio**, **num Nubi jubebis ut aquas depluat**, **demissa statim ad jussum tuum abundantia earum**. **Concinit Cocc. Negat hominem efficere posse efferranda voce**, **ut imbres**,

fulguraque, **ipsi parent**, **nimirum ut arbitratu ipsius illi agrum ipsius irrigent**, **hæc malis vocemint &c.** **Plenius II. Vulgat. Numquid elevabis in Nebula vocem tuam &c?** **Id est, numquid ipse potes tonitrua gignere, & volvere, in nubibus**: ut **Thom. & Nicol. aliique**. **Dissentit tamen de Pined III. nunc tonitruum vocem intendi negans**, sed **illud Dei imperium intelligi**, quo ex **Thesauris & promturiis suis evocans Nebulas, Nubesque**, eas **sursum adicendæ**; **et coire, cogit, ad imbres fundendos**. **In eundem sensum incidit Schmid. discedens item a Luth. qui Tonitruum induxerat; & reddens, Num tu imperare ultra, & majesticam, voce potes nubi, ut de terra adscendant ad te, & te operias? potterius, & abundantia aquarum obteget te, item ut nubes aqua abundantes, & densissimas, restringit, quæ sint Dei vestis & velamen.** **Non displicet. Ludo quoque quod Elevationem vocis Divinam, cum Majestate at nante editæ, teneat**: sed **inde infero IV.**

קול **vocem** utique de **Tonitruis** exponendam; quum **Vox Dei ad Nubem** nihil aliud admittat; atque **Fulgura**, **versu sequenti** subiecta, eadem aperte postulent. **Non repetitur, quod supra V. 25. 26. suo ordine comparuit, verbis tantum commutatis**; sed **sublimior nunc ponitur Quæstio ei**, qui **Deum provocare ausus fuerat, possitne & ipse Tonitruum, ac Fulmina, eiere, seque agmine aquarum, & nubium conglobatarum, velut veste nigra involvere?**

Confer Jer. 10: 11. & alia, ubi קול **vocem** sonare **tonitrua** nemo ambigat. **Non sperno Vulgati** **structuram, qua לעב in nebula, accipitur**; quod **ל** alibi quoque per **in reddendum** veniat. **Vide Nold num. 18.** **Commodius tamen, & uberius, ad nubem**; ut **inter missa tonitrua nubes quali citentur**, atque **agminatim undique concurrant**. **Officere videtur tamen subnexum, agmenque aquarum cooperiet te, quod imbres effusos super aliquem inferens, in hominem quadret, non in Deum.** **Hæc ratio impulit Schmid. ut maluerit operi-**

35 התשלח ברקים וילכו ויאמרו

לך הננו :

36 מיישת בטוחות חכמה או מיי-

נתן לשכוי בינה :

37 מיי-

35 An emittes fulmina, & ibunt? & dicent tibi, Ecce nos!

36 Quis posuit in jactibus vagis sapientiam? aut quis dedit phænomeno distinctam intelligentiam?

37. Quis

mentum nubium sese conglobantium, quod Deus sibimet circumdet quasi. Valde venustum, & appositum, nemo neget; quum **שפעת גמלים** agmen camelorum, & **שפעת סוסים** agmen equorum, facile transferri se sinat ad Agmen aquarum, sive nubium aquis gravium, quæ impetu citato, ad vocem Tonantis sese sistant. Ita Esaj. 60: 6. **שפעת גמלים תכסך**

Agmen, impetus citatus camelorum, agminatim concurrentium undique, cooperiet te. Istæ tamen aque sic conglomeratæ imbrem fundant necesse est; & manet, ex parte, difficultas. Ea tota evanescet, si contuleris Ps. 18: 12 13. 14. 15. *Posuit Tenebras velum circa se, tentorium suum caliginem horridam aquarum. A fulgore coram Eo exundarunt densæ nubes Ejus &c. Intonnuitque in Cælis Deus, & Altissimus dedit vocem suam. Cernis tonantem Deum aquis effusus veluti cinclum, & coopertum. Magna suspicio insuper me tenet, alludi nunc ad Turbinem, illum quo circumamictus Dominus in congressum huncce descendit. Tonitrua, fulmina, imbrem, adfuisse, quis dubitet? Appositissime ergo: An ut Ego, ubi voles, tonabis, teque, convocatis imperiosa voce nubibus, agmine aquarum cooperies? Non desiderabis jam nexum, atque nihil huic clausulæ accomodatius ultro agnosces.*

Vers. 35. Cum Tonitribus juncta eunt Fulmina: nec abludita vero, dum hæc ex Nube resonuit Deus, ipsa quoque signa illa Majestatis, Cælum & Terram solo nutu quatientis, micuisse. *Ministros, & Satellites quasi, cernis tremendi solii, qui jussa Numinis capeffant, atque ad vocem Ejus læti profiliant. Formula solemnibus appropinquatibus, alacri pede sese sistentibus. Rogatur Jobus, num Fulminatoris quoque brachium gerat, qui cum Fulminatore contendere aulus sit. Irrisio, sed amicissima, atque ad caliginem illam, qua mentem*

sibi suam obnubilari passus fuerat Noster, discutendam aptissima.

Vers. 36. Spero, ex hoc Schemate aliquid lucis emicaturum, ad abstrusissimi versiculi tum sententiam genuinam, tum justam connexionem, eruendam. Nempe tanquam præstricti magnificentia orationis caligant sensus, & nec series lucet, nec materies. LXX.

Interp. I. mirifice lufere, τίς ὃ ἰδύκεν γυναικῶν ἰφάρμακός σφίλων, ἢ ποικιλῶν ἰτισήτων; Quis dedit mulieribus textura sapientiam, aut phrygioniam

scientiam? Ansam præbuit טוה nevit, & pro

טוחות legisse videntur טוות Netrices, quas

in Textrices mox commutarunt. Monuit de

Pined. nec non Buch. Hieroz. Part. 2. p.

115. Olympiod. Chrysof. aliique Græci, par-

va magnis misceri ajunt, atque Meteoris cæli

opificium infirmi sexus intertexti. Quanti hæc

sunt, quivis sentit. Hieron. II. a Judo suo in-

ductus, Quis posuit in visceribus hominis sapien-

tiam? Vel quis dedit gallo intelligentiam? Com-

menti Thalmudici Auctorem, & patronos complures, reperies Ibid. in Hieroz. Consulendus quoque de Pined. qui suspicatur Gallum

hoc Epitheto ornatum, quod artificiosus, & industrius sit. Magistri ipsi ad auctoritatem

Ling. Arab. provocant. Aliquid nugaci in-

vento delatum a Merc. nimum a Saub. in

Op. Post. ubi quinque rationibus id stabilire conatur. Merito se opposuit Cl. Crom. monens scilicet esse notionem; ut Rabbinica fides in his ferme Punica: galloque gallinaceo hocce nihil a filo nostro abhorrentius. Synm. III. ul-

timinum colon sic expressit, τίς ἔδωκεν μαμωσ-
ῶφ ἰννοια; Quis dedit insaturo intelligentiam?

שכוי imaginofum a שכהו imaginatus est du-

ctum, conjectat Cl. Cler. In Targumim IV. duplex conspectus, alter futillior ille, de gal-

lo sylvestri Deum noctu laudante; alter fanior: Quis disposuit in renibus sapientiam; aut quis cordi dedit intelligentiam? Huc plurimus col-

latus est calculus, quod sententia perspicua esset, eamque Linguae ratio admittere possideretur. Nempe טוחות *Renes* etiam Ps. 51: 8. occurrunt; a טוח. *llevit*: quod adipe sint illius & obducti: & שכני a טכה *prospexis, imaginatus est*, dat מטיבת *picturam*; unde מטיבות לכב *imaginationes cordis*. Ipsumque cor שכני a *pictura seu delineatione conceptuum* inquit *Merc.* Consimiliter *Mentem* dat *Cocc.* in qua facultas concipiendi rerum imagines. In Hieroz. ο πνευ hanc clara & aperta pronunciat. Nempe locum extra seriem tractabat; & *coherentie* cura erat exolutus. Eam vellem a Viris Doctiss. explanatam: nam haecenus quidem magnae falebæ. *Merc.* adeo non extricat filum, ut potius intricet. *Haecenus*, inquit, *ex principis mundi partibus &c. Deus providentiam, sapientiam, & potentiam suam admirandam, ostendit. &c. Posthac transibit ad Animantia, in singulis rogans Jobum, nam ea cognoscat &c?* Incipit ab Homine, in quo sapientia & intelligendi facultas &c. Admitti possit, si post Vs. 38. hicce staret, & novi Capitis exordium præberet: nunc Vs. 37. hunc calculum plane conturbat; & ferri nequeunt quæ ibi apposuit Vir Doct. *Redit ad ea quæ sunt in aere. Nec mirere ab homine ad cælum rediri, quia repetitionem ejusdem rei, verbis tamen commutatis, aut ordinis observationem, non ita exacte curat Scriptura. Mallem dicere, non intelligo.* *Analysis Cl. Cocc.* etiam non fuit e facili, qui Vs. 4. & seq. *ἀνεπιτόκως* urgeri censeat variis argumentis. 1. a *supervacuo sollicitudinis nostræ*, quod ad Vs. 34 35. pertexit. *Ab impossibili.* 2. & *incompetenti, live a defectu potentie ac potestatis, nostræ, ratiocinium inde necesse.* Ei 3 subdit aliud, *ab improprietate sapientie Divine & humane* Vs. 36. 37. 38. Hæc 4. exemplo Providentiæ Divinæ in reliquis animantibus concludit, per totum Cap. 39. Occurri ergo hic statuit *presuntioni humane sese Deo sapientiores ferenti*: 1. ostendendo, *eam sapientiam quæ in nobis est, esse a Deo, & non a nobis: non igitur possibile esse, ut ille qui nos fecit sapientes, non intelligat, quæ nos intelligimus; aut ut nos Eo melius, rectiusque judicemus.* 2. arguendo, *Dei sapientiam esse summam, ex eo ipso nimirum,*

quia posuit in renibus sapientiam &c. & quia cum aliis omnia tum naves sapienter collocat; & pluviam sapienter administrat. Santis angustias. Non multo expeditius, quod Erud. *Crisost.* dedit: *An is qui rationem tribuit homini, Ipse aliquid irrationabile faceret?* Adjicit: *sed forte Deus etiam insinuare voluit Jobo, tantum abesse ut Providentiæ secreta penetrare quiret, ut ne sciret quidem quo pacto mens ipsius intra ipsum cogitaret, & tot rerum diversarum sibi acquireret ideas.* Impeditior adhuc flexus, quo *Jun. & Trem.* uti: *Quis indidisset præcordiis sapientiam? aut quis dedisset menti intelligentiam? i. e. unde habuisses ista omnia: nempe, quæ prægressa &c. quis te talia docuisset.* Nihil in eo nervi; nihil leporis. Doct. de *Pined.* V. in *Latina, Græca, quin & Hebræa, lectione*, sic exposita, nexum idoneum requirens, ipse aliquid promit, ut in re difficili, sic satis ingeniosum: ut prius טוחות a טוח *limire, obducere, obtegere, sonet occultum quid; שכני* autem *conspicuum*; in hanc sententiam. *Quis posuit in occultis Sapientiam: & quis dedit in conspicuis intelligentiam?* Nempe *actum de occultis visis lucis, tenebrarum, &c. de thesauris, & cellariis pluvie, nivis, grandinis.* Item de manifestissimis aliis natura effectis, *tonitruis, fulgure, gelu, glacie. &c. Pulchre ergo subjungitur; sive causis rerum absconditas scruteris; sive effectus ipsos per se conspicias: relucet Divina sapientia ex omnibus &c. &c.* Hoc *Bolduc.* *absorum* vocans *glossema*, ipse *consonum* scil. daturus, VI. טוחות *obducta*, vel *incrustedata*, trahit ad *factum* in utero *informem*: שכני *ad factum delineatum*: quali tangeretur nunc *Dei opus admirandum in formatione hominis, ejusdemque informatione ad Sapientiam Divinam, cujus receptaculum aliquando sit futurus.* Ne bis per omnia diuisionum esset, in Vs. seq. offert, *Quis enarraret cælorum rationem in sapientia &c. nisi Deus eam homini dedisset?* Mox tamen id ipsum, cum cura connexionis, abiecit; atque ita factum simul suum exponit. Cl. *Guss.* VII. in *Comm.* L. H. bis locum attigit; sub טוח & שכני: atque 1. expositionem *Renum* vocans præposteram, recurrit ad נטח; unde Ps. 51: 8. exeat, *Ecce unius veritatem esse confidentiam, sive se-*

curitatem hominum, quibus tecum res est; ut per veram & ingenuam confessionem sperent salutem; non autem per peccati negationem. Similiter & hic: Quis stabilivit fiduciam ac securitatem Sapientiae? Ita nempe, ut contra tam noxia meteora sine metu sit, freta protectione & promissis Dei? Est egregia Antitibesis ad id quod Cap. 12: 6. dixerat Jobus. 2. De שכוי sic judicat: Qui mentem exponunt magis certe sapiunt, quam qui gallum gallinaceum &c. Sed nec scopum attigerit illi: nondum enim oratio devenit ad res animatas, sed adhuc in meteoris versatur; de quibus in antec. & conseq. agitur. Igitur Nubes, eas nominatim quae fulgura & pluviam fundunt, nuncupat שכוי ob externam ipsarum faciem; quasi quae figura mera sint, & nil nisi φαινόμενα. Sapientia tamen plene sunt eadem Nubes, (ut satisfiat voci בטחות, si exponenda sit per praecordia) cum norint cui obsequium debeant; hominique illud negent; Deo vero exhibeant. Vel ut exponam prout ad טוח constitui; Quisnam contra formas illas, quae utunt evanidae, terribilia adeo effecta producant, fundavit fiduciam in sapientia; nisi Deus &c.? Hoc pacto שכוי erit aspectabile, apparens, formae פלאי admirabilis. Conatus ad veritatem indagandam egregie praelucescentes. Inprimis שכוי φαινόμενον phenomenon, opportune hic locatum: reliqua minus commoda: nec בטחות praecordia, aut renes, dari phenomenon, concoquo: nec sane בטחות confidentias, vel securitates, sive hic, sive Ps. 51. admittere ausim; quod explicatio utraque valde sit circumducta, & quaesita. Cl. Szbatm. VIII. longe diversa via, & ratione, tenebras has perrumpere tentavit. Pro priori colō adducit Arabum טוח periiit. Oberravit attonitus. Per terram vagatus est. Pro posteriori שכוי Ult. Vaw, Questus fuit, lamentando detulit statum suum Deo. Hinc elicit Vir Doct. Quis ponit in errantibus Sapientiam? & quis querulo, fortemque suam lamentanti, dat; vel dabit intelligentiam? Applicat Jobo, cujus

tumultuantes adfectus sedare non potuerint Amici; sed potius exasperarunt. Confimiliter Ps. 51: 8. vertit: Ecce Deus veritatis dilexisti peccatores. Sed 1. טחות sem. non potest signare peccatores. 2. longius adhuc a serie deflectitur hoc pacto; quam in recepta versione. 3. שכוי querulus, cum reliquo usu טוח non consistit. Et hinc tamen aliquid lucis mihi adfulgere gratus agnosco. Scilicet IX. טחות ex hoc ipso fonte reddere est jactus temerarii, vagationes, errores, vel si malis, res errantes, vagantes, huc illuc latae, & impulsae. Indolem verbi percipias ex illo Harir. Conf. 1. p. 2. طوحون بي طوايح الهمم errare fecerunt me vagabundum casus temerarii fortune. Adduxi ibi p. 4. Schol. Dicitur טוח de sagitta, quum nullo certo fine exit, atque a scopo suo divagatur. Idem significatus obtinet sub טחה, vel טחו טחא vagari, abire sine certa lege, & via, quo pedes tulerint. Item jaculari temere, non certa manu, prout fors tulerit. Hoc & דחו דחא scribitur; quod ex Giauhario declaravisse operæ fuerit. يقال دحا المطر الحصى عن وجه الارض ويقال لافرس مسر يدحو دحوا وذلك اذا رمي بيديه رميا لا يرفع سنبله عن الارض كثيرا ويقال للاعب بالجون ابعد المدي وادحه أي لرمه De imbre glaream disjunctente usurpatur דחו. Dicitur etiam de Equo, pergit jaculando, quum anterioribus pedibus jactat arenam, ungulam vix attollens. Item ei qui nucibus ludit, dicunt, cape longiorem metam, & disjice eam. Cernis quid Hebr. is valuerit דחה impulsit cum disjectione. Quid item velit מטחוי קשת Gen. 21: 16. jaculantes arcu. Est forma perfecta verbi טחו ex Pibel. Pro eo טחה; זז זז זז 3 ad

37 Quis scribere facit Nubes in sapientia? & Utres cœlorum quis effundit humi?

37 מִי־יִסְפֹּר שְׁחָקִים בַּחֲכָמָה וְנָבִל

שָׁמַיִם מִי יִשְׁכִּיב :

38 Quum

בַּצִּקָּה 38

ad legem quiesc. 3. He. dat derivatam טָהָה
jaentatio, jactus vagus. Inde emergit tandem
 hic adipectus, seriei congruentissimus,
Quis posuit in jactibus vagis fulminum, toni-
truorum, imbrium, sapientiam, solidam &
firmam rationem, ac legem motus? & quis
dedit φαντασίαν, rebus subito apparentibus, & mox
disparentibus, intelligentiam? ut ita agant, ac
si intelligentia pollerent, scirentque quando,
quomodo, & quousque, vires suas exerere de-
beant. Perleveratur hoc pacto in Figura præ-
missa; qua fulmina ut Apparitores Dei, &
ministri dicto audientissimi, introducebantur.
 In utroque Colo pulchrum Oxymorum ita exi-
 steret: טחות errationes vagæ nihil minus vi-
 dentur recipere quam חכמה solidam, cer-
 tamque, agendi rationem. Similiter שבוי i-
 maginatio, phantasia, vel apparens subito in æ-
 re res aliqua, & בינה distincta perceptio intel-
 ligentiæ, toto cœlo videntur distare. Deus
 tamen hæc consociare valuit. In Ps. 51: 8.
 aliquid profundius latet. Habes & ibi in vi-
 cinia positas voces טחות & חכמה. Vide
 an placere queat, *Ecce veritatem, & firmi-*
tatem, vis in mediis erroribus; lapsibus, vaga-
tionibus: in obstructo Sapientiam mihi notam fa-
cis: i. e. ipsos lapsus convertis in remedia lap-
sum; & quum obstructum mihi cor, per pecca-
tum, eo ipso me sapientiam doces; atque quantum
in eo sit veneni, experiendum mihi præbes.
 Sunt conjecturæ, quæ vel sponte defluent,
 si radice carcant; vel tempore robur, & ma-
 turitatem, acquirent. Hoc cum aliqua fidu-
 cia adfirmarim, nostrum טחה a טחות spe-
 ciosius deduci, & reddi vagos jactus, vel er-
 rores, quam a טוח טוח, Liniviv, obli-
 niviv; ut Renes, vel Præcordia, signentur.
 Ad שבוי pro Phenomeno cœlesti ulterius com-
 mendandum, aliquid forte confert Arabum

טָהָה Similitudinem retulit obscu-
 ram: in quo He mobile adscitum; ut distin-
 ctum esset a טָהָה Varv & Je ultimis,
 in quo conquestionis notio secundaria obtinet.
 Si Origo ejus pateret; & simul, unde סכי
 & סכא apud Chaldæos devenerit in secun-
 dariam item vim contemplandi, & adspiciendi,
 promptius certiusque de his judicium ferri pos-
 set. Pro Figura apparente, & externa, usur-
 patur cognatum שביות Esaj. 2: 16. Specta-
 cula, vel spectabiles figure. Ejus singulare
 statuendum שביות contractum pro שביות;
 quod cum nostro שבוי proximam habet co-
 gnationem. מִשְׁבִּיית similiter figuram specta-
 bilem designat Prov. 25: 11. Lev. 26: 1.
 Num. 33: 52. & Eszech. 8: 12. ubi tamen
 φαντασίαν, & vim imaginationis, alii tenent. Li-
 beriora nactus spatia, accuratius in Etymon,
 & naturam totius Radicis, inquiram; atque
 quod nunc adfectum, confectum dare cona-
 bor.

Vers. 37. Et hic magna sententiarum impli-
 catio, ac diltractio. LXX. jam fatis concin-
 ne 1. Quis numerat nubes Sapientia; & cœ-
 lum in terram quis inclinavit? In postremo
 Symm. ἡ ἀστὴρ ἡ ἀστὴρ ἡ ἀστὴρ ἡ ἀστὴρ. Vulgar. 11.
 Quis enarravit cœlorum rationem, & concentum
 cœlorum quis dormire faciet? Prius colon ad
 Gallum Gallinaceum retulit Lyran. 1. præeun-
 te Thoma, cujus hæc explicatio, Quis gallo
 enarravit proportionem cœlestium motuum, ut
 possit determinatas horas discernere ad cantan-
 dum? Alii, missa illa argutiola, 2. expo-
 nuunt, Quis Cœlorum pulcherrimam illam dispo-
 sitionem edidisset? & silere faciet admirabilem
 Harmoniam orbium Cœlestium? Nempe נבל
 Nablium, quoque, Musicumque sonat instru-
 mentum: & nota sententia Pythagorica, de
 numerosis cœlorum sonis, unde apud Macro-
 in

in Somn. Scip. *Quis hic qui complet aures meas tantus, & tam dulcis sonus? &c. &c.* Alii 3. referunt ad cantus Angelorum. Sunt 4. qui vocem, & quasi concentum, Cœlorum, Dei laudes magnifice concelebrantium, huc trahant. Vide Hieron. *Conam. & Sanct.* Arguius III. de Pined. *Quis enarrabit ipsi Ætheri & cœlo Sapientiam, quam in meteoris producendis servare debet: & quis concentum illum qui ex tonitribus, fulminibus, imbribus, nascitur, inducta serenitate faciet conticescere, ita ut ne sibilus quidem auræ tenuis immurmuret.* Ferme simili acumine Doct. Tigr. IV. dederant: *Quis dictabit ætheri Sapientia sua, quæ faciat? & Lagenas cœli quis sistet? i. e. faciet jacere; cubare, cessare, nubes, quum terra satis compluta est.* Rectius hi, quod in נבלי

Lagenarum perillustrem metaphoram agnoscant. Eam corruptit Vatabl. V. languidissime efferens, *Quis numeravit cœlos in Sapientia? & quæ descendunt de cœlo, quis quiescere fecit. i. e. Quis tam prudenter fecit cœlos eo numero quo sunt? & quis effecit, ut gravia, quæ deseruntur ex uere in terram, consistant ibi tanquam in centro?* Abusus est convenientia literarum,

quæ inter נפל cecidit, & נבל mærcuit; quasi decidua notarentur. Non hic substitit Bold. VI. cui שחקים sunt pulveres minutissimi, quos nemo numerare queat, nisi Deus: & נבלים decidua, defluxiones cœlestes; item a נבל decidit pro נפל. Trahit ad primam fundationem, & compactionem pulverum terræ, eadem sua chorda oberrans. Merc. VII. *Quis enarrabit, vel enumerabit, nubes, vel æthera, Sapientia? & lagenas, seu hydrias, cœlorum, quis collocabit? in cœlo scil. ut ex illis depluat.* Bene observat, Lagenas cœli esse Nubes; in quibus aquæ cœlestes velut in Lagenis asserventur summo miraculo: ישיב jacere facit, sub-

tillius exponit, statuit, collocat, ad pluviam fundendam. Suum fecit Codarc. VIII. dans, *Quis recensuit nubes in Sapientia? & cados cœlorum quis disposuit?* Ait, esse metaph. a ratione haurienda e puteis aquæ rotis, in quas cadii juncti, vineeque, incumbunt, quos rota vertens hinc effundit, illinc tingit immergitque. Est lusuf satis jucundus; sed qui cum vi verbi ישיב vix constare queat. Maltum vicini-

tatis habet IX. Cocc. *Quis numerato disponit Cœlum in Sapientia? & utres cœlorum quis collocat? Explicat de Nubium collocatione alta, demissa, conferta, sparsa, ut & totius ætheris dispositione examussitata, ad pluviam fundendam &c.* Cl. Reim. non injucundam imaginem addit *אֵינָהּ* in brachium inclinata ad effusionem: prout Amnes repræsentantur. Id jam vim &

ישיב cubare fecit, exprimeret satis apte;

nisi quod טל שכבת roris, Exod 16:

13. 14. magis ducat ad descensum ipsum in terras, largamque rigationem e nubibus profusam. Diversus abit Schmid. X. utres Cœli de Nubibus exponi minus probans; quod pridem de pluvia dictum esset, & quidem prolixè. Intelligit potius facultatem Cœlorum attrahendi aquas in nubibus, easque in se continendi; quæ facultas elegantissime comparetur cum lagenis aquam in se recipientibus; atque in cœlo tenuissimo positis, repositis, retentis. Cur facultatem attrahendi aquas maluerit Vir Doct. quam Nubes, nulla erat ratio, nam si pluvia effusa, vel mox effundenda, nunc series oblitet, de quo mox dispicietur, potuisset Lagenas clausas, conditas, repositas veluti in Thesauris, & cellario, tenere. *Vf. seq.* sentietur, quid subtilitati huic occasionem dederit. Ad Cessationem imbrum XI. ultimum colon retulit Doct. Crisoz. totum versum ita constituens: *Quis enarrabit rationem mechanicam nubium? & pluvias cœlorum quis sedabit? Confer Belg. Grot. Castal. Redit ex parte, ad num. IV. Illustri figura Jun. & Trem. XII. Quis Sapphirinas efficit nubes Sapientia? & utres cœlorum quis sternat? &c. i. e. Quis adeo serenat cœlum, ut speciem reddat Sapphiri? & quis nubes, velut in utres digestas, exonerat? Haudum ex Ab. Esra; qui a ספיר Sapphiri splendore desumptam censet metaphoram. Confirmari posset ex usu Arabum sub سلس luxit, resplenduit;*

sed tunc posterius Colon commodius exponeretur de Utribus reconditis iterum in cellas suas, rigatione peracta: ut num. præc. nam Cœlum pingi nunc serenum, nunc madidum; turbaret ordinem: atque cum *Vf. seq.* non satis cohæreret. Sed jam XIII. confirmare satis liquido possum, cum naturam verbi ישיב promiorem esse ad imbrum effusionem,

nem, tum Emblema *Lagenarum, Hydriarum, Urceorum, Utrium Cæli*, eisdem ita exigere, ut nihil aliud in censum venire queat. Est figura quam *Arabes* ita frequentant, ut ipsis *domestica* quodammodo, ac propria, censeri debeat. *Gaub.*

الحنتم الجرة الخضراء
والحناتم السحاب السسون

Hantem dicitur Hydria viridis; cuius plur. jr. Hanatim nubes nigra designat. Innuit, stylo sublimiore, & Poëtico, Hydrias celebrari pro Nubibus aqua gravibus: addo minoribus; nam majores appellantur Utes. In Diw. Hud. vetus Poëta

وذو هبدب يهري الغمام
به سدف
من البرق فية حنتم
منبعج

Aderat Nubes propendula mulgens reliquas, Intermicante fulmine Hydriam ferens diffusam.

Similiter *Abu Tsachrus Hudeilita*, postquam pinxisset *Nubem inter fulmina & tonitrua advenantem*, subdit

حَاتتْ عَرَاهُ وَبَعَجَ كَأَنَّ
الْحَنَّتِمِ الْمُنْتَرَاكِبِ

Et soluti sunt nodi utrium ejus, fissæque nigrae Hydrie compactæ.

Item *Ommia Abi Ajides*

وزمزم في ذي هبدب
لسحبه
سجال كما انسج الميزان
المجزل

Et tonuit propendula nubes, ejusque fragori Erant sicula; veluti quum effunditur uter scissus.

Iterum *Abu Tsachrus* laudans munificentiam *Aficleorum*, eam vocat largiorem,

من قرد الذري واهي
العزالي

Præ Nube multis verticibus conspicua, cui orificia utrium disrumpit.

Defino in *Ejusdem* hocce non dicto, sed pieto. *Quum abes, speramus reditum tuum, quemadmodum speratur Nubes, quam Austri propellunt, velut Matrem camelorum pullis incitæ, qua propellitur ad mulgendum;*

تفود نعاما حناتم
اترعت
من السماء يتناوهن اسحم
ساكب

يشق الدماث البيض من كل
باطن
ومنة سفور بالانواحي
لواحب

Adlucit ei Euronotus Hydrias, quæ repletæ sunt Aquis; easque insequitur Uter imbrem profundens. Is sulcat arcuosa albicantia omnis convallis: Extantque Scriptiones ejus in tractibus manifeste impressæ.

Pulcherrime figuratum illud *سفور الآثار السبول* vestigia fluxuum, a *sing. سقر* vel *سقر*, quod est *Scriptura, Scriptio, Liber.*

38 בצקת עפר למוצק ורגבים ירבקו :

38 Quum conflatur pulvis in fuisum *quid*; & glebæ molles ferrumiantur.

ber: ut סכר apud *Hebræos*. Ex hisce dilu-
cescit, verbum ישכב non ad *cessationem im-*
brum pertinere, sed ad eorundem *largam de-*
fusionem; sive jam amplecti placeat *collocatio-*
nem utrius in aëre, ad eos *invergendos*; sive,
quod malim, eorundem *fluxum in terras def-*
cedentem; ad exemplum שכבה טל roris
quaquaversum *diffusi*, & *terris incubantis*. Po-
sterius hoc firmatur usu *Arabum*, quibus
שכב הסכב speciatim est

مثل الكتاب اذا ما خط
ببينة
في واضح اللون اعجام
وتعريب

Veluti quum Liber exaratur claro chara-
ctere
In charta alba, scriptura barbara intrica-
tiore.

الطالان الاديام
pluvia largior & continua: quæ &
אשכוב אסכוב, ad quam vocem
in *Lex. Gol.* pro *fulmen*, lege *flumen*, vel *flu-*
xus aquæ, pluviæ præsertim, *per terram se dif-*
fundens. Dubitare vix patitur proxime præ-
missus ille אסכוב

Ad hanc rationem duo Cola amice conci-
nunt: & חכמה *Sapientia*, ut in *Vf.* præced.
ad ipsum *Phænomenon Nubium imbriferarum*
fese refert, quibus *Sapientia* attribuitur *ad ter-*
ram tempore necessario, vel opportuno, *com-*
pluendam, & quasi *ductibus literarum peraran-*
dam; quum post longam siccitatem rigatio-
num eget. Fateor סכר pro *facere scribere*,
nuspiam in *Sacris* recurrere; sed sufficere de-
bet in monumento tam veteri, & sublimi,
si *Analogia* haud repugnet. Nil interim pu-
gno: conjecturam exposuisse contentus. Ex
iis, quæ percensuimus, maxime arrideret il-
lud *Coc. num. IX.* cum quo conjungas li-
cet *lustrationem militarem*, quam *Doct. Reim.*
aliquando hoc verbo exprimi indicavit.

Uter שוכב effusus, vel fluens. Ea potestas
cum *recubatione* plus habet adininitatis, quam
prima fronte apparet; nam *fusus*, *adsusus*, pro
jacente, *decumbente*, etiam apud *Latinos* fre-
quentatur: quin hanc esse primariam potesta-
tem *Thematis* colligere est ex משכב 2 *Sam.*
17: 28. pro *Labro*, sive *pelvi*, ab *effundendo*.
Ex novissimo illo *Abi Tschabri* succurrit quo-
que aliquid ad prioris membri illustrationem,
quod prætermittere nefas: *Quis scribere facit*
cælos in Sapientia? id est, *quis eos facit terram*
largo imbri radere, vel *arare*, ac quasi *perscribere*
fulcis, *notis*, *vestigis*, *impressis*. Ita *Græci* suum
ἀράρεν, & *Latini* quoque *scribere*, transtule-
runt: nam *hiulcis rimarum flexibus perscrip-*
tam terram habet *Sidon.* L. 2. ep. 2. & *Plin.*
molliore tropo dixit, *cultrum vomeris præden-*
sam terram, priusquam *proscindatur*, *secare*,
& *futuris sulcis vestigia præscribere incisuris*,
quas *resupinus in arando vomer mordeat*. L. 18.
c. 18. Expressius in hanc figuram *Moleichus*
in *Diw. Hud.* describens *imbrum* hancce
scriptionem per notas post se relictas:

Vers. 38. Iterum magna opinionum divor-
tia. *Vulg. I.* Quando *fundebatur pulvis in ter-*
ra, & *glebæ compingebantur*. Ad primam
creationem trahitur a *Latinis*, quasi innueret-
tur, hæc omnia jam ita ab initio constituta, &
ordinata esse. Hinc mendosa *Lectioe Gre-*
gor. & Thom. Quum fundebatur &c. Non lon-
ge hinc distat *II. R. Levi* item ad *fundatio-*
nem primam terræ oculos reflectens, qua *pul-*
vis consolidatus in centrum, *glebæque compactæ*.
In vicinia moratur *Cl. Schmid.* III. qui hic
enotari censet opus priori contrarium h. s.
Quis tam mirabilis est, ut unum corpus in te-
nuitatem summam extendat, ut cælos; alterum
in densitudinem firmissimam induret ut terram?
metaph. a fusione metallorum. Accedit *Cl. Cler.*
Alienius alii Hebræi IV. detorserunt ad *par-*
tes

tes nubibus immixtas, ubi indurescant in lapides &c. Propius ad rem, & feriem, V. Merc. Quum funditur, induratur; pulvis ad robustum, & glebæ agglutinantur? Nexum sic instituit, Quis, inquam, nubes velut Lagenas in Cælo collocat, ut ex illis depluat, cum terra indurescit? i. e. ita ut indurescat & roboretur, quæ ante præ siccitate diffindebatur: utque glebæ agglutinentur prius siccitate divulse. Ut receptissimæ interpretationis hujus momenta expendi queant, notari debet; 1. **עפר** pulverem exponi de terra longis siccitatibus exusta. 2. **צקת** fundi, de humectatione constante velut.

3. **למוצק** in solidum, firmum, fusile quasi, de compactione pulveris in massam validiorem. Ita Deod. Druf. Pisc. Tigur. Belg. Cocc. Crinsoz. Reim. Eodem collineant Jun. & Trem. liberiuscule dantes, ut persuso sit fermentandæ terræ, ut conglutinentur glebæ. Nec aliud voluit de Pined. observans **יצק** fundere, confiare quasi opere fusorio, eleganter convenire in terram, quæ propter circumfusam aquæ humiditatem videtur densata, & constata veluti opere fusorio. Est sensus egregie aptus ad id, quod **כף** præced. exhibuimus, de Uribus Coelorum largiter effusus, ad terram, longis siccitatibus exhaustam, reparandam &c. Obstat tamen huic

versioni 1. **ב** pronius ad significationem status & conditionis presentis; quam ad effectum. 2. **צקת** de fusione pulveris in massam, sive glebam humidam, alienius paulo, & coactius. Præsertim 3. adhibita geminatione **למוצק** in

fusum quid, ad instar metalli conflati. Hoc pulveri in mollem massam compacto minus congruens, aperte vocat ad solum durum, instar ferri, vel æris; prout nota, hoc sensu, terra ferrea, & cælum æreum; Deut. 28. Ergo VI. necesse malim; Quis utres cælorum profundit, vel incubare facit terris, largo fluxu? Quum pulvis fusus est in fusilem massam; & glebæ molles compactæ sunt. **יצק** in summa

duritie, qualis est Lapidis, petreæ, massæ æreæ, crebrum in hoc Libro. Vide supra Cap. 28: 2. & infra Cap. 41: 15. 16. Item **מוצק**

Cap. 11: 15. & 37: 18. **עפר** pulvis hic positus pro **ארץ** terra; eum relatione tamen ad

siccitatem, ex longo æstu. **רגנים** esse glebas molles, vel terrâs molliter aquabiles, & multa pluvia riguas; ad Cap. 21: 33. adstruendum. Illæ glebæ dicuntur compingi velut glutine tenacissimo, quum non amplius putres sunt, & moveri, subigique faciles, sed eduræ, ac quali ferreæ, vel dicam ferruminatæ; nam **דבק** etiam ferrumen consignat. Hanc metaphoram infra Cap. 41: 15. illustratam reperies, unde verbum nostrum ad durissimam quodque cohesionem, & compactionem traductum fuisse, liquabit. Cl. Szabm. vocem rariorem **רגנים**

collata Radice **رجب**, non Glebas, sed palmas arbores, significare suspicatur; quod in Lex. Gol. exponatur, de palma, racemos revincire ad ramos folio, ne a vento disjiciantur. Inde Cap. 21: 33. dat, Dulces ei fuerunt palme vallis: hic autem; Postquam constabatur pulvis in solidum - & rami palmarum colligabuntur; vel & progerminabunt. Blanda species induxit Virum Doctiss. qui lubens ex Camuso percipiet **رجب** non palmam sonare, sed pedamentum omnis arboris, palmæ, vitis, &c. ad ramos ejus suffulciendos. Inde solemne pro-

verbium invaluit, **انت جديكها**

المحلكك وعذيقها المرجب

Tu es Truncus negotii ejus confrictus, & palma ejusdem suffulta: i. e. ad te ab omnibus recurritur, in teque recumbitur, ut Statorem &c. Extat in Hist. Tam. p. 117. versu quarto a fine; hinc emaculandum, & explanandum. De Mysticis interpretationibus, ingeniose hinc elicitis, nihil addo, quod, ut dixi, ex fines nostros transcendant. Litera liquida, & certa; quæ sic connexa, ut modo factum, arguit feriem rotundissimam; in qua nihil supervacui, aut otiose, languideve, repetiti; quum describatur illud Mirabile Nubium Opus, quo terra longis siccitatibus exusta, & torrefacta, in tempore succurritur; ejusque glebæ indurata iterum emolliuntur; atque ad sata vel gremio recipienda, vel maturanda, fecundantur.

CAPUT TRICESIMUM NONUM.

והיה טרף ללביא תצוד *Vers. 1.*
כפירים המלא :

Vers. 1. Numquid venaberis
Leænæ prædam;
& animam Leuncolorum explebis?
Quum

Vers. 1. Hinc novi capituli initium sumendum potius, quam a *Vs. 4.* res ipsa evincit; nec alia unquam divisio obtinisset, nisi *Vs. 36.* præc. *Cap.* ad *Hominem* fuisset tractus; cui in hocce unum alterumve saltem animal addendum judicarunt. Ordinem istum haud e limpido fluere, satis demonstratum. Ab *inanimatis* ergo *Naturæ miraculis*, nunc demum transitur ad *Animata*; in iisque perlustrandis lento gressu proceditur. Quo Scopo, nexuque, non adeo evidens. *Chrysof. I.* aliique Veteres, ad *Providentiam Dei* referunt, quæ in *animalibus ratione carentibus* mirifice se exerat: ac proinde non esse, cur Homo, *Animal rationale*, se a Deo abjici credat, ejusque bonitati diffidat. Huc & illud *Philippi* tendit, *Ego qui omnia justa dispensatione procuro, circa te tantum, Jobe, videbor injustus?* Consequitur *Cl. Cocc. Exempla hæc Divinae providentiæ produci censens, ad æmulationem inculcandam.* Redi ad *Cap. 38. Vs. 4.* & confer linesas ad *Vs. 36.* prædictas. Ad eas commoda, & eleganti, *Analysi* Caput hocce deducitur, & pertextum datur. Cum iisdem contendenda quæ *generatim* & *speciatim* delineavit *Cl. Keim.* Paulo aliter *II. Merc.* per mira hæc, quæ in *animalibus* notantur, quorumque rationem ignoret Homo, *insinuat* iri, non esse quod in *Arcana Dei consilia* penetret, aut de *Dei judicii curiosius* inquiret, qui vel *vulgaria*, & ad *oculum conspicua*, nesciat. Vicinia sunt quæ *Calvin.* late profecutus *Conc. CLI.* & sequentibus aliquot. Ad rationem hanc plerisque accessisse deprehendo; nec ego in totum inde resilio; attamen *III.* aliud quid principe loco locandum autorem; quod cum universa hujus convictionis paternæ methodo conjunctus. Nempe ut in præcedentibus primarius Scopus fuerat, *Jobi elatos illos Spiritus compescere*, quibus se cum Deo congregari, & concertare, velle, ostenderat; ita eadem nunc incus tun-

ditur; atque lentis quæstionibus, e *Regno Animalium* desumptis, pungitur, in seque redicitur Noster, dum ei ante oculos proponitur, ne quidem *unius Animalis* interiorem vim, *indolem*, atque agendi *virtutem*, ab ipso *dependere*; aut ei *perspectam*, *exploratamve* esse; nedum ut tanquam alter *naturæ Dominus*, & *Arbiter*, tam animose semet inferret, Deumque ad rationes vocaret.

Ibid. Hic adspæctus statim elucet ex modo interrogandi: *Num tu venaberis Leæ prædam?*

&c. לביא non est *Leo annosus*: sed *Leæna*. Id in *Hieroz. part. 1. p. 719.* evictum. *Femellam* autem, præsertim ubi *scymnos* habet, esse *avidissimam*, & *audacissimam* in prædâs, notum. Rogatur ergo Noster, num ipse forte *venatorem animam* Animali isti indiderit, cum *sagacitate*, *celeritate*, & *virtute intrepida* &c. Hæc latius persequi haud attinet. Respondet posterius colon, & *vitam*, vel *animam*, *Leonum juvenum implet?* i. e. *appetitum inexplebilem, saturas?* Aliquid subtilius dedit *Cl. Cocc.* sic locum constituens, *Tunc pro annoso Leone venaris? aut juvenes Leones incitas, ut pro eo venentur?* Sic מלא היה implevit animam, esset incitavit, animos addidit. Subjungit, vel, implet vitam, i. e. *appetitum naturalem juvenum Leonum, ut parentes faciant participes prædæ.* Posterius hoc intendi non crediderim: היה vitam, & נפש animam, pro animali appetitu venire certissimum.

Vers. 2. Vim annosi, vetulique, Leonis, minds rite hinc adstruere voluere quidam; quasi *jacet in lustris*, pertineret ad *defectum virium.* *Cl. Cocc.* illuc inclinans, addit tamen, *etiam juvenes Leones insidiari* &c. Videtis *Pf. 10: 8. 9. 10.* unde cum maxime fer-

2 Quum subsidunt in lustris; se-
dent in tugurio ad insidias.

3 Quis parat corvo venationem
suam; quando pulli ejus ad Deum
clamitant; errant eo quod cibus
nullus?

4 Nostine tempus partus rupi-
caprarum? enisum cervarum ob-
servas?

5 Nu- תספר 5

ventem venationem hic describi, cum *artibus circumvenienti*, clarescet. שחה non tam *curvari* valet, quam *fidere*, *subsidere*, eodem usu auctum *Pf.* 10: 10. מיעונות sunt *Lustra* ut in *Hieroz. part.* 1. p. 737. monuit: πῶς: & quidem *predis convectis referta*; quod dicas ex *Nab.* 2: 12. succinente *Origine*, de qua supra, a עלן *juris omni commoditate*: unde מעון מעון, & معانة, & מעון מועון *Locus commodus, juvans*. ישב *Sedere* hic non *Languidi*, sed *agilem saltum meditantis*. Idem usus *Pf.* 10: 8. & 17: 12. ubi habes במסתרים כפיר ישב *Leunculum sedentem in latibulis* i. e. *insidiantem, & insilire paratum*. Apud *Arabes* وثب est *sedit*, & *saliit, insiliit*. Hoc *Origini* præluet. סכה *tentorium, tugurium*, a סכך *texuit, intexuit, prætexuit*, sic dictum, *stylus sublimior pro Cubili Leonis frequentat*. Vide *Pf.* 10: 9. *Jer.* 25: 38. ארב *insilia*, jam non a *sedendo*, ut *Latinis*, sed a *nectendo & nodando*, quod sub ארב *asservatum*.

Vers. 3 Quam intempestive *Corvus* hosce ad *Allegoriam* inflexerint *Veteres*, submonuit *Boch. Hier. part.* 2. p. 203. 204. Alia quoque *ibidem* erudite congeſta, quæ loco huic illustrando sunt: p. 205. 206. & 207 ubi quæ amor fabellæ huic purpuræ alluit, remouentur. ציד *venatio pro cibo*, vel *esca*, a-
libi quoque occurrit; est tamen ubique graa-

2 כיי-ישחו במעונות ישבו בסכה

למור-ארב :

3 מי יכין לערב צידו כי ילרו

אל-אל ישועו יהעו לכלי-אכל :

4 הידעת עת לדת יעלי-סלע חלל

אלות תשמור :

5 תספר 5

de vocabulum, & heic loci non sine *Emphasi* positum. Est nempe *Avis hæc carnivora* quidem, sed tamen *ignobilis, ignava, imbellis*, nil minus quam *prædatrix, unguibus, & rostro, rebemens*. Et ei tamen indidit *Deus vim, artemque, prædandi*; longe diversam quidem illam ab *Aquilarum nobili, ac regio velut, impetu*; sed in quo *fagacitas, & industria indefessa, se exerit*; vel potius *Naturæ instinctus admirabilis, qui huic volucri despiciatissimo, & vagabundo, præ aliis inditus*. In verbo ישועו *vociferantur*, rectissime *Merc.* indicavit *figuram*, qua *corvi pullos clamore suo Deum quasi Altorem invocare, innuatur*. Non satis intellexit *Doct. Schmid.* contra disputans, & proptie dictum *Clanorem* urgens. Eum nemo excludit; sed sacer textus in isto *Clamore perpetuo corvina sobolis notari vult implorationem* quandam, qua *summa* a se depelli estigitet quasi a *Conditore universi*. An hoc non figuratum? Interrogatio, *Quis parat corvo venationem?* sic resolvenda: *Tunc is es, qui talem instinctum isti volucri addideris? ejusque curam geras?* Patet ex *Pf.* 22. & 29 & 30. ubi in *Regina alitum, & summa prædatrice*, desinitur. *Ordinis rationem* in hisce aliam non quero, quam illam, quæ ex generali conspectu *Naturæ miraculorum in Animalibus, & volneribus, relucet*. Posset quidem aliquid subtilius ad hanc ipsam enumerationem excogitari, quale illud, *Levni animalium Regi, & summo voratori, adjungi voracissimum quoque, & carnis appetentissimum illum corvum, quo nihil ignobilius &c.* sed fateor me parum huic fidere; in talique argumento optimum censere ordinem, qui argutis exsolutus, libere decurrit.

Vers. 4. Gratum nobis otium hic facit sum.

5 תספר ירחים תמלאנה וירעת
 עת לרתנה :
 6 תכרענה ילדיהן תפלחנה חבליהם
 תשלחנה :
 7 יחלמו

5 Numeros menses, quos compleant: & nosse tempus parturitionis earum.

6 Curvant sese, foetus suos excludunt, dolores suos emittunt.

7 Va-

summus Boch. Hieroz. part. i. p. 880. &c. & 915. 920. ubi quæ ad animalium horum notitiam pertinent, ex pleno fonte haurire dabitur. Cumprimis p. 889 ubi Naturæ consultos diligenter observasse ostendit Cervarum conceptus, partusque, octonis mensibus inclusos, ad statum, fixumque, fere tempus anni. Inde subsumit: Quidni vero id Jobus novisset, quod nulli non obvium, & facile intelligi observarique possit? Respondens, non agi de otiosa, & mere speculativa cognitione, sed de ea, quæ Deo propria est; qua res omnes simul dirigit, ac gubernat. Jam vero absque singulari Dei custodia brevi deficeret hoc genus inter mille pericula, quæ vel a venatoribus, vel a feris, illi imminent: ut ipsas Matres taceam fetus sæpe suos in discrimen adducere. Nempe, ut Chrysost ad φθλαζαζα custodiivistine? notavit, cervinum genus semper in metu, in fuga, in saltu, in periculo abortiendi. De Ibicibus Rupicolis idem hocce cuius longe periculosius adhuc occurrit. Accedit difficillima Lucina, quam tamen singularis providentia expedit, sublevatque, ut p. 890. 891. docetur. Apparet cur tam signanter, & descripte, de parturitione harum ferarum, quæstio moveatur.

Cl. Schmid. verba לרת & חולל restringit ad conceptum; quod de partu demum I. J. sequatur. Vellem usus illos exemplis adstructos; sine quibus id nec firmum, nec tutum. Jocularis est, quod quum Calvin. Conc. Cl. haud dubie, Gallico sermone usas, dixisset Chamois, Rupicapras, Interpres eas transformavit in Chameaux, Camelos. Labeculam magno nomini obiter demendam duxi.

Vers. 5. Minus ad Scopum facit, quod Merc. alique hic habent, Difficile esse momenta partus horum animalium scire &c. In nullo, credo, id facile. Magis est, ut hæc Numeratio Lunarum referatur, ad Scatum illud tempus, quod huic generi præ aliis assignatum; & quidem numeratio, quæ Dominum arguat Naturæ. Optime Schmid. Num tu Ille es,

qui definit menses, quos cervæ uterum gestantes observant; facisque, ut tam accurate numerum teneant, quasi & ipsæ numerare possent? Quorsum hæc? Ad solertiam incredibilem, quam Deus, etiam brutis, ferisque animalibus, inseminavit; quæque omnem sapientiam humanam vincat, & longo post se relinquat intervallo.

Vers. 6. Ad difficultatem partus hæc communis refert calculus. Cl. Schmid. contra facilitatem describi censet. Utrisque ratio constat: nam pingitur difficultas, ut sic dicam, facillima; sive Lucina gravis, & brevis, simul. Utrumque verborum iustitiam & natura declarat. Celeritatem quidem Asyndeton, incurvantur, findunt fetus, dolores mittunt: ubi sentis vim Lucinæ expeditissimæ. Nodosissimam eandem inculcant, verba aspera, Curvantur; תכרענה ut 1 Sam. 4: 19. Est, in extrema,

partes corporis cum nisu procumbere; כרע. Hinc Cocc. conitantur. Gravius adhuc fetus suos תפלחנה diffundunt, id est findendo excludunt. Connixit è novo pag. 982. quum hoc prorsus coactum pronunciat; sui calculum basurum adjiciens, donec meliora succurrant.

תפלטנה pro תפלחנה substitui, aut hoc pro illo positum censere, merito improbat: ut & ineptam R. Levi glossam, quæ fetus elisos & contritos inter pariendum obtrudit. Cl.

Crom. ad partus facilitatem adducit פלח

in 4. felici successu usus est. Ea notio secundaria, huc minus faciens. Primaria est, sulcavit, dissecuit. Inde grandi cothurno formatum, effundunt, effringunt, fetus suos. Habes, quam dixi, parturitionem gravem, sed promptam. Confer Cl. Schmid. qui in diffisione notat miram partus celeritatem. Cl. Cler. etiam recte monuit, nil ob stare, quo minus verbum in Pibel exponatur; per fissuram emitt-

7 Valefcunt foetus earum; adolefcunt in agro; exeunt; & non redeunt fibi.

7 יחלמו בניהם ירבו כבר יצאו

ולא-שבו למו :

8 Quis --- 8 מ-י

tere. Mallem dixiffet *findendo* emittere, ad violentiorem *nifum* exprimendum. Adde, fi tanti, quæ olim dedimus, in aliis verbis *findendi*, ad partum tralatis. Pofterius etiam diltrahit, & diltrahitur. *Merc. Termina* five dolores suos emittunt, i. e. foetus cum doloribus suis ejiciunt a se, & foras emittunt. Addit argutiam R. Levi, de doloribus ablegatis quasi, & in vanum abeuntibus; quod non adjuvent partum totis viribus conmittere. Hæc plane contra mentem loci. Alii simplicius dolores dimiffos intelligunt; quibuscum facit Boeb. itemque Schmid. quod sætu excluso, dolores multos non sentiant. Negat opus esse, ut tropice de foetu cum doloribus edito exponatur. Si sola facilitas pariendo describeretur, sane opus non eilet: nunc summa simul difficultas exigit ut

סבלים אדוּנאס isto tropo augeamus. Apud Græcos nil tritius. Eurip. Jon. 45.

Λατρεῖον ἀδῶν ἐς Θεῶ ἠΨαυ δόμον

Clandestinum dolorem partus in Dei projicere domum.

Item Æsch. Agam. 1427.

Ἔγουν αὐτῷ παῖδα, φιλάτῳ ἰμοῖ
Ἄδῶν

Maclavit suam ipsius natam, charissimum mihi
Dolorem partus

Apud Arabes idem multo frequentissimum. In Drw. Hud.

لقد بينتهم بمسقطه الاحبال

Ingruo in eos malo, quod dolores facis prolabi.

Similiter in Hamasa.

داهية تبيل الحواصن
احبالها

Calamitas, quæ mejere facit matronas dolores suos.

i. e. iis foetus abortivo partu excutis. Est idem vocabulum סבל, quod proprie vinculum, funem, notat; mox dolorem; inde dolorem partus; & tandem ipsum foetum. Habes iterum characterem supra indicatum; nam סבלים foetus multo dolore editi, signat difficultatem; ut facilitatem, vel promittitudinem, verbum שלח emittere. Subest simul species Oxymori, nam סבל dolor stringens, & שלח laxatum dimisit, sunt contraria, in unam sententiam venisse nunc contexta.

Vers. 7. Verbum יחלמו ex Syriaco usu convalescendi illustratum dedere Docti Interpr. Hebraeis quoque domesticum fuisse, patet ex Esaj. 38: 16. Minus accurate Vulgat. Separantur filii earum; & LXX. ἀπορήξουσιν τὰ τέκνα αὐτῶν. Apud Arabes خلم inter alia designat مريض الطبي او كناسها cubile Dorcadis, aut latibulum ejus; ubi apud Matrem convalescit forte, & robustior fit. In Camuso etiam per Adipem exponitur. In Originem Thematis חלם penitus inquirendum. De Pined. notat, spissitudinem, condensationem, & concretionem, ei subesse, atque inde ortam vim sumniandi partim, ex humoribus concrecentibus, partim pinguescendi. Hæc discutientur alias, si fata sinant. Circa בר divergium; aliis ex Syriaco iterum usu agrum, desertum, dantibus; aliis, frumentum. Pofterius amplexi Chald. Merc. Pisc. Belg. Cocc. Schmid. Prius tenent R. Levi, Pagn. Jun. Boeb. Reim.

10 Ridet ad tumultum urbis ; clamores exactoris non audit.

11 Circumlustratio montium ei pascuum est : & omne viride sectatur.

12 Voletne Bos sylvestris servire tibi ? num pernoctabit super area tua ?

13 Num

Hinc titulus ille **כרא בודר לו** Hof. 8: 9. *Onager solitarius sibi*; de quo *Boch. H. 1: 876*. Eadem granditas, & venustas, Figuræ, in *Tentoria, Habitacula*, quæ in *salsuginosis & vastissimis* desertorum ei Divinitus præfixa.

Vers. 10. Non una via explicationis patet. *Merc. I. Etsi magna hominum turba adversum se conveniat, non timet.* Id securus fui in *Juvenit.* ad *venationem* omnia referens. Nempe non nisi ex *insidiis capi* potest, & omnem aliam *venationem* eludit, *Onager*.

بشاو له ضريم الحريق
 ان شقة البرق في عرض
 خال
 يمر كجندلة المنجنيق
 يرمي بها السور يوم
 القتال

Effuso cursu, cui ardor incendii flagrans, Aut fissio sulminis per latitudinem nubis.

Transitque, ut lapis e catapultæ, Quo quatitur murus, die oppugnationis.

Sic Poëta vetus in *Diw. Hul.* Plura excerpere non vacat. Addit *Merc. II. Vel, Ei volupe est, in desertis azere, nec frequentia Civitatum movetur, ut illic esse velit, ut pleraque animantia cum hominibus versari consuevere.* Cl. *Schmid. III. se malle ait, Onager ridet alia animantia, que in strepitu urbis vivere con-*

10 ישחק להמון קריה השואות נגיש לא ישמע :

11 יתור הרים מרעהו ואחר כל ירוק ידרוש :

12 היאבה רים עברך אם ילין על אבוך :

suaverunt, & cunctim patienter serunt, quum tamen sit mera servitus. Non video magnum discrimen. *Boch. H. 1: 877.* simile habet; inferens hinc, *Onagram servitutis immanem vivere, & a nullo operis exactore increpari &c.* Huc plurimus tendit calculus; cui acquiesco; quod plenius quid adferat, quam *num. 1.* quodque **והואלוקים נוגיש** sonet certissime, verbo, & verberare, *urgentem.*

Vers. 11. Aliquid scrupuli objicit vox solivaga **יתור**. Veteres fere a *Rad. תור* *lustravit* in *sut. Kal* accepere: ut *LXX. κατασπύλλω &c. & Vulg. Circumspiciet montes pascue sue.* Similiter *Chald. aliique.* At *Merc.* nomen esse, non verbum, colligit ex *Jod Schevato*, quod alias **יתור** scribendum fuisset.

Jod tamen ei servile, ut **יתור**, a **תור**, sit *investigatio, exploratio montium, h. e. id quod per montes hac illac perquiritur.* Germanum in **יתר** *substantia*, a **קום**. Ad radicem *respexit Cl. Cler. Abundantiam montium reddens.* Idem *Codurco* in mentem venerat, qui *superfluum* maluit, *Herba que non secatur, sed neglecta per montes disperit.* Mihi medium videtur elegantius: nec durum, stylo altiore, *Circumlustratio montium, pro Herba lustrando undique conquesta.* Quum tamen **מרעה**

pascuum potius adferat, quam *pabulum*, grandius concipere licet, *Circumlustratio montium pascuum ejus.* Animal vagabundum quicquid est montium oberrare amat, atque hoc longe,

lateque, diffusum pascuum a me accepit. **תור** in *Origine* est *circuire, circumlustrare.* Sequentia hunc adspectum firmant.

Vers. 12.

Vers. 12. Magna est, & manebit forte, quæstio, quodnam Animal vocabulo **אָר** designetur. Ejus indomita vis, & præsertim cornu formidolosissimum, ansam plurimis præbuit l. cogitandi cum LXX. de *Monocero*, apud veteres nobilitato, *asperrima fera cui nigrum cornu duum cubitorum e fronte protendi referunt Plin. Solin. &c. eam capi non posse addentes. Nempe capi non potuit, quæ nusquam inventa, fera fabulosa, ea saltem, quam Antiquitas Monocerotis nomine post Ctesiam fabulatore[m] concelebrat: nam unicornia, ποικίλοια, alias dari animalia, dubium non est. Hæc in Hieroz. 1: 930. & seq. copiose discussa. Videndus & de Pined. qui II. cum Hieron. tenet Rhinocerotem. Hunc amplexi etiam Stench. Pagn. Forer. Marian. aliique. Renitur Boch. H. 1: 958. his ductus argumentis. 1. Quod Judæis & Arabibus hoc animal ignotum fuerit. Nempe & Aristoteles illud ignoravit: primusque ejus notitiam dedit Agatharchides sub Ptolomæo sexto; post quem Artemid. Diod. Sicul. Strab. Ælian. Oppian. Pausan. pluribus. 2. Quod Rhinocerotis cornu sit depressissimum, tam ratione situs, quam molis; quum **אָר** Cornu excelsum addatur, Pf. 92: 11. *Boot. Animadv. Sacr. L. 3: 1.* observat 3. Rhinocerotem, utut difficulter dometur, domituram tamen haud in totum respuere. Id levius judicat quidem Boch. non tamen omne momentum ei detraxerim. Nec omitendum 4. non Cornu tantum, sed & **קַרְנִים** Cornua tribui **אָר** Deut. 33: 17. quamvis Merc. aliique per Enallagen numeri difficultatem expediri posse putent. Do&. *Boot. A. S. L. 3: 1: 8.* observat III. loca pleraque vocare ad Belluam habulo generi adfinem, quod Reëmi, & Boves, ut animalia cognata ferme veniant. Deut. 33: 17. Pf. 29: 6. Esaj. 34: 6. 7. quin & Pf. 22: 13. 22. Hinc colligit satis speciose, esse Bovem ferum; & quidem illam speciem, quæ cornuum magnitudine & robore distincta. Removet itaque Bonasum, quibus **אַרְיֵהוּ** **וְרִשְׁתֵּי הַדָּבָר** **וְיִצְחָק** ut Aristot. monet, quod ea gerat incurva, versus se invicem inflexa, & defensionis parum utilia. Removet & Bisontem, quod ferocissima quidem, & cornibus altis, ac robustis, insignis, cicuretur tamen, & feritatem exuat; quum Reëmum nunquam mansuescere insinuetur in contextu nostro; ubi*

recte submonet oppositionem institui inter *Bovem domesticum, hominis in Agricultura socium laboriosissimum; & inter huncce sylvestrem, ac ferum, qui cervicem jugo subdere neget.* Concludit proinde ad *Uros*, quibus *indomitam plane feritatem tribuit Casar*; quibusque *Taurinæ cornua in tantum modum protenduntur, ut ob insignem capacitatem inter Regias mensas potuum gerula fiant, &c. ut Solin. loquitur; ex Plin. qui Barbaros septentrionales Urorum cornibus potare, urnasque binas unius capitis cornua implere scripsit L. 11: 37.* Ab hac sententia discedens Boch IV. ut *Orygibus* locum faceret, has *Bostio* opposuit rationes. 1. Quod recentior sit *notitia Urorum*; quos, in *Hercyniæ sylvæ intimis saltibus conditos*, ante *Cæsarem* nemo ne fama quidem acceperit. 2. Quod solus *Septentrio* eosdem alat: alios enim esse *feros boves* quos *India*, ut & *Troglodytica regio*, alere narretur. 3. *Bifontes* non minus *indomitos*, quam *Uros*. 4. Quod *Arabum, Chaldaeorum; & Veterum Hebræorum*, communi suffragio **אָר** vel **רִים** in *Caprearum censu* stet. *Arabibus* videlicet **رِيمٌ** *med. Eliph,*

sive *Hamzata*, est *caprea sinceræ albedinis*. Item *Syrum & Chaldaum* **רִימָא** vel **רִימָא** respondet **רִישׁוֹן** in *Lege*, quod est *genus capreae*. Ex *Thalmudicis* porro eadem notione confirmata, necdum tamen *rem confectam* fatetur, quod in *Caprearum* genus haud quadrent, quæ *Scriptura* de *Reëmo* tradit: quum *Capreae* sint *imbelles, imbecilles, ab aratro æque immunes, ac capræ domesticæ, & cornibus non adeo conspicuæ, vel robustæ, ut in proverbium mitti potuerint.* Fallus ergo *aquam* sibi *habere, & conjecturis agendum, ubi certæ probationes delint; ad Orygem* se convertit, quem *sævum* appellavit *Martial. L. 13: 95.* quemque *Oppian. Cyneg. 2: 445.* describat, ut *feris ipsis formidolosum, ob cornua alia, nigra, omni ferro, ære, saxo, duriora, quo Apros, Tauros, Leones subsistere, & excipere, audeat.* Vide *Hieroz. 1. 968. & seq.* Hæc, utut speciosa, assensum non impetrant. Nam 1. ipse *Vit Magn.* sibi objicit, *Orygem* esse *animal peregrinum, æque ac Rhinocerotem, & Urum.* Gravius 2, quod ipse quoque attingit, **אָר** esse *animal bovi congener.* Eo argumento *Bootium* pro *Uro* nixum vidimus. Ref-

pondet: *nāiv*, *Cervinum* genus aliquid commune habere cum natura bovis *Sylvestris*; atque propterea Arabes nomen البقصر

البقصر *Bovis feri* etiam *Cervis* imposuisse. Hoc est vitare idem, non frangere. Non satisfacit certe 3 nostro textui, cujus tota series postulat animal *Bovi aratori* non nomine, sed corpore, & universa specie, simillimum. Mitto reliqua. Coactum quoque, & dilutum 4. quod *Num.* 23: 22. & 24: 8. exhibet, ad *תועבות ראם לו* *Vires*, vel elationes, *Reēni sunt ipsi*; q. d. *Tam eminent hic populus inter reliquos populos, quara eminent Reēm inter reliqua Caprearum genera.* 5. Non constat adhuc, idemne sit *Oryx* ille *indonius Oppiani*, cum *Oryge* minore, quem *Plin. Colum.* alique indicant. Saltem 6. *مریم*

Dorcas candida, *ذري ظبي*, si jam ad *Orygem* latius se diffundere detur, de quo non liquet haecenus, non adfert illud *capitis, corporisque proceri, robur*, quod ubique ex *ראם* elucet. An ergo cum *Ill. Ludolf.* in *Comm.* ad *Hist. Aethiop.* p. 155. ad *Rhinocerotem*, quem *Bovem Aethiopicum* appellat *Pausan.* revertemur? Haud tutum; nec digero *Deut.* 33: 17 *Cornua Rhinocerotis cornua ejus, resolvi per Periphrasin subst. pro aij et. in Rhinocerotina.* Sic gratia Emblematis ofuscatur, & a simplicitate naturae disceditur. Appellatio *Bovis Aethiopici* aequae iusta, ac *Bovis Lucae*, vel *Lucani*, *Elephanto* indita a *Romanis*, quum *Pyrrhus* eas belluas cum *Bello in Italiam* transportasset. Haec obstant iis quoque, qui *Monocero* hoc accommodare coacti, *Enallagen numeri* adscisciebant. Magni item scrupuli impediunt, quo minus ad *Bootii* sententiam accedamus. Id tamen in illa laudo, quod *Bovini generis Animal* tenendum urgeat. *Urum* Septentrioni suo relinquo; & in *Reēnis* illos potius *V. Boves ferros* agnosco, quos *Syriae*, & *Arabiae* deserta nutriunt. Hos vel *Bisones* nominare possis, vel *Bubulos*, latiore illo usu, in quem id vocabuli nunc immisissum. Apud Arabes crebra mentio البقصر الوحشي

Bovis feri; qui الثور الوحشي &

Taurus ferus; & absolute الوحشي *Ferus*, per Excellentiam: alias نمش, quod *albis nigrisque maculis sit distinctus fere.* *Femelle* nomen generale البقصره vel بقصره الوحشية *Bos fera.* A nitidissimo candore العجوة, & الهالة, nam utraque *Radix* adfert, nituit prae candore. Alias appellationes non exequor. Tantum monebo elegantem *Bubali Africani*, & *Syri*, descriptionem dedisse *Bellonium Obs.* 2. 50. quam *Boeb. Herz.* 1. 283. adtulit, cum vocabulo البقصر Bos sylvestris & مريام vacca sylvestris, unde مريام

ibidem illustratur. Cum hac contendas velim eam *Juvenulam Sylvestrem*, quam in *Aegypto* a se spectatam narrat *Prosp. Alpin.* L. 4. Cap. 9. *Rerum Aegypt.* ubi hoc genus facile cicurari adjecit. Contrarium obtinet in *Arabibus Bubalis*, quibus *indomitam feritatem* attribuunt *Poeta gentis*, tam multi in eorum *venatione* describenda, & *imaginibus* ab eorundem *forma, decore, robore, cursu rapidissimo, frontis honore, cornuum terrore*, transferendis, ut frequens & nobile esse genus in *Arabia*, evidentissime appareat; quum de eo loquantur, ut *desertorum, montiumque, suorum* nemini ignoto *incola.* Egregiam talis *Bovis* descriptionem dat *Ommia Abi Ajides* in *Dirw. Hud.* ubi inter alia extat.

هجان السراة تري لونة
كقبطية الصون بعد
الصقال
حديد الغناتبي عبل الشوي
لهاق تلالوة
كالهلال

Albus medium dorsum, cernas colorem
ejus
Ad instar *Sindonis* bene custoditis post polituram.

Acutus geminam hastam, torosus membris;
Candicans, oculo Luna instar micante.

Submonet Schol. Tauri illius Cornua hic appellari *Hastas*: unde promtum de eorundem proceritate & robore iudicium. In eadem *Antholog.* Hudeil. est carmen *Moleichi*, cujus hoc initium. *O Maija, si desideras prolem tibi raptam; at Tempus Raptor est.*

يا مي ان سباع الارض هالكة
 والقعر والعين والارام
 والناس

*O Maija! Ferae terrae pereunt,
 Et Dorcades, & Bubali magnis oculis,
 & Reëmi, & homines.*

Subfumit deinde

يا مي لن يعجز الايام
 ذو خدم
 بمشخر بيه الظبان
 والاس
 في راس شاهقة انبوبها
 خصر
 دون السماء لها في الجوق
 فرناس

*O Maija, non effugit dies fatales albedine
 pedum conspicuus Bubalus,
 In monte celso ubi Jasminum & mel Sylvestre.
 In Capite verticis, cujus semita frigida
 Proxime caelum, cum Naso per aërem
 prominente.*

Notat ibi Scholiastes, خدم *Metacarpia* vocari

البياض المستدير في قوايم النور
Albedinem que cingit pedes Tauri. Horum
 genus ferum Poëta nomine

Magnis oculis præditorum designarat in
 versiculo priore. Iis adjecerat *ارام plur. fr.*
 pro *ارام a sing.*, quod est
ارام pro *ارام*, pro quo & *ارام*, cum *plur.*
ارام, exaratur. Idem Schol. vocem illam

البييض من الظباء
Albicans Dorcades; sed magna me tenet sus-

picio *ارام* latius patuisse, & *Candican-*
tes Bubalos quoque sub ejus ditione conti-

neri. Ordo versus illuc vocat. Habeo & alia indicia ejusdem usus latioris, quæ hic promi nequeunt. Concludo tandem, nihil verisimilius, quam *ارام* denotare *Bubalos præ pinguitudine nitentes*; a *ارام* coaluit, & *conglutinata fuit res*. Succurrunt hac occasione *ارام* Cap. 28: 18. de *Curaliis* explicita: quibus a *Conglutatione* forte nomen inditum. De *Etymo* tamen nondum liquet: nam & a *ارام* ob *alitudinem cornuum* satis commoda derivatio. Amplius.

Ibid. Vel hæc pericopa adeo insignita pro *Bove fero*, ut *Animal* aliud in conjecturam venisse cuiquam, mirari sit. Transitus certe ab *Asino Sylvestri*, *clitellas respuerit*, ad *Bovem ferum* item *juzi haud patientem*, quantumvis ei unice videatur aptus, nec *Rhinocerotem* admittit, nec *Orygem* adeo, quos *labori rustico* nemo admovere vellet, puto, etiamsi eos edomare valeret. Diversior etiam *forma*, & *indoles*, utriusque, quam ut luculenta hæc amplificatio iisdem accommodari queat. *Bos* sit oportet, sed *efferus*, & *indomitus*, qui *bovina ministeria* subire velle negatur. Quæ de *Pined.* ad convenientiam *Bovis*, & *Rhinucerotis*, adstruendam, habet, semet destruit; quum ad *Antibesin* mox recurrat. De *Oryge* adhuc impeditior res est; nec debuisset tantam difficultatem tam levi brachio expedire.

13 Num ligabis Alticornem
in sulco, fune suo? num offringet
valles post te?

13 התקשר-רים נתלם ענתו אמ--

ישדר עמקים אחרך :

14 Num התנטח--

Pulcherrima phrasis, Num approbabit servire
tui? vel, servitutem tuam? in verbo עבר

speciatim culturam terrae nunc respici, recte
notavit de Pined. adducto & hocce Cic. de
Nat. 2. Quid de bobus loquar, quorum cervices
natae ad jugum: tum vires humerorum, & la-
titudines, ad aratra extrahendi? Potterius Col-
lou, Num pernoctabit ad praesepe tuum? seru-
pulis quibusdam premi, olim monui. Cl.

Guss. אכנס Aream potius significare, verifini-
le fecit; coactius tamen exit, quod sub לון ad-
fert, An murmurabit contra aream tuam? in
ipsa scil. servitutem pati adactus. Tentabam,
Num facilem, obsequentem, se praebedit super

area tua? Apud Arabes opposita sunt خشن
Asper fuit, quod de refractario indomitoque; &
לון מלל mollis fuit, quod de domito, jugique
patientissimo, celebratur. Harivius Conf. 4.

من حلكم بان الين وتخشن

Quis sententiam tulit ut ego mollis sim; & ob-
sequens; tu asper, & refractarius? Pernoctan-
di originem hinc pendere, aliquando suspica-
tus sum. Necdum tamen res ad liquidum
mihi perducta. Si אכנס esset praesepe, reti-
nerem potius pernoctationem; nec moverent
me scrupuli a Cl. Guss. injecti ex constru-

ctione cum על; itemque ex eo, quod juman-
tum non serviat ad praesepe; sed in area: nam
antique servitutem fatetur; quum ad praese-
pia se religari patitur, & demensum accipit.
Stare etiam possit, Num pernoctabit super a-
rea tua? Nempe Orientales domesticas fruges
non domum in horret convectant, granis non-
dum excussis, sed in Aream quandam sub dio
comportant, deinde sparsis per Aream manipu-
lis frugum, Boves & Bubalos immittunt, qui
dum pedibus subiectus fruges proterunt, grana
nullo negotio aristis excutiantur. Ita Lonncl.

in Turcic. p. 234. Morem pluribus illustra-
tum dedit Boeb. H. 1: 311. 312. & 301--303.

Hos Bubalos cave cum nostro אכנס confun-
das. Est genus medium inter cicures, & syl-
vestres Boves, quod aratro, & reliquo operi ru-
stico; etiam admovetur; docente Gesnero.
Confirmamur & hinc in sententia exposita;
nemo enim Reenum vidit triturantem, quum
tamen Bovi & Bubalo illi ita sit cognatum a-
nimal, ut idem esse videatur. Ab Area au-
tem domitiam auspiciatur Sacer textus, quod
vitulos operi rustico hinc fere initiari soleant
Orientales. Fregius in hanc rem locus Hof.
10: 11. Ephraim vitula est assuesceta; amitt
triturare. Nempe larga tunc illis sagina, unde

עגלי מרבק Vituli in area revincti collo ad tri-
turandum, pro nitidissimis, & praepinguibus,
in proverbium abivere. Adis Hieroz. 1:
302.

Verf. 13. Satis libere Hieron. Numquid
alligabis Rhinocerota ad arandum loro tuo? aut
confringet glebas vallium post te? Defendi ut-
cunque possit ex Arabismo, quo suo valet tuo,
sive 3 Perf. pro 2. usurpatur. Idiotissimus est,
quem ad Cap. 18: 4. supra indicavi. Hic ta-
men minus quadrat: & rectius Pagnin. Num-
quid ligabis eum in sulco fune suo? Est Ellipsis:
ad quam vitandam R. Levi struxit, Num li-
gabit eum in sulco Lorum ejus? Obstat genus.
Exquisitius quod dedit Coc. cum aliis, Num
vincies eum ad sulcum funis sui? i. e. ut sul-
cum agat secundum eum furem quo tu cum re-
gas? Bona phrasis, sulcus lori ejus, pro, qui
ad lorum moderatori ducitur recta linea, absque
ut quicquam deliretur; sive a lira despectatur.
In eundem sensum se porrigit potterius, Num

occabit valles post te? A שרה derivat
Merc. quasi agrare dicas, i. e. complanare. Co-
actum. Longius adhuc adducta Cl. Guss.
conjectura, שר Mammam conferre jubentis,
quod in arando ita terra disponatur, ut תלמים
sint tanquam mamma proferentes alimentum.
Non

14 התנשתינו כי ירד כחו ותעוז
 אלי יגיע :
 15 התאמן בו כי ישוב זרעך
 וגרנך יאסף :
 16 כנף-רננים נעלסה אמ-אברה
 חסידה ונצה :
 17 כי-

14 Num confides ei, quia multus nervus ejus? eique mandabis laborem tuum?
 15 Credeſne ei quod revehet ſemen tuum? & aream tuam compor- tabit?
 16 A! a Struthionum exultabunda: eſtne penna pietaticultrix, & pluma?
 17 Nam

Non ignoro *Divitis uber agri*; ſed hanc imaginem ſub שרר multa abnuunt. Deuiſſet ſaltem notio paululum immutari, & ab *occaſione* revocari ad *iteratam proſciſſionem*. Nempe quum primum terra aratur, proſcindere vocant ruſtici: quum iterum, offringere. De pingui gleba notat Colum: eam proſcindi, & dein iterari, ac tertiarum. Hebræi primam arationem vocitarunt פתח *Eſaj.* 28: 24. incidere ſulco: cum quo ibi connexum שרר ducit ad *iterationem*. Eadem vis pellucet *Hof.* 10: 11. Pro Occare ergo ſubſtituere ferme autem offringere. Apud Arabes سدد est direxit, recta collineare fecit. Eo nil ſimplicius pro *iterata* hac *ſulcatione*. עמקים valles retineri ſenſu proprio nil impedit; grandius tamen erit, ſi profundiores ſulcos ſic appellatos ſtatuamus. Verterant ſic Doct. Tigur. nec Merc. aliud intendit, quum ait, *convalles* vocari *porcas* in terra factas arando, quibus ſulci ſubſint demifiores. Minus accuratum tamen, quod *porcas*, i. e. prominentias terræ in ſulco, dici putet valles, quum ſulcis ipſis demum, ſive *liris*, & *ſoffis*, iſta appellatio conveniat. עמק profundus fuit, huic Schemati favet. Qui valles proprie ſuntas tenent, eas ad *difficultatem arandi* referunt partim, partim ad *facilitatem*. Poſterius tenet de *Pia*. cui glebæ vallium, ſunt mollioris terræ; in qua vituli aratro aſſueſcunt ſolent. Doctæ illuſtravit ex Colum. L. 2. ubi modus, quo boves ſub jugum mittendi, præſcribitur. Inde expedit etiam modum, quem אחר' poſt necit; non præ-

cedit enim Ruſticus bovem aratorem, ſed ſubſequitur: at quum vitulus domandus, & aratro aſſueſcendus, eſt qui clava ſaligneæ præcat, ad impetus reluctantis modicis iſtibus coercendos. Valde blanditur. Rem in medium relinquo.

Verſ. 14. Ab imagine ſuſcepta abit longiuſcule, quod hanc fiduciam in Rhinocerotis viribus, ad discrimina bellorum trahat Cajetan. cum alluſione ad Elephantum præliorum anteaſignanum. Alienius quoque, quod Thom. & Nicol. alludi velint ad canes villaticos, & cuſtodes agrorum. Lenius cohæret, quod de opere ruſtico & hic agi, teneant plerique, atque inde iterum colligo, de *Bove Sylveſtri* potius cogitandum, quam de ullo alio animali.

Verſ. 15. Completur luculenta pictura; in *Agricolationis fine*, & *fructu*; qui eſt, *comportare ſemen*, i. e. ſegetem, & fruges demeſſas, domum; ut horrea conſtipentur. Pulchra phraſis, *Aream colligere*, pro *convehere in aream fruges trituras*: niſi malis, quod in *area trituras*, niſi daturque, ex agro domum revehere. Huc collineavit Cocce. monens מלא גרנך aream tuam poſitam pro מלא גרנך plenitudine areæ, vel גרנך גרנך frumento areæ, metonymice. אסף תבואה colligere proventum pro *ex agro domum referre*, habes *Exod.* 23: 10. & alibi. Quicquid fuerit, agitur haud dubie de *rectura* & *alligatione ad plauſtra ruſtica*, a quibus Rhinocerotem vaſta ſua inoles ſatis diſjungit. Pariter Orygem plauſtro junctum tam parum quis cuperet, quam *ibidem*, *capreamque* quamlibet. Ergo his animalibus parum loci relictum.

Vers. 16. *Ordinis rationem* in hoc sensu non anxie captandam, supra monuimus. Constituto tamen loco, apparebit, satis concinne *Onagro*, & *Bovi*, deserticulis, adjunctam esse *Arabie solitudinibus familiarem illam bestiam* dicam, an *avem*? *Struthocamelum*. Eius hoc in versu vel præcipue, vel unice, intendi, sequentia arguunt. Fatendum tamen rationes Interpretum hic turbarissimas esse. Nihil se intellexisse I. declarant LXX. vocibus *αἰλάου*, *αἰδα*, *καὶ ἰόσα*, retentis. Hac anse *Afida* apud *Gesn.* appellatio Græca hujus Alitis. *Hieron.* II. dat, *Penna Struthionis similis est penne Erodii*, & *accipitris*. Ille *accipiter* ex *נץ* *Vf.* 29. elicitus sub *נצה*. Is trahit ad *Herodiam* in *חסידה*: e genere *aquilino*. *נעלסה* pro *similis est*, sensui expediendo adscitum. Is melior sane, quam *Aquil.* III. *πυρρῶτον αἰθέριον συνασπίδι* — *Ἐρῶδιον καὶ ἰόσα*. Melior quoque, quam *Symm.* IV. *πυρρὸν ἀγλαίον μὲ περιφύλαγ, εἰ ἰναγκασθῆται ὁ κύριος πῆλας αὐτῶ*, Nihilo tamen quod *Chald.* V. *Ala Galli Syllæstris qui celebrat*, & *laudat*; & *an ala Ciconie* & *accipitris*? Ne alitem quidem ullam expressere *Syr.* & *Arabs* VI. præbentes, *Alis laudum exollitur*, & *volat*, & *venit*, & *nidificat*. In *Polygl.* tamen *Anglic.* reperies pro *کنفی الشبح*, *کنفی שנحין* *Alis laudum*, ut *Boch.* vertit *Hier.* 2: 238. *Struthionem*: eumque significatum indicat *Castell.* in *Lex.* non alio, ut videtur, faudo, quam loci hujus. Apud Recentiores item in tenebris micatur. *Arias Mont.* VII. *Ala exultantium leta, an penna Ciconie, & pluma? Oedipo opus esset.* Intelligi etiam vix potest, quod *Pagn.* & *Vatabl.* VIII. habent: *Alis pavon exultat; an penna Struthioni & pluma? quasi Struthionem carere pulchritudine penne, & tamen ovorum suorum in arena oblivisci, innueretur.* Id bis nihil. *Merc.* IX. exhibet: *Ala pavonum letitia persanctitur: num penna est ciconie, & pluma? a te scit. & aliunde quam a me? Vel etiam: num talis est penna & pluma ciconie, qualis pavonum? Non est quidem; & tamen aliud habes insigne & admirandum.* Non multum differt X. *Junii & Trem.* *struqura, Alamm pavonum exultandam; an pennam Ciconie, aut Struthiocamelo daret? Huc concessere Pise. Belg. Grot. Crinsoz.* Hæc vul-

gatissima ferme opinio, quæ *רננים Pavones* esse statuit, *חסידה Ciconiam*, & *נצה Struthionem*. Paulo aliter *Angl.* & *Gall.* *Vers.* XI. *An tu dedisti Pavonibus pulchram alam? an pennam Struthioni, & plumam? quasi חסידה Afida* notaret *passerem hunc marinum*, ut *num.* I. indicatum. *Cocc.* XII. *Ala Pavonis exultabunda est, & si alam majorem vis, Ciconie, ac Struthiocameli.* Convenit cum *num.* X. si ab interrogatione discesseris. Monet *רננים* per *Ellipsin* pro *בעלת רננים*

appellatum *Pavonem*, vel & *Gallum Indicum*, a clangoribus quos edit. Sine Interrog. etiam XIII. *Doct.* *Tigur.* *Penna Struthiocameli primum obtinet, si ei conferas alam aut plumam Ciconie.* Idem cum Interrog. dedit *Castal.* XIV. *Utrum generosiores sunt ala Struthiocameli, an penne plumæque Ciconie? Calculum adjecit Episc. Elmens.* XV. hoc nexu: *An ulla avis queri posset, se non habere alam Struthionis, quæ triumphat de ala & pluma Ciconie? Vicinum, quod Boch. H. 2. 247. habet XVI. Ala Struthionum exultat, vere ala Ciconie, & pluma: cur Pavones intelligi nequeant, p. 240. ibid. disputatur: & p. 245.*

ostenditur *רננים* diætas *Struthiones* fœminas, *Ἀστρακινῶς*, quod cum vox maris sit gravior, & horridior; fœminæ vox magis sit canora. Additur, *Alis exultare dici Struthocamelos, quod eorum alacritas tota pendeat ab alis.* Hæc erudite & copiose ex *Græcis*, *Latinis*, *Arabibus*, ibi illustrata. Cur vere pennam & plumam *Ciconie* adjiciat sacer textus p. 248. 249. declaratur: nempe ut nomen arguit *Struthocameli*, est *Bestia magis quam Ales*. Paradoxum ergo, tale animal pennis & plumis vestitum, & quidem *Ciconiarum* plane. *Cl. Guss.* XVII. ad eandem ferme rationem: *Ala Struthiocameli exultat; si pennam ejus spectas, Ciconia est, & plumam.* Constructio & hæc, & illa, non ad unguem teres. *Cl. Schmid.* XVIII. nec *Pavonem* admittit, nec *Struthionem*; ob *Vf.* 21. Ex conjectura ipse adfert *Alaudam*, in h. f. *Num ala Alaudarum gaudebis? num penna ejus benigna erit, & pluma? quasi negaretur, Alaudæ alam suam prodesse, quippe quæ tam stulta sit, ut nidum in terra faciat, ac si volare non posset; eaque de causa etiam penna, & pluma, benigna, live pia, ei detrahe-*

retur. Cl. Cler. XIX. tentavit, *Ala Struthionis agitatur*; sed an est valida ala pia, & a-volat, ut ala Ciconia, & pluma? q. d. *Ala Struthionis quidem late, perpetuoque motu agitatur; sed non pie sunt alae valide ille, quae volant, & ova sua deserunt.* Recte ex Boch. observat חסירה, proprie esse *Piam*, atque *Ciconiam* hoc nomine affectam, quod sit *pietaticultrix*: ut contra תחמם impius, ob contrariam rationem, *Struthio* vocitatus. Recte etiam hinc infert *Struthionem* non conferri nunc cum *Ciconia*, sed potius eidem opponi. Reliqua minus expedita. Vide an mollius exiturum sit XX. *Ala Struthionum quae exultare facta est; an penna pia, & pluma?* Notari velim 1. duas, tresve, aves hic tangi, neutiquam verisimile. 2. Ad *Struthiones* feminas, sequentia unice tendere. Has 3. voce רננים designatas, a tremulo, & iunulo, quem fundunt, sono, vix ambigi posse; nam חסירה vel *piam* designare in genere; vel *Ciconiam* ob pietatem, certum: & נוצה plumam esse, æque certum ex Ezech. 17: 3. ubi quoque junctim deprendes כנף Alam, אבר pennam, & נוצה plumam. Quæ Cl. Cocc. in Lex. adfert, ad *Struthionis* significationem sub נוצה retinendam, ut sic dicta sit, pro בעלת נוצה plumosa, plumatum animal: vel & forma Part. Præs. a נצה volavit, quasi volans; ingeniosa, sed parum firma: quumque de una *Alite* novam institui Periodum nimis apertum sit, eam sub רננים latere, necesse est: nec vel Pavoni, Gallove Indico, vel *Ciconia*, ullus nunc locus. Sed, inquit. Cocc. qui רננים *Struthionem* faceret, miram *Anomaliam ordinis in hoc versu* efficeret. Atqui 4. nullus ordo simplicior: nam præmissis nomine *Alitis*; clangore iunulo *Arabiae deserta pererrantis*, ejus *Character* geminus apponitur; *Ala exultare perpetuo facta*; eademque *impia* tamen, & plane *in naturam rebellis*. Genuinam utique notam 4. *Struthionis* præbet כנף נעלסה *Ala* quæ exultare facta est. Radix עלם cum עלו, & עלין eandem tenet *Originem*, quæ

est φαδίζεν *vibrantem motum edere, irrequieta jactatione agitari*; quam Clav. Dial. p. 282-284. referavit. Illud φαδίζεν *Alis* datum a Schol. Æsch. Pers. 207. ubi quod Poëtæ erat πτεροῖς ἐφορμαῖοισι explicat, φαδίζοις, ἤϊ ἰξίως κινῆταισι ἐν τοῖς πτεροῖς *jactantem, & acriter quaticentem sese alis.* Hic *Alitis* nostræ perpetuus habitus, quæ

— Calidas cursu transmittit arenas;
Injuc modum veli sinuatis flamine pennis
Pulverulenta volat.

Ut Claud. L. 2. in *Eutrop.* i. e. dum *pulverem ciet pedibus, simul volat quasi super terra*; sive, *in terra* facit, quod reliquis tantum *alibus* in aëre concessum. Confer quæ de hoc cursu volucris in medium dedit Boch. H. 2. 245. Alteram illam *exultationem alarum Struthionis*, quam attendi posse censet *Vir Summ.* p. 246. ex *jucunditate, & pulchritudine*, qua prænitent, derivatam, cum hacce *primaria* connecterem. Habes primum *Characterem*. Alter non minus evidens, 6. *An penna pia, & pluma?* Ut *indefessam agilitatem* laudes illius *Alæ*, an & *pietatem* ejus, & *maternam curam* in ova, & *pullos* laudare possis? Minime vero: quamvis *nulla penna, nulla pluma, fovendis ovis, pullisque, aptior nata* videri queat. Nempe in eam mirifice etiam quadrat, quod de *Aquila* extat Ezech. 17: 3. *Ampla alis, longa pennam, plena plumam prominulam, teneram, mollem.* Ea proprietates vocis נוצה, cujus forma est Particip. quæ Arabibus ناصبة *Coma, vel pluma propendula.* En 7. adhuc argutiusculum aliquid. Ubi de *Ave* sermo est, vix fieri potest, ut חסירה non lusum aliquem in *Ciconiam pietaticultricem* ferat. Suspicio itaque sub *penna pia, & pluma*, simul adumbrari illam vere *maternam indolem*, quæ in *Ciconiis* admirabiliter relucet, cujus contrarium plane in *Struthionibus* deprenditur, inde תחמם *Tachmas* dictis apud *Hebræos*, a חמם *crudus, crudelis, impius, injuriosus, violentus* fuit: ut apud *Arabes* ظالم ab *injustitia* item, & *impietate*: quæ ex *Hieroz.* 2. p. 233. abunde constare poterunt. Via explicationis, quam tenuimus, perfacilem præbet connexum. Is huc redit: *Tune por-*

17 Nam mandat terræ ova sua; כִּי־תַעֲזֹב לָאָרֶץ כִּי־צִיָּה וְעַל־
& super pulvere calefacit.

18 Et והיטבח 18

עפר החמם :

porro is es qui Miraculum illud nature, Alitem bestiam, desertorum vestrorum clamorosa habitatricem, ista mobilissima Ala donasti; qua per pulverem, & arenas, grandibus Ciconiarum pennis, plumisque, vestitu se infert; non volans tamen, sed carrens: impietate in ova, & pullos, tam infamis, quam Ciconiae per pietatem sunt nobilitate.

Vers. 17. Filum sua sponte ad has lineas, generatim præmissas, decurrit. Aliorum rationes plus, minus, impeditæ. Ne Bochari quidem hocce fati expeditum; H. 2: 250. Struthio alis suis exultat, quas alacres & pulchras habet; sed eadem est אֲנִיָּוָה, & ova sua negligit. Aliquis habet in corpore dotes; sed mentem duram, & inmisericordem. Sumit

וְיָ pro sed, ut Gen. 45: 8. Cl. Cocc. connectit V. 17. cum 21. reliquis parenthesi inclusis, Quum relinquit in terra ova sua, & in pulvere calefacit: statim in sublime evolat, ridet Equum &c. q. d. Quum posuerit ova, & inceperit ea in pulvere concalefacere, statim, data occasione, avolat, & ad nidum non revertitur. Etiam Hieron. וְיָ per Quum expressit, versum in se sic absolvens, Quando derelinquit ova sua in terra, Tu forsam in pulvere calefacies ea? Obstet flexui, non invenusto alias, Præpos. Vaw; & series, quæ החמם in 3. fam. positum arguit. Omnino וְיָ valet,

Nam; quod & Cl. Schmid. hic tenet, qui de Alauda hæc exponere satagens, in non unum incommodum incidit, mox tangendum. Apparet ex iis quæ diximus, nunc potro ostendi Struthioni abesse pennam piam, quippe quæ deserat in terram ova sua &c. Ex Arabum fontibus multam lucem hinc infudit Hieroz. 2: 251. 252. ubi inter alia Proverbium adductum אָדָל מִן בִּיצָה

אָדָל מִן בִּיצָה vilior ovo terræ, i. e. ביצת הנعام הנבי תרכה

Ovo Struthiocameli, quod deseruit. Exemplum habe ex Hamasu.

אני פתני מן אודי באכותה
ריב הזמן פאמסי ביצת
البلد

Ego vir sum, cuius perdidit Fratres
Fortune injuria, factus jam ovum terræ.

قبل في بيضة
البلاد انه بيض النعام
لانها سببة الهداية وتنضع
بيضاها في موضع ثم تتركها
ضلالا عنها فيضيع وربما
ذهبت فحضنت بيض غيرها
فتظن انه بيضاها وقبل ان
بيضة البلاد هي الكماة
البيضاء تنشق عنها
الارض فتطأها المشاية

Dicitur de Ovo terræ, Ova Struthionis intelligenda, quæ stolidissime se gerens, ova sua ponat in loco aliquo, quæ mox deserat inde aberrans ita ut pereant. Accidere etiam sope ut abeat, & foveat ova non sua, quæ opinetur sua esse. Alii volunt Ovum terræ esse Fungum album, quem filia excludit terra, a bestis mox conculcandum.

Utrumque obtinere scias. Ratio evidens in Fungo. In ovo Struthionis etiam fati prompta;

sed tenendum infuper بلاد
solum, terram, usurpari pro Nido Struthiocameli, quod non cremis, ramulifove, congestis texatur, sed nuda constat terra, sive arena paululum pedibus excavata. Appellatur

مدحي & ادحوة & ادحوة وادحي
מדחי, quod pedibus eum locum sibi expandat, arena huc illuc disjecta. Confer Hieroz. 2. 252.

18 ותשכח כידרגל תורה וחית

18 Et obliviscitur quod pes illa compressurus sit; & fera agri ea sit trituratura.

השדה תרושה :

19 הקשה

19 Du-

Inde denominationem hanc ductam docet Gjaubarius : البارد ادحي النعام يقال هي اذل من بيضة البلد

Terra pro Nido Struthionis ponitur; inde proverbium; vilior ovo Terræ. Exquisite locatum illud Relinquit תעזב, quod duplici potestate nunc auctum: prima deponendi, prout onus ponitur, & traditur alteri portandum. Ita *Vs.* 14. hujus Cap. & *Pf.* 10: 14. & *Gen.* 39: 6. Inde veritas licet Mandat ova sua terræ. Altera vis infert derelictionem, quam hic omitterendam non esse, sequentia fatis arguunt; etiam si ista desertio non tam stricte sit sumenda, ut statim atque ova posuerit, ea derelinquat: nam sat longum sæpe tempus incubat: quin & excludit haud raro ova: sed tamen tam trepida, & stupida, est natura, ut ad minimum strepitum fugiat, ovaque sua deserat, quæ deinceps, præ vecordia, invenire non valet. Locus Taurizii in hanc rem disertus. Levicula res fraudi fuit: Cl. Schmid. inde intulit, verbo

עזב non notari desertionem, sed tantum depositionem; rogans quomodo in seq. colo dicatur ova super pulvere calefacere, si ea deserat? Ergo calefactio super pulvere, ei valet, beneficio terræ tum a sole, tum ab ave, calefactæ, uti ad incubationem, & exclusionem, juvandam. Applicat Alaudæ. Cl. Cocc. Struthionem concipit quæ in pulvere occipiat incubare, sed mox avolet. Ita plurimi. Id propius vero, Boch, H. 2. 253. maluit: Et super pulverem calefiunt, ut Pibel hic vim & kil retineat, & תחמם ad ova redeat, cum Enallage numeri. Rationem addit, quod non calefaciat ea ipsa ova, quæ reliquit. Intelligit non calorem, qui vivificet, sed qui corrumpat: quod ut Damir: Alkazav: aliique tradunt, dicatur ova sua in tres partes dividere; ita ut quibusdam incubet; quadam aëri exponat, ut putrescant; quibusdam se alat &c. Fabulosum: æque ac illud, quod alii hinc exculpere, solo calore solis, ac motu pulveris, hæc ova excludi, sine incubatu. Quid

ergo? תחמם omnino est calefacit; quod hic venuste pro fovet, incubat; & membrum hocce non aliter capiendum, quam natura rei sponte suggerit, ut potterius priori resonet, Mandat terræ ova sua, & super pulvere incubat. Sensus hic. Ova facile deserenda deponit in terra, & super nudo pulvere incubare solet, ubi parata jacent præda, matre longius evagante, aut ad folii strepitum fugitante; & proditum nidum præ vecordia iterum reperire non valente, quin mox oblivioni tradente. Desino in luculento testimonio Leon. African. L. 9. Habitat in desertis inaquosis, atque ova numero 10, aut 12, in arena emittit, quorum singula tormentarii globi magnitudine, plus minus 15. libras pendunt: ac brevissimæ cum sit memoria, loci confestim obliviscitur. Quare femina in hæc ova incidens sive propria, sive aliena, incubat, & calefacit &c.

Vers 18. Novissimus ille character stuporis incredibilis, hoc, & sequenti versu, clare expressus. Parcior hic Boch. H. 2. 253. 254. ubi ex Damirio tamen adductum, si in alterius Struthionis ova incidat, aliena incubare eam, suorum immemorem. Frequentissima solidissima oblivionis mentio in Poëtis. Hamasa

كـمـرـضـعـة اولاد اخـري
وضـيـعـت
بـني بـطـنـها هـذا الضلال
مـن القـصـد

Ut quæ lactat foetus alienos, & perire sin-
nit
Filiis ventris sui: Hoc deerrare est a
via.

Ad hæc Taurizius. وهذا يشهد بانة
مثل مـضـروب ويـقال
النعام تفعل كذا لسوء
هدايتها
C c c c c c

19 Duriter habet pullos suos pro הקשיח בניה ללא-להו לריק
non suis; in vanum labor ejus sine גיעה בלי-פחר :

20 Quia כיי 20

هدايتها فتترك الواحد
منها ببيض نفسها وتسوم في
المصري فاذا ارادت العود اليها
لم تهتد فتجتم عابي
ببيض غيرها قال ابن
هرمة

Est qui omittat pietatem in propinquos,
alienis benefaciens:
Ut Struthio deserit ova sua, & ova aliena
incubat.

فاني وتركى ندى الاكريمين
وقدحي بكفي نندا
شاحا
كتاركة ببيضها بالعراء
وملبسة ببيضها اخري
جناحا

Gravia verba pro mole ovorum adhibita; זור
comprimere vehementius, ad succum extorquen-
dum, & triturrare. Hæc ad conculcatio-
nem, & contritionem sub pedibus vagantium per
deserta ferarum, pulchre traducta. In priori
membro pedem hominis strictè teneri, neces-
se non est. Dubito an vel ullus ei sit locus.
Cl. Schmid. ex oppositione inter feram agri,
& pedem, colligens pedem hominis intelligi de-
bere, hoc Alaudæ dedisse videtur. Attamen
& Boeb. p. 254. hominis pedem adjunxit. Nul-
la oppositio. Structura simplicior hæc, Et
obliviscitur fore, ut pes seræ ea comprimat, &
trituret. Hinc duo membra, pro perpetuo
stylo hujus Libri, confecta ad gaudita-
tem.

Hoc innuit formam proverbialem. Nam-
pe Struthocamelus hoc facere dicitur, ex malo
ingenio suo, quo suamet ova relinquens, in pa-
stumque evagata, quum illuc redire cupit, a
 proposito aberrat, atque ova aliena incubat. Hinc
Ibn Herma

Vers. 19. Colores extantissimi, quibus hæc
pietatis expers, & stolidissima, natura Struthio-
nis ulterius depingitur. Constructio nonni-
hil impedit: nam הקשיח mascul. abit & a
natura, & ab Harmonia cum reliquis femini-
nis. Hoc ansam dedit l. Perizol-di, ut Deo
id tribueret, qui & Vj. seq. inductus. q. d.
obduravit filios ejus a corde illius, quasi sui non
essent: Pro cor ejus obduravit a filiis &c. ex
Esaj. 63: 17. Hæc mera strubiligo. Valde
contortum quoque II. quod Pagn. & Vatabl.
dant: Oblivisci facit illam Deus pullorum suo-
rum, in quo non illi erunt: &c. i. e. in lo-
co, in quo non erunt ei pulli. Illud oblivisci
facit ex Vj. seq. non optimo consilio arrip-
tum in verbo raro, obscuro, hallucinationi-
busque patenti; quum semel tantum recurrat

Sane ego quum deserti liberalitatem nobi-
lium,

Et terebro manu mea igniarium ava-
rum.

Sum ut que relinquit ova suamet in campo
Et ova aliena vestit sua ala.

Similis fere comparatio in Nawabig.

الرجل ينركى بسر اذنيه وهى الي
الاباعد محسن
والنعامة تهجر ببيضها وببيض
اخري تحضن

Esaj. 65: 17. Ibi Jun. & Trem. הקשיח לבנו
reddunt, torrefaciens obduras cor nostrum. Ad
eam rationem III. & hic ausi iidem, Deus
torrefaciens excludit pullos ejus aliena opera,
prop-

propter vanitatem laboris ejus ex incuria. Expressum ad opinionem eorum, qui abjecta hæc ova pulveris calidissimi fotu excludi voluit. Id ex hoc contextu elici debuisse, si verum forte esset, negare ausim; nam ne unicum quidem verbum isti sensui opportunum. Ad Deum item Cocc. IV. molliore flexu, Duriter habet pullos ejus; vel, Duriter haberi facit pullos ejus, adeo ut quasi alieni sint. ללא לה

ἐὶς τὸς μὴ ὄντας h. e. ἐὶς ἀπαρτοὺς, non ad ova refert, sed ad pullos; quos tamen quum Struthio vehementer amare feratur, ita difficultatem tollit, aliud esse amare, aliud bene consulere. Ad ipsam Struthionem V. refert Merc. ut Enallage generis sit, pro הקשיחה, Obduravit filios suos i. e. ova que illi futura erant pulli, quasi non essent sui. Ait Hebraismum esse, obduravit natos, pro induravit cor suum in eos, לבנה מכניה. Requiro exempla. Com-

modius VI. Hieron. Duratur ad filios suos, quasi non sint sui. Ad neglectam educationem pullorum pertinere judicat de Pined. quod Struthio alia quidem documenta charitatis erga fœtus suos præbens, eos tamen non pascat. Prefatus ad seriem Boch. VII. Hier. 2: 254. Duriter tractat pullos suos, ac si non essent sui &c. Addit, Masc. pro Fæmin. usurpari frequens

Hebrais, maxime circa animalia. בניה Filios suos exponit Ova ex quibus pulli emerfissent, si fovisset: δειναλκῶς. Cl. Cler. VIII. suo more, Quis nobis præstabit primitus scriptum non fuisse הקשיח, & figuras, sive Enallagas, passim non esse menda: præsertim cum literarum figuræ non sint dissimiles? Nil facilius hoc genere Criseos; & semet frustrantur, qui hinc subtilioris cujusdam vel eruditionis, vel aciei, laureolam venantur. Subdit idem, castigandum Ælianum Lib. 14: 6. de Anim. ubi narrat Struthionem tam amantem esse pullorum, tamque sitientem eorum consuetudinis, ut per splendentia etiam hastilia, Nido a venatoribus circumposita, passis alarum velis transvolet, atque semet transfigat. Hibes, quod Pineda, & Coccejus, supra respexere. Ita Cl. Cler. ex Boch. in dubium vocatur, quin loco huic contrarium censetur. Atqui hujus Aluis mirum in pullos affectum, rapidumque impetum, quo Nidum sub vesperam repetat, celebrant etiam Arabes.

In Div. Hud. hinc similitudo ducta ad rapidissimum cursum fugientis describendum

كان سلاعتي علي هزق يعن
مع العشيبة لسريال
هزق اصنف الساقين يبانى
ببضه برد الشمال
احس ضباية وعماء لبل يبانى
غول وان اى رمال
كان جناحه خفقان ريح يمانية
بسريط غيسر بالي

Ac si Sindon mea esset super Struthione, qui sub vespera pullis suis se offert. Qui Struthio rasus crura, longurio, antevertit ad ova sua frigus Aquilonis. Sensit nempe nebulam, nubemque noctis; properatque ad vallem, arenamque, formidolosam: Velut si ala ejus esset palpitatio venti australis in Sindone non trita.

Compluscula hinc discere est. 1. Struthiones & ova, & pullos recens exclusos, quotidie deserere, & pastum inde abire in loca remotissima. 2. Ad nidum tamen sub noctem; vel ubi metas tempestatis increpuit, passis alis recurrere. 3. Non ergo absolute intelligendum, quod Vir Magnus autumabat, de ovorum derelictione statim post partum: quum & incubare, & ova, ac pullos etiam jam in lucem editos, magno impetu sub vesperam requirant iterum. Interim tamen 4. eas ob stoliditatem a prole sæpe sua aberrare, atque alienum Nidum invadere sui plane oblitæ, ex superioribus patere potuit. Inde 5. consequitur stupidissimum hocce genus vix certam habere posse sobolem, atque ut in suos plerumque impium, ita in alienos fœtus pium deprendi. Tam singularis Character ex hac descriptione abesse non debet, non potest. Tale quid observatum Chaldoo, qui IX. exhibet, Forer filios, qui non sunt sui. Non absimiliter Syr & Arabs.

اكثرت بنين مولا لپس لها
Multiplicat filios de non suo. Hoc Struthionis
C c c c c c 2 me

mores optime referre fabmonens Boch. H. 2. 254. adjicit, *Hebraea tamen hanc versionem non ferre.* Fateor; nam קִטְחָה cum *foetu*, vel *multiplicatione*, nihil: & recte Vir Magn. ostendit קִטְחָה *durum esse*, & קִטְחָה, fuisse cognata, ut apud *Arabes* non قسي tantum extat, sed & قسح *prædurum & rigidum esse.* Ne quid dabi relinquatur, en *Camusi* verba قسح قساحة وقسوحة صلب والرجل كشر انعاظه كاسح والحبل فتانه والقسح محرکة اليبس والاسحة يابسة وثوب قاسح اي غاسق
*Radix קִטְחָה cum infim. Kasaba, & Kasaba, est valde durus, aut rigidus fuit. In viro קִטְחָה etiam notat, multa tentigine adfici. Item אקִטְחָה חבל est valde torfit funem; & Kesech, phathata melia, est siccitas dura; ut קִטְחָה valde יבִישָׁה aridam, siccam; de veste, rigidum, crassiore. Dandum fuit, quod in fonte, quia rivuli *Lexicorum*, hoc in genere præsertim, nunquam satis puri. Dices ex Magni nostri *Golii* appendice, ubi قسح redditur, siccitas, & libidinis reliquum quid: & מקִטְחָה مقسوح Libelinosus, ut قسح Durus fuit. Contorsit funem. Libelinosus fuit. Quid ultimis hæc cum priori, primo obtuta? Durus rigor, vel rigida durities, omnia copulabit. Eadem in قسح per *Sebim* locum habent: nam sic iterum *Camus* قشاح كقطام القذيع وثوب قسح قاسح والقشاح اليبس
*Forma Kaschabi, us in Katami, notat Hyenam.**

Dicitur vestis קִטְחָה per *Sebim*, & per *Sin*, pro rigida; & *Kasibabb* dicitur quicquid durum ex *arbitrate*. Hinc appellationem *Hyena* adducens *Boch.* autumat eam sic dictam, quod collum habeat *rigidum*, nec ullo modo flexibile. Aliud *Etymon* indicavi in *Juvenil.* ab *impia duritie* & אקִטְחָה in foetus. Eam tetigit *Tebtebius* ad *Conf.* 6. *Harir.* يقال احمق من ضبيع ومن حمةقها انها اذا خرجت تلتمس ما تاكل فنجد جراء لغيرها قد خرجت اهم ايضا كذلك وتركت جراءها لقامت هي ترضع اولاد غيرها وربما ضاعت جراءها فاكلها الذبي قالى هذا اشار الشعاعر بقوله

كـمـرـضـوعـة اولاد اخري
 وضبعن
 يـنـيـي بطنها هذا الضلال من
 القصد

Dicitur, *stultior quam Hyena.* Ejus stoliditatis & hoc, quod quum exit *questura* quod voret, & inveniat *foetus* non suos, quorum item mater exut; catulis relictis, ibi tum subsistere solent, catulosque alienos lactare, dum interim ejus pulli a *Lupo* devorati pereunt. Huc alludit *Poeta*, quum ait

Ut que lactat pullos alterius, & perire
 sinit
 Filios ventris sui. Hoc vero aberrare est
 a via.

Ad *Vf.* præced. productum ex *Hamasa*, ubi *Taurizius* ad *Struthiones* allatum volebat. Hocce propius vero; quia in *Struthiones* non quadrat, ut *Lactare* dicantur *foetus*. En *Scopum* tandem! קִטְחָה *Hyena*, ab *impia*, & אקִטְחָה *experto, natura.* Idem plane vitium in *Struthionibus*. Hinc *X.* pleniore sensu emergit,
 dis

20 כִּי־הִשָּׂה אֱלוֹהַ חֲכָמָה וּלְאֵ־
חֶלֶק לָהּ בְּבִנְיָהּ :

21 כַּעַת בְּמָרוֹם תִּמְרִיא תִּשְׁחַק
לְסוּם וּלְרִכְבּוֹ :

22 הַתֵּן

20 Quia oblivisci fecit eam Deus Sapientiæ; nec fortem ei dedit in intelligentia.

21 Quo tempore in altum se ad cursum incitat; ridet equum, & vectorem ejus.

22 Num

duriter, & impie, tractat filios suos, pro illis qui non sui. לֵאֵלָּהּ istam ad faciem haud paulo cominodius, quam ad alteram illam: nam *Præpos. ל* passim infert collationem boni alicujus, beneficium, favorem, curam alicui impensam. Præcisâ brevitas sic explenda; *Duriter tractat suosmet factus, in bonum non suorum.* Verissimum; sive *בְּנִים* filios interpretare ova; sive pullos jam exclusos: sive utrumque. Si sola ova velis, res in oculos incurrit, nam *derelictis impie suis, aliena fovet, præ vecordia.* Si pullos malis, amat enimvero illos, quos foris suo exclusit, sed jam plerumque non suos, quippe quæ alienos nidos incubare solita, nullam certam prolem habere queat, sed perpetuam confusionem naturæ, per cæcum huncce impetum, adfectumque, invexerit: ut si non omnes, pleræque saltem Matres stipatæ eant alienorum fœtum grege; atque dum curam gerant non suorum, adversus suos impie & duræ reperiamur. Habemus, quod intactum relinquere non potuit. Scrupulum ex *Evallage generis orium* sic levare esset XI. *Duriter tractare filios suos, pro non suis:* ut *הַקִּישִׁיחַ* sit *infia.* cum *Chirek* ad *Characterist.* quod satis frequens esse, nemo ignorat. Iste *infinitivus*, pro *presenti*, singularem adfert vim, & gratiam, quatenus per universum genus *Struthocamelinum* hæc impietas pertinet. Ad posterius colon recte monuerunt Docti *Interpr. in פָּחַר metum providum, & sollicitudinem piam parentis, designari, qua timidissimum alias animal omnino careat.* Vide *Hier. 2: 255.* Quid si פָּחַר hic sobolem, & familiam signet? Nempe *فخذ* Arabibus est familia ex femore pro-

gnata, propria & vera proles, a primaria notione femoris, quam Cap. 40: 12. adstruemus. Hinc exiret, in vanum labor ejus, sine propria prole, & familia existentis. Est fecunda, est أم الثلثين *Mater triginta ovorum, ut per excellentiam insignitur ab Arabibus; nec tamen habet פָּחַר familiam, tum quod ova deserta pedibus ferarum triturentur, plerumque; tum quod quæ excludantur, ferme aliena sint, nec veram faciant prolem. Fundamentum hujus conjecturæ infra dabitur. Præfero tamen hæctenus, sine sollicitudine pia existenti in vanum labor. Frustra parit quod mox deserit; frustra fovet, incubat, excludit quæ non sua. Confer Esaj. 65: 23.*

Vers. 20. Elegantissimæ formulæ, ad incredibilem hujus animalis stoliditatem & vecordiam exprimendam. Prima est, *Oblivisci eam fecit Deus sapientiæ; חֲכָמָה* ex origine sonat *πυρόντα.* In omnibus animantibus sua *πυρόντα* solertia, quæ admirationi est, & hominis quoque sapientiam in quamplurimis exsuperat. Solus *Struthio* nil nisi merus stupor. Nempe sine delectu ullo deglutit, quicquid objicitur, ferrum, vitrum, ossa, lapides, carbones, quin prunas candentes; nec ut gallus margaritam inveniens in fabula, granum mallet. Incredibilis quoque stoliditas Longurionis, quod capite in arenæ cumulum, vel fruticem, immisso, se oculis venantium subduclam autumet; atque ita manibus capiendam semet dedat. Meminere *Plin. Oppian. Claudian.* alii. Mitto alia apud *Boch. H. 2. 258. 261.*

inveniunda. Hinc proverbium *أحمق من نعامة* stolidior *Struthocamelo.*

Non quod omnis solertiæ expers sit in totum; sed quod tam debili sit memoriola, ut mox suum

opus deferat; atque ita revera obliuisci dicitur sapientie. Addenda tamen vacuitas a sapientia. Patet ex adjecto, *Et non dedit ei sortem in intelligentia*. Reliquis Animalibus, & volucribus multa pars, & fors, in hac quali distributione, atque hereditate dotium singularium, quas Deus cuique generi assignavit. *Struthocamelus* solus casus omnis prudentie, ad singula momenta incognitis, cecis, temerariis, motibus suis sese abripiendum tradens.

Vers. 21. Connexionis rationem non satis expediens Cl. *Cocc.* cum preced. ad *Vs.* 14. regreditur, *Quum relinquit in terra ova sua, statim in sublime evolat.* כַּעֲבָה וְיָצֵא אֶת אֵשֶׁתוֹ מִן הָאָרֶץ, referendum ait ad positionem, & incubationem, ovorum recentem. Mitto longius productam Parentesin. Rogo tantum, quid *Equus* & *Vestor* ejus hic faciant, si nihil aliud intendatur? Scire quoque velim, cur ridere tunc *Struthio* diceretur eos, qui nulli adsint? Ridere equum & equitem, simpliciter pro celerime avolare positum, haud persuadeor. Incommodius Cl. *Schmid.* qui arctiore copula indicari cenet, in quo consistat hiee defectus Sapientie; quod nempe non intelligat *Alauda*, quam alte volare possit; quippe que equos & equites risura, si beneficio volatus sui nihil in alto faceret. Addit, *Equi & Equitis* propterea mentionem fieri, quia eorum persecutio in terra alias maxime timenda & periculosa; qui tamen, quod in Cælum volare non possunt, rideantur ubi ave altivolante. Vel hic locus meliora monere debuisset *Virum Doctum*; nam & *alauda* satis intelligit, se alte posse volare: nec unquam, credo, derisit *Equum*, & *Equitem* ejus; quippe quam nemo equo adjutus, persequi, aut venari, animum induxerit. Venatio illa equestris clarissimum fert indicium *Struthocameli*, quem non aliter capere esse, disertè monet *Oppian. Cyneget. L. 3. 482.* ubi rationem reddit cur *Struthioni* in ferarum venatione locum tribuat: quod non visco, non arundine, non alio aucupio circumveniat, sed equis, canibus, retibus, eam aggredi necesse sit. Huc spectat quoque comparatio *Claud. L. 2. in Entrop. 310.*

Vasta velut Libyæ venantium vocibus ales,
Cum premitur, calidas cursu transmittit
arenas.

Eodem vocat hocce *Plin. L. 10. c. 1. Alti-*

*tudinem equitis insidentis equo excedant, celeritatem vincunt: ad hoc demum datus pennis, ut currentem adjuvent. Cetero non sunt volucres, nec a terra tolluntur. Attigit & Xenoph. Anab. 1. ubi in Arabia captos quidem narrat onagros, & capreas, ab Equitibus Cyri, sed Struthiones nimirum assequi valuisse. Asi Hieroz 2 262. ubi de rapidissimo cursu hujus Alitis, voluntam æquantis, ejusque venatione hac, plura. Vertit ibi: נָאֵו, Quo tempore in altum se attollit, ridet equum, & sessorem ejus. Ad verbum תַּמְרִיא, rarum & obscurum sane, perstricta Veterum fluctuatione, ex quibus Hieroz. Alas erigit, Chald. volat, LXX. יִפְּאֵל attolletur; Syrus & Araus, attolletur ut palma, cum allusu ad תַּמְרִיא, dederunt, pedem figit in מְרִיא pèr trajectionem a רֵאֵם altum esse; quasi Proceritas stature in Struthione nunc commendaretur; quum e nido suo exsurgens, accedentibus venatoribus, in altum alas erigit, vel ipsa potius in altum attollitur, mole corporis, & colli spatio, supra fidem eminentis. Præverat Merc. qui post R. Levi, & Ab. Esr. תַּמְרִיא pro loco תַּגְבִּיהַּ attollit se exponendum cenet; rejecta Glossa, quæ a מְרִיא pinguis, & bene passis, notionem oggeret. Idem Merc. ad venationem adhibitis equis hic respici optime etiam monuit; quos Struthio celeritate sua facile vincet, dum partim currit, partim volitat, aliquid quantum sese alis attollens. Trajectio *Bocharti* a רֵאֵם vel רוֹם altum esse, parum tuta. Pro loco exponere est divinare. Percipias ex instantia Cl. *Schmid.* pro *Alauda*, cui potius, quam *Struthioni*, conveniat in altum se attollere, & nec equum, nec equitem timere, &c. R. *Salomo* argutius utitur affini Radice מְרִיא rebellavit, pro semet ultra mensuram & magnitudinem suam extendit. Mihi hic succurrit primaria potestas verbi מְרִיא, strinxit, quod inter alia notat, ad vehementiorem cursum sentica incussa adegit equum. Hinc existeret, Quo tempore cum procerâ mole ad cursum semet incitat, ridet Equum & Sessorem ejus. מְרוֹם alitudo, ad proceritatem corporis æque transferri potest ac רוֹם *Esay. 10. 33.* ubi רְמוֹת הַקּוֹמָה alti statura. Jam 1. miraculi*

culi loco, *Alitem* habere **מרום** *proceritatem*, *eminentiamque corporis*; & quidem *Camelinam*, quæ *altitudinem equitis equo insidentis excedat*. Hinc *Oppian. Cyneg.* 3. 482.

καὶ μὴ ἄλλο γένος ἐμοῖς ἴδεν ὀφθαλμοῖσι.
Ἀμφίδρομοι, μέγα θαῦμα, μετὰ σπυρίοι κα-
μηλοῖ.

Apud *Persas* **مرغ** *Ustur Murg*, Item-
que apud *Turcas* **دوه قوشی** *Dewe Kuschi*
audit, q. d. *Camelus avis*. Apud *Arabes* mul-
tis *Epithetis* infigitur; inter alia **اسقف**
& **سقفاء** quod *contignatum*, & *tecti instar*
elevatum designat. Ita in *Moallek*.

بزوف كانها هفلة ام ريال
دوية سقفاء
آدست نباة وافزعها الغناص عصرا
وقد ذنا الامساء

*Residens in Camelo veloci instar Struthocame-
meli pullorum matris, deserticolæ, emi-
nentis ut tectum:*

*Quæ percepit murmur canum, & quam con-
terrere venatores ingruente jam vespe-
ra.*

Mirum 2. Alitem non volare, sed per terram
*currere, & quidem tanta celeritate, ut canes ve-
naticos, & equos, velocissimos, cum suis sibi ses-
soribus eludat.* Hinc proverbium a *Taurizio*
ad *Hamasa* productum **الظلم من اعدى**

Cursu pollentior quam Struthio. Item **ركب**
جناحي النعامه مثل في خفة
العدى *Invehi alis Struthocameli proverbialiter*
de summa levitate cursus. Sic *Poëta*
Chalphyani Omarum laudans in *Hamaf*.

فمن يسع ان يركب جناحي
نعامه

لپد مرک ما قدیمت بالامس
یسبق
Quique curret, & *vehetur alis Struthio-
nis*,
Ut assequatur quæ tu meritis pridem,
antevertetur.

Confer quæ in *Hieroz.* 2: 246. *Leclissimum*
3. verbum **תמריה** *stringit sese*, & *ad cursum*
incitat; ubi cum *Equo* & *Equite* *curriculi certa-*
men tangendum. **مريت الفرس** *Gjaubarius*
ازا استخرجت ما عنده من الجري
بسوط او غيره والاسم المریة
Dicitur
מרית אלפרש *strinxi equum, quum elicio, ad-*
mota scutica, aut alia re, quicquid cursu pollet.
מרית *Mirja*, **Murja**, *vocatur.* Hinc
apud *Golum* nostrum, postremum illud, *cur-*
sus equi stimulis impulsus. Ad hanc rationem 4.
expeditissimus nexus; & *definitur ferme*, ut
inceptum fuerat, in **נעלסה** *Ala* quæ
agilissima, & exultabunda vere, facta a Sapien-
tissimo Numine, ut solidissimum caput ha-
beret, quo venantium cupiditatem ludificare-
tur, alias præda, & ludibrium paratissimum,
vel puerulis, futurum. Si **במרום** *ad altam*
staturam referri displiceat, *edita clivorum, &*
collium substituas licet. *Diw. Hud.*

دَمَوَل تَزَقَّ زَفِبَف الظلم شمرة
بِالنَّعْف وَسَطَ الرِّيَالِ

*Velociter incedens, promicat instar Struthio-
nis, quum ad cursum succinxit se in accli-
vi terra medios inter pullos.*

מרום & **מרום** pro editioribus locis passim.
Hæc quum volante suo cursu ex facili trajiciat
Struthio, nil mirum si tanquam במרום in
alto venatores despicere, & deridere, dicatur, &
ibi cursitare, quo Equo & Equiti accedere non
da

22 Num das equo fortitudinem?
num convestis cervicem ejus tre-
more alacri?

התתן לסוס גבורה התלביש 22

צוארו רעמה :

23 Num התרעישנו 23

datur. Aliquid forte effectum, ad locum ferme conclainatum. Rem plane confectam dabit dies; quando *venationem Struthionum* propriis cognoscere licebit. Eam *Theven.* 1. 2. 25. tetigit, nec non *Gesa.* L. 3. p. 744.

Pers. 22. Oratione *Equi* inodo commemorati ad *admiranda naturæ ejus* transiri censeat *Merc.* Id forte verum; nec tamen nimis urgendum, ob ea quæ superius dicta. Copiosam lucem universæ huic pericopæ infuderunt *Boot. Animadus. Sacr.* L. 3. Cap. 6. & sequentibus, ad 12. usque: & *Boch.* H. 1. p. 117. usque ad 153. Est tamen in hoc versu, quod novam curam requirat. Prius *Colo* non per se planum. Posterior ita verti solet I. *Num vestis collum ejus hinnitus?* Incommodiore structura *Hieron.* *Circumdabis collo ejus hinitum?* *D. risofale Pagn.* *Numquid induisti collum ejus tonitru?* i. e. *frenitum.* Pariliter *Cocc.* *An amicus collum ejus tonitru?* qui *hinnitus*, & *frenitum* conjungit, ut *רעמה* respondeat *Græcorum* *φρυγανη*. Præverat *Merc.* *Frenitum* & *hinnitus* vehementiorem hic gravi voce *Tonitru* signatum monens. *Boot.* duo argumenta huic, omnium ferme calculo comprobata, versioni opposuit. 1. *Hinnitus* non e collo reddi, quod *צואר*, sed e *guttare* *גרון*. 2. verbum *התלביש* *induere*, *vestire*, minus concinna sic sedem occupare, quod *vox cum vestimento nihil habeat analogum.* Addidit 3. *Boch.* quod *Hinnitus*, qui acutissimus est *sonus*, cum *tonitru* vix quicquam commune habeat. His rationibus adducti Viri illi *דכסיל* pro *tonitru* assumere II. *Jubam*; & *Brotius* quidem notionem hanc ex sola serie exculpisse satis habuit; *Boch.* eidem firmamentum quæsit ex *Chald.* *רעם* quod in *Targ. Hierof.* aliquoties pro *רום* *Altum esse* adhibetur; quasi *Juba* *רעמה* dicta esset, a situ, ut *לוקא*, quia est *על קפי לוקא*, in *vertice*. Ad hanc vertendi rationem, LXX. & *Syrum*, ad mentem suam correctos, accommodavit *פניו*, non felicissime; nam hos aliud quid

captasse, & sic dedisse ut nunc legimus, illos *φρόν*, *terrorem*, hunc *אגד* *arma*, patet ex *Arabe*, qui etiam *سلاح* *Arma* exhibet, ut in male locata. Commendatur quidem hic adpectus ex eo, quod *præcipuum dicitur Equorum* in *Jabu*: quam propterea hic omitti non potuisse urget *Vir* *summus*: Ad 1. certior foret illatio, si *Equi formam*, & *pulchritudinem*, hæc pericopæ depinxisset, in *bellica ejus fortitudine* prædicanda ab initio ad finem decurrens. Hanc per *גבורה* in priore *Colo* designatam ipse *Boch.* adstructum dedit; ac proinde non satis cohærenter jam duo incisa; nec reliquæ partes descripti, his inter se responderent, si *רעמה* simpliciter *Jubam* significaret. Non firmam quoque 2. fulcrum illud ex *רעם* pro *רום*, per mutationem *med.* 1 in *ע*, quam esse verbi illius corruptionem, non justam *Dialecti* derivationem, asseverare ausim. Denique 3. *רעמה* hocce a *רעם* & *origine*, & *potestate*, diversum statuere, nimis liberum, & alienum a rotunda illa, & solida, ratione, quam in omnibus *Lingua* partibus firma lege inter se revinciendis tenendam censeo. His de causis excedere etiam non licet nobis III. *Cl. Cron.* qui *Arabicum*

ع—رف *Juba* confert, mutatione & *tra-*
jectione nimia literarum; quum illud *ع—رف*
cum *ערה* *cervice* cognationem habeat, nam
ع—رف est *Cervicosus*: & *רעם* potius
illustrari debeat ex *ع—رم* *tremuit*, *in-*
tremuit, *fremuit*, *borruit*, *abhorruit*. Hinc
רעם *intremuit mare*; 1 *Ghron.* 16: 32.
Pf. 96: 11. i. e. *frenit* fluctibus commotum.
Item alia *metaph.* *Esech.* 27: 35. *רעמו פנים*

cohorrescunt vultibus. Tremor occupat ora. Iterum I Sam. I: 6. בעבור הרעמה ad eam irritandam, fremente velut, & tremente naso.

Sic Arabes علي رفيم من انفه عني رعيه super tremore ex naso ejus; i. e. quantumvis ringatur, & fremat.

Non ergo proprie tonitru delignat רעם, sed secundario, quatenus tum intremit Caelum; vel tremor quasi nubes percurrit. Sic רעד tremere Hebraeis, apud Arabes passim tonare: quod tamen primarium si credas, ut primum in Lexico locum tenet, erraveris: nam quum

مرصد Tonans nubes exponitur, Trementem ex Origine figuratam scias. Hinc venusta, & in Proverbiis vim immittit, formula, امرعدت فرادي صدي intremuere interscapula mea. Apud Cl. Gol.

فرادي صدي est pars carnis, musculusve, ad collum, qui in equis trepidare conspicitur. Ex Schol. Hariri, ad p. 38. produxi particulam carnis ad scapulam extremam, que in metu, vel alacritate, contremiscit;

فرزع; nam فرزع utrumque amplectitur. In Gjaubario sic legitur, الفرديصة اللجمة بين الجنب والكتف لا تزال ترعد من الدابة

Pharisa vocatur particula carnis inter latus & scapulam, que non cessat tonare, sive tremere, in equo. Jam manibus palpas IV. quid sit, Collumne ejus induis tremore? illo tremulo, & alacritatis pleno motu, quo genus equinum præ reliquis distinctum, circa interscapula, & carnes inter humerum collumque. Has بوابي

etiam vocitant Arabes, a بوابي celerans vis, vehementia, alacritas. Inde simile proverbium invaluit, teste Teblebio ad Conf. Harir. p. 38. Ille Scapularum collique tremor ad bellicam vim, & vehementiam equorum, maxime transfertur: unde apud Gjauba-

rium sub بادي laudatur hocce Poëtæ veteris

وجيات الخيل محمرا بوابرها

Et venire equi rubentes scapularibus suis musculis.

In Hamasa similiter reperio

متخبط تخشي بوابرها لدي الاقصران

Sævus pugnator, cujus timentur scapulares musculi apud adversarios.

Extremum esto ex Diw. Hud.

وضربت مغرقة ومني عان

ضرب المغارق والغرايص ترعد

Medium caput ei divisi, namque mos mibi

Media capita secare, intrementibus musculis scapularibus.

Habes quod & filo suscepto, & verbis singulis, omni ex parte respondeat: nam in צואר cervicibus Equi hæc affectio tremula conspicitur, eaque quasi indutum ejus Collum, haud secus atque ornamento militari. An hoc ipsum intenderint LXX. dantes, ἐνδυνασται ἀναγκαστῶν φόνος, dicere non habeo. Boch: inferens, alterutrum fatendum, aut pro רעמה eos legisse רעדה, aut φόνος tremorem in φόνος Jubam commutandum; necdum Originem & רעם, tonitru, in tremore, adspexerat: secundum quam

רעמה idem valet quod רעדה. R. Salom. similiter בעתה terrorem ex phrasi רעמו כנים

Dd dd dd d

23 Num facis eum intremere
ut locusta? gloria ronchi ejus ter-
ror.

24 Fodiunt in valle; & fero-
cit virtute; exit adversus arma-
turam.

25 Ri-

התרעישנו כארבה הוד נחרו 23

אימה :

24 יחפרו בעמק וישיש בכח יצא

לקראת-נשק :

25 ישחק

Is si fea-
pularem huncce horrorem, ardoris bellici indi-
cem, intellexisset, alio vocabulo uti debuisset.

Vers. 23. Dilute admodum *Fun. & Trem.*
I. An tremefaceres eum sicut locustam? gloriam
ronchi ejus terrore? Non multo concinnius
Codurc. II. Abigescne illum quasi locustam? Glo-
ria narium ejus terror. Paulo propius ad rem
III. Ab. Esra, Faciesque strepitum ejus audiri
inter currendum, qualis auditur locustarum.
Viciuum, quod Merc. IV. dedit, Num effi-
cies ut concutiat & commoveatur equus, cum
strepitu quasi locustarum &c. Simplicius, &
rectius V. Boor. L. 3. Obs. S. Cap. 7. Ecce-
sine equum tam agilem esse ut locusta? Sic R.
Levi, & Farch. consentiente ferme Choro
nostro: & subsultationem crebram hac si-
militudine pingi seisciente. Boeb. H. 2. 121.

formulam loquendi illustravit ex *حرجل*
حرجل الفرس Locustam egit equus,
pro saltavit. Sed verba ipsa Camusi dabo:

الحرجلة الجماعة من الخيل
كالحرجل والقطعة من الجراد وحرجل
عدا يمدنة وييسرة ان هي عدى
فبسه بغبي ونششاط وجاوا
حراجلة عاي خيسام

Vox *حرجلة* notat agmen equorum, ut
حرجل; itemque agmen locustarum. Hinc ver-
bum *حرجل* pro currere nunc in dextram, nunc
in sinistram; vel potius currere cum fastu, &
alacritate. Dicitur vexere locustatum i. e. su-
per equis. Ad verbum *תרעיש* non minus

succinunt usus Arabie sub *رعش* &
رعس tremuit, trepidavit, inter alia alacri-
tatem & motum subsultantem ferentes. Po-
sterius Colon a multis expressum, Gloria na-
ris ejus terrori est; quod *נחרים* sint Nares:
sed commodius alii, Gloria, vel decus, Ron-
chi ejus terrori. Sic *נחרה* pro fremitu per
nares emissio, apud Jer. 8: 16. consonante
usu Arabum sub *نخرة* vehemens flatus
venti, procella. Hoc secundarium: prima-
rium, fremitus e naso venti prorumpens. Ejus
masf. *نخر نحر* actionem signans verbi *نخر*

sinum per nares emisit. Vide H. 2. 126. Ha-
bes *φρῶγγυα*, quod in praeced. Vsf. necdum
admittebamus. Structuram sic grandire licet.
Magnificentia Ronchi ejus, terribilitas: i. e.
Magnificum ejus *φρῶγγυα* habet aliquid terribi-
le; ipsumque velut Terrorem spirat.

Vers. 24. Haeretur ad prius verbum. R.
Salom. I. plane extra oleas *יחפרו* traxit ad
insidiantes in vallibus equites. Plurimi II. an-
te & post Merc. Fodiunt pedes ejus in valle;
vel proprie; vel improprie; pro, in serobe:
ad quam rationem & Castal. III. Cavat sero-
bem, ut sit *Enallage* numeri, a qua nec Merc.
alienus. Cocc. IV. ad Milites castra metantes
respexit, quasi occasio indicaretur, qua potis-
simum animositas equorum se prodit, Belli
nempe, & Castrorum. Est paulo languidius:
nam *eductio* potius e Castris, quam eorum
fussio, tangenda fuisset. Cl. Schmidius V. ad-
fert, si foderint calcari equites. Duplici labo-
rare videtur incommo do: nam nec *conditio*
hic opportuna; & Equus bellator freno, non
calcari, eget. Tenendum insuper, quod
Boeb. monuit, describi *Equum stantem, qui*
quie-

25 יִשְׁחַק לִפְחָד וְלֹא יַחַח וְלֹא יָשׁוּב מִפְּנֵי-חֶרֶב :

25 Ridet ad pavorem; & non confternatur: neque retrocedit a facie gladii.

26 עָלָיו תִּרְנַה אֲשֶׁפָּה לֵהֵב חֲנִית וְכִדְרוֹן :

26 Super ipso tinnulum tremit pharetra; flamma hastæ, & lanceæ.

27 ברעש

27. Cum

quietis impatiens, pedis unius, pluriumve, generoso pulsū campum ferit. Pulchre Apollon. Ar. gon. L. 3.

ὄϊς δ' ὄτ' Ἀρήϊος ἵππῳ, ἐκδύμου πολίμου
Σταθμῶν ἐπαγγελίμων, κέρει πίδαο.

Ut bellator equus pugne succensus amore
Hinnit, humumque agili pulsat pede.

Alia complura dabit Hieroz. p. 128. quæ qui sub oculis habebit, nullus ambiget, quin hoc nobilis ardoris indicium nunc attingatur. Apud Arabes, maguos talium captatores, ad Linguæ

copiam augendam, hinc حافس Fodiens dicta absolute ungula equina. In Hamasa

تطاسم مناسم وحوافس

Conculcabunt vos Ungula cameline & equina

Notat ibi Tauriz. سمى الحافس حافرا لانه اذس في الارض

Ungula equina dicta est حوفر fodiens, quod fodicare soleat terram. Similiter traductum כרה aliud fodiendi verbum, quod pro خبط terram pede quaterere, ad instar equi, frequentatur. Dilucet, ex genio Linguae fas esse, ut יחפרו Ungula quatiunt exponamus. עמק vallem pro Scrobe, figura sublimiore, non sperno. Malim tamen Cam-

pum, & quidem jam, pro ratione loci, captum ut acie concurratur. וישׁי adfert gaudium ferox, superbium, sui vix potens, obliquato oculo exultans. Originem hanc certissimam alibi restituimus ex Oculo obliquato superbiuit. Postrema nil plenius illustrent, quam hoc Poëtæ

— Tum si qua sonitum procul arma dedere
Stare loco nescit; micat auribus, & tremit artus.

Vers. 25. Impavidus ille in prælia ardor, magnifice exprimitur. Ridere pavorem, est Aciem, Arma, atque adeo Pavorem ipsum, quem stylus grandior Persona auget, & Martis facit ministrum, ac satellitem, irretorto oculo adspicere, ac velut derisu contemnerere. Instar omnium erit Oppian. L. 1. Cyneget. a Boet. Boeb. Cocc. etiam adductus.

Ἡ πᾶς ἀντὶ δὲδρακεν ἀσκαρδαμύκτισιν ὀπιπᾶς
Ἀίξιοισι λόγοι πεπυκαμβροὶ ὀπιπᾶσι.
Καὶ χαλκῶν σιλαγαμύκτων, καὶ ἀσκαρπῶν σὶ δηροί

Aut qui inconnivis oculis contra intueatur
Juvenibus armatis stipatum agmen:
Atque as fulgidum, coruscansque ferrum.

Vers. 26. Paulo durior Profopopœia quam induxit Merc. ut ipsa Pharetra velut jubulare dicatur & latum sonitum edere super equum, cum prelium sentit. Minus placet adhuc, quod ad strepitum sagittarum in pharetra inter se collisaram super equo, tum Merc. tum Drus.

Dd dd dd d 2 alii-

27 Cum concussione & fremitu haurit terram: nec credit, quod vox tubæ sit.

27 ברעש ורגו יגמא-ארץ ולא יאמין כיי-קול שופר:

28 Per-ברי 28

aliquæ respexerint. Nihil terribile in caeco strepitu Coryci, quantumvis sagittis referri. Plus desiderari sentit Schmid: supplens, sustinet sine timore, ut sonet super ipso Pharetra. Commendatur equus ab eo, quod sono armorum, quando hæc super se gerit, non expavescat. Recte vero, si sagittæ valido arcu, & brachio, impulsæ, super eo resonent & resplendant simul: nam ad pharetram caeco strepitu sonantem ictus, non expavescere, haud magnum. Armis adversariorum commodiùs rem expediri posse putarunt propterea alii dantes, Contra eam tinnit Pharetra &c. Stant hinc Munst. Castal. Jun. & Trem. Pisc. &c. Dubitare neminem posse censet Boet. L. 3: 9: 11. quod ad equi Bellatoris fortitudinem exprimentam, ne bilum quidem conducat, mentionem facere telorum, quibus ipsius sessor instructus &c. &c. &c. Contentit Boet. H. 2: 133. Malo in eum sonat Pharetra, quam super eum: quia equum armorum equitis sui stridore non percelli tanti non esset. At quod hostilium strepitu non terretur, hoc demum est vere fortitudinis indicium. De eo mox. Tenetur autem, quod primus docuit Boet. רנה

apud Arabes terti in stridre arcus impuls; atque Pharetram stridentem hic esse, quæ stridentis tela vomat, ut Stat. loquitur. Colligit hinc, in eum sonat Pharetra, vix aliter intelligi posse, quam de sagittis ex Pharetra expromtis, & emissis in hostem. Nil certius: nam **وس** **مزنان** est Arcus tinnulum sonans, sagitta excussa, **مزنان** ifque sonus proprie dicitur **مزنان**; הרניה תמזנ-; רנה & רנין gemina radice רנה & רנן in hanc Originem conspirante. Eam tetigi ad Harir. p. 11. Graeci **αρκου** Arcum reddentes, rem, neglecta figura; expressere. **איספה** est Pharetra sagittis plena, quæ **בני איספה** filii Pharetræ peyphrallice **תבנן** 3: 13. Hæc Pharetra **תבנן**

e nervo vibrato resonat, tum quum fortiter impulso Arcu sagittæ indefinenter volitant: ad imaginem, quæ Iliad. 4: 124. pingitur

Αυτὸς ἰπεδὴ κακλοπρεῖς μίχα τῆζοι ἴτεται
Αἰγῆς βίος, ἰδὸρ ἢ μιν' ἰαχῆ, ἀλῆ δ'
ἴσφ;
Ὅξῆσιλλῆς, κατ' ὄμιλοι ἐπιπτεῖσθ μὲν αἰσῆ

Verum postquam lunata magni Arcus cornu adduxit, Invenit Arcus, nervus autem magnum sonuit, telumque profulsit Arcu cuspide, in turbam evolare cupiens.

Hoc jam adpectu, anceps optio, velisne contra eum, an super eo: nam Equum non perturbari, quum sessor ejus nimbium telorum ejaculatur Arcu validissime impulso, & sono illo, ac fulgore, aures oculosque ejus verberante, sane ad rem facit, & propius censeferi queat, quam contra eum: quod tanquam e longinquo advenit. Suo interim sensu quisque fructatur. Cl. Cler. inferens **לשוא**, **frustra**

contra eum sonant sagittæ, nervum remittit, quem intendere debuisset. Languet & altera ejusdem Viri Doct. insertio, **Alcatque fulgor haste & clypei**. Rectius Boet. **בנן** & **שפ** repetendum ostendit, **stridet mucro haste, & lanceæ**. Sed **mucro splendet**, inquis, non **stridet**. Hoc impulit Boet. ut eam figuram mallet, qua verbum uni aptum, ad duo tamen refertur. Nulla difficultas, si **להב חנית**

flammam haste ex solenni **Hebraismo** resolves in **flammanem hastam & lanceam**. כירון

aliis **clypeus**, aliis **lancea**. His secutus Boet. H. 2: 140. concludens esse **Telum exitiale a כיר** Job. 21: 20. **Exitium**. Nos ibi **Excursionem scintillarum** indicavimus. Inde **Lanceæ** nomen imponi potuit. Res **Originibus** deputanda.

Vers. 27. In utroque colo divergia. Prius am-

28 בדי שופר יאמר האח ומרחוק

28 Pergente tuba; dicit, Euge! & e longinquo odoratur prælium; fremitum principum, & clangorem.

יריח מלחמה רעם שרים ותרועה :

29 המבינתך

29 Num-

ambiguum reddit **האח** *haurit, terram*: quod aliis est *ungula fedit, cavat, exhaurit*: aliis *haurit, & absorbet quasi solum, celeritate currendi*. Prius a *Bootio* L. 3: C. 10. defenditur; consentiente & *Cocc. Schmid.* &c. Posterius cum *Merc.* tenet *Boch. H. 2: 142-148.* addecta *Arabum* formula, **الفرس**

الفرس *deglutivit equus terram, pro celerissimo cursu eam carpsit, rapuit, consumpsit*; ut *Latini* etiam in hisce ludunt. *Giauharius*,

فرس لهم سباق كانه يبلتهم الارض

Equus hauritor, est omnes alios præveriens, qui terram hauriat, aut deglutiat quasi. In *Ita* *masa* pulchre

قبوم اذا صوتت يجوم النزال

قياموا الي الجرد الالهام-بم

Gens, quæ quum conclamatur die prælii, Procedunt in equis generosissimis, hauritoribus.

Doct. de Pined. tertiam offert viam, *Fortè* significat habitum indignantis, & irati, dum invitatus retinetur ante pugnam, videtur enim velle devorare homines, ac deglutire quæ prope sunt. Hoc idem *Vavass.* speciosius. Simile quid indicat *Eleg. Crinsoz.* Nescio an non exprimat motus ille *Capitis* irrequietus terram versus, quo frenæ rumpere nititur. In altero inciso multa item varietas, quam executus *Boot.* L. 3: 10. Parum sensere, quibus placuit, *Non fedit, præ metu, quum vox tubæ.* Alii commodius, *non credit, præ gaudio, scilicet.* Hoc *Merc.* calculum adjecit, *Ita prælii cupiditate ardet, ut etsi tuba sonet, eam sonare non credat.* Formam signatissimam loquendi illustratam dedit *Boch. H. 2: 148. 149.* Præfert tamen, *Neque consistit firmus, secundum illud, Tum*

si qua sonum prociæ arma dedere, stare loco nescit. Huc & *Bootius* concesserat; cui rotundior ratio, quam *Bocharto*, quod præcedens membrum ad *pulsationem pedum* reduxisset; cum qua jam bene connectitur illud *stare loco nescit*: quod cum sensu illo *rapidissimi cursus*, quo jam incitatus fertur equus, minus consistit. *Cl. Schmid.* omnium optimum putat, *nec curat quum sonus buccinæ est, vel non credit buccinæ sonum esse terribilem.* Est languidius. Diluitor quoque videtur ratio, qua *Boch.* expositionem *Mercredi*, quæ & *Rabbinorum*, sollicitat, *Latos eventus tum demum non credi, cum sunt ex eorum numero, quæ raro accidunt, & in se aliquid duntaxat habent; qualis in bello haudquaquam sonus Tubæ.* Quid? an non *Νομιστον* fit, quantumvis crebrum, usitatum, quotidianum, omne illud, quod misere discipimus, quod avide inbiamus; quod ut *quantocyas fiat, ardentissimis votis anbelamus?* Sub hoc adfectu unice verum puto, *Non credit* &c. ita sese ad cursum incitat, ut *auribus non fidens, ac credens, oculis propius rem inspicere velle videatur.* Eodem adpectu possis, *Non securus est, quod vox sit Tubæ.* Audit tubam, sed metuit, ne falsa ludatur imagine vocis: vadit ergo, & *cominus fidem sibi facere gestit prælii eminus denunciat.* Ad prælium, haud secus atque ad *Epulas, irrequieta, & sui vix secunda, exultatione, pergit.*

Vs. 28. Convenientissime ad hanc faciem subnexum, *in multa jam tuba, dicit, Euge!* Ad verbum in sufficientia buccinæ, ut *Ar. Mont.* recte: prout *Rabbi* etiam hic **הרבנה** multiplicationem agnoscunt. Inde *Merc.* *Quum abunde auditur tuba.* *Cl. Cocc.* subtiliuscule, *ex aequo tubæ* **עם קולו של השרץ**, quum primum auditur tuba, ut **ברי** *Jer. 20: 8. & 31: 20.* Frustra est *Boot. 3: 11: 2.* mere expletivum esse **רי** contendens. *Ibid. par. 5.* **מרחוק**

contendit non loci esse, eminus; sed temporis, olim, vel antea, ita serie connexa, *Ad*
Dd dd dd d 3 *tube*

29 Num per intelligentiam tuam volat Accipiter? expandit alas suas ad austrum?

29 המכניהך יברוש כנפיו לתים :

30 Num ad mandatum tuum est, quod semet in altum tollit Aquila? & quod sublimet nidum suum?

30 אם על-פיך יגביה נשר וכי ירים קנו :

31 In סלע 31

rubie sonitum dicit, Evax! ad eum praesentificae longe ante futurum praelium: ad fremitum, sive cohortationem, ducum, & jubilationem militum. Simplicius, quod Merc. dat; & eminus odoratur praelium, fremitum principum, & jubulum. Similiter Cocc. Schmid. &c. Melius haec cohaesura censet Boch. H. 2: 151. si suppleatur praepos. Praelium sentit ex clamore ducum, & jubilatione militum. Dabitur autem Vir tummus, malitiae praesagit praelium, an praesentificae. Neutrum satis aptum. Praesagitioni quidem illi pugnae, quam Plin. L. 8: 42. iis attribuit, nullus hic locus. Praesentiscere propius ad rem; sed non satis forte. Cl. Schmid. respici autumat ad Ejuigestum, quando ronchos ducit, & sternutat, quasi e longinquo aliquid accederet. Jucunda imago, cui firmamentum addit usus Arabum sub اراج captare auram, naribus attrahere odorem, praesertim gratum. Inde exillit, e longinquo captat auram praelii jam committendi: & crebra sternutatione ostendit, quam sibi suavis ad aures accidat fremitus principum, clangorque militaris.

Vers. 29 De ordine, & nexu, quem hic indicat Merc. rediri ad aves rapaces, post e- quum, cujus mentio facta per occasionem a Struthione sumtam, supra mentem satis explicui. Modus interrogationis valde notabilis, An ex tua intelligentia pennas validas explicat Accipiter &c.? Tunc is, qui illi Alizi tantam pernicitatem volandi addidisti? אנרה est ala major, & firmior, qualis Aquile, Accipitris, Cicomiae, Struthionis &c. Inde האכיר non tam est volare, quam ala forti gaudere, ut recte monuit Cocc. Notum illud Homeri de Accipitre

Qui velocissimus volucrum

Adi Hieroz. 2: 226. Multi maluerunt, An per prudentiam tuam plumescit Accipiter? quasi digitus intendatur ad renovationem plumarum veteribus abjectis. Ipse Boch huc inclinatur; ducit blanda specie calor australis in posteriori- colo. Prius tamen eidem non displicet: quod ut Re, & Lingus, turis, unice amplector. Ala expansae posterioris coli, similiter fortem, & indefessum, signant volatum. Ad austrum additur, vel, quod Apri- cationem ament; vel, quod migratoriae sint aves. Cl. Schmid. hic impetuofum Austrum inducit, contra quem subvolare valeat Accipiter. Ita תימן pro Turbine invenio, Ps. 78: 26.

Plenius Zach. 9: 14. טערות תימן Turbines austri. Ceterum נץ derivari solet a נצה vo-

lavit. Collatum insuper a Boch. نَصّ Motitavit alas. Adde نَصّ emicuit in altum: de quibus alibi agendum.

Vers. 30. Definitur in Rege volucrum. Iterum notandus interrogationis modus, An ex ore tuo attollit se Aquila? i. e. ad mandatum, & verbum potentiae, quo omnia portes? Paucissimis ad hanc pericopam defungi erit. Volatum altissimum celebrat proverbium איהם עי אפלאק Aquila in nubibus. Apud Arabes sic effertur اذنع من عقاب الجوى

Magis inaccessus quam Aquila nubicola. Exstat in Carm. Jbn. Doreid. de Regina Mesopotamiae, Zenobia,

وهي بين عقاب لوج الجوى اعلي من نبتهمي

At-

31 סלע ישכן ויתלונן על-שן-
סלע ומצודה :

32 משם חפר אכל למרחוק עיני
ביטו :

33 ואפרחו ועלעו-דם ובאשר חללים
שם הוא :

34 ויען

31 In petra tentorium figit, & pernoctat: super dente petræ, & rupis.

32 Inde effodit cibum; inde e longinquo oculi ejus vibratam tendunt aciem.

33 Et pulli ejus lambendo hauriunt sanguinem: & ubi loci strata cadâvera, ibi ipsa.

34 Et

Atque illa inter Aquilas nubicolas celsissimum tenens gradum.

Alia, & plura, pleno modio admensus Boch. H. 2, 170-173.

Vers. 31. Grandi figura enunciatur, *Petram habet tentorium*, vel *in petra tentorium figit*. Non de nihilo additus mox *Dens petræ*; i. e. *Eminentia inaccessa*. Tales captat Aquila, ad *nidificandum*. Ad Boch. p. 173. In *Diw. Hud.* descripta *excelsa Rupe cum Naso in Culum prominente*, exaggerandi causa adjicitur:

من فوقها انسى وتحتها
اعنسى

Sursum aquila nidulantur, inferius versantur capræ.

Vers. 32. Sublimis dictio; *inde sudit escam*, pro *vestigat oculis exploratoribus*. Eam sustinet addita formula; *Inde e longinquo oculi ejus vibrant*. i. e. *haud secus acie vibrante attingunt res*, quam si *propinque* forent. Hinc adagium, *أبصر من النسس* *Acutior visu quam Aquila*. Nempe, ut *Damirius* apud Boch. H. 2: 174. refert, *vel a quadraginta parasangis cadaver oculis rimatur*. Illuc redeatur.

Vers. 33. Clausula decentissima in nobili proverbio; *Matt. 24: 28.* & *Luc. 17: 37.* ad sublimem sensum traducto. Verbum *יעלעו* *lambunt* vel *sorbent* ex conjectura reddi solet.

Vetres in eo hærent, & variant. Recentiores a

לוע *glutivit*, in *Pibel ילועעו*; unde per *metathesin יעלעו*. Insolens: nec *לוע* *sorbendi* vel *lambendi* habet potestatem. *Aben Esra* ex *עלעו* *costu*, *Chald.* pro *צלע* apud *Dan. 7: 5.* elicit *excoctant sanguinem*. Debuisset potius contrario adpectu dare, *incoctant sanguinem*, ad *costas usque se distendant* eo. Usuum hunc

Arabes subjecere suo *צלע* *צלע*, quod inter alia apud *Gol.* est, *Ad satietatem repleri, cibo & potu ad costas usque distendi*. En aliud. *עלל* est *iterato bibere*: unde forma *quadrilit. יעלעו* *affatim bibunt ad satietatem*. Inde extrito *ל* *exire potuit יעלעו*. Tale est *גלגתא* *Golgotha* pro *Golgota, Cranium &c.*

Omnium simplicissimum fuerit *Thema עלע* statuere, & quidem *ὀστροπικισμῶν*, quale *ولع* *ولع*, quod est, *inserta lingua in aquam, eaque motitata lambere, & sorbere*. Id *Hebrais* *ילק*, & *לקק*, in *canibus*, aliisque.

Sonus ipse *Originem & vim* prodit. Sic ad *Lambere tandem, & sorbere, cum motu Lingua, strepituque, redimus*. Id ferme verum dixerim. Nempe *Pulli Aquilini*, hoc verbo adhibito, comparantur cum *Canibus in sanguinem avidis*. *Græcus Cothurnus Aquilam* vocat *ἄνδρ Διὸς ἄνα* *volucrem Jovis canem*. Videbis *Æsch. Agam. 139.* ibique *Staul.* nec non *Prom. Vinct. 1020-1024.* ubi grandiloquentiam reperies *Orientali cælo, quam Græ-*

34 Et respondit Jehova Jobo, ויען יהוה את־איוֹב ויאמר : 34
dixitque.

35 An fat multum apud Omnipotentem castigationis? Redargutor
Numinis respondeat ad hocce. 35
אלוה יעננה :

36 Et ויען 36

09, propiorem. Alia, quæ hic curiose discutiti possunt, repetantur ex *Microz.* 2: 174. 175. Adeatur & *Plin.* L. 10. 3 ubi *Sex Aquilarum genera* indicantur: de quibus fufe *Gesn.* Commune omnibus nomen נִשָּׁר *offi-*
נִשָּׁר. Species in Sacris notatæ פֶּרֶס *offi-*
פֶּרֶס, & עֲזַיָּה *Melenaetos* sive *Valeris*: de quibus : פֶּרֶס consulendus p. 185. 188.

Vers. 34. Novi Capitis initium hinc ducunt multi, ansam præbente solemnî illo ויען *Et respondit*, in principis capitum. Commodior tamen nobis visa ratio, quæ hos quinque versiculos præcedenti convictioni annectit. Potuissent etiam per se integrum constituere Capitulum; ad effectum primæ hujus Actionis, transitumque ad alteram, indicandum. Aliquantisper sermonem Dei ihibitum, ut cum tot interrogationibus obrutus esset *Jobus*, respondendi ei spatium relinqueretur, omnino cum *Merc.* exultimarem. Nonnihil distulit *Schmid.* sed ita ut liberam faciat optionem. Eam & nos facere æquum.

Vers. 36. Simplicissima sententia multam passâ distractionem. *Vulg.* I. Numquid qui contendit cum Deo tam facile conquiescit? Utrique qui arguit Deum, debet respondere ei. Tria incommodiora. 1. רִיב a רִיב, contendens. 2. יָסוּר facile conquiescit, unde exsculptum, non liquet. *Merc.* conjicit lectum fuisse יָסוּר *re-*
cedet? Similiter *Vavass.* nisi quod יָסוּר *sub-*
stituat. Sed quidni ex *Niph.* יָסוּר retroage-
tur? Neutrum aptum. 3. יַעֲנֶנָּה *respondebit*
ei, quasi יַעֲנֶנּוּ. Non dissimile quid II. de-
derant LXX. μή μὴ ἐπὶ τὴν ἀποκρίσιν ἐκλάσῃ; &c.
Num judicium cum Omnisufficiente declinabit?

&c. רִיב item pro רִיב *Lis*, & יָסוּר pro
יָסוּר. Parum limpide III. *Merc.* Num conten-
dens cum Deo, castigabit eum? arguens Eum,
respondeat ad illud. Sumit רִיב in 3. *prat.*
kul, ex quiesc. med. & יָסוּר in *sup.* kul

a יָסוּר castigavit, ad normam deficientium prima *Jod.* Ilte defectus in hoc verbo nusquam. Sensus impeditus, & exilis, qui vix ulla specie se commendare queat. Speciosius IV. quod ex *Ab. Ezra* & *Kimch.* adduxit, An contendere cum Deo eruditio? &c. ut רִיב sit *infin.* kul, & יָסוּר item *infin.* Pib. pro יָסוּר, vel *subst.* ex illa conjug. descendens.

Ita *Pagn. Calvin. Belg. Cler.* Id iterum varie exponitur. *Codurc.* V. maluit, num contendere cum Deo est erudiri? Hoc ad sensum *Hieronymi* miro flexu revocavit. Multum diversus VI. *Boldac.* An non contendens cum Deo meretur castigationem? Vicinus *Schmid.* VII. An contentioni cum Deo defensio est? num arguens Deum respondebit super hoc? Cl. *Reim.* VIII. laudat ex *Starck.* יָסוּר ad formam גִּבּוֹר, ut sit, num contendere decet cum Omnipotente castigante? num corriprens Deus, rationem reddet illius? At *Reim.* ultima sic effert: Accusans Deum ad hæc respondeat. Eandem hanc formationem & יָסוּר captavisse videntur *Jun.* & *Trem.* IX. dantes, non a רִיב, quo superiora omnia nitebantur, sed a רִיב, satisne contra Omnipotentem contumacem esse quemquam? *Increpator Dei respondeat ad istud.* Ita יָסוּר *Contumax reprehensor*; vel etiam ex *infin.* Pib. contumacius reprehendere. Cl. *Cocc.* X. a רִיב in *multitudinem* tenens, יָסוּר derivat a יָסוּר in *sup.*

: ויען איוב את־יהוה ויאמר :

36 Et respondit Jobus Jehovah, ac dixit.

הן 37

37 Ec-

fat. Niph. in h. f. An exuberantia quæ cum Omnisufficiente, transmigrabit? i. e. Efficieturne, ut Omnisufficientia a Deo recedat ad alium, ad hominem? Est longe adductum: nec רב multitudinem ita absolute usurpatam, verisimile. Curæ postriores Lexici offerunt propterea, An majoritas apud Deum amovebitur? An Deo detrabetur, ne major sit omnibus? Simpliciter, clare, diserte XI. Doct. Tigur. Satisfæ rationum allatum est ab Opt. M. ad te convincendum? ad quod respondere illum oportebit, qui cum Deo altercari vult! Secutus Ill. Grot. exhibens, Satisfæ a parte Dei argumentorum allatum est? Nec aliter Episc. Eliens. Contimili ratione Eleg. Crinsoz. An Omnipotens satis jam questionum posuit? Respondeat nunc qui cum Deo disputare volebat. יסור Con-

vidtio, sive, evidtio adversæ partis, ad os ei obturandum, statim in hac serie sua se luce insinuat. הרב est formula solennis, qua multum tibi, dicebant, pro sufficit, sat est. Ita Deut. 1: 6. רב לכם Multum vobis sedere &c. pro satis superque sedistis &c. Iterum Deut. 2: 2. Num. 16: 7. Eszech. 44: 6. Pari modo dixerunt, רב לי Multitudo mihi, vel עמי

penes me: pro satis superque adest mihi. Hinc Jan. An multitudo penes Omnisufficientem evidtionis? An satis superque te convicisse videor tue imbecillitatis: qui ne unius quidem rei naturalis tibi propositæ, vim, indolem, agendi rationem, perspicias? Qui Deum in congressum evocasti, hæc primum resolves. Qui se Deum illo in congressu redarguturum esse distabat, respondeat ad illud, quod in omnibus hisce questionibus positum: atque tunc demum de Sanctitate, & Justitia mea, aliisque materiis, infinitum quantum sublimioribus, se mecum in disputationem immisceat.

Vers. 36. De prima hac Confessione Jobi non unum judicium ferri video. Rabbini I. multum in ea requiri censent. Et Aben Esra quidem I. ita calculos ponit, ut aliquis contumacia Nostro adspargatur; qui non nisi coactus

Dei novissima interrogatione, os resolverit in verba minus congrua, & decentia, quibus se ulterius Deo responsurum neget, quod jam factis Causam suam egisset. Mitius paulo, & argutius, R. Levi 2. duo illa V. 38. exponens, unum trahit ad afflictionem piorum, de qua sibi satisfactum abunde innuat Noster, per sermonem Elibui, a Deo continuatum: alterum autem ad felicitatem impiorum, de qua etiamnum hælitet: illique scrupulo eximendo destinatam alteram Dei orationem, quæ incipit a superborum eversione & ruina. In alia omnia discedit Merc. II. existimans Jobum simpliciter culpam suam, & loquendi imprudentiam, agnovisse, ita convictum, ut nihil jam scrupuli remaneret, sive in afflictionibus piorum, sive in felicitate impiorum. Cujus enim tanta sit ubique providentia, ut nuspam injustitiae, aut rei temere factæ possit argui, ei in hominum judiciis nil iniqui tribui posse, sive bonos adfligat, sive malos prosperet. Ac si vel ad minimum eorum quæ Deus in rerum Natura facit, nihil cernat homo, utique cum in secretioribus Dei consiliis, judicisque, multo minus videre. Accedunt plerique: & Cl. Schmid. nihil in hac ingenua confessione desiderari censet. Ad Cap. 42: 1. tamen dicet, Jobum plenius errorem & peccatum suum agnoscere, & seriam profiteri poenitentiam, quam in cinere & pulvere agat. Profecto utramque Confessionem contendenti admodum notabile discrimen in oculos incurrit: atque posteriorem priore multo cumulatiorem esse apparet. Hinc media via III. magis placeret, quam Jun. & Trem. verbulo indicant; Confessionem vocantes singularem ad superiorem Dei propositionem, non autem integram, ut Cap. 42: 1. Movet me 1. phrasium in primo hoc responso ratio restrictior, quam pro plena & completa agnitione culpæ, cum sui ipsius condemnatione. 2. Repetita Dei instantia, & aggressio, acrior quam præcedens, & quidem e Turbine, cum novis Phenomenis, terrorem incutere aptis. 3. Non videtur post ingenuam sui condemnationem obiecturus fuisse Deus, quod Cap. 40: 3. severius quam ante intonatur. Minus etiam 4. quadraret tunc insertio illa Cap. 41: 1. 2. quæ audaciores illi Spiritus, quibus se innocentie

E e e e e

. sue

37 Ecce vilis sum! quid responderem Tibi? manum meam appofui ori meo.

38 Semel locutus sum, sed non respondebo, & secundo, sed non addam.

ſua fiducia abſipi ſiverat Noſter, ab ipſo etiam Deo directe reprimuntur. Accedit 5. quod tota hæc digreſſio in formidoliſſimorum Animalium deſcriptionem, hinc videatur pendere, atque jam concinnum, & plane admirabilem connexum adipiſcatur, cum reliquis partibus hujus Libri: ut ad Cap. 40: 10. plenius oſtendere conabor. Hæc tamen ita propono, ut melioribus calculis me concedere paratiſſimum profitear.

Verſ. 37. Ad verbum קלותי variatur non-nihil; quod notio ejus anceps ſit, vel ad levitatem, vel ad vilitatem. Prius tenet *Vulg. I.* ſatis ſcite, & rotunde, dans, Qui leviter locutus ſum respondere quid poſſum? Secutus *Luth.* quem *Schmid.* contendens, *Jobum* nimis leviter, & temere, ex impatientia, & inſipientia, exiſſe, & locutum ſe conſiteri. Citat *Vir Doct.* pro facto temerario *Gen. 49: 4.* & *Jer. 3: 9.* Prius non קל, ſed כחו præfert. Poſterius קל זנותה famam ſcortationis ſonat potius, quam temeritatem. Non negaverim interim, קלל etiam habuiſſe notionem temeritatis, ſed קלותי absolute temerarius ſui hic exponere non ſuſtinerem. *Merc. II.* *Eu vilis & abjectus ſum, quid tibi responderem, cujus tanta maieſtas, tanta opera?* Sic plerique. Plenius *Cocc.* cum luſu venuſtiore: *Sibi tribuit קלות vilitatem, ut Deo רב magnitudinem & כבוד gloriã. Abnegat dignitatem, virtutem, ſapientiam ſuam; & Dei gratiam, potentiam, & ſapientiam, abundantiffime in ſe exercitam, recognoviſcit. Se declarat קל, Deum מלך עדין וקדוש.* Si *Jobus* plenam culpæ agnitionem hic præſtuiſſet, pronus amplecterer. Reperto *Nab. 1: 14.* absolute poſitum קלות eviliſti, ad ſummam vilitatem redacta

37 הן קלתי מה אישכך ירי שמתו למורפי :

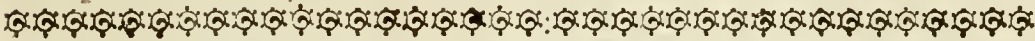
38 אחת דברתי ולא אענה ושתים ולא אוסיף :

et, per plagas ignominioſas. Hoc III. intendiſſe videtur *Ab. Eſra,* quum a קלון ignominia hunc locum explicari poſſe monet: q. d. ignominioſiſſime tractatus ſum: quid responderem Tibi? &c. Aliquid contumaciæ hoc ſpiraret: niſi forte necdum penitus ſedati doloris hoc verbum appellare fas ſit. Malim tamen, vilis ſum. Agnoſco infinitam inter me & Te, O Deus, diſtantiã: Te Creatorem potentiſſimum; me creaturam contentam, & abjectam. Non eſt ergo quod Caſam meam contra tantam Maieſtatem tueri coner. Nummi Tuo debita veneratio exigit, ut me in ſacrum potius ſilentium tradam, ac configam, quam ut ulterius diſputem pro innocentia, quam unus omnium intime noſti. Sequentia hunc ſenſum invitãnt: Quid respondebo, vel responderem, Tibi? Eſt attoniti, & percuſſi magis, quam plane conviſi, & ſemet condemnantis. Item, Manum meam ori appono, eſt ſubmiſſio reverentiæ plena inferioris e. ga ſuperiorem, cujus Maieſtati ſe concedere fatetur: vel & ſtuporis attoniti, nec verba invenientis. Ita *Cap. 21: 5.* & *Cap. 28: 9.* ſupra.

Verſ. 38. Confeſſionem non omni ex parte tam liberam, ingenuam, completam, quam Deus exigebat, arguit etiam hæc pars reſponſionis. *Vulg. I.* paulo ſolutius: unum locutus ſum, quod utinam non dixiſſem; & alterum quibus ultra non addam. Variæ ad hæc conjecturæ enatæ. *Philipp. 1.* acumini ſuo fidens duas enotat ſententias, quas ex ore emiſſas nolleſt Noſter: alteram ex *Cap. 7.* *Eliſit ſuſpensionem anima mea:* alteram ex *Cap. 9.* *Si flagellat occidat ſemel &c.* Duas alias indicavit *Cajetan.* apud *de Pined.* reperiundas: ut & 2. quod *Gregor.* designari velit tempus ante & poſt calumnitatem. *Saucl. 3.* ſatis confidenter, unum, in quo modeſtiam non ſervatam fatetur, eſt quod cum Deo congredi voluerit? alterum quod gravius ſe punitum dixerit; quam par erat. Quid *R. Levi* viderit 4. ad

Vs. 36. tacitum. Contra Merc. II. Semel atque iterum ne ita crude intelligas, quod unum aut duo tantum in Deum dixerit, sed quod sapius in Deum sit locutus, dum adversus socios integritatem suam mordicus tueretur. Significat ergo se aliquoties eodem regressum, non ultra tamen tale quid commissurum. Subscribunt plurimi: additque Cl. Schmid. Jobum nihil extenuare, sed ingenue confiteri se sapius in verbis suis errasse; nec quicquam in hac confessione desiderandum. Atqui desiderasse aliquid videtur Deus: & ipse Vir Doct. postremam confessionem agnoscit plenioram. Mihi quidem III. semel iterumque nec restricte nimis, nec sane admodum laxè, sumendum, & aliquid vel excusationis, vel extenuationis, præ se ferre, videretur: q. d. Fateor me in quibusdam imprudenter locutum: nempe vincebat dolor, animabat cause Justitia; aliquid relaxationis oppresso pectori datum: sed non responsabo ultra: neque pergam contendere cum Numine, quod viarum suarum rationem, captu

omni superiorem, nemini reddere tenetur. Sentis aliquid, non contumax illud quidem & rebelle; sed tamen necdum tam submissum, tamque tenerum, quam quod in novissima confessione relucet. Qui ad Libri hujus universam Oeconomiam, ejusque dispositionem exactissimam, attenderit, in hoc primo Jobi responso non ulterius progrediendum esse, facile largietur. Sincera Sanctissimi Viri pietati, & virtuti, nihil hinc decedit, quod non ad vere paternas hæc Dei convictiones, infinita clementia temperatas, semet protinus in saccum & cineres prostraverit, atque talem defensionem sui ut illegitimam, & Deo injuriosam, condemnaverit. Scilicet qui per varios gradus in tantam audaciam, ex optimæ causæ fiducia, implicitus fuerat, inde non nisi per varios gradus convictionum ab Elikuo, ab ipso Deo, admotarum, potuit explicari: Sapiencia Numinis ita rem hanc moderante; ut Opus gratiæ vorticordiæ, & victricis, in Jobo sensim ad officium revocando, tanto illustrius resplenderet.

CAPUT QUADRAGESIMUM.

מן יען יהורה את-אינב מ
סערה ויאמר :

Vers. 1. **E**T respondit Jehova Jobo ex turbine, & dixit.

אור- 2

2 Ac-

Vers. 1. Quæ generatim ad modum Apparitionis hujus pertinent, Cap. 38: 1. discutâ. Speciatim dispiciendum, cur denuo ex Turbine instetur, atque longissima fiat egressio, qua ad vivum depinguntur duo formidabilissima Nature portenta, titulo Behemothi & Leviathanis insignita. Inverecunda sententia I. quorundam, qui cum Theodoro Mopsuesteno duo hæc capita adulterina censent; quum Oeconomia Libri ea aperte requirat; & nobilior sit, sublimiorque, character dictionis, quam ut a mala manu potuerit proficisci. Rabbinii ferme II. existimant, Jobum necdum fractum, atque ex parte saltem adhuc contumacem, altera hac Actione fuisse conterrendum; ut

Deo victis præberet manus. Contra Merc. III. Nos hæc, inquit, non tam ad coarguendum Jobum, qui plane jam victum sese agnosceret, & culpam suam confessus erat, adjecta putamus, quam ut magis ac magis confirmaretur ad Dei potentiam, & providentiam agnoscendam &c. Consimiliter plurimi. Media via IV. Calvin. Conc. CLIV. Mirum videri possit, quomodo Deus Jobum iterum modo formidabili alloquatur; quomodo ipsum ad certamen provocet, ejusque arrogantiam irrideat, cum ipse jam in se prostratus fuerit. Sed in eo animadvertitur, quum nos humiliati sumus, esse adhuc reliquias aliquas superbiæ, in nobis occultæ, quæ non apparet nisi coram Deo, & qua nos ab Ipso purga-

2 Accinge, age, sicut Vir lumbos tuos; interrogabo te, & notum fac mihi.

3 Numquid etiam irritum facies iudicium meum? condemnabis me, ut iustus sis?

4 Et ואם 4

ri oportet &c. Nempè semper sunt aliqui recessus in corde: Deusque etiam in iis qui se cupiunt subicere aliquem morbum arcanus cognoscit &c. &c. Hæc cum nostro calculo ad Cap. 39 paulo ante posito conveniunt. Nimirum acumen Rambani, qui ex omisso He *Emphatico* in סערה, quod Cap. 38: 1. aderat, colligit, hunc alterum turbine non tam vehementem fuisse. Non multum etiam tribuere autem suspicioni Erod. de Pined. hæc secunda Di oratione Turbinem involuisse, & perstrepuisse vehementius, forte etiam ad maiorem terrorem, & potentie Divinae illustriorem significationem instaurata fuisse totitrat, & aliquam speciem splendidissimam objectam oculis Jobi, qua representaretur Deus speciosis indutus vestibus: tum etiam excitatus turbine multus pulvis impetu concursantium ventorum, quo facies Jobi, & aliorum ibi adstantium, oblueretur. Hæc Bolduc. non nimis æquus in Pinedam, deridet. Ego in medio, ut proposui, ita relinquo: aliquid ad Cap. 42: 5. de media parte hejus conjecturæ disceptaturus, num visibilis species Majestatis Divinae oblata fuerit Jobo. Quorsum porro Behemothi, & Leviathanis, illæ amplissime descriptiones spectent, ad Ps. 10. commodius disquiretur, enucleata primum introductione, quæ istis picturis mirabilibus præfixa, simul verum earundem scopum haud dubie figere, & pand re, apta.

Vers. 2. Recurrunt hic eadem omnia, quæ ad Cap. 38: 3. dedimus. Tenemus cum Mercero acrem, sed amicam, Ironiam. Cl. Cocc. ait, partim ironicam, partim metaphoricam esse iustionem. Quatenus ironia sit, excitari nostrum ad virium suarum, iulicunque, abnegationem: quatenus metaphora, ad virilem in Deo filuciam, & confessionem Judicii ejus. Sequentia arguunt, meram esse ironiam, qua denuo pungatur Nolter, ad nimios ejus spiritus compitum n.los. Colligimus inde, eos necdum

2 אורנה כנבר הלציק אשאלך והודיעני:

3 האף תפר משפטִי תרשיעני למען הצדק:

in totum refeditse; atque confessionem priorum magis Reverentie iuste, injuriam, quam pro Arbitrio injunxerat suprema Majestas, conçoquere, & ex animo delere, parare, quam submissionis absolutissima, semet condemnantis: & Dei vias Justissimas agnoscentis, etiam tum, quum innocentiam ipsam in fornacem mitti gravissimarum tentationum.

Vers. 3. Habes simplicem, & cominodam, uxorim; in quo expediendo multa a multis tentata. Origen. Chrysof. alique Græci I præantibus LXX. aliquid admodum mite hinc elicuere; putasne me aliorum hæc tecum egisse, quam ut tu iustus declareris? In hunc sensum plura dicit de Pined. Rectius Vulg. II. Numquid irritum facies iudicium meum? & condemnabis me ut tu iustificeris? Hoc Gregor. Philipp. Thom. Nicol. Latini fere omnes, ita accepere, ut verba sonant, Nostrum nimis tendendo pro innocentia sua, Divinae Julitæ, & equitati detraxisse &c. Nimis durum visum Pineda ita III sensum remollienti, irritum facere iudicium Dei, non tam esse, iniquitatem Deo tribuere, quam illius decreti, sententiæ, juris, mensuræ, stabilitatem, & firmitatem infirmare, quasi Jobus querimoniis suis in surum calamitatis, qua ipsum adfecerat Deus, mutatum, & immutatum ire voluisset. Vicinum IV. quod Doct. Tigur. dant, Numqui. Presides a me iudicata? &c. Pressius in vim particulæ הגם instans Merc. V. Non satis tibi est iustitiam tuam defendere, nisi & me insuper ut injultum accuses? id quod facis quum me tibi inimicum quereris, & te supra modum cruciari ais. ׀ Etiam emphasin habet, & nescio quid urgens. Ex mente Cl. Cocc. VI. ׀ connectit hoc colloquium priori, h. f. si in gratia, & provisione boni, me accusare non putes; an saltem iudicium meum culpabis, quasi vel negligentia, vel despectione, vel

4 ואם-זרוע כאל לך ובקול כמהו

4 Ergone brachium, sicut Dei, tibi est? & voce, sicut ille, intonabis?

: תרעם :

5 ערה-

5 Or-

vel *κακότητος*, vel malitia male judicem; vel iudicium ob impotentiam, aliamve causam, non exequar? Qui iudicium Dei non laudat per omnia, is necessario aliquid istiusmodi reprehendit, sibi que adeo iustitiam arrogat. Cl. Schmid. *תפס* *גם* insistsens VII. Omnium optimum videtur, inquit, Dominum primo concedere Jobo, quod Iustitiam suam contra Socios ipsi defendere licuerit: sed secundo reprehendere modum defensionis, quo eo usque sit progressus, ut ipsum *l. e. m* & iudicium ejus accusaverit. Admitti possit, nisi Vir Doct. iudicium illud Dei exponeret de Ordine Salutis hominibus constituto, quem Jobus culpasset, quasi melior esse potuisset, imo debuisset. Convenienter Hypothesi id repositum & heic: sed nego hanc fuisse causam querelarum: aut id Nostro unquam in mentem fuisse. Adacter dico, nimis ille injustus, importunus, atque adeo jejunus fuisset Cavillator, & Criminator viarum Dei, si Ordinem Salutis tanta querelarum tempestate onerare sustinisset; atque ad beatam immortalitatem evadere per crucem, & afflictiones, nimis iniquum, & acerbum, iudicasset. Teneo VIII. iudicium Dei eo sensu, quem plerumque exerit, & existimo Nostrium nunc ad finem, & exitum, hujus certaminis castigari, quod non contentus innocentiam suam, & suum *מישפט* iudicium, acerrime defendisse, (quod salva veritate poterat, quin debebat) eo usque æstu disputandi se abripi siverit, ut Deo *מישפט* iudicium suum detractum iverit, quasi se Iustum esse & innocentem obtinere non valuisset, nisi Deum quodammodo condemnasset, atque in hac Causa æquitas, & iustitiæ, rationes non servasse erga Religiosissimum sui Cultorem, contendisset, & magnis paratragediationibus urfisset. In eo gravissime peccatum fuisse a Nostro, cetera insontissimo, nemo dubitat. Hoc jam prima confessione necdum satis rotunde ab Eo agnosci, neque gravitatè delicti illius hanc pœnitentiam restrictiorem respondere, circumstantias omnes expendenti non difficulter liquebit. Habes rationem, cur heic

loci demum ista taxatio inferatur, quam primæ orationi intexendam potius fuisset, aliquis diceret. Sed revera justior hæc sedes: quod ad convictiones illas tam acres simul, simul mites, & infinitam bonitatem spirantes, necdum cor Jobi penitus colliquefactum, atque in lacrymas pœnitentiæ effusum fuisse, appareat. Hoc autem revera erat suum iudicium, *מישפט*. Jus, cum imminutione & infractione iudicii *מישפט*, & juris, Divini, velle obtinere, & Deum quodammodo condemnare, quod Religiosissimi sui Cultoris virtutem, pietatem, innocentiam, nimis duriter, & injuste, tractasset, tam fœdis plagis objiciendo cum, qui præmia, piis promissa, cumulatissime se recepturum expectarat. Ad rem, in hoc postremo membro, de Pineda. Itane vero necessarium putas iudicium meum nota aliqua iniquitatis adfici, si ia declarandus sis innocens? Atqui bene stare potest mei iudicii æquitas cum tua Innocentia. Non pugnat in meo iudicio Sanctitas cum arumnis. Hæc prejudicata videlicet opinio non Tresviros, non Elibaam, tantum occuparat, sed & ipsum Jobum transversum egerat; qui nunquam ad tam graves expostulationes cum Deo processisset, si mala sibi immissa non ad pœnam, sed ad probationem virtutis, coronamque Capiti ejus tandem imponendam, pertinere feivisset.

Vers. 4. Miris fidiculis Origen. I. hinc elicit præconium virtutis Jobæ, quasi in vincendo Satana se fortissimum & Divino quodam brachio præditum probasset. Græci nempe dederant cum interr. *ὁ βραχίονας οὗ ἐστὶν ὁ θεὸς καὶ κρείττους*, &c. quod ille in contrarium sensum rapuit: sequentibus ita illuc detortis: *Adversarius meus devicisti. Accipe ergo coronam. Indue splendorem: triumphas hostes superbus; esque pedibus tuis obtere* &c. Nihil alienius a serie; quæ castigationem præfert, non laudem. Sine interrog. II. Vulg. longius producta periodo ad Vs. 9. *Et si habes brachium, sicut Deus, & simili voce tonas: Circumda; tibi decorem &c. Disperge superbos &c. Respice &c. Absconde eos*
E e e e e 3

in pulvere &c. Et Ego confitebor tibi &c. Pericope sic ordinata varie exponitur a Latinis. Philipp. alique 1. *Stultum esse cum Deo contendere illum qui divina virtute indiget ad salutem suam; ejusdemque ope ad feros hostes qua demones, qua homines, vinculos.* Propius scopo Thom. Aquin. 2. *Non debere hominem gloriari de justitia sua, cum non possit suis sibi viribus salutem prestare.* Præverat Gregor. *Si potes hec terribilia facere, ut Ego, tibi, & non mihi, deputa omnia bona quæ fecisti: sin non potes; liquet quod a reatu nequitie tua te virtute liberare non vales.* Nutat 3. hoc Sanctii. *Ille solus poterit cum Deo de Justitia, aut de potenti virtute, contendere, qui paria Deo possit: Hoc non potest Jobus, ergo neque suam adversus illum innocentiam, & justitiam, tueri.* Non firmiore stat talo 4. illud Pinde, *vanos esse conatus Jobi, qui Dei Judicium irritum facere voluerit, quod Eo non sit superior alius Jdex: oportere proinde, ut Deo flagellanti supplicetur sine querimoniis.* Cum interrogat, negante III. *Mere. Habesne brachium quale Deus &c? ut mecum scilicet contendere audeas aut possis.* q. d. *ubi ea facere poteris, quæ Ego, tum te mihi parum agnoscam, & mecum tibi contendere licebit.* Quod si hec non potes prestare, cede & te mihi subijce, mea judicia, eorumque causas, non inquirens curiosus. Dubitanter Cocc. IV. *An tua est potentia illa per quam salvus es, qui poteris mille modis esse perditus? vel, an tu, aut ullus homo, habet potentiam, qua possit Deo resistere?* Longiuscule abit Crinsoz. V. *An vero, recognoscens meam perfectam justitiam, nihilominus resistere velles meæ potentie, tuæque voluntati obsequi?* Viresne tue meas æquabunt? Non caret hiatu VI. quod Vatabl. dedit: *Æquasne Deum viribus? i. e. Deus est potentissimus; fieri ergo nequit ut non seruet hominibus justitiam.* In vicinia Schmil. *Consutatur accusatio Jobi argumento a summa potentia petito, cum qua pari passu ambulet justitia; ita ut ubi summa potentia, ibi etiam summa justitia & sapientia sit: & contra.* Tangendus VII. conatus novus, in nova Explicatione Libri Jobi ad Methodum Patrum, quæ prodit Paris. ante quadricennium; cujus copia mihi hæc diebus contingit. Censet Doctill. Auctor Jobum in suis hæc calamitatibus immeritis personam gessisse Mediatoris nostri; atque propterea tam graves, & acerbæ, querelas, de plagis innocenti inflatis, misuisse. Est Vetus Hypothesis: cui

superstruitur *Mystica* valde, & *mere Allegorica*, interpretatio, horum postremorum capitulum. Loquens nempe hic inducitur *Dei Filius manifestandus in carne*, qui *Jobi querimonias sedet*, quin *audacias compestat*, quod quamvis *typum sustinuerit Mediatoris in passionibus illis & vexationibus*, quibus objectus fuerit; nequiquam tamen ipse sit *Mediator*, ac *Redemptor generis humani; tantæque dignitatis, ut jure conqueri potuerit de acerbitate malorum in se immisorum.* Versui nostro inde hic sensus subjicitur: *An tu poteris forti brachio sternere principem hujus seculi, eamque terris expellere, prout Cælo præcipitatus fait? Non absurde quid reperio in Glossi. Ordin. in qua Brachium Dei habere, exponitur Filium operantem gignere; & voce tonare, item, consubstantialem sibi Filium mundi terribiliter demonstrare.* Quantis incommodis *Mystica* illa Hypothesis laboret, exequi non vacat. Eam quoque non aliam ob causam attigi, quam ut occasione ejus monerem, a *Litera* propterea in sublimiorem hunc campum transirentem videri, quod variæ, & diuina, expositiones vix darent ubi pes figi posset. Certe in iis, per quæ ante ivimus, nihil adhuc tale comparuit, in quo satis tuto acquiesci posse videatur. *Materia, series, Oeconomia Libri*, hunc mihi sensum VIII. suggessere, *resutari* nunc illam partem *querimoniarum Jobi*, quibus *sibi injuriam a Deo illatam, & jus suum eversum*, contenderat summa cum animositate, & exaggeratione. Illos animos, qui necdum *plane confederant*, nunc porro graviter non minus, quam clementer, reprimit Deus, ironia aculeata rogando, *Ergone brachium tibi quale Deo, & voce, quali ille, tonabis?* Itane vero *Talis tu, cui Ego, ut æquali meo, majorem debuerim reverentiam, quam ut Eum, pro meo arbitrio, ad tempus, miseris obiectarem?* Tantane persona *Tua*, ut non suffecerit *Tibi, Justitiam, & Innocentiam*, contra calumnias defendisse *Amicorum*, sed etiam *me condemnare* vel debueris antea, vel nunc etiam *pergas*, per minus rotundam hanc submissionem, qua *Majori concedens* videlicet, *causam Tuam meliorem, atque vim, injuriasque, Tibi a me factam, non obscure innuis.* Hoc toties a Nostro dictum fuerat, & quidem contentiosissime, ut reliquias illius cogitationis ei hæsisse, nil mirum sit. Addere ausim, ni hoc statuatur, postremæ huic *Acti*oni nervum quodammodo adimi: quorsum

5 עדה-נא גאון וגבה והור והרר
תלכש :

5 Orna te, age, magnificentia & celsitudine; majestatem & gloriam induas.

6 הפץ

6 Ef-

sum enim tam *acres ironia*; tam *fortia tela*; tam *gravia*, ut sic dicam, *arma Dei omnipotentis*? si *Jobus* præcedenti illa confessione totum hocce quicquid erat fermenti ex animo delevisset. Plura ad *Vs. 9.* subsereuntur. Concludo, hæc videri proximam, & justissimam, rationem connectendi: *Jura tua a me imminuta, & eversa, conquestus es.* Et *quænam illa Jura?* An forte omnia *Tua* mihi non debes? *Ecquid independens* aliquod *Numen* es? *Ecquid brachium* geris quale *Deus*? & *simili voce*, *Majestatis* pleni, *in:onus*? *Sentis aculeos* Deo dignos, & cordi *pietissimo* perfarando unice aptos, quibus eidem intime insinuatam, & infixum, qui *Deo dicam* scribit *injuriæ* tibi *illatæ*, *semet* quodammodo *Deum* *facere*; & *supremam* sibi *arrogare* *Majestatem*.

Vers. 5. In hunc sensum apertissima jam instantia. *Orna te, age, magnificentia & celsitudine &c.* Hæbes *Divinitatis Characteres*, per *congeriem*. Ex hoc potissimum loco suspicio oborta Erud. *Pinedæ*, quam supra attingi, de *Apparitione glorijsæ*, qua *splendidis ornamentis indutus Deus*, *Jobo sese obtulisset*; *inter tonitrua & fulgura evibrata*. Id spernere non ausim: non etiam pro certo admiserim. Hoc indubitatum, denuo *acerrima ironia* feriri *Nostrium*, quod *Deum* toties in congressum deprecando, & provocando, in *magniloquentias* abreptus fuerit *parum decoras*, & *rationi* simul, ac *religioni*, directe *adversas*. Ex parte ad mentem nostram *Sanctius: Disceptare cum Deo voluerat Jobus*, & in eo congressu ostendere *innocentiam*, & *justitiam* suam: quod erat *superiorem* in ea *disceptatione locum tenere* velle. *Innuitur ergo, Jobum* in sua causa tunc *triumphaturum*, cum *aquale Deo brachium adferre*, & *similem* in tonando, & *fulminando*, *contentionem exerce*re posset. Addit *subtilius* hocce. *Tonare hoc loco idem esse reor*, quod *agere causas*, *magno ardore dicendi*. *Tonare enim & fulminare dicitur Orator*, cum *magno spiritu causam agit*. *Triumphantis autem signum*, induere *decorem*, i. e. *pretiosas & elegantes vestes*, *quales decent fortunam latam*,

& *triumphalem incessum*. *Erigi* in sublime, *est adscendere in triumphalem currum*, *gratulante*, & *plaudente*, *turba*. q. d. *Deus*, tunc *concessurum se esse Jobo palmam*, cum *purem nactus fuerit & in agendo virtutem*, & *in dicendo facultatem*. *Postrema hæcce* in *nimiam* abeunt *subtilitatem*. *Priora omnino ad rem* pertinent: nam *paterne jam*, & *graviter*, *ridet Deus* illas *animosissimas Jobi provocationes*, quas *Cap. 9. 13. 23. & 31.* late evolvimus; earum *absurditatem* *Nostro clementissime* ante oculos proponens, ut ad *clarissimam* hancce *lucem convictionis* altius in se descendere, seque *profundius* adhuc *Numini* submittere *disceret*. *Pulchra, & solida*, *observatio Cl. Cocc.* respici ad *Majestatem*, & *Magnificentiam* *Judicis*, *vestitu regio presidentis*, & *oculos præstringentis*. Hoc cur *subtilius* non tantum, sed & *angustius* vocet *Cl. Schmid.* non expato: nam *Sacræ Literæ* in eo vet *maxime* *Supremæ & Independentis Majestatis argumentum* collocant. *Concinunt phrasæ. עדה* affert *amictum*, & *paratum splendidiorem*, in *publicum cum pompa solemnem* procedentis. Cum eo rite confertum *לבש* *indui, vestiri*. *גאון* est *Magnificentia*, & *celsitudo* supra alios omnes *eminentis*. *גבה* est *altifrons majestas*. *הור* est *splendidum & gloria plenum decus*. *הרר* est *præcellentia gloriæ*, & *majestatis*, cui omnia concedere, ac *fascēs* submittere *cozuntur*: *Pf. 145: 4. &c. &c.* *Cuncta hæc sensum a nobis positum* evidenter adstruunt: quemadmodum ex *isdem* adfirmatur, & supra *dubitationis aleam* locari videtur, *universa nostra Hypothesis de Excessu provocationum Jobi*, quæ *cardinem* simul, & *Nodum*, *Tragædiæ*, lætissimum exitum *fortituræ*, constituunt.

Vers. 6. *Conspectus ille magnificus Numinis*, pro *Tribunali* *sedentis*, commendatur ex *subnexo exercitio gravium Judiciorum in superbos*, & *supremam Majestatem agnoscere*, ac re-

6 Effunde quaquaversum effervescentias Nasi tui; & adspice omnem elatum, ac deprime eum.

7 Adspice omnem elatum, ac contunde eum; & contere improbos sub fese.

8 Ab-טננם 8

vereri, negantes. Nempe summi Numinis est

Parcere subjectis, & debellare superbos.

Continuatur *Ironia*, in hunc sensum: *Si injuria tibi a suprema Majestate facta, ut contendisti, & tu Numen Sacrosanctum, ac inviolabile, geras necesse est. Effundo ergo in eos qui Majestatem tuam ledere ausi, Nasi tui irati, & indignationis pleni, effervescentias. Adspice acri oculis omnem superbe in te consurgentem, atque elatum; eumque ictu fulmineo sterne. Nescio quid glaucomatis hic offusum Codurco, quum ait, Dominum Jobo omnipotentiam suam proponere duplici argumento: quorum unum sit, e providentia in exitio improborum & superborum, alterum e creatione immanium belluarum, Behemoth & Leviathan. Hæc male cohærent. Gravius adhuc impingit, quum subnotare non veretur, Quod Dominus e Jobo querit, condemnabitne me? Id nunquam in animum suum Job induxit; extrema enim esset vesaniæ. Sed quia ita existimant Quatuorviri superiores, ab illa tam incipia sententia Dominus purgatum Jobum vult. Itane? ut Jobus absolvatur, Deo ipsi contradicetur, & quod diserte hic Jobo objectum, id in animum induxisse negabitur? Sed extrema id fuisset vesaniæ! Quid tum postea? An propterea negandum; & in frigidissimam sententiam detorqueundum, quod ipse Deus ad puriorem, & planiorem, confessionem summæ imprudentiæ, temeritatique, Nostro exprimendam, ei ante oculos proponit? Vesaniæ tamen vocabulo in Viro Sanctissimo lubentius abutineo; & dicam potius, id extrema fuisse imprudentiæ, temeritatis, & elationis, cui ipsi deprimentis, contumeliose, & ex medullis ejus penitus expellende, posterior hæc oratio destinata. Ejus introductio hæc, variis modis non tam explicita, quam applicita, cum reliqua serie*

6 הפץ עברות אפך וראה כל-

גאה והשפילהו:

7 ראה כל-גאה הכניעיהו והרך

רשעים תחתם:

colligari non posse videtur, nisi hos ictus Jobum ex obliquo petere, eique pœnas superbis certissime aliquando insligendis in memoriam revocari statuatur. עברות אף non sunt furores

iræ, si proprietatem Linguæ quæras, multo minus Radii iræ, quos adfert Cl. Schmid. sed

effervescentiæ Nasi: a formulis עלה אפו ascendit Nasus ejus, instar fluvii: & עבר אפו transivit Nasus ejus, extra ripas quali effervescentis, ad iræ, cujus sedes in Naso, impetum effusum, depingendum. Illi imagini responder verbum הפץ, cujus Thema פוץ

in Origine est excrevit, exundavitque, aqua. Tactum in Juvenil. & latius probatum L. 1. Orig. Hebr.

Verf. 7. Idem nexus, sensusque. Verbum הכניע quod deprimere, incurvare, humiliare, reddi solet, istam secundariam vim adscivit a כניע

contractis ex ariditate digitis, manibusve, torquuit, jacuit, impos basit. Inde הכניע proprie, contusis & contractis jacere fecit manibus. Splendida figura: cui succinit altera, Et הרך contere improbos subter se i. e.

Ita illorum celsitudinem solve, & tumorem tunde, ut laxatis nervis, dissipatis viribus, contusis artibus jaceant. Sic præclare Cocc. Thema non דוך, vel דכך, sed הרך, ut recte Merc. cognatæ hand dubie significationis: nec pugnat, quod olim protuli ex Arabia, ubi

הרך est diruit ædificium, montemve; idem quod כנע ut in Camuso an-

notatum; nam istud diruere palam a commi-

nuer-

8 טמנם בעפר יחר פניהם חבש

: בטמון

9 וגם־אני אורך כִּי־תושיע לך

: ימיך

10 הנה־

8 Absconde eos in pulvere pariter; facies eorum obliga in abscondito.

9 Tum & Ego confitebor tibi; quod salutem dextra tibi tua præstare valeat.

10 Ec-

nuendo & conterendo propagatum.

Vers. 8. Instatur in supplicia superbis inferenda, insigni accessione. Prius colon Merc. bifariam exponi posse censet, ut *Abde in terra*, vel sit, *manda sepulcro*; vel, in carcerem detrude. Posterius eligit *Cocc.* vel potius utrumque conjungit, *Occultare in pulvere* declarans *in carcere servare ad supplicium*. Neutrum textui satisfacere arbitratur *Schmid.* qui per tropum potius describi putat *dejectionem e sublimi splendore, divitiis, potentia, qua ita corruiant, ut in terram absorbeantur, nec quicquam de illis compareat, sicut quando gravia pondera ex alto dejiciuntur.* Est imago, quæ haud dubie etiam *Merc. & Cocc.* obversata, quatenus nemo dubitet, quin *abscondere in pulvere*, sit, generali usu, *ex alto dejicere, & prosternere in pulverem, Nasos illos Cælum elatos.* Isti jam ad spectui superaddendum vel alterutrum, vel utrumque; potius, illud, quo ad *pulverem mortis*, tanquam *Carcerem Dei*, superbissimos mortales detrudi inuitur. In eundem sensum explicuit *Merc.* & illud, *Facies eorum alliga in abscondito.* i. e. *Tolle eos de medio.* Cl. *Schmid.* etiam intra hos fines subsilit, subtilius premens *חבש obligavit*, q. d. *Tam alte eos deprime in pulvere, ut perpetuis tenebris obruti maneant, quasi facies eorum fuscis essent obligatae, ut videri nequeant, nec unquam inde emergant.* Ad eam rationem & *Vulgar.* dederat, *Absconde eos in pulvere simul, & facies eorum demerge in foveam.* Cl. *Cocc.* vadit ultra, & 1. quidem *obligare faciem* censet in *metaph.* dictum *a damnatis*, quibus *facies obnubebatur.* 2. *טמון*

refert ad *Tenebras loci absiti*, ex *Cap. 20: 26.* quasi notaretur *ⲉⲓⲓⲟⲩ ⲉⲩⲁⲓⲟⲩ ⲓⲛⲉⲩⲁⲓⲟⲩ* Jud. vl. 13. De *Diabolo* autem 3. ut improborum capite, iudicium hoc præcipue intelligendum autumat. Illuc etiam tendit novissima *Explicatio Gallica*, modo laudata. Ad *statum damnato-*

rum, ubi *æterno opprobrio opplenda superbiorum ora*, respici, lubenter admitto; nam *Mors illa prima, maledictionis plena*, qualis hic pingitur, in *Mortem secundam* præcipitat. Directe tamen *טמון* de *Fovea sepulcri* interpre-

tor, & quidem ut *Carcere tenebricoso summi Nutinini*, ubi jam *prædamnatorum vultus* velut *obnupti, & omni ignominia cooperti.*

Vers. 9. Verba plana: sententia neutiquam. *Vulgaris* ætliorem illam copulam cum *Vs. 4.* supra dedi; si talia præstare vales, tum & ego confitebor tibi, quod salvare te possit dextra tua.

Non aliter *Merc.* quamvis *ⲉⲛⲩ* *Vs. 4.* interrogative sumserit: quasi nunc tandem subsumeretur, *Hæc ubi feceris, de Te confitebor, quod tua potentia & robore te ipse servaris, alterius cuiuspiam auxilio non egens, sed tibi ipse sufficiens, ut Ego: utque tum quoque demum te parem mihi agnoscam, qui mecum certare & contendere possis.* Subtilius *Cocc.* *Argumenti vis noscenda.* Si is qui accusat Dei iudicium, salvus est cum aliis hominibus, maxime timentibus Deum, licet impotentibus eum elatis & improbis, oportet, si justa est Divini iudicii accusatio, ut is sua potentia salvus sit. Atqui is salvus est, & non sua potentia. Ergo falsa est iudicii Divini accusatio. Non fluit e limpidio; quomodo enim iam *Jobus salvus?* & quoniam illi improbi & elati *Jobum impetentes?* *Demonesne, an homines? Hostes, an Amici, sed calumniis onerantes?* Posterius nonnullis placuisse video; nimis durum sane; nec valde ad rem. Cl. *Schmid.* hæc ad *statum controversæ, an Deus sine jure, imo contra jus homines pios adfligat*, ita applicat: Si hæc facere valueris, tum confitebor etiam Ego tibi, quod potis sis tuam justitiam adversus me vindicare, & tueri; quam a me premi putas ordine salutis per afflictiones constituto. Posterius anputa, & non procul aberis a vero. Nempe qui in-

10 Ecce, age, Behemoth, quem feci tecum; gramen sicut bos comedit.

10 הנהינא בהמות אשר עשיתי
עמך חציר כבקר יאכל :

11 Ecce הנהינא

juriam sibi factam a summo Numine contendit, is Numen & Ipse habeat, Deoque patrem tum potentiam, tum justitiam, possideat, necesse est. Hoc sensu gravissime dictum, si talia praestiteris, tum confitebor & Ego tibi, quod Divino polleas brachio, atque ut Independentis honorari merearis. Possis adhuc fortius, & aculeatus: Tum confitebor & Ego tibi, injuriam scil. tibi a me factam; quoniam Tua tibi dextra salutem prestare valebit: neque necesse erit, ut a meo pendas nutu; meamque vel operam, vel gratiam, expectes, aut implores. Radius, ni fallor, convictionis, ictu fulmineo potentior, ad gravem illum excessum, cujus se reum fecerat Noster contentiosissimis suis provocationibus, ei ante oculos ponendum; atque ita profundior propterea agnitionem, humiliationemque, in tacto jam, sed necdum factis fracto, Viri pii corde, producendam.

Vers. 10. Deventum tandem ad Coronidem horum certaminum stupendam planie; amplissimam nempe, omnibusque orationis luminibus distinctissimam, descriptionem duarum Belluarum, quæ Behemothi, & Leviathanis nominibus ita innotuere, ut tamen necdum notuisse dici queant, nulla adhuc sententia ad liquidam illam lucem, & rationem, perducta, quæ dubitationem omnem dirimat. Ut in campo libero, & patenti, strenue indultum conjecturis, quas hic unum sub conspectum dabo. Et primo quidem quod ad Behemoth, ex forma plurali בהמות ansa I. data Grecis ad *heia animalia* in genere, quæ a quibusdam in *Caten. de vermibus corpus Jobi depascentibus* ridicule exposita.

Chald. item בעיריא *Bestias* tenuit: quem secutus *Ramban*, hoc nomine designari censens quamcumque *Bestiam* aut *feram terrestrem*, majore quadam vastitate corporis conspicuam. Hinc non alienus *Cbrysof.* in *Caten.* Nota II. Fabula *Rabbinica* de Bellus monstruosissima, quæ quotidie herbas mille montium depascit, *Pf.* 50: 10. huc detorto. Videtis *Efram Apocrypham* L. 4. *Cap.* 6 *Lyras. Buxtorf. Syn. Jud.*

ubi monstrum hoc שור הכר *Taurum Sylvestrem* a *Rabbinis* appellari monet. Ex ridiculario sermone fecit III. *Sanct.* contendens *Taurum* intelligendum, non *esserum* illum & *Sylvestrem*, de quo nos supra, *Cap.* 39. sed *Domesticum*, & quidem jam *robustum*, *grandem*, qui *dominetur* in gregibus. Addit, non parum facere ad augendam hominis infirmitatem, quod domare non possit belluam quam habet sibi familiarem, quam quotidie videt, & ex cujus *admissaria* opera vaccarum habet *utilissimum* subolem. *Crediderim* eum *primum*, & *solum*, hinc stare. Certe ne minima quidem species huic sententiae subest, quantumvis forte colores nonnulli convenirent. Sed quod ille de *Elephantum*, plurima non quadrare, de *Tauro* fidentius affirmare licet; quicquid pigmenti adhibeatur. *Receptissima* IV. sententia *Elephantem* adfert. *Hæsitanter* tamen *Merc.* nec non *Calvin. Conc.* CLV. *Non potest* divinari, quam speciem animalis innuat, nisi *Elephantem* intelligas, propter ingentem molem corporis. Circa hæsitationem fere *Lyras. Eugubini. Titelman. Aslan. Osor. Vatabl. de Pined. Vavass. Codurc. Tigur. Genev. Jun. & Trem. Pisc. Belg. Drus. Grot. Cocc. Schmid. &c.* Subdit posterior, *tolerabilem* tamen esse sententiam *Rambani*, & *Lutberii*; quod quæ hic de *Elephantum* dicuntur, in alia quoque animalia magna suo modo conveniant, ad discendam inde *Dei* potentiam. Qui hic multa tenere vult, omnia amittere videtur. *Cl. Cocc.* in *Comm.* observat, quod & alii, certam speciem notari, inde patescere, quod *distincte* cum alia specie conjungatur; quodque *אכל* masc. gen. sit additum, quum alias *האכל* fem. dicendum fuisset. In *Lexico* ad eam rationem: *Behemoth* forma plurali, sed si usum spectes, num. singulari, genere mascul. dicitur *Elephas*, jumentum multorum instar: sive bestia magna multis aliis par. Videtur ita usurpari *Pf.* 50: 10. *Behemoth* in montibus boum. In *Comm.* ad *Psal.* idem propositum, quid si veritas, *Elephantum* in montibus boum? *Dod.* de *Pined.* geminam profert ratio-

tionem appellationis. Primam ex phrasi repetit, q. d. *Ecce Elephantum instar multarum bestiarum, in quo multa belluarum genera tibi propofita arbitreris.* Alteram, ex usu Hebræo plur. num. ad excellentiam; q. d. *En bestiam bestiarum excellentissimam tum intelligentia, memoria, pietate, mansuetudine, castitate &c. tum vastitate & mole corporis.* Discessionem V. hinc facit *summ. Boch. Hieroz. 2: 754.* quod multa in *Elephantem* non satis quadrent; de quibus deinceps distinctus: ac proinde suspicatur *Nili* incolam, *Hippopotamum*, potius hic depingi. Rationes ejus hæc. *N.* Quod ut in præcedenti *Cap.* de solis terrestribus actum, ita hic consentaneum, de solis aquaticis agi, ne ordinis ratio perturbetur. Itaque cum *Leviathan* ex omnium consensu aquaticum sit animal, idem de *Behemoth* videri; quia utrumque in eadem serie orationis describitur. *J.* Quod quum *Leviathan* non *Balena* sit, sed *Crocodylus Niloticus*, hæc duæ belluæ rite locientur, tum quod utrique communis sit *Nili habitatio*; tum quod alia multa cognatio inter monstra hæcce intercedat. *J.* Ipsum nomen *Behemoth* in subsidium vocatur, tanquam *Ægyptia terminationis*, quæ in *חַב, פֶּאֶב, אֵי*, aliisque conspicitur. Hæc argumenta non ex validissimo genere; ut nisi in sequentibus aliquid gravius pro *Hippopotamo* veniat, res necdum decisa haberi queat. *Ampliff. Ludolf. in Comm. ad Hist. Æth. p. 156. 157.* huc quidem calculum contulit, atque omnia multo commodius & mirabilius in *Hippopotamum* quadrare ait, quam in *Elephantum*; sed hoc non omnino liquidum, exploratumque, cujusque versiculi discussione palam fiet. Certe *Cl. Pfeiff. in Dub. Vex. ad h. l.* multa in *Hippopotamum* non congruere ostendit: & præsertim *Cl. Guff. in Comm. L. H. sub כְּהַם*

quindecim argumentis, infra maximam partem tangendis, *Elephantum* contra *Hippopotamum* defendit; cum *Merc. tamen & Calv.* addubitans, quin præ omnibus laudandos censens, qui nomine non explicato, utpote rei dubie, *Behemoth retinuerunt.* Commemoranda VI. opinio *Joan. Bustamant. Camerensis* in *Opere de Reptil. S. S. &c.* ubi *Elephantum* removens, substituit monstrum quoddam Hieroglyphicum, sive fictum, cujus vera natura non extet, ad veram Dæmonis naturam, & malitiam significandam. Intelligit autem per *Behemoth* numero multitudinis plurimum Serpen-

tum, vel *Draconum*, complexum, ut ita *Behemoth*, æque ac *Leviathan*, completissimam præbeat figuram veteris Serpentis, virus & venenum suum quaquaversum spargentis per terras. Ad genus *Mysticum & Allegoricum* VII. sic delabimur, in quo incenarrabiliter luxuriatum ab omni memoria. Nonnullis *Behemoth & Leviathan* sunt picturæ Hieroglyphicæ tum corporalis, tum spiritualis, malitiæ, quæ naturam pervasit, & infecit. Opinionem e Schola *Kabbalistica* jam olim traditam a *Rabbinis*, recentavit *Joan. Adolf. Hofman.* in nupera explanatione *German. Jobi.* Aliis, retenta universa litera, placet, *Behemoth* sive *Elephantum*, sive aliud designet, esse Emblemata hominum superbiorum: itemque *Leviathanem*, sive *Balenam*, sive *Draconem*, sive aliud, intelligas, esse Principes sevos atque truculentos. Apud *Sancium* hæc late deducta; qui tamen utrumque etiam *Diabolo & Angelis* ejus applicat. Nempe ut *Olympiod.* in *Caten.* scribit *Ecclesie Lumina in hoc consentiunt, sive vera sint hæc animalia, sive non, Diabolum sub iis Allegorice representari.* Longum *Patrum*, qua *Græcorum*, qua *Latinorum*, sic sentientium, Catalogum texnit *de Pined. pag. 1093.* Ipse p. 1110. eam prædificilem, & incertam, *Allegoriam*, pronunciare non veritus. *Vass. otius xiev.* Plerique *Sanciorum Patrum* *Diabolum* significari putant: qui sensus *Allegoricus.* Non improbamus eum; sed anteponimus *literalem.* Ita judicarat & *Merc. noster:* *Si post simplicem literæ sensum ad Allegoriam vis transire, si caute & sobrie eam accommodaris, patiar equidem, dum literam agnoveris sonare de Bestiis.* Simile fere judicium *Cocceji*, cui absque scripturis non tuta in hisce videtur *bariolatio.* Mox tamen subjicit *Behemoth* pro corpore hominum carnalium, atque applicat tum *Populo Israël. tico*, qui nil nisi *meto* fuerit maxima sui parte: tum *Gentibus Christum* externe prostentibus *sub N. T.* que *meto* vocari, atque cum *Elephantis* comparari possunt. Vides lubricum materiæ, vel invitum ferme trahentis. *Bolduc.* imaginationi suæ nihil non permittens, in *Behemoth* non *Satanum* videt, sed *Christum*, cui *Deus gladium suum applicaverit, quum innocentissimum morti tradidit.* Proh luxuriam! Hic finem fecissem, nisi *Eleg. & Doctiff. Auctor Explicat. Jobi ad Meth. Patr.* decem rationibus *literalem sensum* impugnasset, & *Allegoriam* de *Diabolo* unice tenendam esse tetendisset. Hæc sunt. I. Nul-

iam dici posse causam, cur de Elephanto & Balena, hic demum ageretur; interrupta serie superiore. 2. Descriptionem naturalem illorum animantium nullum habere nexum cum proxime prægressis versiculis, de *superbis in Orcum præcipitandis*: quum in *Angelos rebelles* contra proclivis sit applicatio. 3. Magnificas sententias, & figuras, utriusque tabellæ, exponi non posse de iisdem, sine violentia, & Hyperbole minus decente. 4. Nullam dari posse rationem tam longarum delineationum, si intra Naturalem historiam consisterent; nam quod ad *Doctrinam de Providentia* attinet, de ea persuasissimum fuisse Nostrium; atque de cetero abunde eandem in præcedentibus inculcatam. 5. Non eodem modo hic procedi, quo supra, in reliquis animantibus delineandis: nec jam laudari dotes; *Jobumve* rogari, num ipse talem *fortitudinem & sapientiam* eis addere valisset; sed contra ob oculos poni hæc duo, ut *monstra & potentia terribilia*, quibus vincendis imparem se agnoscere debeat. Hanc vocat Vir Erud. *demonstrationem evidentem*, non agi de *Animalibus*, qualia produxit Deus, sed de *certis Creaturis*, quæ degenerarunt ab *Origine* sua &c. 6. Quum *Typum* gesserit *Jobus* Mediatoris, non posse alia *Monstra* intelligi, quam *inferna* illa, a Redemptore triumphanda. 7. *Leviathanis* nomen haud dubie *Dæmonem* lignare alibi; ut *Job. 3: 8. & 26: 13.* nec non *Esaj. 27: 1.* ac proinde ab *Analogia* discedere, qui aliud sequuntur. 8. Necessum esse, ut Liber hic ita finiretur, quem admodum inchoatus erat; sciretque *Jobus* cui victoriam a *Satana* reportatam deberet. 9. Præsertim quod in hoc *Certamine cum Diabolo* potissimum *Jobus* *Jesum Christum* præfiguraverit. Tandem, 10. *animam* quasi eripi huic Monumento, desituro, ni hoc teneatur, in *picturam male locatam, inutilem, inspidam, Animalium*, quibus nihil relationis nec ad *Christum*, nec ad *Jobum*, ejus *Typum*. Posterius hoc quum per universum Opus illud regnet, eique fundamento unice innitatur, si non nova, novis saltem coloribus illuminata, & elegantissime deducta, *Hypothesis*, unum hoc observasse satis habebō, si *Jobus* ad *Lumen Prophetiæ* scivisset, se in gravissimis hisce *casibus Domus*, & *personæ suæ*, Divinitus Ordinatam fuisse, ad Redemptorem generis humani representandum, cum summa innocentia ab omnibus pro nocente condemnandi, atque ita *Sata-*

nam & portas inferorum debellaturi, quod passim ut indubitatum supponi video, Virum Sanctum tam *atroces* de sorte sua *querimonias*, atque *expostulationes*, moturum non fuisse; qui ino vix quicquam *gravis, acerbi, intolerandi*, in ejus *Tentatione* hac, quæ infinitum quantum intendi debet, remanentium: quippe quæ tum demum *veri nominis Tentatio*, & *Virtutis perfectissimæ Exploratio*, appellari possit, si Consilium Dei, in malis hisce pietissimo suo cultori insignendis, Nostro plane incomperatum, & obliquatum, fuit. Reliqui scrupuli sponte decedent, ubi *Nexum, Scopumque*, quem supra tangere cœpi, clariore in luce, conspectuque, posuero: atque ad eum ferendum *Literali sensu* careri non posse evicero: quicquid tandem de *sublimiore altero* statuatur; quem cujusque relinqui iudicio par, & verum; si intra modestiæ fines sese coarceat illa *Allegorizandi* subtilitas, & dulcedo.

Ibid. Ubi quid Docti Interpretes ad *Scopum* harum illultrium digressionum, earumque cum præcedentibus *connexum* contulere, expenderimus, aquam iis hæsisse reperimus. Niinis solutum, I. & generale, quod plurimis placuisse video, duo hæc *Monstra* produci, ut *Specimina absolutissima potentie Dei*, & *providentiæ* cuncta gubernantis. *Merc. II.* propius ad seriem hæc adstricturus, *Quia Elatorum*, inquit, *meminerat*, quos ipse solus reprimere, & deprimere, possit, subjungit descriptionem duarum immanium & portentosarum belluarum, unius terrestris, alterius mariniæ, quæ inter cetera animantia elatiæ, mole corporis ac robore præcellant: in quibus Dei potentia & providentia mirifica prorsus agnosceatur; cum eas homo non possit sibi subicere, aut illis uti, nisi Deus id permiserit in usum hominum: Deus tamen ita eas cobibeat, ut cum possent hominibus plurimum nocere, & omnia, terra marique, vastare, nemini tamen noceant &c. *Prefat. Vavass. III.* Hæc ita sere coherent. Nequaquam tuum est, mi homo, *superbiam, & arrogantiam contundere improborum: at meum est vero. Testes maximi*, terra marique, & insolenti mole animantes duo, quorum ego immanitatem facile domo, cum homo nemo possit nisi per me. Similiter de *Pined.* Ad amplificationem Divinæ potentie pertinet mirabilis hæc descriptio, cui tanta *superbia & inanisitas Belluæ* obsequatur. Tum etiam ad comprimendam arrogantiam *humanarum virium longissime inferiorum.* Cl. Cocc.

IV. aliquid enucleatius quærens, sermone hoc secundo adstrui ait Judicium, inter probos & improbos scilicet. & Demonstrationem potentia: exercita in iudicio ad hominis salutem tum per alia; *Vs. 5-9. tum per exemplum in subjectione, & domitione Elephanti; quæ Figura coercitionis, & flexionis Altorum, & Robustorum, Vs. 10-19. tum per comparisonem imparis, sive Roboris Leviathan. Imparitas ex eo colligitur, quod Leviathan est effectus, Deus causa. Argumentum tale. Si Leviathan immanis est, & invincibilis, intolerabilis, ejus impetus sustineri nequit quando excitatur: vel si etiam efferaissimum animo homines pavent, aggredientes Balenam quiescentem, nemo coram Deo judicante, & vindicante, consistere potest. Atqui verum prius. Ergo & posterius. In prius exemplum ita insistit ad *Vs. 10. Sensus hic. Jam ante in natura ipsa demonstravi me posse, & velle, omne altum deprimere. Nam maximum omnium animalium, idemque robustissimum, tibi subjeci, ut cicurares, & usibus tuis adhiberes; fecique illud mansuetum, & mansuetorum pabulo contentum. Vides Prael. Interp. duas hæc Belluas inter se opponere, quatenus altera homini subiecta, altera plane indomita, & non nisi a D. o Ipso vincenda: in argumentum, sic Improbos, per Dei justum iudicium, partim subiectos jam bonis, partim subjiciendos. Acute enim vero: sed vereor ut plane satis, & pro serie illius convictionis, qua ipsius Jobi nimis elati illi in Deum Spiritum retunduntur. Tale quid requiri sensit Cl. Schmid. V. Putarim aliquam hic esse oppositionem Dei & Jobi. Mirarer namque, si Deus in tota narratione de Elephanto non ostendat suam potentiam, & Jobi impotentiam; qui Scopus in toto hoc sermone. Sensus itaque hic. Ecce Elephantum, vastum, instar plurimum, animal; quem tu sane non fecisti, sed Ego & te, & illum, feci: considera quam mirabiliter illum fecerim, & quod tu nihil ejus facere possis; vastum namque cum adeo sit animal, tamen gramen edit ut bos, nec suo robore ad rapiendum, & devorandum, utitur. Sic nihil aliud hic diceretur, quam, potentia mihi concedas necesse est, qui Elephantum, vastissimis viribus præditum, facere nequeas, ut Ego. Mihi cum Ordine Libri, VI. & Oeconomia partium ejus, conjunctus, atque ad Jobum ultimo hocce pedatu sternendum, fortius videtur, si qui cum Deo decertare voluerat, insigni cum Ironia jubeatur**

vires suas tentare contra duas Dei creaturas, omni terrore armatas, Behemothum, & Leviathanem, quas si superare valuerit aperto Marte, solus cum solis congressus, victoriam arma tum demum Deo inferre pergat, seque Creatori suo, ea qua par est, humilitate submittere neget. Satis genus Ironicum, quod per utrumque hunc Dei sermonem regnat, & acriter non minus, quam clementer, cornu sua sui fiducia elatum compungit, atque compefcit. Ad hunc Scopum dirigi tela hæcce nova, quibus Jobus obruitur nunc undique, & configitur, evidenter colligere est ex *Cap. 41: 1. ubi jam Merc. planissime ad mentem nostram, Quod si tanta molis monstra vel adspicientem terream, nec quisquam tam crudelis, ac potens, invocatur, qui ad certamen ea provocare audeat, quis quæso necum audebit contendere, me in certamen provocare, ut tu fecisti, o Job? Noster quoque est planissime Episcopi. Eliensis in Summario *Cap. 41. Jobum remitti monens ad Leviathanem, ut majori humilitate se Deo submitteret, atque a contentione suscepta desisteret, qui ne quidem coram hiis monstris, Hippopotamo & Corcodilo, consistere valeret. Hoc jam Scopum admissum, quo nihil simplicius, meo quidem iudicio, quicquid est Allegoriarum sponte defluit, atque non solum circa, sed & contra, intentionem fere Loquentis, contextibus hisce illatum apparet.**

Ibid. Dispicendum tandem, quid monstri formidolosissimi sub Behemotio designatum autememus: Elephantumne, ex veteri sententia, an Hippopotamum ex Bocharti & Ludolphi auctoritate; quam Patricius, Grinsozius, Clericus, Scheuchzerus, Reimarus, alique Viri ingenio, & doctrina, florentes, amplexi. Hoc par solummodo inter se committere decrevi, (Tauro, aliisque, secure ablegatis) ut sedem hanc illud animal obtineat, quod potestati verborum & sententiarum proxime respondisse reperietur. Nihil præjudicati adfero. Integra adhuc mihi causa. Novum examen, hinc & hinc libratis momentis, vel decideret aliquid, vel rem suspensam relinquet. In Allegoriam, quæ omni versiculo infinita, non exspatiabor. Obiter tantum eam attingam, ut ex stricturis istis patefiat, quam quæsitis acuminibus ludatur, & quam parum veræ lucis hinc sit expectandum. Qui Elephantum I. tenent, in media phrasi multum va-

11 Ecce, age, vis ejus in lumbis ejus: & robur ejus in lineis cancellatis ventris ejus.

והנהיג כחו במתניו ואוני

בשרירי בטנו :

12 In- יחפץ 12

riant. *Merc.* quatuor Glossas indicat, 1. est, ut quem feci tecum, sit, quem sexto die, æque ac te, creavi. 2. quem feci, & collocavi, tecum in terra; ad discrimen Leviathanis scil. qui in mari. Hanc magis sequendam censet. Addit 3. tecum illud, pertinere ad ejus curationem, & usus insigniores. Quin tecum 4. referendum videri ad adorationem Regum. Intelliges ex hocce Strabonis L. 15. privato homini Elephantem alere non licet. Regis censetur possessio. Jam vero Jobus, Princeps. Ita de Pined. qui & 5. adjecit, tecum, inferre viciniam, quod Elephantis non procul ab Arabia scil. proveniant etiam, apud Æthiopes nempe, & Troglodytas. Item 6. Quid si tecum, similitudinem adserat ingenii, morum, intelligentiæ humanæ? Certe Elephas humanis sensibus proximus, ut ait Plin. Id non displicuisse videtur Coccejo, inter 2. & 6. ambigenti. Confer & Pfeiff. *Dub. Vex.* Cl. Guff. 3. eligit, argumentum inde necens contra Hippopotamum, qui non possit domesticus fieri homini. Eiusdem observatio ad ultimum Colon hæc; Quod dicatur edere herbam ut bos, non est inutile ad bonitatem Dei innuendam, si enim carnivorum esset tam immane animal, quænam iras daret, ut fami, ut furori, satisficeret? Idem reperias apud *Merc.* & alios. De Pined. adjunxit, indicari præterea similitudinem aliquam cum bove &c. &c. En Il. quomodo Hippopotamo hæc aptet *Magn. Boeb. H 2 p. 756.* Quem feci juxta te i. e. in vicinia tua, q. d. Argumenta potentia e longinquo petere non opus est, quæm propinqua suppetant. Inter belluas, quas in Nilo, Arabiæ tuæ vicino, creavi, quam mirabilis est Hippopotamus? Fœnum ut bos comedit. Bos & Elephas ex æquo jumenta sunt: ideoque nil mirum, si eodem cibo vescantur. At ut Hippopotamus, aquaticum animal, bovis instar fœno pascatur, hoc vero miram, & inauditum. Neque de nihilo est, quod Bovi comparetur, quem non solum pastu, sed & mole corporis, & forma capitis, ac pedum, refert. Nobil. *Ludolf. Comm. ad Hist. Æth. p. 157.* ita instat, Quid miri in eo, quod Elephas animal mere terrestre, gramen come-

dat? Novi nihil est barrum plantis victitare. Item quotidie videmus in bobus nostris; & in Taurelephantis, Camelis, Camelopardalibus, Uris, Alcibus experiri est. Carnivora animalia terrestria sunt multo minoræ, ut nemini facile in mentem veniat Elephantum carnibus & sanguine vivere. Contra de animali partim aquatico, revera mirum est, quod herbis vescatur. Similiter Cl. Cler. Vel hinc liquet de Elephantem non agi &c. In medio tamen Colo dissentit, quod vicinum dici nequeat Jobo, in Arabia ad Euphraten versante, animal Niloticum. Mavult itaque, non secus ac te. Idem judicium Doct. Reim. Nostrum sub finem deum, ad *Vf. 19.* subjiciemus. Verbulum III. de Allegoria; præsertim illa, quæ Demonem pingi statuit; nam in Corpus vel Israelis, vel gentium in Christianismo, non insistam: ut nec in Hypermysticum illud, quod Doct. Hofman. captavit. In *Explic. Gull. Jobi* ergo nimis fidenter, Applicari nequit Elephantem, aut alteri Bestiæ illud, quem feci tecum, quod indicat æqualitatem cum homine, præsertim si *Vf. 14.* contuleris. Inde infert, Tecum, in eadem innocentia, & justitia; ad eandem felicitatem: unde delapsus superbia sua pessimus spiritus, cogitur jam herbam & frenum ut bos vorare. i. e. homines carnales, qui fœni instar exarescunt &c.

Ex Gregor. aliisque hauustum. Atqui חציר potius herba viridis; qua ansa de Pined. mallet signari vanam mundi gloriam. Sed claudorivos; namque satis jam apparet, nihil limpidi valde hinc emanaturum.

Vers. 11. Vastum Elephantis robur I. generaliter *Merc.* aliiquet. hic spectant. Nimis 2. anxie, & quæsite, Thom. Nicol. Dionys. Cajetan. ad fortitudinem ineundi, & generandi, hæc detorsere. Titelm. paulo speciosius 3. respicit alligaturam oneris impositi, turriamque adeo, multo milite repletarum, quæ fortissimis vinculis sub ventrem, & umbilicum, adstringi soleant. Hinc turritas moles passim Poëtæ; & Lucr. Boves Lucas, turrito corpore, tetros Anguimanos. Doct. de Pined. 4. observans umbilicum esse partem Elephantis mollissimam, & leto ma-

יחפץ זנבו כמו-ארז גירי פחד 12

ישרנו ;

עצמו 13

xime patentem, ita difficultatem levat, ut eam gravasse videatur; confugiens tandem, multis frustra tentatis, ad nescio quam figuram, qua *umbilicus* hic denotaret *Elephantem feminam*, quæ robustior, & ad vecturas fortior, quam mas. Schmid. 5. pro *Umbilicis* mavult *Nervos*, a שריר *firmus, validus*; quum unum animal plures non habeat umbilicos. Eadem ratione motus haud dubie Cl. Reim. 6. dedit, vis ejus in firmitatibus ventris ejus; quamvis *Hippopotamum* intelligi potius, hinc colligat, quod *venter Elephanti sit mollissimus*, quin alteri isti *Belluæ totum corpus durissimo corio sit circumtectum*. Hoc Boeb. II. ut validissimum pro *Hippopotamo* urserat scil. adducto exemplo *Eleazari* 1 Macc. 6. 46. qui sub *Elephantum* se penetrasse, eumque transfixisse narratur. Contra *Hippopotamum* tam impenetrabili *Cataphractus corio*, ut in hastas & missilia torneretur. Adi Hier. 2. 757. unde Ludolf. Cler. alique hoc, ut *invictum* scil. telum, intorquent. Cl. Guss. id ita repellit: Non morarer, quod אוננו ejus in ventris nervis recollectis ad umbilicum esse dicatur; nam און est אֵיזוֹס appetitus in genere, אַמְטוּמ, & אַמְטוֹס cupiditas, & ira. Illa in ventre habent organa sua; etiam muscoli abdominis, ad conatum laborantis, motus peculiare exercent. Forte *Elephas* in pugna, aut labore, aliquos motus in ea regione corporis habet, admodum notabiles. In his parum firmi. Non valde tutum quoque, quod Grot. & Codurc. און non fortitudinem, sed dolorem ac cruciatum hic sonare velint; pro *Elephanto* hinc argumentum ducentes, qui ibi facillime vulneretur. Adjectum ex Plin. Alvi profluvium, quod *Elephanti* sentiant, aliorum morborum immunes. Hæc a serie, si jam non scopo, abhorrent. Quid nobis fedear, infra dabitur. In Allegoria III. jam satis mirari nequeo acumina quibus certatim indultum. In eo tamen fere conveniunt, qui de *Dæmone* cogitarunt, *Lumbos*, & *Umbilicum*, ad *Luxuriam*, & *Libidinem* ve-

12 Inflexit cauda ejus vel cedrum: nervi femorum ejus ramose implexi sunt.

13 Of-

neream, pertinere; tum virorum, tum feminarum; in qua cupiditate insatiabili maxima vis Diaboli consistat. Vide, quæ prolisius de *Pined.* p. 1098. & adde *Philipp. Glossamque Ordin.* quæ ita incipit, *Seminarium libidinis, viris in lumbis, feminis in umbilico perhibetur &c.* In *Explic. Gall.* misso umbilico vertendum contenditur, & virtus ejus in concupiscentiis ventris ejus; ex formula שרירות לב concupiscentia cordis. Summa huc redit, non posse destrui imperium Diaboli, nisi concupiscentia extincta.

Vers. 12. De *Elephanto* I. varie hæc exponi cerno. *Merc.* 1. Agitat caudam suam ut cedrum; nervi testium ejus implicantur. Subdit, insignis Hyperbole; q. d. Est caudam habeat, quæ magnitudine Cedrum æquare videatur, tamen eam facile movet. Fere putant יחפץ

pro יחפץ esse accelerat, celeriter movet. Ab.

Efra dat יעמיד stare facit, ut LXX. &

Latin. stringit. Videtur potius a חפץ desiderio

exponendum summo desiderio agit, & quocunque vult impellit caudam, quamvis Cedrum æquet. Dura omnia. Nec molliora, quæ de adstricta femoribus cauda habent 2. Thom.

Nicol. Dionys. dum animalia hæc mutua venere persunguntur. Ansam dabat *Vulgar.* in stringit caudam quasi cedrum: nervi testiculorum ejus perplexi. Inde 3. caudam salacem, præeuntibus Rabbini, multis in mentem venisse, nil mirum: placuisse, permirum. Sed quid facerent, quibus persuasissimum, פחדים esse

testiculos? Hinc & *Cocc.* post *Jun.* & *Trem.* Libidinatur caudam instar Cedri &c. &c. item Schmid. Siconcupiscit, cauda ejus erit sicut Cedrus. &c. De *Pined.* 4. Caudam ut Cedrum, interpretatur, proprie, strictam, brevem, minime pilosam; quemadmodum Cedro breve & strictum folium. Argutius adhuc aliud in Cauda impropria, & salacis, adfert, quod apud ipsum legit, qui volet p. 1086. Cl. Guss. 5. cum cauda proprie dicta nullius momenti sit aut in Ele-

Ele-

Elephanto, aut in Hippopotamo, ad salacem autem confugere & turpe sit, & nihil det huic præ illo; hoc saltem pro Elephanto habemus, quod proboscis similis caudæ adsit: ea solet pendere, notabiliorque est vera caudæ; eam flecit Bellua, ut aliæ caudam, in arcus: ea verberat: recte ergo יחפין ונבו, omisso ב instr. Facit quod vult cauda sua. De כמו ארו silet.

Ad posterius colou ita pergit; cum verti queat Nervi terrificorum ejus sunt interplexi, intelligere licet membra quibus terrorem inculit, rictum, pectus, pedes, proboscidem. In Elephanto autem nervi, præsertim per iram musculos inflantem, conspicui sunt ad illas partes plusquam in Hippopotamo &c. His adfinia dederat Codarc. 6. Perplexitatem nervorum in genitali parte non convenire ostendens Elephanto, cui testiculi non propendeant, & perexiguum sit veretillum. Ergo פחרים non Chaldaicum hic esse, sed Hebraicum, pro Terroribus; & quidem Proboscidis, ana horribiliter intonat, & μισος αιδουσι πρεσχυρακη. Promuscidem porro distantiam bene Cedro comparari, quippe quam sublimem erectamque protendat. Optime itaque

יחפין adhibitum, quod eam stringat, artet, extendat, ut lubet: quin verbum ἰπέρας, quo utitur Aristot. quando Elephantum aut manum extendere, respondere Hebraico חפין porrigere ultro, appetere. Minus speciose III. Gros.

7. יחפין pro יחפין positum vult, licet & ipse Caudam interpretetur Proboscidem, quam Elephas dicatur movere. In eo nihil signati. Æque dilutum, alterum, quum Nervos testicularum perplexos, exponit, testiculos intus absconditos. Nescio quid agens Castal. 8. postquam Caudam hic Promuscidem appellari dixisset, פחר sumit pro summa parte caudæ, quæ spine dorsi adheret, a pavore, quod ea in metu contrahatur: ut ἰπιδου ab ἰπιδος: de ea autem hic agi, patere ex eo, quod Cauda modo comparata sit Cedro; quam sententiam iterans sacer textus, jam non Cedrum ponat, sed nervos ramosos. Hæc confusione non vacant; nam a Promuscide reditur ad veram Caudam. Ad Hippopotamum, II. accommodaturus Boeb. vertit, Retorquet Caudam suam, quæ est ut Cedrus: nervi femorum ejus perplexi sunt. Ex

Arabico fonte videlicet, qui in تحفص العود ministrat, a. Curvavit, inflexit, contorsit lignum. Addit, Caudam retorquere suæ: talemque Caudam tortilem & Hippopotamo tribui ab Auctoribus. Cum Cedro eandem comparari, non ratione longitudinis, nam ut Elephanto, ita & Hippopotamo brevem eam; sed cum Cedro conferri potuisse, ratione glabritiæ, rotunditatis, spissitudinis, & firmitatis. Tale ad Elephanti Caudam strictam, & depilem, supra prolatum vidimus a Pineda num. 4. Hoc neutiquam expeditum: quis enim Caudam tortuosam & brevem cum Cedro unquam contendat? nec juvat, quod Vir Summus in maximi roboris argumentum hoc poni velit, quod quum Cauda ei brevis & crassa sit, eademque valde firma, tamen ad libitum eam flecat, & retorqueat. Manet, vel sic, bis per omnia dissimile. Concinnius b. quod item ex Arab.

فخذ femora inducat ὁ πάρο: hæc enim genuina notio hujus vocabuli apud Aramæos quoque, unde testiculos intulerant alii: nam ut ירך femur apud Hebræos verecunde transfertur ad genitalia, ita פחר ubique femorum proprietatem obtinet, etiamsi latius usurpetur. En propius, & pressius, ex Camusio.

الفخذ ما بين الساق والورك وحي الرجل اذا كان من اقرب عشبيرة والفخذاء التي تضبط الرجل بين فخديها وتفخذ تاخسر واستخذ استخذى

Dicitur פחר quod est inter שוק crus, & ירך femur superius: item proxima viri cognatio & familia: forma פחרא usurpatur in femina quæ divaricatis femoribus insidet sellæ cameline (Gol. & Boeb. الرجل legerunt, pro الرجل.) In 5. הפחר est retrocessit; in 10. submisit se. & humiliatus est. Habes Originem pavoris, quem Hebræi in פחר frequen-

נרמיו אפיקי נחושה גרמיו
כמטיל ברזל :

13 Offa ejus, alvei ænei; grandia ejus ossa sicut vectis ferrea.

14 הווא

14 II-

quentant, de qua alias. Redeo ad *Bocharti* explicationem; quæ exhibet femora robustissima Hippopotami, nervis, ut ramis, implexa; & omnia confringere apta. Recte vero: sed annon robustiora, adhuc & vastiora, femora Elephantum? Hactenus ergo pro Hippopotamo nihil in hoc *Vs.* præcipui: unde & *Ampl. Ludolfi* eundem silentio transmisit. *Allegoriarum* III. nec caput, nec cauda, hic comparet. *Explic. Gall.*: continuans quod *Vs. præc.* inchoarat, exhibet, *Libidine ardet Cauda ejus, que velut Cedrus est*: ut זכרו recto casu veniat. Item פחדים גירי פחדים, a פחד veritas fuit. Nempe, Satanas omnibus fere populis ipsam Libidinem adorandam proposuit; ipsasque verendas partes ut colerent, perluasit: Quin ipse quoque sub his infandis sædisque imaginibus cultus, caudam, quam a natura non haberet, sibi aptavit. Quid non Hypothesis trahit, semel infelicis jacta? *Gregor.* in Cauda, ut extrema parte, invenit Antichristum, superbum, & erectum. Alii Caudam Demonis faciunt Mortem. Alii inlecebras, & blandas insidias ejusdem &c. &c. Sed desino, & tædiosa percussione memet absolvo.

Vers. 13. In Elephantum I. omnia satis jam apta. *Merc.* reddit, Offa ejus Robora æris &c.

אפיקים proprie robusta pro Roboribus, ait *Vir Doct.* Item *Jun.* & *Trem.* Offa ejus sunt viribus Chalybeis &c. *Commodius*, & elegantius, *Vulgat.* Offa ejus velut fistula æris &c. Ad eam rationem *Cocc.* Offa ejus sunt tubi ænei. Non aliter *Codurc.* qui Canales reddens, significari ait longas æris massas, sive vectes æreos, quod liquefactum æs fundatur per ejusmodi canales, velut alveos. Simile quid dabit *Boch.* infra. III. *Grot.* per ossa hæc intelligere jubet quæ cornua aliis, aliis dentes, in Elephantum. Omnino ossa proprie dicta, speciatim in quibus medulla continetur, comparantur cum Alveis, propter capacitatem; & quidem æneis, ob robur, & duritiam: nisi forte medullam æri fuso cellior cothurnus æquarit, ut Alvei æris sint, in quibus æs fuit, eodem

modo quo אפיקי מים *Alvei aquarum* efferruntur. Sequens *Colon Mercerus* iterum, Offa ejus sicut massa ferri. Monet גרמא *Chald.* idem esse quod עצם: quosdam tamen Hebræorum prius ossa majora, hoc minora, interpretari: atque ita fere *Vulgat.* dedisse cartilagineas. Adjicit & tendones, nervos, musculos, & hujusmodi colligamenta. *Cl. Cocc.* ad *Tibias* restringit, quæ vecti ferreo similes. *Codurc.* jam dentes adfert, ex 2 *Reg.* 9: 13. unde colligit גרם proprie significare, prominentiam, propugnaculum. Etiam *Grot.* Dentes denuo reponit. *Cl. Guffetio* גרמים sunt ossa majora, ut עצמים minora. Favent loca *Gen.* 49: 14. *Prov.* 17: 22. & 25: 15. Adde *Num.* 24: 8. עצמותיהם ossa eorum diffringet ad emedullandum. In מטיל ἄπαξ ἰσοπέδον iterum multa fluctuatio. *Laminam* dedit *Vulg.* ex sensu. Ex alliteratione a נטל *Farch.* onus, sive pondus. A טול, *Ramban* extudit malleum saxa disjicientem. *Ingenue Merc.* Haud certo scitur quid sit, sed videtur frustum vel massa denotari. Mem radicale *Codurc.* & significatio vocis, palus, sive sudes. Pterisque placuit vectis; cui firmamentum addidit *Boch.* H. 2. 759. reducto ex Arabia Themate deperdito מטל מטל *cudit*, pro-cudit ferrum; unde forma partic. pass. מטל-טול, ferrum cusum & in longum extensum. Id מטול & מטיל efferunt Hebræi. Æque prona II. harum figurarum applicatio in ossa vastissima Hippopotami, quæ non, ut in aliis aquatilibus, meræ cartilagineas, sed abenea veluti ac ferrea. Paulo coactius tamen, quod *Vir summus* dedit, Offa ejus ut æs fustum, quasi אפיקי essent fusiones, vel destinas æris. Illustrius, & grandius, Alvei æris. G g g g g g Etiam

14 Ille principium viarum Dei: הוא ראשית דרכי-אל העשו
Factor ejus admovit gladium ejus.

15 Nam כִּי--

יגש חרבו :

Eriam nescio quid humani passus : *מיו*, quum ab *Offibus* totius corporis discedens, insistit in *dentibus Hippopotami*, qui *dentibus Elephantinis duritie præcellere ferantur*. Debuisset saltem Jus æquum in *ossa vægrandia, & robusta*, relinqui *Elephanto*. Quod jam III. ad *lulus Allegoricos* attinet, *Gregor. offis Antichristi accipit de valentioribus in corpore ejus, in quorum corde iniquitas vehementer induruit*. At *Philippo* videtur pingi *malitia inflexibilis Diaboli cum suis, intus & foris, in cogitatione, & opere*. Iterum *Sanctio* placet *Dæmonis incredibile robur, & indefessa in tentatione constantia* &c. &c. Similiter *Explic. Gall.* hic arguet *Hostis illius formidolosam & irrevocam potentiam, quam nullus homo superare queat*. Addidit de *Pined.* his *offibus Diaboli, Carnem, i. e. omnem mollitudinem extremorum blandimentorum, atque illecebrarum, sub quibus latet ferrum, & stimulus Mortis*. p. 1103. Aliqd apud eundem reperies p. 1111. prout vagum hoc genus; & ad cuiusque ingenium in omnem formam ductile.

Vers. 14. Plus negotii dabit hæc descriptionis pars signatissima. De *Elephante* I. prius colon ita exponitur, *hoc Animal esse præcipuum quid & primarium inter Dei Opificis, quatenus mole, & robore, reliqua antecellat*. Ita I. *Merc. Pisc.* *Cocc.* &c. Argutiuscule additum ab *Hebræis*, 2. jam inde ab *initio, & prima rerum origine*, hanc *Belluan* velut *caput animantium terrestrium factam*, ut *Dei potentia, & providentia*, ex ea conspiceretur. Cl. *Schmid.* 3. non tam in *robur, & præstantiam*, quum in *humilitatem & mansuetudinem* insitit censet, ut sensus sit: *In hac Bestia jam, que tam grandis, tamque robusta, vel maxime elucet mira Dei providentia, & gubernatio, dum eam n'ò lominus fecit mansuetam, & innoxiam, ut suum robur ignoret quasi, nec ad nocendum aliis utatur*. In eundem sensum ita posterius colon inflexit idem *Vir Doct.* 1. *Factor ejus sicut eum appropinquare ad se quasi gladio suo i. e. Deus Elephantem, vastum licet & robustum adeo animal, habet tamen subiectissimum & obediensissimum sibi ad omnia* &c. &c. Recte monuerat, difficile esse commodius

quid dare, quam alii, quibus hic aqua hæsit. *Merc.* scil. 2. dederat, *Qui eum fecit gladium suum admovebit. q. d. Solus Deus eum vincere, & perimere potest* &c. *Objectioni paratæ ita occurrit, Quod Elephas dometur, & mansuefiat, non nisi Dei permisso fit* &c. &c. *Ac forsitan eo tempore nondum ita cicurabilis erat. Forsan & monstrosius aliquod animal in illis regionibus per Behemoth intelligitur: &c. Cernis angustias: quas ita exire conantur* *Jam. & Trem.* 3. *Huic primario operi viarum Dei, qui fecit ipsum adhibuit gladium suum: i. e. Proboscidem quo tanquam gladio validissimo est armatus. Consentit Piscat.* *Dubitanter Doct. Belg.* id notis *Promuscidem & Dentes* intelligi moment ab iis qui *Elephantium* describi statuunt. Cl. *Cocc.* 4. item hæsitans *Factor ejus continet gladium ejus. i. e. Proboscidem ejus, nisi malis dentes. Nove יגש, applicat, sunit pro insertum & adstrictum tenet, ne educat, stringat, ac porrigat, gladium suum, ut 2 Sam. 3:*

34. *pedes tui non in compedes הגָּשְׁתָּ conferti*

sunt. Conneditur cum *Vs.* seq. hoc pacto. *Non sunt carnivori Elephanti, ideoque nec gladio suo utuntur ad macianda animalia* &c.

רב הגָּשְׁתָּ Admovit gladium, pro in vaginam condidit uturpatum, haud verisimile. III. Grot. 5. ad *Applicabit gladium ejus*, apponit ex *Plin.* 8: 20 *Cornu Rhinocerotis perfodi: Elephas solet*. Idem ab *Erud. de Pined* annotatum; qui 6. prior in alium adhuc *Elephanti gladium jugulatore*, nempe *Draconem*, qui tradente *Plin.* 8: 12. *Belluæ huic circumplexus, sanguinem ejus ebibit, atque cum siccato concidit, & commoritur*. Speciosius utrunque, quam solidius. *Codure.* 7. *jucunda valde imagine; Admovit illi gladium suum, ait translatum a principibus & dominatoribus, qui baltheo, & gladio accinguntur, ac provinciis præponuntur. q. d. Deus eum principem & præfectum instituit, cui Montes serviant*. Non addit, qualis hic *Gladius*, & in sola figura subsistit. Expendamus II qui *Hippopotamo* hæc aptentur a *Boch.* p. 759. 762. *Ille est principium viarum Dei i. e. operum in hoc genere. Nam*

15 כִּי-בֹל הַרִים יִשְׂאוּ-לוֹ וּבֹל-חַיִּית

15 Nam proventum montes ferunt illi; & universa animalia agri ludunt ibi.

הַשֶּׁרָה יִשְׁחֲקוּ-שָׁם :

16 תַּחַת-

16 Sub

cetera בהמות quadrupedes bestia die sexto creatæ: Hippopotamus quinto. Non expectaram argutiam. Melius, Aut principium operum Dei, est, unum ex præstantissimis Dei operibus, ut Analec ראשית גוים Principium gentium Num. 24: 20. ut ut enim perniciosum sit animal, multa tamen in eo admirationem excitant, ut vasta moles, robur immane, tergus impenetrabile, stupendus oris hiatus, portentosa voracitas; candor dentium & firmitas: mari, terræ, & amni, vita communis: in tanta corii duritie ingenium ultra animalia cuncta ratione carentia sagacissimum &c. Etiamne ultra Elephantem, qui sensibus humanis proximus? Reliqua item majora in Barro: ut saltem hoc Colon nihil ministret, quo Hippopotamus victoriam auferre queat. In posteriore etiam parum subsidii, demonstrationis certe. Vertit πῆλον, Factor ejus applicavit Harpen ejus. Id vocabuli quatenus gladium curvum, sive ensen falca:um signat, a חרב, חרב, originem fuisse Erudite indicans, subsumit barpe instructum fingi Hippopotamum, quia dentes habet exertos, flexos, acutos, prælongos, quibus tanquam Ense in salcem curvato fruges demetat, & corrumpat. Speciose ex Nicand. Ther. adjectum de Equo hocce Nilotico

Ἄρσενον ὃ καὶ ἐπιβάλλεται ἄρπην

Agris damnosam immittit Harpen.

Luculenta item pictura Nonni L. 26. a Boeb. Cler. Reimar. adducta. Sed an jam res fatis liquida? sic visum Viro Magno, instanti, Jam si ad Elephantum referas, quid in illo erit Harpe? An dentes, qui innoxii? An promuscis, quæ cum gladio nihil habet similitudinis? &c. Itane vero innoxii dentes? Atqui Plin. 8: 3. prædam in se expetendam sciunt solam esse in arinis suis, quæ Juba cornua vocat. Iterum Ibidem. Circa dentes Belluis summa cura: alterius mucroni parcent, ne sit præliis bebes; alterius, operario usu, fodiunt radi-

ces, impellunt moles; circumventique a venantibus & festi, impactos arbori frangunt, prædaque si redimunt. Notum quoque Elefantos, haud recusatque Apros, hæc arma follicite acueri; inque magnas strages dare: ut mirum sit summam aciem in re obvia connixisse. Ludolf. ad hunc versum nihil attulit majoris firmamenti; ac proinde hinc quidem Hippopotamus superior non discedet Elephanto. Hic vero III. Allegoria ferme vincere, & triumphare sibi videtur. Explic. certe Gall. hunc versum tam clarum censet, ut nulla acies ingenii humani ad Animal aliquod eum accommodare valeat. Urguetur inprimis formula principium viarum Dei, quæ nil aliud designare queat, quam vel primam creaturam, vel principem & excellentissimam. Neutrums quadrare in Elephantem; qui ut sexto die creatus, ita infinitum quantum infra hominem. Reliquum, ut Angelus intelligatur, primo die conditus, & quidem principe gradu inter ceteros conspicuus, unde semet præcipitem dederit rebellionem; qui etiamnum princeps Daemonum, & improborum caput: suomet gladio tandem jugulandus, quando Redemptorem nostrum neci tradens, Victorem suum vicisse sibi videbitur. Præverat Philip. Beda, alii. Divertissimo aspectu Gregor. & Gloss. Ordin. Gladius Behemoth nocendi malitia est; sed ab Eo a quo bonus per naturam factus est, ejus gladius applicatur i. e. malitia ejus Divina dispensatione restringitur, ne ferire tantum quantum appetit, permittatur. Alia adhuc dabit de Pined. p. 1106. ne jam Bolduc. commemorare: aut ex alia Hypothesi alias iterum bracteolas, nunquam solidi auri pretium acquisitionis, quantumvis ut pretiosissimæ merces explicentur, & commendentur.

Vers. 15. Qui Elephanti I. applicant, varie connectunt. Merc. Hoc etiam robur bestia ostendit, & indomabilem alioqui naturam, quod non ab hominibus cibum expectet, ut boves, equi &c. sed per montes vagetur. Mira item providentia inde Dei cognoscitur, quod etsi tam vasti sit corporis, pastum tamen abundantem reperiat in montibus &c. Posterior colon ad mansuetudinem Belluæ refert, cum qua illesæ ver-

16 Sub lotis sylvestribus cubat; תחת צאלים ישכב בסתר קנה
in latibulo calami & uliginis.

17 Ob- יסכרו

וכצרה :

sentur reliquæ bestię campi, ludentes veluti cum eo, utpote non rapaci. Cl. Schmid. 2. facillimam sibi præ aliis putat coherentiam, quod nunc particulatim exponatur in quo consistat Obedientia Elephantis, quam Deo præstat; quod gramen comedat, nec ulium animal juxta se ludens aevoret. Paululum differunt 3. Fun. & Trem. ita p.rgentes, Quamvis proventum ei proferant montes i. e. terræ nascentibus pascatur, nec rapto vivat. Quomodo Cocc. 4. liget, supra hoc num. vidimus. Nemp̄ sic coercito Divinitus gladio Elephantis, aliis animalibus non est terrori: quamvis quibusdam naturalis ipsius metus insit Ad innocuam mitemque similiter indolem 5. Grot. de Pined. Colure. retulere: nisi quod Eruditiss. Jeluita 6. suspicetur ludere pro illudere hic positum, quippe cui mures & aliæ bestiole, insultent, & grunnitus suis terrorem incutiunt; quin hirudines, & vermes, intolerantulum in proboscide dolorem. Ultima nimis quæsitā. Ad calculum Boch II. connexio sic habet, Applicuit ei Harpen live dentes messorios, Quia proventum ei proferunt montes; etiam ii montes ubi ludit omnis bestia agri. Generatim Montium mentionem fieri censet, quod pabulo & feno facundi sint: Ps. 147: 8. &c. Speciatim, quia magis paradoxum, & ἰσχυρότης, aquaticum animal non solum in terra pascit, sed & in vertice montium cum pecore, & iumentis. Mox tam n. Montes illos exponit colles & aggeres Nilo vicinos, quod minutum, pro magnitudine nostræ phrasos. Tenuē item quod III. Ludolf. addit, in Æthiopia colles semidi ab Hippopotamis, ad segetes depasceudas. Recte Cl. Guss. Nec colles sunt montes, nec eo irent, nisi segetes invitarent. Non video etiam, quid sibi velint tunc Bestiæ agri ibi ludentes, si non veri montes intelligantur, & lucra pascua, sed colles segetibus confiti. Partim item quadrant hi colores in Solin. & Plin. descriptionem, quæ fert, Noctibus cum segetes depasce, ad quas pergat aversus astu doloso, ut fallente vestigio revertenti nullæ insidie præparentur. Foratur ergo, & nocturnus subrepti gratulator, non in libero pascuo versatur cum reliquis animalibus, ab ejus Harpe intactis. Certe Carnivororum

esse Monstrum docet Prosp. Alp. Rer. Ægypt. L. 4. Cap. 12. nec extra aquam diu vivere posse; ut jam eo nomine nimis necessaria fiat restrictio, qua usus Cl. Cler. non alios montes, & a ripis fluviorum remotiores, intelligi, sed colles minores ad ripas eorundem. Jam quæ

ibi forte crescunt, vocari הרים proven-tum Montium, ibique omnem bestiam agri lustrare, non adducor, quamvis utro latgiar in oratione grandifona verba non nimis esse pre-menda. Allegoriæ III. suum quoque tribuamus. In Gloss. Ordin. extat, Quæ est herba montium, nisi voluptas fluxa, quæ ex corde gignitur superborum? Elati namque seculi hujus Behemotbo herbas ferunt, quum suis illi offerunt fluxas & lubricas voluptates; &c. &c. Item, Bestiæ, immundi spiritus sunt, ager, mundus, ludunt ibi, quatenus projecta e superioribus demonia, pravis superborum opibus delectantur. Adis Gregor. Philipp. Toom. &c. Itemque de Pined. & Sanct. plura daruros. Explic. Gall. per eadem velligia decurrit, Elephantum variis premens argumentis. 1. plana potius quam montana sequi tam vastas moles. 2. non verum esse circa eum ludere omnes bestias; quum multi eum horreant, & vel odorem non ferant. 3. bestias ab eo non lædi, nec rapax esse, aut carnivororum animal, dici, non probari, quippe quod cum crudelitate ejus, & furore in præliis, vix queat consistere. Infirma alia subtilitati laodami subdita, si enim n'l aliud obtularet, jam Elephantis tuto victoria possit adjudicari.

Vers 16. Qui de Elephanto I. cogitant, non unam tenent viam Merc i simpliciter ait duobus porro versiculis subnecti, quibus locis gaudeat: & ubi habitare solet sub צאלים umbrosis nempe arboribus, quasi צללים, pro litera geminata substituto Aleph; quamvis Kimchius ponat Radicem צאל: videri autem saltus & nemoris significari, in quibus refrigerium quærat Animal, quod in Calidioribus tantu n locis invenitur: atque eodem tendere Latibulum arundinis & limi, i. e. locum pilu-
strem

strem & limosum. Cl. Schmid. 2. nescio quid addit, de *Cubili viliore quod malit Elephas, quam in quærendo meliori, hominibus, aut bestiis, nocere.* Addit צאלים forte melius deduci a sing. צל umbra; ut vocalis longa resolvatur in litteram quiescentem. A Jun. & Trem. appositum 3 ex Aristot. & Plin. Ripas accollere Elephantum. Iisdem צאלים sunt umbrosa, circa ripas. Item a Coc. 4. Annibus maxime gaudere, & circa fluvios vagari. Ad צאלים observat esse, vel speciem arborum, vel umbracula. Si autem Allegoria quæretur, conferendam חית הקנה Belluam cannæ Ps. 68: 31. Consimilia notarunt Groz. & Codurc. 5. qui ex *Ælian.* addit ἑλιον Palustrem propterea vocari posse Belluam: atque hanc videri חית קנה *Ferans cannæ Ps. 68.* Præcipue huc pertinent quæ de *Pined.* 6. adduxit ex *Ælian.* de *Anim.* 9: 56. Elephantos ad calorem solis frangendum inter se crasso perfundi cœno; atque ad refrigerationem umbrosas speluncas, arboreque ramosas captare. Idem monet quoque verbum ישוב cubat vel positum esse pro quiescit, dormit, reclinis in arborem, ut traditur: vel pro concumbit, verecunde, ad animalis timul castam hac in re verecundiam indicandam. Aliis tamen hæc tam parum convenire visa *Elephantum*, ut contrarium plane hinc elicuerint 7. per interrog. An sub umbrosis cubat, in latibulo arundineti & cœni? Ita Kimch. *Vatabl.* &c. &c. Ad hæc recte Boch. Nihil esse tam desertum in S. S. quod hoc pacto eludi non possit. Intentus in Hippopotamum II. Vir summus, Egregium vero latibulum inquit, Elephantum, quos scribit *Ælian.* 7. 6. ire per maximas arbores ut segetes, & aliquando arboribus esse proceriores. Addit, Quid quod Elephas ne cubat quidem nisi rarius, sed rectus dormit? ἕρπυσαδην, ut *Ælian.* iterum L. 4. 31. καὶ ἀκλίνας ἢ καὶ ἐκαναστῆνας ἐρηγῶδες αὐτῶν decumbere enim & rejuvare ei operosum. At de Hippopotamo en locum, Jobi loco geminum, ex *Marcel.* L. 22. Inter arundines celsas, & nimia densitate squalentes, hæc Bellua cubilibus positis &c. Videndum itaque an Ps. 68: 31. fera arundinis sit Hippopotamus tanquam figura populi *Ægyptii.* Hæc nimio Hypotheseos amo-

ri data. Primus certe locus *Æliani* parum ad rem: nam agitur ibi de vasto robore & impetu harum *Belluarum*, quæ dum a venatoribus premuntur per arbores maximas soleant procurrere tanquam per segetes ὡς περὶ τὰ σῆλα πύλας καὶ κλίνας τὰ δένδρα ut spicas quasdam perfringendo urbores &c. Alter locus etiam parum, aut nihil faver; nam *Elephantem* poplites inflectere, & procumbere in genua, multis adlucit, sibi subcontrarius, ἰ πᾶσι *Hieroz.* 1: 263. Tertium, vereor ne tale sit, ut Hippopotamo plane non conveniat. Nam 1. de incolâ hocce *Nili* opusne erat moneri, eum cubare in *Arundinetis* illius fluminis? 2. si vox צאלים umbrosos arbores notaret, fruticeta, & carecta, sic valde incommode describerentur. Id ansam præbuit Cl. Cler. ad arbores viminalis, vel vimina, substituenda. Sed 3. ne sic quidem res expedita: nam ita quicquid in *Nilo* natat, sub צאלים cubare dicendum esset, si frutices viminalis, qui ripam prætexunt, designarentur. Quid 4. quod צאלים, ex *Arabum* ضال, potius notare videatur *Lotos arbores* in *Ægypto* frequentes quidem illas, ut & in *Cyrenaica*, sed quibus cum *Nilo* nihil præcipue: nam *Lotos* planta, quæ in locis e *Nilo* restagnantibus crescit, multum diversa. De his mox pluribus, *Vf. seq.* Finis 5. in כצה, quod uliginem, & tenuem, ac limosum, laticem denotat, e terra molliore exudantem. צפ כצה apud *Arabes* est, paulatim fluxit & emanavit aqua: tenui rore vividus fuit locus. Non quadrat in *Nilum*, etiam si ad margines restringeretur. Allegoria III. hic sibi nimis placet; & in hisce lascivit quodammodo. *Gregor.* per umbram, ut *Vulg.*

צאלים non accuratissime expressit, intelligit nequitie torporem, ac delicias: & per calamos, vitam secularem, vel mentes vanas arundinum instar &c. Confer *Gloss. Ordin. Philipp. de Pined* p. 1118. 1119. Adde *Sanct.* extra oleas adducentem huc *Luc.* 11: 14. ubi Spiritus impurus arida perambulans, requiem non invenit, quippe quam habeat tantum in locis bumentibus, ubi voluptate & inxuria diffluitur. Ideam istam sequitur *Explic. Gall.* in eo tex-

17 Obtegunt eum loti sylvestres, umbraculum ei: cingunt eum salices vallis.

17 יסכהו צאלים צללו יסכהו ערכי-נחל :

18 Ec- הן 18

tu *evidenter allusum* putans ad versiculum huncce; pro *Comentarioque* luculento eundem commendans subdit, *soli Cortici inhaerere, & medullam gravissimarum veritatum negligere eos, qui hic attendunt ad id quod Naturalis Historia tradit de Elephantis, vicinitatem annuum sectantibus.* Contendit quin imo *Doct. Auctor, opposita esse, in Litera, montes sequi, & amare arundines ac limum; quae tamen in Allegoria pulchre concinant; quatenus eadem Bellua quae celsitudinem ambit, etiam mollitiem, deliciasque, cupidissime queritat &c. in caeno velut volutari, & voluptari, gestiens.* Quid dicam? in umbra luditur; & nescio quid dulcis fascini in talibus oculos praestringit.

Vers. 17. Pro *Elephante* l. eadem omnia recurrunt, quae modo strinximus. Placet constructio *Merc.* per appositionem, *obtegunt eum Umbrosa, ut sint Umbra ejus; &c.* Cl. *Schmid.* addit, *ut sint instar סכה תוגרין;* quod non de nihilo. Minus concinne *Vulgat.* *Protegunt Umbræ Umbram ejus.* Scio *Umbras* pro *Umbrosis arboribus* usurpari apud Poëtas; sed ne sic quidem sententia liquida. Pro *Hippopotamo* *Il. Boch.* *Tegunt eum umbrosæ arbores,* unaquæque *Umbrâ suâ: circumdare eum salices Nili.* נחל *Nahal & Nebel,* omnem *torrentem* signans, stricte pro *Nilo* alibi occurrere, quin hanc esse *Nili* originem, non abnuo: hic idem usu venire haud sane liquet. Contrarium suadet verbum סכך *obtexere, obtegere velut*

tugurio, obumbrare, quod aptius cubili Elephantis inter arbores ad ripam torrentium enutas, quam Hippopotami sub aqua delitescens inter frutices, & arundines. Sed declarandum est ulterius, quod *Vs. præc.* attigi. Forma

צאלים nuspiam alibi prostat, quam in duobus hisce versiculis. Sola conjectura, & affinitas literarum, suggestit *Umbras, vel Umbrosas arbores.* Cl. *Cler.* *viminales arbores, ex vicinia cum salicibus* arripuisse videtur. *LXX.* dederant צאלים ארבעים, quod vagum. *Cocc.* *peculiarem speciem* denotari suspicabatur. A-

pu *Arabes* צאל צאל notat *tenuis, & exilis* fuit. Item צאל *media je,* cum *fæm.* צאל, *Lotus arbor:* unde *צאלת הארץ ואצילת אדא* *צאל* *פיהה הצאל* *Terra אצילת & אצילת* *quæm produci Lotum* צאל, *ציל, dicitur.* Notanter additur, esse *السدرى البرى* *Lotum Sylvestrem, ut Gjaubar. & Pbiruzab.* monent. Cave intelligas *Lotum Ægyptiam,* sive *Plantam Niloticam, in lacunis nempe aqua Nili auctis frequentem.* Eam *نوفس*

Nuphar vocitant, *Nymphaeam* veteribus, dicitur; de qua consulendus *Prosp. Alp. H. N. Æ. part. 2. p. 75.* Intelligitur *Lotus Cyrenaica, sive Conarus Alexandrina, Serapioni dicta سدرى,* quæ & *نبق Nabca* apud *Prosp. Alp. 2. p. 10.* itemque *کنار Conarus; Conarus, quam esse Nabcam* addubitat *Doct. Vestling. p. 165.*

Diferte tamen in *Camuso* *الکنار* *Conarus est Nabca, sive Lotus.* Strictius

حمل السدرى *Arabibus est النبق* *سدرى* *fructus Sidari sive Loti; ut vicissim*

شجر النبق *Sidar* dicitur

Arbor Nabcam ferens. Plenior notitiam ex *Veteribus* dabit: πάλυ in *Exerc. Plinian. p. 731. & 732.* Hæc jam *Loti Africanæ, & præsertim Sylvestres, Arabibus* צאל, *in desertis copiose* proveniunt; atque jucundum præbent cubile feris. In *Diw. Hud.* hac *ansa figuratum:*

צאל

18 הן יעשק נהר לא יחפו יבטח

18 Ecce injustus sæviat fluvius, non festinabit: securus erit, quum prorumpet Jordanes in os ejus.

בִּי-יִגִּיחַ יַרְדֵּן אֶל-פִּיָּהּ :

19 בעיניו

19 In

ضال من الرجل هبضل

Sylvæ Lotorum forti milite plena.

Id est, *Exercitus instar Sylvæ lotiferae, feris plena, formidolosus.* Captatur in hac imagine convenientia inter *Exercitum telis, armisque, horrentem*, & inter *Sylvam Lotorum, spinis horrentium*; est enim *paliurus aculeatissima* nostra hæc *Lotus*. Iterum in *Diw. Hud.*

اذا ما لان بالفضال
والغضا
من الحمر انمان الغلاة
الخواذل

*Quando confugiunt ad Lotum & Tamaricem
Ab æstu, fuscæ solitudinis retromanentes.*

i. e. *Elephanti*, quorum *fuscus fere color*. Notetur *فضال* esse *spiniosissimam arborem*, ex genere *أثل* *Atle* apud *Prosop. Alp. Cap. 9.* sive *Tamaricum*; quæ *ripas amnium amant stagnantesque inter arenosa aquas* Ibid. in *Diw. Hud.* de *Asino Sylvestri* in cursum concitato

وقطع الواد دانية صحاري
غلان طاح وضال

*Securitque flexus vallium per vasta deserta
Inter depressas sedes Talchæ & Loti Sylvestris.*

الغلان
اودية مطمينة ذوات شجر
الضال السدر البري

Gullan vocantur convalles depressiores arboribus densæ. Dsal autem notat Lotum Sylvestrem. Adjecta ei *Talcha*, est *Ettalche, Arbor excelsa & spiniosissima* apud *Leon. African.* in desertis, *Libyæ, & Numidiæ, ac Nigritarum, regione frequens.* Vides, *Behemothum inter צאלים*

Lotos Sylvaticas cubile gratissimum habentem, non in Nilo quærendum, sed in desertis Africa Lotiferae, convallibusque uliginosis, quas efficiunt torrentes, de montibus acti, quæ est prima, & genuina, notio vocabuli נחל. *Ampliss. Ludolf. Comm. ad Hist. Æth. p. 157.* contra *Pfeiff. pro Boch.* Itans, sic instat; de *Elephanto non queritur an possit cubare in uliginosis, sed an communiter soleat; quod dubito an doceri possit.* At docuerat jam *Ælian. L. 9. 56.* ubi ait *Elephantes hominum vestigiis perceptis vasto harritu sese avertere eis τα τῶν ἐφ᾽ ἄκται, καὶ δάσιν, ἢ τῶν ἐλαῶν τὰ κρηλάτῃα τῶν montium profundiores, arboribusque densas, convalles, aut in concava maxime paludum.* Non est ergo, quod *Elephantum* huic excludendum tendat *Erud. Crinsoz.* eo, quod *aquam valde metuat.* Quid *Viris Doctissimis* fraudi fuerit ad *Vf.* seq. patescet. *Allegoria III.* ad non optimam versionem hic plane *οὐκ ἔστιν ὑμῶν ὑμῶν ὑμῶν somnium.* Vide modo *Gloss. Ordin. umbra sunt Diaboli omnes iniqui, qui dum imitatione iniquitatis ei inserviunt, ab ejus corpore quasi speciem imaginis trahunt.* Sicut autem *umbra ejus sunt pluraliter reprobi, ita singulariter umbra ejus est unusquisque peccator.* Alia dabit *Philipp.* Alia alii. *Explic. Gall.* speciosis phrasibus sensum obumbravit, pulchrum nihilum *Lectori* tradens.

Verf. 18. De Elephanto I. magna & multa varietas. Merc. 1. En opprimit, vel rapit, fluvium, nec accelerabit flumen: Confidit quod

educet, attrahet, Jordanem in os suum i. e. in tanta abundantia aquam e flumine bibit, ut illi solitum suam cursum eripias. Insignis Hyperbole &c. Præverat Vatabl. in פֶּשֶׁץ frigidæ acuminis captans vim Calumniandi: q. d. Ea vi rapit aquas, quæ Calumniator pecunias extorquet &c. Alios 2. video נִחַפּוֹ ad ipsam Bestiam referre, quasi negetur timere, aut festinare inter bibendum, cum canibus e Nilo bibentibus, ut est in proverbio. Minutum. Non placet etiam, quod Jun. & Trem. 3. contortant. En comprimit fluvium, ut non festinet: consideret se editurum esse Jordanem ingressum in os suum. i. e. Amnem in quo se abluit, præ mole corporis avertit; eique obsistit. Æque coactum quod de Pined. 4. festinationem negatam trahat ad tolerantiam sitis. q. d. Multum ille bibit, sed non est in bibendo frequens, neque festinus ad potum: cum enim ad bibendum accedit, non prius bibit, quam eam pedibus perturbavit &c. Decentius quid dederat in h. f. 5. Vulgat. Ecce absorbebit fluvium, & non mirabitur: & habet fiduciam quod insuatur Jordanis in os ejus. i. e. nihil magnam duces, etiamsi magnam fluminis partem exhaurerit. Illustrandi ergo adduxit Ill. Groc. Epota Medo prandente flumina, ex Juvenal. sed & ridet Satyricus ibi madidis quæ cantat Sofratus alis; & de Xerxis exercitum species saltem quædam tantam Hyperbolen sustinet. Codurc. 6. adjecit ardorem & impetum quo sitiens Elephante flumina petit, sese in illa præcipitem dans. יִחַפּוֹ לָא ad fluvium ipsum deflectit, cujus cursus Bellua bibente sistatur quodammodo. Cl. Guss. 7. exaggerationem mitigaturus, חִיָּי refert ad fluvium in Scaturigine, q. d. Elephante sitientem si bibat ad Jordanis ortum, posse illum totum ore suo excipere. Præcedentia sic applicat, Ecce suffuraretur fluvium, nec festinaret, nempe ut fur solet, quia ipsi non videretur rapina, nec grande facinus. Nihil in his simplex. Contortiora, quæ Bold. finxit. Cl. Cocc. & Schmid. 8. structura multum diversa, Ecce rapiet, urgebit, flumei; non festinabit; confidet quum irrumpet Jordanes in os ejus. Neſunt cum seq. V. in h. f. Elephas ille vastissimus, qui ne gurgites quidem, & flumina, pavet, sed ea sine metu, & periculo, trajicit, se tamen videntem prehendi, nasumque sibi forari patitur, ut laqueis duci, & regi possit. Sic Cocc. paulo aliter

Schmid. ita inferens, Deus tamen nutu oculorum suorum eum trahit, quo vult, & ducit, quasi laqueis per nasum tramissis. Neatrum sine hiatu. Pro Hippopotamo Il. Boob. H. 2: 765. 766. eandem rationem vertendi jam exhibuerat, Ecce premit eum fluvius, non trepidabit; &c. atque quinque rationibus sensum Merceri, cum portentosa illa Hyperbole, impugnat. Eadem constructione uti LXX. Syrus, & Arabs. Inde subsumit porro ἰσχυρῶς, haudquaquam verum, premente fluvio non trepidare Elephantum &c. quippe qui cætenus tantum in aquam ingreditur, quatenus promuscis supereminet &c. Concludit itaque, Hippopotamum describi, quem constat sub aqua intrepidum degere, neque supersus fluminis eruptione quicquam moveri. Nobiliss. Ludolf. hoc versiculo rein confectam censet, qui minime omnium Elephanto competat, aquas paventi, utpote natandi infeso. Cl. Cler. miratur, esse adhuc qui pertinacius pro Elephanto tendant; quippe quos Boob. confutarit. Mihi Vir Magnus semet potius confutasse videtur; producto p. 767. ex porta Cali gemino loco, ubi Naturale esse dicitur huic Bellue, stare in fundo aquarum; ut propterea ei proboscidem a Deo additam. Item ex Ælian. de Anim. 7. 15. si flumine obtegantur, eos proboscides exerere, &c. Denique ex Polyb. L. 3. cum Rhodanum trajiceret Annibal, periisse quidem Indos, Rectores belluarum, quæ se trepidatione præcipites dederant e ratibus, at Elephantos ipsos servatos, quod prævalidas, magnasque proboscides, supra aquam exertantes respirarent, atque ita aque resistentes per diu recto itinere in ulteriora progredierentur. Hæcine sunt 1. fluvium paventis signa, an potius contemnentis? Locus integer Æliani 2. magis adhuc id evincat. Sic incipit caput illud: πρῶτον ἐλέφαντος διέχοντες, οἱ μὲν ἐκείνοι Ἀναρχήμοιοι, οἱ δὲ ἤδη τέλειοι καὶ ἐκτελειούμενοι ὑποφύλακτοι ἀρίστοι μὲν τοῖς ἀσπίδοις ὑπὲρ τὸ ὕδωρ: τὰ δὲ ὑψηλὰ πάλαι, ἐπὶ τῷ κρηάτω ἢ ὀδόντων φέρουσι αἱ μητίες &c. &c. Quum flumen trajiciendum Elephantis, juniores quidem tranant: adulti autem etiamsi vel a fluxu cooperiantur, proboscides super aquam sustinent: recens natos vero pullos cornibus sive dentibus portant matres. Narret jam aliquis Elephantos aquam metuere, nec natare posse. Nempe nolunt natare maxime jam moles, quod, vel sub aquis firmo, & forti, pede pergere possint diutissime, proboscide in altum surrecta. Scio a Magn. Lipsio Epist. Misc. Gent. 1: 50. Strabonis

vel *Nearchi* potius apud eum L. 15. fidem suspectam haberi, quum ait *Elephantum* τὸν ἰνδὸν natare pulcherrime: quod nec alteri id traditum, & alienum sit a natura *Elephantis*, aquas profundiores horrentis. Sed res certa, & evidens, ex *Alian.* Nec obstat, quod *Aristot.* dicat, τὸν ἰ πᾶν δύναιτο ἄλλ' ἢ τὸ ἰνδὸν βῆσαι, ex eoque *Plin.* 8: 10. Gaudent ammbus maxime, & circa fluvios vagantur, cum alioquin nare propter magnitudinem corporis non possint: apparet enim non absolute id intelligendum, sed comparate. *Nobil.* *Ludolf.* connixit, quum ἰ πᾶν non satis reddi improbat, dans ipse natare omnino non potest. Atqui *Philosophus* dedita opera posuerat, natare non omnino potest propter pondus corporis: quod apertissime ibi valet, non satis; ac proin *J. C. Scal.* rectissime ibid. Non dixit nescit, nam omnes quadrupedes nare sciunt. Animadvertenda lectio diversa, diversum sensum faciens. Nam si est ἰ πᾶν δύναιτο negat exactam natationem: si πᾶν ἰ negat universam. Sed causa quam apponit falsa est; nam balæna longe vastior; tamen natat. At *Balæna* natatus a natura datus, nam quid in mari ageret? *Elephantum* autem inutilis, nisi aliquando ad transfretandos amnes. Satis habet, si aliquantulum nandi facultatis habeat pro necessitate. Hoc voluisse *Aristotelem* contextus integer in oculis defiget. Est animal ἀποπτάμιον ἢ πτάμιον fluvios accoleat, non tamen fluviatile: Ποταμὸν δὲ καὶ ἄλλ' ἰνδὸν ποταμὸν, ἴσως τῶν δὲ ἀποπτάμιον, (nomen ποταμὸν) ἴσως ἂν ὁ μὲν πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀναφορῆς δὲ ἄλλ' ἢ τῶν ἀνθρώπων ποταμῶν. Facit autem & per aquam iter. Eo usque vero progreditur, quousque promuscis ejus supereminet: per eam quippe redidit spiritum, ducitque. Nare vero non omnino potest ob molem corporis. *Viri Doctissimi* hoc loco parum feliciter usi. Omittunt, quod præcipuum, Facit & per aquam iter. Ubi ergo toties repetitus ille metus aquarum? Addit *Philosophus*, Progreditur quoad usque supereminet promuscis. Quid hoc aliud, quam parciat natatui? non vult natare, quamdiu stabili & firmo pede terram tenet, vel in medio gurgite. Porro ergo vel remeandum; vel levi, & brevi, natatu trajiciendum flumen; si necessitas, nempe, urgeat. Ideo adjectum, Nare non omnino i. e. non expedite, non longe etiam si velis; nam paucissimi sane in orbe fluvii, quos *Elephantus* non intrepido pede totos transfretare queat, vel citra natationem. Cum hisce conspirat exemplum illud *Elephantorum Hannibalis*, ex *Polyb.* L.

3. supra expositum. Exstat *Cap.* 46. ubi tamen summus ille Auctor præmiserat, quod omnes hos fluctus dedit; *Elephantos* consuevisse se magistris suis morigeros præbere, donec aliqua occurreret aqua: μέγας αἰὲς τὸ ἰνδὸν habet textus; quod adhuc figuratus. Adjeicitur mox, εἰς δὲ τὸ ὕδωρ ἐμβαλεῖν ἰσορῶν ἢ τὸ ἰνδὸν ἢ ἰνδὸν &c. Quum autem in aquam intrare nullo pacto auderent seræ, in aggerem illas duxere duabus præcumbibus famellis &c. Collegit hinc pars non temenda *Eruditorum*, *Elephantos* flumina horrere, quum aquam in totum metuere; quo nihil magis abhorrens a natura Animalis adfirmari potuisset. Observetur itaque: a. *Polybium* loqui de *Elephantis* jam mansuefactis, & magistrum dorso ferentibus; quod magnum facit discrimen. b. Istam *Elephantorum* tergiversationem ergo non ex metu aquæ ortam, sed ex aliis circumstantiis, talem trajectionem sub magistro ipsis incommodam reddentibus. c. Variare memoriam actæ rei: ut *Liv.* L. 21. C. 28. ait, tradentibus quibusdam, congregatis ad ripam *Elephantis*, ferocissimum ex iis, irritatum a Rege suo, quum refugientem in aquam, vantem, sequeretur, traxisse gregem: & ut quemque timentem altitudinem, destituerat vadum, impetum ipsum fluminis in alteram ripam rapuisse. Vides *Elephantos* satis promptos ad flumen intrandum: & timor ille altitudinis nihil aliud adfert, quam quod supra ex *Aristot.* allatum: quodque tum alibi illatum *Plin.* ex eo, sic expressit L. 8. 5. Amnem transituri, minimos præmittunt, ne majorum ingressu atterente alveum, crescat gurgitis altitudo. Possunt ergo natare haud dubie, sed libentius vadunt, & amnes stabili gressu trajiciunt; citra ullum metum; quantumvis rapidi sint, & torrentes. Id in descriptione Animalis terrestris ingens facit momentum: in Aquatici & Amphibii nullum. In *Hippopotamum* sane 3. nescio quam recte sedeat, Ecce opprimat, obruat, violentius urgeat, flumen, non trepidabit. Quid mirum? patria ei sedes ibi: & quicquid in *Nilo* degit; nihilo plus, credo, trepidet. Et quid jam 4. *Jordanes* hic facit, si *Hippopotamus* intendatur? Si נחל *Vj.* præc. fuit *Nilus*, & de *Nilotico* animali sermo est, ita decrevit oratio, ut plane jaceat; quin extra oleas eat. Non debuisset tanta difficultas sicco pede transfiliri a Summis Viris, quibus omnia tam limpida hic visa. Contra *Elephantum* quoque

19 In oculis ejus capiat eum, & laqueis trajiciat Nasum, *Vir fortis, qualis Tu.*

19 בעיניו יקחנו במקשים ינקב

אף :

20 Tra- המישר 20

hinc aliquid scrupuli moveri posse videtur, quippe cui cum *Jordane* tam parum negotii, quam *Hippopotamo*. *Allegorie* unice III. intentus *Explicator Gallus*, occasione hancce suam ratus, rogat, quid *Jordanem* secundum *Literam* adferre posset, si *Elephas* induceretur magna flumina exhauriens, qualis *Euphrates* hic per נהר designatus, cui comparatus ille *Judae* annis pro rivulo tantum haberi mereatur? Ut dubio vacuum inde assumit, *Jordanem* mystice depingere, primo *Hereditatem Sanctorum*; secundo ipsos *Electos*: quibus absorbendis avidissime inhiet *Suzanus*. Conatus, quicquid liniatur, parum speciosus. Male ominosum quoque quod *Sanct.* adjece- rat, potissimum intelligi qui in claustris vivunt, & religiosa excoluntur disciplina, ad quos immanis bellua conetur irrumperere, successu aliquando, prob dolor, & pudor, spem non fallente! Quae *Nicet. Thom. Philipp. Beda, Gregor.* varia, & fertili, vena lufere, non ex- quar. Verendum, ne totum hocce genus in mare mortuum destinat; nam & de *Pined.* non temperavit, quin de suo quoque adderet, commode haec referri posse ad *Christum* qui statim atque baptizatus esset in *Jordane*, a *Diabolo* abductus fuit in desertam. Mito *Bolduc.* conversionem *Judeorum* ad *Christum* hinc ex- sculpentem. Scilicet non modus, nec finis, talium; ubi semel in haec spatia imagi- nationi exire permillum.

Vers. 19. Gravissimæ, & ineluctabiles, dissensiones. De *Elephanto* I. magna haesitatio. *Merc.* 1. oculis capiet eum *Jordanem*, totum quasi epotaturus; in offendiculis perforabit navem i. e. dum profundissime promuscidem in aquam demittit, sepe eam sibi perforat offendiculis, quae in medio flumine occurrere possunt, ut herbis, sulibus, pulis &c. & *zamaea* id nihil curat, dum sitim quoquo modo ex- plectat. Similia reperias apud *Varabl.* ex *R. Lexi* translumta, qui in fabuloso animali suæ gentis omnia libera habens, trahere non debuisset nostros, *Elephanto* hæc aptare cona- tes; nam cum inter bibendum *Promuscidem*

suam ita ledere, & perforare, cum re, & ra- tione, tam pugnat, quam quod maxime: nisi quis confugere vellet ad vermes illos ceruleos, quibus tantæ vires, ut *Elephantos* ad potum ve- nientes, mordicus comprehensa manu, abstra- hant in profundum, ut ex *Statio Sebofo* retulit *Plin.* L. 9. 15. Fabellam olet: vel potius hi vermes sunt *Serpentes* illi, & *Dracones*, qui insidias struunt *Elephanto* potum eunti, atque illigata nexibus suis manu, exarmatum exsu- gunt, & interimunt: de quibus *Plin.* L. 8. 12. Huc respici putavit 2. de *Pined.* adje- cto, illos insidiatores *Dracones*, oculos belluæ maxime petere, & in ipsa nare condere caput, pariterque spiritum praecludere, & mollissimas lancinare partes &c. Id *Doctiss.* *Jesuitæ* est, In oculis ejus, quasi hamo, capere eum, & in sudibus perforare nares ejus. Istum *Hamum* sapienter a *Vulgar.* insertum ait, ut capturam hanc intra aquam peragi indicaret: atque in eo invenit *Linguam bifidam*, & *bisuleam*, *Draconis*. Reconditæ eruditionis species *Codurco* quoque & *Bolducio* adblandita; sed longius adducta, & precaria, hæcce, quum *Dracono* nullum addit vestigium, aliisque locutionibus talis res exprimenda fuisset. *Ab. Esra* 3. Belluam suam facit oculis capere flumen, quum caput profundius immergit ad bibendum: item, laqueis perforare nasum, quum nares ad respirandum dilatat. In *Monstro* monstruosa commenta. *Manst.* 4. & *Isid. Clar.* Nuisibus oculorum ostendit quasi totum flumen velit exhaurire; & si quispiam obstat hunc naribus conatur adigere in pericula. Ignorantiam profi- teri, quam talia cudere interpreta menta, satius. Nimis argute etiam *Doct. Crinsoz.* 5. Oculis apertis eum fluvium reciperet, & rostro suo frangeret vim torrentem aquarum, sive vor- tices eum implicaturos, quos *Laqueorum* figura hic indutos suspiciatur. Addit & aliud *Hippopotamo* unice aptum, de quo infra. *Jun. & Trem.* 6. per interrog. An in oculis ejus capiet eum quisquam? tendiculis perforabit nasum? i. e. aperte, non ex insidiis. Ad tendiculas au- notatur, esse propterea hamos vel uncus in nasum injectos, ut fit in piscibus; atque ita transfor- nem

nem fieri ad alterum genus aquaticum. Non bella transitio. Eadem interrogatione utuntur *Piscat. Grot. Belg. &c. quin & Boeb. in Hippopotamo* ea utetur. *Cassal. liberiuscule dederat, Tantum abest ut se capi cernat nare laqueis perforata.* Haud dubie interrogationem quoque subaudivit, quam in negationem convertit: *Cum affirmatione contra 8. Lyran. Ofor. Titelm.* modum venationis hic inuui statuentes; cum quadam diversitate circa prius colon, *in oculis, quasi esset, vel, in forca ante oculos cavata, vel, oculis ledendis, & caedendis.* Ad hunc calculum *Tigur. Et tamen oculorum lesione capitur; & vincula trajiciuntur per ejus promuscidem. Cl. Cocc. 9. cum adfirm. etiam, refert ad facilitatem capture, & rectora simul, postquam domitus jam Elephas.* Sane non adeo difficilem venationem, notum ex *Plin. 8: 8. aliique; sed oppositionem inter facilem capturam Behemothi, & difficilem Leviathanis, institui, haud liquet; nec credibile. Cl. Schmid.*

10. non mollissime *suff. in עניי ad Deum, Factorem Bellæ, retraxit: ut sit, Oculis suis trahit eum Factor ejus, i. e. solo nutu & nutu oculorum eum accipit, & ducit, prout lubet; haud secus, quam si laqueis nasum ejus perforasset.* Et *Jarch. המקום Deum* hic induxerat, *solum Bellæ domitorem, ex nota fabella. Cl. Guss. 11.* se sensum hujus versus ignorare fatetur, eumque nec *Elephanto, nec Hippopotamo, fatis commodum autumat: quum ponatur, hoc animal capi posse videns ac sciens, idque tendiculis nasum ejus perforantibus.* Longe igitur nobis tuta, & firma, statio. Ad *Hippopotamum II. cum interrog. etiam I. applicat Boeb. In oculis ejus quis capiet eum &c? i. e. aperta vi, sine machinis & dolo.* Adfert deinde ex *Alberto, capi non posse nisi reti ferreo apud Damascenos in hoc opus fabricato: captumque non occidi nisi malleis ferreis, propter pellicras crassitudinem.* Atqui ad *Vs. 16. dixerat* ὁ πῦρ, si hoc admittatur, ut affirmativa mutetur in negativam ope interrogationis, nihil esse tam disertum, quod non possit cludi. Secuti tamen *Patric. Ludolf. Cler. Reim. Ad Crinsoz. 2. cum affirmatione adhibet, quod supra num. 5. proposui: addens pressius pro Hippopotamo, per Laqueos intelligi posse arundines riparias Nili, quas facile trajiciat. Quid mirum si Bellua Nilotica vel arundinos, vel gurgites vorticosos, Fluminis sui, facili rostro penetret? Et hic ergo*

calculus non firmissime subdectus. *Explic. Gall. III. pro sola tendens Allegoria, infert, adeo Behemoth non esse Elephantum, ut Deus de eo tanquam Pisce, vel monstro marino, loquatur, quem capere non sit ad modum aliorum Piscium.* Juberet item cum interrogatione legi; *An ipsum videntem quis capiet? An hamo perforabit naves ejus? Fideuter fatis, contra auctoritatem Vulgati. Videtur ignorasse sententiam de Hippopotamo. Nuspiam saltem vel verbulo tangit eam. Sensus hicce: Quis, ut Ego, se exponet furori Satanae, eumque decipiet, victoriam ei quasi concedens de parte mortali, atque Divinitatem ei tanquam sub hamo, quem voret, occultans, ut vitalia ei perforentur. Libere dicam: dura & cruda omnia; nec deberent præclara ingenia talibus seque, aliosque, inescare. Præsum hinc in *Gloss. Ordin. alii-que Allegoricis, parum tamen inter se conspirantibus. Gregor. in Naribus Satanae videt sagacissimas ejus insidias, quas Christus multo acutioribus sensibus, tum suis, tum suorum, perforaret ac transfigat. At Olympiod. Diaboli Nasum interpretatur Licentiam calumniandi &c. Apud Philipp. in oculis capi, est, in ipso intelligentiæ lumine, & per suam ipsius calliditatem. Mitto Niceæ. cui ipse Satanas hic venator, justos appetens &c. &c. Mitto de Pined. qui de suo promit Behemoth pro Multitudinem improborum, qui Corpus quasi Diaboli constituent, quod habeat suum Os in galosis, Lumbos in luxuriosis; caudam in vilibus, sed superbis &c. &c. Ossa in principibus improbis; Oculos in invidis & insidiatoribus &c. Laudandus tamen, quod ita tandem desinat: Sed bone Deus, quem vastum, quam varium, pelagus Allegoriarum! quæ sicut cum utilitate tractantur a Sanctis patribus, ita committere non debemus ut nimium illis immoremur &c. Idem a Mercero nostro plus vice simplici inculcatum. Sed enimvero, naufragia mortales non terrent, quominus certatim maria, & freta, currantur.**

Ibid. Ex iis per quæ hætenus circumambulavimus, dilucere potuit, eam esse hujus periodi, multis in partibus, obscuritatem, ut mirum non sit, multos, desperata veluti Litera, ad sacram Allegoriæ anchoram confugisse; alios judicium sustinuisse. Inter hos Cl. Guss. tribus argumentis Elephantum æque ac Hippopotamum impugnans. 1. ex Vs. 12. quod Cauda in neutro quicquam insigne ha-

Hh hh hh h 2 bear.

beat. Id tamen ipse resolvit mox, pro *Elephantoque* inde prælidium quærit, *Promiscuam* intelligi posse concedens. 2. ex *Vs.* 18. quod *nec in alveo Jordani, nec in ejus vicinia, nascantur, pascanturve, vel Hippopotamus, vel Elephas.* Et hunc scrupulum tamen sibimet, si non omnibus, exemit; ut supra ibi tactum. 3. ex *Vs.* 19. quod *Animal depingatur, sciens volensque capiundum.* Ita summa minus rite subducta. Contrarium plane exigit, non ferries tantum, sed & *Scopus* ad *Vs.* 10. indicatus; in media nota, *num.* VI. Inde colligo, clausulam hancce ad *Jobum* sese reflectere, eumque in 3. *Perf.* acriter ferire, h. s. *videntem capiat illum* ille meus audax pugnator, qui se Deo parem, quæ superiorem, credit; *laqueis trajiciat Nasum.* Hunc flexum, nexumque, suadet *Vs.* seq. ubi *indirectus aculeus* in *directum* convertitur, eadem *Ironia, Trabes* nempe *Leviathanem* Tu quoque *kamo* &c. Mutatio hæc *Personæ* prætrinxit *Doctiss.* Interpretes, atque ita præpedivit, ut exitum non invenerint. Atqui nec inutilitatem adeo ea, & in hoc ipso capite gemina plane, & simillima, recurrit *Vs.* 28. ubi *תוחלתו* spes ejus, pro *תוחלתך* spes tua, agnoscitur a *Mercero.* Sæpius in hoc Libro *Enallage* ista adhibita, ad granditatem. Vide modo *Cap.* 39: 35. *Redargutor Dei respondeat hisce.* Sub hoc adspæctu perinde plane, *Monstrumne Niloticum* quis teneat, an *terrestrem* illam *molem Elephanti*: nam neutrum in *oculis* aggredi, & capere, sustineret vel *projectissima* audaciæ, *invictissimique* roboris, mortalis. *Monstrorum* ille domitor, diram qui contudit *Hydrum*, *Aprolique* & *Leones* fregit, cum *Hippopotamo*, aut *Elephanto fero*, pedem si contulisset, primo pedatu stratus, obrutusque, jacuisset, & longe illi clava, longe fuissent vires. Utrumque ergo huic *Ironiæ*, & *derisioni*, aptissimum, qua *Jobi* mens necdum tatis a fluctibus prioribus sedata, placidissime componitur, & ad *Sacrum Creatoris immensi metum* tenuitatis tuæ sensu intimius revocatur. Audeo adjicere, hac *illusionem*, & *Ironicam provocationem*, admittam, non tantum evanescere difficultates literali sensui obmotas supra ad *Vs.* 11. sed etiam *Allegorias* omnes exarescere veluti, haud secus ac folia, quibus radix ieta.

Ibid. Etiam si ne verbum quidem adderem, remque, prout hætenus discussa, in medio

relinquerem, nullus dubito, quin plurimis *Victoris* ad *Elephantum inclinatio* videretur. In eum pleraque certe multo illustrius expetunt, quam in *Equum Nili*: & alia, quæ quadrare non videntur, nostra, credo, culpa, linguæque, vel naturæ, inscientia, disconveniunt. Id pro magna parte patuit jam: atque ulterius adhuc dilucefcet ex lustratione cujusque versiculi, quam nunc tandem ad nostram mentem, & rationem, subseremus; scrupulos, a *Viris Doctis* injectos, eadem opera, si pote, remoturi. Redordior I. a *Vs.* 10. *Ecce Behemoth, quem feci תעך* Te-cum. Simplicissime capio, pro, non secus ac te. Vidit *Cl. Cler.* idemque intendisse videtur *Schmid.* monens opponi hac vocula potentiam Dei & *Jobi impotentiam.* Reliqua minus ad *Scopum*; qui est *Ingentem Creaturam* sistere *Jobo*, cum qua pedem conferat scilicet, qui tantos gerat spiritus; ut saltem *pari concurrat.* Sentis aculeum *Ironiæ.* Ultra tendere formulam, est, eam in suam inflectere *Hypothesin.* Accessio illa, *Gramen ut bos comedit*, quomodo pro *Hippopotamo* urgeatur a *Boch. Ludolf. Cler.* supra datum: sed apparet studii aliquid subesse; nam tantam *Belluam* non esse *Carnivoram* revera miraculi quid habet, & insignis *Providentiæ Specimen* præbet; quod *Calvin. Conc.* CLV. præclare deduxit. Similiter *Vavass.* Qui si fuisset a me creatus ea feritate, voracitate, & appetentia carnis, qua *Leo*; aut *Tigris*; non dubium quin animalia consumpturus esset omnia. Contra *Hippopotamus* & *Pisces* vorat, & carnes, quantumvis pro mensis secundis quoque gramina & segetes non aspernetur. *Carnivoram* esse tradit *Prosp. Alp.* L. 4: 12. ex fide *Damiatice* gentis: idemque ex dentium fabrica colligit. II. Ad *Vs.* 11. satis placet *surrigera vis Belluæ*, quæ fidem ferme excedit, si jam tum præliis fuit admota. Quia tamen de *Elephanto fero*, nec *Magistrum*, sive *Elephantistem*, adhuc passo, agitur, satius fuerit in generali adspæctu mansisse, quo summum ei robur *lumborum* non solum, sed & *ventris firmitulo ingeni* ascribitur. Et qui quæso alias per arbores, tanquam per segetes transcurreret *יָסֻף אֶת־אֲרָצוֹתָיו כִּי־יָסֻף אֶת־אֲרָצוֹתָיו* immenso robore, & impetu quem sustinere nil queat, quippe qui arbores rotas instar *spicarum* persringat? ut ait *Ælian. de Anim.* L. 7: 6. De tota cute etiam verum, quod *Oppian.* L. 2: 527. dixit

Ἰὼς δὲ αὐτῆ δόμῳ δὲ παύσασθαι ἀμφὶ οἴβῃ-
 11
 Δίχως, κρηπὶς π, τ ἢ κί μίλι' ἐδὲ κρη-
 πιδὸς
 Θηκὸς πικρὸν μύριον π ἀγρυμνῆσι σίδη-
 ροι.

Corium porro asperum corpus circumte-
 git
 Turpe, validum, quod neutiquam vel va-
 lidissimum,
 Acutum, & omnia domans, dissecuerit fer-
 rum.

Plin. quidem L. 8. 20. ait, Rhinocerotem cornu ad saxa limato, cum Elephanto dimi-
 caturum, alvum maxime petere, quam scit esse
 molliorem: sed an inde consequitur nullam a-
 nimali vim in ventre? Eadem ratio loci L. 8.
 C. 10. Durissimum dorso tergus, ventri molle.
 Nempe mollius, quam dorso; ut Solin. sed tamen
 tergus, id est corium durissimum. Exemplum
 Eleazari maximum Regis Elephantum subeun-
 tis, & ferro confodientis ad umbilicum, plus
 prodest, quam obest: firmissimo enim ventre
 sit necesse est, cuius umbilicus tantum letali
 icturni aditum præbet. Sed Viri Doct. שרירי

umbilicum in nostro textu sonare tendentes,
 id ipsum jam invicem contra Elephantem au-
 tantiam; quippe qui ab ea parte vincatur.
 Quid audio? an Elephanto omnis vis ventris,
 & umbilici, cessat, si ibi deinum ferrum in
 viscera adigi queat? Non optima illatio. Ne
 verisimile quidem Umbilicum designari, & al-
 iud שרירי & שר, quæ certissime umbilicus,
 aliud שרירי forma plurali; sive jam ex Sy-
 riaco adfiscere lubeat firmitates, cum Cl.
 Reim. sive ex Arab. سارري & سارري
 lineas, ductusque cutis; quos dilatare, & com-
 primere, pro arbitrio potest. Hanc vim cum
 שר, quatenus umbilicum designat, Origines
 nostræ conciliari conabuntur. Facit huc forte
 illud Plin. 8: 10. Setarum nullum ei inte-
 gumentum, ne in cauda quidem præsidium abi-
 gendo tædio muscarum (namque & id tanta va-
 stitas sentit) sed cancellata cutis, & invitans id
 genus animalium odore. Ergo cum extenti re-
 cepere examina, arctatis in rugas repente can-
 sellis, comprehensus enecant. Hoc iis pro cau-

da, juba, villo est. Aptari huc posset, ex
 parte, Versio Cl. Schmid. Ecce quæso robur
 quod est in lumbis ejus: & vim quæ est in
 nervis (ita ille; nos striis, lineis:) ventris e-
 jus! Forte adhuc aliud quid latet in hisce

שרירי בטן; quas si vel mollissimas & medias
 partes ventris circa umbilicum designare con-
 cederem, nihil quicquam Elephanto decedere
 autumarem, quippe quem immani quodam
 robore in Lumbis, & nisu ventris, pollere indu-
 bitatum. Nempe ludus ei, joculque, arbores
 sternere, ædificia disturbare, maximas moles
 capite impellere: immensa onera portare. De
 his multa congesta apud Gesnerum, & alios,
 quæ persequi haud necesse. III. in V. 12. si
 cum Boeb. veritas, flectit, vel torquet caudam
 suam, quæ est ut Cedrus, ex حنظل
 Arabum, & non de longitudine explices, sed
 de firmitate, habes, quod magis quadret in
 Elephantum, quam in Hippopotamum, cui ea
 suis instar retorta; at Barro nostro

Πυκνὰ δὲ μακίστα δόμῳ ἰσηύτῳ πάλ-
 μῳ
 Λιπτοφύης ἐλάφῃσι πλάσσει ἀσπίδι ἄρῃ

Crebro corpus flagellans vibrante motu
 Tenuis, & brevis, agitatur instabilis
 cauda.

Hæc tamen ipsa descriptio me movet, ut ma-
 lin Flectit, evertit, cauda ejus vel Cedrum.
 Adfertur nempe exemplum roboris omnia ster-
 nere apti, quando Caudæ icturnus Cedros dicitur
 insectere, locoque movere posse. Major tamen
 Belluæ vis in Manu, sive Proboscide, quam
 Caudam hic appellatam verisimillimum, quod
 plane ad illud instar in terram naturali situ
 propendeat quam longissima, ad decem, &
 ultra, cubitos: atque eodem plane modo eri-
 gi, omnemque in partem flecti, queat. Apud
 Arabes ذنابية vel ذنابة
 Cauda, similiter fere translata, quum in Ca-
 mus notare dicitur من النعل انغها
 in calceo, ejusdem Nasum, sive extremitatem
 prominentem. Hoc ferme fidem faceret, eo-
 rum Poëtas æque ذناب ذناب Caudam in
 hac parte prominente Elephanti usurpare,
 Hh hh h h h 3 quam

quam **חרטום** *Nasum*, & **חרטום** *rostrum*. Dies declarabit: nam nullum mihi exemplum hæcenus occurrit. *Proboscidis* incredibile robur annotavit *Serabo* L. 15. ubi ait eos *αποβασίλων ἐπάλξεις καὶ κερῆων, καὶ δένδρων ἀνασπῶν ἀπέριστα*: *Manibus istis propugnacula & turres deicere, arboresque radicibus evel- lere*. Similiter *Lilianus* L. 5: 55. ubi narrat, *quum ab Indis coguntur arbores radicibus evel- lere, non prius eos id aggredi, quam eis quate- fecerint* &c. Adde *Oppian.* L. 2: 533. Res tam notabilis in hac Tabella conspici mere- batur; ac proin **נב** *recto stat casu*, & **כמו** pertinet ad exaggerationem, ut sit, *vel Cedri instar firmum ac proceram arborem*. Huc facit quod apud *Gesu.* p. 380. extat, *visum, qui detraheret ramum, quem viginti quatuor viri, su- nibus trahentes, steterere non potuerunt*. Cavè **חפץ** hoc usu alienum credas a ditione *He- braea*; est enim princeps *Radicis* notio, quæ ab *inclinacione*, & *inflexione*, devenit ad *secundariam vim inclinacæ, propensæque*, in ali- quid *voluntatis*. Non ambiges ad hocce *Gjaubarii*, **حفضت العود** *حفضت اي حنبتة وعطفته* in *Ligno* **חפץ** *valei incurvavi, inclinatumque flexi illud*. Utitur verbis **חנה** & **עטה**, quæ & ipsa hanc *secundariam vim inclinacionis propensæ* induerunt. Posses quoque, *Lubeat, Cauda ejus erit ut Cedrus*, & quæ antea pen- debat, *stabit in altum erecta*: sed nec proprium id *Elephantis*, nec magnopere ad rem: prout etiam nimis quæsitum, quod *Codurc.* & *Guisf.* ad alterum colon exhibuere, ubi *Nervos formidinum* attribuunt huic *Proboscidi*. Omnino tenendi *Nervi femorum, ramorum instar diffusi*: ad *vastum robur pingendum*, quod *Arboribus convellendis* par sit. IV. In eundem sen- sum dilucidus *Vs.* 13. quem *Elephantum* gravius, & solidius adhuc, implere posse, quam *Hippopotamum*, neino negabit. V. Jam verus 15. porro ita pro *Elephanto* militat, ut utroque *Charactere* se victum fateri debeat *Equus Niliacus*. Nam *Principium viarum Dei*, id est *Excellentissimum Opificium*, in quo ali- quid *grande, magnificentique* supra omnia *Animatia*, conspiciere sit; haud dubie *Elephas*;

etiamsi vel intra Corporis molem, fabricam- que, consistamus. Et quid si interna adju- gamus? de quibus post *Plin.* L. 8. *Lips. Cent.* 1: 50. Ad hoc *principale Decus nobilissimi, & Regii vere, Ammantis*, pertinet quoque poste- rius Colon; in *Hippopotamo*, si non totus fal- lar, languide, in *Elephanto* decentissime posi- tum, *Conditor ejus adinovit ei Harpen suam*. Dentes exerti sunt *Apru*, *Hippopotamo*, *Ele- phanto*, ait *Plin.* sed postremo huic tanto ma- jores, videlicet, quanto reliqua dignitate corporis præcellit. In descriptione *Elephantis* eos eodem nomine *Harpes* adfecit *Nonnus Dion.* L. 26. p. 694.

Γιαυβῆτις μακροταύιστι ἔχει ἀποβλήτας ἰδι-
 τας
 Δίζυγας, ἀμνητες πύμα χαμψάουχου ἄρ-
 πης
 Θηγαλίη δμνητες ἀγρέχου τίμα δι-
 φμου.

Maxillis oblongis gerens projectos den-
 tes
 Bijuges, ad instar sulcatæ Harpes mes-
 soriæ;
 Acuto domitore pervadens ordines arbo-
 rum.

Iterum ibid.

Πομάκι δι εὐ πλεμέμοισι γάμου ἀποβλήτι π-
 νόσω
 Ἀνίετ παυροκέρητι ἐπίχραι ἡλίκατι ἤη.
 Ζώνη κερχαρόδοντι φέρον, ἐπερότομοι ἄρ-
 πης
 Διούων ἐκίπερε γαιάδου ἕμφουσι αἰχμητή.

Sepius vero in bellis, maxillam projectam
 vibrans
 Viro, Taurinum caput habens, irruit ex-
 celsa fers:
 Cingulum ferens aspere dentatum, ancipi-
 tem Harpen:
 Quatiens utrimque maxille instam cuspi-
 dem.

Nobili, & vere Poëtica, idea, *Zona*, sive *Cin- gulum bellicum* hic inductum: quam conti- nuans, subneclit p. 696.

————— τινὲς κηρατόγμοιοι ἄορ ἰδύσται. ————— 100-

— tendens exactum Ensem dentium.

Hanc splendidissimam figuram nostro textui inferere nullus dubito; qua *Elephas* pingitur Divinitus *Harpe sua*, sive *Gladio*, & *Zona militari*, ornatus atque *succinctus*, ad *prælia*, aliæque *molimina*, quæ tanto *Animali* convenirent. Quid manium passus sit *Vir summus*, quum *Harpen*, & *Gladium*, *Elephanto* convenire negabat, supra indicatum. Adde in hac phrasi lectissima, *Conditor ejus accinxit ei Gladium ejus*, esse pulchram significationem auctoritatis non tantum, sed & usus vere *Regii*, quo *Dominus animalium*, huncce *Gladium*, vel stringeret, vel conderet: non in *Tyrannidem* & *Lanienam* nempe ei traditum, sed ad legitimam sui defensionem, moderatumque supremæ potestatis exercitium. VI. Huc tendunt quæ *V. 15.* subnexa; ubi nemo non agnoscit notas *Elephanto* aptiores quam *Hippopotamo*, si vel nexas, quem arguet *ὁ πῆν*, teneretur, ideo ei additam *Harpen* ut *proventum montium demeteret*. Apud *Gesner*. p. 378. reperio: *Elephantiorum alios palustres, alios campestres, alios esse montanos; qui moribus & ingenis non parum differant*. Hæc curiosius exequi haud vacat. Apud *Solin*. Cap. 25. exstat, *Montes Mauritania Tingitane Elephantis frequentissimos*. Similiter *Ælian*. 7: 2. Ad pedes *Atlantis* ait esse *pascua præstantissima & maximas sylvas, easque perquam densas, & opacas, ad quas Elephantos, jam atate graves, tanquam in Coloniam deducat ipsa Natura, ut ibi portum quendam tranquillum occupent, sacri quodammodo ubi illuc pervenere*. Rectissime ergo, & in omni emphasi, *Montes ei pabulum ferant*. *Ibid*. Cap. 6. legas, eos *Junctum & hederam, per arbores erraticis flexibus serpentem, depascere, utque palmarum tenera cacumina; aliarumque plantarum adolescentiores surculos*. Apud *Plin*. L: 8: 10. habes, *Truncos iis in gratissimo cibatu; & palmas exceliores ab iis fronte prosterni, atque ita jacentium fructum absumi*. Hinc ad reliquum *Animalis pabulum, amplitudinemque hujus Coli, facile judicium*. Posterius ad mansuetudinem *Elephanti*, qui *gladium non, nisi laceffit, stringit in reliquas bestias, manifesto pertinet*. *Plin*. 8: 7. *Hujus animalis tanta narratur clementia contra minus valida, ut in grege pecudum occurrentia manu dimoveat, ne quod obterat imprudens: nec nisi laceffit noceant; ideoque gregatim semper ambulent, minime ex omnibus solivagi*. *Nimis cupide Explic. Gall.*

Contenditur, sed citra probationem, Elephantem nulli animali nocere, nec rapto vivere &c. Atqui nil certius. *Crudelitas, & furor in præliis, nihil ad rem. Nec nocere negantur, intotum: quippe qui immanem in modum sæviunt laceffiti; atque omnia vasto impetu proterant, ac conculcent. Raptores esse negantur, infestique aliorum animalium Laniatores, quod in dabitum revocari non debuisset*. VII. *Ad V. 16. & 17. jam satis lucis datum: omittere tamen nequeo insignem locum Ælian. 4: 24. Indos, quod Elephantos adultos non adeo facile capere queant, φοιτῶν εἰς τὰ ἔλη τὰ γειτνιών- & τὰ ποταμῶ, ire ad paludes flumini proximas ibique catulos eorum capere. Ἀπλάστου δὲ ὁ ἐλέφας τὴν ὑπόστασιν χροῖα, καὶ μολαχά, καὶ φιλεῖ τὸ ὕδωρ, καὶ ἐν τοῖσδε τοῖς ἡρώσι διατῶσθ' ἐθέλει, καὶ ὡς ἐν εἰποις ἑλεός ἐστι. Amplectitur enim, inquit, Elephas rosida loca, & mollia, atque amat aquam, in talibusque sedibus degere vult: atque, ut sic dixeris, palustris est*. VIII. Habes simul nexum cum *V. 18.* & jam liquido adfirmare est, ne alias rationes complusculas urgeam, unicam vertendi rationem eam esse, quam fecuti sumus, qua *נהר Fluvius* ponitur casu recto; & *עשק* ejus vim, violentiamque, designat: non sane eam solum, qua, intra lectum suum, ad inferiora rapiat, ea que insunt; quam *Hippopotamus* non timeat ob gravem molem corporis; ut *Cl. Cler.* hic annotavit; sed magis adhuc eam, qua extra alveum erumpens, lute exundat. Ni id foret, non esset *ἄρρολιον Animal*, ut *Aristoteles* loquitur: neque ibi *ἡν* sedes & cubilia haberet, aut catulos deponeret, ut ex *Ælian.* adductum. Hanc vim verbo *עשק* oppressit per injustitiam, nunc subjectam, in *Juvenil.* adstructum dedi ex formula *Arabum ظلم الوادي* injuste egit fluvius. Eam ita exponunt *Gjaub.* & *Pbiruzab.* *بـاـغـ الـمـاء* موضعا لم يكن بلغه قبله *Eo excrevit aqua, quo antea non pervenerat. Item ظغا البحر حاجت امواجه وطغا السبيل اذا جاء بماء كثير* *Injustum fuit mare, pro commoti sunt fluctus ejus*

20 Trahes Leviathanem hamo. funique immerges linguam ejus.

20 תמשך לויתן בחכה וכחכל

: תשקיע לשונו :

21 Cer- 21 ההשים

ejus: & fluxus injustus, qui multa aqua obruit. Huic sensui pulcre succinit verbum נ'יח, quod etiam in eruptione violenta aquarum nativam sedem occupat. Camus جاح السبيل الوادي اقتلع اجرافة Radix ג'ח in fluxu venit, qui alvei sui partes convulsas asportat. Eadem vis & Origo in ג'ח; unde ג'חון ג'חון Gibbon dictus. Hæc alium locum postulant. Nil sensu hocce tum certius, tum evidentius, pro Elephanto. Nec obstat Jordanes, cum quo animali huic nihil vicinæ, aut commercii. Certe nec Hippopotamo: quem si teneas, nunquam evades citra incommodum, vel argutiam. Boeb. ait Jordanis nomen, ut notius, pro quovis fluvio usurpari, ut Græci Idam pro quovis monte, & Acheloum pro quovis aqua sumserunt. Non pugno. Sed quis jam sensus? Hippopotamus, Incola Nili, securus erit etiam si alius quivis fluvius in os ei prorumpat. Id tantundem, ac si diceres, Balena securus erit etiam si mare mediterraneum ei in os prorumpat. Argutiolam adjecit Cl. Cler. si tantus fluvius, quantus Jordanes, subito e terra in os ejus erumpat, non timebit: non quasi deglutire possit tantam aquam, sed quia Ore clauso ejus decursui quamlibet violento viribus ac mole corporis resistit. Id in animali נ'ומי, & quidem Nilotico, sine risu vix legas: in נ'ומי aptum, decorum, grave; si contra vim aquarum sit armatum a Natura, tum vastiore corporis mole, tum Nare prælonga, quam supra gurgites exercitare queat, corpore in profundummerso. Inlitas tamen, ne Elephanto quidem Jordanem sat commodum. Imo vero commodissimus. Indie, Æthiopiæ, Africæ fluvios accollit; sed istarum regionum torrentem aliquem ignotum nominasse haud sane decuisset. Nominatur Jordanes ergo, & quidem non una de causis. Palestinam enim 1. ab Arabia dividens, proximum habebat jus. 2. Idem nobilissimus iis in sedibus, & Princeps

torrentium; magnas vehens aquas tempore messis potissimum Jos. 3. 15. Sæpe propterea intumescens 3. & extra ripas excresecens; quo nomine ن'خاس Nabar Zacchar audit Arabibus, sive fluvius superbus, insolens, qui יעשק injustis sæviti fluctibus. Adde si lubet, 4. eundem fructibus & carectis late prætextum; ubi cubilia Leonum, aliarumque ferarum; quæ flumine ripas superante תפזו trepidant. Elephas non item ad suum Jordanem, patriumque amnem. Denique Jordanes 5. ab Auctore naturæ, ideo forte adhibitus, quod ille nunquam tam profundus, quin Elephas exerta promuscide in eo vadari posset; ac proinde quam diutissime etiam durare. Vides rem ita describi, ut revera se habet, nec quicquam justos fines supercandere. Ex his omnibus autem colligo satis secure, Elephantum in hac tabella delineatum, atque IX. in V. 19. nec inexplebilem sitim agnosco; nec capturam ex insidiis; sed apertum Martem, quo jam Noster jubeatur hanc Belluam aggredi, sibi quoque obnoxiam reddere; ea ironia, quam supra satis declaravi. נ'ס Nasus hic non tamen ipsa promuscis, quamvis & ea in Oppiano, aliiisque; quam superior ejus pars, sive Radix, unde prominere incipit anterior, ut sic dicam, Cauda. Cl. Cocc. dans, pro laqueis forat nasum, subaudit perforationem unco factam, ut laqueis in foramen immixtis ducat eum, & regat homo, pro arbitrio. Nil impedit, quo minus directe struatur, Laqueis perforat, trahat, nasum. Hanc Dei omnipotentis Creaturam sibi inferiorem, in ordinem cogat, pro rudimento fortitudinis, & quidem palam, in conspectu, sub oculis; qui tam animose in Creatorem, supremumque omnium rerum Dominum, se erigere sustinuit. Gravis aculeus, quo nihil ad Jobi impetum illum imprudentem refutandum, & retundendum, aptius, sæpiusculè jam insinuatam.

Vers. 20. Arcèssime cum superiori serie con-

contexta transitio ad *Leviathanem*, *Monstrorum* omnium *Caput*, ad quod *capiendum*, & *debellandum*, porro per eandem *Ironiam* ablegatur *Noster*, hunc sensum, aspectumque, unice videtur commendare. Ingentes iterum circa hunc *Maximum Terrorem* fluctus. Veteres I. suspensi, & incerti: *Chald.* quidem & *Vulgat.* ipsum *Leviathanis* nomen tenentes, ut & *Aquil.* ac *Symm.* *Δολφίν:* LXX. *Δελφίνου* substituentes, quemadmodum & *Syrus* atque *Arabs* *Draconem.*

Huic *Joan. Camerens.* non *marinum*, sed *terrestrem* contendit, cujus rationes expendit, & confutavit de *Pined.* Confer quæ *Cl. Hasæus* de *Leviath.* p. 89-91. Apud eundem *Pined.* II. reperies *Fabulam Judaicam* de *Serpente*, vel *Dracone Marino*, qui voluminosus orbibus totam terram ambiat, solemque absorbere conetur, putide incrustatam a *Montano* quodam, qui commentus, esse *animans* singulare, *diurnæ vitæ*, quod longo tempore servatum, aliquando iis piscium generibus, quibus per multa secula se saginavit, convivium, Deo instruente, præbebit. &c. Pervagata III. sententia, designari *Balenam*, addente tamen *Mercero*, vel si quod aliud est *immense* & *portentose* magnitudinis in mari *animans*. Additum, haud dubie, quod multa in *Balenam* non satis com-

peterent. Etymon ducitur a *לויה* *adjecit*, quasi *Additamentum*, a *squammarum inter se conexione*. Citatur pro hoc usu *Pf.* 74: 14. 104: 26. & *Esaj.* 27: 1. De *Pined.* p. 1124.

לויה *maectaus* primaria notione *copulandi*, inde exsculpsit *Draconem copulantem sibi*, vel qui habeat *copulationem*, postrema parte *הן*, ex *תנין* *Dracone*, in subsidium sumta. Intelligit *genus Cetaceum*, sub quo plures formæ, & species, belluarum *immense* magnitudinis, ut *Balæna*, *Pristes*, *Mysticeci*, *Physeteres* &c. Id colore nonnihil mutato, suum fecit *Bolæuc.*

tendens *לויה* ex *Origine*, *Copulatio earum*, amplecti *genus generalissimum omnium aquatiliū animantium*, præsertim *squamatarum*, atque in hac mirabili enarratione non unam peculiarem *Belluam maris* intendi, sed complures, in quarum alias hæc, alias ille proprietates conveniant. Idem in *בהמות* *Bebemoth* ab aliis captatum,

ipse, parum sibi constans, explodit. *Codurc.* IV. Certo certius pronunciat hic agi de *Balæna* vel de *Pisce Mular*, qui in mari *Mediterraneo* frequens. Similiter *Groz.* videntur quæ hic de *Leviathane* dicuntur, quadrare in eam *Belluam*, cui nomen *Musar*. Fallor, aut *Physeterem* innuunt, quem *Massilienses* vocant *Mulassum*: apud *Gesn.* L. IV. p. 725. Ad *Nili* ingens illud, & terribile, *Monstrum*, *Crocodilum*, respexere *V. Beza* & *Deod.* quorum sententia *Patronum* *nacta* *Magn.* *Auctorem Hierozoici.* t. 2. p. 770. & seq. plurimum deinceps calculum tulit, concedentibus huc *Ludolf. Patric. Pfeiff. Nold. Majo, Vittinga, Cler. Crinsoz. Reim.* &c. &c. De *Etymo* ju-

dicium *Bocharti* sic habet; *לויה תנין* *conjunctionem Draconum*, tam apposite derivari, quam *Testamentum* a *mentis testatione*: simplicemque esse vocem, cujus *הן* ad *formam* nominis pertineat, ut in *נחשתן*, *סבלתן*, *ענותן*, *עקלתן*. Radicem porro nec *Hebraeam*, nec *Syram*, sed *Arabicam*, *لوي*

flexit, *contorsit*, de serpente etiam, *spiras convolvit*. Inde *Leviathan* proprie signare *sinuosum*, & in *spiras* volubile, animal, quale maxime *Draco*. Hinc translatum vocabulum ad *cetos* & *marinas belluas*, quod *Draconum formam*, & *flexum*, referant. Postremo *Crocodilum* quoque sic appellatum quod *similitudinem habeat Draconis*. *Cl. Cler.* omnia admittit, præter notationem, quam suspicatur *Ægyptiam*, & ignotam: forte tamen *Hebraicam* esse, significatione *additiis segmentis testis*,

a *לויה* *additamentum*; ut respiciatur ad *squamas Crocodili*. Idem supra dederat *Merc.* in *Ceto*. *Cl. Vitr.* ad *Esaj.* 27: 1. ex *Schnuck.* simile quid addaxit, unde colligit *Crocodili* notionem esse principem, latius deinde ad *Cete* & *Belluas marinas* usû vocis diffusio. *Cl. Hasæus* VI. in eleganti opusculo de *Leviathane*, nec *Balenam* intendi censet, sex, septemve, scrupulis objectis, nec sane *Crocodilum*, cui pluribus adhuc argumentis palmam dubiam facit, *Orcam* ipse inducens, sive *Cete dentatum*, quo nihil prodigiosius, ferociusque, cognoscit *Oceanus*. Non est omnino novum; nam & *Cl. Cocc.* ad *Cap.* 41: 5. ex *Oppian.* profert *belluas maris dentatas*; quales

*Physeteres, Orca, & nonnullæ Balenæ: & de Pined. quin & Merc. non solum Balenæ strictius distæ inhæserant. Eo tamen lumine Hypothesin istam perfudit Vir Doctiss. ut plane nova haberi queat; eademque multo speciosissima, ita ut mihi quidem hætenus anceps pendeat animus; nec sciam quorsum sententia, examine diligentius instituto, sit inclinatura. Et hic libera & integra nobis omnia, id secuturis, quod univertam descriptionem optime implere, & singulis ejus partibus, citra torsionem, simplicissime respondisse reperietur. Sine præjudicio tamen reliquæ causæ dicere liceat, *Etymologiam* non felicissime processisse Viro Docto, vocabulum constarum censenti ex לויה *Augmentum*, & תן *res magna ac late extensa*. Posterius hocce ex cognitione cum תנא in *Dial.**

iteravit; طن corpus extensum; طن Vir corpulentus, elicitur; adjectis & aliis undique Linguarum. Est genus, in quo magna ingenia nimium sibi indulgent: תנא, ex שנה ortum, nihil commune habet cum תנן, unde תנין Draco, Cete: & defect. form. תן. Apud Arabes item تنن plene, تنن & تنن defect. quorum prius

*Draconem, & ingentis molis Serpentem, piscemque omnem majorem, itemque Cete dentatum, denotat. Posterius pro Thynnus, qui & ipsi in genere Cetaceo, usurpatur. Minus adhuc commercii illi Themati cum reliquis. Videtur obtinuisse primariam vim sorbendi, absorbendi aquam, diducis faucibus. Certe verbum قسح, quo قس declaratur in *Lexicis*, istam notionem possidet. Sed, ut verum fatear, necdum mihi liquet. De Themate לויה*

*fidentius confirmare possum, significationem ejus non Arabicam solum, sed & Hebræam, esse ὀλικός, ἰμμάλιον, ἀεὶ ὀλικός, ἀεὶ ὀλικός, flectere, illigare, innoscere, circumplectere, ut ad *Cap. 3: 8*. tetigi. Id Viros magnos hætenus fefellerat; indeque jactus non felicissime destinati ad *veriverbium*. Alterutrum tantum admitti potest; vel ut לויתן, per *productionem**

formæ sit Tortuosus; quale עקלתון Esaj. 27: 1.

vel ut הן *Draco* cum לוי conficitur in *Tortilem Draconem, Cetam, Crocodilum*. Posteriores communionem hujus nominis exclusum nollem, eo quod *Animal hoc difficulter admodum flectatur, ac contorqueatur; ac proinde flexu sinuoso labi non queat: nam in omnibus Linguis usus ultra originem evalescit. Allegorie VII. quas huc omne ævum congeffit, eatenus a nobis attingentur, quatenus earum infirmitatem detegi interest: quod qui hoc genere delectantur, credi volunt, alios Litetæ corticem lambere, s; vero sapientiæ nucleum, & medullam, gustandam præbere. Quam profunda sit hæc sapientia, percipias ex lusuibus in nomen ipsum *Leviathan*, quos exhibet *Gloss. Ordin.* quasi sonaret *Additamentum eorum* i. e. *hominum*, atque *Diabolus* ita dictus foret per irrisionem, quod dum homini hoc quod non erat addere spondit, etiam hoc quod erat fullendo suberaxit. Ex *Gregor. Magn.* hautum, unde & *Hug. Cardin. Diabolus dicitur Leviathan, Additamentum, quia peccatum peccato, suggestionem suggestioni &c. accumulæ. Si copiam amas, & varietatem, Philipp. dicit, sic appellatum Dæmonem, quod addiderit sibi superbiam, quasi supra nature bonum in tumorem & morbum elationis excedens. A tali principio quid expectandum præter speciosum Nihil? Hoc totum a *Scopo* Numinis alienum esse, ex iis, quæ dedimus, jam constare potuit, atque ulterius etiam sponte dilucefceret.**

Ibid. Ante, quam penitus in materiam ingrediar, monendum video, *Magnos Interpretes* in neu unum *Scopum* collineare, atque Quæstionem non parum inde obscuratam, & implicitam. Recurrunt nempe hic omnes illæ diveritates, quas ad *Uj. 10.* media annotatione indicavit: unde diversissima explicandi ratio, & applicatio, existat necesse est. Vulgatissima *Hypothesis* fert, in genere describi *Leviathanis ferocem, & indomitam naturam, quæ efficiat ut homo hocce monstrum vix ac ne vix quidem in potestatem suam redigere valeat. Hoc in Balenam, sat facilem piscantibus prædam, haud quadrans, ansam multam præbuisse visum ad eam explodendam. Crocodilus quoque hinc impetitus, quem hamo, aliisque artibus, capi, quin & cicurari, jugumque subire, non aliter refutat *Boch. p. 774.* quam ostendendo va-*

varias ob causas venationem Crocodili inter difficillimas, & periculossimas, semper habitam. Hoc ipsum pro Ceto dentato vehementer urfit *Celeb. Hæsaus*, quippe quem Piscatores refugiant potius, quam aggrediantur. *Cl. Cocc.* hunc nodum ita resolvit, *Balezam* insurgere in infestos, sauciatumque non more supplicis se in faciem prosternere, sed obviam ire plagis. Ita non sine prælio in potestatem venire. Non negari item, capi posse hoc monstrum, sed negari facile, aut aperta vi capi, aut pavidum, aut vivum, quomodo *Elephantus* capitur. Nam si negaret, quorsum illa, spes ejus decollet, & alia? Id non uno laborat scrupulo. *Cl. Schmid.* aliud quid desiderari in nostra serie sentiens, *Vis interrogationis*, inquit, in, *Trahesne?* est negativa pro, nullo modo trabes: nec ullus homo alius; imo nulla creatura: si *emphasin phræseos* attendas. Pergit porro: nam nobis non videtur *Deus loqui præcise de tractu per hamum, ad describendam belluæ magnitudinem, sed dominium & gubernationem ejus, quæ soli Deo competit.* q. d. Num tu, aut ulla creatura, ita dominaris *Leviathani*, ut ex aquis eam extrahas, quasi hamo extraheres? sicut ego tam facile eam ex aquis ejicio, sine ullo labore meo, quasi hamo pisces minimum traherem. *Ludo cum illo, Ps. 104: 26. Idem si tu possis, te parem agnoscam.* Hæc *Scopo proxima*: a quo etiam non longe abest *Calvinus Conc. CLVI. Quanta sit Dei Majestas sentire licet, intuendo belluas quas creavit; imprimis quæ solo aspectu nos possunt terrere. Nam si coram Bellua tremimus, numquid nos coram Deo audaces esse oportet, &c. &c. Notemus igitur Deum hic doctrinam tradere hominibus, ad eorum arrogantiam irridendam, quum ipsos ad Belluas amandat.* Sic revera res habet; *Ironia pulchra, & Deo digna, ad Leviathanem jam mittitur Jobus, ut contra eum pede collato depugnet, in eoque vincendo sese magnum, & fortem, demonstrat; secundum illud, Accinge nunc ut vir lumbos tuos, Ps. 2.*

Ibid. In ultima hacce pericopa enucleanda, alio mihi ordine opus esse sentio, quam in *Behemotbi* indagatione tenui. Itaque primo loco jam locabitur *Crocodilus*. Secundum tenebit *Balena*. Tertium *Cete dentatum*. Quartum *Diabolus, Regesque superbi, ex Allegoria*. Quintum *Epicrisi nostræ destino*; quod longius filum non permittat, ut omnia ad finem reservemus. De *Crocodilo* *I. Boch.* cum interrog. *An extrahes eum hamo, & in*

fune demerges Linguam ejus? i. e. in lingua ejus demerges funem? Hypallage. Subdit ingenue, id vero *Crocodilo convenire non videbitur, quem elinguem esse scribunt.* Respondet: *πᾶν. 1. Non præcise negari, Leviathan linguam habere, sed linguam qua defigatur hamus, ut piscibus passim accidit. 2. Quicquid asserant veteres, certum tamen Crocodilo esse Linguam suam; sed immobilem & inferiori maxillæ adhasam.* Vide *Hieroz. 2: 770. 771. Ibidem p. 774.* porro innuit, hanc, aliasque, provocationes non eo pertinere, quasi *Crocodilus scævior esset, & truculentior, quam ut capi possit; sic enim Cete quoque excludenda fore, quæ & ipsa capiuntur: sed innui, non esse quod sibi quis facilem de eo animuli spondeat victoriam, cum & mole sit vastum, & robore tremendum; ad viginti cubitos & ultra excrefcens &c.* Ad *Balena, II. vastam molem a plerisque cum Merc. relatum, quem ut reliquos pisces trahere non sit hamo &c.* Dubitat autem *Merc.* sitne, *Num trabes? an ironice potius, Trabes, scilicet! Schmid.* ejusmodi ironias non adeo frequentes ait in *Futuris, sed Imperativis potius.* Atque toto *Cap. 39. Futura Ironice veniunt; & Cap. 40: 5. 6. 7. 8.* promiscue *Fut. & Imperat.* ponuntur. Idem formulam trahere hamo non proprie explicat, sed improprie de *Dominio, & gubernatione tanta belluæ; ut supra attigi.* *Cl. Hæsaus III.* pro *Orca, Monstro dentato, stans, item interrog.* utitur, & postrema cum *Cocc. dat, fusi immerges, inferes, linguam ejus? Respicit similiter ad immanem ejusdem molem; quasi negetur carnem hanc immensam, dentibus truculentam, ut *Plin.* vocat, hamo fusi alligato trahi posse ab hominibus &c. &c. Quid *Allegorica subtilitas IV.* hic captet, percipias ex *Gloss. Ordin.* ubi *Hamo captus dicitur Diabolus, quando escam Corporis Christi mordentem Divinitatis perforavit aculeus.* In *fune quo lingua ejusdem ligata, vel peccatum intelligi posse additur, vel fidem. Incarnatus enim Dominus fune ligavit Linguam Leviathan, quatenus in similitudine carnis peccati apprensus de peccato damnavit peccatum. Vel fune constringitur illa lingua, quatenus, dum per prædicatores sanctos fides in mundo innotuit, erumpere doctrina mundi cessavit.* Apud *Philipp.* alia reperies argutius adhuc texta; quæ non exscribo, ut nec quæ de *Pined. & Sanct.* habent de oraculis, calumniisve *Diaboli, obmutefactis.* Ad hæc vestigia *Explic. Gall. nihil Litera**

21 Certe impones arundinem in
nasum ejus, & spina perforabis ma-
xillam ejus.

21 התשים אנמן באפו ובחוח תקב

לחיו :

22 Cer- הירנה 22

hic relictum contendens; *An tu mutum reddes
impostorem, qui nationes decipit spe cognoscendi
futura? Pelleſne eum ex omnibus locis quos oc-
cupavit, & ubi dominatur nunc: ut eum in li-
tus proficias, exponasque palpantem? Quid
dicam? pro limpidiſſimis, & vere Divinis,
commendantur, quæ vix ſuſus ſatis decori lo-
cum implere poſſint. Ad Scopum, quo poſtrema
hæc tela directæ ſunt, requiritur veri nominis
Bellua, cum qua jubeatur Noſter pedem con-
ferre, ut quid valeat præſentiſſimo documen-
to experiatur. In hunc finem V. aculeatius
putem תמישך cum ironia elatum, Trabes ſci-
licet Leviathanem hamo! Continuat Ironia
quæ Vſ. præced. Noſtrum pupugerat, *In oc-
culis ejus capiat eum, Redargutor meus. Ad
eamdem mentem nunc, qui animis, viribus-
que, præpolles, Leviathanem, credo, aggredi
valebis, hamoque in ſauces impacto eum trahere,
& circumagere pro arbitrio, &c. Agitur non
de captura ex inſidiis, ſed de aperto congreſſu,
qui cominus fiat, manu quaſi in os monſtri in-
ſerta, ad linguam ejus hamo figendum, atque
ita in funem ductorium immergendam. Hoc
adſpectu æquum juſ Crocodilo, Balene, Orca,
Draconi etiam, ſi placet; ad quæ Monſtra
nemo vel projectiſſimus accedere a fronte ſu-
ſtineat. Teneyritas ſolos tamen Crocolilis ad-
verſum ire auſos, narrat Plin., arcana nature
vi eos armante videlicet, (ut Pſylli contra
ſerpentes a natura muniti:) ſic ut dorſi equi-
tantium more impoſiti, hiantibus reſapino capi-
te ad morſum adlitæ in os clava, dextra ac ſeva
tenentes extrema ejus utrimque, velut ſrenis in
terram agant captivos. Nempe & olfactu hu-
jus generis hominum fugari quadrupes malum,
& in parva menſura corporis præſentiam ani-
mi, in hoc tantum uſu, iſdem miram, idem
memorat Scriptor. Si veram; nihil Crocolilo
decederet; quin & accederet forte aliquid;
inde enim imaginem hanc deſumptam ſuſpicari
liceret. Sed hæc pertenuis eſto conjectu-
ra.**

*Verſ. 21. De Crocolilo iterum I. Boch.
Namquid aptabis juncum naribus ejus? & ſpi-*

*na perforabis maxillam ejus? in priori membro
intelligit caſiſtrum e fune junceo; in poſteriori,
hamum ſpina inſtar acutum. Summam
hanc ſubdit, Tam vaſtum animal hamo non fa-
cile capi, quomodo piſciculi ſolent. Ad Bale-
nam II. Merc. eodem fere modo applicat, ni-*

*ſi quod אנמן juncum exponat hamum qui e
junco fit. Eum ignoro. Addit, R. Salom.
hamum e ferro intelligere, quaſi circulum fer-
reum, vel hamum in morem junci aduncum.
Ita fere Vulgar. circulum dedit pro junco; &
pro ſpina, armillam, quam fibulam interpre-
tatur de Pined. Obſervat ille, incertam eſſe
Radicem, quæ vel אגם ſit, ſtagnum, palus,
vel גומא, unde גומא juncus. Alludi autem
ad morem piſcatorum qui piſcium nares junco tra-
jicere ſoleant, ut penduli portari queant: atque
indicare vaſtatem balænarum, quæ ſicut neque
hamo capi, ita nec capte junco ſuſpendi queant.
Similiter Cl. Schmid. inducit funiculum, quo
piſces nonnulli majuſculi ſuſpendi ſolent, ut ſu-
migentur aut exſiccantur. Non tenet quod Vſ.
præc. orſus erat. Idem in Orca III. obſer-
vatum Cl. Haſeo p. 128. quaſi negetur eam
junco, vel arundine, aut ſpina longa, per ma-
xillam perforatam immiſiſ, trahi, portari, &
ut ſumigetur, vel exſiccetur, ſuſpendi poſſe;
quod quotidie in minoribus piſcibus fieri vidi-
mus. In Allegorie campo IV. mira hic luxu-
ries. Nares demonis trajecte circulo ſecundum
Gloſſ. Ord. in. pertinent ad inſidias, & ſagaci-
tatem ejus, Divina virtute compreſſas &c. Apud
Olympiod. habes Furorem Diaboli cruce
Chriſti, & clavis ejus, conuſum. In Explic.
Gall. reperio, Diabolum arundine, qua Domi-
no illuſit per nefarios ſatellites, & corona ſpinea
Capiti impreſſa, pertuſum, & confixum. Spe-
cies pietatis, & Sapientie ſublimioris, quæ
talibus ineſt, præſtringit aciem, veros fulgo-
res a facatis non ſatis diſcernentem. Ad no-
ſtras rationes V. ה vel interrog. ſumtum, vel
aſſermative, En, Certe, ponas arundinem in Naſo*

ejus, ad ironiam continuandam: אנמן non a

גומא

22 הירכה אליך תחננים אסיידבר

אליך רכות :

23 היכרת ברית עמך תקחנו

לעבר עולם :

24 התשחקך

22 Certe multiplicabit ad te supplicationes; profecto loquetur ad te mollia.

23 Certe feriet foedus tecum; accipies eum in servum perpetuum.

24 Cer-

juncus, quasi *sorbentem* dicas; sed ab *אגם* *palus, stagnum; arundinetum*, quod *Arab.* *أج-أ* & *أج-أ*. Cl. Cocc. dedit *fiscellam*, proprie *junceam*, latius quamcumque, *ori constringendo*. Difficile talia ad liquidam rationem perducere. Series videtur exigere *Arundinem per Nasum trajectam*, ut *Monstrum superiorem sentiat manum, ejusque ductui se obsequens praebeat*. Non agitur certe de *Leviathane* jam necato, sed vivo, quem *lupato velut maxillis indito* abducat *Domitor*. Recurrit eadem imago, quam mox tetigi, de *Tentyritis*, qui *Crocodylum frenant, & captivum in terram agunt*. Si non idem, simile saltem aliquid spectatur; quod *Crocodylo* aptius forte, quam *Ceto*; quem ita *vivum & vigentem* velut in triumpho circumducere non datur.

Vers. 22. Parce nimis I. Boeb. pro *Crocodylo*, ait, esse *Prosopopœiam elegantem*, qua significetur, hanc belluam homini non ultero subijci. Item Merc. II. in *Balena*, Num blandis verbis te deprecabitur ut vitam ei conserves, prout *victi in bello solent*? Elegans *Prosop.* qua docetur, non posse homini belluam hanc tantam ulla ratione subijci. III. Grot. annotavit, haec & sequentia ducta sunt ab infirmis populis, qui adventante magno exercitu precibus agunt, atque in deditiorem veniunt. Cl. Cocc. oppositionem fieri autumat inter *Elephantum* qui supplicat, & servit; atque inter *Leviathanem*, qui servire negat, & quamdiu vivit, ac moveri potest, pugnare. Eandem oppositionem III. in *Ceto* denotato urget Cl. Huj. p. 129. 132. quali sensus esset, non posse eum curari, aut mitem fieri, mollibus verbis, atque blandis, quibus nisi solet *Bestiarum*, quorum est immanium *Belluarum* feritatem mitigare. Idem *Vir Dactyl.* ex hoc, & praeced. *Vf. Crocodylum* non intendi colligit, quod & *Hamo* pertæpe capiuntur, & capti mitescant, atque adeo mansuetissimi reddantur.

Explicator Gall. pro *Allegoria IV.* velut victor sese inferens, *Quid congruentiae inter ea quae hic dicuntur, & inter Balenam? Danturne pisces vel minutiores, qui contentur precibus flectere Piscatores? Quis non videt in frigus haec exire, & Ridicula fieri, nimia exaggeratione, si ad Literam accipiantur? E contrario quanta veritas, quanta granditas in sensu figurato! Cui haec legenti non e vestigio occurrunt loca Evangelii, ubi Domino supplicat Dæmones &c. & in porcos abeundi veniam orant &c? Prævit Gloss. Ordin. ubi tamen additur, vel, ad Dominum preces multiplicat, cum extremo die iniqui, qui ejus corpus, sibi parci petunt. Utrumque arcessitum, precarium, nullum. Sanct. innuit ait, *superbos, ut Diabolum, etiam dum victi jacent, & gladium jugulo imminere vident, spiritus tamen insolentes retinere*. Hoc saltem propius Scopu. Is postulat V. ut *absoluta* sit *negatio*, vel per *interrog.* ut sit, *Minime id faciet*: vel per *adfirmat*: *Ironiam* in h. f. *En*, certe, *multiplicabit ad Te deprecationes*. Tam *Formidolosus* scilicet mihi videris *pugnator*, ut *Leviathan* solo tui aspectu in deditiorem venire, gratiamque victoris implorare, cogatur. Id omnibus *Monstris*, de quibus cogitatum, pari jure ferme convenit: ne *Crocodylo* excepto, qui quamvis *formidare resistentes* feratur; non is tamen, qui primo congressu herbam porrigat, atque more *dediticii* se ad victoris pedes *supplex* advolvat. Eo spectare formulas nostras, manifestum.*

Vers. 23. Ad rem Boeb. I. de *Crocodylo*, *An feriet foedus tecum &c? Quomodo victi a victoribus vitam redimere solent libertatis pretio: in perpetuam se servitutem mancipantes*. Item Merc. de *Balena* II. Eadem *prosopopœia dictum*; Num percutiet tecum foedus &c? ut tibi in perpetuum eum mancipes. Nequaquam. Vel ejus aspectus te terrebit &c. Cl. Cocc. addit *Antithesin* supra indicatam. Eandem oppositionem cum *Elephanto* III. pro *Orca*, contra

24 Certe ludes cum eo, ut avicula, & ligabis eum puellis tuis.

24 התישחקי-בו כצפור ותקשרני

25 Epu- יכרו 25

לנעורתיך :

Crocodilum, qui cicurabilis saltem, urfit *Cel. Huf. p. 130.* Pro Allegoria sua, & quidem mera IV. *Explic. Gall. Quid salis, aut gratie, in his questionibus, si Litera obliuiscitur? An aliquis vidit Balenas legem accipere, hominique obedire instar ferri? An non minuitur Majestas verbi, in sensu tam incongruus redacta.* Fidenter! tanquam si in sensu Allegorico nihil esset coacti, & quæsit. En cogitata viri. *Impositor ille, qui locum Dei occupat, exorto Evangelio detectus, & cum Idololatria cedere coactus; Servus vilissimus Filii Dei &c. &c.* Non minus torta, & tracta, quæ *Gloss. Ordin. fatis prolixè apponit, quæsi Diabolus a Dei innocentia sua malitia discordans, ab Ejus tamen judicio etiam discordando non discrepans &c.* propterea pactum cum Deo servasse diceretur; idemque servus perpetuus vocaretur, quod post presentis vitæ terminum cum suo corpore flammis sit tradendus. Aliter *Philipp.* Aliter alii. Nobis V. perinde est, Interrogationemne teneat quis, quæ irrisoriam inferat negationem; an cum affirmatione malit, *En, certe, fœdus tecum feriet &c.* Continuat *figura instituta, & falsè includitur Notter, quasi is esset qui Creaturæ omnibus terrore incutere solite, terrore esse, eamque vi, ac minis, obnoxiam sibi reddere valeret &c.* Ad omnia iterum ex æquo aptum; nisi quod in *Crocodilum* mollior videri queat *Prosopopœia*; quæ in *Balenam*, vel *Orcam*, paulo durior; quod *Monstra* illa in servientem abluce, ab ipsa natura abhorreat. Versu seq. clarius patebit.

Vers. 24. Pro sua *Hypothesi* non incommoda anà I. *Boch.* præmissa illo *Plauti, Quasi patritius pueris monedule, aut coturnices, dantur, quicum ludent; subdit, At cum Crocodilo quis ludat, Animali truculento, pueris & puellis præsertim insensò &c. &c.* Pro *Balena* II. *Merc. 1. Num ut aviculae ligatæ pueris & puellis tradi solent, ut ludant; ita hoc monstrum alligabis vel ancillis vel filiabus tuis &c.* Non ita tractabilis est piscis tantæ magnitudinis. Alienius est, quod de *Pined. 2.* adjecit de immunitibus hisce molibus, non esca deludendis, & capiendis, ut aviculae, & pisciculi, solent. Suam *Antithesin* urgens *Cl. Cocc. 3. Elephas ut cur, a-*

vicula ludi secum patitur, artes ac gesticulationes docetur, & surambululum agit, ut hominem oblectet; nec a puellis se duci indignatur. Non nem Liyathan; quem Deus finxit ad ludendum eo: Ps. 104: 27. Hanc postremam partem, quæ oppositionem ad Deum infert, suam fecit *Cl. Schmid. 4.* ita sensum constituens, *Num tu, Jobe, Leviathanem facere potes lusum tuum, prout libuerit, sive ut ipse cum tuo ludas, sive ut lusum puellis tuis facias? Non sanè. Atqui ego ludo cum eo, sicut volo: Ps. 104: 27.* Pro *Ceto dentato* III. *Cl. Huf.* item cum oppositione ad *Elephantum*, aliasque feras, eum talem non esse, qui captus, domitusque, jucundo spectaculo oculos pascat, ludicrumque præbeat pueris, atque puellis. Contra *Crocodilum* hinc disputat *Vir Eruditiss. p. 71--73.* quippe qui *lulibrio, oblectamentoque*, non parum sæpe exhibitus. In *Orcam* velum retorquet *Doct. Reim.* quod durum valde, ut *Monstrum marinum, nunquam in terram exiens, negatur puellis ludum præbere.* Hoc ipsum pro Allegoria IV. tendit *Explic. Gall.* sic inians, *Estne moris pisces, & monstra marina, extra aquas servare, & adalligare, tanquam passerculos, ut puella se iis oblectent &c?* Certe jejune aliquid de S. Literis sentiunt, qui tam intipidas figuras ei attribuant, quibus ratio offendatur. Pergit porro: *Ex quo videtur esse cruce Christi Draco, fonte sacro tinctis nil nisi lulibrium est. Vel Filiola ipsum fuzare queat, nomen victoris sonans, Crucemve salutarem fronte signans &c.* Hæc claustris Religiosarum apta; non orbi Literato; qui nunquam approbabit quæ *Gloss. Ordin. Lyran.* aliique hic commenti. *Gregor.* per Puellas intelligit *Apostolos.* Adjunxit *Philipp. Sanctos Angelos.* Rationem quoque addidit cur *Avi* assimiletur nunc *Demon.* Non magnopere consultitur Scripturarum dignitati, quando talia pro mera, & vera, *Sapientia* venditantur. Nobis iterum V. plana omnia, sive per *interrogationem* efferre velis, sive per *asserationem* *Ironiam*, *Ecce ludes cum eo, ut avicula: &c.* Tantus, & tam fortis vir es, ut *Leviathanem* vi aperta aggredi, exarmare, & traducere posse videaris. Aptum *Crocodilo*; aptum forte & *Ceto*: nam *pisciculis captis, adalli-*

25 יכרו עליו חברים יחצוהו בין

; בנענים

התמלא 26

25 Epulabuntur super eo sodales,
divident eum inter mercatores.

26 Cer-

ligatisque, ludunt quoque puella. Saltem com-
modam satis derisioni, & convictioni, huic
ansam ministrat.

Vers. 25. Intricatæ omnibus rationes. *Boch.*
I. de Crocodilo non planissime: An futurum
est, ut piscatorum societas, eo capto, agitent
convivia leti? an dividant eum inter Chama-
naeos, sive Mercatores? Minus adhuc plane
II. de Balena, Merc. 1. subaudiendum ה inter-
rog. Num epulabuntur de eo, eo vescuntur,
Socii, Piscatores? &c. dividant eum inter mer-
catores? q. d. Id nunquam de hoc pisce fiet; qui
capi nulla ratione possit. Addit, alios malle
2. inibuntne de eo contractus inter se socii? ita
Codurc. paciscenturne de eo? De cœna venditioni-
nali 3. Grot. quæ super hoc pisce non celebre-
tur. Similiter Jun. & Trem. Hoc in Bale-
nam parum quadrat. Sentiens Cocc. 4. cum
affirmatione offert, Epulantur super illo socii,
distribuant eum inter insitiores. Accipitur pro
Concessione, capi posse Balenam: at non nisi
eminus, & cum periculo *Vf.* 26--28. Subdit
præcl. Interp. 5. Non repudiis tamen, cæ-
dunt super ipso: nam in cadaver ascendentes
cædunt. Conceditur ergo, fieri ab hominibus
cadaver, concidi, & divendi. Aliter de *Pined.*
6. item sine interrog. ad *Vulgati* illud,
Concidant eum amici &c. sensum huncce of-
ferens, Non tam ab homine edomari Ceti poten-
tiam, quam ab Auctore naturæ, qui tempestate
aliqua ejectum ad litora, & infixum terræ, præ-
beat concidendam belluam Ichthyophagis &c. *Pf.*
74: 14. Pro genio, & ingenio, suo *Bolduc.*
7. cum præc. *Vf.* ita neciens: An illum filo
ligare valebis, ut tradas in ludos pisciculis tan-
quam puellis tuis? Ita ut ad litora ejectus, in
epulas & pastum fiat avibus, & feris, undique
confluentibus: vel etiam per partes dividant eum
inter se mercatores. חברים socios, de catervis
avium, itemque canum, ac luporum, ad præ-
dam ejectum convenientium, primus, & solus
exposuit. Cum interrog. hoc ipsum *Tigur.*
8. concident eum socii, & partientur inter mer-
catores? *R. Salom.* item cum interrog. 9. Num
fodient super eum incantatores? i. e. Nullis ma-
gicis, artibusque vel magicis, capi se patitur.

כרה fodere pro machinari, non ignotum. *Cl.*

Schmid. hinc quoque 10. Num fodient super
eo socii? num dividant eum negotiatores? Cen-
set, ad vastitatem Leviathanis exaggerandam,
negari, eum capi posse eo modo quo alii pisces,
ductis rivis, foveisque, quibus includatur. Vi-
des omnia undique præpedita. *Cl. Haf.* III.
de Orca, etiam per interrog. Num de eo ves-
centur socii? Num dividant eum inter merca-
tores? Indicari autumat, Leviathanem non esse
ex eo genere piscium, quorum piscationem socie-
tate inita carent negotiatores, ut vel ejus carni-
bus pascantur ipsi, vel aliis tanquam mensuram
delicias vendant: multo minus inter eos posse
dividi, ut ex adipis, spinarumve &c. venditione,
questus ad omnes uberrimus redeat. Hinc colligit,
Crocodilum exesse debere, tum quod Carnes
ejus sat grati saporis; tum quod Adepti
quoque distrahatur. Vide p. 74. 76. Bale-
nam similiter excludendam, hinc conclu-
dit, quod frequentissima ejus inter Merca-
tores distractio p. 51. &c. Quin p. 133. Or-
cam opponi autumat aliis monstris maris,
quæ capi queant, & in cibum, lucrumve, cæ-
dant, quum hujus plane nullus sit usus in epu-
lis, convivisque &c. Confectaria hæc a Scopo
nonnihil deviare, ex superioribus agnoscere
est; atque ex vi verborum statim ulterius pas-
tescet. Oppositionem cum Balena institui, in
Explic. Gall. etiam valde urgeri video IV.
pro pura puta Allegoria, quæ nihil loci Lite-
ræ relinquat. Allusionem tamen quandam ad
capturam balenarum factam, concedit. Quin
eam 1. fundamenti loco præsternit, inferens
ex facilitate Cetariæ illius piscaturæ, quæ Jobo
notissima fuerit, Leviathanem longe diversum
esse monstrum. Solius Dei ergo esse 2. illud
edomare, quatenus Behemoth & Leviathan u-
num signant Tyrannum terra marique late do-
minantem. Aliquid contradictorii existere 3.
si Litera teneatur, quatenus idem Animal non
potest hamo capi, passerisque instar alligari,
manente specie libertatis; & in frustra concidi, in-
terque mercatores distrahi. At omnia hæc in
Figuram. apprime convenire, quatenus hæc i-
magines pingunt victoriam de Demone per *Chri-
stum*

26 Certe implebis spiculis cutim ejus, & ferramenti piscatoris ejus caput. התמלא בשכות עורו ובצלצל דגים ראשו :

27 Po- ישים 27

stum reportatam, &c. Pro concidente deinde substituens, An convivium apparabunt socii propter illum? negari vult omnes omnium mortalium vires effecturas, ut epulum de Diemone, quasi de Balena capta, celebretur. Soli Christo istum triumphum servatum, cujus caro immolata consecranda sit in sacrificium & convivium pacis; debellati Hostis spoliis, & Idolatriæ apparatusu, inter negotiatores distracto. In Glosf. Or.lin. habes, Leviathan toties conciditur, quoties Divini verbi gladio sui ab illo membris separantur. Ipsos autem amicos nominat, quos superius ancillas: Sancti enim predicatorum prius ancillæ præ formidine, postea amici per fidem: ad extremum negotiatores dum prædicationem exercent. Hæc latius apud Philipp. deducta. At Origin. sodales & negotiatores intelligit impios, qui corpus Draconis comedunt & partiantur, cum alii aliud nefarium scelus admittunt. Doleo vicem ingeniorum in talibus sese consumentium. Nos V. observamus, i. interrogationem neguntem non tutissimam. Inducimus quoque 2. quod in Juvenil. ex conjectura propositum, An irruent in eum sodales? Non uno incommodo laborat, præ reliquis.

3. כרה על pro vesci de aliquo, genio Linguae parum consonum: nec inde Crocodilo difficultas movenda, quod ejus caro edulis. 4. Cum affirmatione omnino effendum videri, Epulabuntur propter illum, vel super illo, Sodales, dividunt eum inter Negotiatores. Sic 2 Reg. 6: 23. כרה להם כרה apparavit iis convivium magnum, & c. Apud Arabes وكهرة & وكهس est طعام يعمل لغيرغ البستان Convivium quod apparatus ob ædificium absolutum: & verbum وكس absoluto ædificio Epulum dedit. Tu intelligas, omni magno opere consummato. Suspicio ortam notionem 2 כרה كרה conduxit mercede: Hof. 3: 2.

Hoc jam 5. non capiendum ex concessione, sed continuata Ironia, Ecce tu ligabis Leviathanem puellis tuis. Quin epulum celebrabunt super eo Sodales, partientur eum inter Negotiatores. Hoc est, tantus tuus terror, ut solo nutu formidolosum hoc monstrum in terras extrahere valeas, haud secus ac aviculam, idque Soldatiis in prædam concedere; latum propterea convivium celebraturis. Sublatu ita serupulus, quem Explic. Gall. injecit. Par ferme jus 6. in verticulum sic acceptum Crocodilo & Ceto; majus tamen posteriori Belux, cujus spolia opimiora. Non adeo placet 7. Fodient super illo Sodales, quod pro Ceto in litus extracto urgeri posset, quippe quem confodi, & concidi, norum. Apud Arabes

كاري ut כרה, etiam fodienti vim obtinet. Camus كاري النهر استحدث حفره Radix כרה in fluvio notat, renovavit fossionem ejus. Versus sequens decideret.

Vers. 26. Pro Crocodilo I. sic exit versio Boch. 1. An implebis pellem ejus missilibus, & caput ejus telis piscatoris? Subjungit, Quidni si de balæna res est, quæ nimbo telorum obrui solet? At de Crocodilo secus, cujus corticosa cutis telo impenetrabilis. כרות missilia, ex Arab.

Ling. qua شوكة & شوكة teli acumen. Sed צלצל pro Telo alludit ad sagittæ. LXX. portentoso errore tria priora verba sic reddidere: ידגש כן נא וינגשם וינגשם וינגשם Cl. Cler. 2. mallet, An colliges in cophinis pellem ejus, & caput ejus in nassa piscium? שכות pro Cophinis a שכך textit, vel textuit ramis viridibus: quali negaretur pellem Crocodili in vasculis vimineis Piscatorum posse portari. צלצל nassa confertur cum צאלים, quæ vimina Viro Docto ad Vs. 16. & 17. supra. Ad Ara-

Arabicam Ling. confugere nihil necesse ait, quum ex Ling. Hebr. & re ipsa, constet vocum significatio. Scilicet! Atquin omnia precaria; & sensus dilutus. Hinc Cl. Reimaro 3. commodius visum, An implebis navigia cute ejus, aut cymbam Piscatorum capite ejus? Hanc Cel. Hafsi versionem, de qua num. III. firmaturus Vir Doctiss. monet, Constructionem per ד extare Exod. 28: 17. עור cutim pro toto corpore venire Job. 2: 4. & 18: 13. צלצל haud dubie navigium esse Esaj. 18: 1. ac proinde שכות ejusdem esse Synonymum, a turgurio anfa sumta. Pro Balena II. Merc. 1. Num implebis spinis i. e. retibus, seu sagenis, factis e spinis, cutem ejus, & nassa piscium caput ejus? Hypallage; pro, Num sagenas ejus pelle implebis, & nassam illius capite? Minime: quia nunquam eum capies. Subdit שכות spinas, & צלצל nassam, esse genera magnorum hamorum, juxta se positorum; vel certe genera cassium ex viminibus, spinis, virgis, ad pisces excipiendos. Monet 2. quosdam cum R. Levi tam שכות, quam צלצל, putare cultros esse majores, quibus incidantur pelles vel capita magnorum piscium. Item 3. alios capere pro umbraculis, quae sibi Piscatores in litore faciunt. &c. Huc concedit Cl. Guss. p. 557. An inseres in turguriis pellem ejus, & in umbraculo Piscatorum caput ejus? Mitto Kimch. 4. cui המלא valet excides, ex Job. 15: 32. ut sit, Excidesne ejus cutim cultris, aut unciis, in morem spinarum acutis &c? Cl. Cocc. 5. Numquid implebis sudibus pellem ejus? & fuscinis piscariis caput ejus? h. e. Num potes cominus cum ipso integro congregi, ut cum aliis marinis animalibus, ut acutis ferramentis configas pellem, vel caput, ejus? Vides quomodo idus contra Balenam evitetur. Paulo aliter Cl. Schmid. 6. Num implebis spinis cutem ejus? & spiculo piscium caput ejus. i. e. num tu ille es, qui sat spinarum piscatoriarum in cutem Leviathanis congeras, eumque illis sic eneces, ut extrahere illum queas. Minime vero. At Ego sine spinis etiam eum necare & extrahere possum. Pro Ceto dentato III. Cl. Haf. cum oppositione scilicet ad Balenam, An implebis navigia cute ejus; aut cymbam Piscatorum capite ejus? Hunc sensum pluribus adstruere conatur Vir inge-

niosiff. a pag. 135. Eleg. Opusc. ad p. 160 שכות forma num. sing. exponens navigiola tecta pelibus, ad instar turguriolorum, concinente Belgico Schuit, quin Turcico سبيق

Saic. Hæc non e genere limpidissimo: nec constructione ferme invita id fati tutum judicarem: quemadmodum nec alterum illud, quod pag. 147. proponitur, An implebis tabernacula pelle ejus? quasi alluderetur ad turguria & speluncas Troglodytarum, & Ichthyopla-

gorum. Minus adhuc placet צלצל pro Cymbalo laudatum p. 151. ac si negaretur monstrum hocce sono instrumenti Musici duci; ut Delphines videlicet, aliique pisces. Scopus alia exigit. In Allegoriam IV. u-

nice intentus Explicator Gall. שכות spinas, & sentes, proprie sumtas retinet, & צלצל derivat a צלה assavit, unde צליל ro-

stum Jud. 7: 13. secundum plerosque. Intelligit infumationem, quæ species tostionis, aitque, Balena, monstrove capto, pellem detrahi solere, eamque sarmentis spinisque sarciri, ad ostentationem prodigiosæ magnitudinis: caput autem fumo siccare, ut Colossæa moles integra Spectaculo sit. Hinc jam ex oppositione inferri censet, an ita Jobus, aliustve mortalis, Leviathanem tractaturum se speret? Conversus inde ad Sapientiam mysteriosam, pergit, Christum solum Draconem inferum exarmasse, atque ostendisse virum ejus molem nil esse nisi vanam inflationem, urticis spinisque suffartam, cujus caput formidolosissimum impune jam illudi, & contrectari queat &c. &c. Ad Vers. Vulg. Numquid implebis sagenas pelle ejus; & gurgustium piscium capite ejus? longe diversa Gregor. M. Philipp. Gloss. Ordin. Lyran. quo Catone contentus ero. Per pellem minores, per caput majores significantur. Ergo pelle Dæmonis Dominus sagenas implevit, quum multitudinem infidelium ad fidem vocavit: & ejus capite gurgustium, quum cepit fides Constantinam. Alia dabit de Pined. Nos quidem horum satias jam tenet. Observamus autem V. in Ironia suscepta persilli, vel cum interrogat, vel, quod aculeatius adhuc, cum adfirmat: Ecco implebis aculeis pellem ejus! & ferramento tiniente piscatorum Caput ejus! Prout fortem te virum facis, Monstrum hocce quantocum-

27 Pone super eo manum tuam, *מלחמה זכר כפך עליו* 27
 memor sis praelii: ne superaddas. אל-תוסף :

28 Ecce הן 27

nimbo telorum obruendum, & configendum esse video, si in congressum cum eo veneris, aperto Marte id debellaturus, videlicet. Hunc aspectum commendat *Vf.* seq. ubi aggressio & pugna, quæ sit manibus confertis, aperte indicatur. *שכות* Spinæ, pro Aculeis; & Aculeos

pro Armis aculeatis, ex *شوكة* &

شكة, simplicitate sua palinam auferre censeo: præsertim quod figura spinarum, & aculeorum, pro cuspidibus, Hebræis æque domitica, ac Arabibus. Hinc *סנסך* Esaj. 9: 10.

& 19: 2. Armare: Horridum in jaculis, telisque, *שכ* *في السلاح*

Horruit in armis; proprie spinosus, sive aculeatus fuit. Item *الشكة السلاح*

والشكة السلاح الحان *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

Forma *الشكة السلاح الحان*

paret *יכרו* *Vf.* præc. melius Epulabuntur verti, quam fodient, atque ad letitiam triumphalem redire.

Vers. 27. Novæ per omnia diffensiones. In

Crocodilo I. Boeb. Impone manum tuam super illo, non perges meminisse praelii. i. e. Tantius te irradet horror, ut de fuga cogites potius, quam de pugna, quum ipso tactu compereris eum esse illi contra omnem ictum invictam. Melius facturus Cler. si dormienti manum imposueris, memento tibi pugnandum, si forte experigescatur: sed cave ne pergas; præstat enim abire, quam cum excitato pugne aleam subire. Pejus fecit. In Balena II. Merc. 1. Injice ei manum tuam, non ultra recordabere praelii. i. e. mox te interimet: actum erit de te. Nervose. Minus placet Codurc. 2. ad metum referens, quo altera vice accedere ad Leviathanem non sustineat, qui semel eum adortus. Grot. 3. longius deflectit: quando vi eum capere non vales, vide an dolo possis, eum demulcendo, & amicitiam simulando. Ita Jun. & Trem. nec non Pise. aliique. Longius quoque abit Cocc. 4. Si tam audax fueris, ut ferire eum sustinueris, cogita illum pugnaturum, & si potes, fuge, neque iteres ictum. Notum, ubi Balena harpagone icta, fugam capiundam: sed non ignotum quoque, iterum iterumque jacula in bellum intorqueri. Paulo qualitius 5. Schmid. pone, si potes, tantum super illum manum tuam, & per unam hanc manus impositionem tantum tamen præsta, ut non opus tibi sit, amplius de ulteriori adversus eum bello cogitare, sed ille prorsus devictus coram te se prosternat. Non sane potes. Atqui ego hoc possum. Non ergo mihi æqualis es, sive potentia, sive justitia, sive sapientia. Pro Urca III. Cl. Mas. p. 160 Significari puto Leviathanem non animal esse, quod pro arbitrio ingerere manu tua, ac demulcere possis; ut animalia *חיות*, qualis & Crocodilus, quem heu loci non posse intelligi inde supra collegimus. (Neinpe pag. 68. 69.) Contra, si id feceris, actum erit de te: ita enim te aggredietur ut mox omnem praelii, & victorie, spem sic abjecturus. Vel ubi se tanquam advertet, tanta velocitate se in fugam proripiet, ut consilium, eum praelio aggrediendi, tibi sit ab-

28 הן-תוחלתו נכובה הגם אל-

28 Ecce spes ejus mendax facta est: fane vel ad conspectum ejus prosterneretur.

: מראיו יטל

abjiciendum. Postrema melius abfuissent: priora in *Crocodylum* æque quadrant, quam in *Cetum*: nec *חַיִּים* cogitare Vir Doctiss. debuisset eum, qui in naturali sua truculentia. & immanitate, qua carni humanæ inhiat, hic depingitur. *Explic. Gall. IV.* ita versionem adornat: *Pone super eum manum tuam: meminsisse belli non ultra adjicies.* Dein sic spatiat.

Ego te inter homines omnes elegi, quem Satane opponerem, speranti te ad afflictionibus superatum iri. Tu eum in nomine meo vicisti. Ego sub tua lateo persona ad eum debellandum. Mibi ergo debetur triumphus. Ex te ipso nil nisi imbecillitas es: & si tam temerarius esses, ut hostem formidolosissimum solus adorireris, altera vice idem facere non posses &c. &c. Alia habent *Greg. Philipp. Gloss. Ordin. Lyran. de Pined.* atque ad *Vulgar. Vers. Memento belli, nec ultra addas loqui, nimia mira comminiscuntur, quæ longum foret persequi.* Nos *V.* in hoc versu deprendimus *Hypotheseos* nostræ firmamentum certissimum; nam post ea quæ *Ironice* præmissa, apposite subsumitur nunc tandem, *impone, injice ergo super eum manum tuam: memor esto belli; ne addas.* *Cominus monstrum depone: atque ita illud ferri, ut icturn conduplicare non sit necesse.* זכר

מלחמה memor esto belli, formula militaris, qua *Mars* accenditur. *אל תוסף* ne addas, alia formula, quæ *hostem* uno icturn conficere jubet. Ita *1. Sam. 26: 8.* & *2 Sam. 20: 10.* Vides amœnissimam *Ironiam*, quæ *Hypothesein*, quam ingressi sumus, veram esse arguit. Antequam hæc in mentem venissent, palmam dabam expositioni *Merceriana*, *Injice manum: Memorem esse prelii non addes. Actum erit de te. Primo pedatu prostratus, protritrusque, jacebis.* Est satis cominodum. Alterum illud plenius, venustiusque, ad derisionem.

Vers. 28. Paulo languidius *I. Boch.* *Ecce spes illius, qui manum ei injecerit, frustrata est! nonne etiam ad adspæctum ejus prosterneretur?* Apponit exemplum hominis, quem umbra tantum tenuis *Crocodyli* prætercurrentis conterrisset narratur &c. הגם Nonne, haud op-

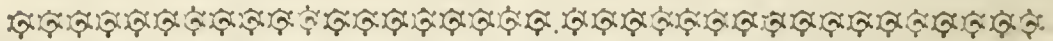
timo exemplo. *Cl. Cler. adf. in תוחלתו* ad *Crocodylum* ipsum reducit h. f. *fac eum salsum suæ spei, qua te devoraturum se crediderat, attamen merito quivis ejus adspæctum terretur; non enim facilis de hęc monstro victoria.* Crescit languor. *Magis ad rem II. Merc. 1. Enallagen personæ vide. Dicendum fuerat תוחלתו*

*spes tua; sed in genere dicere voluit, ut esset, non tua solum, sed & omnium spes frustra erit, si quis tam audax fuerit, ut manum ei admoveat. Deinde. An etiam ad adspæctus ejus Ceti prosterneretur? i. e. nome etiam vel ad solum hujus piscis adspæctum metu in terram allicetur? Addit 2. ex aliis, An etiam ad ejus adspæctus sese projiciet homo in terram, ut commodius eum contempletur, capiendi ejus causa? Ridicula: nec melius 3. quod ex *Rambare* profertur, *An etiam ad ostendentes eum projicietur hic piscis? Prout nempe alii pisces in terram projiciuntur, inspiciendi ab emtoribus.* Non sine torsioncula 4. *Jun. & Trem.* *Ecce spes ejus balæne capiendæ mendax est; an etiam ad conspectum ipsius hominis despicitur? Putem innui, vanam esse spem monstrum domandi, qui nec capi se patiar, nec hominem formidet.* *Cl. Schmid.* eundem sensum aliter hinc elicuit 5. *Ecce num spes ejus Leviathanis faller? num etiam ad visiones suas, quibus videt Jobum, projiciet se? An quamprimum te, manumque tuam, adspexerit, adeo despondebit animum, ut ad pedes tuos se projiciat? Nunquam fiet. At Ego, mana tantum imposta, id præstare possum.* *Indignus ergo, qui mecum compareris.* *Aliter iterum Cocc. 6.* ad *Cetum* quoque adfixa referens, *Ecce spes ipsius sesellerit, an etiam in faciem suam sese prosterneret? i. e. si necem evadere non possit, quod conatur, quamdiu potest, tamen non blanditur.* *In Ceto dentato III. Cel. Has.* ad *aggressorem adf. redeunte: Ecce spes ejus, piscem a se superatum iri, faller. Num etiam ad visiones suas se projiciet tanquam victum? i. e. licet fuerit ab hostibus suis visus, anne illico is protinus se ante pedes tuos projiciet tanquam victus, eique tibi confodiendum permittet? Profecto non faciet.* *Darum.* Prius tamen Colon ita mat-*

let, Num spes, fiducia, gloriatio, *Leviathanis* fallit eum? *Anne tuto gloriari potest, robore ac magnitudine confusus?* Ad *Leviathanem* quoque respiciunt Doctores *Alegorici* IV. cum *Vulgat.* qui dedit, *Ecce spes ejus frustrabitur eum, & violentibus cunctis, precipitabitur.* Applicatur a *Gregor. Philipp. Giosf. Ordin. Lyran.* ad *spem Daemonis de Sanctis vincendis delulam, ejusdemque precipitationem in Gehennam inspectantibus Beatorum choris.* Diversus abit *Explicator Gall.* vertens, *Ecce spes de eo concepta mendax est; nonne etiam ad conspectum ejus quisque concidet?* *Omnis spes talis monstrum vincendi vana, si non sumetur in mea gratia &c. &c. solus ejus aspectus omnes pessum dare posset &c.* Ad nostros *calculos V. spem ejus, ad Leviathanem nec atterere referte est, nec passivè: multo minus* **יטל** *projicietur ad eum sese reflectit. Utrum-*

que ad *eam* redit, qui *jubebatur monstrum injecta manu debellare, usque uno ictu in mortem adfligere.* Mutatio *personæ* habet pondus & æcus. *Ecce spes, vel confidentia, ejus mendax facta. Ecce etiam ad visiones ejus projicitur exporrectus in longum.* Hæc genuina vis ver-

bi **הגם באל טול, הוטל** *Ecce etiam, cum asseveratione enunciatum, reliquos sensus abiit. Jobum feriunt hi aculei, insinuatque, tantum abesse, ut manu in monstrum imposita illud conterere valeat, ut contra ipse ad nudam ejus conspectum metu conterendus esset, si in congressum solus cum suo venires. Hoc ad aspectum Crocodilum manere posse, posse & Cetum, aliudve monstrum terribile, quivis intelligit; ac proinde hætenus quidem lauces in æquilibrio ferme.*

CAPUT QUADRAGESIMUM PRIMUM.

Vers. 1. **N**emo tam truculentus qui eum expergeficiat, & quis ille qui ante faciem meam in acie consistat?

Vers. 1. לֹא-אֶחָד כִּי יַעֲרֹנוּ וְנִי הוּא לִפְנֵי יְהוָה:

2 Quis מִי 2

Vers. 1. De *Capitis* novi initio, hinc ducto, ita *Merc.* Sunt qui *Cap. 41.* incipiunt a *præced. Vj. הן* *Ecce spes illius &c. Nostri* *ferre orduntur ab hocce versiculo. Verum non erat magna occasio, cum nihil novi tractari incipiat, sed adhuc continuetur Ceti descriptio. Forsan verebantur ne Caput longius exiret. Quiddam Cap. 41. commodius ordiantur Vj. 20. præc. Non magnopere nos ea sollicitat cura. Existimari tamen, sectionem receptam esse concinnissimam; & in *Vj. præc.* Caput illud rite clausum; quum ibi *Ironia* ad *Vj. 20.* suscepta finitur. Inde oratio ad ferium genus conversa, *Scopum*, quo hæc tela destinata erant, indicat; atque in magnifica descriptione *animalis formidolosissimi* terminatur, ut No-*

stet ultimo illo terrore admoto victas præberet manus, herbamque Creatori porrigeret.

Ibid. Duo priores versiculi negotium facessunt: & diversimode applicantur. Numis sicce *Boch 1.* *Leviathanem non esse Balanani, sed Crocodilum, multo apertius patebit ex seq. Ut autem de Leone legitur Gen. 49: 9 & Num. 24: 9. Quis excitabit eum? ita hic de Crocodilo, Non est ita ferox ullus ut excitet eum, cum futur in littore dormit. Cetera prætereo usque ad *Vers. tertium, quia nihil faciunt ad rem, quam agimus. Faciunt quamplurimum, quin cardinem collidunt. Questionis, quæ nunquam tot fluctus dedisset, si ad hanc Cynosuram fuisset navigatum. Ad rem Episc.*
E.*

Eliens. Si aliqua ex meis Creaturis tam terribilis, ut nemo vel dormientem expergescere audeat, quam periculosum est meam Majestatem provocare? Eodem colliteant Cler. Crinsor. Reim. &c. Ad rem II. item Merc. 1. Non est quisquam ita sœvus, ut eum e somno excitare audeat; tantum abest ut vigilantem aggrediatur &c. De יעורנו submonet, esse, qui malint, Qui eum provocet in certamen. & Kimchium quidem transitivam potestatem תפ Kal, ex h. l. vindicare; sed emendatiora Biblia sistere יעורנו ex Hiphil. De nexu hæc subjungit. Ego de Deo expuno per comparationem majorum, & minorum, ut postquam duas bestias immanes descripsit Dominus, interserat, priusquam absolvat membrorum Leviathanis descriptionem, quorsum hæc directæ. q. d. Quod si tanta Bellua Behemoth, ut a nemine subjici, & domari possit: si Leviathan tanti roboris, tam vastaque molis, ut vel aspicientem terreat, nec quisquam tam sœvus, aut potens, reperiatur, qui eum in certamen provocare audeat: quis queso mecum contendere sustinebit? me in certamen provocare, ut tu, Jobe, fecisti? Hæc longiuscule excerpti, ut liquido appareret, a Scopio deflexum fuisse, ut in Behemoth, ita nunc in Leviathane, quando agi credimus de captura ordinaria vel Crocodili, vel Balenæ, Cetive dentati: ac proinde non aliunde controversiam decidi posse, quam ex coloribus & lineamentis, quibus maximus hiecc terror mortalium in sequentibus ad vivum expingetur. Cum Merc. faciunt tantum non omnes: Munst. Isid. Pagn. Vatabl. Calvin. Jun & Trem. Pisc. Drus. Codurc. Grot. cujus hæc nervosa summa: Nemo ita audax ut eum dormientem suscitare audeat; nedum ut vigili ei se ostendat. Quis ergo mihi Opifici ejus resistere possit? De hoc nervo remittit Cocc. 2. vertens, Non est quisquam immanis, quum suscitatur illum: & quis ille qui coram me consistat? q. d. Nemo tam truculento, & efferato, animo, qui non, quum balenam excitaturus est, oblitus suæ feritatis, paveat: quis igitur coram me poterit consistere? Observa Antitheta. Qui excitat balenam, adritur quiescentem, & efficit, ut se commoveat, manu injecta: simul fugit; & est extra periculum. At Deus, tanquam iudex, congregatur cum improbis: quis tum potest sustinere vim ejus? יעורנו pro יעוררנו ex Pib. ut Cap. 31: יבוננו. Vides nimis insulti in modum

piscandi, unde contra Balenam, ut fugacem, & timidissimam, mox disputabitur a Cl. Haf. De Hypobesi reliqua, confer quæ Cap. 40: 10. præmissa. Cl. Schmid. quoque 3. multum nervo detraxit, dans, Nonne crudelis est quum quis excitat illum? & quis est qui coram me consistat? Subaudit interrog. ut לא pro הלא sit: & אכור crudelis ad Leviathanem ipsum commodius redire censet, in h. l. Quod si Leviathan adeo crudelis quum irritatur, quis ergo irritabit me, litigando, qui ejus Creator sum. Qui fieri possit, ut non exardescat in eum ira mea. Non bellissime. Longius abiere 4. Veteres Septuag. Aquil. Theod. Syr. & Arabs: quibus insistere non est operæ. Vulg. omitti nequit 5. Is dedit: Non quasi crudelis suscitabo eum. Quis enim resistere potest vultui meo? Quomodo Erud. de Pined. & Vavass. accommodare conentur, apud ipsos legi velim: liquet enim non veritati id datum, sed auctoritati Interpretis, cujus etiam errores videlicet non errant. Extra oleas Ab. Esra 6. postremum Colon per Profopop. attribuit ipsi Belluæ, ita glorianti, Et quis est qui coram me consistat? Contra Balenam & Crocodilum, pro Ceto dentato III. hinc validissimum torqueri posse telum putabat Cel. Haf. p. 46. & 65. suam sententiam p. 165. 166. ita exponens, Scopum Dei esse, Jobo immensam suam potentiam ostendere: & quam nemo sit mortalium qui cum eo litigare, aut ad certamen cum provocare possit. Qui id auferit, pessime ei id cessurum. Ea propter duo vastissima Animalia proponi, inexhausti roboris, in Terra æque, ac in Oceano; juberi que ut ab effectis ad causam adscendendo, colligatur, quantum esse oporteat qui tantæ molis belluas creare, flectere, ad nutumque coercere possit. Hoc capite ergo pergit, Neminem unum tantæ fore vel audentia, vel ferocia, ut laceffere sustineat Leviathanem; quanto minus tantum sibi a quoquam sumendum, ut ejus piscis Creatorem, ac Dominum, vel provocare, vel cum eo in arenam descendere ausurus sit. Si quis fecerit, illi retribuendum, dignasque furoris pœnas auferendas: Dei quippe omnia quæ sub Cælo esse, quibus ad arbitrium uti queat. Et hæc sub conspectum danda duxi, ut pateret, Doctissimos Viros, ubi huc deventum, recta ferire; quum in reliquis minus certa manu jaculentur. Scilicet, agnoscitur agi de provocatione in pugnam solita-

2 Quis prævenit me, ut rependam? quicquid sub cœlo universo, meum est.

ב מ' הקדימיני ואשלם תחת כל-
השמים ליי-הוא :

3 Non לא 3

viam, sive duellum, collato pede, aperto Marte, fiducia virium in congressu exerendurum. Supervacuæ ergo discussiones, quæ facilem, difficilemve, capturam Belluæ, ex insidiis circumventæ, spectant: & quod jam ante tetigi æquum ferme jus in hac scena Crocodilo, Balenæ, Orcæ, quia Draconi, ratione hujus conspectus, quo inter se committuntur Duellatores male comparati. Infelix IV. Allegoria, ad versionem Vulg. non felicem, in scopulum hic incidit. Fractas tabulas dabunt Gregor. Philipp. Lyran. de Pined. &c. Summa huc redit, Deum non esse crudelem dicendum, quod tantam potestatem Dæmoni dederit, partim in probos ad tentationem, partim in improbos, ad perditionem &c. &c. Naufragam ratem colligere voluit Explicat. Gall. ad Hebræam veritatem restituens. Nemo ita impavidus, ut suscitet eum: Quis ergo coram me consistet? Laudo. Inde porro instatur. Si Balena intelligeretur, nimis mira videri deberet comparatio, qua terrorem vel dormientis Leviathanis proponit Deus, ad Majestatis suæ terrorem insinuandum. An verum, neminem accedere auctere ad Balenam somno oppressam, & fluitantem, ut harpagonem in eam defigat? &c. &c. Sed detur verum, quid proportionis inter metum qui Deo debetur, & inter eum quem Balena, vel tranquilla, incutere apta? Quid inter duo hæcæ copulæ? In cassum respondetur, convenientiam in eo sitam, quod ex terrore, quem Creatura cedere potest, colligi queat, quam formidolosam sit Creatoris Majestas. Hæc responsio, per eque quadrans in reliqua animalia noxia, Leonem, puta, Tigrim, alia, inducit comparationem inter duos metus e diametro differentes, alterum quem Dei præsentia inspirat, alterum quem conspectus monstri marini &c. &c. Conficitur hinc, omnia esse frigida, & male consueta, sensu literalis; prout figurato omnia grandia, & apte connexa. Videamus quid ferant promissa. Somnus Draconis nihil aliud est, quam Regni ejus tranquillitas. Videtur, quum cuncta obediunt, mitis, tractabilis, intentus ad quietem suorum procurandam; non ad jugum ipsi imprimendum. Hanc pacem si quis auderet

solicitare, omnis inferorum terror in eum consurgeret. Quis ergo vel hominum, vel angelorum, sustinere poterit aspectum hujus vindicis meæ justitiæ, eique suos extorquere captivos? Jam vero per potentiam hujus iræ meæ executoris, judica quam formidabilis sit mea Majestas. Si minister vindictæ meæ vilissimus terrorem incutit cordibus, neque exarnari ab ulla creatura potest; quid facere posses ad iram, & maledictionem, peccatoribus a me intentatam, avertendam? Discatur ergo, quis sim, & qualis mea Justitia, per aspectum terribilem, & robur invictum, Monstri, ad antrum illud excubantis, in quod inimicos meos conjicio. Quis coram me consistet? Contraxi longiorem adhuc periodum, in qua tornanda facundiss. Auctor omnem vim eloquentiæ suæ insumsit. Si flores tollas, nudum hocce restat, Comparationem institui inter Dæmonem, & Deum. Hoccine jam illud grande & apte connexum, quod promittebatur? Ego vero vel hinc colligo, infeliciter Dæmonem illuc inferi, unde universus nexus, & scopus, longissime eum exulare jubent. Sed metus Balenæ, inquit, & metus Numinis, toto cælo differunt. Quid tum postea? An propterea non licet mortalem, qui Deum provocaverat, ad tenuitatis suæ sensum revocare aspectu Creature tanto terrore armate, ut dormiens quoque, & sopita, in consternationem conjiciat, vel audacissimos; & animis, viribusque, præferoces? Tales vocabulum

אכזר adfert, violentum perfractorem ex Origine, ut suspicor, sonans; quamvis de eo necdum pro certo constet. Sub finem, quicquid forte scrupuli restare posset, levare conabor. Nunc V. hanc summam conficio, 1.

melius *יעירו* de excitatione dormientis exponi, quam de provocatione vigilantis. 2. Novam fieri instantiam, quæ Crocodilo non minus apta, quam Balenæ, aut Orcæ: quando de Monomachia fermo est, qua pes pedi confertur a pari depugnantium. 3. Hinc forte commodiorem Crocodilum, vel & Draconem, quam vel Balenam, vel Orcam. Nihil tamen hæ-

Aenus in hanc vel illam partem satis evidens : & ni alia accedant, æquilibrium manebit.

Vers. 2. Nihil hic *Boch. 1.* Aliquid *Cl. Cler. Ostenditur, Jobum immerito exprobrasse velut Deo religionem ei præstitam.* Hoc ad prius *Colon.* Ad posterius, *insinuat Deus, sibi satis, superque, fuisse, quo virtutem remuneraretur; ac proinde posse eum plura a se sperare, quam unquam habuerat.* Cum aliqua fluctuatione *II. Merc. 1.* *Quis me antevertit bono aliquo, qui meo nomine aliquid fecerit, aut me ulla in re iuverit; aut me robore & potentia vicit; ut reddam ei mercedem? Nemo sane: nam absoluta mihi potentia. &c.* *Addit 3. ex R. Levi; Quis me antevertit in rerum creatione, ante me creans, quæ ego perficiam. Quasi duo fuerint Opifices mundi &c.* *Tortum. Egregie Vulgat. 3. Quis ante dedit mihi, ut ei reddam &c.* Ita *Apost. ad Rom. 11: 35.* *Inde & Cocc. Quis prævertit me, ut solvam &c.* *Capit pro argumento justitiæ servatæ in iudicio: a. ab indebito. b. a jure suo.* Non absimiliter *Schmid. 4.* *rationem reddi putat, cur nemo Litigator coram Deo consistere queat; quia nempe nemo habet justam causam cum Deo litigandi, aut aliquid ut debitum postulandi &c.* *Ex profopop. 5. Ab. Esra; Quis me antevertet ut rependam ei, quod debetur victori, præmium fortitudinis? &c.* *LXX mutata persona 6. τίς ἀντιθέσται μοι καὶ ἐνταύθα ἀποδοῦμαι;* *Id longius abit, & tamen aliquid boni præstat, de quo mox. Idem iudico de conatu Pinedæ 7. Quis præoccupavit me laceffendo, & pacem retribuere ei? &c.* *Quid Cl. Hasæo III. hic placuerit, supra patuit. Est minus concinnum. Extra lineas IV. fertur Allegoria. In Gloss. Ordin. habes: Ad parcendum reprobis nulla ratione compellor. Item, Leviathan ille beatitudinem quidem meam perdidit, sed Dominum non evasit. Confer Gregor. Lyran. &c. Auctor Explic. Gall. subtilius hunc locum tractat, atque firmamentum Hypothesi suæ, ex applicatione Apostoli Rom. 11: 35. 36. addere conatur. Observat ergo 1. Deum hic comparere in omni sua Majestate, & Independentia. 2. Victoriæ de Dæmone reportandam per Jesum Christum describi; Eumque jam, ut Sapientiam Patris Jobo, exponere causam incarnationis suæ. 3. Hunc ergo sensum esse: Ad Dæmonem debellandum, requiri absolutam Independentiam, & Divinitatis vim ac Jus, ut Gratia, & Justitia, pro arbitrio dispensare quis possit. 4. Proinde, Jobum non eum esse qui generis humani Redemptorem agere possit; se-*

*que Filio Dei parem præstare. Prius textus noster sponte ingerit; posteriora, utut dubio vacua per se; ei oggeruntur, ex priva Hypothesi. Mihi ferriem, V. & vim illationis, attendenti, occurrebat aliquando, Quis aggressus est me, & pacem feci, i. c. dedidi me? Nempe הקרים אדם prævertit, etiam Bellicum est, & in animosa aggressione frequentatur. Similiter שלם pacem facere, in bello, honeste, pro in deditionem venire. Vide quæ ad Cap. 5: 23. Hoc arctissime cohæret cum præced. Quis ille qui coram me in acie se sistat? Tale quid observari debuit Senioribus, quum dedere, τίς ἔστιν, ὁ ἐμὸν ἀντιτάξας; Ἡ τίς ἀντιθέσται μοι, καὶ ἐνταύθα ἀποδοῦμαι &c. Alt profundiore, veriore, que, I. ci sensum aperuit Apostolus, τίς ἀντιθέσται μοι, καὶ ἀνταποδοῦμαι αὐτῷ; Quis prævertit me beneficiis, ut reddere ei teneat. הקרים אדם prævertere, prævenire beneficiis, item perusitatum. Monui in *Juvenil.* Nempe قدّم قه præcessio, præversio, itemque قدّم, pro merito, benefactore, conteritur, quo quis alterum sibi debitorem facit. *Algaz. MS. inter fundamenta pietatis commendat ذكرك سوابق الله الينا من غير قدّم ان شفيع* Memoriam prævenientium beneficiorum Dei erga nos, citra præversionem nostram aut intercessorem. Item, *Recole sempre كثره اياديه البك وذعمه عابك ظاهرة وباطنة من غير شفيع ان قدم سابقه* multitudinem liberalitatum ejus erga te, & beneficiorum quibus cumulatus es extus, & intus, citra intercessorem, aut præversionem ullius meriti. Vides Sacram quodammodo formulam, qua Deum præverti posse negatur; aut ullam sub obligationem venire, quippe quod inferioris; quum Deus ita superior, ut ne tantillum quidem inde decedere queat. Hoc ex loco nostro ad lucem S. Spiritus expromsit nobis Apo-*

3 Non subiticebo membra ejus
ramosa, & rem fortitudinum, &
opportunitatem instructæ armaturæ
ejus.

לֹא־אֲחֲרִישׁ בְּדוֹר גְּבוּרֹתָ 3

וחין ערכו :

4 Quis מִי 4

Apostolus; atque ad *sublimissimam* illam *veritatem*, in quam *Caro* semper rebellabit, de *absolutissima Dei* in creaturas suas *potentia*, applicuit; & quidem secundum textus nostrum *Scopum*, totiusque convictionis seriem, in qua *Deus expostulationes*, & *querelas* confutat *Jobi*, qui *injuriam* sibi factam animosissime contenderat. Cum hoc sensu amice tamen constare potest & alter ille, quem proposui, *Quis aggressus est me*, ut *dedere me debuerim*: & dispiciendum, an non *Figura* illa *gravissima ex Ancipiti* hic adhibeatur, qua *una sententia duplicem faciem* admittit, per *Syllepsin*, quam vocitant Rhetorum *Filii*. Utrique ad spectui paratum & hocce, *sub omni cælo*, quod est *meum est*. *Absolutissimum* mihi cum *robur*, tum *imperium*, *arbitriumque*. Utrumque item *Jobo* confutando *validissimum*, quippe, cui nec *robur*, nec adeo *Jus*, ad *litē supremo omnium Domino*, & *Arbitro* intendendam.

Vers. 3. Parce *Boch. I.* dans, *Illius membra non silebo*, nec *statum virium ejus*, nec *gratiam structuræ*: atque apponens; *Qualia membra*, quæ *vires*, *suppetant Crocodilo*, vel *ex his Ammiani collige*: *Ut armatus est unguibus*, si haberet etiam *pellices*, ad *evertendas naves* *sufficeret*. *Cl. Cler.* notat, *חין* pro *חן* positum, quasi a *Rad. חן*, atque *pulchritudinem* hic adferre, ut *Nab. 3: 4.* Alterum *עריך* *armaturam* nunc sonare censet, ut *gratis*, vel *pulchritudo*, *armaturæ* tribuatur *Crocodilo*, propter *textum squamarum*, cui *similis armatura* *equitis cataphracti*. Ad hanc imaginem *Ælian. H. A. L. 10: 24.* Νῶτα πύραυς καὶ τὸ ὄστρον ἄριστον, λιπὴν γὰρ ἔχει καὶ πολλὰ πύραυλα, καὶ αἷς ἐν ἑσπέρῃ τοῖς ὄστροις, καὶ ἰοίκεται ὀφθαλμοῖς καὶ ποσσίν, ἢ χεῖρας. *Tergum* & *caudam* *invulnerabilis*, *corticibus* quippe *cataphractus* quasi, & *armatus squamis*, quæ *testis validis*, *conchisque*, *simillimæ*. *Elegans*, & *doctum*; nam *עריך* *æpe bellicum*. Pro *nexu* additur, *rediri ad*

descriptionem Crocodili. *Diversiores* qui in *II. classe Merc. 1.* hæsitabundus, *Non tacerem membra ejus si quis me antevertere*, aut *superior me esse*, *posset*: *ejus laudes utique celebrarem*. *Alii*, *non tacerem mendacia ejus*; ut *Cap. 11: 3. q. d. verba ejus*, quæ *tamen mera mendacia*, quibus *se jactitat fore me* (aut *Ceto juxta alios*) *superiorem*, *haud reticerem*.

Ad *ערכו חין* *gratiam instructionis*, notat, *מלחמתו עריך* *gratiam* qua *adversum me aciem*, & *prælium*, *instrueret*: vel *adversus Cetum*. Item *חין* pro *חן*, ut *בן* pro *בן*. Vides *rationes* *parum liquidas*.

Submonet 2. esse, qui per *Prosopopæiam* hæc *Ceto* attribuunt, quali is diceret, *Si quis me vincere posset*, *non reticerem ejus membra*, & *fortia facta*, & *gratiam* qua *in me bellum instruxisset*. *Friget*. Adjungit 3. plerosque sic ligare, & exponere, *verum ut intelligas*, *O Job*, & *si quis alius vellet cum Ceto congredi*, quam *sit lusurus operam*, *non tacebo robur membrorum ejus*, *ejusque virtutes*, & *gratiosam*, *jucundamque*, *dispositionem membrorum ejus*. *Cl. Cocc. 4.* accipit ut *compendium*, & *summam*, *dicendorum* porro de *Livyathane*, in *h. l.* *Non tacebo membra ejus*, & *sermonem præpotentiarum*, & *gratie dispositionis ejus*: *cum sese infert* & *disponit in mari*. *Scilicet a V. 4. ad 9. de membris agitur*. De *præpotentia* & *terribilitate* a *V. 10. ad 21. De pompa* & *ingressu in mari V. 22. 23.* Et hæc quidem *eo*, ut *illustretur ferocie limitatio*. A primo tamen illo *Merc.* non alienus, *subtextit*, *Optionem interim facio*, *velitne* aliquis *verba illa ad hominem referre*, *hoc modo*: *si quis est*, qui *dicat*, *se me prævenisse*, *quantuscunque ille sit*, *non silebo jactantias ejus*, aut *sermonem præpotentiarum*, aut *gratiam dispositionis ejus*, *qua ille congredietur mecum*. *q. d. Facile erit mihi ostendere quam parvus*, *debilis*, *vilis*, *sit ad me*. Nam vel *artus belluæ*, *ejusque præ-*

præpotentiam & majestatem ei opponam. Et hæc parum liquida: nec optioni locus relictus. *Grot. 5. Non silebo rivos ejus, Ceti, & rem omnem virium ejus, & concinnitatem commensationis ejus. Per ramos intelligit Vir summus fistulas in fronte: & חן pro חן per Tseri ex antiqua scriptione provenisse opinatur. Veteres 6. turbant. Mitto LXX. aliofque. Vulgat. habet, Non parcam ei & verbis potentibus, & ad deprecandum compositis. Hæc cum Hebræo fonte conciliare contra animi sententiam, quod facile traheret, annexi de *Pined. & Vavass.* verecunde illi quidem; *Bolduc.* inverecunditer, qui de suo recte dans, *Jam vero non breviter, nec paucis, sed ample & distincte volo differere de membris ejus, & narrationem facere de mirabili fortitudine, deque elegantia dispositionis ejus,* joculariter addit, forsitan idem. intellexisse *Vulgatum*, quod qui aliquem obnixè deprecantur, uti soleant multiloquio. *Crisis Masor. 8. pro לל substituens לל plane àνερω, quin sublestæ fidei: ut ex Cl. Capel. Crit. S. p. 116. percipies. Ei non est cur vel tantillum curæ impertiamus: ut nec Glossæ Farchianæ, qua רמים Rami referuntur ad Liberos Jobi; ut reliqua ad ejusdem Jusstitiam. Cl. Haf. III. autumat, præcedentia per ἐκβολὴν λόγου inserta; & rediri nunc ad institutum, descriptionemque suscipi membrorum, vel nervorum, Orca, nec non roboris, ac miræ corporis dispositionis. Mavult nervos, quam membra, quod piscis hujus totum corpus ex nervis, & tendonibus durioribus, constatum rigeat, unde impenetrabile ei tergus. Conturbatissima IV. Allegoria, ad versionem non limpida. Philipp. sive Pseudo-Hieron. Hoc fortassis de Diabolo intelligere possis, etsi sit contumax in Deum, tamen tremere creatorem suum, & vel per simulationem Domino obsecrare, ut nequam servum. In Gloss. Ordin. Hæc de ejus corpore i. e. de iniquis intelligitur. Sunt namque qui prolixas ad Deum preces habent, sed vitam deprecantium non habent. Veraciter orare, est, amarus in compunctione gemitus, non composita verba, resonare. Erud. Auctor Expl. Gall. ut scopulum hunc flectat, ex Hebræo reponit, Non silebo lacertos ejus, narrationem virium ejus, & robur constitutionis ejus. Jubet pro חן rescribi חיל vires, robur: quod חן gratia, venustas, nec Hebræum satis, nec**

loco huic aptum; quum monstrum horribile nullam habeat gratiam, præsertim illud quod Cælestem originem non servavit. Ne nulla videretur emendatio, & probatio, quatuor instantiis utitur pro sola Figura. 1. Si ageretur de viribus Balæne, jam plus satis, quin nimis magnifice, eas descriptas. 2. Nihil utilitatis inde ad Jobum pervenire potuisse, quippe cui mare non currendum, nec Balæna timende &c. 3. Non esse cur Deus tale animans cepisset, quod Jobus nec viderat, nec visurus esset, quum alia aptiora ad manum essent. 4. Nullam copulam dari posse inter verba Majestatis Divinæ plena V. 1. 2. & hæcce nostra, si nihil aliud spectetur quam Balæna. Addit, se persuasum omnes Interpretes qui Literam sequuntur, maluisse Librum Jobi uno aut altero Capite minorem; atque omni sua religione indigere, ad venerationem S. Script. non amittendam. Inde velut si Archimedææ demonstrationes prolatae essent, concluditur, Solum sensum figuratum apte coherere, cum reliquis partibus hujus Libri: & respondere Scopo Dei; ad Jobum instruendum; atque ostendendum, cur nec Homo ullus, nec Angelus, Dæmonem vincere posset, a solo διασπῶνα sternendum; atque triumphandum. Nos vicissè nobis videmur, nec Oeconomiam Libri, nec præsentem Scopum, quicquam tale pati, nedum exigere. Cl. Cocc. alioversum collineans, & tum Behemothum, tum Livjathanem in scenam productum censens, ut specimina curæ Divinæ, qua improbos in bonum suorum coercere, edomare, cancellis includere, solet, sicut Literam minime seponit, ita jus quoddam habuit Figuram quoque respiciendi, quæ ob oculos ponat Limitationem ferociae Satanae, qui Electis nocere non queat; ac propterea in Judicio & Ordine Dei, quem cum suis tenet, ut rectissimo, acquiescendum. Generali hocce conspectu contentus, prudentissime ab enucleatione speciali Emblematum temperavit. Eam vitreos dare fulgores deinceps parebit. Pro nostris rationibus V. ut nil illustrius, pictiusque, hac descriptione Belluæ terribilissimæ, ita nihil quoque ligatius, deductiusque, ad universam feriem. In præcedenti Capite Deus ferociusculos illos Jobi animos, qui per totum Librum se exerunt, ludendo veluti castigarat clementissime, Ironica usus laudatione, qua eum Behemoth, & Leviathane, facile superiorem fore prædicat, si modo manum iis injicere conaretur, quippe qui vel minis suis eos in deditiōnem compellere, sub victoris.

4 Quis nudavit faciem ejus vestitam? quis duplicatum ejus frenum adducet?

4 מי-גלה פני לבושו בכפל רסנו

מי יבוא :

5 Val- דלתו 5

que pedes adigere, posset. Hac enīsa placuit Numini, ut ante *Bebemotbi*, ita nunc *Livjathanis* vivam quati ac spirantem picturam præbere, longe, late, lente, circumductam, ut tanto fortius adtecta, & concussa, meus *Jobi*, in se descenderet, atque tenuitatis suæ conscientia compungeretur. Eo jam sine refumitur, post opportunissimam illam infertionem, qua scopus declaratur, *Non subiticebo ramosa membra illius formidolosissimi monstri, quod vel somno vincitum, terrorem inspirat* &c. De **כרים** consule quæ supra Cap. 18: 14. tetigimus, unde *velles* quoque tenere liceat, i. e. *robora*, & *firmamenta corporis*, *torosve* validissime confertos. De **חין ערכו**

sic judico; ferri posse, *pulchritudinem*, sive *gratiam dispositionis ejus*; vel *structuræ*: melius exire, *gratiam instructionis ad aciem*, & *terrorem bellicum*: sed cum *Avenar.* & *Cler.* novam tunc *Radicem* statuendam **חין** vel **חין**, ejusdem potestatis cum **חנן**. *Arabes* si consulamus **חנן חס**, & **חין חסן** multum differunt: illud enim valet, *stridorem dedit e gussure*, mater erga pullum commota. Inde *adfectum tenerum*, *miseritordiam*, *gratiam*, notare cœpit. At **חין חסן** in *Camus* exponitur **חין חסן** *propinquus*, *opportunusque*, vel *tempestivus*, fuit. Derivatam

יבאח לג-ע חין חסן item **חין חסן** **الانيمان طال او قصير**

ad omnia tempora sive longum sit, sive breve, aptum. Præsertim tamen venit in tempore statō, aut spatio præfinito; unde porro *tempestivitas*, & *opportunitas* ducta. Videatur ergo, an non tutius sit, & simplicius simul, atque *opportunitatem instructionis ejus*: quam *opportunitas*, atque *tempestiva*, sit *universa ejus structura simul*, & *armatura*, qua eum ad *Terroris*

sui incutiendum, ut *Cataphractarium* aliquem, ornari.

Vers. 4. *Grandes figuræ* Non felicissime *I. Boeb.* ad prius *Colon*: *Quis retexu superficiem vestimenti ejus?* i. e. *corticisam cutem*, quam *Crocodilus nunquam exiit, low e aliter ac Serpentes reliqui: ut Suidas in φολιδωτο indicat.* Posterius reddit: *In duplex frantum ejus quis ingredietur?* i. e. in *Labia seu Riētus ejus*, qui *freni duplicati speciem habent.* Ita *R. Sal.* *Huc facit quod ἑ γαλιου fræna, sint labiorum pars quedam.* Et noc minus *felix*, quod ad *collationem saltem illorum γαλιου.* Sic fere *Episc. Eliens.* & *Reim. Cl. Cler.* ad eandem *vertionem*, hanc exhibet mentem ad prius *Colon*, *Quis illi detraxit squamas vel validissimo icēu, cum hoc aliis piscibus facile fiat?* *Alienum* Ad potterius, *quis aunderet frenum maxillis ejus interponere, habenasque hinc atque inde trahere?* Propius vero. *Utrumque a Doct. Crins.* expressum. In *Ceto II. Merc. 1.* *Quis eum excoriare ausus, ἑ vel extremam ejus cutem discooperire impune sustinuit?* Item, *in duplicaturam habenæ ejus i. e. in labia, seu riētus, qui freni duplicati speciem habent, quis ingressus est sine periculo?* Meminit & alterius *expositionis*, qua *duplicaturam freni proprie sumitur*, pro *freno duplicato riētui inferendo*, ad *instar equi*: sed *figuram præferret ex R. Salom.*

Frigide Ab. Esra 2. *לבושו* indumento ait designari *mare*, quo *monstrum obtectum.* Minus provide secutus *Pisc.* alique, q d *Quis extrahet eum e mari quo tanquam veste teclū est?* *Quæsite 3.* De *Pined.* per *faciem indamenti* intelligit *indumentum faciei*, quod explicat de *prægravi pondere superciliorum balnæ*, quibus *obruuntur oculi ejus*, quum *pinguescit*, ita ut *oculorum vice uti cogatur Musculo prænatatore.* Utimum *Colon*, quod *Vulg.* dederat, *Ex medium oris ejus quis intrabit?* item pertinere suspicatur ad id quod probati *Auctores* tradunt, *tempestate imminente Balenam fetus suos ore excipere, ἑ recondere.* Et hoc longe petitum. *Cl. Cocc. 4.* *Quis desquamavit eum, ut nudam tergus appareret?* Ergo non est *Cro-*

codilus: nam Deus demonstraturus Belluæ inexpugnabilem duritiem removet adjumenta, squamas, aut testas, in majus miraculum. De Capistro duplicato censet, ita vocari mandibulas, vel quia vinciri solent capistro, vel quia וְאֵלֶּיךָ וְזֵאֵלֶּיךָ sunt. Subdit, Ceterum hic quasi Equum generosum ad prælium instructum introduci, non exarmandum ab homine, aut debellandum. Ista fere imago §. observata Grot. Simile ab Equo sumtum; Quis ei detrahet stragulas, aut Ephippia? Et quis veniet ut lupatum ei injiciat? Plenius Codarc. A re equestri sumtum. Notum in stabulis Equos generosos ut plurimum stragulis oportos esse, & Equosonem antequam sternat eos, stragulam detrahere, dein pollice injecto rictum diducere, atque frantum in os indere. Interrogat ergo Dominus, Quis tam firmo animo, qui ad Leviathan accedat cum frano lupato, eumque non aliter atque Equum tractare tentet? Suum quoque conferens Cl. Schmid. 6 faciem vestis interpretatur, Anteriorem squamaram partem, in capite, quæ instar faciei est. Item duplicatura freni, mallet designari locum in quem frenum injiciendam est, ubi mandibula cœunt. Vel etiam, Ellipsi כַּפֵּי בְּרִיחַ, in duplicaturam freno suo quis venit: ubi duplicatura iterum commissio mandibularum. Utrumque coactius. Cl. Haf. III. pro Ceto dentato, כַּפֵּי לְבוּשׁ faciem vestis ejus exponit anteriora cutis, anteriores partes in facie, sive capite, vel caput ipsum cum rictu hianti. Vide pag. 167 168. Nempe per duplicaturam freni, sive frantum duplicatum idem intelligit, quod V. seq. vocatur circuitus dentium, ob similitudinem, quam dentes ejus in utroque maxilla latere positi habent cum francis lupatis. Per Exergasiam sic V. 4. 5. unus idemque terror Rictus & Dentium describeretur. Id parum verisimile: nec necesse erat, ut in arctum se indueret Vir Doctiss. Suaviludia Allegoriæ IV. si quaris, Philipp. docebit, velatam faciem Diabolo dari, quia se transfiguratur in Angelum lucis; sed Dominum revelare artes nequitiarum ejus. Item, Os Diaboli, quod Deus sit oppilaturus, esse Blasphemias: vel & infernum, ad quem descendit Salvator, ut devoratos a Diabolo homines liberaret. III Gloss. Ordin. facetius saltem, in medium oris intrare, est, calliditatis ejus verba penetrare; & caute pensare. Adde quæ ex Orig. & Olympod. habet de Pined. nec omittatur Sanct. hinc planius intelligendus, p. 1408. Explic. Gall.

alia vertendi ratione adhibita, eodem tamen recurrit: Quis exterius vestimentum vel stragulas, ei detrahet? Cum lupato freno ejus quis accedet? proprie, cum duplici freno i. e. asperimo. Ad hæc ita instat. En novam probationem, Sp. S. non sequi unam ideam in Leviathane representando; & hallucinationi magnæ expositos esse, qui ad unam imaginem omnia referre satagunt, vel Balænx, vel Crocodili, vel alterius Animantis, aquas colentis. In hoc V. & seq. Leviathan est Equus ferox & indomitus, nec Ephippia admittens, nec frænna; sed tantummodo superbam stragulam, quæ & fastui ejus, & hypocrisi simul, inserviat. Hoc ergo dicit Dominus. Quis satis audax ad vestem, qua deludit homines, ei deripiendam; & ferocienti Animali lupatum indendum, quod audire cogatur, quantumvis inobediens &c. ? Habes lepide compositas lexes, emblemate vermiculato, ut Lucil. ait. Allusionem tamen factam ad Equum non abnuo: & conjicio V. Equam cataphractum introduci, ad hanc formam: Quis revelavit faciem Lorice ejus? & duplicaturam freni ejus quis adducet? Intelligo per faciem lorice ejus solenni Hebraismo,

faciem ejus loricatam. Nempe לְבוּשׁ לְבוּשׁ indumentum, speciatim pro Lorica totum corpus tegente usurpatur, quæ alias לְבוּשׁ

Lorica ex annulis conferta. Istam vim forte exerit vox 2 Sam. 20: 8. collato Esaj. 59: 17. & 63: 1. 2. Modus loquendi nemini incognitus, quo posterius substantivum vicem implet adjectivi: Vide Deut. 1: 41. Esaj. 2: 20. Esch. 26: 16. Negatur, quemquam tam audacem, qui Belluam a natura cataphractam adversus aggredi sustineat, ut denudatum os freno instringat. Id simplicius videtur, quam duplex frenum de Labiis, vel rictu formidoloso, accipere. Venire in vel cum aliqua re, est phrasis protracta Orienti, pro eam adducere. Non video satis, qui quadret alterum illud, ingredi in labia, vel rictum. Certe duriusculum, quod Cl. Haf. innui censet, p. 169. Neminem tam projectæ audentiæ, qui vel fauces diducere, vel us patentibus se committere sustineat, nisi protinus in ventrem demitti velit. De cetero tum Orce, tum Crocodilo, loricatus, & velut cataphractus vultus, atque os univsum, ut utrique hæc figuræ æquo conveniant. Conveniunt & Draconi.

5 Valvas faciei ejus quis aperuit? circuitus dentium ejus terribilitas.

5 דלתי פניו מי פתח סביבות

שני אימה :

6 Mag. נאורה 6

Verf. 5. In Crocodilum I. aptissimæ figuræ, quem nemo ignorat immensum oris rictum, valvarum instar dilucere &c. tam horrendo hiatu, ut integram buculam possit excipere: ut ex Leon. Afric. Marmor. Scalz. refert Boch. Eleguntur hinc Achil. Tat. ἄλθ' ἴσμεν ὄντων, ἄνω γάρ τ' ἔστι τὸς ἀγέας: Totus fit os, quamvis verus ad prædum. Eidem horribilem esse mortuum, pectinatim stipante se dentium serie, quorum alii exerti, alii serrati, notum item ex Aelian. Plin. Acamian. Gesu. & in primis Boch. p. 778. cui limpida hic rationes. In Balæni II. major difficultas. Merc. 1. sicco pede eam transit, contentus formidabilem belluæ rictum, dentium terrore armatum, nominali se. Vavass. 2. fecat nodum. Quod negent dentes esse Balænis, ideoque agi de alio genere monstri, nihil dicunt. Suis enim est, ut quo prehenditur cibus, & quasi commanucatur, pro dentibus esse. Sunt autem Balænis virgæ prælongæ, ex ore interiori pendentes, quibus arripiunt quilibet &c. &c. Cl. Schmid 3 Bronchias in priori membro depingi censet; quod sic instar ingentium valvarum aperiri & claudi soleant. De scrupulo posteriore silet. Cl. Cocc. 4. jam monet dentatos esse Physeterem, & Ornam: quin & balænis quibusdam dentes attribui. Adscripsit quoque verticulos ex Oppian. Halient. 5. Vs. 325. paulo liberius convertos. Ad verbum sic sonant. Ibi alii quidem maxillarum perniciosos ordines mirabantur, terribiliter exertos dentes, improbos instar spiculorum, triplici serie confertos densis cuspidibus. Confer ibid. Vs. 320. Etiam ad cadaver in terram porrestum secedere formidat aliquis, tremisque eum qui non amicus est, ad ipsius mortui dentes in maxillis totus cohortescens. Ad prius colon hæc annotavit præel. Interp. Quis tubum vel fistulam (alii etiam fistulas attribuant) ei fecit in facie, per quam diluvium efflaret? Alii intelligunt os vel rictum. Mibi credetur valvas oris nunc vocari, quod נחורים Vs. 11. & comparari cum Naribus repandis equi. Id a serie abt, non enim rogitur, quis seluana fecerit, sed quis eam sub jugum, fre-

numque, mittere audeat? De Pined. 5. cetos dentatos item hic adduxit ex Olao M. & Gesu. nec Grozio, & Codurco, aliud obversatum monstrum. Cl. Olao III expedita omnia, quippe qui pro sola Orca pugnet, immensa Carne dentibus triculenta; de cujus vasto pungere & terrore, adeundum laudatum Opusc. p. 176. 177. Valvis oris cum perlisque Rictum interpretatur; in quem sane, cum suis valvis bipatentibus, Niliacus ille Crocodilus pro buccella intrare possit. Allegoria IV. initifice luxuriat. Philipp. per portas valvis designari ait abditam fortunulinem Hypocriſeos Diaboli, quam Dominus in cruce manifestavit &c. Gyrum dentium eidem signat voratorem insatiabilem. In Gloss. Ordin. & portas valvis & gyrum dentium referri videas ad iniquos Doctores, per argutianiculas inde hauriendas. De Pined. hæc pertinere centet ad Fauces insularum, in quas Dominus descendit, ad prædum suam Damoni eripiendam. Subtilius adhuc Explic. Gall. Indicatur, ante incarnationem sævum grassatorem egisse Demonem per peccatum, cupiditatem, & mortem, a cuius servitate nunc liberati fideles &c. Sentis genus tequax, quocumque duxeris. Nos nihil aliud V. addendum habemus, quam, & Crocodilo, & Ceto dentato, quin & Draconi, fat palehre hæc convenire; & quidem eo adpectu, quem Vs. præc. offert, neminem sub Belluæ rictum se committere aulere, ut tanquam fortior, vel & solentior, eam sub jugum mittat.

Si כפל רסנו Duplicatura frontis Vs. 4. designaret labia, dicerem negari, quemquam mortuam tam projecte audere, ut dormienti licet Crocodilo, (vel & alius illis) os grandibus labris vestitum recogere sustineat, valvasque vulvis aperire, ad monstrum proprius inspiciendum. Præfero tamen alteram imaginem, eique adjungo dormientis Levathanis adpectum, quem ne sic quidem quisquam impune aggredi valeat, ad rictum ei refrigendum, frantumque inter dentes ejus insertandum. Narratur quidem. Tentyritas a tergo, hiansi, & resupino ad morsum, ori clavum indere ausos &c. At nunquam quisquam illorum atstaculorum dormien-

גארה אפיקי מגנים סגור חותם

6 Magnificentiæ sunt robusta clypeorum; clausum quid, sigillum arctum.

זר :

7 אחר

7 U-

mienti valvas oris effregisset, eique clavam istam domitricem inter dentes intrussisset. De Orca, & Dracone, res non minus evidens.

Vers 6. Vincere nunc videtur Crocodilus I. ad versionem hanc Bocharti, Tergum est ut lamina scutorum, quatum unaquæque est clausa arcto sigillo. גארה pro גוה corpus, item argum, venire censet à πῆλο, post Aquil. & Hieron. אפיקים quo fundamento Laminas dederit, non satis perspicio. Vide tamen ad Cap. 40: 13. aliquid. Cl. Cler. גארה a גאה pro Tergo deducit, quasi Elationem, partem superiorem אפיקים autem vertit prominentias, protuberantias, umbones clypeorum: a فاق superior fuit. Jam vero Crocodili

cutis corticosa, & contra ictum omnem invicta, ut Herod. Aristot. aliique a Boch. producti docent. Ann. Marc. eadem figura, Cutim ita validum gerit, ut ejus terga cataphracta vix tormentorum ictibus perforentur. Contra Boetium deinde disputat, qui quum Balane pellem glabram esse non ignoraret, exstimabat figurate hæc capienda; q. d. æque tutam esse Belluam ab insultu hominum, ac si squamis fortissimis corpus munitum haberet. Adjecerat idem, ex Nearco apud Arrian. in Indicis, etiam squamatos inveniri Cetos. Eos Boch. cum Chimæris & Gorgonibus in Utopiam amandat, donec testis Nearco fabulatore locupletior exoriat. Ad II. classem quod attinet, Merc. 1. tres Vs. seq. notans de squamis ceti agere, ita huncce vertit, & explicat, Elatio sunt robora scutorum; clausum unumquodque signaculo arcto. Addit, Ab. Esram etiamnum de dentibus intelligere, sed prestare prius; q. d. Elata & superba sunt robusta ejus scuta i. e. squamæ, quæ ei clypeorum loco, ita robuste, ut illis sese efferat adversus omnem aggressorem. Fidem habuisse videtur Nearco At de Pined. 2. ad Vulgati, Corpus illi quasi scuta susilia, compactum squamis se prominentibus, agnoscit Cetorum pellem squamis carere: propter bursu-

tiem tamen eam squamsam dici posse. Vavass. sese hic deferens contra Balanum disputare incipit, quippe quæ non squamis, sed perpetuo corio obducta sit. Cl. Cocc. 3. reddit Fastus sunt cava clypeorum, clausum, annulus arctus. Subjungit, vel hoc refutat opinionem de Crocodilo; cui alvus mollis: nam Deus hic comparat Cetum Equo loricato, aut cataphracto; dispariter tamen. Crassum Ceti corium, quo tota moles obitur, cum Lorica equi confert. Equi Lorica nec abeum tegit; nec adhaeret corpori; & disjungitur. Lorica Ceti stringit corpus, totum obit, nusquam hiat, nusquam patet. Lorica veteribus etiam coriaceæ. Hæc ingeniose contra Crocodilum adinventæ. Sed quid, si quis non e dispari, sed e pari, similitudinem cum Equo Cataphracto institutam tenderet? Sic alvus mollis, & ictui patens, hæc quidem in sede non obstaret. Cl. Haf. III. in Orca nullam a se squamam repertam fassus, adjecit, se pro Crocodilo pronunciatorum, si alia via rem expediendi non detur. Sed mox miratur, quæ ratione omnes Interpretes hic in squamas, quæ nulle adsunt, consenserint; saltemque commissum censet, & ordinem membrorum turbatum, quando series non cutim, sed dentes, postulet. Inspice Analysin p. 126. 127. & satis speciosum fatebere. Vertit itaque, Robora scutorum sunt excellentia; decus. & tamen ejus in dentibus positum: Clausum est signaculum arcte; vel, clausa est tanquam signaculo acies eorum. Nempe est, ubi צר, & צור, per aciem caltri aut gladii exponatur.

Refertur ad Rictum compressum arctissime, vel & aciem dentium tanquam signaculo oclusum. p. 176. Proferuntur & loca, ubi Dentes Leonis, Apri, Canis, vocantur Arma. Ad dentes cum Clypeis comparatos, præter Ab. Esram, respexerat etiam Cajetan. inducens hic vallum ex altis & firmiter compactis inter se palis, qui omnem aditum hosti prohibeant. Notum Homeri ἔργον ἰδδῶταν. Allegoria IV. velut confusum acumine elanguescit. Certe hebet hæcce Philippî. Corpus Diaboli omnes consortæ.

7 Unum alteri adhærent: & ventus inter ea non intrat.

8 Alterum cum altero ferruminantur; conglutinata sunt; & non divelluntur.

9 Ster-

7 אחד באחד יגשו ורוח לא ייכא

: בנייהם :

8 איש-באחיהו ירבקו יתלכרו ולא

: תפררו :

9 עטישתיו 9

ejas, & spiritus immundi; indissociabili connectione ei copulati, ad instar squamarum, que ita densate ut nullum illis sit spiraculum respirandi ad Deum per penitentiam &c. &c. Confer Gloss. Ordiz. Lyran. eandem incudem tundentes. Plura dabant Gregor. Olympiod. Origen. ex illisque de Pined. &c. &c. Explic. Gall. velut Victor, Certissimum Balenas carere squamis. Ne cutis quidem invicta. Ergo Literalis sensus obtinere nequit. Qui Crocodilum substituit, fortissimis squamis munitum, resutantur per ea que hoc Caput memorat de immensa magnitudine monstri, & agitatione, quam ciet in mari. Quia & Iquanæ Crocodili nihil simile habent cum clypeis impenetrabilibus. Hoc quidem nimis cupide. Contendit deinde Satanam depingi ut cataphractum, cui reliqui Demones consensione sua invictum addunt robur, cujusque severitiam nihil minuire possit, inspirato humanitatis alicujus sensu. Ita ludit ad hunc & duos seq. versus, a nimia enucleatione prudenter cavens, ne nimis pelluceret. סנור

autem ad ipsum Leviathanem referens ita vertit: Superbit ordinibus scutorum; clausus est undique sigillo arcto; in Hebræo extare moneus, superbia ordinum scutorum ejus; at Hieron. legisse גרה Ghevab, Corpus, que forte vera sit Lectio. Non distitemur V. ancipitem nobis mentem distineri, inter terga cataphracta, & dentes Bellæ. Pedetentim veritas vestiganda. 1. גרה pro גאה pro Corpus, vel Tergum, haud tutum; sunt enim diversæ Radices גרה, & גאה. 2. Quod Cl. Cler. Elationem pro Tergo adhibitam velit, minus adhuc firmum. Rectius itaque 3. Elatio, vel magnificentia, robora clypeorum. Hoc 4. proxime connexum videtur cum præmisso connate, Circuitus dentium ejus terribilitas. Is terror pressius admovetur, Dentibus cum אפיקי אפיקי Robustis ordinibus clypeorum conlatis.

5. Horum dentium ὄλοὺς ἴσχυας perniciosas series, cum ἰπὰ γὰλᾶς conferto scutorum septo comparati, res, ratio, Lingua, patiuntur. In Crocodilo sic Oppian. de Ven 3: 414. סנור clausum, 6. absolute videtur positum, pro π-φραγδαίον, obstructum qui!, & densissime consipatum; quod Dentibus non minus aptum, quam Tergo. Ingens momentum 7. adfert, quod חותם חותם sigillum, signaculum, pro ore apud Arabes frequentetur. Hariri Conf. 2. p. 102. Cadere fecit margaritas

מן חותם חותם e sigillo suaveolenti; i. e. pulchra dicta ex ore suavi protulit. Notavit ibi Schol. Poëtas multos esse in ore cum חותם annulo signatorio confendo,

لاستدلمتھلا وخبثھلا ob arctam rotunditatem. Addere debuisset, ob compactissimam dentium seriem nam variat Emblemata. Hoc jam S. quadrat sane in Orcum; ut Cl. Huf. p. 167. 171. urget: sed & in Crocodilum non minus congruit; cui ordo dentium pectinatus, morsibus perniciosus, quicquid contigerit pertinaciter tenens, ut Amm. Marc. loquitur.

Vers. 7. Paucis defungi licebit. Boeb. I. ad Squamas Crocodili hæc referens, que tam arcte cubereant, ut ne atrem quidem admittunt, commodiores habet rationes, quam qui II. de Ceti Corio cogitant, in quod hæc amplificatio non adeo quadrat. Cl. Hufeo III. ad Os invictum, & victum tam arcte clausum, ut ne tenuissima quidem aurula inter dentes transire possit, respicienti, etiam calculi satis expediti. Allegoria IV. suum jam dedimus V. præced. Nobis V. hæc non minus quadrare posse videntur in Dentes Crocodili, qui sexaginta numero, serie pectinatim sese slipante, horribili tenacitate conveniunt, ut Plin. & Solini verbis utar. Ceto dentuto officere forte posset, quod Cel. Huf. p. 177. notat, Eum dentes suos

אור ועינו תהל 9 עטישתיו
: כעפעפי-שחר

9 Sternutamenta ejus splendere
faciunt lucem; & oculi ejus ut pal-
pebræ auroræ.

10 מפיו

10 Ex

suos tantum habere in maxilla inferiore; quibus singulis in superiori maxilla respondeant totidem foramina, in quæ dentes illi, tanquam glandii in vaginam, immittantur, & condantur. Ad *Vs.* seq. idem serupulus recurrit.

Vers. 8. Iterum de squamis Crocodili confertissimis I. Boch. *Patric. Cler.* &c. &c. Si hæc ratio allubescat, adjungatur velim armatura Cataphractæ collatio a dispari; ea enim ita havis, annulisque, contexta, ut detexi possit, & dissolvi; aëre etiam liberum meatum retinente inter commissuras. At Crocodili Δέμυξ δασυδόντις, ἢ ἰσχυρὸν ἰσχυρὸν ἰσχυρὸν, similitudinem implet cataphractarum loricationis, quam nihil perempere, ac dissolvere, quin ne aër quidem transmeare valeat. Cl. Cocc. pro Balena II. Deus hic comparat Cetum Equo loricato, aut cataphracto. Ejus pellis testaceam duritiem habet. Claudis utrimque Cetum ut annulus digitum; non laxè circumposita scuta. Supra in dorso artissime coherens; nulla futura aut scissio est. Infra nulla apertio est; (ut in Equo Cataphracto alvus patet) sed durities in alvo perpetua, non ut in Crocodilo alvus mollis. Hæc adde iis, quæ ad *Vs.* 6. jam prolata. Non caret serupulo, ut de Cete, vel Corio perpetuo, dicatur אִישׁ כְּאָחִיו Vir fratri agglutinantur &c. &c. Cl. Haseo, III. ad Dentes Ceti hæc reducenti, obstat aliquantulum difficultas modo tacta, quod Inferior tantum maxilla Oræ sit armata, ita ut Vir fratri suo artissime jungi, & series seriei pectinatim adstipari, non posse videatur. De Allegoria IV. judicium suum hic apposuit Merc. apte pleraque in Satanam competere: primario tamen & ad literam Cetum tenendum; unde postea ad spiritualia, & altiora transire liceat. Liceret sane, si Scopus pateretur: ut *Esfaj.* 27: 1. & alibi. Sed eum aliud jam exigere, læpius dictum. Quam aptæ etiam hæc figuræ in Satanam, ex iis quæ producta, abunde dipalescit. Seculo suo aliquod dedisse videtur; ludere permittens, qui vellent; ipse Litera contentus, Ad dentes Belluæ V. hæc redire, verissimillimum. Crocodilo autem idem hic juris,

quod Ceto dentato; quin forte majus adhuc; ob rationem indicatam: nam conglutinatio illa Viri cum fratre suo, & comprehensio separari, ac divelli, negans, omnino videtur supponere superiorem & inferiorem seriem dentium indivulsim coënantium. Ad verbum דִּבְקֵי tenetur conglutinatio illa firmior, quam ferruminationem vocamus. Ea vis extat *Esfaj.* 41: 7. & alibi. *Plin.* L. 35. Bitumine ferruminatos Babylonis muros dixit: ut indivulsim tenacitatem exprimeret. Item L. 16: 36. Arundo contusa, & interjecta navium commissuris, ferrumina textus glutine tenacior, rimisque explendis fidelior pice.

Vers. 9. Omnia limpida sibi censet Boch. I. ad prius colon has lineas ducens, Cum sternutat Crocodilus, per nares confertim actus spiritus tanto prorumpit impetu, ut scintillare videatur, & flammam emittit. Hoc frequentius eis accidere puto, quia rictu diducto apricari amant &c. Ad posterius: hæc in parte mirus interpretum consensus cum sacro Codice; Illi enim Auroram significantes, duos pingunt oculos Crocodili, propterea quod ante totum Corpus Animalis e profundo emicent: ut Horus Hierogl. 1: 65. tradit. Adicit, Aliud etiam mysterium subesse videtur. Herod. Arist. *Plin.* &c. docent Crocodili oculos in aquis hebescere, extra esse visus acerrimi. Ac si lumen amissum tum demum recuperent, cum ex aquis emergunt. Idem de Sole creditum, cum novo lumine ex aquis emergere. In Balenam deinde hoc telum stringit. Velim dicant Viri Docti quid Balenæ oculi Auroræ radiis simile habeant, qui bubulorum magnitudinem parum excedunt, & gravi superciliarum pondere obruantur. Contra Cocc. II. omnia dissimilia censet, 1. rogans, Etiamne hæc in Crocodilum quadrant? Ipse per sternutationes intelligit emicationes, & succussiones celeres, quales sunt sternutantium, quæ fiant cum ingenti reverberatione radiorum solarium, non aliter atque si Sol ex fluctibus oriretur. De oculis parce subdit, eos surgentis auroræ instar esse. 2. Grot. ad statum Ceti refert, quo collisæ aque ignescant. De oculis silet.

filet. Vicinum quod Jun. & Trem. h. bent
 3. Quor natans anbelat, & obzianum undarum
 turbans voluit, tum ret. oculi illius fere e-
 micant. Commodius Codure. post Piscar. &
 alios, 4. Sternutationes explicat de copia aqua-
 rum per fistulam eructata, & nimbos quis in
 sublime efflant. Notum inde Phyteteres, sive
 Fluores, d'ctos Cetos, qui columnæ instar se
 attollunt, altioresque nivium velis, d'luviem
 eructant, ut P'na. tradit L. 9: 4. Addit, du-
 pliciter verti posse, vel sternutationes ejus ignis
 splendens; vel, sternutationes ejus illuminarent
 lucem. Exponit de radiis inquam ex iride re-
 percussis: adjiciens, non dubium quin & oculi
 valde rubescant, ac rutulent. Ex Olao 5. ad-
 fert de Pined. Balenarum Norvegiarum oculis
 nectū coruscantes ingentium flammarum mo-
 do: qui procul visi a Piscatoribus grandes ignes
 esse putantur. Fabulatori Magno non nimis
 fidendum. Sternutationem item ad vim aqua-
 rum naribus sive fistulis expulsiam revocat. Va-
 vass. 6. adjungit, Sternuente ita Piscæ, quasi
 in tonitru fulgura existere, vel quod cum aqua
 ejecta scintille micent, vel quod ipsa ad solem
 respiciat aqua. Cl. Schmil. 7. hisce ejacula-
 tionibus aquarum per fistulas confensurum se
 dicit, si modo significatio ista in Scripturis
 occurreret. At cum alibi non exstet vox,
 ex circumstantiis loci melius עטייטו capi
 posse de radiis oculorum: ut sensus sit Ra-
 dios oculares belluæ lumen quod ex se emittere,
 ut videre possit sub aquis, etiam quando tenebræ
 aquis incumbunt &c. In hanc suspitionem in-
 cidit Vir Dact. quod עטייטו pro sternutare a-
 pud Rabbinos tantum inveniri, monuisset Merc.
 quodque in נור luce cum sternutationibus
 conciliauda laborari cerneret. Conatus pa-
 rum felices, sive rem spectes, sive linguam.
 Merc. 8. Balenæ hæc parum apta sentiens,
 convertitur subito ad Draconem marium igni-
 tum, qui ignea naribus & ore esset, cujusque
 oculo magno cum videret, credas te auroram
 videre exoriatem. Cl. Huf. III. censet cum
 sternutationum fiat mentio, & narium Vsf. 11.
 non tam proprie hæc Balenæ, quam Oræ con-
 venire: quod ille dicit nequeant sternutare aut
 naribus prodire esse; quum fistulas quibus a-
 quis jaculantur non in fronte gerant, sed in
 confinio dorfi. At cetura dentatum illam fistulam,
 & canalem, in ipso capitis frontispicio habere,

unde non solum aquas marinas, sed etiam mu-
 cum quasi, & pinguem cerebri liquorem, quem
 sperma ceti vocant sternutando egerit. Hæc ad
 prius colon p. 179. Speciosissime. Ad poste-
 rius p. 190. notatur, non necesse, ut de insi-
 gni aliquo fulgore oculorum exponatur. Talem
 nec Crocodilo, nec Balenæ adesse, cui oculi
 velle exqui. Nihil singulare etiam de Oræ
 oculis hactenus a nautis observatum, nisi quod
 rarijnes sint oculis Balenarum, pedem, & am-
 plius, longi; valdeque rubri, ita ut colore sal-
 tem palpebras auroræ imitetur, quam purpu-
 ream & roseam pingunt Poëtæ. Allegoria IV.
 novum nacta campum veluti, exultat. Phi-
 lipp. Sternutatio sordis cerebri egerit. Diabo-
 lus, qui totus sordidus, iraz figurans se in An-
 gelum lucis, malitiæ suæ sordes in perniciem ho-
 minum cum delectatione effundit &c. Oculi
 autem Diaboli, f'isti Prophete, qui ab eo inspi-
 rati loquuntur que vicina videntur lumen veri-
 tatis, sicut palpebræ auroræ, cum tamen nihil
 luminis Dei possideant. In Giesl. Ord. Dæ-
 mon iterare dicitur, & congestam inst. tione-
 nem per naves egerere, quanto tota superbæ ejus
 iniquitas, apertis malitiæ statibus, demonstratur,
 Antichristum in fidelium perfectionem excitan-
 do. De palpebris auroræ ibidem mirifica repe-
 ries: nec non apud Lyr. n. qui prosperitatem
 temporalem inde exculpit, quam Diabolus pec-
 catoribus repromittat. In his nihil veræ lucis.
 Explic. Gall. adversus Literam interim sic
 confluit: Sternutatio incognita piscibus. Refertur
 ad ejaculationem aquarum per spiramenta Ba-
 lenæ &c. Sed scire velim, qua figura aquæ
 per fistulas ejctæ appellari queant Oculi Balenæ.
 Hoc nemo dixit. Descripta d'inde sternuta-
 tione, quæ sit concussio vehementior, ad quam
 oculi sepe scintillant, substat: Satanas in An-
 gelum lucis se transformare callet. Habet in
 Capite mille artes. Ex Hypocrisi sua profundis-
 sima vibrat fulgores tam splendidos, & revela-
 tionum Divinarum tam apparentes species, ut
 etiam Sapientissimi Oculos Draconis capiant
 pro Auroræ palpebris; nisi prestigie ad lucem
 Solis Jussitæ quæcunque discutiantur. Pruden-
 ter calligavit, quod apud Philip. luxuriabat;
 nec tamen effectum, ut hæc e solido luceant.
 Fateor interim V. perdifficilem esse locum.
 Applicationes Viri summi ad Crocodili sterna-
 tamenta, & oculos, doctiores videntur, quam
 solidiores. Certe oculi suilli, & in aqua hebetes,
 qui ei tribuuntur, parum videntur qua-
 drare magnificæ huic Figuræ, quantumvis

10 מפיו לפידים יהלכו כידורי

10 Ex ore ejus faces procedunt : scintillationes ignis profiliunt.

אש יתמלטו :

11 מנהיריו

11 E

dicatur. Succurritamen ex Plin. L. 11: 37. Ne gena quidem omnibus quadrupedibus, ideoque nec nictationes. &c. At que ova pariunt, ut testudines, Crocodili, inferiore tantum gena connivent, sine ulla nictatione, propter præduros oculos. Ne sic quidem palpebras apertas auroræ agnosco; de qua formula adi Cap. 3: 9. Sternutamenta quoque ejusdem quomodo lucida? Cl. Cler. Hyperbolicas vocat descriptiones, quæ ad vivum refecari non debeant. Id parum satisfacit. Adde, Cl. Cocc. pro emicatione totius Balenæ e mari, urgere, sternutationis sonum, & lucem, esse Heterogenea. Cl. Schmid. propterea substituere ausus radiationes oculorum, invita sane Lingua; nam apud Chald. Syros,

Arabes, sternucendi vim constanter exerit; estque, quod pulchre notandum, inter ἰοιογενεῖς πικρὴν μέλα, quæ ad sonum naturalem efformata, ut attendenti sponte patefeit. Ejaculationes aquarum per fistulas Balenæ sic vocari, vix adducor. Sperma ceti, quod adjecit Cel. Haf. paulo magis arrideret, quæ est materia candicans, & lucida quodammodo. Sed ne hoc quidem implet vim formulæ, Sternutamenta ejus splendere faciunt lucem, quod sonare debet, igneam quandam materiem revomunt, & ejectionant. Hoc a natura aquæ, quin & mucii illius, adipisque viscosi, alienius. In oculis sive Balenæ, sive Ceti dentati, non minor labor. Ut adhuc res habet, Crocodilo dicerem aptiores hosce colores; si enim Halitus ejus ignitus, & flammeus, quidni sternutationes ejus velut lucem vibrent? Ommittere hic nequeo, quod Arabum figurata oratio ministrat. Dicunt nempe

انفلق الصبح sternuit aurora, pro erupt, exorta est, uti in Camuso annotatum.

Plenior formula dat, طس انف الصبح

Sternutavit Nasus auroræ: apud Harir. Conf. 15. Ansa locutioni porrecta ex eo, quod Solem vocitent Dorcadem auroræ; unde formarunt,

طس لي انف الفزالة

Sternutavit mihi nasus Dorcadis, pro, exorta est mihi Sol. Nempe radii lucis quaquaversum sparsi, videntur quodammodo a Dorcade auroræ excuti ex ore & naso, prout rapidi spiritus ex ore & naso sternuentis excutiuntur. An hac occasione dictum de Crocodilo, ejus sternutamenta splendere succre lucem: i. e. lucidos quaquaversum radios spargere? Id de nocte aliquando accidere, quum Caput e Nilo attollit monstrum, haud abhorret a vero: atque tunc quoque verisimile Oculos ejus præduros, & sine nictatione patentes, ut supra ex Plin. vidimus, adde ex Pier. Val. Hierogl. L. 29. 3. prominentes, & emissitios, ita radiare, ut Auroræ surgentis quandam imaginem inde arripuerint Aegyptii: quemadmodum Solis occasum representaturi Crocodilum cernuum xaxupδα pingebant. Ita Horapoll. L. 1. Cap. 68. 69. Ad dicitur ratio, Ἄνεχοντο δὲ, vel ἀνέχοντο, ut Doct. Pauw. emendat, ἔγιγοντο φεῖς τὸ ζῶον. Est enim animal sponte cernuum & deorsum vergens. Respici puto ad Crocodili cernuationem, qua fluvium suum, ut Sol Hesperium cubile, cotidie repetit. Ibidem Cap. 70. legas, Agyptios tenebras adumbraturos Crocodili caudam pingere. Ratiuncula Hori longe petita, & aperte falsa. Procul adducta item, quæ Pier. Valer. habet, Lib. 29: 5. Existimarim Tenebras per Caudam Crocodili representatas, quod occasus solis tenebras post se trahat. In Draconem omnia ut veriora, ita cumulationora.

Vers. 10. Pro Crocodilo I. Boch. adducit ex Achil. Tat. consimilem descriptionem Hippopotami, cui Nares patulæ perquam, πυρὸς ἔξιππος ἰγνιτὺν φύμῳν σπῖραντες ὅς δὲ πηγῆς πυρὸς τανquam a fonte ignis. Observat autem inter Nilosica hæc monstra multam intercedere cognationem ratione respirationis, de qua Arist. L. 8. Cap. 2. Hist. Anim. atque hæcce Amphibia, quæ diutius spiritum continent, dum aquis erant immersa, eo acrius spirare, quum emergere incipiunt; spiritumque diu pressum sic effervesce, tamque violenter erumpere, ut flammæ evomere videantur. Minus placet, quod Cl. Cler. adjecit, de radiis solaribus a

M m m m m m den-

11 E naribus ejus exit fumus; tanquam ollæ sufflatæ, & stagni, *vel*, aheni.

11 מנחיריו יצא עשן כדור נפוח ואגמן :

12 Ha- נפישן 12

dentibus candidis, & palato bumente, quam biat ad solem, reflexis. Qui de Balena cogitant, II. consimiliter spiritum calidissimum, & summo cum ardore recipiunt, offerunt, exigua, vel nulla differentia, quæ momentum faciat. Codure. pro suo genio tam portentosam rem hic induci adscripsit, ut non os Ceti concipias ex hoc loco, sed Ætnæ cuminos & furnaces, flammæ & favillam prorumpentes: ac proinde Hyperbolen admittendam. Mollius Pœticam ubertatem vocat Grot. De eo quidem nemo addubitât. Nihil tamen non solens vel castigatissimis Scriptoribus in hac *viva ac spirante pictura*. In *Apro* Ovid. Met. 8.

* Fulmen ab ore venit, frondesque adflutibus urdent.

Item Sil. Ital. de Serpente ad Bagradam L. 6 228.

Et Stygios æstus fumanti exhibilat ore:
Terribilis gemino de lumine fulgurat ignis.

Mitto Leones, Tigres, Tauros; de Equo ipso Poëta:

Collectumque premens volvit sub naribus ignem.

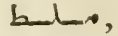
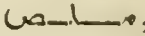
Hæc, & alia complura, Cl. Hæscus: qui Oræ ea applicuit III. a p. 180. ad 185. Duas alias rationes, quos a p. 185. ad 190. subtexit, minus ad rem facere exillimo. Allegoria iterum IV. suamet subtilitate se satis nudat, & prodit. Philippo si credimus, Os Diaboli sunt omnes impii, Sacrilegi, blasphemii, unde *vædæ* & ficulne ardentes procedunt, quam poenarum causa suggeritur &c. In Gloss. Ordin. indicantur predicatores Antichristi, qui mentes audientium ad amorem perfidiæ velut lampadibus accendant. Iisdem *vædæ* tribui docetur, quod *æ* *vædæ* odorem quidem suavem habent, sed lumen obscurum, ita illi blandum quid redolent, sed nigrum quid lucent &c. Nimis cupide Explic. Gall. contra Literalem sensum disputans:

Parum exactos agunt Interpretes, qui inter tos Ignes nil nisi Aquam vident: atque monstri formidabilis descriptionem hancce trahunt ad ejaculationem aquarum et siphaculis Ceti. Inde Codurcum laudans, quod exaggerationem hic statuat Ætnæ aptiorem, quam Ceto; refumit: uno tantum passu procedendum erat, & agnoscedum, non agi hic de Monstro marino: Sed de eo, cujus tela ignea indicat Apost. ad Ephes. 6. Nimio amore blandæ Hypotheseus adjectum, per esse mirum non imperitos Interpretes malle verbum Dei ad nihilum redigere, quam dignum ei sensus subicere. Retorsioni locus esset. Sed ablitto; & jam V. nihil aliud monendum habeo, quam Crocodilo hæc aptiora videri quam Ceto; aptissima tamen esse Draconi, quem ignivomum ex ore, ex oculis, voluit Natura. De eo ad *Vf.* ultimum hujus Capitis plura. Ceterum כידורי scintillas recte converti, non tantum res ipsa, sed & auctoritas vincit Dia-

lecti, sive Radicem statuas

כדר, sive quod malim כיד. Ea infert excussionem Ignis, ut Cap. 21: 20. adstructum.

Inde כידון Lancea. Geminata tertia hinc exillit כידור scintillatio, excussio vehemens scintillarum. Ad יתמלטון cum iis quæ de-

di in Juvenil. de celeri impetu, & prokursu, sub Radicibus , & , teneri debent quæ in Clavi Dial. p. 239 240. prolata, ad Originem, & concordiam, simul significationam.

Vers. 11. Nihil hic a Boch. I. præter id quod *Vf.* præc. appolui. Cl. Cler. observat ex male intellectis ejusmodi locutionibus Veterum, in pingenda rabie animalium iratorum, ortos Tauros Ignivomos, qui Adamanteis Vulcanum naribus efflant. Classis II. detensores hic fere redeant ad Nebulam e naribus Balenæ excitatam, quam nimbus efflat. Nihil tale in Crocodilo inquit Cocc. Atqui igneus vapor

וּלְהַב 12 נִפְשׁוֹ גַחְלִים תְּלַהֵט וְלֵהַב

12 Halitus ejus prunæ quæ am-
burunt; & flamma ex ore ejus e-
xit.

: מִפִּי יֵצֵא :

13 בְּצוֹאָרוֹ

13 In

por requiritur. Ad vocem אַגְמוֹן etiam ali-
quid dubii movetur. Merc. notat, supra Cap.
40: 21. *juncum*, hic vero *leberem*, vel *ollam*,
significare. Ab. Esra intelligit *stagnum*, quod
אָגַם alias, ut *tantus fumus e naribus exire* di-
catur, *quantus e stagno attollitur*. Ea anfa
Mercerus ingeniose *magnam ollam, quæ stagni*
more crebros vapores emittat, induxit. Cocc.
retinet *juncum*, interpretans *sumum qualis ex*
juncis succensis oriri solet. Hoc ab *abeno sus-*
flato nimis recedit. Vulg. dedit, *sicut, ollæ*
succensæ & ferventis. Apud Arabes Radix

אָגַם est *ferbuit*. Inde אָגַם
stagnum; palus; arundinetum; a *fervore*. Hinc
jam אַגְמוֹן vel proprie *teneas licet*, pro *sta-*
gno fervente, vel improprie, pro *abeno vastiore*
ad instar stagni. Ita *annem fumidum* tran-
stulit Poëta *Æneid.* 7: 466. nisi quod ipsam
aquam in abeno bullientem, unde *ater vapor*
ad auras evolet, intellexerit. Complura talia
ex Poëtis colligi possunt. Cl. Haf. III. ex
Naribus aliquid firmamenti pro *Orca*, contra
Balenam p. 179. elicuit, quod hujus *fistule*
magis in abeno in fronte. Ipse tamen
ibid. docet *Orcam* non habere *duo foramina*,
quæ *Balene* insunt, sed *unum tantum*, quod
ia *plurali num.* נַחְרִים dictum, non adeo

forte congruum. Allegorice IV. Philip. in *na-*
ribus Dæmonis invenit *superbiam*, qua *animi*
sui tumorem exanhelet. In *Gloss. Ordin.* ad
caliginosam dubietatem miraculorum & præsti-
giarum vocatur; vel & *noxias inspirationes*,
per quas acies mentis obtunditur. Item *Olla* di-
citur *succendi*: quum *mens humana maligni ho-*
stis suasionibus instigatur &c. &c. Prudens
hiscæ temperavit *Explic. Gall.* in generalia ex-
spatians. Nobis V. in *Crocodilum* hæc com-
modiora videntur, quam in *Cetum*; commo-
dissima in *Draconem*.

Vers. 12. Contra *Balenam* pro *Crocodilo*,
ita I. concludit Boeb. *Balena*, fateor, ut mo-

le major, ita fortius spirat: non tamen ignes ea
vomit, sed nimbos efflat. Reddit ò πύου, Ha-
litus ejus carbones incendit. At carbo est פַּחַם
ab atro, גַחַל pruna, a rubro colore. Merc.

II. dubius, inter carbones, & prunas. Prætu-
lisse tamen videtur ultimum: vel prunas accen-
dere possit ejus anhelitus. Similiter Cocc. Ani-
ma ejus prunas inflammaret. Non adjecit,
quomodo quadret in *Balenam*. Nil magnuni
quoque: nam vel *boninis halitus prunas in-*
flammet. Sensit Druf. *Pruna proprie carbo ac-*
census: sequitur autem accendit; quomodo ac-
cendit si jam accensa? גַחַל ergo posuit pro
פַּחַם carbono. Sed forte fallor, & pro accen-
dit vertendum inflammat. Hyperbolice signifi-
cat *fervidum halitum, qui vel ipsas prunas in-*
flammaré posset. Non percipio forte acumen: &
mauet difficultas. Cl. Schmid. nimis sollicité:
Fateor me non libenter animam de nudo hali-
tu interpretari in Scriptura. Ideo hic quoque
mallet *נִפְשׁוֹ* accipere pro ipsa anima, ut intus
in corpore per suas facultates opus suum exercet:
h. s. *Anima Leviathanis tantam habet virtu-*
tem calefaciendi, ut in ventriculo & visceribus
quasdam quasi prunas accendat: unde flamma ex
ore exit. At *נִפְשׁוֹ* tam certo *halitum* quoque no-

tat, quam anima apud Latinos in phrasibus
animæ ventorum, & anima olet, aliisque.
Nullum hinc veritati periculum; quod me-
ruisse videtur Vir Doctiss. Illæ *quæsi prunæ*
parum aptæ huic sedi. Cl. Haf. III. Ceti sui
tam *fervidum temperamentum adducit, ut si*
vel unum diem jacuerit interfectus, omnis caro
interno calore, qui circum præcordia furit, ni-
grescat, non sine teterrimo odore. Exhausta,
ac lassata velut, Allegoria IV. Phil. *Anhelitu suo*
ignem sibi æternum subministrat, & pœne glo-
bata blasphemiarum ex ore ejus egrediuntur.
Sennet utcumque sustinens *Gloss. Ordin.* *Quid*
prunæ nisi succensæ in terrenis concupiscentiis
mentes &c? Tanto igitur *halitu in prunis stit;*
quanto a *visu suggestivis occultæ mentes ad illi-*

13 In collo ejus diversatur robur; & ante faciem ejus exultat anxietas.

13 בעווארו ילין עו ולפניו תרוין

ראבה :

14 To- מפלי 14

esta inflammat. Ad has fere lineas, sed generatim, *Explic. Gall.* Nos V. levandis scrupulis num. II. motis, observamus גחלים תלהט solemnem Arabismo, quo plur. mascul. respondet fem. sing. sonare, Anima ejus, prunæ quæ ardent, vel potius, quæ inflammant: Prunæ flammata simul, simul inflammantes. Geminum germanum illud *Ovid.* in *Apro* supra. Fulmen ab ore venit, frondesque adflantibus ardent. להט ut להט—ג, proptie percussit: inde ussit, urente adflatu icit. Conferas omnino velim *Pf.* 18: 9. להב est flamma purior, citra fumum: להט—ג—ב.

Vix opportunum Ceto; opportunius certe Crocodilo: at Draconi longe opportunissimum.

Vers. 13. Vir Sammus I. ad prius Colon: An in collo Balæne, quod nullum habet? imo vero in collo Crocodili. *Objicies de Crocodilo legi apud Achil. Tat.* ἄλλοι αὐτῷ ἢ δὲ πρὸς ἰφίους, subtraxit ei collum Natura &c. *Respondeo,* iutius Aristoteli credi, qui ἀλάνα Collum Crocodilis attribuit &c. Fallitur igitur quisquis putat Crocodilo collum dresse: neque id concedere debuisset *Cl. Deod.* Posterius sic convertit, Ante eum maror insultat. i. e. præcedit ut Metator, & comes, tumidique antea mbulo Regis; ut eos statim invadat, quibus Crocodilus obviam fit. Utat enim exsederent; tamen ominosum putabatur huic bellæ occurrisse. Figura illustratur ex *Ideis Pœicis*, quæ Marti, quin & Minervæ, qua Deæ præhæri, comites & Armigeros assignant Terrorem, & Pavorem. Verbum תרוין insultare exponit: פארו alacriter, & cum pompa, ferri. Id alibi non profertur, Arabibus non ignotum ait, usitatus tamen Chaldeis, & Syris; uti in *N. T.* pro αὐτοῖς aliquoties usurpatur. *Merc.* II. monet 1. R. Periz. תרוין exponere quasi תרוין comminatur. Insubidum, Comminuit, & triturat,

saltem dicere debuisset *Rabbinus*. Magis inficetum, quod quasi ante *Leviathanem*, perpetuo jactantem sese, omnis maror comminui, conterit, & discenti, diceretur. Solis Magistris talia licent: nec sequi debuissent *Nostorum* nonnulli. *Pagn. Vatabl.* ipse etiam *Merc.* 2. assumto significatu exultandi ex *Syriaco* fonte, aliquid dederunt non valde limpidum: Ante eum in letitiam vertitur tristitia: pro, nihil est quod dolorem ei inferre possit. Nihil tam molestum, quod non in letitie, ac victoria, materiam ei vertatur. Tantæ fortitudinis est, sic *Munst.* & *Isid. Clar.* voluerant, ut nihil ei sit laboriosum. *Ill. Grot.* 3. ei vertetur in letitiam dolor, ita explicat, gaudebit metu narrantum, quorum naves sepe evertit. Non sat dignum magno ingenio. *Codurc.* 4. joculariter, coram ipso dolor exbilararetur. Significatur ejus alacritas: Sunt enim pisces letabundi, & lascivientes admodum. Potest esse *Paræmiodes*, & usurpanti de illis, qui genialiter etatem agunt, atque ita æquo animo fortunam ferunt, ut nullo turbulento furo, aut funere, contristari queant. Nimis genialiter sibi ipse indulget. Difficultatem et Collo oriundam non tangunt ferme. *Cl. Cocc.* 5. eam ita levare conatus: Revera cetus collum non habet, aut cervicem: ut nec alii pisces: no Crocodilus quidem, quod bene animalvertit *D. Deod.* Sed quia, ut dixi, cum Equo generoso Eum comparat, ostendit cervicem equinam, quamvis sit φρουγυαλῆ plena, nihil esse ad Ceti γαυελατο; quod maxime cernitur in ea parte, qua gula est. Aptissime ergo usjungitur, angor saltim coram ipso, b. e. undæ terribiles, quasi exercitus aliquis terrorum eum antecedit: quod & *Pf.* 16 repetitur. Non liquida ratio. Turbatio illa 6. quæ adfert, Ante eum exiliret homo marore, metu. Meminere præcl. *Belg.* in notis. Impeditum quoque 7. quod *Doct. Tigur.* dederant, Gaudium ei adfert, si timeatur. Videat idem intendi, quod num. 3. Non ineliganter *Vulg.* 8. Faciem ejus præcedit egestas. Grandius tuisset præfulsat. Id de *Pined.* exponit de l'oracitate omnia absorbentis. In eundem sensum *Jam.* & *Trem.* Ante eum exul-

tat triumphans quasi *mæror*. Similiter denique Schmid. per *Profopop*. qua *mæror* inducatur ut *magnus Leviathanis Minister*, præcurrens ei velut cum lætitia exultabunda, ad pisces, hominesque, conterendos, quam primum eum procul viderint. Eundem adspæctum III. in *Ceto* dentato tenet ex *Boch*. Cl. *Haf.* per *collum* hic intelligendam monens *cervicem*, sive *commissuram* illam, qua *caput* reliquo *corpore* jungitur. *Distinctum* quippe a *capite*, & *corpore*, *collum*, tam in hoc *Ceto*, quam in *Balæna*, & *Crocodilo*, in *casum* quæri. In *Allegoria* IV. quid solidi intit, percipias ex *Philip.* cui *Collum* iterum, sive *cervix*, signat *tumorem arrogantie*; & *faciem antecedere* dicitur *egestas*; quod ubi *appropinquaverit Diabolus*, illico *omnis vita*, & *substantia*, *consumatur*. At *Gloss.* *Ordin.* per *collum* significari ait *principes perversos* &c. Additur, *Faciem esse notitiam*, & *egestatem præcedere* diei *faciem ejus*, quod *mentes ante tentando virtutibus spoliât* *Satanas*, quam *insidiæ ejus agnoscantur*. Adjectum & aliud, profundioris adhuc *mysterii*, scilicet! *Explic.* *Gall.* annotavit ex *LXX.* qui *ἔρχεται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ*, & *Valg.* qui *præcedit*, habent, constare, pro *תרוין* legendum *תרוין* *currit*; & *רוין* non esse *Hebraicum*, sed *Chaldaicum*, *latari*, *exilire præ gaudio*, quod cum *ראנה* *mæror*, & *funesto impetu Belluæ*, *incendium* *quaquaversum circumferentis*, non *consiliet*. Deinde *Literam* sic impetit. *Valde doctus esset*, qui in *pisce*, ac præsertim *Balæna*, *Collum* *possit demonstrare*. *Innuitur*, contra *Dæmonem* nihil *salis firmum ac validum*: *eumque antecedere* *ubique desolationes*, & *incendia*. *Refumitur*, hoc *sensu תרוין* *exultat perniciis ante Eum*, *tolerari posse*. *Bonum factum*, quod in *gratiam* redeatur cum *vera* *Lectio* V. *cujus Litera* *haud dubie id adfert*, quod *novissime expressum*, *desolationem*, & *anxietatem*, velut *præsultare Leviathanis*: ut *quocumque ille accesserit*, *ipsa vastitas*, & *perniciis*, *accessisse*, ac *velut triumphum egisse*, *videatur*. *Excellentissima* *figura*, per *Oxymorum* *animata*. *Non nego applicari posse Ceto*: *plenius tamen in Crocodilum*; *plenissime quadrat in Draconem*: qui *tanquam Emblemata* *aliquod præbet omnis desolationis, vastitatis, spualoris, & illuvici* &c. *Facit huc illud Livii de Hannibale*, *bellum in Italiam translaturo*,

quod est *L. 21. Cap. 22. Visum ab eo, in quiete, post se Serpentem, mira magnitudinis, cum ingenti arborum ac virgultorum strage, ferri: eique, quæ moles illa, quodve prodigium, querenti, responsum, validitatem Italiæ esse, pergeret porro ire, nec ultra inquireret; sineretque fata in occulto esse.* Verbo *רוין*

quod est *רוין*, nihil *litis movendum*, quasi *fatis Hebraicum* non esset, quia *semel tantum* *occurrit*. *Nescio quid præjudicæ opinionis nimis sepe hinc offusum etiam Doctis*, quando ex *Chald.* vel *Syriac.* fonte aliquid *reductum*; quasi *Hebrais* *item domesticum* non fuisset. *Ne Boch.* quidem *dicere debuisset*, *Chaldeis* *id & Syris* *usitatus*, quam *Arabibus*; nam *perfecto in Arabia* *multo tritissimum est*, & *quidem iis significationibus*, quæ & *Originem*, & *late fusam ditionem*, *clare consignat.* *Camus*

רוין תדוויסא נזרל מן
עלבי אלבי סגלי סנועה

Verbum תרוין in 2. *Conj. inf.* *תרוין* *notat saltum, descensumve, e superiore in inferiorem locum, per artificium.* *Item Med. Je.*

רוין תדוויסא נזרל מן
עלבי אלבי סגלי סנועה

רוין תדוויסא נזרל מן
עלבי אלבי סגלי סנועה

Verbum תרוין in *glazula*, vel *tumore*, *usurpatur*, *quam ultro citroque agitatur sub manu moventis.* *Item quicquid sub manu tua movetur, dicitur תרוין.* *Inde תרוין* est *vir quem comprehendere nequeas: nec non pinguis.* *Item תרוין* *vocatur*

Latro, & *sutelles prætorum*, vel *qui rem obit, captator.* *Usurpatur etiam תרוין* *pro exultavis, protervus fuit.* *Vides Glossas huic sedi aptissimas, sive solam exultationem spectes, sive*

14 Tori carnis ejus ferruminati sunt; fufum quid super eo, quod non movebitur.

מפלי בשרו דבן יצוק עליו

כל-ימות :

15 Cor לבו 15

conjungas petulantiam & protervium, ex sagina ortam: qualis in hoc Glossemate; **ديص** **اشر ويطس والمال امتلا سمين**
 Verbum **יין** est petulantius exultavit, & insolens fuit. Item de Ovibus, distendi sugina. Hac ansa Latro, grassator, satellites regius, in form. particip. invaluit: qua potestate nihil pleuius desiderari hic potest. Digeres hinc, quæ in Lexicis Cl. Gol. & Gigg. paulo confusiora. Omnia, alibi in ordinem rediguntur.

Verf. 14. De Crocodilo I. Boch. pauca. Observat tantum **מפלים** esse proprie prociduus partes: hic autem toros designare prominentiores. Adducitur **αποπτις** **τ' ογα** **ε' ομα**, & **ογα** **αποπτις**. Non multo fecus de Ceto II. Merc. notat, etiam eas partes que velut decidunt laxiore præ pinguedine, esse firmissimas &c. Cl. Cocc. assulus vertit, live partes que in piscibus a se invicem separari possunt. Conter & quæ Schmid. in eundem sensum. Huc quoque Jun. tendit, Melandrya reddens, quæ tamen sunt Thyumorum salsamenta potius, quernis assulis similia. Argute Codurc. adfert **ιτι** **υιλλitia**, sive fila tenuissima carnis. Alia adhuc dabit de Pined. ipse ex Vulgat. *Membra carniæ ejus coherentia sibi, infeliciter genitalia inducens, quæ Caro, vel Carnes, in Sacris. Laborat quoque in posteriori Colo tuando, quo Vulgat. dat, Mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur.* Editiones multas infedit, *Flumina*: de qua varietate Lucas Brug. Auctoritas Vaticana tenere jussit *Fulmina*. Quum interim a LXX. esset, **αυξη** **επ' αυξη** **Effundet super eum, non commovebitur, agnoscit Flumina rite assumta: sed tamen sapienter censuisse Interp. Latinum, sententiæ suppositum esse Deum, qui effundat super eum, & quidem fulmina quæ opere fusorio in fornace sua confecerit. Cordatus Vavass. Quod additur fulmina, glossema puto, quod in contextum irrepsit. Convenientius in quibusdam Codicibus Flumina: q. d. nulla vis aque dissolveret tam coherentes inter se partes ceti.**

Tangenda fuere Lectiones, propter Allegorias ad Fulmina illa effabricatas. Cl. Hef. III. *procidua, live Frusta quadrata, intelligit, quæ ex carne Ceti excinduntur: observans Orcæ carnem tam compactam, totque nervis, fibris, ac musculis, solidissimam, consistam, ut vix acutissimo cultro, telure, cesserit; & parum pinguedinis inde elici possit.* Doctores Allegorici IV. *Membra carniæ Diaboli, trahunt ad reprobus: qui ei velut Auctori malorum coherent.* Vnde Philipp. Gloss. Ord. Lyran. &c. *Idem fulmina referunt partim ad Dei eliquia ignea &c. partim ad judicii ultimi sententiam &c.* Prudenter hæc abstinens Explic. Gall. ex Hebræo fonte reddit, *Tenuissima partes carniæ ejus compactæ sunt. Solida est super eo, nec mobilis. Hinc ita infert. Facile videre est, nihil tale inveniri nec in Terræ, nec in Maris, animanti. Caro Balææ præsertim facillime scinditur, propter pinguetudinem &c. &c. Quod natura ergo non dat, verum est in Monitro Spirituali: sine Christo nunquam confici, ne scindi quidem, aut vulnerari, potuisset Caro Leviathanis adamante durior. Solo crucis gladio ea confoditur &c.* Fateor pia: a Deo ipso hic intenta, non credo: quin si sublimius quid hinc, post Literam, eruendum esset, non toties eodem redeundum censerem. Dubium esse nequit V. quin *robusta firmitas, & saxea quædam durities carnis, pingatur. דבן* nunc valet ferruminari, i. e. solidari; ut indicare cepi supra V. 8. & Cap. 38: 37. Sic Plin. L. 36. c. 26. *Vitrum Sulphuri concoctum, ferruminatur in lapidem. Et L. 11: 37. fracta ossa non ferruminantur &c.* Plura exempla in Latinis. *Vet. Is. p. 238. &c. מפלי procidua, vel decidua, quæ sint, deficiente vivo usu Linguae, decidi vix potest. Partes molliores, & laxiores, series suggerit: quæ ipsæ aliquid ferreum habere dicantur. Huc ducit יצוק fufum quid super eo; plane immobile. Sic verendum crediderim; & יצוק non resolvendum*

ויצוק כמראבן יצוק 15 לבו יצוק ככלח החתית :

15 Cor ejus fufum, ad inftar lapidis: & premitur, ut mola ad inferiore.

16 משתו

16 Ab

dum cum plerisque, in unusquisque torus compactus est: multo minus a צוק dandum, vel effundit, cum LXX. & Vulg. vel premit, fringit, cum Cajet. quod tamen propius vero: sed absolute יצוק capiendum pro fuso metallo, quo grandis cotburnus monstrum carnis loco convescit. על ad carnes ossa vestientes traducitur Ezech. 37: 6. & alibi. Ferrea, & ferrea, vocat stylus figuratus, quæ prædura. Instar omnium nobis erit Theocr. Id. 22: 46. de Rege Amyco

Στήθεα δὲ ἰσφαίρωθ' πελάγεια καὶ παρὰ τὸ νῶτον
Σαρκεὶ σιδεραίνῃ, σφουγγατοῦ οἷα κέλευσθ'.

Pectora vasta conglobatus erat, & latum dorsum,
Carne ferrea, malleis cusus veluti Colossus.

Notum, quam late se porrigat illud σφουγγατοῦ; quod ad omnia inconcussam soliditatem habentia transfertur. Eandem latitudinem vocabulo יצוק additam fuisse, sæpius indicatum.

Vers. 15. Vir Summus I. ita reddit, Cor ejus firmum ut lapis; firmum inquam, ut fragmen metæ. Subjungit: plerique de animo: ego de viscere cordis hæc intelligo, quod in omnibus animalibus maxime firmum esse oportuit, ut fons nativi caloris in tuto esset. In belluis præsertim magna Cordis firmitas &c. Proinde merito cum meta, sive inferiore mola, confertur, quæ stat immota, dum Catillus supra vertitur. Addit apud Arabes signum fortitudinis haberi cor durum, & compactus: quale instar Lapidis in Bellatore aliquo fortissimo inventum narrat Emacin. Concedit tamen, Crocodilum quoque sic representari, quatenus est Ἀθηναίων ἰμμερικόρι: in carnibusque omne genus laniandis Παρσέωται καὶ ἰφειδέται. in Ceto II. Merc. notat, fortem animum, qui nihil

timeat: & פלח החתית fragmen inferioritatis ad verbum reddit; distinctum a פלח רכב fragmine equitationis, sive mola superiore. Utriusque junxit Cocc. dans, firmum ut Catillus inferior. Cor tum compactum, tum non pavitans, subsiliensque præ metu. Ut Catillus sive inferior mola lapis non rotatur. Nempe meta est superior mola; quæ Boch. Jun. aliisque inferior. Vide Scal. ad Manil. & Salm. Plin. Exerc. p. 464. Utrumque item complexus Schmid. ad structuram observans פלח

quidem masculinum, sed החתית in fœm. positum, propter אבן, quod fœmininum; ut sit, Molaris inferior. LXX. posterius Colon dedere, ἔστην ἄσπιρ ἄκμων ἀνήλασθ' fiat ut incus indomita. Legisse videtur Vulgatus ἀγλάσθ' valde malleis pulsata; dans, ut malleatoris incus stringetur. Nempe nil firmitus occurrebat incude. De Pined. aquam benedictam spargit, quum in Hebræo agnoscens fragmen

inferius, vel פלח frangens, subtiliter inde &

sapienter malleatorem elicitum ait, qui frangat ferrum. Ingenue Vavass. reponit, Durum sicut mola inferior. Idem adjecit; Animantium quidem omnium fere cor molle: balæna non item. Cl. Haf. III. contra Balænam hinc argumentum duxit p. 52. Ipse p. 123. 126. Orcæ inesse ostendit Cor compactissimum, idemque truculentissimum; adductis quoque similibus phrasibus, qua præcordia ferro vincula figurant poetæ; itemque lapideum cor secundum illud: In duro stat tibi corde silex. Certe iam solennis hæc formula, ut mirari sit IV. Explicat. Gall. hic adscribere potuisse, Vel hic locus aperire debuisset oculos equorum Judicum, Allegoriam recipiendam. Nihil enim magis dissimile marmori aut incudi, quam Cor animalium. Parum quoque juvaret Cor vel Chalybeum, jam visceribus extractum. Quin ubi cutis descripta ut impenetrabilis, inutile est in cordis duritiem insistere. Durities ergo spiritualis hic attendenda Cordis Satanae, ex o-

dio,

16 Ab elatione ejus formidant מִשְׁבְּרִים אֵילִים יגורו מִשְׁתָּהוּ יתחטאו :
fortissimi: præ contractionibus expiant sese.

17 אֶל- מִשְׁגֵּהוּ 17

dio, impœnitentia, desperatione, furore, conflati, quod nihil emollire queat &c. In Gregor. Phil. Gloss. Ordin. aliisque eadem; alia quoque subtiliora; occasione incendis, & malefactoris in Verf. Vulg. Ciliis V. qua Literam impugnat Vir Eruditiss. non valde felix: quidni enim carni carœ, Cor saxcum, & Lapide molari durius, subleatur? non sane e Corpore extractum, sed cum maxime valens, vigentique. יצוק in Lapide aeris a natura fuso, habes Cap. 28: 2. ἄπυρ σιδηρεῖον Cor ferreum. χαλκον æneum, pro indomito, sivoque, protritum, veteribus. Prius, a יצק fudit, capio iterum fustum quid. Posterius a ציק pressit, forte cominodius dari posset, & premit sicut meta inferiorem catillum. Certe פלח רכב Metam, sive superiorem molam, plerique interpretantur Jud. 9: 53. quamvis Cocc. malit Catillum metæ, ut פלח maneat inferior. R. si in tanta Lingua penuria definiiri vix potest. In Camuso reperio; فاحه ساعه والغابخ الرحاء او احد مرجي الماء والبدر السفلي و...
Radix פלח est fudit, diffregit: unde פליח est mola; aut unus lapidum mole aquariæ, & utriusque pars inferior. In margine pro فابخ, adscriptum a recenti manu פילח, atque ita in Lex. Gol. editum. Sed de his alias. Si פלח esset Catillus, sive inferior Lapis, postremum יצוק reddi posset, & premitur ut Catillus inferior; imenso quodam robore videlicet vigens. Ad Molam aquariam quidni allusum dicamus, quæ sanguinis fervidissimi circulationem rapidissimam depingat? Quid ea differat

in Crocodilis, Orcis, Draconibusve, & quid maxime hanc similitudinem, si forte, impleat, alii docebunt. Crudelitatis quidem & truculentie pares credo merentur titulos.

Verf. 16. Buch. I. dat: Ab elatione ejus timent fortes: præ metu aberrant. i. e. Nesciunt quo se vertant; videntes Belluam vastam & humanæ carnis avidissimam. שאת Elatio est emerfio ex aquis. מִשְׁבְּרִים fractioes pro metu animam frangente חטאו a חטא non tam peccare quam errare est. Cl. Cler. hunc errorem nimis fecit languidum, quum addidit, facile contingere ut Crocodilum fugientes præ trepidatione a vis aberrant &c. Languet item, quod ad modum fugiendi allusum velit cum ipse, tum alii, quia quum Crocoailus se flexere nequeat, nunc ad dextram, nunc ad sinistram, currendo facile declinetur. Non errant qui sic, providi, & sui compotes; errant. In Ceto II. Merc. 1. Ubi sese in mari attollis, vel fortissimi, qui pisces, qui homines, timent: & a contractionibus quas facit in mari, fluctus mifcens, peccant, velut peccato se confirungunt, nescientes quid faciant. Subdit 2. alios ex R. Levi, purgant sese dedille; purgamenta videlicet sua præ metu reddentes. Ita Pagn. Vatabl. quiu & Grot. Drus. diversa ratione. Explodit Coddurc. 3. se nucem fregisse prædicans; reddendum quippe oberrant, vagantur toto mari; מִשְׁבְּרִים a fluctibus procellosis per Leviathanem excitatatis. מִמִּשְׁבְּרִים inquit, pro מִשְׁבְּרִים. Cocc. 4. Ab elatione ejus e mari pavent potentes: a fluctibus expiantur i. e. Non aliter vota nuncupant, atque solent in magna tempestate religiosa deprecatione peccata expiantes. Addit; vel מִשְׁבְּרִים est pro מִמִּשְׁבְּרִים; vel שְׁבְרִים a שֶׁבַר, sunt fluctus. Eodem adpectu Jun. & Trem. 5. Metu contractionum sese purgant: i. e. metu inflantis periculi expiant sese. Similiter Deod. Pisc. &c. &c. Cl. Schmid. vicino sensu malebat 6. a contractionibus quæ expiantur; quæ tunc & tunc atroces sunt, ut omni

17 משיגהו חרב בלי תקום חנית

17 Invadentis eum gladius non stabit: lancea, telum, & spiculum.

מסע ושריה :

18 יהשב

18 Re-

ni modo studendum sit, quo apud Deum expientur. Apponit 7. Et a contractionibus ejus ii, qui purgatoria lustratione inveniuntur bello, Viri bellicosi. Neutrum felix. Luth. 8. Ab eruptionibus ejus sine misericordia perent: q. d. tractantur ut peccatores. Cl. Guss. 9. damnant se morti, ad instar reorum &c. mox tamen ad num. 5. accedit, dant operam peccatis piandis, tanquam statim morituri. Argutum, & satis venustum. Veteres 10. parum limpide. Mitto alios: Vulgat. Cum sublatus fuerit, timebunt Angeli; & territi purgabuntur. Quantos fl-

ctus citarint illi Angeli אלים, discas ex Erud. de Pined. partim, partim ex iis quæ mox num. IV. dabuntur. Ipse hunc præbet sensum: Vel peritissimi nauarchæ terrentur, & errati se accusant, quod ad freta cetis infesta cursum direxerint, vel & peccatis suis id tribuunt, veniamque Numinis precantur. Nunquam expectassent Angelos in Navigantes, & quidem Legatos, conversum iri ex Esaj. 18: 2. Vavass. per Angelos designari ait fortes & inchylos Heroes, angelis æquales. Simili colore usus Bold.

sed minus verecunde, nam אלים fortissimos primo pisces, quadrupedes, & homines, notare contendens, ad Hyperbolen animandam ab Interprete adhibitos ait Angelos, qui si a peccato immunes, in celoque degentes, ad adspæctum Leviathanis expavescant; quanto magis homines vel fortissimi &c. Cl. Haf. III. in Cetum dentatum transfert explicationem Boch. cui Juvenil. nostræ curæ ex verbis errandi, ad attonitæ mentis stuporem traductis, aliquid firmamenti forte addidere. Acuminum Allegoricorum IV. ad Vers. Vulg. specimen ello ex Gloss. Ord. Leviathan ab arce beatitudinis cadente, in ruina ejus etiam Electi Angeli expaverunt &c. Prolixe hæc Philipp. Lyran. Gregor. eut purgati dicantur Angeli argute exequentes. Græci ad suos Interpretes diversissima lufere, quæ in Caten. reperies. Explic. Gall. debitam habeat laudem, quod cordate reposuerit, Cum sese extulerit pavebunt fortissimi, & metu contractionis sese expiabunt. Hæc applicat

Dæmoni terrorem quaquaversum spargenti, ubi semel jurere occaperit, nemine vim ejus evasuro, nisi pœnitentia, & seria sui expiatione, per fidem in Christum; fiducia meritorum omni deposita. Hæc in se pia, & bona: nunc a Numine intenta, non credo. Nobis V. quod in Juvenil. dedimus, ad lineas a Viro summo præductas, non displicet. Vehementer tamen adblanditur illud expiant sese; quod Mortis præsentissimæ periculum, cum summa consternatione jamjam perituri, decenter exprimit. שרתו

non explico simpliciter de elatione ex undis, sed de elato impetu, & celsitudine quadam terribili. Ita fere Job. 13: 13. Elatio, vel Celsitudo, ejus vos conterret: & Cap. 31: 23. præ celsitudine ejus non valebam. Ad eundem quoque sensum reduci possent Contractiones, quas strages interpretari licet. De Crocodilo refertur, eum quicquid occurrit, juvenum, bovem, camelum, hominem iclu caudæ adeo graviter ferire, ut cruribus fractis jaceant mox, & prædæ fiant: quin tanta caudæ vis traditur, ut uno iclu quatuor grandioris animalis crura confregisse repertus sit aliquando. Major adhuc erit Emphâsis, si de Ceto dentato agatur: in quem etiam superba elatio sui mire quadrat. Utrumque & in Draconem peropportunum, eum elatione vasti corporis ingentes strages dantem. Utrumque certe ad Belluam referre, quæ tandem cumque ea judicetur, symmetria verborum suadet; ut textum inspicienti patebit.

Vers. 17. Instatur in hanc formidolosissimam sui elationem, quam nihil tardare, aut frangere, valeat; quom omne genus tela in se congesta eludat, atque contemnat. Boch. I. hic multa adfert de Crocodili cute contra omnem iclum invicta. מסע quod negotium facebat, ex Arab.

نسيغ بالروح confodit hasta illustrat, atque per Telum convertit. Similiter שריה, quæ aliis Lorica, eidem spiculum, ut سريسة in Camuso est sagitta. Subscribit

Nu n n n n

Cl.

Cl. Cler. nisi quod **מסע** a **נסע** proficisci, malit esse *Telum quodvis e manu profectum.* Non placet *Etymon.* Erud. Crinsoz. notat **מסע חנית** dari posse *Lanceam profectionis.* Idem II. indicat *Merc. 1.* quasi *lancea profectionis* esset *hasta missilis*: quamvis *Kimch. a.* liique **מסע** per se velint *Missile sonare.* Ad **שריה** item notat, alios *Loricam reddere,* quæ **שרין**; alios, quod ea minus hic opportuna, *teli genus.* Ipse censet, *nihil ob stare,* quo minus *Lorica teneatur,* quod cum *Ceto pugnaturus,* ea etiam se armare possit. An *Ceturii* piscatores unquam *Lorica* se armant? Tamen & *Cocc. Hasta missilis,* & *Lorica.* Adjecti in *Lexico* contra *Boch. nil* clarius, quam *Loricam* hic requiri, qua quis munitus coram hoste consistat, cum gladio & hasta missili. Speciosum. Sic non stabit aliud valeret in gladio & hasta missili, aliud in Lorica. Dicitur, *gladium non stare,* quum acies ejus haud penetrat, sed retusa bebescit. At *Lorica non stat,* quum non resistit, sed ex facili penetratur. Hæc in unam sententiam vix congruant. Cl. Schmid. 2. tentavit, *Hasta rejectio est,* & *Lorica i. e. Hastam in se missam facit proficisci ase, ut non penetret.* Item: *Lorica res proficiscens erit, quod Leviathan eam dentibus confringat.* Nil molle contra 3. *Jarchio est hasta prægravis,* & difficulter admodum movendus, a **מסע**, quatenus stationem signat. Est plane contra naturam *Radicis,* de qua infra. Ceterum in *Balenam* hæc & sequentia, *telis missilibus,* & *harpagonibus,* nimium quantum patientem, plane non convenire, quivis cernit. Certe *Boch. hoc* urgens, testatur, *se multoties cultellum in Balenæ recens capte corii partes durissimas nullo negotio impigisse.* Hinc etiam III. contra *Balenam* pro *Orca* insillit Cl. *Haf.* quippe cui, æque ac *Crocodylo,* si non *squamatum,* **אֲרָאֵלִים** frangi negans saltem **דִּמְעָה**; ita ut tela velut *petræ allisa* inde resiliant. Adii p. 9. *Opuse. laudati,* & præsertim p. 202. Ipse posterius colon sic convertit. *Hasta erit rejectio,* & *solutio.* **מסע** profectionis pro *ejectione, excussione,* ad exemplum Schmidii. **שריה** pro *solutione,* quum *telum frustra impactum, dissolvitur quasi;* ex **שרה** dimisit, *dissolvit* apud *Chald.* De eo mox.

*Allegoria IV. præsidio nebulæ hic sese defendere debet: si enim figurata omnia, jam gladius, & reliqua Panoplia, nihil aliud signare possint, quam spirituales armaturam, qua fideles contra Diabolum tectos stare jubet Apost. ad Ephes. 6. Vide jam quid Philipp. hic excogitatit: in Hasta & thorace possunt intelligi Lorica justitiæ induci, & Sanctis operibus armati, qui Demoneum punire, vel expugnare, non valebunt, quia tam fortis & malus est, ut adversantia contemnat, & converti minime velit. Quicquid fortitudinis animorum in Sanctis ferri vocabulo appellatur. Quicquid etiam virtutum æris splendore consetur. Turbidiora quæ in Gloss. Ordin. exstant. Subtilius & speciosius quid dat Explic. Gall. explosa Balena, ita pergens: Neminem contra fortiter Armatum illum defendit fiducia sui. Non timet ullius hominis gladium. Nulla lorica humana ictus ejus avertit. Preces tantum humiles metuit; & ei formidolosior nemo, quam qui se. in conspectu Dei prostermit, indignitatis suæ sensu contritus. Armis positus nudus Cælum respectans, atque inde omnia sperans, omnia expectans, terrorem Demoni incutit, eique victorem ejus ostendit. Pie! belle etiam; & flexu gratioso: qui tamen me quidem a tententia non deducit. Ea fert V. in Crocodilum, Cetum dentatum, quin Draconem quoque, pari ferme jure hæc expetere: nam & magnis Serpentibus, quos Dracones appellamus, **פִּלְדִּים** squamæ invictæ, & cutis clypeis quasi cataphracta, quæ gladium, hastam, telum omne, facile retundat. Forte tamen in *Orcam* minus congruit **חרב** gladius, quod est **אֲרָאֵלִים** telum, in terra, collato pede saltem, & cominus aggredientis. Sensille videtur Cl. *Haf.* ita ictum devitans, p. 198. Non gladius eo usque perforabit cutim, ut in eam tortus, ei inherere, atque in eo consistere possit. Mallem *Harpagonem,* in hac piscatura usitatum, sub **חרב** intelligere, si de *Ceto* ageretur. Sed *Monomachiam* describi pariter male compositi, supra satis evictum. Ad hanc ergo scenam 1. *Assequentis cum gladius* inducitur. Isque 2. *non stans,* si cominus feriatur, i. e. mox obtusus, *infrastruse.* Additur 3. *Lancea eminus inorta,* postquam gladius inutilis repertus. Quid 4. **מסע** addubito. *Hastam profectionis,* pro *missili,* non magnopere probarem. Radix **נסע** abii profectionis.*

18 יחשב לתבן ברזל לעץ רקבון
 נחושה ;
 19 לא יבריחנו בן-קשת לקש
 נהפכו-לו אבני-קלע ;
 20 כקש נחשבו תותח וישחק
 לרעש כידון ;
 21 החתיו

18 Reputat pro palea ferrum ;
 pro ligno putrido chalybem.
 19 Non fugabit eum filius arcus :
 in stipulam convertuntur illi lapides
 fundæ.
 20 Tanquam stipula reputantur
 tundens clava ; & ridet ad vibra-
 tionem hastæ.

21 In-

festurus **نـسـع**, in Origine valet, vul-
 sit, evulsi tentorium. Id Arabibus **نـزـع**
 evulsi, extraxit e loco suo. Inde derivatum.
نـمـنـع, quod nostræ formæ respon-
 det, est telum, sagitta; a formula **نـزـع**
نـزـع attraxit, vulsi arcum.
 Id cum **سـرـيـة** **سـرـيـة** sagitta, & qui-
 dem lati cuspidis, sive spiculo, ut in Camuso
 exponitur, non male consisteret. Obstat ta-
 mien *Vs.* 19. ubi de filiis arcus demum men-
 tio. Ad Boch. *Etymon* 5. observo, **نـشـع**
نـشـع confodit in hasta, vel ut Exem-
 plar Camusi nostri habet, **نـشـع**
 ipsa hasta confodit, esse figuratum, pro Hau-
 sit. Nempe **نـشـع**, ut **نـزـع**,
 ad haustionem aquæ e puteo etiam adhibetur.
 Eleganter autem *Haurire* dicuntur *Lanceæ*,
 quæ alius penetrant. Inde existeret *Lancea*
haustionis, id est penetrantissima & validissima.
وشرية ad hanc rationem redderem, & *co-*
ruscationis: ut sit *Lancea maxime penetrans &*
corusca. **شـريـة** est coruscavit fulmen. In-
 de & **شـريـون** *Lorica* forte nomen indepta.
 Hæc alteri curæ deputanda. Liquida lux in
 talibus vix sperari potest.

lipp. Gloss. Ordin. Lyran. &c. Castigatus,
 nec tamen solidius, *Explic. Gall. Quicquid*
homines invenerunt ad Justitiam & Sapientiam
suismet viribus acquirendam, pro principio &
sine suo habuit superbiam. Ea paleas & putri-
da referunt ligna. Talibus armis Damon vinci
nequit &c. &c. &c. Reliqua quisque sibi
 suppleat.
Vers. 19. Iterum paucis. **בן קשת** *Filius*
arcus quibusdam est *sagittarius* ipse; præeunte
Vulgato: aliis *sagitta*, quæ & *filius phœtræ*
Thren. 3: 13. Id haud dubie præferendum.
 Ita *Filius*, & *Filia vaginarum*, pro *Gladio*;
 ipsosque hos *Filiis arcus*, pro *sagittis*, conce-
 lebrant *Arabes*. *Cothurnus Græcus* talia quo-
 que adfectavit. *Pind.* certe *Diem παῖδου ἄλλης*
ἑκείνου πατρὸς acutorum radiorum *Patrem*. Item
ἄλλης ὑμεῖς παῖδης νεφέλης aquas pluvias, *Filiis*
nubis. Hæc, & alia, collegit *Doct. Ritters-*
bus. ad *Opp. Halient.* 1: 735. nec non *Gatak.*
de Styl. N. T. p. 101. 103. Cum *sagittis*
 conjunguntur *Lapides fundæ*, quibus fortissi-
 mus ille *Monomachus Goliathi* nunquam *Le-*
viathanem stravisset. Adspæctus forte non adeo
 conveniens in *Cetum*: in *Crocodilum* certe
 convenientior; in *Draconem* convenientissi-
 mus. *Allegoria* ita hic ludit, ut semet elu-
 dat.

Vers. 20. Ad **התחת** *ο παῖδου I.*
Græci φρέγγη; *Hieron.* malleum: *Chald* secu-
res: *Syr.* & *Arabs*, *Hastile*. Nos fulsem: a
وتخ *suste percussit*: unde **مبتدأ**
sustis. *Cl. Cler.* notari putat *Malleum ferro*
munitum, vel totum potius e ferro; quales
 erant *Massæ armorum*; a sono sic dictum,
 quem duriori materiæ impactum ferramentum
 N n n n n n 2

21 Infra eum acuminata testæ :
suffulcit tibi tribulam super lu-
tum.

21 תחתיו חרדי חרש ירפר חרוץ
עלייטיט :

22 Fer- ירתח 22

reddat. Non admittit *sustem*, quod jam *Ligni* mentio *præcesserit*. Addit, in *נחשבו* refe- candum forte *Vaw*, nisi ratio sit ignota, cur plurali jungatur. *רעש כירון* vibrationem *Clypei* mavult, quam *Ilstæ*, contra *Boch.* & *Merc.* Erud. *Crinsoz.* dedit *Ballistas*. Ita *Merc.* II. tormentum bellicum adfert, quo lapides projiciebantur, ad muros quatendos. Alia apud eundem, minus speciosa, nulla facio. *Cl. Cocco.* ad constructionem juvandam, *Lapides ballistæ* dedit: & *רעש כירון* strepitum *pharetræ*. Significari censet *Pharetram Pilo- rum*. In *Lexico* ponit *pilum*. *Cl. Schmid.* tenet *Arma Thothuch*, quod nihil certi reperiret. Ad illud exemplum III. & *Cl. Haf.* negans quicquam defini posse de hac voce. *Allegoria* vetus IV. in *Malleum* insilit, in scite sane *Verbum Divinum*, vel *Cælestis pondus percussio*nis, eo expressum statuens. Scitius *Explic.* Gall. reponens *Tela balistæ*, alio utitur flexu, quem ex superioribus stricturis satis intelligere erit. Aliquid V. lucis fert *Arabicum*

ותח quod in *Camuso* ita exponitur:

وتخه بالعصا ضربة
بها والوتخة الوجل
وما اعني وتخة شياه
والمبتخة العصي او تخته
مني بلغت مني

Verbum ותח cum *עין* *Baculo* constructum, est verberavit eo aliquem; item *ותחה* est cænum mollius. Inde formula, *non profeci ותחה* quicquam omnino. *כיתחה* *Fustis*, *Baculus* *subegit me*. Vides *Glossas* tam

strictas, ut natura *Linguae* inde elici nequeat. Id tamen mihi ex hisce, collato *وتخ*,

tralucet, *Originem* in *confusione* qua quid subigi- tur, quærendam. Hinc *ותחה* *Clava* qua caput committigatur: vel & *Ballista* qua muri quatiantur & contundantur. Hoc jam, vivo usu cessante, in voce, quæ tantum tenel occurrat, finiri non posse, quivis facile intelli- git. De *כירון* ad *Cap. 39: 26.* aliquid tactum. Jam vero siue *Clavam* teneas, siue *Ballistam*, nihil causæ est, cur *נחשבו* erroris suspectum reddatur; quum *Collectæve* positum esse appa- reat. *Crocodilo* etiam *contundendo* aptius utruun- que, quam *Ceto*. Opportunissimum tamen *Draconi*. Certe *Serpentem* ad *Bagradam* *Ballistis* & *Catapulis* duu oppugnatum narrat *Gell. 6: 3.* Consonat *Livius*, vel ex eo *Val. M.* potius, *L. 1: 8. 19.* referens, *Quum Reguli exercitum usu annis prohibuisset*, multisque *militibus ingenti ore correptis*, compluribus *cauda voluminibus elisis*, telorum jactu perforari nequisset, ad ultimum *ballistarum tormentis peti- tum*, *ponderosis* & *crebris silicium verberibus* procubuisse; ipsu *Carthagine* terribiliorem *Le- gionibus visum*.

Vers. 21. Subobscurum vocans *versum* *Boch. I.* sic vertit: *Pro eo sunt acumina testæ, sternit se ut tribulam in luto. i. e. Non animalis corpus, sed tribulam potius, in luto jacere pates, cujus tergum, velut testis exasperatum, quævis ictus repercutiit.* Addit, *ferri etiam posse aliorum explicationem, sub eo sunt acumina testæ; ut sermo sit de Cubili Belline, cui ob cutis duritiem super lapides & rupes, testarum instar acutissimas, jacere perinde sit.* Hoc secutus *Crinsoz.* Voluisset cum *ventre mel- liori Crocodili* id conciliasset *Viri Doctiff.* Sentiens, credo, *Boch.* illud pro eo in subid- ium sumit, *Lingua*, & *serie*, parum fa- ventibus. *Cl. Cler.* & *Reim.* recurrunt ad *Crocodylum* sese volutantem, sub quo tunc *dorsi testæ* existant, & *tubercula*, limo imprimenda.

Non verisimile. *Episc. Eliens.* תחתיו ad *Gla- vam* & *Lanceam* reduxit, *sub quibus, in Ter- gunis*

gum cataphractum incidentibus, esse dicantur testæ &c. Apparet nodus. In Ceto II. Merc. 1. sub eo acumina testæ; sternit rem acutam super lutum. i. e. Adeo duram habet cutem, ut scopulis sæpe infideat, dum per mare jactatur, aut alicubi quiescit, absque ulla læsione. Subdit, 2. post cetera membra ad ventris descriptionem accedi; & testas has, tribulasque, substratas, ad cutis robur & duritiam posse referri. Ad hanc faciem Tigur. Cui subjecta sunt acuta testarum frustra, & luto insernit rem acutam. Utrumque conjungere voluisse videtur Codurc. 3. Sub illo sunt acuta testæ, & super luto sternit sibi cautes. Ait, agi de stramento, vel strato, hujus monstri, quod propter duritiam squamarum cautibus asperimis innititur. At qui squamis destituta Cete. Cocc. corii duriciem tantam facit, ut acuta sternat subter se sine noxa; & scopulis pungentibus, aut secantibus instar tribule, incurbat. Redit ad num. 1. in Orcam satis, in Balenam minus, congruens. Non video quid sic esse queat super lutum. Notavit quidem Merc. lutum esse fundum maris ubi versatur; sed hoc in num. 2. convenit, non in 1. nisi sic flectas: Ob cutis duritiam ita molliter super rupes præacutas, velut super lutum, refidet, ut in molli strato jacet homo. Et hoc a Merc. propositum, placuit 4.

Doct. Belg. part. 3 ante γ suppleantibus. Teretius fuisset, substernit tribulas pro luto. Sic Cl. Schmid. 5. Sub eo acumina testæ: substernit acutum saxum sicut lutum. Mox tamen ad aliud delabitur, simplicissimum putans, sternit, dejicit, acutissimos scopulos super lutum profundum maris: adeo ejus cutis non cedit scopulis, si quos offendit in natatione, ut prius eos in fundum maris dejiciat, quam ut ab illis ledatur. Nimium. Jun. & Trem. 6. nexu arctiore cum Vsf. præc. subduntur ei ut acumina testacea; substernit excisum in luto i. e. ferrum lanceæ comminatum, in profundum maris dejicit, ubi lutum est. Concinit fere Grot. 7. Apud ipsum erunt, hæc illæ Catapulta ejectionæ, ut testarum fragmina; & acutum ferrum ille dejiciet in lutum, i. e. in fundum maris. Longe petiitum; nec opportunum. Longius adhuc adductum 8. & languidius hoc Bolduc. Cum progreditur, si sub se acumina testarum, aut conchyliorum, sentiat, illa sternit, & quicquid vel acutissimum repererit, comminuet illud, & ad luti molliem reducet. In alia omnia discedit Vulgat. 9. sub ipso e-

runt radii solis; & sternit sibi aurum, quasi lutum. Nempe חרש testæ; חרם sol. Item חרור acumina pro radiis acutis: denique חרור alibi Aurum fat crebro: ut Lingua quidem istam sententiam non abnuat, si cum ferre conciliari posset. Id Erud. de Pined. non unâ via tentat: definens tandem in hanc, ut commodissimam; Tantam esse Belluæ vastitatem, ut universum maris fundum, in quo margaritæ radiant, & aurum, delitescunt, obumbret: quippe quæ Maris tyrannidem gerat; cui opes illæ inserviant pro Lecto, & deliciis; sicut lutum, in maxima abundantia. Omnia dura, & coacta. LXX. in posteriori colo simile quid captarunt: πᾶς ἵερὸς θαλάσσης ἔσθ' αὐτὸν ὡς περ πηλὸς ἀμύθη. Prius apud ipsos, sic expressum: ἡ φαρμὰ αὐτῷ ὀρεῖλαισι ἕξει. Aliud iter ingressus Vavass. aliquid si non melius, mollius saltem ad scribam, pro Balena expedit. Quotiens Cete hoc in profundum sese immergit, tanta vi id facit, ut lumen solis ad fundum usque, mari hiante, pervadat; atque ita aurum, sive arena fulgens, ei substerni videatur. Iterum aliud de Branchiis Ceti in morem radiorum solarium relucenibus, cum sese attollit super mare, attingit Merc. In Auro quoque totus 10 Farchius, intelligens squamas aureas sub ventre monstri; fulgoremque inde repercussum, & super cubile ejus in luto diffusum. In Targum posteriori Colon ad hanc mentem; sternit aurum purissimum super luto. Prius de testis, & squamis acutis ventris, acceptum. Hæc Draconis suggerunt imaginem. De eo ad hunc locum cogitasse & alios olim, discas ex Philippo, qui Allegoriæ hanc Literarum substernit: Dicuntur Dracones in locis secretis, & terrarum abditis sinibus, vel maxime commorari; ubi metallum Auri sit &c. Inepte huc illatum fabulosum illud de Draconibus thesaurorum avaris custodibus: est tamen aliquid, vestigium, si forte, veri hinc eruisse: de quo sub finem: Cl. Haf. III. pro Orca dat: sub eo sunt acuminata testæ, substernit sibi acutum saxum, tanquam lutum. Laudat Luth. ita vertentem. Observat autem 1. Belluam hanc frequentem in mari Glaciali, ubi petrarum, scopulorumque, maxima multitudo, & Montes, qui vocantur Acuminati. Fortassis etiam 2. respici ad Conchyliæ, quæ testæ dicuntur: & piscem in fundo maris jacere solitum, revera incubare testis, tanquam luto. 3. Allusum videri ad piscis hujus

habitationem in Mati Hyperboreo, ubi immensa gelido concrefcunt frigore crullæ; & glaciæ tellæ acuminatæ altiffime fe attollunt: inter quas ludere folent hæcce monftra. Hæc a pag. 203. ad 206. deducta. Horum nihil tam planum, ut nullus remaneat ferupulus. Omnia fimul intentæ, minus verifimile. Allegoria IV. ad verfionem Iulgarum femet laxatis velut habenis effundit. Philipp. illud de Dracone fupra tactum, ita applicat. Sic Draco rufus de Auro bonorum, quos dejecerat, fibi cubile sternit i. e. Omnes fpirituales mundi hujus divitias, bonorum hominum fanctitatem, juftitiam, ceterafque virtutes, velut aurum fub fe habebit, cum eos in lutum immenfum redegerit peccatorum. Item: Sol Juftitiæ Chriftus; in cuius pennis fanitas. Hi igitur radii i. e. Sancti, qui funt Filii lucis, ab hoc Principe tebrarum in prævaricatione Adam peccato illius detinentur obnoxii; dum jam redemptos per Chriftum capitalibus criminibus fuos facit, fibique velut captivos, & fervos, fubjugat. Male fanna doctrina; quam Gloff. Ordin. nonnihil corrigens, inferit, qui fulgore juftitiæ splendere videbantur &c. At Lyran. Per hoc designatur, quod Diabolus nullis rebus fenfibilibus, quantumcumque pretiofis, vel pulchris, allicitur, ut fubjiciat fe homini &c. Alia acumina adjecit de Pined. An non cum ftellas Cæli traxit, fub ipfo ftati radii Solis? An non cum Electos, & Juftos, fibi devincit, in radiis Solis cubat? Tum præterea fe fert Plutum & Divitiarum Deum. Denique qui fe illi fubjecerit, etiamfi Aurum mundiffimum fit, immundum Lutum evadet.

Vitrea fracta; & اضغاث اخلام perplexabilia fomniorum. His prædenter valere juffis Explic. Gall. notat obfcuriffimum efle locum; & cum Hebræo quidem, ob ambiguitatem vocum חרש, & חרוץ, confonare Verf. Vulg. fed eam cum ferie reliqua parum conftare. Reponit ergo, Sub illo funt acumina testarum, & sternit fibi tribulus loco luti; pro luto: fubmonens, ut קוצ, fic על, hanc vim admittere. Inde hunc pandit confpectum. Leviathan tam parum metuit lapides, & tela vel acutiffima, ut inde fibi sternat Leeticam, & non dormiat nifi fuper tribulis acuminatiffimis. Dulciffima ei confolatio duris incubare cordibus: amaraque lutum mollitiei & im-

puritatis. Vides nexum cum præc. V. captatum; quod & in Cl. ff. II. a quibusdam factum. In lufibus plus acuminis, quam lucis. Connectionis ratio non omnino rejicula. Ea V. hunc præberet fenfum 1. Belluam non tergo folum, fed & ventre, cataphracho terribilem, acutiffimos lapides, & ferrata pila, undique in fe congefia, adeo contemnere, ut inde fibi cubile, & Leeticam veluti, parat. Non quadraret in Balenam. Ne in Orcam quidem. Quin nec in Crocodilum; cui in ventre mollis, tenuisque, cutis; quam Delphini fubeuntes fpiña fecent, gnari partis in inimico imbellis: ut Plin. L. 8. 25. annotavit. In Draconem forte conveniret, cui & venter φοιδωγες, & squamis aratis quali communis; unde ὑπερβαλλόνως reddatur, quando in antris fe convolvunt, ut Philostr. fcribit in Vit. Apoll. L. 3. 8. Fateor tamen 2. nexum hunc non adeo liquidum: & fecurius multo verti, fub eo funt acuta testæ; & sternit tribulum fuper luto. Etiam hæc vertendi ratio, quam simpliciffimam nemo inficias iverit, excluderet Crocodilum, Balenam, Orcam, fimul omnes: nam deferiberetur hoc pacto venter testarum fragminibus acutiffimis, quin tribulis tritulantium toricatus. Tali ventre Draconem armatum, multa arguunt. רפר non tam sternere est, quam fulcire, fuffulcire, ut ex רפר in Obferv. ad V. T. & Clav. Dial. p. 204. adftrictum. Spectatur hic monftrum cubans, & in Lecto, vel Lufiro fuo, fuffultus testis, tribulisque, cutis squamofiffime; quantumvis in lufosis, & paludosis, ferme ftabuletur. Non plane absurdum efferet 3. חרוץ pro Auro ad Aureas ibidem squamas referre, quas fibi fuper Luto dicatur fubsternere, & fuffulcire Draco: fed חרוץ חרש de Radiis folis exponi, & eos iterum, de fulgore reverberato squamarum, nullus admitterem: ac proinde חרוץ cum acutis testarum conjunctum, tribulam ferratam, & acuminibus horridam, opportuniffimo fignificabit. Sufpicabar aliquando 4. טיט Lutum figurate pofitum pro pingui ventre. Exempla iftius Metaphoræ ad inanum. Non tamen urgeo: & altero illo contentus fum,

22 ירתח כסר מצולה ים ישים
כמרקה :

22 Fervefacit sicut ollam profundum: mare ponit ut coctionem unguentariam.

23 ארהיו

23 Post

Vers. 22. Eruditionis suæ copias hic explicat: πίνω ad Crocodilum I. tutandum, obfervans profundum & Maris appellationes ad Flumina etiam extendi; atque præsertim Nilum nomine מצו Maris insigniri, tum propter amplitudinem, tum quod statis temporibus per totum Ægypti Delta se diffundat. Ex Zach.

10: 11. etiam מצולות יאר profunda Fluvii, & quidem Nili, adducuntur; colligiturque, Futile esse argumentum quod hinc petitur contra Crocodilum. Sensum hunc statuit. Crocodilum, quum in hujus sui Maris fundo se jactat, agitatione sua bullas excitare in aquis, atque ita uligine & cæno miscere, ut unguenti speciem præ se ferant. Ad unguenti in mortario cocti imaginem illustrandam adfert ex Damirio, Odorem animalis esse ut Odorem musci; לא אן פ— א— זק— ו— ס—

nisi quod in eo Zahoucha insit: Coptitas autem hanc muscum esse, dicere. Fatetur vocem istam sibi ignotam, suspiciens fragrantiam Crocodili peculiariter sic vocari. Teneatur ergo idem id valere, quod سهو, a سه

male oluit piscis, sudor &c. Mens Damirii ergo, piscosi quid fætoris isti Odori muscato subesse. Cl. Cler. quasi solutio parum tuta foret, adjecit, Mare proprie dictum etiam posse intelligi, quod Crocodili interdum a Delphinis fugentur ad ostia Nili usque, ac proinde & in mari aliquando natent. Erud. Crisoz. item apposuit, Crocodilos aliquando in mare exire, etsi non longe. Vereor ne hac ratione damni plus faciat sententia hæc, quam lucri. Classis II. auctores consona ferme voce Balene vehementem motum simul, simul statum, spectant, quo mare circumquaque ferveat, & exastuet. Cl. Gocc. insignem picturam Ceti maria ab imo vertentis quasi, ex Oppian. adscripsit: alii alia, quibus immorari nil atinet. Variant interim nonnihil in posteriori inciso: Merc. dat, Mare ponit tanquam condituram; laudans

Vulgati, sicut quum unguenta balliunt. Ei מרקחה est confectio aromatum, & commixtio ipsa. Aliis sonat Ollam in qua coquuntur unguenta, vel mortarium in quo agitantur. Ita Grot. abenum pigmentarii expressit; Cocc. cabum Seplasiarii &c. &c. Refertur ad conturbationem lutulentam, & æstuantem: nec præterea quicquam adferri video; cur ab unguentaria arte similitudo sit ducta: nisi quod Bolduc. ad latas, lentasque, ebullitiones eam pertinere velit, quum plerique confusionem & commixtionem turbidam, in genere tantum attendant. Excidisset ferme locum hunc tactum a Fortun. Scaccho Sacr. Eleochr. p. 109. ubi falsum pronunciat explanationem, quin insulsam, quæ ollam inducit, in qua commixta aromata concalescant, propterea quod oleum ob pinguedinem, tenacitatemque, nequaquam ferveat, ebulliat, commoveatur, aut aliquid agat, quo maris a ventis agitati imaginem referat. Omnino respici ad Caldarium aqua plenum, in cuius aque medio olla unguentaria ex artis ratione collocetur, quæ, caldario bulliente, sic sursum ac deorsum jactetur, ut excitatis fluctibus iratum mare, statibus tumidum, ventisque agitatam, te conspexisse diceres. Conatus parum firmus Contra scopum fingitur mare iratum, ventisque tumidum; quum pingatur magnitudo, & vis belluæ, bullitum in mari tranquillo excitantis: ac proinde Energia illa, quam sibi textui huic addidisse vitus Vir Erud. parum indigemus. Cl. Haf. III. p. 77. Crocodilum hinc etiam gravat, negans tam violentum esse motum ejus, quin potius sine tumultu eum natantem indeprensam &c. Ipse ad figuras hæc: explendas tria in Ceto dentato enotat. 1. Enam in mari velocissimo motu incedentem, æquor ab imo ita concutere, ut ad ebullitionem usque effervereat in spumas. p. 207. & 209. Eundem. 2. cum aquis per fistulam ejectis emittere magnam pinguedinis illius copiam, quæ sperma Ceti vocatur. p. 210. Accedere 3. quod ubi vulnerari contingat Belluam, lanceis per costas adactis, tantam sanguinis copiam evomat, ut mare longe lateque rubescat p. 211. 212. Ex his

23 Post se lucere facit viam: reputat Abyssum in canitiem. 23. אהריו יאיר נתיב יחטב תהום.

24 Non איין 24

לשיבה :

his omnibus eum maris conspectum redundare censet Vir Doctiss. qui eum unguento pigmentarii jure meritissimo confertur. Posterius non satis respondet feriei. Priora ad rem facerent, si *Orca* intenderetur. Videamus IV. quid *Allegoria* datura sit. Nimia mira *Philip.* *Mare est hoc seculum, quod Diabolus ita accendit concupiscentia carni, ut serveat ad amanda terrena.* Si autem in bonam partem unguenta intellexerimus, ut gratias Sanctorum ferventes h. i. interpretemur, a contrario *Diabolus* id agit, ut homines presentis vite desiderio quasi quibusdam succensionibus flammis ardescant. Subjungit alias adhuc argutias aliorum, ad *Vers. Græc.* Fervescere facit abyssum, ut vas amara; estimat sicut delictum: ἐλάτρηος habent LXX. quod est vas unguentarium; pro eo sarcinatos expressere delictum, (delictum nihil est) ut inde exfulperent, *Diabolus* putare, mare mundi de Divina memoria esse delictum; & se perpetuo ejus imperium esse obtenturum &c. In *Gloss. Ordin.* habemus, per mare vita secularium, per profundum altæ cogitationes eorum exprimuntur. Profundum hoc ut ollam fervescere facit, quando animos reproborum in persecutionem *Electorum* inflammat. *Tura* autem quasi unguenta bulliunt, quod quicquid agant ex iniquitate perfidia, pro veritate rectæ fidei se agere suspicentur. Bene olet iis, quod Zelo religionis exercent. Proh lecythos, & pigmenta! *Explic. Gall.* subtilius quid miscuit, dans, velut opificium unguenti. Primum omnium in *Literam* insurgens, *Vel monstruosissima*, inquit, *Balena* atomus est ad totum mare collata, & violentissima etiam commotio, quam excitare possit, nihil est ratione vasti *Oceani.* Eset itaque infinita quedam exaggeratio, & exacti nihil in literali sensu &c. est in figurato omnia exactissima. *Mare* seipsum depingit seculum in *Prophetis*, propter motus, & tempestates &c. *Hujus* turbandi potestas *Demoni* permittitur a *Deo*; per ambitiones, dissidia, odia, bella &c. que mundum constituunt velut *Ollam* bullientem. Sternuntur tamen nonnumquam de subito hinc fluctus, ut quoniam ignis aque subtrahitur: interim manent intus in animis fervores, & aestus, haud secus

atque unguenta cocta calorem diu retinent, atque lentidem bullis cient, quantumvis ab igne remota. Ingeniosius, credo, quam solidius. Quisque interim suo gaudeat. Notetur V. nimis studiose urgeri *Mare*, ac si universum, qua late terras ambit, intenderetur. Nihil tale in textu. Sufficit ebullitio fervens in mari excitata; & quidem, ut omnino existimarem, lenior, quod similitudo

Coctionis unguentarie, sive מרקחה sit olla, sive quod malim, ars unguenta decoquendi, aperte illuc ducat. Hoc adpectu *Crocodilo* plus juris in hunc versum, quam *Balenae*, aut *Orca*: adjecto præsertim odore illo fragrantis, quem & *mersus* post se relinquere dicitur. Certe graviores motus, fluctusque, volunt *Cete*, quam ut cum *Coctione* lenta queant comparari. *Draconi* adhuc congruentior forte imago. Si מ' *Mare* ad *Fluvios* restringatur, & *Lacus*, nulla plane difficultas est; nam eos certissime intrant *Dracones*. Ita *Plin.* L. 8: 12. tradit *Dracones* in amnibus *mersos* insidiosi bibentibus *Elephantis* &c. Et mare ab iis intrari, patet ex *Plin.* iterum L. 8: 13. Narratur in maritimis *Æthiopum* *Dracones* quaternos, quinosque, inter se *Cratium* modo implexos, erectis capitibus velificantes ad meliora pabuli *Arabie* vebi fluctibus. Id non solum de palustribus, sed & de montanis, refert *Philostr.* in *Vit. Apoll.* 3: 8. ubi legas, *Dracones* qui montes habitant ad mare *Erythraeum*, sæpe in illud descendere, & ὄλεον ἰπὶ πόλῳ & πλάγῳ in pelagus longissime velificari. De *Behemoth*, *Elephante*, dictum erat, flumina ei satis familiaria quoque, & grata. De *Dracone* nunc, alio *Animali* terrestri, subtexeretur, ipsa quoque *Maria* temari, atque transmitti a ludibundo veluti, & lasciviente, cui volupe, inter natandum aquas fluit virulento oris tingere, atque *Ollam* quasi *Pharmacis* & venenis omne genus refertam in profundo miscere.

Vers. 23. Pro *Crocodilo* I. *Boch.* *Pone* se lucidam reddit semitam; habuerit quispiam abyssum pro *Canicie*. Has figuras doctè illustrans, apponit. *Videri* possit proprium maris, cum *Homerus* toties Πολύη ἄλα, ἡμέλει,

σπῆ, canam sal, mare, dixerit, i. e. album propter spumam: secundum illud, *μαρμαίρι* ἂν ἰδῆσθαι καὶ ἀλγῶν longæ viæ albescebant: quod Catullo; Tortaque remigio spumis incanuit unda: & Manilio, ut freta canescunt sulcum ducente carina &c. Nihil tamen est quod nos cogat hæc ad mare referre; cum lacus etiam & amnes spuma canescant. Nullum dubium: sed an tam violentus sit Crocodili natatus, ut his figuris locus detur, id vero addubitari merito possit. **ההום** *Abyssus* ad flumina quidem se præbet nonnunquam; ut *Ezech.* 31: 4. 15. & alibi: cum *delectu*, & *Emphasi*, tamen hic positum vocabulum, apparet; ad *molem* simul, & *audaciam*, *Livjathanis*, *Abyssum* sulcantis, ritu grandioris navigii, expingendam. In *Balenam* propterea II. plurimorum collatus calculus: cum levi hac differentia, in priori inciso, sitne, *lucet semita*, an *lucere facit semitam*: in posteriori, sitne, *reputet aliquis Abyssum in canitiem*; an, *reputat ille*, validissimus sulcator maris &c. Cl. Schmid. hoc dubium tangens, adjecit, *Malim dicere*, verba *Neutra* apud Hebræos nonnunquam exponenda transitive; ut cogitat, sit, facit ut cogitetur, reputetur. Genus mihi quidem incompertum. Alterum, quod idem Vir Doct. subjunxit, *Ille apud se cogitat*, se facturum ut *Abyssus* fiat canities; paulo commodius: sed tunc *Ellipsis* potius dicenda, vel locutio *prægnans*. Imperite *Jarch.* hanc canitiem detorsit ad *infirmiorem חלשות*, quasi *Morstrum* diceretur aquas mole sua debilitare. Diverso acumine *Nachmanides*, quod longam ætatem se in *Abyssu* acturum esse sciat, in extremam usque canitiem. Portento se etiam LXX. τὸν ἦ περταροὶ τὸ ἄβυσσος ὠσπὶρ αἰχμηδῶσιν. Ἐλεγίσασθαι ἄβυσσος εἰς ἀδίπατον. Ne commodissime quicem *Vulgat.* antam præbiturus *Allegoriis* parum subidis: Post eam *lucet semita*; *astimabit Abyssum* quasi *canescentem*. Cl. *Haf.* III. postquam *Crocodilo* hinc liem movisset p. 79. pro *Orca* instat p. 213. 216. atque *semitam lucidam* refert iterum ad *pinguedinem*, quam grandiores hi pisces continenter emittant &c. *Abyssu* autem canitiem ad albicantes spumas, quas longissimo tractu post se relinquunt. Formulæ *Pœtis* adamatæ exempla copiosa ibidem prostant. *Allegoriam* IV. hic attigit etiam *Merc.* Hæc nostri ad Satanam referunt qui omnia in mundo miscens, post se

manifestam viam relinquat, & aperta signa vastitatis, quam inter homines facit, ut quotidiana docet experientia. Probavitne? Nescio: vix crediderim. *Philippus* plane ruit, ad prius *Colon* ex LXX. inducens mundum in *Tartarum abyssu* inclusum cum *Diabolo*, &c. &c. qui tunc *resipiscens* quæret reverti ad *Deum*, quum ei tempus *penitentiae* non erit. Hanc *conversionis* innui putat *semitam*, qua *severa penitentia* illucescat. Ad posterius hæc adscripsit. *Diabolus* arbitratur mundum *senescentem*, & *inveteratum* in peccatis; *nesciens* adientu *Domini* a peccatis liberandum. In *Gloss. Ordin.* *Semita* post *Leviathan* *lucet*, quod quorum corda penetrat, eorum opera prodigiis illustrat, ut in *Evang. dictum*; *surgens Pseudoprophete* &c. Item: *Abyssus* pro *judicio*, *senectus* pro *finis propinquitate* ponitur: *astimabit* itaque *abyssum* *tenescentem*, quod *reproborum* corda sic saturat, ut *suspicionem* eis de *venturo* *judicio*, quasi *finiatur*, *insundat*. Clarius fiet ex *Lyran.* qui *senescentem abyssum* exponit *impotentem* ad *absorbendum*; nam, inquit, *facto* videtur *contemnere abyssum* *Divine sapientie*, tanquam *suas nequitias* ignorantem, & ad *puniendum impotentem* &c. Vix oculis meis credo, talia legens. Tolerabilius ad prius *Colon* idem *Lyran.* Sicut *naves transeuntes* dimittunt *vestigium* sui *transitus* per aliquod tempus; sic etiam *Cetus* dimittit post se *longum* & *magnum* *vestigium*: per quod designatur quod *turbationes* a *Diabolo* concitatae in hoc mundo non cito *sedantur* &c. &c. Ad hoc filum decurrit *Explic. Gall.* nisi quod *Literam* plane *secludat*: *Quocumque* *Satanas* *transiit*, *vestigia* *notari* *possunt*, &c. *Gaudet* in aqua *limpida* ante, & *tranquilla*, *spumas* *ciere*; *sibi* *quæ* *plaudit*, quum pro *naturali puritate* *mendacem* *inducit* *albedinem*. *Amat* *senectutis* *canæ* *imaginem* etiam in *mari*, *cujus* *se* *Dominum* *scit* *mansurum*; *si* *mundus* *non* *renovetur*. *Bracteolæ.* Nos V. notamus 1. **יבנה** non *semitam*, sed *viam*, esse; & quidem *eminentem*, *conspiciam*, *aggeratam* quali. Respondet 2. **יאר** quod *transitive* malim *Lucere* *facit*. Ea *imago* 3. nimis *cella* pro *Crocodilo*: pro *Balena*, aut *Orca*, eam non *abnuerem*. Non minus tamen in *Draconem*, *mare* *longis*, *lentisque*, *tractibus* *sulcantem*, *convenire* videtur. *Suspicio* 4. in **יבנה** *cana* *senectute*, cum *fluctu* *canescente* *contineri* *Insum* *venustum* in *senectutem* *serpentis*, *תִּבְיָרָא*, sive *vernationem*,
O O O O O O &

24 Non est super pulvere simile ei: qui factus ut sit sine metu.

24 אין-על-עפר , משלו העשו

לכלי-חַת :

25 Om- ארת 25

& exuvias; id est membranam quam dicitur deponere, quum vere novo novus emicat;

— Liber senio, & squalentibus annis.

Ad hanc rationem 5. חשב' omnino rediret ad ipsum *Draconem*, qui *Abyssum* albicantem post tergum longo tractu relictam respiciens, se videre credit membranam veluti, quam verni blanda ad spiramina solis letus, & lascivians, exuere solet. Censeri possit argutius: nec valde pro conjectura pugno. Teneo tamen 6. vel sine hoc lusu; ipse *Draco* reputat *Abyssum* in canitiem; i. e. miratur tam longe vada cœrule ad sulcos, tractusque, suos canescere.

Vers. 24. Jam cernitur certamen, atque insignis clausula, duobus versibus adstricta, Controversiam decidere debet. *Versio* *Bocharti* I. sic habet. *Non est ei simile super pulverem; ita factum ut non atteratur.* Subdit. *Alii minus expresse, in terra: nam super pulverem ideo dicit, ut significet reptilia, quorum proprium in pulvere serpere Deut. 32: 24. Sensus ergo hicce videtur. Reptilibus quidem accensendum Crocodilum, ob pedum brevitatem, quibus reptat potius, quam graditur: a Reptilibus tamen hoc differre; quod cum illa pedibus obterere sit obvium, & Serpenti dictum fuerit, conteret tibi Caput, Crocodilus atteri non possit propter squamarum duritiem & robur. Alii*

לכלי חת ut esset sine timore, dant. Malui retinere primariam significationem & חתה, quia de Crocodilo non usquequaque verum est, eum metus esse expertem &c. Occupat partim quæ obijci poterant, partim devitat, & מינו. Per occupationem 1. insertum illud de Serpente, quod tamen hic neutiquam probarem: an enim omnes Serpentes pede possunt atteri? an & *Dracones*? Nemo dixerit. Mitto sublimius spectare Oraculum illud. Largior subesse allusionem ad *Literam*; sed eam a Capitali ingenio huc translatum iri nunquam expectasem. Haud dubie *Draco* tam parum *humini*

pede conteri se patitur, quam vel robustissimus *Crocodilus*. Per devitationem 2. subnexum al-

terum hocce, de *Origine* verbi חתה in atterendo. Inde *Metum* ductum nemo ambigit. Eum alii & hic intendi tenent, serie istam vim omnino exigente. *Vir Magnus* negat. *Quare?* quia *Crocodilus* audacissimus quidem timido, sed audaci timidus, & fugax. Hoc vero est *Hypothesi* velificari: nam *Metus* potestatem retinere omnia non suadent, sed jubent. *Episc. Eliens.* quidem *Bocharto* subscripsit, in paraphrasi ponens, ita cum factum ut pede conteri nequeat: sed *Cl. Cler. Crinsoz. Reim.* receptæ versioni adhærent; nec scrupulum hinc oriundum tollunt; parum forte fidei habentes iis, quæ de metu fugaci *Crocodilorum* traduntur. Pro *Balena* II. rationes quoque parum liquidæ. *Merc. 1.* *Non est super pulverem* i. e. in terra, comparatio ejus; factus est sine terrore. עשו 'עשו. Sensus est: non

esse ne in terra quidem, ubi robustiora animalia, ullum quod fortitudine cum eo certare queat: nam in aquis nullum par habere ex dictis absinde apparet. Languet Antithesis ista inter *Mare*, & *Terram*; & parum moveor *Rabbinorum* subtilitate Philosophica, quæ terrestria aquaticis robustiora infert, quod humor solvat, & infirmet. Monet, alios 2. dare, *Non est super pulvere dominatio ejus*, i. e. non in terra regnat, sed in mari. His præitum a *Synn.*

Merito spretum. Utramque vim vocis משל expressit *Vulgat.* 3. *Non est super terram potestas, quæ comparatur ei. Qui factus est, ut nullum timeret.* Si *Codure.* audiamus, habebimus, in mari quidem esse, qui cum illo componi possit, (ut sunt multa immania corpora *Cetacea*) sed in terra nullum esse tantæ molis animal. Si *Pined.* hic erit sensus: *Neque in mari, neque in terra, quidquam ei conferri posse. Tum in terra nullum esse quod ceterorum dominatum exerceat sine controversia: Leonem enim superari ab Elephanto; Elephantum a Rhinocerote. At Leviathan sine controversia Domi-*

25 Omne altum adspicit : ipse
Rex super omnibus feris eminenti
corpore, & acri visu, præditis.

Causa non firmissima, quæ aliter defendi ue-
quit. Pro *Allegoria* IV. *Explic. Gall.* sic
concludit. *Non agitur amplius de Mari. Spi-
ritus Dei ejus loco Terram substituit: inculcans
hoc pacto, nec Mare, nec monitrum marinum,
ad Literam capiendum.* Hinc porro subsumit.
*Nihil ergo in Terris Dæmoni simile. Nulla vis
humana ejus vires æquat. Audacia quoque suori,
& impietati, par: ne Deo quidem cedere ob-
stinata.* In notulis *Criticis*, quæ interspersæ,
dubitatur, sitne qui factus, an quem fecerunt;
impersonaliter. Ita & *R. Levi.* Neutrū *Dæ-
moni* aptum. Invenit tamen viam *Philipp.*
*Qui factus est, exponens, qui voluntate propria
liberi arbitrii in superbiam elatus factus est ita,
ut nec ipsum Creatorem suum timeret.* Ad prius
habet, nullam creaturam esse tantæ potentie,
ratione naturæ Angelicæ, scilicet. Itemque, nul-
lam creaturam peccatricem tantæ malitiæ, ideo-
que in utraque re nullum ei posse comparari. In
Gloss. Ordin. est, si beatitudinem perdidit, ma-
gnitudinem non amisit; quatenus omnia humana
superat; etsi meritis Sanctorum subjaceat. Plura
dabunt *Gregor. & Nicez.* Contrario adspectu
Cocc. nollet, limitatam Diaboli potentiam, &
malitiam, hinc elicit, ut העִישׁוּ qui factus, ad
pulverem seu terram redeat; q. d. quamquam pii
videant robur Diaboli, & latissimum ejus in mun-
do imperium; sepe etiam cum ipso consilian-
dum habeant; eos tamen agnoscere debere, quo-
modo Deus ejus potestatem restrinxerit; quod &
in *Job* factum; qui absque eo vitus deglutitus
fuisse. Quid obitet, satis indicatum. Nobis
V. omnia pro *Dracone* jam videantur militare.
1. Pulvis עפר aperte ad reptilia nos ducit,
qui super pulvere versari dicuntur *Deut.* 32: 24.
Inde locutio signata pulverem lambere insur-
serpentis. Grande item, *Amos.* 2: 7. השאפים
על עפר ארץ qui imminent noxio adflatu,
super pulvere terræ, in Caput pauperum. Qui
more Serpentum, & Draconum, flant, hiant-
que, pauperibus sorbendis imminentes. 2. משלו
comparatio ejus, pro aliquid simile, aut par,
extra dubitationis aleam locatum, solenni

25 ארת כל-יגנה יראה הוא מלך

על-כל-בני-ישיחין :

formula *Arabum*, qua
similitudo ejus omni pagina pro simile ei occur-
rit. Attigi ad *Cap.* 13: 12. Hinc 3. pro *Dra-
cone* character ita eminent, & expressus, ac
si præsentem cerneremus, *Non est super pulve-
re simile ei;* est vastissimus & monstruosissimus,
absque controversia, in genere *Serpentino.*
Non discutio hic, denturne *Dracones bipedes;*
quod *Albrovand. Kircher.* aliique tendunt,
negante *Boch. H.* 2. p. 453. Sufficit mihi
plurimos saltem pedibus carere; quique eisdem,
si forte, præditi, tam humiles eos habere, ut
non gradi, sed serpere, dicantur. Hoc & de *Cro-
codilo quadrupede* malo supra *Boch.* observavit;
qui *Serpentum generi* hoc nomine quoque in-
sertus, *Draconi principatum* dubium nunquam
fecit. *Serpens ad Bagradam,* cujus corium
Rome spectaculum præbuit, CXX. pedes
implebat. *Æliano H. A.* 2: 21. *Æthiopia* est
Mater Draconum *מציאת מציאות* qui ad *triginta*
orgyas excrevant, *Elephantorum interfectores.*
Mitto prodigiosiora. Quid, quod etiam si 4.
daretur, verti posse, *Non est super terra simila*
ei, vel sic *Draco regnum* obtineret? *Lucan.*
L. 9. *Pharf.*

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones.

— armentaue tota secuti

Rumpitis ingentes amplexi verberere tauros:
Nec intus spatium est Elephas, datis omnia
leto.

Hic 5. העִישׁוּ וְיִגְזְזוּ אֹרֵי factus ille, pro עִישׁוּ,
ad formam veterem, a *Rad.* עשו ultima *Vaw;*
qua de re alibi dictum; factus ille, inquam,
ut esset sine terrore. Hoc de *Crocodilo* adfir-
mari non posse, falsus ipse *Boch.* Multo
minus quadrat in *Bakenam.* In *Orcam* con-
veniret, ex relatione *Cel. Haf.* p. 13. at
liqua non respondent. In *Dracone* omnia ter-
rente, quemque vicissim nihil conterreat, res
plana: ut huc jam lances magno momento
propendere reperiantur.

Vers. 25. Character perillustris; qui com-
plet, & coronat, latentis monstri indicium.
Causa *I. Bocharti* vix se sustinet. Reddit,
Quic-

Quicquid altum despicit: Rex est supra omnes filios elationis. i. e. etiam ea animalia quibus corpus procerius, & crura longiora, contemnit; & regnat in illis majorum virium fiducia. Neinpe Crocodilus maxima quæque uno ictu caudæ sternit, inquit ὁ πᾶσι, camelos; equos, juvenecos &c. Adjicit, בני שחין filios elationis op-
 poni iis, qui על עפר super pulvere sunt, reptilibus, Vj. præc. Nullus ambigo. Sed eo ipso liquet Crocodilum non pingi, qui omnibus filios elationis, i. e. proceritatis animosæ, ac superbæ, par ferri nequit. Cl. Cler. quidem annotavit, Crocodilum omnes Belluas, ne maximis exceptis, aggredi, & vincere, idque exemplis probatum a Boch. sed Hierozoicon inspicienti parebit, nimis liberaliter hæc asseri. Subjungit, non absurde conjecerit quis, pun-
 ctandum יראת terrebis, in Pibel; a ירא timuit. Citatur 2 Sam. 14: 15. יראני terruerunt me: & Neb. 6: 19. ליראני ad terrendum me. Horum forma, & ratio, manifesta: sed quomodo hinc יראת fut. in Pibel esse queat, non exputo. ירא" saltem exarandum fuisset. Pro Balena II. item nutat res. Merc. 1. Despiciat quicquid aut in terra, aut in mari, elatum, præ se, quum cetera facile vincat, & inter robusta ac superba animantia principatum teneat. Subjicit 2. Angustius est, quod Chald. & Græc. filios elationis ad aquatilia retulerunt: sicut & Ab. Esra; qui prius etiam angustius intelligit, quum ille sese in mari effert, videre facile sub se potest, quicquid in mari elatum; tam alte se attollit. Respexit, credo, naves, & alia. Certe ita Steuch. Eugub. Cum caput undis extollit, præcelsas malos navium exæquat. Rejicit de Pined. 3. atque ἴδιδε, cum Merc. aliiisque ad despicientiam referens, ait, Balenam esse superciliosam, & torvum quid in adspiciendo præferre; quasi præ magnitudine sua sub se cuncta despiciat. Quæsitum. Grot. 4. monet שחין Arabibus esse emergere, sensumque; Regnum obtinet in omnia que e mari emergunt. Videtur maris belluas signare. Codurc. 5. Filios elationis & superbie dici vult Leones, Pan-

theras, Ursos, quin Thoes, & Lupos, inter terrestria, ut & aquatica quam plurima. Cl. Schmid. 6. metuens ne fatis amplum sit, includit quoque ipsos homines. Quanta in his fluctuatio non solum, sed & imbecillitas? Cetus Rex ferarum, Rex hominum, meo quidem iudicio, caret gratia, caret specie. Rex aquatiliū ferri posset, sed pro Balena saltem is titulus nimis magnificus. De Orca mox videbitur. In alia omnia itum a Cl. Cocc. 7. sic vertente: Qui omne altum videt, is est rex super omnes filios ferocia. Censet, ab Hypothesi ad Thesin referri quod Vj. præc. dictum erat, de Limitatione immanitatis hujus belluæ: lapsosque, qui de Leviathane verba hæc acceperunt. Redit ipse ad Cap. 40: 7. 8. ubi Deus jusserrat Jobum adspicere omne celsum & humiliare. Id hominis non erat, sed solius Dei. Hoc exemplis manifestissimis Behemothi & Leviathanis inculcatum: unde efficitur coercitionem omnis ferocia Deo competere. Ad Allegoriam quomodo traducatur, infra indicabitur. Nunc teneatur pro Litera, ad Deum ex mente præcl. Interpr. referenda hæc, Qui ut solus altum videt, ita Rex dici possit super omnes filios ferocia. Existinat tenebras offusus interpretibus omissione relativi, quæ tam crebra, ut pœne verbum loco participii ponatur. Non plane negem: nec tamen genus, quale hic requiritur, fat liquidum. Sed obstant graviora; & limitatione illa, quam supposuit ὁ πᾶσι, non admissa, ne hocce quidem, ut ingeniosum, stare queat. Cl. Haf. III. subtilius Regis Regum titulum induxit pro Orca; notans בני שחין esse Leones. Sic habebat vetus opinio, cui obviam itum a Boch. Hieroz. 1: 719. ubi ex שחין mavult Filios proceritatis, vel & superbæ. Etiam sic Orcam infert, tantæ proceritatis, ut inter reliquas maris belluas primatum obtineat. Addit, ad reliqua ἴδιδε ἑαυτοῦ, ipsumque adeo hominem, etiam posse traduci formulam: certum quippe, nullum in terris animal cum ea equiparari posse. Est quod in hisce desideres, si relegas quæ ad Vj. præced. dicta. Allegoria IV. secundo nunc flumine vehitur; ad Vers. Vulgat. Omne sublime videt; ipse est Rex super omnes filios superbæ. Quid Gregor. Philipp. aliique in Diabolum hinc congererint, facile est divinare. Explic. Gall. confidenter, versus hic, junctus præcedenti, quasi clavim tradit omnium,
 O O O O O 3

Et redarguere potest eos, quibus leves quedam convenientiæ cum Balæna oculos præstrinxerant. Non amplius querendum, quodnam Monstrum describatur. Est Rex superborum; est superbia ipsi. Est falsus Amor gloriæ & independentiæ. Est Auctor cupiditatis oculorum, & fastus vitæ &c. Huic vincendo nihil aliud admovebo quam humilitatem & passiones meas ignominiosissimas &c. &c. Sufficit filum, ut de reliqua tela iudicium feratur. Ad בני שחין monet,

stare non posse Filios emersioris quos Grot. induxit; quod Cap. 28: 8. nihil tale quadret: filios leonis, vel ferociæ, potius tenendos, atque Leones pro superbis, & tyrannis, positos. Merc. hic adscripsit: Nostri ex hoc loco collegerunt totam hanc descriptionem ad Satanam pertinere; quod ad extremum Rex superborum vocetur. Sed ego ad literam malo accipere &c. Ex hypothesi Cl. Cocc. neutiquam Literam excludentis, simul Allegorice significatum, si aliquousque Diabolum lascivire permittat Deus, id eo fieri ut Ipse Solus cognoscatur Rex super omnes filios ferociæ, qui impios benigne toleret, sancte abutatur, potenter coercet, sapienter regat, iuste puniat &c. Nobis V. hi Characteres Draconem signatissime pingere videntur. Is revera vel despicit ex alto, si arduus sese attollat, quicquid sublime: vel adspicit, oculo torvo, audaci, impoterrito simul, simul terrorem incutienti. Nihil tam altum, sublime, superbum, quod non Draco aggredi sullineat Oculo irretorto, & fulminante. Ad prius spectat hocce Ovid. Metam. 3.

Martius anguis erat, cristis præsignis &
auro.

Ignem micant oculi, corpus tumet omne ve-
neno.

Tresque vibrant linguæ, triplici stant ordi-
ne dentes.

Ille volubilibus squamosos nexibus or-
bes

Torquet, & immensos saltu sinuatur in
arcus.

Ac media plus parte leves erectus in au-
ras

Despiciat omne nemus ———

Ad posterius pertinet celebris illa apud Vete-
res pugna Draconis cum Elephanto, ad quam

Vf. præc. & Lucan. alludebat. Plin. L. 8: 11. Bellantur cum Elephantis perpetua discordia Dracones, tantæ magnitudinis, ut & ipsos circumflexu facili ambient, nexuque nodi præstringant. Commoritur ea dimicatio: victusque corruens Elephas, complexum elidit pondere. Sequenti Capite additur, præter alia curiosa, tantos esse Dracones, ut totum sanguinem Elephanti capiant, itaque vultissimam illam Molem ab iis ebibi, siccatamque concidere: & Dracones inebriatos sic demum opprimi, emoriquæ. En Naturæ spectaculum, sibi paria componentis! quod forte occasionem dedit translationi a Behemotbo ad Leviathanem. Vides iusto titulo appositum, Hunc esse Regem super omnes בני שחין filius ferociæ, vel proceri-

tatis animosæ, acri & intento oculo sese inferentis: prout formulam explicatam dedimus Cap. 28: 8. In Camuso sic declaratur
شخص بصرة اي فتح عينه
وجعل لا يظرف بصرة
Verbum בני שחין in visu, est, oculos ita aperire

ut inconniva stet acies, ne nictans quidem. Ita vis elucet ex serie universa: & jam cernere licet admirabilem plane picturam Leviathanis, ad pulverem quidem a Deo abjecti, sed omni sublimi tamen animali sublimius sese effertentis, & feras proceritate, animositate, oculorum acie, terribiles, conterrentis, & devinentis. Ab acerrimo visu nomen Draconi factum, neminem fallere potest. Acutum cernere ut Serpens Epidaurius, in proverbium abiit. Oculi & palpebræ auroræ Vf. 9. inducti: quippe cui vegrandia in fronte lumina scintillent; quibus nihil par, aut secundum, reperitur.

Ibid. Quam ad Leviathanis examen accessi, vix suspicabar pro Dracone tandem summam a me colligendam fore. Multos quidem colores cernebam, Draconis vivam imaginem subjicientes: sed omnes adeo liquide se duros, non expectaram: & præsertim necdum compertam habebam infirmitatem aliarum Hypobesium. Nunquam quidem Balæna placuerat: sed in Crocodilo olim assenseram Magn. Bocharto: donec Clar. Hasæus eam cogitationem non adimeret, sed magnopere labefactaret. Ab eo tempore dubius ferme pependi, & ut præmonui, liber plane, atque integer, hanc causam ex Scopis, & nexu, disci-

discutiendam sumsi. Apparuit inde, extra fines sæpius itum; quin & *Hypothefi* infervium. Limpidior, tutiorque simul, ratio, quam secuti sumus, eo deduxit, quo verba, & sententiæ, præverunt; & adeo nihil datum antecapitæ opinioni, ut vere contra opinionem res ceciderit. Hac occasione miranti mihi, cur *Draco*, cui tam multum in hanc descriptionem juris, vix ullos tulerit calculos, hæ fere rationes occurrunt. **N** Quod quæ de *Draconibus* eorumque *prodigiosa magnitudine*, & *reliquo terrore*, narrarunt, tum Veteres, tum Recentiores, videantur esse, *pergula piscorum*, in quibus *parum veri, plurima falsa*. Videtis *Hieroz.* p. 2. pag. 431-433. **B** *Marinum* aliquod monstrum describi, persuaserunt sibi omnes fere; tum ex introductione, ab arte piscatoria, *Cap. 40: V. 20. 21. 25. 26.* desumpta: tum ex habitatione ei inter scopulos, *fluctusque maris*, ut videbatur, *assignata Cap. 41: 21. 22. 23.* Hoc *Cl. Hasæum* potissimum movit, ut p. 91. fateretur. **G** Quum *Merc.* aliique præclari Interp. *Draconem marinum* nominassent, eoque nomine apud *Græcos, Latinosque*, adficeretur *piscis non adeo magnus*, cui nihil cum hoc monstro commune, magna consensione constitutum fuit, *Cetum* esse intelligendum, quem ob *vastitatem, & immanitatem*, cum *Dracone terrestri* etiam *Esajas Cap. 27: 1.* contulerit. Accedit **Γ**. quod *Pf. 104: 25. 26.* *Leviathan* haud dubie vel *Balanam*, vel *Orcam*, designare videatur: nam Bellua hæc ibi inducitur *ludens in mari magno*, velut in Elemento suo, ac sede nativa: quum *Dracones in desertis* potius stabulentur, *abditisque montium speluncis*. Adjectum **ה**. a *Cl. Has.* p. 91. *singularem saltem atque ordinariam illiusmodi monstrorum speciem non reperiri in terris: qualem tamen omnino series orationis apud Jobum exigit.* *Draconum autem illa quæ narrantur portenta, videri potius inusitatos monstruososque partus, ex insolita seminis commixtione.* Ad hæc omnia perfacilis responsio. Ad **N**. per nos sane licere ut plus quam dimidia pars narrationum de *Draconibus* amputetur: quippe qui nec *Alis*, quibus aëra trinare queant, nec *Cristis*, nec aliis *Phaleris* indigeamus. Tenemus tantum, quod nemo in dubium revocat, dari *monstruosæ magnitudinis Serpentes, asperrimis squamis loricatedos, rictu ingenti, triplici dentium ordine, Linguis trifurcatis, ignito sibilo, oculis fulminantibus, formido-*

losissimos. Tales *Dracones* ne jam ad *Gesn. Aldrovand. Kircher.* aliosque mittam, dabit ipse *Boch. H. 2. p. 428.* ubi enotat septem characteres, quibus *Dracones תנינים*, contractius *תנים*, a *Serpentibus* vulgaribus distinguantur. Ad **ב**. satis, ni fallor, facient, quæ ibi commentati sumus. Ex iis constare poterit adeo non officere nobis istos colores, ut insigne lumen potius ex hac sententia hauriant, eique vicissim firmiter addant. Ad **א**. observo missa *Homonymia illa Draconis*

marini, quæ nihil ad rem, **לויתן נחש עקלתון** *Leviathanem Serpentem contortuplicatum*, absque ulla dubitatione esse *Draconem Terrestrem*, distinctum a **התנין כים אשר** *Ceto qui in mari*: ac proinde nobis ex eo loco nihil decedere, sed contra multum roboris accedere. Ad **ד**. concedo, uomen **לויתן**, quatenus *sortilem,*

vel *tortuosum, sorpiorem* signat, etiam ad *magna Cete* posse transferri: sed tamen contendendo, si *Etymon* spectetur, in *Draconem* prius, propiusque, illud competere, quam in *marina illa monstra*. Ad **ה**. denique satisfieri putem per id, quod primo loco dictum, me non *extraordinarium* aliquem *naturæ abortientis partum* nunc spectare, sed *ordinarium* illud

genus Draconum **תנין**

sive *Serpentum magnorum*, ut *Lexicographi Arabum, & Avicenna*, id vocabuli explicant, quod *India, Æthiopia, Africa, Oræ Troglodyticæ maris Rubri, Arabiæ* quin imo, domesticum, & frequens. Non urgeo nunc *Draconem hunc Arabiæ incolam, Jobo* notiorrem videri posse, quam vel *Balanam*, vel *Orcam*; hoc enim genus argumentorum, quamvis magno sæpe paratu lectionis, & eruditionis exquisitioris, admoveatur, nunquam tamen firmissimum existimavi. Nos sola nitimur potestate phrasum; quas si quis simplicius, cumulatiufque simul, applicare queat, ei palmam lubentissime deferemus. Ante quam manum de tabula, monere debeo, me, si ad *V. 4. 5. Capitis* nostri hunc exitum prælagissem, plura daturum fuisse de *veste quasi, aut lorica, qua vultus Draconis di-*

circu obseptus loco superciliorum: deque vastissimo ritu, & terrore dentium, qui triplici serie digesti, non minus formidolose quam in Orca; eoque & χάμμη λωσίου πρίλαυ ἰδιότης apud Nonn. Dion. L. XXV. etiam si fabulosam censeam illud Possidoni, de χάμμη biatu, ὡς ἱριπποὶ δὲ αὖξ, qui equum cum seffore recipere queat. Consimiliter ad Vsf. 6. 7. 8. aliquanto plausibilem iudicasse sententiam, quæ Robusta Clypeorum refert ad Squamas. Quamvis enim Dentes sic figurari posse teneam, atque inde etiam pro Dracone luculenta existat imago, fatendum tamen naturam Emblematis magis ferri in Squamas grandiores, clypeorum instar confertas. Jam vero his totum Draconem ad tergum, ad ventrem, communitum, omnes testantur Scriptores; etiam Clypeis, propter magnitudinem, & firmitatem, eandem comparantes. Ad versum 13. quoque institissem in Collum, in quo ipsum Robur pernoctus veluti, atque habitat, quod ibi vel maxime cataphracta Bellua. Ad Vsf. 16. & elationem terribilem, omnia perfringere, ac prosternere aptam, non omisissem ex Sil. Ital. 6: 185. de Serpente ad Bagradam:

— Tantus sub astra cornuscum
Extulit assurgens caput.

Item Vsf. 221.

At nemus arrectæ, & procera cacumina
saltus,
Exsuperant cristæ —
Ut vero strepuere tubæ, conterritus al-
te
Immensum attollit corpus, tergoque resi-
dens
Cetera sinuatis glomerat sub pectore gy-
ris.

Hæc, & alia, descriptionis nostræ membra, majori lumine, qui volent, deinceps perfundent. Nobis Monstrum dedisse sufficit, quod Literæ vim, & dignitatem, per omnia sustinere posse videatur; quodque cum Elephanto, tanquam ejus internecivus hostis, quin Victor, summo jure in unam orationem fuit intextum. Crediderim exituros, qui cum Litera ista Allegoriæ jus accrevisse judicabunt: quando

dubium nullum, quin Draco, Serpens antiquus, Leviathan, mystice in Sacris occurrant. Agnosco, & Allegoria non abstinui Cap. 26: 12. quod series, & Scopus, eam postulerent. Hic alia res. Si cui secus videatur, consensum impetrabit, si sine dissentiu, dissonantia, repetitione, confusione, argutiis, & quælitibus subtilitatibus, insignem hanc tabellam in claro, & vero, lumine collocare valuerit; per quod univervo huic Libro accessione luculenta dignus finis imponatur. Mercerus sic omnia ad propositum denuo revocat: quod si tante sunt & tam monströse hæc Belluæ, altera in terra, altera in mari, tantæque molis, ac roboris, ut eas tibi nulla ratione possis subjicere, nec hujus tantæ molis, ac roboris, causam pervestigare, quid putas de contra me effecturum, qui hæc animantia tanta creavi, quod mecum postules contendere: aut quomodo speras penetraturum te in arcana mea, quum horum causam non habeas exploratam; & cum in his tantum pars aliqua meæ potentie, & perexigua portio, cernatur? Quid ergo de meis iudiciis expostulas &c? Ex his satis argueris te placide temet manui meæ debere submittere, nec ultra conqueri &c. Vides varia inter se commissa, & contexta. Ego unum illud teneo, quod supra expolui; decentissima Ironia Nostrum revocari ad sensum parvitatæ suæ; ne Numen immensum Creatoris provocare, & irritare, pergeret, qui vel ad Creature conspectum mortuum concideret, si cum ea in congressum sese committere deberet. Redi ad ea quæ Vsf. 1. 2. 3. hujus Capitis adstrueta, his hanc coronidem attexere liceat. Qui cum Deo contendere vult, seque in sua causa justiore ipso Numine pervincere, is infinita sane tum sapientia, tum potentia, præpolleat necesse est: Omnemque rerum naturam, vim, rationem, moderationem, virtutem, causas, exploratissimas habere debet. Visne jam videre, quid in hac palestra, & arena, valeas? abi & pugna velut pede, & manu, confertis, cum Behemotho, aut Leviathane meo; teque in iis vincendis virum sapientem, fortem, solertem, nature peritum, præsta. Ni omnia fallunt, alti illi animi Jobæi, Deo digniore via, ac ratione, compesci simul, simul compo- ni, & sedari, non potuere.

CAPUT QUADRAGESIMUM SECUNDUM.

: אַת־יְהוָה וַיֹּאמֶר : *Verf. 1.* **E**T respondit Jobus Jehovah, ac dixit.

יָדַעַת כִּי־יָכֹל הוּכָל . וְלֹא־יִבְנֶה : *2* Scio, quod omnia prævaleas; quodque præ te molimen nullum præruptum.

מִי 3 *3* Quis

Verf. 1. Per maria, per fluctus, per scopulos, multum, diuque, jaçtati, portum jam non videmus, sed tangimus. Eum ingressuris, vela tantum colligenda restant; & paucula digerenda; quæ ad lætissimum huncce exitum, & plane Divinam rerum conversionem, spectant.

Verf. 2. Ad lumen, quin fulmen, extremum convictionis, fractus plane, & contritus Noster, arma, ut sic dicam, abjicit, atque nudus, & inermis, ad aram gratiæ Divinæ confugit. In verbis aliquid subobscuri. Ad יָדַעַת dubitatur, sitne, quod *Litteræ* ferunt, *nostri*; an quod *puncta*, *novi*. Posterius quidem simplicius; sed prius sublimius. *Tu nosti*, atque *infinita tua Scientia comprehendis, quæ, & quanta, valeas*. Dicere volebat יָדַעַתִּי Scio equidem, sed quam nihil esset illa scientia, persentiscens, semet quasi corrigit, substituens *Tu scis*. Hoc voluit Cl. Cocc. *Novi ego quidem, quod omnia potes; tu autem solus distincte omnem tuam potentiam habes perspectam*. Esset species תִּקּוּן

תִּקּוּן, de qua alibi. Tenerem, si sub ת in Codicibus compareret Kamets; nunc Chirek ad r. præ. aperte ducit; eamque præferre jubet. Sed quid jam sibi vult illud scio, agnosco? An non & ante percallebat Noster Deum omnia posse? Mitto nugas, & argutias. Merc. scrupulo levando observat, *Jobum Dei Omnipotentiam quidem passim agnovisse, & magnifice prædicasse, nonnihil tamen ei detraxisse, quum quereretur, quasi injuste,*

& præter meritum, esset adflictus &c. Sic *justitiam a potentia separabat &c.* Adfines hoc Cocceji: *sciebam utcumque, sed non satis consideraveram (nam quæ dixerat de Deo, aut potentia, aut bonitati, aliquid detrahebant) nunc autem mihi liquet, & animo sedato assentior.* Aliquid supplendum censet Schmid. *Agnosco quod tu omnia possis facere, sicut fieri debent, in justitia, sapientia, pondere, mensura &c. ut satis temere te docere voluerim &c.* Subtilius de Pined. *Jam nunc ingenue fateor, liberum tibi esse, pro arbitrio agere cum homine, etiam illius innocentiam adfigendo &c. &c.* Videndus & Calvin. *Conc. CLVII.* Forte commodius

fuerit: *Scio quod omnia prævaleas. יָכֹל non tantum posse, sed etiam prævalere, vincere, superiorem esse. Gen. 32: 26.* In eandem mentem capere est & alterum, *nec præruptum erit præ te molimen, meditamentum, cogitatio solers.* Non placet, *nullæ hominum cogitationes te poterunt latere.* Magis, *nihil quod Ipse cogites aut moliaris, tibi impossibile erit.* Par tibi voluntas & facultas. Ita Merc. Cocc. Schmid. de Pined. etiam, a *Vulgar.* discedens. *Mallet tamen, Nihil Tibi, Tuisque viis, quoquam objicietur, quod non ex facili dissipet, vincas, confundas.* Ita מוֹמָה non Dei erit, sed hominis solertis inventum, *molimen, meditamentum, quo Deum aggredi, si forte, aut criminari, in animum inducat.* Hic sensus ex media quasi materia, & causa, efflorescit; atque egregie videtur quadrare in eum, qui *victas porrigit manus; seque temere cum Deo disceptasse agnoscit.* Confer *Pf. 51: 6.* Con-

3 Quis hic obſignans conſilium, quod noſci nequit! propterea expoſui quod non intelligebam; mirabilia præ me, quæ non cognoſcebam.

3 מי זה מעלים עצה בלי דעת
לכן הגדתי ולא אבין נפלאות ממני
ולא אדע:

4 Au- שמע 4

ſtruſtio מונה יבצר aliquid diſſoni habet; quod Schmid. infero דבר tollere conatur; ut ſit, *res ullius vel minutiffimæ cogitationis*. Cocc. ait, *phraſim eſſe mediam inter perſonalem, & imperſonalem*. Remittit ad *Vſ. 15.* de quo infra. Vide an expediriis, *Et non eſſe præruptum quid præ te*, quoad *molimen*. Nihil tam arduum, munitum, invictum, in oculis cujuſquam, quod *Tu non uno diſſiſſimalitu*. Haud dubie dici potuit, vivente Lin-gua, דבר נבצר ממני מונה *Negotium præruptum præ me*, ratione *aſtutie, ſolertie, ſuſſipientie*: i. e. *ei reſellendo, vel ſuperando, imparem me ſentio*. Veriſimile, in diſputationibus, & argumentis, formulam quoque adhibitam. Ita & nos דבר supplementum, ſed extra regimen, & ſenſu multum diverſo.

Verſ. 3. Abrupta ſententia prioris coli. Haud dubie alluditur ad *Cap. 38: 2.* Plerique thauunt I. cum *Merc.* Noſtrum conſiteri nunc, ſe eſſe eum, quem ibi noraverat Deus: q. d. *Quis hic qui abſcondit conſilium Dei ſine ſcientia? Ego ſane: qui non ſatis ſobrie de tuis judiciis locutus ſum* &c. Non multo aliter Cocc. II. increpationem concipit per *Mimeſin*, *Quis hic*, ajebas, *occultans conſilium ſine ſcientia* &c. Cl. Schmid. III. languidius connectit cum

ירעתי *Agnosco quis ille ſis* &c. Ego ſcilicet. De *Pined.* IV. improbans merito ad *Diabolum* hanc partem relatam a *Gregor.* ad *Inſipientes* in genere, a *Græcis*, & *Latinis*, cenſet, *Jobum cum contemptu ſemet in 3. Perſ. deſignare, & reprehendere*: q. d. *Quis ego ut Dei conſilium celaverim, & imperite loqui non dubitaverim? Flexus ridet; interpretatio ipſa laborat, qua celare Dei conſilium exponit, non clare & diſſerte pronuntiare de Dei cogitationibus arcanis, ab eo perſiciendis, vel ab homine non perſerutandis* &c. Vir *Erud. V.* qui *Explic. Gall. ſive Commenſarium Prophetico-Myſticum in Jobum nu-*

per edidit, ſibi hic non deest, ſed *Hypotheſis ſua* velificans, reddit, *Quis eſt iſte qui occultat conſilium ſub verbis non intellectis? propterea annuntiavi, & non intelligebam, mirabiliora erant ſupra me, & non ſciebam*. Id eſt: *Jure meritiffimo mihi objecifti, O Deus, Cap. 38: 2. me non ſatis penetraviſſe in myſterium fidei, & religionis, quod ſub mea perſona, & caſu, reconditum voluifti. Agnoſco nunc, omnia quæ mihi obvenere, eſſe tantum levem umbram eorum, quæ Tu pro nobis paſſurus es; atque omnia mea dicta eſſe Prophetias in Te col-lineantes* &c. Latius ibidem hæc deducta; ſidentius quam par erat: ſed aliter jam non poterat, qui ad *Cap. 38: 2.* convertere auſus, *Quis iſte qui tenebris tegit conſilium ſub verbis non intellectis? Hanc appellaverat Clavim totius Libri, per quam Myſterium Jeſu Chriſti ſub Jobi perſona occultatum nobis reſeretur. Fragilis profecto clavis! quamvis non omnino neceſſe fuiſſet, ut ab hac explicatione tota *Hypotheſis* ſuſpenderetur. Mihi ſeriem, & vim, verborum attendenti VI. occurrit, quod in *Opusc. de Deſect.* p. 168. propoſui, *Quis ille qui ſignat conſilium quod noſci nequit, nullius cognitioni pervium? Reſpicitur ad Cap. 38: 2. ubi Jobus apellabatur Obtenebrator conſilii. Ita antè Noſter, Imo vero Tu, O Deus! Obſignator conſilii: Tu conſilii theſaurus ſic claudis, condis, ſignas, ut nulla vi cognitionis noſtra attingi, neſum penetrari queant. Sic ergo diſſerui quæ non intelligebam; de mirabilibus quæ mihi aſſequi, & pernoſcere, non datum. Habes replicationem venuſtam, & gravem; ex qua ſimul relucet, cur pro מחשיך obtenebrans, ſubſtitutum ſit מעלים obſignans, quod reverentius: itemque cur omiſſum ſit בלון verbis, ſermonibus; quibus hoc ſenſu nihil loci relictum. Si tamen כלי דעת urgeatur pro *inſipienter*, atque ad *Jobum* redi-**

4 שמע־נא ואנכי אדבר אִשְׁאֵלְךָ
והודיעני :

4 Audi age, & ego loquar: interrogabo Te, & notum fac mihi.

5 לשמע און שמעתך ועתה
עיני ראתך :

5 Ad auditionem auris audivi te; at nunc oculus meus te vidit.

6 על--

6 Prop-

re judicetur, tenerem id, quod num. IV. positum; sed illo sensu, quem Cap. 38: 2. indicavi: *Quis hic occultator, & obsignator, consilii, insipienter. Quid mihi volui cum servidis illis criminationibus meis, quibus consilii lumen, quod mihi aderat, oppressi; imprudenter nimis dolori me inopemmittens.* Cl. Reim. tentat, occulte vestigans consilium tuum, inspiens est. Non patitur Origo.

Vf. 4. Et his verbis Ironice usus fuerat Dominus Cap. 38: 3. & 40: 2. Hinc nonnullis visum per Mimesin ea reposita: q. d. *Tu quidem ita me compellasti; sed ego antehac samam tantum Tui audiveram; nunc autem propius Te videre, & cognoscere, licuit.* Frigidum. Retius Merc. cum plerisque, hæc capient ut verba totum sese Domino submittentis, eique se docendum tradentis. Quid Cl. Schmid. velit, vix percipio. Cocc. ad rem: *significat se bene intellexisse, quid Deus adhortatione illa sibi vellet; & quid sui officii esset.* Nempe cum ironia & aculeo dixerat Deus, *interrogabo te, & notum fac mihi.* Hoc nunc serio, cum cordisque compunctione, convertit Noster, *Audi queso, & ego loquar, interrogabo te, & notum fac mihi.* Te ego Doctorem meum, Te sapientissimum agnosco, qui omnem meam ignorantiam, fluctuationem, & caliginem, momento vincere, ac dissipare, potes. Explic. Gall. respicit ad Cap. 13: 22. *Voca me, & ego respondebo tibi, aut certe loquar, & tu responde mihi.* q. d. nunc, Enimvero verbis illis usus fui, quod Filium Dei a me repræsentari scirem, cui ea conveniunt; ac propterea ea suppressere, Spiritu Prophetia animatus, non potui, non debui. Fateor tamen me non satis reverenter, ne in persona quidem ejus, locutum &c. Longe accessitum. Cl. Schmid. etiam ad eum locum oculos reflexit, sed aliter. Videtur tamen nobiscum confessionem imprudentia tenere.

Vers. 5. Tenue, I. quod Merc. exhibet, *Fam vere potentiam Tuam, plenius a Te edoctus, agnosco; quæ ante rumore tantum, & au-*

ditu, mihi leviter, & non ita accurate, cognita. Argutius, quod Judei hinc colligant, nunc demum Spiritam Prophetia Jobo impertitum. Cl. Cocc. singulari nexu III. *Auditione auris audivi te, imo oculus meus vidit te: propterea, si contabescam, consolationem accepi super pulvere & cinere.* i. e. nunc demum tuam mentem ac voluntatem, tuamque justitiam & bonitatem, ita perspexi, quasi oculis te adspexissem, & cor tuum introspexissem. Hæc mihi, quamvis in miseria contabescam cum maxime, materia consolationis &c. Plura ad Vf. seq. Subtile est IV. quod Gregor. aliique hinc exculpere, respici ad duplicem statum Jobi; alterum prosperitatis, cum Deum quasi ex auditu tantum cognosceret; alterum calamitatis, per quam in Dei cognitionem tanto magis profecisset, quanto visus auditum antecellit; quippe qui tum demum veritatis lumen interno oculo conspiciere cœpisset. Mitto alia, quæ momentum vix facere queant; & venio V. ad sententiam Veterum, quam Euseb. L. 1. Cap. 5. de Demonstr. Evang. ponit, in priori apparitione Dei vocem auditam tantum; in posteriori visibilem quoque speciem Cœlestis majestatis Nostro objectam, & quidem ἑ λόγος Verbi. Huc concessere Titelman. Astum. itemque Luth. ex parte saltem: quin Schmid. inde Cohærentiam adstringit; quasi Jobus causam ostenderet, unde agnoscat, quod Dominus omnia possit &c. &c. Inde nimirum quod Deum ipsum nunc audiverit, & viderit, quemadmodum optaverat &c. Istum nexum non valde amplecterer. De Pined. VI. omnino incertum censet, in medioque relinquendum, interna illuminatio intendatur, an externa visio: verisimillimum judicans, ut Jobus tum Dei voce, & oratione, tum peculiari lumine Divinitus accepto, universam rerum suarum Tragœdiam perspexerit; & in providentia rationes, antea obscuras, vel difficiles, profundius penetrarit. Non inveniuste Explic. Gall. VII. Antea scivi de te,

6 Propterea contabescam, & poenitentiam ago; super pulvere, & cinere.

6 על-כן אמנם ונחמתי על-עפר

ואפר :

7. Et ויהי 7

que aure audivi, at nunc te oculis meis video. i. e. Antebac ad lumen revelationis, & Prophetie, magna & multa apprehendisse mihi videbar de infinita tua Majestate: sed quam immensurabile discrimen inter audire, & videre! Ubi Tu te ostendis, quicquid ante nobis videbatur immensum, nihil est, & evanescit. Presentis tua delet quicquid antea de te perceptum; idque infinitum quantum supercandit. Est pulchra meditatio, cui intra hos fines consentienti subscribere possum. *Auditio auris שמע און* omnino nunc videtur designare revelationem cum ordinariam, tum extraordinariam, qua sæpe antea *Veritates Divinas* propius hauserat Noster. Huc ducit *Cap. 28: 22.* Conferri debet quoque *Cap. 4: 12.* Illi revelationi aures ferienti opponitur hæcæ tanto illustrior, & potentior, quanto visus auditum exsuperat. Lucem & visionem internam potissimum intendi, nemo jure dubitet: externam tamen excludere non sustinerem.

Vers. 6. Et res, & constructio, aliquid scrupuli peperit. *Merc. I.* dat: propterea averfor, scil. vitam meam, vel, verba priora &c. & me poenitet super pulverem, & cinerem. *Intellige,* sedens, vel ita ut sedeam, & eo nomine sellurus sim, at agentem poenitentiam. *Significat* ergo *Jobus,* se ex animo poenitere quod talia temere de Domino, & in Ipsam, effuderit &c. &c. *Submonet II. Hebræi,* & fere *Nostri,* h. l. non ad poenitentiam novam referunt, sed ad eam quam jam egerat *Cap. 39: 34.* *Varie* intelligunt etiam quod de pulvere & cinere dicitur; q. d. dolere se quod talia dixerit in Deum, quam nil aliud sit quam vilissimus pulvis &c. ut *Gen. 18: 27.* *Conf. LXX.* sed apparet argutius esse heic loci. Ad priorem sententiam accedunt longe plurimi III. cum aliqua varietate circa verbum *אמנם* quod *Vulgato* est, ipse reprehendo me: at *Tigurinis* & *Grotio,* muto factum meum; improbo: ut *Codurco,* repudio. *Alii* cum *Jun. & Trem.* suppleant *אלה* illa, verba mea. *Cl. Schmid.*

huc concedens, minus probat, a *Merc.* supplementam vitam, quod *Jobus* non propterea totam vitam averfori debuit, cum non per totam vitam senserit, quod hic per impatientiam deliquit. Ita disputari par non est. *Averfor* vel sperno verba mea, meo quidem judicio, non implet vim poenitentiae hujus, quæ ad minimum postulatur, averfor vitam meam. Non auderem quoque rejicere quod *Merc.* de voto novæ poenitentiae proposuit, rogando cum eodem *Viro Doct. Ill.* quanto hanc egerit? Sufficit, credo, *Confessio criminis,* quod in pulvere & cinere sibi piamtam agnoscat *Nolter.* Ipse utique hinc non discedit, quamvis ad presens restringat, addens, *Testatur seriam poenitentiam, quam nunc sic habeat, ut etiam cinerem suum, & pulverem, in quo sedeat, convertat in signum poenitentiae; nec dubitaverim, quin Jobus jam, dum Dominus locutus est ceperit signa poenitentiae per cinerem & pulverem edere; ut nunc recte dicat, poenitentiam super pulvere, & cinere, ago, ut ipse, Domine, ex gestibus meis jam vidisti.* Hoc voluerat de *Pined IV. q. d.* Si non ob prioris vite delicta, at saltem propter loquendi imperitiam, merito his plagis afficior: & si non ob ea que mihi affigunt adversarii, at propter humanæ vitæ imbecillitatem sedere in pulvere & cinere non recuso. Id improbanco *V. Bolduc.* contendit, poenitentiam in publico faciendam suscipere *Vitum Sanctum,* in argumentum mentis vere contrite. *Diversissimam* viam ingressus *Cocc. VI.* vertens, propterea si contabescam, consolationem accepi super pulvere, & cinere. *Supplet* *אם*; & *אמנם* pro *אמנם*

a *אם* tabescere: nec non *נחמתי* ex altero illo uti, qui *Pf. 77: 3.* & alibi extat. *Pulverem & cinerem,* explicat, *carnem multa patientem, & tabeam.* *Piamtam* ex parte a *Chaldæo,* mirificum quid extudente: *Idcirco abjicio divitias meas, & consolationem capio super filiis meis qui sicut pulvis & cinis.* *Aliud* quoque a *Cocc.* subnexum, retento sub *אמנם* sperno; in h. f. præ magnitudine illius beneficii, quod oculus meus vidit Te, sperno me ipsum, vel

7 ויהי אחר דבר יהוה את-הרכבים
האלה אל-איוב ויאמר יהוה אל-
אליפו התימני חרה אפי כך ובשני
רעך כי לא דברתם אלי נכונה
כעבדי איוב :

8 ועתה

7 Et factum est; postquam Deus locutus esset verba hæc ad Jobum, ut diceret Deus ad Eliphazum Themanitam; exarsit Nasus meus in te, & duos amicos tuos; quia non locuti estis rectum de me, ut servus meus Jobus.

8 Nunc

vel pulverem & cinerem, adeo ut non doleam hanc carnem, quæ est pulvis & cinis, contabescere: imo etiam dolet, & pœnitet, quod eam tanti habuerim, ut Tecum ejus causa disputare voluerim. Sic חָנַח esset pœnitere. Argutiora hæc sentiens: πῶς, redit tandem ad receptus hocce, pœnitet me, & resipisco, in pulvere &c. Ego qui antea ob dolorem carnis sedi in pulvere, quamquam satis cause habeam ad omnem tristitiam deponendam, tamen ut tester mihi ex animo displicere, quod incircumspecta oratione scandalum præbuerim, non tuto vivendi rationem, & in pulvere sedere pergo. Hoc voluere præcl. Belg. hoc de Pineid. hoc ipse Merc. eaque latitudine præsens excludere non ausim, si modo Futurum non repudietur. Vavass. paucis multa: Optime explicant, qui volunt universe, & generatim, decrevisse Jobum, jacere in lacrymis & sordibus, ac versari. Sane nihil minus hic intendi potuit. Fracta jam vere, & contrita, sub paterna Dei manu, mens hominis Sanctissimi, magnitudinem criminis sui persentiscit; & infinitæ Majestatis fulgore percussa, atque absorpta, in profundissimum sensum indignitatis suæ subsidit. Væ mihi, dispereo, exclamat sic Esajas, quod vir ego sum pollutus labris &c. nam Regem Jehovam exercituum viderunt Oculi mei. Huc jam inserere, spero ista quæ dixi, dilutum. Spero vitam; grave, & decorum, q. d. indignum me satior, qui vivam, &c. Duriuscula tamen Ellipsis, quæ tandem cunque illa excogitetur. Teneo VII. quod ministrat Origo verbi כָּאֵן ulceribus hiare, contabescere.

Hinc offero cumulatissimæ pœnitentiæ vocem, propterea contabescam porro in ulceribus meis; & pœnitentiam agere decerno super pulvere & cinere. Non jam amplius lamentor mea ulcera; sentio me vel ideo indignum,

qui spirem; dignum qui exspirem, quod tam acerbe, contentiose, contumaciter fere, ea lamentatus sim. Liceat nunc porro, O Deus! O Pater! cujus numina non tantum, sed & viscera, læsi, sic tabescenti, perire; atque extremum spiritum in cinere & pulvere, quod commerui, exhalare; ut non quasi rebellis, ac murmurator, sed sub potenti manu Tua submissus, ex misera hac vita demigrem. Ni hoc dixisset Noster, pœnitentiam seque, Deoque, dignam haud egisset.

Vers. 7. Hic demum Corpus Libri finitur; atque stylo a cothurno ad focum redeunte acceditur ad Exitum felicem, quo Virtus, Religio, Pietas, Pœnitentia quoque sincerissima Viri, Divinitus honestantur, ut immortalis laude vivus, mortuusque, præfulgeret; atque omnibus seculis Fidei tandem triumphaturæ cum exemplum, tum pignus, præberet multo eminentissimum. Sacer Scriptor in dubio relinquit intervallum temporis, quod inter extrema illa verba, quibus Jobi pœnitentia consignatur, & inter castigationem hancce Dei, Eliphazo & duobus sociis ejus admoram, intercessit. Disputatur itaque, accideritne hoc postquam ad Lares suos regressi essent, an in ipso hocce confesso, durante adhuc procella, Deo post Jobum, Amicos quoque ad officium revocante; & Nostro testimonium Justitiæ pro vita antea facta impertiente, ad eorundem convictionem, & confusionem. Cancelli hujus commentationis questionem multis rationibus hinc & hinc instruendam, non recipiunt. Eam alteri occasione seponimus: atque nunc tantum observamus nonnulla satis clare hic indicata. a. Eliphazum velut sociorum Antesignanum fuisse. b. Idem Systema tenuisse Tresviros. γ Hoc Systema non fuisse exactum ad veras rationes Sanctuarii. Eos ergo δ. in Deum, in Jobum, peccasse. Non tamen iis adimi ε. religionis ac pietatis studium. Ast

Jobum ¶: rectiora differuisse de *Providentia*; ejusque *Systema* in genere verum: quin ut *Vitam Viri sanctissimam*, ita *Doctrinam* quoque ejus, in se spectatam, a Deo approbari. De *Elibuo* ζ. profundum agi silentium: quod aliis nigri lapilli, aliis albi, augurium præbens, nobis medium quid adfert. Ajo *Primo*, *Eliphazum* hic notari ut qui vexillum factiis extulerit, ad *Jobum* aggrediendum. Hoc sæpius a nobis indicatum, hinc robur, & firmamentum, capit. Indubitatum itaque, secundo, quod in commentatione quoque nostra perpetuo elucet, eandem eos *Hypothesein* tenuisse, de *Providentia* malis semper mala, bonis bona, dispensante, ac retribuente. Hujus *systematis* *Aurea* imprudentissima quam tuerit, tertio, sub specie *Zeli* pro causa Dei, & Religionis, noxias plane sequelas in *Doctrinam* de *Providentia*, totamque seculi hujus *vitam* inducens, crebro ostensum. Graviter ergo, quarto, ab iis peccatum, tum in *Deum*, suis quali legibus ejus gubernationem subji- ciendo; tum in *Jobum*, eum ad hæc regulae haud rectissimas pravum, & improbum, pronuntiando: ne jam reliqua inde ad *piorum* *dejectionem*, *impiorum* vero *erectioem*, & *gloriationem*, redundantia, memorem. Sentis quorumque ipse et gravissima increpatio, in *Te*, *Eliphaze*, & in duos socios, exarsit *Nasus meus*, quoniam non locuti estis אלי ad me, i. e. de me, meisque viis, נכונה rectum, firmum, solidis, & inconcussis, principiis fundata dogmata. Apparet interim, quinto, eos castigari a Deo, ut graviter errantes pios, non ut impios cognitione veritatis destitutos. De eo plura ad 17. seq. Quod autem, sexto, ad *Jobum* attinet, ejus antea vitam a Deo laudari, omnique criminatione liberari, titulo עבד *Servi*, id est *Religiosissimi Cultoris*, nemini mirum accidet; sed cum admiratione haud levem scrupulum commovere potest, quod tam cumulate, sine ulla restrictione, dicatur, נכונה rectum, firmum, solidum, dif-

terpretet. *Merc.* observat, *Jobum* non excusari: sed significari, non ita graviter errasse. *Eum*, ut tres socios. Hos gravissime in eo lapsos, quod humano & carnali modo de *Dei* *Justitiam* sensissent, quasi non alios quam sceleratos eis adfligeret &c. &c. quodque spem glorie aeternae post hujus vite ærumnas justis repositas labefactassent &c. At *Jobum* errasse in eo, quod integritatem suam inmolice defenderit, *Deum tantum non in jus vocando* &c. &c. Cl. *Coc.*

notans נכונה complecti & veritatem, & convenientiam cum officio, & decore; ita pergit. Inducitur *Socios* falsos fuisse in opinione sua de *Dei* *judicio* &c. itemque, non isto animo dixisse, siue vera siue falsa essent, quod decebat &c. Quod autem *Jobus* absolvitur, non est ita accipiendum, quasi non dictis, & adfectibus, peccaverit; sed quod ad summam vera, & cum gloria *Dei* convenientia, dixerit: & ubi specie impatientiæ & incredulitatis peccaret, ac ea diceret, quæ improbi ad patrocinium profanitatis accipere possent, non esset malitia, sed desiderii vehementia &c. Ubi veni *judicium* *Dei* taxaret, non esset firma assertio, sed suæ ignorantie professio, & informationis postulatio: quodque omnia dicta & facta ex amore *Dei* proficiscerentur. Cl. *Schmid.* ita mentem exponit: Hæc verba comparate accipienda; & duo hinc habemus: unum, quod non approbentur per omnia, quæ *Jobus* locutus: alterum, quod vicissim non omnia damnentur, quæ *Socii* dixerunt. Status *Quæstionis* respicitur. Hic longe gravius errarunt *Socii*, quam *Jobus*; & licet turpissime errarint, tamen alia circa hæc *Quæstionem* multa locuti sunt optima, imo *Canonica* &c. Cl. *Cler.* monet, *Dicta* *Jobi* ad tria *Capita* redire. Primum, quod innocentem se tetenderat: id verum fuisse. Secundum, *Deum* sæpe bonos miseros esse, & malos florere, pati: id item negari non posse. Tertium, quamvis se a *Deo* male habitum sentiret, liberationem tamen ex his calamitatibus expectasse juxta *Cap. 19: 25. 26. 27.* *Polterius* *Hypothesein* datum. Gravissime hæc in partem peccat *Explicatio* *Gall.* *Systemati* *Mystico* hinc præsidium & robur additura scilicet. En *judicium* præcisum, & omni exceptione majus. Omnes sermones *Amicorum* damnantur. Omnes item *Viri Sancti* sermones approbantur. *Deus* ipse pronunciat. Ad eam sententiam omnes nostræ *hæsitaciones* perplexæ super multis *Jobi* verbis evanescent necesse est. Inde necuntur quatuor sequelæ.

2. Nihil non exactissimum, & justissimum, in dictis Jobi; in iisque nullum excessum admittendum: quum nulla pars verbi Divini solemnius approbata sit. 3. Verissimam esse explicationem V. 3. datam de verbis Jobi non intellectis: nempe propter sensum Propheticum; quem ne ipse quidem satis assecutus fuerit &c. c. Ei tamen deinceps mysteria istæ plenius patuisse; ideoque nihil ab Ipso in verbis mutatum molliumve &c. d. Inexcusabilem ergo fore, qui verba Jobi excusare, aut emollire, studeret: & non potius exactissimam, & justissimam, eorundem vim, quæretet in sublimiore illo adspectu, qui in Antitypo expletur &c. &c. Ad hæc multa haberem. Dicam tantum, qui minimum obtinere cupit, omnia perdere solere; & eo ipso Explicationes hæc novas minime justas, atque exactas, quod tam justam, exactamque, normam sibi in iis observandam esse, semel decrevisset Auctor Eruditus. Illud נכונה rectum, quod Jobo hic attribuitur, non pugnat cum excessu, in quem eum durante certamine implicitum, evidentius, quam ut probari debeat. Lubentissime tamen agnosceamus, etiam hujus potestate vocabuli, meliori omnia sensu a Jobo dicta, non solum quam vel Tresviri, vel ipse Elibanus, tunc temporis, automabant, sed etiam quam plerique Interpretes hodieum agnosceant. Id sæpissime a nobis ostensum, quum Blasphemiam ab ore æque, atque a Corde, Jobi, ubique removere conati fuimus. Potissimum tamen hoc נכונה Rectum, firmumque, ad statum Controversiæ revocare res & ratio jubent. Rectissimum sane erat, quod se Innocentem, gravibusque criminibus immunem, defendisset. Rectissimum, quod plagas hæc gravissimas contra culpam ergo sibi inflictas tetendisset. Rectissimum, quod Providentiam ad nostras leges ire negasset. Rectissimum, quod malis in hac vita plerumque bona, bonis mala multa evenire, iurasset. Rectissimum, quod quantumvis Iratum sibi Numen crederet, atque ab eo gravissimam sibi injuriam fieri, mente per tristitiam absorpta, & confecta, penitus imbibisset, Ejus tamen religiosum metum, quin tenerimum amorem, constantissime retinuerit, atque in acerbissimis quoque querelis utriusque principii illustria documenta præbuerit. Rectissimum postremo, quod Tentari non auscultaverit, ignita sua tela procul

dubio in Nostrum dies noctesque intorquenti, ut eum ad Apostasiam impelleret; sed se innocentem sub plagis hæc atrocissimis immerito servientis Numinis exspirare malle ostenderit, quam fidem prodere, aut conscientiam admittis falsis principiis contaminare. Hæc, & alia plura, qui perpenderit, non quæret sane, quo titulo Jobus נכונה rectum de Deo differuisse pronuncietur, quamvis modum, & modestiam, in querelis contra Deum movendis, ac potissimum in provocationibus illis audacissimis, egressus fuisse reperitur. Quid interim, si & hoc נכונה Rectum, & certo sensu, justum, piisque, fuisse pervincam? Sentio quid dicam: nec dixisse pœnitet. Non a tribus Sociis solum, sed & ab Elibano, Dei Majestatem mixuisse, quin proterve, contumaciterque, in eam insurrexisset judicatus fuit Noster, quum ad contestationes de innocentia adjunxisset illas provocationes, quibus se vel sub Dei oculis, quin telis, Justitiam suam defensorum, & evicturum, animose tendebat. Hoc sine blasphemie nota ne nunc quidem multi Nostrorum dimittunt. Quanto minus Tresviri, vel Elibanus, transiniserit? Atqui non fuit blasphemum; non fuit ex contumacia profectum, quicquid hujus animositatis: sed ex Conscientiæ puritate, firmitate, rectitudine exaggeratissima, quæ Deum Testem, quin Judicem, adeo non reformidaret, ut quoque ad congressum, Judiciumque, cum Deo venire quantocumque postularet. Relege Caput 31. quod totum huc collineat: nec distebere hac quoque in parte נכונה bonam, rectamque, causam, Nostro adfuisse, licet in circumstantiis ulterius evectus fuerit, quam modestia, & prudentia, paterentur. Restat, septimo, ut verbulo expediamus rationem silentii de Elibano acti; qui hoc ita exitu nec colaudetur, nec castigetur. In malum id interpretati Veteres fere, iniquius, ut supra visum, de eo judicantes. Iis subscribere Codurcus rigidius, de Pined. & Vavass. mitius: Explicat. Gall. omnium acerbissime; quippe quæ eum faciat Typum eorum quibus nulla fors in hereditate Cælesti, ac præsertim Judæorum, qui in Christum contumaces, ac rebelles, exclusivæ ab ejus potentissima intercessione, æternum perirent. Contraria omnia tenent plerique, & quidem diverso gradu. Merc. censet Nul-

8 Nunc ergo, capite vobis septem juvencos, & septem arietes, & ite ad servum meum Jobum, & offerte holocaustum pro vobis; & Jobus, servus meus, intercedet pro vobis: quoniam profecto faciem ejus accipiam, ut non exequar vobiscum stultitiam; quoniam non locuti estis de me rectum, ut servus meus Jobus.

9 Et וילכו 9

la in re culpam Eliphazum, quod Jobum non amarulento animo inspectatus esset, ut iras reliqui, sed potius consolari studuisset, tantum ei obijciendo, quod pro Deo sese justificasset, etsi nonnulla interim aspera in Jobum jactaverit &c. &c. Ulterius progreditur Cl. Schmil. Recte illum de Deo contra Jobum locutum colligens; ideoque omnia ejus verba in bonum interpretanda: nec assentiendum Mercero, aliisque, nimis aspera sepe ei excidisse volentibus. Quid hac de re statuendum videatur, supra satis discussum. Inde conficimus jam, Eliphazum, pro Oeconomia hujus Libri, nec increpari debuisse, quippe qui moderate, & prudenter, disputasset; nec tamen magnopere laudari potuisse, quatenus a vero statu Quaestionis aberrasset & Ipse, pro certo supponens plagas hasce Jobo non plane immerenti impositas, sed signa fuisse irae, & indignationis Divinae: ut a superbia, aliisque occultis vitiis, ad sinceriores, & solidiores, proficeret pietatem. Eum tunc temporis aliter judicare non potuisse, supra sapienter insinuatum: ac proinde non est, quod hisce ulterius immoremur.

Vers. 8. Stupenda conversio rerum. Ille ab Amicis traductus, & absque misericordia condemnatus pro capite scelerato, quod ita, dixaque, caelestes, summo suo merito excidissent, non tantum publice declaratur Justus, Pius, Religiosus, Deo gratus, filiusque, servus; titulo ter, quaterque, repetito; verum etiam Precator, Intercessorque, constituitur, cujus auctoritate, & gratia, demum, gratiam, veniamque, Numinis, in Jobo laxo laxi, impetrat. p. illent Amuli. Nunc ergo sumite vobis septem juvencos &c. & ite ad servum meum Jobum &c. Quot verba, tot fulmina

8 ועתה קחוי לכם שבעה יפריס ושבעה אלים ולכו אל עבדי איוב והעליתם עולה בערכם ואיוב עבדי יתפלל עליכם כי אם יפניו איש לבלתי עשות עמכם נבלה כי לא רברתם אלי נכונה כעבדי איוב:

9 וילכו 9

ad arrogans illud & Cenforium supercilium Eliphazi, Sociorumque, retinendum. Quot verba, tot lumina, ad gloriam Jobi in supremum culmen vehendam. Confusio fratrum Josephi tanta non fuit, quanta horum Triumvitorum, quum ad Jobi pedes se abicere coguntur; eumque Pontificem suum salutare, ad pnam stultitiae, quum flagitii, intercessione ejus evadendam. Non intillam nunc in ea, quae Cerimonias, Antiquitatem, Characterem temporis ante Legem, spectant. Hae alteri occasione seponuntur. Circa אם כי paucis monebo, nimis tenuis esse Merceri, aliorumque, sed; propius accedere ejusdem Enimvero. Eodem redit Cocceji, At enim. Subtiliuscule Schmil. distinguit, Quia si facies ejus, nempe adit, suscipiam, accipiam: ut sit concisa locutio, in aliis Linguis non ita imitabilis. Ellipsin sub אם ואת indicavimus supra Cap. 21: 4. & alibi. Hic ea non adeo commoda, nec divelli se patiuntur פניו איש, secundum formulam solennem accipere vultum alicujus, quae hic valet honorare, singulari favore, ac honore, prosequi, nihil eorum quae petierit negando. Omnino tenuerim, quod Doct. Belg. habent, Nam profecto faciem ejus accipiam, quo minus faciam vobis secundum stultitiam vestram. אם ab אמת veritas hanc vim induisse creditur. Analogiae magis obtemperabitur, si ab אם אים intendit, pro certo destinavit, derivetur. עשות נבלה stulte agere, exponi, idque iterum, stultos tractare

9 וילכו אליפו החימי ובלרר
 השוחי צפר הנעמתי ויעשו כאשר
 דבר אליהם יהוה וישא יהוה את-
 פני איוב :

9 Et iverunt Eliphazus Thema-
 nita, & Bildadus Suchita, Tsopha-
 rus Naamatita; & fecerunt quem-
 admodum locutus erat ad eos Je-
 hova; & accepit Jehova faciem
 Jobi.

10 ויהוה

10 Et

*etare pro stultitia, haud probem. Mercerus in-
 concinnitatem auxit; Intellige, ne quid vobiscum
 stulti agam i. e. ne quid vobiscum agam quo
 vestram stultitiam puniam; quod vos forsitan mi-
 hi stultitiae duceretis; cum studio mei ita Jobum
 fueritis persecuti. Jam mallem Hebrais sub-
 scripserit Egregius Commentator, danti-
 bus; ne vos adficiam ignominia. Sic multi
 cum iis, inter quos & Grot. explicans poenam
 aliquam prodigiosam. Consimiliter Codurc.*

hic portentum, poenam horrendam, sona-
 re ait: nec alienus ab hoc sensu Cocc. ad-
 dens, *ne publicem vestram turpitudinem, ac
 dedecus. Pedem tamen figit in optimo, Ne
 vobiscum faciam quod meretur vestra stultitia.*

משפט נבלה *Judicium flagitiosae à πορνείας.*

*Schmid. Cler. alii, cum Belg. nostris, inse-
 runt ב, quod ut non repudio, ita Cocceji
 posterius illud elegantius judico, & signatius.
 Etiam sic Formula poenam aliquam ignominio-
 sam, in publico insurgendam, ad terrorem, &
 exemplum, adferet: inculcans simul, gravissi-
 mi Criminis, atque adeo flagitii, sese al-
 ligasse superciliosos illos Centores, qui sub
 specioso pretextu Religionis, & Cause Dei, tam
 superbe simul, & acerbe, vel guttulam so-
 latii urentissimis Amici doloribus inspergere
 negassent; quin vulnera ejus venenata, &
 identidem inflammare, non dubitassent. Calvin.
 Conc. CLVIII. statuisse videtur hos Tresvi-
 ros cum omni illo paratu Zeli, Virtutis, &
 Sapientiae, adhuc alienos fuisse a Gratia Dei,
 & viva fidei Radice. Idem judicium Veterum.
 Hoc alibi sub examen mittendum.*

*Vers. 9. Pulchra observatio Cl. Cocceji,
 illud, Accepitque Dominus faciem Jobi, forte
 ita dictum, ut illo orante eorum sacrificia e caelo
 accensa fuerint. Aliquod certe signum visibili-
 le, ac pignus quasi, potentiae illius, & grati-
 ae Jobae, qua tanquam Pontifex Maximus*

praepolleret apud Deum, editum fuisse, plus
 quam verisimile. Confer lis Cap. 22: 26-30.
 ubi Eliphazum hæc ipsa quasi prophetantem
 vidimus, ignarum sane ea in se, sociosque,
 primum complementum natura. Hic vero
 major adhuc subnascitur *Quaestio*, qua ratio-
 ne solemnia hæc Sacrificia, in publico haud
 dubie peracta, obiri potuerint a *Jobo*, nec-
 dum, ut videtur, a *plagis suis curato*, atque
in integrum restituto. Variant calculi circa
 tempus, & modum, hujus curationis. *Pri-
 ma* est sententia *Græcorum*, qui ferme tenent,
 ad *primam agnitionem culpæ* Nostro *sanitatem*
 per *Miraculum rediisse*; atque ita Eum cum *me-
 dicina ulcerum, præmium patientiæ, & coronam
 Justitiæ*, ante finitum confessum reportasse.
 Fontem erroris terigimus ad *Cap. 40: 3. 4.*
ex LXX. Secunda opinio fert, Sanationem mir-
 aculose *contigisse ad alteram confessionem*, au-
 te quam Amici compellarentur, atque hunc
*precatorem suum sumere juberentur. Terti-
 o* a plerisque *Latinorum* supponitur, post *sacri-
 ficationem, & intercessionem* demum, vel po-
 tius *operatione* illa cum maxime vigente, *Jo-
 bum* cumulatifsimæ pietatis, & caritatis, præ-
 mium hocce præsentissimum tulisse. Elicitur
 ex *Vs. seq. & speciosis rationibus* instrui po-
 test: sed demonstratio abest. *Quarta* denique
 est cogitatio *Erad. de Pined.* post solemnia
 hæc peracta, quin & post ea quæ *Vs. 11.*
 narrantur, de *condolentia & consolatione* genti-
 lium, & familiarium, ad ædes ejus confluen-
 tium, & munuscula ferentium, ut collata
 stipe inopiam sublevarent, Nostrium morbo
 liberatum fuisse, & quidem temporis momen-
 to, ut Divinum opus, auxiliumque, eluce-
 ret; & fortissimo Athletæ Coronam jam tan-
 dem, exantlatis omnibus laboribus, e Cælo
 imponi appareret. Hanc sententiam octo ra-
 tionibus adstruere conatur; quibus coloris
 quidem plus, minusve, sed eversionis parum.
 Eas *Bolduc.* refutat, ut suam stabiliret opi-
 nio.

10 Et reduxit Jehova abductio-
nem Jobi, quum intercessisset pro
Amico suo; & auxit Jehova om-
nia quae fuerant Jobo in duplum.

11 Et

10 ויהוה שב את־שבות איוֹב
בהתפללו בעד רעהו ויסף יהוה
את־כל־אשר לאיוֹב למשנה:
11 ויבאו

nionem, qua, haud secus ac si praesens inter-
fuisset, ordinem rei gestae, & tempus cura-
tionis, sic figit, finitque. *Primo*, cessante
Dei alloquio e turbine, in attonitum stupo-
rem omnes fuisse defixos, quem ineffabilis
consolatio consequuta sit; quod Deus ipse
tam implicatam litem explicuisset, & termi-
nasset. *Secundo*, pro summa mentibus om-
nium indita caritate, & laetitia, tres Amicos
veniam humiliter a *Jobo* petiisse, quam con-
secuta perfecta mox reconciliatio, non sine
lacrymis &c. *Tertio*, cum *Jobo* eisdem con-
venisse, atque ex ejus decreto constituisse,
qua die solempne sacrificium fieret &c. *Quar-
to*, postquam a *Jobo* digressi essent, eum pau-
latim vires corporis, & tandem, intra paucos
dies, integram recuperasse sanitatem. *Quinto*,
quum perfecte sanatus esset, *Jobum* mox *spatio*
septem dierum, ut moris erat, egisse *peni-
tentiam in cinere & pulvere*, ex voto *Vj. 6*
adhibita frequenti, ferventique, oratione, ut
se ad solempne sacrificium praepararet. *Sexto*
denique *Eliphazum sociosque ad Jobum* re-
gressos cum suis victimis, magna pom-
pa, & solennitate, imperata fecisse, atque
rem Divinam administrante *Nostro*, jam
perfanato, ac vegeto, expiatis discessisse.
Haec non male quidem digesta; sed hoc or-
dine gesta, silente Sacro Scriptore, adfir-
mari nequit. Et alia de suo huc asluit fœ-
cundum in talia ingenium, quae parum mo-
ramur.

Vers. 10. Hinc demum *instaurationem* tum
reliquarum rerum, tum *sanitatis* quoque, or-
ditur *Merc.* observans *calamitatem Viri in*
quatuor constituisse: *infirmirate corporis, jactu-
ra facultatum, amissione liberorum, derelictio-
ne amicorum, & contemtu*: atque omnia hæc,
in laetius conversa, sub formula *שב שבות*
reduxit captivitatem contineri. Addit, *capti-
vitat* figuram eo pertinere, quod *in manum*
Satane quasi traditus fuisset, atque *sub malis,*
plagisque, ab eo immissis, constrictus teneretur,

donec eum Dominus solvisset, atque in integrum re-
stituisset. Sic *בהתפללו* esset, *Quum, postquam,*
orasset &c. atque *novum* hoc *specimen consum-*
matissima virtutis praebuisset. At Cl. Schmid.
vix sibi persuadere se posse ait, quin Jobus jam
sanatus fuerit, antequam oraret, & solempniter
sacrificaret, pro Amicis. Excludit ergo ab hac
formula *curationem corporis*, excludit item
restitutionem bonorum, de qua mox: & *Capti-*
vitatem hanc restringit ad *desertionem*, & *so-*
litudinem, in qua *Noster quasi captivus aliquis*
seclerit: per sacrificiationem hanc solempnem ei re-
stituta apud omnes auctoritate, & finita velut
illa captivitate. Subtilius: ut & alterum hoc
aliorum, supra tactum, quod *inter orandum*
miraculose *sanitas corpori* hactenus *ulcero-*
so, & tabido, redierit, in testimonium pu-
blicum exauditionis. Utraque opinio exigit,
ut reddatur, *interea dum oraret, vel, per hoc*
quod oravit pro socio suo: nempe Eliphazo, ut
signifero, cum suis. Possis & *collective* vocem
capere: nam quod nonnulli *pluralem* velint,
pro *רעהו*, minus suave, nec satis *Analo-*
gum. Mihi *Jobum* ante hanc *sacrificiationem*
solempnem omnem vigorem, ut mentis, ita & cor-
poris, recuperasse, non adeo verisimile vide-
tur. Per *Miraculum*, interea dum *rei Divi-*
nae vacaret, & Cerimonii hisce *praesideret, sa-*
nitatem ei effloruisse, & quandam quasi *re-*
surrectionem e mortuis momento factam;
speciosius, quam solidius, dici putem. Simp-
licitati narrationis, & rei, magis convenit,
ut teneamus, post apparitionem Numinis, &
triumphum veritatis, tranquillata mente *Jobi,*
& serenitate intus ei reddita, corpus quoque
sensim ac suaviter, sedata vi morborum, con-
valuisse, atque ad pristinum vigorem emer-
gere coepisse. Interea temporis *sacrificatioem*
solempniter, adhuc languente quidem nonni-
hil corpufculo *Viri, animo tamen jam su-*
pra omnein miseriam, quin supra hominem,
exaggerato, & nil nisi caelestia spirante. Ar-
gumento fuit, sincera illa deprecatio, & in-
ter-

II ויבאו אליו כל-אחיו וכל-
 וכל-אחיתיו וכל-ירעיו לפנים ויאכלו
 עמו לחם בביתו ויגדו לו- וינחמו
 אתו על כל-הרעה אשר-הביא יהוה
 עליו ויהנו-לו איש קשיטה אחת
 ואיש נזם זהב אחר :
 12 ויהוה

II Et venerunt ad eum omnes fra-
 tres ejus, & omnes sorores ejus, & qui
 ipsum cognoverant antea; & comedere-
 runt cum eo panem in domo ejus, &
 condolentes ei consolati sunt eum su-
 per omni malo, quod Jehova adduxe-
 rat in eum; & dederunt ei quisque Sta-
 terem unum, & unum aureum monile.

12 Et

tercessio, qua pro Æmulis, & tantum non
 hostibus, pacem, veniamque, Numinis
 poscere non dubitavit. Ea præsentissimo
 pignore ignis e cælo lapsi, ut plausi-
 bile, obliquata, atque Viri tum *Justi-
 tia*, tum *gratia*, qua apud Deum valeret,
 in omnium oculis, mentibusque, defixa, par-
 erat ut *longa ejus captivitas*, id est *calamitas*,
solveretur, & cum reliquiis malorum, & mor-
 borum, in corpore, vulnera quoque fortuna,
 & familia, sanarentur, resque collapse tanti viri
 in majus, latiusque, resurgerent. Prius venu-
 stissime complexus Sacer Scriptor sub formu-
 la, *Reduxit Dominus captivitatem*, sive *abdu-
 ctionem Jobi*. Posterius expressum *adjectione*
in duplum. In priori phrasi prodigiose nuga-
 tus *Nachmanides*, quum eadem illa quæ rap-
 ta, & abacta, fuerant per *Sabeos* &c. *reducta*
 contendit; quum omnia illa *damna* nil aliud
 fuisse quam *præstigias Satane* &c. &c. Nun-
 quam suspicatus fuisset simile quid *Cl. Cle-
 rico* placere potuisse. *Videntur*, inquit, *omni-
 nino intelligi pecudes, quas abegerant grassatores*
Cap. 1: 15. 17. quibus addi etiam possint scrvi
simul abducti, quamvis non memorentur. Alia
*que hic habent interpretes, sunt contorta. Quo-
 modo autem Latrones prædam restituere coacti*
*sint, non liquet: nec in ejusmodi re conicere li-
 bet, aut licet. Atqui hæc ipsa torta, & tra-
 cta, contra rem simul, & naturam Linguae,*
quæ in reducta abductione nihil aliud spectat
quam instaurationem fortunarum collapsarum,
& hac illuc dissipatarum. Vide Jer. 30: 18.
Pf. 14: 7. & 85: 2. Domus ruinam excitare,
& Fortunas disjectas colligere qui apud Latinum
Auctorem de iisdem numero rebus, nescio
*unde reuictis, interpretari vellet, quid tan-
 dem in Literis hisce valere censeretur?*

Verf. 11. Redivivæ gloriæ, felicitatis, &

fortunæ, principia, atque incrementa, exponun-
 tur. Verissime dixit *Philosophus, Florentes*
*Amicorum turba circumsedet, circa adstrictos in-
 gens solitudo est.* Hoc *Noster*, si quisquam,
 expertus, inter calamitates suas non ultimo
 loco posuerat *Cap. 19: 13. 14.* Merito proinde
 ut primordium resurgentis *Domus* memora-
 tur *confluxus propinquorum, & familiarium,*
 partim ad *condolendum*, de *præteritis*, partim ad
congratulandum, atque *Natalitia* velut *Viri e*
*sepulcro retracti, muneribus, & donariis, ho-
 nestandum.* Hic vero non unus exoritur scrupu-
 lus. Disputatur *primo* circa officium *con-
 dolendi, & consolandi*, quod sane tum ferum,
 tum male locatum, videri queat. Hoc *Cl.*
Spanhemio ansam dedit inducendi *ὕπερολογίω*,
 ante restitutionem *hoc συμπάθειαι* & *consolatio-
 nis* debitum præstitum statuenti. Adfert ratio-
 nes. 1. *Non probabile id officii plane intermis-
 sum erga tantum virum tantis in malis constitu-
 tum &c.* 2. *Verba ניר & נחם non esse gra-
 tulantium, ut imperite hic nonnulli vellent, sed*
condolentium ac stupentium, ut Cap. 2: 11.
Accessisse 3. hos propinquos dici, quum adhuc
recens erat fama malorum Divinitus immissorum;
saltem id ex textu Græco colligi &c. 4. *Il-
 lud de pane, vel cibo, cum eo sumto, omnino ad*
consolationis officium spectare, non gratulationis.
*Veteres enim cum adstrictis epulari solitos testan-
 de συμπάθεια Jer. 17: 7. & Ezech. 24 17.*
Non quod cum Jobo epulati sint in ipsi malorum
exordio, sed tamen antequam eluctatus esset &c.

Verbum ויבאו 5. propterea reddendam potius,
 venerant autem &c. Nonquam Vir Magnus
 tam infirmis præsidiiis nixam ad civitatem ὑπερο-
 λογίω, cui hic profecto, quod confidentissi-
 me adfirmare licet, nihil loci, si per com-
 99 99 99 9 2 men-

mentationem perpetuam ad hunc contextum descendisset. Nunc separatam tractans quaestionem, & magis spectans quid decuisset propinquos *Jobi*, quam quid ipse *Jobus* eos fecisse dicat *Cap. 19. pudori* quidem eorum consuluit, sed *honori* non litavit nostri *Jobi*; cui & hoc Divinitus datum, ut gratiam, amicitiamque, Ejus studioissime iterum ambire coacti fuerint ignavi illi desertores, qui Eum in miseris jacentem ne aspicerent quidem dignati fuerant. Sed *gratulatio*, inquit, cum *condolentia* parum consistit, & *pudore summo suffundi* debuissent hi *gratulatores*, si nullum *superbiae officium praecessisset*. Recte vero: & hoc ipsum ad gloriam *Jobi* augendam requirebatur, ut qui congratulatum venirent, simul culpam quodammodo deprecari cogentur, & non sine confusione lætitiæ suam significare, ac commoustrare, possent. Inestas, *lætitiæ*, & *dolorem*, cum *gestu lugentium* in η expresso, secum parum convenire, ac præsertim *luctum* illum cum *solemni gratulatione* non consistere. Quidni? nam vel ex *Hypothesi* eorum, qui *Jobum* jam concipiunt mente simul & corpore *vegetissimum*, quin subito; & per miraculum, *Divitem*, vultus *condolentium*, & *præterea mala* nunc saltem *complorantium*, hosce propinquos, & familiares, non dedecuisse. Sed *Cl. Spanhemii* calculus alter pōitus; supponit enim, quod libenter admittimus, *munera a gratulantibus oblata in subsidium*, solatiumque *inspie presentis*. Non potuerunt ergo non *caput movere ad instar lugentium*, dum gratarentur maximo viro *rum discussis jam nubes*, & *spem lætæ restitutionis e Cælo serenato adfulgentem*, quod tam atrocibus malis simul, & *calumniis*, probatissima ejus virtus tam diu subjacuisse; atque etiamnum *Domus & Familia*, ante tot *Liberis*, tot opibus, florens, desolata jaceret. Sic desimus ad *alterum* scrupulum, qui moveri solet, quem in finem hæc *donaria* fuerint collata, num ut *pignora* *venerationis*, & *amicitiæ reintegrata*, ritu *congrulantium*; an ut *collationes in remedium egestatis*, & *influxationem rerum collapsuram*. Posterius indubitatum censet π *Spanhemius*, merito spernens opinionem quorundam, qui fingunt jam tum *Duplum* Nostro *restitutum fuisse*, Eumque *hisce munusculis parum indignisse*. Ex *Jarchio* adduxit & *Merc.* *Jobum* non ita ad *inopiam fuisse reductum*, ut vulgo putatur: *amissa* qui-

dem *pecora*, & *bona quæ in agris*; sed *nummorum, reliquiarumque facultatum*, non memorari *justuram*. Hinc ipse in eam sententiam proclivior, quæ *congratulationum*, & *amicitiæ renovantium*, hæc facit *donaria*; prout sæpe *Divitis* munera deferri solent, non tam *abditantium*, quam ad *demerendum*. Subdit tamen, *utrumque in Jobo fieri potuisse: nec rem fuisse exiguae tot oves, totque munita auræ, a tanto numero copiatorum, & amicorum, quanto vir toto oriente Celeberrimas arte gavisus fuisse videtur, uni donata*. Ego quod de extrema illa egestate *Jobi* traditur, quæ ne remediis quidem, ad ulcera sananda, *remediis par fuerit*, idque genus alias paratrapædiationes, suis auctoribus facile relinquo: nec tamen arcas ei auro argenteoque refertas, cum *Rabbinis*, dederim. Agnosco in muneribus liberali manu collatis, solatium, & subsidium, rei collapsæ: nec tamen dubitans quin *donaria* hæc simul *venerationis* fuerint *pignora*, quin *Honoraria* quædam, miro consensu soluta, ad culpam *proditi officii* quodammodo *expiandam*, & *fideliis obsequium communi tessera obsignandum*. Certe horum *donorum* similis *materia*, & *forma*, in quam ab omnibus conspiratum, aliquid *Symbolici*, ex more *Orientalium*, præ se fert; & si nihil aliud quam egentem sublevare voluisset officiosi multitudo, vix credibile est, tantam paritatem muneris obtenturam fuisse: quomodo varietas gratior venire potuisset, & necessitas varietatem potius postularet. Discutiendus hic porro tertius scrupulus, quid vocabulo

η designetur, nam de η satis convenit esse *Monile*, vel *fronti*, vel *auribus*, *appensum*. De altero illo triplex tenet sententia. Prima *Veterum*, qui magno concentu tum hic tum *Gen. 33: 19.* ac *Jos. 24: 32. ovem*, vel *agnam* feminam, reddidere. Altera *Rabbinorum*, quos flos honoris nostrorum Interpretum secuti, adferens *Nummum*, & quidem *signatum nota pecudis*; uti *pecuniam* a *pecude* nomen invenisse, nemini non dictum: & *Boves*, atque alia *bestiarum* nomina, ad *nummos* ob *figuram* iis impressam translata. Tertia *Bocharti*, item tantis pro genere *nummi*, non tamen a *notu incusa* sic vocati, sed a *Radice* η *Verus suis*; unde *probae monete*

hæc appellatio fluxerit, sive *materiæ* ratione, sive *ponderis*. Hanc opinionem sex argumen-

tit instruxit Vir Summus *Hierog. Part. I. p. 433. & seq. 1.* Quod nuspiam, ubi de ovium pastu, proventu, immolatione, agatur, hæc vox compareat: ut nec in *Dial.* eanotio uspiam. 2. Apud *Talmud.* esse speciem nummi. 3. A *Chald.* קשט *verus, sincerus,* proprie *Ep. theton moneta jace- ræ* videri. 4. Non verisimile solas agnas, quas *term. sem.* adferret, vel a *Jacobo datus pro agri pretio,* vel *Jobo donatas.* 5. *Jacobi avo desisse res rebus permutari.* 6. Emptionem istam *Jacobi, argento factam: AEl. 7: 16.* In medio interim p. 437. relinquit, cujus fuerit valoris. Rejicit tantum *Rabbinos,* qui *Obolum* minutum induxere: & ex *LXX. πῶν* pro ἀπῶν substituentis, proclivior est ad *Minam,* quæ duas argenti libras cum semisse explet: rem ipsam aliis discutiendam remittit; sentiens, credo, *Minas* nimis gravem summam confecturas *Gen. 33: 19.* Et huic de *Minis,* & alteri de *Obelo,* sententiæ, sese opposuit *Celeb. Spanhem. Tom. III. p. 84. & seq. indubie veritatis* pronuncians Veterum versionem, atque rationibus *Bocharti* destructis, *Agna* potestatem septem argumentis adituens 1. *Orientalis omnes, Chald. Syrum, Arabem, Persam, Samarit. cum LXX. reliquisque Græcis, nec non Vulg.* hinc stare. 2. Eandem vim agnoscere & eos omnes, qui *Nummum Ovis* figura signatum intelligunt. Hanc propriam diserte itatuisse *Hotting. primum dubitare ausum Bochartum &c.* 3. *Absurdum esse cum Rabbin.* de *Obolo* cogitare, minuto nimis nummo, quam ut vel hic, vel in *emtionem Agri,* locum invenire queat. 4. *Minam* quam *Boch.* inducit, nimium contra pondus efficere. 5. *Jobi* ætate signatos jam tum nummos obtinuisse in *Chaldaea & Arabia,* dicere, quam probare, facilius. 6. *Notum,* opes & facultates tunc potissimum constituisse in pecudibus, extra, monilibus, annulis &c. intra aedas. Hinc. 7. luce clarius, ut נזם armillata, vel incaurem auream, ita קשט pecudem sonare, non obolum vilissimum. Si posterius tantum in Quæstione esset, quid probabilius, minutissimum obolum denotari, an ovem, vel agnam, liquida forent omnia. Ut res nunc se habet, ad indubiam veritatem necdum eam perductam video. Quinque priora argumenta numerum faciunt, non pondus. Duo posteriora valde speciosa: sed rem decidere non apta, si quis *Ovis* notatione in dubium vocata, quod legitime fieri

posse censeo, tetenderit קשט nummum quendam majorem fuisse, vel massulam auri potius, sic dictam, a justissimo pondere, ad quod exigi soletet. Ut quid sentiam, tandem exproniam, *Ovis* sive jam major, sive zennella, nihil habet, quo nitatur, præter Veterum consensum; quem tamen turbant nonnihil *Jonath. & Paraphr. Hierosol.* qui in *Genesi* מרגלית margaritas dedere, a קשט *Chald. ornatus.* Quod in *Orientalium* interpretum autoritatem nominatim insultat *Cl. Spanh.* quasi illis saltem fides hac in parte major exceptione, factum nollem; nam nullis minor forte accuratio. Non etiam levissimum argumentum dici, quo *Boch.* primam suam rationem adstrinxit, quod nullum in vicinis *Linguis Chald. Syriac. Arab. Æthiop. Samar.* illius notionis vestigium compareat. Est multo gravissimum; tantique ponderis, ut si *Ovis* significatio ex *Dialecto* vel *Aramæa,* vel *Arabica,* &c. sub *Radice קשט* fisti queat, in ea tuto quiesci autemem: sin minus, dubiam, & ntuiam, eandem semper manseram, pro captuque, aut arbitrio, cujusque fluctuat-uram. Si *Thema קשט,* cujus derivatum *Koschet* bis occurrit pro *Veritate Ps. 60: 6. & Prov. 22: 21.* exploratius fuisset quoad *Originem,* transactum, credo, fuisset. Eam ex *Camuso* sic recludo: القسط العدل والحصّة والنصيب ومكبال يسع نصف صاع وقد يتوضا فيه والحصّة من الشبي والمقدار والرزق والميزان Forma קשט exprimit rectitudinem, & justitiam exactam: item portionem & sortem: nec non mensuram dimidium satum capientem, quæ Sacra lotioni adhibetur: porro legitima pars rei cujuscumque, & justa quantitas, & demensum, & libra, sive statera. In *Guzbario* adhuc clarius primaria vis ponitur in rectitudine pedis, nulla curvatura flexi. Hinc notiones omnes dimanarunt; inter quas illa *Libra,* vel statera

12 Et Jehova benedixit extremo Jobi, præ principio ejus; & fuerunt ei quater decies mille oves, & sexies mille cameli, & mille juga boum, & mille asinæ.

13 Et fuere illi septem filii, & tres filia.

14 Et ויקרא

teræ, convenit cum שקל libavit, unde Siclo nomen impositum: ut *quantitas justa ad numerumve, vel pondus exacta*, conferri posset cum מנה Mina, vel *certa siclorum portione*. Tale quid sub nostro קשיטה contentum, form. part. Pebil, quamvis summa ipsa necdum finiri queat, omnino autumem. Quod porro attinet ad Symbolicam vim, quam communes hæc tessera Fidei, & Amicitia, ab omnibus una quasi manu, voce, mente, oblatæ, videntur exeruisse; nimis argutum, quod Allegorici lusierint in Ovibus ad Pastorem redeuntibus, cum summa auscultatione, & obedientia. Magis placeret Cl. Spanhemii illud, Oves incrementum fortunæ in pecore, Inaures ejusdem instaurationem in ornamentis, cimeliisque, signasse. Nos massulam auri ad stateram exacti, capimus pro Symbolo Virtutis & Fidei, quæ instar auri e Fornace emicuisset: atque monilia aurea referimus ad ornamenta honoris & gloriæ, quibus præfulgere meruisset fortissimus miseriarum Victor.

Vers. 12. Nihil hic, quod lucem postulet. Ostenditur, ut Vj. 10. dictum erat, eo tandem crevisse Fortunas instaurationes Jobi, non simul, & semel, sed successione annorum, ut opulentiam Viri vere conduplicatam singulari Dei providentia, atque benedictione, agnoscerent & admirarentur omnes. Illuc manifesto ducunt postrema Jobi benedictionibus aucti, & cumulata, præ primis: ut vel hiuc meliora sapere debuissent, qui omnem hancce abundantiam uno quali momento per miraculum, vel miraculorum potius congeriem, venisse volunt.

Vers. 13. Supra modum ineptus Nachmanges, quum ex נ in שבענה elicit Nostro

12 ויהוה ברך את-אחרית איוב מראשיתו ויהי-לו ארבעה עשר אלף צאן וששת אלפים גמלים ואלף צמר בקר ואלף אתונות :

13 ויהי-לו שבענה בנים ושלוש בנות :

eosdem, quos ante habuerat, liberos restitutos; qui non occiderint, sed occidisse crediti fuerint, *Satana præstigias oculis objiciente*. Paradoxe Tertullian. de Patient. Cap. 14. Liberos restitutos negat, orbitatem voluntariam ideo sustinuisse Nostrium tendens, ne sine aliqua patientia videret. Errorem inde natum suspicatur Pamel. quod mutilato codice usus fuerit. Spanhem. suspicatur Eum hæc interpretatum de prioribus liberis, q. d. textus, fuerant autem Jobo septem filii &c. Dicerem potius cum de Pined. & Rigalt. eum loqui de orbitate eorum quos amiserat. Patet ex adjecta ratione: Maluit in illo Die reddi. Tantum gaudii, securus de Domino, distulit. Si eos recepisset nempe, Familia quoque conduplicata fuisset. Ostendit tamen nonnihil, Et si filios quoque restitui voluisset, pater iterum vocaretur: quamvis nomen utcumque solvi posset. Non duplicatæ proli rationes autem hæc edit Cl. Spanhem. 1. Uxorem eandem vix tot liberis parturiendis suffecturam fuisse. 2. Vix numerosiorem prolem vel ad parentum felicitatem, vel ad incrementum posteritatis, desiderari, &c. 3. Si dupl. auctus fuisset numerus liberorum, eo ipso vix opes Jobi videri potuisse duplicatas, quæ tot in partes dividi debuissent &c. 4. Nec alienam rationem Gregor. Philip. Bedæ, aliorumque, mortuus apud Deum vivere censeri. Huc aperte collineabat Tertull. Scite Augustin. Ep. 140. Commentata est resurrectionis fides. Nam filii non dupli, sed totidem, redditi, etiam illos, quos amiserat, resurrecturos significat. Id in medio relictum esto. Non erat cur Cel. Spanhemio ut pars felicitatis Jobæ, & plene restitutionis, obversaretur mala Crucis, & Xantippes forte prioris, sublatio, ad secundum ut reddi posset vota. Pejorem eam vulgo fingi, quam fuisse, in locis adstructum.

Vers. 14. Cur suppressis Filiorum nominibus, Filiarum illa apposita sint, quæri solet.

Ad

14 ויקרא שם-האחת ימימה וישם
השנית קציעה וישם השלישית קרן
הפוך :

15 ולא נמצא נשים יפות ככנות
אזוב בכל-הארץ ויתן להם אביהם
נחלה בתוך אחיהם :

16 ויהי אזוב אחר-יזאת מאה
וארבעים שנה וירא את-בניו ואת-
בני בניו ארבעה דורות :
17 וימת

14 Et vocavit nomen primæ Je-
mima, & nomen secundæ Ketzia,
& nomen tertiæ, Kerøn Hap-
pouch.

15 Et non inventum, quoad pul-
cras mulieres, sicut filiæ Jobi, in
tota terra; & dedit illis pater ear-
um hæreditatem inter fratres ip-
sorum.

16 Vixitque Jobus post hæc cen-
tum & quadraginta annos; & vidit
filios suos, & filios filiorum suorum,
quatuor ætates.

17 Mor-

Ad mysterium confugiunt Veteres, mire lu-
dentes in Etymis *Jemima*, *Ketzia*, & *Kerøn-
happuchæ*, sive *Dianæ*, vel *Diei*, *Cassie*, & *Cornu
Sibii*, ut *Vulgato* hæc convertere visum. In his
inveniunt eundem *Characteres Ecclesie*, quæ cum
splend. re lucis, conjungat *Odorem* fragrantissi-
mum *virtutis*, ut *tota pulchra sponso suo si-
statur* &c. &c. Alii *Symbolicas* has faciunt
appellationes, quibus *Familie sue redivivam
lucem, famam, gloriam*, representatam voluerit
Fortunatissimus pater. *Cl. Spaubem. Cap.
XV. Hist Job.* copiosissime de omnibus hæc
commentatus jucundum nobis facit otium.
Fecerat & *Erud. de Pined.* longe lateque
tanquam per amœnia vireta hic spatatus.

Vers. 15. Constructio non mollis, לא
נמצא נשים. *Merc.* supplet דבר, quati
mulierum, credo. *Cocc. & Schmid.* ad *Im-
personale* recurrunt. Adde *Ellipsin*, in h. f.
Et non inventum quoad mulieres pulcras, sicut
filiæ Jobi &c. הם illi alibi quoque *communis
generis*. Simillimum *Num. 27: 7.* Argutiæ
Perizolidis apud *Merc.* plane ridiculæ. Quod
Hæreditas Filiabus æque ac *Filiis* dicatur at-
tributa a Nostro, aliquid istis moribus, tem-
poribusque, alienum, indicat. *Rabbini* ob *formam
eximiam* id factum docent. Quid eos
adfecerit, cernere est. *Sanius*, saltim, &
confultius, qui *Virtutem* earum id meruisse
existimant. *Cl. Schmid.* ad *exaggerandam Jobi*

opulentiam id pertinere autumat, *que tanta
fuerit*, ut etiam *filibus* portionem *hæreditatis
concedere* potuerit. Speciosius quod *Deod-
aliique* id tactum velint, *ne extra familiam
elocata, Idololatriæ* traderentur. Verus *scop-
pus*, si bene collineo, ostendere *Jobi
aquitatem*, & *justitiam* illum *exactissimam*,
qua non tam *Civitatis*, quam *Natu-
ræ, legibus* obtemperandum sibi censuit. Sed
desino: non enim nostri hæc fori. *Cl. Spaubem.
Cap. XV.* observat ex *Jure Hebræo*,
ubi mascula proles adesset, *Hæreditatem* ad-
solos filios pertinuisse, *Num. 27: 8.* Consi-
milliter sanxisse alias gentes bene multas. At
Arabum jus, quod *Mubammedes Alcor. Sur.
IV.* firmarit, tulisse, ut *fitus* cum *filia unica
divideret hæreditatem*. Idem ergo *videri* obti-
nuisse in *iis locis* inde a *Jobi ætate*, quum in
Arabia inde ab antiquissimis temporibus *Feminas
imperasse*, ac *successisse*, constat. Subjungit
hujus rei intuitu factum, ut *Scriptor Historiæ
Jobi exertim meminerit æqualis illius distributi-
onis* &c. *Siquidem*, quicumque tandem ille, *He-
bræus fuerit*, *Mose posterior*, lata jam, quo
hæc scriberet tempore, de *successione Masculo-
rum Lege* &c. *Justis Dissertationibus* hæc
delegantur.

Vers. 16. Ingens dissidium circa *numerum
annorum Jobi*. Varias opiniones discussit *Ce-
leb. Sparb. Cap. XII.* In *defectu* I. peccatum
a nonnullis, qui hos *CXL. annos*, ad *totum
vitæ Jobæ spatium* retulere. In *excessum* II.
abii

17 Mortuusque est Jobus senex, ; וימת איוב זקן ושבע ימים
& fatur dierum.

abiit *Bolduc*. CXL. annos vitæ felicioris inchoans, postquam *Familia Jobi* lætissima hac sobole reflorisset, quin *Filiæ*, plenis nubiles annis, jam maritis cum *Hereditatis parte traditæ essent*. Ut nihil non isti ingenio pervium, intervallum XXX. annorum his assignat: atque ita *Vulgatum*, scilicet, cum *Sept. Int.* conciliat, qui Annos CLXX. ævi restituti *Jobo* dant; atque vitam ad CCLV. annos, & ultra, extendunt; quamvis nonnulli Codices non perveniant ad tantam summam. Mitto alios adhuc calculos de CCXX. vel CCXVII. annis vitæ, & venio III. ad computum *Judaicum*, quem *de Pined.* aliique comprobant. Is exhibet annos CCX. ita subducendos, ut *Septuagenarius* fuerit *Noster*, quum calamitates ingruerunt. Has unum modo annum durasse ponunt: adduntque, ut & *ætas* *sonduplicetur*, bis LXX. Placuit numerus *Rab-*

binis, ut *Viri* ætas exactissime responderet mansioni *Israëlitarum* in *Aegypto*, quæ CCX. annis circumscribi solet; quali natus esset *Noster* ipso anno descensus, denatus ipso anno adscensus. *Potterius* frivolum. *Prius* forte defendi posset. *Saltem Petaviana* subductio IV. quæ CLXXXIX. finit, magis adhuc arbitraria, & libera, videtur. Ea supponit *tentationes ingruisse ad annum L.* easque unius anni spatio terminatas. *Prudentior ratio III. Grot. & Spanb. V.* qui *indefinitum ambitum* tenent, ad *Ducentos annos* excurrentem. *Supponitur Quinquagenario* haud multo majorem fuisse *Nostrum*, quum confictari cœpit; & aliquot annos in *calamitate transictos*. His aliisque, quæ ad *universam Jobi Historiam* pertinent, aliæ curæ debentur, quæ, *Deo dante*, *Accessionem, & Complementum*, facient hujus *Commentarii*.

F I N I S.

I N D E X

LOCORUM S. SCRIPTURÆ.

Qui obiter illustrantur.

G E N E S I S.

CAP.	III:	8. רוח היום <i>spiramentum diei i. e. vespera.</i>	pag. 189
		14. כי <i>ut mihi i. e. quandoquidem.</i>	13
	IX:	14. ענן <i>compactio nubium.</i>	52
	XXVIII:	14. פרץ <i>prorumpere instar fluvii. &c.</i>	20
	XXIX:	34. ילוח <i>Circumplicabitur. &c.</i>	59
	XXXI:	30. כסף <i>impallescere desiderio.</i>	359
	XLII:	18. היו <i>vivite, pro vivetis.</i>	617
	XLIX:	3. פחו כמים <i>humidus fervor ut aquarum. in libidine.</i>	688
		6. יקרו שור <i>subnervarunt taurum. fig. in libidine.</i>	551

E X O D U S.

CAP.	XIV:	3. נבוכים הם בארץ <i>perplexi harent in terra.</i>	1085
	XV:	2. תמלאמו נפשי <i>implebitur iis anima mea. i. e. satiabo me eorum cade.</i>	1011
		8. נצבו <i>cum firmitate erecta stabant.</i>	14
	XX:	4. המונה <i>species subtilior, effigatio.</i>	107
	XXIII:	8. סלה <i>in lubrico precipitare.</i>	318
	XXXII:	25. פרע לשמצה <i>disturbavit ad modum sphaerulae.</i>	101
	XL:	35. שכן <i>nubes tentorium figebat.</i>	52

L E V I T I C U S.

CAP.	XI:	43. ונטבתם כם <i>ut obturemini per illa.</i>	438
------	-----	--	-----

N U M E R I.

CAP.	IX:	7. נגרע <i>quare cogere mur abesse, absorpti veluti.</i>	1026
	XXII:	32. ירט <i>perplexa est via.</i>	403
	XXVII:	4. ינרע <i>reforberetur i. e. deficeret.</i>	1026
	XXX:	6. הניא <i>crudum i. e. irritum fecit.</i>	906

D E U T E R O N O M I U M.

CAP.	IV:	12. תמונה <i>species subtilis.</i>	107
	VII:	10. אל פניו <i>infert insultationem in os.</i>	21
		25. עליהם <i>pro עליהם quod super illis.</i>	655
	XXVIII:	61. יעלם עליך <i>super te signabit omnem plagam &c.</i>	338
	XXXII:	11. יעיר קנו <i>amulabitur nidum suum.</i>	217
		24. רעב <i>Exsucti famis.</i>	155
		31. פלילים <i>Arbitri</i>	861

I N D E X

J O S U A.

CAP.	XIII. 24. אל part. <i>ad pro inter.</i>	Pag. 402
	XXIII. 13. לשטט <i>ad urendum stimulis pungentibus.</i>	16

J U D I C E S.

CAP. V:	16. חלף <i>trajecit pro transfverberavit.</i>	536
---------	---	-----

R U T H.

CAP. III:	12. אם per pleonasmum exprimendum.	302
-----------	------------------------------------	-----

I S A M U E L I S.

CAP.	I: 6. רעם proprie in tremente naso.	1129
	16. לפני <i>ad faciem. i. e. ad instar, ad modum.</i>	121
	28. כל הימים <i>in perpetuum.</i>	13
	XIV: 47. רשע <i>turbido astu jaçtari.</i>	72
	XV: 2. שם לו <i>impressionem dedit in ipsum.</i>	23
	XXIII: 27. פשט <i>spoliorum caussa grassari.</i>	ibid.
	XXV: 10. המתפרצים <i>qui rupturam faciunt, desciscentes.</i>	20
	XXVI: 12. נפל <i>de sopore divinitus immisso.</i>	103

2 S A M U E L I S.

CAP.	VI: 6. ישלח <i>pro laxavit manum.</i>	20
	Ibid. גרן נכון <i>area percussiois. Unde?</i>	307
	XII: 17. דויל <i>voluit panem comedere i. e. noluit genio indulgere &c.</i>	38
	XVIII: 12. נוער <i>cavete in puero, pro a puero.</i>	32

I R E G U M.

CAP.	V: 1. כל הימים <i>de praterito.</i>	13
	VII: 23. מוצק ים <i>mare fusum e metallo.</i>	612
	37. מוצק אחר <i>una solida fusio.</i>	ibid.
	XIV: 10. גלל <i>bercus, ad contemptum & ignominiam translatum.</i>	506
	XVIII: 21. סנפים <i>in affectibus gravioribus.</i>	103
	XIX: 12. רכה <i>complanatissimus aëris status.</i>	108

2 R E G U M.

CAP.	I: 2. שככה <i>opus cancellatum.</i>	442
	III: 19. תכאנו באננים <i>facta lapidatione sub plagis luridis quasi conficietis.</i>	152

I C H R O N I C O R U M.

CAP. XIII:	9. גרן כירון <i>Area exitii.</i>	307
------------	----------------------------------	-----

2 C H R O :

2 CHRONICORUM.

CAP. XXI: 7. כל הימים *in omnem perpetuitatem.*

Pag. 13

ESDRAS.

CAP. IX: 4. אשכח משומם *sedī fideratus.*

38

NEHEMIA.

CAP. I: 4. & II: 4. ישב *sedere, in gravissimo luctu &c.*
7. חבל חבלנו *omni pignore ad poenam obstricti sumus.*

38

965

PSALMI.

Ps.	VII: 5. שולם <i>deditor. i. e. hostis.</i>	642
	VIII: 4. כי <i>ut mihi.</i>	13
	XII: 6. אשית בישע <i>ponam in laxitate spatiosa.</i>	145
	XIV: 4. לא <i>non pro nihilo.</i>	124
	XVII: 12. יכסף לטרף <i>Leo appetit ad lacerandum.</i>	358
	15. Satiabor תמותך <i>in imagine tua i. e. immediato Dei conspectu.</i>	107
	XVIII: 9. אש מפיו <i>ignis ex ore ejus exiens.</i>	148
	10. ויט שמים <i>de caelo nubibus obducto & praeexto.</i>	236
	36. צעד <i>gressus ampli i. e. fortuna prospera.</i>	440
	XXI: 6. הדר תשוה עליו <i>gloriam aquas super eo i. e. ad culmen eam provexisti.</i>	390
	XXXI: 21. נסתר <i>abscondi, pro defendi, protegi.</i>	80
	22. ריב לטנות <i>Terror concutiens linguarum.</i>	156
	4. נהפך <i>inverti i: e. in malum converti.</i>	516
	XXXIII: 10. הניא <i>crudas efficit cogitationes i. e. irritas.</i>	906
	XXXIV: 1. טעם <i>sapor suavior, ad ingenium transfertur.</i>	172
	6. ונהרו <i>vibrantem oculum intenderunt ad eum, & liquido diei lumine perfusi sunt.</i>	49
	13. יום <i>dies. abf. pro iis in quibus quid leti evenit.</i>	255
	XXXI: 2. חזק <i>tenere, usu militari.</i>	29
	XXXVII: 1. קנא <i>speciatim infert zelum adversus improbos florentes, a primaria notione flammeum rubentis.</i>	129
	3. הסכנת <i>omnes vias meas dispensas.</i>	617
	33, 34. ראיתי <i>vidi ego. est confirmatio praecedentis per experientiam.</i>	130
	XXXVIII: 9. רגיו <i>raugio praefremitu cordis mei: grandis figura. &c.</i>	81
	12. מננר & מרחוק <i>Phrases a leprosis translatae.</i>	36
	XXXIX: 6. נצב <i>constitutus firmiter & eminenter.</i>	14
	12. עש <i>tinea. Emblema lentae tabis & consumptionis.</i>	120
	XLIII: 4. אל שמחה גילי <i>Deus latitiae choreae meae: amant duo haec vocabula conjungi.</i>	78
	XLVI: 3. מור <i>ultra citroque moveri.</i>	390
	4. חמר <i>effervesce fermentando.</i>	408
	L: 19. שלח <i>laxato freno inmittere.</i>	20
	LI: 8. בשמות <i>varie expositum.</i>	1100. & 1102
	11. חסתי <i>absconde faciem tuam a peccatis meis. i. e. noli ea</i>	

	notare &c.	Pag. 64
Ps.	LII: 7. <i>convellet te quo minus sit tentorium.</i> <i>ibid.</i> אהל tentorium; grandi fig. <i>universus hominis status.</i>	449 470
	LVIII: 4. מלחנות <i>mordices, vel mandibule.</i>	96
	LXII: 3. רכה absolute ruina <i>gravior.</i>	881
	11. שח לב <i>ponere cor i. e. erigere cum confidentia.</i>	208
	LXVIII: 22. כחץ absolute, pro gladio in viscera <i>aducto cruorem hausit.</i>	153
	LXXIII: 12. שולי עולם <i>liquide optimi hujus seculi.</i>	572
	14. & Cl: 8. לנקרים <i>ad matutina. iufert quotidianam instantiam judicis.</i>	209
	LXXV: 5. הלל <i>splendide se efferre.</i>	113
	9. חמר יין <i>vinum fermentavit.</i>	408
	LXXVII: 3. יד <i>manus Dei i. e. plaga.</i>	63. 629
	LXXXIV: 3. כסף <i>pallefcit anima desiderio &c.</i>	359
	LXXXVIII: 16. נניח <i>expirans præ excuffione.</i>	1005
	XCIV: 17. שכן דומה <i>Habitare in silentio. de mortuis.</i>	417
	XCIV: 17. חיוניות <i>caligationes montium. i. e. altissima cacumina.</i>	624
	CII: 5. עשב <i>berba, aliquando evanidam & deflorescentem adfert speciem.</i>	161
	6. בשר <i>exterior cuticula.</i>	477
	CIII: 14. עפר <i>pulvis cum mortalitate simul originem corruptionis indicat.</i>	118
	CVII: 9. שבע <i>saturavit. i. e. restinxit sitim.</i>	1094
	29. רכמה <i>aura levis, silentium; comparatione tempestatis.</i>	108
	41. אביון <i>egenus, exprimit characterem hominis religiosi.</i>	150
	42. קצף פה <i>στυφίση, constringere os.</i>	ibid.
	CIX. 24. נחש <i>sicut stipula, unde gravi fig. caro mea ad instar stipule &c.</i>	398
	CXV: 17. ירד <i>descendere in silentium. i. e. perire.</i>	417
	CXIX: 16. חשתי <i>festinavi. i. e. strenuus promptus fui.</i>	502
	84. ככה <i>quotnam, quantum, habet vim minuendi.</i>	337
	113. סעפים <i>in affectibus gravioribus.</i>	103
	CXL: 9. הפק <i>capistrum ejus ne laxes.</i>	834
	CXLI: 5. אל ני <i>&c. non crudum faciet &c.</i>	905
	CXLVII: 17. כפתים <i>ligamina, vincula rigidissima. In frigore.</i>	1096

P R O V E R B I A.

CAP.	I: 17. רשת <i>rete sparsum ante oculos volucrum. Insignis imago.</i>	442
	III: 8. שקוי לעצמתך <i>rigatio ossibus tuis, signat jucundissimam tranquillitatem.</i>	575
	IV: 11. צעריך <i>gressus tui i. e. fortuna tua.</i>	441
	VI: 11. כהלך <i>grassator.</i>	17
	30. מלא נפש <i>implere animam. i. e. appetitum vorandi.</i>	533
	IX: 18. רנאים <i>Urcini socii.</i>	707
	XII: 19. ער ארניעה <i>donec oculo nictem.</i>	201
	XIII: 13. חבל <i>appignerari ad penam.</i>	965
	XVI: 7. ישרים <i>pacem petere faciet i. e. in deditionem venire.</i>	159
	XVIII: 20. <i>Ex tractu oris cujusque saturabitur venter ejus. Allegorice.</i>	533
	XIX. 13. הוה <i>Extrimonia vasta ineluctabilis.</i>	166
	XX: 25. קרש <i>laqueus est homini ut exstret sanctum h. e. tanquam sanctum Deo voveat.</i>	168
	XXI: 16. נוח <i>in coetu manuum damnatorum quiescet, residebit.</i>	707
	18. Idem.	ibid.
	XXIII: 2. לוע <i>aviditas & ardor edendi.</i>	168
	XXV: 19. כנבט <i>graviter sonat confugium perfidum.</i>	181
	CAP.	CAP.

LOCORUM. S. SCRIPTURÆ.

CAP. XXVI:	4, 5. אל תען כסיל ne respondeas stultum, pro respondeas stulto.	Pag. 235
XXX:	2. בער כאיש brutus præ quam vir. i. e. stupidior quam ut vir censeri possim.	294
	4. בשמלה in sacco percolatorio.	713

ECCLESIASTES.

CAP. III:	14. גרע demere sorbendo.	1026
	15. מצא בקש requirere, pro reperire.	47

CANTICUM CANTICORUM;

CAP. I:	6. שופתני sol perstrinxit me i. e. radiis ussit.	507
VIII:	6. רשף vibramen coruscum.	142

JESAIAS.

CAP. I:	7. ורים Torrens de monte præcep̄ actus.	654
	25. אצוף כנר conflabo secundum puritatem ipsum.	260
II:	6. מלאו מקום pleni sunt ex Oriente. i. e. Philosophia inani Orientalium.	368
III:	8. למרות עיני ad oculos obstrigillandum.	418
	14. depasti estis vineam. metaph. a feris in vineam irruentibus.	652
VIII:	6. אט murmur lenius.	373
	15. לכר visco vel glutine capere.	146
IX:	7. שלח & נפל gravi significatu fulminis cadentis.	22
XIII:	8. יאחזון תרמינא apprehendent sc. eos. vel illi apprehendent tormina. citra elliptin.	457
	20. ישב sedere pro tranquille & prospere habitare.	386
XIV:	10. יצע sternetur, ut lectus, putredo verminans.	577
	14. על כמתי עב scandam supra celsos vertices nubis.	239
	18. שכב בבית recumbere in domo. i. e. monumento. sepulcro.	70
XVI:	9. קיץ וקציר aestivi & autumnales fructus.	134
XVIII:	7. קיץ & חרף aestivos & Autumnales fructus collegit.	802
	15. קציר maturitas autumnandi in uva.	134
XXI:	4. נשף חשקי Crepusculum desiderii mei.	63
	12. בעה bullivit &c.	426
XXIII:	1. נגלה revelari, pro prodire, emicare.	426
	10. קנוח quieta & tranquilla statio.	321
XXIV:	17. פחד ופחת ופח Terror & Fovea prærupta & laqueus.	68
XXV:	4. ורים torrens de monte præcep̄ actus.	138
	10. מואב תחטו sub se. i. e. in loco ubi jacet conculcabitur.	654
XXVI:	14. רפאים Orcini Socii.	956
XXVIII:	2. קטב שער porta excidii.	706
	24. פתח incidere sulco. Prima aratio.	133
	Ibid. שרר offringere. Secunda aratio.	1117
XXX:	3. לא non pro Nihil.	ibid.
	19. חנון יתן intime miserando inclinatus tibi erit.	323
XXXIII:	1. נגלה, הנלה consequi vota.	475
XXXIV:	11. קו תהו Lineam Tobu; אבני בהו Lapidés Bohu. i. e. rediget in merum chaos. Oxymoron.	387
		765

I N D E X

CAP.	XXXIV: 19. אבני כור <i>Lapides putei, sunt fundamenta & imæ sedes.</i>	Pag. 766
	XXXV: 4. נכרר <i>ad festinationem uligi. i. e. conjici in consternationem.</i>	147
	XXXVII: 38. יצא <i>exire dicuntur exatores judicii</i>	21
	XXXVIII: 12. כיום ער לילה <i>u die ad noctem i. e. brevissimo spatio.</i>	122
	12. אֶשְׁנֵי תְּרָמָה כִּרְלָה <i>refecat me: a textura ad vitam translatum.</i>	200
	14. <i>fitulus agite oculi mei in culum, a רלה. vel attenuati & ex-</i> <i>hausi linguens &c. a רלל</i>	768
	XL: 10. הוק <i>absolute signat potentem invictum.</i>	149
	27. סתר <i>velavit, velo pretegit.</i>	79
	XLIII: 21. נלכורה <i>dura instar filicis i. e. sterilis.</i>	57
	9. מהוללה <i>gravi strage profanans &c.</i>	725
	19. שר <i>vastatio, pro inedia & inopia.</i>	157
	21. ולא <i>at non, eleganter infert gradum majorem.</i>	853
	23. <i>posuisti כארץ sicut terram tergum tuum &c. i. e. obsequentissi-</i> <i>imum te prebuisi.</i>	145
	LIII: 3, 4. ככאנות <i>livide & luride plagæ.</i>	152
	11. יראה ישבע <i>inebriabitur, exsaturabitur.</i>	278
	LVII: 9. ותשרי <i>& Cantitas regi &c.</i>	925
	LIX: 3. חפץ <i>oblectatio e commodo aut lucro.</i>	598
	LX: 6. שפיעה נמלים <i>agmen, impetus citatus camelorum.</i>	1099
	LXVI: 5. ראה <i>teq. ב cum adpectu infert jucundum fruitionem.</i>	62

J E R E M I A S.

CAP.	II: 11. ככורו <i>gloriam suam per speciem מְאֹרֹתֵי שֶׁמֶשׁ.</i>	212
	III: 5. שמר <i>servare, gravi significato ira memoris.</i>	211
	9. קל זונה <i>fuma scortationis.</i>	1138
	IV: 14. תלין <i>pernoctabunt cogitationes &c.</i>	461
	V: 1. שוטטו <i>effuso cursu circumagimini.</i>	17
	30. על ידים <i>super manibus i. e. ad morem solemnem.</i>	22
	VII: 29. נורך <i>mete Naziræatum tuum i. e. comam votivam detende.</i>	25
	IX: 17. מקוננות <i>Lamentatrices Naniarum.</i>	58
	XIII: 15. הרני נשף <i>montes nocturne caliginis, pro mole ingruente tenebrarum.</i>	659
	XV: 8. עיר <i>munditia Divinitus exigenda.</i>	111
	XVII: 8, 9. עקב הלב מכל <i>lacinosum est cor præ mensurare.</i>	155
	XVIII: 21. הרני מוח <i>interfecti mortis, sunt peste ex fame oriunda consumti.</i>	104
	XXIII: 9. רחפו עצמתי <i>colliquescendo emollita sunt robusta mea ossa.</i>	1026
	XXVI: 2. גרע <i>sorbere. i. e. subtrahere.</i>	971
	XXXIII: 15. לא <i>substantive. וְנִמְלֵךְ נִבִּיל.</i>	105
	XLVIII: 26. ספק <i>plaudere humum.</i>	408
	LI: 27. סמר <i>hurripilare. De locusta.</i>	171

T H R E N I.

CAP.	I: 20. & II: 11. חמרמו מעי <i>fermentuerunt admodum viscera mea.</i>	80
	11: 14. תפל <i>salivans.</i>	27.
	III: 43. 44. סכך <i>prætexere i. e. aditum præcludere.</i>	80

E Z E C H I E L.

CAP.	III: 15. אשב משכס <i>sedi sleratus. i. e. attonitus.</i>	39
	VII: 5. אחת רעה <i>Unicum mali, emphatice.</i>	251
	10. צפירה <i>Circulus, ordo, series.</i>	89
		CAP.

LOCORUM. S. SCRIPTURÆ.

CAP. VIII: 17.	אפם אל <i>ad nasum eorum</i> , per speciem <i>ἰσχυροτάτος</i> .	Pag. 212
IX: 5.	על <i>super</i> . i. e. <i>non obstante</i> &c.	268
XIII: 10.	חפל <i>salivans</i> , in calce fluida & diluta.	27. 171
XVI: 57.	השאטות <i>flagellato velut impetu incurstantes</i> .	17
XVII: 7.	שום פנים <i>ponere vultum super aliquem</i> . i. e. <i>hostilem impetum intendere</i> .	18
XXI: 13. aut 18.	לא <i>nihil</i> .	91
16. & 21.	השים <i>absolute usu bellico</i> . <i>ἰσχυροτάτος</i> .	18
27.	שום כרים <i>ponere arietes bellicos</i> .	ibid.
XXV: 6. & 15.	שאת <i>odium rancidissimum & iniustum</i> , a primaria notione <i>urendi</i> &c.	15
XXVI: 2.	אמלאה <i>implebor</i> i. e. <i>satiabor vindicta</i> .	1011
XXX: 9.	יצא <i>exire</i> , de angelis <i>executoribus iudiciorum Dei</i> .	22
18.	השך היום <i>inhorruit dies</i> . <i>Densis tenebris ingruentibus</i> .	46
XXXVI: 29, 30.	רעב <i>Fames complectitur omnia iudicia Dei eidem annexa</i> &c.	155

DANIEL.

CAP. IV: 1.	רענן <i>patulis ramis diffusus</i> .	131
XII: 4.	ישטו <i>percurrent</i> i. e. <i>diligenter perlustrabunt</i> .	17

HOSEAS.

CAP. II: 5.	שן בסרים <i>Obspire spinis</i> .	19
V: 12.	עש <i>Tinea</i> , emblemata <i>lentæ tabis & consumptionis</i> .	120
VII: 9.	זרקה <i>canities fese ejaculata est</i> i. e. <i>promicuit</i> .	37
11.	יונה פוחה <i>columba facilis ad inescandum</i> .	860
IX: 1.	אל גיל <i>letari ad choream usque</i> .	78
6.	שר <i>vastatio</i> , pro <i>fame</i> , <i>inopia</i> &c.	157
X: 11.	שרר <i>offringere</i> . in iterata aratione.	1117
XI: 8.	נכבר <i>æstu intus adurente atrorem contraxit</i> .	53
13.	הרשם רשע <i>Aravistis improbitatem</i> . grandi fig.	94
XIII: 12.	צור עון <i>Ligata est tanquam in sacco iniquitas</i> .	360

AMOS.

CAP. II: 7.	דרך ענוים ישו <i>viam mansuetorum faciunt deflectere</i> .	649
ibid.	שאף <i>noxio flatu imminere</i> . instar serpentum.	1212
V: 8.	השך <i>inhorruit dies densissimis tenebris</i> .	46

OBADIAS.

VERS. 11.	יום <i>dies absolute</i> , <i>dies praelii</i> .	54
16.	לעו <i>ardore & æstu calicis venenati intus adurentur</i> .	168

MICHA.

CAP. I: 8.	שולל <i>spoliatio & nudus</i> . figura summum gradum <i>spoliationis</i> exprimens.	317
16.	נו <i>metere</i> . i. e. <i>detondere</i> .	25

INDEX LOCORUM S. SCRIPTURÆ.

NAHUM.

- CAP. I: 3. ענן *coagmentatio nubium.* Pag. 53
 11. וכן *etiam sic attondebuntur &c.* 691
 III: 16. ילק פשט ויעף *Locusta spoliabunda grassatur & avolat.* 23

HABACUCUS.

- CAP. I: 4. נצח *Veritas. ex origine mera & sincera puritas.* - 970
 10. *Ridere munimentum, collectoque pulvere i. e. raptim, id capere.* 157
 II: 13. כרי אש *ad sufficientiam ignis. vel ad ignem satianandum.* 433
 16. *Satiatus es ignominia מככור a gloria. Structura abrupta. i. e. nulla tibi gloria reliqua.* 550
 III: 13. חמר מים *Lutum fermentescens aquarum.* 408

ZEPHANIA.

- CAP. I: 17. לחם *Caro.* 532

HAGGAI.

- CAP. II: 19. עור & ער *venuste junguntur, adhuc & usque.* 24

ZACHARIA.

- CAP. IV: 10. *Oculi Jehovæ משוטטים citatissimo cursu terram circumlustrant.* 17
 VII: 5. *וה שבועים שנה & his septuaginta annis. non nunc vel hoc tempore.* 459
 IX: 3. *proverbiale quid.* 750
 XI: 14. אחוה *nexus fraternitatis.* 8
 16. הנצנצה &c. *Perstantem lassitudine, egrotam, non sustentat.* 14

F I N I S.

I N D E X

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

Quibus aliquid lucis adfunditur.

- אבב** Arab. **اب** prop. *micare, emicare.* Hinc
אב & **אב** *micans viror.* sp. *gramen* & *pa-*
bulam. nec non, *quicquid viroris terra pro-*
ducit. p. 223
אבד *perire*, prop. *abire e conspectu sine spe*
redeundi. Hinc pro *mori, emori.* it. *dif-*
solvi, destrui ac deformari, usurpatur.
p. 123
Speciat. de *die, est, ævo excidere, non exsta-*
re quasi, atque omnibus diris oneratum ma-
nere. p. 47
It. de *homine, est gravissime affligi.* p. 92, 95
disperire; de hominibus, cum siti &
lassitudine, vastum desertum circummer-
rantibus. p. 185
אבד מנום *perit effugium ab aliquo; per*
אבד מנום plus exhibet, quam *negationem* &
ademptionem effugii. p. 301
אבד *constitit, subsistit, prop. perennavit.*
Unde? p. 825
אבד *periens, pro calamitoso, qui inopia & aliis*
miseriis conflctatur. p. 866
אבה *prono impetu ferri, secundum originem.*
p. 256
אבה עבד *velle, vel approbare servire, aut*
servitutem; in bove, jugi patientissi-
mo. p. 1116
אב *pater, pro omni homine, qui alterius gerit*
curam. Hinc **אבא** *pater*
orphanorum, pro eo, qui eos fovet. p. 810
אבה Arab. **اباء** *arundo, arundinetum, pa-*
pyretum. it. *pronus rei alicujus impetus.* Hinc
אבה *naves sunt, vel arundi-*
nea, seu papyraceæ, vel, prono impetu, se-
cundoque, tum flumine, tum vento, late.
p. 256
אביו *egenus, pro Deum reverente & vero*
virtutis cultore. p. 149
אבן *lapis, proprie, massa concreta firmitus; de*
omni lapide, tum vulgari, tum pretioso;
it. de metallo. p. 771
pro libella, perpendiculo. p. 765
אבני השרה *lapides agri, pro saxis majoribus,*
minoribus, scopulis, scrupulis, &c. p. 159
pro fundamento rei alicujus imo. Hinc
אבן אפל *est ipsum terra cen-*
trum. p. 766
אביר in *Hiphb.* **האביר** non tam est *volare,*
quam ala fortis gaudere; ab אברה *ala*
major & firmior. p. 1134
אגם **אגם** est *ferbuit.* p. 1195. it. *stagna-*
vit; quod tum ad aquæ alterationem, cor-
ruptionem, & fetorem, tum ad animum
tabe mororis affectum, transfertur. p. 851
אגם **אגם** *stagnum, palus, arundinetum;*
a fervore. Hinc
אגמון *proprie, pro stagno fervente, impro-*
prie, pro abeno vastiore ad instar stagni. p.
1172. & 1195
אהל in *Hiphb.* **האהל** *tentorium habere; de*
statione luna, quam in campo ætheris
tenere solet. p. 696
אהל & **אהל** *tentorium, pro familia, so-*
cietate, communitate, secta, universa-
que denique re. p. 233
It. *universo hominis statu hac in ter-*
ra, cum omni re, spe, ope &c. qua status
iste servari, aut propagari queat. p. 470
S s s s s s
אבב

I N D E X

אוב vel **איב** **اب** *aquatum ivit, ultro citroque.* Hinc

אוב *uter.* Arab. **اِيَاب** q. est **سقاء** p. 898

או vocula *exclamandi*, per sonum ipsum *adjutata.* Arab. **او** & **اي** p. 606

Item, *aut potius, quin.* ibid.

אור *curvari, inflecti, flexo- & curvato corpore conniti,* **אור**

אור *admodum, valde, vehementer,* pro ple-
no **אור** *cum nisu.* p. 39

אזה *cujus* Der. **אזה** *signum,* Arab **اِيَة** *omne monumentum, etiam cippus sepulchralis.* p. 550

אול Arab. **أل** *med. vaw, incrassuit liquor.*
id. q. **أش**

אול *incrassatus, crassescens, pro solido, cui judicium turbatum, corruptum, ac q. incrassatum.* p. 131

אולי *forte; in religiosa sollicitudine* p. 12

און *vanitas, h. e. homo vanus & improbus.*

p. 140

אור *omnis lux, & vel minimus ejus radius.* p. 60. Spec. *lumen solis.* p. 1060.

metaph. felicitas, letitia, & gloria. p. 439

in nubibus, est eardem fluxus. Arab. **الاس**

p. 1050.

אור *addiem, pro in pleno lumine.* p. 664

אזה Chald. **אדה** *ex se profeminat,* **אזה**

אזה *tunc.* Arab. **ان** p. 67. *cujus* **אזה** *tunc, pro inde ab aeterno.* p. 1090

אוז Arab. **أوز** *in olla, quum vehementius bullit.* it. *succendit ignem, remque omnem fortiter commovit,* Rad. **אוז**

אוז *bullitus, aestus, h. e. pulsans dolor venarum & vulnerum.* p. 67

אול *dilabi & abire e loco, sine spe reditus, disparere; de lacu vel fluvio, semel emisso, qui dilapsis aquis, perpetua siccitate extinguitur.* p. 353

אור Rad. *cujus* **אור** *est cingulum, s. femicinctium servi.* Arab. **أزر** p. 317

אור *Unus, nomen absolutum Dei.* Arab.

אור *Unus, nomen absolutum Dei.* Arab.

אור *Unus, nomen absolutum Dei.* Arab.

אור *Unus, nomen absolutum Dei.* Arab.

אור *Unus, nomen absolutum Dei.* Arab.

אור *Unus, nomen absolutum Dei.* Arab.

אור *Unus, nomen absolutum Dei.* Arab.

אור *Unus, nomen absolutum Dei.* Arab.

אחת pro **אחרת** *in re miranda & inusitata, singulare quid, unicum quid.* Arab.

אחדי p. 251

אחה pro **אחו** vel **אחי** Arab. **أخا** *firmiter nexere, nexuque arctiore jungere & reliare.* p. 7

אח & **אח** *frater, proprie, nexu sacratisse junctus.* p. 3. it. *omnis rei familiaris ac assuetus.* p. 854

אחה *fraternitas, prop. nexus necessitudinis sacrator.* p. 8

אחו *ulva; a religando, ut juncus, a jungendo.*

p. 222. Hinc Prov. **אחו בלי מים** *ulva sine aquis, pro hypocrita.* p. 221

אחו *apprehendere,* Arab. **أخذ** *speciatim transfertur ad effectiorem, qua quid coagulatur vel rigescit.* Hinc **אחו שער**

1. *coagulari, congelari horrore, vel burrorem.* 2. *apprehendere horrorem; de eo, qui in horrorem penitus defixus & demersus est.* p. 457

אחה Arab. **أح** *astuavit, cudit*

אח *focus.* p. 222

אחר *alius, alter, opp. ad חנה, est genus justum; q. d. aliud genus.* p. 231

אטט Arab. **أط** *a primaria lenioris murmuris notione, ad teneriorem amoris & commiserationis adfectum, transfertur.* p. 373

אט *lente, leniter.* Hinc **אט** *ad lenitudinem; de verbo, quod lenissime & clementer dictum.* p. 373

אי *prop. ubi, secundum Ludolfum. hinc pro non, invaluit, in א' נק' non insons, neusquam innocens.* p. 627

איה *ubi, non est spernentis tantum & insultantis, sed etiam querentis & anhelantis.* p. 985

איה *ubinam, vi composit. ubi hic, in dispersionibus, est provocantis, ad exemplum aliquod adferendum.* p. 93

איד Arab. **أيد** *in re, cujus moles prae-gravat & opprimit, Rad. א*

איד *grave exitum, costas speciatim infringens.* p. 446. & 560.

item, *gravis moles, pro majestate* di-

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

- divina.* p. 868
 אִישׁ *vi* & *robore polluit.* hinc
 אִישׁ *homo vir, fortior, quam* אִנוּשׁ p. 1. &
 2. it.
- אִישׁוֹן Arab. אִישׁוֹן forma productiori.
pupilla, h. e. homo oculi. ibid.
- אָכַל *comedere, pro vexare.* Arab. אָכַל
turpe lucrum captare & parare; in spec.
concussione & vexatione subjectionum usus
est princeps. p. 527
- אָכַף Arab. אָכַף pro *clitella, sar-*
cina; fig. graviori vexatione, & molestia. p.
 902
- אָד *ad, pro, una cum, ut* אָד, vel etiam, *inter.*
 p. 402. אֶל מִן *usque ex;* אֶל מִן
 Arabismus. p. 135
- אֱלֹהִים prim. *pavere, superere;* secund.
colere, venerari religiose.
 אֱלֹהִים *Deus, numen tremendum; a cultu sc.*
religioso. in pl. אֱלֹהִים p. 3. & 4
- אֱלֹהִים in Niphh. אֱלֹהִים *acescere, acore*
corrumpi fermentescente; de infectione uni-
versali, quæ massam generis humani per-
valit. p. 376
- אֱלֹהִים Arab. אֱלֹהִים & אֱלֹהִים ex
ἀποκαταστασις ἀποκαταστασις, & ἀποκαταστασις
ἀποκαταστασις, vociferari altius &
exclamare, ad calamitatem ingruentem. Inde
- אֱלֹהִים Arab. אֱלֹהִים prop. *gemina-*
tum, vel, multiplex vae mihi. p. 278
- אֱמָה unde אֱמָהוֹת pro *samulis.* p.
 472
- אֱמָה Arab. אֱמָה *intendit, pro certo destina-*
vit. p. 1224
 אֱמָה *profecto; in asseverationibus.* p. 230
- אֱמָה *si, & אֱמָה לא si non, in dejectionibus*
gravissimis, est jurantis, seque devotantis.
 p. 21. & 417
- אֱמָה *mater, pro materno solo, ubi aliquid*
progerminat. p. 229. אֱמָה pro
mansione & habitaculo omni, apud Ara-
bes. p. 230
- אֱמָה *firmiter ac stabilis fuit gressu.* in *Hiph.*
 אֱמָה *firmum, stabilemque censuit, i. e.*
credidit, confidit. seq. ב. firmitatem agno-
vit. p. 112
- אֱמָה לא *non credit; in nimio gaudio.*
 p. 1133
- אֱמָה *firmitas pedis, & gressus non sallen-*
tis; opp. ad תהלה. p. 114
- אֱמָה *verax simul, & eloquens homo.* p. 319
- אֱמָה ab אֱמָה cum אֱמָה affix. *sane, profecto,*
veritas est, certum est. p. 302
- אֱמָה a *contentione nervi sive tendinis in femo-*
re, assumta potestas corroborandi ac con-
firmandi; in genibus firmis. p. 89
- אֱמָה בִּי *validius insurgere in aliquem*
ore, est declamatoris magna & fortia so-
nantis. p. 395
- אֱמָה *prævalidus virium, proprie, præ-*
valido nervo aut tendine præditus, cui ni-
hil resistat. p. 236
- אֱמָה *dicere, loqui; in nocte, quæ tanquam*
conscia rei alicujus, inducitur. p. 42
- אֱמָה & אֱמָה cum *sermone, comple-*
ctitur rem, negotium, statum, & condi-
tionem. p. 544
- אֱמָה אֱמָה *fudit, effudit, fundit, adsumpto*
 אֱמָה *contracte שאנן liquidissime defæ-*
catus; de securitate liquidissima & feli-
cissima hominum carnalium. p. 571, 572
- אֱמָה Rad. unde אֱמָה *nasus, pro irato, sæ-*
vo & superbo impetu. p. 400. & 438
 pro *majestate terribili.* p. 244
 pro *superbia & fastidioso contentu.* p.
 189. seq.
 pro *superiori promuscidis parte i. radice,*
 unde *prominere incipit anterior cauda.*
 p. 1168
- אֱמָה אֱמָה *exhibet אֱמָה homo, mortalis;*
ab imbecillitate. p. 2
 אֱמָה *homo per peccatum cupiditati,*
corruptioni, morti obnoxius. p. 118
 It. *homo, qui se debilem & imbecillum per-*
sensit in somnio ad majestatis divinæ
præsentiam sustinendam. p. 103
- אֱמָה in Niphh. אֱמָה *colligi; in morte obita,*
 itemque, *sepultura ei annexa, est, status a-*
 S s s s s 2 ni

I N D E X

- nime a corpore disjunctæ, sive abitus ad plures. p. 755
- אסר in part. pass. אס'ר vinc'tus, sp. bello captus, captivus. p. 74
- אסר אור alligare alicujus lumbis semicinctum, pro aliquem ad servorum vilitatem detrudere. p. 317
- אף jam vero, pro כ'י. p. 117
- אף כ' proprie, etiam quod! vel, jam vero ut! per speciem reticentiæ, sive Ellipseos. p. 245
- אפל Arab. افـل prop. φθιν, consumi decremento & tæbe continua, exhausto omni succo & vigore; fig. in solis & stellarum occasu. p. 55
- אפל occasus, φθινος; de fummo caliginis nocturnæ gradu. p. 54, seq.
- אפל זלמות tenebræ umbræ mortis, pro, ipso quali ineditulio mortis. p. 284
- אפל ערב ex ערב & אפל flatum, quid? sub ערב.
- אפס quod & فـس cum flatu exspiravit, dat
- אפס exspiratio; de trama quam ocyssime deficiente. p. 201
- אפק Arab. افـق excelluit nobilitate, liberalitate, & munificentia. Inde
- אפיק Epitheton hominis sanctissimi. Vid. & פוק sub.
- אפיק נחושה alvei aris; in quibus sc. es fluit. p. 1153
- אפיקי כנגנים robusta clypeorum, pro conserta scutorum testudine. p. 1190
- ארב Arab. ارب velere & nodare. p. 1108 fig. in oculis subsessoribus, ex insidiis nexis, acie intentissima, in prædam imminere ad instar animalis escam captantis. p. 860
- ארב insidiæ; non a sedendo, ut Latinis, sed a velendo. p. 1108
- sp. pro locis ad insidiantium aptis. p. 1047
- ארה vivit; inde ארתה caterva viantium, vel cætus commœtantium. p. 185
- ארה ק'jus Hiphh. dat ארה נפש prolongare animam, pro longam patientiam exercere. p. 177
- ארה ק' terra, pro homine obsequiosissimo & sub-
- misso. p. 145. it. reptilibus terræ. p. 310
- ארר abigere & expellere. secund. maledicere, detestari, execrari & abominari; prout ארר אד ארר ad abominationem traductum. p. 58
- אררי יום execratores, sive imprecatores diei, sunt certum genus hominum in Oriente, ad diem aliquem luctuosum execrandum. ibid.
- אש ignis, absolute, fulmen. p. 142
- אש לא נפח ignis non sufflatus, vel qui non sufflatur, periph. sive fulminis, sive mali morbi, sive generalius, iræ & maledictionis divinæ. p. 540
- אשר pron. quia, eo quod, crebrum pro על אשר. p. 957
- אתה venire, pro supervenire & necopinato invadere. p. 82
- venire; de tot annis, est, tot annos vivendo implere. p. 414

ב

- ב in, pro inter. it. pro, loco ac valore rei alicujus. p. 622
- cajui recto datur, ad interiorem rei conditionem, qualitatem, naturamve, designandum. p. 204. 622. 640.
- ב Arab. comparationi inservit, adeoque pro ב ponitur, nisi quod fortius quid figner. p. 970
- בגר perfide agere, tribuitur omni rei; ut torrenti, qui in necessitate destituit & deludit. p. 180. ff.
- בדר Rad. unde בר vestis. pl. בדרים de ferratis orci portis & jurnidolosis claustris, refringi nesciis. p. 433. speciat. membris ramosis, torisque validissime confertis corporis alicujus. p. 1186
- בדר עור vestes cutis, pro corporis roboribus & firmamentis, tum externis, tum internis. p. 447
- ברה Arab. بره ult. Waw & Fe, est excedere modum, tum in factis, tum in sermonibus.
- ברה unde pl. ברים jactantiæ, sermones exorbitantes, forma ex Pibbel deducta. p. 287
- בהל Arab. بهـل temere & solute ferri, va.

- vagari*, ἀλλεῖν. secund. ad animum impo-
tenti mœrore consternatum, quia imo ex-
ternatum transfertur. p. 89. 444. & 643.
- בהם** *obstructis fuit sensibus*, Rad. פ
בהמה *pecus brutum.* p. 437
- בהר** *in luce acrius micante*, ita ut
prægravet quodammodo, vel ordinariam
lucem vincat. hinc **בהיר** *candidus, splen-*
didus; de lumine solis. p. 1060
- בוא** *venire; impersonaliter, aliquid grave ad-*
fert, per speciem reticentia. p. 89
de subito & celeri eventu, adventuve rei
postulate. p. 174
intrare; verbum rei rusticæ dicatum.
p. 163
- שוב ובוא** *redire & venire, prisca formula.*
p. 426
- בוא לפנים** *venire ad alicujus faciem, est,*
sistere se ad ejus thronum, ibique causam
suam agere. p. 333
- בדוד** *gerere, vel adducere, infer-*
re, introducere Deum in manu sua, pro,
manum sibi suam constituere numen.
p. 308
- תבואה** *proventus; fig. fortuna, adeoque res*
& spes omnis, qua quis gaudere potest.
p. 862
- בוב** *cavus fuit. hinc ביב canalis, ap. Talm.*
qui & باب Arab. nec non בוב
porta, foramen cavum & pervium.
p. 294
- בוב** *vir cavus, quid sit? sub נכב*
בוב *in Hiphh. הבין non tantum est*
intelligere, sed etiam facere intelligere,
distincte docere, clare explicare, diserte
loqui. p. 437
- בתבונן** *ut Arab. בתבון & בתבון*
cogitabundus barere & cunctari. p. 643
- בוין** *vel ביין Them. ביצה ביצה ovum,*
quod Prov. traductum in ביצה ביצה
לזל מן ביצה vilior ovo terra. p. 1120
- בוין** *confundi, perplexum & confusum fieri,*
cum arefactione quali & mentis consterna-
tionem, plus est, quam simplex pudescere.
p. 186
- בחן** id. quod בחן ex origine, *terere;*
speciatim, terere ad coticulam, ex-
plorandi gratia. it. tentare malis, vexa-
re, affligere. p. 209
adhibetur figurate in aure sapien-
tis, sermones alicujus probante, ex-
plorante, & aurificum more ad coticulam
terente. p. 311. & 930. nec non, in pa-
lato discernente. p. 312
- בחר** *originaliter emedullare, quadrat egre-*
gie, in profundam, exactamque causæ extusio-
nem. p. 930
- בחר דברים** *emedullare verba, pro, exacta-*
ta & lectissimis sententiis adornata proferre.
p. 245
- בטה** *proprie, in planitie versatus fuit, habita-*
vit in plano, improp. confidit, securus
fuit. p. 299
- בטה** *fiducia, pro, quicquid superbæ & arro-*
gantis fiduciæ cor carnale implet.
p. 449
- בטחה** *unde בטחות res securo, vel securissi-*
ma; forma ex Pibbel ducta. p. 308
- בטן** *uterus maternus; fig. gremium ter-*
rae, communis mortalium venter. p. 26
it. venter, tam externus, quam internus,
h. e. animus tumidus & inflatus. p. 368
it. vespilloni, qui foetum immaturum sepul-
chro mandat, comparatus. p. 283
- בית** *quod & בות pernoctare, cujus בית di-*
mus, est sepulchrum. p. 69, 77, & 430
אל יצוץ, domus opulenta, potentia & gloria
emiuens. p. 549. it. famula turba, cum
instrumento & apparatu reliquo. ibid.
- בית חמר** *domus luti; fig. corpus mortale.*
p. 117. seq.
- בית עכביש** *domus aranei; fig. rei omnium*
infirmissima. p. 225
- בית אבנים** *domus lapidum, pro agro lapido-*
so, vel loco petroso. p. 228
- בכה** *fleere, vel complorare; de lesso funebri, in*
publico cœtu, solemniter edito. p. 854
- בכי** *fletus, pro sudore, madore, tribuitur flu-*
minibus. hinc בקי
puteus flens; qui sc. tenui aqua est prædi-
tus. p. 778
- בכר** *Arab. בכר cujus בכור in formula*
בכורמות primogenitus mortis, quid? p. 447
- בלג** *Arab. بلج de sereno vultu proprie. In*
Hiphh. הבליג renidere, renidescere, in
Ss ss ss s 3 mi-

- malum, pro restrictis labiis ringi prae dolore. p. 257
- בלד *solum, terra, pro nido struthionis cameli.* p. 1120. seq.
- בלה Arab. *بله* in Conj. V. *تبله* errabundus iuit sine ductu, aut percontatione. p. 444
- בלהה *dirae, mentem speciat. exterrentes, atque adeo exterrantes. ibid. & p. 667. item, paenae vel furiae, paenarum exactrices.* p. 451
- בלל Rad. deriv. *בליל* pabulum viride & recenti vigore humectum. p. 171. fig. copia & tranquillitas. ibid.
- בלם non capistrationem, sed tumorem, & inflammationem labii, continet, cum obturatione oris. p. 711
- בלע & *بالع* absorbere; de voragine terrae cuncta sorbente subito. it. de occasu & ruina tristissima omnium fortunarum. p. 30
- pro dilaniare, deglutire, concerpere & membratim dilacerare aliquem, more leonum. p. 269. seq.
- בלע ריק *deglutire salivam i. e. paululum respirare. Arabice بلعني ريق* *deglutire me fac salivam meam. Proverb.* p. 210
- במה Rad. hinc *במה* vertex, collum, figurat *במתיים* celsi vertex maris, pro aquis plus minusve tumentibus. p. 239
- בנה in *חרבות* *בנה* aedificare vastitates, desolationes, pro res collapsas & ruina longa dejectas resuscitare, per *בנה*, quid? p. 69
- בן filius; metaph. ovum & pullus jam exclusus. p. 1125
- בן רשף filius corruscationis, est, fulmen, *coruscum.* p. 142
- בן קשת filius arcus, est, sagitta. p. 1103
- בן שחין filius ferocia, vel proceritatis animosa, acri & intento oculo sese inferentis, quid? p. 1214
- בניו המתים filii mortium, vel sazerum, pro morbis, praecursoribus mortis.
- it. omnibus malis gravissimis. p. 447
- בעל idem quod *صاحب* dominus, late patet, & relationem omnem involvit. p. 887
- בעת subito opprimere, invadere, in Pihhel, terrere, perterrere. p. 54
- בעז avaritiam exercere, lucrum per fas & nefas corrudere. p. 738
- in Pihhel, finire, conficere aliquem & ejus exitium quasi absolvere. p. 175
- בצין Arab. *بص* paululum emanavit aqua.
- בצה uligo, palustris, stagnum. p. 222
- בצר *بصر* Arab. *بصر* & *بصره* est lapis candidans; vel latiore adhuc usu, terra spissior, terra rubra. Hinc, gleba auri, argenteae. p. 622
- בקש in Pibb. *בקש* querere, reperire, idem quod *מצא*. p. 47
- כרה Arab. *כري* purgare, nitidare, polire, concinnare, ascia, dolabra &c. ad nitorem rasilem usque, origo & *כרי* rafilis nitor. p. 1050
- כרח in Phra. *כרח* *נחש* *כרח* serpens ominosus, in faustus & pessimi augurii. p. 725
- כרך *בכר* benedicere, *כרך* *בכר* valedicere, rejicere, parum curare. p. 12
- כרך *כרך* valere Numen jubere, pro exsolvere se cura religiosa Numinis. p. 33. & 34
- כרר *כרר* cujus *כרר* est triticum; sc. a puritate; it. *כרר* Hebr. *כר* ager, q. d. campus purus & patens. p. 1111
- כשר caro, speciatim, extima, & superficies quasi corporis, quae palpatur. p. 477
- fig. fama. it. vita. Hinc phraasis, comedere alicujus carnem, dupliciter, vel lacerare ejus famam, vel vitam lacerare, ejusque cruciatu ac supplicio semet pascere. p. 480

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

ג

גאה *efferre se, erigere se in altum*, Arab. **غاي**. sp. *de junco sese erigente sine uligine.* p. 222
de incessu, ad instar leonis; tam in bonum, quam malum. p. 279
גאל ex origine sua **גאל** *πάλλαξ*, Arab. **جال** *de irrequieta agitatione ultro citroque itantis. secund. polluere, profanare, nec non vindicare; tam in bonum, quam malum.* p. 50, 51
גב Rad. deriv. inde **גב** prop. *convexum, gibbosum.* p. 384. sp. *dorsum; figurate robur, presidium, propugnaculum.* p. 330
גבה ut **גבה** proprie *altifrontem esse, i. e. frontem attollere.* p. 980
גבן Arab. **جبن** *coagulari; de lacte, vel potius, coalescere, & conglorari in massam spissiore.* p. 272
גבנה cum *Dagesch* in *Nun*, est Arab. **جبن** *caseus.* p. 272
גבר Arab. **جبر** *solidari, in solidum revocari.* p. 126
גבר *semet efferre, Arab. تجبر* *ferocius, & insolentius se gerere.* p. 382
גבר *vir; a soliditate.* p. 126. it. *mascula proles.* p. 43
גבש **גבש** *primario videtur notasse, frigore concrevit. Hinc* **גביש** *nomen proprium gemmæ, forte curialium, aut potius יגביש, unio. It.* p. 783
גדל & **גדל** proprie, *firmiter torquere, vel torqueri & implicari ex multis funiculis in densiorem funem. impropr. adolere, increfcere, viribus & robore invalescere.* p. 208
גדל כאב *intensius invalescit lutor tabidus, tam animæ, tum corporis.* p. 39
Pibbel, *femer implicare & intorquere,*

potestatem adfcivit, vehementis colluctationis, q. d. colluctando se implicare. it. colluctando sternere aliquem. p. 208
גדש Arab. **كدس** est *accumulavit;*
 In Partic Pass.
גדש *acervus, tumulus omnino rei; ut frugum, sepulchri, &c.* p. 163
גוו **גוו** debuit exhibuisse
גו Arab. **جو** & **גוה** f. **جو** *medium, civitas media cujusque rei, sp. interior pars domus, vallis, &c.* p. 829
גוח vel **גוח** Arab. **جوح** & **جوح** *in aquis magno impetu prorumpentibus. Hinc גיחון Gichon, fluvius.* p. 1071. & p. 1168
גול & **גול** *circumvolvi, in orbem rotari.* p. 50
 Spec. de eo, qui *vertiginem q. doloris, ac lusus patitur.* p. 78
גיל *chorea.* p. 78. it. *atas ἐμυδίων.* p. 79
גוע *expirare, ex ἀνομοτον. ipso sono, deficientem & exhaustum, ore aperto, spiritum, exprimit. Arab. جاع.* p. 65
גור *peregrinari, parens גר* Unde **גור** *peregrinus domus, pro cliente.* p. 471
גור *territorium, in quod peregrini, pauperes, clientelæ indigi, recipiuntur.* p. 455
גוש & **גוש** Arab. **جوش** *astuare, fervere, effervescere. thema est גוש*
גוש vel **גוש** *astuatio, quod pulchre cum עפר in unam sententiam conjungitur.* p. 199
גוז & **גוז** *mezere potius est, quam tondere, aut vellere, etiam in capitis coma detondenda.* p. 25
גזע Arab. **جذع** & **جذع** *secuit; secund. trajecit & permeavit.*
גזע *truncus succifus, vel truncus sine ramis; ap. Arab. speciatim جذع* *candix palmæ.* p. 351
גחל *pruna; a rubro colore.* p. 1195
גלד

I N D E X

גלד *excoriare*, proprie; improprie flagello lacerare. Hinc

גלד *lacera*. it. *ulcerosa cutis*; prop. *pellis detracta carni*, *corium animali dereptum*. p. 407

גלה *revelare*; de malo, quod necopinato oritur, summaque celeritate se diffundit. p. 321

גלל *volvere*, Arab. **جَلَّ** speciat. *stercus camelinum colligere*; quod **גלל** q. d. *globus excrementi*, appellatur. p. 506

גלגל & **גלגל** *globus mabium convolutarum* dat

גלהלגל *volvere se turbinis in modum*. p. 838
גמא *haurire, sorbere*, fig. in **ארץ גמא** *cursum celerrimo consumere terram*. p. 1133

גמא *juncus*; a *sorbendo humore*. p. 222. Proverbialiter **גמא כלא בצה** *juncus sine uligine*. p. 221

גמד *compactus & congelatus fuit*, adscito **גלד** *durus, robustus fuit*, conflavit

גלמוד *saxum duritie compactum ac congelatum*; fig. *vassissima desolatio*, &c. p. 56

גמס Arab. **جَمَسَ** *scatuit, scatirivit*. it. *implevit mensuram, cumulo adjecto auxit*. Hinc

גם *etiam*, part. *argentis*. it. *itane vero, etiamne?* p. 34. Nonnunquam *illationem & conclusionem*, etiam adferens. p. 412

גנבה *impetus scatens, & perennis*. p. 34
גנב *furari*, **גנב**; in necopinato **גנב** *rapido turbine*. p. 561

גנוב *verbum furtim allatum*, **גנוב**; de revelatione per singularem gratiam alicui facta. p. 98

גנן Arab. **جَنَّ** *tegere, protegere*; cujus **גן** est *hortus, viridarium muro circumdatum*; per excellent. *vinea*; absolute

Arabibus **جَنَّة** *Paradisus*. p. 227

געה *boavit, mugivit*; de bove, per **געה**. p. 171

געל *fastidire*; in bove *foemina, semen vel concipiendum*, vel *jain conceptum*, respuente. p. 551

גרר in *Hitpab*. *scalpendo semet deradere, excoriare semet scalpura multo vehementissima*. p. 33

גרם *os*; de majori, ut **עצם** de minori. p. 1153

גרע *trahere*, Arab. **جَرَعَ** Inde *attrahere, sorbere, in se resorbere*. it. *subtrahere, diminuere*; de alicujus sapientia q. in se defecta. p. 371

in aqua, idem ferme est, quod **בלע** cum aliquo tamen discrimine. p. 1026

גרר נטפי מים *subtrahere stillationes aquarum*; in sole, aquarum guttulas, ad se trahente. p. 1027

גרר *traxit, vestigium sui reliquit*, in

Arab. **جَر** *pes montis, ejusque basis*. p. 769

ד

דבק Arab. **دَبِق** *tanquam glutine adhaesit*. p. 859

Speciat. de *durissima cohaesione & compactione rerum*, quam *ferruminationem* vocamus. p. 1106. p. 1191. & 1198

דבר *loqui*, ex origine, *seriem structam & deductam*, continet. p. 144

דבר על לב *loqui ad cor*, pro *verbis solantibus alloqui*. p. 39. it.

דבר אליו *loqui verbum ad aliquem*; eodem forte adspectu. *ibid.*

דבר *sermo longiori serie structus*; sp. *lis, contestatio*; it. *integer sensus*. p. 86. it. *verbum revelationis excellentius*. p. 99

in *Pibbel*, pro *causam agere*. p. 288

דברה *dissertatio, sive fermocinatio longiuscule deducta*. p. 144

דוה Arab. **دَوِيَ** *intus corrumpi, tabescere, putrescere*. Hinc

דוה forma partic. praes. *intus corruptum & putrescens quid*. p. 173. seq.

דוק *tundendo terere & comminuere*. Arab.

דאק *med. Vau & Fe*. p. 120

דוין

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

רוץ Arab. **داس** *ultro, citroque agitari. it. exultare, protervum se gerere.* p. 1197

רוש **داس** *triturare; ad concalcationem & contritionem sub pedibus, pulchre traducitur.* p. 1122

רהה & **חלל** *impellere cum disiectione; in imbre, equo, &c.* p. 1101

רכא proprie, *tundendo terere & comminuere, idem quod דוץ & דוץ* Arab. **כא** p. 120

רלה Arab. **לא** *Rad. ex cujus vel דלת* sunt

פניו *valvæ valvus.* p. 1188.
בטן *valvæ uteri, prop. p. 63. per grandem figuram inde,*

ים *mare valvis obseptum & inclusum, est, perpetuo tumens & veluti uterum gestans, &c.* p. 1071

דמס & **טמ** proprie, *complanare oblinendo; tum in fluctu, vento, strepitu, voce, post motum residente, strata, complanata; tum in excidio, quo quid extinguitur, deletur, solo equatur, obliteratur.* p. 108

דממה *status æris sedati, marisque strati, & tranquillissimus.* p. 108

דעץ *cujus Niphb. נדעץ extingui; in torrente, quom ita deletur, ut ne guttula quidem ejus reperiri queat.* p. 184

דקק Arab. **ק** *contundere minutissime, in pulverem veluti ac farinam. Hinc*

דקה *egregium Epitheton & דממה.* p. 108

דרך *calcare; in celsis verticibus maris, est, elatissimos & celsissimos maris fluctus non minus domare, quam tollere & excitare.* p. 239

דרך *via, pro vita presenti.* p. 591

דרש primar. ut Arab. **درس** *terere; secund. studiose querere, quin &, disquirere, disserere enucleatius.* p. 144

דרש *querere, eleganter pro, invenire, reperire, & deprendere.* p. 47

דרשא *herba densa simul & tenera; fig. copia, abundantia, & tranquillitas.* p. 170

ה

ה *interrogativum. p. 90, 91. 128. & quidem cum affirmatione. p. 222. Hinc, sane, profecto.* p. 124. 90. 610

הנה *meditatio. it. murmuratio meditantis. it. fulmen, proprie, balitus ex ore cum sono protrusus.* p. 128. 221. & 504 p. 1040

הרץ Arab. **سدى** *id. q. سدى id. q. diruere aliquid; prop. comminuere & conterere.* p. 1144

הרף *propellere; in expulsiōne alicujus, cum ad decore publico, conjuncta.* p. 454

הוא *ipse, pro idem, eodem loco habitus.* p. 74

הוא מי הוא *quis ille; provocantis est, ad nominatim illum designandum, de quo agitur.* p. 93

הוה Arab. **وي** *idem quod היה prop. cadere ex alto, cum impetu delabi, &c.* p. 165. 166

הוה *raina profundius acta. it. vastus mæror, quo mens alicujus attonita cadit in vastum aliquod chaos.* p. 166, & 837

היה *proprie, cadere; inde, esse, extare inter vivos.* p. 71

היה *esse, extare, subsistere; de bona conscientia, gravissime dicitur.* p. 175

היה *esse למשא oneri, vel לטרח seq. על vel אל est, incommodare.* p. 212

היה עם לבב *esse cum alicujus corde, est, in animo fixum sedere.* p. 275

יהוה *Jehova; ad majestatem & perfectionem entis supremi designandam, dedita opera, adhibetur.* p. 310

הכר & **כר** *obriguit, dirigit. Hinc ad stuporem mentis, itemque corporis, profundo somno correpti, venuste traducitur.* p. 460

הכרת פניו *perfrictio impudentissima frontis.* p. 460

הלה Arab. **هلي** *idem quod הלי. Hinc תהלה*

- הלה semel lectum, omisso officii, defectus impar officio. p. 115
- הלך Arab. **הלך** ire; secund. celebrare consuetudinem multis annis continuatam. p. 6
grassari. p. 17. & 18
perire, abire absque spe redcundi. p. 365
in Pibbel, discursare, uliro citroque ire; proprium famulorum, ampla in domo, seruitutem obcuntium. p. 656
- הלל & **הלל** splenduit, eminuit letius. p. 799
- המה Rad. profeminavit
המון proprie, turba sive tumultus; secund. multitudo, vel strepitus tumultuans. p. 881
הן ecce; demonstrantis est, vel demonstrationis. p. 112
in Ironia. p. 558
- הפק in Nipbhal **הפק** inverte, pro alterari, atque in malum converti. p. 515
in Hithp. **התהפק** convertere se; de cetera, est, novam faciem induere, sive in malum, sive in bonum. p. 1081
- הרג necare, occidere, sive gravi aegritudine disferuciare; de indignatione, invidentem aliorum fortunis, evocante; it. de pana graviori tali homini publice inflicta. p. 30
- התל amarulentam illusionem, expingit; licet ejus origo haud liqueat adhuc. p. 417
- ז**
- זה pronom. fœm. זאת idem, quod Arab. זאת ipsa res, ejusve essentia. p. 164
- זהב resp. Arab. **זהב** Hinc
זהב aurum, a colore fulvo, aut rutilo. p. 70
speciat. aurum oculos præstringens. p. 1062
italate, serenitas. item oleum flavum & splendens. &c. p. 1061
- זהם & **זהם** sorduit, sorduit præ pinguitudine in Pihh. sordidum censuit, ut sordidum aversatus est, fastidivit, nauseavit. p. 913
- זהן thema obsoletum, ex Syriajmo, ubi est, magnificentiam præferre in celebritate, restituendum, ob
מוח vel מוּיח cingulum; metaph. decus, ornamentum, dignitas. p. 319
- זור prop. divertere, declinare. Arab. **זור** & **זור** improp. cum tadio & fastidio aversi; in alienatione & aversione hostili. p. 471
de pede, est comprimere vehementius. p. 1122
- זחל & **זחל** retrocedere. it. subducere se, latitare in cavo, quod **זחל**. Hinc pro timere, apud Chull. p. 891
- זכה prop. limpidus, sive pellucidus, italate adhibetur. p. 217
- זכר & **זכר** memorare, & commemorare, vel corde, vel lingua. p. 92. 329. & 548
- זכר מלחמה memor esto belli; formula militaris, qua Mars accenditur. p. 1179
- זכרון omne id, quod quis commemorat, aut ut memorabile expromit. p. 329
- זכס destinavit; prop. alligavit capistro, et **זכס** Arabum. Hinc
זכח destinatio, cogitatio fixa, quam quis cum animo suo destinavit, & unde avelli nequit. p. 427
- זנב & **זנב** cauda, pro parte prominente Elephanti, quæ alias, *nasus* & *rostrum*. p. 1165
- זעף Arab. **זעף**, quod זעף Arab. **זעף** & **זעף** In Nipphal
זעף cum fragore increpitus, vel attonitus fuit; in gravissimo exsilio, quo omnes spes, opesque vite, funditus deletæ. p. 416
- זעק cum fragore erumpere, vel rumpere querelas. Arab. **זעק** In Nipphal, conclamari, sive undique convocari, ad opem ferendam &c. Unde in Hiphhal
הזעיק conclamare vel sub præcone advocare ad opitulandum; &c. &c. p. 983
- זקן & **זקן** in Hiphh. הזקין fenescere; de arbore, jam annis gravi & enecta. p. 352
זקן

זקק *confiare, constando purgare; in a-*
quis, per solis calorem, attractis undique,
atque imbrem efficientibus. p. 1027

זרב idem forte in origine, quod זרב Arab.
 זרב *icit, percussit.* In Pihhel

זרב de torrente, qui aestu vehementiore
solis percutitur. p. 183. seq.

זרח זרח *spargere; in sole est, spargere ra-*
dios, absolute. p. 238

זרע *cujus זרוע Arab. זרע est brachium;*
 unde form.

זרע זרע *angustia bra-*
chii, pro impotentia, atque inopia. p. 604

זרק זרק *jaculari. it. ejaculari vehe-*
mentius & pressius quid; in sanguine ra-
diatim, aut pulvere versus cœlum, jacto.
 p. 37

ח

חבא in origine est, *occultavit, tanquam sub*
vase superinjecto; inde latius, ut חבא
occultatus fuit ignis, pro resedit, restinctus
fuit. p. 808, & 1095

חבא *vox occultata, pro compressa,*
cohibita, extincta. p. 808

חבא *aquæ semet occultant; in a-*
quis semet sub glacie, ejusque crusta
marmorea, omni illa ignea mobilitate,
quæ aquas præstat fluidas, extincta, re-
condentibus. p. 1095

חבל *corrumpere, conturbare, in genere, ut*
 חבל denotat *corruptionem rei*

cum mutilatione; in sp. corporis, truncatis
membris, pedibus, aliisque membris; nec
non animi, qua sui ipsius usu privatur,
 &c. p. 415

pignerari, חבל i. e. pignore accepto
sibi devincire & obstringere. it. obligari;
nec non semet obligare & obstringere dato pi-
gnore. p. 964

חבל *funis, vel aucupis vel venatoris, quo*
rete attrahitur, ipsumque adeo rete jacu-
lum. metaph. omne omnino malum, &

quidem accopinatum, prodigiosum. p.

dolor ineluctabilis. p. 560

Sp. dolor parius, & tandem ipse factus. p. 1110

חבל Arab. *superior capistri pars,*
 quæ manu tegetur. p. 835

חבר in origine est, *coagmentari, conseri.* Hinc
 חבל *trahite, ex Hiphhil*

coagmentare sermones; cum
contemptu ponitur. p. 395

חבש *ligavit, ligando repressit, vincivit; ver-*
bum medicum, in obligatione vulnerum. p.
 153

חבש *vincire & חבש*

manu capere, & spoliū auferre, sunt
quoad originem eadem. p. 778

חבש חבש *ligare nasum, vel frenare, est iram,*
impetum iratum, nec non, fastum compri-
mere. p. 945

חבש *a fletu flumina religa-*
re; pulchra phrasis. p. 778

חבש *faciem alicujus obligare*
in abscondito; quid? p. 1145

חרה *gaudere, letari; de die annuo orbe re-*
deunte. p. 55

חרה *flaccescere, flaccidum pen-*
dere. secundario, remittere, omittere in-
totum. p. 72. it. cessare, pro officium pro-
dere. p. 471. speciatim infert, cessationem
vite, quum vigor omnis remissus & ex-
tinctus jacet; tum in homine, p. 283.
tum in propagine. p. 351

חרר Arab *latuit post velementum, à*

latibulum terræ depressius. p. 242.
speciatim, auster partim, partim cœlum
madidum, & nubibus imbribusque inde ve-
nientibus madidum; q. d. velum nubium
 & imbrium. p. 1047

חרר *penetralia velata austru; pro po-*
lo Antartico cum sideribus, ei circumfus-
 sis. p. 242

חרש *in Pihhel, renovare; aliquan-*
do in malum inclinat; veluti quum dira &
nefanda, appellantur, nova. Hinc Arabibus

novum, pro infortu-
no, &c. &c. p. 281

I N D E X

- חוו unde אחוו *demonstratio*, lucem sceneratur ex Arabum وحى per Metathe-
sin. p. 334
- חוי platea, pro homine humili, & sub-
misso, instar plateæ, à superbis calcato. p.
145
- חוי Arab. حاش med. varv & je. in-
ter alia, terrore inquietus, præproperus
fuit, & festinavit. Hinc
حوش الغواش acris & præstrenuus, usu
biblico concinente, in חוישם strenuis,
promissisque, & חוישם promittunt & stre-
nuitate. p. 502
- חוו videre; in arbore, plantare, est sentire.
p. 228
- חוי est Arab. حى cujus
חוי est, corruscatio, fulgur coruscum & cre-
natim quasi incisum. p. 794
- חוי קולות corruscatio tonitruorum. p. 1093
- חוק corroborare, proprie, revincire;
in ידים רפות manibus flaccidis, est
cobortari ad pugnam. p. 88
- חויק in Hiphth. usu militari, pro ma-
nu firma, tanquam strenuus puginator ad
versus hostem irruentem, retinere cly-
peum; vel etiam, obtinere tanquam victor,
&c. p. 29
- חוק absolute, potens & invictus bellator,
robusto & forti brachio pollens. p. 149
- חטא Arab. خطا primario, erravit, aber-
ravit a scopo; secundario, a felicitate, h. e.
in omnem infelicitatem, malamque fortu-
nam, incidere; sepe, quem quis ferire
sperabat, non tæso. p. 160
- חיר Arab. حاس deflexit a via. Hinc
חירה paromia, oratio flexa; Synon. פ
מליצה. p. 413
- חיה proprie, coagmentatus fuit & compaginatus.
impr. vixit. opp. ad מות mori. p. 125.
& p. 902
- חית הארץ fera terre, pro serpente, omni-
que venenatorum animalium turba; quum
concurrrens cum חית הישרה paulu-
lulum inter hoc & illud cillinguat. p. 158
- חיל scem. חילה strenuitas, virtus animi,
magnanimitas. Arab. خبلة. p. 176
- absolute, opulencia. p. 523
- חין vel חון حان radix obsoleta, quæ
originem dedit vocabulo
חין opportunitas. p. 1186
- חכה Arab. حكا necere, nodare
speciatim, in modo quodam assidendi. Hinc
secundario, partim ad moram, partim ad
expectationem, præsolutionemque, consi-
gnandam, traductum. p. 76. seq.
- חנק حنك fricui t, rasit, scalpsit. Hinc
חכה hamus. p. 76.
- חך palatum. fig. iudicium. ibid. p. 191. & p. 900
- חכם حכם primario, solide compactus;
secundario, sapiens fuit. p. 125
- חכם callidus homo. p. 146
- חכם לב חכם לב; de insigni sapientia
p. 236, & 1063
- חכמות unde חכמות, Præfice mu-
lieres. p. 58
- חכמה solida compactio, sapientiæ & virtutis,
scilicet. p. 125
- animalibus tributum, quid? p. 1125
- חלב حلب lac, pro, rerum lauta-
rum ubertate & affluentia. p. 574
- חלד חلد Hinc
חלד non tempus, in genere, sed in specie,
tempus felicitis, vita jucunda & luminosa,
cum virore & vigore senectutis, &c. p. 298
- חלה Arab. حلا terere, ténuis, corporali-
ter; Phrasis hinc prognata
חלה פנים terere faciem alicujus, pro sup-
plex aliquem adire, quin frequentare, ad
presidium & protectionem implorandum. p.
300
- חלל חלל in origine, solutus, i. e. pro-
fanatus ad omnem injuriam, rapinam,
vexationem, cædem, & in prædam avi-
bus projectus. p. 661
- חליל profanum; mox nefarium & abomi-
nandum. Hinc חלילה לו מ. p. 937
חללם

חלם & חלם valescere; in factibus
concretescentibus & pinguescentibus juniori-
bus. p. 1110

חלף Arab. حلف & خلف

succedere in alicujus locum, substituereve;
est primigenia notio, quæ quicquid alia-
rum est, ex se propagavit. p. 282

identidem pertransire, impetu quodam
identidem repetito & per vias continuato
transire. p. 536

hostiliter invadere. p. 292. speciat. de
arcu. p. 536

in arbore, est nova germina emittere. p.
351

חליפה vices adorienditurmatim, vel ipse tur-
mae & copiae sibi invicem succedentes, ad
instar militum. p. 282

vigor revirescens; de homine, qui in in-
tegrum restituitur. p. 357

חלק pars, portio; proprie lapillus, חלק, חלק, חלק

חלקה fœm. ager; fig. genitale arum. p.
688

חלש infirmari, domari, sive rei infirmitas &
intraedio gravissima, spes solidandi nullam
relinquens, unde profluxerit, ignoratur.
p. 353

חמל Arab. حمال mollis fuit; Hinc

חמיל על indulgere alicui, prop. mol-
lem se exhibere super &c. p. 514

חמם gravidum æstum, præsertim solis,
infert. p. 184

in Fikb. חמם est calefacere, quod pro
incubare ovis, speciatim. p. 1121

in Hitp. חמם התחמם in calefactione fo-
vente, eleganter. p. 867

חמם proprietas cruditatis

immatura, peperit violentiam; spec. im-
matura abjectio. p. 391

חמם Struthio, quare? p. 1119

חמר & חמר rubuit, efferbuit, &c. Hinc

חמר Arab. حمر lutum; i-
temque, vinum; a fermentando, utrumque.
p. 408

חמר פנים facies fermentescit; pul-
cherrima phrasis. ibid. & seq.

חנה & חנה flexere, flexi, cli-
nari. it. inclinari tenerrimo adjectu amo-
ris in liberos. p. 475. & 1166

חנה Arab. حنك unde, eliso Nun, existit

חנה palatum, p. 76. Metaph. iudicium,
intellectus. p. 312

חנה & חנה primario, argutum, stridu-
lumque, sonum edidit e gutture; secunda-
rio, complorare, misereri, pietatem, & gra-
tiam monstrare, &c. p. 474. & 479

חנם immerito, gratuito, gratis. p. 30

חנה Arab. حنق & حنق intorto pede

claudicavit, transfertur ad hypocrisim. Hinc

חנה hypocrita, proprie loripes, vel loripe-
dans. p. 223

חנה לב loripes cordis; de eo, cujus cor

fermento hypocrisicos & propriae justitiæ
urgidum, &c. &c. p. 1004

חנה veram religionem colens, Mo-
slimus, & simul loripes, quomodo in-
ter se cohæreant. p. 223. seq.

חנה quod Arabibus حنق omnem

suffocationem pingit. p. 205

חנה praefocatio quaecunque & gutturis pra-
clusio, qua anima intercipitur, &c. p.
206

חנה in part. pass.

חנה pius; prop. ubertate succi præditus,
oppos. ad חנה. p. 34

חנה benignitas, pietas; prop. confluxus la-
ctis in ubera. Translate, ubertas bonitatis,
caritatis, gratiae, omnisee officii. p. 179

חנה אברה חסירה penna piezaticularix, quid?
p. 1119

חנה per omnes Dialectos est, fricando polre,
lavare, tergere, mundare, comere, orna-
re. Hinc

חנה it. חנה thalamus. nec non

חנה margo, ora, extremitas, littus

maris, q. d. pars fricans, quæque perpe-
tuo fricatur. p. 904

חנה Arab. حنق volo, cupio; proprie,

inclinor, adfert lubentiam, & voluntatem
promptam ac promptam. p. 324

I N D E X

fl:tere, pro *evertere* aliquid. p. 1165
הפזן *studium, occupatio, negotium*, quo afficeris. p. 566
oblectatio, e commodo & lucro. p. 598. item *res concupita, oblectamentum, cimelium.* ibid.
הפזר *fundere*; metaph. *avide inbiurere.* p. 78
 it. *protagere*; fossa sc. ducta circummunire quasi, ad aliquid prohibendum. p. 299
 de equo; *nobilis ipsius ardoris præbet indicium*: unde
חופר *ungula equina*, prop. *so-*
diens, absolute dicta. p. 1131
חפש in *Hithp.* *mutare habitum*, ad exploratoris modum; *inluere ornatum cognosci* nolentis. p. 842
חפז Arab. *habere sortem, dirimere litem*, &c. &c. a *חצה* *sors*, quod est à *חין* *sagitta.* p. 566. seq.
חקה id. quod Arab. *quo dolores & tormenta ventris signantur*, &c. Hinc eximia phrasis, ex *Hithp.* propagata
 על שרשי רגלים ההחקה duplici sub adpectu. p. 341. & seq.
חקה Unde *terminus, vel finis descriptus*, tum in mari, tum in *cæli ambitu* decircinato. p. 718 & 1074. Latius, pro *omnibus iis*, quæ alicui, iure debentur; uno nomine: *demensum quid.* p. 639. & 642. Arab. est *unde* *اسلم حقهك* & *قام بحقه* ibid.
חקר *scrutinium*; *cujus* *scrutinium patrum*; pro eo, *quo. patres constanter obserarunt*, atque ut *sibi exploratissimum, posteritati transmiserunt.* p. 219
חרב *gladius*, fig. de ore, quid? p. 149
חרבה *edificare vastitatem* i. e. *monumentum sepulchrale*, morti ipsi, ejusque desolationi q. *resilens.* p. 69

חרה *cujus* *estus nasi*, de Deo, est, *procella i-*
ra e cælo demissa. p. 533
חרש Arab. *scalspit, scabiz*; nec non *aspera fuit cute*, q. d. *scabiosus fuit.* Hinc
חרס *scabies aspera.* item
חרס *portafiglina.* p. 32
חרף & *חרף* quod Arabibus *carpere, carpendo stringere vel stringendo carpere.* figur. *obtretere & meritis detrahere.* p. 734
חרף *autumnus*, quare? p. 802. it. *mutumitas. Tralate, atas virilis, vigens & fructus ferens.* p. 803
חרין Rad. *cujus* *cum acutis testarum conjunctum, tribulaferrata, & acuminibus borri. lu, dat figuram cutis squamosæ.* p. 1206
חרר *incandescere*, Arab. *serbuit, canduit.* it. *nobili stirpe natus fuit*; Hinc
חרר pro *calidior, nobilior, nobilissimus*; pro *nobiliori & justiori genere*, quod *חרר* opp. p. 231
חרום *ventus urens, & venenatus, nocturnus.* p. 757
חרש & *חרש* *scalpere, scabere, ferro, unguibus, &c. propagat* *testa, qua scabitur.* p. 32
חרש *arare, fig. in aratores vanitatis.* p. 93. seq.
חשב *unde* *computatio, calculatio*; vocab. Arithmeticum. p. 146
חשב *inhibere, seque retro colligere.* secund. *retinere parcendo.* p. 46
compescere & cobibere; in comploratione laborum, est, *ei parcere*, h. e. ab eadem abstinere. p. 396
חשב *horre, inhorre, phis-*
חשב Græcor. *diversum quid*, a *חשב* p. 46. figur. de *die*, densis tenebris ingruente. it. *crepusculo ejus vespertino.* p. 60
חשב *tenebræ consilium*, per O-xym.

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

- xym. quid? p. 1067
חַשְׁךְ *horrens* & *crassa caligo, tenebræ densissimæ*; tam quod *horrorem* incutiant, quam quod *ipse horreant*. p. 46. & p. 147.
Speciatim, antiquum chaos. p. 47
- חַתֵּם** *signare, sigillum imprimere, tralate, idem quod חַתֵּם inspirare*; prop. *obsignare*; in revelationibus divinis. p. 910
obsignare; in criminibus. p. 360
יוֹמֵם חַתְמוֹ in Pihhel, *semet obsignant de die, pro torpidi semet includunt*, latitantes, & *lucem reformidantes*. p. 666
חַתֵּם בִּיד *obsignare alicujus manum, quid?* p. 1045
- חַתְּמֵי עַל־יָ לֵב** *sigillum imprimere cordi, quid?* ex *Camuso* enotatur. p. 419
- חֹתֶם** *sigillum*; figurate, os. p. 1190
חֹמֶר חֹתֶם *lutum sigilli, pro cera sigillari.* p. 1080. seq.
- חַתְּפֵי & חַתְּפֵי** *raptim invadere, fulminis instar.* it. *violenter tractare, raptare.* Hinc
חַתְּפֵי *rapiens, Epitheton fulminis.* p. 243
- חַתְּפֵי & חַתְּפֵי** *stringendo, radendo, fricando, quin & friando attrivit, decussitve, vel & attritus fuit illis modis; secund. confirmatus ac veluti terrore confriatus fuit.* p. 555. & 895. it. p. 1210
- ט**
- טוֹב** *bonum, pro hilaritate convivali & reliqua voluptate hominis, genio suo litantis.* p. 553
- טוֹחַ** *vagari, Arab. טוּחַ oberrare sine certa lege, &c.* Forte hinc
טוֹחוֹת *jaſtus temerarii, vagationes, errores, vel res errantes, vagantes, huc illuc late & impulsæ.* p. 1101. quod tamen nec incommode à **טוֹחַ**.
- טוֹחַל** *cujus Hoph. הוֹטַל projici ex-*
- porrectus in longum.* p. 1180
טוֹשׁ *in origine, forte idem, quod טוֹשׁ*
agilis, levis fecit. Hinc, *volavit, avolavit, involavit, agili nempe impetu; speciat. de aquila.* p. 257
- טוֹחַ** *vagari, abire sine certa lege.* it. *jaculari temere; produxit.*
טוֹחַ *jaculatio, jactus vagus, fulminum sc. tonitruorum & imbrium; it. מטְחוּי*
קִשְׁתֵּי p. 1101, & 1102
- טוֹחַן** *molere, permolere; de nefando crimine.* p. 860
- טוֹמָה & טוֹמָה** *idem ferme, quod טוֹמָה*
obturavit & opplevit putcum; fig. in obſtructo corde & ſenſibus. p. 437
ſeq.
- טוֹמֵן** Arab. **طَمَر** *abdere, abscondere, in locum ſcil. obſcurum; ſp. ſubterraneum.* p. 71 & p. 444
in theſauro & penu recondito frequentatur. p. 540
טוֹמֵן *absconditum, pro fovea ſepulchri.* p. 1145
- טוֹמֵן נֶפֶל טוֹמֵן** *deciduus factus, occultus ſinul occultatus.* p. 71
טוֹמֵן *theſaurus in gremio terræ deſuſſus.* p. 78
- טוֹעֵם** *gustare, prop. de palato. metaph. judicare & diſcernere; de aure ſipientis.* p. 312
- טוֹעֵם** *sapor, ſpeciat. ſuavior & appetitum movens. fig. ingenium, judicium & interna facultas, opp. ad שֹׁפָה quod externam reſpicit.* p. 172, & 319
- טוֹבֵל** Arab. **طَوَّل** *ex origine forte eſt, linnire; figur. elaborare, ſermonem ſtudioſe concinnare.* Hinc
טוֹבֵל יֶשְׁקֵר *incruiſtator ſuci, linitor.* p. 324
- טוֹפֵל** Arab. *ſpec. importune viſitare; de paraſitiis.* Hinc
טוֹפֵל עַל־עוֹן *allinire ad iniquitatem alicujus, pro, alicujus iniquitatem calumniis & quaſiſtis criminibus augere.* p. 361
טוֹרָה

I N D E X

טרה vel **طري** *recens fuit, conflavit, ad-*
je&to פויש quadril. Arab.
טרפיש **طريفيس** quod signate de pullo
 adhibetur, quum in nido sese alacrius mo-
 vere incipit. p. 922
טרח **طرح** in Hiphh. **הטריח** *cujus*
הטריח ענ *dispellere nubem densam, quid?*
 p. 1050
טרף *discerpere; de naso, h. e. impetu saevo.*
 p. 400

יאל *cujus Hiphbil infert, inductionem in ani-*
imum, & propositum, in quo quis sibi pla-
cet, aut gratulatur. p. 175
יבש **يبس** *exarescere; quam decentissime*
teritur in aquis, sensu populari, quum in
fontibus suis velut extinctae sunt, &c. p. 315
יגע Arab. **وجع** & **يجع** prop. **وجع**
improp. fatigare, laceffere, laborare. Hinc
יגיע *laborans, vel laborare factus; de eo,*
cui vires exhaustae fatiscunt, sub pondere
q. laborum, dolorumque. p. 73
יגע *merces operariorum.* p. 522
יגר **وجس** & **وجس** *formidare anxius, expavescere*
valde, in formidine graviore & angente.
 p. 83
יד *manus, ut Arabum يد de omni re, est*
ejus vis, robur, potentia, dominatio,
violentia. p. 156. hinc
יד הרב *manus gladii.* p. 155.
יד קדים *manus venti.* p. 758
יד *sp. vulnus ali. ni inflictum.* p. 629
יד *in suppuratione, pro astutorum*
& machinis. p. 146
יד *laxius, pro operibus omnibus. it. aua-*
ritia. p. 509
יד על *ad manus, pro more solito.* p. 22. it.
ad latera. p. 402
יד ביד *in manu, vel ad manum; pro, in pra-*
sentia, ad faciem. Arab. يد يد

p. 381
ידע **כוא** *quid sit, vid. sub. כוא*
ידע *cognoscere, pro experiri, experimento per-*
sentiscere. p. 160. speciat. in experientia
gravissimarum punarum. p. 381. & 562
ידע *notans, pro notore.* p. 470
ידע **בנה** *pollere intelligentia.* p. 1068
ידע על *rem bene notam, perspectam &*
exploratam habere. p. 1054
ידע לא *nihil est, quod scit; scit יד*
eleganter. p. 220
ידע *nihilam, h. e. plenissimam abo-*
litionem sentit, experitur, subit; de mon-
tibus, &c. p. 236. seq.
necopinato, de improvizo, absque ut quili-
quam tale suspicaretur. p. 237
ידע רוח *scientia venti, pro ventosa.* p. 368
ידע מדוע *quare, proprie, an scire licet? an*
sciri potest? ex כיה & ידוע. p. 549
יום *dies, absol. dies natalis.* p. 7. 41
יום *annus; unde כל הימים latissim: est usus,*
tum in futuro, tum in praeterito tempore.
 p. 13
יום *spatium viginti quatuor horam,*
sive יום ארבע עשר. p. 48. & 55
יום *dies prael. p. 53. it. dies fatalis & lu-*
ctuosus. p. 58
יום *absol. tempus latum.* p. 255
יום *dies laboris vel vitae.* p. 349
יום *judicium & exitium.* p. 456
יום **נכון** *culmen meridiei, proprie, firmum*
diei. p. 380
יום **אחר** *execrator diei; quid sit? vid. sub*
אחר.
יום **יומם** *interdium, lux diurna. fig. successus, felici-*
tas. p. 147
יום *semel, pro, quam accuratissime & com-*
pletissime. it. simul, una, &c. p. 166. it.
unitar, i. e. unitissime. p. 270
יום *ex origine, lenta spe uti; lentas & tena-*
ces neclere moras. p. 177
יום **יין** *vinum, יין; à fermentatione.* p. 895
יום Arab. **وجح** *albus, clarus, manifestus*
& evidens fuit. in IV. Conj. quod Hiphh.
יום *ad evidentiam demonstrare, argue-*
re, h. e. evincere, & convincere simul &
emendare. p. 151. & 188. & 414. item,
increpare, & conviciari. p. 188
יום *in Niphhah נוכח commissus in decepta-*
tionem cum altero, vel solidis argumentis
 de

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

- demonstratus justus & victor declaratus.*
p. 635
- יל Arab. **ولد** nasci; in Niphal, *ferri, evadere, renasci, reddi.* p. 293 & p. 295
- ילה Arab. **ولس** furere, mentem attonari. p. 115
- ילך *ire, pro perire.* p. 203 & p. 268. *ire in malam rem.* p. 757
- לל *abducere aliquem spoliationem, pro traducere in triumpho.* p. 316. 1eq.
- לל Arab. **ل** inter-Onomatop. est **للولل**, ululare; idem quod **ללל** unde **ללל** p. 278
- ים *mare; latiori usu, pro, flumine majori, ut Nilo, &c.* p. 353
- ימן unde **ימן** *dextra, vel ad dextram inclinans, h. e. meridies, &c.* p. 242. item *auster.* p. 1134. Hinc
- ימין *penetralia velata austeri; quid?* vid. **ימין**
- ינח Arab. **ينح** idem quod **נח** *procubuit.* Hinc graviter **ינח** *על עפר p. 434*
- ינק in Part. **ינקת** & **ינק** *proprie, sugens, pullus lactens; impropr. ramus propullulans, viviradix; speciat. vitis letæ & luxuriosius incrementis.* p. 226
- יסר unde **יסר** *fundamentum, pro, quicquid in aliquare maxime firmum & solidum censetur.* p. 118
- יסק *addere; formula hinc illustri traductum אל תוסף ne addas: quæ hostem uno ictu conficere jubet.* p. 1179
- יטר *vincire, pro, erudire aliquem, officii nempe sui; quin &, castigare, h. e. increpare.* p. 87
- יסור *castigatio, h. e. convictio, s. evictio adversæ partis.* p. 1137
- יסור *disciplina vinciens & optimis legibus continens, ac coercens subjectos.* p. 317
- יסת Arab. **يست** idem quod **סת** & **סת** p. 30
- יער in Hiphb. **יעיר** *citare aliquem, condi-*
- ctum dare alicui locum; itemque, diem iudicii.* p. 248
- יעל in Hiphb. **יעיל** *profecit, utilis fuit; ex origine dat, cœumen tenuit, vel tenere fecit.* p. 837
- יעף *delassari, deseticisci; proprie **יעף**; unde, motus celer, qui sub **ועף**; & caligatio visus, quæ sub **ועף** Arabibus recepta.* p. 623. seq.
- יעפות **כסף** *argentum caligationum, vel vertiginum caput rotantium, quodnam?* p. 624
- יעפות **ראם** *agilitates celerrimæ & rotatissimæ, quales Ibicum.* ibid.
- יעפ *in Hiphb. **יעפ** splendidus adfulgere, radiare, &c. de magnifico & vibrantissimo lumine.* p. 49. & p. 266
- יעפה *præradians jubar; pulchritudinis scilicet & excellentiæ.* p. 49
- יעת Arab. **افت** *vertit; inde per ת* existit
- יעת **תופת** *æque ac מופת per מ.* p. 423
- יעצ *exire; proprie micare, emicare; e terra, idem quod צמח.* p. 140
- יעצ *verbum iudiciale; in ministris & executoribus iudicii. p. 21. it. descendere in publicam, prodire e domo sua in forum.* p. 805
- יעצ *in Hiphb. **יעצ** expromere e penu, e thesauro. Eleganter inde מליים הוציא expromere sermones, ex corde, tanquam divinitus inditos.* p. 220
- יעצ *scabra; prop. locus exitus, tum aquæ, tum rei alterius.* p. 762
- יעב Arab. **ويصب** *statui, constitui, ita ut uni loco, s. ad tempus, s. in perpetuum, aliquid maneat adfixum.* p. 13
- יעב *in Hiphb. **יעב** sistere se; in assiduitate & frequentia ministrorum, Regi suo adparentium, ad iussa capeienda.* p. 13 & 28. Hinc
- יעב **לבוש** *de aurora & diluculo, elegantissime.* p. 1081
- יעב *ex cujus Hiphb. **יעב** constituere aliquem parabolam; gravissima sub figura.* p. 422
- יעב *in Susana duritie, aut solidissima firmitate, qualis est lapidis, petreæ &c. frequen-*

I N D E X

- tatur. p. 1106. Hinc **ראי ים מוצק** it. **ראי ים** it. porro **יצק מוצק**. p. 612
יצוק lapis fusilis; fig. *fusum, conflatum-que metallum*, & quidem *αελιου*. p. 763
יצוק צור *petra fusilis*: h. e. *metalli fusi in-illar durissima*. p. 835
יצוק עליו *fusum quid super eo; ad carnes offi-vestientes, & inconcussam soliditatem bi-bentes, transfertur.* p. 1199
יצוק לב *cor fusum, i. e. ferreum & aeneum; fig. indomitum, feruamque.* p. 1200
מוצק *fusus, absolute, aris nempe inftar, est nitidus simul, simul firmus, ad inftar speculi, ex aere nitidissimi.* p. 297
רחב מים במוצק *latitudo aquarum in firmo, fusoque; de glacie dura & nitida, inftar speculi ex aere nitidi; pulcherrime; nisi vel's, in constricito, a יצוק per Oxymorum venustum.* p. 1048
יצר in Part. pass. **יצור** *forma, figuraque corporis, per omnia sui membra.* p. 424
יקף & יקה *ἀπαιξ, necli, & quidem nexu, qui in se rediens, orbem efficit. In Hiphhyll, cingere, circumdare; facere, vel neclere orbem circumeuntem.* p. 9
ירא proprie, *retroagere, seque subducere; improp. revereri, timere; triplicem cum*
אלהים *admittit structuram.* p. 3
אל תירא *ne timeas, pro, cave timeas; prohibentis est & quasi increpantis.* p. 158
ירא וירא *vidit & extimuit; in homine parum forti, &c.* p. 185
יראה *φείσομαι, timor; pro, religione, s. reverentia Numinis.* p. 369
ירח *mensis; unde ירחי-שוא fig. quid?* p. 195
ירח Arab. **ورط** *dejectionem proprie notat, tauquam in salebram inextricabilem, aut in barathrum lutosum & profundum, ubi quis ita sedit, ut emergere nequeat.* p. 403
ישב *sedere, pro, insidere & insilire, prout Arabibus, item sedit, est salite & insiluit.* p. 1108
ישב לארין *sedere in sacco & cinere.* p. 38. Hinc preflus **ישב לארין** *sedere in terra, pro lugere, in luctu & marore jacere, omnia*
gravioris tristitiae signa edendo. ibid.
el. ginter, in urbibus, domibusque, florentibus & quiesca sede beatis. p. 386
in Hiphb. השיב sedere facere quem, pro eam constituere Regem. p. 998
ישה Arab. **اشي & وشي** *solidari.* p. 146.
Hinc
ישה *solidum, vel soliditas; subst. ntive.* p. 128
תוישה *solida summa; in Arithmetica arte.* p. 146
ישח & ישח *computruit sordibus, forte originem dedit &*
שחת *status vel locus putridae corruptionis.* p. 261
ישן & ישן *sensuum, animique obfusca-tionem pati, obdormiscere, & somno profundo consopiri; de mortuo.* p. 66.
Inde
ישנה *somnus, sopor; prop. obfuscatio, sensum quat sul adimens.* ibid.
ישע unde **ישע** *salus; ad literam, laxitas spatiosa, omnium rerum bonarum, quae hominem beare possunt.* p. 132 & p. 145
ישר *rectus; speciat. Deum sincere colens, etli non immanis plure a peccato.* p. 92
ישר *rectitudo; pro, recto impetu fulminis, cui nihil resistere queat, quin imo, qui momento totum caelum metiatur ac perca-dat.* p. 1040
יתח Arab. **وتح** *originaliter possidet contu-sionem, qua quid subigitur.* Hinc
תותח *clava, qua caput committigatur; vel & ballista, qua muri quatiantur & contundun-tur.* p. 1204
יתן id. quod Arabum **وتن** *perennis fuit, jugi & inexhausta fluxit vena.* Inde
יתן *perenni vigore praeditus; fig. doctor & uber veritatis fons; itemque fundamentum religionis.* p. 318
יתן רוב עצמים אתן *multitudo ossium, perenne; dupl. ci sub adipectu.* p. 912
יתר & יתר *profeminarunt*
יתר *nervus, funis; figurate, vis corporis & anime; ubi vigor scilicet recens est.* p. 124.
it. *reverentia, religio, obedientia; Hinc יתר פתח יתר solvere funem alicujus; in eo,*

942

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

qui nullo Dei, hominumve, respectu coërcitus, in omne nefas effrenato impetu fertur. p. 834

ב

באב & **כאב** in gravi dolore & mœnore tritum, colorem fuscum, nigrescentem & luridum, pro sua agnoscit origine. Iude in *Hiphkyl*.

הכאיב *luridas infligere pl. gas.* p. 152

כאב *tabidus labor; prop. in corpore plagis excarnificato & corsecto; impropr. in animo vi dolorum fracto plane & contuso.* p. 39

כאב *livida & lurida plaga.* p. 152

כבר respondet **כבר** Arabum **כבר** cujus *Hiphkyl*

הכביר proculdit **הכביר** *multiplicare cibum, vel potius, magnifice & munifice largiri illum.* p. 1033

כביר *grandis, magnus, pro sene grandævo.*

qui **כביר** Arabibus.

p. 372

It. absolute, *opulentum quid, id quod omnes aliorum opes quasi obscurat & præ se delet.* p. 869

רוח כביר *spiritus vehemens, sive ventus; gemino sub adpectu.* p. 215

כדר Arab. **כדר** *impurus, obscurus, turbidusque fuit, liquor, color, &c. item, incommodis & adversæ fortunæ casibus conturbata fuit vita; thema &*

כידור *status turbulentus, tumultus bellicus.* p. 382

כה *sic; prop. sicut hoc vel illud; ex præf. & affix. masc. ה* p. 13

כהה *hebescere; in oculis senio fessis, vel per mortem fractis; hinc עין מבעש עין quid?* p. 423

כהן ex origine idem, quod **כהן** *appropinquare, accedere; in Part. præf.*

כהן *appropinquans, accedens, pro, viro principis, ac sacerdote, ordinis sc. ecclesiastici; cujus oppos. יועץ vir princeps, consulariis, in ordine politico.* p. 317

כור & **כור** ad literam, *excussit ignem ex fomite igniario, vel filice.* Hinc

כיר Arab. **כיר** *fraus, circumventio, stratagema, pernicies, exitium, &c.* p. 564. it.

כידון prop. *excussio scintillarum; quod lanceæ nomen imponere potuit.* p. 1132 nec non

כידור *scintillatio, excussio vehemens scintillarum, in phrasi, כידורי אש.* p. 1194

כוח *vis, robur, pro, facultate & divitiis.* p. 186. & 690

כוס Arab. **כוס** pro **כוס** *conscendit femellam & subegit.* p. 241 Hinc

כימה *fidus calidum, ad austrum divergens, caloris & æstatis prænuncium.* p. 242

כון Arab. **כון** *esse, existere, stare, consistuere; inde*

כן *sic, pro, sic constitutus; it. pro, similiter, ad hoc exemplum.* p. 194

על כן *pro certo.* p. 957

לכן *profecto; proprie, pro certo.* p. 500

נכון היום *firmum diei; figur. culmen ejus, meridies.* p. 380

הכונה *tribunal divinum; ad iudicandum, vel juri reddendo, aptatum.* p. 630

כזב *usu judiciali, succumbere, qui ex phrasi, אם אכזב, si mentiar, h. e. nequam succumbam, traluceat.* p. 191

כור & **כור** *fregit, perfragit; cujus*

אכזר *est, maximus perfractor, violentissimus & implacabilis hostis.* p. 845. & 1182

כחר inde **כחר** *non celavit, per לוחם, est, publice professus fuit & omnibus inculcatum ixit.* p. 377. in *Niphal*.

נכחד prop. *deletur, excindi; de subita & gravi clade, fortunæ evertente.* p. 92

כחש *macies nullibi, sed locorum ubique mendacium.* Hinc

כחשי *mendacium meum, passive, quo ego circumvenior; perfida & perjura circumventio.* p. 398

כי *ut, cum, quoniam, nam; proprie, sicut mihi,*

I N D E X

- bi, ut mihi.* p. 13
affirmativum, pro, enimvero, sane profecto. p. 129 & 526
illativum, pro, quod autem, sat crebrum. p. 977
novam, nonnunquam, instantiam rei alieni-jus indicat. p. 218
כך & cum ה parag. ככה sic, ita; prop. sic tibi; notione, ex כ praef. & affix. ך deducta. p. 13
כלה consumi; de nube evanescente. p. 203
 seq. עין vel נפיש &c. quid? metaph. ducta, à tabe & intabescendo. p. 497
כלית consummatio exacta; de variis rebus, si non omnibus, adhibetur. p. 715
כלח Arab. كاح defringere dentes; vel in bono, vel in malo, vel etiam, medio usu. p. 162
כולח Epith. كالح hyemis & frigoris. ibid. & p. seq.
כלח hyems superior vitae humanae, h. e. decrepitu senectus. ibid.
 decrepitu oris rictus, prop. p. 825
כלל completus, consummatus, omnibus partibus & numeris absolutus fuit. Hinc
כל omnis, universalis; fig. absoluta & cummulata prosperitas. p. 691
 quidvis, distributive; & collective, quicquid. p. 21
 cum Persarum كل rosa, an sit confrendum? p. 686
כלם in summo ignominiae gradu locatum, ex Arabum كلם sauciare, & جام secare, illustrandum. p. 459
כמר ejus Nipbbal נכמר aestuare, uri vehementius, aestu intus aestuante atrorem contrahere; de die, visceribus, cute, &c. p. 53
כנה in Pibbel, כנה circumloqui, blandiloquum agere; in blandiori circumlocutione, quae ex כנן potuit emanasse. p. 899
כנן כנן texit, fovit, obumbravit; sp. animo condidit quid; in bonum, & malum. p. 219
 in obumbratione & consatione foetus in utero materno, eleganter. p. 864
כנע Arab. كنع contractilis ex ariditate digitus, manibusve, torpuit, jacuit, impos. hesit, secundariam vim dedit & Hipbbyl
 deprimere, incurvare, humiliare; prop. confusus & contractilis facere manibus. p. 1144
כסה Arab. كسي tegere, obtegere; vestire, tralate, de vermine vel putredine verminante, quae cadaver operit. p. 577
כסה כנים בהלב obtegere faciem adipe, quid? p. 384
כסה על-כפים אור geminam manum vestire fulmine, quia? p. 1138
כסה solium, idem quod כסא vel à tegendo, vel à construendo & congerendo, quod כרס p. 715
כסל & كسل affectus fuit in lumbo, elumbis & ignavus fuit; secund. stultus, &c. hinc
כסל stultitia; it. alio flexu, fiducia, robur, firmamentum. quare? p. 224
כסיל sidus torpidum, vel constellationes frigidiores Boreae. p. 241. seq.
כסף desideravit, vehementer appetit; secundum originem, pallidus & luridus fuit. Hinc sp. austero imminere vultu, impallescere.
 Arab. كسف p. 359
כסף argentum; à pallore. p. 70
כעיש indignatio, agrimonia indignans. p. 129
 Deo tributum, est, justitiae ejus vindicatrix. p. 130
 It. miseria irritans & praegravans. p. 165
כפן Arab. كفن Radix פ
כפן fames, speciatim, privata, esuritio, extrema penuria; opposita ad רעב quae publicam pingit. p. 157
כפף Arab. كفف propagat
כף vola, pars פ manus totius cum brachio, quae à corpore incipiens, se flecti & curvari patitur, ope digitorum; improp. plaga, h. e. vola gravi nexu operimens. p. 336
כפה manus curva, pro, ramo, collective. im-

I N D E X

- consternationis*; nec non **الشدة**
 &c. &c. pro, *summo gradu & cumulo mali*, quod nullam partem immunitem esse patitur. p. 843
- לדר** Arab. **لدد** *pertinacius obstitit litigando, restituendum Hebraeis.* p. 143
- לדע** **לדע** *pungere, mordere, icere; de scorpione, serpente, &c. punctu, morsu, iclu, urentibus.* Inde Particip. praes.
- לדע** in *femin.* **לדעת** *iclus pungens, mordens, urensque plaga, pro pleno*
- לדעת** p. 1046
- להב** **להב** *flamma purior, citra fumum.* Arabibus. p. 1196
- להב** *flamma haste & lanceae, pro flammante hasta & lancea.* p. 1132
- להבת** *flamma, pro, fulminis.* p. 142. *speciat. flamma caelestis, vel ventis urentis, vel fulminis, φλαξ.* p. 388
- להה** Arab. **لهه** *lufit, sefellit tempus, curas; animo a negotiis avvocato, divertit ad jocos, &c. exhibet*
- להלה** *ludibundus, animumque relaxans.* p. 115
- להט** *ut* **להט** *prop. percussit: inde ussit, urente adflatu icit.* p. 1196
- להט** *cibo & potu reficere quem, ante prandium vice jentaculi, quod*
- להנה** Hinc
- להן** *refectio gutturi levando.* p. 850
- להן** *utinam; prop. si.* Arab. **لهن** p. 165
- להן** *idem quod* **להן** *perversus & contumax fuit, agnoscendum in* **להן** *homo ad improbitatem obstinate perversus erit.* p. 143
- להן** Arab. **لهن** *circumvolvi; implicari flexibus, orbibusque; indivulsu nexu adhaerescere, ἀδελύξω.* p. 59. hinc
- להן** *Leviathan; vel ut per productionem*
- formae sit, tortuosus, flexuosus, vel ut* **להן**
draco, cum **להן** *confietur, in tortilem draconem, cetum, crocodilum.* *ibid.* & p. 1170
- להן** *pernoctare, forte est, a primario, mollis fuit, quod Arabibus* **להן** & **להן** *opponitur.* p. 1116
- להן** *pernoctat oculus, aliqua in re; insigni sub figura, quam Graeci in στρούκτιν & στρούκτιον adseverunt.* p. 418
- להן** *pernoctat error cum aliquo; eleganter.* p. 462
- להן** *pernoctare super area, vel patientissimum jugi, domitumque se praebere ad praesepo; phrasit ruffica.* p. 1116
- להן** Arab. **لهن** *med. vaw, accendi, & quidem aestu interiore, eoque aduri; fig. in ardore edendi, &c. &c. Hinc*
- להן** *sunt, verba aestuantia illius, qui intus aestu doctorum exurcbatur.* p. 167. & seq.
- להן** *med. vaw & je, inflexit, per flexus & ambages duxit, intorsit; tum ad subsannationem, tum ad flexam orationem, s. in bonum, s. in malum, pulchre applicatur.* p. 413
- להן** *illusor; a torto simul sermone, simul oculo.* *ibid.*
- להן** *depsuit; Arabibus, med. vaw, subigere massam convolvendo, φέρω.* Hinc
- להן** *leo predator, robustissimus & formidolosissimus, qui crebro φέρω & φέρω.* p. 97
- להן** Arab. **لهن** *inde*
- להן** *panis, vel cibus, in genere, pro nutrimento quotidiano.* p. 81
- להן** *specialius, caro.* p. 532. *proprie, secundum originem, panis, pro stomachi sutura inferendus.* p. 603. **להן** *caro macerata; hinc*
- להן** *proverbialiter.* p. 532
- להן**

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

ליל Arab. ليل-ل. fœm. לילה nox, & quit 𐤒
 metaph. quicquid horrendum, grave, ad-
 versum, calamitosum. p. 986

ליל Arab. ليل-ل. nox noctosa, quid prop.
 & improp. p. 62

לילה עורר לויתן nox excitatrix Leviathanis, pro, ana dnissimorum malorum matre, quæ executione publica obrui mereatur. p. 59

לכר capere, Arab. לכ-ك. proprie, ad-
 herere tenacius, uii quum visco, vel glu-
 zine, quid capitur. p. 146

מלכרת prop. instrumentum captionis; for-
 te, copula viscata. fig. p. 444

לעג & לעג proprie exprimit, vibrantem n-
 stationem; ut oculi, lingue, flammæ,
 &c. hinc secundar. subsannare & illu-
 dere; nempe, ab oculo micante, &c. p.
 253

שוט ילעג flagellum subsannat, vel dolore
 afficit. ibid.

הלעג substantivum verbale: subsannatio.
 p. 546

לפת id. q. לפת inflectere, intor-
 quere; in Nipbal, de caterois, ad aquam
 in deserto vestigandam, extra viam ab-
 stractis. p. 185

לקח accipere, pro, occupare quid, & ut ra-
 ptum possidere. p. 55. Arab. לקح
 in conceptione & fœcundatione palmarum,
 specialius, teritur. p. 287

לקח כאזנים accipere auribus; de singulari
 attentione & profundiore rei auditæ sen-
 su. p. 101

לקח doctrina; vel ab accipiendo, vel a tra-
 dendo, secundum Coccejum, vel potius,
 a fœcundando & florem seminis immitten-
 do. p. 287
 fig. illibatus flos seminis; limpida virtutis
 indoles. p. 288

לקש כרם vineam vindemiare,
 aut racemare, fig. est, concussiones apertas
 exercere. p. 652

לשון quoad formam post se reli-

quit 𐤒
 Arab. لسان lingua; tralate,
 calumnia gravior, accusatio ac condemnatio,
 qua improbi potentes armati. p. 156

לתע id. q. Arabum لتغ momordit. se-
 cundario, in Nipbal נתלע contundi, per-
 cuti; in sanguinolenta oris mandibularum-
 que contusione. p. 96. Nam

מלתעה est mandibula. ibid.

מ

מאומה cum ה parag. מאומה quicquam, vel
 tantillum, minima; ad literam, tenuis
 pellicula vel membranula. p. 859

מאס Arab. מאس ulceribus biare, fluere,
 contabescere ulceratus; de homine plagis peni-
 tus confectio. p. 207. & 1221. secundario, ad-
 spernari, reprobare, fastidire; nempe à pri-
 mario ulcerationis & diductionis subulceratis,
 p. 199. Hinc, de contentu graviore & studio
 animi penitus aversi, semper. p. 206. In
 Nipbal.

מאס perfuflare & suamet ulceratione cor-
 rumpi. p. 199

מדר 1. tendere, extendere in longum,
 latum, & profundum. 2. metiri. p. 197. &
 794. ex Pibbel inde

מדר ערב extendit se vespera, vel extendi-
 tur. p. 197

מדה dimensio; pro, altitudine, scil. in cor-
 poribus, & mensuratione, in liquidis. p. 794

מה Arab. ما quicquid fuerit, absol. p.

p. 330. seq.
 quid? cum admiratione & exaggeratione,
 pro quantum. p. 728

ipse inficiantis est, vel factum elevantis.
 p. 458

כמה quotnam? quantum? quoties! mi-
 nuit, adeoque negat. p. 337. & 560

מהר Arab. מהر festinare; in Nipbal

מהר ad festinationem & precipitationem
 adigi, vel conjici in consternationem. Hinc

עצה נמהרה consilium adigitur subito ad
 consternationem, cum desperatione & impetu.

I N D E X

- conjunctam. p. 147
 מיג *liqueferi, vel potius, fluctuari, ⲙⲓⲛⲉⲛⲉ*
- ⲙⲓⲛⲉⲛⲉ med. vaw. Hinc
 תמיגני הוישיה *fluere me facis solidita-*
tem, venulle, per Uxymoron. p. 846
 מיה vel מיה *cujus fucati coloris & speciei*
notio, procedit
 מו pro, blanditiis. p. 472
- נוח Arab. ⲛⲟⲥ *medulla, pro, rebus lotis &*
lucissimis. p. 575
- נוס Arab. ⲛⲟⲥ *macula; generatim, om-*
ne id, per quod corporis integritas vitatur
ac debonestatur; speciatim, variole, &
quidem consertie, compællæque, quæ vul-
tum maxime deturpant, &c. p. 296
- נון Radix; inde quoad formam
 תנונה *Species tenuior & subtilior, primis*
quasi umbris adumbrata; eleganter, de
sublimiori apparitionis modo, quo Divini-
tatis ⲛⲟⲛ invisibile se præbet conspiciend-
um. p. 107. seq.
- נור *ultra, citroque moveri, dat*
 תמורה *vicissitudo fluctuans. p. 390. &*
523
- נויש *tergere; secund. recedere,*
semovere. p. 638
- נוה prim. *maceratione dissolvi, ut*
 מנת Arab. *secund. mori, quod est*
p. 65
fig. de tota hominis mortalis vita. p. 125
 תנה חכמה *moriatur sapientiæ tecum; de eo,*
quem sui plenum atque excellentioris sa-
pientiæ opinione turgidum, confutatum vo-
lulus. p. 203
 תמותה *emori facere, vel gravi ægritudine*
diseruciare. p. 130
- מות & מוט *pestis, pestilitas, omnis*
morbus lethalis, miseriaque gravior. p.
155
 ממות vel ממותה *mors, & quidem, gravior,*
terribilis, aculeo omnis maledictionis arma-
ta. p. 914
- ממותה *primogenitus mortis, pro, exitia-*
li morbo, cuncta membra depascente ⲙⲟⲩⲏ ex-
- carnificante. p. 447*
 מוח *proprie haurire aquam.*
ammota, aut huc illuc jactata, urxa. p.
153. & 722. Hinc improp. ad graviora
& jada vumera translatum, est, gladio in
viscera adæsto cruorem haurire; profundis-
sima infligere vulnera. p. 153
- מחל *culit, procedit ferrum; The-*
ⲙⲟⲩⲏ
 מחיל id. q. *מחיל vestis; prop. cusum fer-*
rum & in longum extensum. p. 1153
- מטר & ⲙⲉⲧⲣ *pluvia, non tantum quæ*
cadit, sed etiam, quæ ligenis cœlorum
clausa adhuc continetur. p. 1027
 מטר *fig. doctrina, sententiæque, mentem rigans,*
recreans & facundans. p. 819
- מיה & מיה idem quod ⲙⲓⲏ *scaturit aqua;*
in conj. II. succavit, illevit colore falso;
q. d. aqueo colore perlinitiv; Radix ⲙⲓⲏ
- מיה quod Chald. ⲙⲓⲏ & Arab. ⲙⲓⲏ
in pl. מים aqua, pro, potu quotidiano. p. 81
Metapn. pro, calamitatibus diluvii in mo-
rem undique inundantibus. p. 606
- מכך *exsugere; it. perdere, attenua-*
re. p. 686
- מלא *implere; absolute, gravidare.*
p. 368
 תמלא *impletebitur, impletum est; diram in-*
fert necem. p. 391
- מלא בטן *implere ventrem; in inexplebili cu-*
pitate, aviditateque vorandi satianda. p.
533
- מלא חיה *implere animam, pro, inexplebi-*
lem appetitum saturare. p. 1107
- מלא על *semet implere supra, vel contra;*
aliquem; elegans locutio. p. 401
- מלח *propagat*
- מלוח Arab. ⲙⲟⲩⲏ *omnem plantam sal-*
sam & amaram; Halimum. p. 828
 מלח

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

מלט prop. מלט glaber, lubricus & levis
fuit; improp. מלט evadere, elabi,
liberari. it. excludere foetum: q. d. lubri-
cando eniti, parere. p. 22 & 23

התמלט בעור שנים elabi cum cute den-
tium; proverbialiter, in iis, qui plagis a
capite ad calcem contusi jacent; & ore fra-
cto semianimes vix spirant. p. 478

כידור אש התמלט scintillatio ignis profi-
lit; celeri nempe impetu ac procurfu. p.
1194

מלט lutum cementariorum; a summalubri-
citate. p. 23

מנה Arab. منى speciat. assignare, præ-
finire quid, certa mensura, alicui, in portio-
nem hereditariam. p. 196

מנן præcidere; hinc forte
מנן ex, a, ab; particula, nonnunquam, id.

לפני q. p. 110
saepe genitivum format. p. 148
ab; rem plane negat. p. 867

אל מן usque ex; eleganter. p. 134

מנע & מנע prohibuit; exhibit
מנע בחוכה cobibere aliquid in medio
sui palati; de ligurritore. p. 515

מסס tabescere, contabescere; elegantissime figu-
rat
מסס חסד seq. מ tabescens quod ad uberta-
tem a, &c. p. 179

מסה mulcatio liquefaciens, sive, lento ac
violento ictu absument. p. 253

מער nutavit, vacillavit; ex cujus part. præl.
ormatur

מער רגל nutans pede, vel, vacillans, pro,
calamitoso. p. 307

מציא & מציא pergere, pervadere & in-
terius penetrare. 2. invenire; scil. vesti-
gando & penetrando tandem attingere, post
longum laborem. p. 290
speciat. deprendere aliquem, qui se sub-
ducit & conspici negat. p. 631

מרי מרי stringere vehementius, sive, re-
nitendo; unde, rebellare, &c. sive, ferien-
do; unde affligere. p. 629
in Hippbyl speciat. stringere se & ad cur-

sum, scutica incussa, incitare. p. 1227
מרי מרי obstrigillatio contumax; i. e. strin-
gens percussio quærelæ, quærelas & la-
menta nempe extorquens. p. 629

מר Arab. مر & مر validius stringere; it. مر & مر
secund. agrotare; ex cujus Nipbh. נמרץ
phrasis

נמרצו אמרים dupliciter vertenda. p. 188
in Hippbyl הנמרץ est, proritare. p. 394

מר Arab. مر dat
מר נפש amarum animæ, pro, desperate tri-
stisira & indignatione. p. 76. it. subitant.
amaritudo animæ. p. 204

מריר יום מריר amarulentum; cujus יום מריר est,
satum acerbius, infortunium. p. 53. seq.

מרה fel, Arab. مرارة proprie, folli-
liculus bilis, qui hepati adhæret. p. 406.
adeoque, omnia includit vitalia. p.
538

משך משך cujus

משך tractio, ἄρα, fig. est, pondus, pretium;
momentum bilancis. p. 784

מושכה trabens, absol. vinculum; de tem-
poris brumalis rigore omnia constringente.
p. 1096

משל משל excudit

משל parabola, proverbium; h. e. exemplum
rei alicujus dirissimum. p. 422
comparatio, aliquid simile, aut par. p.
1212

משל אפר similitudo cineris, est, cineris
quam simillima. p. 329

משש משש palpare, constituit

משש כלילה ימששו בצהרים tanquam noctem
palpant in meridie; duplici sub aspectu. p.
148

משש אמיש palpatio, palpabiliter. it. heri. Arab.
משש a palpatione; q. d. tempus pro-
xime lapsum. p. 827

מתה Arab. متى 1. extendit. 2. adfi-
nitatem & sodalitatem inivit cum aliquo.
p. 292

מתים sodales, sodalitate juncti; cum con-
tentu, ponuntur. p. 287

I N D E X

עיר כתיים *civitas virorum, est, cum suis sibi viris, aut incolis universa.* p. 661

נבט *in part. praes.* p. 543

נבט *verbo & verberare urgens, pro, exactore.* p. 1112

נבב & נבב *uberavit, sponte fluxit, humoremque misit. metaph. voluntarius, liberalis fuit.* p. 839

נבב *in impetu voluntario ad pugnam capessendam.* p. 319

נבב *prop. pra. ubertate succi sponte fluens; opp. ad נבב* p. 34

נבב *epitheton hominis sancti, ingenua virtutis indole praediti.* p. 319. seq.

נבב *ingenuitas, indoles ingenua; spiritus generosus; cujus* p. 839

נבב *est, spiritus ingenuus, principium vite spiritualis, virtutis & sanctitatis, possidens.*

נבב *abigere; in ejectione & abactione hominis, ex societate, cum dedecore publico conjuncta.* p. 455

נבב *eiusdem forte est notionis cum דבב complanare, in alium silentium sternere velut ac componere.* p. 818

נבב *disspellere, discutere, & quidem proprie, mollem materiam; speciat. folia, sub vento vehementiore non tam, discussa, quam, per aërem, excussa & dissipata.* p. 337

נבב *fremere; de leone praedae incubante obscuraque volvente murmura.* p. 81

נבב *rudere; verbum* p. 171

נבב & נבב *fluere, copiose manare. fig. li. quidam diei lumine perfundi & pra. caudio in se diffuere.* p. 48 seq.

נבב *lumen diurnum limpidissimum & liquidissimum, ab aurora, usque ad solis occasum.* ibid.

נבב *caverna; à flumine. sp. locus fluxu aquarum cavatus, vel potius, & seq. ibid. & seq.*

נבב *Arab. נבב crudus, vel, semicoctus*

נ

נבב *internodia produxit arundo. it. superbius sese extulit, &c. inde, ex particip. pass.*

נבב *vir fungosus, instar arundinis cavus, internodiisque inanitatis indicibus praeditus.* p. 294

נבב *Arab. نبت micuit, vibravit, tremulo & corusco motu praeditus fuit; in Hiphyl.*

נבב *tremulum vibrare, vibrantem oculi aciem contendere, exercereque, & seq. p. 793*

נבב *implicitus, perplexus & salebrosus fuit. hinc figurate salebrosa maris.* p. 1085

נבב *marcescere, succo & vigore cassus, quoad originem, differt à נבב in monte cadente, est, dilabi ita, absque ut resurgere queat, nullisve moliminibus de novo excitari.* p. 362

נבב *emarcidus, tral. stultus homo, qui, vel, ad virtutem, vel, ad sapientiam, emarcuit; opp. נבב & חסיד נבב.* p. 34

נבב *utres caeli, pro, nubibus aqua gravibus; eleganter.* p. 1104

נבב *emunit ante oculos; unde in part. pass.*

נבב *eminens vir, princeps, antecessor; fig. strenuus pugnator ac ductor. Arab.*

נבב p. 885

נבב *indicavit, vel, ob oculos posuit hereditatem; pro, in censu praesens est, venustissime format הגיד לחלק censui annuere; ut &, pro hereditate & portione eximia censere.* p. 421

נבב *idem quod Arabum نبت bulliendo efferbuit; secund. ad aelus bullientes & vulnura astantia, transfertur.*

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

- Et* fuit caro, unde venerit, an à motu sanguinis vitali quasi, an aliunde, dubium. figurate, hinc, inter alia:
- לב** *cor crudum reddere, & malis suspicionibus subulcerare, vel cor inconsians reddere & infirmare.* P. 905. seq.
- הנואה** *affectio cruda, s. cruditas animi subulcerati.* ibid.
- נא** aliis *queso*, aliis *nunc*, à **נא** *assurrexit, surgere studuit, commotissime; unde, forma imperantis* **נא** pro, age. P. 20
- נוד** moveri, agitari, &c. cujus
- נוד** prop. *agitatio, molitatio, tremulus motus, format.*
- נוד** *agitacionem labiorum, pro, tremula commiserantis voce.* P. 396
- נוה** cuius
- נוה** est, mansio amœna & pulchra. P. 129
- נוח** Arab. **ناخ** *procubuit in pectus; hinc graviter*
- נוח** *super pulvere procumbere.* P. 434
- secund. quiescere, quod נוד commoveri, conturbari, oppos. omnem omnino quietem arguit. p. 83. inde in specie, de sedato bulliente dolore.*
- it. de mortuo; quietam mansionem obtinere; aut quietam stationem contingere.* ibid.
- נול** Arab. **نال** *consecutus est, obtinuit scopum, votumque; id. q. נלה* P. 387
- נוף** ex cuius *Hiphyl* prodiit.
- נוף** *motitare manum super aliquem; in minaciis,* P. 867
- נזל** *defluxit; in imbre clementiori.* P. 1028
- נחה** & **נחי** *ducere, minare; verbum pastoritium. fig. de, sideribus omnibus in spacioussimum aetheris campum eductis.* P. 1097
- speciat. remove, abducere, e medio sustollere, & in angulum quasi remove.* P. 322
- נחל** Arabice **نحل** & **نخل** prim. *cribravit, excrevit, secrevit farinam à fursuribus; secund. lectissimam portionem excerpfit, hereditario jure possedit; non de bonis tantum, sed & de malis adhibetur, quæ in propriam quandam ac perpetuam possessionem alicui veniunt.* P. 195
- נחל** *vallis, convallis uliginosa, quam effecit torrens, de monte actus.* P. 1159
- alveus, canalis, pro, canali deorsum acto, in monte metallifero; item, vena metalli ipsa, in monte aurifero.* P. 769
- נחלה** & **נחלה** *portio assignata, hereditas lectissima; de suppliciorum & peccatorum veluti perpetua possessione.* P. 544
- נחם** **נחם** ex *Pibbel*, per *ὀξύμωρον* pro-ducit
- נחם** *consolari aliquem vanitate, q. d. pro solatio vendere id, quod dolorem ejus irritat, ac vulnera venenat.* P. 592
- נחמה** *consolatio; fig. bona conscientia.* P. 175
- נחם** *consolator molestia importuna & injuria; ὀξύμωρον animandus est, qui verba mordentia pro solantibus vendit.* P. 394
- נחר** & **נחרי** *ronchos edidit, sonum vehementiorem per nares emisit, dat*
- נחר** *scem. נחרה* *ronchus, fremitus per nares emissus. prop. fremitus e naso venti prorumpens.* P. 1130
- נחת** *descendere, figurat*
- נחת** *descensus mensæ, pro, quicquid in mensam e cælo ipso dimittitur quasi, omni benedictione cumulatura.* P. 1010
- נחת** *sub, pro, inter; it. pro, tanquam, eadem conditione; nec non, in loco.* P. 956
- נטה** **נטה** *tendere cum inclinatione; speciat. in tenso, cum expansione & inclinatione, tabernaculo, &c. Hinc*
- נטה** *tendere cælos.* P. 238. it.
- נטה** *extendere Aquilonem super chaos.* P. 712. at
- נטה** *tendere in terram; de radicibus, pro, eas altius figere.* P. 388
- נטף** *stillavit aqua, quocunque tandem modo, præsertim per exsudationem & exhalationem. Hinc*

I N D E X

- נטפיו מיס** *stillationes aquarum, pro, illis aquæ partibus, quas calor solis undique attrahit.* p. 1027
- נטר** Arab. **נטר** *inspicere, speculari; secund. observare; speciat. occulsionem ulciscendi captare.* p. 210
- נטרה** *scopus, in quem & corde & oculo iram fervente, vincitæamque captante, imminetur.* Arab. **منظرة** & **منظرة** p. 475
- נכד** prim. *parum aquæ habuit; de puteo. secund. miserrimam & difficilim egit vitam; originem dedit* **נכד** *nepos, posteritas; item, calamitas.* Arab. **نكد** p. 857. seq.
- נכה** Arab. **נכה** ult. Hamz. & **נכי** ult. *Vaw & Je, percutere; in istibus perfcindentibus omnia, quæque coaluerant rescindentibus.* p. 306. adeoque, in gravioribus tantum *vulneribus & plagis.* p. 32 metaph. *de lingua, violenter alios omnes lacerante & proficidente.* p. 306
- נכון** *percussio flagellans, substantive; Hinc גרן נכון area exiti.* p. 306. & 307
- נכר** **נכר** *agnoscere, cognoscere, præbuit ex Hiph.*
- נכיר פנים** *cognoscere vultum, pro, accipere personam in iudicio; opp. ad הכיר* p. 955
- נכר** *מעבר* aut *מעשה* p. 955
- נכר** *flagolat. insandum, portentosum, prodigium; fig. calamitas gravis, aliena, inusitata; ferme id. q. נכר*
- נכר** *prodigiosum malum, pro, morbis & plagis faxdioribus.* p. 857
- נכת** *thema ex Dialectis restituendum, pro, pungere, compungere, ista impressionem facere, in rem, quod & נכת*
- נכת** *secund. mordere, &c. ap. Chald. & Syr.* p. 122
- נכיל** id. q. **נכיל** *& נכיל נויל* id. q. *consecutus est, obtinuit scopum, votumque.* p. 387.
- נמלה** *prosperitas, summa votorum, culmen felicitatis.* p. 388
- נמר** Arab. **نمر** *protervus & contumax fuit.* p. 418
- נסה** prop. ut **נשא** *odorari, s. odorem naribus attrahere; impropr. explorare, tentare, experiri.* p. 85. & 86
- נסע** prim. *vellere, evellere, ut נסע* de, *tensoriis revulsis. secund. profusis, quod נסע* p. 124. & 1203
- נסע** pro **נסע** *telum, sagitta. it. haustio; de lancea altius penetrante.* p. 1203
- נסת** unde **נסת** *instigavit, irritavit, proxitavit, idem in origize, quod יסת, יסת & סתת* verba per **נסת**, ex sono illo *naturali & sibilo, quo solemus canes in prædam, pugnamve instigare, ducta.* p. 30
- נער** *excussit; in gravissima exterminatione. cujus נער* *excussio violenta; de anima moriente, &c.* p. 1005
- נפח** **נפח** & **נפח** *non solum, flavit, spiravit, sed etiam, inflatus fuit, intumuit, cum flatu crepuit.* Inde
- נפיש** *animam crepare facere; in spe frustrata.* p. 857
- נפיש** *crepacio animæ; de spe improborum vel firmissimis; quo sensu, per נפיש* p. 301
- נפל** *cadere, pro, ad morem fulminis, vel turbinis, irruere.* p. 22
- נפל** *de, intinssio divitis sopore.* p. 103
- נפל מן** *cadere ab, vel, præ aliquo; quid? p.* 303
- נפיל** *absolute, ruinam moliri.* p. 190
- נפל** *cadivus fetus; fetus matri post primam formationem & signa vitæ elapsus.* p. 71
- נפיל** *Gigas, forte a נפל* *aboriri; q. d. monstrum abortivum.* p. 708
- נפיל** *prociduum, vel, deciduum, dat*
- נפיל** *pro, partes molliores & laxiores carnis.* p. 1198
- נפיש** *spiravit; cujus derivatum נפיש* *anima, est, נפיש* & *ad appetitam refertur.* p. 173
- נפיש** *anima oris. p. 206. sive halitus, vica anima-*

malis. p. 366. & 1195
anima, quum in חללים *queritur*, habet
vim sanguinis profusi & vindictam pascen-
tis. p. 661
 נפש האריך prolongare animam, est, pa-
 rientem trahere spiritum. p. 177
 מפח נפש crepatio anime, quid sit, vid.
 נפח
 Arab. نصب id. q. יצב intransit.
 erectus stetit; transit. erectum constituit.
 p. 13
 in Niphal נצב agrotus, lassusve fuit. p.
 14
 נצב res quævis erecta, p. 13. item præsi-
 dum militare. ibid.
 נצב fœm. מצבה præsidium; locus ubi quid
 stat erectum, principium firmum, radix,
 status eminentior, dignitas, munus, præ-
 sectura, cippus. ibid.
 נצי in part. præf. fœm.
 נצי quæ Arabibus ناصب coma, vel, pluma pendula, casaries. p.
 1119
 נץ accipiter; a volando. p. 1134
 Arab. نصح sincera & pura puta fuit
 res; radix פ
 נצח sægol. purum putum, perpetuum,
 etiam atque etiam, mera & sincera puri-
 tas, nec non, veritas causæ victricis. p.
 123 & 970
 נצל in Hiphyl
 הציל eripere; de vindice, speciatim, aliquo
 præfente & præpotente, qui manu fortissima
 afferere valet oppressos. Hinc
 אין מציל nullus est vindex; phrasis, in atro-
 cissimis calamitatibus, frequentata. p. 133.
 & 154
 Arab. نض motavit alas, & نض
 emicuit in altum, forte exhibet פ
 נץ pro, accipitre. p. 1134
 Arab. نظى prop. inspicere im-
 prop. custodire; in specie, servare iram;
 inde
 נצר observator hominis; de eo, qui ocu-
 lum vigilem & vindicem in omnes alterius
 actiones figit. p. 210

נקב defigere nominatim, devovere
 cum execratione, & tanquam notis vili-
 pendii ac abominationis compungere. p. 58
 & 131
 נקר punxit, momordit. p. 122
 נקה mundus, purus fuit; th. פ
 נקי innocens; qui Deum scil. sincere colit,
 et si non immunis plane a peccato. p. 92
 Arab. نفض de domo, dorso, offe,
 &c. est, cum sonitu & fragore diffundi, aut
 diffilire, ita, ut quid plane diruatur; ad-
 eoque fortius, quam קוט
 קאס p. 264
 נקטה נפש בחיים dirupta & diruta crepat
 anima in vitis, prop. coagmentationibus;
 de eo, qui ita onere sibi incumbente gra-
 vatur, ut diffiliat & dirumpatur, absque
 tamen, ut rumpatur & mortem desideratam
 invenire queat. ἔρρηκτος. ibid.
 נשא נשא tollere, tolli in altum. speciat.
 ἔμψα, tollere se, crescere, educari. p. 553.
 tollere in altum; de libratione vel sublatio-
 ne bilanci ad collibrandum. p. 166. hinc,
 rationem habere, æstimare, in præf
 נשא כמעט נשא sicut parum, tanquam nullius
 pretii, pro re contentissima, tollere quid.
 p. 899
 ferre, portare, sustentare, seq. ב de cu-
 bili, partem oneris, quod alicui incumbit,
 portante. p. 295
 tollere, absolute, pro נשא קול. p. 553.
 inde, in sermonibus magna confidentia ela-
 tis. p. 730
 נשא משל attollere sermonem parabolicum,
 figuratum, &c. in inspirationibus & sen-
 tentiis, Deo impellente, prolatis. p.
 730
 נשא עינים sustollere oculos; in rebus gravio-
 ribus & fortius advertentibus. p. 37
 נשא פנים accipere vultum alicujus, pro,
 honorare, singulari favore, ac honore, pro-
 sequi, nihil eorum quæ petierit negando. p.
 124
 נשתי לא אחבל tollo, non capiam pignus;
 n. e. præsentibus gaudio; pignora parum
 curans; vel, accipi, cujus pignus non ce-
 pi; i. e. luo, quod non contraxi; pæ-
 nas, X X X X X 3

nas pendo innocens; proverbialiter. p. 964
 נִשְׂחָה *fanerare*, egregium locum tenet in phrasi
 נִשְׂחָה מֵעֵינַי *fanerare* alicui de, vel ex, &c.
iniquitate sua. p. 290
 נִשְׂחָה *flavit, spiravit, aspiravit*; cujus
 נִשְׂחָה *status, halitusque*; de Jehova, est
 ejus potentia, ira, per sevam tempestatem
 ingruens. p. 94
 נִשְׂחָה & נִשְׂחָה *aurea subtilis, præ-*
sertim, frigida & penetrans, qualis ferme
spirat, ubi vehementissimum regnat gelu.
 p. 1048
 נִשְׂחָה *flavit vehementius.* Arab. نَسَفَ
ventilavit, dispersit, diruit; q. d. diffლა-
vit; hinc
 נִשְׂחָה *crepusculum vespertinum, cum quo*
stelæ incipiunt apparere. p. 60
 נִשְׂחָה *crepusculum matutinum. fig. laticris for-*
tunæ auspiciam. p. 197
 נִתְבָּ Arab. نَتَبَّ *eminuit; unde*
 נִתְבָּ non est, *semita, sed, via ampla, con-*
spicua, eminens, regia. p. 444 & 837
 נִתְבָּ *sundi, effundi; verbum gra-*
ve, ex liquatione fusi & candentis metalli, ad
iræ candentis, suspiriorumque ardentium
effusionem, translatum. p. 81
 נִתְבָּ *fundendo eliquare; de lacte fuso, h.*
e. prima hominis formatione, quum in
embryonem, ex utriusque parentis semine,
coalescit. p. 271
 נָתַן *dare, pro, exhibere, prestare.* p. 347
 נָתַן *it. pro emittere, in תפלה dare*
salivationem, h. e. jejunam futuritatem ex
ore, ex corde emittere. p. 27
 נָתַן Arab. نَتَعَ & نَتَعَ *sanguinem immodice profudit e naso, aut ore,*
cum vomitu vehementiore; hinc, in Niphhal
 נָתַן *ad sanguinolentam oris, mandibula-*
rumque, contusionem, applicatur. p. 96
 נָתַן *diruit, destruxit, &c. in*
gravissimis minis & subversionibus ædium,
urbium, inde a fundamentis. p. 468
 נָתַן *avulsit, evulsit, &c. de spe,*
opibusque fundatissimis, radicitus extirpa-
vis. p. 449
 נָתַן *originaliter adfert, vibramen*

zinnulum & tremulum, vel chorda, vel ner-
vi salientis, diffilientisve, &c p. 175
 נָתַן *cor diffilit, vel subsultim*
trepat e loco suo. p. 1039
 נָתַן *vibrantem & alte penetrantem ad-*
movere plagam, quæ in ipsum q. cor descen-
dat; phrasis signata. p. 175

ד

דָּבַר *implicari, intricari, ap-*
prine quadrat in radices arboris impe-
ditas & lapidibus obhasas, ita ut altius
comprehendere nequeat. p. 228
 דָּבַר *clausit, inclusit, & quidem, obi-*
ce, seu collari injecto. p. 63
 דָּבַר *vinculum collare injicere alicui, pro,*
aliquem miseris, tani opprobrii, quam hor-
roris, afficere. p. 314
 דָּבַר *obstruere ventrem; tam de satu,*
quam de partu. p. 63
 דָּבַר *in collariam compingere; includere*
cippo; de gravi supplicio & ignominioso. p.
 292. & 412
 דָּבַר *clausum, absolute positum, pro*
obstructum quid, & densissime
compactum; quod Leviathanis, non mi-
nus aptum dentibus, quam tergo. p. 1190
 דָּבַר *obstruere, & quidem obice, gra-*
viove & insuperabili; Thema F
 דָּבַר *cippus, nervusque, quo, pedes surum solent*
vinciri; prop. obex pedibus additus. p. 340
 דָּבַר Arab. سَدَمِي *præstrictos habere ocu-*
los ex fulgore; inde
 דָּבַר *præstrictio oculorum & vertigo capitis*
ex fulgore; quod in phrasi elegantissima dat
 דָּבַר *terram præstrictionibus e lumi-*
ne oriundis obnoxiam. p. 285
 דָּבַר *clanculum in aurem loqui; cujus*
 דָּבַר *secretum, exhibet*
 דָּבַר *audire in alicujus secreto, pro,*
confuturum ejus intimum agere. p. 371
 דָּבַר *med. vaw; dat*
 דָּבַר *ejus, pro, equitatu.* p. 105
 דָּבַר *discessit, declinavit; inde*

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

- מין** *desciscere ab aliquo; de iis, qui a religione semel recepta desciscunt, vel minus sincere ei adherent.* p. 958
- הסיר שפה לנאמנים** *removere, auferre labium veracibus, pro, eos maroribus & calamitatibus ita confundere, ut nequidem presentiam animi inveniant, nedum presentiam in dicendo.* p. 319
- סות** ex *ἐπιπορευσις*, id q. **נסת** in *Hiphyl*
- הסית** *instigavit, irritavit, proritavit, provocavit; in animalibus instigandis, inter complusiones manuum, orisque sibilos, ut incurrant, mordeant, devorent.* p. 30
- סכך** *textit, intexit, pratexit; in bonum & malum.* p. 79, 80
- סכה** *tentorium, tugurium, pro, leonis cubili.* p. 1108
- סכסך** *armare, horridum in jaculis, telisve, facere; a שכך.* p. 1178
- סכן** *παριστάται, uno verbo; nam סכן est ταμίς; unde partim, recondere in cellam promtuarum, apothecam, partim, expromere in usum & utilitatem aliorum: h. e. utilitatem capere & dare.* p. 595
- נסכן** *periclitari, quomodo cum Kal coheret?* p. 617
- סלד** Arab *صلد* *terram pede percussit; de equo superbo; metaph. in Pibhel, de viro magnanimo, &c.* p. 176
- סלה** & *שאל* *elevare & tollere in altum, secundario, ad librationem & bilances tractum; q d. estimare.* p. 782
- סלה** *proprie, אלה אלה, אלה אלה, lapsante gressu cadere, aut, precipitem ire in lubrico; ex Pibhel dat*
- סלה איתנים** *perenni vigore praditos agere precipites, vel, perennia fundamenta veritatis & religionis tanquam in lubrico & precipiti ita impellere, ut sibi ipsis ruinam traxisse videantur.* p. 318
- סמר** *hurripilare & clavorem instur comas erigere, clavare, ut ita dicam.* p. 105. seq.
- ילק סמר** *locusta horripilans, pilos suos arrectos protendens.* ibid.
- סעף** id. q. *شعف* *cujus*
- סעף** *vertex, cacumen, in petra, in monte, in aliis, figur. est, cogitatio gravior, totum cor occupans, idque intime adficiens atque ad se trabens; tum in amore, tum in ecstasi.* p. 102. seq.
- ספה** Arab. *سفي* *radere, de vento; dedit*
- סופה** *turbo radens & verrens.* p. 561
- ספח** *سفي* *sudit, effudit, perfudit; in phrasi*
- ספח** *sub spinam, vel congregari, vel ulcerari, vel perfundi, sive aquis torrentibus, sive sanguine.* p. 830. seq.
- ספיה** in pl *ספיהם* *sponse nascentia; q. fusa, profusa, a terra. it. fusa aquarum, eluiones, inundationes.* p. 364
- ספף** idem quod *سفي* & *سفي* originaliter adfert, *subitum ictum; itemque, sonum ab ictu, cum repercussione.* p. 956. & 972
- plaudere, complodere, explodere, speciat. in explosione, & effusione liquorum cum sonitu vehementi, quod Græcis, πύλλοι*
- ספף אמרים** *cum πύλλοι, ἄμφοι, strepitu profudit sermones.* p. 972
- ספף** *سفي* *scribere; in Pibb. scribere facere; de nubibus est, largo imbri radere, vel arare, ac quasi, perscribere terram sulcis.* p. 1105
- ספף** *liber, pro, libro publico, in quo acta illustriora enotantur.* p. 481
- מספף** *numerus, constructum cum rebus aliis, nunc paucitatem, nunc multitudinem, infert.* p. 378
- שנות מספף** *anni numeri, pro, per pauci.* p. 414
- מספף שניו** *numerus annorum ejus, pro, longam duxit ævum; numerosi sunt ejus anni.* p. 1025
- סתר** Arab. *ستر* *prop. textit, obtexit velo, velavit.* p. 64. secund. *defendere, protegere.* p. 80
- סתר פנים** *abscondere faciem; de Deo, indicat, subductionem gratiæ, cum negatione accessus ad thronum ejus.* p. 337
- לא סתר** *non abscondere semet; ἀποκρυψάμενος & erecto capite incedere.* p. 335
- דרך נסתרה** *via velo septa; de aditu, qui*

I N D E X

negatur oppresso, ad jura ejus, coram ju-
dice, tuenda. p. 79. seq.
ענינים *velare rem ab oculis;*
pro, eam ab oculis plane secludere & abde-
re, interjecto velo. p. 64
סתר *latibulum, secretum, adfert, vel col-*
lusionem & conspirationem clandestinam,
vel praetextum speciosum. p. 328
סתה *unde הסתה in origine idem est, quod*
סות יסת & נסת per סתה וסתה effi-
cta verba. p. 30

ע

עבר *deprimere & subigere*
terram, pro, colere & exercere. p. 6. &
 1116. *intrans. premendo subigi, pro, ser-*
vire, servum esse, &c. p. 5 & 6
absol. cultum praestare, religiosissime vi-
vere, ut servum Dei decet. p. 1002
עבר *servus; pro, quocunque mortalium.* p.
 1002
item, pro, angelo domicilium suum servante.
 112
עברה *agricolatio; it. familia.* p. 5
עבה Arab. **عابا** *instruere, locoque suo*
disponere, exercituum; hinc
עבי *densitas; prop. constipatio facta; in in-*
structione & densatione aciei, quum stant
juncta umbonibus phalanges; it.
עבי גבי מננים *densitas dorsoꝝum clypeorum.*
 p. 384
עבר **عبر** *transire, pro, grassari cum*
contagione. p. 377
dilabi, partim, in aqua evanida, partim,
in amico, talis instar, evanescente. p.
 181
seq. על in malis invadentibus & penitus
obruentibus. p. 330
עבר *bos femina concipit; it. bos mas*
concipere fecit. p. 550. seq.
עובר השביל **عابر السبيل**
transitor via; fig. mortalis, vel, homo ex
trivio quivis. p. 591
עברות *effervescencie nasi; metaph. de-*
sumpta a transiente flumine & q. extra ri-
pas effervescente. p. 1144

בעבור *propterea quod; eo quod.* p. 503
עגם id. q. Arab. **عجم** *mordere; cujus parti.*
alt. pass.
עגים *morsus, quasi, morsus, forte; dat*
עגמה נפש *agrimonia & tristitia mordeba-*
tur anima. p. 852
עדי in origine idem, quod **עד**
paravit se, accinxit se paratu & ornatu.
secund. magnifice, vel animose se intulit.
 p. 775. & 1143
speciat. in audacia accedendi leonis, fa-
me & cupiditate praede stimulat. p. 775
עדי *pro quo deinceps עדי ornamentum,*
instrumentum, apparatus; tral. rete, ve-
nabulum, reliquitque apparatus venato-
rius. p. 281
עד *usque ad, vel, dum adhuc, diversum a*
עוד *adhuc.* p. 24
ut saltem; eo usque saltem ut; donec.
 p. 349
עד-ירח *usque ad lunam, pro, vel ipsa lu-*
na. p. 696
עדן id. q. Arab. **عدن** *cui inest, deli-*
cata & tenera mollietas, primario; hinc
מעדנה *in pl. מעדנות amantitates, sp.*
deliciae verni temporis. p. 1096
עוג Arab. **عاج** 1. *torfit.* 2. *depsuit; vel*
tortam, vel placentam formavit. p. 851
עוד **عاد** *iterari, & continuo repeti. Un-*
de in Hippb.
עוד *testari; q. iterum iterumque assevera-*
re. p. 803
עוד *amplius, pro, nullo pacto.* p. 952
עול Arab. **عول** *propendit in alteram par-*
tem laex, judex, &c. secund. injustus,
iniquus, improbus fuit. p. 150
עויל *cliens egentissimus; familia, turbaque*
parvulorum, ab aliquo q. dependens & sus-
sultata; a عאל sustentavit. it. mul-
tos sustentandos habuit. p. 475. seq.
עולה *iniquitas, in judicio; a propensione*
lancis, ad alteram partem. p. 326
עון **עאן** *juvit omni commoditate; pra-*
bet 7

- מעון *fœm.* מעונה Arab. **مـعـونـة** *locus commodus & juvenis.* p. 1108
*speciat. lar penitissimus fetarum; abditum
 lustrum, & cubile, in quod prædas conve-*
tiunt suis catulis. p. 1046. & 1108
- עוף *primar. gyrari, rotari; secund.*
volare; it. vertiginosa caligine laborare;
nec non, lassari ad diliquium usque.
 p. 284. & 298
- עוף *vertiginosus, cui caput lassitudine rotat
 & oculi caligant.* p. 603
- עיפה *vertigo capitatis, ex horridis tenebris,
 oriunda, format* ם
- ארץ עיפה *terra caliginis vertiginosæ; pro
 terra, quam qui intret, perpetua quasi
 vertigine jaceat confopitus.* p. 284. seq.
- עפעף plural. *עפעפים palpebræ; de auro-*
ra, pro, ejus ex nubibus primum emi-
cantibus radiis. p. 66
- על עפעפים זלמות *super palpebris est um-*
bra mortis; in, mærore seralissimo, & in-
eluctabili; sub quo quis moribundum se,
ac depositum jacere, indicat. p. 469
- עור id. q. עיר Arab. **عـامـلـي** *amulari; it.*
*vigilare, &c. speciatim, cum emulatione
 & adfectu ardentiori, seq. על super.* p. 217
*excitari; in malis & horrendis rebus, subito
 immisissis, productis & suscitatis.* p. 59
- התערר *excitare semet ipsum, ad strenuitatem
 & vigorem: itemque, zelum vigilant-*
tissimum, ad veritatem & justitiam, vel
tuendam, vel vindicandam. p. 425
- עיר *vindicta, divinitus exigenda.* p. 659
- עיר Arab. **عـيـر** *pullus asinus,*
*magis domesticus, quam sylvestris; hinc,
 per appositionem salsam*
- עיר פרא *pullus onager; fig. quid?* p. 294
- עוש Arab. **عـاس** *med. vaw, circumvit,*
*gyravit in noctu; prop. de lupis prædam
 circumeundo captantibus; hinc*
- עש *nocturnus circitor, εὐνοκταστής, vel no-*
*cturna circatio poli, 𐤀𐤍𐤔; pro, universo
 polo sidereo, s. hemisphærio boreali.* p. 240
- עיש *circatio; non tam pro, polo arctico, quam
 hemisphærio boreali, s. polo nostro sidereo
 universo.* p. 1097
- עוב *relinquere, deserere, &c. speciatim, ut
 Arab. عـوب in terra incolis vacua
 & q. viduata.* p. 439
*ad cibos translatum, est, abhorreere, abstinere,
 & fastidii notionem, secum fert, ex
 repletionem nimia oriundi, ut Arab. عـذب*
 p. 515
- עוב פנים *missum facere vultum suum, nu-*
be mæroris gravem & tetricum, pro, de-
finere querelarum, vel potius, vul-
tum tristem vadere sinere quo velit & pro-
cul a se ablegare. p. 257
- עוב שיח *libera evagationi permittere que-*
relam suam; pulchre. p. 265
- עוב לארץ ביציה *relinquere terræ ova sua,
 de Struthiocamelo, dupliciter; vel, pro
 deponere, mandare ea, vel, ea jam posita,
 derelinquere.* p. 1121
- עוז Arab. **عـز** *roboravit, robore & rigore
 polluit; inde*
- עוז *robur & rigor; de inclementi anni tem-*
 pore. p. 1043
- עזר Arab. **عـزـר** & **عـז** *copiosum ע*
*abundantem esse; secund. auxiliari, opem
 ferre, promptissime; hinc*
- עזר *auxiliator, absolute, vindex promptissi-*
 mus. p. 244
- עזר לא יזר *non auxiliator, vel, nullus adjutor,
 tribuitur homini perditissimæ rei ע* spei,
quem nemo sua cura dignari velit.
 p. 837 & 838
- עזר רהב *adjutor, vindex ferox & præpotens.*
 p. 244
- עטן & **عـطـن** *macerando fovit, ut ali-*
*quid mollescat; spec. de camelis, quum a
 potu in genua procumbant circa aquas;
 inde*
- עטן *camelus circum aquas cubans;
 vel, locus rigurus, letum & aquosum pas-*
*cuum; metaph. amplissima sedes hominis
 divitis, &c.* p. 573. & 574
- עטף Arab. **عـطـف** *i. inflexit, du-*
 Y y y y y y pli-

I N D E X

- plicavit; 2. circumflexis pallium corpori, f. amicii utolam, operuit amiculo.* p. 636 & 1166
- עָטַט** *sternuavit; inter* ἠστυῶσα *κατακλινα, quæ ad sonum naturalem efformata, locum habens, pulchre ad aurora, solisve exortum, transfertur.* p. 1193
- עַיִן** Arab. **عَيْن** *oculus, sol, aut; ejus jubar radians.* p. 61. it. *externa species corporis, ejusque aspectus.* p. 423
- עַיִן רֵא** *oculus visionis, pro, somnio, f. ad spectu somnii; h. e. ipsissimo somnio.* p. 102. seq.
- עַיִן בֵּישׁ** *oculi carnis, pro, invidis & malignis.* p. 266
- עָכַב** *alacer, agilis fuit; &* **עָכַשׁ** *texuit telam, conflarunt* תּוּ
- עֲכָבִישׁ** *Chald. עכבות & Arab. عنكبوت aranea; q. d. agilis textor.* p. 225. fig. hinc
- בֵּית עֲכָבִישׁ** *domus aranei, quid sit, vid. בית* בֵּית
- עָלָה** *ascendere, superare, pro, surgere in cumulum, & coaceruari.* p. 163
- עָלָה** *folium, figurate dat*
- עָלָה נָדָף** *folium excussum, pro, misero mortali, &c.* p. 337
- עָלָה** *super, pro, etiamsi, non obstante, quantumvis.* p. 268
- it. **עָלָה** *pro, vice, ad valorem, &c. in rationibus, præsertim, & æstimationibus.* p. 360. 410 & 622
- it. **עָלָה** *per; de ramis h. e. per hortum longe lateque explicitis, atque diffusis.* p. 227
- in *vestitu crebrum; itemque carne, corpus, ossi, vestiente, regente; unde per Ellip. עָלָה אִישׁר quod super aliquo; quo rectus est quis.* p. 655. 656 & 1199.
- statum, eleganter adfert, presentem & cum maxime vigentem.* p. 268
- עַל מָה** *super quid, pro, super quicquid fuerit; super quocunque tandem eventu.* p. 338
- עָלָה** *haurire, iterato bibere; metaph. repetitis plagis & idibus haurire.* p. 407
- עָלָה** *puer; pro, satu perfectiori & jam in lucem erumpere gestiente.* p. 71
- עָלָה** *& contracte, ל abjecto, affatum bibere ad satietatem.* p. 1135
- עָלָה** Arab. **عَلَى** *signo impresso notare, obsignare; in part. pass. exhibet*
- עָלָה** *obsignatum, signatum, pro, crimine hypocrisicos velo tecto, & clanculum patrato.* p. 511
- עָלָה הַתְּעָלָה** *de nive, quæ, vel sese obsignat, aut obsignata jacet super torrentem, vel juvenatur, h. e. fervido impetu ac aestu in eundem colliquefacta, ruit, decurrit, &c.* p. 182
- עָלָה** *εφάρατος, vibrantem motum edere, irrequieta jactatione agitari; de alis Struthionis.* p. 1119
- עָלָה** *thema ἰσχυρὸν καὶ ἰσχυρὸν, quale* **עָלָה** *inserta lingua in aquam, eaque moitata, lambere & sorbere; inde, lambere, lambendo haurire, sorbere, cum motu lingue, strepituque.* p. 1135
- עָמַד** *stare, pro, cessare a loquendo.* p. 806
- in *imperii & præfecturis; eleganter.* p. 953
- עָמַד** *copula arctissima, qua quid proxime adstat, instat, adheret, infixum est.* p. 168 & 281
- עָמַד** Arab. **عمود** *& عمود columnæ, pro, basi & fundamento omni.* p. 237. hinc
- עָמַד הָאָרֶץ** *columnæ terræ, pro, imis terræ fulcris & firmamentis.* ibid.
- עָמַל** *laborare, &c. in graviori opere, lassitudinemque adserente; in part. activo.*
- עָמַל** *laborans, laboriosus, pro, ærumnoso.* p. 75
- עָמַל** *molestia discrucians.* p. 64. it. *improbi-*

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

- bitas; fig. homo vanus & improbus. p. 140
- ענק** *ענק* longo collo præditus, pro-
feminat *ענק*
- ענק** *ענק* Anakæus; prop. longicollis. p. 383
- עפר** *עפר* pulvis, pro, terra ipsa. p. 140.
it. terrarum oibe. p. 231. Spec. mortem
figurat. p. 483
it. gleba, unde aurum excoquere calleat
komo. p. 772
it. super pulvere vestri, dicuntur signate
reptilia. p. 1212
- עפר ארץ** *עפר ארץ* pulvis terræ, pro, ipso terræ cor-
pore. p. 364
- עב** *עב* 1. costringere. 2. colligare,
contexere; de corpore humano, suis nervis
& tendinibus, in pulcherrimam formam,
colligato ac contexto. p. 269
- עצה** *עצה* dolor; prop. stringens. p. 258
- עצה עץ** *עצה עץ* *עצה עץ* vel, potius, *עצה עץ*, propagat
lignum; secund. baculus, virga a trun-
co præcisa; Ag. virga virilis. it. totum cor-
pus humanum. p. 689
- עצם** *עצם* magnus, validusque fuit; for-
manva radix *עצם*
- עצם** *עצם* os, speciat. de minori, ut *עצם* de
majori. p. 1153
numerus solidatus; in summis scil. com-
putandis; hinc fig.
- עצם הם** *עצם הם* os integritatis, pro, incolumitate
corporis, fortunarumque omnium, omnibus
numeris undique absoluta. p. 571
- עצם יד** *עצם יד* robur manus; prop. ossea durities
ejus. p. 845
- עצר** *עצר* Arab. *עצר* primar. premere strin-
gendo, comprimere arctius; secund. conti-
nere, quin & imperare ac moderari. p. 87
in aquis s. cælestibus, s. terrestribus, in-
fert eam cohibitionem & compressionem,
qua constrictæ q. fluere nequeant. p. 314
- עצר כנולין** *עצר כנולין* comprimere & retinere verba,
vel, usum imperare. p. 87
- עקב** *עקב* tardare, differre, id. q. Arab. *عقب*
pone venire, &c. &c. p. 1041
- ערב** *ערב* vesper, occasus; fig. casus adversus. p.
p. 197. inde, assumpto *אפל* constat
quadrilaterum
- ערפל** *ערפל* spissa caligo; prop. nebulosus ille aër,
qui mundum inferiorem circumvallat, &
a serenitate colorum discludit, secundum
Yy yy y y y 2 Cpc.
- ענים** *ענים* Radix *ענים*
- עם** *עם* populus; sp. ingenuus, liberaliter erudi-
tus, & liber. Arab. *ع*
- p. 303
familia, numerosa cognatio & profapia. p.
456
- עם** *עם* cum, pro, in. p. 275
pro, penes, vel, apud, in *עמנו* nobiscum,
designat, cognitionem penitus comprehensam,
ut Arab. *مع* p. 272
in comparationibus & contentionibus, est
collationis, cum prælatione. p. 257
- עמק** *עמק* profundus fuit; inde
vallis. it. profundior sulcus. p. 1117.
nec non, campus, &c. p. 1131
- ענג** *عنج* Arab. in Hhitab.
- התענג** *התענג* deliciari; in delicato & superbo q.
gaudio, quale est amatoris, speratam suam
possidentis. p. 741
- ענה** *ענה* fluere; in utre, est *ענה* perfuere,
liquorem non continere; secund. erumpere
in verba, clara voce edere & recitare, re-
spondere. p. 41. & 898
verbum juridicum, quo universalitatis conte-
statio, a parte illius, qui compellatur & accusa-
tur, continetur. p. 128 & 246. hinc
refutare & resellere. p. 235. 286. & 894.
absolute, vim facere, opprimere, inju-
steque vexare. p. 1063
- ענה כפנים** *ענה כפנים* in faciem respondere, pro, an-
dacter & impudenter falsum dicere testi-
monium. p. 399
- ענו** *ענו* mansuetus, inops; fig. pius, pro *ענו*,
dat in plur. *ענוים*. p. 650
- עני** *עני* afflictio; ex origine, succi vitalis ex-
pressio, effusiove. p. 840
- ענן** *عنان* Arab. cum latitudine & ex-
pansione apparuit quid, seque videnti ob-
tulit; in Pibbel
- ענן** *ענן* effecit, expanditque nubem. p. 52
- ענן** *עננה* foem. coagmentatio nubium, sub-
ito oriens, & faciem cæli quaquaversum
cooperiens, procellis gravida. ibid. & seq.
it. nubilatio, nebula fumosa, subito appa-
rens & disparsens. p. 103

I N D E X

- Coccejum.* p. 608
ערד *fugit*; prop. *micuit, emicuit, celeriter profuit*; originem dedit, *אֶרֶץ*
ערוד *asino sive vestri.* -p. 1111
ערה *nudus fait, nudavit*; hinc forte
עור *cutis*; figurate, *corpus hominis, vita, s. reumque omnis.* p. 448 & 493
עור בער-עור *cutis pro, vel, super unis*; proverbialiter, *quid?* p. 31
ערוץ id. in orig. quod *ערס* *tremulum esse, palpitare*; secund. *vehementius expavescere, totus, quantus quantus, consternari.* p. 88t
ערוץ נחלים *terror torrentium*; periph. *locorum torrentibus infestorum.* p. 830
ערק Arab. *عرق* *rodens, & quidem, ossa, speciatim.* p. 826
ערוק *rodens*; fig. *vermis corrosor*; it. *morbus, nec non, in specie, terror, ossa ipsa tundens.* p. 84t. seq.
עשב *radix in Bibliis non occurrens, latum ac latum tenet campum in Aradia, sub*
עשב *cujus derivatum formale, est,*
עשב *herba, gramen, pabulum virens*; metaph. *letissima rerum species*: it. *evanida natura.* p. 160 seq.
עשק *injuste facere, injuste agere*; de fluvio, *quum ex. refert supra modum, & multa aqua obruit.* p. 1167
עשית Arab. *عش* *rodere*; hinc
עש *tinca, blattaque.* p. 119. fig. *sentia tabes & consumptio, &c.* p. 120 & 752
עשית *nitidus est, splendescit*; *radix, semel lecti*
עשתות *nitor, splendor*; de homine in opulentia, & *securitate, vivente.* p. 306
עשה *facere*; ienulu judiciali, est, *agere.* p. 637
עשה פימה *facere pinguedinem*; *elegant.* p. 384. seq.
עתד Arab. *عتمد* *excelluit & quam intentissimus fuit in sua arte*; in part. *pass.*
עתיד *paratissimus, promptissimus in sua arte*; praesertim, *lesso ingubri.* p. 59
it. paratus, in perpetuum destinatus. p. 382
עתק *durare, permanere*; de *bone, tum firmitate corporis, tum opum, fortunarum, & gloria, florente.* p. 549
צור ממקומו *petra veterascit e loco suo*; duplici sub adspectu, *quid?* p. 362 seq.
עתר Arab. *عطر* *quin & قتر* *nidorem, i. odorem suavem exhalarere*; secund. *precari, defrecari, exorare.* p. 624
עתה Rad. *א*; inde
עתה *quod partim, affirmat & concludit fortiter, partim, per notationem temporis praesentis innuit, nunc.* p. 167

פ

- פגע** *offendere in aliquid & incurtare, sive ledas, sive ledaris*; hinc
פגע *incurfaculum*; *gemina sub tacie, in phr.*
פגע *ponere quid alicui in incurfaculum.* p. 211
פגש *occurrere, obviam fieri*; in origine forte, *offensaere, offendendo alludi & impingi in aqua*; inde
פגש חשך *offendit tenebras, ad easque q. caput avertit*; metaph. *a caeco lumta.* p. 147
פרה *redemit*; sp. in *redemptione, vel, liberatione captivi, quæ fit, soluto pretio, vel &, substituta anima, loco animæ, vita loco vitæ.* p. 921
פוק Arab. *فاق* *excelluit nobilitate, liberalitate, & munificentia*; *profeminavit per se servit*
פוק *promptissimus*; epith. *hominis sanctissimi, qui summum munificentia, &c. gradum attingit.* p. 319 & 320
פוזן Arab. *فاض* *excrevit, exundavit, extra ripas effervuit aqua*; inde ex *Uphb.*
פוזן metaph. *עברות אף* *effundere quaquaversum effervescantias nasi.* p. 1144
פור

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

פֹּר Arab. **فاس** *astuavit, ebullivit, olla spumantis instar; in Pibbel*
פֹּרֶר *fœcibus turbulentis, tum corporis, tum animæ, facere quem astuare; oppof. ad שלה p. 404. in Hiphbly*
הפֹּר *commovere, conturbare, frangere; hinc Pkras. Arithmet.*
הפֹּר מחשבה *in computationibus & calculationibus, tria. p. 146*
פֹּישׁ & פֹּישׁ *turgere; secund. animosus, superbus, fortis fuit; Rad. פ*
פֹּישׁ *turgor, inflatio turgens. p. 992*
רֶטֶשׁ *ex רֶטֶב & פֹּישׁ conflatum, vid. lib רֶטֶב viruit &c.*
פֹּישׁ & טֶרֶב *ex טֶרֶב פֹּישׁ junctum, quid sit, jam dictum, ad טֶרֶב recens fuit.*
פֹּז *levis, agilis fuit; radix פ*
פֹּז *aurum; cujus phrasis est כְּלִי־פֹז vas aureum. p. 783*
פֹּחַד *pavescere; ita percuti, ut sudor ὄπιον occupet. p. 603*
פֹּחַד *semur; it. id, quod est, inter שׁוֹק crus & יֶרֶךְ femur, superius. p. 1152*
פֹּחַד *pavor; proprie, ὀπίωδία, substrictio caudæ subter femora. p. 103*
פֹּחַד *soboles & familia; & quidem, ex femore prognata, propria. it. sollicitudo pia & metus pavidus parentis. p. 1125*
פֹּחַח *perniciis subita & necopinata. p. 605*
פֹּחַח *incertæ Radix originis; cujus פֹּחַח laqueus; convenit cum Arab. פֹּחַח pedica, decipula. p. 443. fig. plaga cœlestis, subito injecta & ineluctabiliter stringens. p. 605*
פֹּטֵר Arab. **فصد** *fidit, diffidit, erupit, protuberavit; inde פֹּטֵר nomen gemmæ, scil. gemmarum amplissime, quæ Topazius audit; a protuberatione, quæ oculi instar, extuberat e sede, in qua nascitur, appellationem inveniens. p. 785*
פֹּר *maceravit & liquefecit per aquam;*

פֹּר *origo פ*
פֹּר *exitium, plaga feralis & q. macerans, dissolvens. p. 850. 873. & 306*
פֹּיה *vel פֹּיה id q. פֹּיה ore edidit; amplo ore fuit, &c. hinc quoad formam פֹּיה in regim. פֹּיה os; fig. de gladio, est, ejusdem acies. p. 148*
פֹּיה *de tunica, ejus orificium, cingens collum. p. 844*
פֹּיה *de mari, ejusd. ora, littusve. p. 1075*
פֹּיה כֹּפִי *sicut; conflatum ex כֹּפִי & פֹּיה prop. valet, secundum os, rationem, proportionem, modulum, in phrasi*
פֹּיה אֲנִי כֹּפִי *ego secundum os tuum, pro, planissime sum ego tui similis. p. 902*
פֹּים *id. q. פֹּים med. Hamz. farcire, infercire, pinguescere, adipe impleri, &c. cujus פֹּים est, sartura, calcitra mollis pinguitudinis. p. 384. seq.*
פֹּלֵא Arab. **فلا** *findere, diffidere, separare; secund. in Niphb. Hiphb. & Hitbh. mirabile quid facere, stupendum ac portentosum quod patrare; sp. in vulneribus alius adactis. p. 280*
פֹּלַח & פֹּלַח *secare, diffecare, arare, sulcare, sulcos ducere; inde figurate פֹּלַח כְּלִיֹּת sulcare renes; in vulneribus ad vitalia tactis. p. 405*
פֹּלַח יֶלְדִים *foetus effindere, effringere, vel findendo excludere; in parturitione gravi, ejusque violentiori nisu. p. 1109. seq.*
פֹּלַח *mola; it. catillus, s. inferior ejus lapidis. p. 1200*
פֹּלַח & פֹּלַח Arab. **فلط** *evadere, Arab. פֹּלַח quorum proprietas est, celer lapsus; in Pibbel, non tantum transitive, sed etiam intransitive, pro, liberari, vel liber abire. p. 635*
פֹּלַח *rupit; pec. crenatim, seu, rimose aciem ensis; secund. judicavit, oravit; &c. cujus פֹּלַח עֵינִי est, crimen arbitratorium; quod scil. arbitri vel mitissimi condemnare debent.*

I N D E X

- hzant.* p. 862
פנה respicere, vertere se, seq. אל ad; in ope & defensione sibi comparanda. p. 128
פנה כ vultum figere in aliquem; animose est provocationis. p. 150
פנים vultus, pro, terrore & fastu. p. 989
אל פנים vel על in faciem, pro, palam, aperte, in os quasi. p. 21. & 332
לפני ad faciem, ad modum, ad instar. p. 80. & 120 seq.
ante, in conspectu. p. 223
לפני-שמים in conspectu solis; de eo, qui benigno solis fotu, letus crescit. p. 226
פעל Arab. **فعل** fecit; inde
פעל opus; it. operis finis, vel merces. p. 193. seq.
פער **פער** dispandere, distendere, quid, ad instar speluncæ; speciat.
פי dispandere os; in siti avilissima, & sacra qualiam admiratione. p. 819
פי על dispandere os contra; in opprobriis, in aliquem conjectis, vel judiciis & poenis ei denunciatis. p. 401
פצץ Arab. **فزع** fregit, cum divulsione partium; diffregit minutatim, dissilientibus partibus. p. 404
פקד Arab. **فقد** visitare; in gravioribus poenis & ultionibus. p. 209
 seq. על est, injungere alicui provinciam; mandare munus; regionis præfecturam tradere. p. 940
פקח Arab. **فتح** primar. non est, acuerere, sed, de flore, calycem aperire; secund. apertos vibrare oculos; quod acerrimi censoris est & vindicis. p. 345
פרא id. q. **פרי** secuit, sedit; secund. trajecit, celerrime pervasit, transcurrit; Radix פ
פרא onager, asinus Sylvestris, lalisio. Arab. **فرا**. p. 1111
 it. pullus ejus; metaph. homo contumax & pertinax. p. 294
פרא במדבר onager in deserto; proverb.
 de paupere præda expositus. p. 651
פרד Arab. **فرد** separare, disjungere, &c. in Hithp.
התפרד lacerari violenter; collo, offibusque confractis, divisisque. p. 97
פרח 1. micare. 2. letum esse & protervum. p. 835. hinc
פרח pullus; fig. quem **פרח** **פרח** **פרח** it.
פרחח pulchrities; fig. pueri nequam, vel ex nequam nati, vilissima paucorum soboles, ex volgiva Venere oriunda. p. 835. Je4.
פרס dividere; apud Arabes **فرس** discernere violenter. p. 97
פרע in Orig. non est, nudare, sed id. q. **פרע** dissolvere, dissipare, disturbare seriem nexam, compositamve; ut crinium, ordinis, discipline, &c. p. 100
פרץ ut **פרץ** & **פרץ** in genere, frangere cum laceratione, frangere, ita, ut vel incisura fiat, vel apertura & foramen; inde, tum ad propagationem, tum ad rebellionem, tum ad alia, facilis trahitur. p. 19. & 20
פרר rumpere, frangere, conscindere rem; cujus in Arabia extat quadrilit.
פרר sub significatione eadem. p. 404
הפר irritum facere, abolere; de **הפר** religione, s. reverentia Numinis, quam quis infringit. p. 368
פריש Arab. **فرش** expandere, aulæum, velum, rete, &c. p. 1031
פריש כנפים expandere alas; in forti & indejesso volatu. p. 1134
פישט prop. concerpere, carpendo & tundendo deripere; improp. nudum excutere, spoliando grassari, &c. notionibus, in Arabia, tum sub **פישט** tum sub **פישט** etiam asseveratis. p. 23. & 24
פתא radix פתא

פתאם

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

פתאם *necopinato, de improviso, defubito.* p. 131 & 252
פתה in *deceptione & illeſione animi*, frequentatum; in *Pibbel* ſpeciat. *invaluit, pro, rebus, vel verbis illecebroſis, capere & inſecare.* p. 860
פתה *juvenis facilis ad illicem, ſ. illecebras voluptatis.* *ibid.* it. *ſatius, ſimplex, rerum imperitus; ſp. improbus fortuna proſpera conſiſus.* p. 130
פתח Arab. **فتح** *ſolvere, aperire; ſpeciat. incidere ſulco; de prima aratione.* p. 1117
פתח פיו *aperire os ſuum; in liberioribus & vehementioribus vocibus, non ſine fiducia bonæ cauſæ prolatis.* p. 40. ſeq.
פתח יתר *ſolvere ſuam; in freno excuſſo; quid ſig.* p. 833. ſeq.
פתח מוסר *coercitionem, ſp. regiam diſſolvere; pro, diſciplinam vincientem & optimis legibus continentem diſjicere & irritam facere.* p. 317
פתל Arab. **قتل** *torſit, intorſit; hinc ſeq. מן a, ſpeciat. dctorſit quem ab inſtituto.* p. 147
נפתל *contortus, tortuoſus; tral. homo verſutus & tortuoſis conſiliis ſeſe implicans.* *ibid.*
פתת *comminuit; cudit ת*
פת *fruſtulum, comminutum quid, pro, exigua buccella.* p. 865

צ

צאל *tenuis & exilis ſuit; origo ת*
צאל *lotus ſylveſtris, in deſertis copioſe proveniens; in ſp. lotus Cyrenaica, ſive, conarus Alexandrina.* p. 1158. ſeq.
צבא & **צבא** *micare, emicare; ſp. de ſtella oriente; it. exercitu in aciem prodente; cujus*
צבא *exercitus, ſig. eſt, malorum agmen conglobatum.* p. 281
militia, ſtatio militaris, cum labore, lucta & acie quotidiana; emblem. mortalitatis laborioſiſſima conditio. p. 192
צבר *congeſſit, conſtruxit; in Conj.*

2. *coacervavit; citra pondus, aut menſuram, accepit quid, per cumulum.* p. 750
צדק Arab. **صدق** *prim. rectus ſimul & rigidus fuit; ſecund. verus, juſtus, &c. in uſu judiciali, pro, juſtificari, juſtus deprehendi.* p. 191. it. *pro, juſtiſſimam habere cauſam.* p. 277. *nec non, pro, juſtificare, juſtum facere, ſententia ſua.* p. 928
צדק *juſtitiae rigor, ſ. recto rigida regula juris & juſtitiae, ſecundum quam judicia exerceri debent.* p. 215
צהר Arab. **ظ-ه-س** *conſpicua, manifeſta ſuit res; liquido apparuit; in dorſo ع culmine verſatus eſt, &c. &c. in Hiphyl*
הצהר *quod eſt Arabum اظهر meridiari, meridiem tangere, ad meridiem pervenire.* p. 657
צהר Arab. **ظ-ه-س** *prop. dorſatio, cujus dualitas*
צהרים *dorſationes, pro, illo diei tempore, quo ſol in dorſo ac culmine caeli verſatur, ſive culmen meridiei: hinc illuſtrem figuram, culminis ſapientiae & felicitatis, praebet.* p. 147
צוא Arab. **ض-ا-ع** *idem, cum יצא וצא micuit; Thema פ*
צאצא *germen micans, emicans; tral. soboles.* p. 160 & 549
צוה *id. in Orig. q. وصى jungere arctius, injungere; ſecund. praecipere, mandare, ſeq. part. על ſp. interdiceret, conſtituere, ſancire quid contra aliquem.* p. 1038
צוק Arab. **ض-ا-ق** *arctus fuit; format ex oppoſitione, quæ*
צוק *arctatum inter & רחב latitudinem, per Oxymoron*
צוק *latitudo aquarum in conſtricto.* p. 1048. ſeq.
צור Arab. **ض-ا-ر** & **ض-ا-ر** *vertere, arctare, &c. dat*
צואר *cervix; metaph. ſuperbia ferox, erectis ſemet cervicibus efferens, inferensque.* p. 383
דבר

I N D E X

- דבר כזר רוח** dupliciter; vel, loqui in angusti spiritus tui, vel loqui angustatus spiritum suum. p. 204
צלל Arab. ظل obumbrare, umbellam obtendere; it. ظل zinare, &c. cuius
צל umbra; pro, vespera & nocte. it. refrigerio & refocillatione. p. 193. it. pro, spectro & vana specie, tum vivis, tum mortui. p. 424. nec non, pro, vana & evanida dierum hominis brevitate, in qua nihil solili. p. 220
צלצל ferramentum tinniens, quales fuscinae, karpagones, & alius piscantium paratus; hinc plene
צלצל דגים ferramentum piscatorum. p. 1176
צלמות umbra mortis; pro, locis obscurissimis, in centrum velut terrae pertinentibus. p. 1086. it. calamitatibus & miseriis exorco quasi excisatis. p. 321
צלע costa, dat novum verbum
צלע quod Hebraeis, secundum Esraidem, incostare; cibo & potu ad costas usque se assendere. p. 1135
צלעה insortunium ingens, casusve atrox; prop. costas instringens. p. 446
צלח floruit, effloruit; prop. splenduit, exsplenduit; Arab. طلع p. 140
צלם id. q. Arab. ظلم & ظلم nec non plectendo implicare & intorquere; hinc
צלמה coma plexa, torquae in circinnos, adeoque, orizata. p. 136. seq.
צלמים everriculum; prop. rete nodatum, vel laqueus intortissimus; figurate, insortunium gravius. p. 137 & 443
צלמת Arab. صامت cuius Conjug. Niphbal
צלמת aboleri, silere, excindi; cothurnate in aqua, etia solis silente, ac penetrante, confecta & consumpta. p. 184
צנן rad. obsol. & notionis incertae, servavit
צנן spina; pl. צנים spine; fig. potentia, qua quis sese intactum & illesum praestat. p. 135
צער & צער gradi, scandere, invadere quem, gradu grandi, aulaci, terrifico non minus, quam magnifico. p. 450
צער gressus; fig. vitae status; f. cum amplius, latus, pro, fortunis amplissimis, f. cum צר acutus, pro, angustius vitae, miseriisque ineluctabilibus, iungatur. p. 441
צער Arab. صغر in orig. id. q. cogn. צער cui inest, raritas pili, aut plumae; fecund. צלזל, parvus, tenuis, &c. prop. raro pilo praeditus. p. 218
מצער subtil. exiguitas, exiguum quid. ibid.
צפה speculari; e specula captare, atque ita, ex alto alicui imminere. p. 379. seq.
צפון aquilo; pro, nostro hemisphaerio, vno adeoque calo. p. 712
צעק Arab. صاعق, frequentat
צעקה pro, صاعقة, f. fulmine, cum vehementi tonitru deorsum ruente; figur. malo omni divinitus immisso, cum terrore publico. p. 416
צפן prop. abscondere in loculo, f. involacro crasso & coriaceo. p. 420
צפן recondere, absol. pro, reponere quid in thesaurum, ut inde suo tempore exprimitur. p. 647
צפן לב abscondere cor alicujus, seq. part. מין quominus; figura illustis. p. 419. seq.
צפן בלב recondere in corde, pro, alta mente repositum habere. p. 275
נצפן מצפון de numero annorum, i. e. calamitatum, pro thesauro alicui recondito. p. 378
צרב Arab. ضرب icit, percussit; secund. in Niphbal
נצרב aduri; q. d. estu vehementiori percuti. p. 184
צרר & צר strinxit, speciat. instrinxit, nodavitque crumenam, facculum, qui
צרה & צרה hinc צרה-

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

צור-מים בעבים *instringero aquas in nubibus; pulchre* p. 713

ק

קבל *accipere, ut gratum & conveniens; in Pihhel, ut Arab. قبل gratanter & reverenter, obviam q. eundo, excipere; ἀναλαμβάνειν.* p. 35

קבר *Arab. قبر ut Syr. كبر acerzare, tumulare, in cumulum congerere; secund. sepelire; q. d. tumulare, humo aggesta; inde*

קבר *sepulchrum; prop. tumulus, acervus.* p. 163

קברים לי *sepulchra mihi, vel, sepulchra mihi simi, aut, opto mihi; per grandem coiburnum.* p. 416

קדם *Arab. قدام anterior fuit; in Pihhel, prævenerè, excipere, & quidem, officiose; de obfetrice, vel, nutrice, foetum a matre cadentem excipiente, lavante, fovente.*

p. 65
prævertere, incurfare; de animoso & hostili impetu. p. 850

קדם *quod Arab. اقدام itidem pro, prævertere; in animosa aggressionè. p. 1183*
ip. prævertere, & prævenerè beneficis. ibid.

קדם *longum olim, secula, atque adeo, æternitas antegressa.* p. 798

קרים *Eurus, l. ventus orientalis; fig. subtilis, noxia, vehemens, & turbinis instar pergens, ratiocinatio.* p. 368

קדר *Arab. قدري sorduit, illuvie & squalore fixatus fuit. p. 146* figurate
in, torrentibus, gelu & nive, in eos resolutis, exæstuantibus, atque profundam simul, turbidamque, aquam trahentibus. p. 183

קדש *Arab. قدس sanctus fuit; cujus princeps notio, in munditie, lotionibus, lustrationibusque, parata, haud dubie, collocanda.* p. 11

קהל *congregare; speciat. in Hiphhyt*

קהל *in comitium vocare, & in judicium publicum adducere.* p. 292

קיה *Arab. قوي torquere & complicare; unde קו funis; &c. secund. expectare, prop. spem intendere, seq. ל; de spe, cum fiducia, quæ recta tendit ad aliquid, atque in illud, expectatione quasi prominet.* p. 185

קיה פעלו *expectare opus suum; de mercenario; fig. de homine mortali, qui laborare cogitur per totam vitam; atque uno opere absoluto, aliud tamen mox expectat, quo victum sibi comparet.* p. 194

תקיה *filum, vel, trama. p. 200. fig. spes, non tantum, religiosa, sed etiam, sperata benedictio.* p. 432

יש תקיה *datur spes, est solida expectatio; venusta phrasis, qua, virtutem tandem ex omnibus angustiis emersuram & lato exitu coronandam fore, insinuatur.* p. 150

קוט *Arab. قاض prim. dissilire cum fragore; secund. fastidire, tædio affici; q. d. tædio disrumpi, aut, dissilire. p. 224. adeoque, ferme idem, cum נקט*

נסי, nisi quod illud, fere transitivum sit, & paulo mollius, hoc autem, intransitivum, & gravissimum. p. 264

קול *Arab. قال dixit; cujus derivatum*

קול *vox; sp. de tonitruis. p. 1098. & murmure leouis.* p. 95

קול דממה רקה *dupliciter; vel, susurrus tranquillitatis complanatissimæ, vel, oraculum cœlestè ex complanatissima aëris tranquillitate emissum.* p. 108

קום *Arab. قام stare; speciatim, attentus stare, hærere. p. 806. austare præsens. p. 476 surgere, vel, ex miseria emergere. p. 197. aggredi quid ad agendum, studio quodam ac impetu. p. 24. supremum tenere culmen. p. 298. seq. כ non insurgere tantum in, sed etiam, stare contra aliquem, quin uno, vincere & triumphare.* p. 399

Z z z z z z

קם

I N D E X

- קם *obsistens*, & קים *oppositus*, pro, *perpetuo adversario*, Genere nempe improborum. p. 616
- קום על *stare super*; in *regimine*, *moderatione*, *praefectura* & *praesentissima cura*. p. 694
- קום על ימין קום *ad dextram consurgere*; vel, *stare*; in iis, qui *reum quem azebant*. p. 836
- הקים *erigere*, non tantum, sed & *corrigere*, atque *dirigere*. p. 88
- קון *lamentari*, *deplorare*, &c. *geminum exhibet*, tum
- קינה pro, *placitu* & *lamentatione* *funebri*, tum
- טקוננה pro, *lamentatrice* & *praecepta muliere*. p. 58
- קוף Arab. *قاف* prop. *κατα*, *recedere* scilicet in se, apte & arte, *redeunte*. p. 10 in *Hippbyl*
- הקוף *circumdare*, speciat. *rete venationis*, & quidem *violentioris illius*, in qua, *indagine*, & *formidine*, late *circumsusa*, quicquid est *ferarum* in aliqua regione, *clauditur*, *ad incitas redigitur*, *telisque tandem conficitur*. p. 465
- קוף *simia*; ab *ambiendo*, vel, *proxime vestigiis alterius inhaerendo*. p. 10
- תקופה *periodus*; ad literam: *nexa series temporis in se redeuntis*. ibid.
- קטט *refecit*, *succidit*; *Radix*, secundum quosdam, ob *succiditur anima in vita*, tribuenda *Hebraeis*. p. 264
- קטל Arab. *قتل* *occidere*, *necare*; prop. id. q. *قطل* *amputare*, *excindere*, *radicibusque sternere arborem*; de *graviore excidii genere*. p. 332
- קטף & קטף 1. *carpere manu*, vel, *falce*. 2. *vindemiare*. p. 223
- קלה Arab. *قلي* *ussit*, *torruit frigendo*, *frixit*; enjus est *ignominia*, prop. *inusta*; sp. *infamia publica*, *capiti scelerato infligenda*. p. 279
- קלל id. q. *قل* *levis*, *vilis*, *exilis fuit*; sp. *de die*, qui *citissime*, vel, *desecatur*, vel, *decurrit*. p. 200. it. *de homine*, qui, vel, *in omnem libidinem profusus*. p. 688. vel, *ad summum vilitatem*, per *plagas ignominiosas*, *reductus*, &c. &c. p. 1138
- קמט id. q. *قمت* *constringere*; speciat. in *captivo*, qui *quadripes constringitur*, sicque *supplicio trahitur*. p. 399
- קנא *zelotypia arsit*; prim. id. cum *فنا* *intensius rubuit*, *inflammata fuit rubedine*; unde, *ad adfectum inflammantem*, *astuque indignationis fervidum*, *tranillatio facta*. p. 1037
- קנאה *Zelus*, *invidentia*, contra *fortunatas aliorum*, speciat. *concepta*. p. 129
- Zelus*, de *Numine*, est, *justitia ejus vindicatrix*. p. 130
- מקנה אף *rubedo flammans nasi*, sive, *flammata*. Fig. *insignis* p. 1038
- קנה Arab. *قنى* *acquisivit*, *possedit*, vel *emptione*, vel *generatione* quid, ut *peculium privum*, *carum*, *votis respondens*, *omni cura custodiendum*, *neque unquam alienandum*; *cujus* p. 5
- מקנה est, *grex* & *possessio pecudum*, *peculium*. ibid.
- קנן *Thema*, cui inest, *firma compactio*, qualis est *funis*, *ex fibrillis palmarum*, *plexi*; *natales dedit תן*
- קן *nidus*; qui, non aliunde, quam, *a fibris firmiter connexis* & *compactis*, dicitur videtur. p. 1014
- קנץ Arab. *قنص* *venari*, *aucupari*, *laqueos & retia tendere*; metaph. *de sermonibus* q. *intertextis* & *internexis dolose*; unde egregie dictum,
- שם קנצי למלים *ponere laqueos venatorios sermonibus*, pro, *sermonum*. p. 437
- קפץ Arab. *قفس* *stringere*, *constringere*; secund. *in se corrugari*, &

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

& contrahi; de rebus q. ambustis. p. 686
 it. $\phi\alpha\lambda\alpha\iota\zeta\alpha\iota$, quod saltare est, in lætitia;
 it. jacere moribundum, cum jactati n: pe-
 dum. p. 691
 קפץ פה $\phi\lambda\alpha\iota\zeta\alpha\iota$ η $\sigma\iota\mu\alpha$, constringere os &
 obturare, alligato camo. p. 151
 קצין Arab. $قَص$ secuit, præsecuit; ori-
 go F
 קץ finis. p. 437
 קצר $قَصَرَ$ truncare, truncari, bre-
 viorem reddi; unde
 קציר vindemia; quæ q. messis est arborum,
 qua, metuntur & demetuntur, fructus au-
 tumnales; figurate, fortune, ad maturita-
 tem, jam productæ. p. 134
 קרא ult. $قَرَأ$ ult. aleph; legere, appellare, vo-
 care, eandem cum קרה ult.
 vaw , vel jod , occurrere, obviam ire alicui,
 tenens originem, speciatim est, irruere,
 invadere. p. 104
 verbum judiciale, quod, universam hinc
 contestationem, a parte illius, qui alium in
 jus vocat, complectitur; q. d. in jus vocare.
 p. 128 & 246
 קרב Arab. $قَرِبَ$ appropinquavit; hinc
 phrasim
 מקרוב e propinquo, pro $قَرِيب$
 ad breve tempus. p. 505
 קרן Thema F
 קרן cornu; fig. opes, vires, potentia, di-
 gnitas; cujus
 קרן בעפר cornu est in pulvere, quid?
 p. 407 & 408
 קשה Arab. $قَسَا$ induruit, obduruit,
 &c. in Hiphbyl
 הקשה durum se præbere; in litigiosa comen-
 tione & obstrigatione; it.
 הקשה ערף $obdarare$ cervicem; metaph. a
 jumento refractario & obstrigillante, de-
 sumpta. p. 236
 קשה Arab. $قَسَحَ$ & $قَشَحَ$ prædurum & ri-
 gidum esse; ex cujus Hiphb. exiit

קשה ללא-לה $duriter$ habere pul-
 los suos pro non suis; de impietate universi
 generis Struthocamelini. p. 1124. seq.
 קשת $قَسَط$ cujus primaria vis, in
 rectitudine pedis, nulla curvatura flexi,
 unde veritas ducta, cudit η
 קשיטה $massula$ auri ad stateram exacti; fig.
 symbolum virtutis & fidei, quæ, instar au-
 ri, e fornace emicuisse. p. 1229 & 1230

ר

ראה Arab. $رَأَى$ videre, pro, experiri &
 non uno exemplo dedicere. p. 130
 ראה טוב $videre$ bonum, pro, dias luminis
 auras percipere. p. 202. it. de diebus, i.
 e. fortunis temporalibus, pro, afferre
 sensum boni. p. 255
 ראה אור $videre$ lucem; in factu perfectio-
 ri, & jamjam in lucem erumpere gestien-
 te. p. 71
 ראה ב duplicem admittens vim, quæ, vel
 simplicem adfert adspectum, vel jucundio-
 rem quoque illum fruitionis. p. 62
 ראו אור non visibile lumen; i. e. non
 patitur se acris & inconnivo oculo adspici. p.
 1060
 ראו אל ne videat, vel, visurus sit, pro,
 absit, ut videat, &c. p. 519
 ראו וירא $vidit$ & extimuit; in homine pa-
 rum forti, atque ad conspectum periculi
 trepidante, postquam præclara omnia ef-
 fet minatus. p. 186
 ראה $spectans$, absolute, pro, spectatore pu-
 blico, in
 ראה עניי $spectator$ afflictionis meæ; venuste.
 p. 279
 ראי $visio$ nocturna, quin, somnium ipsum; fig.
 homo mortalis, qui nil nisi, $\sigma\iota\mu\alpha$ p.
 202
 מראה $adspectus$, species, modo visibili,
 expressa. p. 107
 ראם $coaluit$ & $conglutinata$ suis res;
 Radix F
 ראם $bubalus$, præ pinguitudine nitens, s. bos syl-
 22 22 22 22 22
 45

I N D E X

- vestris; Arab. **مري** p. 1115. nec non
- ראמות** nomen gemmæ. p. 783. quæ forte curialium, cui, à conglutinatione, nomen inditum. p. 1115
- רבב** Arab. **رب** prim. densus, spissus & compactus fuit; secund. multus, copiosus, &c. p. 160
- רב דברים** multitudo spissa verborum. p. 286. quæ alias
- רב שפתים** spissitudo labiorum. p. 325
- רב עצמות** compactio spissa ossium. p. 104
- רב** adverbialiter, multum, pro, orine, univèrsitas. ibid.
- רב** multum, vel, multitudo, pro, sufficit, sat est, satis superque. p. 1137
- רבץ** Arab. **ربض** cutuit, & quidem sp. complicatis pedibus pectori incubuit ovis, &c. unde, in partic. passivo
- רביץ** Arab. **ربض** grex pecudum cum suis pastoribus, dominisve, hoc, vel illo in tractu, recubans. p. 300
- רבג** thema cæcum, quod formam dedit **רבג** gleba mollis, vel, terra molliter equalibilis & multa pluvia rigua; id. q. Arab. **ربغ** euj. phras.
- רבגי נחל** glebæ molles, molliter in valle irrigua strata veluti. p. 587
- רבגי** male, cum Arabum **رجب** pedamentum, omnis arboris, vitis, &c. ad ramus ejus suffulciendus, collatum. p. 1105
- רגז** Arab. **رجز** tremuit, intremuit, fremuit, commotus fuit; proprie, in tremulo motu nubis tonantis, fragoremque edentis; unde p. 72
- רגז** prop. fragor nubis tonantis; imp. calamitas divinitus immissa; it. anxietas tremebunda in querelas cum fragore ac fremitu erumpens. p. 73
- רגז קול** fremitus vocis, sive, primus ille & lentus fremitus, nubis murrurantis & tonitruameditantis. p. 1039
- רגע** id. in Orig. q. Arab. **رجع** tremuit, vibravit, circumtremuit, prop. fulmen, lumen; improp. cutis, patredine & tabe q. diffuens. p. 198
- רגע** momentum, tenuissimum temporis punctum; prop. vibramen, nictus oculi. p. 209
- ררם** Arab. **ررم** obturare, obstruere firmissime; secund. in Niphal,
- ררם** altissimo somno opprimi & q. obstrudum jacere, tum naturaliter, tum **ררם** xas. p. 103
- תרדמת** sopor divinitus immissus, s. tum profundus, arctusque, ut ordinarium naturæ cursum videatur excedere; character extraordinarie revelationis, cum somno & somno divinitus immisso. p. 102
- רהב** Arab. **رهب** origo formalis
- רהב** in genere, formidolosum, vel, formidabile quid; in sp. autem, formidolosa moles, qualis est monstri marini, nec non, tumoris & superbiæ fluctuum marinorum. p. 721. seq.
- רוה** Arab. **رهي** rigavit; in nubibus frequens; unde
- רוי** **ריה** & **רי** rigatio nubium. p. 1050
- ראה** pro **רוה** ebrius; in phras. **ראה** ebrius afflictionis meæ; venuste. p. 278
- רוח** Arab. **روح** respirare, admisso aëre laxari, perflari, refrigerari; signate exhibit
- רוח-י** laxius erit mihi. p. 898
- רוח** Arab. **روح** spiritus, pro, motu animi vehementiore. p. 504
- רוח אף** spiritus nasi, pro Dei potentia, ejusque ira, per furviam tempestatem ingruens. p. 49
- רוח פי** spiritus oris; de Deo, est tempestas divinitus immissa; de homine autem, superbia & contumacia. p. 389
- רוח היום** spiramentum, vel, respiramentum diei, pro, vespera. p. 189
- רוח כביר** spiritus vehemens, qui verbis tributus, est 1. ex ore turbinis instar prorumpens; 2. animus superbus, tantum turbinem contra aliquem, proflare ausus. p. 215
- רוח זרה** spiritus vitalis, s. halitus oris compertit, vel, alienus factus est; quid? p. 473
- רוח**

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

- רוח אלוה כאף** *Spiritus Dei in naso*; de eo, qui, cum vita animali naribus divinitus infusa, spiritum quoque sanctificationem, & veritatis, virtutis, religionis sensu vitali adsistentem, possidet. p. 732
- לרוח אמרי נואש** dupliciter; vel, ventus sunt verba desperati, vel, ad spiramentum sunt dicta desperati. p. 189
- רום** *altus, excelsus, fuit; &c. cujus.*
- מרום** *altitudo, ad praeeritatem & staturam aliam corporis, &que transferri potest, ac*
- רם** *malum esse, vel, videri; pandit* p. 1126
- רוע** *improbitas dominans & nullo Dei timore coercita.* p. 601
- רוח** q. e. *Arab. روف* potuit exhibuisse, tum
- חרופה** *letus, viridisque honor frondis, vel, commoditas, jucunditas ac recreatio inde redundans tum*
- ריפה** in pl. *ריפות* quod vulgo, *contusa.* p. 720
- רום** *Arab. روم* *cujus primaria, compactio- nis densioris, s. congestio in sarcinam, notio, secundariam, oculorum attonitorum, non tantum, sed &, attonantiam, ut sic dicam, & truci ac nubilofo supercilio ter- rentium, propagavit; q. d. pangere, con- stipare nubes, fremitum, zinas, murmura, in aliquem volventes.* p. 373 & 374
- רחב** *Arab. رحب* *amplus, spaciosus & dilatatus fuit; Radix* *רחב* *spaciositas; s. g. felicitas, tranquillitas, pacata & laeta vitæ conditio.* p. 1009
- רחב** *amplitudo terræ, ejusque ambitus.* p. 1087
- רחק** *longe recedere, procul abesse; cujus*
- רחק מישע** *longe abesse a salute, per* *רחק* *est, angustiis & miseriis ineluctabiliter obrutum jacere, cum publica, omnium hominum, execratione.* p. 132
- רחק מן** *longe recedere, s. procul ab stare ab, &c. in re tanquam impurissima, cujus contagionem quis metuit.* p. 558 & 833
- הרחיק** *longe removere quid, pro, amovere tanquam impurum, cum abominatione & execratione.* p. 295
- מרחק** *e longinquo stare, vel, videre quid, dicitur is, qui, metu contagionis contraben-*
- de, propius, accedere, non audeat.* p. 36
- רטב** *Arab. رطب* *humidus & recens fuit; de dit*
- רטוב** *succosus; in arboris, aut herbe, hume- &ta ac recente viriditate.* p. 226
- רטב** *revirescere & auferere, more plan- tarum, aut germinum; ex* *רטב* *& פויש* p. 922
- רטה** *Arab. رطه* *ult. vaw & je, idem in origine, quod* *ירט* *fidere in lutum; unde secund. dejicere quem, in barabrum horrendum exitii ineluctabilis.* p. 403
- ריב** *Arab. ريب* *id. q. רוב*
- intus concuti & commoveri cum strepitu; prop. de lapillo, qui in vas inje- ctus strepit; improp. de rixa & dubita- tione, quæ in cor injecta, inquieta com- motione agitat mentem, strepitumque reso- nantem ubique excitat; Radix* *ריב* *lis, rixa, contentio; cujus*
- ריב** *rixa offium, pro, ossa luxata, cum concussione & trepidatione membro- rum.* p. 913
- ריח** *id q. רוח* *Arab. ریح* *odorari; in* *Hiip- bhyt*
- הריח** *quod* *Arab. أراح* *captare auram, naribus attrahere odorem, præsertim gra- tum; in equo, auram prælii, jamjam committendi, captante, &c.* p. 1134
- ריח** *odor, pro, exhalatione & aura tenui, fundit*
- ריח מים** *auram vel tenuiorem aquarum.* p. 352
- ריע** *Arab. ريع* *med. je, prim. tremulum vi- bravit; secund. tremulum sonuit, fracto & iterato sonu clauxit, propagat non tan- tum תרועה sed etiam ריע pro clangore.* p. 190
- ריר** *salivare, fluere; cujus deriv.*
- ריר** *Arab. رير* *est, saliva; prop. aqua manans ex ore; unde*
- ריר חלמות** *saliva somnolentis, quæ, vel, infanti, vel, si mavis, seni, sponte effluit; fig. jejunos sermo somniantis veluti, s. præ torpore ingenii, s. præ senio, s. alia de causa.* p. 172

I N D E X

- רכב** Arab. **مركب** *equitare*; signata phrasi
filit
רכב רוח equitare ventum; pro, *levissime*
& *velocissime circumagi ac rotari per auras.*
p. 846
- רכך** Arab. **مرك** *mollis, debilisque fuit*; spe-
ciat. *cito liquefcens adeps*; fig. in *Hip-
byl*
רכך לך *dupliciter*; vel, *molle reddere*,
f. *colliquefcere facere cor, ad instar cerae*,
vel, *emollire liquefactum cor.* p. 643
- רמה** Arab. **رمي** *Radix*; cujus
רמה *fallaciam adfert, qua quis supplantat-
ur & evertitur.* p. 326
- רמם** *computruit, exesum fuit os, ver-
minavit.* p. 198 & 568. in part. pass.
רמים *cariosus, vermibus erosus, vel, roden-
dus; de mortuo.* Arab. **رميم**
p. 568. & 577
- רמה** quod *Arabibus رممة* *putredo ver-
minans, vel, vermiculus rosor, f. teredo.*
p. 198
- רנה** Arab. **رننا** *sonum tremulum simul &
tinnulum edit; de arcu f. pharetra, ex-
cussa fugitta.* p. 1132
- רנן** id. in orig. q. **רנה** *sonum tremulum*
simul & tinnulum fundere; unde
רנן *Scrutatio jamina*; in pl. **רננים** a tremu-
lo & tinnulo, quem fundunt, sono. p.
1119
- רננה** *cantus tinniens, tremulusque sonus.* p.
57
- רסן** *capistro, f. fune, qui naso incum-
bit, constrinxit equum; cujus deriv. se-
gol.*
רסן *capistrum, f. potius, inferior ejus pars,*
*quæ naso incumbit, cumque stringit ac coër-
cet.* p. 834. seq.
- רעב** Arab. **رعب** *ampla ventris cavitate*
fuit; secund. esuriens & famelicus, &c.
origo, tum formæ, tum significationis, &
רעב *famelicus; prop. cavo ventre præditus,*
een hollebuph. رعب *lupus, رعب*
fig. prædo inexplebilis. p. 134
- רעב** *fames, caritas annonæ, eique annexa*
mortalitas extraordinaria. p. 155.
sp. fames publica; in oppos. רעב
quo privata innuitur. p. 157
- רעב** *dolor avidissime vorax, adeoque,*
fere famelicus & insatiabilis. p. 445 &
448
- רעד** *prim. tremere; secund. ton-
re, nabe scil. tremere.* p. 1129
- רעדה** *tremor; & quidem, vehementior,*
quo membra q. torpent & rigeant. p.
103
- רעה** Arab. **رعي** *pascere, pro, depascere;*
in igne, cuncta, delente. p. 541
- רעם** *intremuit, infremuitque, naso*
commoto. p. 1041. secund. *de mari, flu-
etibus commoto; it. vultu, quem ira*
occupat. p. 1128
- רעמה** *tremor alacris, scapularis horror, ar-
doris bellici, in equo, index.* p. 1129
1eq.
- רען** *prominuit, cum laxitate; cujus*
quadrilit.
רען *valde prominuit & propendit; in arbore*
late crescente, ramisque prominulis, ac
*propendulis superbiente, non viroris tan-
tum, sed & vigoris summi, indicibus.* p.
391
- רעע** *conterere, conquassare, cui forte, vis*
*ferri subacti, dumque candet malleis domi-
zi, inest; th. &*
- רעע** *plebs vilissima & sæx vulgi.*
p. 953
- רעה** id. q. **רעע** *præ copia humorem ef-
fudit uter, exstillavit; eleg. in nubibus,*
tenuem pluviam, desillantibus. p. 1028
- רעיש** Arab. **رعيش** & **رعيش**
*tremuit, trepidavit; inter alia, alacrita-
tem & motum subsultantem locustæ, ad-
fert.* p. 1130
- רפא** *sanare, mederi; in orig. id. q. رفا*
*sarcire, consuere; plane ut رفا, a sar-
ciendo, ap. Græcos.* p. 153
- רפא** *consutor nihili; tripliciter, vel,*
dc

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

de eo, qui ut Ḥ *undis medicator*, quod in se *falsum*, *agrumque* veluti, *conquisitis linimentis vult solidum & sanum reddere*, vel, qui tanq. *magister emplastrarius*, vitiosæ sententiæ, *aliquid pigmenti*, aut *coloris*, illinere solet, vel, qui *sarcinat* Ḥ *fuit dolos*. p. 325

רפא unde רפאים Rephaim, vid. sub רפה

רפד Arab. رفس non tam, *sternere*, quam, *fulcire*, *suffulcire*; secund. *sternere pro fulcimentis*. p. 1206

רפד בחדש רפד יצוע in tenebris fulcire strata sua; illustris figura. p. 430

רפה Arab. رفا ult. *vaw*, cui originaliter inest, *flaccida emissio*, nonnunquam idem, cum רפא *sarcire*, *resarcire vulnus*. p. 154

רפה נולד רפאים nil aliud sæpe, quam *gigantes*; it. *orcini*, sive, *manes eorum*, qui *orco*, sub *maledictione divina*, traditi. p. 705--708

רפף רפ motitare, *palpitare*, *tremulum vibrare*; in *Pibbel*, secund. *contremiscere*, in *tremulum vibramen conjici*; de *columnis caeli*, *tremefactis*. p. 720

רפת רפת comminuit, *confregit*; Radix ut sit, *cannabis contusa*, vel, tale quid. p. 720

רצה Arab. رضاء *cujus proprietates*, in *adherendo*; unde *eleganter*,

רצה עם אל *adherescere Deo*, cum *didici*, pro, *se totum dedere Deo*, *religioni*, &c. p. 936 *secundatio est conciliari*, *gratum habere*, *contentum esse*;

oppof. ad *سخط* p. 349. *speciatim*, *patienter ferre* quid, *eique velut contentus acquiescere*. p. 509. inde *phrasis*,

רצה יומי *reconciliari diei suo*, *diem suum pati posse*, *eumque quodammodo gratum habere*; non *despondere animum sub ejus molestiis ac laboribus*; de *mercenario*, &c. p. 349

רקב putrescere, de *ligno & ossibus*; in *orig. forte*, *corrodi*, *erodi*, & *quidem*, a *vermibus*, qui רעב ; unde

רקב non tam, *putredo*, vel, *res putrida*, quam, *vis corrumpens & erodens*. p. 343

רקח quod Arabibus haud dubie رڤح *profundit*

מרקחה olla; vel potius, *coctio unguentaria*, s. *ars unguenta decoquendi*; cui, *ebullitio fervens*, in *mari*, *excitata*, & *quidem lentior*, comparatur. p. 1108

רשע prop. *turrido motu jactari*; secund.

improbus esse; Arab. رشيح *cupiditate vehementiore jactatus*. p. 72. *judiciali usu*: *malam & injustam habere causam*;

oppof. ad צדק quod *justissimam*. p. 277 in *Hiphblyl*.

הרשיע judiciali itidem usu: *fontem facere*, *reum peragere*, *condemnare*. p. 891

רשע *improbus*; prop. *irrequieto motu jactatus*, *turbulentus*, aut, *turbidus*; non *moraliter tantum*, pro, *homine irrequieto & adfectibus indulgenti*, verum, *physice*, etiam, pro, *mifero & calamitoso*, qui *turulentam degit turbidamque vitam*. p. 72

רשף cui originaliter, *ardor vibrans & coruscans*, inest; dat

רשף *vibramen coruscum*, s. *coruscatio*, sc. *fulminis*; *cujus*

רשפי קשת *coruscationes arcus*; pro, *jaculationibus fulmineis*; &

רשף בני רשף *filiis coruscationis*, pro, *fulminibus coruscis*. p. 142

רהח Arab. رڤح *cujus primigenia*, vis in *turbatione*, vel, *astuatione luti*, locanda, *transfertur ad bullitum*, præsertim *materia sæculenta*, *crassa*, *lutosa*; fig. *cordis & viscerum*, *cæno sæculento*, *conturbatorum*. p. 852

רתם alligare & *jungeret*; plane ut רנח *vincire*; inde

רתם *genista potius*, quam *juniperus*; frutex scilicet, *cujus virgæ ad flexum*, *nexumque*; *faciles*, *firmas præstant ligaturas*. p. 828

ש

שכך Arab. شبك inferuit, plexuit opere reticulato; thema טו
שכך fœm. שככה reticulum implexum, vel, rete, & quidem, sale, super quo læta spatietur ales, nescia se pernicie mox involvendam. p. 442
שבע Arab. شبع saturari; sp. in refestione fitis. p. 1094
שבע קלון satur ignominie iniuste; de capite scelerato; pulchre. p. 278
שגב exaltari, sublimari, &c. construit venustum
שגב ישע sublimari salute, pro, in arce salutis constitui, vel, sublimari salutem, eamque, ut arcem suam, occupare ac insidere perpetuo. p. 145
שגה prop. implicari & perplexum esse; in densitate comæ luxuriosa & in se implicita; id. q.
שגשג Arabum; improp. multiplicari, crescere, amplum reddi, abundare, &c. p. 218
שדד Arab. سد in Pibbel, quæ Arabum
שדד respondet, non est, occare, sed cum פתח, est, offringere; de iterata sulcatione. p. 1117
שהד 1. presens fuit, coram adspexi. 2. testimonium perhibuit, & quidem, sanctissimum ac iurejurando firmatum; origo טו
שהד testis oculus, vel, presens & juratus; oppos. ad עד testis auritus. p. 412
שוא id. q. נשא in alium tolli; cujus
שוא celsitudo fastuosa; in homine, qui sublimi ferit sidera vertice. p. 595
שוב Arab. شوب pro
שוב miscere, canescere; hinc
שוב canis; senex, qui canis incipit spargi; cui fc.
שוב prima canities. p. 372
שוח vel שיח seq. ל tum dativi, tum accusativi nota, est alloqui, vel colloqui. p. 309

שיח precatio, querela, preces querula & submissæ. p. 369
 it. dissertatio ac meditatio liberior; in origine, si valeret, spationem, s. exspationem, egregie diceretur עזב שיח p. 265
שוכ Arab. سوك pro
שוכ 1. punxit, transfixit spina, spinosus fuit, spinis horruit; 2. obsedit, spinis circummunivit, in accesso munimento protexit, 3. intersepsit & obstruxit. p. 19
שום vel שים Arab. سوم ponere, in form. judic. absolute, ponere pignus. p. 419
שם על cobibere, iabibere, manum imponere. p. 1054
שם לב על adjicere animum ad, diligentius attendere; it. affectum, impetumque hostilem dirigere, ימחל. p. 23. 29 & 633
שם אף ponere nasum, pro, superbiam & contumaciam alibere. p. 1004
השים absolute, pro, affectu iniquo invadere quem. p. 952. it. onus imponere, aut, injicere aliquid sarcinæ; gravare. p. 123
השים נ animadvertere, vel, imputare alicui quid. p. 114
השים קנצי למלין ponere laqueos, vel, resia sermonibus, pro, captiose differere, vel, strophus verborum necere atque implicare. p. 537
השים לא ונחמנו; pro nibilo ducere quid; id. q.
השים לאל ponere in nihilum, pro, efficere, ut quid nibili sit. p. 661
השים דברה instruere sermocinationem, tanq. acciem. p. 144
שוש Arab. شوس pro
שוש prop. obliquo & limo oculo esse, s. limis ocellis obtueri; improp. letari ferociuscule, sui vix potens & obliquato oculo exultans; in summo lætitie gradu. p. 78, 231 & 1131
שוש gaudium superbum, feroculum, exultabundum, quo alios, obliquato oculo, præ nobis, quasi dispicimus. p. 231
שחך ridere; ex Orig. quam Arabum
שחך confervat, renidescere; ri-

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

- fronte *exporrecta* & *levigata* quæ. p. 820
- שחק *adversum fortunam* & *esuritionem ridere*, pro, *securus ea mala contemnere*, nunquam ab iis *circumveniens*, aut *opprimendus*. p. 157
- שחק לרעה *ludibrium socio suo*; proverb. de *homine stolido* & *vili*, quem *socius* quoque *suus ludibrio habeat*, atque *aliis deridendam propinet*. p. 304
- שטם *infecto animo adversatus fuit*; nova, per *o* adjectum, a שוט propagata Radix. p. 15
- שטן Arab. شطن *adversari animo*, & *vultu obstinatissimo*; novum per *ן* a fine adjectum שוט *urere*, *adurere*, *iraque excandescere* formatum Thema, dat שטן *Satanas, omnis adversarius pervicax*; ab odio & quidem *injusto quasi*, cum *rancore penitus insidente*. p. 15
- שכה id. forte, cum שכה *similitudinem retulit obscuram*; cujus *phenomenon celeste*; q. d. *species apparens, figura externa, spectabilisve*. p. 1102
- שכך Arab. שכך 1. *texere, pratexere*. 2. *tegere, tanquam sepimento pratexere*; &c. in *elaboratissima corporis humani, ossibus & nervis contexendi, structura*. p. 273
- שך in plural. שכים *σπλονος, spina densiores*. p. 13
- שכה Arab. שכة plural. שכות *spinæ*, pro, *aculeis*; it. *aculei*, pro, *armis aculeatis*; ut, *cuspidibus, spiculis*, &c. &c. p. 1178
- שכר Arab. שכר, cujus *mercenarius*, in specie, *miles mercenarius*. p. 193
- שמח in orig. id. quod שמח *enodis fuit*; secund. *letatus est*; in *animo, omnibus curis, tanquam, nodis exsoluto, & in letitiam diffusus*. p. 78
- שמל *sinu involvere*; dat *amiclus, operimentum*; nec non
- שמאל *sinistra, sinu fere involuta & operata manus*. p. 637
- שעף Arab. شعف & شعف id. q. סעף *cujus cogitatio gravior, cura totum cor occupans, idque intime adficiens, atque ad se trahens*; tum in *amore*; tum in *ecstasi*. p. 102 & 103
- שער שער *percussit eum fervidus ventus*; it. *percussus fuit fervore, sideratus horruit*, &c. Radix ש
- שערה *turbo, procella ardens & astuans*. p. 247 & 757
- שפה id. haud dubie, quod שפה *eminuit*, &c. Radix in *Bibliis obsoleta*; inde autem
- שפה Arab. شפה *labium*; fig. *eloquentia, & præpollens suada*. p. 318
- שפתים *vir labiorum, s. labrosus, vastis labris præditus, chilo*; fig. *loquax, blaterator vanus & tumidus, cui improbiora sunt labra*. p. 286
- שפף Arab. شفف 1. *pellucere, atteri* & *tenuari usque eo, ut res transpareat*. 2. *emaciatum fuit corpus, &c. illustri figura figurat*
- שפו עצמות לא ראו *ossa transparent, non videntur*. p. 914
- שרר Arab. شرد *cujus unice est, superstes ex clade, vel, elapsus ex clade communi; non autem, omnis residuus*. p. 527
- שאג *rugit, magit; proprium leonibus præda incubantibus, cum sonoro rugitu*. p. 81. *improprium autem, tonitribus vehementissimis*. p. 1040
- שאגה *rugitus sonorus; in corde, semet laniantem, gravemque fremitum intus, rugitum extus, ciente ex ore, lacrymis final profusus*. p. 81
- שאגת אריה *rugitus leonis; fig. aviditas divitiarum, in rege, vel principe, per fas* Aa aa aa aa

- עַּף *nefas rapiendarum.* p. 95
 שֶׁבֶר Arab. **شاي** *rapiit cum fragore, pan-*
num, &c. cuius Pibbel, per formam inde
ductam, pluraliter dat
 תְּשֻׁבָה *fragores, strepitus veluti ruptarum*
nubium per tonitrua. p. 1031
 וּמִשָּׂאָה *vastitas vastissima; periphra-*
sis, terra incultae & desertae, elegantissi-
ma. p. 1094
 שֶׁבֶר *excandescere ira; id. in orig. q. שֶׁבֶר*
p. 15. hinc secund. flagellato veluti cursu
incursare. p. 17
 שֶׁבֶר נֶפֶשׁ *odium rancidum & iniustum ani-*
mi. p. 15. it.
impulsus, impetus, & excitatio animi. p. 17
 שָׁאַל Arab. **سأل** *rogare; seq. ל. speciat.*
consultare, tanquam oraculum. p. 219
 שְׂאוּל *invisibilis manuum status, s. vitafun-*
clorum; inde, orcus, s. infernum; it.
profunda terrae, ejusque abditissimi recessus.
 p. 355
 בְּרֵי שְׂאוּל *velles orci; pro, ferratis ejus*
portis & formidolosus claustris refringi nes-
ciis. p. 433
 שָׁאַן Syr. **ساق** *pacificavit, tranquillavit; pro-*
pagare potuit, per simplicem Conjugandi
modum, quadr. literum
 שְׂאָנָן *in summa tranquillitate, - conjunctis*
cum profunda securitate, frequentatum; ni-
si ex שְׂאָנָן & שְׂלָה, quod ex שְׂלָה con-
tractum, magis adriserit; q. d. eliquita
abundare tranquillitate. p. 74
 שָׂאָר Arab. **ساق** & **ساق** *ambelare;*
prop. auram trahere ad vestigandum, cap-
tandumque; uno verbo, venari. p. 138
sp. interius universo involvere & absor-
bere. p. 139
 שְׂאָר *ambelare umbram; de seruo. it.*
homine mortali, ساق. dupliciter. p. 193
 & 194
 שֶׁבֶר *micuit, exarsit ignis; Rā-*
dix פ
 שְׂבִיב *scintilla non tam, quam virida vis*
ignis ardentis; quod plenius, שְׂבִיבֵי אֵשׁ fla-
grantia ignis. p. 440
 שֶׁבֶר Arab. **شبه** *dimetiri; it. frangendo*
metiri, constituere, praesumere; prop. fran-
gere; in fluctibus marinis infractis, ad ca-
elum consurgere molentibus. p. 1074
 שֶׁבֶר **شبه** *cucurrit, incurrit, incursovit,*
impetum faciens vehementem; secund.
vastavit, &c. thema פ
 שֶׁבֶר *incurratio vehemens; de lingua seva,*
quae suo q. flagello degrassatur, atque lon-
ge lateque omnia incurso, ac populabun-
da persultat. p. 156. it.
vastitas, h. e. res afflicta, angusta, ad
extremam miseriam, inopiam, inedia, et
redacta. p. 157
 שֶׁהָהָה **شبه** *cujus origo est, igneus ar-*
dor, profeminavit
 שֶׁהָהָה *nomen gemmae; prop. lapis coruscis*
micans ignibus. p. 782
 שֶׁהָהָה **سوء** *malus, vitiosus fuit, secundario;*
cujus
 שֶׁהָהָה *vanitas, in primario usu, forte*
אמת firmitati, ac veritati, oppositum
tuit; ut sit, instabilitas vaga & vana.
 p. 390
 שֶׁהָהָה Arab. **شباب** *rediiit, reversus est, sa-*
pe eleganter rei exitum designat. p.
 191
 שֶׁהָהָה **شباب** *rediiit nasus, pro, resedit ira, vel*
decumnis. p. 244. 356 & 502
 שֶׁהָהָה **شباب** *laxavit, vel reciprocavit, identi-*
dem obvertit & refundit spiritum, h. e.
adfectum s. irae, s. superbiae, adversus ali-
quem. p. 374
 שֶׁהָהָה **شباب** *rediiit & venit; prisca formalis,*
quid? p. 426
 שֶׁהָהָה **شباب** *restituere fecit; in bonis amissis.* p.
 244. it. *refutare, sc. repellendo & refut-*
lando. p. 292
 שֶׁהָהָה *pensare, vel tributum reddere.* p. 509
 שֶׁהָהָה *astuare facere quem, de cogitationibus an-*
xiis. p. 502
 שֶׁהָהָה **شباب** *reducere spiritum, pro, respira-*
re, vel, ad se redire, & colligere animum.
 p. 248
 שֶׁהָהָה **شباب** *non remittere nasum; de*
summo Numine; duplici sub aspectu.
 p. 244
 שֶׁהָהָה Arab. **شباب** *equare; eleganter,*
 in

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

- in sole, culmen cœli tenente; fig. in homine, ad culmen felicitatis & gloriæ, erecto. p. 339
- שׁוֹר *culmen fortuna & felicitatis, s. summum & tanquam æquatam fortunarum fastigium.* p. 350
- שׁוֹט Arab. شاط *1. urere, adurere. 2. vehementius currere, seu, effuso impetu decurrere, &c. &c.* p. 15 & seq.
- שׁוֹט Arab. شوط & سوط *flagellum, scutica, nervus male urens.* p. 16. fig. divum aliquod malum, institutum ad terrorem; cujus phrasîs cothurnata
- שׁוֹט *flagellum enecat & illudit.* p. 252. seq.
- שׁוֹט *remus; a flagellando, duplicem ob rationem.* p. 17
- שׁוֹע *cui inest, vociferatio, vel quiritatio oppressi, a vinea justo. p. 845. & quidem, sub formula solenni, הַשֵּׁעַ leva mihi guttur, egregiam ex Arabum ساع pro سوغ* *fœneratur lucem; cujus derivatum שׁוֹע est, laxitas, vel præclasi levatio gutturis.* p. 850
- שׁוֹף Arab. سواف *med. Vaw & Eliph, conterere, perimere, &c. in malo lezbali, quo quid subito involvitur & perimitur, tanquam a venatore ex insidiis captante.* p. 247
- שׁוֹר *in Kal. pro cantare.* p. 925
- שׁוֹר *cantor; fœm. שׁוֹרָה cantrix; in tp. nomines, solenni complorationi & planctui, ad lessum aliis præcunctum, præfecti.* p. 58
- שׁוֹר Arab. ثور *Epicœn. bos mas & fœmina.* p. 550
- שׁוֹר *fœm. שׁוֹרָה Arab. سور murus, s. strues, seriesve lapidum in muro; q. d. muratio; in specie, series pergulata vitis, pedamentum.* p. 658
- שׁוֹת *vel שׁוֹת ponere, pro, obicem ponere; de ora maris.* p. 1076
- שׁוֹת *ponere cor; tum in bonum, quatin malum.* p. 208
- שׁוֹת *ponere cum, pro; apponere, addere inspectorem.* p. 823
- על *ponere, h. e. estimare pro, ad valorem, hujus, vel illius rei.* p. 621. seq.
- שׁוֹת *ponatur a me, pro, absistatur a me, remittatur impressio hostilis; egre- gie, per vim intransitivam.* p. 283
- שׁוֹף *stringere, perstringere; in rigore penetrante, atque adeo perstringente, tum solis, tum oculi; qui Arabibus شصب & شصب quin & شطب شطب itemque شطب quod שנה Hebr.* p. 507
- שׁוֹף *torfit funem, a dextera ad sinis- tram, fila inter se implicans; cujus שׁוֹף istortio, implicatio fœnis; fig. gravis calamitas & molestia insuperabilis.* p. 138
- שׁוֹח *sidere, subsidere; de leonibus insidiantibus & insilire paratis.* p. 1108
- שׁוֹח *leo ferocior, vel nigricans, rex animalium, cum Turcico شغال Ciakal, pro quo Persæ شغال Sjal, ignobile animal, Thos, minime confundendum.* p. 755
- שׁוֹח *incaluit, calore correptus fuit, speciat. inflammatum fuit ex ictu; originem dedit שׁוֹח*
- שׁוֹח *ulcus, ex inflammatione, & quidem, effusus.* p. 32
- שׁוֹח *Arab. شخص efferre se; speciat. in oculo sublato, intento & acrius fixo; secund. intrepide pergere, & recta quaquaversum tendere, inconcussa velut acie; unde phra- sis*
- שׁוֹח *filiî visus inconvivi; obtutus aper- ti, fixi, adversusque terrores omnes affirma- ti; epith. ferarum animosissimarum, præ- fertim leonis, cujus vis præcipua, in oculis.* p. 774 & 1214
- שׁוֹח *id. quod Arabum شوق conterere in pulverem, & quidem, cum vehementia, ut aliquid complanctur & solo æquetur.* p. 363
- שׁוֹח *perdidit, corrupit; Arab. سوت prop. rupit vellendo, ac radendo; hinc*

I N D E X

- שח** *status*, aut, *locus putridæ corruptionis*; proinde *vocab. cui*, *locorum ubi vis, aliquid dirum, adhæret.* p. 261
- שטח** Arab. **سطح** *sternere aequaliter, & humi expandere*; id. q. **سط** & **سط** quæ *fig. in sedibus commolis, lateque suis gentium ac populorum; cujus porusis eximia*
- שטח לגוים** *expandere nationes, non utique pro, spargere in exilium, sed pro, commodus & amplas sedes iis porrigere ad inhabitandum.* F. 321. seq.
- שטף** **شطف** *inundare, non simpliciter, sed, vehementi aque fluxu sulcare & terere, quod Arabibus شط* p. 1092. hinc, *abluerè, proluere, gravi aquarum impetu obruere.* p. 364
- שטף** *imber inundans, sulcos, præ vehementia, imprimens quasi & post se relinquens tractus.* p. 1092. seq.
- שטר** **سطر** *delineavit, scripsit, &c. Radix formativa &* **מישטר** *praefectura; it. ordinatio descripta.* Arab. **مسطرة** *canon & linea geometrica.* p. 1098
- שכב** Arab. **سكب** *in Origine est, fundere, & fundi; indeque fusus jacere; atque inde porro, cubare, quiescere, dormire, &c. p. 300 & 841. figur. decumbere, jacere in miseria. p. 197 it. mortem oppetere, موت, mori. p. 592 & 754. quod plenus alias, vel עפר עפר super pulvere. p. 576. vel לעפר שכב in l. ad pulverem procumbere. p. 213*
- לא שכב** *non cubare; in conj. Pibbel, eleganter de ערקים rodentibus, h. e. vermibus corrosoribus corporis, vel. & morbis, itemque, terroribus oïa ipsa tumentibus, continuoque infestantibus, adhibetur.* p. 841. seq.
- נבלי שמים השכיב** *utres caelorum effundere; in larga imbrum defusione, earundemque fluxu in terras descendente.* p. 1105
- שכי** Arab. **سكى** *tentorium, seclaque*
- figere, erigere; figur. in atris nubibus, veli instar, aut tentorii, expansis & diffusis, ad moram q. & habitationem.* p. 52
- שכן ערים נכחדות** *habitare urbes deletas; per Oxymoron, pro, in ignominia & inopia jacere.* p. 386
- שוכן בית חמר** *habitor domus luti; fig. homo, qui corpus mortale ex argilla, possidet.* p. 117. seq.
- שלה** Arab. **سلا** *pro שלי vel שלו unde perfecte conjugatum ישלותי p. 83. proprie, pinguem, eliquatam opulentiam ac securitatem, nullis curis, nullis facibus turbatam, continens. p. 308. in Kal, non transitivus tantum, sed intransitivus etiam notione pollet, eliquari & eliquare, tranquillari ad liquidum & tranquillari. p. 738*
- שלו** *tranquillus; prop. defecate liquidus; interna nempe & externa fruens securitate.* p. 404 & 971
- שלאנן** *quineliterum, liquidissime defecatus, ex שלה & אנן conflatum, vid. sub Rad. אנן.*
- שלה** *mittere, absolute pro, arcescere, evocare, quod alias וקרא שלה plene. p. 11. in Pibbel speciat. emittere; in grege laxato & effuso, ad persultanda pascua; it. in homine petulante & lascivo, qui laxata disciplina & educatione, nullis legibus coercita, in omnem solutam, letamque, libertatem, emissus; q. d. laxato freno sibi permittere quem.* p. 553
- שלה כיים** *emittere aquas, oppos. ad עצרם coercere easdem; non simplicem innotit emissionem, e nubibus, e fontibus, ex alveis, verum etiam, effusionem, quæ sit, admixtis veluti habentis, omnique freno soluto, ut quaquaversum diluuiem, stragemque ferant.* p. 314. seq.
- שלה ביר פשע** *permittere, vel potius, projicere aliquem in manum prævaricationis suæ; pro, ejectionem & expulsam a Deo, tradere suomet crimini in plenam potestatem, ut pro arbitrio eum rapiat in perniciem* p. 216
- שלה**

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

שלח חבל *emittere dolorem suum, pro, factum multo dolore editum, dimittere laxatum.* פ. 1110
 שלח ברשת כרגלים *missum est reti, vel jactus factus est reti, ad pedes alicujus; elegans locutio, jucunda pollens imagine.* פ. 442
 שלך in Hipbhyt השליך *dejicere; in immatura dejectione; ut Arab. سلق* & سلق *quod decidit, defluitque de arbore; scil. folia &c.* פ. 391
 שלם Arab. سالم *integer, salvus fuit; speciat. salvus evadere; de iis, qui elaborantur e prelio.* פ. 236
 השלום *se dedere, submittereque imperio, venire in deditioem, pacemque petere, eamque ultro ambire, seque victum fate-ri.* Arab. سلام פ. 159
 השלום חק *tradere jus alicujus; pro, eum non defendere, sed hostibus tradere vexandum, lacerandum, conculcandum, omni cura & tutela sui abjecta; metaph. a deditioe desumpta.* פ. 642
 שמה *altum esse, eminere, imminere cum elatione; notio deperdita quidem Hebraeis, at Arabibus sub سلم pro سلمى & سلمى conservata; quæ originem dedit* פ. 74
 שם *nomen; q. d. nota extans, signum distinguens, titulus; it. omne signum editum & eminens.* פ. 2 & 3
 שם Arab. اسم *ibi; q. d. locus ante oculos extans. ibid. it. idem dignitatis status.* פ. 74
 שמי vel שמה *cujus pluralis שמים caeli; ab altitudine, super caput expansa, & imminente.* פ. 3
 שמים *vastari, stupere; prop. sidcrari, pestilenti sidere, fulmine, vel, vento urente adflari.* Arab. سم פ. 396
 שמום *ventus pestifer & venenatus diurnus; opp. ad שמי חרוך* *ventus asinosus, qui noctu flare solet.* פ. 757
 שמע Arab. سمع *audivit; cujus*

שמע בסוד *audire in alicujus secreto, est consilium ejus agere intimum.* פ. 371
 שמעה לי *ausculta mihi, vel, audientia mihi sit; id. q. سمع لي* *detur mihi audientia, f. attendatur; absolute.* פ. 893
 שמע און *auditio auris; pro, revelatione cum ordinaria, tum extraordinaria.* פ. 1220
 שמין *incompertæ Radix notionis propriæ; cujus*
 שמין *scem. שמצה cum Arab. سمة collatum, est linea, f. spherula, nexave series; fig. sermo elegantior, digniorve, pulchra nexus serie.* פ. 100 & 101. unde plenius
 שמין דבר *spherula verbi, speciat. pro, nexa veritatum cælestium & salutarium serie.* פ. 727. seq.
 שמך Arab. اسمك *prim. substrinxit laciniam; secund. succinctus negotio attendit vigilavit, observavit; absolute, servare iram & rancorem, f. animum ulciscendi.* פ. 276 & 360
 שמך כל-ארחות *custodire omnes vias alicujus, pro, custodia rigidior omnes ejus exius tenere obsessos & obstructos, ne ullo pacto ex suis miseriis elabi detur.* פ. 340
 שמך את-נפשו *dupliciter; vel, caveo animam tangas, vel, caveo cum anima te mifceas.* פ. 32
 שנה Arab. سنة *1. flectere, f. plicare. 2. duplicare, iterare, mutare; Radix سنة annus; tralate, calamitas & miseria longa.* פ. 378
 שן Arab. سن *acutere, &c. exhibit*
 שן *dens; q. d. acutus; fig. in שני כפירים dentes leuculorum, pro, de superbis tennes quasi, commolentibus.* פ. 95
 שן-סלע *dens petreæ, pro, eminentia ejus inaccessible.* פ. 1135
 שעה *respexit, &c. constructum cum שעה מעל dedit*
 שעה מעליו *aciem avertere acrem & vi-*

I N D E X

- brantem, de super illo, atque aciem super illum defixam, emphatice innuit.* p. 348
- שער** Arab. *ثغرى* fissus fuit, rixam egit, &c. post se reliquit
- שער** porta; prop. rima major, fissura; metaph. *judicium publicum & tribunale, tam divinum, quam humanum.* p. 133
- שפט** *judicavit, ab aquando, profluxit.* p. 215. in *Conj. Pohl*; quæ 3. Arabum respondet, atque actionem inter duos infert, speciat. est, in jus cum aliquo ire, disceptare cum aliquo. p. 245
- משפט** actio judicandi, s. *judicium ipsum.* p. 215
- שבע** Arab. *سبغ* plaudere, plangere; sp. in aquis littora plaudentibus, plangentibusque, vel, inter se collisis fluctibus sonam reddentibus; hinc
- שבעת-מים** impetus effusus, s. *agmen aquarum-jouantium, s. nubium aquis gravium.* p. 606 & 1099
- שבר** Arab. *سبر* prim. nitere, renidere, clarescere, diluere; secund. *αἶμα, pulchrum esse; speciat. in caeli differentiatione & pacatissima ætheris tranquillitate.* p. 725
- שקר** *vigilare, cui inest, sedula assiduitas, an idem cum Arab. شقذ* insomnis fuit, maligno petiit oculo, &c. p. 585. seq.
- שקט** *fidere, subsidere, atque ita, ex commotione turbulenta, ad liquidam tranquillitatem redigi.* p. 66. adeoque, minus exprimit, quam *שלה*; & plus dicit, quam *נוח* p. 83. seq. in *Hipbbyl*
- השקט** *quiescere, non irasci. it. tranquilla. re, sedare, &c. opp. ad הרשיע* p. 960
- שקל** Arab. *ثقل & ثقل* libravit, ponderavit, appendit, trutinavit; nomen imposuit *תק*
- שקל** Siclus. p. 1230
- שקר** Arab. *شقر & شقر* rubedine, s. colore fuit rubro; secund. *mentitus est, &c. Radix ט*
- שקר** mendacium; prop. *ruber color, mox, jucus.* p. 324. hinc ad, pigmenta orato.
- ria, facile traduci se patitur.* p. 949
- שרה** Arab. *ثري* prop. *solvere, sp. adfusa aqua.* p. 1040. impropr. *شمر* micuit, corruscavit fulmen, q. d. solvit illud & solutum, suis q. vineulis, project. ibid. & p. 1203. inde
- שריה** *coruscatio; Arab. شريفة* sagitta, & quidem, *lasi cuspedis, s. spiculum.* ibid.
- الشريا** Pleiades stella, ob multitudinem, q. d. *plurisculam; a ثري* secund. *multus, copiosus fuit, &c.* p. 241
- שרר** Arab. *سر* cujus
- נשן** *lineæ cancellatæ ventris, in quibus Bebemoti residet* *און* robur. p. 1165
- שרש** in *Hipbbyl* *השריש* *radices agere deorsum & ramos sursum diffundere; metaph. de homine, qui ita constitutus, instar celsæ arboris, caput effert, perennemque promittit vigorem.* p. 131
- הים** *radices maris, pro, profundissimis aquarum conglolationibus, per calorem solis in aërem attractarum; pulcherrime.* p. 1032
- שתה** *bibere, ebibere; fig. de venenato telorum ardore, quum medullas alicujus, ingenti cum cruciatu, haurit & consumit.* p. 169

ת

- תהה** Arab. *تاه* pro *تاه* *vacuus fuit; &c. Radix ט*
- תהו** *desertum, prætert. Arabie vastissimum;* Arab. *تاه* p. 185. fig. *superbia, fustus, ambitio; in qua, improbi, tanq. in deserto in perniciem abducenturo, oberrant.* p. 322
- תהל** *bumi sterni, aut, expandi;* Radix Hebrais vindicanda, ob *תהלה* quod *lapsationem, quin & lapsionem, dicit, quæ תה* *אמונה* *firmitati pedis & gros-*

VOCUM HEBRÆARUM, &c.

gressus non fallentis, opponitur. p. 114
תור Arab. **تور** id. q. **تور** *circuire, circumlustrare*, &c. format **תור**

תור *circumlustratio montium*, pro. *herba lustrando undique conquisita*, non tam, quam pro, *quicquid est montium*, quod, *Onagri*, animalis vagabundi, *paucum*. p. 1112

חת Arab. **חת** *sub.*, vid. *sub Tb.*

נחת *descendere*

תקן *librare; sp. exigere & examinare*, ad *libellam*; hinc *structum*

מים תכן במדה *librare aquas dimensione*, quæ in *longum, latum & profundam* tendit, ad *omnem proportionem æquilibrii*, quam semper ac *ubique observare* cogantur. p. 794

תלם *incompertæ significationis Radix*; *cujus derivatum formativum dat*

תלם *fulcus*; unde *proba phasis*, **תלם ענתו** *fulcus lori ejus*, pro, *qui ad lorum moderatoris ducitur recta linea*, absque ut *quicquam dileretur*, sive a *lira deflectatur*. p. 1116

תלע *prominuit*; origo **תלע**

תלעות *molares*; prop. *dentes*, qui *longius ex ore eminent*; quales *ferarum ferre*, ac præsertim *aprorum*. p. 811

תמל *cujus derivatum est*

תמול *heri*, s. *besternum quid*; fig. *homo mortalis*, cui nempe, *vita brevissima*. p. 220

תמם Arab. **תמם** *perfectus, finitus fuit*, &c. inde

תם *integritas*; quod egregie, tum *corpori hominis florentissimi*, tum *ipsius fortunis invidendis*, tribuitur. p. 570. seq.

תנן Arab. **تنن** unde **תנן** *draco, cete*; videtur, *primariam sorbendi, absorbendi aquam, diductis faucibus*, antiquitus obtinuisse vim. p. 1170

תפל id. q. **תפל** *salivare, sputare*; fig. tum, de *calce fluida & diluta*, tum, de *insipido, jejuno, temerario, futilive sermone*. p. 26. seq. in *part. præf.*

תפל *salivans*, s. *jejunum quid, ad instar salivæ, aut, sputi*. p. 171

תפלה *salivatio & salivatum*; fig. in genere *jejunus, futilis, insulsusque sermo, temere ex ore, cordeve ejetus*; in specie autem, *amara expositulatio & acerbissima querela ex pectore exulcerato*, hominis *miseriis afflictæ, erumpens*. p. 27, 28 & 660

תפת *Radix Hebræis restitucnda*, tum ob **תפת** *Tophet*, nom. prop. *loci*; ingen. *abominatio despuenda*, s. *quæ sputatur s. desputur*; tum præc. ob

תפתה *Tophtee*, apud *Esajam*, pro **תפת** *Tophet*, occurrens. p. 423

תקע *figere, infigere*, &c. in *Niphal* dat

תקע *manui huic pangi, impingi, cum eaque complodere audere*; in *sponsionibus*; quod *gestu adjutum, innocentiam purissimam & fiduciam victoriæ certissimam ostendit*. p. 419

תקף Arab. **تقف** *prævalere*; prop. **תקף** *invicta duritie superare quid, domare, vel valide opprimere*. p. 365 & 381

תרוף Arab. **تروف** *potuit olim extitisse, & simul propagasse*, **תרוף**

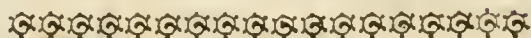
non janatio, non contritio, sed latus, viridisque honor frondis, vel communitas, jucunditas ac recreatio inde redundans. p. 720

F. I. N. I. S.

C O R.

CORRIGENDA.

- In Præf. p. 6. l. 1. r. lege *subministraverit*.
- P. L. 27. col. b. l. 10 & 13. tollatur Dagesh ex **ד**.
33. a. l. 6. *luzza*, lege *luzzu*.
63. — in versione, lege, & secluserit.
70. b. l. 22. pro *detexam*, lege *detextam*.
71. a. l. 11. pro *quem*, lege *quam*.
126. a. l. 16. pro *justissimos*, lege *justissimas*.
133. b. l. 24. pro 37. lege 7.
140. a. l. 6. pro *profopopoa*, lege *profopopais*.
218. a. l. 29. **פרעסי** lege **פרעסי**.
245. a. l. 1. *uulus*, lege *ullus*.
257. a. l. 15. dele 28.
294. b. l. 1. pro *onageri*, lege *onagri*.
307. — in versione. *gaudens*, lege *gaudent*.
- a. l. 5. lege I. Chron.
382. b. l. 1. pro **כמלך** lege **כמלך**.
429. b. l. 38. dele *fit*.
468. a. l. 22. pro *minis*, lege *ruinis*.
473. b. l. 8. pro *honestat*, lege *honestati*.
568. a. l. 22. pro *specir* lege *specie*.
672. a. l. 12. pro **ἀναγγεῖν**, lege **ἀναγγεῖν**.
693. — in textu Hebr. lege **מספר**.
- a. l. 22. pro *ibid.* lege *Vers. 2*.
781. — in versione, pro *pretiosu*, lege, *pretioso*.
814. a. l. 30. pro *abs re* lege *non abs re*.
831. — in textu, lege **נכא**.
- in versione, pro *flagelliti*, lege *flagellati*.
883. — in versione, pro *coronamento*, lege *coronaments*.
904. a. sub fine, pro **αἰγιαλοῖς**, lege **αἰγιαλῶν**.
919. a. l. 2. pro *tyrannorum*, lege *tyranni*.
1109. — in versione. 1. pro *numeros*, lege *numeras*.

T Y P I S

ISAACI VANDER MIJN.

LUGDUNI BATAVORUM.

M D CC XXXVI.

